

Veterinarski terminološki slovar

A
B
C
Č
D
E
F
G
H
I
J
K
L
M
N
O
P
Q
R
S
Š
T
U
W
X
Y
Z
Ž

Veterinarski terminološki slovar

Pri izdelavi slovarja sta sodelovala:

Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU

Veterinarska fakulteta Univerze v Ljubljani

Univerza
v Ljubljani Veterinarska
fakulteta

Zbirka Slovarji

Urednik zbirke

Marko Snoj

Veterinarski terminološki slovar

Druga, dopolnjena izdaja

© 2013, ZRC SAZU, Veterinarska fakulteta

Univerze v Ljubljani

Strokovna urednica

Ivanka Brglez

Leksikografska in leksikološka urednika

Cvetana Tavzes, Miloš Tavzes

Avtorji

Janez Banič, Janez Batis, Oskar Böhm,
Ivanka Brglez, Marjan Ferjančič,
Vladimir Gregorović, Jože Kogovšek,
Marko Osredkar, Franc Rigler, Leon Šenk,
Franc Veble, Fran I. Zavrnik

Jezikovni pregled

Tanja Fajfar, Marjeta Humar, Mateja Jemec
Tomazin, Mojca Žagar Karer

Recenzenta

Gregor Fazarinc, Robert Frangeš

Urejanje literature

Alenka Porenta

Fotografija na naslovnici

Niko V. Kalaš, Shutterstock

Oblikovanje naslovnice in zasnova preloma

Dušan Grobovšek, Idejološka ordinacija

Prelom

Simon Atelšek

Izdajatelj

Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša
ZRC SAZU

Zanj

Marko Snoj

in

Veterinarska fakulteta Univerze v Ljubljani

Zanjo

Marjan Kosec

Založnik

Založba ZRC

Zanj

Oto Luthar

Glavni urednik založbe

Aleš Pogačnik

Tisk

Tiskarna Formatisk, d. o. o.

Naklada

800 izvodov

Izid slovarja sta podprli

Slovenska akademija znanosti in umetnosti
in

Agencija za raziskovalno dejavnost RS

Oblikovna zasnova platnic zbirke Slovarji je nastala na pobudo in v sodelovanju s farmacevtsko družbo Medis, Ljubljana.

CIP - Kataložni zapis o publikaciji

Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

636.09(038)=163.6

VETERINARSKI terminološki slovar / [avtorji Janez Banič ... et al.] ; uredila Ivanka Brglez ; [urejanje literature Alenka Porenta]. - Ljubljana : Založba ZRC, 2013. - (Zbirka Slovarji / Založba ZRC, ZRC SAZU, ISSN 2232-3759)

ISBN 978-961-254-460-7

1. Banič, Janez 2. Brglez, Ivanka

268140288

Digitalna različica (pdf) je pod pogoji licence CC BY-NC-ND 4.0 prosto dostopna:

<https://doi.org/10.3986/9789612544607>

Ljubljana 2013

Veterinarski terminološki slovar

Uredila
Ivanka Brglez

Ljubljana 2013

V

Kazalo

6	Uvodna beseda
10	Zasnova in zgradba slovarja
14	Krajšave in oznake
15	Slovar
723	Nekateri prvi in zadnji deli zloženk, izpeljank, ki se uporabljajo v veterinarstvu
732	Viri in literatura

Uvodna beseda

Veterinarstvo se je v zadnjih desetletjih povsod po svetu zelo razvilo kot stroka in kot znanstvena disciplina. To velja tudi za veterinarstvo v Sloveniji. Ob hitrem razvoju te stroke smo morali orati ledino tudi na področju slovenske veterinarske terminologije. Slovenski veterinarji so se namreč do l. 1956, ko je začel delovati Veterinarski oddelek Fakultete za agronomijo in gozdarstvo (FAGV) Univerze v Ljubljani, šolali v tujini, na Dunaju, v Lvovu in Bologni, pozneje pa na jugoslovanskih veterinarskih fakultetah v Zagrebu in Beogradu. V teh časih so slovenski veterinarji svoje strokovne in znanstvene prispevke objavljali v tujih jezikih v tujih strokovnih revijah. Zaradi takšnih okoliščin se slovensko veterinarsko izrazje ni moglo primerno oblikovati.

Načrtno delo za slovensko veterinarsko terminologijo se je začelo šele po 2. svetovni vojni. Fran Zavrnik je začel ljubiteljsko zbirati veterinarske termine in jih zapisovati. Leta 1948 je začela delovati Veterinarska terminološka podkomisija pri Komisiji za kmetijsko terminologijo, ki jo je vodil Vinko Sadar, podkomisijo pa je osnoval in vodil Fran Zavrnik. Člani podkomisije so bili veterinarji Janez Batis, do l. 2002, Marjan Ferjančič, do l. 1965, in Franc Veble, do l. 1959. V okviru podkomisije je bilo zbranega in zapisanega precej gradiva, ki pa ni bilo sistematično urejeno in je bilo brez razlag, sinonimov in latinskih ustreznikov.

Potrebe po slovenskem strokovnem izrazju s področja veterinarstva so se zelo povečale po ustanovitvi Veterinarskega oddelka FAGV. Posebno je to prišlo do izraza pri pripravi učbenikov, skript in ostalih učnih pripomočkov, ki so jih fakultetni učitelji

pisali v slovenščini. Omenjena potreba se je le še potrdila po letu 1960, ko je začel izhajati Zbornik FAGV – Veterinarstvo, kjer so svoje prispevke objavljali veterinarji z Veterinarskega oddelka in Veterinarskega zavoda Slovenije, pa tudi veterinarji s terena. Tako se je postopno oblikovala moderna slovenska veterinarska terminologija, ki smo jo poskušali čimbolj celovito zajeti in predstaviti v Veterinarskem terminološkem slovarju (VTS).

Bolj intezivno delo za slovensko veterinarsko terminologijo se je začelo z letom 1959, ko je Fran Zavrnik ustanovil Medicinsko sekcijo Terminološke komisije pod okriljem Slovenske akademije znanosti in umetnosti (SAZU) in jo tudi vodil. V tej sekciji je našla svoje mesto Veterinarska podsekcija, vodstvo pa je bilo zaupano Janezu Batisu. Podsekcija se je nato kadrovske zelo okrepila, pridružili so se ji Leo Rigler, do l. 1963, Vladimir Gregorović, do l. 2003, Janez Banič, do l. 1963, pozneje, l. 1972, še Oskar Böhm, do l. 2006.

Leta 1972 je Veterinarska podsekcija postala sekcija Terminološke komisije SAZU, za načelnika pa je bil imenovan Janez Batis. Z letom 1973 sta bili v delo vključeni Ivanka Brglez, ki je leta 1976 prevzela tudi vodenje sekcije, in Zdenka Karlin kot dokumentalistka.

Pod okriljem SAZU je delo veterinarske sekcije potekalo do l. 1990, ko se je Veterinarski oddelek FAGV osamosvojil in postal Veterinarska fakulteta Univerze v Ljubljani. Od takrat skupina deluje pod imenom Komisija za veterinarsko terminologijo Veterinarske fakultete, predseduje pa ji Ivanka Brglez.

Prizadevanja skupine so bila vseskozi usmerjena v izdelavo terminološkega slovarja. Poleg zbiranja in urejanja terminov po abecedi se je termine dopolnjevalo z razlagami in postopno so se oblikovali geselski članki. Sklenjeno je bilo, da bo slovar izhajal po zvezkih, z željo, da se čim prej posreduje uporabnikom. Delo je steklo in potekalo po leksikografskih pravilih in napotkih Terminološke komisije pri Znanstvenoraziskovalnem centru SAZU in pod strokovnim vodenjem Staneta Suhadolnika, pozneje Cvetane Tavzes. Delu se je pridružil tudi Miloš Tavzes. Odločili smo se za načelo, da gre za normativni razlagalni terminološki slovar. Stekle so priprave za I. zvezek VTS, ki naj bi obsegal gesla z začetnicama A–B. Prvi zvezek VTS je izšel l. 1982. Nato so izhajali postopoma še drugi zvezki VTS: II. zvezek C–G l. 1987, III. zvezek H–K l. 1992, IV. zvezek L–O l. 1996, V. zvezek P–R l. 1999, VI. zvezek S–Š l. 2002 in VII. zvezek T–Ž l. 2006.

Od leta 1976 do leta 1988 je pri delu sodeloval tudi Marko Osredkar. V letih 1984 do 2006 je bil v delo vključen še Leon Šenk in v letih 1988 do 2006 Jože Kogovšek. S četrtem zvezkom VTS smo prešli na računalniško obdelavo gradiva. Prve štiri zvezke je strokovno recenziral akademik Andrej Župančič.

Med delom za sedmi zvezek VTS je izšel Slovenski medicinski slovar (SMS), po katerem smo se precej zgledovali glede dodatne izbire gesel in njihovih razlag. Vnesli smo tudi več latinskih ustreznikov. S tem je VTS pridobil na kakovosti. Po izdaji sedmega zvezka se terminološka komisija ni več sestajala, vse zvezke pa

imamo za poskusne zvezke VTS. Vseh sedem poskusnih zvezkov skupaj vsebuje okrog 17 500 geselskih člankov, z okrog 8000 zvezami na okrog 1180 straneh.

Člani komisije in vodstvo Veterinarske fakultete so sklenili, da se gradivo sedmih poskusnih zvezkov VTS združi, primerno uredi in izda v obliki celovitega slovarja, podobnega Slovenskemu medicinskemu slovarju. Delo je prav tako potekalo pod okriljem in vodenjem Sekcije za terminološke slovarje pri Inštitutu za slovenski jezik Frana Ramovša Znanstvenoraziskovalnega centra SAZU. Začelo se je dolgotrajno in težavno delo usklajevanja gesel, dodajanja novih gesel, predvsem pa uvajanje slovenskih strokovnih izrazov. Poskušali smo opuščati, kolikor je to bilo smiselno, iz latinščine poslovenjene strokovne izraze in jih nadomeščati s slovenskimi. Pri tem smo se zgledovali tudi po SMS, predvsem po 3. izdaji iz leta 2007.

Pri našem delu smo uporabljali tudi veterinarski slovar, ki so ga pripravili in izdali avstralski veterinarji. Izšli sta dve izdaji, prva l. 1989 in druga l. 1999. Vendar smo tudi pri tem slovarju lahko upoštevali predvsem razlage, saj je slovar narejen po popolnoma drugih načelih in pravilih, ima gesla samo v angleščini in ne upošteva latinskih sopomenk. Omeniti moram tudi medicinski Dorlandov slovar, ki je temeljno delo na področju medicinskih slovarjev in po katerem se zgledujejo tudi drugi avtorji. Leta 1996 je doživel že 28. izdajo in je bil podlaga tudi za SMS in VTS. Gesla in njihove razlage smo preverjali tudi po spletu in ostalih dostopnih virih in literaturi, ki je zbrana na koncu slovarja.

Druga izdaja VTS vsebuje gesla z vseh področij veterinarske medicine in sorodnih znanosti, npr. kemije, biologije, biokemije. Vključuje tudi gesla z opisi domačih živali in pomembnejših divjih kopenskih in vodnih živali, ki živijo pri nas, ter njihovo umeščanje v biološko klasifikacijo. Vsebuje zdravilne, krmne in strupene rastline z latinskimi poimenovanji, osebnosti s področja slovenske in svetovne zgodovine veterinarstva, citatna gesla ter za veterinarstvo pomembnejše kemijske elemente.

Slovar so pripravili člani terminološke komisije Veterinarske fakultete Univerze v Ljubljani ob pomoči in sodelovanju strokovnjakov Veterinarske fakultete v Ljubljani, Srdjana Bavdka s področja veterinarske histologije, Gregorja Majdiča s področja genetike, mikrobiologov Matjaža Ocepka, Irene Zdovc in Vojke Bole-Hribovšek, pri boleznih rib pa smo imeli strokovno podporo Vlaste Jenčič. Naloga terminološkega slovarja naj bi bila uveljavljanje slovenskih terminov, predvsem namesto tujih, npr. angloameriških, ki se tudi vnašajo v strokovni jezik. Poskušali smo zamenjati tudi nekatere iz latinščine poslovenjene strokovne izraze s slovenskimi, pri tem pa nismo bili popolnoma dosledni. Želela bi, da se ta smer razvoja veterinarskega strokovnega izrazja nadaljuje. To je tudi ena od pomembnih nalog slovenskega veterinarskega slovarja.

Trudili smo se, da bi bilo v slovarju čim manj napak, strokovnih, tiskarskih, jezikovnih, stilističnih. Vendar se je temu težko izogniti. Popravek naj bo naloga pripravljalcem naslednje izdaje VTS.

Jezikovno korekturo gradiva za pripravo prve izdaje VTS v letih 2007 in 2008 je opravil tudi Viktor Majdič. Slovar je po tem pridobil še veliko gradiva in se obogatil s številnimi novimi gesli in njihovimi razlagami. Želja vodstva Veterinarske fakultete je bila, da bi VTS izšel l. 2011, ob petinpetdeseti obletnici ustanovitve Veterinarskega oddelka, sedanje Veterinarske fakultete Univerze v Ljubljani. Vendar se to ni zgodilo, saj se je delo zavleklo. Gre namreč za obsežno strokovno delo, za prvo izdajo veterinarskega slovarja v slovenščini. Zato menim, da nekaj mesecev zamude pri izdaji ne pomeni veliko. S tem se tudi opravičujem vsem naročnikom slovarja.

Menim, da imamo slovenski veterinarji poleg skrbi za nenehno strokovno izpopolnjevanje tudi dolžnost gojiti in uporabljati strokovno izrazje v materinski slovenščini. Upam, da VTS sledi tej nameri. Vsak strokovni terminološki slovar je še posebej pomemben za manjši narod, kakršen je slovenski, kjer je predvsem strokovni jezik zelo izpostavljen tujim vplivom. Menim tudi, da je priprava strokovnega terminološkega slovarja odvisna od stopnje razvoja in potreb stroke. Pri tem ima veliko vlogo lastna visokošolska ustanova, ki je najvišja ustanova stroke.

Terminološki slovar je temeljno delo vsake stroke, tudi veterinarstva v Sloveniji. VTS je prvi primer takega slovarja v zgodovini slovenskega veterinarstva. Je prispevek k veterinarski stroki, hkrati pa tudi prispevek k narodnemu jezikovnemu bogastvu. Veterinarska stroka v Sloveniji bo s tem slovarjem pridobila uporaben pripomoček.

VTS je namenjen terenskim veterinarjem, raziskovalcem s področja veterinarstva,

Terminološka komisija Veterinarske fakultete Univerze v Ljubljani

pedagoškim delavcem, upravnim veterinarjem, dijakom srednjih veterinarskih in živalorejskih šol ter študentom veterinarstva. Prav tako bo uporaben za strokovnjake sorodnih področij, npr. agronomije, živaloreje, živilskopredelovalne industrije ter kmetovalce živaloreje. Morda pa bo vanj pogledal tudi kak strokovnjak s področja humane medicine.

Ker s tehnološkim razvojem nastajajo potrebe po novih terminih, tudi v veterinarski terminologiji, menim, da bo treba tudi pri slovenski veterinarski terminologiji temu slediti. Sčasoma bo nastala potreba po novi izdaji. Ob pripravi nove izdaje VTS želim sodelavcem mnogo uspeha pri delu.

Zahvaljujem se vsem članom veterinarske terminološke komisije za zgledno sodelovanje, vsem drugim sodelavcem, bivšemu dekanu Veterinarske fakultete, Milanu Pogačniku, ki je naše delo vedno podpiral, predvsem pa sedanjemu dekanu, Marjanu Koscu, ki je zmožeg toliko energije in naporov, da je poskrbel za finančno plat tiskanja slovarja.

Ivanka Brglez
Ljubljana, januarja 2013

prof. dr. Fran I. Zavrnik
1948–1959, predsednik, 1959–1962, član

dr. Franc Veble
1959–1969, član

dr. Marjan Ferjančič
1959–1965, član

akad. prof. dr. Janez Batis
1959–1976, predsednik, 1977–2002, član

prof. dr. Vladimir Gregorovič
1959–2003, član

prof. dr. Franc Rigler
1963–1987, član

prof. dr. Janez Banič
1963–1984, član

prof. dr. Oskar Böhm
1972–2006, član

Marko Osredkar
1973–1988, član

prof. dr. Ivanka Brglez
1973–1976, članica, 1977–2006, predsednica

Zdenka Karlin
1973–2003, dokumentalistka

prof. dr. Leon Šenk
1984–2006, član

prof. dr. Jože Kogovšek
1988–2006, član

Zasnova in zgradba slovarja

↻ Veterinarski terminološki slovar je zasnovan kot normativni razlagalni slovar veterinarskega izrazja. Vsebuje okrog 22 100 slovarskih člankov. Zaradi zgodovinskega razvoja stroke vsebuje slovenske in latinske geselske iztočnice, poleg zdaj uporabljanih tudi nekaj zastarelih, poljudnih in žargonskih izrazov, pa tudi nekaj citatno prevzetih izrazov npr. iz angleščine (*blue tongue*), francoščine (*taches blanches*), italijanščine (*cane corso*). Poleg osnovnega veterinarskega izrazja je upoštevano tudi izrazje drugih strok, ki je sestavni del veterinarstva, npr. fizika, kemija, biologija. Na željo avtorjev so uvrščene še nekatere iztočnice, povezane z zgodovino veterine ali njeno organiziranostjo (npr. *Veterinárski znánstveni závod Slovénije*) in osebna imena znanstvenikov, pomembnih za razvoj veterine in medicine ali po katerih se imenujejo bolezni, mikroorganizmi, zakoni, cepiva in podobno (*Mendel, Johann Gregor, Creutzfeldt, Hans Gerhard, Hempt, Adolf*). Geselske iztočnice so tudi simboli kemijskih elementov, pomembnih za veterino, prav tako nekatere enote, znaki, kratice, okrajšave in nekatere grške črke, ki se pogosto uporabljajo v veterinarstvu (npr. *Hg, Osm, Sv, ABK, TAT, α*). Precej je tudi geselskih iztočnic s področja živalske in rastlinske taksonomije, predvsem zajedavcev, mikroorganizmov, krmnih ali strupenih rastlin (npr. *Arterivirus, ptiči, Cygnus, Festuca*). Iztočnice, ki označujejo rodove in vrste, so pisane z ležečo pisavo, vse ostale taksonomske enote s pokončno. V zadnji fazi dela so se uredniki odločili, da poudarijo prizadevanje za slovensko veterinarsko strokovno izrazje, zato je bilo izločenih precej iz latinščine poslovenjenih izrazov, ki pa se verjetno v vsakdanjem sporazumevanju med veterinarji še uporabljajo (npr. *abduktor za mišico odtegovalko, bicipitalen za dvoglav,*

brahiocefaličen za nadlaktno-dogladen, kalkaneus za petnico, tarsus za nart, tibija za golenico), zanje pa je bilo ponujenih tudi nekaj novih slovenskih izrazov, od katerih nekateri za zdaj še kot podrejeni izrazi. Izločena je bila tudi večina latinskih pridevnikov, za katere ni bilo navedenih strokovnih zvez (npr. *delabens, densus, capillaris*), prav tako nekaj slovenskih (npr. *deltast, dendroiden, kalkanearen*).

↻ Iztočnice so prikazane kot prvine splošnosporazumevalnega jezika in prvine poimenovalnega sistema stroke. So samostalniki, pridevniki, glagoli in prislovi. Praviloma so enobesedne, nekaj je tudi citatnih. Razvrščene so po abecedi ne glede na to, ali so slovenske ali latinske oziroma v kakšnem drugem jeziku. Če so zloženke z grško ali latinsko črko v prvem delu, se uvrščajo po abecedi glede na drugi del, npr. **N-glikozid** se uvršča na ustrezno mesto pri črki G.

↻ Slovarski članki imajo več delov: glavo, zaglavje, pomenski del in informativni del.

↻ Glava vsebuje iztočnico z označenim mestom, kvaliteto in kvantiteto naglasa pri slovenskih iztočnicah, morebitne pisne dvojnice z označevalnikom in, izgovor v oglatem oklepaju z označenim naglasom pri neslovenskih iztočnicah in osebnih imenih ter besednovrstne oznake. Pri samostalnikih so to spol (m, ž, s) in drugosklonska končnica. Če je potrebno, sledi podatek o številu, kadar se iztočnica uporablja v dvojini ali množini. Teh oznak, razen izgovorjave, ni pri osebnih imenih, slovenskih in latinskih citatnih geslih in pri latinskih iztočnicah za taksonomska

poimenovanja. Pri pridevnikih, slovenski so navedeni v nedoločni obliki zaradi starejše, prvotne zasnove slovarja, so navedene oznake za spol (-a, -o/-e; -a,-um), pri latinskih, ki so po izvoru deležniki, je navedena roditeljska končnica, pri glagolih obrazilo za drugo osebo ednine in oznaka za glagolski vid (dov., nedov., dov. in nedov., nedov. in dov.). Prislovi ali prislovne zveze so označeni z oznako prisl. Onaglaševanje slovenskih iztočnic se ravna po Slovenskem pravopisu (2001). Naglasne dvojnice se ne navajajo. Pri izrazih, ki jih v pravopisu ni najti, se upošteva strokovna raba. Pri latinskih in drugojezičnih izrazih se naglas ravna po strokovni rabi. Če se mesto naglasa v roditeljski iztočnici spremeni, je to pri izgovoru navedeno. Izgovor je naveden pri latinskih in tujejezičnih strokovnih izrazih, splošne izgovorne posebnosti za slovenske izraze niso prikazane, uporabnik slovarja jih lahko najde v Slovenskem pravopisu (2001). Če se izgovor latinskega izraza v odvisnih sklonih spremeni, to ni navedeno (npr. viscus -eris [vískus /visceris/]).

☞ Zaglavje lahko vsebuje v okroglem oklepaju izvor ali razvezavo kemijskih simbolov, kratic, okrajšav in enot, če iz razlage to ni razvidno, npr.:

Ag [agé] simb. (Argentum) /.../

BSE [beesé] krat. (bovina spongiformna encefalopatija) /.../

F [ěf] okr. (fertility, fertilitas) /.../

☞ Pomenski del vsebuje različna pojasnila, vrstne označevalnike (npr. žarg., nestrok., poljud.), razlago posameznega strokovnega izraza in ponazarjevalno gradivo. Zvrstno označena

iztočnica je lahko razložena z neoznačeno, pravilnejšo ali pogosteje uporabljano sopomenko, lahko pa ima polnopomensko razlago, npr.:

tvór -a m nestrok. furunkel

révma -e ž žarg. revmatizem

patologija -e ž /.../ **2.** žarg. bolezenski pojavi nasploh

žábica -e ž /.../ **2.** poljud. bolezen pri govedu, ovcah, za katero je značilno napenjanje, zaprtje

per granulationem [per granulacijónem] žarg. celjenje rane z granulacijo

☞ Izraz ali njegova dvo- ali večbesedna zveza ima lahko več različnih pomenov, označeni so z zaporednimi arabskimi številkami. Vsi strokovni izrazi, ki so uporabljeni v razlagah, so praviloma navedeni kot iztočnice. V razlagah se uporabljajo nadrejeni strokovni izrazi. Razlage so lahko polnopomenske (npr. **filamènt**), napisane razumljivo tako strokovnjakom kot študentom. Za osnovno definicijo lahko v oklepaju sledijo še različna pojasnila, naštevanja, uvrščanja. Naštevalna skupina pomensko sorodnih izrazov v razlagi, ki se ne konča z veznikom *in*, nakazuje, da se razlaga lahko dopolnjuje s pojmi iz iste ali sorodne pomenske skupine, npr.:

srédstvo -a s snov, naprava, postopek, namenjeni za doseg določenega cilja

Polnopomenske razlage imajo nadrejeni izrazi, to pomeni pravilnejši, bolj uporabljeni izrazi. Polnopomenska razlaga je lahko nadomeščena z več približnimi sopomenkami, ki pa niso nujno iztočnice v slovarju, npr.

ptóza -e ž povešenost, spuščенost

Pri podrejenih, to je manj pravih, redkeje uporabljenih, zastarelih ali žargonskih izrazih so razlage nadomeščene z izrazom, ki je pravilnejši ali se pogosteje uporablja in mora biti uvrščen v slovarju kot iztočnica. S tem je nakazana normativnost slovarja, npr.

fisúra -e ž špranja (1)

Uredniki so se odločili, naj imajo prednost slovenski strokovni izrazi namesto poslovenjenih latinskih izrazov, seveda tam, kjer obstajajo in so res že uveljavljeni. Včasih je razlaga nadomeščena s pojasnilom *v zvezi*, *v zvezah*, kar pomeni, da je izraz kot termin uporabljan samo z nekim določenim drugim izrazom in s tem dobi drugačen pomen, kot ga ima v splošnosporazumevalnem jeziku (npr. **fiksácija** (4), **mlákar**) ali pa ga kot uporabljane v občevalnem jeziku ni treba razlagati. Pri pridevniških in prislovnih iztočnicah je ta tip razlage pogost (npr. **fósfodiéstrski**, **Freundov**, **mlád**, **počási**). Latinske iztočnice imajo praviloma kot razlago naveden slovenski strokovni izraz, npr.:

cheilosis -is ž [hejlózis] heilozá

osteomalácia -ae ž [osteomalácija] kostolomnica

pigmentosus -a -um [pigmentózus] pigmentiran

☞ Ponazarjevalno gradivo predstavljajo posamezne besedne zveze s pripadajočo geselsko iztočnico. Ta je označena s znakom ~ (tilda) v imenovalniku ali s ~ in pripadajočo končnico v odvisnem sklonu. V članku so razvrščene po abecedi, ki se ravna po začetnih črkah sestavnih delov zveze. Zaradi zasnove slovarja, v kateri je uveljavljeno načelo, da so terminološke zveze zaradi večje informativnosti navedene v geselskem članku vsake od

polnopomenskih besed zveze (npr. zveza *aktinični dermatitis* se najde tako pri geslu **aktiničen** kot pri **dermatitis**), so v posameznem geselskem članku prikazane v treh različnih odstavkih. V prvem odstavku, ki sledi takoj za razlago, so navedene zveze, ki prikazujejo neterminološko rabo izraza (npr. degenerativna sprememba, dehidrirano tele). Te zveze so praviloma navedene samo v iztočničnem geselskem članku in jih pri večini geselskih člankov ni (izpisane so v črni pisavi). V drugem odstavku so pri samostalniških geselskih člankih navedene terminološke zveze z iztočnico v odvisnem sklonu in brez razlage, ker je zveza razložena pri tisti sestavini besedne zveze, ki je v imenovalniku (npr. v geselskem članku **bolézen** navedena zveza *abortivna oblika ~i* je razložena pri iztočnici **oblíka**). Zapisane so v modri barvi. V tretji odstavek so uvrščene zveze z iztočnico v imenovalniku (nadomeščeno s ~), označene so s krepkim modrim tiskom in razložene, npr.:

delovánje -a s 1. učinkovanje česa na kaj: /.../ **antagonistično ~ antibiotikov** nasprotno delovanje dveh ali več antibiotikov, apliciranih sočasno, **avtokrino ~ hormona** povratno regulatorno delovanje hormona na isto endokrino žlezo, ki ga izloča /.../

dermatitis -a m vnetje kože z značilnimi znaki, ki zajema tudi usnjico:
vírus vozličastega ~a
aktinični ~ dermatitis zaradi sevanja **sin.:** dermatitis actinica, **alergijski ~ dermatitis** zaradi alergije **sin.:** dermatitis allergica, /.../

Posamezni geselski članki nimajo vseh treh vrst zvez. Pridevniški geselski članki imajo zveze samo navedene, njihova razlaga se najde pri samostalniški sestavini v imenovalniku. Glagolske iztočnice nimajo terminoloških zvez (npr. **cepiti**), prislovne le terminološke zveze (npr. **fakultativno**).

Latinske samostalniške iztočnice imajo samo zveze z razlago, pridevniške zveze so samo navedene, tudi tu se njihova razlaga najde pri samostalniški sestavini v imenovalniku. Na željo avtorjev slovarja so zveze v latinskih geselskih člankih onaglašene.

Razlagam tako iztočnic kot iztočničnih besednih zvez lahko sledijo sopomenke. Če jih je več, so navedene po abecedi, latinske vedno sledijo slovenskim. Sopomenke, ki se nanašajo na posamezni pomen ali na celotno geslo, so navedene v novem odstavku za zadnjo morebitno besedno zvezo in njenimi sinonimi in za oznako **SIN.**, pri posamezni zvezi so označene s **sin.**, npr.:

odebelína -e ž odebeleni del česa

SIN.: intumescenca, intumescencia

odprtina -e ž /.../ **zadelana** ~ odprtina v kolčnici, skozi katero poteka notranja mašilka, povezuje dno medenice s stegenico **sin.:** foramen obturatum

SIN.: lina (2), foramen /.../

Kadar se sopomenke nanašajo samo na določen pomen večpomenske nadrejene ustreznice, je v oklepaju navedena številka tega pomena. Če sta slovenska in latinska sopomenka enakopisnici, je latinska označena z (lat.), npr.:

osteítis -a m vnetje kostnega tkiva

SIN.: ostitis, osteitis (lat.)

oteklína -e ž /.../

vnetna ~ lokalna oteklina, eden od klasičnih znakov vnetja **sin.:** tumor (1), tumor (1) (lat.)

Vlogo sopomenk imajo tudi kratice, okrajšave, oznake za enote, znake in kemijske simbole. Na koncu geselskega članka ali njegovega pomena so v novem odstavku navedene za oznakami **KRAT.**, **OKR.**, **EN.**, **ZN.**: **SIMB.**, za posameznimi zvezami pa takoj za razlago za **krat.**, **okr.**, **simb.**, npr.:

prólaktoliberín -a m /.../

KRAT.: PRH

prolín -a m /.../

OKR.: P (1), Pro

osmól -a m /.../

EN.: Osm

álfa -e ž /.../

ZN.: α

silícij -a m /.../

SIMB.: Si

vrédnost -i ž /.../

biološka ~ **beljakovin** /.../ **krat.:** PER

žárek -rka m /.../

ultravijolični ~i /.../ **okr.:** UVŽ

srebró -á s /.../

živo ~ /.../ **simb.:** Hg

☞ V informativnem delu, označenem na koncu geselskega članka ali posameznega pomena v njem, so s **PRIM.:** (primerjaj) navedena poimenovanja, pomensko sorodna ali podobna iztočnici, pri posamezni zvezi so tovrstna poimenovanja označena s **prim.**, npr.:

ovariéktomija -e ž /.../

PRIM.: kastracija, testesektomija

artêrija -e ž /.../

koronarna ~ /.../ **prim.:** desna venčna arterija, leva venčna arterija

Cvetana Tavzes

Krajšave in oznake

angl.	angleško
dov.	dovršni glagol
dov. in nedov.	dovršni in nedovršni glagol
en., EN.:	enota
fr.	francosko
in	uvaja pisno dvojnico
it.	italijansko
krat., krat., KRAT.:	kratica
lat.	latinsko
m	samostalnik moškega spola
mn.	množina
nav. mn.	navadno množina
nedov.	nedovršni glagol
nedov. in dov.	nedovršni in dovršni glagol
nestrok.	nestrokovno
niz.	nizozemsko
okr., OKR.:	okrajšava
poljud.	poljudno
prisl.	prislov
prim.: , PRIM.:	primerjaj
s	samostalnik srednjega spola
simb., SIMB.:	simbol za kemijski element
sin.: , SIN.:	sopomenka (sinonim)
špan.	špansko
vulg.	vulgarno
zastar.	zastarelo
zn., ZN.:	znak
ž	samostalnik ženskega spola
žarg.	žargonsko

Veterinarski terminološki slovar

A

A [á] 1. zn. v zvezah:

celica ~, vitamin ~, vitamin ~₁, vitamin ~₂,

2. okr. adenin

3. okr. adenozin

4. okr. alanin

5. okr. (anizotropen) v zvezi:

pas ~

a. [á] okr. (arteria) arterija

α [álfa] zn. alfa

aa [aá] okr. ana partes aequales

àbaciláren -rna -o ki je brez bacilov: ~o vnetje

àbacilárnost -i ž stanje brez bacilov

PRIM.: brezklíčnost, brezkužnost

àbakteriálen -lna -o ki je brez bakterij

àbartikulácija -e ž 1. diartroza

2. dislokacija sklepnega okrajja

abartróza -e ž diartroza

abasia -ae ž [abázija] abazija

abazija -e ž nesposobnost premikanja, gibanja:

paralitična ~ abazija zaradi paralize,

paroksizmalna ~ abazija zaradi spastičnega

trzanja udov in nezmožnosti stati na

nogah **sin.:** spastična abazija, **spastična** ~

paroksizmalna abazija

SIN.: abasia

Abderhalden, Emil [abderhálden émil] (1877–1950) švicarski fiziolog

Abderhaldnov -a -o [abderháldnov] v zvezi:

~a reakcija

abdómen -mna m trebuh (1)

abdomen -inis s [abdómen] trebuh (1):

cávum ~inis, músculus obliquus extérnus ~inis, músculus

obliquus intérnus ~inis, músculus réctus ~inis, músculus

transvèrsus ~inis, régio ~inis, régio ~inis caudális, régio

~inis craniális, régio ~inis média, túnica fláva ~inis, vagina

músculi récti ~inis, véna subcutánea ~inis

abdominálen -lna -o trebušen:

~a aorta, ~a apopleksija, ~o dihanje, ~a eksploracija, ~a

endoskopija, ~i endoskopski pregled, ~a histerektomija, ~a

kila, ~a kirurgija, ~a kita, ~a kolika, ~e mišice, ~a punkcija,

~a stena, ~a uterotomija, ~a votlina, kranialna ~a arterija

abdominalgija -e ž bolečina v trebuhu

abdominalis -e [abdominális] trebušen:

aórta ~, apopléxia ~, artèria ~ craniális, cólica ~, hêrnia ~,

hysterectómia ~, óstium ~e túbae uterínae, paracentésis ~,

sítus invèrsus ~

abdominocentéza -e ž trebušna paracenteza

abdominoskopija -e ž pregled trebušne votline z endoskopom

SIN.: abdominalna endoskopija, abdominalni

endoskopski pregled

PRIM.: laparoskopija, peritoneoskopija,

ventroskopija

abducens -entis [abdúcens -éntis] odmikalen:

nêrvus ~

abducénten -tna -o odmikalen:

~i živec

abducíрати -am nedov. in dov. odmikati

abductor -oris m [abdúktor -óris] v zvezah:

músculus ~, músculi ~es digitórum

abductorius -a -um [abduktórijus] 1. abduktoren

2. abdukcijski:

fractúra ~a

abdukcija -e ž odmik

abdukcijski -a -o nanašajoč se na odmik:

~a fraktura, ~ zlom

SIN.: abductorius (2)

abduktóren -rna -o ki odteguje:

~a mišica

SIN.: abductorius (1)

abercíja -e ž 1. odstopanje, odstop od običajne lege, običajnega poteka:

genomska ~ genomska mutacija, **numerična**

~ genomska mutacija, **številčna** ~ genomska

mutacija

2. napaka leče zaradi različnih lomov žarkov:

barvna ~ pojav pri opazovanju z mikroskopom,

pri katerem je na robu vidnega polja slika

obarvana **sin.:** kromatična aberacija, **kromatična** ~

barvna aberacija, **sferna** ~ pojav pri opazovanju

z mikroskopom, pri katerem je na robu vidnega

polja slika zamegljena

aberánten -tna -o ki je na nepravem mestu:

~i organ

SIN.: aberrans

aberrans -antis [áberans -ántis] aberanten:

vás ~

A

aberdeenski -a -o [aberdínski] v zvezi:
~o govodo

àbiogenéza -e ž teorija, po kateri živi organizmi lahko nastanejo iz nežive snovi
SIN.: spontana generacija, generatio spontanea
PRIM.: biogeneza

àbiótičen -čna -o **1.** v katerem ni življenja:
~o tkivo
2. ki ni primeren, ustrezen za življenje:
~o okolje

àbióza -e ž **1.** odsotnost, neobstoj življenja
2. neustreznost za življenje

àbiotrofija -e ž predčasna napredujoča izguba vitalnosti tkiva ali organa, navadno živčnega sistema, s posledično izgubo funkcije

àbiritácija -e ž zmanjšana vzdražljivost

ABK [abeká] krat. atomsko-biološko-kemičen:
zaščíta ~

ablácija -e ž **1.** odstranitev dela telesa (npr. okončine), manjše patološke tvorbe (npr. polipa), tujka s površine kože ali organa
2. spontana ločitev ploščate strukture od podlage:
~ **retine** odstop mrežnice, ~ **posteljice** spontana ločitev posteljice od stene maternice po porodu
SIN.: ablatio placentae, amotio placentae
SIN.: amocija, odstop, ablatio, amotio

ablástin -a m protitelo, ki inhibira razmnoževanje praživali (npr. tripanosomov) v gostitelju

ablátio -onis ž [ablácijo -ónis] ablacija (2):
~ **placéntae** ablacija posteljice, ~ **retinae** odstop mrežnice

àblefarija -e ž prirojena popolna ali delna odsotnost vek

ablepsija -e ž slepota

abomasicus -a -um [abomázikus] siriščnikov:
vélum ~um

abomasum -i s [abómazum] siriščnik:
plíceae ~i

àborálen -lna -o ki leži na glavi v smeri od ust proti repu

abortín -a m pripravek iz kulture bakterije *Brucella abortus* za alergijski preizkus na brucelozo (predvsem pri človeku)
PRIM.: brucelin, malein, melitin, tuberkulin

abortíran -a -o zvržen:
~i fetus

abortírati -am nedov. zvrjavati

abortív -a m **1.** sredstvo za prekinitev brejosti
2. zdravilo za hitro skrajšanje bolezní

abortivén -vna -o **1.** ki povzroča prekinitev brejosti: ~o sredstvo
2. ki ni do konca razvit:
~a oblika bolezní, ~i potek bolezní

abórtus -a m prekinitev brejosti s posledično izločitvijo plodu:

arteficiální ~ umetno narejen abortus **SIN.:** abortus artificialis, **febrilní** ~ abortus zaradi visoke telesne temperature breje živali **SIN.:** vročinski abortus, **indiciráni** ~ abortus, ki je glede stanja breje živali ali glede plodu upravičen, **infekcijski** ~ abortus zaradi kužne bolezní breje živali, **izzvani** ~ namerno izzvani porod (največkrat iz zdravstvenih razlogov breje živali) **SIN.:** provocirani abortus, abortus provocatus, **provociráni** ~ izzvani abortus, **putridní** ~ abortus zaradi gnilobnega razkrajanja plodu v maternici **SIN.:** abortus putridus, **septiční** ~ abortus zaradi okužbe gravidne maternice pri sepsi breje živali (posebno po umetno narejenem abortusu) **SIN.:** abortus septicus, **spontáni** ~ abortus, ki se je zgodil sam od sebe (brez zunanjih vplivov) **SIN.:** abortus spontaneus, **terapevtski** ~ abortus zaradi posledic zdravljenja breje živali **SIN.:** abortus therapeuticus, **travmatski** ~ abortus zaradi fizične poškodbe breje živali **SIN.:** abortus traumaticus, **vročinski** ~ febrilni abortus **SIN.:** zvrž, abortus (lat.)

abórtus -us m [abórtus] abortus:
~ **arteficiális** arteficialni abortus, ~ **provocátus** izzvani abortus, ~ **putridus** putridni abortus, ~ **sépticus** septični abortus, ~ **spontáneus** spontani abortus, ~ **therapéuticus** terapevtski abortus, ~ **traumáticus** travmatski abortus

abrachius -ii m [abráhijus] abrahíus

abradát -a m ostružek

abradírati -am dov. in nedov. odstranjevati površinski sloj s trenjem, drgnjenjem: ~ kožo, ~ sluznico, ~ sluznico maternice
SIN.: ostrgati, izpraskati

àbráhija -e ž prirojeno manjkanje ali močna nerazvitost ene sprednje okončine ali obeh sprednjih okončin

àbrahiocéfalus -a m spaček brez sprednjih okončin in glave

àbráhíus -a m spaček brez sprednjih okončin
SIN.: abrachius
PRIM.: fokomelus

àbranek -nka m na dlako prisušen feces okrog zadnjika

abrazija -e ž **1.** odstranitev tkiva z ostrganjem:
~ **maternice** odstranitev maternične sluznice zaradi ustavitve krvavitve ali odvzema tkiva za histološko preiskavo **SIN.:** izpraskanje maternice, **diagnostična** ~ odvzem materničnega tkiva za (laboratorijsko) preiskavo, **frakcionirana** ~ abrazija sluznice kanala materničnega vratu in ločeno maternične votline (za histološko preiskavo), **terapevtska** ~ abrazija maternice zaradi terapevtskih razlogov (npr. zaradi zaustavitve krvavitve) **SIN.:** izpraskanje
PRIM.: kiretaža

2. prevelika izraba zoba zaradi mehanskih vzrokov (brušenja, škrtanja z zobmi)

SIN.: obrušenost

PRIM.: atricija

abrazijski -a -o nanašajoč se na abrazijo (1): ~ poseg

abraziven -vna -o sposoben povzročiti abrazijo (1): ~a snov

abreviacija -e ž skrajšanje uda, tkiva, navadno z operacijo: ~ kite, ~ kosti

abrin -a m fitotoksin iz semena metuljnice *Abrus praecatorius*, ki povzroča paralize

abručcija -e ž **1.** odlomitev, odkrušitev:

~ **kosti** abrupcija, pri kateri se odlomljeni del odmakne od kosti

2. odtrganje, ločitev:

~ **posteljice** spontana izločitev posteljice ob porodu

abrupten -tna -o **1.** nanašajoč se na abrupcijo (1): ~i kostni fragment, ~i kostni odlomek

2. nenaden: ~o poslabšanje bolezni

Abrus [ábrus] rod rastlin iz družine metuljnic: ~ *praecatórius* tropska lesnata vzpenjalca, katere seme vsebuje abrin

abscedens -entis [abscédens -éntis] abscedenten: angína ~, inflammátio ~, pneumónia ~

abscedénten -tna -o ki abscedira:

~a angina, ~a pljučnica, ~a pnevmonija, ~o vnetje

SIN.: abscedens

abscedirati -am dov. in nedov. spremeniti se, spreminjati se v absces

abscés -a m omejeno gnojno vnetje v tkivu z bolezenskim raztapljanjem odmrlega tkiva: **akutni** ~ hitro nastal boleči absces s povišano telesno temperaturo **SIN.:** vroči absces, abscessus acutus, **epiduralni** ~ absces med čvrsto možgansko opno in steno hrbteničnega kanala **SIN.:** abscessus epiduralis, **gnilobni** ~ absces, v katerem je prišlo do okužbe s saprofiti **SIN.:** putridni absces, abscessus putridus, **gravitacijski** ~ absces, pri katerem se vsebina zaradi težnosti spušča v nižje predele telesa, **hematogeni** ~ absces, nastal zaradi hematogene diseminacije piogenih bakterij, **hladni** ~ absces, ki se razvija počasi brez kliničnih znakov vnetja **SIN.:** abscessus frigidus, **inkapsulirani** ~ kronični absces, **jetrni** ~ absces v jetrih, **kronični** ~ absces, ki se razvija počasi in se obda s steno **SIN.:** inkapsulirani absces, abscessus encapsulatus, **mamarni** ~ absces v mlečni žlezi (npr. v vimenu), **migrirajoči** ~ potujoči absces, **mikotični** ~ absces, nastal zaradi lokalne okužbe z glivicami **SIN.:** abscessus mycoticus, **multipli** ~i abscesi, ki se pojavljajo na več mestih organizma hkrati, **nezreli** ~ absces, ki ga še ne kaže kirurško oskrbeti, **obzobni** ~ absces v parodontiju **SIN.:** parodontalni absces,

abscessus parodontalis, **obžrelni** ~ absces ob žrelu **SIN.:** parafaringealni absces, abscessus parapharyngealis, **otogeni** ~ absces, ki izvira iz vnetja ušesa (navadno v možganih) **SIN.:** abscessus otogenes, **parafaringealni** ~ obžrelni absces, **pararektalni** ~ absces ob danki **SIN.:** abscessus pararectalis, **parazitski** ~ zajedavski absces, **parodontalni** ~ obzobni absces, **perianalni** ~ absces okrog zadnjika **SIN.:** abscessus perianalis, **piemični** ~ absces, nastal pri piemiji **SIN.:** abscessus pyaemicus, abscessus pyogenes, **podkožni** ~ absces v podkožju **SIN.:** subkutani absces, abscessus subcutaneus, **popkovni** ~ absces v neposredni bližini popka (navadno pri teletih) **SIN.:** abscessus umbilicalis, **potujoči** ~ absces, ki se širi v tkivu in se prikaže na mestu, oddaljenem od nastanka **SIN.:** migrirajoči absces, abscessus migrans, **primarni** ~ absces, ki se razvije na mestu primarne okužbe, **pulpin** ~ absces zobne pulpe, **putridni** ~ gnilobni absces, **sekundarni** ~ absces, nastal iz predhodnega bolezenskega procesa, **sterilni** ~ omejeno gnojno vnetje brez mikroorganizmov, **sterkoralni** ~ absces, ki vsebuje feces **SIN.:** abscessus stercoralis, **subdiafragemski** ~ absces pod prepono **SIN.:** subfrenični absces, abscessus subdiaphragmaticus, abscessus subphrenicus, **subduralni** ~ absces med duro in možgani **SIN.:** abscessus subduralis, **subfrenični** ~ subdiafragemski absces, **subkutani** ~ podkožni absces, **vroči** ~ akutni absces, **zajedavski** ~ absces, ki ga povzroča zajedavec **SIN.:** parazitski absces

SIN.: ognojek, abscessus, apostema

abscésen -sna -o nanašajoč se na absces:

~a votlina

SIN.: ognojokov

abscessus -US m [abscésus] absces:

~ **acútus** akutni absces, ~ **epidurális** epiduralni absces, ~ **frigidus** hladni absces, ~ **incapsulátus** kronični absces, ~ **migrans** potujoči absces, ~ **mycóticus** mikotični absces, ~ **otogénes** otogeni absces, ~ **parapharyngeális** obžrelni absces, ~ **pararectális** pararektalni absces, ~ **parodontális** obzobni absces, ~ **perianális** perianalni absces, ~ **putridus** gnilobni absces, ~ **pyaemicus** piemični absces, ~ **pyogénes** piemični absces, ~ **stercorális** sterkoralni absces, ~ **subcutáneos** podkožni absces, ~ **subdiaphragmáticus** subdiafragemski absces, ~ **subdurális** subduralni absces, ~ **subphrénicus** subdiafragemski absces, ~ **umbilicális** popkovni absces

absintín -a m grenek glikozid iz pravega pelina

absolúten -tna -o neomejen, popoln:

~i alkohol, ~a energija, ~i etanol, ~a indikacija, ~a

temperatura, ~a vlaga, nasičena ~a vlaga

SIN.: absolutus

absolutus -a -um [absolútus] absoluten:

aethanólum ~um, alcochólus ~, spíritus ~

A

absorbènt -ènta in **absórbens** -a m snov, ki vpija pline, tekočine in pospešuje absorpcijo bolnih tkiv

absorbíran -a -o vsrkan, vpit:
~a radiacijska doza

absorbíratí -am nedov. in dov. **1.** vsrkavati, vpijati
SIN.: resorbirati
2. odstraniti protitelesa s homolognim antigenom

absórpčija -e ž **1.** vsrkavanje, vpijanje: ~ plina, ~ tekočine
SIN.: resorpcija (1)
2. sprejemanje, vpijanje snovi v tkiva ali skozi tkiva:
enteralna ~ absorpcija tekočin in produktov prebave v črevesu, **parenteralna** ~ absorpcija mimo prebavil
3. izguba energije žarkov ob prehodu skozi tkivo ali kako drugo snov zaradi interakcije žarkov s snovjo

absorpcijski -a -o nanašajoč se na absorpcijo:
~a celica, ~ spekter

absorptiven -vna -o sposoben, zmožen
absorbirati: ~a snov

abstinénca -e ž **1.** vzdržnost (npr. od hrane, spolnosti)
2. neudeležba, nesodelovanje

Ac [acé] simb. (Actinium) aktinij

Acanthocephala [akantocéfala] ježerilci

Acarapis [akarápis] rod pajkovcev iz skupine pršic:
~ **woódi** pršica, ki povzroča pršičavost čebel

acardia -ae ž [akardija] akardija

Acarina [akarína] pršice

Acarus [ákarus] rod pajkovcev iz skupine pršic, ki zajedajo na zrnu, v siru in občasno na živalih, kjer povzročajo srbenje, tudi blag dermatitis

accessorius -a -um [akcesórijus] dodaten (1):
dúctus pancreáticus ~, ligamênta ~a, ligamêntum ~um óssis fémoris, nêrvus ~

accretio -onis ž [akrécijo -ónis] akrecija:
~ **córdís cum pericárdio** akrecija osrčnika

accretus -a -um [akrétus] prirasel:
hêrníá ~a

ACD-stabilizátor -ja m [acedé] zmes kisline, citrata in dekstroze, ki preprečuje strjevanje krvi pri transfuziji

ácefalija -e ž prirojeno manjkanje glave

ácefalocista -e ž sterilni mehurnjak brez skoleksa

ácefalopodija -e ž prirojeno manjkanje glave in nog

ácefalorahija -e ž prirojeno manjkanje glave in hrbtenice

acéfalus -a m spaček brez glave
SIN.: brezglavec

acéntríčen -čna -o **1.** ki je brez centra ali stran od centra
2. v zvezi:
~i kromosom

acervulus -i m [acêrvulus] možganski pesek

acetábulum -a m kolčnična ponvica

acetabulum -i s [acetábulum] kolčnična ponvica:
ligamêntum transvêrsurum ~i

acétaldehíd -a m aldehid ali ester očetne kisline
SIN.: etanal

acetát -a m sol ali ester očetne kisline:
aluminijev ~ aluminijeva sol očetne kisline, ki deluje kot blag antiseptik

aceticus -a -um [acétikus] oceten:
ácídum ~um, ácidum ~um concentrátum, ácidum ~um dilútum, ácidum ~um glaciále

acetil -a m acetilna skupina

acetilácija -e ž uvajanje acetilne skupine v molekulo
SIN.: acetiliranje

acetilcelulóza -e ž derivat celuloze, ki nastane po zaestrenju z očetno kislino

acetilen -lna -o v zvezi:
~a skupina

N-acetilheksozamin -a m heksozamin z acetilirano aminoskupino

acetilholín -a m biogeni amin, ester očetne kisline in holina, ki deluje kot neurotransmitor
OKR.: ACh

acetilholín-esteráza -e ž holin-esteraza, ki katalizira hidrolizo acetilholina v holin in očetno kislino

acetilíran -a -o ki je sprejel acetilno skupino: ~a aminoskupina

acetilíranje -a s acetilacija

acetilírati -am nedov. in dov. uvajati acetilno skupino v molekulo

acetilmetilkarbinól -a m acetoin

N-acetilnevramínski -a -o v zvezi:
~a kislina

acetilsalicílen -lna -o v zvezi:
~a kislina
SIN.: acetylsalicylicus

acetiltransferáza -e ž transferaza, ki katalizira prenos acetilne skupine
SIN.: transacetilaza

acétoacetát -a m anion ali sol acetocetne kisline

acetoaceticus -a -um [acétoacétikus]

acetooceten:

ácidum ~um

Acetobacter [acetobákter] rod gramsko negativnih aerobnih paličastih bakterij, ki pridobivajo energijo z oksidacijo alkohola v očetno kislino:

~ **acéti** bakterija, ki fermentira etanol v moštu in vinu v očetno kislino, iz katere nastane kis

acetobákter -tra m bakterija iz rodu *Acetobacter*

acétoceten -tna -o v zvezi:

~a kislina

SIN.: acetoaceticus

acetoín -a m vmesni produkt dekarboksilacije piruvata pri nekaterih bakterijah

SIN.: acetilmetilkarbinol

acetón -a m eno od ketonskih teles, ki nastaja pri nepopolni oksidaciji maščob in beljakovin v večjih količinah pri diabetičnih bolnikih, acidozi in acetonemiji

acetonemija -e ž bolezensko kopičenje acetona v krvi (zlasti pri najboljših molznicah po porodu)

PRIM.: ketonemija

acetónski -a -o nanašajoč se na aceton:

~ vonj

acetonurija -e ž povečano izločanje acetona z urinom

SIN.: diaceturija

acetum -i s [acétum] očet

acetylsalicylicus -a -um [acetílsalicílikus]

acetilsalicilen:

ácidum ~um

ACh [acehá] okr. acetilholin

acheilia -ae ž [ahéjlíja] aheilija

acheilus -i m [ahéjlus] aheilus

Achilles [ahíles] Ahil:

tendo ~is

achylia -ae ž [ahílija] ahilija:

~ **gástrica** želodčna ahilija, ~ **pancréatica** ahilija trebušne slinavke

acídalbumín -a m z močnimi kisljinami raztopljen beljakovina kisle reakcije

acídalbumínát -a m beljakovinski hidrolizat, ki nastane pri delovanju kisline ali luga na beljakovine, zlasti na miozin

SIN.: sintonin

acidemija -e ž povišana koncentracija vodikovih ionov v krvi ali zmanjšana vrednost pH v krvi, navadno zaradi kopičenja organskih kislin

aciden -dna -o kisel (2):

~a snov, ~i želodčni sok

acidificiran -a -o zakisan:

~o gojišče

acidificirati -am dov. in nedov. zakisati

acidifikácija -e ž zakisanje

acidimetrija -e ž ugotavljanje količine kislin v raztopinah z dodajanjem baz

acidizem -zma m zastrupitev organizma s kisljinami

acidnost -i ž kislost

acidofilec -lca m acidofilni levkocit

acidofilen -lna -o **1.** sposoben, da se obarva s kisljimi barvili:

~i granulí, ~i levkocít, ~i mielocít, ~i mikroorganizem (1), ~i normoblast, ~a zrnca

2. ki bolje uspeva v kislem okolju:

~i mikroorganizem (2)

acidofilija -e ž acidofilnost

acidofilnost -i ž **1.** lastnost celice ali tkiva, da se obarva s kisljimi barvili

SIN.: acidofilija

PRIM.: eozinofilnost

2. sposobnost mikroorganizmov, da rastejo na kislem gojišču

SIN.: acidofilija, oksifilnost, oksifilija

acidogén -a -o ki tvori kislino ali povzroča kislost: ~a bakterija

~a celica

acidogénost -i ž sposobnost tvoriti kislino

ácidorezisténten -tna -o odporen proti kisljinam:

~a bakterija

ácidorezisténtnost -i ž lastnost nekaterih

bakterij (npr. mikobakterij), da jih kisline ne uničijo, pri barvanju po Ziehl-Neelsenu pa se s kislino ne odbarvajo

SIN.: odpornost (3), rezistenca (4)

acidóza -e ž kopičenje kislin ali znižanje alkalne rezerve (bikarbonatov) v krvi in tkivih:

diabetična ~ acidoza zaradi metaboličnih motenj ogljikovih hidratov, beljakovin in maščob zaradi nezadostne sekrecije insulina,

metabolična ~ acidoza zaradi kopičenja ketonskih teles v organizmu ali izgube hidrogenkarbonata, **nekompenzirana** ~ acidoza, ki je ne uravnavajo kompenzacijski mehanizmi,

renalna ~ acidoza zaradi okvarjenih ledvičnih cevč, **respiratorna** ~ acidoza zaradi zastajanja ogljikovega dioksida v organizmu

SIN.: acidozno stanje

PRIM.: alkaloza

acidózen -zna -o nanašajoč se na acidozo:

~a kri, ~o stanje

acidum -i s [ácidum] kislina:

~ **acéticum** očetna kislina, ~ **acéticum**

concentrátum koncentrirana očetna kislina,

~ **acéticum dilútum** razredčena očetna kislina

(30-odstotna), ~ **acéticum glaciále** koncentrirana očetna kislina (98-odstotna), ~ **acetoacéticum**

A

acetocetna kislina, ~ **acetyl-salicilicicum** acetilsalicilna kislina, ~ **aminoaceticum** glicin, ~ **arsenicósum** arzenova(III) kislina, ~ **ascórbicum** vitamin C, ~ **asparágicum** asparaginska kislina, ~ **barbitúricum** barbiturna kislina, ~ **benzóicum** benzojska kislina, ~ **béta-hydróxi-butýricum** beta-hidroksimaslena kislina, ~ **bóricum** borova kislina, ~ **butýricum** maslena kislina, ~ **carbólicum** fenol, ~ **carbónicum** ogljikova kislina, ~ **cítricum** citronska kislina, ~ **diaethyl-barbitúricum** dietilbarbiturna kislina, ~ **fólicum** folna kislina, ~ **formícicum** mravljinčna kislina, ~ **fórmicum** mravljinčna kislina, ~ **gállicum** galna kislina, ~ **glucónicum** glukonska kislina, ~ **hippúricum** hipurna kislina, ~ **hydrochlóricum** klorovodikova kislina, ~ **hydrochlóricum concentrátum** koncentrirana klorovodikova kislina (25-odstotna), ~ **lácticum** mlečna kislina, ~ **linóicum** linolna kislina, ~ **nicotinicum** vitamin B₃, ~ **nitricum** dušikova(V) kislina, ~ **oleinicum** oleinska kislina, ~ **oxálicum** oksal-na kislina, ~ **oxypropiónicum** mlečna kislina, ~ **palmitínicum** palmitinska kislina, ~ **peracéticum** perocetna kislina, ~ **phenýlaethyl-barbitúricum** feniletilbarbiturna kislina, ~ **phosphóricum** fosforjeva(V) kislina, ~ **picricum** pikrinska kislina, ~ **picrinicum** pikrinska kislina, ~ **picronítricum** pikrinska kislina, ~ **propiónicum** propionska kislina, ~ **pyrúvicum** piruvična kislina, ~ **salycilicicum** salicilna kislina, ~ **silícicum** silicijeva kislina, ~ **sórbicum** sorbinska kislina, ~ **stearinicum** stearinska kislina, ~ **succinicum** jantarna kislina, ~ **sulfúricum** žveplova(VI) kislina, ~ **sulfúricum concentrátum** koncentrirana žveplova(VI) kislina, ~ **tánnicum** taninska kislina, ~ **tartáricum** vinska kislina, ~ **trichloracéticum** triklorocetna kislina, ~ **úricum** sečna kislina

acidus -a -um [ácidus] kisel (2):
gastromalácia ~a

ácikličén -čna -o v zvezi:
~a spojina

acil -a m acilna skupina

acilen -lna -o v zvezi:
~a skupina

acilgliceról -a m glicerid

acilirati -am nedov. in dov. uvajati acilno skupino v molekulo

acináren -ma -o nanašajoč se na acinus (2):
~a žleza

Acinonyx jubatus [acinóniks jubátus] gepard

ácinus -a m 1. gradbena enota organa:
jetni ~ del dveh prilegajočih se jetrnih reznjičev, ki ga oskrbujejo končne veje sosednjih interlobularnih jetrnih arterij in ven, **pljučni** ~ del pljučnega parenhima, ki ga oskrbuje en respiratorni bronhiolus
SIN.: acinus (lat.)

2. funkcionalna in strukturna enota žleze:
albuminozni ~ acinus, ki tvori in izloča albuminozni sekret, **mukozni** ~ acinus, ki tvori in izloča sluzni eksudat **SIN.:** žlezna alveola, žlezni mešiček
SIN.: acinus (lat.)

acinus -i m [ácinus] acinus

acistija -e ž prirojeno manjkanje sečnika

acme -es ž [ákme] vrhunec:
stádium ~es

acne -es ž [ákne] mozolj:
~ **medicamentósa** medikamentna akna,
~ **pustulósa** gnojna akna

Aconitum napellus [aconítum napélus] preobjeda

acormus -i m [akórmus] akormus

Acorus calamus [akórus kálamus] kolmež

acquisitus -a -um [akvizítus] pridobljen:
hérnia ~a

acrania -ae ž [ákránija] akranija

acranius -i m [ákránijus] akranium

acrocephalia -ae ž [ákrócefálja] akrocefalija

acrocephalus -i m [ákrócefalus] akrocefalus

acrocyanosis -is ž [ákrócijanózis] akrocianoza

acromegalia -ae ž [ákrómegálja] akromegalija

acromion -ii s [ákrómijon] ostrc

ACTH [acetehá] okr. (adrenocorticotropic hormone) kortikotropin

actinicus -a -um [aktínikus] aktiničen:
dermatítis ~a

Actinobacillus [aktinobacílus] rod gramsko negativnih, negibljivih, pleomorfnih paličastih bakterij:

~ **lignierésii** bakterija, ki povzroča aktinobacilozo pri govedu in drobnici,
~ **pleuropneumóniae** bakterija, ki povzroča kontagiozno plevropnevmonijo prašičev,
~ **súis** bakterija, ki povzroča aktinobacilozo pri prašičih

Actinomyces [aktinómices] rod betičastih bakterij, tudi z zakrnelimi hifami, iz družine Actinomycetaceae:
~ **bóvis** bakterija, ki povzroča aktinomikozo pri govedu, ~ **hordeovúlneris** bakterija, ki povzroča gnojne procese pri različnih vrstah živali (npr. mastitis pri govedu, vnetje popljučnice in potrebušnice pri prašičih) in človeku, ~ **pyógenes** zastar. *Arcanobacterium pyogenes*, ~ **viscósus** bakterija, ki povzroča aktinomikozo pri svinjah

Actinomycetaceae [aktinómicetáceje] družina gramsko pozitivnih nesporogenih betičastih bakterij iz reda Actinomycetales, z rodovoma *Actinomyces* in *Arcanobacterium*

Actinomycetales [aktinomicetáles] red gram-sko pozitivnih nitastih bakterij z družinami Actinomycetaceae, Dermatophilaceae, Mycobacteriaceae

activus -a -um [aktívus] aktiven:
hyperaemia ~a

acuminatus -a -um [akuminátus] koničast:
verruca ~a

acusticus -a -um [akústikus] slušen (1):
meátus ~, meátus ~ extérnus, meátus ~ intérnus, nêrvus ~, radiátio ~a, tráctus ~

acutus -a -um [akútus] akuten:
abscéssus ~, gastrítis ~a, inflammatió ~a, intoxicatió ~a, peritonítis ~a, rhinitis serósa ~a, tonsillítis ~a

adamantín -a m sklenina

adamantinóm -a m novotvorba sklenine
SIN.: ameloblastom

adamantinus -a -um [adamantínus] skleninski:
substántia ~a

adamantoblást -a m celica, ki proizvaja sklenino
SIN.: ameloblast, ganoblast

Adams, Robert [ádams róbert] (1791–1875)
irski zdravnik

Adams-Stokesov -a -o [ádams-stóvksov] v zvezi:
~ sindrom

adaptácija -e ž **1.** sprememba v strukturi, obliki, funkciji, vedenju celice, organa, organizma zaradi spremenjenih razmer v okolju:
fenotipska ~ adaptacija organizma glede na spremenjene življenjske okoliščine s spremembo fenotipskih značilnosti (npr. s spremembo barve kožuha pozimi) **SIN.:** fenotipska prilagoditev
SIN.: akomodacija, prilagoditev
2. evolucijski proces, v katerem se organizmi prilagajajo okolju

adaptacijski -a -o nanašajoč se na adaptacijo (1):
splošni ~ sindrom
SIN.: akomodacijski

adaptiran -a -o ki se je adaptiral:
~a salmonela
SIN.: prilagojen

adaptirati (se) -am (se) dov. in nedov. prilagoditi (se) okolju

adaptiven -vna -o ki se zlahka prilagaja:
~i encim

adde [ádde] pripis na receptu dodaj

adde bacillum vitreum [ádde bacílum vítreum]
pripis na receptu dodaj stekleno paličko

adde instillatorem [ádde instilatórem] pripis na receptu dodaj kapalko

adducirati -am nedov. in dov. primikati

adductor -oris m [addúktor -óris] v zvezah:
músculus ~, músculus ~ dígiti I, músculus ~ mágnus et brévis

adductorius -a -um [adduktórijus] **1.** adduktoren
2. addukcijski:
fractúra ~a

addúkcija -e ž primik

addukcijski -a -o nanašajoč se na primik:
~a fraktura, ~ zlom
SIN.: adductorius (2)

adduktóren -ma -o ki primika:
~a mišica
SIN.: adductorius (1)

adelomórfen -fna -o ki nima jasno določene oblike oziroma ni dokončno oblikovan: ~a celica
PRIM.: delomorfen

adenija -e ž kronično povečanje bezgavk brez levkocitoze

adenín -a m purinska baza, sestavina nukleinskih kislin
OKR.: A (2)

adenítis -a m **1.** vnetje žleze
SIN.: adenitis (lat.)
2. limfadenitis:
kazeozni ~ kazeozni limfadenitis

adenitis -idis ž [adenítis] adenitis (1):
~ caseósa kazeozni limfadenitis, ~ contagiósa equórum smolika

adenoblást -a m zarodna celica, iz katere se razvije žlezno tkivo

adenocarcinoma -atis s [adénokarcinóma] adenokarcinom

adenocistóm -a m žlezna novotvorba s cistami
SIN.: cistadenom, cystadenoma

adenofibróm -a m benigna novotvorba z žleznim in fibroznim tkivom
SIN.: fibroadenom

adénohipofiza -e ž sprednji del hipofize, ki izloča hormone (npr. melanotropin, somatotropin, lipotropin, kortikotropin, prolaktin, folikulo-tropin, lutropin, tiotropin)
SIN.: sprednji režanj hipofize, adenohipophysis
PRIM.: nevrohipofiza

adénohipofizen -zna -o nanašajoč se na adenohipofizo:
~i hormoni

adenohypophysis -is ž [adénohipofízis] adenohipofiza

adenóiden -dna -o ki je podoben žleznemu tkivu:
~o tkivo

adénokarcinóm -a m maligna novotvorba, ki izhaja iz žleznega tkiva ali v kateri tumorske celice sestavljajo razpoznavne žlezne strukture
SIN.: adenomatozni karcinom, žlezni rak, adenocarcinoma

A

- adénolimfóm** -a m novotvorba iz iz epitelijskega tkiva limforetikularnega tkiva
SIN.: limfadenom, lymphadenoma
- adénolipóm** -a m benigna novotvorba iz žleznega tkiva in maščevja
- adenóm** -a m benigna novotvorba, ki izhaja iz sekretornega epitelijskega tkiva
SIN.: adenoma
- adenoma** -atis s [adenóma] adenom
- adenomatóza** -e ž številni adenomi v organizmu:
pljučna ~ kronična bolezen ovc s spremembami v pljučih v obliki adenomatoznih žarišč,
črevesna ~ **prašičev** adenomatозна odebilitve stene tankega črevesa odstavljenih pujskov, povzroča jo bakterija *Lawsonia intracellularis*, ki se naseli v nezrelah enterocitih kript črevesne sluznice (pojavi se nenadna anoreksija in izguba telesne mase, ki po nekaj tednih sama od sebe preneha)
- adenomatózen** -zna -o nanašajoč se na adenomatozo:
 ~a goliša, ~i karcinom, ~a struma
- adenomióm** -a m benigna novotvorba iz žleznega tkiva in mišičnega tkiva
- adénomiomatóza** -e ž struktura iz žleznega tkiva in gladkih mišičnih vlaken
- adénomiosarkóm** -a m maligna novotvorba žleze, v kateri se razraščajo tudi gladka mišična vlakna
- adenopatija** -e ž bolezen žlez
- adenosarkóm** -a m maligna novotvorba žleze
- adenosatelitski** -a -o ki je za replikacijo odvisen od žleze:
 ~ virus
- Adenoviridae** [adenoviríde] družina virusov DNK brez ovojnice, z rodovoma *Aviadenovirus* in *Siadenovirus*
- adenovírus** -a virus iz družine Adenoviridae
- adenóza** -e ž **1.** bolezen žleze, zlasti bezgavk
2. proliferacija žleznega tkiva, ki po izvoru ni novotvorba
- adenozín** -a m ribonukleozid, spojina adenina in riboze, sestavina ribonukleotidov in ribonukleinskih kislin
OKR.: A (3)
- adenozíndifosfát** -a m spojina adenzina in dveh molekul fosfata
OKR.: ADP
- adenozínmónofosfát** -a m spojina adenzina in ene molekule fosfata:
ciklični ~ ciklični nukleotid, ki deluje kot znotraj-celični mediator in posreduje celične odzive na nekatere hormone in nevrottransmitorje (npr. adrenalin) **okr.:** cAMP
OKR.: AMP

- adenozíntریفosfát** -a m spojina adenzina in treh molekul fosfata, sestavina večine celic (vir energije za celično dejavnost)
OKR.: ATP
- adenozíntریفosfatáza** -e ž encim, ki katalizira odcepitev končnega fosfata iz molekule adenzíntریفosfata
OKR.: ATPaza
- adeps** adipis m in ž [ádeps ádipis] mast:
 ~ **lánae** lanolin, ~ **suillus** svinjska mast
- ADH** [adehá] okr. (antidiuretski hormon) vazopresin
- adhaesio** -onis ž [adhézijo -ónis] adhezija (1)
- adhaesivus** -a -um [adhezívus] adheziven:
 arthritis ~a, inflammatio ~a, pericarditis ~a, peritonitis ~a, pleuritis ~a, téndovaginitis ~a
- adheréncia** -e ž **1.** lastnost, zaradi katere se kaj drži skupaj:
imunska ~ imunoadherenca
SIN.: sprijemljivost
2. pojav zlepljanja površin zaradi privlačnih sil med molekulami na površini teles
SIN.: sprijetost
- adherénten** -tna -o nanašajoč se na adherenco (2):
 ~i plevritis
- adhezija** -e ž **1.** zraslost dveh površin (npr. s fibroznim tkivom), ki sta normalno ločeni:
črevesna ~ zraščenosť dveh gub črevesa **sin.:** črevesna zrastlina
SIN.: zrastlina, adhaesio
PRIM.: sinehija, sinkrecija
2. sprijemljivost med molekulami različnih ali enakih snovi
- adhezijski** -a -o **1.** adheziven (1)
2. nanašajoč se na adhezijo (2):
 ~a sila
- adhezíni** -ov m mn. snovi na površini bakterije (predvsem pri bakteriji *Escherichia coli*), s katerimi se bakterije pritrdijo na epitelij tankega črevesa tako, da jih peristaltika ne odplavi (te snovi so bakterijske fimbrije, ki povzročajo pretok telesne tekočine iz organizma v črevesno svetlino ter posledično drisko, npr. pri prašičih, teletih, jagnjetih)
SIN.: adhezivne fimbrije
- adhezíven** -vna -o nanašajoč se na adhezijo (1):
 ~i arthritis, ~e fimbrije, ~i perikarditis, ~i peritonitis, ~i plevritis, ~i tendovaginitis, ~o vnetje
SIN.: adhezijski (1), adhaesivus
- adhezívnost** -i ž sposobnost sprijemanja, zlepljanja
- adícija** -e ž vezanje atomov, atomskih skupin na dvojno, trojno vez v molekuli nenasičene spojine
- ádinamija** -e ž manjkanje ali izguba normalnih življenjskih sil

adipocera -ae ž [adipocêra] mrliški vosek

adipocit -a m lipocit

adipokéla -e ž kila, katere vsebina je maščevje
 SIN.: liparokela

adipoliza -e ž hidroliza maščobnih snovi v proste maščobne kisline in glicerol
 PRIM.: lipoliza

adiponekróza -e ž nekroza maščevja

adipositas -atis ž [adipóztas -átis] zamaščenost:
 ~ **córdis** zamaščenost srca, ~ **hépatis** zamaščenost jeter, ~ **universális** čezmerno nabiranje maščevja po vsem telesu, tudi v notranjih organih

adiposus -a -um [adipózus] **1.** zamaščen:
 cápsula ~a, cór ~um, degenerátio ~a, hépar ~um, infiltrátio ~a, metamorphósis ~a hépatis

2. debel (1):
 pannículus ~

adipózen -zna -o **1.** zamaščen:
 ~a jetra, ~o srce

2. maščoben:
 ~a kapsula, ~a infiltrácija, ~o tkivo

3. debel (1)

adipóznost -i ž zamaščenost

adipozurija -e ž izločanje maščob z urinom
 SIN.: lipurija

adipsija -e ž bolezensko manjkanje občutka za žejo

aditív -a m dodatek za izboljšanje živil in krmil

aditíven -vna -o ki se dodaja, sešteva, nastane z dodajanjem: ~o delovanje zdravila
 ~i učinek

aditus -us m [áditus] vhod:
 ~ **lárýngis** vhod v grlo

ádiuretín -a m vazopresin

adiuvans -antis [ádjuvans -ántis] ki pomaga, krepi, podpira:
 remédium ~

ádjuvans in **adjuvánt** -a m dodatek (npr. glavnemu zdravilu ali vakcini), ki okrepi ali podaljša delovanje glavne učinkovine:
Freundov ~ vodna emulzija, dodana antigenu za povečanje antigenosti vakcinalnega agensa, **oljni** ~ adjuvans v oljni vakcini
 SIN.: juvans

ad libitum [ad líbitum] po volji: hrane ~, vode ~

ad manus medicí [ad mánus médicí] zdravniku v roke

adnéks -a m dodatni, akcesorni del, pritrjen na glavnino organa in odvisen od nje:
 ~i **maternice** maternični adneksi, **kožni** ~ kožni derivat, **maternični** ~i jajceveda in jajčnika **SIN.:** adneksi maternice, maternični priveski, adnexa uteri

SIN.: privesek
PRIM.: apendiks

adnéksítis -a m vnetje materničnih adneksov
SIN.: adnexitis

adnexa -orum s mn. [adnéksus] v zvezi:
 ~a **úteri** maternični adneksi

adnexitis -idis ž [adnéksítis] adnéksitis

ad oculos [ad óculos] na oko, približno

adolescénca -e ž življenjsko obdobje od odstavitve do spolne zrelosti

adorálen -lna -o ki je v smeri proti ustom, blizu ust: ~i del želodca

ADP [adepé] okr. (adenosine diphosphate) adenozindifosfat

ad peius [ad pèjus] na slabše

adrenalektomija -e ž kirurška odstranitev nadledvične žleze:

medikamentna ~ prekinitve delovanja nadledvične žleze z dajanjem hormonskih ali kakih drugih zdravil

adrenálen -lna -o nadledvičen (2):

srednja ~a arterija

adrenalín -a m hormon sredice nadledvične žleze, neurotransmitor, ki se izloča tudi iz vzbujenih končičev simpatičnih živcev (krči krvne žile in viša krvni tlak, pospešuje delovanje srca)

SIN.: adrenin, epinefrin

adrenalinemija -e ž prisotnost adrenalina v krvi

adrenalínski -a -o nanašajoč se na adrenalin:
 ~a hipertenzija

adrenalis -e [adrenális] nadledvičen (2):

artèria ~ média, córtex glándulae ~is, glándula ~, substántia medulláris glándulae ~is

adrenalítis -a m vnetje nadledvične žleze
SIN.: adenitis, hipernefritis, adrenalitis (lat.)

adrenalítis -idis ž [adrenalítis] adrenalitis

adrenálka -e ž žarg. nadledvična žleza

adrenalotrópen -pna -o ki vpliva na nadledvično žlezo: ~i hormon

adrenêrgičen -čna -o nanašajoč se na vlakna avtonomnega živčevja, katerih vzbujenje povzroči izločanje adrenalina ali sorodnih snovi (noradrenalina):

~i agonist, ~i antagonist, ~i blokator, ~i nevron, ~i receptor, ~a sinapsa, ~i sistem, ~i vzburjevalec, ~i zaviralec, ~o živčevje, ~o živčno vlakno

PRIM.: holinergičen

adrenín -a m adrenalin

adrenitis -a m adrenalitis

adrenokortikálen -lna -o nanašajoč se na skorjo nadledvične žleze:

~i hormon

A

adrénokortikotropen -pna -o ki vpliva na skorjo nadledvične žleze:

~i hormon

SIN.: kortikotropen (1)

adrénokortikotropín -a m kortikotropin

adrénomedulären -rna -o nanašajoč se na sredico nadledvične žleze:

~i hormoni

adrenotrópen -pna -o ki deluje na hormonsko aktivnost sredice nadledvične žleze: ~o sredstvo

adsorbát -a m snov, ki se prilepi, adsorbira na adsorbent

adsorbáten -tna -o nanašajoč se na adsorbat: ~a vakcina

adsorbènt -ènta in **adsórbens** -a m snov, ki vsrka, prilepi, adsorbira

adsorbíрати -am dov. in nedov. vezati pline, raztopljene snovi ali delce v suspenziji na svoji površini

adsórcija -e ž vezanje plinov, raztopljenih snovi ali delcev v suspenziji na površino druge snovi (npr. na živalsko oglje)

adsorpcijski -a -o nanašajoč se na adsorpcijo: ~a kromatografija

adsorptiven -vna -o ki je sposoben adsorbirati: ~a snov

adspékija -e ž inspekcija

adstringens -a in **adstringènt** -ènta m snov, ki krči tkivo in preprečuje lokalno krvavitev kože ali sluznice

adstringènten -tna -o ki krči, zožuje ali veže: ~a snov, ~i učinek

adúltus -a m odrasel, spolno zrel osebek

ad usum proprium [ad úzum próprijum] za lastno rabo

adventícija -e ž zunanja vezivna plast, ki pokriva dele cevastih organov, predvsem arterij in ven
SIN.: tunica adventitia

adventícijski -a -o nanašajoč se na adventicijo: ~a celica

SIN.: adventitis

adventitis -a m vnetje adventicije

SIN.: adventitis (lat.)

adventitis -idis ž [adventítis] adventitis

adventitius -a -um [adventícijus] adventicijski: túnica ~a

A. E. [aé] okr. antitoksinska enota

Aédes [aédes] rod dvokrilcev iz družine komarjev s številnimi vrstami, ki lahko prenašajo povzročitelje virusnih in zajedavskih bolezni pri človeku in živalih

aerácija -e ž dovajanje čistega zraka v prostor ali tekočino: ~ odplak, ~ vode

SIN.: prezračevanje

aeremija -e ž prisotnost zračnih mehurčkov v krvi

aereus -a -um [aéreus] zračen: embólia ~a

aeriálen -lna -o zračen: ~i micelij

aerizácija -e ž **1.** izpostavljanje zraku
2. nasičenje tekočine ali krvi z zrakom (npr. oksigenacija krvi v pljučih)

aerób -a m organizem, ki za življenje potrebuje kisik:

fakultativni ~ neobvezni aerob, **neobvezni** ~

aerob, za katerega prisotnost kisika za rast ni obvezna SIN.: fakultativni aerob,

obligatni ~ obvezni aerob, **obvezni** ~ organizem (npr. mikroorganizem), ki za življenje nujno potrebuje kisik SIN.: obligatni aerob

SIN.: aerobni mikroorganizem

PRIM.: anaerob

aeróben -bna -o **1.** ki za življenje potrebuje kisik: ~a bakterija

~i heterotrof, ~i mikroorganizem

2. ki poteka ob prisotnosti kisika:

~o dihanje, ~a glikoliza, ~a respiracija

3. nanašajoč se na aerobe:

~a infekcija, ~a okužba

4. nanašajoč se na prisotnost (molekularnega) kisika: ~e razmere

aerobiónt -a m organizem, ki potrebuje za življenje (molekularni) kisik

aerobióza -e ž življenje, ki je možno le v prisotnosti (molekularnega) kisika
SIN.: oksibioza

aêroembolija -e ž zračna embolija

aerofág -a m žival, ki iz razvade požira zrak
SIN.: goltač

aerofagija -e ž bolezensko požiranje zraka: ~ pri konju

SIN.: goltanje zraka

aerofílen -lna -o ki bolje uspeva ob prisotnosti (molekularnega) kisika: ~i organizem

aerogastrija -e ž napihnjenost želodca s plinom ali zrakom

aerogén -a -o **1.** ki proizvaja plin: ~a bakterija
2. ki se vnaša z zrakom:

~a infekcija, ~a okužba, ~a tuberkuloza

aerografija -e ž rentgensko slikanje votlega organa, napolnjenga z zrakom

aêroholangiogram -a m rentgenogram žolčevodov, napolnjenih z zrakom

aerokéla -e ž naravna votlina, napolnjena z zrakom, ki npr. pri poškodbi uha pod kožo

Aeromonas [aeromónas] rod gramsko negativnih, na oksidazo pozitivnih paličastih vodnih bakterij:

~ *cáviae* bakterija, ki povzroča gastroenteritis pri ribah in okužbo ran pri človeku, ~ *hydróphila* gibljiva, hemotermofilna bakterija, ki lahko povzroča blažjo okužbo pri ribah, ~ *salmonicida* negibljiva, mezotermofilna bakterija, ki povzroča furunkulozo rib **SIN.:** *Bacterium salmonicida*

aêroperitonéj -a m prisotnost zraka ali plina v trebušni votlini

aêropielográm -a m rentgenogram ledvičnih čaš, ledvičnega meha in sečevoda, napoljenih z zrakom kot kontrastnim sredstvom

aeroplánkton -a m mikroorganizmi ali drugi mikroskopsko majhni živi organizmi v zraku

aerosól -a m **1.** v zraku ali plinih razpršena trdna ali tekoča snov

2. zdravilo v razpršenem stanju, navadno za vdihavanje

aerotáksa -e ž premikanje proti kisiku: ~ bakterij

aêrotoleránten -tna -o ki je sposoben živeti v prisotnosti kisika v zraku: ~a bakterija

aêrotóraks -a m pnevmotoraks

Aesculapius [eskulápijus] Eskulap

aethanolicus -a -um [etanólikus] etanolen: iódi solútio ~a

aethanolum -i s [etanólum] etanol: ~ **absolútum** absolutni etanol, ~ **concentrátum** koncentrirani etanol, ~ **dilútum** razredčeni etanol

aether -is m [éter] eter:

spirítus ~is

~ **anaesthéticus** dietilni eter za narkozo

afagija -e ž **1.** odklanjanje hrane, ko je ta na voljo

2. nezmožnost požiranja hrane

SIN.: aphagia

àfebrilen -lna -o ki nima povišane telesne temperature: ~i bolnik

SIN.: brezvročinski

àfebrilnost -i ž stanje brez povišane telesne temperature

afékt -a m bolezenska okvara:

primarni ~ prvi bolezenski znak (npr. pri pljučni tuberkulozi)

aférénten -tna -o ki vodi k središču ali kaki strukturi:

~a mezgovnica, ~i nevron, ~a žila, ~i živec, visceralni ~i nevron

SIN.: dovoden, afferens

PRIM.: eferenten

àfermentija -e ž manjkanje encimov, zlasti v prebavnih sokovih

afferens -entis [áferens -éntis] aferenten:

nêrvus ~, vás ~

àfibrinogenemija -e ž manjkanje fibrinogena v krvi

aficiran -a -o bolezensko prizadet:

~i organ

afinitéta -e posebna privlačnost česa za specifični organ ali strukturo: ~ tkiva za barvila

àflageláren -rna -o ki je brez bičkov: ~a bakterija

aflatoksikóza -e ž bolezen zaradi zastrupitve z aflatoksinom (navadno po zaužitju krme z aflatoksinom)

SIN.: aflatoxicosis

aflatoksín -a m zelo strupen mikotoksin številnih vrst plesni, predvsem vrste *Aspergillus flavus*, ki deluje hepatotoksično

aflatoxicosis -is ž [aflatoksikózis] aflatoksikoza

afjúks -a m vdor krvi ali druge telesne tekočine v del telesa

afonija -e ž bolezenska izguba glasu

SIN.: brezglasnost

àfosforóza -e ž bolezen zaradi hudega pomanjkanja fosforja

africanus -a -um [afrikánus] afriški:

péstitis ~a equórum, péstitis ~a súum

áfriški -a -o v zvezah:

~a konjska kuga, ~a konjska smrkavost, ~a prašičja kuga,

~ slon, vakcina proti ~i konjski kugi, virus ~e konjske kuge,

virus ~e prašičje kuge

SIN.: africanus

afrodiziák -a m sredstvo za krepitev spolnega nagona

SIN.: spolno dražilo

afrodizija -e ž čezmerni spolni nagon

áfta -e ž mehurček na sluznici ali koži:

erupcija aft

~ **pri slinavki in parkljevki** specifičen znak pri slinavki in parkljevki na sluznici ustne votline in požiralniku ter na svitku in včasih na vimenu

SIN.: aphtha

áften -tna -o nanašajoč se na afto:

~i izpuščaj

PRIM.: aftozen

aftizácija -e ž namerno prenašanje povzročitelja slinavke in parkljevke z bolne na zdravo govedo z namenom hitrejše prekužitve

aftoíd -a m izpuščaj, podoben afti

áftovírus -a m pikornavirus iz rodu *Aphthovirus*

afatóza -e ž bolezen z aftami

afatózen -zna -o ki ima afte:

~i stomatitis

SIN.: aphthosus

PRIM.: aften

A

áfúncija -e ž izguba ali manjkanje funkcije organa, organov
PRIM.: hiperfunkcija, hipofunkcija

Ag [agé] simb. (Argentum) srebro

agalactia -ae ž [agalákcija] presušitev (2):
 ~ **contagiósa bóvum** kužna presušitev vimena

ágalakcija -e ž **1.** presušitev (1)

2. presušitev (2):

sindrom mastitisa, metritis in ~e, vakcina proti kontagiozni
 ~i ovc in koz

kontagiozna ~ ovc in koz kontagiozna presušitev ovc in koz

ágamaglobulinémičen -čna -o nanašajoč se na agamaglobulinemijo: ~o tele

ágamaglobulinemija -e ž manjkanje globulinov gama v krvi

ágaméta -e ž nespolna spora ali nespolna celica za razmnoževanje

ágamija -e ž nespolno razmnoževanje

ágamogenéza -e ž razvoj agamet

ágamogonija -e ž razmnoževanje z agametami

ágar -ja m **1.** hidrofilna snov, ogljikov hidrat iz morskih alg rodov *Gelidium* in *Gracilaria*, ki se uporablja kot podlaga za pripravo gojišč za bakterije in glivice, za pripravo medijev pri imunodifuziji in imunoelektroforezi (pri kuhanju v vodi se raztopi, pri okrog 45 °C pa strdi in tvori gel)

SIN.: agaragar

2. gojišče za bakterije in glivice, ki vsebuje to snov:

~ **SS** agar za izolacijo salmonel in šigel, **ascitesni** ~ agar, ki vsebuje ascitesno tekočino, **čokoladni** ~ agar s kuhano krvjo, po barvi podoben čokoladi, **Endov** ~ agar z laktozo in fuksinom za gojitev enterobakterij, **globoki** ~ agar v epruveti, v katerega se kultura nasaja z bakteriološko zanko z vbodom po sredini do dna epruvete, **glukočni** ~ agar z dodatkom glukoze, **krvni** ~ agar z defibrinirano krvjo, **nevtralni** ~ trdni agar brez dodatkov, **poltekoči** ~ agar, ki vsebuje 1,5 % podlage iz morskih alg, **poševni** ~ agar v epruveti s poševno površino za gojitev mikroorganizmov, **Sabouraudov** ~ agar s 4 % dekstroze, ki se uporablja predvsem za gojitev plesni in kvasovk, **serumski** ~ agar z dodatkom seruma, **trdni** ~ agar, ki vsebuje od 1,5 % do 3,5 % podlage iz morskih alg

SIN.: agarski gel, geloza

ágarágar -ja m agar (1)

agarobióza -e ž disaharid, ki nastaja pri razgradnji agarja (1)

ágarski -a -o nanašajoč se na agar (2):
 ~ gel

agenesia -ae ž [agenézija] agenezija:

~ **ovariális** agenezija jajčnika, ~ **téstis** agenezija moda

agenéza -e agenezija

agenezija -e ž popolna nerazvitost, prirojena odsotnost organa:

~ **jajčnika** popolna nerazvitost jajčnika **sin.:** agenesia ovarialis, ~ **moda** manjkanje ali popolna nerazvitost moda **sin.:** agenesia testis **SIN.:** agenezia, agenesia, aplasia

ágenitalizem -zma m manjkanje spolovil

ágens -a m snov, organizem, sposobna izzvati fizični, kemični ali biološki učinek:

biotop kužnega ~a, rezervoar kužnega ~a

angiokinetični ~ vazomotorični agens, **biološki** ~ agens, ki vpliva na živo ali neživo naravo, **fotodinamični** ~ fotoaktivna snov, **kokarcinogeni** ~ kokarcinogen, **kužni** ~ mikroorganizem, ki lahko povzroči kužno bolezen, **toksični** ~ snov s strupenimi lastnostmi, **vakcinalni** ~ snov v vakcini, ki spodbuja tvorbo protiteles, **vazomotorični** ~ agens, ki oži ali širi krvne žile **sin.:** angiokinetični agens

aggregatus -a -um [agregátus] sestavljen v skupke, združen, pripojen:

nóduili lymphátici ~i

agirija -e ž malformacija, pri kateri so možganski girusi pomanjkljivo razviti

agitácija -e ž **1.** telesna ali psihična vznemirjenost, ki se kaže s kratkimi, hitrimi gibi:

motorična ~ izčrpavajoča telesna vznemirjenost

2. pretresanje zdravila

agitiran -a -o telesno ali psihično vznemirjen

aglikón -a m nekarbohidratni del molekule glikozida

SIN.: genin

PRIM.: aglukon

aglikozurija -e ž izločanje urina, ki ne vsebuje glukoze

aglomerácija -e ž **1.** združevanje istovrstnih ali raznovrstnih snovi ali celic: ~ levkocitov

PRIM.: agregacija

2. združevanje živali: ~ goveda na farmi

aglomerát -a m skupek istovrstnih ali raznovrstnih snovi ali celic: ~ eritrocitov

PRIM.: agregat

áglosija -e ž prirojeno manjkanje ali močna nerazvitost jezika

aglukón -a m nekarbohidratni del molekule glukoze

PRIM.: aglikon

aglutícija -e ž oteženo požiranje

aglutinabilnost -i ž sposobnost bakterij ali drugih celic, da se sprijemajo

SIN.: zlepljivost

aglutinácija -e ž **1.** vezanje antigena (npr. eritrocitov, bakterij) s specifičnimi protitelesi
2. žarg. serološka metoda za ugotavljanje antigena ali protiteles:
 ~ **H** aglutinacija bakterij z bički s protitelesi za antigene H, ~ **O** aglutinacija bakterij s protitelesi za antigen O, **hladna** ~ aglutinacija eritrocitov v prisotnosti hladnih aglutininov, **hitra** ~ aglutinacija, opravljena na predmetnici, pri kateri se rezultat prebere takoj, **klasična** ~ aglutinacija, opravljena v epruvetah, kjer se rezultat prebere po 24 urah (zaradi več redčenj seruma so protitelesa v titru), **lažno negativna** ~ izostanek aglutinacije s serumom živali, pri kateri je bolezen prisotna (navadno pri veliki količini protiteles, ki obložijo antigen tako, da ne pride do zlepljenja), **lažno pozitivna** ~ aglutinacija, pri kateri s preiskovalnim antigenom reagirajo protitelesa, nastala v organizmu pod vplivom antigena, sorodnega preiskovalnemu antigenu, **pasivna** ~ aglutinacija, pri kateri sta antigen ali protitelo adsorbirana na nespecifičnega nosilca (npr. na lateks)

aglutinacijski -a -o nanašajoč se na aglutinacijo (2):
 ~ test, ~ titer, lateksov ~ test

aglutinát -a m produkt aglutinacije antigena (v obliki celic) s specifičnimi protitelesi
 SIN.: zlepek

aglutinín -a m **1.** protitelo, ki veže aglutinogen:
hladni ~ aglutinín, ki aglutinira bolje pri temperaturi, nižji od 37 °C, **vakcinalni** ~ aglutinín, ki nastane v organizmu po aplikaciji določene vakcine
2. vsaka snov, ki lahko veže celice ali nežive delce na njegovo površino

aglutinírati -am nedov. in dov. **1.** vezati bakterije ali druge celice v večje ali manjše skupke
2. vezati antigen s specifičnimi protitelesi (aglutinini)

aglutinofílen -lna -o ki zlahka in hitro aglutinira:
 ~a bakterija

aglutinogén -a m antigen, ki stimulira nastanek aglutininov in z njimi aglutinira

aglutinogén -a -o ki spodbuja tvorbo aglutininov

aglutinoid -a m aglutinín, ki je izgubil sposobnost aglutinacije, vendar se veže z antigenom

aglutinoskóp -a m optični instrument za opazovanje aglutinativ

agnathia -ae ž [agnátija] agnatija

agnathus -us m [agnátus] agnatus

agnatija -e ž prirojeno manjkanje spodnje ali zgornje čeljusti
 SIN.: agnathia

agnátus -a m spaček brez spodnje ali zgornje čeljusti
 SIN.: brezčeljustnik, agnathus

agonáden -dna -o ki je brez spolnih žlez ali brez njihovega vpliva

agonadízem -zma m prirojeno manjkanje ali nepopolna razvitost spolnih žlez

agonálen -lna -o nanašajoč se na agonijo (1):
 ~o dihanje, ~i stadij

agonija -e ž **1.** stanje pred smrtjo

SIN.: smrtni boj

2. huda bolečina ali zelo hudo trpljenje

agoníst -a m **1.** dejavnik ali farmakološka učinkovina, ki izzove odziv na receptorju celice

PRIM.: antagonist (1), sinergist

2. v zvezah:

adrenergični ~ agonist, ki deluje na adrenergične receptorje **sin.:** adrenergični vzburjevalec,

holinergični ~ agonist, ki deluje na holinergične receptorje **sin.:** holinergični vzburjevalec

agonístičen -čna -o ki deluje kot agonist: ~a snov

ágranuláren -rna -o ki v sebi nima zrnec:

~i levkocit, ~i endoplazemski retikulum

ágranulocít -a m agranularni levkocit

ágranulocitóza -e ž manjkanje ali močno zmanjšanje števila granulocitov v krvi in kostnem mozgu:

kužna ~ **mačk** panlevkopenija mačk

agregácija -e ž združitev istovrstnih manjših delov v skupke: ~ beljakovin ~ celic, ~ trombocitov

PRIM.: aglomeracija

agregát -a m skupek istovrstnih delcev

PRIM.: aglomerat

agregáten -tina -o nanašajoč se na fizikalno stanje snovi, ki se razlikujejo po notranji urejenosti molekul:

~o stanje, **plinasto** ~o stanje, **kapljevinsko** ~o stanje, **trdno**

~o stanje

agregírati se -am se nedov. in dov. združevati se v skupke: trombociti se agregirajo

agresija -e ž v zvezi:

parentalna ~ nenormalno agresivno obnašanje staršev (npr. svinje) do svojih mladičev

agresíven -vna -o nanašajoč se na agresivnost: ~o vedenje

SIN.: nasilen, violentus

agresívnost -i ž vedenjska značilnost, ki se kaže v gospodovalnih, nasilnih ali napadalnih dejanjih proti drugim

agrikultúra -e ž kmetijstvo

agrikultúren -rna -o kmetijski

agronomija -e ž veda, ki proučuje kmetijstvo

Agropyron [agropíron] rod pirnice iz skupine travniških trav:

~ **répens** plazeča pirnica

A

ahalazija -e ž nesposobnost sprostitve gladkega mišičja v steni votlih organov:
~ **požiralnika** ahalazija pri požiranju s posledično razširitvijo požiralnika

ahelija -e ž prirojeno manjkanje ali močna nerazvitost ustnic
SIN.: acheilia

ahéilus -a m spaček brez ustnic
SIN.: acheilus

aherija -e ž ahirija

aheripodija -e ž aheripodija

Ahíl -a m starogrški junak (ki ga je mati držala za peto, ko ga je namakala v reko Stiks, da bi postal neranjliv)
SIN.: Achilles

ahíličén -čna -o nanašajoč se na ahilijo:
~i želodec

ahilija -e ž pomanjkljivo izločanje ali neizločanje prebavnih sokov:
~ **trebušne slinavke** pomanjkljivo izločanje ali prenehanje izločanja sokov trebušne slinavke **sin.:** achylia pancreatica, **želodčna** ~ pomanjkljivo izločanje ali prenehanje izločanja želodčnega soka, zlasti klorovodikove kisline **sin.:** achylia gastrica
SIN.: achylia

ahílik -a m žival, ki ji primanjkujejo prebavni sokovi, zlasti klorovodikova kislina

ahilodinija -e ž bolečina v področju Ahilove kite

ahilorafija -e ž šivanje Ahilove kite

ahilotomija -e ž kirurško prerezanje Ahilove kite

Ahílov -a -o v zvezah:
~a kita, ~ refleks, ~a tetiva

ahimija -e ž pomanjkljivo izločanje ali neizločanje himusa
SIN.: ahimoza

ahimóza -e ž ahimija

ahirija -e ž prirojeno manjkanje ali nerazvitost ene roke ali obeh rok (pri človeku, primatih)
SIN.: aherija

aheripodija -e ž prirojeno manjkanje rok in nog (pri človeku, primatih)
SIN.: aheripodija

ahóličén -čna -o ki je brez primesi žolča: ~i feces

aholija -e ž prenehanje izločanja ali pomanjkljivo izločanje žolča v tanko črevo

aholúričen -čna -o ki nima žolčnih pigmentov v urinu

aholurija -e ž manjkanje žolčnih pigmentov v urinu

ahondroplazija -e ž prirojena motnja v rasti epifiznih hrustancev s posledičnim prenehanjem rasti dolgih kosti in pritlikavostjo

ahromatóza -e ž manjkanje pigmenta:
~ **kože** manjkanje pigmenta v koži

airedalski -a -o [ajrdálski] v zvezi:
~ terier

aitiologija -e ž etiologija (1)

ájbiš -a m navadni slez

ájda -e ž **1.** v zvezi:

navadna ~ kulturna rastlina z rdečkastimi ali belimi cveti v gostem socvetju **sin.:** *Fagopyrum esculentum*

2. seme, zrnje te rastline (vsebuje fagopirin)

ájdv -a -o nanašajoč se na ajdo:
~ izpuščaj

ájdivica -e ž ajdova slama

akantocít -a m kroglast eritrocit s trnastimi izboklinami na površju

akantocitóza -e ž zvišana koncentracija akantocitov v krvi

akantolíza -e ž razkroj trnaste plasti vrhnjice

akantóm -a m novotvorba iz trnaste plasti vrhnjice

akantopélvis -a m zaradi rahitisa deformirana medenica z ostrimi robovi

akantóza -e ž neenakomerna odebelitev trnaste plasti vrhnjice

akapnija -e ž hipokapnija

ákapsuláren -ma -o ki nima kapsule:
~i sev

akardija -e ž prirojeno manjkanje ali močna nerazvitost srca
SIN.: acardia

akárdius -a m spaček brez srca (npr. pri zračenih dvojčkih, pri čemer ima drugi dvojček srce)

akaricíd -a m pesticid, ki uničuje pršice

akarinóza -e ž pršičavost

akarióza -e ž pršičavost

akaróza -e ž pršičavost:
~ **čebel** pršičavost čebel

ákarus -a m pršica iz rodu *Acarus*

ákateksija -e ž nesposobnost zadrževanja ekskretov

akceleránt in **akcélerans** -a m akceleranтни živec

akcelerántén -tna -o pospeševalen (2): ~a snov
~i živec

akcelerátor -ja m pospeševalo

akcelerín -a m faktor VI

akceleríran -a -o pospešen:
~o dihanje

akcéptor -ja m atom, molekula, ki sprejema elektrone ali atom, skupino od druge molekule:

~ **elektronov** oksidant, ~ **protonov** molekula, ki sprejema protone, ~ **vodika** molekula, ki sprejema atom vodika

PRIM.: donor

akcesoren -rna -o dodaten (1):

~i organ, ~e spolne žleze, ~e vezi, ~i živec

akcidènt -ènta m **1.** nepredviden dogodek, katerega posledica je poškodba ali materialna škoda

2. nepričakovana komplikacija pri navadnem poteku bolezni ali pri zdravljenju

akcidentálen -lna -o **1.** slučajen, naključen

2. ki po pomembnosti ni na prvem mestu:

~i bolezenski znaki

ákcija -e ž **1.** delovanje, gibanje telesa ali njegovih delov: ~ mišic, ~ srca

2. organizirana dejavnost z določenim ciljem: ~ cepljenja proti steklini

akcijski -a -o nanašajoč se na akcijo (1):

~ potencial

akinéza -e ž akinezija (2)

akinezija -e ž **1.** izguba sposobnosti premikanja

2. paraliza mišic po injekciji (npr. prokaina)

SIN.: akineza

ákleistokardija -e ž trajna, nenormalna odprtina v medpredvornem pretinu

SIN.: foramen ovale cordis apertum

aklimatizácija -e ž prilagoditev, prilagajanje organizma na novo podnebje in okolje

aklimatizirati -am dov. in nedov. prilagoditi na novo podnebje in okolje

aklorhidričen -čna -o ki je brez nevezane klorovodikove kisline:

~i želodčni sok

PRIM.: anaciden

áklorhidrija -e ž manjkanje nevezane klorovodikove kisline v želodcu

PRIM.: anacidnost

ákna -e ž mozolj:

gnojna ~ mozolj, okužen z bakterijami, ki povzročajo gnojenje **sin.:** acne pustulosa, **medikamentna** ~ mozolj, ki se razvije po jemanju nekaterih zdravil **sin.:** acne medicamentosa

áknavost -i ž mozoljavost

akneifórmen -mna -o podoben mozolju:

~i izpuščaj

aknemija -e ž prirojeno manjkanje stopala in goleni

aknémius -a m spaček brez zadnjih okončin

akognozija -e ž poznavanje zdravil in njihovega delovanja

akomija -e ž zastar. alopecija (2)

akomodácija -e ž adaptacija (1):

~ **očesne leče** spreminjanje ukrivljenosti očesne

leče za izostritev slike predmeta na mrežnici (pri večini plazilcev, ptičih, sesalcih) **sin.:** prilagoditev očesne leče

akomodacijski -a -o adaptacijski:

~a moč očesa, ~ refleks

akonitín -a m zelo strupen alkaloid iz gomoljev preobjede (povzročča npr. ohromitev dihalnega središča)

akopróza -e ž manjkanje ali neznatna količina fecesa v črevesju

akoréja -e ž manjkanje zenice

akorija -e ž nenasitnost

akorín -a m glikozid iz korenike kolmeža

ákórmus -a m spaček brez trupa

SIN.: acormus

ákranija -e ž popolna ali delna nerazvitost nevrokranija s sočasno nerazvitostjo možganov

SIN.: acrania

PRIM.: anencefalija

ákraníus -a m spaček z nerazvitin nevrokranijem

SIN.: acraníus

akrécija -e ž nenormalna zračenost prilegajočih se površin organizma, ki so po naravi ločene:

~ **srca** zračenost srčne mišice z osrčnikom **sin.:**

accretio cordis cum pericardio

SIN.: accretio

ákri -OV m mn. **1.** končni deli okončin

2. štrleči deli telesa (npr. nos, brada, čeljust)

akridín -a m aromatska spojina, osnova organskih barvil in zdravil

akridínoránžno -ega s fluorescenčno bazično barvilo, ki se uporablja predvsem za ugotavljanje nukleinskih kislin

akridínski -a -o nanašajoč se na akridin:

~o barvilo

akriflavín -a m temno oranžno akridinsko barvilo, prašek, topen v vodi, ki se uporablja kot fluorokrom (nekdaj uporabljan kot razkužilo)

akroasfiksija -e ž akrocianoza

akrocefalija -e ž deformiranost lobanje z bolj ali manj koničastim vrhom

SIN.: akrokranija, turicefalija, acrocephalia

akrocéfalus -a m osebek z bolj ali manj koničastim vrhom lobanje

SIN.: turicefalus, acrocephalus

akrocianoza -e ž cianoza skrajnih delov telesa (npr. uhljev, nosu, distalnih delov okončin) zaradi vpliva motenj na periferno živčevje

SIN.: akroasfiksija, acrocyanosis

akrodermatitis -a m dermatitis na spodnjih delih okončin (npr. na nogah psov):

letalni ~ autosomska recesivna dedna bolezen

A

psov pasme bulterier v povezavi z motnjami v presnovi cinka (psi so zelo dovzetni za okužbe in zaostajajo v rasti)

ákrodolihomelija -e ž nenormalna ali nesorazmerna dolžina okončin

akrokranija -e ž akrocefalija

akrolein -a m brezbarvna tekočina neprijetnega vonja, ki nastane pri razgradnji glicerola

ákromacit -a m eritrocit brez hemoglobina
SIN.: akromatocit

ákromát -a m objektiv brez barvne aberacije
SIN.: akromatični objektiv

ákromátičen -čna -o ki daje sliko brez barvnih robov:
~i objektiv

ákromatín -a m jedrna snov, ki se ne da obarvati

ákromatocit -a m akromacit

ákromazija -e ž pomanjkanje pigmenta v koži

akromegalija -e ž nenormalno povečanje okončin in telesnih štrlin zaradi čezmerne rasti kosti, posledice prevelikega izločanja somatotropina pri odraslih osebkih (pojavlja se pri psih)
SIN.: acromegalia
PRIM.: akromikrija

ákrometagenéza -e ž nepravilna rast okončin z deformacijami

akrómijs -a m ostrc

akromikrija -e ž nenormalna majhnost okončin in obraznih kosti zaradi zmanjšane izločanja somatotropina
PRIM.: akromegalija

ákrómoretikulocit -a m retikulocit, ki ima malo hemoglobina ali je brez njega ali pa se slabo obarva

ákromotrihija -e ž manjkanje pigmenta v dlakah

akronevróza -e ž vsaka nevropatija okončin

ákroparestezija -e ž nenormalna občutljivost vrha okončin, navadno zaradi nevrítisa

akrosóm -a m organel v spermijevi glavici z lizosomskimi encimi, ki lajšajo vdor jedra semenčice v jajčece
SIN.: apikalno telesce

akrospóra -e ž spora na koncu hife

akrotízem -zma m nezaznavnost pulza

akséničen -čna -o ki ni kontaminiran z drugimi organizmi:
~a kultura

akseroftól -a m eno od trgovskih imen za vitamin A

aksiálen -lna -o nanašajoč se na os kake anatomske strukture, zlasti na hrbtenico:
skupna bočna ~a vez
SIN.: ošen, axialis

aksíla -e ž pazduha

aksiláren -rna -o pazdušen:

~a arterija, ~e bezgavke, ~a regija, ~a telesna temperatura, ~a vena, ~i živec

áksoaksonski -a -o nanašajoč se na dva aksona:
~a sinapsa

áksodendritski -a -o nanašajoč se na akson in dendrit:
~a sinapsa

áksoglanduláren -rna -o nanašajoč se na akson in žlezo:
~a sinapsa

aksoléma -e ž celična membrana, ki obdaja akson in sega do mielinske ovojnice

áksomuskuláren -rna -o nanašajoč se na akson in mišico:
~a sinapsa

aksón -a m citoplazemski podaljšek nevrona, po katerem se širi vzburjenje od perikariona do sinapse z naslednjim nevromom ali efektorno celico:

mielinizirani ~ akson, obdan z mielinsko ovojnico (prevladujejo pri možganskih in hrbtenjačnih živcih ter dajejo belo barvo beli snovi) SIN.: belo živčno vlakno, mielinizirano živčno vlakno,

nemielizirani ~ akson, ki ni obdan z mielinsko ovojnico SIN.: golo živčno vlakno, nemielinizirano živčno vlakno, sivo živčno vlakno
SIN.: nevrakson, nevirít

PRIM.: dendrit

aksonéma -e ž podolžna struktura v bičkih in migetalkah, prajena iz devetih perifernih parov in enega centralnega para mikrotubulov

aksonotméza -e ž prekinitve aksonov in mielinskih ovojnic ob ohranjenih vezivnih delih zaradi pretisnjene živca, ki dovoljuje spontano regeneracijo aksonov
PRIM.: nevrotrmeza

aksoplázma -e ž nediferencirana citoplazma aksona, v kateri so nevrofibrile
PRIM.: nevroplazma

áksosomátski -a -o nanašajoč se na akson in perikarion naslednjega nevrona:
~a sinapsa

aksoštíl -a m nitasta anatomska struktura, ki ima pri nekaterih praživalih oporno funkcijo

ákt -a m dejanje:

spolní ~ koitus, **prekinjeni spolní** ~ koitus, prekinjen zaradi različnih vzrokov, tako da ne pride do izliva semena v nožnico SIN.: coitus interruptus, coitus incompletus

aktidión -a m trgovsko ime za zdravilo, ki vsebuje cikloheksimid in deluje na nekatere glivice (ne deluje na dermatofite)

aktín -a m beljakovina mišične celice, ki v

interakciji z miozinom omogoča krčenje in ohlajpnitev skeletnega mišičnega vlakna

PRIM.: miozin

aktinichen -čna -o nanašajoč se na sevanje:

~i dermatitis, ~o vnetje

SIN.: actinicus

aktinij -a m radioaktivni element, ki ga vsebuje uranova ruda

SIMB.: Ac

aktinijev -a -o nanašajoč se na aktinij:

~a emanacija

aktinobacil -a m bakterija iz rodu *Actinobacillus*

aktinobacilóza -e ž kužna bolezen, za katero je značilno vnetje bezgavk in tkiv glave, predvsem jezika pri govedu in podkožja na glavi in vratu pri ovcah, ki jo povzroča bakterija *Actinobacillus lignieresii*, ter omejeni vnetni procesi na seskih pri svinjah, ki jih povzroča bakterija *Actinobacillus suis*

aktinogram -a m radiogram

aktinologija -e ž radiologija (2)

aktinomicéta -e ž bakterija z razvejenim ali rudimentarnim micelijem iz družine Actinomycetaceae

aktinomicéten -tna -o nanašajoč se na aktinomicete:

~i micelij

aktinomicín -a m antibiotik, ki deluje predvsem na gramsko pozitivne bakterije in glivice

aktinomikóm -a m granulomska ali gnojna tvorba, ki jo povzročajo aktinomicete

aktinomikótičen -čna -o nanašajoč se na aktinomikozo:

~i granulom, ~a kopuča

SIN.: aktinomikozen

aktinomikóza -e ž kužna bolezen pri živalih in ljudeh, ki jo povzročajo aktinomicete:

~ pri svinjah aktinomikozna z vozlički na sescih, ki jo pri svinjah povzroča bakterija *Actinomyces viscosus*, **goveja** ~ kronična kužna bolezen goveda s spremembami na kosteh in mehkih tkivih, ki jo povzroča bakterija *Actinomyces bovis* **SIN.:** bramor

aktinomikózen -zna -o aktinomikotičen: ~i proces

aktinoterapija -e ž zdravljenje z obsevanjem s svetlobnimi žarki, zlasti z ultravijoličnimi

PRIM. radioterapija

aktinski -a -o nanašajoč se na aktin:

~ filament, ~ miofilament

aktivácija -e ž **1.** spodbuditev, poživitev dejavnosti

2. spodbuditev kake snovi v bolj aktivno:

~ **komplementa** zaporedno prehanje

komponent komplementa v aktivne oblike, tako da aktivirana oblika aktivira naslednjo komponento

3. vzplamtevanje

4. stimulacija celične aktivnosti (npr. z nespecifično terapijo)

5. sproženje celične delitve v jajčecu s semenčico ali z njenim umetnim nadomestkom

aktivátor -ja m snov, ki sproži ali pospeši delovanje druge snovi ali kako reakcijo

SIN.: pozitivni efektor

aktíven -vna -o dejaven, delujoč:

~o gibanje, ~a hiperemija, ~a imunizacija, ~a imunost, ~i klor, ~o oglje, ~o razgibavanje, ~i serum, ~a snov, ~i transport, ~a tuberkuloza, ~a zaščita, biološko ~a snov **SIN.:** activus

aktivirati -am dov. in nedov. spraviti v dejavnost, delati dejavno: ~ encim

aktivnost -i ž dejavnost, delovanje:

biološka ~ delovanje snovi (npr. beljakovin, nukleinskih kislin) v živem organizmu, **encimska** ~ učinkovanje encima

aktomiozín -a m kompleks aktina in miozina v skeletnih mišičnih vlaknih, ki povzroča krčenje in ohlajpnitev mišice

akumulácija -e ž zbiranje, nabiranje, kopičenje več posameznih, navadno istovrstnih predmetov, stvari

akupresúra -e ž pritiskanje, masaža akupunkturnih in bolečinskih točk na telesu zaradi lajšanja bolečine

akupunktúra -e ž zdravljenje z vbadanjem igel v akupunkturne točke

akupunktúren -rna -o nanašajoč se na akupunkturo:

~a igla, ~e točke

akústíčen -čna -o **1.** slušen (1):

~a proga, ~a radiacija

2. zvočen: ~i pojav

akušêr -ja m porodničar

akušêrstvo -a s porodništvo

akúten -tna -o ki se hitro razvija:

~i absces, ~a bolezen, ~a diareja prašičev, ~i gastritis, ~a intoksikacija, ~i mastitis, ~i meteorizem, ~i peritonitis, ~i radiacijski sindrom, ~i serozni rinitis, ~i supurativni sinovitis, ~i tonzilitis, ~o vnetje, ~a zastrupitev, virus ~e diareje prašičev

SIN.: acutus (1)

akútnost -i ž lastnost, ki se kaže v naglem razvoju bolezenskih znakov

akvárij -a m steklena posoda, tudi večja naprava, napolnjena z vodo, za gojenje vodnih rastlin, živali

PRIM.: terarij, vivarij

A

akvedúkt -a m vod v telesu, zlasti tak, po katerem se pretaka telesna tekočina:

~ **srednjih možganov** vodovod srednjih možganov
SIN.: vodovod, aqueductus

akviriran -a -o pridobljen:

~a defektnost, ~a imunost, ~a kila

Al [aèl] simb. (Aluminium) aluminij

Ala [ála] okr. alanin

ala -ae ž [ála] krilo (1):

~ **atlántis** krilo nosača, ~ **óssis íliri** črevnično krilo, ~ **sacrális** križnično krilo

alaktazija -e ž manjkanje galaktozidaze v črevesju

alaktija -e ž presušitev (1)

alanil -a m aminoacilna skupina, nastala iz alanina

alanín -a m nebitvena aminokislina, ki jo organizem sam sintetizira in ni nujno, da je v hrani

OKR.: A (4), Ala

alantíaza -e ž zastar. botulizem

alantohórion -a m membrana plodove posteljice, nastala z združitvijo alantoisa in horija

alantoin -a m derivat sečne kisline, ki se izloča z urinom nekaterih sesalcev

alántois -a m notranja plodova posteljica za zbiranje plodovega urina (razvije se samo pri mesojedih in kopitarjih)

SIN.: prasečnik, plodov sečnik

alántoisen -sna -o nanašajoč se na alantois: ~i krvni obtok

~a tekočina, ~a vena, ~i vod, ~a votlina

alantotoksin -a m zastar. botulin

alaris -e [aláris] krilen:

ligaménta ~ia

alármen -mna -o v zvezi:

~a reakcija

albín -a m samec z albinizmom

SIN.: belin, beličnik

albinízem -zma m prirojeno ali pridobljeno manjkanje pigmenta v koži, dlaki, perju in šarenici

SIN.: beličnost

albinka -e ž samica z albinizmom

SIN.: beličnica, belinka

albinoidízem -zma m manjkanje pigmenta v koži, dlaki, šarenici in perju (vendar ne tolikšno, kakor pri albinizmu)

albinótičen -čna -o nanašajoč se na albinizem:

~a dlaka

albugineus -a -um [albugíneus] belkast, ne popolnoma bel:

túnica ~a

albúmen -mna m 1. žarg. beljakovina

2. beljak

albumín -a m globularna beljakovina, topna v vodi ali v nizkih koncentracijah soli, ki koagulira pri višjih temperaturah:

jajčni ~ glikoprotein, glavna sestavina beljaka

SIN.: ovalbumin, **serumski** ~ beljakovina v krvni plazmi (približno 60 %), odgovorna za transport različnih snovi in za plazemski osmozni tlak

albuminát -a m albumin, denaturiran s kislino ali bazo (1)

albuminemija -e ž čezmerna količina albuminov v krvni plazmi ali serumu

PRIM.: proteinemija

albuminóid -a m 1. albuminu podobna snov

SIN.: albumoid

2. skleroprotein

albuminóméter -tra m naprava za kvantitativno ugotavljanje beljakovin v urinu

albuminózen -zna -o ki vsebuje albumine ali jih izloča:

~i acinus, ~i sekret, ~a žleza

albumínski -a -o nanašajoč se na albumin: ~a frakcija krvne plazme

albuminúričen -čna -o nanašajoč se na albuminurijo:

~i urin

albuminurija -e ž izločanje serumskih albuminov z urinom

SIN.: seroalbuminurija

PRIM.: proteinurija

albumóid -a m albuminoid (1)

albumóza -e ž beljakovinska snov, eden začetnih proizvodov razgradnje beljakovin (npr. pri razgradnji kazeinogena pri strjevanju mleka)

albus -a -um [álbus] bel:

argilla ~a, bólus ~a, cêra ~a, commissúra ~a, encéfalomalácia ~a, infárctus ~, lineá ~a, púlpá lienis ~a, substántia ~a, thrómbus ~, vaselínium ~um, zóna ~a

Alcaligenaceae [alkaligenáceje] družina aerobnih, gramsko negativnih bakterij z rodovi *Alcaligenes*, *Bordetella*, *Taylorella*

Alcaligenes [alkalígenes] rod aerobnih, gramsko negativnih, gibljivih in nefermentativnih paličastih bakterij iz družine Alcaligenaceae, ki živijo kot saprofiti v črevesju vretenčarjev, so v živilih, vodi, v zemlji pa sodelujejo pri procesih razkrajanja:

~ **faecális** saprofit v črevesju, ki je lahko tudi patogen

Alces [álces] rod jelenov z lopatastim rogovjem iz poddružine losov, iz družine jelenov:

~ **álces** los

Alcinea [alcíne] losi

alcocholu -i m [alkohólus] etanol:

~ **absolútus** absolutni etanol

aldehíd -a m organska spojina, ki vsebuje aldehidno skupino

aldehíden -dna -o nanašajoč se na aldehid:
~a skupina

aldoheksóza -e ž heksoza, ki vsebuje aldehidno skupino

aldoláza -e ž encim, ki katalizira razgradnjo vezi C-C v molekuli s hidroksilno in karbonilno skupino, tako da nastaneta dve manjši molekuli aldehida in/ali ketona

PRIM.: *liaza*

aldosterón -a m steroidni hormon, ki se izloča iz skorje nadledvične žleze, povečuje reabsorpcijo natrijevih ionov in vode ter sekrecijo kalijevih ionov v ledvicah, s čimer vzdržuje homeostazo natrijevih in kalijevih ionov ter volumen zunajcelične telesne tekočine

PRIM.: mineralokortikoid

aldóza -e ž monosaharid z eno aldehidno skupino

àlecítálen -lna -o ki nima rumenjaka ali ga ima zelo malo: ~o jajce

aleksín -a m zastar. komplement

alél -a m različek gena na istem lokusu na paru kromosomov:

dominantni ~ alel, ki tudi ob recisivnem alelu učinkuje prevladujoče **sin.:** dominantni gen, **recisivni** ~ praviloma funkcionalno najšibkejši alel iz določenega kromosomskega lokusa (nastal praviloma z mutacijo), ki učinkuje le v homozigotni obliki, ob dominantnem alelu pa ne **sin.:** recisivni gen, **multipli** ~i več kot dva alela na določenem lokusu

SIN.: alelni gen

alélen -lna -o nanašajoč se na alel:

~i gen, ~i par, heterozigotni ~i par, homozigotni ~i par

alelomorfízem -zma m obstoj več varietet kakega gena

alelotíp -a m frekvenca različnih alelov v kaki populaciji

alergén -a m antigen, ki povzroča alergijo:
brucelni ~ snov, pripravljena iz brucel, ki se uporablja za intrakutani test na brucelozo (npr. brucelegen, brucelin)

alergénski -a -o ki deluje kot alergen: ~a snov

alêrgičen -čna -o ki je preobčutljiv na kaj: ~a žival

alergíd -a m kožna sprememba zaradi domnevne alergijske reakcije

alergija -e ž stanje pridobljenega spremenjenega odziva na alergene, pri katerem organizem reagira z različnimi bolezenskimi pojavi (npr. z anafilaktičnim šokom, s kontaktnim dermatitisom, serumsko boleznijo, z atopijo) pri ponovnem stiku z istim alergenom:

~ **na hrano** alergija, ki se pojavi po zaužitju hrane z alergeni, **atopična** ~ atopija, **bakterijska** ~ alergija na bakterijski alergen (npr. pozna alergija pri tuberkulinski reakciji), **bronhialna** ~ astma, **dedna** ~ atopija, **hereditarna** ~ atopija, **hladna** ~ alergija, ki jo izzove nizka temperatura, **kontaktna** ~ oblika takojšnje alergije, pri kateri pride do reakcije pri dotiku senzibiliziranega organizma z alergenom (npr. kontaktni dermatitis) **sin.:** kontaktna preobčutljivost, **latentna** ~ alergija, ki se dokaže samo s testi, **pelodna** ~ alergija, ki jo povzroči pelod, **pozna** ~ alergija, pri kateri pride do alergijske reakcije nekaj dni po ponovnem stiku z alergenom (npr. tuberkulinska reakcija) **sin.:** pozna preobčutljivost, preobčutljivost tipa IV, pozna preobčutljivostna reakcija, **spontana** ~ atopija, **takojšnja** ~ reakcija senzibiliziranega organizma (protitelesa IgE), ki nastopi takoj po vnosu (dotiku) antigena (npr. atopični rinitis, astma, kontaktni dermatitis, urtikarija) **sin.:** preobčutljivost tipa I, takojšnja preobčutljivost **SIN.:** hiperergija, preobčutljivost (2)

alergijski -a -o nanašajoč se na alergijo:

~ alveolitis, ~ artritis, ~a astma, ~ dermatitis, ~ edem, ~ ekcem, ~ preizkus, ~a reakcija, ~ rinitis, intrakutani ~ preizkus **SIN.:** hiperergičen, preobčutljivosten

alêrgik -a m žival z alergijo

alergizácija -e ž aktivna senzibilizacija ali vnašanje alergenov v telo

alergizirati -am dov. in nedov. povzročiti, povečati preobčutljivost

alergodermija -e ž bolezen kože zaradi alergije

alergogén -a m snov, ki povzroči alergijo

alergogén -a -o ki lahko povzroči alergijo: ~a hrana

alergologija -e ž veja medicine, ki proučuje alergije, njihov nastanek, njihovo ugotavljanje in zdravljenje

alergóza -e ž katera koli bolezen z znaki alergije

aleucaemicus in **aleukaemicus** -a -um

[alevkémikus] alevkemičen:

leucaemia ~a

aleútski -a -o v zvezah:

~a bolezen minkov, ~ mink, virus ~e bolezní minkov

alevkémíčen -čna -o nanašajoč se na odsotnost, nižjo koncentracijo levkocitov v krvi:

~a levkemija

SIN.: aleucaemicus

alevkemija -e ž alevkemična levkemija

alevkija -e ž alevkemična levkemija

àlevkocítóza -e ž porušeno razmerje med levkociti

alevrospóra -e ž nespolna spora pri nekaterih glivicah

A

álfa -e ž prva črka grške abecede, ki pogosto označuje prvi člen v nizu:
amilaza ~, delec ~, globulini ~, hemoliza ~, hemotoksin ~, motorični nevron ~, sevanje ~, stafilolizin ~, tokoferol ~, toksin ~, žarek ~
ZN.: α

álfaamiláza -e ž amilaza alfa

áfaglobulíni -OV m mn. globulini alfa

áfahemolítičen -čna -o ki povzroča nepopolno hemolizo na krvnem agarju:
~i streptokok

áfaherpesvírus -a m virus iz poddružine Alphaherpesvirinae, iz družine Herpesviridae

áfatoksín -a m eksotoksin patogenih stafilokokov, ki povzroča hemolizo in nekrozo

áfavírus -a m virus iz rodu *Alphavirus*

álga -e ž nav. mn. nižje razvit enocelični ali večcelični organizem iz heterogene skupine organizmov s fotosintezni pigmenti, ki živi predvsem v vodi

algerus -a -um [álgerus] boleč (2):
aphágja ~a

algestezíja -e ž 1. sposobnost zaznavanja bolečine
SIN.: algezija
2. hiperalgezija

algezija -e ž algestezija (1)

algeziméter -tra m naprava za merjenje občutljivosti za bolečino
SIN.: algeziometer, algometer

algeziométer -tra m algezimeter

algotobija -e ž strah pred bolečino

algotén -a -o ki povzroča bolečino

algotémeter -tra m algezimeter

algor -oris m [álgor] ohladitev, ohlajanje, hlad:
~ mórtis ohlajanje trupla

algotorecéptor -ja m živčni končič primarnih nevronov, katerega draženje sproži v možganih občutek bolečine
SIN.: bolečinski receptor, nociceptor

algoritem -tma m pravila za zaporedno izvajanje kompleksnih problemov:
diagnostični ~ sistematično urejeno zaporedje postopkov pri diagnosticiranju

algotpázem -zma m krč z bolečino

algotza -e ž 1. naselitev alg v telesu
2. bolezen kot posledica naselitve alg v telesu

alicín -a m antibiotična snov iz česna, ki deluje na gramsko pozitivne in gramsko negativne bakterije

alienia -ae ž [alijénija] asplenija (1)

alienija -e ž asplenija (1)

alienus -a -um [alijénus] tuj (2):
córpus ~um, rés ~a

alifát -a m alifatska spojina

alifátski -a -o v nanašajoč se na organsko spojino ogljika in vodika, ki v molekuli ne vsebuje aromatskega obroča:
~i ogljikovodik, ~a spojina, ~a veriga

alíkvót -a m vzorčni del celote, vzet za preiskavo

aliméntácija -e ž hranjenje:
parenteralna ~ parenteralno hranjenje

aliméntáren -rna -o prehranski:
~a anemija, ~i edem, ~a glukozurija, ~a indigestija, ~a infekcija, ~a intoksikacija, ~a kaheksija, ~a okužba, ~a toksikoinfekcija, ~a toksikoza, ~a zastrupitev

aliméntarius -a -um [aliméntárijus] prehranski:
intoxicátio ~a

aliméntum -i s [aliméntum] hrana

álimfocitóza -e ž alimfopenija

álimfopenija -e ž popolno ali skoraj popolno manjkanje limfocitov v krvi
SIN.: alimfocitoza
PRIM.: limfopenija

alizarín -a m sintetično rdeče barvilo, ki se uporablja v industriji barvil in tudi kot indikator pH, nekdanj pridobivano iz korenine brošča

alizarínski -a -o nanašajoč se na alizarin:
~ preizkus

alkalemija -e ž povečana vrednost pH v krvi zaradi kopičenja baz

alkálen -lna -o bazičen (2):

~a fosfataza, ~a indigestija, ~a reakcija, ~a rezerva, ~a snov

alkáličen -čna -o bazičen (2):

~a kri

alkáličnost -i ž bazičnost

alkálija -e ž hidroksid alkalijskih kovin, ki močno razjeda kožo in sluznice ter cepi maščobe na glicerol in mila

alkaliméter -tra m naprava za ugotavljanje količine baze v raztopini

alkalimetrija -e ž ugotavljanje količine baz v raztopini z dodajanjem kislin

alkalizácija -e ž postopek, s katerim se naredi kaj bazično

alkalizirati -am dov. in nedov. narediti kaj bazično

alkálnost -i ž bazičnost

alkaloíd -a m bazična dušikova spojina, v glavnem rastlinskega izvora, z močnim farmakološkim učinkom:
~i rženega rožička alkaloidi, ki jih proizvaja škrlatnordeča glavica ali pridobljeni s fermentacijo v farmacevtski proizvodnji (med njimi tudi ergotamin, ki povzroča

ergotizem), **opijski** -i alkaloidi, pridobljeni iz opija, **psihoaktivni** ~ alkaloid, ki je sposoben spremeniti obnašanje, duševno napetost

alkalóza -e ž zmanjšanje alkalne rezerve v krvi: **metabolična** ~ alkalozna zaradi motnje v presnovi (npr. pri izgubi kisline po bljuvanju) ali pri presežku natrijevega bikarbonata

PRIM.: acidoza

alkán -a m nasičeni alifatski ogljikovodik

alkaptón -a m presnovek tirozina in fenilalanina, ki se izloča z urinom

alkaptonurija -e ž izločanje alkaptona z urinom

alkil -a m alkilna skupina

alkilen -lna -o v zvezi:
~a skupina

alkohól -a m **1.** alifatska spojina z eno hidroksilno skupino ali več hidroksilnimi skupinami v molekuli:

amilni ~ amilalkohol, **etilni** ~ etanol, **lesni** ~ metanol, **metilni** ~ metanol

2. etanol:

absolutni ~ absolutni etanol, **denaturirani** ~ etanol, ki mu je dodana kaka neužitna snov (denaturant), ki sicer ne spremeni njegovih lastnosti (uporablja se samo zunanje), **kisli** ~ kisli etanol

alkoholát -a m spojina alkohola z alkalijско kovino

alkoholáza -e ž alkohol-dehidrogenaza

alkohól-dehidrogenáza -e ž dehidrogenaza, npr. v jetrih, ki katalizira oksidacijo alkohola v aldehid

SIN.: alkoholaza

alkoholemija -e ž prisotnost alkohola v krvi

alkohólen -lna -o nanašajoč se na alkohol:
~a fermentacija, ~i medij, ~a skupina, ~i termometer, ~o vrenje

alkohólorezisténten -tna -o odporen proti etanolu (npr. pri barvanju): ~a bakterija

alkoholurija -e ž izločanje alkohola z urinom

allergicus -a -um [alérgikus] alergijski:
alveolitis ~a, arthritís ~a, dermatítis ~a, eczéma ~um, oedéma ~um, rhinitis ~a

áloantigén -a m izoantigen

alobióza -e ž spremenjeno reagiranje organizma v drugačnih življenjskih okoliščinah

alodromija -e ž prevajanje v srcu po nepravilni poti

alogénski -a -o homologen (2):
~a transplantacija, ~ transplantat

alohezija -e ž **1.** izločanje snovi, ki niso feces, skozi zadnjik

2. izločanje fecesa skozi druge odprtine, ne skozi zadnjik

alohtón -a -o ki je prišel od drugod, je priseljen:
~a vrsta živali

aloín -a m sestavina aloje, ki vsebuje barbaloin in deluje odvajalno

aloínski -a -o nanašajoč se na aloin: ~o odvajalo

alója in **alóa** -e ž **1.** zdravilna tropska sukulentna rastlina z debelimi mesnatimi listi

2. zgoščen sok iz listov različnih tropskih vrst aloj, ki vsebuje aloin

alokinezija -e ž nehoten gib, narejen pasivno ali refleksno

aloksán -a m oksidacijski derivat sečne kisline, ki okvarja pankreasne otočke v trebušni slinavki (uporablja se npr. za povzročitev eksperimentalnega diabetesa pri živalih)

aloksazín -a m osnovna struktura riboflavina
PRIM.: izoaloksazín

aloksúren -ma -o zastar. purinski:
~e baze

aloksúri -ov m mn. zastar. purinske baze

aloksuriya -e ž izločanje purinskih baz z urinom

alopát -a m kdor zdravi z alopatijo

alopatija -e ž zdravljenje s sredstvi, ki izzevoje v organizmu nasprotno ali različne učinke od učinkov bolezni

SIN.: alopatško zdravljenje

alopátski -a -o nanašajoč se na alopatijo:
~o zdravljenje

alopecia -ae ž [alopécija] **1.** alopecija (1):
~ **areáta** omejena alopecija, ~ **circumscripta** omejena alopecija, ~ **congenítális** prirojena alopecija, ~ **furfurácea** prhljajasta alopecija, ~ **senilis** starostna alopecija, ~ **totalis** splošna alopecija, ~ **tóxica** toksična alopecija, ~ **universális** splošna alopecija
2. alopecija (2)

alopecija -e ž **1.** izpadanje ali manjkanje dlake:
omejena ~ alopecija le na delu kože **sin.:** alopecia areata, alopecia circumscripta, **prhljajasta** ~ alopecija s čezmernim luščenjem kože (v obliki otrobov) **sin.:** alopecia furfuracea, **prirojena** ~ alopecija, ki se kaže ob rojstvu **sin.:** alopecia congenitalis, **splošna** ~ alopecija po vsej površini telesa **sin.:** totalna alopecija, alopecia totalis, alopecia universalis, **starostna** ~ alopecija, ki se pojavi v starosti **sin.:** alopecia senilis, **toksična** ~ alopecija zaradi toksinov **sin.:** alopecia toxica, **totalna** ~ splošna alopecija

SIN.: ogolelost, alopecia (1)

2. gola, gladka ploskev na obrasli koži, nastala zaradi izpadanja dlake

SIN.: akomija, brezdláčnost (1), golina (1), alopecia (2)

PRIM.: atrihija (2)

A

- aloplástičen** -čna -o **1.** ki je prilagojen spremembam zunanjega okolja:
~o vedenje
- 2.** nanašajoč se na aloplastiko:
~i material
- aloplástika** -e ž plastična operacija, pri kateri se v organizem vsadi tuja, neživa snov (npr. kovina, plastika ali teflon)
- aloplazija** -e ž izrojevanje normalnega tkiva v nenormalno
- aloploidija** -e ž alopoliploidija
- áloploidija** -e ž stanje, pri katerem ima križanec dve garnituri ali več garnitur kromosomov, ki izhajajo iz različnih starševskih vrst
SIN.: aloploidija
PRIM.: avtoploidija, disploidija, evploidija, poliploidija
- áloprotiteló** -ésa s izoprotitelo
- aloritmija** -e ž nepravilen srčni ritem, ki se pravilno ponavlja:
ekstrasistolčna ~ aloritmija, ki nastane kot odziv na dražljaj zunaj sinuatralnega vozla
- álozenzibilizácija** -e ž izosenzibilizacija
- alotip** -a m **1.** vsaka alternativna značilnost, ki jo nadzorujejo aleli
2. nosilec določene alotipije
- alotipija** -e ž genetsko povzročene variacije beljakovin pri posameznikih iste vrste
- alotípski** -a -o nanašajoč se na alotip: ~a značilnost
- alotópičen** -čna -o ektopičen:
~i organ
- alotopija** -e ž ektopija
- álotransplantácija** -e ž homotransplantacija
- álotransplantát** -a m homotransplantat
- álotriofagija** -e ž bolezenska predispozicija živali, da žre nenavadne snovi, stvari (zaradi pomanjkanja natrijevih, kalcijevih, fosforjevih soli ali pa iz razvade)
- alotropija** -e ž **1.** privlačnost med dvema različnima celicama ali strukturama: ~ med semenčico in jajčecem
2. pojavljanje v nenenavadni ali nenormalni obliki
3. pojavljanje kemijskega elementa v dveh ali več oblikah
- alotrópski** -a -o nanašajoč se na alotropijo (3): ~a modifikacija
- alpáka** -e ž udomačeni gvanako, ki se v Južni Ameriki goji zaradi volne in mesa
SIN.: *Lama (guanicoe) pacos*
- Alphaherpesvirinae** [álfahêrpesviríne] poddružina virusov DNK iz družine

Herpesviridae z rodovi *Herpesvirus*, *Iltovirus*, *Mardivirus*

Alpharetrovirus [álfaretrovírús] rod virusov RNK iz družine Retroviridae, v katerem je virus aviarni levkoze

Alphavirus [álfavírús] rod virusov RNK z ovojnico iz družine Togaviridae, v katerem sta virus venezuelskega encefalomielitisa konj in virus nekroze trebušne slinavke pri čučkah

álpški -a -o v zvezah:

~ kozorog

alterácija -e ž sprememba:

maligna ~ sprememba normalne celice ali tkiva v rakavo **SIN.:** malignizacija

alterátiven -vna -o ki povzroča spremembe: ~a snov

alteríran -a -o predružen, zlasti na slabše: ~o tkivo

PRIM.: prizadet

alternácija -e ž redna izmenjava dveh pojavnih oblik:

~ generacij metageneza

alternans -antis [áternans -ántis] alternirajoč: púlsus ~

Alternaria [alternárija] rod septiranih plesni z rjavim pigmentom v hifah in sporah (lahko so patogene, povzročajo okužbe dihal in alergijske reakcije)

alternátiven -vna -o nanašajoč se na eno od dveh izključujočih se možnosti:

~a medicina, ~i poskus

alternirajóč -a -e izmeničen, menjajoč se:

~i pulz

SIN.: alternans

Althaea officinalis [altêja oficinális] navadni slez

álttuberkulín -a m ekstrakt povzročitelja tuberkuloze, ki se uporablja za ugotavljanje tuberkuloze

SIN.: Kochov tuberkulin

OKR.: AT

altus -a -um [áltus] visok:

hyperténsio ~a, púlsus ~

alúmen -mna m bivši član ali pripadnik določene inštitucije (npr. šole, fakultete, podjetja)

aluminíj -a m kemijski element, lahka kovina srebrno bele barve, zelo razširjena v naravi
SIMB.: Al

aluminíjev -a -o nanašajoč se na aluminij:

~ acetat, ~ fosfat, ~ hidroksid, ~ silikat, ~ kalijev sulfat

aluminóza -e ž pnevmokonioza, ki jo povzroča aluminijev prah v pljučih

SIN.: zaglinjenost pljuč

alvéobronhiolítis -a m vnetje alveol in bronhiolusov

alveocit -a m pnevmocit

alvéola -e ž anatomska struktura v obliki manjše vdolbine:

pljučna ~ z zrakom napolnjena votlina v pljučih, obdana s pnevmociti, kjer se izmenjujeta kisik in ogljikov dioksid med vdihanim zrakom in krvjo **sin.:** pljučni mehurček, pljučni mešiček, alveolus pulmonalis, **zobna** ~ alveola v spodnji ali zgornji čeljustnici, v kateri je zob **sin.:** zobnica, zobna jamica, alveolus dentalis, **žlezna** ~ acinus (2)
SIN.: alveolus (lat.)

alveoláren -rna -o **1.** nanašajoč se na pljučno alveolo:

~a celica, ~a celica tipa I, ~a celica tipa II, ~i emfizem, ~i epitelij, ~a fibroza, ~a hipoksija, ~i makrofag, ~i plin, ~a pljučnica, ~a pnevmonija, ~i sakulus, ~a ventilacija, ~i vod, ~i zrak, ~a žleza

SIN.: alveolaris (1)

2. nanašajoč se na zobno alveolo:

~a kost, ~a membrana, ~a pioreja, ~i podaljšek, spodnja ~a arterija, spodnji ~i živec

SIN.: zobničen, alveolaris (2)

alveolaris -e [alveoláris] **1.** alveolaren (1):

dúctus ~, emphyséma ~

2. alveolaren (2):

artéria ~ inférior, fibrósis ~, nêrvus ~ inférior, procéssus ~, pyorrhôa ~, sácculus ~

alveolektomija -e ž nepopolna ali popolna ekscizija zobišča na maksili ali mandibuli

SIN.: alveoliza

alveolítis -a m **1.** vnetje pljučnih alveol:

alergijski ~ alveolitis, ki ga povzroča alergen **sin.:** alveolitis allergica, **difuzni fibrozni** ~ fibroza pljuč

SIN.: alveolitis (1) (lat.)

2. vnetje zobne alveole

SIN.: odontobtritis, alveolitis (2) (lat.)

alveolitis -idís ž [alveolítis] **1.** alveolitis (1):

~ **allérgica** alergijski alveolitis

2. alveolitis (2):

~ **sicca** zelo boleče vnetje zobne alveole po izdrtju zoba

alveolíza -e ž alveolektomija

alvéolokapiláren -rna -o nanašajoč se na pljučne alveole in kapilare:

~i refleks

alvéolotubuláren -rna -o tubuloalveolaren:

~a žleza

alveolus -i m [alvéolus] alveola:

~ **dentális** zobna alveola, ~ **pulmonális** pljučna alveola

alvus -i m [álvus] **1.** trebuh s trebušnimi organi:

tenésmus ~i

2. feces:

incontinéntia ~i

amalgám -a m zlitina kovine z živim srebrom

amalgámski -a -o nanašajoč se na amalgam:

~a plomba, ~a zalivka

Amaníta [amaníta] mušnice:

~ **muscária** rdeča mušnica, ~ **phallóides** zelena mušnica

amanitín -a m toksični oligopeptid iz zelene mušnice

amarum -i s [amárum] grenčina

amarus -a -um [amárus] grenek:

tinctúra ~a

amastia -ae ž [amástija] amastija

amastija -e ž prirojeno manjkanje mlečne žleze

SIN.: amastia

amatoksín -a m toksična snov (ciklični peptid) v zeleni mušnici

amaurosis -is ž [amavrózis] amavroza

amavróza -e ž popolna ali delna slepota brez očitnih sprememb na očesu (npr. zaradi bolezenske okvare mrežnice ali vidnega živca)

SIN.: amaurosis

PRIM.: ambliopija

ambliopíja -e ž poslabšanje vida brez vidnih organskih okvar:

toksična ~ ambliopija pri toksikozah, **uremična** ~ ambliopija pri uremiji

PRIM.: amavroza

ambocéptor -ja m **1.** protitelo, ki veže antigen in komplement

2. protitelo proti ovčjim eritrocitom, ki se uporablja pri reakciji vezanja komplementa (npr. pri serološkem testu na konjsko smrkavost)

ambulánta -e ž **1.** ustanova za zdravljenje ali za prvo zdravniško, veterinarsko pomoč

2. vozilo za prevažanje bolnih živali

ambulánten -tna -o nanašajoč se na ambulanto:

~i bolnik, ~a služba, ~o zdravljenje

ambústija -e ž opekline

améba -e ž pražival iz razreda korenonožcev, ki se giblje s panožicami

SIN.: menjačica

amebicíd -a m sredstvo, ki uničuje amebe

amebicít -a m zastar. **1.** levkocit

2. ameboidna celica v telesnih votlinah, v krvi ali drugih tkivih pri skoraj vseh živalih

ameboíden -dna -o ki je podoben amebi, se premika kot ameba:

~o gibanje

ameburíja -e ž izločanje ameb z urinom

àmelanótičen -čna -o ki je brez melanina

amelíja -e ž prirojeno manjkanje okončin

ameloblást -a m adamantoblast

A

ameloblastóm -a m adamantinom

amelogenéza -e ž nastajanje sklenine iz adamantoblastov

amélus -a m spaček brez okončin

Ameria [amèrija] nečlenarji

amêriški -a -o v zvezi:
~a postrv

ametrija -e ž prirojeno manjkanje maternice

ametrópen -pna -o nanašajoč se na ametropijo:
~o oko

ametropia -ae ž [ametrópija] ametropija

ametropija -e ž prevelika ali premajhna lomnost svetlobe v očesu, ki je vzrok za motno sliko na mrežnici
SIN.: ametropia

amfiartróza -e ž speti sklep

amfíjija -e ž dvoživka

amfíciť -a m celica periferne nevroglije, ki obdaja perikarione v centralnem živčevju in vegetativnih ganglijih
SIN.: satelitska celica (1)

amfigonija -e ž spolno razmnoževanje

amfímkša -e ž združevanje jeder spolnih celic samca in samice, pri katerem se jedri zlijeta in se pomeša njuna dedna snov

amfióla -e ž majhna ampula

amfipátičen -čna -o ki ima tako hidrofilne kot hidrofobne lastnosti:
~i lipid

amfisóm -a m organel, v katerem je zbran material, namenjen razgradnji z lizosomi

amfitrihen -hna -o ki ima biček ali šop bičkov na obeh koncih celice:
~a bakterija
PRIM.: atrihen (1), lofotrihen, monotrihen, peritrihen

amfófilen -lna -o ki se obarva z bazičnimi in kislimi barvili: ~a celica

amfólit -a m spojina, ki se lahko ionizira in tvori tako anione kot katione in zato lahko deluje kot kislina ali baza, odvisno od pH okolja
SIN.: amfoterni elektrolit

amfóričen -čna -o nanašajoč se na zvok, podoben šumu pri pihanju nad grlom steklenice, amfore:
~o dihanje, ~a respiracija

amfotêr -a m spojina, ki lahko deluje kot kislina ali baza

amfotêren -rna -o ki lahko deluje kot kislina ali baza:
~o barvilo, ~i elektrolit

amfoterícín -a m antibiotik, pridobljen iz kulture

bakterije *Streptomyces nodosus*, ki se uporablja za zdravljenje sistemskih glivičnih okužb

amfotropízem -zma m težnja po gibanju k dražljaju ali od njega

amíd -a m organska spojina, nastala iz amoniaka z zamenjavo aminoskupine s hidroksilno skupino (npr. nikotinamid)

amidáza -e ž encim, ki katalizira odcepitev amoniaka iz kislih amidov

amíden -dna -o nanašajoč se na amid:
~a vez

amidírati -am nedov. in dov. uvajati amidoskupino v molekulo

amidopírín -a m zdravilo, ki učinkuje antipiretično, protibolečinsko in antirevmatično
SIN.: aminopirin, aminofenazon

amidóskupína -e ž skupina $-CO-NH_2$, značilna za amide

Amidostomidae [amidostómíde] družina nematodov z rodem *Amidostomum*

Amidostomum [amidostómum] rod nematodov iz družine Amidostomatidae:
~ *ánseris* nematod, ki zajeda v mišičnem želodcu rac in gosi

ámíelija -e ž prirojeno manjkanje ali huda nerazvitost hrbtnjače
SIN.: amyelia

amígdalolít -a m mandljev kamen

amikacín -a m polsintetični aminoglikozid, pridobljen iz kanamicina

amikrón -a m delec koloida velikosti ionov in molekul, še viden z ultramikroskopom

amíksija -e ž pomanjkljivo izločanje ali neizločanje sluzi

amíl -a m amilna skupina

amíláčeje -cej ž mn. živila, bogata s škrobom

amílalkohól -a m enovalentni alkohol s petimi atomi ogljika
SIN.: amilni alkohol, izobutanol

amíláza -e ž glikozidaza, ki katalizira razgradnjo škroba, glikogena preko dekstrina v maltozo in glukozo:

~ **alfa** amilaza v slini in pankreasovem soku pri živalih in človeku **sin.:** alfaamilaza, ~ **beta** amilaza pri rastlinah in bakterijah **sin.:** beta-amilaza

SIN.: diastaza (1)
PRIM.: glikogenaza

amílazurija -e ž povečano izločanje amilaze z urinom (znak vnetja trebušne slinavke)

amílen -lna -o v zvezah:
~i alkohol, ~a skupina

amiloid -a m bolezensko spremenjena beljakovinska snov, ki se z jodom obarva kot škrob:
atipični ~ amiloid, ki nima jasnih barvnih reakcij pri barvanju z jodom **sin.:** paraamiloid

amiloiden -dna -o nanašajoč se na amiloid:
 ~a degeneracija
SIN.: amyloideus

amiloidoza -e ž bolezen zaradi kopičenja amiloida v tkivih in organih z atrofijo parenhima:
 ~ **jeter** kopičenje amiloida v jetrih

amilopektin -a m polisaharid, v vodi netopna sestavina škroba, ki se z jodom obarva vijolično
PRIM.: amiloza

amilorėja -e ž izločanje neprebavljenega škroba s fecesom

amiloza -e ž polisaharid, v vodi topna sestavina škroba
PRIM.: amilopektin

amin -a m organska spojina, ki vsebuje aminoskupino v molekuli:
biogeni ~i amini, ki delujejo kot neurotransmitorji ali hormoni (npr. acetilholin, serotonin, histamin) ali pa nastajajo pri razkroju tkiv (npr. kadaverin, putrescin), **vazoaktivni** ~i amini, ki širijo ali ožijo krvne žile

aminácija -e ž uvajanje aminoskupine v molekulo

aminirati -am nedov. in dov. uvajati aminoskupino v molekulo

aminoaceticus -a -um [aminoacétikus] aminooceten:
 ácidum ~um

aminoacidemija -e ž čezmerna količina aminokislin v krvi

aminoacidurija -e ž čezmerna količina ene aminokislina ali več aminokislin v urinu

aminoacil -a m aminoacilna skupina

aminoacilen -lna -o v zvezi:
 ~a skupina

aminoalkohól -a m alkohol, ki v molekuli vsebuje poleg alkoholne hidroksilne skupine tudi aminoskupino

aminofenazón -a m amidopirin

aminofilín -a m zdravilo proti krčem gladke mišičnine v bronhusih

aminoglikozid -a m antibiotik (npr. amikacin, neomicin, gentamicin, streptomycin, tobramicin), pridobljen iz različnih vrst streptomicet, pa tudi sintetično (inhibira sintezo bakterijskih beljakovin)
SIN.: aminoglikozidni antibiotik

aminoglikoziden -dna -o nanašajoč se na aminoglikozid:
 ~i antibiotik

aminokislina -e ž organska kislina, ki vsebuje aminoskupino na enem koncu in karboksilno skupino na drugem koncu verige, gradnik beljakovin:

bistvene ~e devet aminokislin, ki jih večina organizmov višje razvitih živali pri presnovi ne more sintetizirati, ali vsaj ne v zadostnih količinah, pač pa jih mora dobiti s hrano (histidin, izolevcin, lizin, metionin, fenilalanin, treonin, triptofan, valin in levcin) **sin.:** esencialne aminokislina, **esencialne** ~e bistvene aminokislina, **nebistvene** ~e aminokislina, ki jih organizem sam sintetizira in ni nujno, da so v hrani (alanin, arginin, asparagin, asparaginska kislina, cistein, glutaminska kislina, glutamin, glicin, prolin, serin in tirozin) **sin.:** neesencialne aminokislina, **neesencialne** ~e nebistvene aminokislina

aminokislinski -a -o nanašajoč se na aminokislina:
 ~ analizator, ~ ostanek

aminoócten -trna -o v zvezi:
 ~a kislina
SIN.: aminoaceticus

aminopenicilín -a m benzilpenicilinu podoben antibiotik, ki deluje tudi na nekatere gramsko negativne bakterije in je odporen proti hidrolizi (npr. amoksicilin)

aminopirín -a m amidopirin

amínoskupína -e ž enovalentna skupina $-NH_2$, značilna za amine

amínosládkor -ja m monosaharid, pri katerem je ena od hidroksilnih skupin zamenjana z aminoskupino (npr. glukozamin)
PRIM.: heksozamin

amínotransferáza -e ž transferaza, ki katalizira prenos transaminacije
SIN.: transaminaza

aminurija -e ž izločanje prevelikih količin aminov z urinom

àmioplazija -e ž prirojena motnja v razvoju, pri kateri se ne razvijejo mišice

àmiostazija -e ž otežena stoja zaradi tremorja ali slabe mišične koordinacije

àmiotonija -e ž mišična ohlapnost

àmiotrofija -e ž atrofija mišic

amitóza -e ž neposredna delitev celic s preprosto razpolovitvijo jedra brez delitvenega vretena
PRIM.: cepitev (1)

Ammon [ámon] Amon:
 córnú ~onis

A

ámniij -a m plodova posteljica že razvitega zarodka, ki vsebuje amnijsko tekočino, značilna za plazilce, ptiče in sesalce
SIN.: amnijska ovojnica, plodnik, amnion

ámnijski -a -o nanašajoč se na amnij:
 ~ epitelij, ~ likvor, ~ mehur, ~a ovojnica, ~a tekočina, ~a voda, ~a votlina, ~i vretenčarji

amnioblást -a m nav. mn. velike ploščate celice, ki verjetno izvirajo iz epiblasta in tvorijo prvotno amnijsko votlino

amniocentéza -e ž kirurški vbod skozi amnij za odvzem plodovnice (npr. za preiskavo)

amniografija -e ž rentgenski prikaz amnijske votline, napolnjene s kontrastnim sredstvom

amnion -ii s [ámnijon] amnij:
 liquor ~ii

amnionítis -a m vnetje amnija
SIN.: amnionitis (lat.)

amnionitis -idís ž [amnionítis] amnionitis

amniorêja -e ž odtekanje plodovnice med brejstjo

Amniota [amnijóta] skupina vretenčarjev, katerih zarodek je obdan s plodovimi posteljicami, med katerimi je tudi amnij (mednje se uvrščajo ptiči, plazilci in sesalci)
PRIM.: Anamniota

amniotóm -a m kirurški instrument za punkcijo plodovih ovojnic

amócija -e ž ablacija (2):
 ~ **retine** odstop mrežnice

Amoeba [améba] rod praživali iz reda Amoebina

Amoebina [amebína] red praživali iz razreda korenonožcev

amoksicilín -a m antibiotik iz skupine aminopenicilinov, z dolgotrajnim delovanjem, občutljiv za betalaktamazo, ki se dobro resorbira v črevesju

amoksikláv -a m amoksicilin v kombinaciji s klavulansko kislino

Ámon -a m staroegiptovski bog z ovno glavo
SIN.: Ammon

amóniak -a m brezbarven, dušič plin, razkrojek organskih dušikovih spojin

amoniakálen -lna -o ki vsebuje prosti amoniak:
 ~a raztopina

amoniemija -e ž amoniak ali njegove spojine v krvi (predvsem zaradi razgradnje sečnine)

amonifikácija -e ž nastajanje amoniaka zaradi delovanja bakterij na beljakovine

amónij -a m enovalentni radikal $-NH_2$ ali kation NH_4^+ , ki nastaja v ledvicah in je pomemben za izločanje vodikovih ionov

amónijev -a -o nanašajoč se na amonij:
 ~ fosfat, ~ klorid, ~ sulfat

amóniogenéza -e ž nastajanje amoniaka oziroma amonijevih ionov v ledvičnih cevkah

amionotéličen -čna -o ki razkrojke dušika izloča z urinom v obliki amoniaka: ~i organizem
PRIM.: ureoteličen, urikoteličen

amóniurija -e ž izločanje čezmernih količin amoniaka z urinom

Ámonov -a -o v zvezi:
 ~ rog

amórfen -fna -o brezobličen, neizoblikovan:
 ~a medceličnina

amórfus -a m povsem neizoblikovan spaček
SIN.: amorphus

amorphus -i m [amórfus] amorfus

amotio -onis ž [amócijo -ónis] ablacija (2):
 ~ **placéntae** ablacija posteljice, ~ **retinae** odstop mrežnice

AMP [aempé] (adenosinemonophosphate) okr. adenozinmonofosfat

amphiarthrosis -is ž [amfiartrózis] speti sklep

Amphibia [amfíbija] dvoživke

ampicilín -a m polsintetični penicilin s širšim spektrom delovanja na bakterije

amplifikácija -e ž povečanje, razširjanje:
genska ~ podvojevanje pri rekombinaciji, kadar ima kromosom dve kopiji ali več kopij gena
SIN.: gensko podvojevanje

amplitúda -e ž razpon, razlika med najnižjo in najvišjo vrednostjo: temperaturna ~
ekološka ~ obseg, v katerem se živo bitje lahko prilagodi različnemu okolju

ampúla -e ž 1. normalna hruškasta razširina cevastega organa:

~ **danke** razširjeni del danke takoj ob zadnjiku **SIN.:** ampulla recti, ~ **dvanajstnika** ampula dvanajstnika takoj za izhodom iz želodca pri konju **SIN.:** ampulla duodeni, ~ **jajcevoda** najdaljši in najširši del jajcevoda, vrinjen med infundibulum in ožino jajcevoda **SIN.:** ampulla tubae uterinae, ~ **semenovoda** ampula končnega dela semenovoda zaradi žlezne zadebelitve njegove stene **SIN.:** ampulla ductus deferentis, **pankreasova** ~ ampula voda trebušne slinavke (samo pri mački)
SIN.: ampulla

2. podolgovata steklena posodica za zdravila, serume, vaccine

ampuláren -rna -o nanašajoč se na ampulo (2):
 ~o polnjenje

ampulírati -am nedov. polniti ampule

ampulla -ae [ampúla] ampula (1):
 ~ **dúctus deferéntis** ampula semenovoda, ~ **duodéni** ampula dvanajstnika, ~ **récti** ampula danke, ~ **túbae uterinae** ampula jajcevoda

amputácija -e ž navadno kirurška, tudi travmatska ali drugačna odstranitev okončine ali kake večje telesne štrline:
~ v sklepu eksartikulacija

amputirati -am dov. in nedov. odstraniti kak organ, okončino ali del okončine, navadno z operacijo

amyelia -ae ž [ámijéljija] amielija

amylaceus -a -um [amíláceus] škroben:
sácccharum ~um

amyloideus -a -um [amilojídéus] amiloiden:
degenerátio ~a

amylum -i s [amílum] škrob:
~ **iodátum** jodirani škrob, ~ **máydís** koruzni škrob,
~ **orýzæ** rižev škrob, ~ **tritici** pšenični škrob

amytonia -ae ž [ámijotónija] mišična ohlapnost

amyotrophia -ae ž [ámijotrófija] atrofija mišic

anabíóza -e ž **1.** oživitve organizma po navideznem prenehanju življenjskih procesov
2. stanje mirovanja z zmanjšano presnovo zaradi neugodnih razmer za življenje

anabólen -lna -o nanašajoč se na anabolizem:
~i metabolizem, ~i steroid
SIN.: anaboličen
PRIM.: katabolen

anabóličen -čna -o anabolen: ~a snov

anabólik -a m anabolni steroid

anabolit -a m presnovek anabolizma
PRIM.: katabolit

anabolizem -zma m presnova, pri kateri organizem vnesene preprostejše sestavine spreminja v sebi lastne kompleksne snovi (za rast)
SIN.: anabolni metabolizem
PRIM.: disimilacija, katabolizem

anabolizirati -am nedov. in dov. povečevati, krečiti asimilacijo

anacid -a m sredstvo za uravnavanje presežka kisline (npr. v želodcu)

anaciden -dna -o ki je brez kisline:
~i želodčni sok
PRIM.: aklorhidričen

anacidnost -i ž manjkanje nevezane kisline v želodčnem soku
PRIM.: aklorhidrija

anacusic -is ž [anakúzis] gluhost

ánadenija -e ž prirojeno manjkanje žlez

anaemia -ae ž [anémija] anemija:
~ **áregeneratíva** aplastična anemija, ~ **falcifórmis** srpasta anemija, ~ **haemolýtica** hemolitična anemija, ~ **hypoplástica** aplastična anemija,
~ **hýporegeneratíva** aplastična anemija,
~ **normochrómica** normokromna anemija,
~ **nutritíva** alimentarna anemija, ~ **perniciósa** perniciozna anemija, ~ **pósthæmorrhágica**

posthemoragična anemija, ~ **sideroblástica** sideroplastna anemija, ~ **sideropénica** sideropenična anemija

anaemicus -a -um [anémikus] anemičen:
infárctus ~

ánaerób -a m organizem, ki za življenje ne potrebuje kisika

SIN.: anaerobni mikroorganizem

PRIM.: aerob

ánaeróben -bna -o **1.** ki za življenje ne potrebuje kisika: ~a bakterija

~i heterotrof, ~i mikroorganizem

2. ki lahko poteka brez kisika: ~a fermentacija

~o dihanje, ~a glikoliza, ~i metabolizem, ~a respiracija

SIN.: anoksibiotičen

3. nanašajoč se na anaerobe:

~a infekcija, ~a okužba

4. nanašajoč se na pomanjkanje molekularnega kisika: ~e razmere

ánaerobióza -e ž življenje brez molekularnega kisika

SIN.: anoksibioza

anaesthesia -ae ž [anestézija] anestezija

anaestheticus -a -um [anestétikus] anestetičen (1):
æther ~

anafáza -e tretja faza mitoze, v kateri se kromatidi ločita od centromere in potujeta vsaka na svoj pol

anafiláksa -e ž anafilaksija (1)

anafilaksija -e ž **1.** stanje, pri katerem po vnosu antigena ali drugih snovi organizem ne razvije imunosti, temveč preobčutljivost

SIN.: anafilaksa

2. anafilaktična reakcija

anafiláktičen -čna -o nanašajoč se na anafilaksijo (2):

~a reakcija, ~a senzibilizacija, ~i šok

anafilaktín -a m imunoglobulin E

anafilaktogén -a m antigen ali druga snov, ki povzroča anafilaktično senzibilizacijo

anafilaktogén -a -o ki povzroča anafilaksijo

anafilaktoiden -dna -o podoben kot pri anafilaksiji:

~a reakcija

anafiláktotoksín -a m anafilatoksin

anafilatoksín -a m fragment komplementa C_{3a} in C_{5a}, ki se formira med reakcijo vezanja komplementa (povzroča sproščanje histamina iz tkivnih bazofilcev in s tem sproži določene bolezenske znake anafilaktičnega šoka)

SIN.: anafilaktotoksin

anaforéza -e ž gibanje električno negativno nabitih delcev v električnem polju proti anodi

PRIM.: elektroforeza, kataforeza

A

ànafrodizíak -a m sredstvo, ki zmanjšuje spolni nagon

SIN.: antafrodizíak, antierotik

ànafrodizíja -e ž zmanjšanje ali popolna izguba spolnega nagona

anahoréza -e ž čezmerno kopičenje ali odlaganje delcev (npr. bakterij ali kovin) na določenem mestu (npr. na področju vnetja) zunaj krvnega obtoka

anakrín -a -o eksokrin

anakróten -tina -o nanašajoč se na anakrotijo: ~i pulz

anakrotíja -e ž nepravilnost arterijske pulzne krivulje z dodatnim majhnim zobcem na ascendentnem kraku pulznega vala

SIN.: anakrotizem

PRIM.: katakrotíja

anakrotizem -zma m anakrotíja

anakúza -e ž gluhost

análen -lna -o zadnjikov:

~a fistula, ~a odprtina, ~a regíja, ~i supozitorij, ~a svečka, ~e žleze

analéptičen -čna -o ki krepi delovanje življenjsko pomembnih organov, zlasti centralnega živčevja: ~o sredstvo

analéptik -a m sredstvo, ki poživi dejavnost organizma, zlasti stimulacijo dihanja, in za prebujanje iz nezavesti

analgétičen -čna -o protibolečinski: ~o sredstvo

analgéтик -a m zdravilo proti bolečinam:

narkotični ~ analgetik, ki deluje tudi kot splošni anestetik, **steroidni** ~ analgetik s steroidno zgradbo

analgezíja -e ž neobčutljivost, zlasti za bolečino, pri ohranjeni zavesti

SIN.: analgíja

analgíja -e ž analgezíja

analís -e [anális] zadnjikov:

fístula ~, glándulae ~es, suppositórium ~e

analít -a m snov, objekt, ki se obravnava v analizi

analíza -e ž **1.** razčlenitev celote na njene sestavine:

~ **krme** biološko, kemično, mikrobiološko, toksikološko ugotavljanje krmnih sestavin

2. temeljit, izčrpen pregled:

anorganska ~ analiza anorganskih sestavin, **citogenetska** ~ postopek, s katerim se kromosomi uredijo v idiogram in se iz tega ugotavlja obstoječe stanje, **kemična** ~ ugotavljanje količine sestavin, spojini v substratu, **organska** ~ analiza organskih snovi, **plinska** ~ merjenje raznih sestavin v mešanici plinov, **spektralna** ~ ugotavljanje kemičnih sestavin z merjenjem specifičnih valovnih dolžin svetlobe, ki jih sevajo ali absorbirajo atomi, **spektrofotometrična** ~

spektrofotometrija, **statistična** ~ analiza kvantitativnih podatkov z metodami statistike, **toksikološka** ~ ugotavljanje navzočnosti in/ali koncentracije strupenih snovi v vzorcih

analizátor -ja m **1.** naprava za analizo:

aminokislinski ~ naprava, ki v beljakovinskem vzorcu identificira posamezne aminokisliline in ugotovi njihovo količinsko razmerje, **avtomatski** ~ računalniško vodeni analizator, **plinski** ~ naprava za ugotavljanje parcialnih tlakov kisika, ogljikovega dioksida in drugih plinov v krvi

2. filter v polarizacijskem mikroskopu

analizírati -am nedov in dov. **1.** razčlenjevati, razstavljati na sestavine

2. razlagati kaj, raziskovati, opravljati analizo

analóg -a m organ, snov, podobna po funkciji, ne pa po izvoru, ustroju

analógen -gna -o podoben po funkciji, ne pa po izvoru, ustroju (npr. krila žuželk in ptičev):

~i organ, ~o tkivo

PRIM.: homologen (1)

analogíja -e ž **1.** podobnost, skladnost, ujemanje

2. podobnost po funkciji, obliki, ne pa po izvoru, razvoju

anamnéstičen -čna -o nanašajoč se na anamnezo:

~i podatek, ~a reakcija

anamnéza -e ž podatki o nastanku, razvoju in poteku bolezni pred (veterinarskim) pregledom, ki jih poda npr. lastnik živali: **objektivna** ~ heteroanamneza, **subjektivna** ~ anamneza po osebni presoji

PRIM.: katamneza

Anamnia [anámnija] Anamniota

Anamniota [anamnijóta] skupina vretenčarjev, ki v embrionalnem razvoju nimajo amnija (npr. ribe)

SIN.: Anamnia

PRIM.: Amniota

anamórf -a m dermatofit v stadiju nespolnega razmnoževanja

SIN.: anamorfni dermatofit

PRIM.: telemorf

anamórfen -fna -o v zvezi:

~i dermatofit

ana partes aequales [ana pártes ekváles] pripis na receptu v enakih količinah sestavin

OKR.: aa

Anaplasma [anaplázma] rod bakterij iz družine Anaplasmataceae:

~ **marginále** bakterija ob robu eritrocitov, ki pri govedu v tropskih in subtropskih krajih povzroča ikterus, hujšanje in anemijo, ~ **óvis** bakterija, ki pri ovcah povzroča subklinično obliko okužbe

Anaplasmataceae [anaplazmatácee] družina bakterij iz reda Rickettsiales z rodovoma *Anaplasma*, *Ehrlichia*, ki zajedajo na eritrocitih ali v krvni plazmi vretenčarjev (goveda, mačke, vendar ne človeka), na gostitelja pa se prenaša s členonožci

anaplasticus -a -um [anaplástikus] anaplastičen: carcinóma ~um

anaplástičen -čna -o nanašajoč se na anaplazijo: ~i karcinom
SIN.: anaplasticus

anaplástika -e ž plastična operacija

anaplazija -e ž sprememba celic v manj diferencirane celice, ki ne ustrezajo nobenemu prejšnjemu stadiju svoje ontogeneze

anas -atis ž [ánas -átis] rasa: hepatitis virósa ~átis

Anas [ánas] rod vodnih ptičev iz družine plovcev, v katerega se uvrščajo race:
~ *crécca* kreheljc, ~ *doméstica* domača rasa, ~ *platyrhýnchos* divja rasa, ~ *querquedúla* regeljc

anasárka -e ž izrazit podkožni in mišični edem
SIN.: vodeničnost

anastigmátičen -čna -o ki je brez astigmatizma: ~i objektiv

anastomosis -is ž [anatomózis] anastomoza: ~ *arteriovenósa* arteriovenska anastomoza

anatomóza -e ž fiziološka ali patološka povezava dveh ali več krvnih žil, živcev, cevastih organov:
arteriovenska ~ anastomoza arterijskih in venskih kapilar **SIN.:** anastomosis arteriovenosa, *enteroenteralna* ~ enteroanastomoza, *mikrovas-kularna* ~ anastomoza žilic, *portosistemska* ~ anastomoza med dverno veno in sistemskim krvnim obtokom
SIN.: anastomosis

anatomózen -zna -o nanašajoč se na anastomozo: ~a žila

anatomozíran -a -o ki je nastal po anastomози: ~o črevo

anatomozírati -am nedov. in dov. **1.** prehajati drug v drugega: krvne žile ~ajo
2. kirurško sestavljati prekinjene cevaste organe, živce

Anatidae [anatíde] plovci

anatoksin -a m toksoid

anatomicus -a -um [anatómikus] anatomski: séctio ~a

anatomija -e ž veda, ki proučuje zgradbo telesa, zlasti človeka, živali:
~ *živčevja* nevroanatomija, *komparativna* ~ primerjalna anatomija, *mikroskopska* ~ anatomija, ki proučuje z mikroskopom in vključuje histologijo in citologijo, *opisna* ~

anatomija, ki opisuje telo po značilnostih anatomskih organskih sistemov **SIN.:** sistem-ska anatomija, *patološka* ~ patologija (1), *primerjalna* ~ anatomija, ki proučuje podobnost in razlike zgradbe telesa in posameznih organov med različnimi živalskimi vrstami **SIN.:** komparativna anatomija, *regionalna* ~ topografska anatomija, *sistemska* ~ opisna anatomija, *topografska* ~ anatomija, ki opisuje zgradbo določenega področja in medsebojno lego delov telesa **SIN.:** regionalna anatomija, *veterinarska* ~ anatomija, ki proučuje zgradbo telesa živali, zlasti domačih

anatómski -a -o nanašajoč se na anatomijo: ~ inštitut
~ atlas, ~a bariera, ~ preparat, ~a sekcija, ~a struktura
SIN.: anatomicus

anavakcína -e ž vakcina, ki ima za antigen toksoid

ánazoturija -e ž manjkanje ali premajhna vsebnost dušika v urinu

ancon -onis m [ánkon -ónis] komolec

anconaeus in *anconeus* -a -um [ankóneus] komolčen: *músculus* ~

Ancylostoma [ankilostóma] rod krvosernih nematodov iz družine Ancylostomatidae: ~ *caninum* ankilostoma, ki zajeda črevesje psa in mačke
SIN.: *Uncinaria*

Ancylostomatidae [ankilostomatíde] družina krvosernih nematodov z rodovi *Ancylostoma*, *Bunostomum*, *Globocephalus*

ancylostomosis -is ž [ankilostomózis] ankilostomozna

andalúški -a -o v zvezah: ~o govedo, ~a kokoš, ~ konj

androblastóm -a m **1.** redka benigna novotvorba moda, ki ima videz zgradbe moda pri plodu
2. redka novotvorba jajčnika

androgén -a m **1.** spolni hormon iz skupine steroidnih hormonov, ki se pri samcu tvori v modih (npr. testosteron, androsteron) in spodbuja spermatogenezo, pri samici se manj tvori v nadledvični žlezi in jajčnikih
SIN.: androgeni hormon
2. vsaka snov, preparat, ki povzroči maskulinizacijo
SIN.: androgenski preparat

androgén -a -o ki spodbuja razvoj sekundarnih spolnih znakov samca: ~i hormon
SIN.: androgenski

androgénski -a -o androgen: ~ preparat

androgenurija -e ž izločanje spolnih hormonov samca z urinom

A

androiden -dna -o ki je podoben samcu:
~i tip samice

andromanija -e ž nimfomanija

andropêrmij -a m semenčica s kromosomom Y,
ki pri potomcih sesalcev določa spol samca

androstán -a m ogljikovodik, strukturna podlaga
androgenov

androstén -a m derivat androstana z dvojno vezjo
v molekuli

androstendiól -a m šibek androgen, izloček
moda, skorje nadledvične žleze in jajčnika

androsterón -a m šibek androgen, presnovek
testosterona, ki se izloča z urinom

anektáza -e ž prirojeno pljučni kolaps zaradi
razvojne nezrelosti pljuč

anelídi -OV m mn. kolobarniki

anémičen -čna -o nanašajoč se na anemijo:
~i infarkt
SIN.: slabokrven, anaemicus

anemija -e ž zmanjšano število eritrocitov,
zmanjšana vsebnost hemoglobina v enoti krvi
ali manjša količina krvi v krvnem obtoku:
virus infekciозна ~e kopitarjev, virus infekciозна ~e
piščancev, virus infekciозна ~e salmonidov
alimentarna ~ anemija zaradi nepravilne ali
pomanjkljive prehrane SIN.: anaemia nutritiva,
~ **sesnih pujskov** sideropenična anemija pri
sesnih pujskih zaradi pomanjkljive prehrane,
predvsem manjkanja železa, **aplastična** ~ ane-
mija zaradi zmanjšane dejavnosti kostnega
mozga SIN.: anaemia hypoplastica, anaemia
hyporegenerativa, anaemia aregenerativa,
asiderotična ~ sideropenična anemija,
falciformna ~ srpasta anemija, **hemolitična** ~
anemija zaradi skrajšane življenjske dobe
eritrocitov SIN.: anaemia haemolytica,
hipokromna ~ anemija zaradi znižane
koncentracije hemoglobina v eritrocitih,
navadno zaradi pomanjkanja železa,
infekciозна ~ **kopitarjev** kužna malokrvnost
kopitarjev, **infekciозна** ~ **piščancev** bolezen
piščancev zaradi hipoplazije kostnega
mozga z atrofijo timusa in Fabricijeve burze,
ki jo povzročata virus infekciозна anemije
piščancev, **infekciозна** ~ **salmonidov** kužna
bolezen pri salmonidih, ki jo povzročata
virus infekciозна anemije salmonidov,
megaloblastna ~ anemija, za katero so značilni
megaloblasti v kostnem mozgu, **možganska** ~
anemija zaradi pomanjkljive oskrbe možganov
ali možganskih open s krvjo, **normocitna** ~
anemija, pri kateri je volumen eritrocitov v
normalnem območju, **normokromna** ~ anemija,
pri kateri je koncentracija hemoglobina
v eritrocitu v normalnem območju SIN.:
anaemia normochromica, **perniciозна** ~
megaloblastna anemija zaradi pomanjkljive
absorpcije vitamina B₁₂ (zaradi manjkanja

intrinzičnega faktorja v želodčnem soku
pri atrofiji želodčne sluznice) SIN.: anaemia
perniciosa, **posthemoragična** ~ anemija po hujši
izgubi krvi SIN.: anaemia posthaemorrhagica,
sideroblastna ~ prirojena ali pridobljena
anemija, za katero je značilen pojav številnih
sideroblastov v kostnem mozgu, posledica
motnje v sintezi hema (od sideroblastnih
anemij je zlasti znana tista, ki nastane pri
kronični zastrupitvi s svinčcem) SIN.: anaemia
sideroblastica, **sideropenična** ~ anemija zaradi
pomanjkanja železa SIN.: asiderotična anemija,
sideroprivna anemija, anaemia sideropenica,
sideroprivna ~ sideropenična anemija,
srpasta ~ anemija, pri kateri prevladujejo
srpasti eritrociti SIN.: falciformna anemija,
anaemia falciformis
SIN.: slabokrvnost, anaemia
PRIM.: malokrvnost

anemijski -a -o ki nastane zaradi anemije:
~a hipoksija, ~ šum

anémik -a m žival z anemijo

anemizirati -am dov. in nedov. preprečiti dotok krvi
na kako področje: ~ področje pred operacijo

anencefálen -lna -o anencefaličen

anencefáličén -čna -o nanašajoč se na
anencefalijo:
~i plod
SIN.: anencefalen

anencefalija -e ž prirojeno manjkanje ali huda
nerazvstost možganov in lobanje

anencéfalus -a m spaček z anencefalijo
SIN.: žabjeglavec, anencephalus

anencephalus -i m [anencéfalus] anencefalus

ánezoínofilija -e ž manjkanje eozinofilnih
levkocitov v krvi

anérgičén -čna -o ki ne reagira na dražljaj ali
antigen:
~i organizem

anergija -e ž **1.** izostanek reakcije celične
imunosti pri senzibiliziranem organizmu:
absolutna ~ popoln izostanek reakcije celične
imunosti, **negativna** ~ anergija zaradi oslabelosti
organizma
2. pomanjkanje splošne dejavnosti
SIN.: neaktivnost

áneritropoéza -e ž pomanjkljivo nastajanje
eritrocitov v kostnem mozgu (npr. pri hudi
obliki kostne tuberkuloze)

aneroíd -a m kovinska naprava za merjenje
atmosferskega tlaka, v prilagojeni obliki tudi
krvnega tlaka

anestétičen -čna -o **1.** ki povzročata anestezijo: ~o
delovanje kokaina
SIN.: anaesthetic
2. neobčutljiv za dotik in bolečino

anestétičnik -a m pripravek, ki začasno izključi prevodnost živčevja:
lokalni ~ anestetik, ki omrtviči le del telesa,
splošni ~ narkotik
SIN.: hromilo

anestezija -e ž **1.** s kemičnim pripravkom ali fizikalno metodo povzročena neobčutljivost, navadno posameznega dela telesa, za določen čas:

segmentna ~ anestezija segmenta (npr. segmenta hrbtenjače zaradi poškodbe)

2. postopek za doseganje take neobčutljivosti:

endobronhialna ~ anestezija po aplikaciji anestetika v bronhuse, **epiduralna** ~ anestezija po aplikaciji anestetika v epiduralni prostor hrbtenjače **SIN.:** epiduralni blok,

infiltracijska ~ anestezija po prepojitvi tkiva

z anestetikom, **inhalacijska** ~ narkoza prek

dihal, **kokainska** ~ anestezija po aplikaciji

kokaina, **lokalna** ~ anestezija, pri kateri se

omrtvi le del telesa **SIN.:** toponarkoza, blok

(3), **lumbalna** ~ anestezija, s katero se izključi

bolečina v lumbalnem področju z aplikacijo

anestetika v ledveni predel hrbtenjače,

periferna ~ anestezija perifernega živčevja po

aplikaciji anestetika pod kožo **SIN.:** površinska

anestezija, **površinska** ~ periferna anestezija,

predhodna ~ predanestezija, **preliminarna** ~

predanestezija, **refrigeracijska** ~ anestezija

z ohlajevanjem tkiva, **spinalna** ~ anestezija

segmenta hrbtenjače **SIN.:** spinalni blok,

splošna ~ narkoza, **subarahnoidna** ~ anestezija po

vbrizganju anestetika v subarahnoidni prostor

SIN.: lumbalna blokada, spinalna blokada,

subarahnoidni blok

SIN.: anaesthesia

anestezijski -a -o nanašajoč se na anestezijo (2):
 ~ aparat, ~ dihalni sistem

anestezin -a m anestetik za lokalno anestezijo (npr. kože in žrela pri zobozdravniških posegih, intubaciji in endoskopiji)

anesteziologija -e ž nauk o anesteziji

anestezirati -am dov. in nedov. z anestetikom povzročiti neobčutljivost telesa za določen čas
SIN.: mrtviti, omrtviti

ánéstrus -a m obdobje brez gonjenja, v katerem samica ni pripravljena za oploditev

aneurysma -atis s [anevrizma] anevrizma:
 ~ **córdis** anevrizma srca, ~ **cylindricum** cilindrična anevrizma, ~ **racemosum** arteriovenska anevrizma, ~ **saccifórne** vrečasta anevrizma, ~ **traumáticum** travmatska anevrizma, ~ **verminósum** verminozna anevrizma

anevrín -a m vitamin B₁

anevrínski -a -o nanašajoč se na vitamin B₁: ~ pripravek

anevrízemski -a -o nanašajoč se na anevrizmo:
 ~ šum, ~a vreča

anevrízma -e ž omejeno izbočenje stene arterije, vene ali srca:

~ **srca** izboklina stanjšane in oslABLJENEGA dela stene srčnega prekata **SIN.:** aneurysma

cordis, **arterijska** ~ anevrizma stene arterije,

arteriovenska ~ anevrizma predvsem venskega

dela anastomoze med arterijo in veno (zaradi

višjega tlaka v arteriji) **SIN.:** aneurysma

racemosum, **cilindrična** ~ anevrizma v obliki

cilindra **SIN.:** aneurysma cylindricum,

distenzijska ~ razširjena krvna žila zaradi

ohlapnosti njene stene kot posledica

dolgotrajnega povišanega krvnega tlaka

(npr. v aorti), **parazitska** ~ anevrizma zaradi

zajedavcev, ki so zašli v kri, **sakciformna** ~

vrečasta anevrizma, **travmatska** ~ anevrizma

zaradi udarca, poškodbe **SIN.:** aneurysma

traumaticum, **verminozna** ~ parazitska

anevrizma v steni arterije pri konju, ki jo

povzročijo zajedavci iz rodu *Strongylus* **SIN.:**

aneurysma verminosum, **vrečasta** ~ razširitev

žile v obliki vreče **SIN.:** sakciformna anevrizma,

aneurysma sacciforme

SIN.: aneurysma

anevrizmektomija -e ž kirurška odstranitev anevrizemske vreče

anevrizmorafija -e ž zmanjšanje anevrizme s šivanjem žilne stene

angialgija -e ž bolečina v žilah

SIN.: angioalgija, angiodinija, vazalgija

PRIM.: anginozna bolečina

ángiektazija -e ž bolezenska dilatacija krvne žile

ángiektomija -e ž kirurška odstranitev krvne žile

ángiektopija -e ž nepravilen položaj krvne žile, navadno prirojen

angiitis in **angítis** -a m vnetje krvne ali limfne žile
SIN.: angioitis, vaskulitis, angiitis (lat.) vasculitis

angiitis -idis ž [angiitis] angiitis

angína -e ž **1.** krčevita, stiskajoča ali dušéča bolečina

SIN.: angina (1) (lat.)

2. akutno vnetje tonzil, zlasti nebnic:

abscedentna ~ angina z abscesi **SIN.:** angina

abscedens, **kataralna** ~ vnetje sluznice žrela in

nebnic z rdečino žrela in nabreklostjo nebnic

SIN.: angina catarrhalis, **mikotična** ~ angina, ki jo

povzročajo glivice (npr. kandida) **SIN.:** angina

mycotica, **pseudomembranska** ~ vnetje nebnic

s fibrinskim eksudatom in posledično tvorbo

oblog (podobnih pri davici), ki se dajo odluščiti

SIN.: angina pseudomembranacea, **ulcerozna** ~

gnojno vnetje sluznice žrela in nebnic z

nekrozami in ulkusi **SIN.:** angina ulcerosa

SIN.: angina (2) (lat.)

PRIM.: faringitis, tonzilitis

angina -ae ž [angína] **1.** angina (1)

2. angina (2):

~ **abscédens** abscedentna angina, ~ **catarrhális**

A

kataralna angina, ~ *mycótica* mikotična angina,
~ *pseudomembranácea* psevdomembranska
angina, ~ *ulcerósa* ulcerozna angina

anginosus -a -um [angínózus] anginozen:
státus ~

angínózen -zna -o nanašajoč se na angino:
~a bolečina, ~o stanje
SIN.: anginosus

angioalgija -e ž angialgija

ángioarhitektónika -e ž zgradba mreže krvnih
žil kakega organa
PRIM.: citoarhitektonika

angioblást -a m matična celica, ki izvira iz
mezoderma in iz katere se razvijejo prve
embrionalne krvne in žilne celice

ángioblastóm -a m benigna novotvorba krvnih
žil iz angioblastov
SIN.: hemangioblastom

angiodinija -e ž angialgija

ángiodisplázija -e ž nepravilen razvoj ali potek
žilja
SIN.: angiodysplasia

angiodysplasia -ae ž [ángijodisplázija]
angiodisplazija

ángioedém -a m edem krvnih žil, ki ga
povzročajo živčne motnje

ángioelefantíazá -e ž odebelitev krvnih žil in
veziva, zlasti v podkožju
SIN.: angioelephantiasis

angioelephantiasis -is ž [ángijoelefantíjazis]
angioelefantiaza

ángioendotelíóm -a m novotvorba endotelijskih
celic
SIN.: angioendothelioma

angioendothelioma -atis s [ángijioendotelijóma]
angioendoteliom

ángiofibróm -a m fibrom z mnogo krvnih žil
SIN.: angiofibroma

angiofibroma -atis s [ángijiofibróma]
angiofibrom

ángiogenéza -e ž razvoj krvnih žil

ángiografija -e ž rentgensko slikanje krvnih žil
po aplikaciji kontrastnega sredstva vanje
SIN.: vazografija (1)

angiográm -a m rentgenogram krvnih žil,
napoljenih s kontrastnim sredstvom

ángiohialinóza -e ž hialina degeneracija krvne
žile
SIN.: angiohyalinosis

angiohyalinosis -is ž [ángijohijalinózis]
angiohialinoza

angioítis -a m angiiitis

ángiokardiografija -e ž rentgensko slikanje
srca in velikih žil (po aplikaciji kontrastnega
sredstva v žilo ali v eno od srčnih votlin)
SIN.: angiokardioscintigrafija, vazokardiografija

ángiokardiopatija -e ž bolezen srca in žilja

ángiokárdioscintigrafija -e ž angiokardiografija

angiokinétičen -čna -o vazomotoričen:
~i agens

angiokinéza -e ž vazomocija

ángiokonstrikcija -e ž vazokonstrikcija

ángiokonstriktóren -rna -o vazokonstriktoren:
~a vlakna

angiolít -a m kamen v krvni žili, nastal zaradi
kalcifikacije trombusa
SIN.: žilni kamen
PRIM.: arteriolit, flebolit

angiologija -e ž veda o žilju in žilnih boleznih

angióm -a m benigna novotvorba iz žil:
kavernozni ~ kavernom
SIN.: angioma
PRIM.: hemangiom, limfangiom

angioma -atis s [ángijióma] angiom:
~ **cavernósum** kavernozi angiom

angiomatosis -is ž [ángijomatózis] angiomatoza:
~ **retínae** angiomatoza mrežnice

ángiomatóza -e ž bolezen, pri kateri se razvijejo
številni angiomi:
~ **mrežnice** angiomi na mrežnici **sin.:**
angiomatosis retinae

ángiomióm -a m novotvorba, ki izvira iz
skeletnih mišičnih vlaken in krvnih žil

ángionekróza -e ž nekroza stene krvne žile

ángionevróza -e ž funkcionalna motnja žilja
zaradi okvare vazomotoričnega središča ali
vazomotoričnih živcev

ángioparalíza -e ž paraliza in dilatacija krvnih
žil (zaradi okvare vazomotoričnih živcev)

ángiopatija -e ž bolezen krvnih žil

ángiopátski -a -o nanašajoč se na angiopatijo:
~a krvavitev

ángiopoéza -e ž nastajanje krvnih žil
SIN.: vazoformacija, vazopoeza
PRIM.: vazoproliferacija

ángiopsatiróza -e ž krhkost krvnih žil

ángiorafija -e ž šivanje krvnih žil

ángioréksa -e ž počenje krvne žile

ángioretikulóóm -a m hemangiom

angiosarcoma -atis s [ángijosarkóma] angiosarkom

ángiosarkóm -a m sarkom, ki nastaja iz
endotelijskih celic krvnih žil
SIN.: angiosarcoma

àngioskleróza -e ž otrditev in zadebelitev stene krvne žile

àngiospástičen -čna -o nanašajoč se na angiospazem: ~a bolečina

àngiospázem -zma m lokalni krč stene krvne žile
SIN.: žilni spazem, žilni krč, vazospazem

àngiostenóza -e ž zoženje svetline krvne žile

àngiotenzín -a m biološko zelo aktiven polipeptid, ki se aktivira ob sproščanju renina iz ledvic:

~ I angiotenzin, ki nastane iz angiotenzinogena pod vplivom renina in nima vazokonstriktornega delovanja, ~ II angiotenzin, ki nastane iz angiotenzina I in je najmočnejša vazokonstriktorna snov, ~ III angiotenzin, ki nastane iz angiotenzina II in močno spodbuja izločanje aldosterona iz skorje nadledvične žleze

àngiotenzinogén -a m globulin alfa, ki nastane v jetrih, predhodnik angiotenzina I

àngiotomíja -e ž kirurški vrez v krvno žilo
SIN.: vazotomíja

àngiotoníja -e ž tonus stene krvne žile
SIN.: vazotoníja

àngiotríb -a m močna pinceta za stisnjenje krvaveče žile v globini tkiva
SIN.: angiotriptor

àngiotripsíja -e ž stisnjenje krvaveče žile z angiotriptom v globini tkiva
SIN.: vazotripsíja

àngiotríptor -ja m angiotrib

àngiotrofonevróza -e ž nevroza zaradi motnje v oskrbi krvnih žil s hranili

angléški -a -o v zvezah:
~a bolezen, ~ čistokrvni konj, ~ hrt, ~ konj, ~ seter, ~ zajčar, mali ~ hrt

angor -oris m [ángor] strah

angórka -e ž žival angorske pasme (npr. koza, mačka)

angórski -a -o v zvezah:
~a koza, ~ kunec, ~a mačka, ~a pasma

Anguilla [angvíla] rod iz družine pravih jegulj:
~ *anguilla* rečna jegulja

Anguillidae [angvilíde] prave jegulje

angulácíja -e ž 1. nastajanje oziroma prisotnost ostrega, obstrukcijskega kota v cevastih organih, npr. v črevesju, sečevodu
2. nepravilno zaraščanje zlomljene dolge kosti pod ostrim kotom

anguláren -rna -o koten:
~i blefaritis, ~i heilitis
SIN.: angularis

angularis -e [anguláris] koten:
artéria ~ óculi, véna ~ óculi

angulus -i m [ángulus] kot:
~ *cóstae* rebri kot, ~ *infectiósus óris* gnojni izpuščaj v ustničnem kotu, ~ *óculi* očesni kot, ~ *óculi laterális* lateralni očesni kot, ~ *óculi mediális* medialni očesni kot, ~ *óris* ustni kot, ~ *venósus* venski kot

anhidratáza -e ž anhidraza

anhidrása -e ž encim, ki katalizira odcepitev vode iz molekule
SIN.: anhidrataza

anhidríd -a m spojina, nastala z odcepitvijo kemično vezane vode, predvsem iz kislin

anhidríden -dna -o nanašajoč se na anhidrid:
~a vez

anhidrosis -is ž [anhidrózis] anhidroza

anhidróza -e ž pomanjkljivo znojenje ali popolno manjkanje znojenja
SIN.: anhidrosis

anilín -a m hematotoksična in kancerogena brezbarvna oljnata tekočina z značilnim vonjem, ki se uporablja za izdelavo nekaterih zdravil in barvil za barvanje tkiv in mikroorganizmov

anilínski -a -o nanašajoč se na anilin:
~o barvilo, ~o modrilo

animal -allis s [ánimal -ális] žival

animálen -lna -o živalski:
~a fiziologíja, ~i pol, ~i virus

Animalia [animálíja] živali

animalis -e [animális] živalski:
cárbo ~

anión -a m ion z negativnim nabojem
SIN.: negativni ion
PRIM.: kation

anirídiá -ae ž [ànirídíja] aniridíja

ànirídíja -e ž prirojeno popolno ali delno manjkanje šarenice
SIN.: aniridia

Anisakidae [anisakíde] družina nematodov z rodovoma *Toxocara* in *Neoascaris*

anishuríja -e ž nezmožnost zadrževanja urina, nehoteno puščanje urina

anisocoría -ae ž [ànizokoríja] anizokoríja

ànizocitóza -e ž izrazita neenakost v velikosti eritrocitov
PRIM.: izocitoza

ànizodónten -tna -o nanašajoč se na anizodontijo:
~o zobovje

ànizodontíja -e ž pojav, pri katerem ima zobovje nepravilno obliko in dolžino

ànizogaméta -e ž heterogameta

ànizogamíja -e ž heterogamíja

A

à nizognatija -e ž nepravilnost, pri kateri se spodnja čeljust ne sklada z zgornjo, ker je ena od njiju precej daljša ali širša, zlasti v področju meljakov

à nizokorija -e ž neenaka velikost zenic pri istem osebk

SIN.: anisocoria

PRIM.: izokorija

à nizokromátski -a -o ki se neenakomerno obarva: ~ eritrocit

à nizokromija -e ž neenakomerna obarvanost eritrocita zaradi različne zgotovitve hemoglobina ob robu eritrocita

PRIM.: heterokromija

à nizometropija -e ž neenaka lomnost očesnih leč v levem in desnem očesu

à nizomikrocitóza -e ž pojav, pri katerem so mikrociti različno veliki

à nizonukleóza -e ž neenakomerna velikost celičnih jeder (ena od značilnosti malignih novotvorb)

à nizotóničen -čna -o ki ni izotoničen:

~a raztopina

à nizotrópen -pna -o ki ima različne fizikalne lastnosti v raznih smereh:

~i pas

PRIM.: izotropen

à nizotropija -e ž lastnost nekaterih snovi, da imajo v raznih smereh različne fizikalne lastnosti

PRIM.: izotropija

à nizotropin -a m holinergični antagonist, ki izzove relaksacijo gladkih mišic črevesne stene in se uporablja kot antispastik pri različnih prebavnih motnjah

à nizurija -e ž izločanje neenakomernih količin urina na dan (izmenjujeta se poliurija in oligurija)

ankéta -e ž poizvedovanje, zbiranje podatkov v določen namen:

epizootiolóška ~ zbiranje podatkov o določeni bolezni živali

ankilobléfaron -a m prirojena napaka, pri kateri so veke zraščene

SIN.: ankyloblepharon

ankiloheilija -e ž delna zraščenost ustnic

SIN.: ankylocheilia

ankilopoéza -e ž zatrdjevanje sklepa

ankilostóma -e ž krvosolni nematod iz družine Ancylostomatidae

ankilostomóza -e ž zajedavska bolezen, predvsem pri psih in mačkah, ki jo povzročajo ankilostome (anemija, enteritis)

SIN.: ancylostomosis

ankilotija -e ž zraščenost, zoženje sluhovoda

ankilóza -e ž **1.** otrdelost sklepa, ki je posledica bolezenskih sprememb ali kirurškega posega: **arteficialna** ~ artrodeza, **koščena** ~ preraščena sklepa s kostnino **SIN.:** sinostotična ankilozna, **sinostotična** ~ koščena ankilozna, **vezivna** ~ preraščena sklepa z vezivom

2. čvrsta pritrditvev zoba na alveolo zaradi osifikacije pozobnice

ankilózen -zna -o nanašajoč se na ankilozo:

~i sklep, ~i spondilitis

ankilozirajóč -a -e ki ankilozira:

~i artritis

ankilozírati -am dov. in nedov. **1.** otrdeti zaradi patološkega procesa

2. narediti ankilozo

anksiolítichen -čna -o ki zmanjšuje občutek strahu in vznemirjenosti: ~i učinek

anksiolítik -a m zdravilo, ki zmanjša občutek strahu in vznemirjenosti

SIN.: ataraktik

anksiózna -i ž tesnoba

ankyloblepharon -i s [ankilobléfaron] ankiloblefaron

ankylocheilia -ae ž [ankilohéjlja] ankiloheilija

Annelida [anelída] kolobarniki

anodín -a m zdravilo za lajšanje bolečin

anodinija -e ž izguba čuta za bolečino

anodontija -e ž prirojeno manjkanje zob ali izguba vseh zob

SIN.: brezzobost

anófeles -a m komar iz rodu *Anopheles*

anoftálmus -a m spaček brez zrkla

anogenitálen -lna -o nanašajoč se na zadnjik in zunanja spolovila: ~o področje

anoksémichen -čna -o nanašajoč se na anoksemijo:

~i možgani

anoksemija -e ž odsotnost ali močno zmanjšanje koncentracije kisika v arterialni krvi

SIN.: anoxaemia

PRIM.: hipoksemija

à noksibiótichen -čna -o anaeroben (2): ~i mikroorganizem

à noksibióza -e ž anaerobioza

anóksičen -čna -o nanašajoč se na anoksijo: ~o okolje

anoksija -e ž pomanjkanje kisika v zraku, arterialni krvi, tkivih

SIN.: anoxia

PRIM.: hipoksija

anomálen -lna -o nanašajoč se na anomalijo: ~a rast

anomalija -e ž odstopanje od pravilnega, običajnega, zlasti kot posledica motenega razvoja:
~ **vode** lastnost vode, da ima pri 4 °C največjo gostoto, **testikularna** ~ katera koli napaka v razvoju mod (npr. hipoplazija, poliorhija, ciste v rete testis)

anonihija -e ž prirojeno manjkanje nohtov, kopit, krempljev

Anopheles [anófeles] rod dvokrilcev iz družine komarjev, katerih samice s pikom prenašajo povzročitelja malarije:
~ **maculipennis** malarijski komar

Anoplocephala [anoplocéfalá] rod trakulj iz družine Anoplocephalidae:
~ **magna** trakulja, ki zajeda tanko črevo kopitarjev, ~ **perfoliáta** trakulja, ki zajeda debelo črevo kopitarjev

Anoplocephalidae [anoplócefalíde] družina trakulj iz reda Cyclophyllidea z rodovi *Anoplocephala*, *Moniezia*, *Cittotaenia*

anoreksija -e ž pomanjkanje ali izguba želje po hrani
PRIM.: ješčnost, neješčnost, tek (1)

anorektálen -lna -o nanašajoč se na zadnjik in danko:
~a progá

anoréktik -a m 1. kdor je brez teka
2. zdravilo, ki zmanjšuje tek

anorgánski -a -o 1. nanašajoč se na spojine brez ogljika, razen karbonatov in karbidov:
~a analiza, ~a kislina, ~a spojina
2. nanašajoč se na tkivo, iz katerega je bila odstranjena organska snov

anorhija -e ž anorhizem

anorhízem -zma m prirojeno manjkanje enega moda ali obeh mod
SIN.: anorhija

anoskóp -a m naprava za pregled zadnjika

anoskopija -e ž pregled zadnjika, navadno z anoskopom

anosmia -ae ž [anózmija] anozmija

anostóza -e ž bolezensko stanje, pri katerem so kosti nepopolno razvite

anotija -e ž prirojeno manjkanje ušesa, predvsem zunanjega in srednjega

ánovulácija -e ž občasno ali trajno prenehanje tvorbe jajčec v jajčniku

ánovulacijski -a -o nanašajoč se na anovulacijo:
~ ciklus, ~ jajčnik

anoxaemia -ae ž [anóksémija] anoksemija

anoxia -ae ž [anóksija] anoksija

anozmija -e ž izguba čuta za zaznavanje vonja
SIN.: anosmia

ansa -ae ž [ánza] zanka (1):
~ **nephroni** Henlejeva zanka

Anser [ánser] rod večjih vodnih ptičev iz družine plovcev, v katerega se uvrščajo gosi:
~ **anser** siva gos, ~ **doméstica** domača gos

anserín -a m derivat histidina, ki je v mišicah mnogih živali

antacíd -a m sredstvo, ki nevtralizira kislino (npr. kislost želodčnega soka)

ántafrodiziák -a m anafrodiziak

antagoníst -a m 1. navadno farmakološka učinkovina, ki z vezavo na receptorje preprečuje delovanje kake druge v organizmu aktivne spojine:

adrenergični ~ antagonist, ki preprečuje delovanje noradrenalina z vezavo na adrenergične receptorje **sin.:** adrenergični blokator, adrenergični zaviralec, antiadrenergik, **histaminski** ~ antagonist, ki preprečuje delovanje histamina z vezavo na histaminske receptorje **sin.:**

antihistaminik, **holinergični** ~ antagonist, ki preprečuje delovanje acetilholina z vezavo na holinergične receptorje **sin.:** antiholinergik, holinergični blokator, holinergični zaviralec, **kompetitivni** ~ antagonist, ki deluje po načelu kompetitivnega antagonizma
SIN.: blokator

PRIM.: agonist (1), sinergist

2. kar zavira ali prepreči delovanje druge, v organizmu aktivne spojine
3. v zvezi:

zobni ~ zob, ki je z grizno ploskvijo nasproti zobu v nasprotni čeljusti

antagonístičen -čna -o nanašajoč se na antagonizem:

~o delovanje antibiotika, ~o zdravilo

PRIM.: sinergističen

antagonízem -zma m nasprotovanje, nezdržljivost:
~ med mikroorganizmi, ~ med mišicami, ~ med zdravili

kompetitivni ~ lastnost antagonista, da tekmuje z agonistom za vezavo na receptor

ántálgíčen -čna -o ki preprečuje bolečino ali se ji izogiba:

~a hoja

ántálgik -a m sredstvo, ki zmanjšuje bolečino

antastmátik -a m sredstvo proti astmi

antebrachialis -e [antebrahijális] podlakten:
artéria ~ superficialis

antebrachium -ii s [antebráhijum] podlakten:
artéria profunda ~ii, régio ~ii

ante cibum [ánte cibum] pripis na receptu pred jedjo

ante exitum [ánte éksitum] pred smrtjo

antefiksácija -e ž pritrditev ali prisiťje tkiva, organa v smeri naprej

A

ante finem [ánte fínem] pred koncem (življenja)

antefleksija -e ž upognjenost dela telesa naprej
SIN.: anteflexio

anteflektirati -am nedov. in dov. upogibati del telesa naprej

anteflexio -onis ž [antefléksijo -ónis] antefleksija

ante mortem [ánte mórtem] pred smrtjo

ántenatálen -lna -o predrojstven: ~o obdobje

ante operationem [ánte operacijónem] pred operacijo

ántepartálen -lna -o predporoden: ~o obdobje

ante partum [ánte pártum] pred porodom

antepositio -onis ž [ántepozíciijo -ónis] antepozicija

ántepozíciija -e ž položaj telesnega dela bolj spredaj, kot je navadno
SIN.: antepositio

anterior -ius [antêrijor] sprednji (1):
artêriæ ciliáres ~óres, cámera ~ búlbi

ánterográden -dna -o ki se giblje ali razširja naprej:
~i tok
PRIM.: retrograden

ánteropostióren -rna -o ki je usmerjen od spredaj nazaj:
~a projekcija

antetorzija -e ž zasuk naprej okrog vzdolžne osi

anteversio -onis ž [antevêrzijo -ónis] anteverzija

anteversioflexio -onis ž [antevêrzijofléksijo -ónis] anteverzijafleksija

antevertirati -am dov. in nedov. nagniti, obrniti naprej

anteverzija -e ž nagnjenost naprej
SIN.: anteversio

anteverzijafleksija -e ž nagnjenost in upognjenost naprej, navzdol
SIN.: anteversioflexio

anthélik -a m nizek prečni greben v čolnici uhlja pred vhomom v zunanji sluhovod

anthrax -acis m [ántraks] vranični prisad

ántiadrenêrgičen -čna -o nanašajoč se na adrenergični antagonist: ~o zdravilo

ántiadrenêrgik -a m adrenergični antagonist

ántialêrgičen -čna -o antialergijski

ántialergijjski -a -o ki deluje proti alergiji: ~o sredstvo
SIN.: antialergičen

ántialêrgik -a m sredstvo proti alergiji

ántianafilákisa -e ž antianafilaksija

ántianafilaksija -e ž imunsko stanje, pri katerem predhodno senzibiliziran organizem ne kaže

anafilaktične reakcije na ponovno aplikacijo antigena
SIN.: antianafilaksa

ántianafilákichen -čna -o ki deluje proti anafilaksiji

ántiandrogén -a m snov, ki deluje proti biološkim učinkom androgenov

ántianémičen -čna -o ki deluje proti anemiji

ántianémik -a m sredstvo proti anemiji

ántiaritmičen -čna -o ki deluje proti aritmiji

ántiaritmik -a m zdravilo za zdravljenje aritmij srca

ántiastmátičen -čna -o ki preprečuje, zdravi astmo

ántiastmátik -a m zdravilo za preprečevanje, zdravljenje astme

ántibaktêrijski -a -o ki preprečuje rast bakterij, uničuje bakterije fizično ali kemično: ~o delovanje razkužila
~ spekter antibiotika
SIN.: protibakterijski

ántibiográm -a m preizkus in vitro glede občutljivosti ali odpornosti bakterij proti kemoterapevtikom, antibiotikom:

direktni ~ antibiogram, narejen neposredno iz kužnine, brez predhodne izolacije bakterije
PRIM.: antimikogram

antibiótičen -čna -o nanašajoč se na antibiotik: ~o delovanje, ~a snov
~i spekter, ~a terapija

antibiótik -a m **1.** zdravilna snov iz bakterij, glivic ali nekaterih rastlin, ki zavira rast ali uničuje občutljive mikroorganizme
PRIM.: kemoterapevtik

2. zdravilo za zdravljenje nekaterih bakterijskih, glivičnih in zajedavskih bolezni: antimikotični ~, hematotoksični ~

antagonistično delovanje ~ov, antibakterijski spekter

~a, kumulativno delovanje ~ov, kumulativni učinek ~a,

preddifuzija ~a, predhodna difuzija ~a, preliminarna difuzija

~a, sinergistično delovanje ~ov, terapevtska koncentracija ~a

aminoglikozidni ~ aminoglikozid, ~ širokega

spektra širokospektralni antibiotik, **bakterio-**

statični ~ antibiotik, ki zavira rast bakterij,

betalaktamski ~ antibiotik z betalaktamskim

obročem v molekuli (npr. penicilin, cefalosporin), ki ga lahko razkroji betalaktamaza,

biosintetični ~ antibiotik naravnega izvora,

makrolidni ~ antibiotik z velikim laktamskim

obročem, ki se veže na ribosome in deluje

bakteriostatično in baktericidno (npr. eritromicin) **sin.:** makrolid, **penicilinski** ~ penicilin, **pol-**

sintetični ~ antibiotik naravnega izvora, ki je

delno kemično spremenjen, **širokospektralni** ~

antibiotik, ki učinkuje na več vrst mikro-

organizmov (npr. na gramsko negativne in

gramsko pozitivne bakterije) **sin.:** antibiotik

širokega spektra

antibióza -e ž pojav, pri katerem mikroorganizem ovira rast in razmnoževanje drugega mikroorganizma zaradi delovanja izločenih antibiotičnih snovi

antiblastičen -čna -o ki zavira rast novotvorb:
~i preparat

anticipiran -a -o pričakovan:
~i porod

anticlinalis -e [antiklínális] nagnjen v nasprotno smer:
vèrtebra ~

ántidepresív -a m zdravilo, ki deluje proti depresiji

ántidermatitičen -čna -o ki preprečuje, zdravi dermatitis: ~o mazilo

ántidiabétičen -čna -o ki deluje proti diabetesu ali izboljšuje stanje te bolezni: ~o zdravilo

ántidiabétič -a m zdravilo za zdravljenje diabetesa

ántidiaróičen -čna -o ki deluje proti driski: ~o zdravilo

ántidiaróik -a m zdravilo za zdravljenje driske

ántidiferijski -a -o ki deluje proti difteriji: ~o zdravilo

ántidiurétski -a -o ki zmanjšuje nastajanje in izločanje urina:
~ hormon

ántidiuréza -e ž zmanjševanje izločanja urina

ántidizentérik -a m sredstvo za zdravljenje dizenterije

antidót -a m protisredstvo

antidrómen -mna -o ki poteka v nasprotni smeri od normalne smeri: ~o vzburljenje
~o prevajanje
PRIM.: ortodromen

ántieklampsijski -a -o ki preprečuje eklampsijo

ántieksudativen -vna -o ki deluje proti eksudativnemu vnetju

ántiemétičen -čna -o ki deluje proti bruhanju

ántiemétič -a m sredstvo proti bruhanju

ántiencím -a m snov, ki preprečuje delovanje, inhibira učinek določenega encima

ántiepidemijski -a -o ki deluje proti epidemiji:
~ ukrep

ántiepiléptik -a m sredstvo, ki blaži napad epilepsije

ántierótič -a m anafrodiziak

ántiestrogén -a m sredstvo, ki deluje proti učinkom estrogenov

ántifibrilacijski -a -o ki preprečuje srčno fibrilacijo: ~o zdravilo

ántifibrilánt -a m zdravilo, ki zavira srčno fibrilacijo

ántiflogističen -čna -o protivneten: ~o zdravilo

ántiflogistič -a m zdravilo, ki blaži vnetje

Antiformín -a m zaščiteno ime za alkalno raztopino natrijevega hipoklorita, ki se uporablja za homogenizacijo kužnine pri preiskavi glede na povzročitelja tuberkuloze

ántigámaglobulín -a m protitelo, ki nastane po parenteralnem vnašanju globulinov gama v telo:

homologni ~ antigamaglobulin, ki se veže z ustreznim (homolognim) protitelesom

ántigámaglobulínski -a -o nanašajoč se na antigamaglobulin:
indirektni ~ test, ~ serum

antigén -a m snov, ki jo telo prepozna kot tujo in spodbudi imunski odziv oziroma nastajanje humoralnih protiteles, specifičnih za to snov, in celično imunost:

kompleks --protitelo, **mozaična zgradba** -a, **reakcija** --protitelo

~ **H** termolabilni bakterijski antigen v bičkah
sin.: flagelarni antigen, ~ **K** fimbrijski antigen pri bakteriji *Escherichia coli*, ~ **O** termostabilni antigen v citoplazmi bakterij **sin.:** somatski antigen, **atopični** ~ atopen, **bakterijski** ~i antigeni bakterijske celice (fimbrijski, antigen H, kapsularni, antigen O, antigen Vi), **fimbrijski** ~ bakterijski antigen v fimbrijah, **flagelarni** ~ antigen H, **homologni** ~ izoantigen, **kapsularni** ~ bakterijski antigen v kapsulah (npr. pri pnevmokokih), **lipopolisaharidni** ~ poglobilna sestavina somatskih antigenov gramsko negativnih bakterij, **nepopolni** ~ organska ali anorganska molekula z majhno molekularno maso, ki sama ni antigen, v povezavi z beljakovino (npr. z albuminom) pa pridobi antigenske lastnosti (protitelesa, ki tako nastajajo, reagirajo samo s to vrsto antigena)
sin.: parcialni antigen, **organospecifični** ~ antigen, specifičen za določen organ, **parcialni** ~ nepopolni antigen, **skupinsko specifični** ~ antigen, specifičen za ožjo skupino mikroorganizmov (pri salmonelah npr. antigen O), **somatski** ~ antigen O, **specifični** ~ antigen, ki se veže s specifičnim protitelesom, **tipsko specifični** ~ flagelarni antigen, specifičen za serovar (npr. pri salmonelah), **tumorski** ~ antigen tumorskih celic, **virusni** ~ specifični antigen virusa, **vrstno specifični** ~ antigen, specifičen za vrsto mikroorganizma

antigénost -i ž lastnost, npr. mikroorganizma, toksina, da spodbudi tvorbo protiteles

antigénoterapija -e ž zdravljenje z antigeni

antigénski -a -o nanašajoč se na antigen:
~a determinanta, ~ mozaik, ~a struktura

A

ántiglobulín -a m protitelo za serumski globulin (uporablja se npr. v indirektnem gamaglobulinskem testu)

ántihelmintičen -čna -o antihelmintski:
~a kura

ántihelmíntik in **anthehmíntik** -a m zdravilo, ki uničuje helmito (predvsem v črevesju):
~ širokega spektra antihelmintik, ki učinkuje na več vrst zajedavcev
SIN.: helminticid

ántihelmíntski -a -o ki deluje proti helmintom:
~o zdravilo
SIN.: antihelmintičen

ántihemofilén -lna -o ki deluje proti hemofiliji:
~i faktor, ~i globulin

ántihemolítičen -čna -o ki preprečuje, inhibira hemolizo: ~i agens

ántihemorágičen -čna -o ki preprečuje, zaustavi krvavitev:
~i faktor

ántihialuronidáza -e ž snov, ki inhibira delovanje hialuronidaze

antihidrópik -a m sredstvo proti vodenici

antihidrótik -a m sredstvo proti znojenju

ántihistaminik -a m histaminski antagonist

ántiholesterólen -lna -o ki inhibira absorpcijo holesterola in trigliceridov v tankem črevesu:
~i agens

ántiholinérgik -a m holinergični antagonist

ántiimúnski -a -o ki inhibira tvorbo protiteles:
~ serum

ántiinfekcijski -a -o ki deluje proti okužbi

ántiinflamatóren -rna -o protivneten: ~o delovanje

ántikapsuláren -rna -o ki razkrajja kapsulo:
~o protitelo

ántikatalizátor -ja m snov, ki inhibira delovanje katalizatorja

ántikatarálen -lna -o ki preprečuje kataralno vnetje: ~o zdravilo

ántiketogén -a m snov, ki preprečuje nastanek ketonov v organizmu

ántikoagulacijski -a -o ki preprečuje, inhibira strjevanje krvi: ~ učinek
SIN.: antikoagulanten

ántikoágulans in **ántikoagulánt** -a m sredstvo, ki preprečuje strjevanje krvi

ántikoagulánten -tna -o antikoagulacijski:
~a terapija

ántikodón -a m zaporedje treh nukleotidov na prenašalni RNK, ki je komplementarno kodonu na informacijski RNK

ántikomplèment -ènta m snov, ki inhibira, nevtralizira, uničuje komplement

ántikomplémentáren -rna -o sposoben zmanjšati, uničiti moč komplementa:
~i serum

ántikomplémentárnost -i ž v zvezi:
~ seruma lastnost seruma, da nevtralizira komplement

ántikonceptcijski -a -o kontracepcijski: ~o sredstvo

ántikongestív -a m zdravilo, ki zmanjšuje hiperemijo in nabreklost tkiv, zlasti sluznic dihal

ántikonvulzív -a m zdravilo proti krčem

ántikseroftálmičen -čna -o ki preprečuje kseroftalmijo: ~o zdravilo

ántileptospirozén -zna -o ki deluje proti leptospiram:
~i serum

ántilevkocidín -a m snov, ki uničuje levkocidin
SIN.: antilevkotoksin

ántilevkotóksin -a m antilevkocidin

ántilipémik -a m sredstvo, ki znižuje koncentracijo lipidov v krvi

ántilizín -a m protitelo, ki inaktivira lizin

ántimalárik -a m zdravilo, ki deluje na povzročitelje malarije

ántimèra -e ž parni del ali segment telesa pri živali z bilateralno simetrijo

ántimikográm -a m preizkus in vitro glede občutljivosti glivic (predvsem kvasovk) za kemoterapevtike in antibiotike
PRIM.: antibiogram

ántimikótičen -čna -o ki deluje proti glivicam: ~i antibiotik

ántimikótik -a m sredstvo za zdravljenje mikoz

ántimikróben -bna -o ki deluje proti mikroorganizmom: ~a snov

ántimón -a m kemijski element, svetla krhka polkovina, ki tvori strupene soli
SIMB.: Sb

ántimutagén -a m sredstvo, ki omili, prepreči delovanje mutagenov

ántineoplástičen -čna -o nanašajoč se na antineoplastik: ~o delovanje

ántineoplástik -a m snov, ki inhibira, preprečuje ali celo ustavi proliferacijo malignih celic

ántinevritičen -čna -o ki deluje proti vnetju živca: ~o zdravilo

ántiobstipans -a m sredstvo, ki deluje proti obstipaciji

antiofidik -a m sredstvo proti kačjemu strupu
SIN.: antivenenum

ántioksidánt -a m snov, ki preprečuje oksidacijo

ántioksidátiven -vna -o ki preprečuje oksidacijo:
 ~o delovanje

ántionkogén -a m gen, ki zavira razmnoževanje celic in nasprotuje njihovi maligni alteraciji

ántiparazitik -a m zdravilo proti zajedavcem

ántiperistáltičen -čna -o ki zmanjšuje, zavira, preprečuje peristaltiko: ~o sredstvo

ántiperistáltika -e ž valovito gibanje želodčnega in črevesnega ostenja v smeri proti ustom
SIN.: retrogradna peristaltika

antipirétičen -čna -o ki znižuje povišano telesno temperaturo:
 ~a terapija

antipiréтик -a m zdravilo, ki znižuje povišano telesno temperaturo

antiplazmín -a m snov v krvi ali tkivu, ki inhibira, preprečuje delovanje plazmina

antipórt -a m mehanizem sočasnega transportiranja molekul ali ionov skozi celično membrano v nasprotnih smereh z istim prenašalcem
PRIM.: kotransport, simport, uniport

ántiprotrombín -a m sredstvo (npr. heparin, hirudin, dikumarol), ki z nevtraliziranjem protrombina preprečuje strjevanje krvi

ántiprurigínózen -zna -o ki preprečuje ali blaži srbenje: ~o mazilo
SIN.: antipruritičen

ántipruritičen -čna -o antipruriginozen: ~o mazilo

antirábičen -čna -o ki deluje proti steklini:
 ~i serum

antirahítičen -čna -o ki deluje proti rahitisu:
 ~i vitamin

ántirevmátičen -čna -o ki deluje proti revmatizmu: ~o sredstvo

ántirevmátik -a m sredstvo za zdravljenje, preprečevanje revmatizma

ántirikécijski -a -o ki deluje proti rikacijam

ántiseboróičen -čna -o ki deluje proti seboroičnemu dermatitisu

ántiseboróik -a m sredstvo, ki preprečuje, zdravi seboroični dermatitis

antisépsa -e ž **1.** lokalno uničevanje mikroorganizmov z antiseptiki
2. metoda kirurškega posega ob uporabi razkužil

antiséptičen -čna -o ki uničuje mikroorganizme in s tem preprečuje okužbo, gnitje: ~o sredstvo

antiséptik -a m sredstvo za uničevanje mikroorganizmov na koži in sluznicah
PRIM.: razkužilo

antisêrum -a m serum, ki vsebuje specifična protitelesa (uporablja se npr. za pasivno imunizacijo):

enovalentni ~ monovalentni antiserum,

monospecifični ~ antiserum, ki vsebuje protitelesa proti specifični vrsti antigena ali epitopu, **monovalentni** ~ antiserum, ki vsebuje protitelesa proti eni vrsti antigena
SIN.: enovalentni antiserum, **polivalentni** ~ antiserum, ki vsebuje protitelesa proti več vrstam antigenov, **skupinski** ~ antiserum, ki aglutinira več vrst ali več serovarov kake vrste mikroorganizmov (npr. pri salmonelah)

SIN.: imunski serum, protiserum

antiskábichen -čna -o ki deluje proti garjam:
 ~o mazilo

ántiskorbúten -tna -o ki deluje proti skorbutu:
 ~o zdravilo
 ~i vitamin

antispástičen -čna -o nanašajoč se na antispastik: ~o delovanje

antispástik -a m sredstvo za preprečevanje mišičnih krčev

SIN.: antispazmodik

PRIM.: spazmolitik

antispazmódik -a m antispastik

ántistafilolizín -a m protitelo, ki deluje proti stafilolizinu

ántistreptokináza -e ž protitelo, ki inhibira streptokinazo

ántistreptokóken -kna -o ki preprečuje, inhibira razmnoževanje streptokokov:
 ~i serum

ántistreptolizín -a m protitelo, ki inhibira streptolizin

ántitetanijski -a -o ki deluje proti tetaniji: ~o zdravilo

ántitetanolizín -a m protitelo, ki deluje proti tetanolizinu

ántitétanusen -sna -o ki deluje proti tetanusu:
 ~i serum

ántitiroiden -dna -o ki inhibira sintezo ščitničnih hormonov: ~i agens
SIN.: tirostatičen

antitóksičen -čna -o **1.** ki nevtralizira homologni toksin:
 ~i serum

2. ki deluje proti strupu:
 ~a imunost

antitoksín -a m **1.** protitelo, ki nevtralizira homologni toksin

A

2. pripravek s protitelesi za profilakso, zdravljenje ali ublažitev zastrupitve:
botulínski ~ protitelo proti botulinu, **kačji** ~ zdravilo proti zastrupitvi s kačjim toksinom, **tetanusni** ~ zdravilo za zdravljenje tetanusa, ki vsebuje protitelesa za toksin (tetanospazmin) bakterije *Clostridium tetani* **okr.:** TAT

ántitoksínski -a -o nanašajoč se na antitoksin:
 ~a enota

ántitrágus -a m izboklina na zadnjem robu uhlja pred vhodom v zunanji sluhovod nasproti tragusa

antitripsín -a m snov, ki inhibira, preprečuje delovanje tripsina

antitrombín -a m snov, ki preprečuje strjevanje krvi tako, da inaktivira trombin

ántituberkulózen -zna -o ki deluje proti tuberkulozi: ~i antibiotik

antitúsik -a m zdravilo, ki pomirja kašelj
SIN.: tusisedativ

ántiurokináza -e ž snov, ki inhibira aktivnost urokinaze

antivenenum -i s [ántivenénium] antiofidik

antiviperínus -a -um [ántiviperínus] ki deluje proti kačjemu toksinu:
 sêrum ~um

ántivírusen -sna -o ki deluje proti virusom:
 ~i serum
SIN.: protivirusen

ántivítamín -a m snov, ki inaktivira učinke vitamina

antocián -a m rastlinski pigment, ki spreminja barvo pri različnih vrednostih pH (od rdeče do modrovijolične)

antraciklín -a m ciklična spojina iz štirih, med seboj združenih obročev, osnovno ogrodje antibiotičnih citostatikov

antrakoid -a m bakterija iz rodu *Bacillus* (z izjemo *Bacillus anthracis*), podobna antraksovemu bacilu

antrakoiden -dna -o po obliki podoben antraksovemu bacilu: ~a bakterija

antrakótičen -čna -o nanašajoč se na antrakozo:
 ~a pljuča

antrakóza -e ž pnevmokonioza zaradi nabiranja delcev premoga v pljučih

ántraks -a m vranični prisad

ántraksen -sna -o nanašajoč se na vranični prisad:
 ~i distrikt

ántrakov -a -o v zvezah:
 ~ bacil, ~ toksin

antrítis -a m vnetje antruma
SIN.: antritis (lat.)

antritis -idis ž [antrítis] antritis

antropofilen -lna -o ki ima afiniteto do človeka:
 ~i dermatofit
PRIM.: zoofilen

antropomorfizem -zma m pripisovanje človeške podobe in njegovih lastnosti živalim
PRIM.: totemizem

ántropozoonóza -e ž zoonoza, ki se prenaša s človeka na druge vretenčarje
PRIM.: zooantroponoza

antroskóp -a m optični instrument za pregled telesnih votlin

antrotomia -ae ž [antrótómija] antrotomija

antrotomija -e ž kirurško odpiranje telesnih votlin, navadno sinusov
SIN.: antrotomia

ántrum -a m votlina

antrum -i s [ántrum] votlina

ánukleáren -rna -o brezjedrn: ~a celica

anuláren -rna -o obročast:
 ~a striktura

anularis in **annularis** -e [anuláris] obročast:
 ligaméntum ~e rádií, strictúra ~

anulocít -a m eritrocit z zelo malo hemoglobina, razporejenega ob robu

anulocitóza -e ž zvišana koncentracija anulocitov v krvi

anulus -i m [ánulus] obroček:
 ~ **fibrósus** fibrozni obroček, ~ **inguinális profúndus** globinski dimeljski obroček, ~ **inguinális superficiális** površinski dimeljski obroček

anuria -ae ž [anúrija] anurija:
 ~ **praerenális** prerenalna anurija, ~ **renális** ledvična anurija

anúričen -čna -o nanašajoč se na anurijo:
 ~a ledvica

anurija -e ž popolno prenehanje izločanja urina:
ledvična ~ anurija, ki ima vzrok v bolezni ledvic
SIN.: renalna anurija, anuria renalis, **prerenalna** ~ anurija, ki ima vzrok zunaj ledvic **SIN.:** anuria praerenalis, **renalna** ~ ledvična anurija
SIN.: brezsečnost, anuria

ánus -a m zadnjik:
neperforirani ~ prirojena napaka, pri kateri zadnjik ni predrt **SIN.:** anus imperforatus, **preternaturalni** ~ kolonostoma

anus -i m [ánus] zadnjik:
 atrésia ~i, músculus sphíncter ~i extérnus, músculus sphíncter ~i intérnus, prúritus ~i, tenésmus ~i
 ~ **imperforátus** neperforirani anus, ~ **praeternaturalis** kolonostoma

aórta -e ž največja arterija, ki izhaja iz levega srčnega prekata:
 atrezija ~e, bifurkacija ~e, koarktacija ~e, razcepišče ~e, zožitev ~e

abdominalna ~ trebušna aorta, **ascendentna** ~ navzgor potekajoči del aorte v prsni votlini
sin.: aorta ascendens, **descendentna** ~ nazaj potekajoči del aorte v prsni votlini **sin.:** aorta descendens, **prsna** ~ segment descendentne aorte v prsni votlini **sin.:** torakalna aorta, aorta thoracica, **torakalna** ~ prsna aorta, **trebušna** ~ del aorte v trebušni votlini, ki s svojimi vejami oskrbuje vse organe v trebušni votlini in večji del trebušne stene **sin.:** abdominalna aorta, aorta abdominalis
SIN.: aorta (lat.)

aorta -ae ž [aórta] aorta:

árcus ~ae, atrésia ~ae, bifurcátio ~ae, búlbus ~ae, coarctátio ~ae, óstium ~ae, sínus ~ae, stenósís ~ae, válva ~ae
 ~ **abdominális** trebušna aorta, ~ **ascéndens** ascendentna aorta, ~ **descéndens** descendentna aorta, ~ **thorácica** prsna aorta

aortalgia -ae ž [aortálgija] aortalgija

aortalgija -e ž bolečina, ki jo povzroča anevrizma ali bolezenska sprememba na aorti
SIN.: aortalgia

aórtén -trna -o nanašajoč se na aorto:

~i búlbus, ~i hiátus, ~i lok, ~i pleksus, ~i sínus, ~a stenoza, ~o ustje, ~a zaklopka
SIN.: aorticus

aorticus -a -um [aórtikus] aorten:

hiátus ~, pléxus ~

aortítis -a m vnetje aorte

SIN.: aortitis (lat.)

aortítis -idís ž [aortítis] aortitis

aortografija -e ž kontrastno rentgensko slikanje aorte

aortoklazija -e ž ruptura aorte

aparát -a m **1.** sistem:

digestivni ~ prebavila, **genitalni** ~ spolovila, **gibalni** ~ gibala, **Golgijev** ~ posebej izoblikovan membranski organel evkariontske celice, sestavljen iz skladov sploščenih vrečk in mešičkov **sin.:** Golgijev kompleks, **lakrimalni** ~ solzila, **lokomotorni** ~ gibala, **respiratorni** ~ dihala

2. navadno manjša samostojna naprava:

anestezijski ~ aparat za dajanje anestetika, **dezinfekcijski** ~ razkuževalnik, **dezinsekcijski** ~ naprava za uničevanje mrčesa, **ekstenzijski** ~ aparat za naravno sklepa, mišice, vezi, **infuzijski** ~ aparat za izvajanje infuzije, **inhalacijski** ~ inhalator, **ortodontski** ~ aparat za urejanje nepravilnega položaja zob v rasti, **rentgenski** ~ aparat za diagnostično pregledovanje in slikanje z rentgenskimi žarki ter vodenje intervencijskih posegov **sin.:** rentgen (2), **sterilizacijski** ~ sterilizator, **sukcijski** ~ aparat za aspiracijo s sukcijsko, **transfuzijski** ~ aparat za transfuzijo

apátičén -čna -o ki je brez volje: ~a žival

SIN.: otopel

apátičnost -i ž pomanjkanje zanimanja za okolico
SIN.: otopelost

àpatogén -a -o nepatogen:

~i mikroorganizem

apectomia -ae ž [apektómija] apikotomija

ápeks -a m **1.** konica:

~ **zobne korenine** končni del zobne korenine **sin.:** apex radialis dentis

2. vršiček:

~ **sečnika** vršiček na sečniku, v katerem se stikata zgornja in stranska ploskev sečnika **sin.:** apex vesicae urinariae, **pljučni** ~ pljučni vršiček

apektomija -e ž apikotomija

apendektomija -e ž kirurška odstranitev slepiča

SIN.: appendectomy

apendicitís -a m vnetje slepiča

SIN.: appendicitis

apéndiks -a m manjši, dodatni del organa, pritrjen na glavnino in odvisen od nje

SIN.: appendix

PRIM.: adneks

apepsija -e ž stanje, v katerem prebavila ne prebavljajo

apertura -ae ž [apertúra] odprtina (1):

~ **nási** nosnica (1), ~ **pélvis caudális** zadnja medenična odprtina, ~ **pélvis cranialis** sprednja medenična odprtina, ~ **thorácis caudális** zadnja odprtina prsnega koša, ~ **thorácis cranialis** sprednja odprtina prsnega koša

apertus -a -um [apértus] odprt:

forámen ovále córdís ~um, fractúra ~a

apeténcia -e ž tek (1)

apetít -a m tek (1)

apex -icis m [ápeks] **1.** konica:

~ **córdís** konica srca, ~ **linguae** konica jezika, ~ **rádicis déntis** apeks zobne korenine

2. vršiček:

~ **pulmónis** pljučni vršiček, ~ **vesicae urinariae** apeks sečnika

aphagia -ae ž [afágija] afagija (2):

~ **álgera** boleče požiranje

Aphanomyces [afanomýces] rod zajedavskih glivic iz razreda Oomycetes:

~ **astáci** glivica, ki povzroča račjo kugo

aphtha -ae ž [áfta] afta:

~ae **epizoóticae** slinavka in parkljevka

aphthosus -a -um [aftózus] aftozen:

stomatítis ~a

Aphthovirus [áftovírus] rod virusov iz družine

Picornaviridae, v katerega spadajo virusi slinavke in parkljevke in virus konjskega rinitisa A

apicalis -e [apikális] apikalen:

pneumónia ~

A

apicítis -a m vnetje konice, vršička organa, zlasti pljučnih vršičkov, zobne korenine

apicoectomia -ae ž [ápikoektómija] apikotomija

apicotomia -ae ž [apikotómija] apikotomija

Apidae [apíde] prave čebele

ápigmentácija -e ž popolno manjkanje pigmenta, navadno v koži

apikálen -lna -o nanašajoč se na vrhnji, sprednji del celice, organa, strukture:
~a pljučnica, ~a pnevmonija, ~o telesce
SIN.: apicalis

ápikoektomija -e ž apikotomija

apikoliza -e ž operativna razmaknitev adhezij pljučnega vršička

apikotomija -e ž odrezanje apeksa zobne korenine
SIN.: apektomija, apikoektomija, apectomia, apicoectomia

apikultúra -e ž čebelarstvo

Apinae [apíne] medonosne čebele

áplogén -a -o **1.** negojen: ~i proces
2. ki ne povzroča gnojenja: ~a bakterija, ~i mikroorganizem

ápireksija -e ž stanje brez povišane telesne temperature

ápilogén -a -o ki ne povzroča povišane telesne temperature: ~a učinkovina

Apis [ápis] rod iz poddružine medonosnih čebel:
~ *mellífera* medonosna čebela, ~ *mellífera cárnica* kranjska medonosna čebela

apis -is ž [ápis] čebela:
nosemósis ~ium, péstis ~ium, varósis ~ium

ápiterapija -e ž zdravljenje z izdelki in s strupom medonosne čebele

aplanácija -e ž **1.** počasno izginjevanje kalusa in izravnavanje kostne površine v zaključni fazi celjenja kostnega zloma
2. preiskovalna metoda za ugotavljanje intraokularnega tlaka

aplanacijski -a -o ki izravnava sferno aberacijo:
~ objektiv

aplanát -a m objektiv, ki izravnava sferno aberacijo
SIN.: aplanacijski objektiv

aplanatizem -zma m lastnost leče, da je brez sferne aberacije

aplasia -ae ž [aplázija] agenezija:
~ úteri manjkanje maternice

áplástičen -čna -o nanašajoč se na agenezijo:
~a anemija

aplicirati -am dov. in nedov. vnesti, vnašati zdravilo v, na organizem

aplikácija -e ž uporaba, dajanje, vnašanje, npr. zdravila, v, na organizem:

enteralna ~ aplikacija prek prebavil,
intradermalna ~ intrakutana aplikacija,
intrakutana ~ aplikacija (npr. tuberkulina, brucelina) v kožo **SIN.:** intradermalna aplikacija, **intramuskularna** ~ aplikacija v mišico, **intrapalpebralna** ~ aplikacija (npr. maleina) v veko, **intraperitonealna** ~ aplikacija v trebušno votlino, **intrahealna** ~ aplikacija v sapnik, **intravaskularna** ~ aplikacija v žilo **SIN.:** intravazalna aplikacija, **intravazalna** ~ intravaskularna aplikacija, **intravenska** ~ aplikacija v veno, **lokalna** ~ aplikacija (npr. anestetika, mazila) le na določeni del telesa **SIN.:** topična aplikacija, **lumbalna** ~ aplikacija v hrbtenjačo v ledvenem delu hrbtenice, **parenteralna** ~ aplikacija mimo prebavil, **perkutana** ~ aplikacija (npr. mazila) na kožo, **peroralna** ~ aplikacija skozi usta, **podkožna** ~ aplikacija pod kožo **SIN.:** subkutana aplikacija, **rektalna** ~ aplikacija prek zadnjika, **subkutana** ~ podkožna aplikacija, **topična** ~ lokalna aplikacija

aplikativen -vna -o uporaben:

~o raziskovanje

apnéja -e ž začasno ustavljeno dihanje zaradi pomanjkanja vzbujenja dihalnega središča
SIN.: apnoe

apnénje -a m kalcifikacija:

~ žilja nabiranje kalcijevih soli v stenah žilja

apneumia -ae ž [apnévmija] apnevmija:

~ **congenítalis** prirojena apnevmija

apnevmija -e ž manjkanje, nerazvitost pljuč:

prirojena ~ apnevmija, nastala med intrauterinim razvojem **SIN.:** apneumia congenitalis

SIN.: brezpljučnost, apneumia

apnévza -e ž nenormalno dihanje z značilnimi dolgimi vdihmi in kratkimi izdihmi (po okvari ponsa)

apníti -ím nedov. **1.** posipavati z apnom: ~ travnik

2. obdelovati kožo z apnom (npr. pri strojenju)

apnoe -es ž [ápnoje] apneja

apnóičen -čna -o nanašajoč se na apnejo:

~i novorojenec

apocrinus -a -um [apokrínus] apokrin:

glándula sudorífera ~a

ápód -a m spaček brez okončin

SIN.: breznožec, apus

apoencim -a m beljakovinski del encima, ki s

koencimom postane holoencim

SIN.: apoferment

apoferítin -a m beljakovina, ki se veže z železom v sluznici tankega črevesa

apofermènt -ènta m apoencim

apofiza -e ž izrastek na kosti z lastnim osifikacijskim središčem

apofizeoliza -e ž odlom apofize od osrednjega dela kosti (npr. sedničnega trna pri mladih svinjah zaradi pomanjkanja kalcija v krmi)

apofizitis -a m vnetje apofize
SIN.: apophysitis

apokrín -a -o nanašajoč se na način sekrecije, pri kateri je sekret vsebina apikalnega dela žlezne celice:
~a sekrecija, ~a znojnica, ~a žleza
SIN.: apocrinus
PRIM.: holokrin, merokrin

apokromát -a m objektiv, ki izravnava sferno in barvno aberacijo
SIN.: apokromatični objektiv

apokromátičen -čna -o ki izravnava sferno in barvno aberacijo:
~i objektiv

ápoláren -rna -o ki je brez očitnih polov, nastavkov ali brez podaljškov: ~a ganglijska celica

ápolipoprotein -a m beljakovinski del lipoproteina
PRIM.: apoprotein

apomorfín -a m polsintetični derivat morfina z agonističnim delovanjem na dopaminske receptorje

aponeurosis -is ž [aponevrózis] aponevroza

aponevróza -e ž širokemu traku podobna kita
SIN.: plahasta kita, aponeurosis

aponirati -am dov. in nedov. dodati, priložiti, naložiti:
~ urate v sklepih

apophysitis -idis ž [apofizítis] apofizitis

apopleksija -e ž izliv krvi v kak organ:
abdominalna ~ krvavitev v trebušno votlino, ki ni posledica mehanske poškodbe SIN.: apoplexia abdominalis, **hrbtenjačna** ~ apopleksija v hrbtenjači, npr. zaradi hematomieliije SIN.: spinalna apopleksija, apoplexia spinalis, **možganska** ~ krvavitev v možganih (posledica je navadno možganska kap) SIN.: apoplexia cerebri, **spinalna** ~ hrbtenjačna apopleksija
SIN.: apoplexia

apopléktičen -čna -o nanašajoč se na apopleksijo:
~a koma

apoplexia -ae ž [apopléksija] apopleksija:
~ **abdominális** abdominalna apopleksija, ~ **cêbri** možganska apopleksija, ~ **córdis** srčna kap, ~ **enzoótica súum** enzootska srčna kap prašičev, ~ **spinális** hrbtenjačna apopleksija

ápoprotein -a m beljakovinski del sestavljene beljakovine

apoptótski -a -o nanašajoč se na apoptozo:
~o telesce

apoptóza -e ž fragmentacija celice v delce, ki se nato odstranijo s fagocitozo
SIN.: programirana celična smrt

apostema -atis s [apostéma] zastar. absces

apostematózen -zna -o ki ima abscese: ~o vnetje

apotéka -e ž lekarna

apozicija -e ž nalaganje novih plasti na že obstoječe

apozicijski -a -o nanašajoč se na apozicijo:
~a rast

apparatus -us m [aparátus] sistem (1):
~ **digestórius** prebavila, ~ **lacrimális** solzila, ~ **respiratórius** dihala, ~ **urogenitális** urogenitalni sistem

appendectomy -ae ž [apendektómija] apendektomija

appendicitis -idis ž [apendicítis] apendicitis

appendix -icis ž [apéndiks] apendiks:
~ **caéci** slepič, ~ **cólli** bingeljč, ~ **vermifórmis** slepič

aprosimálen -lna -o postavljen tik drug ob drugem:
~a ploskev zoba

aprosopia -ae ž [aprozópija] aprozopija

áprozopija -e ž prirojeno manjkanje obraza
SIN.: aprosopia

aptialja -e ž asialija

aptializem -zma m asialija

aptyalia -ae ž [aptiálija] asialija

aptyalismus -i m [aptialízmus] asialija

apus apodos m [ápus] apod

aq [akú] okr. (aqua) voda (1)

aqua -ae ž [ákva] voda (1):
~ **aromática** raztopina eteričnih olj in drugih aromatičnih snovi v vodi, ~ **bidestilláta** dvakrat destilirana voda, ~ **carbolisáta** voda z dvema odstotkoma fenola SIN.: aqua phenolata, ~ **cresólica** vodna raztopina krezolovega mila v razmerju 1 : 9, ~ **destilláta** destilirana voda, ~ **fontána** vodovodna voda, ~ **fóntis** vodovodna voda, ~ **phenoláta** aqua carbolisata, ~ **potábilis** pitna voda, ~ **pro inieccióne** voda za injekcije, ~ **purificáta** prečiščena voda, ~ **rêdestilláta** dvakrat destilirana voda

Aquabirnavirus [ákvabírnávirus] rod virusov RNK iz družine Birnaviridae, v katerem je virus kužne nekroze trebušne slinavke postrvi

aqueductus -us m [akvedúktus] akvedukt:
~ **cêbri** vodovod srednjih možganov, ~ **mesencéphali** vodovod srednjih možganov

aquosus -a -um [akvózus] 1. voden -dna -o:
húmor ~
2. vodenast

A

A. R. [a èr] okr. Abderhaldnova reakcija

ára -e ž velika papiga s pisanim perjem, močnim kljunom in golim licem

arábec -bca m arabski konj

arabinóza -e ž pentoza, gradnik rastlinskih polisaharidov

SIN.: gumijev sladkor, pektinski sladkor, pektinoza

arábski -a -o v zvezah:

~ konj, ~ velblod

Arachis hypogaea [aráhis hipogéja] arašid

Arachnida [arahnída] pajkovi

arachnitis -idis ž [arahnítis] arahnitis

arachnoidea -ae ž [arahnoídeja] pajčevnica:

~ **encéphali** možganska pajčevnica, ~ **spinális** spinalna pajčevnica

arachnophobia -ae ž [arahnofóbija] arahnofobija

arahidónski -a -o v zvezi:

~a kislina

arahníd -a m pajkovec

arahnidízem -zma m araneizem

arahnítis -a m vnetje pajčevnice

SIN.: arachnitis

arahnofobija -e ž strah pred pajki

SIN.: arachnophobia

arahnoídea -e ž pajčevnica

Araneae [aráneje] pajki

araneízem -zma m zastrupitev s strupom pajkov

SIN.: arahnidizem

arašíd -a m **1.** nizka tropska rastlina iz družine metuljnic

SIN.: *Arachis hypogaea*

2. gomolji te rastline, iz katerih se pridobiva arašidna moka

arašíden -dna -o nanašajoč se na arašid:

~a moka

arbor -oris ž [árbor] drevo:

~ **vítæ** življenjsko drevo

arborizácija -e ž **1.** drevesasta razvejenost končnega podaljška živčne celice

2. drevesasta razvejenost koncev kapilar

arborizacijski -a -o nanašajoč se na arborizacijo (1):

~ blok

árboviróza -e ž virozna bolezen, ki jo povzročajo arbovirusi

árbovirusi -ov m mn. virusi RNK, ki se replicirajo v členonožcih, ti pa jih prenašajo na vretenčarje, kjer povzročajo največkrat encefalitise in druge vročinske bolezni:
~ **skupine A** skupina arbovirusov, katerih večina se uvršča v rod *Alphavirus*, ~ **skupine B** skupina

arbovirusov, katerih večina se uvršča v rod *Flavivirus*

Arcanobacterium [arkanobaktêrijum] rod kratkih (oblike črk V, Y, T) bakterij iz družine Actinomycetaceae:

~ **pyógenes** bakterija, ki povzroča poletni mastitis pri kravah, pljučnico, artritis in abscese pri govedu, drobnici in prašičih **SIN.:** *Actinomyces pyogenes*, *Corynebacterium pyogenes*

arcuatus -a -um [arkuátus] lokast:

artêriæ ~ae, vénae~ ae

arcus -us m [árkus] lok:

~ **aórtae** aortni lok, ~ **costális** rebrni lok,

~ **dentális** zobni lok, ~ **vêtrebrae** vretenčni lok,

~ **zygomáticus** lični lok

árdénski -a -o v zvezi:

~ konj

área -e ž polje (2)

areál -a m **1.** prostor, površina, območje

2. območje razširjenosti živalske, rastlinske vrste

areatus -a -um [areátus] omejen na določen predel, določeno mesto na površini:

alopécia ~a

Areca catechu [aréka katehú] rastlina iz družine palm s semeni, v katerih je arekolin

àrefleksija -e ž manjkanje refleksov

àregeneratíven -vna -o ki se ne more regenerirati: ~i organ

SIN.: aregenerativus

aregeneratívus -a -um [àregeneratívus]

aregenerativen:

anaémia ~a

arekolín -a m alkaloid v semenih palme *Areca catechu*, ki se uporablja za odpravljanje trakulj pri psu

arekolinizácija -e ž odpravljanje trakulj pri psih z arekolinom

arenaceus -a -um [arenáceus] peščen:

córpus ~um

aréola -e ž vsak manjši intersticij v tkivu

SIN.: poljce

arèst arêsta m žarg. zastoj (2):

cirkulacijski ~ cirkulacijski zastoj, **srčni** ~ srčni zastoj

Arg [aergé] okr. arginin

Argas [árgas] rod klopov iz družine Argasidae, ki zajedajo domače živali in ptiče, napadajo tudi človeka:

~ **pêrsicus** klop, ki prenaša boreliozo pri perutnini

árgas -a m klop iz rodu *Argas*

Argasidae [argazíde] družina klopov z rodovoma *Argas*, *Ornithodoros*

argentafín -a -o ki reducira in veže srebro iz srebrovih soli: ~a celica
~i granulí, ~a zrnca

argentafinost -i ž lastnost strukture, da reducira in veže srebro iz srebrovih soli in se obarva rjavo ali črno

argilla -ae ž [argíla] glina:
~ álba bela glina

argináza -e ž encim, ki katalizira hidrolizo arginina v ornitin in ureo

arginín -a m nebitvena aminokislina v beljakovinah, nujno potrebna mnogim živalskim vrstam, zlasti prašičem, piščancem, mačkam
OKR.: Arg, R (1)

argirija -e ž zastрупitev s srebrom ali srebrovimi spojinami
SIN.: argiroza, argyria, argyrosis

argirizem -zma m siva obarvanost kože, očesne veznice in notranjih organov, ki spremlja kronično zastрупitev s srebrom

argirofilen -lna -o ki se rad obarva s srebrom, srebrovimi solmi:
~i granulí, ~a zrnca

argirofilnost -i ž dovzetnost za impregnacijo s srebrovimi solmi

argiróza -e ž argirija

argyria -ae ž [argírija] argirija

argyrosis -is ž [argirózis] argirija

arhencéfalon in **arhenkéfalon** -a m pramožgani

arhénteron -a m pračrevo

áriboflavinóza -e ž bolezen zaradi pomanjkanja vitamina B₂
SIN.: avitaminoza B₂

aríl -a m arilna skupina

arilen -lna -o v zvezi:
~a skupina

árinencefalija -e ž prirojeno manjkanje rinencefalona
SIN.: arrhinencephalia

arinija -e ž prirojeno manjkanje nosu
SIN.: arrhinia

aritmija -e ž nepravilnost, izguba srčnega ritma:
atrijska ~ aritmija, ki ima svoj izvor v predvdvorih **sin.**: predvdorna aritmija, **ekstrasistolíčna** ~ aritmija, ki nastane kot odziv na dražljaj zunaj sinuatrionalnega vozla, **parasistolíčna** ~ aritmija, ki izvira v sekundarnem žarišču dražljajev srca, **predvdorna** ~ atrijska aritmija, **respiratorna** ~ sinusna aritmija, nastala pri dihanju (utripi

pri vdihu so pogostejši kot med izdihom), **sinusna** ~ aritmija srca zaradi nenormalnega spodbujanja impulzov v sinuatrionalnem vozlu
SIN.: arrhythmia

árktičen -čna -o v zvezi:
~a steklina

Arnica montana [árnika montána] arnika

arnicín -a m alkaloid, ki ga vsebuje arnika (učinkuje podobno kot adrenalin)

árnika -e ž zdravilna gorska enoletna rastlina z rumenimi cveti, ostrega vonja (tinktura se uporablja predvsem zunanje)
SIN.: *Arnica montana*

aróma -e ž prijeten vonj (npr. hlapi rastlin z eteričnimi olji)

aromát -a m aromatska spojina

aromaticus -a -um [aromátikus] aromatičen:
áqua ~a

aromátičen -čna -o ki ima prijeten vonj: ~i aditiv
SIN.: aromaticus

aromátik -a m snov, ki ima prijeten vonj (ker vsebuje eterična olja, večinoma prijetnega vonja)

aromatizirati -am nedov. in dov. popravljati vonj kakšni snovi: ~ zdravilo

aromátski -a -o v zvezah:
~a kislina, ~ obroč, ~a spojina

arozija -e ž razjedanje tkiva ali organa zaradi patološkega procesa od zunaj
SIN.: arrosio

arrector -oris m [aréktor] v zvezi:
músculus ~ **pili** mišica naježevalka dlake

Arrhenatherum [arenáterum] rod iz skupine travniških trav:
~ **elátius** visoka pahovka

arrhinencephalia -ae ž [arinencefálíja] arinencefalija

arrhinia -ae ž [aríníja] arinija

arrhythmia -ae ž [arítmíja] aritmija

arrosio -onis ž [arózijo -ónis] arozija

ars ártis ž [árs] spretnost, večšina:
vítium ártis

arsenicus -a -um [arzenikózus] arzenov(III):
ácídum ~um

artefákt -a m umetno povzročena sprememba (praviloma nezaželena): ~ na preparatih, ~ na rentgenskem filmu, ~ na tkivu

arteficiálen in **artificiálen** -lna -o umeten:
~i abortus, ~a ankiloza

arteficialis in **artificialis** -e [arteficijális, artificijális] umeten:
abórtus ~

A

Artemisia [artemizija] rod trajnic s svetlosivimi listi iz družine nebinovk:

~ **absinthium** pravi pelin, ~ **cina** pelin, katerega cvetovi vsebujejo santonin

artemizin -a m grenka snov v več vrstah pelina

arteria -ae ž [artèrija] arterija:

~ **abdominális craniális** sprednja trebušna arterija, ~ **adrenális média** srednja nadledvična arterija, ~ **alveoláris inférior** spodnja zobnična arterija, ~ **anguláris oculi** očesna kotna arterija, ~ **antebrachiális superficialis** površinska podlaktna arterija, ~ **ae arcuatae** lokaste arterije, ~ **auriculáris caudális** zadnja uheljna arterija, ~ **auriculáris profúnda** globinska uheljna arterija, ~ **axilláris** pazdušna arterija, ~ **basiláris** bazilarna arterija, ~ **brachiális** nadlaktna arterija, ~ **brachiális superficialis** površinska nadlaktna arterija, ~ **bronchoesophágea** sapnično-požiralnikova arterija, ~ **buccális** lična arterija, ~ **bulbi pénis** bulbarna arterija penisa, ~ **carótis comúnis** skupna vratna arterija, ~ **carótis extérna** zunanja vratna arterija, ~ **carótis intérna** notranja vratna arterija, ~ **caudális fémoris média** srednja zadnja stegenska arterija, ~ **caudális fémoris proximális** zgornja zadnja stegenska arterija, ~ **caudális mediána** središčna repna arterija, ~ **centrális rétinae** osrednja mrežnična arterija, ~ **ae cerebelláres** cerebelarne arterije, ~ **ae cerebráles** cerebralne arterije, ~ **cervicális profúnda** globinska vratna arterija, ~ **ae ciliáres anterióres** sprednje ciliarnikove arterije, ~ **ae ciliáres posterióres brèves** kratke zadnje ciliarnikove arterije, ~ **ae ciliáres posterióres lóngae** dolge zadnje ciliarnikove arterije, ~ **circumfléxa fémoris laterális** stranska arterija ovijalka stegenice, ~ **circumfléxa fémoris mediális** sredinska arterija ovijalka stegenice, ~ **circumfléxa húmeri caudális** zadnja arterija ovijalka nadlahtnice, ~ **circumfléxa húmeri craniális** sprednja arterija ovijalka nadlahtnice, ~ **circumfléxa iliaca profúnda** globinska arterija ovijalka črevnice, ~ **circumfléxa scápulae** arterija ovijalka plečnice, ~ **clitórídis** arterija klitoris, ~ **clitórídis dorsális** zgornja arterija klitoris, ~ **clitórídis média** srednja arterija klitoris, ~ **coeliaca** drobovna arterija, ~ **cólica dextra** desna kolonova arterija, ~ **cólica média** srednja kolonova arterija, ~ **cólica sinistra** leva kolonova arterija, ~ **collaterális ulnáris** obstranska komolčnična arterija, ~ **cornuális** arterija za rog, ~ **coronária dextra** desna venčna arterija, ~ **coronária sinistra** leva venčna arterija, ~ **cóstoabdominális dorsális** zgornja rebrno-trebušna arterija, ~ **ae digitáles dorsáles comúnis** skupne hrbtiščne prstne arterije, ~ **ae digitáles dorsáles própriae** lastne hrbtiščne prstne arterije, ~ **ae digitáles palmáres comúnis** skupne dlanske prstne arterije, ~ **ae digitáles palmáres própriae** lastne dlanske prstne arterije, ~ **ae digitáles plantáres comúnis** skupne podplatne prstne arterije, ~ **ae digitáles plantáres própriae** lastne stopalne prstne arterije, ~ **dorsális**

nási zgornja nosna arterija, ~ **dorsális pédis** hrbtiščna stopalna arterija, ~ **ductus deferéntis** semenovodna arterija, ~ **epigástrica caudális** zadnja predtrebušna arterija, ~ **epigástrica craniális** sprednja predtrebušna arterija, ~ **epigástrica craniális superficialis** površinska sprednja predtrebušna arterija, ~ **ae episcleráles** episkleralne arterije, ~ **faciális** obrazna arterija, ~ **femorális** stegenska arterija, ~ **ae femoráles caudáles** zadnje stegenske arterije, ~ **gástrica dextra** desna želodčna arterija, ~ **gástrica sinistra** leva želodčna arterija, ~ **gastrooduodenális** želodčno-dvanajstnikova arterija, ~ **gastroepiplóica dextra** desna gastroepiploična arterija, ~ **gastroepiplóica sinistra** leva gastroepiploična arterija, ~ **génus descéndens** navzdolnja kolenska arterija, ~ **glútaea caudális** zadnja zadnjična arterija, ~ **glútaea craniális** sprednja zadnjična arterija, ~ **hepática** jetrna arterija, ~ **ileocólica** ileokolična arterija, ~ **iliaca extérna** zunanja črevnična arterija, ~ **iliaca intérna** notranja črevnična arterija, ~ **ililumbális** črevnično-ledvena arterija, ~ **infraorbitális** podočnična arterija, ~ **ae intercostáles dorsáles** zgornje medrebrne arterije, ~ **ae interdigitáles** medprstne arterije, ~ **ae interlobuláres hépatis** medrežnjične jetrne arterije, ~ **interóssea caudális** zadnja medkostna arterija, ~ **interóssea comúnis** skupna medkostna arterija, ~ **interóssea craniális** sprednja medkostna arterija, ~ **ae jejunáles** arterije teščega črevesa, ~ **labiális inférior** spodnja ustnična arterija, ~ **lacrimális** solzna arterija, ~ **laryngea craniális** sprednja grlna arterija, ~ **laterális nási** stranska nosna arterija, ~ **lienális** vranična arterija, ~ **linguális** jezična arterija, ~ **ae lumbáles** ledvene arterije, ~ **mammária caudális** zadnja vimska arterija, ~ **mammária craniális** sprednja vimska arterija, ~ **maxilláris** zgornječeljustna arterija, ~ **mediána** središčna arterija, ~ **mesentérica caudális** zadnja oporkova arterija, ~ **mesentérica craniális** sprednja oporkova arterija, ~ **ae metacárpeae dorsáles** hrbtiščne dlanske arterije, ~ **ae metacárpeae palmáres** dlanske dlanske arterije, ~ **ae metatarsáles plantáres** podplatne stopalne arterije, ~ **músculophrénica** mišično-preponska arterija, ~ **obturatória** obturatorna arterija, ~ **occipitális** zatilna arterija, ~ **ophthalmica extérna** zunanja očesna arterija, ~ **ophthalmica intérna** notranja očesna arterija, ~ **palatina descéndens** navzdolnja nebna arterija, ~ **palatina májor** večja nebna arterija, ~ **pancreátoduodenális caudális** zadnja pankreasno-duodenalna arterija, ~ **pancreátoduodenális craniális** sprednja pankreasno-duodenalna arterija, ~ **pénis** arterija penisa, ~ **pénis craniális** sprednja arterija penisa, ~ **pénis dorsális** zgornja arterija penisa, ~ **pénis média** srednja arterija penisa, ~ **perineális dorsális** zgornja arterija presredka, ~ **phrénica caudális** zadnja preponska arterija, ~ **phrénicoabdominális** preponsko-trebušna arterija, ~ **plantáris laterális** stranska podplatna arterija, ~ **plantáris**

mediális sredinska podplatna arterija, ~ **poplitea** podkolenska arterija, ~ **profúnda antebráchií** globinska podlaktna arterija, ~ **profúnda bráchií** globinska nadlaktna arterija, ~ **profúnda clitórídís** globinska arterija klitoris, ~ **profúnda fémoris** globinska stegenska arterija, ~ **profúnda pénis** globinska arterija penisa, ~ **prostática** arterija obsečnice, ~ **puδέnda extérna** zunanja sramna arterija, ~ **puδέnda intérna** notranja sramna arterija, ~ **pulmonális dextra** desna pljučna arterija, ~ **pulmonális sinistra** leva pljučna arterija, ~ **radiális** koželjnična arterija, ~ **rectális caudális** zadnja arterija danke, ~ **rectális craniális** sprednja arterija danke, ~ **rectális média** srednja arterija danke, ~ **renális** ledvična arterija, ~ **sacrális mediána** središčna križnična arterija, ~ **saphéna** safenska arterija, ~ **scapuláris dorsális** zgornja plečnična arterija, ~ **ae sigmoideae** sigmoidne arterije, ~ **sphénopalatina** zagozdnično-nebna arterija, ~ **subscapuláris** podplečnična arterija, ~ **subclávia** podključnična arterija, ~ **temporalis profúnda** globinska senčna arterija, ~ **temporalis superficiális** površinska senčna arterija, ~ **testiculáris** modova arterija, ~ **thorácica extérna** zunanja prsna arterija, ~ **thorácica intérna** notranja prsna arterija, ~ **thorácica laterális** stranska prsna arterija, ~ **thyroidea caudális** zadnja ščitnična arterija, ~ **thyroidea craniális** sprednja ščitnična arterija, ~ **tibiális caudális** zadnja golenična arterija, ~ **tibiális craniális** sprednja golenična arterija, ~ **umbilicális** popkovnična arterija, ~ **uterína** maternična arterija, ~ **vaginális** vaginalna arterija, ~ **vertebrális** vretenčna arterija, ~ **vesicális caudális** zadnja sečnikova arterija, ~ **vesicális craniális** sprednja sečnikova arterija, ~ **vitellína** vitelinska arterija

arteriálen -lna -o **1.** arterijski

2. nanašajoč se na oksigenirano kri:

~a kri

arterialis -e [arterijális] arterijski:

haemorrhágia ~, hyperaémia ~, hipertensio ~, hypotensio ~

arterializácija -e ž **1.** spreminjanje venozne krvi v arterialno

2. oskrba z arterijami

arterializirati -am dov. in nedov. napojiti venozno kri v pljučih s kisikom in jo tako spremeniti v arterialno

arteriektazija -e ž bolezenska razširitev arterij

arteriektomija -e ž kirurška odstranitev dela arterije

arteriitis in **arterítis** -a m vnetje arterije:

vakcina proti virusnemu ~u konj, virus ~a konj

uremični ~ arteriitis pri psih pri akutni odpovedi ledvic (pogosto združen z endokarditisom),

virusni ~ konj okužba dihal z virusom arteriitisa

konj, ki pri kobilah povzroča zvriganje

SIN.: arteriitis (lat.)

arteriitis -idis ž [arterijítis] arteriitis

artêrija -e ž krvna žila, po kateri teče kri od srca proti različnim delom telesa:

hialinoza arterij

aksilarna ~ pazdušna arterija, ~ **klitoris** veja notranje sramne arterije, ki oskrbuje klitoris **sin.:** arteria clitoridis, ~ **mašilka** obturatorna arterija, ~ **obsečnice** veja notranje sramne arterije (konj, mesojedi) ali notranje črevnične arterije (prašič, prežvekovalci), ki pri samcih oskrbuje zadnji del sečnika, medenični del sečnice z akcesornimi spolnimi žlezami in del semenovoda (analogna žila pri samicah je vaginalna arterija) **sin.:** arterija prostate, arteria prostatica, ~ **ovijalka plečnice** veja podplečnične arterije, ki oskrbuje plečnico in prilegajoče se območje za njo **sin.:** arteria circumflexa scapulae, ~ **penisa** končna veja notranje sramne arterije, ki oskrbuje penis (je homologna arteriji klitoris pri samicah) **sin.:** arterija spolnega uda, arteria penis, ~ **prostate** arterija obsečnice, ~ **spolnega uda** arterija penisa, ~ **teščega črevesa** arterije, ki oskrbujejo tešče črevo **sin.:** jejunalne arterije, arteriae jejunales, ~ **za rog** veja površinske senčne arterije, ki pri prežvekovalcih oskrbuje rog **sin.:** kornualna arterija, arteria cornualis, **bazilarna** ~ neparna arterija, ki nastane z združitvijo sprednjih končnih vej obeh vretenčnih arterij po njunem vstopu v hrbtenični kanal **sin.:** arteria basilaris, **brahialna** ~ nadlaktna arterija, **bronhoezofagealna** ~ sapnično-požiralnikova arterija, **bukalna** ~ lična arterija, **bulbarna** ~ **penisa** veja arterije penisa, ki oskrbuje čebulo penisa **sin.:** arteria bulbi penis, **cerebelarne** ~e tri arterije, ki izvirajo predvsem iz bazilarne arterije in zadnjega dela arterijskega možganskega obroča ter prehranjujejo male možgane in večji del možganskega debla **sin.:** malomožganske arterije, arteriae cerebellares, **cerebralne** ~e tri arterije, ki izvirajo iz arterijskega možganskega obroča in prehranjujejo velike možgane **sin.:** možganske arterije, arteriae cerebrales, **črevnično-ledvena** ~ veja notranje črevnične arterije (prežvekovalci, prašič, pes) ali sprednje zadnjične arterije (konj), ki oskrbuje predvsem mišice pod ledvenim in križnim delom hrbtenice **sin.:** arteria iliolumbalis, **desna gastrična** ~ desna želodčna arterija, **desna gastroepiploična** ~ veja želodčno-dvanajstnikove arterije, ki poteka vzdolž večje želodčne krivine od desne proti levi, kjer anastomozira z levo gastroepiploično arterijo **sin.:** arteria gastroepiploica dextra, **desna kolonova** ~ veja ileokolnične arterije (mesojedi, prežvekovalci) ali sprednje oporkove arterije (konj, prašič), ki oskrbuje predvsem ascendentni kolon **sin.:** arteria colica dextra, **desna koronarna** ~ desna venčna arterija, **desna pljučna** ~ arterija, ki izvira iz pljučnega debla in dovaja v desno pljučno krilo venozno kri **sin.:** desna pulmonalna arterija, arteria pulmonalis dextra, **desna pulmonalna** ~ desna pljučna arterija, **desna**

venčna ~ arterija, ki izvira iz aortnega sinusa in prehranjuje desno polovico srca **sin.**: desna koronarna arterija, arteria coronaria dextra, **desna želodčna** ~ arterija, ki prehranjuje želodec ob manjši želodčni krivini **sin.**: desna gastrična arterija, arteria gastrica dextra, **dlanske dlanske** ~e arterije, ki potekajo na dlanski strani ob dlančnicah in se nato povežejo z bolj površinsko potekajočimi skupnimi dlanskimi prstnimi arterijami **sin.**: arteriae metacarpeae palmares, **dolge zadnje ciliarnikove** ~e arterije, ki izvirajo iz zunanje očesne arterije (prežvekovalci) ali iz spoja zunanje in notranje očesne arterije pri drugih živalskih vrstah, se prebijejo skozi zadnji del beločnice in potekajo med beločnico in žilnico do žarkovnika **sin.**: arteriae ciliares posteriores longae, **dorzalna** ~ **penisa** zgornja arterija penisa, **dorzalne dlanske** ~e hrbtiščne dlanske arterije, **dorzalne interkostalne** ~e zgornje medrebrne arterije, **dorzalna nosna** ~ zgornja nosna arterija, **dorzalna perinealna** ~ zgornja arterija presredka, **dorzalna stopalna** ~ hrbtiščna stopalna arterija, **drobovna** ~ močna neparna arterija, ki se odcepi od trebušne aorte v višini prvega ledvenega vretenca in s svojimi vejami oskrbuje jetra, vranico, želodec, del dvanajstnika in trebušne slinavke **sin.**: trebušna arterija, arteria coeliaca, **episkleralne** ~e veje dolge zadnje ciliarnikove arterije, ki oskrbujejo beločnico **sin.**: arteriae episclerales, **facialna** ~ obrazna arterija, **femoralna** ~ stegenska arterija, **gastroduodenalna** ~ želodčno-dvanajstnikova arterija, **globinska** ~ **klitorisa** veja zgornje arterije klitorisa, ki oskrbuje brecilno tkivo klitorisa **sin.**: arteria profunda clitoridis, **globinska** ~ **ovijalka črevnice** veja trebušne aorte (mesojedi) ali zunanje črevnične arterije, ki prehranjuje predvsem zadnji del trebušne stene **sin.**: arteria circumflexa iliaca profunda, **globinska** ~ **penisa** veja arterije penisa, ki oskrbuje predvsem brecilno tkivo penisa **sin.**: arteria profunda penis, **globinska brahialna** ~ globinska nadlaktna arterija, **globinska cervikalna** ~ globinska vratna arterija, **globinska femoralna** ~ globinska stegenska arterija, **globinska nadlaktna** ~ veja nadlaktne arterije, ki se razvejiči v triglavi nadlaktni mišici **sin.**: globinska brahialna arterija, arteria profunda brachii, **globinska podlaktna** ~ veja nadlaktne arterije, ki prehranjuje predvsem glave mišic upogibalk zapestnih in prstnih sklepov **sin.**: arteria profunda antibrachii, **globinska senčna** ~ ena ali dve (odvisno od vrste živali) navzgor usmerjeni veji zgornječeljustne arterije, ki se razvejičita v senčni mišici **sin.**: globinska temporalna arterija, arteria temporalis profunda, **globinska stegenska** ~ zadnja veja zunanje črevnične arterije, ki se razvejiči v mišičju na sredinski strani stegna **sin.**: globinska femoralna arterija, arteria profunda femoris, **globinska temporalna** ~ globinska senčna arterija, **globinska uheljna** ~ veja zadnje uheljne arterije, ki oskrbuje kožo

zunanjšega sluhovoda **sin.**: arteria auricularis profunda, **globinska vratna** ~ arterija, ki izvira iz rebrno-vratnega debla ali pa naravnost iz podključnične arterije in je usmerjena navzgor v področje tilnika **sin.**: globinska cervikalna arterija, arteria cervicalis profunda, **hepatična** ~ jetrna arterija, **hrbtiščne dlanske** ~e arterije, ki potekajo med dlančnicami **sin.**: dorzalne dlanske arterije, arteriae metacarpeae dorsales, **hrbtiščna stopalna** ~ vsaka od glavnih arterij stopala, ki so neposredno nadaljevanje spodnje golenje arterije in se spuščajo po sprednji strani stopala proti prstom **sin.**: dorzalna stopalna arterija, arteria dorsalis pedis, **ileokolična** ~ veja sprednje oporkove arterije, ki s svojimi vejami oskrbuje predvsem prečni in ascendentni kolon, slepo črevo in deloma vito črevo **sin.**: arteria ileocolica, **infraorbitalna** ~ podočnična arterija, **interdigitalne** ~e medprstne arterije, **interlobularne jetrne** ~e medrežnjične jetrne arterije, **jejunalna** ~e arterije teščega črevesa, **jetrna** ~ ena od treh vej drobovne arterije, ki oddaja vejo v jetra **sin.**: hepatična arterija, arteria hepatica, **jezična** ~ arterija, ki izvira iz jezično-obraznega debla (konj, govedo) ali iz zunanje vratne arterije (prašič, pes) in s svojimi vejami prehranjuje predvsem jezik, pri nekaterih vrstah živali pa tudi dele mehkega neba, žrela in področje pod jezikom **sin.**: arteria lingualis, **kavdalna avrikularna** ~ zadnja uheljna arterija, **kavdalna epigastrična** ~ zadnja predtrebušna arterija, **kavdalne femoralne** ~e zadnje stegenske arterije, **kavdalna frenična** ~ zadnja preponska arterija, **kavdalna glutealna** ~ zadnja zadnjična arterija, **kavdalna mamarna** ~ zadnja vimenska arterija, **kavdalna mezenterialna** ~ zadnja oporkova arterija, **kavdalna rektalna** ~ zadnja arterija danke, **kavdalna tibialna** ~ zadnja golenična arterija, **kavdalna tiroidna** ~ zadnja ščitnična arterija, **kavdalna vezikalna** ~ zadnja sečnikova arterija, **kornualna** ~ arterija za rog, **koronarna** ~ vsaka od dveh arterij, ki oskrbujeta srčno mišičnino **sin.**: koronarka **prim.**: desna venčna arterija, leva venčna arterija, **koželjnična** ~ veja središčne arterije, ki poteka neposredno ob zadnji ploskvi koželjnice proti zapestju **sin.**: radialna arterija, arteria radialis, **kranialna abdominalna** ~ sprednja trebušna arterija, **kranialna** ~ **penisa** sprednja arterija penisa, **kranialna epigastrična** ~ sprednja predtrebušna arterija, **kranialna glutealna** ~ sprednja zadnjična arterija, **kranialna laringealna** ~ sprednja grlna arterija, **kranialna mamarna** ~ sprednja vimenska arterija, **kranialna mezenterialna** ~ sprednja oporkova arterija, **kranialna rektalna** ~ sprednja arterija danke, **kranialna tibialna** ~ sprednja golenična arterija, **kranialna tiroidna** ~ sprednja ščitnična arterija, **kranialna vezikalna** ~ sprednja sečnikova arterija, **kratke zadnje ciliarnikove** ~e veje dolgih zadnjih ciliarnikovih arterij, ki se prebijejo skozi beločnico ob vidnem živcu in

oskrbujejo žilnico **sin.**: arteriae ciliares posteriores breves, **lakrimalna** ~ solzna arterija, **lastne dlanske prstne** ~e arterije, ki potekajo po bočni in dlanski ploskvi prstov do konice in jih tudi oskrbujejo **sin.**: arteriae digitales palmares propriae, **lastne hrbtiščne prstne** ~e arterije, ki potekajo po bočnih in zgornjih straneh prstov proti njihovi konici **sin.**: arteriae digitales dorsales propriae, **lastne stopalne prstne** ~e arterije, ki potekajo po bočni in podplatni ploskvi prstov do konice in jih tudi oskrbujejo, izhajajo iz spojev skupnih podplatnih prstnih arterij in podplatnih stopalnih arterij **sin.**: arteriae digitales plantares propriae, **ledvene** ~e parne arterije, ki izvirajo iz trebušne aorte in oskrbuje ledveni del hrbtenice, hrbtenjače in hrbta **sin.**: lumbalne arterije, arteriae lumbales, **ledvična** ~ arterija, ki izvira iz trebušne aorte in prehranjuje ledvico **sin.**: renalna arterija, arteria renalis, **leva gastroepiploična** ~ veja vranične arterije, ki poteka vzdolž večje želodčne krivine z leve na desno ter anastomozira z desno gastroepiploično arterijo **sin.**: arteria gastroepiploica sinistra, **leva gastrična** ~ leva želodčna arterija, **leva kolonova** ~ veja zadnje oporkove arterije, ki prehranjuje predvsem descendentni kolon **sin.**: arteria colica sinistra, **leva koronarna** ~ leva venčna arterija, **leva pljučna** ~ arterija, ki izvira iz pljučnega debla in dovaja venozno kri v levo pljučno krilo **sin.**: leva pulmonalna arterija, arteria pulmonalis sinistra, **leva pulmonalna** ~ leva pljučna arterija, **leva venčna** ~ arterija, ki izvira iz aortnega sinusa in prehranjuje predvsem levo polovico srca **sin.**: leva koronarna arterija, arteria coronaria sinistra, **leva želodčna** ~ ena od treh vej trebušne aorte, ki poteka vzdolž manjše želodčne krivine z leve na desno ter anastomozira z desno gastroepiploično arterijo **sin.**: leva gastrična arterija, arteria gastrica sinistra, **lična** ~ veja zgornječeljustne arterije, ki oskrbuje lično sluznico s pripadajočimi žlezami **sin.**: bukalna arterija, arteria buccalis, **lokaste** ~e arterije, ki potekajo v obliki loka pod skorjo ledvic in povezujejo sosednje interlobarne ledvične arterije **sin.**: arteriae arcuatae, **lumbalne** ~e ledvene arterije, **maksilarna** ~ zgornječeljustna arterija, **malomožganske** ~ cerebelarne arterije, **maternična** ~ veja popkovne arterije (prašič, prežvekovalci), zunanje črevesne arterije (kobilica) ali vaginalne arterije (mesojedi), ki poteka vzdolž široke maternične vezi do maternice, njene veje anastomozirajo z vaginalno arterijo, med brejostjo se arterija močno poveča (in se pri govedu rektalno otipa) **sin.**: arteria uterina, **mediana** ~ središčna arterija, **medprstne** ~e arterije, ki povezujejo skupne hrbtiščne prstne arterije in skupne dlanske prstne arterije **sin.**: interdigitalne arterije, arteriae interdigitales, **medrežnjične jetrne** ~e arterija, ki skupaj z medrežnjičnimi jetrnimi venami potekajo med jetrnimi režnjici;

interlobularne jetrne arterije, arteriae interlobulares hepatis, **mišično-preponska** ~ veja notranje prsne arterije, ki oskrbuje rebri del prepone, zadnje medrebrne prostore in sprednji del prečne trebušne mišice **sin.**: arteria musculophrenica, **modova** ~ veja trebušne aorte za modo **sin.**: testikularna arterija, arteria testicularis, **možganske** ~e cerebralne arterije, **nadlaktna** ~ arterija, ki je neposredno nadaljevanje pazdušne arterije in poteka vzdolž notranje strani nadlakta do komolca **sin.**: brahialna arterija, arteria brachialis, **navzdolnja kolenska** ~ veja stegenske arterije, ki oskrbuje kolenski sklep in spodnji del štiriglave stegenske mišice **sin.**: arteria genus descendens, **navzdolnja nebna** ~ končna veja zgornječeljustne arterije, ki se razcepi na tri arterije, preko katerih oskrbuje spodnjo polovico nosne votline ter trdo in mehko nebo **sin.**: arteria palatina descendens, **notranja črevnična** ~ veja arterije, ki izhaja iz razvejičnega drobovne arterije in s svojimi vejami prehranjuje predvsem steno in organe medenične votline ter dele zunanjih spolovil **sin.**: arteria iliaca interna, **notranja karotidna** ~ notranja vratna arterija, **notranja očesna** ~ tanka arterija, ki poteka vzporedno z vidnim živcem do očesa, v katerem oskrbuje predvsem mrežnico **sin.**: notranja oftalmična arterija, arteria ophthalmica interna, **notranja oftalmična** ~ notranja očesna arterija, **notranja prsna** ~ veja podključnične arterije, ki poteka po zgornji ploskvi prsne do prepone **sin.**: notranja torakalna arterija, arteria thoracica interna, **notranja sramna** ~ arterija, ki izvira iz notranje črevnične arterije in prehranjuje predvsem sečne organe in spolovila v medenični votlini ter dele zunanjih spolovil samca, samice **sin.**: arteria pudenda interna, **notranja torakalna** ~ notranja prsna arterija, **notranja vratna** ~ ena od beih vej skupne vratne arterije, ki vstopi v lobanjsko votlino in oskrbuje predvsem možgane **sin.**: notranja karotidna arterija, arteria carotis interna, **nožnična** ~ vaginalna arterija, **obrazna** ~ veja arterije, ki se odcepi od zunanje vratne arterije (prašič, pes) ali jezično-obraznega debla (govedo, konj) in poteka ob spodnjem robu spodnje čeljusti ter oskrbuje zunanje strukture na obraznem delu glave **sin.**: facialna arterija, arteria facialis, **obstranska komoličnica** ~ veja nadlaktne arterije, ki je usmerjena proti komolcu in nato navzdol proti zapestju, oskrbuje mišice upogibalke zapestja in prstnih sklepov **sin.**: arteria collateralis ulnaris, **obtura-torna** ~ veja sprednje zadnjične arterije (konj) ali notranje črevnične arterije (prašič), ki poteka vzdolž telesa črevnice skozi zadelano odprtino **sin.**: arterija mašilka, arteria obturatoria, **očesna kotna** ~ ena od vej obrazne arterije, ki oskrbuje področje obraza pred očesom **sin.**: arteria angularis oculi, **okcipitalna** ~ zatilna arterija, **osrednja mrežnična** ~ arterija, ki nastane

z združitvijo notranje in zunanje očesne arterije in vstopi v zrklo ob vidnem žilcu, njene veje oskrbujejo mrežnico in so vidne pri pregledu očesnega ozadja z oftalmoskopom **sin.**: arteria centralis retinae, **pazdušna** ~ arterija, ki je neposredno nadaljevanje podključnične arterije, potem, ko se ta previje okoli prvega rebra v področju pazduhe ter s svojimi vejami oskrbuje sprednjo okončino in dele prsne stene **sin.**: aksilarna arterija, arteria axillaris, **podključnična** ~ parna arterija, iz katere izvirajo neposredno ali posredno vretenčna arterija, rebarno-vratno deblo, notranja prsna arterija, površinska vratna arterija, njeno neposredno nadaljevanje pa je aksilarna arterija (izvira iz brahiocefaličnega debela) **sin.**: arteria subclavia, **podkolenska** ~ arterija, ki nadaljuje stegensko arterijo na zadnji strani kolenskega sklepa **sin.**: arteria poplitea, **podočnična** ~ veja zgornje-čeljustne arterije, ki oskrbuje zgornjo čeljust in zobe v njej **sin.**: infraorbitalna arterija, arteria infraorbitalis, **podplatne stopalne -e** arterije, ki potekajo med stopalnicami in se povežejo s skupnimi podplatnimi prstnimi arterijami **sin.**: arteriae metatarsales plantares, **podplečnična** ~ veja pazdušne arterije, ki poteka ob sprednjem robu plečnice in s svojimi vejami oskrbuje predvsem mišičje za plečnim sklepom **sin.**: arteria subscapularis, **popkovnična** ~ parna arterija v popkavnici, ki poteka od plodu proti posteljici **sin.**: arteria umbilicalis, **površinska brahialna** ~ površinska nadlaktna arterija, **površinska kranialna epigastrična** ~ površinska sprednja predtrebušna arterija, **površinska nadlaktna** ~ veja nadlaktne arterije, ki jo imajo samo mesojedi, poteka po upogibni strani komolčnega sklepa in preide v površinsko podlaktno arterijo **sin.**: površinska brahialna arterija, arteria brachialis superficialis, **površinska podlaktna** ~ arterija, ki samo pri mesojedih poteka po sprednji strani podlakta do zapestja, kjer preide v skupne hrbtiščne prstne arterije **sin.**: arteria antebrachialis superficialis, **površinska senčna** ~ veja zunanje vratne arterije, ki oskrbuje področje med ušesom in očesom, pri prežvekovalcih tudi rog **sin.**: površinska temporalna arterija, arteria temporalis superficialis, **površinska sprednja predtrebušna** ~ veja sprednje predtrebušne arterije, ki poteka v podkožju spodnje trebušne stene nazaj (imajo jo samo prežvekovalci in mesojedi, pri katerih oddaja tudi veje za področje mlečnih žlez) **sin.**: površinska kranialna epigastrična arterija, arteria epigastrica cranialis superficialis, **površinska temporalna** ~ površinska senčna arterija, **preponsko-trebušna** ~ skupno deblo zadnje preponske arterije in sprednje trebušne arterije pri mesojedih, izvira iz trebušne aorte v višini ledvenega vretenca **sin.**: arteria phrenicoabdominalis, **radialna** ~ koželjnična arterija, **renalna** ~ ledvična arterija, **safenska** ~ veja stegenske

arterije, ki poteka površinsko po sredinski ploskvi stegna in se v višini kolena razcepi na zadnjo in sprednjo vejo **sin.**: arteria saphena, **sapnično-požiralnikova** ~ neparna arterija, ki se navadno odcepi od aortnega loka in oskrbuje z oksigenirano krvjo pljuča in požiralnik **sin.**: bronhozofagealna arterija, arteria bronchooesophagea, **semenovodna** ~ veja arterije obsečnice (mesojedi) ali popkovne arterije (drugi domači sesalci), ki oskrbuje semenovod pri samcu (je homologna maternični arteriji pri samicah) **sin.**: arteria ductus deferentis, **sigmoidne -e** arterije, ki imajo obliko črke S **sin.**: arteriae sigmoideae, **sistemske -e** arterije, po katerih poteka sistemski krvni obtok, **skupne dlanske prstne -e** arterije, ki potekajo med dlančnicami do prstov in jim dovajajo večino krvi **sin.**: arteriae digitales palmarae communes, **skupne hrbtiščne prstne -e** arterije, ki potekajo površinsko med dlančnicami ali stopalnicami in izvirajo iz različnih podlaktnih arterij sprednjih okončin ali iz sprednje veje safenske arterije na zadnji okončini **sin.**: arteriae digitales dorsales communes, **skupna karotidna** ~ skupna vratna arterija, **skupna medkostna** ~ zadnja veja nadlaktne arterije, ki se pod komolčnim sklepom prebije skozi špranjo med koželjnico in komolčnico in se nato razcepi **sin.**: arteria interossea communis, **skupne podplatne prstne -e** arterije, ki izvirajo iz sredinske podplatne arterije in potekajo površinsko na podplatni ploskvi stopala **sin.**: arteriae digitales plantares communes, **skupna vratna** ~ parna arterija, ki poteka ob sapniku vzdolž vratu in oskrbuje s svojimi vejami večino anatomskih struktur na glavi, v medčeljustju se razcepi na notranjo in zunanjo vratno arterijo **sin.**: karotida, skupna karotidna arterija, arteria carotis communis, carotis, **solzna** ~ veja zunanje očesne arterije, ki oskrbuje solzno žlezo **sin.**: lakrimalna arterija, arteria lacrimalis, **spodnja alveolarna** ~ spodnja zobnična arterija, **spodnja ustnična** ~ veja obrazne arterije, ki poteka vzdolž spodnje čeljustnice do spodnje ustnice **sin.**: arteria labialis inferior, **spodnja zobnična** ~ veja zgornječeljustne arterije, ki oskrbuje spodnjo čeljust in zobe v njej **sin.**: spodnja alveolarna arterija, arteria alveolaris inferior, **sprednja -danke** veja zadnje oporkove arterije, ki oskrbuje predvsem del descendnega kolona in danko **sin.**: kranialna rektalna arterija, arteria rectalis cranialis, **sprednja ~ ovijalka nadlahtnice** zadnja veja pazdušne arterije, ki oskrbuje mišičje pred plečnim sklepom in nadlahtnico **sin.**: arteria circumflexa humeri cranialis, **sprednja ~ penis** veja zunanje sramne arterije, ki anastomozira z zgornjo arterijo penisa in skupaj z njo oskrbuje predvsem glavicco penisa (žila je izrazita predvsem pri konju) **sin.**: kranialna arterija penisa, arteria penis cranialis, **sprednje ciliarnikove -e** veja zunanje očesne arterije, ki

oskrbujejo dele zrkla **sin.:** arteriae ciliares anteriores, **sprednja golenična** ~ arterija, ki izhaja iz podkolenske arterije in poteka med mišicami na zgornji in stranski strani golenice **sin.:** kranialna tibialna arterija, arteria tibialis cranialis, **sprednja grina** ~ veja sprednje ščitnične arterije (konj), skupne vratne arterije (govedo, prašič) ali zunanje vratne arterije (pes), ki oskrbuje mišice in sluznice grla **sin.:** kranialna laringealna arterija, arteria laryngea cranialis, **sprednja medkostna** ~ sprednja veja skupne medkostne arterije, ki oskrbuje mišice podlaktja **sin.:** arteria interossea cranialis, **sprednja oporkova** ~ druga neparna veja trebušne aorte, od katere se odcepi v višini prvega ali drugega ledvenega vretenca in s svojimi vejami oskrbuje večji del tankega in debelega črevesa **sin.:** kranialna mezenterialna arterija, arteria mesenterica cranialis, **sprednja pankreasno-duodenalna** ~ veja želodčno-dvanajstnikove arterije, ki skupaj z zadnjo pankreasno-duodenalno arterijo oskrbuje trebušno slinavko in dvanajstnik **sin.:** arteria pancreaticoduodenalis cranialis, **sprednja predtrebušna** ~ nadaljevanje notranje prsne arterije, potem ko se slednja prebije skozi prepono iz prsne v trebušno votlino, njene veje oskrbujejo spodnji trebušno steno in pripadajoče mlečne žleze **sin.:** kranialna epigastrična arterija, arteria epigastica cranialis, **sprednja sečnikova** ~ veja popkovne arterije, ki oskrbuje sprednji del sečnika **sin.:** kranialna vezikalna arterija, arteria vesicalis cranialis, **sprednja ščitnična** ~ arterija, ki izhaja iz sprednjega dela skupne vratne arterije in oskrbuje predvsem ščitnico, grlo in del žrela **sin.:** kranialna tiroidna arterija, arteria thyroidea cranialis, **sprednja trebušna** ~ arterija, ki pri prašiču in psu oskrbuje sprednji del stranske trebušne stene, pri psu je veja preponsko-trebušne arterije, pri prašiču pa se odcepi od trebušne aorte **sin.:** kranialna abdominalna arterija, arteria abdominalis cranialis, **sprednja vimenska** ~ pri govedu, ovcah in kobilah veja zunanje sramne arterije, ki oskrbuje sprednje dele vimena **sin.:** kranialna mamarna arterija, arteria mammaria cranialis, **sprednja zadnjična** ~ veja notranje črevnične arterije (prežvekovalci, prašič) ali zadnje zadnjične arterije (konj, pes), ki oskrbuje mišice, prilegajoče črevničnemu krilu z lateralne strani **sin.:** kranialna glutealna arterija, arteria glutea cranialis, **sredinska** ~ **ovijalka stegenice** veja globinske stegenske arterije za mišice v zadnjici **sin.:** arteria circumflexa femoris medialis, **sredinska podplatna** ~ veja safenske arterije, ki poteka po medialni ploskvi skočnega sklepa **sin.:** arteria plantaris medialis, **središčna** ~ arterija, ki neposredno nadaljuje nadlaktno arterijo in poteka po notranji strani podlakta **sin.:** mediana arterija, arteria mediana, **središčna križnična** ~ arterija, ki neposredno nadaljuje

trebušno aorto in poteka po spodnji strani križnice **sin.:** arteria sacralis mediana, **središčna repna** ~ arterija, ki poteka po spodnji ploskvi repnih vretenc (pri govedu služi za tipanje pulza) **sin.:** arteria caudalis mediana, **srednja adrenalna** ~ srednja nadledvična arterija, **srednja** ~ **danke** veja vaginalne arterije ali arterije obsečnice za steno danke, v kateri anastomozira z vejami sprednje in zadnje arterije danke **sin.:** arteria rectalis media, **srednja** ~ **klitorisa** veja obturatorne arterije, ki jo ima le kobila in po kateri doteka večina krvi v klitoris **sin.:** srednja arterija ščegetavčka, arteria clitoridis media, **srednja** ~ **penisa** veja obturatorne arterije, ki jo ima le konj in po kateri doteka večina krvi v penis **sin.:** arteria penis media, **srednja** ~ **ščegetavčka** srednja arterija klitorisa, **srednja kavdalna femoralna** ~ srednja zadnja stegenska arterija, **srednja kolonova** ~ veja ileokolične arterije (mesojedi), desne kolonove arterije (prašič, konj) ali sprednje oporkove arterije (prežvekovalci), ki oskrbuje prečni kolon **sin.:** arteria colica media, **srednja nadledvična** ~ arterija ali več arterij, ki se odcepijo od trebušne aorte in oskrbujejo nadledvično žlezo **sin.:** srednja adrenalna arterija, arteria adrenalis media, **srednja zadnja stegenska** ~ srednja od treh arterij, ki se odcepijo od stegenske arterije v mišičje stegna **sin.:** srednja kavdalna femoralna arterija, arteria caudalis femoris media, **stegenska** ~ arterija, ki je neposredno nadaljevanje zunanje črevnične arterije, poteka po stegenskem rovu proti zadnji ploskvi kolenskega sklepa, kjer prehaja v podkolensko arterijo (služi tudi za tipanje pulza) **sin.:** femoralna arterija, arteria femoralis, **stranska** ~ **ovijalka stegenice** veja stegenske arterije, ki prehranjuje kolčni sklep in sprednji del stegna **sin.:** arteria circumflexa femoris lateralis, **stranska nosna** ~ veja obrazne arterije ali podočnične arterije (odvisno od vrste živali), ki oskrbuje stransko nosno področje in gobec **sin.:** arteria lateralis nasi, **stranska podplatna** ~ stranska veja zadnje veje safenske arterije, ki poteka po stranski ploskvi stopala **sin.:** arteria plantaris lateralis, **stranska prsna** ~ arterija, ki izhaja iz pazdušne arterije (mesojedi) ali iz zunanje prsne arterije (prašič) in poteka med globinsko prsno mišico in široko hrbtno mišico in ju oskrbuje, poleg tega tudi prsne dele vimena ter del trupne kožne mišice **sin.:** stranska torakalna arterija, arteria thoracica lateralis, **stranska torakalna** ~ stranska prsna arterija, **testikularna** ~ modova arterija, **trebušna** ~ drobovna arterija, **vaginalna** ~ arteriji obsečnice pri samcih homologna arterija pri samicah, od katere se odcepijo veje za maternico, zadnji del sečnika in medenični del sečnice, srednja arterija danke in veja za presredek **sin.:** nožnična arterija, arteria vaginalis, **večja nebna** ~ veja navzdolnje nebnne arterije, ki poteka vzdolž trdega neba in ga

oskrbuje **sin.**: arteria palatina major, **vitelinska** ~ 1. arterija, ki oskrbuje rumenjarkovo vrečko **sin.**: arteria vitellina 2. arterija v jajčnem rumenjaku oplojenega kokošjega jajca **sin.**: arteria vitellina, **vranična** ~ ena od treh vej drobovne arterije, ki oskrbuje vranico **sin.**: arteria lienalis, **vretenčna** ~ veja podključnične arterije, ki poteka ob vratni hrbtenici in oddaja veje zanjo, za hrbtenjačo ter prilagajoče se mišičje vratu **sin.**: arteria vertebralis, **zadnja ~ danke** ena od treh arterij danke, ki se odcepijo od notranje sramne arterije ali njenih vej in oskrbujejo področje danke in presredka **sin.**: kavdalna rektalna arterija, arteria rectalis caudalis, **zadnja ~ ovijalka nadlahtnice** veja podplečnične arterije, ki od zadaj obide nadlahtnico in oskrbuje predvsem področje plečnega sklepa **sin.**: arteria circumflexa humeri caudalis, **zadnja golenična** ~ veja podkolenske arterije, ki oskrbuje predvsem mišice na zadnji strani goleni **sin.**: kavdalna tibialna arterija, arteria tibialis caudalis, **zadnja medkostna** ~ arterija pri mesojedih, ki se odcepi od skupne medkostne arterije in poteka med koželjnic in komolčnico do zapestnega sklepa **sin.**: arteria interessea caudalis, **zadnja oporkova** ~ neparna arterija, ki se odcepi od trebušne aorte v višini četrtega do šestega ledvenega vretenca in oskrbuje predvsem descendentni kolon in danko **sin.**: kavdalna mezenterialna arterija, arteria mesenterica caudalis, **zadnja pankreasnoduodenalna** ~ veja sprednje oporkove arterije, ki oskrbuje dvanajstnik in desni krak trebušne slinavke **sin.**: arteria pancreaticoduodenalis caudalis, **zadnja predtrebušna** ~ arterija, ki poteka vzdolž preme trebušne mišice in anastomozira s sprednjo predtrebušno arterijo ter oskrbuje predvsem spodnjo trebušno steno **sin.**: kavdalna epigastrična arterija, arteria epigastica caudalis, **zadnja preponska** ~ arterija, ki se odcepi od descendente aorte v višini njenega prehoda skozi prepono, pri mesojedih pa navadno od preponsko-trebušne arterije in oskrbuje predvsem ledveni del prepone **sin.**: kavdalna frenična arterija, arteria phrenica caudalis, **zadnja sečnikova** ~ veja zadnje oporkove arterije ali vaginalne arterije, ki oskrbuje večji del sečnika ter del sečnice in sečevoda **sin.**: kavdalna vezikalna arterija, arteria vesicalis caudalis, **zadnje stegenske ~e** tri veje, ki se odcepijo od stegenske arterije in oskrbujejo stegensko mišičje **sin.**: kavdalne femoralne arterije, arteriae femorales caudales, **zadnja ščitnična** ~ arterija, ki se odcepi od brahiocefaličnega debla in poteka ob sapniku in požiralniku do ščitnice, kjer se združi s sprednjo ščitnično arterijo, s katero oskrbuje ščitnico **sin.**: kavdalna tiroidna arterija, arteria thyroidea caudalis, **zadnja uheljna** ~ veja zunanje vratne arterije, ki oskrbuje zunanje uho in njegovo okolico **sin.**: kavdalna avrikularna arterija, arteria auricularis caudalis, **zadnja**

vimenska ~ veja zunanje sramne arterije, ki oskrbuje dele vimena pri kobilah, kravah in ovcah **sin.**: kavdalna mamarna arterija, arteria mammaria caudalis, **zadnja zadnjična** ~ veja notranje črevnične arterije, katere veje oskrbujejo steno medenične votline, zadnjično področje, rep in področje presredka **sin.**: kavdalna glutealna arterija, arteria glutea caudalis, **zagozdnično-nebna** ~ veja navzdoljne nebne arterije, ki oskrbuje predvsem sluznico nosne votline **sin.**: arteria sphenopalatina, **zatilna** ~ arterija, ki oskrbuje področje zatilja in tilnika ter navadno anastomozira z vretenčno arterijo, pri prežvekovalcih in prašiču se odcepi od notranje vratne arterije, pri konju in psu pa od zunanje vratne arterije **sin.**: okcipitalna arterija, arteria occipitalis, **zgornja ~ klitorisa** veja arterije klitorisa, homologna zgornji arteriji penisa **sin.**: arteria clitoridis dorsalis, **zgornja ~ penisa** veja arterije penisa, ki poteka vzdolž zgornje strani penisa in oskrbuje predvsem glavico penisa **sin.**: dorzalna arterija penisa, arteria penis dorsalis, **zgornja ~ presredka** veja vaginalne arterije (prežvekovalci, prašič) ali zadnje zadnjične arterije (mesojedi), ki oskrbuje področje presredka in zunanjo zapiralko zadnjika **sin.**: dorzalna perinealna arterija, arteria perinealis dorsalis, **zgornje medrebrne ~e** veje rebro-vratnega debla in prsne aorte, ki z dorzalne strani vstopajo v medrebrne prostore **sin.**: dorzalne interkostalne arterije, arteriae intercostales dorsales, **zgornja nosna** ~ veja obrazne arterije (konj), podočnične arterije (pes) ali lične arterije (prežvekovalci), ki oskrbuje zgornji del gobca **sin.**: dorzalna nosna arterija, arteria dorsalis nasi, **zgornja plečnična** ~ veja rebro-vratnega debla (prežvekovalci, konj, mesojedi) ali podključnične arterije (prašič), ki oskrbuje mišice pod medplečjem **sin.**: arteria scapularis dorsalis, **zgornja rebro-trebušna** ~ parna veja prsne aorte, ki se od slednje odcepi za zadnjim rebrom in oskrbuje tudi del trebušne stene **sin.**: arteria costoabdominalis dorsalis, **zgornja zadnja stegenska** ~ zgornja veja stegenske arterije **sin.**: arteria caudalis femoris proximalis, **zgornje-čeljustna** ~ nadaljevanje zunanje vratne arterije po odcepitvi površinske senčne arterije, preko svojih vej oskrbuje orbito s pripadajočimi strukturami, zgornjo in spodnjo čeljust, senčno mišico, del nosne votline in mehko nebo **sin.**: maksimalna arterija, arteria maxillaris, **zunanja črevnična** ~ veja, ki se odcepi od trebušne aorte v višini zadnjega ledvenega vretenca in s svojimi vejami oskrbuje dele trebušne in medenične stene in večji del zadnje okončnice **sin.**: arteria iliaca externa, **zunanja karotidna** ~ zunanja vratna arterija, **zunanja očesna** ~ veja zgornječeljustne arterije, ki oskrbuje zrklo in pripadajoče strukture **sin.**: zunanja oftalmična arterija, arteria ophthalmica externa, **zunanja oftalmična** ~ zunanja očesna arterija, **zunanja**

prсна ~ veja aksilarne arterije, ki oskrbuje predvsem mišičje prsnega koša **sin.:** zunanja torakalna arterija, arteria thoracica externa, **zunanja sramna** ~ veja sramno-predtrebušnega debela, ki se spusti skozi dimeljski kanal in s svojimi vejami oskrbuje kožo na spodnji strani trebuha, del zunanjih spolovil, pri samici del mlečnih žlez **sin.:** arteria pudenda externa, **zunanja torakalna** ~ zunanja prsna arterija, **zunanja vratna** ~ ena od dveh vej skupne vratne arterije, ki oskrbuje čeljust, organe v ustni votlini in vse površinske strukture na lobanji **sin.:** zunanja karotidna arterija, arteria carotis externa, **želodčno-dvanajstnikova** ~ veja jetrne arterije, ki se razcepi v desno gastroepiploično arterijo in sprednjo pankreasno-duodenalno arterijo **sin.:** gastroduodenalna arterija, arteria gastroduodenalis

SIN.: odvodnica, utripalnica, arteria
OKR.: a.

artêrijski -a -o nanašajoč se na arterijo:

~a anevrizma, ~a cirkulacija, ~o deblo, ~a embolija, ~a hiperemija, ~a hipertenzija, ~a hipotenzija, ~a kapilara, ~a kri, ~a krvavitev, ~ možganski obroč, ~o mrežje, ~ pulz, ~a pulzna krivulja, ~a punkcija, ~a skleroza, ~ stožec, ~a tenzija, ~ tlak, ~a tromboza, ~a vez, ~ vod, avtoregulacija ~ega tlaka, Willisov ~ obroč

SIN.: arterialen (1), arterialis, arteriosus

arteriografija -e ž kontrastno rentgensko slikanje arterij

arteriogram -a m rentgenogram arterij

arteriola -e ž drobna veja arterije, ki se praviloma razcepi v kapilare:

prekapilara ~ prekapilara
SIN.: arteriola (lat.)

arteriola -ae ž [arterijola] arteriola

arteriolit -a m kamen v arteriji, nastal s kalcifikacijo trombusa
PRIM.: angiolit, flebolit

arteriolitis -a m vnetje arteriol
SIN.: arteriolitis (lat.)

arteriolitis -idis m [arterijolitis] arteriolitis

arteriologija -e ž veda o arterijah

arteriolonecrosis -is ž [arterijolonekrózis] arteriolonekroza

arteriolonekróza -e ž nekroza arteriol
SIN.: arteriolonecrosis

arteriolosclerosis -is ž [arteriolosklerózis] arterioloskleroza

arterioloskleróza -e ž skleroza arteriol
SIN.: arteriolosclerosis

artêronekróza -e ž nekroza arterij

artêriopatija -e ž bolezen arterij

arteriosclerosis -is ž [artêriosklerózis] arterioskleroza

artêrioskleróza -e ž bolezen arterij z otrdelostjo in izgubo elastičnosti sten

SIN.: arterijska skleroza, arteriosclerosis

artêriospázem -zma m krč stene arterije

artêriostenóza -e ž zoženje svetline arterije

artêriostrépsa -e ž zasukanje pretrgane ali prerezane manjše žile s precepko po Péanu za ustavitev krvavitve

arteriosus -a -um [arterijózus] arterijski:

circulus ~ cêrebri, cónus ~, dúctus ~, ligaméntum ~um, púlsus ~, réte ~um, trúnCUS ~

artêriotomija -e ž kirurško prerezanje arterije

artêriotripsija -e ž stisnjenje arterije (zaradi ustavitve krvavitve)

arteriovenosus -a -um [artêrijovenózus] arteriovenski (2):

anastomósis ~a arteriovenska anastomoza

artêriovénski -a -o nanašajoč se na zvezo med arterijo in veno:

~a anastomoza, ~a anevrizma

SIN.: arteriovenosus

Arteriviridae [arteriviríde] družina virusov RNK z ovojnico z rodом *Arterivirus*

Arterivirus [arterivírus] rod virusov RNK iz družine Arteriviridae, v katerem sta virus arteriitisa konj in virus prašičjega reprodukcijskega in respiratornega sindroma

arterivírus -a m virus iz rodu *Arterivirus*:
konjski ~ virus arteriitisa konj

artéški -a -o v zvezi:
~a voda

arthralgia -ae ž [artrálgija] artralgija

arthriticus -a -um [artrítikus] artritičen

arthritis -idis ž [artrítis] artritis:

~ **adhaesiva** adhezivni artritis, ~ **allérgica** alergijski artritis, ~ **defórmans** deformirajoči artritis, ~ **exudativa** eksudativni artritis, ~ **fungósa** mikotični artritis, ~ **mónarticuláris** monoartritis, ~ **mónoarticuláris** monoartritis, ~ **rheumática** revmatični artritis, ~ **rheumatoidea** revmatoidni artritis, ~ **suppurativa** gnojni artritis, ~ **úrica** urični artritis

arthrocentesis -is ž [artrocéntézis] artrocenteza

Arthroderma [artrodérma] rod askomicet, v katerega se uvrščajo dermatofiti v spolnem stadiju iz rodov *Microsporum* in *Trichophyton*

arthrodesis -is ž [artrodézis] artrodeza

arthrodinia -ae ž [artrodínija] artralgija

arthrodysplasia -ae ž [ártrodisplázija] artrodisplazija

arthrolithiasis -is ž [ártrolitíjzais] artrolitiazia

arthrolysis -is ž [artrolízis] artroliza

A

arthropatia -ae ž [artropátija] artropatija

Arthropoda [artropóda] členonožci

arthrosis -is ž [artrózis] artroza

Arthus, Nicolas-Maurice [artís nikolá morís] (1862–1945) francoski fiziolog

Arthusov -a -o [artísov] v zvezi:
~ fenomen

articularis -e [artikularís] sklep:

cápsula ~, cartílago ~, cávum ~e, circumferéntia ~, discus ~, fácies ~, fractúra ~, lábrum ~e, músculus ~e cóxae, músculus ~e húmeri, procéssus ~, réte ~e

articulatio -onis ž [artikulácijo -ónis] sklep:

~ **atlántoaxiális** nosačevo-okretačev sklep,
~ **atlántooccipítális** atlantookcipitalni sklep,
~ **cápitis cóstae** sklep rebre glave, ~ **cáрпи** zapestni sklep, ~ **cartilaginea** sinhondroza,
~ **compósita** sestavljeni sklep, ~ **condyláris** čvršasti sklep, ~ **cóxae** kolčni sklep, ~ **cúbiti** komolčni sklep, ~ **ellipsoidea** elipsoidni sklep,
~ **fémorotibiális** stegnenično-golenični sklep,
~ **fibrósa** fibrozni sklep, ~ **génus** kolenski sklep,
~ **húmeri** plečni sklep, ~ **ónes intermetacárpeae** medzapestnični sklepi, ~ **ónes intervertebráles** medvretenčni sklepi, ~ **plána** ravni sklep,
~ **rádioulnáris distális** spodnji koželjnično-komolčni sklep, ~ **rádioulnáris proximális** zgornji koželjnično-komolčni sklep,
~ **sacroiliaca** križnično-črevnični sklep,
~ **selláris** sedlasti sklep, ~ **simplex** preprosti sklep, ~ **sphaeroidea** kroglasti sklep,
~ **sternocostális** prsnično-rebrni sklep,
~ **synoviális** sinovijski sklep, ~ **társi** skočni sklep, ~ **társocrurális** nartno-golenji sklep,
~ **témporomandibuláris** čeljustni sklep,
~ **trochoidea** kolesasti sklep

articulus -i m [artíkulus] sklep

artikulácija -e ž sklep

artikulácijski -a -o sklepen:
~a ploskev

artikuláren -rna -o sklepen:
~i diskus, ~a fraktura

artikulirati -am nedov. in dov. stikati se v sklepu

Artiodactyla [artijodáktila] sodoprsti kopitarji

artiodáktíl -a m sodoprsti kopitar

artralgija -e ž bolečina v sklepu

SIN.: artrodinija, arthralgija, arthrodinia

artrektomija -e ž kirurška odstranitev sklepa

artritičen -čna -o nanašajoč se na artritis: ~a otekline, ~e spremembe
SIN.: arthriticus

arthritis -a m vnetje sklepa: akutni ~, travmatski ~
virus infekcijskega ~a in encefalitisa koz
adhezivni ~ artritis z zarastlinami SIN.: arthritus
adhaesiva, **alergijski** ~ vnetje sklepa neznanega
etiologije, morda alergijske SIN.: arthritus

allergica, **ankilozirajoči** ~ kronično vnetje, ki omejuje gibljivost sklepa zaradi kroničnih zarastlin sklepne ovojnice, **deformirajoči** ~ kronično vnetje sklepa, ki povzroča vidne deformacije, navadno posledica revmatoidnega artritisa SIN.: arthritus deformans, **eksudativni** ~ artritis z eksudatom v sklepu ali okrog sklepa SIN.: arthritus exudativa, **fungozni** ~ mikotični artritis, **gnojni** ~ akutno vnetje sklepne ovojnice, navadno posledica hematogenega vnosa piogenih bakterij SIN.: piogeni artritis, arthritus suppurativa, **infekcijski** ~ artritis zaradi okužbe z mikroorganizmi, **infekcijski** ~ in **encefalitis** koz bolezen koz z artritismom, encefalitisom in pljučnico, ki jo povzroča virus infekcijskega artritisa in encefalitisa koz, **lymski** ~ artritis pri lymski boreliozni, **mikotični** ~ artritis, ki ga povzročajo glivice SIN.: fungozni artritis, arthritus fungosa, **monoartikularni** ~ monoarthritis, **oligoartikularni** ~ oligoarthritis, **piogeni** ~ gnojni artritis, **poliartikularni** ~ poliarthritis, **rdečični** ~ artritis, navadno več sklepov, ki se lahko razvije zlasti pri kronični obliki rdečice, **revmatski** ~ kronično vnetje neznanega izvora, navadno več sklepov, ki se pogosto razvije v ankilozo SIN.: arthritus rheumatica, **revmatoidni** ~ kronična imunska bolezen, navadno več sklepov, ki se pogosto razvije v ankilozo SIN.: arthritus rheumatoides, **streptokokni** ~ artritis, ki ga povzročajo streptokoki, **určni** ~ vnetje sklepa zaradi nabiranja uratov v sklepnem hrustancu SIN.: arthritus urica

SIN.: arthritus

artritizem -zma m posebna dovzetnost za boleznii sklepov

artrocentéza -e ž kirurški vbod zaradi punkcije sklepa

SIN.: arthrocentesis

ártrocirkaméter -tra m naprava za merjenje obsega sklepa

artrodéza -e ž otrditev sklepa zaradi zraščanja sklepnih površin, navadno po operaciji:
ekstraartikularna ~ otrditev tkiva ob sklepu

SIN.: arteficialna ankilozna, sindeza, arthrodiesis

artrodinija -e ž artralgija

artrodisplazija -e ž displazija sklepov
SIN.: arthrodysplasia

artrofit -a m nenormalni izrastek v sklepni votlini

artrogén -a -o ki izhaja iz sklepa:

~a bolečina, ~a kontraktura

artrografija -e ž rentgensko slikanje sklepov, navadno po vbrizganju kontrastnega sredstva

artrogram -a m rentgenogram sklepa

ártrohondritis -a m vnetje sklepne hrustanca

artrolít -a m zasušeni in poapneli eksudat v sklepu
SIN.: sklepni kamen

ártrolitíaza -e ž nastajanje kamnov v sklepu, navadno pri protinu
SIN.: arthrolithiasis

artrolíza -e ž kirurška odstranitev zarastlin anki loznega sklepa
SIN.: arthrolysis

artrologija -e ž veda o sklepih

artrométer -tra m goniometer

artronoza -e ž zastar. artropatija

artropatija -e ž katera koli bolezen sklepa
SIN.: artronoza, arthropatia

artroplástičen -čna -o nanašajoč se na artroplastiko (2):
 ~i sklep

artroplástika -e ž **1.** operacija, po kateri je sklep spet gibljiv
2. vsaditev umetnega sklepa

ártropnevmografija -e ž rentgensko slikanje sklepa po intraartikularni injekciji zraka

artropód -a m členonožec

artoskóp -a m optični instrument za pregled notranjosti sklepa

artroskopija -e ž pregled sklepa z artroskopom

artrospóra -e ž spora pri glivicah, ki nastane z razčlenitvijo micelijskega vlakna

artrótičen -čna -o artrozen

artrotomija -e ž operacijsko odpiranje sklepa

artróza -e ž degenerativna bolezen sklepov s pripadajočimi mišicami, burzami in vezmi, ki jo spremljata bolečina in motena gibljivost
SIN.: osteoartróza, arthrosis, osteoarthritis

artrózen -zna -o nanašajoč se na artrozo:
 ~i sklep
SIN.: artrotičen

arytenoideus -a -um [aritenóideus] po obliki podoben vrču:
 cartilágo ~a

aržén -a m kemijski element, polkovina, ki se v majhnih količinah uporablja kot zdravilo ali roborans, bistven mikroelement
SIMB.: As

aržénast -a -o arzenov(III):
 ~a kislina

aržénik -a m zelo strupen bel prah brez okusa, ki vsebuje arzen
SIN.: arzenov(III) trioksid

arzenizem -zma m zastrupitev z arzenom

arzenotóksičen -čna -o strupen zaradi vsebnosti arzena

aržénov -a -o arzenov(V):
 ~a kislina

aržénov(III) -a(III) -o(III) nanašajoč se na trivalentni arzen:
 ~a(III) kislina, ~(III) trioksid
SIN.: arzenast, arsenicosus

aržénov(V) -a(V) -o(V) nanašajoč se na petvalentni arzen:
 ~a(V) kislina, ~(V) pentoksid
SIN.: arzenov

As [aès] simb. arzen

asanácija -e ž izboljšanje zdravstvenih ali higienskih razmer: ~ hleva
SIN.: sanacija (2), sanitacija

asanacijski -a -o nanašajoč se na asanacijo: ~ ukrep
SIN.: sanacijski

asanirati -am dov. in nedov. izboljšati zdravstvene ali higienske razmere
SIN.: sanirati

ascariasis -is ž [askarijázis] askaridoza

Ascarididae [askaridíde] družina nematodov z rodovi *Ascaris*, *Parascaris* in *Toxascaris*

ascariidiasis -is ž [askaridijázis] askaridoza

ascariidiosis -is ž [askaridijózis] askaridoza

ascariosis -is ž [askarijózis] askaridoza

Ascaris [áskaris] rod nematodov iz družine Ascariidae:
 ~ *súum* prašičja glista

ascendénca -e ž izvor po prednikih

ascendens -entis [ascéndens -éntis] ascendenten:
 áorta ~, cólon ~, inflammatió ~

ascendènt -ènta m prednik

ascendènten -tna -o ki se vzpenja, širi navzgor:
 ~a aorta, ~i kolon, ~i krak pulznega vala, ~o vnetje
SIN.: navzgornji, ascendens

ascensus -us m [ascéncus] ascensus

ascéncus -a m premikanje organa naprej ali v njegovo končno lego
SIN.: ascensus

Aschoff, Karl Albert Ludwig [ášof kárl álbért lúdvik] (1866–1942) nemški patolog

Aschoff-Tawarov -a -o [ášof-tavárov] v zvezi:
 ~ vozec

ascíten -tna -o ascitesen (1)

ascítes -a m trebušna vodenica

ascítesen -sna -o **1.** nanašajoč se na trebušno vodenico:

~i sindrom perutnine, ~a tekočina

SIN.: ascíten

2. nanašajoč se na ascitesno tekočino:

~i agar

Ascoli, Alberto [áskoli albérto] (1877–1957) italijanski serolog

A

Ascolijev -a -o [áskolijev] v zvezah:
~a precipitacija, ~ serum, ~a termoprecipitacija, hladna ~a precipitacija

Ascomycota [askomikóta] zaprtotrosnice

ascorbicus -a -um [askórbikus] askorbinski:
ácídum ~um

áseksuálen -lna -o nespolen:
~o razmnoževanje

asépsa -e ž stanje brez kužnih mikroorganizmov
PRIM.: sterilnost

asepticus -a -um [aséptikus] aseptičen:
necrósis ~a

aséptičen -čna -o ki je brez kužnih mikroorganizmov: ~o vnetje
~a nekroza, ~a operacija, ~i peritonitis
SIN.: brezkužen, asepticus

aséptika -e ž žarg. oddelek bolnišnice, v katerem poteka delo aseptično

Asfariviridae [asfariviríde] družina virusov DNK z rodом *Asfivirus*

asfiksija -e ž stanje zaradi pomanjkanja kisika v vdihanem zraku (posledici sta hipoksija in hiperkapnija):
~ novorojencev asfiksija pri novorojencu zaradi zapletov med porodom SIN.: asphyxia neonatorum
SIN.: asphyxia

asfiksijski -a -o nanašajoč se na asfiksijo:
~a cianoza

asfiktichen -čna -o ki mu primanjkuje kisika:
~i novorojenec

Asfivirus [ásfívirus] rod virusov iz družine Asfariviridae, v katerem je virus afriške prašičje kuge

asialia -e ž [asijálja] asialija

asialija -e ž pomanjkljivo izločanje ali nezmožnost izločanja sline
SIN.: aptialija, aptializem, aptyalia, aptyalismus, asialia

asiderótičen -čna -o sideropeničen:
~a anemija

asideróza -e ž sideropenija

ásimetrija -e ž pomanjkanje, odsotnost simetrije:
torakalna ~ nenormalna asimetrija prsnega koša, ki je navadno posledica zmanjšanja pljučnega režnja (pri govedu normalen pojav zaradi pritiska vampa na levi strani)

asimilácija -e ž 1. pretvarjanje prebavljene hrane v sestavine, lastne organizmu
2. v zvezi:
genska ~ naravni proces, v katerem se začne določena sprememba kot fenotipska adaptacija, kasneje pa lahko pride tudi do mutacij v genotipu

asimilirati -am nedov. in dov. sprejemati in spreminjati hrano v organizmu lastne sestavine

ásimptomátičen -čna -o asimptomatski: ~a žival

ásimptomátski -a -o ki ne kaže bolezenskih znakov:
~ izločevalec klic, ~ nosilec klic
SIN.: asimptomatičen

ásinêrgičen -čna -o nanašajoč se na asinergijo:
~o delovanje mišic

ásinergija -e ž neusklajeno delovanje mišic, predvsem pri boleznih centralnega živčevja
SIN.: asynergia

ásinhron -a -o ki ne poteka, ne deluje istočasno, časovno ni usklajen
PRIM.: metahron, sinhron

ásinhronija -e ž časovna neusklajenost dogodkov, procesov:
prekatna ~ nesočasno krčenje srčnih prekatov

ásintaksija -e ž pomanjkljivost ustreznega embrionalnega razvoja

asisténcia -e ž strokovno sodelovanje, strokovna pomoč pri čem (npr. pri operacijah)

asistírati -am nedov. in dov. strokovno sodelovati, pomagati pri čem, zlasti pri pomembnih opravilih (npr. pri operacijah)

ásistolija -e ž izostanek krčenja srčnih prekatov

asitija -e ž gnus, odpor do hrane

askariáza -e ž zastar. askaridoza

askarid -a m nematod iz družine Ascaridae

askaridiáza -e ž zastar. askaridoza

askaridióza -e ž zastar. askaridoza

askaridóza -e ž zajedavska bolezen pri živalih in ljudeh, ki jo povzročajo askarisi
SIN.: askariaza, askaridiazia, askaridioza, ascariasis, ascaridiasis, ascaridiosis, ascariosis

áskaris -a m nematod iz rodu *Ascaris*

Asklepiádes (124–60 pr. n. št.) grški zdravnik iz Pruse v Mali Aziji, ki je bolezní razdelil na akutne in kronične ter deloval v Rimu

Asklepíj in **Asklepíos** -a m bog zdravilstva v grški mitologiji
PRIM.: Eskulap

askomicéta -e ž glivica iz debela zaprtotrosnic

askorbínski -a -o v zvezi:
~a kislina
SIN.: ascorbicus

askospóra -e ž spolno nastala endospora pri zaprtotrosnicah

áskus -a m struktura v obliki vrečice pri zaprtotrosnicah, v kateri nastajajo askospore

Asn [aesèn] okr. asparagin

asociácija -e ž **1.** združenje manjših delcev v večje (npr. molekul beljakovinskih podenot v beljakovino)

2. združba živali, rastlin (biocenoza), ki živijo na določenem prostoru (biotopu)

3. povezava gibanj dveh organov (npr. obeh oči)

4. skupno pojavljanje dveh dednih lastnosti ali značilnosti z večjo pogostostjo, kot bi bilo pričakovati na podlagi verjetnosti (npr. peptični ulkus)

asociacijski -a -o povezovalen, združevalen:
~o vlakno

asomnija -e ž nespečnost

asparagicus -a -um [asparágikus] asparaginski:
ácídum ~um

asparagin -a m nebitvena aminokislina, amid asparaginske kisline z blagim diuretičnim učinkom, prisoten v številnih rastlinah
OKR.: Asn, N (1)

asparagináza -e ž encim, ki katalizira hidrolizo asparagina v asparaginsko kislino in amoniak

asparaginski -a -o nanašajoč se na asparagin:
~a kislina
SIN.: asparagicus

aspergil -a m plesen iz rodu *Aspergillus*

aspergilloma -atis s [aspergilóma] aspergilom

aspergillosis -is ž [aspergilózis] aspergiloza

Aspergillus [aspergilus] rod plesni s septiranim micelijem in konidiji, ki tvorijo strukture, podobne glavicam:

~ *flávus* aspergil, ki izloča aflatok sine,

~ *fumigátus* aspergil, ki povzroča sistemsko mikozo, predvsem pnevmomikozo pri piščancih, ~ *ochráceus* aspergil, ki izloča ohratoksin, ~ *ústus* aspergil, ki vsebuje ustini

aspergilóm -a m granulom, ki ga povzročajo aspergili
SIN.: aspergilloma

aspergilotoksikóza -e ž zastrupitev s toksini aspergilov

aspergilóza -e ž mikozo, ki jo povzročajo aspergili, predvsem *Aspergillus fumigatus*:
~ *čebel* okamnela čebelja zalega
SIN.: aspergillosis

aspermata -ae ž [aspermátija] aspermija

aspermatismus -i m [aspermátizmus] aspermija

aspermia -ae ž [aspérmija] aspermija

aspermija -e ž motnja v tvorbi ali izločanju sperme
SIN.: aspermata, aspermatismus, aspermia

asphyxia -ae ž [asfiksija] asfiksija:
~ *neonatórum* asfiksija novorojencev

aspirácija -e ž **1.** vdih tujka, tekočine v dihalno pot:
traealna ~ vdih tujka v pljuča skozi sapnik
SIN.: aspiratio

2. odstranjevanje z vsrkavanjem, izsesavanjem predvsem odvečne tekočine ali plina iz telesne votline, pa tudi odvzem kužnine za preiskavo:

sukcijska ~ aspiracija tekočine, zraka ali plinov s sukcijskim aparatom

aspiracijski -a -o **1.** nanašajoč se na aspiracijo (1):
~a pnevmonija, ~a pljučnica

2. nanašajoč se na aspiracijo (2):

~a biopsija, ~a drenaža, ~a igla, ~a punkcija

aspiratio -onis ž [aspirácijo -ónis] aspiracija (1):
pneumónia ex ~óne

aspirátor -ja m naprava za aspiracijo tekočine ali plina iz naravnih, umetnih ali patološko nastalih telesnih votlin

Aspirín zaščiteno ime za tablete z acetilsalicilno kislino

aspirirati -am dov. in nedov. **1.** z dihanjem sprejeti kaj v dihalno pot: ~ tekočino, ~ tujek

2. izsesati kaj iz česa: ~ gnojni eksudat

asplenia -ae ž [asplénija] asplenia

aspleniya -e ž **1.** prirojeno manjkanje ali huda nerazvitost vranice

SIN.: alienija, alienia, asplenia

2. stanje po kirurški odstranitvi vranice

SIN.: asplenia

ásporogén -a -o **1.** ki ne proizvaja spor: ~e glivice
2. ki nima spor:

~a hifa

Astacus [astákus] rod sladkovodnih in morskih rakov:

~ *astácus* jelševec, ~ *gammárus* jastog

astátičen -čna -o nanašajoč se na astazijo: ~i bolnik

astazija -e ž nezmožnost stoje zaradi motenj koordinacije pri gibanju

asteatóza -e ž bolezensko zmanjšano izločanje ali neizločanje loja in posledično luščenje kože

asténičen -čna -o **1.** nanašajoč se na astenijo
2. ki ima slabotno, šibko telesno zgradbo:

~a konstitucija

astenija -e ž pomanjkanje ali izguba telesne moči
SIN.: somastenija, asthenia

PRIM.: hipostenija

asténospermija -e ž zmanjšana vitalnost semenčic, predvsem zmanjšana giblivosť

SIN.: asthenospermia

áster -tra m struktura zvezdaste oblike, ki se pojavi v evkariontski celici med mitozo (sestavljena je iz astrosfere in okrog nje žarkasto razporejenih mikrotubulov)

Asteraceae [asteráceje] nebinovke

asternalis -e [ásternális] ki ni povezan s prsnico:
cóstae ~es

A

asteroïden -dna -o ki je zvezdaste oblike: ~a inkluzija

asthenia -ae ž [asténija] astenija

asthenospermia -ae ž [astenospèrmija] astenospermija

asthma -atis s [ástma] astma:
~ **bronchiále** bronhialna astma, ~ **cardiále** srčna astma

asthmaticus -a -um [astmátikus] astmatičen: stáтус ~

astigmatismus -i m [astigmatízmus] astigmatizem

astigmatizem -zma m napaka vida zaradi nepravilno izoblikovane roženice
SIN.: astigmatismus

ástma -e ž bolezen z napadi dispneje in dušenja:
alergijska ~ astma zaradi alergije **SIN.:** atopična astma, **atopična** ~ alergijska astma, **bronhialna** ~ občasni napadi dispneje zaradi krča gladkega mišičja v bronhusih in bronhiolusih **SIN.:** bronhialna naduha, asthma bronchiale, **ekstrinzična** ~ astma zaradi vplivov okolja, navadno alergijskega izvora, **infekcijska** ~ astma po okužbi, navadno virusna, **intrinzična** ~ astma brez zunanjih vplivov, **srčna** ~ astma zaradi oslabelosti srca **SIN.:** srčna naduha, asthma cardiale
SIN.: bronhialna alergija, naduha, asthma

astmátičen -čna -o nanašajoč se na astmo:
~i bronhitis, ~i napad, ~i status
SIN.: nadušljiv, asthmaticus

astmátik -a m žival z astmo
SIN.: nadušljivec

astmogén -a -o ki povzroča astmo: ~i prah

astmolítik -a m zdravilo za lajšanje astmatičnih napadov

ástrahan -a m astrahansko krzno

ástrahanski -a -o v zvezah:
~o jagnje, ~o krzno

astrálen -lna -o nanašajoč se na aster:
~a mitoza

astroblást -a m matična celica astrocita

astroblastóm -a m novotvorba z blago malignostjo, grajena iz astroblastov
SIN.: astroblastoma

astroblastoma -atis s [astroblastóma] astroblastom

astrocit -a m morfološko heterogena nevroglijska celica, ki nudi fizično zaščito, oporo in s presnovo omogoča delovanje nevronov v centralnem živčevju (s citoplazemskimi podaljški je pripeta na krvno žilo):
pilocitni ~ pilocit

astrocítén -tna -o nanašajoč se na astrocit:
~a reakcija

astrocítóm -a m novotvorba iz astrocitov
SIN.: astrocytoma

astrocítóza -e ž zvečano število astrocitov na mestu poškodbe, vnetja, degenerativnih sprememb ali v novotvorbi

astrocytoma -atis s [astrocítóma] astroцитom

astroglija -e ž živčnina iz astrocitov

astroféra -e ž središčna snov astra brez žarkasto razporejenih mikrostruktur

Astroviridae [ástroviríde] družina majhnih virusov RNK brez ovojnice, z značilno zvezdasto strukturo, z rodом *Avastrovirus*

Asx [aesíks] okr. asparaginska kislina

asnergija -ae ž [ásinèrgija] asinergija

AT [até] okr. alttuberkulin

ataksija -e ž nesposobnost skladnega gibanja:
cerebelarna ~ ataksija zaradi okvare v malih možganih, **cerebralna** ~ ataksija zaradi okvare v velikih možganih, **dedna** ~ dedna bolezen pri nekaterih pasmah psov, **hrbtenjačna** ~ ataksija zaradi okvare hrbtenjače **SIN.:** spinalna ataksija, ataxia spinalis, **kortikalna** ~ ataksija, ki jo povzročajo poškodbe v možganski skorji, **periferna** ~ ataksija zaradi okvare perifernih živcev, **progresivna** ~ **goveda** dedna bolezen goveda (predvsem pasme charolais), pri kateri se pojavi strma stoja in spotikanje pri leto dni starih živalih in se konča s paralizo okončin, **spinalna** ~ hrbtenjačna ataksija
SIN.: ataxia

atáktičen -čna -o nanašajoč se na ataksijo:
~a hoja

ataráktik -a m anksiolitik

atavističen -čna -o nanašajoč se na atavizem:
~i pojav

atavizem -zma m ponovitev telesnih in duševnih lastnosti davnih prednikov na potomcih (navadno posledica rekombinacije genov)

ataxia -ae ž [atáksija] ataksija:
~ **spinális** hrbtenjačna ataksija

atelectasis -is ž [atelektázis] pljučni kolaps:
~ **e compressióne** kompresijska atelektaza, ~ **e resorptióne** obstruktivna atelektaza, ~ **ex obstructióne** obstruktivna atelektaza, ~ **fetalis** fetalna atelektaza

atelektátičen -čna -o nanašajoč se na pljučni kolaps:
~a pljuča

atelektáza -e ž pljučni kolaps:
fetalna ~ normalen pljučni kolaps v fetalnem obdobju plodu, patološko pogosto pri novorojencu **SIN.:** primarna atelektaza,

atelectasis fetalis, **kompresijska** ~ pljučni kolaps zaradi stisnjenja pljuč (npr. zaradi zraka, tekočine v prsni votlini ali patološkega procesa, ki se naglo širi) **sin.:** atelectasis e compressione, **obstruksijska** ~ pljučni kolaps zaradi obstrukcije bronhusa in kasnejše absorpcije zraka iz pripadajočega območja **sin.:** resorpcijska atelektaza, atelectasis ex obstructione, atelectasis e resorptione, **parcialna** ~ pljučni kolaps, ki zajame le del pljuč, **primarna** ~ fetalna atelektaza, **resorpcijska** ~ obstruksijska atelektaza

atelija -e ž prirojeno manjkanje seskovih papil
SIN.: athelia

ateliocardia -ae ž [atelijokárdija] nepopoln razvoj srca

àtelomieliija -e ž nepopolna razvitost hrbtnjače

àteloprozopija -e ž nepopolna razvitost obraza

atenuácija -e ž zmanjšanje, oslabeitev:
~ **sevanja** zmanjšanje jakosti sevanja zaradi absorpcije in sipanja ob prehodu skozi snov,
~ **virulence** naravno ali umetno zmanjšanje patogenosti mikroorganizma (navadno za pripravo vaccine)

atenuacijski -a -o nanašajoč se na atenuacijo:
~ koeficient

atenuíran -a -o **1.** ki ima zmanjšano patogenost:
~a vakcina, ~i virus
PRIM.: mitigiran
2. stanjšán, zmanjšán
SIN.: attenuatus

atenuírati -am dov. in nedov. zmanjšati, oslabiliti virulenco mikroorganizma zaradi zmanjšanja njegove patogenosti (ohrani pa antigenske lastnosti)

ateróm -a m **1.** lojni mešiček v koži s kašasto vsebino

SIN.: kašnjak, atheroma

2. omejena sprememba v arterijski steni ali srčni zaklopki zaradi kopičenja lipidov

SIN.: ateromska leha, atheroma

ateromatóza -e ž presnovna motnja, ki se v steni arterij kaže s kašastimi oblogami iz nevtrálnih maščobnih snovi in holesterola
SIN.: ateroza, atheromatosis

aterómski -a -o nanašajoč se na aterom:
~a leha

ateróza -e ž ateromatoza

atést -a m uradno pismo potrdilo ali izjava

atestírati -am dov. in nedov. izdati atest, pisno potrditi

athelia -ae ž [atélija] atelija

atheroma -atis s [ateróma] aterom

atheromatosis -is ž [ateromatózis] ateromatoza

athyrosis -is ž [atirózis] atiroza

atimpáničen -čna -o ki ni timpaničen:
~i zvok

àtipičen -čna -o ki odstopa od značilnega ali povprečnega:
~i amiloid, ~i epitelij, ~a intersticijska pljučnica, ~a kokošja kuga, ~a pljučnica, ~a pljučnica ovc, ~a pnevmonija, vakcina proti ~i kokošji kugi, virus ~e kokošje kuge
SIN.: atypicus
PRIM.: nenormalen, nepravilen

atirija -e ž atiroza

atirodízem -zma m atiroza

atiróza -e ž prenehanje delovanja ali manjkanje ščitnice
SIN.: atirija, atirodizem, athyrosis

atlantooxialis -e [atlántoaksijális] nosačevo-okretačev:
articulatio ~, ligamentum ~e dorsale

atlántodídimum -a m spaček z enim telesom in dvema glavama

atlantooccipitalis -e [atlántoockcipítális]
atlantooecipitalen:
articulatio ~

atlántoockcipítálen -lna -o ki je med prvim vratnim vretencem in zatilnico:
~i sklep
SIN.: atlantooccipitalis

átlas -a m **1.** nosač

2. zbirka slik:

anatomski ~ atlas s slikovnim prikazom telesnih sestojev

atlas -antis m [átlas -ántis] nosač:
ála ~ántis

atmiatrija -e ž zdravljenje s paro, z dimom, s plinskimi kopelmi

atmosferóza -e ž bolezen (npr. prehlad, revmatizem), za katero so odločilni povod neugodne vremenske okoliščine

atmosfêrski -a -o v zvezah:
~ kisik, ~a polucija, ~ tlak

atocija -e ž odsotnost porodnih popadkov

àtóksičen -čna -o ki ni toksičen: ~a snov

àtoksigén -a -o ki ne izloča toksinov: ~a bakterija

atóm -a m najmanjši kemično nedeljiv delec kemijskega elementa, sestavljen iz atomskega jedra in elektronov

atomáren -rna -o ki nastopa v obliki atoma:
~i kisik

atonia -ae ž [atónija] ohlapnost:
~ úteri atonija maternice, ~ **vesicae urinariae** atonija sečnika

atóničen -čna -o ohlapen:
~a maternica, ~i sečnik

A

atonija -e ž ohlapnost:

~ **maternice** ohlapnost maternične stene
sin.: atonia uteri, ~ **sečnika** ohlapnost stene sečnika **sin.:** atonia vesicae urinariae, ~ **želodca** ohlapnost želodčne stene **sin.:** gastroatonija, ohlapnost želodca, **mišična** ~ mišična ohlapnost, **paralična** ~ ohlapnost zaradi paralize

atopén -a m snov, ki povzroča atopijo

SIN.: atopični antigen

atopičen -čna -o nanašajoč se na atopijo:

~a alergija, ~i antigen, ~a astma, ~i dermatitis, ~a reakcija

atopija -e ž alergija brez znane predhodne senzibilizacije, verjetno povezana z dedno predispozicijo (nastane zaradi tvorbe imunoglobulina E, vezanega na tkivne in krvne bazofilne levkocite, pri ponovnem stiku z atopenom se sproži takojšnja anafilaktična reakcija, pri psih npr. dermatitis)
SIN.: atopična alergija, dedna alergija, hereditarna alergija, spontana alergija

ATP [atepé] okr. adenozintrifosfat

ATPaza -e ž [atepeáza] adenozintrifosfataza

ATP-sintáza -e ž [atepé] encim, ki katalizira sintezo adenozintrifosfata iz adenozindifosfata in neorganskega fosfata pri oksidativni fosforilaciji
SIN.: ATP-sintetaza

ATP-sintetáza -e ž [atepé] ATP-sintaza

àtravmátski -a -o ki ne poškoduje ali poškoduje le neznatno:
 ~a igla, ~a operacija

atrepsija -e ž zahanost zaradi pomanjkljive prehrane ali prebave in absorpcije

atréptičen -čna -o nanašajoč se na atrepsijo: ~i pujssek

atresia -ae ž [atrézija] atrezija:

~ **áni** atrezija danke, ~ **aórtae** atrezija aorte, ~ **biliáris** biliarna atrezija, ~ **duodéni** duodenalna atrezija, ~ **folliculi** atrezija jajčnikovega folikla, ~ **intestíni** črevesna atrezija, ~ **oesóphagi** atrezija požiralnika, ~ **óris** sinheilija, ~ **vaginae** atrezija nožnice

atrezija -e ž manjkanje ali zaprtje naravne telesne votline, odprtine, svetline cevastega organa:

~ **aorte** atrezija zaradi manjkanja začetnega dela aorte **sin.:** atresia aortae, ~ **danke** prirojena atrezija danke pri novorojenih pujskih **sin.:** proktoatrezija, atresia ani, ~ **jajčnikovega folikla** degeneracija in resorpcija jajčnikovega folikla, preden dozori in počí **sin.:** atresia folliculi, ~ **nožnice** nerazvitost, zaprtost nožnice **sin.:** kolpatrezija, atresia vaginae, colpatresia, ~ **požiralnika** atrezija dela požiralnika **sin.:** atresia oesophagi, ~ **seska** manjkanje, zaprtje seskove papile, ~ **ustnic** sinheilija, **biliarna** ~ prirojena obliteracija ali hipoplazija enega žolčnega

izvodilca ali več žolčnih izvodilc s posledičnim ikterusom in poškodbami jeter **sin.:** atresia biliaris, **črevesna** ~ prirojena zaprtost črevesa ali dela črevesa **sin.:** intestinalna atrezija, atresia intestini, **duodenalna** ~ nerazvitost dvanajstnika **sin.:** atresia duodeni, **intestinalna** ~ črevesna atrezija

SIN.: atresia

atrialis -e [atrijális] preddvoren (1):

fibrillátio ~

atrichia -ae ž [atríhija] atrihija (2)

atricija -e ž fiziološka obrabljenost površine pri normalni funkciji:

~ kože, ~ zoba

PRIM.: abrazija

àtrih -a m **1.** organizem (npr. bakterija) brez bičkov

2. organizem brez dlake

àtrihen -hna -o **1.** ki je brez bičkov na koncu celice: ~a bakterija

PRIM.: amfitrihen, lofotrihen, monotrihen, peritrihen

2. ki je brez dlake: ~a koža

àtrihija -e ž **1.** manjkanje bičkov

2. prirojeno manjkanje dlake

SIN.: brezdlachnost (2), atrichia

PRIM.: alopecija

àtrij -a m preddvor (1):

desni ~ desni srčni preddvor, **levi** ~ levi srčni preddvor

àtrijski -a -o preddvoren (1):

~a aritmija, ~a ekstrasistola, ~a fibrilacija, ~o migetanje, ~ natriuretski faktor, ~ natriuretski hormon, ~ natriuretski peptid, ~ septum

àtriopeptín -a m atrijski natriuretski hormon

atrioventricularis -e [átrioventrikuláris]

atrioventrikularen:

fasciculus ~, nóduš ~, óstium ~e dextrum, óstium ~e sinistrum, séptum ~e, válva ~ dextra, válva ~ sinistra

àtrioventrikuláren -rna -o ki je med srčnim preddvorom in srčnim prekatom:

~i blok, ~i blok I. stopnje, ~i blok III. stopnje, ~a disociacija, ~i fascikel, ~i nodus, ~i septum, ~i snop, ~i vozal, desno ~o ustje, desna ~a zaklopka, levo ~o ustje, leva ~a zaklopka

SIN.: preddvorno-prekaten, atrioventricularis

atrium -ii s [átrijum] **1.** preddvor (1):

aurícula ~ii

~ **dextrum cordis** desni srčni preddvor, ~ **sinistrum cordis** levi srčni preddvor

2. preddvor (3):

~ **rúminis** vampov preddvor

atrófičen -čna -o nanašajoč se na atrofijo:

~a fraktura, ~i gastritis, ~a psevdooartrza, ~i rinitis prašičev, ~a strija, ~o vnetje, ~i zlom, vakcina proti ~emu rinitisu prašičev

SIN.: atrophicans, atrophicus

atrofija -e ž zmanjšanje obsega zaradi ginevanja celic tkiva, telesnega dela, organa:
 ~ **mišic** zmanjšanje mišične mase (zaradi nevro-muskularne bolezni, zaradi inaktivnosti)
sin.: amiotrofija, usahlost mišic, amyotrophia,
 ~ **vidnega živca** propad aksonov in ganglijskih celic mrežnice **sin.:** atrophia nervi optici,
fiziološka ~ atrofija zaradi fiziološkega zmanjševanja in prenehanja funkcije organa (npr. timusa, jajčnika), **inaktivnostna** ~ atrofija zaradi dolgotrajne premajhne dejavnosti tkiva ali dela organizma, **inanijska** ~ atrofija zaradi nezadostne prehrane ali bolezni prebavil **sin.:** atrophia ex inanitione,
kompresijska ~ atrofija zaradi dolgotrajnega pritiska na tkivo, organ **sin.:** atrophia e compressione, **nevropatska** ~ atrofija skeletnih mišic zaradi okvare pripadajočih živcev **sin.:** atrophia neuropathica, **nevrotrofična** ~ atrofija zaradi uničenja perifernih nevronov, ki vplivajo prek inervacije krvnih žil na prehranjevanje tkiv, **numerična** ~ atrofija zaradi zmanjšanja števila celic in atrofije preostalih celic **sin.:** atrophia numerica, **oligemična** ~ atrofija zaradi slabe prekrvitve tkiv, organov, **rentgenska** ~ atrofija zaradi obsevanja z rentgenskimi žarki, **senilna** ~ starostna atrofija, **splošna** ~ usihanje vsega telesa, **starostna** ~ atrofija, ki se pojavlja s starostjo **sin.:** senilna atrofija, atrophia senilis, **vilusna** ~ atrofija resic (npr. črevesne sluznice), **volumenska** ~ atrofija zaradi zmanjševanja celic **SIN.:** atrophia

atrofirati -am nedov. in dov. postajati manjši zaradi ginevanja celic tkiva, telesnega dela, organa

Atropa belladonna [átropa beladóna] volčja češnja

atrophia -ae ž [atrófiya] atrofija:
 ~ **e compressióne** kompresijska atrofija,
 ~ **ex inanitióne** inanijska atrofija, ~ **něrvu** óptici atrofija vidnega živca, ~ **neuropáthica** nevropatska atrofija, ~ **numérica** numerična atrofija, ~ **senilis** starostna atrofija

atrophicans -antis [atrófikans -ántis] atrofichen: inflammátio ~

atrophicus -a -um [atrófikus] atrofichen: fractúra ~a, gastrítis ~a, stría ~a

atropín -a m alkaloid predvsem iz volčje češnje, pa tudi iz drugih vrst razhudnikovk, antagonist acetilholina na muskarinskih receptorjih

atropinización -e ž dajanje atropina z namenom izzvati farmakološki učinek

atropinizarati -am dov. in nedov. aplicirati atropin: ~ oko

attenuatus -a -um [atenuátus] atenuiran: túbulus ~

atypicus -a -um [átípikus] atipičen: péstis ávium ~a, pneumónia ~a

Au [aú] simb. (Aurum) zlato

auditivus -a -um [avditívus] slušen: divertículum túbae ~ae, óstium pharyngeum túbae ~ae, túba ~a

auditus -us m [avdítus] sluh: órganum ~us, ossícula ~us

Aujeszký, Aladar [avjéski áladar] (1869–1933) madžarski zdravnik, veterinar: bolezen ~ega, vakcina proti bolezni ~ega, virus bolezni ~ega, mórbus ~

auricula -ae ž [avríkula] uhelj: cartilágo ~ae, cóncha ~ae ~ **átrii** srčni uhljč

auricularis -e [avríkuláris] uheljni: artéria ~ caudális, artéria ~ profúnda, régio ~, vénae ~es

auriculopalpebralis -e [avríkulopalpebrális] uheljno-vekin: něrvus ~

auriculotemporalis -e [avríkulotemporális] uheljno-senčen: něrvus ~

auris -is ž [ávris] uho: tínnitus ~ium, vestibulum ~is ~ **extérna** zunanje uho, ~ **intérna** notranje uho, ~ **média** srednje uho

autocytolysis -is ž [avtocitolízis] avtocitoliza: ~ **postmortális** postmortalna avtocitoliza

autonomicus -a -um [autonómikus] vegetativen (3): pléxus ~i, systéma nervósum ~um

auxilium -ii s [avksílíjum] pomoč: ~ **manuále** ročna pomoč

auxocardia -ae ž [avksokárdija] kardiomegalija

avascularis -e [ávaskuláris] neožiljen

ávaskulären -ma -o neožiljen: ~i hrustanec

ávaskulárnost -i ž neožiljenost

Avastrovirus [avástrovírús] rod virusov iz družine Astroviridae, v katerem je virus infektivnega aviarnega nefritisa

avdiologija -e ž nauk o sluhu

avdiométer -tra m merilni instrument za preiskovanje sluha

avdiometrija -e ž merjenje sluha oziroma ugotavljanje stopnje naglušnosti z avdiometrom

Avena [avéna] rod enoletnih kulturnih rastlin iz skupine žitnih trav: ~ **satíva** navadni oves

avenín -a m albuminoid v ovsu, verjetno identičen z glutenom

ávvertebrát -a m nevretenčar

Avertebrata [ávvertebráta] nevretenčarji

A

avêrzija -e ž odpor do česa:

~ **do hrane** zavračanje krme ali določenih sestavin v krmi, ~ **do prostora** pojav pri živali, da noče vstopiti v prostor, povezan s spominom na bolečino ali nelagodje

Aves [áves] ptiči

avgmentátor -ja m snov, ki spodbuja razmnoževanje celic, predvsem limfocitov

Aviadenovirus [áviadenovírus] rod virusov iz družine Adenoviridae, v katerem je virus sindroma padca nesnosti pri nesnicah

áviadenovirus -a m adenovirus iz rodu *Aviadenovirus*

aviáren -rna -o **1.** kokošji:

~i encefalomielitisa, ~i epidemični tremor, ~a eritroblastoza, ~a levkoza, ~a mieloblastoza, ~i paramiksovirus, ~a retikuloendotelioza, ~i tuberkulin, ~a tuberkuloza, ~a variola, infekcijski ~i nefritis, kužni ~i bronhitis, kužni ~i serozitis, kužni ~i sinovitis, vakcina proti kužnemu ~u bronhitisu, virus ~ega encefalomielitisa, virus ~ega epidemičnega tremorja, virus ~e levkoze, virus ~e varirole, virus infektivnega ~ega nefritisa, virus kužnega ~ega bronhitisa

2. ptičji

aviaris -e [avijáris] **1.** kokošji:

tuberculosis ~

2. ptičji

aviariziran -a -o oslabljen s serijo pasaž preko piščancev:

~a vakcina, ~i virus

PRIM.: kapriniziran, lapiniziran

Avibirnavirus [avibirnavírus] rod virusov iz družine Birnaviridae, v katerem je virus gumborske bolezni in virus kužne nekroze trebušne slinavke postrvi

Avicenna [avicéna] (979–1037) največji srednjeveški perzijski zdravnik, naravoslovec, filozof in pesnik, z najpomembnejšim delom "Canon medicinae", ki je poleg Hipokrata in Galena vplival na razvoj evropske znanstvene medicine

SIN.: Ibn Sina

avidíd -a m beljakovina v beljaku, antivitamin, ki veže vitamin H in ovira njegovo absorpcijo

Avihepadnavirus [ávihepadnavírus] rod virusov iz družine Hepadnaviridae, v katerem je virus hepatitisa rac

ávipóksvirus -a m virus iz rodu *Avipoxvirus*:
kokošji ~ kokošji poksvirus

Avipoxvirus [ávipóxvirus] rod virusov iz poddružine Chordopoxvirinae, ki vključuje kokošji poksvirus in virus koz pri puranih in golobih (virusi so zelo sorodni)

áviruléncia -e ž stanje, pri katerem patogeni mikroorganizem izgubi sposobnost povzročiti bolezen

ávirulénten -tna -o ki ni sposoben povzročiti bolezni: ~a bakterija
~i sev

avis -is ž [ávis] ptič:

néurolymphomatosis ~ium, péstis ~ium, péstis ~ium atýpica, týphus ~ium

ávitálen -lna -o ki ima malo življenjske moči: ~o tele
~i zob

ávitaminóza -e ž bolezen zaradi popolnega pomanjkanja katerega vitamina v organizmu:
~ **B₂** ariboflavinoza, ~ **D** rahitis
PRIM.: hipervitaminoza, hipovitaminoza

avksanográm -a m rezultat preiskave, s katero se pri mikroorganizmih, predvsem pri glivicah, ugotavlja, kako različni dodatki v gojišču vplivajo na njihovo rast

avksiliáren -rna -o pomožen:
~a diagnostična metoda, ~o dihanje

avksokardija -e ž kardiomegalija

avksokróm -a m snov, ki okrepi barvo pri barvanju tkiv ali aktivira kromoforno snov

avksotóničen -čna -o ki mu (med krčenjem) tonus narašča:
~a kontrakcija

avksotrófen -fna -o ki potrebuje za svojo rast specifične organske snovi (kot dodatek k virom ogljika): ~a bakterija

avramín -a m bazično anilinsko barvilo, ki se uporablja pri fluorescenčni mikroskopiji

avrantiázem -zma m karotenoza

avreomicín -a m zastar. klortetraciklin

avrikula -e ž uhelj

avrikuláren -rna -o uheljen:
~e vene, kavdalna ~a arterija

avskultácija -e ž fizikalni pregled notranjih organov s poslušanjem (ena od temeljnih kliničnih preiskav): ~ srca
SIN.: osluškovanje

avskultacijski -a -o nanašajoč se na avskultacijo:
~ izvid
~ pregled, ~ zvok, vezikularni ~ zvok
SIN.: osluškovalec

avskultátor -ja m kdor osluškuje, posluša tone, šume v posameznih organih, navadno z aparatom
SIN.: osluškovalec

avskultírati -am nedov. in dov. pregledovati navadno notranje organe z avskultacijo
SIN.: osluškovati

ávtoglutinácija -e ž aglutinacija celic osebka s protitelesi v lastnem serumu

ávtoglutinín -a m avtologna serumska snov (protitelo), ki aglutinira celice lastnega osebka

ávtoalergén -a m snov lastnega telesa, ki v njem povzroča alergijo

ávtoalergija -e ž alergija, ki jo povzroča avtoalergen

ávtoalergizacija -e ž alergizacija proti antigenu lastnega telesa

ávtoamputacija -e ž spontana odstranitev kakega dela telesa (npr. dela repa) ali nenormalnega izrastka (npr. polipa)
SIN.: samopohaba

ávtoantigén -a m tkivna sestavina, ki povzroča tvorbo protiteles v lastnem telesu

ávtoцитoliza -e ž citoliza z lastnimi encimi:
postmortalna ~ avtoцитoliza, ki nastane po smrti
sin.: autocytolysis postmortalis
SIN.: avtoliza, autocytolysis

ávto digestija -e ž posmrtna razgradnja želodčne stene in bližnjega tkiva zaradi delovanja želodčnega soka
SIN.: avtopepsa

ávtoerotizem -zma m spontano spolno vzbujenje brez sodelovanja drugega osebk

avtofágen -gna -o nanašajoč se na avtofagijo:
~i substrat, ~a vakuola

avtofagija -e ž prehranjevanje organizma s porabo lastnega tkiva

ávto fagocitóza -e ž razkroj citoplazme odslužene celice z lizosomskimi encimi v avtofagosomu

ávto fagolizosóm -a m avtofagosom

ávto fagosóm -a m vakuola z lizosomskimi encimi, v kateri se razgrajujejo lastne sestavine celice
SIN.: avtofagna vakuola, avtofagolizosom

ávto fiksácija -e ž fiksiranje komplementa v preiskovanem serumskem vzorcu brez antigena (preizkus seruma na antikomplementarnost)

ávto fluorescénca -e ž naravna fluorescenca nekaterih celičnih ali tkivnih sestavin
SIN.: primarna fluorescenca

ávto fluoroskóp -a m naprava za direktno opazovanje razporeditve radioaktivnega sredstva v posameznem organu, podobna kameri gama

ávto fluoroskopija -e ž pregled z avtofluoroskopom

ávto furgón -a m furgon (2)

ávto gamija -e ž samooploditev

avto gén -a -o **1.** ki izvira iz lastnega telesa:
~a transplantacija, ~i transplantat, ~a vakcina
SIN.: avtologen

2. ki nastane sam po sebi ali sam od sebe

ávto grafizem -zma m dermatografizem

ávto hemolizín -a m protitelo, ki raztaplja eritrocite lastnega organizma

ávto hemoterapija -e ž zdravljenje z lastno krvjo

ávto heterogonijski -a -o v zvezi:
~ ciklus

ávto historadiografija -e ž avtoradiografija

avtohtón -a -o **1.** nastal, vzrejen na kraju, kjer biva: ~a pasma
2. v zvezi:
~i pigment

ávto imunizácija -e ž imunizacija z lastnim telesnim tkivom (kar lahko privede do avtoimunske bolezni)

ávto imúnost -i ž stanje, ki ga povzroči imunski odziv na lastno telesno tkivo oziroma lastne, nekoliko spremenjene antigene

ávto imúnski -a -o nanašajoč se na avtoimunost:
~a bolezen, ~a hemolitična bolezen, ~o protitelo

ávto infékcija -e ž samookužba

ávto inokulácija -e ž samodejna presaditev, preselitev patogenih mikroorganizmov iz enega dela telesa v drugi del

ávto intoksikácija -e ž zastrupitev s strupenimi snovmi, ki nastanejo v samem organizmu
SIN.: samozastrupitev

ávto kataliza -e ž proces, pri katerem kemično reakcijo pospešuje en produkt ali več produktov lastne reakcije

avto kláv -a m naprava za razkuževanje in sterilizacijo snovi pod zvišanim tlakom (doseže praviloma 120 °C)

avto klavirati -am dov. in nedov. sterilizirati v avtoklavu

ávto kondúkcija -e ž elektroterapevtska metoda za apliciranje tokov visoke frekvence z indukcijo

avto krín -a -o ki s svojimi sekreti deluje sam nase:
~o delovanje hormona, ~a sekrecija

avto lítičen -čna -o nanašajoč se na avtoцитolizo:
~i encim

avto liza -e ž avtoцитoliza

avto lizát -a m produkt avtoцитolize

avto lizín -a m lizin, nastal v organizmu, ki je sposoben lizirati lastne celice ali tkiva organizma

avto lógen -gna -o avtogen (1):
~o protitelo, ~a transplantacija, ~i transplantat

avto matizem -zma m **1.** stanje, pojav, ki nastane sam od sebe

2. dejanje brez vpliva volje:

~ srca samostojno delovanje srca brez vpliva volje organizma **sin.:** avtonomija srca, avtonomno delovanje srca

SIN.: avtonomija

A

avtomátski -ska -o **1.** ki deluje brez človekovega sodelovanja: ~ analizator

2. ki deluje v organizmu brez zunanjih dražljajev: ~ gib

ávtomutilácia -e ž samopoškodovanje

avtonóksa -e ž škodljiv dejavnik, nastal v lastnem telesu

avtonómen -mna -o vegetativen (3):

~o delovanje srca, ~i ganglij, ~i plexusi, ~i živci, ~o živčevje, ~i živčni sistem

avtonomija -e ž avtomatizem (2):

~ srca avtomatizem srca

avtopépsa -e ž avtodigestija

avtoidija -e ž pomnožena celotna kromosomska garnitura

PRIM.: alopoliploidija, disploidija, evploidija, poliploidija

ávtoprotiteló -ésa s protitelo, nastalo v lastnem organizmu, ki reagira s sestavino istega organizma

avtopsija -e ž obdukcija:

~ **in vivo** pregled organov, posebno trebušnih, na živem telesu (npr. med operacijo)

avtopsijski -a -o obdukcijski:

~ izvid

ávtopurifikácia -e ž postopek pri pridobivanju pitne vode, pri katerem se motna voda očisti z usedanjem delcev

ávtoradiografija -e ž histokemična tehnika, ki temelji na učinku na tkivo vezanega radioaktivnega izotopa na fotografsko emulzijo ali film in s katero se ugotavlja porazdelitev tega izotopa v tkivih

SIN.: avtohistoradiografija, histoavtoradiografija, radioavtografija

ávtoradiógrám -a m histološki preparat, izdelan z avtoradiografijo

SIN.: radioavtogram

ávtorecéptor -ja m receptor, ki leži pred sinapso ali ob njej, preko katerega sproščeni neurotransmiter uravnava svoje sproščanje

SIN.: presinaptični receptor

ávtoregulácia -e ž v zvezah:

~ **arterijskega tlaka** vzdrževanje arterijskega tlaka v razmeroma ozkem območju z različnimi mehanizmi, ~ **ledvičnega pretoka** vzdrževanje približno stalnega pretoka krvi skozi ledvično skorjo v območju arterijskih tlakov med 75 mmHg in 160 mmHg, ~ **možganskega pretoka** vzdrževanje približno stalnega pretoka krvi skozi možgane v območju arterijskih tlakov med 60 mmHg in 140 mmHg

ávtoreplikácia -e ž proces, pri katerem se prokariotska ali evkariotska celica, virus, kromosom ali molekula DNK podvoji z lastnimi celičnimi sestavinami in mehanizmi

ávtoseksuálnost -i ž spolna nagnjenost k lastnemu telesu

ávtosenzibilizácia -e ž senzibilizacija z avtoantigeni

ávtoséroterapija -e ž zdravljenje s serumom lastne krvi

avtosóm -a m kromosom, ki ne določa spola

avtosómski -a -o nanašajoč se na avtosom: ~a mutacija

avtotomija -e ž odvrženje dela lastnega telesa v nevarnosti (npr. pri žuželkah, rakih)

ávtotransfuzija -e ž **1.** transfuzija lastne krvi zaradi izgube krvi ob krvavitvi ali operaciji

2. usmerjanje lastne krvi iz določenega predela telesa v ogroženi predel (npr. s povijanjem okončin)

ávtotransplantácia -e ž transplantacija lastnega tkiva z enega mesta na drugo

SIN.: avtogeno transplantacija, avtologna transplantacija

PRIM.: heterotransplantacija, homotransplantacija, izotransplantacija

ávtotransplantát -a m transplantat, prenesen z enega mesta na drugo mesto istega oseba

SIN.: avtogeni transplantat, avtologni transplantat

PRIM.: izotransplantat

avtotróf -a m organizem, ki se hrani le z anorganskimi snovmi, pri čemer je ogljikov dioksid njegov edini vir ogljika

SIN.: avtotrofni organizem

PRIM.: heterotrof

avtotrófen -fna -o ki je sposoben sintetizirati organske snovi iz anorganskih (navadno iz ogljikovega dioksida, vode in soli): ~a bakterija, ~a celica

~i organizem

avtotrófno prisl. v zvezah:

~ fotosintetičen, ~ kemosintetičen

ávtovakcína -e ž vakcina iz mikroorganizmov (bakterij, virusov, glivic), izoliranih iz bolnika in aplicirana istemu bolniku

SIN.: avtogeno vakcina

PRIM.: heterovakcina

ávtovakcinácia -e ž vakcinacija z avtovakcino

avtovénski -a -o nanašajoč se na lastno veno: ~ transplantat

avtozít -a m večji od obeh neenako velikih dvojčkov pri prozopagosu, na katerega je kakor bula priraščen manjši dvojček

Avulavírus [ávulavírus] rod virusov iz družine Paramyxoviridae, v katerem je virus atipične kokoške kuge

avulsio -onis ž [avúljizjo -ónis] avulzija

avulsivus -a -um [avulzívus] avulzijski:
fractúra ~a

avulzija -e ž iztrganje strukture ali dela telesa:
~ **nadlaktnega pleksusa** iztrganje nekaterih ali vseh vej nadlaktnega pleksusa, pogosta poškodba pri psih, manj pri mačkah, ki povzroča izjemen odmik sprednjih okončin,
~ **preponskega živca** izrezanje dela preponskega živca, da bi nastala enostranska paraliza prepone in kolaps ustreznega dela pljuč
SIN.: avulsio

avulzijski -a -o nanašajoč se na avulzijo:
~a fraktura, ~ zlom
SIN.: avulsivus

axialis -e [aksijális] aksialen:
ligamētum collaterále commūne -e

axilla -ae ž [aksíla] pazduha

axillaris -e [aksiláris] pazdušen:
artéria ~, lymphonódi ~es, nērvus ~, régio ~, véna ~

axis -is m [áksis] okretáč

ayrshirski -a -o [ajršírski] v zvezi:
~o govedo

AZAN [azán] okr. (Azokarmin Anilinblau)
azokarmin in anilinsko modrilo

azánski -a -o v zvezi:
~o barvanje

aza-tioprín -a m citostatik z imunosupresivnim učinkom, antagonist purinov

azbéstast -a -o v zvezi:
~a obloga

azigografija -e ž rentgensko slikanje ne-parne vene z vbrizganim kontrastnim sredstvom

ázijski -a -o v zvezi:
~ slon

azil -a m zavod za nepreskrbljene, ogrožene, zavržene živali: ~ za pse in mačke
SIN.: zavetišče

Azobacter [azobákter] *Azotobacter*

ázobarvílo -a s barvilo, ki vsebuje azoskupino

ázobilirubín -a m rdeče vijolični pigment, ki nastane iz bilirubina v diazoreakciji

ázokarmín -a m azobarvilo, ki obarva (npr. histološki preparat) modro rdeče

azoospermia -ae ž [ázoospērmija] azoospermija

ázoospermija -e ž odsotnost semenčic v semenski tekočini
SIN.: azoospermia

ázoreákcija -e ž preizkus glede na azospojine

ázoskupína -e ž skupina -N=N-, v kateri sta dva atoma dušika med seboj vezana z dvojno vezjo

ázospojína -e ž spojina, pri kateri sta dva ogljikovodika vezana z azoskupino

azotemija -e ž uremija

Azotobacter [azotobákter] rod gramsko negativnih, aerobnih, paličastih bakterij, ki živijo v zemlji in so sposobne vezati atmosferski dušik

SIN.: *Azobacter*

azotobákter -tra m bakterija iz rodu *Azotobacter*

azotoréja -e ž čezmerno izločanje dušika s fecesom

azoturija -e ž čezmerno izločanje uree in drugih dušikovih spojin z urinom

aztreonám -a m sintetični betalaktam, antibiotik, odporen proti večini betalaktamaz, s spektrom delovanja, podobnim spektru aminoglikozidov

PRIM.: betalaktam, monolaktam

azulén -a m snov v kamilicah in rmanu z antiseptičnim in protivnetnim učinkom

azúr -ja m bazično barvilo, ki se v mešanici z drugim barvilom (npr. z metilenskim modrilom, eozinom) uporablja za barvanje krvnih razmazov, veziva in mikroorganizmov

azúren -rna -o nanašajoč se na azur:
~o eozinsko barvilo

azurofilen -lna -o ki se z lahka obarva z azurjem:
~i granulí, ~a zrnca

azygos -on [ázigos] neparen:
véna ~

B

B [bé] **1.** zn. v zvezah:

avitaminoza ~₂, celica ~, kompleks vitaminov ~, vitamin ~₁, vitamin ~₂, vitamin ~₃, vitamin ~₆, vitamin ~₁₁, vitamin ~₁₂

2. simb. (Boron) bor

3. okr. (bursa Fabricii) v zvezi:
limfocit ~

B 19 [bé] okr. Buck 19

β [béta] zn. beta

Ba [beá] simb. (Barium) barij

Babés, Victor [babés víktor] (1854–1926)
romunski bakteriolog

B

Babesia [babézija] rod trosovcev iz reda Haemosporidia s številnimi vrstami, ki zajedajo v eritrocitih vretenčarjev (govedo, mesojedi, ovce, konji, prašiči, človek), za svoj razvoj pa potrebujejo vmesnega gostitelja (klope):
~ **bigémína** babezija, ki povzroča babeziozo pri nekaterih divjih prežvekovalcih, ~ **bóvis** babezija, ki povzroča babeziozo pri govedu, ~ **équi** babezija, ki povzroča babeziozo pri konjih
SIN.: *Nuttalia*, *Piroplasma*

babézija -e ž pražival iz rodu *Babesia*
SIN.: piroplazma

babezióza -e ž bolezen, ki jo povzročajo babezije in prenašajo klopi:
~ **pri govedu** pašniška krvomočnost, ~ **pri konjih** babezioza, ki jo povzroča babezija *Babesia equi*, prenaša pa klop *Dermacentor reticulatus*
SIN.: nutalioza, piroplazmoza, piroplasmosis

babybeef -a m [béjbibíf] 1. mlado pitovno govedo
2. junetina

bacil -a m 1. bakterija iz rodu *Bacillus*:
antraksov ~ bakterija, ki povzroča vranični prisad **SIN.:** *Bacillus anthracis*
2. paličasta bakterija:
Bangov ~ zastar. *Brucella abortus*, **Calmette-Guérinov** ~ avirulentni sev bakterije *Mycobacterium bovis*, ki se uporablja za pripravo vakcine proti tuberkulozi **krat.:** BCG,
Friedländerjev ~ zastar. *Klebsiella pneumoniae*,
Hansenov ~ zastar. *Mycobacterium lepraemurium*,
Johnejev ~ *Mycobacterium avium* subsp. *paratuberculosis*, **Kochov** ~ *Mycobacterium tuberculosis*, **Preisz-Nocardov** ~ zastar. *Corynebacterium pseudotuberculosis*

baciláren -rna -o nanašajoč se na bacile:
~a dizenterija prašičev, ~a gríža prašičev, ~a hemoglobinurija

bacilemija -e ž prisotnost bacilov v krvi
SIN.: bacillaemia

bacilifórmen -mna -o ki ima obliko bacila: ~a bakterija

Bacillaceae [baciláceje] družina gramsko pozitivnih aerobnih, sporogenih paličastih bakterij z rodovoma *Bacillus* in *Paenibacillus*

bacillaemia -ae ž [bacilémi]a bacilemija

bacilluria -ae ž [bacilúri]a bacilurija

bacillus -i m [bacílus] palička (2):
~i **medicáti** zdravilne paličke, ~ **vitreus** steklena palička

Bacillus [bacílus] rod bakterij iz družine Bacillaceae:
~ **álvei** zastar. *Paenibacillus alvei*, ~ **ánthraxis** antraksov bacil, ~ **brévis** bakterija, ki izloča gramicidin, ~ **lárvae** zastar. *Paenibacillus larvae*, ~ **mállei** zastar. *Burkholderia mallei*, ~ **polymixa** bakterija, ki izloča polimiksin, ~ **prodigiósus** zastar. *Serratia marcescens*, ~ **pyocyáneus** zastar.

Pseudomonas aeruginosa, ~ **subtilis** bakterija, ki izloča bacitracin

bacilofobija -e ž strah pred bacili

bacilonósec -sca m organizem (npr. žival, človek), ki ima v organizmu ali na koži kužne klice in jih lahko izloča ter tako predstavlja vir okužbe, sama pa ne zboli
SIN.: virusonosec

bacilurija -e ž izločanje bacilov z urinom
SIN.: bacilluria

bacitracin -a m antibiotik, pridobljen iz kulture bakterije *Bacillus subtilis*, ki deluje proti gramsko pozitivnim bakterijam

Bacteria [baktérija] bakterije

bacteriaemia -ae ž [bakterijémija] bakteriemija

bacterialis -e [bakterijális] bakterijski:
endocarditis ~, meningitis ~, pericarditis ~, pneumónia ~

Bacterium [baktérijum] zastar. rod nesporogenih, gramsko negativnih paličastih bakterij, ki sedaj sodijo v različne rodove:
~ **aeruginósum** zastar. *Pseudomonas aeruginosa*, ~ **cóli** zastar. *Escherichia coli*, ~ **pullórum** zastar. *Salmonella pullorum*, ~ **salmonicída** zastar. *Aeromonas salmonicida*, ~ **tularéense** zastar. *Francisella tularensis*

bacterium -ii s [baktérijum] bakterija

bacteriuria -ae ž [bakteriúri]a bakteriurija

Bacteroidaceae [bakterojidáceje] družina anaerobnih, gramsko negativnih, nesporogenih vretenastih bakterij z rodovoma *Bacteroides* in *Fusobacterium*

Bacteroides [bakteróides] rod obvezno anaerobnih, nesporogenih, večinoma negibljivih paličastih, zelo pleomorfnih bakterij iz družine Bacteroidaceae, ki živijo v prebavilih, občasno tudi patogenih:
~ **fragilis** bakterija, ki občasno povzroča drisko, mastitis in abscese pri kobilah, prašičih, jagnjetih in teletih

bagún -a m pasma prašiča iz Podravine, križanec evrazijskega prašiča s prašičem iz Sredozemlja:
pravi ~ bagun z nakodrano dlako
PRIM.: gican

bakalár -ja m polenovka

báker -kra m kemijski element, težka kovina, eden od bistvenih mikroelementov, ki jih organizem dobi s hrano
SIMB.: Cu

bákvov -a -o v zvezi:
~ sulfat

baktericíd -a m snov, ki uničuje bakterije

baktericíden -dna -o ki uničuje bakterije: ~i antibiotik
~i encim

baktericidín -a m bakteriocidin

baktericidnost -i ž sposobnost uničevanja bakterij

bakteriemija -e ž prisotnost bakterij v krvi
 SIN.: bacteriaemia

baktêrija -e ž enocelični mikroorganizem iz kraljestva bakterij, ki lahko povzroča bolezní pri živalih, človeku in rastlinah: acidogena ~, acidorezistentna ~, aerobna ~, aerogena ~, aerotolerantna ~, aflagelarna ~, aglutinofilna ~, alkoholorezistentna ~, anaerobna ~, antrakoidna ~, apiogena ~, atoksigena ~, atrihna ~, avirulentna ~, avksotrofna ~, avtotrofna ~, baciliformna ~, betičasta ~, fuziformna ~, heterotrofna ~, kokoidna ~, koliformna ~, svedrasta ~, termodurna ~, termofilna ~, termotolerantna ~, vretenasta ~

vakcina proti okužbi z ~o *Clostridium perfringens*

amfitrihna ~ bakterija, ki ima biček ali šop bičkov na obeh koncih, ~e v **palisadah** vzporedno postavljene bakterije druga ob drugi,

bipolarna ~ bakterija, ki se obarva samo na polih (npr. pasterele) sin.: bipolarna celica (1),

črevesna ~ 1. bakterija, ki naseljuje črevo vretenčarjev sin.: enterobakterija (1) 2. enterobakterija (2),

determinirana ~ bakterija, uvrščena v vrsto na podlagi njenih ugotovljenih značilnosti,

enteropatogena ~ bakterija (npr. *Escherichia coli*, salmonela, *Brachyspira*

hyodisenteriae, *Campylobacter coli*, klostridiji, *Mycobacterium avium* subsp. *paratuberculosis*),

ki povzročá hude ali milejše črevesne motnje (npr. driske),

enterotoksična ~ bakterija, ki izloča enterotoksine (npr. *Escherichia coli*, *Staphylococcus aureus*),

fotosintezna ~ bakterija, ki s svojimi pigmenti (npr. klorofilom)

asimilira ogljikov dioksid, **fototrofna** ~ bakterija, ki je sposobna izkoriščati svetlobno energijo,

gibljiva ~ bakterija, ki se lahko giblje (npr. z bički) sin.: mobilna bakterija, **gnilobne**

~e bakterije, ki povzročajo gnitje, **gramsko negativna** ~ bakterija, ki se pri barvanju po Gramu obarva rdeče ali rožnato

(s fuksinom), **gramsko pozitivna** ~ bakterija, ki se pri barvanju po Gramu obarva vijolično (z gencianskovijoličnim barvilom),

halodurna ~ bakterija, ki je odporna proti visokim koncentracijam kuhinjske soli,

halofilna ~ bakterija, ki za svojo rast potrebuje visoke koncentracije kuhinjske soli,

hemofilna ~ bakterija, ki za svojo rast potrebuje eritrocite (npr. krvni agar), **hemolitična** ~ bakterija, ki lizira eritrocite, **hemotermofilna** ~ bakterija, ki uspeva najbolje pri temperaturi toplokrvnih živali, **heterofermentacijska** ~ bakterija, ki pri fermentaciji ogljikovih hidratov proizvaja, poleg mlečne kisline, tudi druge organske kisline (npr. očetno, masleno, propionsko), **holotrihna** ~ peritrihna bakterija, **homeofermentacijska** ~ bakterija, ki iz ogljikovih hidratov proizvaja predvsem

mlečno kislino, **inaktivirana** ~ bakterija, ki ima uničeno kako biološko aktivnost (npr. patogenost), **indoligena** ~ bakterija, ki tvori indol (npr. *Escherichia coli*),

inkapsulirana ~ bakterija, ki jo obdaja kapsula (npr. *Bacillus anthracis*, *Klebsiella pneumoniae*),

intracelularna ~ bakterija, ki se po okužbi naseli v celični notranjosti (npr. *Lawsonia intracellularis*) in praviloma ne uspeva na umetnih gojiščih, **katalazno negativna** ~ bakterija (npr. streptokoki), ki ne tvori katalaze, **katalazno pozitivna** ~ bakterija (npr. stafilokoki), ki tvori katalazo, **koagulazno negativna** ~ bakterija, ki ne tvori koagulaze, **koagulazno pozitivna** ~ bakterija, ki tvori koagulazo, **kromoparna** ~ bakterija, ki tvori barvilo in ga izloča v okolico (npr. *Pseudomonas aeruginosa*), **laktozno negativna** ~ bakterija, ki ne cepi laktoze (npr. salmonela), **laktozno pozitivna** ~ bakterija, ki cepi laktozo (npr. *Escherichia coli*), **lizogena** ~ bakterija, ki vsebuje profag, katerega DNK se vgradi v bakterijski genom in v več naslednjih generacijah povzročá lizo, **lofortrihna** ~ bakterija, ki ima šop bičkov na enem koncu, **mikroaerofilna** ~ bakterija, ki uspeva najbolje pri majhni količini atmosferskega kisika, **mlečnokislinska** ~ bakterija, ki tvori mlečno kislino sin.: laktobakterija, **mobilna** ~ gibljiva bakterija, **monotrihna** ~ bakterija, ki ima samo po en biček na enem koncu, **negibljiva** ~ bakterija, ki se ne more gibati, **nesporogena** ~ bakterija, ki ne tvori spor, **nitrificirajoče** ~e predvsem talne bakterije, ki spreminjajo amoniak v nitrite in nato v nitrate, **oblasta** ~ kok, **očetnokislinska** ~ bakterija, ki fermentira etanol v očetno kislino, **oportunistična** ~ bakterija, ki lahko postane patogena le v določenih okoliščinah sin.: pogojno patogena bakterija, **organotrofna** ~ bakterija, ki pridobiva energijo pri oksidaciji organskih sestavin, **paličasta** ~ bakterija v obliki paličke sin.: bacil (2), **patogena** ~ bakterija, ki je sposobna povzročiti kužno bolezen, **peritrihna** ~ bakterija, ki ima bičke po vsej površini sin.: holotrihna bakterija, **piogena** ~ bakterija, ki povzročá gnojenje, **pleomorfna** ~ bakterija, ki se pojavlja v različnih oblikah (oblaste, paličaste, nitaste oblike) sin.: polimorfna bakterija, **pogojno patogena** ~ oportunistična bakterija, **polimorfna** ~ pleomorfna bakterija, **psihrofilna** ~ bakterija, katere optimalna temperatura za rast je med 15 °C in 20 °C, **purpurno-žveplova** ~ fotosintezna bakterija, ki reducira ogljikov dioksid v prisotnosti žveplovih snovi, **satelitska** ~ bakterija, ki raste mnogo bolje v neposredni bližini kolonije druge, nesorodne vrste bakterije, **sporogena** ~ bakterija, ki tvori spore (npr. družina Bacillaceae), **talne** ~e bakterije v zemlji, del mikroflora tal, **toksična** ~ bakterija, ki izloča eksotoksine (npr. *Clostridium perfringens*, *Clostridium tetani*, *Clostridium botulinum*), **toksigena** ~ bakterija, ki tvori toksine
 SIN.: bacterium

B

baktêrije -rij ž mn. kraljestvo enoceličnih prokariotov, ki se razmnožujejo z binarnim razmnoževanjem
SIN.: Bacteria

baktêrijski -a -o nanašajoč se na bakterije: ~a fermentacija, ~a genetika, ~a hialuronidaza ~a alergija, ~i antigeni, ~ biček, ~a bolezen, ~ cilinder, ~a embolija, ~ endokarditis, ~ flagel, ~ filter, ~a hemoliza, ~ hemolizin, ~a infekcija, ~a integracija, ~a kapsula, ~a kolonija, ~ kromosom, ~a kultura, ~ lizin, ~ meningitis, ~a okužba, ~ perikarditis, ~a peroksidaza, ~a pljučnica, ~a stenica, ~ toksin, ~a transformacija, ~a vakcina, disgonična ~a kultura, evgonična ~a kultura, gladka ~a kolonija, hemolitični ~ toksin, hrapava ~a kolonija, mukozna ~a kolonija, pritlikava ~a kolonija, termorezistentna ~a spora, vmesna ~a kolonija
SIN.: bacterialis

bakterin -a m vakcina iz mrtvih bakterij

baktêrioglutinin -a m protitelo, ki zleplja bakterije

bakteriocidin -a m baktericid, npr. protitelo ali druga snov v serumu, ki uničuje bakterije
SIN.: baktericidin

bakteriocin -a m antibiotikom podobna snov, ki jo izločajo nekatere vrste bakterij, npr. *Escherichia coli* (kolicin), *Staphylococcus aureus* (stafilokokcin), in uničuje bakterije drugega seva iste vrste

bakteriofag -a m virus, ki vdre v bakterijo in jo včasih razkroji, lahko prenaša delce DNK bakterije med sorodnimi bakterijami ali vsebuje plazmide, ki določajo odpornost proti enemu antibiotiku ali več antibiotikom:

eklipsa ~a, glavica ~a, rep ~a

defektni ~ mutirani bakteriofag, ki je vključen v genom bakterije, se z njo deli, ne more pa je lizirati **prim.:** profag, **litični** ~ bakteriofag, ki po vdoru celico tudi razkroji **sin.:** virulentni bakteriofag, **temperatni** ~ bakteriofag, ki se kot profag vključi v DNK bakterije in ostane v njej več generacij, ne da bi povzročil njen razpad, dokler kak dejavnik ne sproži njegove litične dejavnosti **sin.:** temperatni fag, temperirani bakteriofag, **temperirani** ~ temperatni bakteriofag, **virulentni** ~ litični bakteriofag
SIN.: fag

bakteriofagen -gna -o nanašajoč se na bakteriofag:
 ~a DNK

bakteriofagija -e ž razkroj, raztapljanje bakterije, ko vanjo vdre bakteriofag

baktêriofagoterapija -e ž fagoterapija

baktêriohemolizin -a m hemolizin, ki nastaja v organizmu pod vplivom bakterijskega antigena
SIN.: bakterijski hemolizin

bakterioliza -e ž razkroj, raztapljanje bakterij

bakteriolizin -a m 1. snov, ki raztaplja bakterije

2. protitelo, ki aktivira komplement, nato pa bakterijo raztopi

SIN.: bakterijski lizin

bakteriologija -e ž veda, ki proučuje bakterije: **industrijska** ~ bakteriologija, ki proučuje bakterije, pomembne v industriji, **sanitarna** ~ bakteriologija, ki proučuje načine širjenja in preprečevanja povzročiteljev kužnih bolezni, **veterinarska** ~ bakteriologija, ki proučuje bakterije, pomembne za živali

bakteriolóški -a -o nanašajoč se na bakteriologijo:
 ~a diagnoza, ~ izvid, ~ laboratorij, ~a preiskava, ~ priručnik, ~ test, ~a zanka

bakteriopsonin -a m protitelo, ki deluje na bakterije tako, da jih naredi bolj občutljive za fagocite
SIN.: bakteriotropin

baktêriopurpurin -a m svetlordeč pigment, ki ga izločajo nekatere bakterije (npr. purpurno-zveplove bakterije)

baktêrirodopsin -a m rdeč pigment (podoben rodopsinu) v celičnih stenica bakterij iz rodu *Halobacterium*

bakteriostátičen -čna -o ki preprečuje, inhibira razmnoževanje bakterij:
 ~i antibiotik

bakteriostátik -a m snov, ki preprečuje, inhibira razmnoževanje bakterij

bakteriostáza -e ž preprečevanje, inhibiranje razmnoževanja bakterij

baktêriotoksemija -e ž prisotnost bakterijskih toksinov v krvi

baktêriotoksin -a m bakterijski toksin

bakteriotropin -a m bakteriopsonin

bakteriotrópnost -i ž lastnost snovi, da lajša fagocitozo bakterij

bakterióza -e ž bakterijska bolezen

bakteriúričen -čna -o nanašajoč se na bakteriurijo:
 ~a bolezen

bakteriurija -e ž izločanje bakterij z urinom
SIN.: bacteriuria

bakteróides -a m 1. bakterija iz rodu *Bacteroides*
 2. vsaka zelo pleomorfna paličasta bakterija

balanítis -a m vnetje kože glavice penisa
SIN.: balanitis (lat.)

balanitis -idis ž [balanítis] balanitis

balanoposthitis -idis ž [balanopostítis] balanopostitis

balanopostítis -a m vnetje kože na glavici penisa in prepucija:
enzootski ~ **koštrunov** balanopostitis pri

kastriranih ovnih, ki ga povzroča bakterija *Corynebacterium renale*
SIN.: balanoposthitis

balansíran -a -0 uravnotežen:
 ~o krmilo, ~a prehrana

balantídij -a m migetalkar iz rodu *Balantidium*

balantidiosis -is ž [balantidijózis] balantidioza

balantidióza -e ž bolezen, ki jo povzroča balantidij *Balantidium coli*, ali samo bujna namnožitev praživali (npr. v debelem črevesu prašičev, človeka)
SIN.: balantidiosis

Balantidium [balantídijum] rod praživali iz razreda migetalkarjev:
 ~ *colí* balantidij, ki lahko naseljuje črevesje, predvsem debelo črevo (npr. pri prašiču), lahko pa povzroča tudi črevesne motnje pri človeku

balást -a m sestavina krme, ki je težko prebavljiva ali neprebavljiva (v večjih količinah deluje odvajalno)

báldrijan -a m **1.** zdravilna špajka
2. tinktura iz te rastline

balkánski -a -0 v zvezi:
 ~a buša

balneologíja -e ž veda, ki proučuje zdravilne vode in/ali zdravilna blata

baloníran -a -0 napihnen kakor balon:
 ~o truplo

balotíranje -a s rahlo udarjanje plavajočega predmeta ali telesa ob steno zaprtega prostora (npr. plodu v maternici pri rektalni ali zunanji preiskavi glede brejosti)

bálzam -a m tekočina (terpentin), ki se pridobiva z destilacijo dišečih smol raznih dreves, predvsem balzamovcev, ki se rabi za izdelavo zdravnih mazil:

kanadski ~ balzam iz severnoameriškega iglavca *Abies balsamea*, ki se uporablja pri mikroskopiranju z imerzijo, **perujski** ~ balzam iz srednjeameriške metuljnice *Myroxylon balsamum*, ki se uporablja zunanje za zaščito kože kot rubefaciens, kot mazilo za zdravljenje ran (spodbuja rast granulacijskega tkiva) in pri mikroskopiranju z imerzijo

balzamíranje -a s prepajanje trupla s snovmi, ki ga varujejo pred razkrojem

banálen -lna -0 nepomemben, vsakdanji:
 ~a infekcija, ~a okužba

banánski -a -0 nanašajoč se na banano:
 ~a bolezen

bandáža -e ž obveza

Bang, Bernhard Laurits Frederik [báng bérnhard lávric fréderik] (1848–1932) danski zdravnik in veterinar:
 morbus ~

Bangov -a -0 [bángov] v zvezi:
 ~ bacil, ~a bolezen

bángovka -e ž goveja bruceloza

bánka -e ž shramba za kri, tkiva, spermo za uporabo v prihodnosti:

genska ~ zbirka genetskih informacij, ki jih posedujejo razmnožujoči se osebki populacije, v kateri je razmnoževanje spolno, **krvna** ~ shramba za kri, odvzeta krvodajalcem, **semenska** ~ shramba za zamrznjeno spermo v centru za umetno osemenjevanje

bankíva -e ž bankivska kokoš

bankívski -a -0 v zvezi:
 ~a kokoš

bántamski -a -0 v zvezi:
 ~a kokoš

barba -ae ž [bárba] brada (3)

barbaloín -a m rumena, grenka snov, najpomembnejši izvleček aloina, ki deluje odvajalno

barbitál -a m dietilbarbiturna kislina, uspavalo in pomirjevalo iz skupine barbituratov

barbiturát -a m derivat barbiturne kisline, ki deluje uspavalno, pomirjevalno

barbitúren -rna -0 v zvezi:
 ~a kislina

SIN.: barbituricus

barbituricus -a -um [barbitúrikus] barbituren:
 ácidum ~um

barbiturízem -zma m akutna zastrupitev s preveliko dozo barbiturata

barestezíja -e ž občutek za težo, tlak

bariéra -e ž prepreka, ovira:

anatomska ~ bariera, ki odvrta škodljive agense zaradi anatomske strukture (npr. koža, sluznice), **mehanična** ~ zaščita pred vdorom tujkov v organizem, ki jo dajejo tkivni zaščitni sistemi, tj. dlaka, koža, sluznice **SIN.:** naravna bariera, **naravna** ~ mehanična bariera, **placentna** ~ bariera v steni plodovih kapilar, ki selektivno uravnava izmenjavo snovi med materino in plodovo krvjo, **radiacijska** ~ ščit iz različnega materiala (svinca, plastike, betona), ki zadrži ali absorbira ionizirno sevanje

bárij -a m kemijski element, mehka, na zraku neobstoja lahka kovina, katere topne soli so strupene, netopni sulfat pa se uporablja kot rentgensko kontrastno sredstvo
SIMB.: Ba

bárijev -a -0 nanašajoč se na barij:
 ~a kaša, ~ sulfat

barjánski -a -0 nanašajoč se na barje:
 ~a norost, ~a pijanost, ~a zlatenica konj

bárorecéptor -ja m presoreceptor

B

Bartholin, Caspar Thomeson [bartolín káspar tómeson] (1655–1738) danski zdravnik: glándula ~i

bartholinitis -icis ž [bartolinitis] bartolinitis

Bartholinov -a -o [bartolínov] v zvezi: ~a žleza

Barthonella [bartonéla] rod gramsko negativnih, kokoidnih ali pleomorfnih znotrajceličnih bakterij v verigah iz družine Barthonellaceae, ki so na ali v eritrocitih: ~ *hensellae* bartonela, ki živi na koži, kreppljih mačk in povzroča bolezen mačjih prask pri človeku

Barthonellaceae [bartoneláceje] družina bakterij iz reda Rhizobiales z rodom *Barthonella*

barthonellosis -is ž [bartonelózis] bartoneloza

bartolinitis -a m vnetje večje vestibularne žleze **SIN.:** bartholinitis

bartonéla -e ž bakterija iz rodu *Barthonella*

bartoneloza -e ž kužna bolezen pri ljudeh, ki jo povzroča *Barthonella hensellae* **SIN.:** barthonellosis

bárva -e ž občutek, ki ga posreduje oko in ga povzroča svetloba: **varovalna** ~ barva kože živali, ki se se zliva z okoljem

bárvanje -a s prepajanje snovi z enim barvilom ali več barvili:

azansko ~ barvanje z azokarminom in anilinskim modrilom, ~ **po Feulgenu** barvanje histoloških preparatov s fuksinžveplasto kislino za ugotavljanje DNK, ~ **po Giemsi** barvanje z azurnim eozinskim barvilom, pri katerem se celično jedro obarva purpurno rdeče, citoplazma pa svetlo modro, ~ **po Gramu** sestavljeno barvanje z gencjanskovijoličnim barvilom in fuksinom, ~ **po Löfflerju** enostavno barvanje z metilenskim modrilom, s katerim se mikroorganizmi obarvajo modro, ~ **po Mayu in Grünwaldu** barvanje z alkoholno raztopino soli metilenskega modrila in eozina za diferenciacijo krvnih celic, ~ **po Pappenheimu** zaporedno barvanje po Mayu in Grünwaldu ter po Giemsi za diferenciacijo krvnih celic, ~ **po Pfeifferju** enostavno barvanje s karbolfuksinom, s katerim se mikroorganizmi obarvajo rdeče, ~ **po van Giesonu** barvanje s kislim fuksinom, s katerim se kolagen obarva rdeče, in s pikrinsko kislino, s katero se skeletna mišična vlakna in elastična vlakna obarvajo rumeno, ~ **po Ziehl-Neelsenu** selektivno barvanje s karbolfuksinom, ki mu sledi razbarvanje s kislim etanolom, nato pa barvanje z metilenskim modrilom (mikobakterije, npr. povzročitelji tuberkuloze in paratuberkuloze se obarvajo rdeče, ostale bakterije modro), **bipolarno** ~ barvanje, navadno z metilenskim

modrilom, pri katerem se nekatere bakterije (npr. pasterele) obarvajo samo na polih, **diferencialno** ~ barvanje, s katerim se diferencirajo različni mikroorganizmi ali strukture, **elektivno** ~ selektivno barvanje, **enostavno** ~ barvanje mikroorganizmov z eno vrsto barvila, **intravitalno** ~ vitalno barvanje, **kontrastno** ~ barvanje, pri katerem se ena vrsta mikroorganizmov obarva drugače kot druga vrsta, vidno v svetlobnem mikroskopu, **metakromatsko** ~ barvanje, pri katerem se nekateri elementi tkiva obarvajo z istim barvilom drugače, **panoptično** ~ barvanje, ki prikazuje vse tkivne sestavine, **selektivno** ~ barvanje, pri katerem se določeni mikroorganizmi, celice, tkiva obarvajo z eno vrsto barvila, drugi pa z drugo vrsto barvila **sin.:** elektivno barvanje, **sestavljeno** ~ barvanje mikroorganizmov z več vrstami barvil, **sukcesivno** ~ barvanje z več vrstami barvil drugo za drugim, **vitalno** ~ barvanje živih celic v organizmu z injiciranjem nestrupenih barvil **sin.:** intravitalno barvanje

bárven -vna -o nanašajoč se na barvo:

~a aberacija, ~i filter, ~o gledanje, ~a slepota, ~i test, ~i vid, Sabin-Feldmanov ~i test **SIN.:** kromatičen

barvilo -a s snov za barvanje (npr. tkiv, mikroorganizmov), za antiseptike: **akridinsko** ~ barvilo, ki vsebuje akridin, **amfoterno** ~ barvilo, ki deluje kot šibka baza ali šibka kislina, **anilinsko** ~ barvilo, dobljeno iz anilina, **azurno eozinsko** ~ barvilo, ki vsebuje azur in eozin in se uporablja za barvanje po Giemsi, **bazično** ~ barvilo z alkalno reakcijo, **gencjanskovijolično** ~ bazično anilinsko barvilo, ki se uporablja pri barvanju po Gramu, **kislo** ~ barvilo, zakisano s kislino (npr. kislji fuksin), **metilvijolično** ~ barvilo vijolične barve za barvanje bakterij ter drugih celic in tkiv, **nevtralnno** ~ barvilo, ki v raztopini ne daje niti bazične niti kisle reakcije, **sudansko** ~ sudan **PRIM.:** pigment

basalis -e [bazális] bazalen:

decidua ~, lámina ~, meningitis ~, strátum ~e epidérmidis

Basedow, Karl Adolf [bázedov kárl ádolf] (1799–1854) nemški zdravnik, ki je proučeval delovanje ščitnice: morbus ~

Basedowov -a -o [bázedovov] v zvezi: ~a bolezen

baseocellularis -e [bázoeceuláris] bazalnoceličen: **carcinóma** ~e

báset -a m več pasem srednje velikih psov različnih barv z dolgo glavo, dolgim trupom, kratkimi nogami in kratkimi šapami ter dolgim repom

Basidiomycota [bazidijomikóta] prostotrosnice

basilaris -e [baziláris] bazilaren:
artéria ~

basis -is ž [bázis] baza (1):
~ **córdis** baza srca, ~ **cránii** lobanjsko dno

bastárd -a m križanec

batikardija -e ž nizka lega srca

batipnêja in **batipnója** -e ž globoko dihanje

batíst -a m tanka lanena ali bombažna tkanina:
Billrothov ~ nepremočljiva bombažna obveza
rumene barve

batmotrópen -pna -o ki vpliva na odziv
mišičnine, živčnine:
negativni ~i učinek, pozitivni ~i učinek

batofobija -e ž strah pred gledanjem v globino

báza -e ž **1.** osnova, temelj, podlaga:
~ **srca** zgornji, širši del srca **sin.:** srčna baza,
basis cordis, **lobanjska** ~ lobanjsko dno, **srčna** ~
baza srca
SIN.: basis

2. spojina, ki tvori s kislinami soli, v vodni
raztopini pa hidroksilne ione:

aloksurne ~e purinske baze, **komplementar-**
na ~ baza, ki kemično in geometrijsko
ustreza drugi taki bazi (npr. pirimidinska ali
purinska baza v molekuli DNK), **konjugirana** ~
baza, ki v vodi nastane iz kisline z odstranitvi-
jo protona ali protonov, **močna** ~ baza, ki v
vodi popolno disociira in z veliko afiniteto
veže protone, **pirimidinske** ~e snovi, nastale
iz pirimidina, ki imajo bazične lastnosti in
so osnovna sestavina nukleinskih kislin
(npr. citozin, timin, uracil), **purinske** ~e snovi,
nastale iz purinov, ki imajo bazične lastnosti
in so sestavni del nukleinskih kislin in nukleo-
proteinov (npr. adenin, gvanin) **sin.:** aloksuri,
aloksurne baze, **šibka** ~ baza, ki v vodi nepo-
polno disociira in ima majhno afiniteto za
protone

SIN.: lug (1), lužina, lužnina

bazálen -lna -o nanašajoč se na bazo (1):
~a celica, ~a decidua, ~i labirint, ~a lamina, ~a membrana,
~i meningitis, ~i metabolizem, ~a presnova, ~o telesce, ~a
telesna temperatura
SIN.: basalis

bazalióm -a m karcinom bazalnih celic vrhnjice
SIN.: bazalnocelični karcinom, carcinoma
baseocellulare

bazálnocéličen -čna -o nanašajoč se na bazalne
celice večskladega epiteliija:
~i karcinom
SIN.: baseocellularis

bázedovka -e ž žarg. Basedowova bolezen

bázen -zna -o v zvezi:
~i par

bázičen -čna -o **1.** temeljen:
~o raziskovanje

2. ki ima pH večji od vrednosti 7,0 :
~o barvilo, ~a beljakovina, ~i fuksin, ~i pH, ~a reakcija, ~a snov
SIN.: alkalen, alkaličen, lužnat

bázičnost -i ž lastnost snovi, da ima pH večji od
vrednosti 7,0

SIN.: alkalnost, alkaličnost, lužnatost

bazídij -a m kijasto oblikovana celica pri
bazidiomicetah, na kateri na spolni način
nastajajo bazidiospore (navadno po štiri
bazidiospore na bazidiju)

bazidiomicéta -e ž gliva iz debela prostotrošnic

bazídiospóra -e ž spolno nastala spora pri
prostotrošnicah

baziláren -rna -o nanašajoč se na lobanjsko dno:
~a arterija
SIN.: basilaris

bazisfraktúra -e ž zlom lobanjskega dna

bazofilec -lca m bazofilni levkocit:
krvni ~ krvni bazofilni levkocit, **tkivni** ~ tkivni
bazofilni levkocit

bazofilen -lna -o ki ima afiniteto do bazičnih
barvil ali se z njimi obarva:
~a citoplazma, ~i granuli, ~i granulocit, ~i levkocit, ~a
levkocitoza, ~i metamielocit, ~i mielocit, ~a zrnca, **krvni** ~i
levkocit, **tkivni** ~i levkocit

bazofilija -e ž **1.** nenormalno povečano število
bazofilnih levkocitov v enoti krvi
SIN.: bazofilna levkocitoza

2. bazofilnost

bazofilnost -i ž lastnost celic, tkiva, da se zlahka
obarvajo z bazičnimi barvili
SIN.: bazofilija (2)

BCG [besežé] krat. (Bacille Calmette-Guérin)
Calmette-Guérinov bacil:
vakcina ~

beagle -a m [bigl] angleški zajčar

bêdrn -a -o stegenski:
~i živec

bêdro -a s stegno

Bedsonia [bedsónija] zastar. *Chlamydia*

bedsónija -e ž klamidija

begálnica -e ž priprava, ki omogoča čebelam
odlet iz panja, vrnitve pa ne

Behring, Emil Adolf [bêring émil ádolf] (1854–
1917) nemški imunolog

Behringov -a -o [bêringov] v zvezah:
~ zakon

bekón -a m **1.** prašič mesnate pasme za pitanje (do
starosti okrog 6 mesecev in teže 90–100 kg)

SIN.: bekónski prašič

2. meso takega prašiča

bekónski -a -o nanašajoč se na bekona:
~ prašič

bél -a -o v zvezah:

~a čemerika, ~a črta, ~a glina, ~a griza piščancev, ~a jajčarica, ~a komisura, ~a krvnička, ~a krvna celica, ~a krvna slika, ~o krvno telesce, ~o maščevje, ~o maščobno tkivo, ~i medved, ~a podlasica, ~a snov, ~o toliščno tkivo, ~i trombus, ~i vazelin, ~i vosek, ~a vranična pulpa, ~o živčno vlakno

SIN.: albus

beladóna -e ž žarg. volčja češnjá

bélec -lca m konj bele dlake brez pigmenta v koži, kopitih in šarenici

bélgijski -a -o v zvezi:
~ konj

belíca -e ž 1. belkasta žival:

kuna ~

2. manjša, srebrno bela sladkovodna riba iz družine krapovcev

SIN.: *Leucaspis delineatus*

beličnica -e ž albinka

beličnik -a m albin

beličnost -i ž albinizem

belín -a m albin

belína -e ž bela snov

belínka -e ž albinka

belják -a m tekoča, prozorna beljakovinska snov v jajcih ptičev, plazilcev
SIN.: albumen (2)

beljakovína -e ž makromolekularna organska spojina, sestavljena iz velikega števila zaporedno povezanih aminokislin: agregacija beljakovin, ~e v krvi
biološka vrednost beljakovin, pepsinska razgradnja beljakovin, primarna zgradba ~e, totalna količina plazemskih beljakovin, tripsinska razgradnja beljakovin

bazična ~ beljakovina, katere molekula ima pri nevtralnem pH pozitivni naboj zaradi presežka bazičnih aminokislinskih ostankov, **Bence-Jonesova** ~ beljakovina v urinu, predvsem pri bolnikih z mielomom, **enostavna** ~ beljakovina, sestavljena samo iz aminokislin SIN.: enostavni protein, **fibrilarna** ~ netopna, bistvena sestavina

strukture tkiva, katere molekule imajo vlaknato strukturo (npr. keratin, kolagen, elastin)
SIN.: fibrilarni protein, **globularna** ~ navadno v vodi topna beljakovina, katere molekula ima obliko obroča (npr. encimi, hemoglobin, albumin, globulin) SIN.: globularni protein, **histonska** ~ histon, **kisla** ~ beljakovina, katere molekula ima pri nevtralnem pH negativni naboj zaradi presežka kislinskih aminokislinskih ostankov, **konjugirana** ~ sestavljena beljakovina, **konstitutivna** ~ beljakovina, ki jo organizem sintetizira v določenih stalnih količinah, **krčljiva** ~ beljakovina, ki omogoča organizmu krčenje, spremembo oblike ali gibanja (npr. aktin, miozin), **membranska** ~ beljakovina, ki je sestavni del membrane, **mlečne** ~e beljakovine,

ki nastajajo v mlečni žlezi (laktalbumin, laktoglobulin, kazein), **nativna** ~ nespremenjena naravna beljakovina celice, tkiva, organizma, **obrambna** ~ beljakovina, ki sodeluje pri obrambi organizma (npr. imunoglobulin), **placentna** ~ beljakovina, ki jo izloča posteljica, **plazemske** ~e beljakovine v krvni plazmi (serumske beljakovine s fibrinogenom) SIN.: plazemski proteini, **prenašalna** ~ beljakovina, ki prenaša z nekovalentnimi vezmi vezane molekule (npr. hormone, zdravila) SIN.: transportni protein, **prionska** ~ beljakovina znane primarne zgradbe in različnih možnih konformacij, lahko je normalna celična beljakovina ali povzročitelj spongiformne encefalopatije ali pa mutanta normalne celične beljakovine SIN.: prionski protein OKR.: PrP, **receptorska** ~ beljakovina v membrani ali znotraj celice, ki specifično veže neurotransmitorje, hormone ali druge efektorje in po vezavi sproži zaporedje procesov, ki vodijo v specifičen fiziološki odziv celice, **regulacijska** ~ 1. beljakovina, ki sodeluje pri regulaciji celične ali fiziološke aktivnosti SIN.: regulacijski protein 2. beljakovina, ki v prisotnosti kalcija regulira kontrakcije mišic tako, da vpliva na medsebojno delovanje miozina in aktina SIN.: regulacijski protein 3. posebna beljakovina, ki se veže na specifične sekvence DNK ter vključuje in izključuje gensko prepisovanje SIN.: regulacijski protein, **ribosomska** ~ beljakovina, ki skupaj z ribosomsko ribonukleinsko kislino sestavlja ribosom SIN.: ribosomski protein, **serumske** ~e beljakovine v krvnem serumu (npr. serumski albumini, globulini alfa, beta, gama, komplement, encimi, koagulacijski faktorji) SIN.: serumski proteini, **sestavljena** ~ beljakovina iz aminokislin in še kake druge kemične sestavine (npr. glikoproteini, lipoproteini) SIN.: konjugirana beljakovina, sestavljeni protein, **strukturna** ~ beljakovina, ki štiti biološko strukturo (npr. kolagen) SIN.: strukturni protein, **transmembranska** ~ specifična beljakovina, vezana na celično membrano, odgovorna za prenos ionov, sladkorjev, aminokislin, nukleotidov in drugih presnovkov skozi celično membrano SIN.: transmembranski protein, **vezalna** ~ beljakovina, ki veže drugo molekulo z nekovalentnimi vezmi, **virusna** ~ beljakovina, ki jo tvorijo virusi, **virusna nestrukturna** ~ beljakovina, ki sodeluje pri replikaciji virusa, vendar se ne vgradi v nastale viruse, **virusna strukturna** ~ beljakovina, ki se med replikacijo vgradi v nastali virion SIN.: virusni zidak

SIN.: albumen (1), protein

beljakovinski -a -o nanašajoč se na beljakovino:
~ deficit, ~a hrana

SIN.: proteinski

Bell, Charles [bél čárls] (1774–1842) škotski anatom, nevrolog, kirurg

Bellov -a -o [bélov] v zvezi:
~ zakon

beločnica -e ž bela, neprozorna vrhnja plast zrkla iz čvrstega veziva, ki pokriva približno štiri petine njegove površine:

ektazija ~e

SIN.: sklera, sclera

belokránjski -a -o v zvezi:

~a ovca

belokrvnost -i ž levkemija

Bence, Jones Henry [béns džóns hénri] (1814–1873) britanski zdravnik

Bence Jonesov -a -o [béns džónsov] v zvezi:

~a beljakovina

benigen -gna -o 1. ki je ozdravljiv ali poteka brez komplikacij:

~a bolezen

SIN.: blag

2. ki raste počasi, ne vdira v okolico in ne dela zasevkov ter je praviloma nenevaren:

~a golša, ~a novotvorba, ~a struma, ~i tumor

SIN.: nezločest

benzatinbenzilpenicilín -a m derivat penicilina za intramuskularno aplikacijo (z mesta aplikacije se počasi resorbira)

SIN.: benzatinpenicilin

benzatinpenicilín -a m benzatinbenzilpenicilin

benzatinški -a -o v zvezi:

~ penicilin

benzén -a m ciklični ogljikovodik s šestčlenskimi obročem atomov ogljika (pridobljen iz premo-govega katrana), pomembna surovina za izdelovanje zdravil

benzénov -a -o v zvezi:

~ obroč

benzidín -a m brezbarvni kristalni prašek, ki se uporablja za dokazovanje sledov krvi

benzidínski -a -o nanašajoč se na benzidin:

~a reakcija, ~ test

benzil -a m skupina C₆H₅CH₂- z aromatskim obročem

benzilpenicilín -a m najučinkovitejši penicilin za parenteralno aplikacijo, ki deluje predvsem na gramsko pozitivne bakterije

SIN.: penicilin G

benzoát -a m anion ali sol benzojske kisline: **natrijev** ~ natrijeva sol benzojske kisline, ki se uporablja kot konzervans

benzoicus -a -um [benzójikus] benzojski: **ácídum** ~um

benzójski -a -o v zvezi:

~a kislina

SIN.: benzoicus

benzokáin -a m v vodi netopen lokalni anestetik

berbêrec -rca m berberski konj

berberín -a m alkaloid iz plodov, skorje in korenin navadnega češmina s hemostatskim in bakteriostatičnim delovanjem

berbêrski -a -o v zvezi:

~ konj

bergamáški -a -o v zvezi:

~a ovca

bérglast -a -o podoben berglam:

~a noga, ~a stoja

Berkefeld, Wilhelm [bêrkfeld vílhelm] (1836–1897) nemški izdelovalec filtrov

Berkefeldov -a -o [bêrkfeldov] v zvezi:

~ filter

bêrkšîrec -rca m črn kratkoglavi prašič s kratkim rilcem in vbočeno profilno linijo nosnega gredlja, primeren za hitro pitanje do 90 kg (po izvoru iz pokrajine Berkshire v južni Angliji)

SIN.: berkširski prašič

bêrkšîrski -a -o v zvezi:

~ prašič

berlínski -a -o v zvezi:

~o modriło

bernardínec -nca m pasma velikega močnega psa, uporabnega za reševanje izpod snežnih plazov

besežírati -am nedov. in dov. vakcinirati proti tuberkulozi z vakcino BCG

besnílo -a s skrajna živčna razdraženost in napadalnost, sindrom pri steklini, tudi pri nekaterih zastrupitvah

SIN.: furioznost

bestiálnost -i ž sodomija

Beta [béta] rod enoletnih rastlin, v katerega se uvrščajo pese:

~ **vulgáris subsp. altíssima** sladkorna pesa, ~ **vulgáris subsp. crássa** krmna pesa, ~ **vulgáris subsp. esculénta** rdeča pesa

béta -e ž druga črka grške abecede, ki pogosto označuje drugi člen v nizu:

amilaza ~, delec ~, globulini ~, hemoliza ~, hemolizin ~, hemotoksin ~, sevanje ~, stafilolizin ~, toksin ~, žarek ~

ZN.: β

bétaamiláza -e ž amilaza beta

bétaglobulíni -ov m mn. globulini beta

bétahemolítíčen -čna -o ki povzroča, ima hemolizo beta:

~i streptokok

Betaherpesvirinae [bétaherpesviríne]

poddružina virusov DNK iz družine Herpesviridae z rodod *Cytomegalovirus*

bétaherpesvírus -a m virus iz poddružine Betaherpesvirinae

béta-hidróksimaslén -a -o v zvezi: ~a kislina

SIN.: beta-hydroxi-butyricus

B

beta-hydroxi-butyricus -a -um [béta hidróksi butírikus] beta-hidroksimaslen: ácidum ~um

bétalaktám -a m ciklični amid s tremi atomi ogljika in enim atomom dušika v obroču, vgrajen v molekulo penicilinov, cefalosporinov in nekaterih drugih antibiotikov
SIN.: β-laktam

PRIM.: aztreonam, monolaktam

bétalaktamáza -e ž bakterijski encim (izločajo ga skoraj vse gramsko negativne bakterije, pa tudi sevi stafilokokov), hidrolaza, ki katalizira hidrolizo betalaktamskega obroča v betalaktamskih antibiotikih in jih s tem inaktivira:

~ I betalaktamaza, ki katalizira hidrolizo betalaktama v penicilinih SIN.: penicilinaza,

~ II betalaktamaza, ki katalizira hidrolizo betalaktama v cefalosporinih SIN.: cefalosporinaza

SIN.: β-laktamaza

bétalaktámski -a -o nanašajoč se na betalaktam: ~ antibiotik, ~ inhibitor, ~ obroč
SIN.: β-laktamski

bétametazón -a m sintetični glukokortikoid z močnim in dolгим delovanjem

betič -iča m v zvezi:

vohalni ~ sprednji končni zadebeljeni del skorje velikih možganov, v katerega vstopajo vohalne celice SIN.: bulbus olfactorius

betičast -a -o ki je zadebeljen na enem koncu: ~a bakterija

betijin -a m antigen iz bakterije *Mycobacterium intracellulare*

bévk -a m oglašanje s kratkim, visokim glasom: ~ lisice, ~ ovce, ~ psa
SIN.: bevska

bévska -a m bevska

bezávka -e ž s kapsulo omejen limforetikularni organ, v katerem se množijo limfociti, razporejen vzdolž mezgovnic, s posebno vlogo pri odstranjevanju škodljivih agensov in pri tvorbi protiteles:

tuberkuloza ~e

aksilarne ~e pazdušne bezgavke, **črevnične** ~e bezgavke ob razcepišču trebušne aorte, v katere se steka limfa s področja medenične stene, organov medenične votline in zadnje okončine SIN.: lymphonodi iliaci, **globinske dimeljske** ~e skupina bezgavk ob zunanji črevnični arteriji in stegenski arteriji, v katere se steka limfa s področja stegna SIN.: lymphonodi inguinales profundi, **globinske vratne** ~e bezgavke, razporejene vzdolž vratnega dela sapnika, njihovo drenažno področje je spodnji del vratu, pleče in deloma nadlaket SIN.: lymphonodi cervicales profundi, **jetrne** ~e bezgavke v jetrih, ki sprejemajo limfo iz

želodca, vranice, jeter in trebušne slinavke SIN.: lymphonodi hepatici, **križnične** ~e bezgavke, ki ležijo pod križnico, v katere se steka limfa s področja medenične stene, presredka in repa SIN.: lymphonodi sacrales, **mediastinalne** ~e medpljučne bezgavke, **medpljučne** ~e bezgavke v medpljučju SIN.: mediastinalne bezgavke, lymphonodi mediastinales, **mezentrične** ~e bezgavke v mezenteriju, ki sprejemajo limfo iz črevesja SIN.: lymphonodi mesenterici, **pazdušne** ~e bezgavke v področju pazduhe, skozi katere priteka limfa s področja sprednje okončine, spodnje stene prsnega koša in sprednjih mlečnih kompleksov (pri psici) SIN.: aksilarne bezgavke, lymphonodi axillares, **podkolenske** ~e ena bezgavka ali dve bezgavki, ki ležita v podkolenju med dvoglavo stegensko in polkitasto mišico, v kateri se steka limfa iz spodnjega dela zadnje okončine SIN.: lymphonodi popliteales, **področna** ~ bezgavka, ki zbira limfo iz kakega področja, organa SIN.: regionalna bezgavka, **podušne** ~e drobne bezgavke pod čeljustnim sklepom, ki sprejemajo limfo iz zgornjih delov glave SIN.: lymphonodi parotidei, **površinske dimeljske** ~e bezgavke v področju dimelj in kolenske sklepa, v katere se steka limfa iz mlečne žleze, spodnje trebušne stene ter organov za oploditev in modnika pri samcih SIN.: lymphonodi inguinales superficiales, **površinske vratne** ~e bezgavke, ki ležijo pred plečnim sklepom, v katere se steka limfa iz zgornjega dela vratu, sprednjih delov stene prsnega koša in tilnika SIN.: lymphonodi cervicales superficiales, **prsnične** ~e bezgavke, ki ležijo na prsnici ob notranji prsni arteriji in sprejemajo limfo predvsem iz spodnjega dela stene prsnega koša SIN.: lymphonodi sternales, **regionalna** ~ področna bezgavka, **spodnječeljustne** ~e bezgavke v medčeljustju v višini zadnjega kota spodnje čeljusti, ki sprejemajo limfo iz gobca, medčeljustja z jezikom in spodnjega dela žvekalnih mišic SIN.: lymphonodi mandibulares
SIN.: limfonodus, lymphonodus

bezávkast -a -o 1. podoben bezgavki: ~o tkivo 2. ki ima mnogo bezgavk: ~ vrat

bezoár -ja m kamnu podobna tvorba iz neprebavljenih ali neprebavljivih snovi v želodcu ali črevesju
PRIM.: fitobezoar, trihobezoar, trihofitobezoar

bezoárski -a -o v zvezi: ~a koza

Bi [beí] simb. (Bismut) bizmut

bicaroticus -a -um [bikarótikus] dvokarotiden: trúnkus ~

bicéfalus -a m dicefalus

bicelj -clja m del okončine med kopitom in piščaljo
SIN.: bincelj

bíceljnica -e ž zgornja prstnica pri kopitarjih
 SIN.: binceljnica, os compedale

bicephalus -i m [bicéfalus] dicefalus

bíceps -a m struktura z dvema glavama

biceps -cipitis [bíceps -cípitis] dvoglav:
 músculus ~ bráchií, músculus ~ fémoris

bíciikličen -čna -o v zvezi:

~a spojina

bícljev -a -o nanašajoč se na bicelj:

~ čop, ~a plahtica, ~ sklep

SIN.: compedalis

bicornis -e [bíkórnis] dvorog:

úterus ~

bicuspidalis -e [bíkuspídális] bikuspidalen:

válva ~

bíček -čka m nitast izrastek celice

(npr. bakterije, praživali), ki omogoča gibanje:

bakterijski ~ izrastek s površine nekaterih bakterij, ki vsebuje flagelin sin.: bakterijski flagel

SIN.: flagel

PRIM.: migetalka, stereocilij

bíčkar -ja m pražival iz razreda bičkarjev:

uniflagelarni ~ monoflagelat

SIN.: flagelat

bíčkarji -jev m mn. razred praživali z enim bičkom

ali več bički, z družinama Trichomonadidae in Trypanosomatidae

SIN.: Flagellata, Mastigophora

bídermóm -a m didermom

bidestillatus -a -um [bídestilátus] dvakrat

destiliriran:

áqua ~a

bífenil -a m spojina iz dveh med seboj povezanih

fenilnih skupin:

poliklorirani ~ bifenil, ki ima karcinogeni in verjetno tudi teratogeni učinek

bifidus -a -um [bífidus] razcepljen:

spína ~a

bifurcatio -onis ž [bífurkácijo -ónis] bifurkacija:

~ **aórtae** bifurkacija aorte, ~ **trachéae** bifurkacija sapnika

bifurkácija -e ž mesto, na katerem se žila, živec ali druga anatomska struktura deli v dve veji ali več vej:

~ **aorte** bifurkacija trebušne aorte na notranjo in zunanjo črevnično arterijo sin.: razcepišče aorte, bifurcatio aortae, ~ **sapnika** bifurkacija, na kateri se sapnik razdeli na dva glavna bronhusa sin.: razcepišče sapnika, bifurcatio tracheae

SIN.: razcepišče, bifurcatio

bígeminija -e ž 1. pojavljanje v parih

2. podvojeni pulz

bígéminus -a -um podvojen:

púlsus ~

bik **bíka** m odrasel goveji samec:

plemenski ~ bik, odbran za pleme na podlagi izbranih lastnosti

bikar -ja m skrbnik, negovalec bikov

bikarbonát -a m hidrogenkarbonat

bikárna -e ž hlev ali staja za bike

bikoréja -e ž reja plemenskih bikov

bikov -a -o nanašajoč se na bika: ~o seme

~o meso

bikovína -e ž 1. meso bika

SIN.: bikovo meso

2. usnje iz kože bika

bikovski -a -o v zvezi:

~a mati

bíkuspídálen -lna -o nanašajoč se na dve valvuli:

~a zakloпка

SIN.: bicuspidalis

PRIM.: mitralen (1)

bilánca -e ž v zvezah:

~ **dušika** razmerje med količino sprejetega in oddanega dušika, ~ **ogljika** razmerje med sprejeto in oddano količino ogljika, ~ **tekočin** razmerje med dobljeno in oddano količino tekočine v organizmu, **pozitivna** ~ prebitek v organizem vnesene snovi glede na porabljeno energijo

bilaterálen -lna -o obojestranski:

~a paraliza, ~a simetrija, ~a slepota, ~o škiljenje

Bilharz, Theodor Maximilian [bílharc téodor maksimilján] (1825–1862) nemški zdravnik

Bilharzia [bílhárcija] zastar. *Schistosoma*

biliáren -rna -o žolčen:

~a atrezija, ~a obstrukcija

biliaris -e [bílijáris] žolčen:

atrésia ~, cálculo ~

bilicianín -a m modri žolčni pigment, ki nastaja iz biliverdina z oksidacijo

biliemíja -e ž povečana količina žolčnega pigmenta v krvi

bilifer -a -um [bílifer bilífera] ki odvaja žolč:

dúctuli ~i, dúctus interlobuláris ~

bilióza -e ž sindrom, povezan s preobilnim nastajanjem žolča

biliózen -zna -o bogat z žolčem: ~i feces

bilirubín -a m žolčni pigment rjavkaste barve, razkrojek hema

bilirubinemíja -e ž bilirubin v krvi

bilirubinuríja -e ž bolezensko izločanje bilirubina z urinom

bilis -is ž [bílis] žolč

B

- biliverdín** -a m žolčni pigment zelene barve, ki nastaja z oksidacijo bilirubina
- Billroth, Christian Albert Theodor** [bírot kristijan álbért téodor] (1829–1894) avstrijski kirurg
- Billrothov** -a -o [bírotov] v zvezah:
~ batist, ~ povezek
- bílnica** -e ž v zvezi:
travniška ~ trava iz skupine travniških trav, odlična krmna rastlina **sin.:** *Festuca pratensis*
- bílobektomija** -e ž kirurška odstranitev dveh režnjev
- bímanuálen** -lna -o dvoročen:
~o osemenjevanje
- bímetálen** -lna -o ki je iz dveh kovin:
~i termometer
- bináren** -rna -o ki se razdeli na dvoje:
~o razmnoževanje
- binauricularis** -e [bínaurikuláris] binavrikularen
- binavrálen** -lna -o nanašajoč se na obe ušesi: ~i stetoskop
- binavrikuláren** -rna -o nanašajoč se na oba uhlja
sin.: binauricularis
- bíncelj** -clja m bicelj
- bínceljnica** -e ž biceljnica
- bíngelj** -a m parni kožni izrastek na vratu pri nekaterih prašičih italijanskih in balkanskih pasem in pri nekaterih kozah
sin.: zvonček, appendix colli
- bínokuláren** -rna -o nanašajoč se na obe očesi:
~o gledanje, ~i mikroskop
- bioaerácija** -e ž aeracija za čiščenje in inaktiviranje organskih odpadkov in mikroorganizmov
- biocenóza** -e ž skupnost vseh živalskih in rastlinskih vrst, ki živijo v določenem biotopu
sin.: življenjska združba
- biocíd** -a m učinkovina, ki uničuje živo snov
- biodegradácija** -e ž zaporedje biokemičnih procesov, s katerimi živi mikroorganizmi razgradijo kompleksne snovi, navadno v manj škodljive za okolje
- bíodinámika** -e ž veda, ki proučuje sile pri telesnem gibanju
- bioeléktrika** -e ž električni pojavi v živih bitjih
- bioelemént** -énta m kemijski element, ki je bistvena sestavina živih bitij (npr. C, O, H, N, P, S)
- bíofizika** -e ž veda, ki proučuje zgradbo in fizikalne procese v živih organizmih
- bíofizikálen** -lna -o nanašajoč se na zgradbo in fizikalne procese v živih organizmih:
~i proces

- biogén** -a -o **1.** ki izvira iz živega, proizvaja življenje
2. potreben za življenje:
~i amini, ~a prvina
- biogenéza** -e ž **1.** nastanek in razvoj živega
2. zgodovina nastajanja živih bitij (filogeneza in ontogeneza)
3. teorija, po kateri živi organizmi lahko nastanejo samo iz drugih živih organizmov
PRIM.: abiogeneza
- biografija** -e ž področje biologije, ki proučuje geografske porazdelitev organizmov, skupin organizmov, vrst in višjih taksonomskih enot
- biokatalizátor** -rja m **1.** snov, ki spodbuja ali zavira življenjsko pomembne biološke procese (npr. vitamini, encimi, hormoni)
2. encim
- biokémičen** -čna -o nanašajoč se na kemično zgradbo in kemične procese v živih organizmih:
~a genetika, ~i označevalec, ~i proces, ~a reakcija, ~i test, ~a tipizacija
PRIM.: biokemijski
- biokemija** -e ž veda, ki proučuje kemično zgradbo in kemične procese v živih organizmih
- biokemijski** -a -o nanašajoč se na biokemijo: ~laboratorij
PRIM.: biokemičen
- biokibernétika** -e ž veda, ki proučuje komunikacijske in nadzorne mehanizme v organizmu
- biokinétika** -e ž veda, ki proučuje spremembe lokacije telesa v času in prostoru ter njegove hitrosti in pospeške
- bioklíma** -e ž vpliv podnebja na žive organizme
- bioklimatologija** -e ž veda, ki proučuje vplive podnebja na žive organizme
- biokoloid** -a m koloid v živalskem, rastlinskem ali mikrobnem tkivu
- biologija** -e ž veda, ki proučuje življenje in žive organizme:
molekularna ~ biologija, ki obravnava sestavo in delovanje molekul, zlasti nukleinskih kislin in drugih makromolekul v celicah in virusih
- biolóški** -a -o nanašajoč se na biologijo ali na žive organizme:
~agens, ~a aktivnost, ~a klasifikacija, ~ material, ~a membrana, ~ označevalec, ~ poskus, ~ ritem, ~a smrt, ~a terapija, ~ test, ~ vektor, ~a vrednost beljakovin
- biolóško** prisl. v zvezah: ~ aktivna snov, ~ popolno krmilo
- bioluminiscéncia** -e ž luminiscenca pri živalih in rastlinah zaradi življenjskih procesov v njihovem organizmu (npr. pri nekaterih bakterijah, glivicah)

bióm -a m obsežno geografsko območje z značilnimi klimatskimi in talnimi razmerami, z značilnim rastlinjem in živalstvom (npr. tajga, tundra, puščava)

biómagnetizem -zma m veda, ki proučuje vplive magnetnih polj na organizme

biómárker -ja m celici lastna molekula, ki omogoča identifikacijo vrste celice
SIN.: biološki označevalec

biómása -e ž skupek vseh organizmov ali organizmov določene vrste kakega področja in snov, ki izvira iz njih

biómedicina -e ž skupek medicinskih naravoslovnih in kliničnih ved (npr. biologija, biofizika, molekularna biologija)

biómehánika -e ž veda, ki proučuje mehanske sile in procese v organizmu (npr. krvni obtok)
PRIM.: biostatika

biómeteorologija -e ž veda, ki proučuje povezanost dogajanj v živih organizmih na Zemlji z atmosferskimi procesi

biómeteorolóški -a -o nanašajoč se na biometeorologijo:
~i pojavi

biometrija -e ž **1.** uporaba matematičnih, zlasti statističnih metod pri proučevanju variabilnosti živih organizmov
SIN.: biometrika
2. preračunavanje verjetne dolžine življenja posameznega osebka
SIN.: biometrika

biométriKa -e ž biometrija

biómikroskopija -e ž mikroskopiranje živih celic, tkiv in organov

biómolekúla -e ž molekula, ki jo proizvede živa celica

biónika -e ž veda, ki proučuje odnose med biologijo in tehniko po zgledih narave

bionóza -e ž bolezen, ki jo povzroči živ organizem

bioplázma -e ž protoplazma

bioplín -a m zmes plinov, ki nastajajo pri razgradnji organskih snovi (npr. metan in drugi gorljivi plini v odpadnih vodah, gnojevki)

bióprognóza -e ž napoved o učinkih vremena na splošno počutje ljudi in živali, na verjetnost sprožitve bolezenskega pojava oziroma bolezenske spremembe

biopsija -e ž odvzem in preiskava tkiva iz živega telesa za postavitev diagnoze:
aspiracijska ~ biopsija z aspiracijo, ~ **moda** odvzem vzorca tkiva iz moda za preiskavo, **ciljana** ~ usmerjena biopsija, **incizijska** ~ biopsija, opravljena z incizijo, **intraopera-**

cijska ~ biopsija, opravljena med operacijo, **jetrna** ~ odvzem vzorca tkiva jeter za laboratorijsko preiskavo, **konkluzivna** ~ biopsija, ki odloča o diagnozi, **pleuralna** ~ odvzem tekočine iz prsne votline, **tankoigelna** ~ biopsija, opravljena s tanko iglo, **transabdominalna** ~ odvzem vzorca tkiva trebušnega organa skozi trebušno steno, **ultrazvočno vodena tankoigelna** ~ tankoigelna biopsija s pomočjo ultrazvoka, **usmerjena** ~ biopsija, izvedena pod nadzorom očesa in vodena s tehničnimi pripomočki (npr. z ultrazvokom, rentgenom) **sin.:** ciljana biopsija, **vaginalna** ~ odvzem vzorca tkiva s sluznice nožnice za histološko preiskavo

biopsijski -a -o nanašajoč se na biopsijo:
~a igla, ~ vzorec

bioreáktor -ja m naprava s posodo, v kateri nadzorovano potekajo biokemični procesi
SIN.: fermentor

bióritem -tma m periodična nihanja življenjskih procesov

bióritmika -e ž veda, ki proučuje bioritme

biórizácija -e ž prekuhanje mleka pri 75 °C pod visokim tlakom
PRIM.: pasterizacija

biósféra -e ž vsi deli Zemlje, v katerih bivajo živi organizmi (od litosfere, hidrosfere do spodnjih zračnih plasti atmosfere)

biósinóptika -e ž področje biometeorologije, ki proučuje učinke vremenskih dogajanj na organizme

biósinatétičen -čna -o nastal naravno, v naravi:
~i antibiotik

biósinatéza -e ž nastajanje organskih spojin v živem organizmu

bióstátika -e ž veda, ki proučuje sile v organizmu pri določenih telesnih položajih
PRIM.: biomehanika

biostatístika -e ž veda, ki proučuje biološke pojave s statističnimi metodami

biostimulátor -a m snov (npr. vitamini, hormoni), ki pospešuje proces v živem organizmu

Biot, Camille [bijó kamíj] (1850–1918) francoski fiziolog in zdravnik

biotéhnikA -e ž veda, ki združuje dognanja bioloških, tehniških in tehnoloških znanosti (v kmetijstvu, gozdarstvu, veterinarstvu, živinoreji, živilski tehnologiji)

biotéhniški -a -o nanašajoč se na biotehniko:
~a fakulteta

biotést -a m biološki poskus

bióti -OV m mn. vsi živi organizmi (živali in rastline) na kakem območju

B

biotín -a m vitamin H

biotíp -a m biovar

biotomija -e ž vivisekcija

biotóp -a m prostor z značilnimi podnebnimi, talnimi, vodnimi in drugimi neživimi dejavniki za določeno fitocenozo ali zoocenozo:

~ **kuznega agensa** rezervoar okužbe

SIN.: življenjski prostor

PRIM.: ekotop, habitat

Biotov -a -o [bijójev] v zvezi:

~o dihanje

biotransformácija -e ž biokemični proces, ki spreminja zgradbo spojin v organizmu

biotranspórt -a m prenašanje snovi v organizmu ali v celici

biotrópen -pna -o nanašajoč se na biotropijo: ~i učinek

biotropija -e ž vpliv atmosferskih dejavnikov na organizme

biotropízem -zma m usmerjena reakcija na dražljaj, ki ga povzroči živ organizem

biovár -a m varieteta znotraj vrste ali podvrste, določena s presnovnimi in fiziološkimi lastnostmi

SIN.: biotip

PRIM.: fagovar, serovar

bióvrême -éna s vremenski pojavi, ki v določenem času in kraju vplivajo na žive organizme

bípáren -rna -o ki rodi dva potomca hkrati: ~a žival

bipartítus -a -um [bípartítus] dvodelen: úterus ~

bipennatus -a -um [bípenátus] dvoperesen: músculus ~

bípoláren -rna -o ki ima dva pola, konca ali se nanaša nanju:

~a bakterija, ~o barvanje, ~a celica, ~i nevron

biréta -e ž steklena cev z merilno lestvico in pipico za merjenje prostornine odtočene tekočine

Birnaviridae [bírnaviríde] družina ikozaedričnih virusov RNK brez ovojnice, z rodovoma *Avibirnavirus* in *Aquabirnavirus*

bírnavirus -a m virus iz družine Birnaviridae

bíseksuálen -lna -o dvospolen: ~i zajedavec

bíseksuálnost -i ž **1.** dvospolnost

2. lastnost imeti fenotipske značilnosti obnašanja obeh spolov

3. spolna nagnjenost oseba do obeh spolov

bíserka -e ž pegatka

bísernica -e ž oblika tuberkuloze pri govedu s številnimi, biserom podobnimi tuberkli po potrebušnici

Bison [bízon] rod goved iz družine goved z zelo razvito sprednjo polovico telesa, obraščeno s kodrasto dlako in z grbo na vratu:

~ **bison** bizon, ~ **bonásus** zober

bistúrij -a m dolg, raven ali ukrivljen kirurški nož za odpiranje sinusov, fistul, abscesov

bístven -a -o **1.** ki je organizmu nujno potreben:

~e aminokisliline, ~i mikroelementi, ~e prvine

SIN.: esencialen

2. v zvezi:

~a napaka

bitje -a s ritmično udarjanje:

~ **srca** ritmične kontrakcije in ohlajnitve srčne mišice, ki s tem pogonja kri po arterijah in jo črpa iz ven, **bradiaritmíčno** ~ **srca** bradiaritmija

biurét -a m bela kristalinska spojina, derivat uree

biurétski -a -o nanašajoč se na biuret:

~a reakcija

bívalénten -tna -o **1.** dvovalenten (1): ~i radikal

2. dvovalenten (2):

~a vakcina

3. v zvezi:

~i kromosom

bívol -a m divje ali udomačeno govedo s širokimi rogovi in sodastim trupom

SIN.: *Bubalus bubalus*

bívolica -e ž samica bivola

bívolji -a -e nanašajoč se na bivola: ~a koža

bízmut -a m kemijski element, mehka, lahko topljiva kovina belkaste barve

SIMB.: Bi

bízmutov -a -o v zvezah:

~ subgalát, ~ subnitrat

bízon -a m govedo iz rodu *Bison*:

evropski ~ zober

SIN.: *Bison bison*

blág -a -o benignen (1):

~a gniloba čebelje zalege, ~o zdravlilo

blást -a m nezrelo stanje v razvoju celice, preden se dokončno razvije

blastém -a m **1.** gmota nediferenciranih celic, iz katerih nastane z delitvijo nov organizem ali nov del telesa

2. gmota celic, zmognih začeti regeneracijo v poškodovanem tkivu

blásten -tna -o nanašajoč se na blast:

~a celica, ~a metamorfoza

blastocél -a m s tekočino napolnjena votlina blastule

blastocísta -e ž blastula

blastocít -a m nediferencirana celica

SIN.: blastna celica

blastodérm -a m enoskladni epitelij blastule, sestavljen iz blastomer

blastoftorija -e ž degeneracija kličnih celic (morule, blastule)

blastogén -a -o 1. ki je nastal iz kličnih celic
2. ki povzroča novotvorbo

blastogenéza -e ž 1. začetni razvoj zarodka
2. brstenje

blastogenija -e ž zgodovina razvoja osebk ali njegove vrste

blastóm -a m novotvorba iz nediferenciranih celic, nastalih v blastemu: benigni ~, maligni ~
SIN.: blastoma

blastoma -atis s [blastóma] blastom

blastomêra -e ž celica, ki nastane z brazdanjem oplojenega jajčeca

blastomicéta -e ž 1. kvasovka iz rodu *Blastomyces*
2. kvasovka, ki se razmnožuje samo z brstenjem ali z blastosporami

blastomicín -a m pripravek iz kulture glivice *Blastomyces dermatitidis*, ki se uporablja za kožni alergijski preizkus pri blastomikozi

blastomikóza -e ž bolezen z ulkusi in abscesi na koži, ki jo povzročajo blastomicete
SIN.: blastomycosis, paracoccidioidomycosis

Blastomyces [blastomícēs] rod iz skupine nepopolnih gliv, ki se pojavljajo v nitastih oblikah in v obliki kvasovk ter se razmnožujejo z brstenjem pri sobni temperaturi ali z blastosporami pri telesni temperaturi toplokrvnih živali:
~ *dermatitidis* blastomiceta, ki povzroča blastomikozo pri ljudeh, psih in mačkah
SIN.: *Paracoccidioïdes*

Blastomycetes [blastomicétes] kvasovke

blastomycosis -is ž [blastomikózis] blastomikoza

blastopatija -e ž nepravilnost razvoja in bolezní plodu, ki nastanejo na stopnji blastule

blastopóra -e ž prausta

blastospóra -e ž nespolno nastala spora pri zaprtotrošnjah

blástula -e ž mehurčku podobna struktura, nastala z delitvijo oplojenega jajčeca, pri kateri je blastocel obdan z blastodermom
SIN.: zarodni mešiček, vesicula germinativa

bláten -tna -o nanašajoč se na fango:
~a kopel, ~i obkladek

blátenje -a s spravljanje fecesa iz zadnjika
SIN.: defekacija, iztrebljanje

blatišče -a s kraj, del stojišča ali ograjenega prostora v hlevu, kjer živali blatijo

blátiti -im nedov. izločati feces skozi zadnjik
SIN.: defecirati, iztrebljati se

bláto -a s 1. feces

2. v zvezi:
mineralno ~ fango

blazína -e ž 1. z mehkim materialom napolnjena podloga za ležanje:

operacijska ~ blazina za operacije velikih živali

2. kar je temu podobno:

maščobna ~ maščevje v podkožju

SIN.: pulvinus

blazínica -e ž vsaka od poroženelih kožnih izboklin na koncu okončin:

prstna ~ blazinica na šapah mesojedov sin.:

plesno

SIN.: torus (2)

blažilen -lna -o paliativen: ~o mazilo, ~i učinek

blažilo -a s sredstvo za zmanjšanje bolečin in za pomiritev

SIN.: demulcent

blážití -ím nedov. lajšati, omiljevati: ~ bolečino, ~ imunski odziv

bléd -a -o ki je neizrazite, svetlejše barve zaradi slabe prekrvitve:

~i infarkt

SIN.: pallidus

bledíca -e ž močno zmanjšanje količine hemoglobina ali krvi v koži

SIN.: pallor

blefarítis -a m vnetje vek:

angulami ~ vnetje vek v očesnem kotu, ciliarni ~

vnetje trepalnic in njihovih žlez, luskasti ~

luskasto vnetje vek sin.: blepharitis squamosa

SIN.: palpebritis, blepharitis

bléfaroadenítis -a m vnetje tarzalnih žlez

SIN.: blepharoadenitis

bléfarofimóza -e ž nenormalno zoženje očesne reže

SIN.: blepharophimosis

bléfarohaláza -e ž ohlapnost veke

bléfarokonjunktívítis -a m vnetje veke in očesne veznice

SIN.: blepharconjunctivitis

bléfaropioréja -e ž gnojno vnetje veke

SIN.: blepharopyorrhoea

bléfaroplást -a m bazalno telesce, iz katerega izhaja biček ali migetalka

bléfaroptóza -e ž povešenost zgornje veke

SIN.: ptoza zgornje veke, tarzoptoza,

blepharoptosis

bléfarorafija -e ž šivanje veke

SIN.: tarzorafija

bléfarospázem -zma m krč očesne krožne mišice

SIN.: blepharospasmus

bléfarostát -a m naprava, ki med operacijo na očesu drži veke razprte

B

Bleiweis, Janez [blájvajs jánez] (1808–1881) slovenski zdravnik in veterinar, narodni prosvetitelj, ustanovitelj Živinozdravniške in podkavske šole v Ljubljani l. 1850, ustanovitelj in urednik Kmetijskih in rokodelskih novic ter avtor več veterinarskih knjig in učbenikov

blepharitis -idis ž [blɛfarítis] blefaritis:
~ **squamósa** luskasti blefaritis

blepharoadenitis -idis ž [blɛfaroadénitis] blefaroadenitis

blepharochalasis -is ž [blɛfarohalázis] ohlapnost vek

blepharoconjunctivitis -idis ž [blɛfarokonjunktívitis] blefarokonjunktivitis

blepharophimosis -is ž [blɛfarofimózis] blefarofimoza

blepharoptosis -is ž [blɛfaroptózis] blefaroptoza

blepharopyorrhoea -ae ž [blɛfaropijorêja] blefaropioreja

blepharospasmus -i m [blɛfarospázmus] blefarospazem

blíster -tra m **1.** mehurček na koži
2. mazilo za zdravljenje kroničnih bolezní kože:

črni ~ mazilo s prahom španske muhe, **rdeči** ~ mazilo z živosrebrom jodidom

bližinski -a -o nanašajoč se na bližino:
~o obsevanje

bližnji -a -e v zvezi:
~e krvno sorodstvo

bljuváln -lna -o ki zbuja, povzroča bruhanje:
~o središče

bljuváló -a s emetik

bljúvanje -a s bruhanje:
~ **fecesa** koprimeza

bljúvati -am nedov. bruhati (1)

bljúvek -vka m del delno prežvečene hrane pri prežvekovalcih, ki se vrača iz vampa in kapice v usta, da bi jo žival ponovno prežvečila
PRIM.: izbljuvek

blóden -dna -o v zvezi:
~i živec

blodíлка -e ž zoospora

blodnják -a m labirint (2):
koščeni ~ koščeni labirint, **sitkin** ~ sitkin labirint

blók -a m **1.** stanje, pri katerem je prevajanje dražljajev moteno ali celo ustavljeno:
arborizacijski ~ motnje v prevajanju v srčnih prekatih na ravni Purkynějevih vlaken, **atrioventrikularni** ~ moteno prevajanje v atrioventrikularnem vozlu **sin.:** preddvorno-prekatni blok, **atrioventrikularni** ~ **1. stopnje** podaljšanje prevajanja iz preddvorov v prekate,

atrioventrikularni ~ **III. stopnje** popolni srčni blok, **medprekatni srčni** ~ hemiblok, **nevromuskularni** ~ prekinitév živčno-mišičnega prenosa, **popolni srčni** ~ popolnoma prekinjeno prevajanje skozi atrioventrikularni vozél (preddvori in prekati utripajo vsak po svojem ritmu) **sin.:** atrioventrikularni blok III. stopnje, **preddvorno-prekatni** ~ atrioventrikularni blok, **sinuatrinalni** ~ moteno prevajanje med sinuatrinalnim vozlom in prevodnim sistemom preddvorov, **srčni** ~ moteno prevajanje v prevodnem sistemu srca **sin.:** interruptio conductionis

2. otežena difuzija ali pretok snovi:

kapilarni ~ otežen pretok krvi skozi kapilare

3. lokalna anestezija:

epiduralni ~ epiduralna anestezija, **spinalni** ~ spinalna anestezija, **subarahnoidni** ~ subarahnoidna anestezija

4. v zvezi:

operacijski ~ del stavbe, prostora, namenjen kirurškim posegom

blokáda -e ž **1.** prekinitév prevodnosti:

lumbalna ~ subarahnoidna anestezija, **prevodna** ~ blokada v prevajanju perifernega živčevja, **spinalna** ~ subarahnoidna anestezija, **terapevtska** ~ blokada v prevajanju po živcu do bolnega predela pri zdravljenju

2. preprečitev reakcije aglutinacije ali precipitacije zaradi količinskega nesorazmerja antigena in protiteles

PRIM.: procona

blokátor -ja m antagonist (1):

adrenergični ~ adrenergični antagonist, **holinergični** ~ holinergični antagonist, **nevronski** ~ antagonist, ki zmanjšuje sproščanje neurotransmitorja iz presinaptičnega nevrona

blokirajóč -a -e ki preprečuje:
~e protitelo

blokirati -am dov. in nedov. preprečiti delovanje, pretok

blue tongue (angl.) [blú táng] bolezen modrikastega jezika

bòb bôba m stročnica iz družine metuljnic z užitnimi plodovi, bogatimi z dušikom
SIN.: *Vicia faba*

bôbek -bka m okrogel, trd feces: kozji ~, kunčji ~, ovčji ~, zajčji ~

bóbníč -a m opna iz kože in sluznice med zunanjim in srednjim ušesom (njegovo nihanje prenašajo slušne koščice v notranje uho)
SIN.: mirinks, membrana tympani, myrxin

bóbníčen -čna -o nanašajoč se na bobnič:
~i hodnik, ~a struna, ~a votlina, sekundarna ~a membrana

bobtail -a m [bòbtejl] pasma ovčarskega psa iz Velike Britanije, s kratkim trupom in srednje dolgimi nogami, z močnimi kostmi ter z obilno sivkasto modro dlako

bóčen -čna -o stranski (1):

~a lega, ~i sezamoidni vezi, ~e vezi, dolga stranska in sredinska ~a nartna vez, kratka stranska in sredinska ~a nartna vez, skupna ~a aksialna vez

bóčnik -a m meso z goleni ali s podlakta goveda

bodálo -a m kirurški instrument (npr. troakar), s katerim se naredi vbod (npr. v vamp pri timpanizmu)

bodljáj -a m 1. kratka, ostra bolečina
2. vbod s koničastim predmetom

bòh bòha m poljud. s prašiča odrta, nerazrezana slanina

bohínski -a -o v zvezah:
~o govedo, ~ sir

bohotánje -a s bujna in hitra rast tkiva

bohóten -tna -o bujno in hitro rastoč: ~a rast
SIN.: eksuberanten

bòj bòja m 1. spopad:
smrtni ~ agonija (1)
2. prizadevanje za doseg namena: ~ proti tuberkulozi

bók -a m stranski del trupa pred kolkom:
displazija ~ov
SIN.: latus (2)

bóks -a m ograjen predelek za neprivezane konje, teleta in druge živali

bóksér -ja m pasma večjega psa z lahno obokano lobanjo, s pristrizenimi uhlji visoko na glavi, mišičastim vratom, srednje dolgimi nogami, prikrajšanim repom in kratko, trdo rjavkasto dlako:
tigrasti ~ bokser s črnimi prečnimi progami dlake

bolán bólna -o ki ima, kaže bolezen: ~o tkivo
~a žival

boléč -éča -e 1. ki boli: ~i del telesa
2. ki povzroča bolečino:
~e požiranje
SIN.: algerus, dolorosus

bolečina -e ž neprijeten telesni občutek zaradi bolezni, udarca ali drugega vzroka:
iradiacija ~e, izžarevanje ~e
anginozna ~ bolečina pri angini pectoris prim.: angialgija, artrogena ~ bolečina v sklepu (npr. pri vnetju, revmatizmu), centralna ~ bolečina, ki ima vzrok v okvari ali motnji delovanja centralnega živčevja in se zaznava na obsežnih predelih telesa, endogena ~ bolečina, ki izvira iz notranjosti organizma, fiebogena ~ bolečina, ki izhaja iz vene, gastrogena ~ bolečina, ki izhaja iz želodca, globoka ~ bolečina, ki izhaja iz notranjih organov, mišič, sklepov, vezi, kit, infarktna ~ bolečina v področju srca pri miokardnem infarktu, ishemična ~ bolečina zaradi oviranega dotoka arterijske krvi,

nevralgična ~ nevralgija, pleuralna ~ bolečina v prsnem košu zaradi bolezenskega procesa na poprsnici, projicirana ~ bolečina, ki se je prenesla od drugod, tendogena ~ bolečina, ki izvira iz kite, torakalna ~ bolečina v prsih, viscerogena ~ bolečina, ki ima izvor v drobovju, vnetna ~ bolečina, ki se kaže s hiperemijo, eden od klasičnih znakov vnetja sin.: dolor (2)
SIN.: dolor (1)

bolečinski -a -o nanašajoč se na bolečino:
~ dražljaj, ~ prag, ~ receptor, ~ šok, ~a točka

boléhati -am nedov. biti dolgo po malem bolan
SIN.: pobolevati

boléhen -hna -o ki je slabega zdravja: ~a žival

boléhnost -i ž dolgotrajno slabo zdravje

bolézen -zni ž motnja v funkciji ali okvara v strukturi katerega koli organa, dela ali sistema telesa, ki se kaže z značilnim nizom znakov: generalizacija ~i, lahka ~, obporodna ~, podedovana ~

abortivna oblika ~i, abortivni potek ~i, dvofazni potek ~i, fatalni potek ~i, fulminantna oblika ~i, iatrogeni prenos ~i, inaparentni potek ~i, incidenca ~i, izbruh ~i, izid ~i, klasifikacija ~i, klimaks ~i, polivalentna vakcina proti ~im dihal pri govedu, potek ~i, prodromski stadij ~i, progresivni potek ~i, propagacija ~i, subklinični potek ~i, subkronični potek ~i, torpidni potek ~i, vakcina proti ~i Aujeszkega, vakcina proti ~i modrikastega jezika, vakcina proti gumborski ~i, vakcina proti hemoragični ~i kuncev in zajcev, vakcina proti Marekovi ~i, virus aleutske ~i minkov, virus ~i Aujeszkega, virus ~i maedi-visna, virus ~i modrikastega jezika, virus ~i škotske mejne dežele, virus borderske ~i, virus gumborske ~i, virus hemoragične ~i kuncev in zajcev, virus mačje respiratorne ~i, virus newcastelske ~i, virus talfanske ~i, virus vezikularne ~i prašičev, vrhunec ~i, zunanji znaki ~i, žarišče ~i

akutna ~ bolezen, ki poteka kratek čas z razmeroma hudimi bolezenskimi znaki, aleutska ~ minkov kronična progresivna bolezen farmskih minkov, za katero so zlasti dovzetni homozigotni aleutski minki (povzročitelj je virus aleutske bolezni minkov), angleška ~ rahitis, avtoimunska ~ bolezen, ki nastane zaradi imunskega odziva na lastno telesno tkivo (npr. na očesno lečo, ščitnico, eritrocite, možgane), oziroma lastne, nekoliko spremenjene antigene, avtoimunska hemolitična ~ bolezen pri prašičih zaradi razkroja eritrocitov, ker nanje deluje lastni hemolizin, bakterijska ~ bolezen, ki jo povzročajo bakterije sin.: bakterioza, bakteriurična ~ bolezen, pri kateri se povzročitelj (bakterije) izloča z urinom (npr. kronična leptospiroza), bananska ~ posebna oblika prašičjega stresnega sindroma, pri kateri nekrotizira najdaljša hrbtna mišica, zaradi česar je hrbet zgrbljen ali ukrvljen vstran, kar mu daje videz banane, Bangova ~ goveja bruceloza, Basedowova ~ bolezen zaradi čezmernega delovanja ščitnice sin.: bazedovka,

B

morbus Basedow, **benigna** ~ bolezen, ki poteka brez komplikacij in je ozdravljiva, ~ **Aujeszkega** bolezen, predvsem prašičev, ki jo povzroča virus bolezni Aujeszkega in se kaže z motnjami v dihanju, razmnoževanju, z nevrološkimi znaki in nizko stopnjo smrtnosti **sin.**: psevdorabies, morbus Aujeszky, ~ **Borna** bolezen pri konjih, tudi ovcah, z znaki encefalomielitisa, paraliz in poginom, ki jo povzroča virus infektivnega encefalomielitisa konj, ~ **bruhanja in hiranja** kužna bolezen novorojenih pujskov, ki se kaže z bruhanjem in anoreksijo, kar povzroči hiranje in pogin (povzročitelj je virus, ki prizadene centralno živčevje) **sin.**: hema-glutinacijski encefalomielititis, ~ **črne glave pri puranih** kužni enterohepatitis pri puranih, ~ **dihal pri govedu** bolezen, ki jo povzroča predvsem herpesvirus 1, ~ **mačjih prask** benigni, subakutni, omejeni limfadenitis pri človeku, ki ga povzroča bartonela *Barthoneilla hensellae* (po praski mačke) **sin.**: cat-scratch disease, ~ **mačjega ugriza** absces pri človeku, ki ga povzroča bakterija *Pasteurella multocida* (po ugrizu mačke, ki ima v ustih to bakterijo) **sin.**: cat-bite fever, ~ **maedi-visna** kužna bolezen ovc, ki jo povzroča virus progresivne pljučnice ovc, z dolgo inkubacijo (do dveh let) in s kronično progresivno pljučnico pri obliki maedi ali z okužbo možganov pri obliki visna, ~ **modrikastega jezika** kužna bolezen ovc, redkeje goveda, ki jo povzroča ovčji orbivirus (prenaša se z žuželkami, razvijejo se erozivni stomatitis in rinitis, paraliza, oslabelost) **sin.**: zločesta kataralna mrzlica ovc in goveda, blue tongue, coryza gangraenosa bovum, ~ **murvastega srca** dietetična mikroangiopatija, ~ **nagana** tripanosomoza pri konjih v centralni Afriki z vročino in splošnim hujšanjem (povzroča jo tripanosom *Trypanosoma congolense*, prenaša pa muha cece), ~ **rdečih ust** okužba z bakterijo *Yersinia ruckeri*, ki povzroča obsežne krvavitve na sluznicah prebavil pri salmonidnih ribah (postrveh, lososu), ~ **škotske mejne dežele** intrauterina okužba plodu pri ovcah z virusom bolezni škotske mejne dežele z znaki tremorja skeletnih mišic, slabim prirastom, nenormalno poraslostjo kože **sin.**: borderska bolezen, ~ **vozlčaste kože pri govedu** vozličasti dermatitis, ~ **X** hemoragična bolezen kuncev in zajcev, **borderska** ~ bolezen škotske mejne dežele, **ciklična** ~ bolezen, ki se pojavlja periodično v enakih časovnih intervalih, **Creutzfeldt-Jakobova** ~ navadno kronična fatalna spongiformna encefalopatija pri človeku (prenaša se verjetno z možgani goveda s spongiformno encefalopatijo) **sin.**: morbus Creutzfeldt-Jakob, **Cushingova** ~ Cushingov sindrom, **dedna** ~ bolezen, ki se prenaša z geni **sin.**: hereditarna bolezen, **deficitarna** ~ bolezen zaradi pomanjkanja bistvenih snovi v hrani (npr. mineralov, vitaminov), **edemska** ~ prašičev kolibaciloza pri prašičih z značilnim edemom vek ter

želodčnega in črevesnega ostenja, **endemična** ~ endemija, **genetotrofična** ~ bolezen, ki se izraža v odvisnosti od določenih sestavin hrane, **genska** ~ bolezen, ki je posledica spremembe (mutacije) v genu, **Glässerjeva** ~ prašičji poliserozitis, **glivična** ~ mikoza, **gumborska** ~ kužni burzitis piščancev, **hemoragična** ~ **kuncev in zajcev** zelo nalezljiva bolezen kuncev in zajcev z obsežnimi krvavitvami, ki jo povzroča virus hemoragične bolezni kuncev in zajcev **sin.**: bolezen X, kunčja, zajčja kuga, morbus X, **hereditarna** ~ dedna bolezen, **Hjaerrejeva** ~ koligranulomatoza, **huda** ~ bolezen, povezana s trpljenjem in navadno s smrtnim izidom **sin.**: težka bolezen, **idiopatska** ~ idiopatija, **infekcijska** ~ kužna bolezen, **interna** ~ bolezen notranjih organov **sin.**: notranja bolezen, **invazijska** ~ bolezen, ki jo povzročajo notranji zajedavci, **Johnejeva** ~ paratuberkuloza, **kardiovaskularne** ~i bolezni srca in krvnih žil, **komunikacijska** ~ bolezen, navadno kužna, katere povzročitelji se širijo s prevoznimi sredstvi, **konkomitantna** ~ bolezen, ki navadno spremlja primarno bolezen, **kontagiozna** ~ kužna bolezen, ki se prenaša s posrednim ali neposrednim stikom, **kontaktna** ~ bolezen, ki se prenaša s stikom, **kožna** ~ katera koli bolezen kože **sin.**: dermatopatija, dermatopatija, **kronična** ~ **dihal pri perutnini** bolezen, ki jo povzroča bakterija *Mycoplasma gallisepticum* in se kaže z izcedkom iz nosu in kihanjem **krat.**: CRD, **kužna** ~ bolezen, ki jo povzročajo mikroorganizmi **sin.**: infekcijska bolezen, **Legg-Calvé-Perthesova** ~ bolezen psov, predvsem pritlikavih pasem, za katero je značilno šepanje zaradi odmiranja glave stegenice (zaradi slabe prekrvitve), **lymska** ~ lymska boreliozna, **mačja respiratorna** ~ bolezen zgornjih dihal pri mačkah z ulkusi na poprsnici, izcedkom iz oči in nosu, kašljem in kihanjem, včasih s pljučnico (povzroča jo virus mačje respiratorne bolezni, prebolele živali ostanejo klicenosti virusa), **Marekova** ~ nalezljiva kužna bolezen perutnine, ki jo povzroča virus nevrolimfomatoze, za katero so značilne novotvorbe limfatičnega tkiva (levkoma) in vdor monocitov v periferne živce (nevrolimfomatoza) s posledično paralizo **sin.**: neurolymphomatosis avium, **meteorotropna** ~ bolezen, pri kateri je intenzivnost njenih znakov odvisna od vremenskih sprememb (npr. bolečine v sklepih, kolike, izbruh rdečice) **sin.**: meteoropatija, **mieloproliferativna** ~ bolezen, ki nastane zaradi motenj pri nastajanju celic v kostnem mozgu (npr. eritrocitoza, mačja retikuloendotelioza), **monoorganska** ~ bolezen, pri kateri zbolijo le en organ, **mukozna** ~ goveja virusna diareja, **nalezljiva** ~ kužna bolezen, ki se prenaša z neposrednim in posrednim stikom, **nalezljiva kužna** ~ kužna bolezen, ki se prenaša z živali na žival ali z živali na človeka, **navikularna** ~ 1. podotrohloza 2. kinetoza, **nedeljska** ~ konj

paralitična mioglobinurija konj, **nekontagiozna kužna** ~ kužna bolezen, ki se ne prenaša s stikom (npr. tetanus), **nekužna** ~ bolezen, ki je ne povzročajo mikroorganizmi, **nenalezljiva kužna** ~ kužna bolezen, ki se ne prenaša z bolnega organizma na zdravi organizem (npr. tetanus), **newcastelska** ~ atipična kokošja kuga, **notranja** ~ interna bolezen, **nutricijska** ~ bolezen, za katero so značilne motnje v presnovi zaradi neuravnotežene, nepravilne, pomanjkljive ali preobilne prehrane (npr. avitaminoze, hipervitaminoze), **obskurna** ~ bolezen z neznanim, nejasnim vzrokom, **očesna** ~ katera koli bolezen očesa, oči **sin.**: oftalmopatija, **organske** ~ i boleznih telesnega organa ali tkiva, **pandemična** ~ pandemija, **parazitarna** ~ zajedavska bolezen, **parodontalna** ~ vsaka sprememba na obzobju (npr. zobna obloga, zobna gniloba, vnetje), **periodontalne** ~ i boleznih zobovnic, **pljučna** ~ bolezen, omejena na pljuča **sin.**: pnevmopatija, pneumopathia, **praznična** ~ konj paralitična mioglobinurija konj, **presnovna** ~ bolezen zaradi motene presnove (npr. diabetes, goveja ketoza), **primarna** ~ bolezen, ki nastane najprej in iz katere se lahko razvijejo drugi bolezenski znaki, **prionska** ~ bolezen, ki jo povzročajo prioni (npr. bovina spongiformna encefalopatija, spongiformna encefalopatija ovc), **protozojska** ~ bolezen, ki jo povzročajo prazivali (npr. spolna kuga konj, bolezen nagana), **recidivna** ~ bolezen, ki se ponovi, ponavlja pri istem osebk, **revmatična** ~ bolezen zaradi revmatizma, **sekundarna** ~ bolezen, ki se razvije po sekundarni okužbi, **serumska** ~ oblika preobčutljivosti, ki nastopi po ponovni aplikaciji istovrstnega seruma, **sistemska** ~ bolezen, ki prizadene sestav določenega telesnega sistema, vendar je prizadet celotni organizem, **sladkorna** ~ bolezen s čezmerno povečano količino sladkorja v krvi in urinu zaradi nepravilne presnove zlasti ogljikovih hidratov in pomanjkanja insulina, za katero sta značilni poliurija in žeja **sin.**: diabetes mellitus, **smrtna** ~ bolezen, ki se konča s smrtjo, **specifična** ~ kužna bolezen, ki jo povzroča ena sama vrsta mikroorganizma, **spolno prenosljiva** ~ bolezen, ki se prenaša s spolnim stikom (npr. trihomonoza), **sporadična** ~ bolezen, ki se pojavlja občasno ali na različnih krajih (npr. enzooska goveja levkoza), **talfanska** ~ virusni encefalomieltis prašičev, **težka** ~ huda bolezen, **tješinska** ~ nalezljiva ohromelost prašičev, **tropske** ~ i kužne in zajedavske bolezni pri živalih in človeku, ki se pojavljajo v tropih (npr. malarija, bolezen nagana), **vezikularna** ~ prašičev zelo nalezljiva kužna bolezen prašičev z vezikulami na koži, ki jo povzroča virus vezikularne boleznih prašičev **sin.**: morbus vesicularis suum, **virusna** ~ bolezen, ki jo povzroča virus **sin.**: viroza, **vročinska** ~ bolezen, pri kateri se razvije povišana telesna temperatura, **Weilova** ~ leptospiroza, ki jo povzroča

bakterija *Leptospira interrogans* serovar *icterohaemorrhagiae* pri človeku (ki se posredno ali neposredno okuži od podgane), **Whitmorova** ~ melioidoza, **zajedavska** ~ bolezen, ki jo povzročajo zajedavci **sin.**: parazitarna bolezen, parazitoza, **živalska** ~ bolezen, ki se razvije pri živalih, **živčno-mišična** ~ bolezen živca in pripadajoče mišice

SIN.: morbus

OKR.: Mb.

bolézenski -a -o nanašajoč se na bolezen:

lateralizacija ~ih znakov

akcidentalni ~i znaki, ~ izcedek, ~a mršavost, ~ primer, ~ proces, ~e spremembe, ~o torišče, ~ znak, ~o žarišče, floridni ~ proces, inicialni ~i znaki

bôlha -e ž brezkrilna krvosesna žuželka iz reda bolh:

človeška ~ bolha pri človeku, ki zajeda tudi živali in je lahko vmesni gostitelj nekaterih helmintov **sin.**: *Pulex irritans*, **mačja** ~ bolha, ki zajeda kožo mačke **sin.**: *Ctenocephalides felis*, **pasja** ~ bolha, ki zajeda kožo psa **sin.**: *Ctenocephalides canis*, **podganja** ~ bolha, ki zajeda kožo podgane **sin.**: *Xenopsylla cheopis*, **prašičja** ~ bolha, ki zajeda kožo prašičev **sin.**: *Pulex porcinus*

bolhác -a m 1. v zvezi:

dalmatinski ~ rastlina iz družine nebinovk, iz katere se pridobiva prašek proti bolham **sin.**: *Pyrethrum cinerariaefolium*

2. prašek proti bolham, ki se pridobiva iz rastline dalmatinski bolhác

3. žival, ki ima bolhe

bôlhe bôlh ž mn. red brezkrilnih krvosesnih žuželk z rodovi *Pulex*, *Ctenocephalides*, *Xenopsylla*, *Ceratophyllus*

SIN.: Siphonaptera

bólnica -e ž bolnišnica

bólničar -ja m pomožni zdravstveni, veterinarski delavec

bólničarka -e ž pomožna zdravstvena, veterinarska delavka

bolník -a m bolna žival:

ambulantni ~ bolník, ki se zdravi v ambulanti, **diabetični** ~ diabetik, **dispnoični** ~ dispnoik, **hospitalizirani** ~ bolník, ki se zdravi v bolnišnici, **kužni** ~ bolník, ki ima kužno bolezen

PRIM.: pacient

bolniški -a -o nanašajoč se na bolnika:

~a oskrba

bolnišnica -e ž ustanova za (praviloma stacionarno) zdravljenje, nego bolnikov:

poljska ~ vojaška bolnišnica v bližini bojišča

SIN.: bolnica

bolnišničen -čna -o nanašajoč se na bolnišnico:

~a infekcija, ~a okužba, ~a oskrba, ~o zdravljenje

SIN.: hospitalen

B

- boloskóp** -a m naprava za iskanje kovinskih tujkov z rentgenskimi žarki
- bólus** -a m **1.** zalogaj, pripravljen v ustih (za požiranje)
2. oblasto oblikovan zdravilni pripravek (npr. za konja ali psa za peroralno aplikacijo)
SIN.: bolus (1) (lat.)
- bolus** -i m [bólus] **1.** bolus (2)
2. masa snovi (npr. voska):
~ **álba** bela glina
- bombesín** -a m neuropeptid, ki stimulira sekrecijo želodčnega soka
- bombíran** -a -o ki ima izbočeno, zaobljeno površino:
~a konzerva, ~a šarenica
- Bonamia** [bonámija] rod enoceličnih zajedavcev, ki se naselijo v hematocitih školjk, jih uničijo in tako povzročijo njihov pogin
- bonamióza** -e ž zajedavska bolezen školjk, ki jo povzročajo zajedavci iz rodu *Bonamia*
- bondžóla** -e ž zašinek
- bonus** -a -um [bónus] dober:
prognósis ~a
- bór** -a m kemijski element, nekovina v obliki trdnih kristalov (v medicini se uporabljata njegovi spojini boraks in borova kislina)
SIMB.: B (2)
- bóraks** -a m mineral z glavno sestavino natrijev tetraborat, blag antiseptik, v večjih količinah strupen
- borát** -a m katera koli sol borove kisline
- borborígem** -gma m brbotanje, klokotanje po želodcu in črevesju ter kruljenje v trebuhu
SIN.: borborygmus
- borborygmus** -i m [borborígmus] borborigem
- bórderski** -a -o v zvezah:
~a bolezen, ~i terier, virus ~e bolezni
- Bordet, Jules Jean Baptiste Vincent** [bordé žíl žán baptíst vensán] (1870–1961) belgijski mikrobiolog, serolog in imunolog
- bordetéla** -e ž bakterija iz rodu *Bordetella*
- Bordetella** [bordetéla] rod drobnih, gramsko negativnih, počasi rastočih hemofilnih bakterij iz družine Alcaligenaceae:
~ **bronchiséptica** bordetela, ki povzroča bolezen dihal (npr. atrofični rinitis prašičev),
~ **parapertússis** bordetela, ki povzroča pljučnico pri ovcah
- bordetelóza** -e ž kužna bolezen pri ovcah in prašičih z znaki pljučnice, ki jo povzroča bordetela *Bordetella bronchiseptica*
SIN.: infekcijski traheobronhitis
- borélija** -e ž svedrasta, gramsko negativna bakterija iz rodu *Borrelia* (obarva se tudi po Giemsi)

borélijski -a -o nanašajoč se na borelije:
~i meningoencefalitis

borelióza -e ž bolezen, ki jo povzročajo borelije:
~ **pri perutnini** borelioza, ki jo povzroča borelija *Borrelia anserina*, prenaša pa klop *Argas persicus*, **lymska** ~ kužna bolezen pri človeku in živalih, najprej ugotovljena v mestu Lyme v ZDA, ki se prenaša s klopi, v Evropi s klopom *Ixodes ricinus*, povzroča pa jo borelija *Borrelia burgdorferi* (prizadane več organskih sistemov in se v začetku kaže s kroničnim migrirajočim eritemom, kasneje z okvarami živčevja, srca in sklepov ter atrofijo kože distalnih delov udov)
SIN.: lymska bolezen
SIN.: spirohetoza (1), borreliosis

boricus -a -um [bórikus] borov:
ácidum ~um

Borna [bórna] v zvezi:
bolezen ~

Bornaviridae [bórnaviríde] družina virusov RNK brez ovojnice, v kateri je rod *Bornavirus*

Bornavirus [bórnavirus] rod virusov iz družine Bornaviridae, v katerem je virus infekcijskega encefalomielitisa konj, ki povzroča bolezen Borna

bórov -a -o v zvezi:
~a kislina
SIN.: boricus

Borrelia [borélija] rod patogenih bakterij iz družine Spirochaetaceae:
~ **anserina** borelija, ki povzroča boreliozo pri perutnini (prenašajo jo klopi *Argas persicus*, *Argas reflexus*, *Ornithodoros*, izjemoma tudi dermanisus) **SIN.:** *Spirochaeta anserina*,
~ **burgdórféri** borelija, ki povzroča lymsko boreliozo pri človeku in živalih

borreliosis -is ž [borelijózis] borelioza

borzój -a m pasma visokega psa z dolgo glavo, ozkimi prsmi, dolgimi nogami in dolgim košatim repom, z dolgo svilenkasto dlako, največkrat bele barve z rjavimi ožigi, po poreklu iz Rusije
SIN.: ruski hrt

Bos [bós] rod iz poddružine pravih goved:
~ **grúnniens** jak, ~ **primigénus** tur (2), ~ (**primigénus**) **indicus** govedo zebu, ~ (**primigénus**) **táurus** domače evropsko govedo

bos bovis m [bós bóvis] govedo:
ágalácia contagiósa ~um, corýza gangraenósa ~um, encephalopáthia spongifórmis ~um

bós bósa -o ki je brez podkve, podkev: ~ konj

bosánc -nca m bosanski konj

bosánski -a -o v zvezi:
~ konj

bosánsko-hercegóvski -a -o v zvezi:
~ konj

bóstonski -a -o v zvezi:

~ terier

Bothriocephalus [botrijocéfalus] zastar.

Diphyllobothrium

botrida -e ž prisesna brazda

botriomikóm -a m granulom, ki zraste pri

botriomikozi

botriomikóza -e ž kronična bolezen kopitarjev z

botriomikomi v obliki vozličev, ki se naredijo najprej v koži, nato pa tudi v globljih tkivih, vključno v mišicah in kosteh, in jo povzroča navadno stafilokok *Staphylococcus aureus*
SIN.: botryomycosis

botryomycosis -is ž [botrijomikózis]

botriomikoza

botulín -a m nevrotoksin, eksotoksin bakterije *Clostridium botulinum*, najmočnejši bakterijski toksin, ki blokira prenos impulzov v sinapsi in povzroča botulizem

SIN.: alantotoksin, botulinski toksin

botulínski -a -o nanašajoč se na botulin:

~ antitoksin, ~ toksin

botulismus -i m [botulízmus] botulizem

botulízem -zma m bolezen, ki se kaže z ohromitvijo mišic, posledica zastrupitve z botulinom (pojavlja se pri vodni perjadi po zastrupitvi z botulinom, ki se nabira na dnu vode, npr. jezera)

SIN.: alantiaza, botulismus

Bouin, Paul Andree [buèn pól andré] (1870–1962) francoski anatom in histolog

Bouinov -a -o [buènov] v zvezi:

~a tekočina

Bourgelat, Claude [burželá klód] (1712–1779)

francoski veterinar, kirurg iz Liona, ustanovitelj prve šole za veterinarje na svetu leta 1761

bovíd -a m pripadnik družine goved

Bovidae [bovíde] goveda

bovín -a -o goveji:

~a spongiformna encefalopatija, ~i tuberkulin, ~a tuberkuloza, infekciozni ~i rinotraheitis, virus infekciозnega ~ega rinotraheitisa/infekciозnega pustuloznega vulvovaginitisa

Bovinae [bovíne] prava goveda

bovinus -a -um [bovínus] goveji:

péstitis ~a, tuberculósis ~a

bóvški -a -o v zvezi:

~a ovca

Bowditch, Henry Pickering [bóudič hénri píkering] (1840–1911) fiziolog iz Bostona v ZDA

Bowditchev -a -o [bóudičev] v zvezi:

~ zakon

Bowman, William [bóumen víljem] (1816–1892) britanski histolog in oftalmolog

Bowmanov -a -o [bóumenov] v zvezah:

~a kapsula, ~a membrana

Boyl, Robert [bòjl róbert] (1627–1691) britanski fizik

Boyllov -a -o [bòjlov] v zvezah:

~ zakon

b. p. in bp [bepé] okr. brez posebnosti

Br [beèr] simb. (Bromum) brom

brabántski -a -o v zvezi:

~ konj

brachialgia -ae ž [brahijálgija] brahialgija

brachialis -e [brahijális] nadlakten:

artêria ~, artêria ~ superficíalis, músculus ~, pléxus ~, véna ~

brachiocephalicus -a -um [bráhiocefálikus]

nadlaktno-doglaven:

músculus ~, trúnCUS ~

brachioradialis -e [bráhijoradijális] nadlaktno-koželjničen:

músculus ~

brachium -ii s [bráhijum] nadlakten:

artêria profúnda ~ii, músculus biceps ~ii, músculus triceps ~ii, régio ~ii

brachycephalia -ae ž [bráhicefálja]

kratkoglavost

Brachyspira [brahispíra] rod gramsko negativnih svedrastih bakterij iz družine Brachyspiraceae:

~ *hyodisentêriae* bakterija, ki povzroča bacilarno dizenterijo prašičev **SIN.:** *Serpulina hyodisenteriae*, *Treponema hyodisenteriae*

SIN.: *Serpulina*

Brachyspiraceae [brahispíračeje] družina gramsko negativnih svedrastih bakterij z rodом *Brachyspira*

bráda -e ž **1.** sprednja izboklina spodnje čeljusti

SIN.: mentum (1)

2. mehka, obla izboklina na sprednjem delu spodnje čeljusti pri konju in govedu

SIN.: mentum (2)

3. šop dolgih dlak na sprednjem delu spodnje čeljusti (npr. pri kozi)

SIN.: barba

bradavíca -e ž **1.** majhen izrastek na koži, grajen iz vrhnjice in veziva:

koničasta ~ bradavica s priostrenim koncem **SIN.:** verruca acuminata

SIN.: veruka, verruca

2. mn. bolezen kože z benignimi izrastki iz vrhnjice in veziva, najpogosteje virusne etiologije (povzročitelji papilomavirusi)

bradavičarka -e ž v zvezi:

svinja ~

B

bradavičast -a -o podoben bradavici, poln
bradavic: ~ izrastek, ~a koža
SIN.: verukozen, verrucosus

bradavičen -čna -o nanašajoč se na bradavico:
~a plast

bradavičnik -a m kostni podaljšek na senčnici v
obliki bradavice
SIN.: processus mastoideus

brádelj -dlja m podbradek pri perjadi

bráden -dna -o nanašajoč se na brado (1):
~a mišica, ~i živec
SIN.: mentalen, mentalis

bradiaritmíčen -čna -o nanašajoč se na
bradiaritmijo:
~o bitje srca

bradiaritmija -e ž počasno in neredno bitje srca
(pod normalnim številom utripov, značilnim
za vrsto živali)
SIN.: bradiaritmično bitje srca

bradidiastolija -e ž podaljšanje diastole

bradifagija -e ž počasno seganje po hrani

bradikardija -e ž upočasnjeno bitje srca
SIN.: bradycardia

bradikinín -a m celični produkt, vnetni
mediator, ki povzroča močno vazodilatacijo
in permeabilnost kapilar ter znižuje krvni
tlak, povzroča bolečino in krči gladko mišičje
bronhusov in črevesja

bradipepsija -e ž počasno prebavljanje v želodcu
in tankem črevesu

bradiperistáltika -e ž počasna, lenobna
peristaltika

bradipnéja -e ž bolezensko upočasnjeno dihanje

bradipnoíčen -čna -o ki ima bradipnejo: ~i
bolnik

bradistáltika -e ž počasno premikanje vsebine
po črevesju

braditrófen -fna -o ki ima počasno presnovo, z
majhno potrebo po kisiku:
~o tkivo

brádsot -a m kužna bolezen ovc, predvsem z
vnetjem siriščnika, ki jo povzročajo toksini
bakterije *Clostridium septicum*

bradúcelj -clja m šop dlak na kozjem podbradku

bradycardia -ae ž [bradikárdija] bradikardija

brahiálen -lna -o nadlakten:
~a arterija, ~a vena, globinska ~a arterija, površinska ~a
arterija
SIN.: brachialis

brahialgija -e ž bolečina v sprednji okončini
SIN.: brachialgia

brahiátor -ja m opica, ki pri gibanju med vejami
uporablja sprednje okončine

brahicefalija -e ž kratkoglavost

brahirádioterapija -e ž obsevanje z radijem od
blizu, npr. v bližini novotvorbe

brahiterapija -e ž zdravljenje, pri katerem je
vir terapevtskega agensa (npr. radiacija) blizu
objekta

SIN.: bližinsko obsevanje
PRIM.: teleterapija

brahmapútra -e ž [bramapútra] v zvezi:
kokoš ~

brák -a m **1.** pasma večjega lovskega psa, ki ob
pogonu divjadi laja
2. v zvezi:
~ jazbečar

brakáda -e ž hrupen lovski pogon z braki

brámor -ja m goveja aktinomikoza

branchia -ae ž [bránhija] škrga

branchialis -e [branhijális] branhialen

brancín -a m vrsta užitnih morskih rib iz družine
zobčastih ostrižev, ki se gojijo tudi v velikih
kletkah
SIN.: *Roccus labrax*, *Dicentrarchus labrax*

branihálen -lna -o nanašajoč se na zgodnje
razvojne strukture škrg na vsaki strani
glavnega konca zarodka višjih vretenčarjev:
~a brazda, ~o črevo, ~i lok, ~i žep
SIN.: škržen (2), branchialis

bránhij -a m **1.** parni lok, na katerega so pritrjene
škrge pri ribah, ki pa se pri zarodkih višjih
vretenčarjev modificira v obraz, spodnji
čeljustnici, ušesa in vrat
2. škrga

branhiogén -a -o ki izvira iz embrionalnih
škržnih organov:
~a cista

branika -e ž obročkasta guba in žleb na živalskem
rogu, ki zraste v enem letu

Brassica [brásika] rod krmnih in hranilnih
vrtnin (npr. repa, zelje, cvetača, koleraba):
~ *capitata* zelje, ~ *rápa* repa

bravína -e ž ovinovina

brázda -e ž v zvezah:
branhialna ~ škržna brazda, **možganske** ~e žlebovi
med možganskimi girusi SIN.: sulci cerebri,
prisesna ~ brazda na skoleksu psevdofilidnih
trakulj, ki nadomešča prisesek SIN.: botrida,
škržna ~ ena od štirih parnih vboklin v
ektodermu nad škržnim črevesom zarodka
SIN.: branhialna brazda

brázdanje -a s večkratna delitev oplojenega
jajčeca z nastajanjem blastomer (začetna faza
embriogeneze)

brazgotína -e ž čvrsto vezivo, ki nastaja pri
zaraščanju rane: hialinizacija ~e

gliozna ~ nevroglijska brazgotina, **nevroglijska** ~ nadomeščanje možganovine s celicami in vlakni nevroglije **sin.**: gliozna brazgotina, **postinfarktna** ~ brazgotina, ki nastane po odmrtnju dela mehkega organa (npr. srčne mišice po srčnomišičnem infarktu)

SIN.: cikatriks, cicatrix

brazgotiniti se -im se nedov. celiti se z brazgotino

brazgotinjenje -a s razraščanje čvrstega vezivnega tkiva na mestu uničenega normalnega tkiva

SIN.: cikatrizacija, cicatrisatio

brazgotinski -a -o nanašajoč se na brazgotino: ~a kila, ~o tkivo

SIN.: cikatrijski

brbónčica -e ž mikroskopsko majhna bradavičasta tvorba na sluznici:

gustatorna ~ okušalna brbončica, **okušalna** ~ brbončica v jezični okušalni papili s čutnim epitelijem za določanje okusa **sin.**: gustatorna brbončica, caliculus gustatorius

SIN.: caliculus (2)

brdce -a s drobna, neizrazita grča na kosti:

križnično ~ neizrazita grča na kosti na ventrokranialnem delu telesa križnice **sin.**: promontorium ossis sacri

SIN.: promontorium

brecilen -lna -o nanašajoč se na brecilo:

~o tkivo

brecilo -a s anatomsko struktura iz brecilnega tkiva v klitoris, penisu in sečnici:

~ **klitorisa** brecilo v kavernožnem telesu klitorisa **sin.**: brecilo ščebetavčka, ~ **penisa** parno brecilo v kavernožnem telesu penisa, ~ **sečnice** brecilo tkivo v kavernožnem telesu sečnice, ~ **ščebetavčka** brecilo klitorisa **SIN.**: corpus cavernosum

brêj -a -e ki ima v telesu plod: ~a samica, ~a žival

SIN.: graviden, gravidus

brejiti -ím nedov. povzročati brejost: bik breji

brêjnica -e ž breja žival

brêjost -i ž stanje samice med obrejitvijo in porodom:

hormon ~i, preiskava na ~

lažna ~ sindrom psihičnih znakov, značilnih za brejost, vendar brez plodu v maternici (pogost pojav pri psichah) **sin.**: graviditas falsa, **mnogoplodna** ~ brejost samice, ki nosi več plodov **sin.**: mnogoplodna gravidnost, **podaljšana** ~ brejost, ki traja dalj, kot je to normalno za določeno živalsko vrsto **sin.**: podaljšana gravidnost, prolongirana brejost, graviditas prolongata, **prolongirana** ~ podaljšana brejost, **tubarna** ~ brejost, pri kateri se plod razvija v jajcevodu **sin.**: tubarna gravidnost, graviditas tubaria,

zunajmaternična ~ brejost, pri kateri se plod razvija zunaj maternične votline, največkrat v jajcevodu **sin.**: ekstrauterina gravidnost, graviditas extrauterina

SIN.: gestacija, gravidnost, gestatio, graviditas

brêjosten -tna -o nanašajoč se na brejost:

~a toksemija ovc

bréncelj -clja m goveji obad

brést -a m čas gonjenja pri nekaterih živalih: ~ pri ribah, ~ pri žabah

brestiti se -ím se nedov. 1. goniti se (pri mačkah)

SIN.: breznati se

2. pariti se (pri ribah, žabah)

brevis -e [brévis] kratek:

artêriæ ciliâres posteriôres ~es, ligamêntum collaterâle târsi laterâle et mediâle ~e, mûsculus addûctor mág nus et ~, mûsculus extênsor digitôrum ~, mûsculus perôneus ~, ôs ~e

brezčeljústnik -a m agnatus

brezčúten -tna -o ki se ne odziva na dražljaje: ~a koža

brezčútnost -i ž stanje brez zaznavanja dražljajev

brezdláčnost -i ž 1. alopecija (2)

2. atrihija (2)

brezglásnost -i ž afonija

brezglávec -vca m acefalus

brezjêdrn -a -o ki je brez jedra:

~a celica

SIN.: anuklearen

brezklíčnost -i ž stanje brez klic

PRIM.: abacilarnost, brezkužnost

brezkírvnost -i ž stanje tkiv z malo krvi ali brez nje

brezkúžen -žna -o aseptičen

brezkúžnost -i ž stanje brez kužnih mikro-organizmov

PRIM.: abacilarnost, brezklíčnost

brezmátičnik -a m jalov čebelji panj

brezmêsen -sna -o ki je brez mesa: ~a dieta

brezmléčje -a s presušitev (1)

brezmléčnost -i ž presušitev (1)

bréznanje -a s gonjenje pri mačkah

bréznati se -am se nedov. brestiti se (1)

breznóžec -žca m apod

brezósén -sna -o v zvezi:

~i sklep

brezpigmênten -tna -o ki je brez pigmenta: ~a dlaka, ~a koža

brezpljúčár -ja m spaček brez pljuč

brezpljúčnost -i ž apnevmija

B

brez posébnosti pripis na izvidu, ki pove, da s preiskavo niso bile ugotovljene bolezenske spremembe, da ni odstopanja od normalnega ali da se bolezensko stanje ni spremenilo
SIN.: b. p.

brezróg -a -o ki nima rogov ali roga: ~o govedo

brezséčnost -i ž anurija

brezúpen -pna -o ki ne daje upanja:
 ~a prognoza

brezvročinski -a -o afebrilen: ~o stanje
 ~ interval

brezzóbst -i ž anodontija:
 starostna ~

brezžilén -lna -o neoziljen:
 ~o tkivo

brezžilnost -i ž neoziljenost: ~ roženice, ~ sklep-nega hrustanca

bríárd -a m francoska pasma planšarskega psa z ostro čopasto dlako črne, sive, rdečkasto rumene barve, tudi hišni pes

bríe -- m [brí] francoski mehki sir iz kravjega mleka, na površju oplemeniten s plesnijo *Penicillium camemberti*

brikét -a m navadno ploščat stisnjenec krmne mešanice, krmila
PRIM.: pelet

briketiran -a -o stisnjen v briket: ~o krmilo

brín -a m zimzelen grm ali nizko drevo z igličasto oblikovanimi listi in zelenimi do škrlatno modrimi jagodastimi plodovi iz rodu *Juniperus*:

navadni ~ brin, katerega plodovi se uporabljajo v zdravstvu (pri boleznih prebavil, dihal, sečil)
SIN.: *Juniperus communis*, **virginijski** ~ brin, poimenovan po severnoameriški zvezni državi Virginija, iz katerega se pridobiva cedrovo olje
SIN.: *Juniperus virginiana*

brís -a m material za laboratorijsko preiskavo, vzet z obrisanjem površine sluznice, kože ali delovnih površin: ~ grla, ~ rane
 ~ **danke** bris iz danke, **bronhialni** ~ bris iz bronhusa, **kloakalni** ~ bris iz kloake, **vaginalni** ~ bris iz nožnice

brísen -sna -o nanašajoč se na bris:
 ~a kultura

brizgálka -e ž priprava za vbrizganje tekočin ali plinov v telo in za vsrkavanje iz telesa:
 plastična ~, steklena ~

brík -a m nav. mn. daljša krovna dlaka na zgornji ustnici pri nekaterih vrstah živali

brôjler -ja m farmsko vzrejen piščanec samo ženskega spola, primeren za pečenje, cvrtje:
 sindrom otekle glave ~jev

bróm -a m kemijski element, rdečerjava,

zelo hlapljiva, dušljiva tekoča nekovina iz skupine halogenov, izhodiščna snov za sintezo zdravil, srebrovega bromida za fotografijo

SIMB.: Br

broma -ae ž [bróma] živilo

bromát -a m sol bromove kisline:

kalijev ~ kalijeva sol bromove kisline, ki se uporablja kot pomirjevalo, **natrijev** ~ natrijeva sol bromove kisline, ki se uporablja kot pomirjevalo

bromátika -e ž dejavnost v zvezi s pripravo hrane, z njeno kemično sestavo

bromatologija -e ž veda, ki proučuje živila

bromhidróza -e ž fetidni znoj

bromíd -a m anion ali sol bromovodikove kisline:
kalijev ~ kalijeva sol bromovodikove kisline, ki se uporablja kot pomirjevalo, **vodikov** ~ bromovodik

bromízem -zma m zastrupitev pri dolgotrajnem jemanju zdravil, ki vsebujejo brom

brómosulfoftaleín -a m pripravek (barvilo), ki se uporablja za ugotavljanje jetrne funkcije, ker ga jetra izločajo v žolč

brómov -a -o v zvezi:
 ~a kislina

bromovodik -a m brezbarven plin z ostrim vonjem, ki se na vlažnem zraku močno kadi
SIN.: vodikov bromid

bromovodikov -a -o v zvezi:
 ~a kislina

bronchialis -e [brónhijális] bronhialen:
 ásthma ~, vénae ~es

bronchiectasia -ae ž [brónhijektázija] bronhiektazija:
 ~ **fusifórmis** fuziformna bronhiektazija,
 ~ **sacculáris** sakularna bronhiektazija

bronchiolitis -idis ž [brónhijolítis] bronhiolitis

bronchiolus -i m [brónhíolus] bronhiolus:
 ~ **respiratórius** respiratorni bronhiolus,
 ~ **terminális** terminalni bronhiolus

bronchitis -idis ž [brónhítis] bronhitis:
 ~ **catarrhális** kataralni bronhitis, ~ **chrónica** kronični bronhitis, ~ **e stási** zastojni bronhitis,
 ~ **múcopurulénta** mukopurulentni bronhitis

bronchoadenitis -idis ž [brónhoadenítis] bronhoadenitis

bronchoalveolitis -idis ž [brónhoalveolítis] bronhoalveolitis

bronchocandidosis -is ž [brónhokandidózis] bronhokandidoza

broncholithiasis -is ž [brónholitijazis] bronholitiza

bronchomediastinalis -e [brónhomedija-stinális] bronhomediastinalen

bronchomoniliasis -is ž [brónhomoniljajis] zastar. brnhokandidoza

bronchoesophageus -a -um [brónhoezo-fágeus] sapnično-požiralnikov: artéria ~a, vena ~a

bronchopathia -ae ž [brónhopátija] brnhopatija

bronchopleuropneumonia -ae ž [brónho-plévro-pnevmonija] brnhoplevro-pnevmonija

bronchopneumonia -ae ž [brónhopnevmonija] brnhopnevmonija

bronchopulmonalis -e [brónhopulmonális] brnhopulmonalen: segmentum ~e

bronchotomia -ae ž [brónhotómija] brnhotomija

bronchotracheitis -idis ž [brónhotraheítis] traheobronhitis

bronchus -i m [brónhus] brnhus: ~ **lobáris** lobarni brnhus, ~ **principális** glavni brnhus, ~ **segmentális** segmentalni brnhus

brnhialén -lna -o nanašajoč se na brnhus: ~a alergija, ~a astma, ~i bris, ~o dihanje, ~o drevo, ~i fremitus, ~i kamen, ~i katar, ~o mišičje, ~a naduha, ~a sluznica, ~i spazem, ~e vene **SIN.:** sapničen, brnhialis

brnhiektáza -e ž brnhiektazija

brnhiektazija -e ž bolezenska razširitev brnhusov: **cilindrična** ~ enakomerna razširitev brnhusa v obliki valja, **fuziformna** ~ razširitev brnhusa v obliki vretena **SIN.:** bronchiectasia fusiformis, **sakulirana** ~ razširitev brnhusa v obliki neenakomernih žepov, vrečk **SIN.:** bronchiectasia saccularis **SIN.:** brnhiektaza, ektazija brnhusa, bronchiectasia

brnhij -a m brnhus

brnhiol -a m brnhiolus

brnhiolít -a m kamen v brnhiolusu **SIN.:** brnhialni kamen

brnhiolítis -a m vnetje brnhiolusov **SIN.:** brnhiolitis

brnhioalveoláren -rna -o nanašajoč se na brnhiolus in pljučne alveole: ~o vnetje

brnhiolektazija -e ž bolezenska razširitev brnhiolusa

brnhiolus -a m majhna končna veja brnhusa, ki v svoji steni nima hrustanca: **končni** ~ terminalni brnhiolus, **respiratorni** ~ veja terminalnega brnhiolusa, iz katere izhajajo alveolarni vodi **SIN.:** brnhiolus respiratorius, **terminalni** ~ najmanjši brnhiolus, ki samo prevaja zrak in se razveji v respiratorne

brnhioluse **SIN.:** končni brnhiolus, brnhiolus terminalis **SIN.:** brnhiol, sapnička, brnhiolus

brnhitičen -čna -o nanašajoč se na brnhitis: ~i šumi

brnhitik -a m bolnik z brnhitisom

brnhitis -a m vnetje sluznice brnhusov: vakcina proti kužnemu aviarnemu ~u, virus kužnega aviarnega ~a

astmatični ~ brnhitis zaradi astme, **fetidni** ~ brnhitis, pri katerem ima bolnik neprijeten vonj, **kataralni** ~ brnhitis z izločanjem sluzi **SIN.:** brnhialni katar, sapnični katar, brnhitis catarrhalis, **kronični** ~ vnetje sluznice brnhusov, ki traja daljši čas **SIN.:** brnhitis chronica, **kužni aviarni** ~ vnetje brnhusov pri perutnini, ki ga povzroča virus kužnega aviarnega brnhitisa, **mukopurulentni** ~ brnhitis z občasnim ali stalnim izkašljevanjem mukopurulentnega eksudata **SIN.:** brnhitis mucopurulenta, **obstrukijski** ~ brnhitis z občasno ali trajno obstrukcijo dihalnih poti, dispnejo, s kašljem, piskanjem v prsih in z obilnim izkašljevanjem, **spastični** ~ brnhitis, pri katerem se pojavijo brnhospazmi, **zastojni** ~ brnhitis zaradi zastoja krvi v pljučih **SIN.:** brnhitis e stasi **SIN.:** brnhitis

brnhoadenítis -a m vnetje bezgavk v področju brnhusov **SIN.:** brnhoadenitis

brnhioalveolítis -a m vnetje brnhusov in pljučnih alveol **SIN.:** brnhioalveolitis

brnhoaspirácija -e ž **1.** vdih tujka v dihala **2.** čiščenje dihalnih poti z aspiracijo

brnhoblenorêja -e ž obilno izločanje sluzi pri brnhitisu

brnhodilatácija -e ž razširjenje brnhusa (npr. z zmanjšanjem napetosti brnhialnega mišičja)

brnhodilatacijski -a -o ki razširja brnhuse: ~o zdravilo

brnhodilatátor -ja m zdravilo za širjenje brnhusov

brnhoezofageálen -lna -o sapničnopožiralnikov: ~a arterija, ~a vena

brnhogén -a -o ki izhaja iz brnhusa: ~a cista, ~a dispneja, ~i hropec, ~i spazem

brnhografija -e ž kontrastno rentgensko slikanje brnhusov

brnhográm -a m rentgenogram brnhusov

brnhokandidóza -e ž vnetje brnhusov zaradi okužbe s kvasovko *Candida albicans* **SIN.:** brnhocandidosis, brnhomoniliasis

brnhokéla -e ž omejena razširitev brnhusa

B

- brónhokonstrikcija** -e ž bronhospazem
- brónhokonstriktiven** -vna -o ki zožuje bronhuse:
~i alergen
SIN.: bronhokonstriktoren
- brónhokonstriktor** -ja m snov, ki zožuje bronhuse
- brónhokonstriktóren** -ma -o
bronhokonstriktiven
- bronholít** -a m kamen v bronhusu
- brónholitiáza** -e ž nastajanje kamnov v bronhusih
SIN.: broncholithiasis
- bronholítik** -a m zdravilo, ki sprošča bronhospazem
- brónhologíja** -e ž veda, ki proučuje bronhuse in njihove bolezni
- brónhomediastinálen** -lna -o nanašajoč se na bronhuse in medpljučje
SIN.: bronchomediastinalis
- brónhomikóza** -e ž vnetje bronhusov, ki ga povzročajo glivice (npr. aspergiloza pri perutnini)
- brónhomotórika** -e ž širjenje in oženje bronhusov zaradi delovanja bronhialnega mišičja
- brónhopatíja** -e ž vsaka bolezen ali nenormalnost bronhusov
SIN.: bronchopathia
- brónhoplévropnevmoníja** -e ž bronhopnevmonija s plevritisom
SIN.: bronchopleuropneumonia
- brónhopnevmoníja** -e ž pljučnica, ki se praviloma začne v terminalnih bronhiolusih:
hipostatična ~ pljučnica, ki nastane zaradi dologetja krvi v pljučih (predvsem po dolgotrajnem ležanju bolnika)
SIN.: bronchopneumonia
- brónhopulmonálen** -lna -o nanašajoč se na bronhuse in pljuča:
~i segment
SIN.: bronchopulmonalis
- bronhoragíja** -e ž krvavitev iz bronhusa
- bronhorêja** -e ž povečana sekrecija bronhialne sluznice
- brónhoskóp** -a m optični instrument za opazovanje svetline sapnika in bronhusov, ki omogoča tudi aspiracijo izločkov, odstranjevanje tujkov in odvzem vzorcev za preiskavo
- brónhoskopíja** -e ž pregled sapnika in bronhusov z bronhoskopom
- brónhospázem** -zma m krč in posledično zoženje svetline bronhusov zaradi krčenja bronhialnega mišičja (ki ga povzročajo mediatorji preobčutljivosti, npr. pri astmi)
SIN.: bronhialni spazem, bronhokonstrikcija

brónhostenóza -e ž delno ali popolno zoženje bronhusa

brónhotomíja -e ž kirurški vrez v bronhus
SIN.: bronchotomia

brónhotraheálen -lna -o traheobronhialen:
~i eksudat

brónhotraheítis -a m traheobronhitis

brónhus -a m vsaka od cevk, po kateri se dovaja zrak do bronhiolusov v pljuča in odvaja iz pljuč:
ektazija ~a

glavni ~ vsak od obeh bronhusov, ki se odcepita od sapnika **sin.:** bronchus principalis, **lobarni** ~ bronhus, ki oskrbuje pljučni režanj **sin.:** bronchus lobaris, **segmentalni** ~ segmentni bronhus, **segmentni** ~ bronhus, ki se odcepi od lobarnega bronhusa in oskrbuje bronhopulmonalni segment **sin.:** segmentalni bronhus, bronchus segmentalis
SIN.: bronhij, sapnica, bronchus

bróšč bróšča m rastlina, katere korenina vsebuje alizarin
SIN.: *Rubia tinctorum*

Brown, Robert [brávn róbert] (1773–1858)
škotski botanik

Brownov -a -o [brávnov] v zvezi:
~o gibanje

brstênje -a s **1.** razmnoževanje kvasovk z blastosporami
SIN.: blastogeneza (2)
2. nastajanje novih celic: ~ granulacijskega tkiva

brucéla -e ž bakterija iz rodu *Brucella*

brucélahidrolizát -a m brucelni alergen, ki se uporablja za ugotavljanje alergijske reakcije pri brucelozi

brucélen -lna -o nanašajoč se na brucele:
~i alergen

brucelergén -a m izvleček iz mrtvih brucel, ki se je nekdaj uporabljal za intrakutani test na brucelozo pri ovcah in kozah

brucelín -a m filtrat ultrasonično obdelane suspenzije mrtvih sevov več vrst brucel, ki se uporablja za intrakutani test na brucelozo pri ovcah in kozah
PRIM.: abortin, malein, melitin, tuberkulin

Brucella [brucéla] rod gramsko negativnih negibljivih kokoidnih bakterij z več vrstami, nekatere z več biovari:

~ **abórtus** brucela, ki povzroča brucelozo predvsem pri govedu, patogena tudi za prašiča, konja, drobnico, psa, divjad in človeka **sin.:** Bangov bacil, ~ **cánis** brucela, ki povzroča brucelozo pri psih (predvsem pastirskih), patogena tudi za človeka, ~ **meliténsis** brucela, ki povzroča brucelozo

ovc, koz z znaki zvržavanja, patogena tudi za človeka, govedo, prašiča, psa in divjad, ~ *óvis* brucela, ki povzroča vnetje nadmodka pri ovnih in zvržavanje pri ovcah, ~ *súis* brucela, ki povzroča prašičjo brucelozo, patogena tudi za govedo, drobnico, konja, divjad in človeka

brucelóza -e ž nalezljiva kužna bolezen živali in človeka, ki jo povzročajo različne vrste brucel: *interpalpebralni test* na ~o, *vaccine* proti ~i ~ **pri poljskih zajcih** bruceloza z metritisom in orhitisom, ki jo pri poljskih zajcih povzroča brucela *Brucella suis*, biovar II, ~ **pri psu** bruceloza predvsem pastirskih psov, ki jo povzroča brucela *Brucella canis*, **goveja** ~ bruceloza goveda z zvržanjem, *pregonitvijo* in *mastitisom*, ki jo povzroča brucela *Brucella abortus* **sin.**: Bangova bolezen, bangovka, morbus Bang, **ovčja** ~ 1. bruceloza ovc, koz z znaki zvržavanja (prenaša se tudi na človeka, predvsem s siri), ki jo povzroča brucela *Brucella melitensis* **sin.**: melitokokoz 2. bruceloza, ki jo povzroča brucela *Brucella ovis*, pri ovnih povzroča vnetje nadmodka, pri ovcah zvržavanje, **prašičja** ~ bruceloza pri prašičih z zvržanjem in *arthritisom*, ki jo povzročajo predvsem brucela *Brucella suis*, pa tudi druge vrste brucel

brucelózen -zna -o nanašajoč se na brucelozo: ~i *mastitis*

brúhanje -a s izmetavanje vsebine iz želodca: bolezen ~a in *hiranja* **sin.**: bljuvanje, emeza, vomitus, emesis, vomitus (lat.)

brúhati -am *nedov.* 1. izmetavati vsebino iz želodca **sin.**: bljuvati
2. izmetavati kri iz pljuč

bruksízem -zma m škrtanje z zobmi, navadno pri govedu (pri dolgotrajnem se okvarijo zobje) **sin.**: odontopriza, bruxismus

Brunner, Jochan Conrad [brúner jóhan kónrad] (1653–1727) švicarski anatom

Brunnerjev -a -o [brúnerjev] v zvezi: ~e *žleze*

brús -a m značilen zaključni del speva velikega divjega petelina med rastičvijo

brusiti *brúsim nedov.* 1. tanjšati, delati gladko: ~ zobe pri konju
2. oglašati se z brusom: veliki divji petelin brusi
3. s silo izmetavati iz ust: konj brusi vodo iz gobca

brúšenje -a s odstranjevanje česa s površine z drgnjenjem: ~ *zoba* odstranjevanje zobnih oblog, zobne gnilobe ali oblikovanje zoba

bruxismus -i m [bruksízmus] bruksizem

b්රුzda -e ž žvala (1)

BSE [beesé] krat (bovina spongiformna encefalopatija) goveja spongiformna encefalopatija

Bubalus [búbalus] rod iz poddružine pravih goved: ~ *búbalus* bivol

bucca -ae ž [búka] lice

buccalis -e [bukális] ličen: *artéria* ~, *fácies* ~, *glándulae* ~es, *nervus* ~, *regio* ~, *véna* ~, *vestibulum* ~e

buccinator -oris m [bukcinátor -óris] v zvezi: *músculus* ~

Buck 19 [bák devétnajst] avirulentni sev brucele *Brucella abortus*, ki se uporablja za pripravo vakcine proti brucelozi **sin.**: B 19

búdra -e ž glodavec, ki se uporablja za poskusno žival v laboratoriju **sin.**: *Cavia porcellus*

búdre *búder* ž mn. družina rastlinojedih glodavcev z rodом *Cavia* **sin.**: Caviidae

buftálmós in *buftálmus* -a m izrazit hidroftalmus (npr. pri glavkomu) **sin.**: buphthalmos

bujátrika -e ž veja veterinarstva, ki proučuje bolezní in zdravstveno varstvo prežvekovalcev

bujón -a m juha iz govedine, ki se z raznimi dodatki (pepton, kuhinjska sol) uporablja kot tekoče gojišče za gojitev bakterij, kvasovk: **glukozni** ~ bujon z dodatkom 1 % glukoze, **serumski** ~ bujon z dodatkom seruma

bujónski -a -o nanašajoč se na bujon: ~a *kultura*

búk -a m bukanje

bukálen -lna -o ličen: ~a *arterija*, ~i *živec*, ~e *žleze*

búkanje -a s gonjenje pri nekaterih vrstah živali: ~ *svinj* **sin.**: buk

búla -e ž 1. vsaka nenormalna kroglasta oteklina, napolnjena s tekočino, z zrakom: **emfizemska** ~ oteklina, napolnjena z zrakom, **komolčna** ~ razširjena in s tekočino napolnjena burza v komolcu pri nekaterih domačih živalih, zlasti koptarjih **sin.**: hygroma cubitale, **vodna** ~ hygrom **sin.**: bulla (1)
2. novotvorba: **sluzna** ~ miksom, **zla** ~ maligna novotvorba, **zločesta** ~ maligna novotvorba

bulbáren -rna -o 1. nanašajoč se na podaljšano hrbtenjačo: ~a *paraliza* **sin.**: bulbaris
2. zrkeln
3. nanašajoč se na čebulo penisa: ~a *arterija penisa*

B

bulbaris -e [bulbáris] 1. bulbaren (1):

paralýsis ~

2. zrkeln

bulbospongiosus -a -um [búlbospongijózus]

čebulnično-spongiozen:

músculus ~

bulbourethralis -e [búlbouretrális]

bulbouretralen:

glándula ~

búlbouretrálen -lna -o nanašajoč se na čebulo penisa in sečnico:

~a žleza

SIN.: bulbourethralis

búlbús -a m gomolju podobna anatomsko struktura, zadebelitev ali razširitev v telesu: aortni ~ normalna razširitev aorte ob njenem izstopišču iz srca sin.: bulbus aortae, **dva-najstnikov** ~ začetni, razširjeni del dvanajstnika ob pilorusu sin.: bulbus duodeni, **srčni** ~ del prvotne zasnove za srce pri zarodku sin.: bulbus cordis

SIN.: bulbus (lat.)

bulbus -i m [búlbús] bulbus:

artéria ~i pénis, cámera antérior ~i, cámera postérior ~i, enucleátio ~i óculi, músculi ~i óculi, túnica conjunctiva ~i, túnica vasculósa ~i

~ **aórtae** aortni bulbus, ~ **córdis** srčni bulbus, ~ **duodéni** dvanajstnikov bulbus, ~ **óculi** zrklo, ~ **olfactórius** vohalni betič, ~ **pénis** čebula penisa, ~ **pili** dlačna čebulica, ~ **vestibuli** brecilno tkivo na obeh straneh predverja nožnice

búldog -a m pasma čokatega kratkodlakega psa z značilno krajšo zgornjo čeljustjo

bullá -ae ž [búla] 1. bula (1)

2. kroglasta votla anatomsko struktura:

~ **ósse** razširjeni del koščenega labirinta

bullosus -a -um [bulózus] mehurjast

bulózen -zna -o mehurjast: ~o vnetje kože

bulteriêr -ja m pasma srednje velikega kratkodlakega psa z dolgo močno glavo, trioglatimi očmi, pokončnimi majhnimi uhlji, dolgim mišičastim vratom, globokim trupom, kratkim močnim hrbtom, z zmerno dolgimi krepkimi nogami in zelo bojevitega značaja

búnika -e ž v zvezi:

kranjska ~ strupena gozdna rastlina, trajnica z zvončastimi cvetovi, ki vsebuje skopolamin in sorodne alkaloidne sin.: volčič (2), *Scopolia carníolica*

bunostómóza -e ž zajedavska bolezen prežvekovalcev s hudo anemijo, ki jo povzročajo črevesni zajedavci iz rodu *Bunostomum*

Bunostomum [bunostómum] rod krvosernih nematodov iz družine Ancylostomatidae:

~ **phlebotómum** nematod, ki zajeda dvanajstnik

pri govedu, ~ **trigonocéphalum** nematod, ki naseljuje tanko črevo ovce, koze

Bunyaviridae [búnjaviríde] družina srednje velikih virusov RNK z ovojnico, v katero se uvršča rod *Orthobunyavirus*

bunyavirus -a m [búnjavírus] virus iz družine Bunyaviridae

buphthalmos -i m [buftálmós] buftalmos

burdízzo --- [burdíco] v zvezi:

klešče ~

Burkholderia [burkholdérijá] rod gramsko negativnih, aerobnih paličastih bakterij: ~ **málei** bakterija, ki povzroča konjsko smrkavost sin.: *Bacillus mallei*, *Pseudomonas mallei*, ~ **pseudomálei** bakterija, ki povzroča melioidozo sin.: *Pseudomonas pseudomallei* SIN.: *Malleomyces*

búrov -a -o v zvezah:

~ obkladek, ~a tableta

bursa -ae ž [búrza] 1. burza (1):

~ **calcánei** petna burza, ~ **olécrani** komolčna burza, ~ **ae subcutáneae** podkožne burze, ~ **subtendínea** subtendinozna burza, ~ **synoviális** sinovijska burza, ~ **trochantérica** obrtčeva burza

2. burza (2):

~ **omentális** pečina vreča

3. burza (3):

~ **Fabricii** Fabricijeva burza

bursítis -idis ž [burzítis] burzitis:

~ **olécrani** vnetje komolčne burze

búrza -e ž 1. vrečasta dvoslojna tvorba, ki leži med grčo na kosti in kito ali mišico ali drugim mehkim tkivom, napolnjena s sinovijo (zmanjšuje trenje med kožo, kito, mišico, fascijo):

fibrozna ~ zunanja stena burze iz fibroznega vezivnega tkiva, **komolčna** ~ podkožna burza med kožo in komolcem sin.: bursa olecrani, **obrtčeva** ~ burza med kožo in kolčno grčo sin.: bursa trochanterica, **petna** ~ velika burza med kožo in petničnim grebenom, kjer poteka petna kita sin.: bursa calcanei, **podkožne** ~e burze v podkožju nad grčo na kosti (npr. komolčna burza, obrtčeva burza) sin.: bursae subcutaneae, **sinovijska** ~ notranja stena burze, ki izloča sinovijo sin.: bursa synovialis, **subtendinozna** ~ burza, ki obdaja kito samo od spodaj in od strani sin.: bursa subtendinea sin.: sluznik, bursa (1)

2. vrečasta tvorba iz potrebušnice

SIN.: bursa (2)

3. vrečast organ limfatičnega sistema:

Fabricijeva ~ kroglast organ limfatičnega sistema nad kloako pri spolno nezrelih ptičih (tudi perutnini), ki se pozneje popolnoma razgradi (izvorno mesto limfocitov B) sin.: bursa Fabricii

SIN.: bursa (3)

búrzen -zna -o nanašajoč se na burzo (1):
~a sinovija

burzítis -a m vnetje burze:

kužni ~ piščancev bolezen 3 do 6 tednov starih piščancev, ki jo povzroča virus gumborske bolezni, značilna po spremembah v Fabricijevi burzi, nefrozi in krvavitvah v mišičju **sin.:** gumborska bolezen, morbus Gumboro
SIN.: bursitis

burzolít -a m kamen v burzi

burzotomija -e ž kirurški vrez v burzo

bústerski -a -o nanašajoč se na dodatno količino česa:
~a doza

búša -e ž **1.** majhno, trebušasto govedo s kratkimi rogovi:

balkanska ~ kratkorogo govedo majhne rasti, razširjeno v Bosni

2. v rasti zaostalo govedo

bušák -a m bosansko-hercegovski konj

butirát -a m sol ali anion maslene kisline

butiričen -čna -o maslen:
~a kislina

butirilholín -a m ester holina in maslene kisline

butirilholín-esteráza -e ž holin-esteraza v krvni plazmi, ki katalizira hidrolizo butirilholina v holin in masleno kislino

butirométer -tra m naprava za merjenje maščobe v mleku

butirométričen -čna -o v zvezi: ~a metoda

butón -a m gumbu podobna sprememba na sluznici debelega črevesa pri kronični prašičji kugi

butyricus -a -um [butírikus] maslen:
ácídum ~um

buží -ja m tog kirurški instrument za širjenje zoženih odprtín in kanalov cevastih organov

bužirati -am nedov. in dov. razširjati zoženo odprtino ali kanal cevastih organov ali njihovih delov z bužijem

BVD [bevedé] krat. (bovina virusna diareja) goveja virusna diareja

bypass -a m [bájpas] obvod

C

C [cé] **1.** zn. v zvezah:

celica ~, hipovitaminoza ~, vitamin ~

2. okr. cistein

3. okr. citozin

4. okr. (complementum) komplement

5. okr. (compliance) komplanca

6. okr. (dens caninus) podočnik

7. simb. (Carboneum) ogljik

Ca [ceá] simb. (Calcium) kalcij

ca in **Ca** [ceá] okr. (carcinoma) karcinom

cachexia -ae ž [kahéksija] kaheksija:

~ **nutritiva** alimentarna kaheksija, ~ **senilis** starostna kaheksija

cadaver -eris s [kadáver] truplo:

séctio ~eris

cadaverosus -a -um [kadaverózus] kadavrski:

emphyséma ~um

ca de bou (špan.) [ka de bú] pasma psa, ki izhaja z Balearskih otokov in se uporablja kot hišni pes in pes za obrambo

caecocolicus -a -um [cekokólikus] cekokoličen:
vávla ~a

caecostoma -ae ž [cekostóma] cekostoma

caecostomia -ae ž [cekostómija] cekostomija

caecum in **CECUM** -i s [cékum] **1.** slepo črevo:
appéndix ~i

2. organ, ki se končuje z zaprtim koncem

caecus in **CECUS** -a -um [cékus] slep (2):

párs ~a retinae, sáccus ~ ventriculi

caesareus -a -um [cezáreus] carski:

pártus per sectiõnem ~am, séctio ~a, séctio ~a in mórtua

cal [kál] en. kalorija (1)

calcaneus -a -um [kalkáneus] peten:

téndo ~ commúnis

calcaneus -i m [kalkáneus] petnica:

búrša ~i, túber ~i

calcar -is s [kálkar] ostroga

calcificans -antis [kalcífikans -ántis] poapnel:

tubêrculum ~, tuberculósis ~

calcificatio -onis ž [kalcifikácijo -ónis] kalcifikacija

calcificatus -a -um [kalcifikátus] poapnel:

fétus ~, necrósis ~a

calcinosis -is ž [kalcinósis] kalcinoza

calculosis -is ž [kalkulósis] litiaza

calculosus -a -um [kalkulózus] kalkulozen

calculus -i m [kálkulus] kamen (1):

~ **biliáris** žolčni kamen, ~ **renális** ledvični kamen

C

calicectasia -ae ž [kalikektázija] kaliektazija

Caliciviridae [káliciviríde] družina ikozaedričnih virusov RNK brez ovojnice z rodovoma *Lagovirus* in *Vesivirus*

Calicivirus [kálicivírus] *Vesivirus*

caliculus -i m [kalíkulus] 1. čašica
2. brbončica:
~ **gustatórius** okušalna brbončica

caliectasis -is ž [kalijektázis] kaliektazija

calix -icis m [kálikis] čaša:
~ **renális** ledvična čaša

Calliphora [kalífóra] rod muh, ki odlagajo jajčeca v razpadajoče snovi, rane in telesne votline, kar lahko povzroči pri človeku in živalih miazoz:
~ **vomitóris** muha, ki odlaga jajčeca v nosnice živali

callositas -atis ž [kalózitas -átis] kaloznost

callosus -a -um [kalózus] kalozen:
córpus ~um, *úlcus* ~um

callus -i m [kálus] kalus

Calmette, Albert Leon Charles [kalmét albér león šárl] (1863–1933) francoski bakteriolog, ki je skupaj z bakteriologom Guérinom vzgojil avirulentni sev bakterije *Mycobacterium bovis*

Calmette-Guérinov -a -o [kalmét gerénov] v zvezi:
~ *bacil*

calor -oris m [kálór -óris] toplota (3)

calvaria -ae ž [kalvárija] lobanjski svod

Calvé, Jacque [kalvé žák] (1875–1954) francoski ortoped

calx -cis ž [káłks] peta

Camelidae [kamelíde] kamele

Camelus [kamélus] velblodi:
~ **bactriánus** dvoigrbi velblod, ~ **dromedárius** dromedar

camera -ae ž [kámera] prekat (2):
~ **antériór búłbi** sprednji zrkelni prekat, ~ **postériór búłbi** zadnji zrkelni prekat

CAMP [kámp] krat. (Christie, Atkins, Munch-Petersen) v zvezah:
efekt ~, fenomen ~, preizkus ~

CAMP [ceaempé] okr. ciklični adenozinmonofosfat

camphora -ae ž [kámfora] kafra

campus -i m [kámpus] polje (2)

Campylobacter [kampilobákter] rod monotrihnih paličastih bakterij v obliki vejice, ki rastejo v mikroaerofilnih in obvezno anaerobnih razmerah:
~ **cóli** kampilobakter, komezal v prebavilih prašičev in človeka (tudi povzročitelj enteritisa pri prašičih in človeku) **sin.:** *Vibrio coli*, ~ **fétus subsp. fétus** kampilobakter, ki povzroča abortus

pri ovcah in govedu, ~ **fétus subsp. venereális** kampilobakter, ki povzroča enzoosko jalovost krav **sin.:** *Vibrio fetus subsp. venerealis*, ~ **hyointestínális** kampilobakter, ki domnevno povzroča črevesno adenomatozo prašičev, ~ **jejúni** kampilobakter, ki povzroča abortus pri ovcah, enteritis pri psih in mačkah ter drugih živalih, pogosto povzročitelj črevesne kampilobakterioze pri človeku in perutnini ter hepatitisa pri perutnini, ~ **sputórum subsp. búbulus** kampilobakter, komezal pri govedu in ovcah (na prepuciju), ~ **sputórum subsp. sputórum** kampilobakter, komezal v ustni votlini

campylobacteriosis -is ž [kámpilobakterijózis] kampilobakterioza

canaliculus -i m [kanalíkulus] kanalček:
~ **dentális** dentinski kanalček, ~ **dentínális** dentinski kanalček, ~ **lacrimális** solzni kanalček, ~ **i óssei** kostni kanalčki

canalis -is m [kanális] kanal:
~ **centrális** centralni kanal, ~ **cêrvicis úteri** kanal materničnega vratu, ~ **femorális** stegenski rov, ~ **inguínális** dimeljski kanal, ~ **násolacrimális** nosno-solzni kanal, ~ **nutricius** prehranjevalni kanal, ~ **ópticus** kanal vidnega živca, ~ **pylóricus** pilorični kanal, ~ **rádicis déntis** kanal zobne korenine, ~ **sacrális** križnični kanal, ~ **semi-circuláris** polkrožni kanal, ~ **vertebrális** hrbtenični kanal

cancer -cri in -eris m [káncer] maligna novotvorba

cancerogenesis -is ž [káncerojenézis] karcinogeneza

Candida [kándida] rod glivic iz skupine kvasovk, ki se razmnožujejo predvsem z blastosporami:
~ **álbicans** praviloma nepatogena kvasovka, del črevesne mikroflore, vendar lahko povzroča mikoze pri živalih in človeku
SIN.: *Monilia*

candidiasis -is ž [kandidíjasis] kandidoza

candidosis -is ž [kandidózis] kandidoza

cane corso (it.) [káne kórzó] italijanska pasma psov mastifov

Canidae [kaníde] psi

caninus -a -um [kanínus] pasji (1):

déns ~, *músculus* ~

Canis [kánis] rod zveri iz družine psov:

~ **áureus** zlati šakal, ~ **dingo** dingo, ~ **familiáris** pes (2), ~ **látans** kojot, ~ **lúpus** volk

canis -is m [kánis] pes (2):

hepatítis contagiósa ~is, *mórsus* ~is

canities -ei ž [kanícijes -éj] osivelost

Cantharis vesicatoria [kantáris vezikatórija] zastar. španska muha

canthus -i m [kántus] očesni kot

Capillaria [kapilárija] rod nitastih nematodov, ki

zajedajo predvsem v prebavilih sesalcev, ptičev in rib

capillus -i m [kapílus] krovna dlaka

capitulum -i m [kapítulum] glavica (1)

Capnocytophaga [kápnoцитofága] rod majhnih, anaerobnih, gramsko negativnih paličastih bakterij, komezalov v ustni votlini in nosnem delu žrela pri psih in mačkah, povezanih s sepsa, meningitisom in endokarditisom, izoliranih iz ugriznih ran pri človeku, ki so jih povzročili psi ali mačke

capra -ae ž [kápra] koza:

péstitis pecórum et ~árum

Capra [kápra] koze (1):

~ **aégagrus** bezoarska koza, ~ (**aégagrus**) **hircus** domača koza, ~ **ibex** kozorog, ~ **ibex ibex** alpski kozorog

Capreolus [kapréolus] rod sodoprstih kopitarjev prežvekovalcev iz družine jelenov, ki živijo v gozdovih Evrazije:

~ **capréolus** srnjak

Capripoxvirus [káprípóksvírus] rod virusov iz družine Poxviridae, v katerem sta virus ovčjih, kozjih koz in virus vozličastega dermatitisa

capsula -ae ž [kápsula] **1.** kapsula (1):

~ **adipósa** adipozna kapsula, ~ **articuláris** sklepna ovojnica, ~ **fibrósa** fibrozna kapsula, ~ **úngulae** kopitni čevelj

2. kapsula (4):

~ **gelatinósa** želatinska kapsula

capsulectomia -ae ž [kapsulektómija]

kapsulektomija

capsulitis -idis ž [kapsulítis] kapsulitis

caput -itis s [káput] **1.** glava (1):

cirrus ~itis, **músculus lóngus** ~itis, **músculus réctus** ~itis **dorsális** májor, **músculus réctus** ~itis **dorsális** minor, **músculus sémispinális** ~itis

2. glava (2):

articulatio ~itis **cóstae**, **fóvea** ~itis, **ligaméntum** ~itis **cóstae** **íntraarticuláre**, **ligaméntum** ~itis **óssis fémoris**

~ **cóstae** glava rebra, ~ **epididymidis** nadmodkova glava, ~ **fibulae** glava mečnice, ~ **húmeri** glava nadlahtnice, ~ **músculi** glava mišice, ~ **óssis fémoris** glava stegenice, ~ **rádii** glava koželjnice,

~ **táli** glava skočnice, ~ **úlneae** glava komolčnice

3. glava (3):

~ **Medúsae** Meduzina glava

carbo -onis m [kárho -ónis] oglje:

~ **animális** živalsko oglje, ~ **medicinális** medicinsko oglje

carbolicus -a -um [karbólíkus] fenolen:

ácídum ~um

carbolisatus -a -um [karbolizátus] v zvezi:

áqua ~a

carbonicus -a -um [karbóníkus] ogljikov:

ácídum ~um

carbonificatio -onis ž [karbonifikácijo -ónis] pooglenitev (2)

carbunculosus -is ž [karbunkulózis]

karbunkuloza

carbunculus -i m [karbúnkulus] karbunkel

carcinoma -atis s [karcinóma] karcinom:

~ **anaplásticum** anaplastični karcinom,

~ **báseocelluláre** bazaliom, ~ **embryonále**

embrionalni karcinom, ~ **epidermóides**

ploščatocelični karcinom, ~ **gelatinósum**

mucinozni karcinom, ~ **gigántocelluláre**

gigantocelularni karcinom, ~ **invasivum**

invazivni karcinom, ~ **medulláre** medularni

karcinom, ~ **metastáticum** metastatski karcinom,

~ **mucósum** mucinozni karcinom, ~ **ossíficans**

osifikantni karcinom, ~ **papilláre** papilarni

karcinom, ~ **planocelluláre** ploščatocelični

karcinom, ~ **pulmónis** pljučni rak, ~ **scirr hósum**

skirus, ~ **squamósum** skvamozni karcinom,

~ **úteri** maternični rak

carcinomatosis -is ž [karcinomatózis] karcinomatoza

carcinomatosis -a -um [karcinomatózus]

karcinomatozen:

peritonítis ~a, pleuritís ~a

carcinosarcoma -atis s [karcinosarkóma]

karcinosarkom

carcinosis -is ž [karcinózis] karcinomatoza

cardia -ae ž [kárdija] kardija

cardiacus -a -um [kardíjakus] **1.** srčen:

pléxus ~

2. kardialen (2):

glándulae ~ae **ventriculi**, **óstium** ~um, **párs** ~a

cardialis -e [kardijális] srčen:

ásthma ~e, oedéma ~e

cardinalis -e [kardínális] kardialen:

remédium ~e, véna ~ commúnis

cardiocele -es ž [kardijocéle] kardiokela

cardiolithus -i m [kardijolítus] kardiolit

cardiolysis -is ž [kardijolízis] kardioliza

cardiomalacia -ae ž [kárdijomalácija]

kardiomalacija

cardiomegalia -ae ž [kárdijomegálja]

kardiomegalija

cardiomyopathia -ae ž [kárdijomijopátija]

kardiomiopatija:

~ **compensáta** kompenzirana kardiomiopatija,

~ **congestiva** kongestivna kardiomiopatija,

~ **decompensáta** dekompenzirana

kardiomiopatija, ~ **dilatativa** dilatativna

kardiomiopatija, ~ **ischaémica** ishemična

kardiomiopatija, ~ **primária** primarna

kardiomiopatija, ~ **restrictiva** restriktivna

kardiomiopatija, ~ **secundária** sekundarna

kardiomiopatija

C

cardiopathia -ae ž [kárdijopátija] kardiopatija

cardiopericarditis -idis ž [kárdijoperikardítis] kardioperikarditis

cardioptosis -is ž [kárdijoptózis] kardioptoza

cardiorrhexis -is ž [kárdijoréksis] ruptura srca

cardiosclerosis -is ž [kárdijosklerózis] kardioskleroza

cardiospasmus -i m [kárdijospázmus] kardiospazem

cardiovascularis -e [kárdijovaskuláris] srčnožilni:

~sistéma ~e

Cardiovirus [kárdijovírus] rod virusov iz družine Picornaviridae, v katerem je virus encefalomiokarditisa prašičev

carditis -idis ž [kardítis] karditis

caries -ei ž [kárijes karijéji] karies:

~**déntium** zobna gniloba, ~**vértebrae** tuberkuloza vretenca

carneus -a -um [kárneus] mesen:
trabécula ~a

carnificatio -onis ž [karnifikácija -ónis] karnifikacija

Carnivora [karnívora] zveri

caro carnis ž [káro] **1.** meso (1)

2. meso (2):

~**luxúrians** divje meso

caroticus -a -um [karótikus] karotiden:
vagina ~a, sinus ~

carotis -idis ž [karótis] skupna vratna arterija:
artéria ~ commúnis, artéria ~ extérna, artéria ~ intérna

carpalis -e [karpális] zapesten:
ós ~e

carpeus -a -um [kárpeus] zapesten:
glándulae ~ae

carpus -i m [kárpus] zapestje:
articulatio ~i, músculus exténsor ~i radiális, músculus exténsor ~i ulnárís, músculus fléxor ~i radiális, músculus fléxor ~i ulnárís, ós ~i, ós ~i radiále, ós ~i ulnáre, régio ~i, réte ~i dorsális

cárski -a -o v zvezah:

~ rez, porod s ~im rezom

SIN.: caesareus

cartilagineus -a -um [kartilagineus] hrustančen:
articulatio ~a

cartilago -inis ž [kartilágo] hrustanec:

~**articuláris** sklepni hrustanec, ~**arytenoidea**

piramidni hrustanec, ~**auriculae** uheljni

hrustanec, ~**costális** rebarni hrustanec,

~**cricoidea** obročasti hrustanec, ~**epiglóttica**

epiglotisni hrustanec, ~**epiphyseális** epifizni

hrustanec, ~**nási** nosni hrustanec, ~**physiális**

rastni hrustanec, ~**scápulae** plečnični

hrustanec, ~**sépti nási** hrustanec nosnega pretina, ~**thyroidea** ščitasti hrustanec,
~**tracheális** sapnikov hrustanec, ~**úngulae** kopitni hrustanec, ~**xiphoidea** mečasti hrustanec

caruncula -ae ž [karúnkula] karunkula:

~**lacrimális** solzna karunkula, ~**sublinguális** podjezična karunkula, ~**a uterína** maternična karunkula

caseocavernosus -a -um [kázeokavernózus] kazeokavernozen:
tuberculósis ~a

caseosus -a -um [kazeózus] kazeozen:
adenítis ~a, degeneratio ~a, lymphadenítis ~a, necrósis ~a, pericardítis ~a, pneumónia ~a, tuberculósis ~a, vèrnix ~a

castratio -onis ž [kastrácija -ónis] kastracija

casus -us m [kázus] primer

cataracta -ae ž [katarákta] katarakta:

~**senilis** starostna katarakta, ~**traumática** travmatska katarakta

catarrhalis -e [katarális] kataralen:
angína ~, bronchítis ~, conjunctivítis ~, endometritis ~, enterítis ~, gastrítis ~, inflammatio ~, tonsillítis ~

catarrhus -us m [katárus] kataralno vnetje

cat-bite fever (angl.) [kétbájt fíver] bolezen mačjega ugriza

catgut (angl.) [kétgat] katgut

cat-scratch disease (angl.) [kétskrèč dizíz] bolezen mačjih prask

cauda -ae ž [kávda] **1.** rep (1):

círus ~ae, músculi ~ae

2. rep (2):

~**epididýmids** nadmodkov rep

3. rep (3):

syndróma ~ae equinae

~**equina** konjski rep

caudalis -e [kavdális] **1.** zadnji (2):

apertúra pélvis ~, apertúra thorácis ~, artéria auriculáris ~, artéria ~ femoris média, artéria ~ femoris proximális, artéria circumfléxa húmeri ~, artéria epigástrica ~, artériae femoráles ~es, artéria glútaea ~, artéria interóssea ~, artéria mammária ~, artéria mesentérica ~, artéria pancreaticoduodenális ~, artéria phrénica ~, artéria rectális ~, artéria thyroidea ~, artéria tibialis ~, artéria vesicális ~, forámen vénae cávae ~, ligaméntum tibiale ~e menisci laterális et mediális, músculus serrátus dorsális ~, nérvus glútaeus ~, régio abdóminis ~, véna cáva ~, véna epigástrica ~, véna glútea ~, véna mesentérica ~

2. repen:

artéria ~ mediána, nérvi ~es, vénae ~es, vértebrae ~es

caudatus -a -um [kavdátus] repat:

lóbus ~, núcleus ~, processus ~

causa -ae ž [kávza] vzrok:

~**mórtis** vzrok smrti

causalgia -ae ž [kavzálgija] kavzalgija

cauterisatio -onis ž [kavterizácijo -ónis] kavterizacija

cave! [káve] pripis na receptu pozor!, pazi!

caverna -ae ž [kavérna] kaverna

cavernitis -idis ž [kavernítis] kavernitis

cavernosus -a -um [kavernózus] kavernozen (2):
angióma ~, córpus ~um, córpus ~um clitóridis, córpus ~um pénis, córpus ~um uréthrae

Cavia [kávija] rod majhnih glodavcev iz družine buder:

~ *porcéllus* budra

Caviidae [kavijíde] budre

cavitas -atis ž [kávitas -átis] votlina

cavum -i s [kávum] votlina:

~ *abdóminis* trebušna votlina, ~ *articuláre* sklepna votlina, ~ *cránii* lobanjska votlina, ~ *déntis* zobna votlina, ~ *epidurále* epiduralni prostor, ~ *lárýngis* laringealna votlina, ~ *medulláre* mozgovna votlina, ~ *nási* nosna votlina, ~ *óris* ustna votlina, ~ *pélvis* medenična votlina, ~ *pericárdii* osrčnikova votlina, ~ *peritónaei* potrebušnična votlina, ~ *pléurae* poprsnična votlina, ~ *sub-arachnoidále* subarahnoidni prostor, ~ *subdurále* subduralni prostor, ~ *thorácis* prsna votlina, ~ *týmpani* bobnična votlina, ~ *úteri* maternična votlina

cavus -a -um [kávus] votel:

forámen vénae ~ae caudális, sínus venárum ~árum, véna ~a caudális, véna ~a craniális

cecé -- v zvezi:

muha ~

cédrov -a -o nanašajoč se na virginjski brin:

~o olje

cefálen -lna -o nanašajoč se na glavo:

~a vena

SIN.: cephalicus

cefalhematóm -a m podplutba na glavi novorojenca (zaradi težkega poroda)

SIN.: cephalhaematoma

cefalín -a m zastar. kefalín

cefalítis -a m encefalitis

cefalokéla -e ž encefalokela

cefalometrija -e ž merjenje glave (lobanje in obraza) živali (npr. rasti glave, zlasti pa rilca pri mladih prašičih pri študiju atrofičnega rinitisa):

radiografska ~ cefalometrija z radiografijo

cefalopágus -a m dvojčka, zraščena z glavama v območju čela

SIN.: sincefalus, cephalopagus

PRIM.: kraniopagus

cefalopód -a m glavonožec

cefalosporín -a m antibiotik, pridobljen iz

kulture plesni rodu *Cephalosporium* (deluje predvsem na gramsko pozitivne bakterije, pa tudi na gramsko negativne)

céfalosporináza -e ž betalaktamaza II

céfalotorakopágus -a m dvojčka, zraščena v področju glave in prsnega koša
SIN.: cephalothoracopagus

cekokóličén -čna -o nanašajoč se na slepo črevo in kolon:

~a guba

SIN.: caecocolicus

cekostóma -e ž kirurško narejena odprtina na slepem črevesu za odvajanje fecesa

SIN.: caecostoma

cekostómija -e ž kirurška izdelava odprtine ali umetne fistule na steni slepega črevesa

SIN.: tiflostomija, caecostomia

cekotómija -e ž kirurški vrez v steno slepega črevesa

SIN.: tiflotomija

celénteron -a m pračrevo v stadiju gastrulacije

celer -eris -e [céler] hiter (2):

púlsus ~

celiakálen -lna -o nanašajoč se na trebušno votlino:

~o deblo, ~i pleksus

SIN.: coeliacus

celialgija -e ž bolečina v drobovju

célica -e ž 1. zaokrožena količina protoplazme

z ovojem, jedrom ali jedro snovjo, ki sama zase predstavlja osebek ali pa je sestavni del organiziranega tkiva: amfofilna ~,

anuklearna ~, argentafina ~, avtotrofna ~,

brezjedrna ~, dikarionska ~, dvojedrna ~,

endodermalna ~, enojedrna ~, heteromorfna ~,

konformacija ~e, pigmentirana ~,

vakuolizirana ~, večjedrna ~, vretenasta ~

fragmentacija ~e, kloniranje ~e, segregacija ~e

absorpcijska ~ enterocit, **acidogena** ~ celica v

želodčni sluznici, ki izloča vodikove in klo-

ridne ione, iz katerih nastane klorovodikova

kislina, ki se odlaga v svetlini želodca SIN.:

parietalna celica, **adventicijska** ~ 1. celica, ki se

od zunaj prilega steni kapilare 2. pericit,

alveolarna ~ pnevmocit, **alveolarna** ~ **tipa I**

membranski pnevmocit, **alveolarna** ~ **tipa II**

sekretorni pnevmocit, **bazalna** ~ celica, ki leži v

spodnji plasti večskladnega epitelija, **bela krvna**

~ levkocit, **bipolarna** ~ 1. bipolarna bakterija

2. bipolarni nevron, ki prevaja vzburljenje od

fotoreceptorskih celic do nevronov mrežnice,

blastna ~ blastocit, ~ **A** glukagonska celica, ~ **B**

insulinska celica, ~ **C** kalcitoninska celica, ~ **D**

celica pankreasnih otočkov, ki verjetno izloča

gastrin in somatostatin, ~ **G** enteroendokrini

celica v sluznici želodca ki izloča gastrin, ~ **HeLa**

celica iz celične kulture, zrasle iz celic

karcinoma materničnega ustja bolnice Henriette Lacks, ki se uporablja za pripravo tkivne kulture pri gojitvi virusov in vitro, ~ **K** celica ubijalka, ~ **e M** epitelijske celice v sluznici tankega črevesa, ki so odgovorne za prenos antigenov preko črevesnega epitelijskega obrambnih celic in Peyerjevih ploščah in v limfatičnih vozličih črevesja, ~ **plazmatka** plazmatka, ~ **pomagalka** limfocit T, ki pomaga pri sintezi protiteles, ~ **požiralka** fagocit, ~ **ubijalka** limfocit T, odgovoren za celično imunost, ker raztaplja antigen in s tem prepreči sintezo humoralnih protiteles **sin.**: celica K, citotoksična celica T, ~ **velikanka** velika večjerna celica, ki nastane zaradi bolezenskih sprememb presnove v celici, maligne alteracije ali kroničnega vnetja (npr. pri tuberkulozi) **sin.**: orjaška celica **prim.**: megakariocit, ~ **zaviralka** limfocit T, ki inhibira humoralne in celične imunske odzive, **ciljna** ~ tarčna celica, **citotoksična** ~ T celica ubijalka, **čutna** ~ čutnica, **dendritična** ~ retikulumska celica v kličnih središčih s številnimi izrastki, ki na svoji površini lepi antigene, **diploidna** ~ celica, ki ima dvojni niz (2n) homolognih kromosomov **sin.**: diploid **prim.**: haploidna celica, **efektorska** ~ celica, ki učinkuje (npr. skeletno mišično vlakno, žlezna celica), **embrionalna spolna** ~ zarodna celica, **endokrina** ~ celica, ki tvori in izloča inkrete (npr. hormone), **endotelijske** ~e celice endotelija, ki izločajo endotelin, **enteroendokrine** ~e celice v sluznici želodca, tankega in debelega črevesa, žolčevoda, voda trebušne slinavke, ki izločajo hormone (npr. gastrin, serotonin, glukagon, motilin), **enterokromafina** ~ enteroendokrinska celica, ki se barva s kromovimi solmi in verjetno izloča serotonin in motilin, **ependimska** ~ vsaka izmed nevroglialskih celic, ki oblagajo možganske prekate in hrbtnični kanal, **epidermalne** ~e celice, ki sestavljajo zunanji sloj krovnega epitelijskega, tudi kutikulo, **epitelijska** ~ vsaka izmed celic različnih oblik in funkcij, ki sestavljajo epitelij in pokrivajo zunanje in notranje površine telesa, **epitelijska retikulumska** ~ vsaka izmed celic epitelijskega izvora zvezdaste oblike, ki tvorijo ogrodje timusa, v katerem zorijo limfociti T, nekatere izločajo timozin, **epiteloidna** ~ celica, ki ni epitelijskega izvora, je pa podobna epitelijskim celicam (npr. modificirani makrofagi pri nekaterih kroničnih vnetjih, specializirano gladko mišično vlakno v arteriovenskih anastomozah), **evkarionska** ~ celica, ki ima jedro snov ovito z jedrnim ovojem **prim.**: prokariotska celica, **feokromna** ~ kromafina celica, **folikularna** ~ 1. vsaka izmed celic epitelijske, ki v jajčnikovem foliklu obdajajo žensko spolno celico 2. vsaka izmed celic epitelijske, ki tvorijo steno ščitničnega folikla in izločajo tiroksin in trijodtironin, **fotoreceptorska** ~ čutnica, občutljiva za svetlobo (v mrežnici paličnice, čepki), **ganglijska** ~ nevron,

katerega perikarion se nahaja v gangliju, **germinalna** ~ klična celica, **gladka mišična** ~ gladko mišično vlakno, **glukagonska** ~ celica pankreasnih otočkov, ki izloča glukagon **sin.**: celica A, **gonadotropna** ~ bazofilna celica v adenohipofizi, ki izloča gonadotropine, **haploidna** ~ celica, ki ima enojni niz homolognih kromosomov **sin.**: haploid **prim.**: diploidna celica, **hčerinska** ~ vsaka od obeh celic, nastalih iz materinske celice po njeni delitvi, **hepatoidna** ~ celica, podobna hepatocitu, **hipoksična tumorska** ~ tumorska celica, ki ima zmanjšano preskrbo s kisikom, **horizontalna** ~ interneuron v mrežnici, ki vzpostavlja sinapse med fotoreceptorskimi in bipolarnimi celicami, **hrustančna** ~ hondrocit, **imunokompetentne** ~e celice v organizmu, ki so odgovorne za humoralno (plazmatke) in celično (limfociti T) imunost, **insulinska** ~ celica v pankreasnih otočkih, ki izloča insulin **sin.**: celica B, **intersticijska** ~ 1. vezivna celica, vraščena med parenhim 2. Leydigova celica, **intersticijska** ~ moda Leydigova celica, **jajčna** ~ jajčece (1), **jetrna** ~ hepatocit, **kalcitoninska** ~ celica na obrobju ščitničnega folikla pri sesalcih, ki izloča kalcitonin **sin.**: celica C, parafolikularna celica, **kambijska** ~ celica intersticijskega veziva, potencialna matična celica za vse druge tipe celic intersticijskega veziva, **kemoreceptorska** ~ čutnica, občutljiva za razne kemične snovi, **klična** ~ zarodna celica, ki se lahko razvije v gameto **sin.**: germinalna celica, **kortikotropna** ~ celica srednjega režnja hipofize, ki izloča kortikotropin, melanotropin, lipotropine in endorfine, **kostne** ~e celice, ki gradijo (osteociti) ali razgrajujejo (osteoklasti) kost, **kromafina** ~ celica, katere zrnca porjavijo v prisotnosti kromovih soli, izloča pa kateholamine **sin.**: feokromocit, feokromna celica, **kromofilna** ~ celica v adenohipofizi, ki se intenzivno obarva s kislimi ali bazičnimi barvili, **kromofobna** ~ celica v adenohipofizi, ki se slabo obarva, **krovna** ~ epitelijska celica, ki predvsem ščiti pod njo ležeče celice, **krvna** ~ celica v krvi (eritrocit, levkocit), ki nastaja v kostnem mozgu in vranici **sin.**: hematocit, hemocit, krvnička, krvno telesce, **krvotvorna** ~ matična celica krvnih celic, **Kupfferjeva** ~ makrofag, ki v jetrih oblaaga stene sinusoidov (razgrajuje odmrle eritrocite, produkte koagulacije in fibrinolize, imunogene molekule, zlasti prepreste antigene, in inhibira sintezo imunoglobulinov), **laktotropna** ~ acidofilna celica adenohipofize, ki izloča prolaktin in s tem spodbuja razvoj mlečne žleze **sin.**: mamotropna celica, **Langerhansova** ~ dendritična celica v vrhnjici, ki veže protitelesa in z njimi fiksira antigen, **Langhansova** ~ velikanka velika večjerna celica, prisotna predvsem v granulomih, **Leydigova** ~ acidofilna celica v intersticiju moda, ki izloča testosteron **sin.**: intersticijska celica (2), intersticijska celica moda, **maligna** ~ mutirana

celica, ki se deli nekontrolirano, tvori maligne novotvorbe in metastaze, **mamotropna** ~ laktotropna celica, **Marekova** ~ velika, temno obarvana celica, ki se pojavlja pri Marekovi bolezni (verjetno degenerirani limfoblast), **maščobna** ~ lipocit, **materinska** ~ celica, iz katere nastaneta po neposredni delitvi dve hčerinski celici, **matična** ~ malo diferencirana celica, katere potomke ostanejo deloma na isti stopnji diferenciacije, deloma pa se razvijejo v diferencirane celice enega tipa (npr. spermatogoniji v semenčice) ali v več tipov ene sorodne skupine (npr. matična krvotvorna celica v vse tipe krvnih celic), **melaninska** ~ melanocit, **mezgovna** ~ limfocit, **mezotelijska** ~ ploščata epitelijska celica mezenhimskega izvora, ki prekriva serozne votline, **mioepitelijske** ~e celice ektodermalnega izvora med bazalno lamino in epitelijskimi celicami nekaterih žlez (npr. v mlečni žlezi, znojnicah, slinskih žlezah), sposobne krčenja, ki pospešujejo iztekanje sekreta iz žleznih izvodil, **miogena** ~ razvojna oblika celice, iz katere se razvije prečnopro-gasto mišično vlakno, **mišična** ~ skeletno mišično vlakno, **mukoidna** ~ žlezna celica, ki izloča mukoid, **nevroglijska** ~ oporna celica nevrona, ki sodeluje pri prehrani nevrona, sintetizira mielinsko ovojnico, sodeluje pri regeneraciji nevrona (v centralnem živčevju kot ependimska celica, astrocit, v perifernem živčevju pa kot nevrolemska celica in amfocit) **sin.**: spongocit (1), **nevrolemska** ~ Schwannova celica, **okušalna** ~ čutnica okušalne brbončice, **orjaška** ~ celica velikanka, **osteogena** ~ matična celica osteoblastov, nastala iz celic mezenhima (številne med osifikacijo, pri odraslem organizmu pa manj številne v pokostnici, endostu in Haversovih kanalih), **osteoprogenitorna** ~ vsaka matična celica (npr. osteoblasta), ki je po diferenciaciji sposobna osteogeneze, **parafolikularna** ~ kalcitoninska celica, **parietalna** ~ acidogena celica, **pepsinogena** ~ bazofilna celica v žlezah želodčne sluznice, ki izloča pepsinogen in intriznični faktor, **pigmentna** ~ melanocit, **piknotična** ~ celica z zgoščenim kromatinom in skrčenim jedrom, **piramidna** ~ nevron, katerega perikarion je piramidaste oblike in leži v možganski skorji, **plurivakuolarna** ~ celica, ki ima v citoplazmi številne vakuole (npr. celica rjavega maščevja), **prečnopro-gasta mišična** ~ prečnopro-gasto mišično vlakno, **prokariotska** ~ celica bakterij, katerih genom sestavlja le ena molekula DNK, ki ni obdana z jedrno membrano in se razmnožuje z binarnim razmnoževanjem **prim.**: evkariontska celica, **Purkynějeva** ~ velik integriran nevron v malomožganski skorji, **rakava** ~ z naglim brstjenjem nastala celica, ki ima veliko invazivno moč metastaziranja in anaplazije, **rastlinska** ~ evkariontska celica, ki gradi rastline, **rdeča krvna** ~ eritocit, **retikulo-endotelijske** ~e celice makrofagnega sistema,

retikulumska ~ celica, ki s svojimi citoplazemskimi podaljški, skupaj z drugimi podobnimi celicami, oblikuje tridimenzionalno mrežo, podprto z retikulinskimi vlakni (sestavlja zlasti stromo kostnega mozga in limforetikularnega tkiva), **satelitska** ~ 1. amfocit 2. majhna sploščena celica na obrobju skeletnega mišičnega vlakna, ki se deli pri regeneraciji, **Schwannova** ~ celica nevroglije, ki tvori mielinizirane ali nemielinizirane ovojnice okoli aksonov v perifernem živčevju **sin.**: nevrolemska celica, **sekretorna** ~ celica, specializirana za eksokrino sekrecijo, **Sertolijeva** ~ somatska celica v cevkah moda, strukturni element semenskega epitelijskega (zagotavlja prehod spermatide v zrelo semenčico), **sideroforna** ~ celica, ki vsebuje železo, **somatotropna** ~ celica adenohipofize, ki sintetizira somatotropin, **somatske** ~e celice telesa (razen spolnih celic), ki so že diferencirane, **spolne** ~e gamete samcev in samic ter njihove matične celice, **spominska** ~ limfocit T ali limfocit B z dolgo življenjsko dobo, sposoben razpoznati poseben antigen, ki so ga posredovali makrofagi, in se nato diferencirati v celico ubijalko ali plazmatko **sin.**: mnemocit, **srčnomišična** ~ srčnomišično vlakno, **supresorske** ~e limfociti T, ki inhibirajo oz. uravnavajo tvorbo protiteles pri imunskem odzivu, **tarčna** ~ celica, proti kateri je usmerjena določena aktivnost (npr. delovanje hormonov) **sin.**: ciljna celica, **tipalna** ~ čutnica, ki sprejema dražljaje za tip, **tolščna** ~ lipocit, **tumorska** ~ celica iz tkiva novotvorbe, **univakuolarna** ~ celica, ki v citoplazmi vsebuje eno samo vakuolo (npr. celica belega maščevja), **vohalna** ~ nevron v epiteliju sluznice vohalne regije, **vrčasta** ~ enocelična žleza v obliki vrča, ki izloča sluz (je v epiteliju dihal ter tankega in debelega črevesa), **zarodna** ~ celica v jajčniku, iz katere se razvije jajčece, ali v modu, iz katere se razvije semenčica **sin.**: embrionalna spolna celica, **zobovinska** ~ odontoblast, **žlezna** ~ celica, ki izloča inkret ali sekret

STN.: cellula (1)

2. celula:

etmoidna ~ sitkina celula, **sitkina** ~ sitkina celula

3. v zvezi:

voščena ~ celica iz voska v satu

celičen -čna -o nanašajoč se na celico: ~a

permeabilnost, ~a proliferacija

~i ciklus, ~a delitev, ~o dihanje, ~i dvor, ~a fiziologija,

~a imunost, ~a infiltracija, ~o jedro, ~o kloniranje, ~a

kultura, ~a linija, ~a membrana, ~a obramba, ~a opna,

~i ovoj, ~a populacija, ~a smrt, ~a stenica, ~a teorija, ~a

transformacija, notranje ~o ogrodek, programirana ~a smrt,

trajna ~a kultura

STN.: celularen, cellularis

celičnina -e ž celulozna snov, ki se zaradi vpojnosti uporablja za obveze in čistilni material

STN.: staničevina, staničnina

C

celinski -a -o nanašajoč se na sklenjeno površino kopnega:
~i ekosistem

celiotomija -e ž laparotomija

celítev -tve ž celjenje

celíti se *célim se* nedov. zaraščati se, navadno po prekinjenem ali poškodovanem tkivu: rana se celi

célnje -a s zaraščanje robov rane, ulkusa ali drugače poškodovanega tkiva:

primarno ~ celjenje, ki poteka z adhezijo robov brez vidne rasti granulacijskega tkiva in gnojenja **sin.**: per primam, sanatio per primam intentionem, **sekundarno** ~ celjenje z granulacijskim tkivom na površini **sin.**: per secundam, sanatio per secundam intentionem, **terciarno** ~ celjenje z obilno rastjo granulacijskega tkiva in z zagojitvijo, ki se konča z brazgotinjenjem **sin.**: per tertiam, sanatio per tertiam intentionem **SIN.**: celítev, sanacija (1), sanatio

cellula -ae ž [célula] **1.** celica (1)

2. celula:

~ **ethmoidális** sitkina celula

cellularis -e [celuláris] celičen

celobióza -e ž disaharid, ki nastaja iz celuloze zaradi delovanja celulaze

celoidín -a m raztopina nitroceluloze v etru in alkoholu, ki se uporablja za prepajanje in zalivanje histoloških preparatov

celóm -a m enotna telesna votlina v zarodku sesalcev, preden jo prepona razdeli na prsno in trebušno votlino

SIN.: celomska votlina

celómski -a -o v zvezi:

~a votlina

Celsus, Aurelius Cornelius [célzus avrélijus kornélijus] (30 pred n. št.–40 n. št.) rimski enciklopedist medicine (v osmih knjigah De re medicina omenja štiri klasične znake vnetja: calor (toplota), dolor (bolečina), rubor (rdečina), tumor (oteklina))

célula -e ž z zrakom izpolnjena votlina v kosti:

etmoidna ~ sitkina celula, **sitkina** ~ vsaka od votlinic v sitki **sin.**: etmoidna celica, etmoidna celula, sitkina celica, cellula ethmoidalis **SIN.**: celica (2), cellula (2)

celuláren -rna -o celičen:

~a genetika, ~a infiltracija, ~a teorija

celuláza -e ž encim, ki katalizira razgradnjo celuloze

celulóza -e ž polisaharid glukoze, ogrodna snov celičnih sten pri večini rastlin in nekaterih glivah

celulózen -zna -o nanašajoč se na celulozo: ~i tetranitrat, ~o vlakno

CEM [ceeèm] krat (contagious equine metritis) kontagiozni metritis kobil

cemènt -ênta m **1.** v zvezah:

zobni ~ kostnemu tkivu podobno tkivo, ki pokriva zobovino na zobnem vratu in korenini **sin.**: cementum

2. umetna snov za plombe in spajanje kosti: **fosfatni** ~ snov, ki se uporablja v zobozdravstvu za začasno plombo, **kostni** ~ snov, ki se strdi in učvrsti vsadek v kosti, **silikatni** ~ umetna snov za silikatno plombo

cementoblást -a m celica, ki tvori zobni cement, nato pa se spremeni v cementocit

cementocít -a m osteocitu podobna celica v zobnem cementu

cementum -i s [cemèntum] zobni cement

cénter -tra m **1.** središče (1):

dihalni ~ dihalno središče, **ekspiracijski** ~ dihalno središče v podaljšani hrbtenjači, ki spodbuja izdih, **gustatorni** ~ okušalno središče, **inspiracijski** ~ dihalno središče v podaljšani hrbtenjači, ki spodbuja vdih, **nadzorni** ~ živčno središče, ki uravnava določene življenjske funkcije (npr. dihalno središče, termoregulacijski center, vazomotorično središče) in deluje kot del homeostatičnega sistema organizma, **osifikacijski** ~ osifikacijsko središče, **pnevmatični** ~ jedro v zgornjem delu ponsa, ki ritmično inhibira vdih, neodvisno od vagusnega živca, **refleksni** ~ refleksno središče, **respiratorni** ~ dihalno središče, **slušni** ~ slušno središče, **termoregulacijski** ~ središče v hipotalamusu, ki nadzira telesno temperaturo, **vazomotorični** ~ vazomotorično središče, **vidni** ~ vidno središče, **živčni** ~ živčno središče

2. osrednja ustanova z določeno nalogo in strokovno službo:

~ za **umetno osemenjevanje** ustanova, v kateri se gojijo samci (biki, merjasci, ovni, žrebci) za pridobivanje semena za umetno osemenjevanje in se pripravljajo in razpošiljajo semenske doze **sin.**: središče za umetno osemenjevanje **SIN.**: središče (2)

centéza -e ž paracenteza

centrálen -lna -o **1.** nanašajoč se na središče (1):

~o živčevje, ~i živčni sistem, ~o živčno tkivo, oporno tkivo ~ega živčevja

SIN.: osrednji (1), centralis (1)

2. nanašajoč se na centralno živčevje:

~a bolečina, ~i kemoreceptorji, ~a paraliza, ~i vertigo

3. nanašajoč se na sredino:

~a jetrna vena, ~i kanal, ~a spora

SIN.: osrednji (2), centralis (2)

4. v zvezi:

~i register

centralis -e [centrális] **1.** centralen (1):

systéma nervósum ~e

2. centralen (3):

artéria ~ retinae, canális ~, fóvea ~, ós társi ~e, véna ~

centrifúga -e ž naprava za centrifugiranje**centrifugát** -a m usedlina, ki nastane pri centrifugiranju**centrifugiranje** -a s ločevanje različno težkih delcev v raztopini ali suspenziji pod vplivom centrifugalne sile v centrifugi**centriól** -a m cevast organél evkariontske celice, sestavljen iz mikrotubulov, ki leži v parih ob jedru in v fazi delitve oblikuje delitveno vreteno**céntroacínáren** -rna -o ki je v središču pljučnega acinusa:

~i emfizem

SIN.: centroacinaris**centroacinaris** -e [céntroacínáris]

centroacinarinen:

emphyséma ~e

centrolecítálen -lna -o ki ima rumenjaki v sredini: ~o jajce**PRIM.:** izolecitalen, oligolecitalen**centrolobuláren** -rna -o ki pripada osrednjemu delu režnjiča**centromêra** -e ž zažeti del kromosoma, na katerega se pričvrstijo vlakna delitvenega vretena pri celični delitvi**centrosfêra** -e ž del centrosoma v neposredni okolici centriola, v katerem se oblikuje večina mikrotubulov**centrosóm** -a m del celice z zgoščeno citoplazmo, ki vsebuje en centriol ali dva centriola v sredini in je pomemben pri celični delitvi**centrum** -i s [céntrum] središče (1)**cenuróza** -e ž vrtilčavost**cephalhaematoma** -atis s [céfálhematóma] cefalhematom**cephalicus** -a -um [cefálikus] cefalen: vena ~a**cephalocèle** -es ž [céfálocéle] encefalokela**cephalopagus** -i m [cefálopágus] cefalopagus**Cephalopoda** [cefálopóda] glavonožci**Cephalosporium** [cefalospórijum] rod septiranih plesni, ki proizvajajo enocelične konidije v okroglih gručah in sintetizirajo antibiotik cefalosporin**cephalothoracopagus** -i m [céfálotorakópágus] cefalotorakopagus**cepílen** -lna -o **1.** nanašajoč se na vakcinacijo: ~a igla, ~a reakcija**2.** nanašajoč se na cepljenje (2):

~a zanka

cepišče -a s mesto na telesu, kamor se vnese vakcina**cepítev** -tve ž nespolno razmnoževanje, značilno za enoceličarje, pri katerem se materinska celica deli in tvori dve enaki hčerinski celici ali več**PRIM.:** amitoza**cepíti** cépim nedov. in dov. **1.** vakcinirati**2.** prenesti mikroorganizme, kužnino z gojišča na drugo gojišče**3.** deliti na več delov: ~ z encimom**cepívo** -a s vakcina:

~ po Hemptu vakcina po Hemptu

cépljenje -a s **1.** vakcinacija: ~ psov proti steklini**diagnostično** ~ vakcinacija za ugotovitev bolezni (npr. proti klasični prašičji kugi, ki ne zaščiti živali pred afriško prašičjo kugo),**individualno** ~ vakcinacija vsakega osebká posamič, **obvezno** ~ vakcinacija, ki jo predpiše državna administracija (npr. psov proti steklini), **zaščitno** ~ vakcinacija živali, da bi postala imuna proti okužbi, ki ji grozi**2.** vnašanje, prenašanje mikroorganizmov na gojišče**cera** -ae ž [cêra] vosek (1):

~ álba beli vosek, ~ fláva rumeni vosek, ~ lánae lanolin

ceramid -a m sfingolipid, sestavljen iz maščobne kisline in sfingozina, osnovna sestavina sfingomielina**Ceratophyllus** [ceratofilus] rod krvosernih žuželk iz reda bolh, ki zajedajo ptiče in majhne sesalce:

~ gallinae bolha pri perutnini

ceratus -a -um [cerátus] voskast, povoščen: chárta ~a**cereálijé** -lij ž mn. žito**cerebeláren** -rna -o malomožganski:

~a ataksija, ~e arterije, ~a jedra, ~a paraliza, ~a skorja, ~a sredica, ~e vene

cerebellítis -a m vnetje malih možganov **SIN.:** cerebellitis**cerebelláris** -e [cerebeláris] malomožganski: artêriae ~es**cerebellítis** -idís ž [cerebellítis] cerebellitis**cerebellum** -i s [cerebélum] mali možgani:

córtex ~i, hemisphéríum ~i, núclei ~i, tentórium ~i, vénae ~i

cerebrálen -lna -o možganski:

~e arterije, ~a ataksija, ~a koma, ~a kontuzija, ~i meningitis, ~i pahimeningitis, ~a paraliza, ~a skorja, ~e vene

cerebrális -e [cerebrális] možganski: artêriae ~es, embólia ~, meningítis ~**cêrebropatíja** -e ž motnja v delovanju možganov**cerebroscclerosis** -is ž [cêrebrosklerózis] cerebroskleroza

C

cêrebroskleróza -e ž bolezensko otrdevanje možganov
SIN.: cerebrosclerosis

cêrebrospínálen -lna -o nanašajoč se na možgane in hrbtenjačo:
 ~i likvor, ~i meningitis, ~a tekočina, ~o živčevje
SIN.: možgansko-hrbtenjačen, cerebrosplanalis

cerebrospinalis -e [cêrebrospínális] cerebrospinalen:
 liquor ~, meningitis ~

cerebrovascularis -e [cêrebrovaskuláris] cerebrovaskularen

cêrebrovaskuláren -rna -o nanašajoč se na krvne žile možganov:
 ~i insult
SIN.: cerebrovascularis

cerebróza -e ž encefalopatija

cerebrozíd -a m glikosfingolipid v možganovini, posebno v mielinskih ovojnica

cerebrum -i s [cêbrum] veliki možgani:
 apopléxia ~i, aqueductus ~i, círculus arteriósus ~i, commótió ~i, concússio ~i, contúsió ~i, córtex ~i, cráanium ~i, crús ~i, fálx ~i, fórnix ~i, gyrus ~i, hemisphérium ~i, hêrnía ~i, súlci ~i, venae ~i, ventrículus ~i

cerkárija -e ž repata ličinka metljajev, ki živi v malem mlakarju, kjer se razvije v metacerkarijo (ko ga zapusti, se spremeni v cisto, se prilepi na kako rastlino, ki jo nato poje glavni gostitelj, npr. govedo, ovca)

cerkláza -e ž **1.** krožno vezanje poševno počene kosti
2. žičnata zanka, ki povezuje poševno počeno kost
3. v zvezi:

porodničarska ~ krožno šivanje materničnega vratu **SIN.:** obročkanje

ceroid -a m lipofuscinu podoben netopen pigment rumenkastorjave barve, ki se pojavlja v jetrih, živčevju in mišicah

ceroidóza -e ž bolezensko kopičenje ceroida v jetrih, živčevju in mišicah

certifikát -a m **1.** spričevalo
2. dokument o zdravstvenem stanju živali

cerúmen -mna m ušesno maslo

cerumen -inís s [cerúmen] ušesno maslo:
 ~ óbturans cerumenski zamašek

cerúmenski -a -o nanašajoč se na ušesno maslo:
 ~ zamašek, ~e žleze
SIN.: ceruminosus

ceruminosus -a -um [ceruminózus] cerumenski:
 glándulae ~ae

cervicalis -e [cervikális] **1.** vraten (1):
 artéria ~ profúnda, intumescéntia ~, lymphonódi ~es profúndi, lymphonódi ~es superficiales, nêrvi ~es, spondylósis ~, vértebrae ~es
2. vraten (2)

cervicitis -a m vnetje materničnega vratu
SIN.: trahelitis

Cervidae [cervíde] jeleni

cervikálen -lna -o **1.** vraten (1):
 ~a intumescenca, ~a vretenca, ~i živci, globinska ~a arterija
2. vraten (2):
 ~e ciste, ~a sluz

cervikoektomija -e ž kirurško izrezanje materničnega vratu

cervikotomija -e ž kirurški vrez v maternični vrat
SIN.: trahelotomija

Cervinae [cervíne] pravi jeleni

cervix -icís ž [cêrviks] **1.** vrat (1):
 músculus serrátus ventrális ~icís
2. vrat (2):
 canális ~icís úteri
 ~ déntis zobni vrat, ~ úteri maternični vrat, ~ vesícae urináriae sečnikov vrat

Cervus [cêrvus] rod jelenov iz poddružine pravih jelenov:
 ~ élapus navadni jelen

cestód -a m trakulja

Cestoda [cestóda] trakulje

cév -í ž **1.** anatomska struktura v obliki votlega valja:

Evstahijeva ~ ušesna troblja, **nevralna** ~ zasnova za živčevje, ki nastane iz nevralnega žleba, **prebavna** ~ prebavila brez velikih žlez (slinskih žlez, jeter, trebušne slinavke)

2. aparat v obliki votlega valja:

katodna ~ naprava, v kateri se elektroni pospešijo in kot žarek ustvarijo sliko na fluorescenčnem zaslonu, **rentgenska** ~ naprava, v kateri nastajajo rentgenski žarki

cévast -a -o podoben cevi: ~i organ
 ~a kost

cévka -e ž **1.** anatomska struktura v obliki tanke cevi:

mreže semenskih cev

~ **T** prečna cevka, **distalna** ~ končni del ledvične cevke, sestavljen iz ravnega in zavitega dela, ki se odpira v zbiralca, skozi njeno steno se v primarni urin izločajo predvsem vodikovi ioni **SIN.:** tubulus distalis, **ledvična** ~ cevasti del nefrona iz proksimalne cevke, prevodne cevke in distalne cevke, po katerem poteka reabsorbcija vode in snovi iz primarnega urina **SIN.:** tubulus renalis, **prečna** ~ prečno usmerjena invaginacija sarkoleme v sarkoplazmo skeletnega ali srčnega mišičnega vlakna, ki ovija posamezne miofibrile in omogoča širjenje električnega vzdraženja **SIN.:** cevka T, transverzalna cevka, **prevodna** ~ del ledvične cevke v obliki črke U s stanjšano steno iz enoskladnega ploščatega epitelija, ki povezuje proksimalno in distalno cevko **SIN.:** tubulus

attenuatus, **proksimalna** ~ začetni del ledvične cevke, skozi katerega se iz primarnega urina reabsorbira večina snovi (voda, minerali, glukoza, aminokisljine), sestavljen iz zavitega in ravnega dela **sin.**: tubulus proximalis, **semenonosne** ~e semenske cevke, **semenske** ~e del tkiva moda, v katerem nastajajo semenčice **sin.**: semenonosne cevke, tubuli seminiferi, **transverzalna** ~ prečna cevka
SIN.: tubulus
2. izvodi: **eferentne** ~e modova izvodi

cévkast -a -o po obliki podoben cevki:

~a žleza
SIN.: tubularen (1)

cézij -a m kemijski element, radioaktivna kovina srebrno bele barve, neobstoja na zraku in v vodi
SIMB.: Cs

CFU [ceefú] krat (colony-forming units) enota, npr. skupek mikroorganizmov, iz katere se razvije posamezna kolonija

Chabertia [habêrcija] rod nematodov iz družine Strongylidae:
~ **ovína** zajedavec v debelem črevesu prežvekovalcev

chalcosis -is ž [halkózis] halkoza

chalicosis -is ž [halikózis] halikoza

Chamberland, Charles Edouard [šámberlan šárl edúárd] (1851–1908) francoski bakteriolog

Chamberlandov -a -o [šámberlanov] v zvezah:
~ filter, ~a sveča

Charles, Jacques Alexandre César [šárl žák aleksánder sezár] (1746–1823) francoski znanstvenik, matematik

Charlesov -a -o [šárlav] v zvezi:
~ zakon

charolais -- -- [šarolé] bela do svetlorjava pasma goveda, vzgojena v pokrajini Charolais v Franciji, ki se goji predvsem za prirejo mesa

charta -ae ž [kártá] papir, navadno ovoječek, za zdravila:
~ **ceráta** povoščen papir za ovojčke higroskopnih zdravil

cheilitis -idis ž [hejlítis] heilitis

cheiloschisis -is ž [hejlošhízis] zajčja ustnica

cheilosis -is ž [hejlózis] heiloza

chemosis -is ž [hemózis] hemoza

chianína (ital.) [kjanína] italijanska pasma pitovnega goveda

chiasma -atis s [hjázma, kjázma] kiazma (1):
~ **ópticum** optična kiazma

Chinchila lanigera [činčila lanígera] činčila (1)

chininum -i s [kinínium] kinin

chinook (angl.) [činúk] ameriška pasma srednje velikega psa iz skupine špicev, uporabna za vleko sani, čuvanje in spremljanje človeka

chirurgicus -a -um [kirúrgikus] kirurški

Chlamydia [klamidija] rod negibljivih, filtrabilnih znotrajceličnih bakterij:
~ **abórtus** klamidija, ki povzroča enzoosko zvriganje ovc, ~ **psittáci** klamidija, ki povzroča psitakozo, ornitozo in različne patološke procese pri prežvekovalcih, ptičih, prašičih, človeku
SIN.: *Bedsonia*

chlamydiosis -is ž [klamidijózis] klamidioza

chloridum -i s [klorídium] klorid:
solúció nátrii ~i

chloroformium -ii s [klorofórmijum] kloroform

choana -ae ž [hoána] sapišče

cholangiectasis -is ž [holángiektázis] holangiektazija

cholangioadenoma -atis s [holángijoadenóma] holangioadenom

cholangiocarcinoma -atis s [holángijokarcinóma] holangiokarcinom

cholangitis -idis ž [holangítis] holangitis

cholecystectomy -ae ž [holecistektómija] holecistektomija

cholecysticus -a -um [holecístikus] žolčnikov

cholecystitis -idis ž [holecistítis] holecistitis

cholecystolithiasis -is ž [hólecistolitíjazis] holecistolitiazia

cholecystopathia -ae ž [holecistopátija] holecistopatija

cholecystosis -is ž [holecistózis] holecistoza

choledocholithiasis -is ž [holédoholitíjazis] holedoholitiazia

choledocholithotomy -ae ž [holédoholitotómija] holedoholitotomija

choledochus -a -um [holédohus] žolčnikov:
dúctus ~

cholelithiasis -is ž [holelitíjazis] holelitiazia

cholelithiaticus -a -um [holelitijátikus] nanašajoč se na holelitiazio:
cólica ~a

cholera -ae ž [kóléra] kolera

cholestasis -is ž [holestázis] holestaza

cholestaticus -a -um [holestátikus] holestatski:
hepatítis ~a

chondritis -idis ž [hondrítis] hondritis

chondrocalcinosis -is ž [hondrokalcinózis] hondrokalcinosa

C

chondrodystrophia -ae ž [hondrodistrófija]
hondrodistrofija

chondroma -atis s [hondróma] hondrom

chondromalacia -ae ž [hondromalácija]
hondromalacija

chondromatosis -is ž [hondromatózis]
hondromatoza

chondrosarcoma -atis ž [hondrosarkóma]
hondrosarkom

chorda -ae ž [hórda] struna:
~ **dorsális** hrbtina struna, ~**ae tendineae** kitne
vrvice, ~ **tympani** bobnična struna

Chordata [hordáta] strunarji

chordectomia -ae ž [hordektómija]
hordektomija

Chordopoxvirinae [hórdopóksviríne]
podružina virusov iz družine Poxviridae, v
kateri so rodovi *Avipoxvirus*, *Capripoxvirus*,
Leporipoxvirus, *Orthopoxvirus*, *Parapoxvirus* in
Suipoxvirus

chorialis -e [horijális] horijev:
villi ~es

chorion -ii s [hórijon] horij

Chorioptes [horijóptes] rod zajedavskih srbcev iz
družine Psoroptidae, ki se hranijo z epitelijem
na koži:

~ **bóvis** harioptes, ki povzroča garje pri govedu,
ovcah (na modniku, presredku), ~ **téxanus**
harioptes, ki povzroča garje pri kozah in
severnem jelenu

chorioretinitis -idis ž [hórijoretinitís]
horioretinitis

choroidea -ae ž [horoídeja] žilnica

choroideus -a -um [horoídeus] horoiden:
pléxus ~, téla ~a

choroiditis -idis ž [horojidítis] horoiditis

Christmasov -a -o [krístmasov] v zvezi:
~ faktor

chromatosis -is ž [kromatózis] kromatoza

Chromobacterium [kromobaktêrijum] rod
gramsko negativnih, gibljivih bakterij, ki
živijo v vodi in zemlji, vsebujejo pigment in so
oportunistično patogene za človeka in živali

chronicus -a -um [krónikus] kroničen:
bronchítis ~a, endocardítis ~a, inflammatió ~a, intoxicatió
~a, pneumónia ~a, pododermatítis ~a, tonsillítis ~a

chylus -i m [hílus] mleček (1):
cistérna ~i

chymus -i m [hímus] himus

cianamid -a m strupena, kavstična vodotopna
spojina

cianát -a m anion ali sol cianove kisline

ciánhemoglobín -a m hemoglobin, na katerega je
vezan cianovodik

cianid -a m sol cianovodikove kisline:
kalijev ~ ciankalij, **vodikov** ~ cianovodik

cianiden -dna -o nanašajoč se na cianid:
~i ion

ciankáljij -a m kalijeva sol cianovodikove kisline,
zelo strupena kristalasta snov
SIN.: kalijev cianid

cianobaktêrija -e ž fototrofna in fotosintetična
bakterija, ki proizvaja nevrotoksine in
hepatotoksine, indikator organskega
onesnaženja jezer

ciánokobalamin -a m glavna sestavina vitamina
B₁₂, v kateri je na kobaltov ion vezan cianidni ion
PRIM.: kobalamin

cianótičen -čna -o nanašajoč se na cianozo:
~a induracija
SIN.: cyanoticus

cianótič -a m žarg. bolnik s cianozo

ciánov -a -o v zvezi:
~a kislina

cianovodík -a m zelo strupen brezbarven plin z
vonjem po grenkih mandeljnih
SIN.: vodikov cianid

cianovodíkov -a -o v zvezi:
~a kislina

cianóza -e ž modrikasto obarvanje sluznic
in kože zaradi čezmerne koncentracije
deoksigeniranega hemoglobina v krvi kapilar:
asfiksijska ~ cianoza zaradi pomanjkanja kisika
v vdihanem zraku, **posmrtna** ~ pasivni odtok
krvi v nižje ležeče dele telesa po smrti
SIN.: modrikavost, cyanosis

cibus -i m [cíbus] jed, hrana:
fastídium ~i

cicatrísans -antis [cikátrizans -ántis] ki se celi z
brazgotinjenjem:
vúlnus ~

cicatrísatio -onis ž [cikatrízácijo -ónis]
brazgotinjenje

cicatrísatus -a -um [cikatrízátus] zabrazgotinjen:
infárctus ~

cicatrix -icis ž [cikátriks] brazgotina:
hêrnia in ~ice

Cicuta [cikúta] rod rastlin, zelnatih trajnic:
~ **virósa** velika trobelika

cigája -e ž mlečna pasma ovc s črno glavo,
razširjena zlasti na Balkanu

cík -a m bik ali vol cikaste pasme
SIN.: pincgavec (1)

cíka -e ž krava cikaste pasme
SIN.: pincgavka

cikast -a -o rjav z belimi lisami:

~o govedo, ~a pasma

cikatrektomija -e ž kirurška odstranitev brazgotine

cikátrijski -a -o brazgotinski:

~o tkivo

cikátrijs -a m brazgotina

cikatrizácija -e ž brazgotinjenje

cíkel -kla m ciklus

ciklencefalija -e ž nepopolno razviti možgani z različno stopnjo zračenosti možganskih hemisfer

SIN.: ciklocefalija

cikličén -čna -o 1. nanašajoč se na ciklus:

~a bolezen

2. nanašajoč se na organsko spojino, ki vsebuje obroč v molekuli:

~i adenozinmonofosfat, ~i ogljikovodik, ~a spojina

ciklikotomija -e ž ciklotomija

ciklitis -a m vnetje ciliarnika

ciklocefalija -e ž ciklencefalija

ciklodializa -e ž kirurško uničenje ciliarnika

ciklofilíden -dna -o v zvezi:

~a trakulja

cíkloheksimid -a m antibiotik, pridobljen iz kulture streptomicete, ki deluje proti glivicam (ne pa proti dermatofitom)

cíklohorioíditis -a m vnetje ciliarnika, žilnice in šarenice (npr. pri mesečni slepoti kopitarjev)

ciklokeratitis -a m vnetje ciliarnika in roženice

ciklón -a m plinska mešanica cianovodika in klora za uničevanje mrčesa in razkužbo

ciklonizácija -e ž zapljinjanje s ciklonom

ciklonizirati -am nedov. in dov. uničevati mrčes s ciklonom

ciklop -a m spaček s ciklopijo

SIN.: cyclops

ciklopíja -e ž razvojna anomalija, pri kateri se razvije le ena orbita in sta v njej združeni obe očesi v eno oko

SIN.: sinoftalmija, cyclopia

cikloplegija -e ž paraliza ciliarne mišice, ki moti akomodacijo očesne leče

ciklospázem -zma m krč ciliarne mišice

SIN.: krč ciliarnika

ciklotomija -e ž kirurški vrez v ciliarnik za ublažitev glavkoma

SIN.: ciklikotomija

cíklozoonóza -e ž zoonoza, pri kateri povzročitelj potrebuje za svoj življenjski krog več kot enega gostitelja (vretencarja) (npr. ehinokokoza, tenioza)

ciklus -a m vrsta naravnih ali bolezenskih pojavov, ki se redno pojavljajo:

anovulacijski ~ spolni ciklus, pri katerem se jajčece ne izloči, **avtoheterogonijski** ~ razvojni ciklus zajedavca (npr. trihinele), pri katerem spolno zreli zajedavec naseljuje tanko črevo gostitelja (živali, človeka), njegove ličinke pa prečnoprogaste mišice istega gostitelja,

celični ~ zaporedne biokemične in strukturne spremembe pri mitozih in interfazi, ~ **citronske kisline** ciklus trikarboksilnih kislin, ~ **sečnine**

ciklus pretvorb, pri katerem se iz arginina izloči dušik v obliki uree, ~ **trikarboksilnih kislin** veriga biosintetičnih reakcij, preko katerih potekajo končne oksidacije vseh treh glavnih skupin hranljivih snovi (maščob, ogljikovih hidratov in beljakovin) do ogljikovega dioksida in vode (ciklus poteka v mitohondrijih in aktivira ATP, ki je vir energije za celično dejavnost) **sin.**: ciklus citronske kisline, Krebsov ciklus, citratni ciklus, **citratni** ~ ciklus trikarboksilnih kislin, **dušikov** ~ ciklus pretvorb dušika iz zraka v nitrate v vodi ali zemlji, nato v aminokislino in beljakovine v živih organizmih ter ponovno v nitrate in dušik,

Krebsov ~ ciklus trikarboksilnih kislin, **ogljikov** ~ ciklus pretvorb ogljikovega dioksida iz zraka v organske spojine in iz njih ponovno v ogljikov dioksid, **ovulacijski** ~ zaporedje fizioloških sprememb v jajčniku, ki vključujejo razvoj in razpok jajčnikovega folikla, sprostitve jajčeca, tvorbo rumenega telesa in njegovo involucijo,

reproduktivni ~ obdobje fizioloških sprememb na spolnih organih samice od dozoritve jajčeca do obrejitve in poroda, **sekrecijski** ~ zaporedje procesov, v katerih dozorevajo sekrecijski produkti v notranjih celičnih membranskih sistemih, ki se končujejo z eksocitozo, nato pa se deli membrane z endocitozo vrnejo v celico, **seksualni** ~ spolni ciklus, **spolni** ~ ciklične spremembe na spolovilih spolno zrelih samic sesalcev in v spolnem obnašanju v zvezi z dozorevanjem jajčeca **sin.**: seksualni ciklus, **srčni** ~ obdobje od začetka enega do začetka naslednjega srčnega utripa

SIN.: cikel

cikutoksin -a m alkaloid, ki ga sintetizira velika trobelika (deluje na centralno živčevje, povzroča krče in odpoved dihanja)

ciliáren -ma -o 1. nanašajoč se na migetalko, cilij (2):

~i epitelij, ~o gibanje

SIN.: migetalčen

2. žarkovnikov:

~i del mrežnice, ~i ganglij, ~i izrastki, ~a žleza, dolgi ~i živci

3. nanašajoč se na trepalnice:

~i blefaritis

ciliaris -e [ciliáris] žarkovnikov:

artériae ~es anterióres, artériae ~es posterióres breves,

artériae ~es posterióres longae, corpús ~e, gánglion ~e,

glándula ~, músculus ~, nérvi ~es lóngi, párs ~ retinae,

procéssus ~es, zónula ~

ciliárnik -a m žarkovnik:

krč ~a

ciliárnikov -a -o žarkovnikov:

~a mišica, dolge zadnje ~e arterije, kratke zadnje ~e arterije, sprednje ~e arterije

ciliát -a m migetalkar

Ciliata [cilijáta] migetalkarji

cilij -a m 1. migetalka

2. migetalki podobna struktura na površini

epitelijskih celic (npr. dihal, jajcevoda):

vohalni ~ nitast podaljšek vohalne celice z receptorji za voh **sin.:** cilium olfactorium

SIN.: cilium (2)

3. trepalnica

cilinder -dra m valju podobno telo:

bakterijski ~ urinski cilinder z bakterijami,

epitelijski ~ urinski cilinder, ki vsebuje epitelij

ledvičnih cev, **eritrocitni** ~ urinski cilinder, ki vsebuje eritrocite,

granulirani ~ urinski cilinder,

v katerem so zrnca, nastala iz propadlih

epitelijskih celic (znak kronične bolezni ledvic),

hemoglobinski ~ urinski cilinder, ki vsebuje

hemoglobin, **hialini** ~ homogeni urinski cilinder

steklastega videza, **ledvični** ~ valjasto oblikovana

bolezenska tvorba, ki se z urinom izloča iz

ledvic, **levkocitni** ~ urinski cilinder, sestavljen iz

granulocitov, ki prihajajo iz ledvičnih cev in

so znak vnetja, **maščobni** ~ urinski cilinder, ki

vsebuje maščobne kapljice, **urinski** ~ odlitek iz

distalnih ledvičnih cev, ki vsebuje beljakovine

in mukoproteine in se izloča z urinom, **voščeni**

~ urinski cilinder, ki vsebuje lipide, zato lomi

svetlobo in ima videz voska

cilindričen -čna -o ki ima valjasto obliko:

~a anevrizma, ~a bronhiektazija, ~i epitelij

SIN.: cylindricus

cilindrurija -e ž izločanje ledvičnih cilindrov z urinom

cilium -ii s [cilijum] 1. migetalka

2. cilij (2):

~ **olfactorium** vohalni cilij

3. trepalnica

ciljan -a -o usmerjen: ~a preiskava

~a biopsija

ciljen -jna -o tarčen:

~a celica

cimáza -e ž skupina encimov kvasovk, ki pospešujejo alkoholno vrenje

Cimex [címeks] rod krvososnih žuželk iz družine zajedavskih stenic:

~ **columbárius** golobja stenica

Cimicidae [cimicíde] zajedavske stenice

cimogén -a m proencim

cimogén -a -o 1. ki povzroča fermentacijo: ~e kvasovke

2. nanašajoč se na proencim:

~a zrnca

cimoliza -e ž fermentacija (1)

cimologija -e ž nauk o encimih in fermentaciji

cinereus -a -um [cinéreus] pepelnato siv:

túber ~um

cíngulum -a m obveza prsnega koša z elastičnimi povoji za imobilizacijo zlomljenih reber

cíngulum -i s [cíngulum] obroč (2):

~ **extremitátis pelvinae** koščen medenični obroč,

~ **extremitátis thorácicae** koščen plečni obroč

cínk -a m kemijski element, težka kovina

modrikasto bele barve, bistven mikroelement

SIMB.: Zn

cípelj -plja m v zvezi:

glavati ~ morska riba s široko glavo, z dvema

kratkima hrbtnima plavutma in s temnimi

podolžnimi progami po bokih **sin.:** *Mugil*

cephalus

circinatus -a -um [circinátus] krožen:

erythéma ~um

Circoviridae [cirkoviríde] družina majhnih

živalskih virusov DNK (17–24 nm v premeru),

z rodovoma *Circovirus* in *Gyrovirus*

Circovirus [cirkovírús] rod virusov iz

družine Circoviridae, v katerem so virus

sindroma kljuvanja perja pri kokoših, virus

kongenitalnega tremorja pujskov in virus

sindroma multisistemskega poodstavitvenega

hiranja prašičev

circularis -e [cirkuláris] krožen:

plíceae ~es

circulatio -onis ž [cirkulácijo -ónis] obtok

circulus -i m [cirkulus] obroč (2):

~ **arteriósus cêrebrí** arterijski možganski obroč

circumanalis -e [cirkumanális] cirkumanalen:

glándulae ~es

circumferentia -ae ž [cirkumferéncija]

cirkumferenca:

~ **articuláris** sklepna cirkumferenca

circumflexus -a -um [cirkumfléksus]

cirkumfleksen:

artêria ~a fémoris laterális, artêria ~a fémoris mediális,

artêria ~a húmeri caudális, artêria ~a húmeri craniális,

artêria ~a iliaca profúnda, artêria ~a scápulae

circumoralis -e [cirkumorális] obusten:

glándulae ~es

circumscriptus -a -um [cirkumskríptus]

cirkumskripten:

alopécia ~a, peritonitis ~a, pleuritis ~a

cirkónij -a m kemijski element, kovina, ki se med drugim uporablja v medicini za lobanjske in kostne proteze

SIMB.: Zr

cirkulacija -e ž obtok:

ekstrakorporalna ~ zunajtelesni krvni obtok,
kolateralna ~ kolateralni krvni obtok,
lokalna ~ krvni obtok v posameznem delu telesa (npr. srcu), **neonatalna** ~ krvni obtok, ki se vzpostavi takoj po rojstvu novorojenca,
periferna ~ periferni krvni obtok, **pljučna** ~ pljučni krvni obtok, **portalna** ~ portalni obtok, **sistemska** ~ sistemski krvni obtok, **zunajtelesna** ~ zunajtelesni krvni obtok

cirkulacijski -a -o nanašajoč se na obtok:

~ arest, ~ sistem, ~ zastoj
SIN.: cirkulatoren

cirkulären -ma -o krožen:

~e plike, ~i rez

cirkulatören -ma -o cirkulacijski:

~i kolaps

cirkulirajoč -a -e ki kroži v krvnem obtoku:

~a kri

cirkumanálen -lna -o ki je okrog zadnjika:

~e žleze

SIN.: circumanalís

cirkumcízija -e ž kirurški rez okrog kake okrogle strukture

SIN.: cirkularni rez, krožni rez, obročasti rez

cirkumferéncia -e ž zunanji rob okroglega telesa:

sklepna ~ razširjeni sklepni ploskvi na koželjnici in komolčnici za medsebojno sklepno vezavo obeh kosti **SIN.:** circumferentia articularis
SIN.: circumferentia

cirkumfléksen -sna -o ki obkroža, ovija ali zavija organ, del telesa

SIN.: circumflexus

cirkumskrípten -tna -o omejen na določen predel, prostor:

~i peritonitis, ~i plevritis

SIN.: circumscriptus

ciróza -e ž skrčenje in otrditev organa zaradi izginjanja parenhima in brstenja veziva (navadno po kroničnem vnetju):

~ jeter hepatociroza

SIN.: cirrhosis

cirrhosis -is ž [cirózis] ciroza:

~ hépatis hepatociroza

cirrus -i m [círus] čop:

~ **cápitís** naglavni čop, ~ **cáuda**e repni čop,

~ **metacárpeus** bicljev čop, ~ **metatárseus** bicljev čop

cirtométer -tra m naprava za merjenje ukrivljenih telesnih površin

círus -a m kopulacijski organ pri trakuljah in metljajih

císta -e ž **1.** zaprta mešičkasta tvorba, navadno napolnjena s tekočo ali kašasto snovjo, včasih s plinom:

branhíogena ~ cista ob strani vratu, nastala iz ostankov škržnih organov, **branhogena** ~ cista v steni bronhusa, **cervikalna** ~ retencijska cista materničnega vratu pri kravah (ki se otipa pri rektalni preiskavi kot fluktuirajoča masa)

SIN.: Nabothova cista, **dentoalveolarna** ~ cista zobne alveole **SIN.:** odontokela, **dentogena** ~ cista, ki izhaja iz zoba **SIN.:** cystis dentogenes,

folikularna ~ cistični jajčnikov folikel,

Gartnerjeva ~ cista, ki se je razvila iz Gartnerjevega voda, **lažna** ~ nenormalna ali razširjena votlina, podobna cisti, ki pa ni prekrita z epitelijem **SIN.:** cistoidna tvorba, psevdocista,

pseudocystis, **luteinska** ~ rumeno telo, spremenjeno v cisto, **mačje perirenalne** ~e lažne ciste med parenhimom ledvice in njeno kapsulo ali zunaj nje, v katerih se eno- ali obojestransko nabira tekočina, zato je zelo povečan trebuh, funkcija ledvic pa ni prizadeta,

mlečna ~ lokalna mehurjasta razširina

mlekovoda v parenhimu vimena zaradi

zastoja mleka v njem pri okluziji mlekovoda

SIN.: galaktokela (1), laktokela, galactocele,

lactocela, **Nabothova** ~ cervikalna cista,

pararenalna ~ cisti podobno inkapsulirano

fibrozno vezivno tkivo, v katerem se zaradi

prepuščanja iz poškodovanega sečevoda ali

ledvičnega meha zbira urin pri obstrukciji

sečevoda (vzrok je zunanja poškodba ali

pooperacijska komplikacija) **SIN.:** urinom,

podjezična ~ ranula, **retencijska** ~ cista, ki

nastane, kadar se zaradi bolezenskega

procesa zapre izvodilo (npr. na lojnici, slinski

žlezi, mlekovodu, semenovodu) **SIN.:** cystis

retentionis, **urinska** ~ omejena otekline zaradi

zastajanja ali ekstravazacije urina **SIN.:** uronkus

SIN.: cystis (1)

2. razvojna stopnja pri nekaterih zajedavcih:

ehinokokna ~ mehurnjak, **hidatidna** ~ mehurnjak,

tkivna ~ razvojna stopnja trosovcev (npr. pri

zajedavcu *Toxoplasma gondii*), ki se razvije

v tkivih gostitelja iz trofozoita (z njimi se

invadirajo mesojedi in človek)

SIN.: cystis (2)

cistadenóm -a m adenocistom

cistalgija -e ž bolečina pri boleznih sečnika

SIN.: cistodinija

cistatrofija -e ž atrofija sečnika

cisteín -a m nebitvena aminokislina, ki vsebuje

sulfhidril in preprečuje zamaščenost jeter

OKR.: C (2), Cys

cistektazija -e ž razširitev sečnika ali žolčnika

cistektomija -e ž kirurška odstranitev ciste

cistelkóza -e ž ulkus na sečniku

cistérna -e ž **1.** prostor med membranami

endoplazemskega retikuluma, Golgijevega

aparata ali jedrne membrane:

perinuklearna ~ prostor okoli jedra

SIN.: cisterna (1) (lat.)

C

2. zaprt prostor, izpolnjen s tekočino:
~ **mlečka** limfno jezero, **Golgijeva** ~ del Golgijevega aparata, ena od sploščenih vrečk, razvrščenih v sklade, **mlečna** ~ razširina v žlezem in seskovem delu mlečne žleze, v katero se steka mleko iz vimenskega parenhima **sin.:** laktiferi sinus, sinus lactifer, **subarahnoidna** ~ razširjeni del subarahnoidnega prostora, zlasti na spodnji strani možganov **sin.:** cisterna subarahnoida **sin.:** cisterna (2) (lat.)

cisterna -ae ž [cistèrna] **1.** cisterna (1)
2. cisterna (2):

~ **chyli** limfno jezero, ~ **súbarachnoidea** subarahnoidna cisterna

cisticerkoíd -a m larvalni stadij trakulje *Dipylidium caninum*, ki dozori v vmesnem gostitelju (bolhi, tektu)

cisticerkóza -e ž bolezen, pri kateri se razvijejo cisticerkusi v tkivih in organih **sin.:** ikričavost, cysticercosis **PRIM.:** trakuljavost

cisticêrkus -a m ikrice trakulj iz rodu *Taenia* (npr. *Taenia solium*, *Taenia saginata*)

cístičen -čna -o **1.** nanašajoč se na cisto (1): ~a degeneracija jajčnika, ~i jajčnik, ~a ledvica, ~a novotvorba **sin.:** cysticus (1)
2. nanašajoč se na žolčnik **sin.:** cysticus (2)

cístikolitektomija -e ž kirurška odstranitev žolčnih kamnov

cístikolitotripsija -e ž zdrobitev kamnov v žolčniku ali žolčevodu

cistín -a m zelo razširjena aminokislina, zlasti v roževini in beljakovinah veziva in kostnine (nastaja z oksidacijo iz cisteina)

cistinurija -e ž čezmerno izločanje cistina z urinom

cistiragija -e ž cistoragija

cistitis -a m vnetje sečnika **sin.:** urocistitis, cystitis, urocystitis

cistitóm -a m kirurški instrument za odpiranje očesne leče

cistodinija -e ž cistalgija

cistografija -e ž rentgensko slikanje sečnika (s kontrastnim sredstvom)

cistográm -a m rentgenogram sečnika: **mikcijski** ~ rentgenogram, nastal med uriniranjem

cistoiden -dna -o podoben cisti: ~a tvorba

cistokéla -e ž kila sečnika v nožnico **sin.:** kolpocistokela, colpocystocele, cystocele

cistolít -a m kamen v sečniku **sin.:** sečnikov kamen

cistolitektomija -e ž kirurška odstranitev cistolita

cistolitiáza -e ž nastajanje kamnov v sečniku **sin.:** cystolithiasis

cistóm -a m cistična novotvorba

cistomiáza -e ž vnetje, ki ga povzročajo mušje ličinke

cistonefróza -e ž stanje cistično spremenjenih ledvic

cistopielítis -a m vnetje sečnika, ledvičnega meha in ledvičnih čašic **sin.:** cystopyelitis

cistopielografija -e ž rentgensko slikanje sečnika, ledvičnega meha in ledvičnih čaš

cistoragija -e ž krvavitev iz sečnika **sin.:** cistiragija, cystirrhagia, cystorrhagia

cistorêja -e ž izločanje sluzastega izcedka iz sečnika **sin.:** cystorrhoea

cístosarkóm -a m maligna novotvorba veziva s cističnimi tvorbami **sin.:** cystosarcoma

cistoskóp -a m optični instrument za pregled notranjosti sečnika

cistoskopija -e ž pregled notranjosti sečnika s cistoskopom:

vodna ~ cistoskopija, pri kateri se sečnik razširi z vodo, **zračna** ~ cistoskopija, pri kateri se sečnik razširi z zrakom

cistospázem -zma m krč mišičnega sloja sečnikove stene **sin.:** krč sečnika

cistostomija -e ž kirurška izdelava odprtine v steno sečnika **sin.:** vezikostomija, cystostomia

cístouretrítis -a m vnetje sečnika in sečnice

cistrón -a m gen v DNK, ki kodira sestavo enega peptida **sin.:** komplon

citáza -e ž **1.** encim, ki raztaplja celice **sin.:** citolitični encim
2. encim v rastlinskih semenih, ki pospešuje raztapljanje celičnih sten

citemija -e ž prisotnost tujih celic v krvi

cítoadheréncia -e ž aderenza celic

cítoarhitekónika -e ž razvrstitev celic v organu ali tkivu, zlasti v možganski skorji, ledvici **PRIM.:** angioarhitektonika

citoblást -a m začetna razvojna stopnja celice

citocíd -a m snov ali dejavnik (npr. svetloba, žarki gama), ki uničuje celice

citodiagnóstičen -čna -o nanašajoč se na citodiagnostiko:
~i izvid

citodiagnóstika -e ž ugotavljanje bolezni z mikroskopsko preiskavo vzorca celic
SIN.: citološka diagnostika

citodieréza -e ž citokineza

citofagija -e ž proces, pri katerem fagociti zapletejo vase tujo celico in jo nato razgradijo

citofilen -lna -o ki se rad veže na celice:
~o protitelo

citofiziologija -e ž nauk o fizioloških pojavih v celicah

citofotométer -tra m fotometer za ugotavljanje mesta organskih spojin v celicah

citofotometrija -e ž proučevanje organskih spojin v celicah s citofotometrom

citogenétičen -čna -o citogenetski

citogenétika -e ž veja genetike, ki proučuje celične strukture v zvezi z dednostjo
SIN.: celularna genetika

citogenétski -a -o nanašajoč se na citogenetiko:
~a analiza
SIN.: citogenetičen

citogenéza -e ž nastanek in razvoj celice

citohemométer -tra m naprava za štetje krvničk
SIN.: citokromometer, hemocitometer

citokémičen -čna -o nanašajoč se na citokemijo:
~a preiskava, ~a reakcija

citokemija -e ž veja citologije, ki proučuje kemično sestavo in aktivnost raznih spojin v celici na ravni ultramikroskopskih struktur
PRIM.: histokemija

citokeratín -a m beljakovina citoskeletnih filamentov v epitelijskih celicah
PRIM.: keratin

citokín -a m nav. mn. vsaka od beljakovin, glikoproteinov, ki ni protitelo, izločajo jih monociti in limfociti T, aktivira jih specifični antigen, in deluje kot medcelični mediator pri imunskem odzivu (npr. monokin)

citokinéza -e ž spremembe, ki nastanejo v celici med mitozo po delitvi jedra, ko se deli citoplazma
SIN.: citodiereza

citokláza -e ž razkroj celice

citokróm -a m pigment, hemoprotein, ki deluje kot prenašalec elektronov in/ali vodika v vseh tipih celic, razen v eritrocitih in celicah skeletnih mišic, ter deluje na podlagi reverzibilnega spreminjanja valence železa v hemu (spektrometrično se razvršča v tri tipe, citokrom a, b in c):
~i dihalne verige citokromi tipov a, b in c, ki

sodelujejo pri prenosu elektronov v dihalni verigi do kisika **sin.**: encimi dihalne verige, mitohondrijski citokromi, **mitohondrijski** ~i citokromi dihalne verige

citokróm-c-oksídáza -e ž citokrom-oksidaza

citokróm-oksídáza -e ž oksidoreduktaza dihalne verige, ki vsebuje železo in baker in katalizira prenos elektronov na molekularni kisik
SIN.: citokrom-c-oksidaza

citokromométer -tra m citohemometer

citokróm-reduktáza -e ž flavoencim, ki sodeluje pri razgradnji maščobnih kislin v jetrih

citolítičen -čna -o ki raztaplja, razkrajja celice:
~i encim, ~o protitelo, ~i serum

citolítik -a m snov, ki raztaplja, razkrajja celice

citolíza -e ž raztapljanje, razkroj celic
SIN.: cytolysis

citologíja -e ž veda, ki proučuje izvor, zgradbo in delovanje celic:

vaginalna ~ preiskovanje cikličnih sprememb, ki se pojavljajo v nožnici sočasno s spolnim ciklusom (preiskava je uporabna za ugotovitev najprimernejšega termina ovulacije samice)

citolóški -a -o nanašajoč se na citologijo:
~a diagnostika, ~a preiskava, ~ preparat

citomegalovírus -a m virus iz rodu *Cytomegalovirus*

citomembrána -e ž celična membrana

citométer -tra m naprava za štetje in merjenje celic

citometríja -e ž štetje in merjenje celic:
pretočna ~ štetje celic v tankem curku suspenzije celic, ki teče mimo laserskega senzorja

citomorfologíja -e ž veda, ki proučuje oblike in oblikovanje celic

citomorfolóški -a -o nanašajoč se na citomorfologijo:
~a preiskava

citomorfóza -e ž strukturne spremembe v celici v različnih fazah njene življenjske dobe

citopatogén -a -o ki povzroča degenerativne spremembe v celici:
~i virus

citopatologíja -e ž veda, ki proučuje bolezenske procese v celici

citopátski -a -o v zvezi:
~ efekt

citopémpsa -e ž prehajanje snovi skozi citoplazmo v vakuolah, ne da bi pri tem celica te snovi uporabila

citopeníja -e ž nenormalno zmanjšano število celic, zlasti v krvi ali kostnem mozgu

C

citopíga -e ž mesto za izločanje na celični membrani nekaterih praživali
SIN.: citoprokt, citoprotostoma

citoplázemski -a -o nanašajoč se na citoplazmo:
 ~o dedovanje, ~ matriks, ~a membrana

citoplázma -e ž protoplazma evkariontske celice znotraj celične membrane brez nukleoplazme in vakuol, praviloma vključno z organeli:

delitev ~e

bazofilna ~ citoplazma z alkalno reakcijo,
polikromatska ~ citoplazma, ki se obarva tako s kislimi kot z bazičnimi barvili

citopódij -a m vsak od prstastih podaljškov, s katerimi se prepletajo sosednji podociti

citoprókt -a m citopíga

citoprotostóma -e ž citopíga

citóreksa -e ž razpad celice, viden z mikroskopom

SIN.: fragmentacija celice

citoskelét -a m mrežje strukturnih beljakovin v citoplazmi evkariontske celice, ki sestavlja mikrotubule, mikrofilamente, neurofilamente in intermediarne miofilamente, določa njeno obliko in omogoča razna gibanja

SIN.: notranje celično ogrodje

citoskeléten -tna -o nanašajoč se na citoskelet:
 ~i mikrotubul

citoskóp -a m mikroskop za opazovanje celic

citoskopija -e ž mikropska preiskava celic (npr. zaradi suma bolezni, ugotavljanja plodnosti semenčic v ejakulatu, pri presajanju zarodkov)
SIN.: citoskopska preiskava

citoskópski -a -o nanašajoč se na citoskopijo: ~ izvid

~a preiskava, ~a zgradba

citosól -a m tekoči del citoplazme brez organelov in citoskeleta, ki vsebuje encime, druge topne beljakovine in razne druge molekule in ione

citostátičen -čna -o nanašajoč se na citostatik:

~a terapija

SIN.: citostatski

citostátik -a m snov, ki inhibira rast, razmnoževanje celic v organizmu (npr. rakavih celic)
PRIM.: kemoterapevtik

citostátski -a -o citostatičen: ~a učinkovina

citostáza -e ž 1. zastajanje krvničk v kapilarah

2. zamašitev kapilar z levkociti v zgodnjem stadiju vnetja

3. preprečevanje rasti, razmnoževanja celic

citostóm -a m mesto za sprejemanje hrane na celični membrani nekaterih praživali

citotóksičen -čna -o ki deluje toksično na celico:

~a snov

~a celica T, ~a preobčutljivost

citotoksín -a m snov, ki deluje toksično na določene vrste celic (npr. nefrotoksin, nevrotoksin, hemotoksin)

citotrópen -pna -o ki ima afiniteto do celic:
 ~o protitelo

citotropizem -zma m medsebojna privlačnost dveh celic ali več celic (npr. usmerjenost in vezanje virusov, bakterij, toksinov ali zdravil na določene celice organizma)

citozín -a m pirimidinska baza, sestavina nukleozidov, nukleotidov in nukleinskih kislin
SIN.: oksiaminopirimidin

OKR.: C (3)

citrát -a m anion ali sol citronske kisline:

kalijev ~ snov za zdravljenje hipokaliemije,

natrijev ~ snov, ki se uporablja za preprečevanje strjevanja krvi in vitro

citráten -tna -o nanašajoč se na citrate:

~i ciklus, ~a kri

citreviridín -a m mikotoksin, ki ga izloča plesen *Penicillium citreoviridum* (povzroča paralize, konvulzije in smrt pri ljudeh, ki uživajo hrano, kontaminirano s to plesnijo, npr. riž)

citricus -a -um [cítrikus] limonski:

ácídum ~um

Citrobacter [citrobákter] rod laktozno pozitivnih bakterij iz družine Enterobacteriaceae, ki uporabljajo citrat kot edini vir ogljika (naseljujejo črevesje človeka in živali, lahko povzročajo okužbe):

~ *fréundii* citrobakter, ugotovljen pri zdravih osebkih, ki lahko postane tudi patogen

citrobakter -tra m bakterija iz rodu *Citrobacter*

citrónski -a -o limonski:

ciklus ~e kisline, ~a kislina

Cittotaenia [cítoténija] rod trakulj iz družine Anoplocephalidae z več vrstami, ki zajedajo tanko črevo kuncev

citurija -e ž prisotnost celic v urinu

Cl [ceèl] simb. (Chlorum) klor

cladosporiosis -is ž [kladosporijózis]

kladosporioza

Cladosporium [kladospórijum] rod septiranih plesni z zeleno rjavim micelijem in konidiji, z vrstami, ki povzročajo sistemske mikoze:

~ *carrionii* plesen, ki lahko povzroča kromomikoza

clausus -a -um [klávzus] zaprt (2):

fractúra ~a

Claviceps [kláviceps] rod askomicet, ki zajedajo semena raznih rastlin, zlasti žit:

~ *purpúrea* škrlatnordeča glavnica

clavicula -ae ž [klavíkula] ključnica

clavus -i m [klávus] kurje oko

cleidobrachialis -e [klejdobrahijális] ključnično-nadlakten: *músculus* ~

cleidocephalicus -a -um [klejdocefálikus] ključnično-doglaven: *músculus* ~

climax -acis ž [klímaks] **1.** vrhunec
2. orgazem

clitoris -idis m [klítoris -óridis] klitoris: artéria ~idis, artéria ~idis dorsális, artéria ~idis média, artéria profúnda ~idis, córpus cavernósum ~idis, gláns ~idis, nêrvus dorsális ~idis, *praepútium* ~idis

clivus -i m [klívus] klivus

cloaca -ae ž [kloáka] kloaka (1)

Clostridium [klostrídijum] rod gramsko pozitivnih paličastih, večinoma anaerobnih spirogenih bakterij:
vakcina proti okužbi z bakterijo ~ perfringens
~ *botulinum* klostridij, ki se razmnožuje anaerobno v vodi, mulju, zemlji, kadavrih, kjer izloča botulin, ~ *chauvoei* klostridij, ki povzroča šumeči prisad **sin.:** *Clostridium fœveri*, ~ *fœveri* *Clostridium chauvoei*, ~ *histolyticum* klostridij, ki redko povzroča plinski prisad, ~ *novyi* klostridij z več serotipi (tip A povzroča plinski prisad pri človeku, tipa B in C pri ovcah in govedu, tip D pa bacilarno hemoglobinurijo pri govedu in ovcah), ~ *perfringens* klostridij z več tipi eksotoksinov (tip C povzroča enteritis pujskov, tip A plinski prisad pri človeku, tip B dizenterijo jagnjet, tip D enterotoksemijo ovc), **sin.:** *Welchia perfringens* ~ *sépticum* klostridij, ki povzroča maligni edem in norveški bradsot, ~ *tétani* klostridij, ki s tetanospazminom povzroča tetanus

clunus -is ž [klúnis] zadnjica

CMT [ceemté] krat. (California Mastitis Test) kalifornijski preizkus

Cnemidocoptes [knemidokóptes] rod srbcev iz družine Sarcoptidae, ki zajedajo perutnino

Co [ceó] simb. (Cobaltum) kobalt

coagulatio -onis ž [koagulácijo -ónis] **1.** koagulacija (2)
2. strjevanje krvi
3. koagulacija (3)

coagulum -i s [koágulum] strdek

coarctatio -onis ž [koarktácijo -ónis] zožitev: ~ *aórtæ* zožitev aorte

cocainum -i s [kokainum] kokain

Coccidia [kokcídija] kokcidiji

Coccidiodes [kokcidijódes] rod patogenih glivic iz debla zaprtotrosnic: ~ *immitis* glivica, ki povzroča kokcidioidomikoza

coccidioidomycosis -is ž [kokcídijoidomikózis] kokcidioidomikoza

coccidiomycosis -is ž [kokcídijomikózis] kokcidioidomikoza

coccidiosis -is ž [kokcidijózis] kokcidioza

coccus -i m [kókus] kok

coccygeus -a -um [kokcigeus] trtičen: *nêrví* ~i, *vênae* ~ae, *vêrtebrae* ~ae

coccyx -gis ž [kókciks] trtica: *músculí* ~gis

cochlea -ae ž [kóhleja] **1.** kohlea (1): *fenéstra* ~ae
2. polž (2)

cochlearis -e [kohleáris] polžev: *dúctus* ~, *nêrvus* ~, *núcleus* ~

coelenteron -i s [celénteron] pračrevo

coeliacus in **celiacus** -a -um [celijakus] celiakalen: *artéria* ~a, *pléxus* ~, *trúncus* ~

Coenurus [cenúrus] nekdanj rod, zdaj poimenovanje za ličinke trakulj iz rodu *Multiceps*: ~ *cerebrális* vrtoglavec

cohabitatio -onis ž [kohabitácijo -ónis] sobivanje

coitalis -e [kojitális] koitalen: *exanthéma* ~e *equipêrdum*

coitus -us m [kójitus] koitus: ~ *incomplétus* prekinjeni spolni akt, ~ *interrúptus* prekinjeni spolni akt

colalgia -ae ž [kolálgija] kolalgija

Colchicum autumnale [kólhikum avtumnále] jesenski podlesek

colibacilaemia -ae ž [kólibaciléimija] kolibakteriemija

colibacteriuria -ae ž [kólibakteriúrija] kolibakteriurija

colica -ae ž [kólíka] kolika: ~ *abdominális* abdominalna kolika, ~ *cholelithiática* kolika zaradi žolčnih kamnov, ~ *flatulénta* kolika zaradi flatulence, ~ *intestinális* prava kolika, ~ *renális* ledvična kolika, ~ *saturnína* svinčeva kolika, ~ *stercoralis* kolika, povezana z odvajanjem fecesa

colicus -a -um [kólikus] kolonov: *artéria* ~a *déxtra*, *artéria* ~a *média*, *artéria* ~a *sinístra*

colitis -idis ž [kolítis] kolitis: ~ *ulcerósa* ulcerozni kolitis

coliuria -ae ž [koliúrija] kolibakteriurija

collapsus -us m [kolápsus] **1.** kolaps (1)
2. kolaps (2): ~ *pulmónum* pljučni kolaps

collateralis -e [kolatéralis] kolateralen: *artéria* ~ *ulnárís*, *ligaménta* ~ia, *ligaméntum* ~e *commúne axiále*, *ligaméntum* ~e *társi laterále et mediále brève*, *ligaméntum* ~e *társi laterále et mediále lóngum*, *ligaménta sesamoídea* ~ia

C

collie (angl.) [kóli] skupno ime za nekaj pasem britanskih ovčarskih psov z značilnim dolgim gobcem

colliquatio -onis ž [kolikvácijo -ónis] kolikvacija:
necrósis ~ónis

colloides -es [kolòjdes] koloiden:
strúma ~

collum -i s [kólum] **1.** vrat (1):
appéndix ~i, músculus cutáneus ~i, músculus lóngus ~i,
plíca ~i ventrális
2. vrat (2):
~ **cóstae** rebrni vrat, ~ **déntis** zobni vrat, ~ **húmeri**
vrat nadlahtnice, ~ **óssis fémoris** stegnenični
vrat, ~ **scápulae** plečnični vrat, ~ **vesicae félleae**
žolčnikov vrat

Collyricium [koliríklum] rod metljajev iz družine
Troglotrematidae:
~ **fába** štiri do pet milimetrov dolg metljaj, ki
vedno zajeda v paru (večji kot samica, manjši
kot samec) v majhnih, cistam podobnih
tvorbah v koži (zlasti v foliklih peres kokoši,
puranov in nekaterih drugih ptičev)

coloboma -atis s [kolobóma] kolobom

colon coli s [kólon] kolon:
~ **ascéndens** ascendentni kolon, ~ **descéndens**
descendentni kolon, ~ **sigmoideum** sigmoidni
kolon, ~ **transvêrsum** prečni kolon

colonorrhagia -ae ž [kolonorágija] kolonoragija

colonostoma -atis s [kolonostóma] kolonostoma

colostrum -i s [kolóstrum] mlezivo

colpatresia -ae ž [kolpatrézija] atrezija nožnice

colpitis -idis ž [kolpítis] colpitis

colpocystitis -idis ž [kólpcistítis] colpocistitis

colpocystocele -es ž [kólpcistocéle] cistokela

colporrhagia -ae ž [kolporágija] kolporagija

colporrhaxis -is ž [kolporéksis] kolporeksa

colpos -i m [kólpos] nožnica (1)

colpotomia -ae ž [kolpotómija] kolpotomija

Columba [kolúmba] rod golobov iz poddružine
pravih golobov:
~ (**lívía**) **doméstica** domači golob, ~ **lívía** skalni golob

Columbiformes [kolumbifórmes] golobi

Columbinae [kolumbíne] pravi golobi

columna -ae ž [kolúmna] steber:
~ **vertebrális** hrbtenica

coma -atis s [kóma] koma:
~ **diabéticum** diabetska koma, ~ **uraémicum**
uremična koma

combustio -onis ž [kombústijo -ónis] opeklina

comitans -antis [kómitans -ántis] konkomitanten:
vénae ~ántes

comminutivus -a -um [kominutívus] zdrobljen:
fractúra ~a

commissura -ae ž [komisúra] komisura:
~ **álba** bela komisura

commotio -onis ž [komócijo -ónis] pretres:
~ **cérebri** pretres možganov, ~ **retínae** pretres
mrežnice

communicans -antis [komúnikans -ántis]
povezovalen:
rámus ~

communicatio -onis ž [komunikácijo -ónis]
komunikacija:
~ **násoorális** nosno-ustna komunikacija

communis -e [komúnis] skupen:
artéria carótis ~, artériae digitáles dorsáles ~es, artériae
digitáles palmáres ~es, artériae digitáles plantáres ~es,
artéria interóssea ~, dúctus hepáticus ~, integuméntum ~e,
ligaméntum collaterále ~e axiále, músculus exténsor digitórum
~, nérvi digitáles dorsáles ~es, nérvus fibuláris ~, nérvus
peróneus ~, téndó calcáneus ~, véna cardinális ~, véna iliaca ~

compactus -a -um [kompáktus] kompakten:
substántia ~a

compedalis -e [kompedális] bicljev:
ós ~e, strágulum ~e

compensatus -a -um [kompenzátus] kompenziran:
cárdiomyopáthia ~a, cór ~um

competitio -onis ž [kompetícijo -ónis] kompeticija

complexus -us m [kompléksus] kompleks:
~ **primárius** primarni kompleks

complicatus -a -um [komplikátus] kompliciran:
fractúra ~a

compositus -a -um [kompóзитus] sestavljen:
articulátio ~a

compressio -onis ž [kompresíjo -ónis] kompresija:
atelectásis e ~óne, atróphia e ~óne

compressivus -a -um [kompresívus] kompresijski:
fractúra ~a

cóna -e ž **1.** področje, območje z določenimi
značilnostmi:
~ **radioaktivnega sevanja** območje radioaktivnega
sevanja, ki je smrtno za žive organizme
(človeka, živali), ~ **udobja** lastnosti okolja, ki
ugodno vplivajo na počutje živali **sin.:** zona
conforta, **inhibitorna** ~ območje okrog krožca
z antibiotikom na umetnem gojišču, kjer
preiskovani mikroorganizmi niso zrastle
SIN.: zona (1)
2. območje, predel telesa, organa z določenimi
značilnostmi:
erogena ~ področje telesa, ki je posebno
občutljivo za spolno vzbujenje, **Headove** ~e
področja občutljivosti na koži, povezana z
boleznično notranjih organov
3. plast, sloj:
fascikulatna ~ srednja plast skorje nadledvične

žleze, ki izloča glukokortikoide **sin.:** zona fasciculata, **glomerulozna** ~ zunanja plast skorje nadledvične žleze, ki izloča mineralokortikoide **sin.:** zona glomerulosa, **hondrogena** ~ sloj hrustanca pod pohrustančnico, **retikularna** ~ notranja plast skorje nadledvične žleze, ki izloča androgene hormone pri obeh spolih **sin.:** zona reticularis
SIN.: zona (2)

concentratus -a -um [koncentrátus] koncentri-ran:
ácídum hydrochlóricum ~um, ácídum sulphúricum ~um, aethanóolum ~um, spíritus ~

conceptio -onis ž [koncépcijo -ónis] obrežitev

concha -ae ž [kónha] školjka (2):
~ **auriculae** uhljeva školjka, ~ **nasális** nosna školjka

concrementum -i s [konkreméntum] kamen (1)

concretio -onis ž [konkrécijo -ónis] **1.** konkrecija (1):
~ **córdis cum pericárdio** konkrecija srca, ~ **pléurae** konkrecija poprsnice
2. konkrecija (2)

concussio -onis ž [konkúsijo -ónis] konkusija:
~ **cêrebri** konkusija možganov

conductio -onis ž [kondúkcijo -ónis] prevajanje:
interrúptio ~ónis

condylaris -e [kondiláris] čvršast:
articulátio ~, fractúra ~

condylus -i m [kóndilus] čvrš:
~ **óssis fémoris** stegnenični čvrš, ~ **tibiae** čvrš golenice

confluens -entis [kónfluens -éntis] konfluenten:
pneumónia ~

confortus -a -um [konfórtus] nanašajoč se na udobje:
zóna ~a

congelatio -onis ž [kongelácijo -ónis] omrzlina

congenitalis -e [kongenitális] kongenitalen:
alopécia ~, apnéumia ~

congenitus -a -um [kongénitus] kongenitalen:
hérnia ~a, vítiun córdis ~um

congestio -onis ž [kongéstijo -ónis] kongestija:
~**e stási** zastojna hiperemija, ~ **pulmónum** pljučna kongestija

congestivus -a -um [kongestívus] kongestiven:
cárdiomyopáthia ~a

conglutinatio -onis ž [konglutinácijo -ónis]
konglutinacija (3)

conjunctiva -ae ž [konjunktíva] očesna veznica:
fórnix ~ae, plíca semilunáris ~ae, sáccus ~ae
~ **membránae nictitans** veznica tretje veke

conjunctivitis -idis ž [konjunktívitis]
konjunktivitis:

~ **catarrhális** kataralni konjunktivitis, ~ **folliculáris** folikularni konjunktivitis

conjunctivus -a -um [konjunktívus]
konjunktivalen:
túnica ~a, túnica ~a búlbi, túnica ~a palpebrárum

connatalis -e [konatális] konatalen

connectivus -a -um [konektívus] vezalen:
téxtus ~

conquassatio -onis ž [konkvasácijo -ónis]
konkvasacija

consperge! [konspêrge] pripis na receptu posipaj!

constituens -entis [konstítuens -éntis] ki povzroči, da kaj nastane:
remédium ~

constitutio -onis ž [konstitúccijo -ónis]
konstitucija (1)

constrictio -onis ž [konstríkcijo -ónis]
konstrikcija

contactus -a -um [kontaktus] stičen (1):
fácies ~a

contagiosus -a -um [kontagijózus] kontagiozen:
adenítis ~a equórum, agaláctia ~a bóvum, coryza ~a equórum, echýma ~um óvium, hepatítis ~a cánis, metrítis ~a equórum

contagium -ii s [kontágijum] kužnina:
~ **vívum** živa kužnina

continuus -a -um [kontínuus] kontinuiran:
fébris ~a

contraceptio -onis ž [kontracépcijo -ónis]
kontracepcija

contusio -onis ž [kontúzijo -ónis] obtolčenina:
túmor ~ónis
~ **cêrebri** obtolčenina možganov, ~ **dórsi** obtolčenina na hrbtu, največkrat od sedla

contusus -a -um [kontúzus] obtolčen:
vílnus ~um

conus -i m [kónus] stožec:
~ **arteriósus** arterijski stožec, ~ **frontális** čampelj,
~ **medulláris** stožec hrbtnjače

conversio -onis ž [konvêrzijo -ónis] konverzija (3):
~ **rhythmi córdis** konverzija srčnega ritma

convulsio -onis [konvúlzijo -ónis] konvulzija

Coombs, Robin Royston Amos [kúmps róbin rójt n éimos] (1921–2006) britanski veterinar in imunolog

Coombsov [kúmpsov] v zvezi:
~ test

Cooperia [koopêrija] rod nematodov iz družine Trichostrongylidae:
~ **punctáta** nematod, ki zajeda v črevesju prežvekovalcev

copremesis -is ž [kopremézis] kopremeza

cor cordis s [kór] srce (1):

accrétio córdis cum pericárdio, adipósitas córdis, aneurýsma córdis, ápex córdis, apopléxia córdis, átrium dextrum córdis, átrium sinístium córdis, básis córdis, búlbús córdis, concrétio córdis cum pericárdio, conversio rýthmi córdis, decompensátio córdis, dextropositio córdis, dilatátio córdis, ectópia córdis, forámen ovále córdis, forámen ovále córdis apértum, hypertróphia córdis, ictus córdis, myomalácia córdis, ós córdis, sítus invérsus córdis, súlcus coronárius córdis, thrombósis murális córdis, vénae córdis, véna córdis mágna, véna córdis média, ventriculus dexter córdis, ventriculus sinister córdis, vítiúm córdis, vítiúm córdis congénitum, vórtex córdis

~ **adipósum** zamaščeno srce, ~ **compensátum** kompenzirano srce, ~ **decompensátum** dekompenzirano srce, ~ **lipomatósum** zamaščeno srce, ~ **triatríatium** triatrijsko srce, ~ **villósum** runasto srce

coracohumeralis -e [kórákohumerális]

krokarnično-nadlahtničen:
ligaméntum ~e

coracoideus -a -um [korakoideus] krokarničen:

ós ~um, procéssus ~

corium -ii s [kórijum] usnjica**cornea** -ae ž [kórneja] roženica:

límbus ~ae, stróma ~ae

corneus -a -um [kórneus] rožen:

strátum ~um epidérmidis

cornu -us s [kórnu] 1. rog (1)

2. rog (2):

~ **Ámmonis** zastar. hipokampus, ~ **cutáneum** kožni rog, ~ **úteri** maternični rog

cornualis -e [kornuális] rogov:

artéria ~, nérvus ~, rámus ~

corona -ae ž [koróna] krona:

~ **déntis** zobna krona, ~ **radiáta** žarkasta krona, ~ **úngulae** 1. koptini svitek 2. parkeljni svitek

coronalis -e [koronális] svitkov:

márgo ~

coronaritis -idis ž [koronarítis] koronaritis**coronarius** -a -um [koronárius] 1. venčen (1):

artéria ~a dextra, artéria ~a sinistra, ligaméntum ~um hépatis, sinus ~, súlcus ~ córdis

2. venčen (3):

ós ~um

Coronaviridae [korónaviríde] družina srednje velikih virusov RNK z ovojnico, z rodovoma *Coronavirus* in *Torovirus*, ki imajo na površini podaljške v obliki krone

Coronavirus [korónavírus] rod virusov RNK iz družine Coronaviridae, v katerem je virus kužnega aviarnega bronhitisa, virus gastroenteritisa psov, virus nalezljivega gastroenteritisa prašičev in virus enzootske diareje prašičev

corpus -oris s [kórpus] 1. telo (1)

2. telo (2):

~ **callósum** možganski prečnik, ~ **cavernósum** brecilo, ~ **cavernósum clitórídís** kavernožno telo klitorisa, ~ **cavernósum pénis** kavernožno telo penisa, ~ **cavernósum úrethrae** kavernožno telo sečnice, ~ **ciliáre** žarkovnik, ~ **cóstae** telo rebra, ~ **geniculátum** genikulatno telo, ~ **medulláre** cerebelarna sredica, ~ **ora quadrigémína** četveroglaviče, ~ **óssis fémoris** telo stegenice, ~ **úteri** maternično telo, ~ **ventriculi** telo želodca, ~ **vértebrae** telo vretenca

3. telo (3):

enucleátio ~oris lúteí

~ **lúteum** rumeno telo, ~ **lúteum persístens** persistentno rumeno telo, ~ **mamilláre** mamilarno telesce, ~ **striátum** progasto telo, ~ **vitreum** zrklovina

4. telo (5):

~ **aliénium** tujek, ~ **arenáceum** možganski pesek

corpuseulum -i s [korpúskulum] telesce:

~ **nervósum terminále** živčni končič, ~ **renále** ledvično telesce, ~ **táctus** tipalno telesce

cortex -icis m [kórteks] skorja (1):

~ **cerebélli** malomožganska skorja, ~ **cèbrei** možganska skorja, ~ **glándulae adrenális** skorja nadledvične žleze, ~ **renális** ledvična skorja, ~ **renis** ledvična skorja

Corti, Alfonso [kórti alfónzo] (1822–1888)

italijanski anatom

corticalis -e [kortikális] kortikalen:

necrósis lamináris ~

Cortijev -a -o [kórtijev] v zvezah:

~ ganglij, ~ organ

Corynanthe yohimbe [korinánte johímbe]

zahodnoafriško drevo, katerega skorja vsebuje johimbín

Corynebacterium [korínebaktérijum] rod

gramsko pozitivnih betičastih bakterij:

~ **cystítidís** korinebakterija, ki povzroča pielonefritis pri kravah, ~ **pséudotuberculósis** korinebakterija, ki povzroča psevdotuberkulozo pri drobnici, divjadi in govedu ter limfangiitis pri konjih **sin.:** Preisz-Nocardov bacil, ~ **pyógenes** zastar. *Arcanobacterium pyogenes*, ~ **renále** korinebakterija, ki povzroča cistitis in pielonefritis pri govedu, pri koštrunih pa balanopostitis

coryza -ae ž [koríca] akutno kataralno vnetje nosnih sluznic s profuznim izcedkom:

~ **contagiósa equórum** smolika, ~ **gangraenósa bóvum** bolezen modrikastega jezika

costa -ae ž [kósta] rebro:

ángulus ~ae, articulátio cápitis ~ae, cáput ~ae, cóllum ~ae, córpús ~ae, ligaméntum cápitis ~ae intraarticuláre, ligaméntum tubérculi ~ae, músculi levatóres ~árum, músculus retráctor ~ae, tubérculum ~ae

~ **ae asternáles** neprava rebra, ~ **ae fluctuántes** prosta rebra, ~ **ae spúriae** neprava rebra, ~ **ae sternáles** prava rebra, ~ **ae vérae** prava rebra

costalis -e [kóstális] rebrn:

árcus ~, cartilágo ~, fóvea ~, ós ~e, pleúra ~, pleuritis ~, régio ~

costoabdominalis -e [kóstoabdominális] rebrno-trebušen:

artéria ~ dorsális

costocervicalis -e [kóstocervikális] rebrno-vraten:

truncus ~

costotransversarius -a -um

[kóstotransverzáríus] rebrno-prečen: ligaméntum ~um

Cotugnia [kotúnja] rod trakulj iz družine Davaineidae (ugotovljenih v črevesju ptičev)

Coturnix [kotúrniks] rod kur iz družine fazanov: ~ *coturnix* prepelica

Cotylurus [kotilúrús] rod metljajev iz družine Strigeidae:

~ *cornútus* metljaj, ki zajeda v črevesju golobov, rac, gosi in drugih ptičev

Cowdria [kòvdrija] zastar. *Ehrlichia*:

~ *ruminántium* zastar. *Ehrlichia ruminantium*

Cowdry, Edmund Vincent [kòvdri édmund vínsent] (1888–1975) ameriški anatom, zoolog in citolog

coxa -ae ž [kóksa] kolk:

articulatio ~ ae, dólór ~ae, luxátio ~ae, músculus articuláris ~ae, ós ~ae, régio túberis ~ae, subluxátio ~ae, túber ~ae ~ *válga* deformacija kolka s povečanim kotom med vratom in telesom stegenice, ~ *vára* deformacija kolka z zmanjšanim kotom med vratom in telesom stegenice

coxalgia -ae ž [koksálgija] koksalgija

coxarthrit -idis ž [koksartrítis] koksitis

coxarthrosis -is ž [koksartrózis] koksartroza

Coxiella [koksiéla] rod aerobnih, gramsko negativnih znotrajceličnih bakterij:

~ *burnétii* koksiela paličaste oblike, ki zajeda znotraj celic gostitelja in povzroča mrzlico Q pri živalih in ljudeh (prenašajo jo klopi)

coxitis -idis ž [koksítis] koksitis

CPE [cepeé] okr. citopatski efekt

Cr [ceèr] simb. (Chromium) krom

cranialis -e [kranijális] **1.** sprednji (2):

apertúra pélvis ~, apertúra thorácis ~, artéria abdominalis ~, artéria circumfléxa húmeri ~, artéria epigástrica ~, artéria epigástrica ~ superficialis, artéria glútaea ~, artéria interóssea ~, artéria larýngea ~, artéria mammária ~, artéria mesentérica ~, artéria pancreaticoduodenális ~, artéria pénis ~, artéria rectális ~, artéria thyroidea ~, artéria tibialis ~, artéria vesicális ~, ligaméntum tibiale ~e menisci laterális et mediális, músculus serrátus dorsális ~, músculus tibialis ~, nérvus glútaeus ~, nérvus larýngeus ~, régio abdóminis ~, véna cava ~, véna epigástrica ~, véna mammária ~, véna mesentérica ~

2. lobanjski:

nérvi ~es, núclei originis nervórum ~ium, núclei terminatiónis nervórum ~ium

craniopagus -i m [kranijópágus] kraniopagus

craniosynostosis -is ž [kránijosinostózis] kraniosinostoza

craniotomia [kranijotómija] kraniotomija

cranium -ii s [kránijum] lobanja:

básis ~ii, cávum ~ii, fórnix ~ii, fóssa ~ii, óssa ~ii, vértex ~ii

~ *cérebro* nevrokranij, ~ *viscerále* viscerokranij

crassus -a -um [krásus] debel (2):

intestínium ~um

CRD [ceerdé] krat. (chronic respiratory disease) kronična bolezen dihal pri perutnini

cremaster -eris m [kremáster -êris] v zvezi: músculus ~

crepitans -antis [krépitans -ántis] škripajoč: téndovaginitis ~

crepitatio -onis ž [krepitácijo -ónis] krepitacija

crecendo prist. [krešéndo] z naraščajočo jakostjo: šum ~

PRIM.: decrescendo

cresolicus -a -um [krezólikus] krezolov:

áqua ~a

cresolum -i s [krezólum] krezol:

~i solútio saponáta

Creutzfeldt, Hans Gerhard [krójcfelt háns gérhart] (1885–1964) nemški nevropatolog

Creutzfeldt-Jakob [krójcfelt jákob] v zvezi: mórbus ~

Creutzfeldt-Jakobov -a -o [krójcfelt jákobov] v zvezi:

~a bolezen

CRH [ceerhá] krat. (corticotropin releasing hormone) kortikoliberin

cribrosus -a -um [kribrózus] kribrozen:

lámína ~a óssis ethmoidális

Cricetus [kricétus] rod majhnih, čokatih glodavcev z obustnimi mošnjički za zbiranje hrane:

~ *cricétus* veliki hrček

Crick, Francis Harry Compton [krík frénsis hêri kómpnt n] (1916–2004) britanski biokemik, dobitnik Nobelove nagrade 1962 skupaj z M. H. F. Wilkinsom in J. D. Watsonom za odkritje molekularne strukture nukleinskih kislin in njihovega pomena za prenos informacij v žive snovi

cricoideus -a -um [krikoídeus] obročast: cartilágo ~a

crista -ae ž [krísta] greben:

~ *gállí* petelinja roža, ~ *iliaca* črevnični greben

C

crkovína -e ž **1.** poginjena žival

2. meso poginjene živali

3. meso slabe kakovosti

crossing-over [krósing óv r] prekrizanje kromosomov

croup (fr.) [krúp] krup

cruciatius -a -um [krucijátus] navzkrižen:

ligaménta ~a génus, ligaménta sesamoídea ~a

crus cruris ž [krús] **1.** golen:

óssa crúris, régio crúris

2. rokav:

~ **cérebro** možganski rokav

crusta -ae ž [krústa] krasta

Crustacea [krustáceja] raki

cryoextractio -onis ž [krijoekstrákcijo -ónis]

krioekstrakcija

crypta -ae [kripta] kripta:

~ **tonsilláris** mandljeva jamica

cryptococcosis -is ž [kriptokokózis] kriptokokoza

Cryptococcus [kriptokókus] **1.** zastar. *Histoplasma*:

~ **farcimínosum** zastar. *Histoplasma capsulatum*

subsp. *farcimínosum*

2. rod kvasovk, ki se razmnožujejo samo nespolno, imajo kapsulo, ne proizvajajo pa lažnega micelija:

~ **neofórmans** zelo razširjen kriptokok, ki povzroča predvsem pri mačkah granulome v zgornjih dihalih in meningoencefalitis (patogen tudi za človeka) **sin.:** *Torula histolytica*, *Torulopsis neoformans*

cryptogenes -es [kriptogénes] kriptogen:

inféctio ~

cryptorchismus -i m [kriptorhízmus] kriptorhizem

cryptosporidiosis -is ž [kriptosporidijózis]

kriptosporidioza

Cryptosporidium [kriptosporídijum] rod pra-

živali, ki pri živalih in ljudeh, zlasti z oslabelim imunskim odzivom, povzročajo hude diareje:

~ **párvum** pražival, ki povzroča kriptosporidiozo

Ctenocephalides [kténocefalídes] rod

krvosesnih žuželk iz reda bolh, ki zajedajo predvsem pse in mačke:

~ **cánis** pasja bolha, ~ **félis** mačja bolha

Cu [ceú] simb. (Cuprum) baker

cubitalis -e [kubitális] komolčen:

hygróma ~e

cubitus -i m [kúbitus] komolec:

articulátio ~i, régio ~i, véna mediána ~i

Cuboni, Ettore [kubóni etóre] (??) italijanski mikrobiolog, ki je 1934 objavil test brejosti pri kobilah

Cubonijev -a -o [kubónijev] v zvezi:

~ test

Culex [kúleks] rod dvokrilcev iz družine komarjev:

~ **pipiens** navadni komar

Culicidae [kulicíde] komarji

cuneus -ei m [kúneus] klin:

~ **úngulae** kopitna strela

cunus -i m [kúnus] vulva

cupula -ae ž [kúpula] kupola:

~ **diaphragmática** preponska kupola, ~ **pléurae** poprsnična kupola

curativus -a -um [kuratívus] kurativen:

dósis ~a

curvatura -ae ž [kurvatúra] krivina:

~ **ventriculi májor** večja želodčna krivina,

~ **ventriculi minor** manjša želodčna krivina

Cushing, Harvey Williams [kúšing hárví

vílijems] (1869–1939) nevrokirurg v ZDA:

mórbus ~, syndróma ~

Cushingov -a -o [kúšingov] v zvezah:

~a bolezen, ~ sindrom

cuspis -idis ž [kúspis] valvula

cutaneus -a -um [kutáneus] kožen:

córnu ~um, músculus ~ cólli, músculus ~ faciéi, músculus ~

frontális, músculus ~ trún-ci, nêrvus ~, sébum ~um, véna ~a

cutis -is ž [kútis] koža (1):

glándulae ~is

cvét -a m **1.** večja okrogla bela lisa na čelu živali,

zlasti konja

2. v zvezi:

vinski ~ etanol

cvéten -tna -o v zvezi:

~i prah

cyanosis -is ž [cijanózis] cianoza

cyanoticus -a -um [cijanótikus] cianotičen:

indurátio ~a

Cyclocoeliidae [ciklocelijíde] družina metljajev,

ki zajedajo v nosnih votlinah in zračnih

vrečkah vodne perjadi in puranov

Cyclophyllidea [ciklofilídeja] red trakulj

s skoleksom z družinami Davaineidae,

Dilepididae, Anoplocephalidae, Taeniidae,

Hymenolepididae, ki zajedajo sesalce, in z več

družinami, ki zajedajo ptiče, plazilce

cyclopia -ae ž [ciklopíja] ciklopíja

cyclops -opis m [cíklops -ópis] ciklop

Cygnus [cígus] rod vodnih ptičev iz družine

plovcev, v katerega se uvrščajo labodi:

~ **ólor** labod grbec

cylindricus -a -um [cilindrikus] cilindričen:

aneurýsma ~um

Cyprinidae [cipriníde] krapovci

Cyprinus [ciprínus] rod iz družine krapovcev:

~ **cárpio** krap

Cys [cís] okr. cistein

cystadenoma -atis s [cistadenóma] adenocistom

cysticercosis -is ž [cisticerkózis] cisticerkoza

Cysticercus [cisticêrkus] nekdanj rod, zdaj poimenovanje za ličinke tenij:

~ **bóvis** ličinka goveje trakulje, ki se razvije v skeletni mišičnini in drugih tkivih pri govedu, odrasla trakulja pa zajeda v črevesju človeka,
 ~ **cellulósae** ličinka svinjske trakulje, ki se razvije v miokardiju in skeletni mišičnini pri prašiču, odrasla trakulja pa zajeda v črevesju človeka,
 ~ **fascioláris** strobilocerkus, ~ **óvis** ličinka trakulje *Taenia ovis*, ki se razvije v srčni mišici in skeletni mišičnini pri ovci in kozi, odrasla trakulja pa zajeda v črevesju psa, volka, lisice,
 ~ **pisifórmis** ličinka trakulje *Taenia pisiformis*, ki se razvije v trebušni votlini kuncev in zajcev, odrasla trakulja pa zajeda v črevesju psa, volka, lisice,
 ~ **taenuicóllis** ličinka trakulje *Taenia hydatigena*, ki se razvije v trebušni votlini in na potrebušnici pri ovcah, tudi pri drugih prežvekovalcih in prašičih, odrasla trakulja pa zajeda v črevesju psa, volka, lisice

cysticus -a -um [cístikus] 1. cističen (1):

degenerátio ~a ovárium, rén ~

2. cističen (2):

dúctus ~

cystirrhagia -ae ž [cistirágija] cistoragija

cystis -is ž [cístis] 1. cista (1):

~ **dentogénes** dentogena cista, ~ **retentiónis** retencijska cista

2. cista (2):

~ **echinocócica** mehurnjak

cystitis -is ž [cistítis] cistitis

cystocele -es ž [cistocéle] cistokela

cystolithiasis -is ž [cistolitíjazis] cistolitiazia

cystoma -atis s [cistóma] cistična novotvorba

cystopyelitis -idis ž [cistopijelítis] cistopielitis

cystorrhagia -ae ž [cistorágija] cistoragija

cystorrhoea -ae ž [cistorêja] cistoreja

cystosarcoma -atis s [cistosarkóma] cistosarkom

cystostomia -ae ž [cistostómija] cistostomija

Cydidicola [citidíkola] rod nematodov, ki zajedajo prebavila in ribji mehur pri ribah

cytolysis -is ž [citolízis] citoliza

Cytomegalovirus [cítomegalovírús] rod virusov DNK iz poddružine Betaherpesvirinae, v katerem je virus inkluzijskega rinitisa prašičev

CŽS [cežeš] krat. (centralni živčni sistem) centralno živčevje

Č

čáda -e ž krava črnkaste barve dlake

čámpelj -plja m bingljajoč kožnati izrastek nad puranovim kljunom

SIN.: puranov smrkelj, conus frontalis

čas čása m veličina, ki izraža trajanje:

generacijski ~ 1. čas enega celičnega ciklusa 2. povprečni čas reproduktivnega ciklusa organizma 3. čas ene generacije, **koagulacijski** ~ čas od odvzema krvi iz vene do nastanka strdka v epruveti, **paritveni** ~ čas, v katerem se samica goni in je voljna sprejeti samca, **razpolovni** ~ čas, v katerem se začetna vrednost kake količine zmanjša na polovico, **reakcijski** ~ čas, ki poteče od dražljaja do odziva, **refleksni** ~ čas, ki poteče od dražljaja do refleksnega odziva, **rekalcifikacijski** ~ čas, potreben za ponovno kalcifikacijo tkiv, ki so izgubila kalcijeve soli

čáša -e ž kelihu podobno oblikovan del organa ali telesne votline:

ledvična ~ lijakasta tvorba v ledvičnem sinusu, ki obdaja vrh ledvične bradavice, prestreza urin in ga odvaja v ledvični meh (npr. pri govedu in prašiču) **SIN.:** calix renalis

SIN.: calix

čášica -e ž izpraznjena ovojnica jajčnikovega folikla pri pticah

SIN.: caliculus (1)

čébela -e ž kožekrilec iz poddružine medonosnih čebel:

akaroza čebel, aspergiloza čebel, grinjavost čebel, nosestavost čebel, pršičavost čebel, varoza čebel

~ **delavka** spolno neopredeljena medonosna čebela, ki nabira medicino, mano, cvetni prah in oprahuje večino žužkocvetk, ~ **roparica** čebela, ki v skupini vletava v tuje panje in iz njih odnaša med, **kranjska medonosna** ~ medonosna čebela sivkaste barve, vzgojena na Kranjskem **SIN.:** sivka (2), *Apis mellifera carnica*, **medonosna** ~ čebela iz poddružine medonosnih čebel, ki se goji zaradi medu, voska, propolisa, matičnega mlečka **SIN.:** *Apis mellifera*, **mlada** ~ mladica (2), **pašna** ~ odrasla medonosna čebela, ki leta na pašo

SIN.: apis

čebelák -a m trot

čebelárski -a -o nanašajoč se na čebelarstvo:

~o okolje

čebelarstvo -a s gospodarska dejavnost, ki se ukvarja z gojenjem čebel

SIN.: apikultura

- čebéle** Čebél ž mn. skupina žuželk iz reda kožekrilcev:
medonosne -e poddružina čebel z edinim rodom *Apis*, ki nabirajo medicino, cvetni prah in oprasujejo večino žužkocvetk **sin.:** *Apinae*, **prave ~** družina čebel s poddružino medonosnih čebel **sin.:** *Apidae*
- čebélji** -a -e nanašajoč se na čebele: ~ pik blaga gniloba ~e zalege, ~a družina, ~a griza, ~a kolonija, ~a kuga, ~a matica, ~ panj, ~ strup, ~ vosek, ~a zalega, ~e želo, eksportni ~ panj, huda gniloba ~e zalege, jalov ~ panj, odmrta ~a družina, okamnela ~a zalega, zračenje ~ega panja
- čebelnják** -a m stavba za čebelje panje:
dvostanski ~ čebelnjak, pri katerem so panji s pročelji obrnjeni na dve strani
SIN.: uljnjak
- čebúla** -e ž v zvezi:
 ~ **penisa** zadebelitev korena penisa, katere osnova je razširitev brecila okoli sečnice **sin.:** bulbus penis
- čebúlica** -e ž začetni, odebeljeni del dlačnega folikla:
dlačna ~ čebulica dlačne korenine, vraščena v kožo **sin.:** bulbus pili
- čebúlnica** -e ž bulbouretralna žleza
- čebúlnično-spongiózen** -a -o nanašajoč se na čebulo in brecilo penisa:
 ~a mišica
SIN.: bulbospongiosus
- čekán** -a m podočnik pri prašiču
SIN.: dens caninus (3)
- čélen** -lna -o 1. nanašajoč se na čelo:
 ~a jama, ~i jermen, ~a kost, ~a kožna mišica, ~i sinus, ~i živec
SIN.: frontalen (1), frontalis (1)
 2. čelničen
 3. v zvezi:
 ~a ravnina
- čeljúst** -i ž del obraza z zgornjo ali spodnjo čeljustnico, v katerih so vraščeni zobje:
 stomatoshiza zgornje ~i
spodnja ~ del obraza s spodnjo čeljustnico, zobni in obdajajočimi mehкими tkivi,
zgornja ~ del obraza z zgornjo čeljustnico, zobni in obdajajočimi mehкими tkivi ter z medčeljustnico
- čeljústén** -tna -o nanašajoč se na čeljust:
 ~i sklep
- čeljústnica** -e ž parna kost v spodnji oziroma zgornji čeljusti:
spodnja ~ parna kost v spodnji čeljusti z zobnimi alveolami **sin.:** mandibula, mandibula (lat.), **zgornja ~** parna kost v zgornji čeljusti **sin.:** maksila, maxilla
- čeljústno-nósen** -sna -o nanašajoč se na čeljust in nos:
 ~a mišica

čélnica -e ž neparna lobanjska kost, ki tvori sprednji del lobanjskega svoda
SIN.: čelna kost, frontalna kost, os frontale

čélničén -čna -o nanašajoč se na čelnico:
 ~a luska
SIN.: čelen (2), frontalen (2), frontalis (2)

čélnik -a m čelni jermen

čélo -a s del obraza nad očmi
SIN.: frons

čemeríka -e ž v zvezi:
bela ~ strupena zelnata trajnica, katere korenika vsebuje več alkaloidov in glikozidov (npr. veratridin) **sin.:** *Veratrum album*

čénarán -a m iranska pasma vzdržljivih jahalnih konj

čêpek -pka m 1. del čepnice, občutljiv za svetlobo
PRIM.: palička (1)
 2. supozitorij

čépnica -e ž za svetlobo občutljiva betičasta čutnica za barvni vid v mrežnici

čêšeríka -e ž epifiza (2)

čêški -a -o v zvezi:
 ~ terier

čéšnja -e ž v zvezi:
volčja ~ hudo strupena gozdna rastlina iz družine razhudnikovk s črnimi plodovi, ki vsebujejo več alkaloidov (npr. atropin, hiosciamin, skopolamin) **sin.:** beladona, *Atropa belladonna*

četrť -i ž četrtna določena organa:
vimenska ~ anatomsko in funkcionalno ločena četrtna vimena pri kravi

četrťák -a m žival s štirimi stalnimi sekalci (npr. štiriletno govedo)

četrťi -a -o v zvezah:
 ~ možganski prekat, ~ možganski ventrikel, ~ možganski živec
SIN.: quartus

četrťérček in četrťóráček -čka m vsak od štirih pri enem porodu rojenih mladičev enorodne samice
SIN.: kvadrigeminus

četrťéren -rna -o ki je iz štirih delov
SIN.: quadrigeminus

četrťéroglavíče -a s štiri zaobljene izbokline na zgornji ploskvi srednjih možganov
SIN.: corpora quadrigemina

četrťerokóten -tna -o v zvezi:
 ~i reženj

čévelj -vlja m v zvezah:
kopitni ~ debela rožena plast vrhnjice, ki pokriva kopito **sin.:** capsula unguiae, **mavčni ~** mavčna obveza za konec okončine (npr. šape, kopita, parklja)

čik -a m svaljek hrane, ki ga žival po površnem žvečenju vrže iz ust

čikati -am nedov. delati svaljke hrane in jih po površnem žvečenju izmetavati iz ust

činčila -e ž **1.** majhen gladavec sive barve, ki izvira iz Južne Amerike in se goji zaradi krzna
SIN.: *Chinchilla lanigera*

2. kunec z mehko, svetlo sivo dlako

3. krzno teh živali

čipiran -a -o opremljen z mikročipom: ~i konj, ~a ovca, ~i pes

čipiranje -a s opremljanje živali z mikročipom zaradi identifikacije

čir -a m ulkus

čist -a -o v zvezah:

~a klavna teža, ~a kultura, ~a linija, ~a rana, ~a vzreja, ~i živilski prostor

čistokrven -vna -o nanašajoč se na čistokrvnost:
angleški ~i konj, ~i konj
SIN.: polnokrven (2)

čistokrvnost -i ž skupek dednih lastnosti pri živalih, katerih predniki pripadajo isti pasmi najmanj v treh zaporednih predhodnih generacijah

čišča -e ž v zvezi:
poporodna ~ lohije

čita -e ž gepard

čivava -e ž mehiška pasma majhnega psa, priljubljena za igro in razvedrilo

člén -a m **1.** del, ki se veže z drugim delom v celoto
2. del telesa ali nog pri členonožcih in nekaterih črvih

člénar -ja m žival s členastim telesom

člénast -a -o **1.** sestavljen iz členov
2. v zvezi:
~i črvi

člének -nka m sklep v prstu

členonožci -ev m mn. deblo iz skupine nevretenčarjev s členastimi nogami in delno tudi s členastim telesom
SIN.: Arthropoda

členonožec -žca m žival iz debla členonožcev
SIN.: artropod

človečnjáki -ov m mn. naddružina primatov s skupinama velikih, človeku podobnih opic (gorila, orangutan, šimpanz) in malih opic (gibon)
SIN.: Hominoidea

človéški -a -o **1.** nanašajoč se na človeka:
~a bolha
SIN.: human
2. v zvezi:
~a ribica

čokoláden -dna -o v zvezi:
~i agar

čolníč -a m ozek ukrivljen žlebič med heliksom in anheliksom vzdolž uhljevega roba, ki se navzdol nadaljuje v zunanji sluhovod
SIN.: skafa, scapha

čóp čópa m šop las, grive, debelejšje in daljše dlake, perja:

bicljév ~ šop daljše dlake na biclju sprednjih in zadnjih okončin, izrazit zlasti pri hladnokrvnih pasmah konj **sin.:** cirrus metacarpeus, cirrus metatarsus, **naglavní** ~ koder na čelu **sin.:** cirrus capitis, **repní** ~ dlake na repu **sin.:** cirrus caudae
SIN.: cirrus

čópast -a -o ki ima čop:
~a kokoš

čópičár -ja m čopičasta svinja

čópičast -a -o **1.** ki je podoben čopiču:
~a plesen
2. v zvezi:
~a svinja

čópka -e ž čopasta kokoš

čóvčóv -a m kitajska pasma srednje velikega psa iz skupine špicev z rjavo dlako in temno pigmentiranim jezikom

čréda -e ž večja skupina štirinožnih živali iste vrste: ~ ovc, goveja ~
PRIM.: trop

čréden -dna -o nanašajoč se na čredo:
~i nagon, ~a žival

čredínka -e ž ograjeni del pašnika, ki se uporablja za pašo izmenoma

čredínski -a -o nanašajoč se na čredinko:
~a paša, ~ pašnik

čréslo -a s zdrobljeno kostanjevo, hrastovo lubje ali želod, ki se uporablja za strojenje (vsebuje tanin)

čreslovína -e ž tanin

črevésen -sna -o nanašajoč se na črevo: ~i lumen, ~a svetlina

~a adenomatoza prašičev, ~a adhezija, ~a atrezija, ~a bakterija, ~o deblo, ~a ehinokokoza, ~i helmint, ~i kamen, ~a kampilobakterioza, ~i katar, ~a kolika, ~i krč, ~a krvavka, ~a limfa, ~a limfangiektazija, ~a mikroflora, ~a obstrukcija, ~a pasaža, ~i plin, ~e resice, ~i saprofiti, ~i sedativ, ~a sluznica, ~a smola, ~i sok, ~a stoma, ~a trihineloz, ~a tuberkuloza, ~i zajedavec, ~i zaplet, ~a zapora, ~a zrastlina, ~e žleze

SIN.: enteralen, enteričen, intestinalen, entericus, intestinalis

črevésje -a s tanko in debelo črevo kot celota:
hipermotilnost ~a, inercija ~a

črévnica -e ž ena od treh parnih kosti, ki so zraščene v kolčnico (drugi dve sta dimeljnica in sednica):
globinska arterija ovjalka ~e
SIN.: ilium, os illi

Č

črévničen -čna -o nanašajoč se na črevnico:
~e bezgavke, ~a grbavina, ~i greben, ~o krilo, ~a mišica,
notranja ~a arterija, notranja ~a vena, skupna ~a vena,
zunanja ~a arterija, zunanja ~a vena
SIN.: iliacus

črévnično-dimeljski -a -o nanašajoč se na
črevnico in dimlje:
~ živec
SIN.: ilioinguinalis

črévnično-lédven -a -o nanašajoč se na črevnico
in ledja:
~a arterija, ~a mišica
SIN.: iliolumbalis

črévnično-rêbrn -rna -o nanašajoč se na
črevnico in rebra:
~a mišica
SIN.: iliocostalis

črévnično-zatrebušen -šna -o nanašajoč se na
črevnico in zatrebušje:
~i živec
SIN.: iliohypogastricus

črevó -éša s 1. del prebavne cevi od pilorusa do
zadnjika:
arterije teščega ~esa, distenzija ~esa, infarkcija ~esa,
inkarceracija ~esa, oporek debelega ~esa, oporek tankega
~esa, pnevmatoza debelega ~esa, ruptura ~esa, torzija
tankega ~esa, ukleščanje ~esa
anastomozirano ~ kirurško povezano črevo,
debelo ~ del črevesa, ki ga sestavljajo slepo črevo
(pri perutnini dve slepi črevesi), kolon in danka
SIN.: intestinum crassum, **distonično** ~ črevo z
ohlajnimi stenami, **invaginirano** ~ del črevesa, na
katerem je to uvihano samo vase, **slepo** ~ začetni,
vrečasti del debelega črevesa (najobširnejši pri
konju, najkrajši pri mački, dve slepi črevesi pri
perutnini) **SIN.:** caecum (1), **tanke** ~ del črevesa,
ki ga sestavljajo dvanajstnik, tešče črevo in vito
črevo **SIN.:** intestinum tenue, **tešče** ~ srednji in
hkrati najdaljši del tankega črevesa (od konca
dvanajstnika do začetka vitega črevesa) **SIN.:**
jejunum, **vito** ~ zadnji del tankega črevesa, ki se z
ileocekalnim ustjem odpira v kolon **SIN.:** ileum
SIN.: intestinum
2. v zvezah:
branhialno ~ škržno črevo, **škržno** ~ črevo pri
zarodku v zgodnji fazi razvoja do zasnovne
organov **SIN.:** branhialno črevo

črn -a -o v zvezah:
bolezen ~e glave pri puranah, ~i blister, ~a detelja, ~a
podgana, ~a snov, ~i zobnik
SIN.: niger

črno-bél -a -o ki ima črne lise na beli koži:
~o govedo

črta -e ž 1. nepretrgana vrsta točk:
bela ~ zrastišče zunanje in notranje poševne
trebušne mišice in prečne trebušne mišice,
ki poteka od mečastega podaljška prsnice do
medenične zrasti **SIN.:** linea alba, ~ **M** temna črta

v sredini anizotropnega pasu prečnoprogastega
mišičnega vlakna, ki jo tvorijo beljakovinski
mostički med miozinskiimi miofilamenti,
vidna z elektronskim mikroskopom, ~ **T**
črta Z, ~ **Z** temna črta v sredini izotropnega
pasu skeletnega mišičnega vlakna, ki jo
tvori preplet nitk, na katerega se pripenjajo
aktinski miofilamenti, vidna z elektronskim
mikroskopom **SIN.:** črta T
SIN.: linea

2. v zvezah:

demarkacijska ~ meja med zdravim in odmrlim
tkivom, **frakturna** ~ prelomna črta, **prelomna** ~
navidezna črta, ki poteka ob prelomu kosti ali
hrustanca **SIN.:** frakturna črta, frakturna poka
SIN.: linija (1)

3. potomstvo v zaporednih generacijah (naprej,
nazaj)

SIN.: linija (2)

črv -a m 1. nevretenčar iz skupine črvov:
ploski ~ ploskavec, **valjasti** ~ črv iz skupine
valjastih črvov, predvsem nematod
2. vermis
3. medprstna nekrobaciloza

črvast -a -o podoben črvu:
~e mišice

SIN.: verminozen, lumbricalis, vermiformis,
verminosus

črvi -OV m mn. netaksonomska skupina drobnih
nevretenčarjev mehkega, podolgovatega telesa:
členasti ~ kolobarniki, **ploski** ~ ploskavci,
valjasti ~ netaksonomska skupina nečlenarjev z
valjastim, nesegmentiranim telesom, po večini
s spolnim dimorfizmom, v katero se uvršča
deblo nematodov **SIN.:** Nematelminthes
SIN.: Vermes

čúdežen -žna -o nenavaden, izreden:
~o mrežje
SIN.: mirabilis

čút -a m sposobnost za sprejemanje specifičnih
dražljajev
SIN.: sensus

čúten -trna -o nanašajoč se na čut:
~a celica, ~i dražljaj, ~i epitelij, ~i živec

čutilen -lna -o nanašajoč se na čutilo:
~i nevron, ~i organ, ~i živec
SIN.: senzoren, senzoričen, sensorius

čutiló -a s organ, ki preko receptorskih živčnih
končičev sprejema dražljaje
SIN.: čutilni organ, organum sensus

čútnica -e ž celica ali živčni končič, ki sprejema
dražljaje (npr. svetlobne, zvoka, vonja, okusa,
občutka za lakoto, mraz, žejo, bolečino, otip,
temperaturo in druge občutke) in jih pretvori v
živčni impulz
SIN.: čutna celica

čuváj -a m pes, ki varuje (npr. hišo, gospodarsko
poslopje)

čuváš -a m slovaška pasma večjega pastirskega psa, tudi čuvaja in spremljevalca človeka

čvrst -a -o ki se težko vdaja, upogiba:
~a hrbtenjačna opna, ~a možganska opna, ~a opna, ~o vezivno tkivo
SIN.: durus (2)

čvrš -a m polkrožno oblikovan kostni okrajek ob nekaterih sklepih:

golenični ~ stranski ali sredinski čvrš na zgornjem okrajku golenice, sestavni del kolenskega sklepa **sin.:** golenični kondil, condylus tibiae, **stegnenični** ~ stranska ali sredinska polkroglasta sklepna grča, sestavni del kolenskega sklepa **sin.:** stegnenični kondil, condylus ossis femoris
SIN.: kondil, condylus

čvršast -a -o nanašajoč se na čvrš:
~i sklep
SIN.: kondilaren, condylaris

D

D [dɛ́] 1. zn. v zvezah:
avitaminoza ~, celica ~, vitamin ~
2. okr. asparaginska kislina
3. okr. desni
4. okr. (dwarf) v zvezi:
kolonija ~
5. okr. da
6. okr. detur

da [dá] pripis na receptu daj!, izdaj!
OKR.: D (5)
PRIM.: detur

dacryoadenitis -idis ž [dákrijoadenítis] dakrio-adenitis

dacryocystitis -idis ž [dákriocistítis] dakriocistitis

dacryolithiasis -is ž [dákrijolitijazis] dakriolithiaza

dacryostenosis -is ž [dákriostenózis] dakriostenozza

Dactylis [dáktilis] rod iz skupine travniških trav:
~ *glomeráta* pasja trava

DAG [dág] okr. (diacilglicerol) diglicerid

dágnja -e ž užitna morska školjka s črno lupino
SIN.: užitna klapavica, *Mytilus edulis*

dajálec -lca m kdor kaj daje:

~ **krvi** krvodajalec, ~ **sperme** samec (npr. bik), ki se mu odvzame sperma in da samici (npr. kravi)
PRIM.: darovalec, prejemnik

dákel -kla m jazbečar

dákrioadenitis -a m vnetje solzne žleze
SIN.: dacryoadenitis

dákriocistektazija -e ž razširjenje solznika

dákriocistitis -a m vnetje solznika
SIN.: dacryocystitis

dákriocistoblenorêja -e ž izločanje gnojnega eksudata s primesjo sluzi zaradi gnojnega vnetja solznika

dakriolit -a m kamen, ki nastane v solzniku ali nosnem solzovodu

dákriolithiaza -e ž nastajanje kamnov v solzniku ali nosnem solzovodu
SIN.: dacryolithiasis

dakriorêja -e ž čezmerno solzenje

dákriostenóza -e ž zoženost solzovoda
SIN.: dacryostenosis

daktilen -lna -o prsten

daljinski -a -o v zvezi:
~o obsevanje

daljnovidnost -i ž napaka očesne leče, pri kateri je ob gledanju v daljavo gorišče za mrežnico, tako da je oddaljene predmete videti ostro le z akomodacijo očesne leče

dalmatíneec -nca m pasma psa s kratko belo dlako in črnimi ožigi

dalmatinski -a -o v zvezi:
~ bolhač

daltonízem -zma m barvna slepota

Dama [dáma] rod jelenov iz poddružine pravih jelenov z lopatastim rogovjem:
~ *dáma* damjak

dámjak in **dámjek** -a m jelen iz rodu *Dama*, ki se goji v ogradah
SIN.: jelen lopatar, *Dama dama*

dánka -e ž zadnji del debelega črevesa, ki leži pod svodom medenične votline:

ampula ~e, atrezija ~e, bris ~e, ektazija ~e, krč ~e, oporek ~e, paraliza ~e, prolaps ~e, sprednja arterija ~e, srednja arterija ~e, stenoza ~e, tenezem ~e, zadnja arterija ~e
prolabirana ~ danka, ki je zdrknila iz zadnjika
SIN.: proctos, rectum

dánkin -a -o nanašajoč se na danko: ~a sluznica
SIN.: proktalen, rektalen, proctalis, rectalis

daroválec -lca m žival, ki se ji odvzame celice, kri, tkivo ali organ za transplantacijo ali spermo za oploditev

PRIM.: dajalec, prejemnik

dartos -- -- [dártos] v zvezi:
túnica ~

D

darvinizem -zma m teorija evolucije, po kateri naj bi se višji organizmi razvili iz nižjih zaradi naravnega izbora v boju za obstanek
SIN.: descendenčna teorija, selekcijska teorija

Darwin, Charles Robert [dárvin čárls róbert] (1809–1882) britanski naravoslovec, utemeljitelj darvinizma

Datura [datúra] rod iz družine razhudnikovk:
 ~ **stramónium** navadni kristavec

Daucus carota [dávkus karóta] navadno korenje

Davainea [davájneja] rod ciklofilidnih trakulj iz družine Davaineidae:
 ~ **proglottína** trakulja v tankem črevesu kokoši, golobov in drugih vrst perjadi

Davaineidae [davajnejíde] družina trakulj iz reda Cyclophyllidea, z rodovi *Davainea*, *Raillietina* in *Cotugnia*, ki zajedajo v črevesju ptičev in sesalcev

DDT [diditi] okr. (diklordifeniltrikloretan) diditi

deaminacija -e ž odstranitev aminoskupine iz molekule:
oksidativna ~ deaminacija, pri kateri sočasno poteka oksidacija

deamináza -e ž hidrolaza, ki katalizira deaminacijo
PRIM.: liaza

débel -éla -o **1.** ki ima v telesu razmeroma veliko maščevja: ~ prašič
SIN.: adipozen (3), tolst, adiposus (2)
PRIM.: suh (3)
2. ki je razmeroma širok glede na dolžino:
 ~o črevo, oporek ~ega črevesa, pnevmatoza ~ega črevesa
SIN.: crassus

debelonôžnost -i ž **1.** nenormalna zadebelitev mehkih tkiv na okončinah
SIN.: pahiakrija
2. odebelitev okončin zaradi odebeljenosti kosti (npr. pri debelonožnosti prašičev ali telet zaradi letalnega gena)
SIN.: pahiakrija

debelorép -a -o ki ima debel rep:
 ~a ovca
SIN.: tolstorep

debeloróg -a -o ki ima debele rogove:
 ~a ovca

debelóšt -i ž zamaščenost

déblo -a s **1.** večja anatomska struktura, navadno podolgovate oblike (npr. žila, živec), iz katere izhajajo manjše veje:
 ustje pljučnega ~a
arterijsko ~ arterija pri plodu, povezana s srcem, ki se razvije v aortni lok in pljučno deblo **SIN.:** truncus arteriosus, **celiakalno** ~ trebušno deblo, **črevesno** ~ mezgovnica, ki odvaja limfo iz črevesja v hilusno cisterno **SIN.:** truncus intestinalis, **dvokarotidno** ~ kratka,

vsendar debela arterija pri prašiču, konju, govedu, ki izhaja iz brahiocefaličnega debla in se pred vhomom v prsno votlino razcepi na parni skupni vratni arteriji **SIN.:** truncus bicaroticus, **jezično-obrazno** ~ veja skupne vratne arterije pri prežvekovalcih in konju, ki se po kratkem poteku razcepi na obrazno in jezično arterijo **SIN.:** truncus linguofacialis, **ledvena** ~a pleksus limfnih žil ob dorzalni trebušni steni, ki se steka v limfno jezero **SIN.:** lumbalna debla, trunci lumbales, **ledveno-križno** ~ deblo, ki nastane z združitvijo vej zadnjih dveh ali treh ledvenih in prsnih in dveh križničnih spinalnih živcev (iz njega izhajajo ishiadični živec, sprednji zadnjični živec in zadnji zadnjični živec, ki oživčuje dele zadnje okončine) **SIN.:** truncus lumbosacralis, **limfatična** ~a mezgovnice, ki vodijo limfo iz raznih telesnih predelov v prsni mezgovod ali desni mezgovod **SIN.:** trunci lymphatici, **lumbalna** ~a ledvena debla, **možgansko** ~ spodnji del možganov, ki ga sestavljajo podaljšana hrbtenjača, pons in srednji možgani in iz katerega izvira večina možganskih živcev **SIN.:** truncus encephali, **nadlaktno-doglavno** ~ prva veja aortnega loka, ki oskrbuje s krvjo glavo, sprednji del trupa in sprednji par okončin **SIN.:** truncus brachiocephalicus, **obsapnikovo** ~ zbirna parna limfna žila iz glave in vratu proti vходу v prsno votlino, kjer se zliva v eno od velikih srčnih ven **SIN.:** truncus trachealis, **pljučno** ~ arterija, ki izvira iz desnega srčnega prekata in se nato cepi v desno in levo pljučno arterijo **SIN.:** truncus pulmonalis, **rebrno-vratno** ~ močna arterija, ki izhaja iz podključnične arterije, s svojimi vejami oskrbuje zgornji del vratu in zgornji del plečeta, medplečje ter sprednji in zgornji del stene prsnega koša **SIN.:** truncus costocervicalis, **simpatično** ~ parni živčni snop iz drobnih, v verižico povezanih simpatičnih ganglijev **SIN.:** truncus sympathicus, **sramno-predtrebušno** ~ arterija, ki se odcepi od stegenske arterije in oskrbuje stranski in spodnji del trebušne stene ter del zunanjih spolovil **SIN.:** truncus pudendoepigastricus, **telesno** ~ glavnina živalskega telesa, ki vključuje vrat, prsni koš, trebuh, medenico, rep, **trebušno** ~ limfna žila, po kateri se pretaka limfa iz želodca, jeter in vranice v limfno jezero **SIN.:** celiakalno deblo, truncus coeliacus **SIN.:** truncus (1)
2. taksonomska kategorija, nižja od kraljestva, ki združuje več poddebel in razredov

debrí -ja m ostanki odmrla tkiva

decapitatio -onis ž [dekapitácijo -ónis] obglavljenje

decapsulatio -onis ž [dekapsulácijo -ónis] dekapsulacija

decerebrácija -e ž ukinitve, prenehanje večjega dela možganskih funkcij (npr. pri poskusni

živali, pri pacientu z okvarami dela sprednjega dela možganskega debla)

SIN.: decerebratio

decerebratio -onis ž [decerebrácijo -ónis]
decerebracija

decidua -e ž maternična sluznica breje samice, ki se odluči pri porodu:

bazalna ~ decidua pod mestom nidacije zarodka

SIN.: decidua basalis

SIN.: decidua (lat.)

PRIM.: minljivka

decidua -ae ž [decídua] decidua:
~ **basális** bazalna decidua

deciduáti -OV m mn. **1.** skupina živali (in človeka), pri katerih se po porodu odluči decidua
2. organi, ki odpadejo (se izločijo) sezonsko ali ob razvoju (pri živalih npr. mlečno zobovje, rogovje, posteljica)

deciduóm -a m ostanki decidue v maternici po porodu

deciduus -a -um [decíduus] ki odpada, mine:
déntes ~i

decoctum -i s [dekóktum] dekokt

decompensatio -onis ž [dekompenzáció -ónis]
odpoved:
~ **córdis** odpoved srca (2)

decompensatus -a -um [dekompenzátus]
dekompenziran:
cardiomyopáthia ~a, **cór** ~um

decrementum -i s [dekreméntum] pojemanje, popuščanje:
stádium ~i

decrescendo prisl. [dekrešéndo] s pojemajočo jakostjo:
šum ~
PRIM.: crescendo

decubitalis -e [dekubitális] dekubitalen:
necrósis ~, **úlcus** ~e

decubitus -US m [dekúbitus] preležanina (1)

decursus -US m [dekúrzus] potek:
~ **mórbi** potek bolezni

decussatio -onis ž [dekusácijo -ónis] prekrizanje

déden -dna -o ki se prenaša z geni od prednikov na potomce:
~a alergija, ~a ataksija, ~a bolezen, ~a defektnost, ~a dimorfnoza, ~a dispozicija, ~i faktor, ~a informacija, ~a malformacija, ~a masa, ~i melanom, ~a parakeratoza, ~a predispozicija, ~o sporočilo, ~a sprememba, ~a telesna hiba, ~i zapis, ~a zasnova
SIN.: hereditaren

dédnost -i ž lastnost organizmov, da se zaradi prenosa genov od staršev na potomca njihove lastnosti prenašajo iz generacije v generacijo
SIN.: hereditarnost

dedováenje -a s prenašanje dedne informacije in z njo ustreznih lastnosti s staršev, tudi oddaljenih prednikov, na potomstvo:
citoplazemsko ~ mitohondrijsko dedovanje, **dominantno** ~ dedovanje na podlagi dominantnega alela, **holandrično** ~ patrokline dedovanje, **kvalitativno** ~ dedovanje lastnosti, ki se močno razlikujejo med osebki iste vrste, npr. spol, **kvantitativno** ~ dedovanje lastnosti, ki je odvisno od kumulativnega delovanja številnih genov, **matroklino** ~ dedovanje po materi, **mitohondrijsko** ~ dedovanje z geni v mitohondrijski DNK, ki se ne ravna po Mendlovih zakonih **SIN.:** citoplazemsko dedovanje, **monogensko** ~ dedovanje lastnosti, ki jo določa le en gen, **patroklino** ~ dedovanje po očetu **SIN.:** holandrično dedovanje, **poligeno** ~ dedovanje lastnosti, ki jo določa več genov, **recesivno** ~ pojavljanje lastnosti pri potomcih, ki jo udejanja recesivni alel v homozigotni obliki

defecirati -am nedov. blatiti

defectus -a -um [deféktus] defekt

defekácija -e ž blatenje

defékt -a m prirojeno ali pridobljeno manjkanje ali nepopolna razvitost organa ali funkcije
SIN.: defectus

defékten -tna -o nanašajoč se na defekt:
~i bakteriofag, ~i virus

deféktnost -i ž lastnost ali značilnost defektnega:
akvirirana ~ pridobljena defektnost, **dedna** ~ defektnost, ki ima izvor v dedni zasnovi, **pridobljena** ~ defektnost, ki ni posledica dedovanja **SIN.:** akvirirana defektnost

deferens -entis [déferens -éntis] nanašajoč se na strukturo, ki kaj odvaja:
ampúlla dúctus ~entis, **artéria dúctus** ~entis, **dúctus** ~

deferentitis -a m vnetje semenovoda
SIN.: deferentitis (lat.)

deferentitis -idis ž [deferentitis] deferentitis

defibrilácija -e ž odprava srčne fibrilacije (navadno z električnim šokom)

defibrilátor -ja m naprava za zaustavitev srčne fibrilacije

defibrinácija -e ž odstranjevanje fibrinogena iz krvi ali krvne plazme

defibriníran -a -o ki ima odstranjen fibrinogen:
~a kri

deficit -a m primanjkljaj:
beljakovinski ~ pomanjkanje beljakovin v organizmu (bodisi zaradi pomanjkljivega vnosa s hrano ali zaradi prevelike izgube beljakovin) **SIN.:** proteinski deficit, **kalični** ~ pomanjkanje energijske vrednosti v zaužiti hrani, **proteinski** ~ beljakovinski deficit

D

D

deficitären -rma -o ki nima česa na voljo v dovolj veliki količini:
~a bolezen

deficiten -tna -o pomanjkljiv (2):
~a prehrana

deformácija -e ž sprememba naravne ali prvotne oblike ali velikosti telesa v celoti oziroma posameznih delov
SIN.: deformatio

deformans -antis [defórmans -ántis]
deformirajoč:
arthritis ~, ósteoarthrósis ~, spondylósis ~

deformatio -onis ž [deformácijo -ónis]
deformacija

deformirajóč -a -e ki povzroča deformacijo:
~i artritis
SIN.: deformans

deformíran -a -o ki ima spremenjeno obliko:
~i sklepe

defosforílacija -e ž odcepitev enega ali več fosfatnih ostankov od molekule organske spojine

defurfurácija -e ž deskvamacija

degenerácija -e ž **1.** bolezenska sprememba v celicah, tkivih ali organih:
amiloidna ~ degeneracija, pri kateri se v tkivih nabira amiloid **SIN.:** degeneratio amyloidea, **cistična** ~ **jajčnika** cistične tvorbe v jajčniku (npr. pri kokoših s kokošjim tifusom) **SIN.:** degeneratio cystica ovarii, **fibrinoidna** ~ degeneracija zaradi povečane količine fibrinoida **SIN.:** degeneratio fibrinoides, **fibrinska** ~ degeneracija zaradi povečane količine fibrina **SIN.:** degeneratio fibrinosa, **fibrozna** ~ degeneracija zaradi povečane količine fibroznega veziva, **glikogenska** ~ bolezensko nabiranje glikogena v celicah **SIN.:** degeneratio glycogenica, **hialina** ~ regresivna sprememba v tkivih z odlaganjem homogenih, steklu podobnih snovi **SIN.:** hialinoza, degeneratio hyalina, hyalinosis, **hidropična** ~ povečano nabiranje tekočine v celicah, opazno pri histološki preiskavi **SIN.:** degeneratio hydropica, **kazeozna** ~ sirasti masi podobne degenerativne spremembe v tkivih **SIN.:** sirasta degeneracija, degeneratio caseosa, **maščobna** ~ degeneracija celice ali tkiva zaradi povečanega odlaganja maščobnih kapljic **SIN.:** maščobna metamorfoza, degeneratio adiposa, **mucinozna** ~ sluzna degeneracija, **parenhimska** ~ degeneracija celic organov iz parenhima (npr. jeter, ledvic) **SIN.:** degeneratio parenchymatosa, **sirasta** ~ kazeozna degeneracija, **sluzna** ~ degeneracija, pri kateri se nabira sluzasta snov v medcelični **SIN.:** mucinozna degeneracija, degeneratio mucinosa, **vakuolarna** ~ tvorba vakuolam podobnih praznih prostorov

v celicah, **voskasta** ~ Zenkerjeva (F. A.) degeneracija, **Zenkerjeva (F. A.)** ~ hialina degeneracija in nekroza prečnogrogastih mišic (skeletalnih in srčne), zaradi katerih je spremenjena mišica belorumenkasta in suha, podobna vosku **SIN.:** voskasta degeneracija, Zenkerjeva (F. A.) nekroza
SIN.: degeneratio
2. spreminjanje organizma ali vrste organizmov na slabše
SIN.: izroditev

degeneratio -onis ž [degenerácijo -ónis] degeneracija (1):

~ **adipósa** maščobna degeneracija, ~ **amyloidea** amiloidna degeneracija, ~ **caseósa** kazeozna degeneracija, ~ **cýstica ovárij** cistična degeneracija jajčnika, ~ **fibrinóides** fibrinoidna degeneracija, ~ **fibrinósa** fibrinska degeneracija, ~ **glycogénica** glikogenska degeneracija, ~ **hyalínea** hialina degeneracija, ~ **hydrópica** hidropična degeneracija, ~ **mucinósa** sluzna degeneracija, ~ **parenchymatósa** parenhimska degeneracija

degeneratíven -vna -o nanašajoč se na degeneracijo: ~a sprememba

deglutícija -e ž požiranje

dehelmintizácija -e ž odpravljanje helmintov (npr. trakulj)

dehidrácija -e ž **1.** kemični odvzem vode iz molekule
2. odvzem ali izguba vode, tekočine iz tkiva, organizma:
dizenteríjska ~ dehidracija zaradi pogostega iztrebljanja vodenega fecesa pri dizenteriji
PRIM.: izsušitev
3. primanjkljaj vode v organizmu
SIN.: izsušenost (1)

dehidrírán -a -o **1.** ki mu je bila odvzeta voda: ~o tkivo

2. ki mu primanjkuje, je izgubil preveč vode, tekočine: ~o tele
SIN.: izsušen (1)

dehidrogenácija -e ž odstranjevanje vodika iz spojine

dehidrogenáza -e ž oksidoreduktaza, ki katalizira odstranjevanje vodika z enega substrata (donorja vodika) in prenašanje vodika na drugi substrat (akceptor vodika)

dehidrohólesteról -a m sterol v koži ali drugem živalskem tkivu, ki se spremeni v vitamin D, če se obseva z ultravijolično svetlobo

dehidroretinól -a m vitamin A₂

dehidrotésterón -a m androgen, produkt redukcije testosterona z encimi, prisoten predvsem v akcesornih spolnih žlezah in koži

dehiscénca -e ž spontano odpiranje rane, navadno zaradi pretrganja šivov ali robov rane
SIN.: dehiscencia

dehiscencia -ae ž [dehiscéncija] dehiscencia

dehiscíran -a -o ki se je spontano odprl: ~a rana

dehiscírati -am dov. in nedov. **1.** odpreti zašito rano
2. spontano se odpreti: rana ~a

deionizácija -e ž izločitev ionov mineralnih snovi iz vode

deionizíran -a -o ki je nastal z deionizacijo:
~a voda

Deiters, Otto Fridrich Karl [dájters óto frídrih kárl] (1834–1863) nemški anatom

Deitersov -a -o v zvezi:
nevron ~ega tipa

dejávník -a m kar deluje, vpliva na kaj ali povzroča določeno dogajanje:
~ tveganja dejavnik, ki ogroža zdravje, **stresni** ~ stresor
SIN.: faktor

dejékt -a m izloček (1)

dekalcfikácija -e ž dekalcinacija

dekalcinácija -e ž izguba ali odstranitev kalcijevih soli iz tkiv, zlasti iz kostnega tkiva (npr. pri osteomalaciji)
SIN.: dekalcfikacija, razapnitev
PRIM.: demineralizacija (1)

dekantírati -am nedov. in dov. odlivati, odliti bistro tekočino z usedline

dekapitácija -e ž obglavljenje

dekapsidácija -e ž razpad kapside viriona med razmnoževanjem v celici gostitelja

dekapsulácija -e ž izluščenje organa, tkiva iz ovojnice:
~ ledvice
SIN.: decapsulatio

dekapsulírati -am dov. in nedov. izluščiti organ, tkivo iz ovojnice

dekarboksilácija -e ž odstranitev karboksilne skupine iz molekule organske spojine, pri čemer se sprošča ogljikov dioksid
PRIM.: karboksilacija

dekarboksiláza -e ž liaza, ki katalizira dekarboksilacijo

dekarbonizácija -e ž odstranitev ogljikovega dioksida iz krvi v pljučih

dekloríranje -a s odstranjevanje presežka aktivnega klora: ~ vode

dekókt -a m napitek, dobljen s kuhanjem (30 minut pri 90 °C) zdravnih rastlin, ki se še vroč precedi
SIN.: prevretek, zavretek, decoctum

dekompenzácija -e ž odpoved:
kardialna ~ odpoved srca (2), ~ **srca** odpoved srca (2)

dekompenzíran -a -o ki popušča, odpoveduje:
~a kardiomiopatija, ~o srce, ~i šok
SIN.: decompensatus
PRIM.: nekompenzíran

dekompresija -e ž izenačevanje tlaka v telesu z atmosferskim tlakom:
želodčna ~ dekompresija tlaka v želodcu s sondo (predvsem pri akutni dilataciji želodca pri psih in konjih)

dekompresíjski -a -o nanašajoč se na dekompresijo:
~a punkcija

dekontaminácija -e ž uničevanje in odstranjevanje mikroorganizmov, kemičnih strupov, radioaktivnih snovi s površine predmetov, telesa

dekornuácija -e ž kirurška odstranitev rogov domačim živalim, da bi bile primernejše za vzrejo v večjih skupinah

dekortikácija -e ž odstranitev zunanjšega sloja tkiva katerega koli organa (pri sekciji): ~ možganov

dekstrán -a m polimer glukoze z veliko molekularno maso

dekstrín -a m škrobovina

dékstrodeviácija -e ž odklon na desno: ~ nosnega pretina, ~ prašičjega rilca

dékstroglukóza -e ž dekstroza

dékstropozicija -e ž stanje, položaj, pri katerem kaj, npr. organ, spremeni lego bolj na desno:
~ **srca** prirojena napaka v legi srca, pri kateri srce leži bolj v desni polovici prsnega koša **sin.:** dextropositio cordis **prim.:** situs inversus cordis
SIN.: dextropositio

dékstroskolíóza -e ž ukrivljenost hrbtenice v desno

dekstrovêrzija -e ž zasok organa v desno:
~ **maternice** poseg, s katerim se maternica obrne v desno, da se olajša porod
SIN.: dextroversio

dekstróza -e ž v desnosučni stereoisomer glukoze
SIN.: dekstroglukoza, D-glukoza

dékstrozurija -e ž izločanje dekstroze z urinom
PRIM.: glikozurija, glukozurija

dekubitálen -lna -o nanašajoč se na dekubitus:
~a nekroza, ~a rana, ~i ulkus
SIN.: decubitalis

dekúbitus -a m **1.** preležanina
2. lega (2)

dekusácija -e ž prekrížanje (1):
~ **kromosomov** prekrížanje kromosomov

dél -a m 1. kar z drugimi sestavinami tvori celoto: **ciliarni ~ mrežnice** del mrežnice, ki oblikuje žarkovnik od zadaj in nima čutilne funkcije **sin.:** žarkasti del mrežnice, pars ciliaris retinae, **ezofagogastrični ~ želodca** želodčno-požiralnikov del želodca, **grtni ~ žrela** del žrela, v katerega sega začetni del grla **sin.:** laringofarinks, laryngopharynx, pars laryngea pharyngis, **kardialni ~ želodca** začetni del želodca ob vstopišču požiralnika s kardialnimi žlezami **sin.:** pars cardiaca, **koščeni ~ ušesne troblje** del ušesne troblje, ki ima steno iz kostnine, **nosni ~ žrela** zgornji del žrela nad mehkim nebom, ki komunicira z nosno votlino **sin.:** nazofarinks, nasopharynx, pars nasalis pharyngis, **optični ~ mrežnice** vidni del mrežnice, **pilorični ~ želodca** del želodca ob pilorusu **sin.:** pars pylorica, **skalnični ~ senčnice** najtrši del senčnice, v katerem so deli notranjega ušesa (preddvor, koščeni polž in polkrožni kanali) **sin.:** pars petrosa ossis temporalis, **slepi ~ mrežnice** del mrežnice, ki prekriva žarkovnik in šarenico od zadaj in nima fotoreceptorjev **sin.:** pars caeca retinae, **ustni ~ žrela** srednji del žrela pod mehkim nebom, ki komunicira z ustno votlino (njegov svod oblikuje nebo, dno pa koren jezika) **sin.:** orofarinks, oropharynx, pars oralis pharyngis, **vidni ~ mrežnice** glavnina mrežnice, ki vsebuje fotoreceptorje **sin.:** optični del mrežnice, pars optica retinae, **žarkasti ~ mrežnice** ciliarni del mrežnice, **želodčno-požiralnikov ~ želodca** končni del požiralnika in začetni del želodca (mesto, kjer se lahko razvije ezofagogastrični ulkus pri prašičih); ezofagogastrični del želodca, **žleznati ~ želodca** žlezovnik

SIN.: pars

2. v zvezah:

konstantni ~i imunoglobulina odseki na težki in lahki verigi imunoglobulina iz sorazmerno stalnih zaporedij aminokislin, **variabilni ~i imunoglobulina** odseki na težki in lahki verigi imunoglobulina iz variabilnih zaporedij aminokislin, ki tvorijo vezalna mesta za antigen

délavka -e ž v zvezi:

čebela ~

délec -lca m v zvezah:

~ **alfa** žarek alfa, ~ **beta** žarek beta

delécija -e ž izguba delca genetske snovi v kromosomu

PRIM.: insercija (2)

délen -lna -o nanašajoč se na del (1):

~a gastrektomija, ~a resekcija

SIN.: parcialen, partialis

delítev -tve ž 1. razpolovitev celice ali njenih delov za razmnoževanje: ~ bakterij

celična ~ razdelitev celice na dve hčerinski celici, **holoblastična** ~ popolna delitev jajčeca,

jedrna ~ mitoza, **mejotska** ~ mejoza, **mitotska** ~

mitoza, **redukcijska** ~ faza celične delitve, med katero se število kromosomov zmanjša od diploidnega na haploidno število

2. v zvezi:

dihotomna ~ razvejičenje anatomske strukture v dva kraka

delítven -tna -o nanašajoč se na delitev:

~o vreteno, ekvator ~ega vretena, mikrotubuli ~ega vretena, vlakna ~ega vretena

delomórfen -fna -o dokončno oblikovan: ~a celica

PRIM.: adelomorfen

delováanje -a s 1. učinkovanje česa na kaj:

antibakterijsko ~ razkužila, asinergično ~

mišič, ~ strupa, ~ zdravila, dolgotrajno ~

antibiotika, protibakterijsko ~

antagonistično ~ antibiotikov nasprotno delovanje

dveh ali več antibiotikov, apliciranih sočasno,

avtokrino ~ hormona povratno regulatorno

delovanje hormona na isto endokrino žlezo,

ki ga izloča, **inotropno ~ zdravila** delovanje

zdravila na moč srčnih kontrakcij, **kumulativno ~**

antibiotika pojačan in podaljšan učinek

antibiotika zaradi njegovega kopičenja v

organizmu po večkratni aplikaciji ali zaradi

počasnejšega izločanja **sin.:** kumulativni učinek

antibiotika, **medsebojno ~ zdravil** učinki sočasno

apliciranih zdravil (npr. sinergistično delova-

nje antibiotikov), **sinergistično ~ antibiotikov**

učinkovanje dveh ali več sočasno apliciranih

antibiotikov, katerih združeni učinek je večji,

kot bi ga bilo možno doseči s posameznim

antibiotikom (npr. sinergistično delovanje

penicilina in streptomicina), **supresijsko ~**

zdravila delovanje, ki inhibira učinek zdravila

2. funkcija:

avtonomno ~ srca avtomatizem srca

déloven -vna -o nanašajoč se na delo:

~a kondicija, ~i konj, ~a obremenitev

Deltaretrovirus [délta-retrovírus] rod virusov

iz družine Retroviridae, v katerem sta

virus sindroma mačje pridobljene imunske

pomanjkljivosti in virus enzooske goveje

levkoze

deltoíden -dna -o podoben veliki grški črki delta:

~a mišica

SIN.: deltoideus

deltoídeus -a -um [deltojídeus] deltoíden:

músculus ~

demarkácija -e ž razmejitev in ločevanje

odmrlega ali vnetega tkiva od zdravega

demarkacijski -a -o nanašajoč se na

demarkacijo:

~a črta

demielinizácija -e ž razkroj ali izguba mielinske

ovojnice

SIN.: demyelinisatio

demineralizácija -e ž **1.** čezmerno izgubljanje mineralov (anorganskih soli), predvsem iz kostnega tkiva in zob

SIN.: halistereza, halisteresis

PRIM.: dekalcinacija

2. odstranjevanje anorganskih soli iz vode

demineraliziran -a -o ki je izgubil minerale (anorganske soli) ali so ti bili odstranjeni:
~a kost, ~a voda

demineralizirati -am nedov. in dov. čezmerno izgubljati minerale (anorganske soli), predvsem iz kostnega tkiva

démodeks -a m kožna zajedavska pršica iz rodu *Demodex*, ki povzroča demodikozo pri živalih in človeku

Demodex [démodeks] rod pajkovcev iz skupine pršic, ki zajedajo kožo:
~ **cánis** demodeks, ki povzroča demodikozo pri psu, ~ **équi** demodeks, ki povzroča demodikozo pri konju, ~ **folliculórum** demodeks, ki povzroča demodikozo pri človeku

demodikóza -e ž bolezenske spremembe v dlačnih foliklih in lojnicah, ki jih povzročajo demodeksi

demulcènt -ènta m blažilo

demyelinisatio -onis ž [demijelinizácijo -ónis] demielinizacija

denaturácija -e ž **1.** spreminjanje strukture in biološke aktivnosti beljakovin ali nukleinskih kislin, npr. s toploto ali kemičnimi snovmi, pri čemer ostanejo kovalentne vezi neprekinjene: **reverzibilna** ~ denaturacija, pri kateri potekajo spremembe v obeh smereh

2. dodajanje kake snovi (npr. metanola) drugi snovi (npr. etanolu), ki drugo snov napravi neužitno, sicer pa je ne spremeni

denaturánt -a m snov, ki ireverzibilno ali reverzibilno spremeni prvotne lastnosti druge snovi, tkiva ali celic

denaturíran -a -o ki je spremenjen z denaturacijo (2):
~i alkohol, ~a sol

dendrit -a m vsak od razvejenih nitastih podaljškov nevrona, po katerem se prenašajo dražljaji proti perikarionu
SIN.: nevrodendrit

PRIM.: akson

dendritičen -čna -o drevasto razvejen:
~a celica

dendritski -a -o nanašajoč se na dendrit:
~ tm

denervácija -e ž prekinitve zveze med živcem in organom ali delom organa s posledično paralizo organa

denitrifikácija -e ž **1.** prehanje nitratov ali

nitritov v plinasti dušik pod vplivom nekaterih talnih bakterij

2. odstranjevanje dušika iz kake snovi ali spojine

denitrogenácija -e ž izločanje dušika iz pljuč in telesnih tkiv z vdihavanjem plinov brez dušika

dens dentis m [déns] zob (1):

ápxes rádícis déntis, canális rádícis déntis, cáries -ium, cávum déntis, cêrvix déntis, cóllum déntis, coróna déntis, erúptio déntis, extráctio déntis, luxátio déntis, púlpa déntis, rádix déntis, reténtio déntis, subluxátio déntis

~ **caninus** **1.** podočnik **2.** derač **3.** čekan,

~ **es decidui** mlečno zobovje, ~ **impáctus**

impaktirani zob, ~ **incisivus** sekalec, ~ **in**

dénte zob v zobu, ~ **moláris** meljak, ~

permánens stalni zob, ~ **es permanétes**

stalno zobovje, ~ **praemoláris** predmeljak,

~ **reténtus** zaostali zob, ~ **sectórius** lomilec,

~ **súpernuméricus** nadštevilni zob

dentálen -lna -o zoben:

~a fistula, ~a fluoróza, ~a plošča, ~a radiobiologija, ~a senescencia

dentális -e [déntális] zoben:

alvéolus ~, árcus ~, canaliculus ~, fistula ~, pulvínus ~

dentatus -a -um [dentátus] nanašajoč se na strukturo, ki ima podaljške v obliki zob

Dentex vulgaris [dénteks vulgáris] zobatec

dentícija -e ž **1.** zobljenje:

težavna ~ težavno zobljenje

2. že izrasli zobje:

mlečna ~ mlečno zobovje, **stalna** ~ stalno zobovje

dentín -a m zobovina

dentínalis -e [dentinális] dentinski:

canaliculus ~

dentinogenesis -is ž [dentinogénezis]

oblikovanje zobovine

dentínski -a -o nanašajoč se na zobovino:

~i kanalček

SIN.: dentinalis

dentinum -i s [dentinum] zobovina

dentitio -onis ž [denticíjo -ónis] zobljenje:

~ **diffícilis** težavno zobljenje

déntoalveoláren -rna -o nanašajoč se na zob in zobno alveolo:

~a cista

dentogén -a -o izhajajoč iz zoba:

~a cista

SIN.: odontogen, dentogenes

dentogenes -es [dentogénes] dentogen:

cýstis ~

denudácija -e ž odstranitev ali razkroj vrhnjice, sloja kože ali sluznice

SIN.: ogulitev

D

deodorácija in **dezodorácija** -e ž odstranjevanje neprijetnega vonja: ~ vode, ~ zraka

deodoránt in **dezodoránt** -a m sredstvo za odstranjevanje neprijetnega vonja (npr. na telesu, v krmi, v prostoru)
SIN.: odorant (2)

deoksigenácija in **dezoksigenácija** -e ž odvzemanje ali izguba kisika iz spojine

deoksigeniran in **dezoksigeniran** -a -o ki ima odstranjen molekularni kisik:
~i hemoglobin, ~a kri
PRIM.: oksigeniran

deóksihemoglobín in **dezóksihemoglobín** -a m hemoglobin, ki je oddal kisik

deoksihólen in **dezoksihólen** -lna -o v zvezi:
~a kislina

deóksinukleotíd in **dezóksinukleotíd** -a m deoksiribonukleotid

deóksinukleozíd in **dezóksinukleozíd** -a m deoksiribonukleozid

deóksiribonukleáza in **dezóksiribonukleáza** -e ž nukleaza, ki katalizira hidrolizo in razcep deoksiribonukleinske kisline do stopnje prostih nukleotidov (proizvaja jo trebušna slinavka)
SIN.: DNaza
PRIM.: eksonukleaza, endonukleaza

deóksiribonukleínski in **dezóksiribonukleínski** -a -o v zvezah:
~a kislina, ribosomska ~a kislina

deóksiribonúkleoproteín in **dezóksiribonúkleoproteín** -a m spojina ribonukleinske kisline in beljakovine

deóksiribonukleotíd in **dezóksiribonukleotíd** -a m deoksiribonukleozid, vezan z estrsko vezjo z enim ostankom, dvema ali tremi zaporedno vezanimi ostanki fosforjeve kisline
SIN.: deoksinukleotid

deóksiribonukleozíd in **dezóksiribonukleozíd** -a m nukleozid, ki ima purinsko ali pirimidinsko bazo, vezano na deoksiriboza
SIN.: deoksinukleozid

deóksiribóza in **dezóksiribóza** -e ž riboza v deoksiribonukleinski kislini, pri kateri je ena hidroksilna skupina zamenjana z atomom vodika

deontologija -e ž etična in pravna načela, ki urejajo dolžnosti določenega stanu ali poklica: medicinska ~, veterinarska ~

deontolóški -a -o nanašajoč se na deontologijo:
~ kodeks

depedikulácija -e ž razuševanje

depigmentácija -e ž izguba pigmenta
SIN.: depigmentatio
PRIM.: vitiligo

depigmentatio -onis ž [depigmentácijo -ónis] depigmentacija

depilácija -e ž odstranitev dlak (npr. s pinceto, kemikalijami ali z rentgenskimi žarki)
SIN.: epilacija

deplecija -e ž prevelika izguba telesnih snovi ali tekočin in stanje po izgubi: ~ semenske tekočine, ~ sperme

depó -ja m **1.** mesto v organizmu, kjer se snovi odlagajo in kopičijo, od koder se razporejajo na mesto učinka: ~ glikogena, ~ kalcija
2. zaloga zdravila, vnesena v telo za podaljšano delovanje

depójski -a -o nanašajoč se na depo (2):
~ penicilin

depolarizácija -e ž nevtralizacija ali sprememba smeri polarizacije:
~ **membrane** sprememba membranskega potenciala proti manj negativni ali proti pozitivni vrednosti (npr. pri vzbujenju nevrona ali skeletnega mišičnega vlakna)

depolimerizácija -e ž razpad polimera na monomere

depozít -a m **1.** skupek snovi v tkivu ali celici: ~ hemosiderina, lipidni ~
2. trda ali mehka snov, ki se drži zoba

depresija -e ž zmanjšano zanimanje za okolico, zmanjšan odziv na zunanje dražljaje

depresóren -rna -o nanašajoč se na kaj, kar povzroči znižanje, potiskanje navzdol:
~a mišica, ~i živec

depressor -oris m [deprésor -óris] v zvezah: *músculus* ~, *músculus* ~ *lábbi inferiórís*, *músculus* ~ *lábbi superiórís*, *nêrvus* ~

deproteinizácija -e ž odstranitev beljakovin

depuratus -a -um [depurátus] prečiščen:
spírítus ~

deráč -a m močen podočnik pri zvereh (npr. pri psu, mački, volku)
SIN.: dens caninus (2)

deratizácija -e ž sistematično uničevanje škodljivih glodavcev, zlasti podgan in miši

derivácija -e ž **1.** izločevanje (npr. fecesa, urina) iz organizma
2. usmerjanje telesnih tekočin iz enega področja organizma v drugo, da bi se zmanjšala aktivnost bolnega področja
SIN.: revulzija

derivánt -a m pripravek, ki utrt ali vsrkan v kožo (preko različnih obkladkov) preusmeri telesne tekočine iz enega področja v drugo področje
SIN.: revulziv

derivát -a m **1.** spojina, pridobljena iz druge spojine z mehanskim ali kemičnim čiščenjem:

krvni ~ snov, pridobljena iz krvi (npr. za hemoterapijo), **prečiščeni proteinski** ~ izvleček kulture povzročiteljev tuberkuloze (navadno bakterija *Mycobacterium bovis*), ki se uporablja za tuberkulinski test **krat.:** PPD

2. v zvezi:

kožni ~ modificirana tvorba vrhnjice (npr. dlaka, kopito, parkelj, krempelj, rog) in kožne žleze (znojnice, lojnice, mlečna žleza) **sin.:** kožni adneks, kožni privesek

derma -atis s [dërma] koža

Dermacentor [dermacéntor] rod kloпов iz družine Ixodidae:

~ **reticulátus** dermacentor, razširjen v Evropi, Aziji in Ameriki, prenašalec babezioze pri konjih

dermacéntor -ja m klop iz rodu *Dermacentor*

dermalgija -e ž bolečina v koži

dermanisus -a m pršica iz rodu *Dermanyssus*

Dermanyssus [dermanísus] rod zajedavcev pri ptičih iz skupine pršic:

~ **gallinae** kokošja pršica

dermátik -a m zdravilo za kožno bolezen

dermatitis -a m vnetje kože z značilnimi znaki, ki zajema tudi usnjico:

virus vozličastega ~a

aktinični ~ dermatitis zaradi sevanja **sin.:**

dermatitis actinica, **alergijski** ~ dermatitis

zaradi alergije **sin.:** dermatitis allergica,

atopični ~ alergijski dermatitis psov, ki

ga spremlja kihanje, soljenje in srbenje,

interdigitalni ~ medprstna nekrobaciloza,

intertriginozni ~ intertrigo, **kontaktni** ~ dermati-

tis, ki ga izzove ponovni stik z alergenom

(oblika takojšnje preobčutljivosti), **mikotični** ~

dermatitis, ki ga povzročajo glivice, **piogeni** ~

dermatitis z gnojenjem, **radiacijski** ~ radio-

dermatitis, **seboroični** ~ kronično vnetje kože

s povečanim izločanjem loja in luščenjem

vrhnjice **sin.:** lojevica, seboreja (2), dermatitis

seborrhoica, seborrhoea, **solarni** ~ sončni

dermatitis, **sončni** ~ dermatitis, ki ga povzroča

pretirano izpostavljanje sončnim žarkom

sin.: solarni dermatitis, dermatitis solaris,

stafilokokni ~ stafilodermija, **vozličasti** ~ bolezen

pri govedu z vozlički po vsej površini kože, ki

jo povzroča virus vozličastega dermatitisa **sin.:**

bolezen vozličaste kože pri govedu, lumpy

skin disease

SIN.: dermatitis (lat.)

dermatitis -idis ž [dermatítis] dermatitis:

~ **actinica** aktinični dermatitis, ~ **allèrgica**

alergijski dermatitis, ~ **eczematósa** dermatitis

madidans, ~ **interdigitális** medprstna nekro-

baciloza, ~ **mádidans** vnetje kože, pri katerem

je površje kože vlažno, vrhnjica pa razpada

in je pastozna **sin.:** dermatitis eczematosa,

eczema madidans, ~ **pustulósa** kontagiozni

ektim ovc in koz, ~ **seborrhóica** seboroični

dermatitis, ~ **soláris** sončni dermatitis,

~ **verrucósa** mahovnice

dermatofilóza -e ž kronična hiperkeratoza

kože domačih in divjih prežvekovalcev, ki jo

povzroča bakterija *Dermatophilus congolensis*

SIN.: streptotrihoza

dermatófilus -a m bakterija iz rodu

Dermatophilus

dermatofít -a m plesen iz rodov *Microsporum*,

Trichophyton, *Epidermophyton*, *Arthroderma*,

Nannizzia, ki povzroča dermatofitozo:

nespolni stadij ~a, spolni stadij ~a

anamorfni ~ anamorf, **antropofilni** ~ dermatofit, ki

ima afiniteto do človeka, **telemorfni** ~ telemorf,

zoofilni ~ dermatofit, ki ima afiniteto do živali

(npr. *Trichophyton equi*, *Trichophyton gallinae*)

dermatofitija -e ž zastar. dermatofitoza

dermatofitóza -e ž nalezljiva kožna bolezen, ki

jo povzroča dermatofit (npr. mikrosporoza,

trihofitoza)

SIN.: dermatofitija, lišaj (3), epidermomycosis

dermatográf -a m pisalo za označevanje,

zaznamovanje po koži

dermatografizem -zma m pojavljanje rdečih

prog na koži po drgnjenju s topim predmetom

SIN.: avtografizem, dermografizem

dermatologija -e ž veja medicine, veterine, ki

se ukvarja z ugotavljanjem in zdravljenjem

kožnih bolezni

dermatolóški -a -o nanašajoč se na

dermatologijo:

~a klinika

dermatóm -a m **1.** kožni segment, ki ga oživčuje

en spinalni živec

2. kirurški nož za jemanje kožnih

transplantatov

dermatomikóza -e ž kožna bolezen, ki jo

povzročajo glivice (npr. dermatofitoza)

SIN.: kožna mikoza, dermatomycosis,

mycodermatitis

dermatomycosis -is ž [dermatomikózis]

dermatomikoza

dermatopatija -e ž kožna bolezen

dêrmatopatologija -e ž veda, ki proučuje kožne

bolezni

Dermatophilaceae [dermatofiláceje] družina

gramsko pozitivnih nitastih bakterij iz reda

Actinomycetales z rodом *Dermatophilus*

Dermatophilus [dermatófilus] rod nitastih

bakterij iz družine Dermatophilaceae, ki se

vejičijo in proizvajajo zoospore:

~ **congólensis** bakterija, ki povzroča

dermatofilozo

SIN.: *Streptothrix*

D

dermatoragija -e ž krvavitev v koži ali iz kože

dermatoskleróza -e ž kronična omejena ali splošna zadebelitev ali zatrditev kože in podkožja s kronično atrofijo vrhnjice (spremljajoči pojav pri raznih boleznih)

dermatospázem -zma m krč kožne mišice

dermatotrópen -pna -o ki ga privlači koža: ~i virus
~ a plesen
SIN.: dermatopen

dermatóza -e ž katera koli nevnetna kožna bolezen

dermatozoonóza -e ž kožna bolezen, skupna ljudem in živalim (npr. nekatere dermatofitoze)

dermis -idis ž [dêrmis] usnjica

dermografizem -zma m dermatografizem

dermolizin -a m toksin pri nekaterih vrstah bakterij, ki uničuje celice kože

dermopatija -e ž kožna bolezen

dermotrópen -pna -o dermatotropen

desalinizácija -e ž razsoljevanje

descendénca -e ž **1.** izhajanje višje razvitih bitij iz nižje razvitih
2. potomstvo

descendénčen -čna -o nanašajoč se na descendenco (1):
~a teorija

descendens -entis [descéndens -éntis]
descendenten:
aórta ~, artêria génus ~, artêria palatína ~, cólon ~

descendènt -ênta m potomec

descendénnten -tna -o ki poteka navzdol:
~a aorta, ~i kolon, ~i krak pulznega vala, ~a urografija, ~o vnetje
SIN.: navzdolnji, descendens

descensus -us m [descéznus] descensus:
~ **téstitis** descensus moda

descéznus -a m spuščanje kakega organa ali dela organa (med razvojem):
~ **moda** spust moda iz trebušne votline v modnik (med razvojem) **SIN.:** descensus testis
SIN.: descensus

desenzibilizácija -e ž **1.** odprava preobčutljivosti
2. zmanjšanje ali odprava alergijske reakcije

desèti -a -o v zvezi:
~ možganski živec

desikácija -e ž izsušitev

desikánt -a m sredstvo, ki odstranjuje vlago

desinsertio -onis ž [dezinsêrcijo -ónis] dezinsercija

deskvamácija -e ž ločevanje epitelija od kože, sluznice
SIN.: eksfoliacija, defurfuracija

desmitis -idis ž [dezmitis] dezmitis

Desmodus rotundus murinus [dezmodús rotúndus murínus] pravi vampir

désni -a -o v zvezah:

~ atrij, ~o atrioventrikularno ustje, ~a atrioventrikularna zaklopka, ~a gastrična arterija, ~a gastrična vena, ~a gastroepiploična arterija, ~a gastroepiploična vena, ~ jetrni reženj, ~ jetrni vod, ~a kolonova arterija, ~a koronarna arterija, ~ limfni vod, ~ mezgovod, ~a pljučna arterija, ~o pljučno krilo, ~a pulmonalna arterija, ~o srce, ~ srčni predvor, ~ srčni prekat, ~ srčni ventrikel, ~a venčna arterija, ~a želodčna arterija, ~a želodčna vena
SIN.: dexter
OKR.: D (3), dex.

desnostránski -a -o nanašajoč se na desno stran:
~a srčna insuficienca

desnosúčen -čna -o ki se suče v desno:
~i dlačni vrtinec

desórpcija -e ž sproščanje absorbiranih in adsorbiranih snovi

despiralizácija -e ž odvijanje nitaste strukture DNK iz vijalice:
~ **kromosoma** podaljšanje in stanjšanje kromosoma zaradi odvitja molekule DNK na mestih aktivacije genov **prim.:** spiralizacija kromosoma

destilácija -e ž uparjanje tekočine in ponovno utekočinjenje:
~ **vode** destilacija za pridobivanje kemično čiste vode **SIN.:** prekap vode
SIN.: prekap

destilát -a m proizvod destilacije
SIN.: prekapina

destilirán -a -o pridobljen z destilacijo:
~a voda, dvakrat ~a voda
SIN.: destillatus

destillátus -a -um [destilátus] destilirán:
áqua ~a

dételja -e ž krmna rastlina iz več rodov iz družine metuljnic, bogata z beljakovinami in kalcijem:
črna ~ krmna rastlina z rdeče vijoličnimi cvetovi v okroglih kobulih **SIN.:** travniška detelja, *Trifolium pratense*, **laška** ~ rdeča detelja, **navadna medena** ~ krmna rastlina z rumenimi ali belimi cvetovi v daljših kobulih **SIN.:** *Melilotus officinalis*, **nemška** ~ krmna rastlina z modro vijoličnimi cvetovi v kobulih **SIN.:** lucerna, *Medicago sativa*, **plazeča** ~ nizka detelja z belimi cvetovi **SIN.:** *Trifolium repens*, **rdeča** ~ detelja z ovalnimi listi in rdečimi cvetovi v podolgovatih kobulih **SIN.:** inkarnatka, laška detelja, *Trifolium incarnatum*, **travniška** ~ črna detelja

detergènt -ênta m **1.** spojina, ki zmanjšuje površinsko napetost
2. čistilno sredstvo (npr. milo ali milu podobna spojina), ki v vodni raztopini deluje čistilno in antibakterijsko (zaradi zmanjšane površinske napetosti)

determinácija -e ž določanje, ugotavljanje česa na podlagi lastnosti:
~ **mikroorganizma** določanje vrste mikroorganizma na podlagi njegovih morfoloških in biokemičnih značilnosti,
~ **spola** določanje spola glede na prisotnost ali odsotnost kromosoma Y

determinacijski -a -o nanašajoč se na determinacijo:
teratogeno ~o obdobje

determinánta -e ž kar kaj določa:
antigenska ~ molekula beljakovine na površini mikroorganizma, vezalno mesto za protitelo
sin.: epitop, ~ **patogenosti** lastnost, ki naredi kak organizem patogen (npr. kapsula pri bakteriji *Bacillus anthracis*, bakterijski toksini)

determiníran -a -o določen, izmerjen, ugotovljen:
~a bakterija

determiníranost -i ž v embrionalnem razvoju nastala dokončna opredelitev celic za razvoj določenega tkiva ali organa

detoksikácija -e ž razstrupljenje

detrákcija -e ž sprostitvev mišičnih vlaken
PRIM.: trakcija

detráktor -ja m naprava za širjenje kirurške rane

detrícija -e ž odstranjevanje z drgnjenjem

detritús -a m kašasta ali zrnasta gmota, ki nastaja pri odmiranju in razkroju celic ali tkiv
SIN.: detritus (lat.)

detritús -us m [detritus] detritus

detrusor -oris m [detrúzor] v zvezi:
músculus ~

detumescénca -e ž zmanjšanje nabrekliosti tkiva, organa zaradi upada kongestije

detur! [détur] pripis na receptu naj se izda!

OKR.: D (6)

PRIM.: da

Deuteromycetes [deuteromicétes] nepopolne glive

devaskularizácija -e ž zmanjšanje žilja, ki prehranjuje tkivo ali organ

devéti -a -o v zvezi:
~ možganski živec

devetogúb -a m prebiralnik

deviácija -e ž odklon od navadne lege ali smeri, stanja ali standarda:
~ **nosnega pretina** premaknitev, odklon nosnega pretina v stran (npr. pri atrofičnem rinitisu prašičev) **sin.**: deviatio septi nasi, ~ **prašičjega rilca** rilčna deviacija, ~ **žarka** kot, za katerega se žarek odkloni pri prehodu skozi optično napravo, tekočino, **rična** ~ odklon rilca pri atrofičnem rinitisu prašičev **sin.**: deviacija

prašičjega rilca, **standardna** ~ mera za razpršenost podatkov v statistiki
SIN.: deviatio

deviatio -onis ž [devijácijo -ónis] deviacija:
~ **sépti nási** deviacija nosnega pretina

devíca -e ž samica, ki ima še nepretrgan himen
SIN.: virgo

deviscerácija -e ž evisceracija

devíški -a -o **1.** nanašajoč se na devico:
~a kočica, ~a ploditev, ~o razmnoževanje

SIN.: virgin

2. v zvezi:

~o satje

devitalizácija -e ž zmanjšanje ali uničenje vitalnosti:

~ **zoba** uničenje ali odstranitev zobne pulpe

devitalizíran -a -o nanašajoč se na devitalizacijo:
~i zob

devorirati -am nedov. in dov. hlastno goltati, požirati brez žvečenja

deveropatija -e ž bolezen, ki je sekundarne narave glede na primarno bolezen

devtoplázma -e ž neživa sestavina citoplazme, zlasti rezervna hrana (npr. rumenjaki)

dex. [déks] okr. (dexter) desni

dexter -tra -um [dékster] desni:

artéria cólica ~a, artéria coronária ~a, artéria gástrica ~a, artéria gástroepiplóica ~a, artéria pulmonális ~a, átrium ~um córdis, dúctus hepáticus ~, dúctus lympháticus ~, lóbus hépatis ~, óstium atrioventriculáre ~um, púlmo ~, válva atrioventriculáris ~a, véna gástrica ~a, véna gástroepiplóica ~a, ventriculus ~ córdis

dextropositio -onis ž [dékstropozícijo -ónis] dekstropozicija:

~ **córdis** dekstropozicija srca

dextroversio -onis ž [dekstrovérzijo -ónis] dekstroversija

dezbariéra -e ž plitvo korito ali jarek, ki vsebuje razkužilo, postavljeno oziroma narejeno pred vhodom na farmo ali v hlev
SIN.: razkuževalna preproga

dezinfékcija -e ž razkužba:

sprotna ~ sprotna razkužba, **zaključna** ~ zaključna razkužba

dezinfekcijski -a -o razkuževalen:
~ aparat, ~o sredstvo

dezinficiens -a m razkužilo

dezinkarcerácija -e ž sprostitvev ukleščene črevesne vijuge

dezinsékcija -e ž uničevanje mrčesa s fizikalnimi ali kemičnimi sredstvi

dezinsekcijski -a -o nanašajoč se na dezinsekcijo:
~ aparat

D

dezinščerija -e ž odtrganje ali prerezanje kite ali mišice na nasadišču
SIN.: desinsertio

dezmálen -lna -o veziven:
 ~a osifikacija, ~o tkivo

dezmín -a m intermediarni miofilament, ki prečno povezuje miofibrile v območju črte Z enega skeletnega mišičnega vlakna

dezmítis -a m vnetje veziva, vezi, kit
SIN.: desmitis

dezmogén -a -o ki izvira iz veziva:
 ~a kontraktura

dezmografija -e ž slikanje, opis vezi, predvsem sklepnih

dezmoiden -dna -o nanašajoč se na vezivo, vez:
 ~o tkivo

dezmologija -e ž sindezmozologija

dezmopatija -e ž bolezen vezi

dezmoréksa -e ž raztrganje vezi

dežela -e ž v zvezah:
 bolezen škotske mejne ~e, virus bolezni škotske mejne ~e

dežévník -a m kolobarnik iz rodu *Lumbricus*:
navadni ~ deževnik, ki živi v zemlji in ob dežju prileze na dan (pri tem lahko pasivno prinese spore vraničnega prisada v takih območjih)
SIN.: *Lumbricus terrestris*

diabétes -a m presnovna bolezen s polidipsijo in poliurijo:
starostni ~ diabetes pri ostarelih živalih, predvsem pri psih
SIN.: diabetes (lat.)

diabetes -ae m [dijabétes] diabetes:
 ~ **insipidus** motnja zaradi poškodbe nevrohipofize, ki povzroča pomanjkanje vazopresina (posledica je nezmožnost reabsorpcije vode v ledvicah, pogosto uriniranje velikih količin urina ter velika žeja), ~ **méllitus** sladkorna bolezen

diabeticus -a -um [dijabétikus] diabetičen:
 cóma ~um

diabétičen -čna -o nanašajoč se na diabetes ali diabetika:
 ~a acidoza, ~i bolnik, ~a glukozurija, ~a ketonurija, ~a koma
SIN.: diabeticus

diabétič -a m bolnik, ki ima sladkorno bolezen
SIN.: diabetični bolnik

diabetogén -a -o ki lahko povzroči diabetes

diabróza -e ž propadanje stene kakega organa zaradi patoloških procesov:
 ~ žile

diaceturija -e ž acetonurija

díacilgliceról -a m diglicerid

diáda -e ž par kromatid, ki nastane po ločitvi tetrade na začetku mejoze

diaethylbarbituricus -a -um [díetilbarbitúrikus] dietilbarbituren:
 ácidum ~um

diafanoskóp -a m naprava za presvetljevanje tkiv, telesnih votlin

diafanoskopija -e ž transiluminacija

diafiza -e ž telo kosti:
 fraktura ~e

diaforéza -e ž hiperhidroza

diafrágemski -a -o preponski:

~o dihanje, ~a kupola, ~ peritonej, ~a plevra, ~a respiracija

diafragma -e ž **1.** prepona

2. vsaka opna ali struktura, ki pregrajuje ali zožuje telesni prostor

diafragmalgija -e ž bolečina v preponi
SIN.: frenalgija

diagnosis -is ž [díagnózis] diagnoza

diagnosticiranje -a s razpoznavanje, ugotavljanje in poimenovanje bolezni

diagnóstičen -čna -o nanašajoč se na diagnostiko in diagnozo: ~a katetrizacija
 avksiliarna ~a metoda, ~a abrazija, ~i algoritem, ~o cepljenje, ~a napaka, ~a punkcija, ~o sredstvo, pomožna ~a metoda

diagnóstik -a m **1.** specialist, ki se pretežno ukvarja z razpoznavanjem bolezni
2. diagnostično sredstvo

diagnóstika -e ž ugotavljanje bolezni in njenih vzrokov: rentgenska ~, ultrazvočna ~
citološka ~ citodiagnostika, **fizikalna** ~ diagnostika s fizikalnimi pregledi (avskultacija, palpacija, inspekcija, perkusija), **klinična** ~ diagnostika na podlagi klinične preiskave

diagnóza -e ž ugotovitev in poimenovanje bolezni:

bakteriološka ~ diagnoza na podlagi bakteriološke preiskave, **diferencialna** ~ diagnoza, ki temelji na določanju razlik glede na podobne bolezenske znake pri dveh ali več boleznih pri istem bolniku, **dubiozna** ~ dvomljiva diagnoza, **dvomljiva** ~ nezanesljiva diagnoza, ki vsebuje dvom **SIN.:** dubiozna diagnoza, **etiološka** ~ diagnoza, ki temelji na ugotovitvi vzroka ali povzročitelja bolezni, **klinična** ~ diagnoza, postavljena na podlagi preiskave brez laboratorijskih izvidov, **laboratorijska** ~ diagnoza na podlagi izvidov laboratorijskih preiskav, **patoanomska** ~ diagnoza na podlagi rezultatov obdukcije **SIN.:** patološkoanomska diagnoza, **patološko-anomska** ~ patoanomska diagnoza, **rentgenska** ~ diagnoza na podlagi preiskave z rentgenskim aparatom
SIN.: diagnosis

diagrafija -e ž rentgensko slikanje

dialíza -e ž ločevanje kristaloidov od koloidov v tekočini s polprepustno membrano:
~ **krvi** hemodializa

diámin -a m organska spojina z dvema aminoskupinama v molekuli

diapedesis -is ž [diapedézis] diapedeza

diapedéza -e ž aktivno prehajanje krvnih celic skozi nepoškodovano steno majhnih krvnih žil in kapilar v tkivo
SIN.: migracija (3), transmigracija, diapedesis
PRIM.: emigracija (2), eritrodiapedeza

diaphragma -atis ž [dijafrágma] prepona

diaphragmaticus -a -um [dijafragmátikus] preponski:
cúpula ~a, hêrnía ~a, pléura ~a

diaphysis -is in -eos ž [dijafízis] telo kosti:
fractúra ~eos

diapacentären -ma -o ki prehaja skozi posteljico:
~a infekcija, ~a okužba

diarêja -e ž driska:
virus akutne ~e prašičev, virus enzooske ~e prašičev, virus goveje virusne ~e
akutna ~ prašičev bolezen pri prašičih, ki jo povzroča virus akutne diareje pri prašičih, **enzooska ~ prašičev** nalezljivi gastroenteritis prašičev, **goveja virusna ~** kužna bolezen goveda, ki se kaže z drisko, stomatitisom, rinitisom in jo povzroča virus goveje virusne diareje **sin.:** mukozna bolezen **krat.:** BVD

diaréza -e ž uroragija

diaróičen -čna -o driskav: ~o tele

diarrhoea -ae ž [dijarêja] driska

diarthrosis -is ž [diarthrózis] diartroza

diartróza -e ž prosto gibljiv sklep, ki ima sklepna okrajka obdana s sklepno ovojnico
SIN.: abartikulacija (1), abartroza, pravi sklep, diarthrosis

diasklerálen -lna -o nanašajoč se na presvetljevanje očesa skozi beločnico:
~a svetilka

diastáza -e ž **1.** amilaza
2. končna faza diastole, v kateri kri priteka v srčni prekat počasneje, tlak venske krvi pa se nekoliko povečuje
3. nenormalna razmaknitev priležnih anatomskih struktur

diastéma -e ž prirojeni ali pridobljeni prostor med dvema sosednjima zoboma
SIN.: medzobna vrzel, diastema (lat.)

diastema -atis ž [dijastéma] diastema

diastématomielija -e ž prirojena vzdolžna razcepljenost hrbtenjače
SIN.: diastematomyelia

diastematomyelia -ae ž [dijastématomijélija] diastematomielija

diástola -e ž faza srčnega ciklusa, v kateri je srčna mišica ohlapna
SIN.: ohlapnitev srca
PRIM.: sistola

diastóličén -čna -o nanašajoč se na diastolo:
~i interval, ~i šum, ~i tlak

diatermija -e ž zdravljenje tkiva, organov s solarnim ali z mikrovalovnim obsevanjem, da se poveča lokalna temperatura

diatéza -e ž nagnjenost organizma h kaki bolezni ali skupini bolezni:
hemoragična ~ nagnjenost k nenormalnim krvavitvam **sin.:** diathesis haemorrhagica
SIN.: diathesis

diathesis -is ž [dijatézis] diateza:
~ **haemorrhágica** hemoragična diateza

diatrizoát -a m osnovna kemična sestavina vodo-topnega rentgenskega kontrastnega sredstva

diázoreákcija -e ž kemična reakcija za kvantitativno določanje bilirubina v telesnih tekočinah, pri kateri nastane azobilirubin

diázoskupina -e ž skupina =N₂, v kateri je dušik vezan na drug atom v molekuli, pogosto na atom ogljika

diázospojina -e ž spojina, pri kateri sta dva ogljikovodika vezana z diazoskopino

dicéfalus -a m spaček z dvema glavama
SIN.: bicefalus, bicephalus, dicephalus

Dicentrarchus labrax [dicentrárhús lábraks] brancin

dicephalus -i m [dicéfalus] dicefalus

dichromasia -ae ž [dikromázija] dikromazija

dicían -a m brezbarven, zelo strupen plin, spojina z radikalom iz dveh povezanih atomov ogljika, na katera je vezan po en atom dušika

dicroceliosis -is ž [dikrocelijózis] dikrocelioza

Dicrocoelium [dikrocelíjum] rod zajedavcev iz razreda metljajev:
~ **dendriticum** mali jetrni metljaj, ~ **lanceolátum** mali jetrni metljaj

Dictyocaulus [diktijokávluš] rod nematodov iz družine Metastrongylidae, ki zajedajo v pljučih:
~ **vivipárus** nematod, ki povzroča pri govedu, konju in jelenih atipično intersticijsko pljučnico

didelfija -e ž dvojna maternica

didelphys -is ž [didélfis] dvojna maternica:
úterus ~

dídermóm -a m teratom iz celic in tkiv, ki so se razvila iz dveh ključnih listov
SIN.: bidermom

didimalgija -e ž orhialgija

didimitis -a m orhitis

diditi -ja m insekticid, ki ga ni več dovoljeno uporabljati, ker je zelo odporen, strupen za živali, človeka in težko razgradljiv
OKR.: DDT

didymus -i m [dídimus] modo

diencefalon -a m neparni del sprednjih možganov, ki povezuje hemisferi in mu pripadajo epitalamus, talamus, hipotalamus in metatalamus
SIN.: medmožgani, vmesni možgani, diencephalon

diencephalon -i s [diencefalon] diencefalon

diénestról -a m polsintetični hormon z estrogenim delovanjem

diéta -e ž posebna, predpisana prehrana, zlasti za bolnike: brezmesna ~, mlečna ~
redukcijska ~ dieta z zmanjševanjem količine ali števila dnevnih obrokov
SIN.: dietna prehrana

diéten -trna -o nanašajoč se na dieto:
~a prehrana, ~a terapija

dietétičen -čna -o nanašajoč se na dietetiko:
~a kura, ~a mikroangiopatija

dietétika -e ž nauk o posebni in pravilni prehrani
SIN.: sitologija

dietétski -a -o v zvezi:
~a hepatoza

diétilbarbitúren -rna -o v zvezi:
~a kislina
SIN.: diaethylbarbituricus

diétilen -lna -o ki ima dve etilni skupini:
~i eter

difálus -a m spaček, ki ima deloma ali popolnoma podvojen penis ali klitoris

diferenciácija -e ž 1. določanje, razvrščanje glede na razlike:
~ mikroorganizmov razlikovanje mikroorganizmov na podlagi njihovih značilnosti
2. proces, v katerem celice ali tkivo med razvojem dobijo popolnoma individualne značilnosti

diferenciálen -lna -o nanašajoč se na razliko:
~o barvanje, ~a diagnoza, ~o gojišče

diferencíran -a -o razvojno ali funkcionalno dokončno razvit, spremenjen (npr. eritrociti v primerjavi z eritroblasti): ~a celica

difficilis -e [dificilis] težaven:
dentitio ~

difilobotrióza -e ž zajedavska bolezen, ki jo povzroča ribja trakulja
SIN.: diphyllobothriosis

difosfát -a m anion ali sol difosforjeve kisline:
kalcijev ~ kalcijeva sol difosforjeve kisline SIN.: kalcijev pirofosfat
SIN.: pirofosfat

difósforjev -a -o v zvezi:
~a kislina

difterija -e ž bolezen, za katero so značilne fibrinske membrane na žrelu, sapniku in v nosu:
vakcina proti kokošji ~i, virus kokošje ~e
kokošja ~ nalezljiva kužna bolezen kokoši in puranov, ki jo povzroča virus kokošje difterije SIN.: aviarna variola, ~ telet kužno vnetje ustne sluznice, ki ga povzroča bakterija *Fusobacterium necrophorum* SIN.: nekrotični stomatitis telet, ustna nekrobaciloza telet

difterijski -a -o nanašajoč se na difterijo:
~ krup, ~a membrana

difteróid -a m 1. mikroorganizem, podoben povzročitelju davice
2. vsak pripadnik rodu *Corynebacterium*, razen *Corynebacterium diphtheriae*, povzročitelja difterije pri človeku

difteróiden -dna -o podoben difteriji:
~a membrana, ~o vnetje
SIN.: psevdodifterijski

difussus -a -um [difúzus] difuzen:
peritonitis ~a, strúma ~a

difúzen -zna -o enakomerno razširjen, porazdeljen:
~i fibrozni alveolitis, ~a golša, ~i peritonitis, ~i plevritis, ~a struma
SIN.: diffusus

difuzíja -e ž spontano in naključno gibanje molekul ali delcev v tekočini ali plinih iz območja z večjo koncentracijo v območje z manjšo koncentracijo vse do izenačitve koncentracij v obeh področjih:
imunska ~ imunodifuzija, **predhodna** ~ antibiotika preddifuzija antibiotika, **preliminarna** ~ antibiotika preddifuzija antibiotika

digástricus -a -um [digástrikus] dvotrebušen:
músculus ~

digenéza -e ž izmenjava spolne (diploidne) in nespolne (haploidne) generacije

digestíja -e ž prebava

digestíven -vna -o prebaven:
~i aparat, ~a motnja

digestórij -a m zaprta (npr. zastekljena) omara, ki preprečuje širjenje škodljivih hlapov in plinov pri laboratorijskih preiskavah

digestorius -a -um [digestórius] prebaven:
apparátus ~

digitalín -a m kardiotonični glikozid iz rastline škrlatni naprtec
SIN.: digitalis
PRIM.: digitoksin, strofantin

digitális -a m žarg. digitalin

digitalis -e [digitális] prsten:

artériae ~es dorsáles commúnes, artériae ~es dorsáles própriae, artériae ~es palmáres commúnes, artériae ~es palmáres própriae, artériae ~es plantáres commúnes, artériae ~es plantáres própriae, nérvi ~es dorsáles commúnes, nérvi ~es próprii

Digitalis [digitális] rod dvoletnih rastlin ali trajnic Evrazije:

~ **lanáta** dlakavi naprstec, ~ **purpúrea** škrlatni naprstec

digitalizácija -e ž zdravljenje srčnega bolnika z glikozidi škrlatnega naprstca

digitigrád -a m poprstar

digitoksín -a m kardiotonični glikozid z dolgotrajnim delovanjem, dobljen iz listov in semen škrlatnega in dlakavega naprstca

PRIM.: digitalin, strofantin

digitus -i m [dígitus] prst:

músculi abductóres ~órum, músculus addúctor ~-i I, músculus exténsor ~-i I et II próprius, músculus exténsor ~-i I lóngus, músculus exténsor ~órum brévis, músculus exténsor ~órum commúnis, músculus exténsor ~órum laterális, músculus exténsor ~órum lóngus, músculus fléxor ~órum profúndus, músculus fléxor ~órum superficiális, ós ~-i ~ **mánus** prst na sprednji okončini, ~ **pédis** prst na zadnji okončini

díglicerid -a m glicerol z acilnima skupinama, povezanima z estrsko vezjo

SIN.: diacilglicerol

OKR.: DAG

digoksín -a m glikozid, pridobljen iz dlakavega naprstca s srednje dolgim kardiotoničnim učinkom

dihála dihál s mn. sistem organov za dihanje (nosnice, nosna votlina, žrelo, grlo, sapnik, pljuča):

bolezen dihal pri govedu, kronična bolezen dihal pri perutnini, polivalentna vakcina proti boleznim dihal pri govedu

spodnja ~ del dihal, ki obsega bronhuse v pljučih in pljučno tkivo, **zgornja** ~ del dihal, ki obsega nosnice, nosno votlino, žrelo, grlo, sapnik in oba glavna bronhusa

SIN.: dihalni sistem, dihalni organi, respiratorni aparat, apparatus respiratorius

dihálen -lna -o nanašajoč se na dihanje, dihala:

anestezijski ~-i sistem, citokromi ~-e verige, ~-i center, ~-i encimi, ~-i organi, ~-i plin, ~-e poti, ~-i sistem, ~-a sluznica, ~-o središče, ~-a veriga, ~-i volumen, ~-i zastoj, encimi ~-e verige

SIN.: respiratoren, respiratorius

dihanje -a s 1. osnovni življenjski proces živali, človeka in rastlin, ki izkoriščajo kisik iz zraka in izločajo produkte oksidacije (v glavnem vodo in ogljikov dioksid):

aerobno ~ biokemični procesi v celici, pri katerih se izkorišča kisik in nastajajo voda, ogljikov dioksid in adenoiztrifosfat **SIN.:**

aerobna respiracija, **anaerobno** ~ biokemični procesi, ki potekajo brez prisotnosti kisika **SIN.:** anaerobna respiracija, **celično** ~ proces v živi celici, pri katerem se organske spojine oksidirajo do končnih produktov, vode in ogljikovega dioksida, in se sprosti energija **SIN.:** notranje dihanje, tkivno dihanje, **notranje** ~ celično dihanje, **tkivno** ~ celično dihanje

SIN.: respiracija (1), respiratio

2. aktivno vsrkavanje zraka v dihala ter izločanje vode in ogljikovega dioksida:

frekvenca ~a

mehanika ~a

abdominalno ~ dihanje, pri katerem sodeluje predvsem prepona **SIN.:** diafragmско dihanje, diafragmška respiracija, trebušno dihanje, **agonalno** ~ težko, nepravilno dihanje s fazami apneje pred smrtjo, **akcelerirano** ~ plitvo dihanje, **avksilarno** ~ dihanje, pri katerem sodelujejo pomožne dihalne mišice, **Biotovo** ~ plitvo dihanje z izmeničnimi fazami apneje, povezano z okvarami dihalnega središča, **diafragmско** ~

abdominalno dihanje, **dvofazno** ~ dihanje s podvojenim izdihom, **globoko** ~ dihanje, pri katerem organizem vdihava in izdihava večjo količino zraka **SIN.:** batipneja, **neenakomerno** ~ dihanje z neenakomernimi presledki, **oteženo** ~ dihanje, pri katerem vidno sodelujeta prsni koš in prepona, **pektoralno** ~ prsno dihanje, **plitvo** ~ dihanje, pri katerem organizem pospešeno vdihava in izdihava manjše količine zraka **SIN.:** akcelerirano dihanje, pospešeno dihanje, **pospešeno** ~ plitvo dihanje, **pršno** ~ dihanje, pri katerem bolj sodeluje prsni koš, manj pa prepona **SIN.:** pektoralno dihanje, torakalno dihanje, **spontano** ~ normalno dihanje pod nadzorom dihalnega središča, **torakalno** ~ prsno dihanje, **trebušno** ~ abdominalno dihanje, **umetno** ~ umetno dovajanje zraka v pljuča

SIN.: pljučna ventilacija, respiracija (2), respiratio

3. zvok zraka, ki gre skozi dihalne poti in je slišen pri avskultaciji: **amforično** ~ dihanje, pri katerem je slišati zvok kakor iz steklenice, če se piha prek njenega grla (npr. pri kazeokavernozni obliki tuberkuloze) **SIN.:** amforična respiracija, **bronhialno** ~ dihalni zvoki z visoko frekvenco, ki se slišijo med vdihom in skozi ves izdih, **sakadirano** ~ dihanje, pri katerem je dihalni zvok med vdihom in izdihom na kratko prekinjen

SIN.: respiracija (3), respiratio

dihati -am nedov. aktivno vsrkavati zrak v dihala in ga izdihovati

dihibrid -a m potomec staršev, ki se od njiju razlikuje v dveh alelnih parih

dihibriden -dna -o nanašajoč se na dihibrida:

~o križanje

dihidrotestosterón -a m hormon z androgenim učinkom, aktivni metabolit testosterona

D

dihóričen -čna -o v zvezah:

~a dvojčka, ~a placenta

dihotómen -mna -o nanašajoč se na dihotomijo:

~a delitev, ~i ključ

dihotomija -e ž delitev, ločevanje, razdeljenost na dva dela (npr. bronhusov, žile)

dihťenje -a s plitvo dihanje nekaterih živali, npr. psa v poletni vročini

dihúr -ja m zver iz rodu podlasic, ki živi po nižinskih gozdovih

SIN.: *Mustela putorius*

dijodón -a m snov, ki se uporablja kot rentgensko kontrastno sredstvo

dijodtirozín -a m tirozin z dvema atomoma joda na obroču, predhodnik ščitničnih hormonov

OKR.: DIT

dikarboksilen -lna -o ki ima dve karboksilni skupini:

~a kislina

dikarióntski -a -o dvojedrn: ~a celica

díkloksacilin -a m polsintetični penicilin iz skupine izoksazolilpenicilinov, odporen proti betalaktamazi

dikrocelióza -e ž metljivost, ki jo povzroča mali jetrni metljaj (pojavlja se pri ovcah, govedu, jelenih in drugih živalih)

SIN.: dicroceliosis

díkromazija -e ž zaznavanje samo dveh barv, navadno modre in rumene

SIN.: dichromasia

dikróten -tna -o nanašajoč se na dikrotizem:

~a elevacija, ~i pulz

dikrotizem -zma m pojav dveh zobcev v pulznem valu

PRIM.: monokrotizem, trikrotizem

diktiosóm -a m sklad lamel, pritrjen na Golgijeve cisterne v citoplazmi evkariontske celice

díkumarín -a m dikumarol

díkumaról -a m sintetična kemična snov, ki inhibira sintezo protrombina v jetrih in deluje kot antikoagulans

SIN.: dikumarin

dilacerácija -e ž 1. raztrganina

2. izluščanje očesne leče pri katarakti

3. nepravilna rast zoba zaradi poškodbe med njegovim razvojem

dilatácija -e ž 1. normalno širjenje ali raztezanje prej skrčenega dela telesa ali organa (npr. zenice, sečnika)

SIN.: razširitev, dilatatio (1)

2. bolezenska razširitev cevastega ali votlega organa:

~ srca nenormalna razširitev srčnih votlin sin.: dilatatio cordis

SIN.: ektazija, razširitev, dilatatio (2), ectasia

dilatacijski -a -o nanašajoč se na dilatacijo:

~a mišica

dilatatio -onis ž [dilatácijo -ónis] 1. dilatacija (1)

2. dilatacija (2):

~ **córdis** dilatacija srca

dilatáIVEN -vna -o ki razširja, širi:

~a kardiomiopatija

SIN.: dilatativus

dilatativus -a -um [dilatátivus] dilatativen:

cárdiomyopáthia ~a

dilatátor -ja m 1. zdravilo, ki širi arterije ali mišice zapiralke:

koronarni ~ zdravilo, ki širi koronarne arterije

2. kirurški instrument za razširitev votlih ali cevastih struktur

dilatator -oris m [dilatátor -óris] v zvezah:

músculus ~, músculi ~es náris, músculus ~ pupillae

dilatíran -a -o bolezensko razširjen:

~o srce

dilatírati -am nedov. in dov. razširjati, širiti

Dilepididae [dilepidíde] družina trakulj iz reda Cyclophyllidea z rodod *Dipylidium*

dilútus -a -um [dilútus] razredčen (1):

ácídum acéticum ~um, aethanólum ~um, spírítus ~

dimeljníca -e ž ena od treh parnih kosti, ki so zraščene v kolčnico (drugi dve sta črevnica in sednica)

SIN.: os pubis

dimeljníčen -čna -o nanašajoč se na dimeljnico:

~a zrast

SIN.: pubicus

dimeljski -a -o nanašajoč se na dimlje:

~ kanal, ~a kila, ~a vez, enostranska ~a kila, globinske ~e

bezgavke, globinski ~ obroček, površinske ~e bezgavke,

zunarj ~ obroček

SIN.: ingvinalen, inguinalis

dimêr -a m molekula iz dveh monomerov

dimêren -rna -o nanašajoč se na dimer:

~i imunoglobulin

dimetilízoaloksazín -a m izoaloksazin,

ki ima vezani dve metilni skupini

(komponenta riboflavina)

dimetilnitrozamín -a m karcinogena spojina v prekaženem mesu

dimetilpárafeniléndiámín -a m reagent, ki se uporablja v testih za dokazovanje acetona, sečne kisline, oksidaz

dimlje -melj ž mn. področje zadnjega dela trebuha, medialno od stegna

SIN.: ingvinalna regija, regio inguinalis

dimórfen -fna -o ki se pojavlja v dveh različnih oblikah:

~a glivica

dimorfizem -zma m pojavljanje osebkov iste vrste v dveh različnih oblikah:
spolni ~ telesne razlike ali razlike v obnašanju po spolu

dinamičen -čna -o nanašajoč se na dinamiko:
 ~a mišična moč, ~a obremenitev

dinamika -e ž veja mehanike, ki proučuje gibanje teles, snovi pod vplivom delovanja sil

dinamométer -tra m naprava za merjenje moči (npr. krčenja mišice)

dinamometrija -e ž merjenje maksimalne mišične moči v določenem položaju z dinamometrom

díngo -a m podivjan domači pes, ki živi v divjini Avstralije
SIN.: *Canis dingo*

díoksán -a m strupeno organsko topilo, ki draži sluznice in povzroča okvaro jeter in ledvic

díoksíd -a m oksid, ki ima v molekuli dva atoma kisika:
 totalna količina ogljikovega ~a
ogljikov ~ 1. normalna sestavina zraka (v količini 0,03 %) 2. plin, končni produkt presnove celic, ki se izloča iz organizma z dihanjem 3. plin, ki se uporablja za omamljanje, zlasti pri klanju prašičev, **žveplov** ~ brezbarven plin z ostrim vonjem, ki se med drugim uporablja za zaplinjevanje mrčesa

díoksigenáza -e ž oksidoreduktaza, ki katalizira oksidacijo substrata z molekularnim kisikom
PRIM.: monoooksigenaza, oksigenaza

dioksín -a m ogljikovodik s karcinogenim in teratogenim učinkom

díoptometrija -e ž merjenje loma ali odboja svetlobe v očesni leči

dípeptid -a m peptid iz dveh aminokislin

dípeptidáza -e ž peptidaza, ki pospešuje hidrolizo dipeptidov (v pankreasnem soku piščancev in v črevesju sesalcev)

Diphyllobothriidae [difilobotrijíde] družina trakulj iz reda Pseudophyllidea z rodovoma *Diphyllobothrium*, *Ligula*

diphyllobothriosis -is ž [difilobotrijozis] difilobotrioza

Diphyllobothrium [difilobótrijum] rod trakulj iz družine Diphyllobothriidae, ki za svoj razvoj (ličinke) potrebujejo vodne živali (npr. ribe), odrasle trakulje pa zajedajo črevesje živali in človeka, ki uživajo ribe:
 ~ *látum* ribja trakulja
SIN.: *Bothriocephalus*

dipíguš -a m spaček z dvojno zadnjico
SIN.: dipygus

dipleģia -ae ž [dipleģija] obojestranska paraliza

dipleģija -e ž obojestranska paraliza

díploa -e ž spongiozno kostno tkivo v lobanjskih kosteh

díplobacil -a m paličasta bakterija, ki se pojavlja v parih

Diplococcus pneumoniae [diplokókus pnevmónije] zastar. *Streptococcus pneumoniae*

díplogenéza -e ž nastajanje in razvoj zraščenen dvojčkov (od enega so lahko vraščeni v drugega le posamezni organi, največkrat pa nepopolne okončine)

díplóid -a m diploidna celica

díplóiden -dna -o ki ima dvojni niz (2n) homolognih kromosomov:
 ~a celica, ~a garnitura kromosomov, ~o jedro, ~o število
PRIM.: haploiden, triploiden

díplokók -a m kok, ki se pojavlja v parih (npr. pnevmokok)

díplopia -ae ž [dipleģija] diplopija

díplopija -e ž videnje dveh slik enega samega predmeta
SIN.: diplopia

díplosomalija -e ž pojav zraščenen, vendar funkcionalno samostojnih dvojčkov

díprosopus -i m [diprózopus] diprozopus

díprozópús -a m spaček z dvema obrazoma
SIN.: diprosopus

Diptera [díptera] dvokrilci

dípygus -i m [dipíguš] dipigus

Dipylidium [dipilídijum] rod trakulj iz družine Dilepididae:
 ~ *caninum* trakulja, ki zajeda črevo kanidov, občasno tudi človeka, larvalna oblika je cisticercoid

dír -a m kas

dirékten -tna -o neposreden:
 ~i antibiogram, ~a imunofluorescenca, ~a kalorimetrija, ~a osifikacija, ~i preparat, ~i test, ~i zlom

Dirofilaria [dirofilárijá] rod nitastih, valjastih, navadno dolgih nematodov iz družine Filariidae, ki se naseljujejo v telesnih votlinah, na seroznih membranah, v krvnih žilah, v podkožju, prenašajo pa jih dvokrilci, ki sesajo kri:
 ~ *immitis* dirofilarija, ki zajeda v desnem srčnem prekatu in pljučnih arterijah pri psu in lisici, redkeje pri človeku, ~ *répens* dirofilarija, ki zajeda v podkožju psa, mačke in človeka

dirofilárijá -e ž nematod iz rodu *Dirofilaria*

dirofilarióza -e ž zajedavska bolezen s podkožnimi edemi zaradi infestacije z dirofilarijami

disaharíd -a m ogljikov hidrat iz dveh monosaharidov, povezanih z glikozidno vezjo

D

disaharidáza -e ž glikozidaza, ki cepi disaharide v monosaharide

disartróza -e ž **1.** deformirani sklep
2. psevdartroza

dísavtonomija -e ž okvara vegetativnega živčevja

disbazija -e ž motnja v hoji, predvsem zaradi poškodbe živca
SIN.: dysbasia

discissio -onis ž [discízijo -ónis] discizija

discizija -e ž kirurški vrez v organ, tkivo zaradi razprtja
SIN.: discissio

discus -i m [dískus] diskus:
hèrnia ~i intervertebrális, herniátio ~i
~ **articuláris** sklepna ploščica, ~ **intervertebrális** medvretenčna ploščica, ~ **nèrvi óptici** slepa pega

disékcija -e ž razkosanje: ~ plodu v maternici

diseminácija -e ž pojav istovrstnega procesa (npr. karcinoma) na oddaljenih mestih organizma:
hematogena ~ diseminacija s krvjo, **limfogena** ~ diseminacija z limfo
SIN.: razsev, disseminatio

diseminíran -a -o nanašajoč se na diseminacijo:
~a infekcija, ~a okužba, ~a tuberkuloza, ~o vnetje

disestezija in **dizestezija** -e ž **1.** oslabitev kakega čuta, posebno tipa
SIN.: dysaesthesia
2. neustrezno in hkrati neprijetno zaznavanje dražljajev
SIN.: dysaesthesia

disfagija -e ž oteženo požiranje

disfúnkcija -e ž motnja v dejavnosti kakega organa
SIN.: dysfunctio

disgalakcija -e ž motnja v izločanju mleka, ki se kaže kot hipogalakcija ali presušitev

disgámaglobulinemija -e ž selektivno pomanjkanje enega ali več razredov imunoglobulinov v krvi

disgenéza -e ž nepravilen razvoj celice, organa, osebka, vrste
SIN.: dysgenesis

disgerminóm -a m germinom jajčnika, ki izvira iz oocita
SIN.: dysgerminoma
PRIM.: seminom

disgóničen -čna -o ki slabo uspeva:
~a bakterijska kultura, ~a rast
PRIM.: evgoničen

díshondroplazija -e ž motnja v rasti hrustanca v metafizi različnih kosti, zaradi česar ostane kost tanjša ali krajša
SIN.: enhondromatoza, enchondromatosis

disimilácija -e ž procesi razgradnje organskih snovi v preprostejše sestavine v celici
PRIM.: anabolizem, katabolizem

disjunctus -a -um [disjúnktus] ki se lušči ali je odlučen:
strátum ~um epidèrmidis

disjúnkcija -e ž **1.** razdvajanje dveh zračenih površin
2. ločevanje homolognih kromosomov med mejozo

disk -a m diskus

diskeratótičen -čna -o nanašajoč se na diskeratozo (1):
~i proces

diskeratóza -e ž **1.** motnja v roženju trnaste plasti vrhnjice
SIN.: dyskeratosis
2. roženje očesne veznice in roženice
SIN.: dyskeratosis

diskinezija -e ž motna sposobnost gibanja:
~ **prekatov** zmanjšana sposobnost krčenja in ohlapnitve srčnih prekatov
SIN.: dyskinesia

diskorija -e ž bolezensko spremenjena oblika zenice

diskranija -e ž prirojena motnja v oblikovanju lobanje

diskus -a m okrogla ali jajčasta ploščica v organizmu (predvsem med dvema sklepoma okrajoma):
artikularni ~ sklepna ploščica, **sklepni** ~ sklepna ploščica
SIN.: disk, discus

dislocatio -onis ž [dislokácijo -ónis] dislokacija

dislocíran -a -o premaknjen (na nepravo mesto):
~i kostni fragment, ~i kostni odlomek

dislokácija -e ž premaknitev kakega organa, zlasti kostnih odlomkov
SIN.: dislocatio

dismátúrus -a m zahiranček

dismorfízem -zma m motnja v morfološkem razvoju (v obliki ali velikosti dela telesa)

disociácija -e ž **1.** razpad molekul v preprostejše molekule, ione, atome
2. nepovezanost ali nepravilna povezava:
atrioventrikularna ~ patološko delovanje srca, pri katerem preddvora nista usklajena s prekatoma

disociírati -am nedov. in dov. razpadati, razdruževati se v preprostejše molekule, ione, atome

disolúcija -e ž raztapljanje

disontogenéza -e ž motnja v embrionalnem razvoju

disostóza -e ž nepopolna osifikacija hrustanca pri mladih živalih
SIN.: dysostosis

dispanzerizácija -e ž sistematski način ugotavljanja, preprečevanja in zdravljenja pretežno subkliničnih presnovnih in deficitarnih bolezni s subkliničnim potekom pri domačih živalih

dispensatórij -a m farmakopeja

dispenzirati -am dov. in nedov. pripraviti in izdati zdravilo

dispepsija -e ž prebavna motnja:

kužna ~ prebavna motnja, ki jo povzročajo kužne klice (npr. salmoneloza, kolibaciloza), **nekužna** ~ prebavna motnja, ki ni kužnega izvora (npr. alimentarna indigestija)

dispermija -e ž vdor dveh semenčic v jajčece

displazija -e ž nepravilen razvoj glede na velikost, obliko in zgradbo celic, tkiv, organov, telesa (npr. pri osteohondrozi prašičev):

~ **bokov 1.** pojav premajhne ali nepravilne oblike glave stegenice, ugotovljiv z radiografijo 2. ohlapnost vezi kolčnega sklepa in oslabitev zadnjičnih mišic, ugotovljiva tudi klinično (dedna napaka pri nekaterih pasmah psov)
SIN.: dysplasia

disploidija -e ž neustrezno število kromosomov pri določeni vrsti

PRIM.: alopoliploidija, avtoploidija, evploidija, poliploidija

dispneja in **dispnóa** -e ž oteženo, težko dihanje:

bronhogena ~ dispneja, ki izvira v bronhusih, **ekspiracijska** ~ oteženo izdihavanje **sin.:** ekspiratorna dispneja, **ekspiratorna** ~ ekspiracijska dispneja, **fiziološka** ~ normalna dispneja zaradi povečanega fizičnega napora, **inspiratorna** ~ dispneja pri vdihu, **kardialna** ~ srčna dispneja, **pljučna** ~ dispneja, npr. pri astmi, **srčna** ~ dispneja zaradi oslabelosti srca **sin.:** kardialna dispneja

SIN.: dyspnoe, dyspnoea

PRIM.: hiperpneja, hipopneja

dispnoičen -čna -o nanašajoč se na dispnejo: ~i bolnik

dispnoik -a m bolnik z dispnejo

SIN.: dispnoični bolnik

disponiran -a -o dovteten za bolezen ali nagnjen k bolezni: ~ za bolezen

dispozicija -e ž nagnjenost, dovtetenost za kaj:

dedna ~ dispozicija, ki se podeduje **sin.:** hereditarna dispozicija, **hereditarna** ~ dedna dispozicija

disproporcionalen -lna -o nesorazmeren: ~a rast

disproteinemija -e ž abnormalna sestava beljakovin v krvni plazmi

dissectio -onis ž [disékcijo -ónis] razkosanje

disseminatio -onis ž [diseminácijo -ónis] diseminacija

disspermija -e ž nenormalna oblika in funkcija semenčic ali sperme
SIN.: dysspermia

distálen -lna -o spodnji (3): ~a cevka

distalis -e [distális] spodnji (3): articulátio rádioulnáris -, ligaméntum sesamoídeum ~e ímpar, phálanx -, túbulus -

distémper -ja m pasja kuga

distenzija -e ž navadno reverzibilna bolezenska razširitev organa:
~ **črevesa** distenzija črevesne stene, ~ **vampa** distenzija stene vampa zaradi kopičenja plina ali druge vsebine v njem

distenzijski -a -o nanašajoč se na distenzijo: ~a anevrizma

distocija -e ž težavni porod

distomatosis -is ž [distomatózis] distomatoza

distomatóza -e ž metljivost, ki jo povzroča veliki jetrni metljaj
SIN.: distomatosis

Distomum [distómum] zastar. *Fasciola*:

~ **hepáticum** zastar. veliki jetrni metljaj

distóničen -čna -o nanašajoč se na distonijo: ~o črevo

distonija -e ž motnja v mišičnem ali krvožilnem tonusu
SIN.: dystonia

distópičen -čna -o ektopičen: ~a ledvica, ~o srce

distopija -e ž ektopija:
~ srca ektopija srca

distorsio -onis [distórzijo -ónis] zvin

distortus -a -um [distórtus] zvinjen

distorzija -e ž zvin

distrákcija -e ž naravnavanje koncev zlomljene kosti z nategovanjem

distrikt -a m okoliš, področje, območje:

antraksni ~ distrikt vraničnega prisada,

~ **šumečega prisada** navadno višinski predeli kake pokrajine, kjer se vsako leto ali samo občasno pojavlja šumeči prisad (zaradi spor povzročitelja, ki so v tleh), ~ **vraničnega prisada** navadno nižinski predeli kake pokrajine, kjer se vsako leto ali samo občasno pojavlja vranični prisad (zaradi spor povzročitelja, ki so v tleh) **sin.:** antraksni distrikt

distrófičen -čna -o nanašajoč se na distrofijo: ~i jajčnik

SIN.: dystrophicus

distrofija -e ž motnja v prehranjevanju:
enzootska mišična ~ mišična distrofija zaradi pomanjkanja vitamina E in selen (predvsem pri teletih, jagnjetih, pujskih), **mišična** ~ degenerativna sprememba v skeletni mišici, ki nastane zaradi motenj v prehrani mišice
SIN.: dystrophia

D

dísulfid -a m **1.** spojina, ki ima vezana dva atoma žvepla na referenčni kemijski element:
ogljikov ~ ogljik, na katerega sta vezana dva atoma žvepla (zdravilo proti črevesnim zajedavcem pri konju, zunanje proti garjam)
SIN.: žveplov ogljik
2. spojina, ki ima v molekuli disulfidno vez

dísulfiden -dna -o nanašajoč se na disulfid (2):
 ~i most, ~a vez

disurija -e ž motnja pri uriniranju zaradi mehanične zapreke, bolečine ali psihičnih vzrokov (npr. vzdraženosti živali)
SIN.: dizurija

DIT [deité] okr. diiodtirozina

ditiridij -a m ikrica pri nekaterih vrstah ciklofilidnih trakulj

díúrea -e ž kristalinična snov, sestavljena iz dveh molekul uree, slabo topna v etanolu ali vodi
SIN.: urazin

diurétik -a m sredstvo, ki pospešuje izločanje urina
SIN.: uragog, urinativ

diuréza -e ž izločanje urina

divergéncia -e ž neuskladen naklon osi gledanja obeh očes proti skupni točki
PRIM.: konvergenca (1)

diverticulum -i s [divertíkulum] divertikel:
 ~ **praeputiále** prepucijski mošnjček,
 ~ **suburethrále** suburetralni divertikel, ~ **túbæe auditívæe** zračni mehur (2)

divertikel -kla m vrečast podaljšek cevastih organov, ki se slepo konča:
suburetralni ~ divertikel pri kravi in svinji neposredno pod zunanjim ustjem sečnice
SIN.: diverticulum suburethrale, ~ **ušesne troblje** zračni mehur (2)
SIN.: diverticulum

divjáčina -e ž **1.** divja lovna žival
2. meso te živali
SIN.: divjačinsko meso

divjačinski -a -o nanašajoč se na divjačino:
 ~o meso

divjád -i ž divje lovne živali, ki se lovijo zaradi mesa, kož in lovskih trofej:
lovna ~ divjad, ki se sme loviti, **pernata** ~ divjad, katere kožo prekriva perje (npr. fazan, prepelica), **prehodna** ~ divjad, ki ne živi stalno v istem lovišču, **zaščítæna** ~ divjad, ki se sme loviti samo v določenem času ali se sploh ne sme loviti

divjádæn -dna -o nanašajoč se na divjad:
 ~i revir

divji -a -e **1.** ki živi, raste svobodno v naravi: ~ golob
 ~a gos, ~ konj (1), ~a koza, ~ kunec, ~e kure, ~a mačka, ~ merjasec, ~a ovca, ~ parkljar, ~ prašič, ~i prežvekovalci, ~a raca, ~a svinja, ~a žival, evrazijski ~ konj, mali ~ petelin, veliki ~ petelin
2. ki se ne da ukrotiti:
 ~ konj (2)
3. ki raste nekontrolirano ali prehitro:
 ~e meso
4. v zvezah:
 ~ tip, ~ tip gena, ~ virus

divúlzija -e ž **1.** raztrganje s silo
2. nasilna dilatacija sten kake telesne votline ali kanala

dizentéričen -čna -o ki ima dizenterijo: ~i bolnik

dizenterija -e ž nalezljivo vnetje debelega črevesa, ki ga spremljajo krči in bolečine v trebuhu ter pogosto blatenje:
bacilarna ~ **prašičev** dizenterija pri prašičih, ki jo povzroča bakterija *Brachyspira hyodisenteriae* **SIN.:** bacilarna griža prašičev, krvava griža prašičev, prašičja dizenterija, ~ **jagnjet, telet, pujskov, žrebet** dizenterija, ki jo povzročajo eksotoksini bakterije *Clostridium perfringens* tipa B, **prašičja** ~ bacilarna dizenterija prašičev, **zimska** ~ dizenterija pri govedu, zlasti pri teletih, ki jo (domnevno) povzročajo virusi **SIN.:** zimska griža
SIN.: griža, dysentheria

dizenterijski -a -o nanašajoč se na dizenterijo:
 ~a dehidracija

dizigóten -tna -o nanašajoč se na dve zigoti:
 ~a dvojčka

dizurija -e ž disurija

DL [deèl] krat. (dosis letalis) smrtna doza

dláčen -čna -o nanašajoč se na dlako:
 desnosučni ~i vrtnec, ~a čebulica, ~i folikel, ~a korenina, ~i mešiček, ~i stržen, ~i vrtnec, levosučni ~i vrtnec

dláka -e ž rožena, nitasta tvorba, ki raste iz dlačnega folikla:
 mišica naježevalka ~e
albinotična ~ dlaka brez pigmenta, ~a **konjske žime** dlaka v konjskem repu **SIN.:** pilus equinus, **krovna** ~ dlaka na površini kože **SIN.:** capillus, **taktilna** ~ tipalna dlaka, **tipalna** ~ dlaka za zaznavanje tipa (npr. okrog ust, v nosnicah) **SIN.:** taktilna dlaka, pilus tactus
SIN.: pilus (1), pilus (1) (lat.)

dlákast -a -o podoben dlaki:
 ~o perje

dlákav -a -o **1.** porasel z dlako: ~a koža
2. v zvezi:
 ~i naprsteč

dlán -í ž spodnja ploskev šape

SIN.: palma manus

dlánčnica -e ž vsaka od cevastih kosti, katere zgornji kostni okrajek je v stiku z zapestnico, spodnji kostni okrajek pa z zgornjo prstnico

SIN.: metakarpalna kost, os metacarpale

dlánčnično-medsezamoiden -dna -o nanašajoč se na dlančnico in sezamoidno kost:

~a vez

SIN.: metacarpointersesamoideus

dlánski -a -o nanašajoč se na dlan:

~e dlanске arterije, ~e vezi, dorzalne ~e arterije, hrbtiščne

~e arterije, lastne ~e prstne arterije, skupne ~e prstne arterije

SIN.: palmaris

dlésen -sni ž čvrsto vezivo, prekrito s kutano sluznico na zobiščnih podaljških čeljusti, ki obdaja zobni vrat:

retrakcija ~i

SIN.: gingiva, gingiva (lat.)

dlézenski -a -o nanašajoč se na dlesen:

~ žep

SIN.: gingivalen, gingivalis

DNaza -e ž [deenáza] deoksiribonukleaza

dnéven -vna -o **1.** nanašajoč se na čas štiriindvajsetih ur:

~i obrok

2. v zvezah: ~a svetloba

~i vid

DNK [deenká] okr. deoksiribonukleinska kislina:

enojna molekula ~, enojna veriga ~, metilacija ~,

modifikacija ~, polimeraza ~, primarna zgradba ~,

rekombinacija ~, replikacija ~, restrikcija ~,

semikonservativno podvojevanje ~, virus ~

bakteriofagna ~ deoksiribonukleinska kislina

v bakteriofagu, **evkariontska** ~ deoksiribo-

nukleinska kislina v evkariontski celici,

komplementarna ~ molekula DNK, ki se

podvaja po prototipu mRNK in se sintetizira

z reverzno transkriptazo, **mitohondrijska** ~

mitohondrijska deoksiribonukleinska kislina,

rekombinantna ~ molekula DNK, sestavljena

iz fragmentov deoksiribonukleinske kisline

različnega izvora, ki nastane tudi po vgrajeva-

nju genov v vektorje pri kloniranju in omogoča

genetske modifikacije organizma, **ribosomska**

~ ribosomska deoksiribonukleinska kislina,

virusna ~ deoksiribonukleinska kislina

v virusu DNK

dnò dnà s spodnja notranja površina votlega organa ali drugega prostora:

lobanjsko ~ spodnji del stene lobanjske votline,

sestavljen iz zagodnice in dela zatilnice,

na katerem ležijo možgani, skozi odprtine

potekajo možganski živci in žile **sin.:** lobanjska

baza, basis cranii, **želodčno** ~ najširši del želodca

sin.: želodčni fundus, fundus gastricus, fundus ventriculi

dôba -e ž omejeno trajanje, v katerem se kaj dogaja:

inkubacijska ~ inkubacija (2), **laktacijska** ~

laktacija (2), **latentna** ~ latentca (1), **nelovna** ~

lovopust, **razplojevalna** ~ doba sposobnosti

oploditve, **zrela** ~ doba, ki traja od končane rasti

do začetka staranja, **življenska** ~ **1.** čas življenja

od rojstva do smrti **2.** čas trajanja obstanka

stvari

dóber -bra -o v zvezi:

~a prognoza

SIN.: bonus

dóberman -a m pasma srednje velikega psa z vitko postavo, pokončnimi ušesi in kratko, gladko črno dlako

dodátek -tka m točno določena količina, ki se čemu da zraven:

prehranski ~i dodatki vitaminov, mineralov, ki se dajejo v hrano

dodáten -tna -o **1.** ki se čemu pridruži:

~a stegnenična vez, ~i vod trebušne slinavke

SIN.: akcesoren, accessorius

2. interkurenten:

~a infekcija, ~a okužba

dóga -e ž pasma velikega, močnega kratkodlakega psa različnih barv dlake, ki se uporablja kot čuvaj in pes za obrambo:

nemška ~ pasma večjega psa z dolgim trupom, močnimi nogami in srednje dolgim nekošatim repom

dógast -a -o v zvezi:

~a stoja

dogòn -ôna m **1.** vodenje živine na določeno mesto

2. na določenem mestu in v določen namen zbrana živina

dojèč -éča -e ki doji:

~a svinja

dojilja -e ž **1.** samica (npr. krava, psica), pri kateri sesajo njeni mladiči ali mladiči druge živali

2. molznica

dojiti -ím nedov. **1.** hraniti s svojim mlekom: psica doji mladiče

2. molsti

dójnica -e ž molznica

doksiklín -a m antibiotik iz skupine tetraciklinov s podaljšanim učinkom

dóksorubicín -a m antibiotik s citostatičnim učinkom iz skupine antraciklinov

dóktor -ja m **1.** najvišji akademski naziv, ki ga podeli univerza ali znanstvena ustanova na podlagi disertacije

2. diplomant medicinske ali veterinarske fakultete:

~ **veterinarske medicine** diplomant veterinarske fakultete v Ljubljani

D

dóktorica -e ž **1.** najvišji akademski naziv, ki ga podeli ženski univerza ali znanstvena ustanova na podlagi disertacije
2. diplomantka medicinske ali veterinarske fakultete v Ljubljani

doktrína -e ž nauk, miselni sestav, znanstvena teorija:
medicinska ~ skupek postopkov kot vodilo za ugotavljanje bolezni in zdravljenje,
terapevtska ~ skupek postopkov, ki veljajo za ustrezno zdravljenje

dolábra -e ž obveza, pri kateri se zavoji širijo v obliki vijaknice
SIN.: vijakasti zavoj

dólg -a -o ki ima med skrajnima koncema razmeroma veliko razsežnost:
 ~i ciliarni živci, ~a iztegovalka prstov, ~a iztegovalka prvega prsta, ~a kost, ~a mečnična mišica, ~a mišica glave, ~a podplatna vez, ~i prsni živec, ~a stranska in sredinska bočna nartna vez, ~a sukalka navzven, ~i torakalni živec, ~a vratna mišica, ~e zadnje ciliarnikove arterije
SIN.: longus

dolgoglavost -i ž vrstna, predvsem pasemska lastnost živali, da ima dolgo glavo
SIN.: dolichocefalija, dolichocephalia
PRIM.: kratkoglavost

dolichocephalia -ae ž [dólihocefálja] dolgoglavost

dólihocefalija -e ž dolgoglavost

Dolly -- ž [dóli] v zvezi:
 ovca ~

dolor -oris m [dólor -óris] **1.** bolečina:
 ~ **cóxae** koksalgija
2. vnetna bolečina

dolorosus -a -um [dolorózus] boleč (2):
 eréctio ~a

domáč -áča -e **1.** ki živi, raste ob človeku, pod njegovim nadzorstvom:
 ~e evropsko govedo, ~i golob, ~a gos, ~a kokoš, ~a koza, ~i kunec, ~a mačka, ~a muha, ~a ovca, ~i pes, ~a perjad, ~a raca, ~i prašič, ~a svinja, ~a žival, prehrana ~ih živali
2. nanašajoč se na dom:
 ~e zdravilo

domestikácija -e ž udomačitev

dominánten -tna -o prevladujoč, vodilen:
 ~i alel, ~o dedovanje, ~i gen

donátorka -e ž samica (krava, svinja), ki se stimulira na ovulacijo številnih jajčec (za presajanje zarodkov)

dónor -ja m atom, molekula, ki oddaja elektrone ali atom, atomsko skupino drugi molekuli:
 ~ **elektronov** reducent, ~ **vodika** molekula, ki oddaja atom vodika
PRIM.: akceptor

donóšen -a -o nošen v maternici do zrelosti:
 ~i plod

donóšenec -nca m do konca razvit plod, rojen ob terminu
SIN.: donošeni plod, fetus maturus

dopamín -a m biogeni amin, neurotransmitor centralnega živčevja, biokemični predhodnik adrenalina

dopaminski -a -o nanašajoč se na dopamin:
 ~ nevron, ~ receptor

dóping -a m **1.** sredstvo (npr. kofein, kokain), ki čezmerno povečuje telesno dejavnost, zmogljivost
2. uporabljanje, uživanje tega sredstva:
 ~ dirkalnih konj

dopolnilen -lna -o ki kaj dopolni, dopolnjuje:
 ~a prehrana
SIN.: komplementaren

dorsalis -e [dorzális] **1.** zgornji (1):
 artéria clitórídís ~, artéria cóstoabdominális ~, artéria ~ nási, artériae intercostáles ~es, artéria pénis ~, artéria perineális ~, artéria scapuláris ~, funículus ~, músculus réctus cápitís ~ májor, músculus réctus cápitís ~ mínor

2. zgornji (2):

ligaméntum atlántoaxiále ~e, ligaménta ~ia, ligaméntum longitudinále ~e, ligaméntum sacroiliacum ~e, ligaméntum társi ~e, músculus serrátus ~ caudális, músculus serrátus ~ craniális, nérvus ~ clitórídís, nérvus ~ pénis, sáccus ~ rúminis

3. hrbtnen:

chórda ~

4. hrbtiščen:

artériae digitáles ~es commúnes, artériae digitáles ~es própriae, artéria ~ pédis, artériae metacárpeae ~es, nérvi digitáles ~es commúnes, nérvi metatársei ~es, réte cárpi ~

dórset -a m pasma ovc srednje velikosti, razvita v Angliji, ki daje kakovostno volno in meso

dorsum -i s [dórzum] **1.** hrbet (1):
 contúsió ~i, fistula ~i, músculus latíssimus ~i, músculus longíssimus ~i

2. hrbet (2):

~ **linguae** hrbet jezika, ~ **nási** nosni gredelj

dorzálen -lna -o **1.** zgornji (1):

~a arterija penisa, ~e interkostalne arterije, ~a nosna arterija, ~a perinealna arterija, ~i sveženj

2. zgornji (2):

~a karpalna mreža, ~i klitorisov živec, ~a križnično-črevnična vez, ~a nartna vez, ~a nosačevo-okretačeva vez, ~i penisov živec, ~i vezi, ~a vzdolžna vez, ~i živec ščegetavčka

3. hrbtnen

4. hrbtiščen:

~e dlanske arterije, ~e stopalne arterije, ~i skupni prstni živci, ~i stopalni živci

dórzolaterálen -lna -o ki leži zgoraj in ob strani:
 ~a stran

dosis -is ž [dózis] doza:

~ **curativa** najmanjša količina zdravila, ki še ima zdravilni učinek, ~ **letális** smrtna doza

dotík -a m v zvezi:
 receptor za ~

dovóden -dna -o aferenten:

~a mezigovnica, ~a žila, ~i živec

dovódnica -e ž vena

dovóljen -a -o dopusten, primeren:

največja ~a doza

dovzéten -tna -o nagnjen k čemu, sprejemljiv za:

~ za bolezen

SIN.: predisponiran

dovzétnost -i ž predispozicija

Doyen, Eugène Louis [doajèn ežèn lui] (1859–1916) francoski kirurg:

precepka po ~u

dóza -e ž določena, natančno odmerjena količina navadno zdravila, sevanja:

absorbirana radiacijska ~ količina ionizirnega sevanja, ki ga je organizem sprejel, **busterska** ~ žarg. obnovitvena doza, **eritemska** ~ količina ionizirnega sevanja, ki povzroči eritem, **farmakološka** ~ doza zdravila z zdravilnim učinkom, **fiziološka** ~ 1. najmanjša doza zdravila, ki že izzove zdravilne učinke 2. količina učinkovine (npr. hormona), ki je ustrezna normalnim razmeram v organizmu, **frakcionirana** ~ doza zdravila ali sevanja, ki se daje v presledkih **SIN.:** frakcionirani odmerek, **infektivna** ~ količina patogenih mikroorganizmov, ki lahko povzročijo okužbo pri dovzetnih živalih **SIN.:** infektivna enota **krat.:** ID (1), **inhibitorna** ~ doza zdravila, ki lahko povzroči določeno inhibicijo **krat.:** ID (2), **letalna** ~ smrtna doza, **maksimalna** ~ uradno določena doza, ki se brez posebnega dovoljenja ne sme prekoračiti, **mediana letalna** ~ srednja letalna doza, **minimalna letalna** ~ najmanjša doza zdravila ali strupa, ki že lahko povzroči smrt prizadetega organizma **SIN.:** najmanjša letalna doza, **najmanjša letalna** ~ minimalna letalna doza, **največja dovoljena** ~ količina absorbirane energije ionizirnega ali neionizirnega sevanja, ki ne povzroči zdravstvenih okvar, **obnovitvena** ~ druga ali ponovna injekcija antigena ali vaccine, ki obnovi delovanje ali povzroči hitrejši in močnejši odziv **SIN.:** busterska doza, **obsevalna** ~ sevalna doza, **semenska** ~ količina sperme za enkratno osemenitev, **sevalna** ~ doza sevanja, dana v terapevtski namen **SIN.:** obsevalna doza, **smrtna** ~ doza, npr. strupa, zdravila, ki povzroči smrt **SIN.:** letalna doza, dosis letalis **krat.:** DL, LD, **srednja letalna** ~ količina mikroorganizmov, toksina, ki ubije 50 % živali v poskusu **SIN.:** mediana letalna doza **krat.:** LD₅₀, MLD, **standardna** ~ običajna količina kakega zdravila za določeno bolezen, **standardna letalna** ~ doza, ki pri večini osebkov povzroči smrt, **subletalna** ~ doza mikroorganizmov, toksina, ki je nevarna, vendar še ne povzroči smrti, **supraletalna** ~ doza, ki je zaradi prevelike količine mikroorganizmov,

toksina lahko smrtna, **terapevtska** ~ doza zdravila med fiziološko in maksimalno dozo, **udarna** ~ povečana doza, s katero se na začetku zdravljenja hitro doseže želena koncentracija zdravila v organizmu, **vzdrževalna** ~ doza zdravila, s katero se doseže enakomeren učinek zdravila

SIN.: odmerek (2), dosis

doziméter -tra m naprava za merjenje absorbirane radiacijske doze

PRIM.: kvantimeter

dozirati -am dov. in nedov. natančno odmeriti količino česa: ~ zdravilo

drástik -a m zdravilo, ki močno učinkuje

dražé -êja m pilula ali tableta, oblita s čokolado ali sladkorjem za boljši okus

dražilo -a s snov, ki vpliva dražljivo na tkiva, organe, organizem:

spolno ~ afrodisiak

SIN.: iritant, ekscitans

drážiti -im nedov. in dov. delovati na tkiva, organe, organizem tako, da nastane reakcija

SIN.: iritirati

dražljáj -a m fizikalni ali kemični vpliv, ki deluje na posamezni organ ali celotni organizem in izzove v njem odziv: električni ~, kemični ~, mehanski ~, toplotni ~

sumacija ~ev

bolečinski ~ dražljaj, ki draži algoreceptorje **SIN.:** nociceptivni dražljaj, **čutni** ~ dražljaj, ki draži čutilo, **eksteroceptivni** ~ dražljaj iz zunanjega okolja, ki ga zaznavajo receptorji na površju telesa, **interoceptivni** ~ dražljaj, ki vpliva na interoceptor, **nevtralni** ~ dražljaj, ki je sam po sebi neučinkovit, **nociceptivni** ~ bolečinski dražljaj, **pogojni** ~ večkrat ponavlján dražljaj, ki izzove pogojni refleks **SIN.:** kondicionalni stimulus, **proprioceptivni** ~ dražljaj, ki vpliva na proprioceptorje, **slušni** ~ dražljaj, ki vzdraži receptorje za sluh, **stimulativni** ~ dražljaj, ki stimulira (npr. delovanje žleze, živca), **taktilni** ~ dražljaj, ki draži taktoreceptorje, **tusigeni** ~ dražljaj, ki spodbuja kašljanje, **vidni** ~ dražljaj, ki vzdraži mrežnico

SIN.: stimulus

dremávica -e ž somnolenca

drén -a m cevka ali trak za odvajanje izcedka iz rane ali telesne votline: gumijasti ~, plastični ~, stekleni ~

drenáža -e ž odvajanje izcedka iz rane ali telesne votline:

aspiracijska ~ drenaža z aspiracijo (1)

drenírati -am dov. in nedov. omogočiti odvajanje izcedka iz rane ali telesne votline

drepanocít -a m srpasti eritrocit

dresirati -am nedov. uriti, šolati žival za opravljanje določenih nalog

D

drésnovke *drésnovk* ž mn. družina zelnatih trajnic, razširjenih po vsem svetu, v kateri sta rodova *Fagopyrum* in *Rumex*
 SIN.: Polygonaceae

dresúra -e ž urjenje živali za opravljanje določenih nalog: ~ konja za dirke, ~ konja za vožnjo
 PRIM.: šolanje, trening

drevó -ésa s razvejena anatomska struktura:
bronhialno ~ glavni bronhus z vsemi vejami,
življenjsko ~ razvejičeni del bele snovi v malih možganih
 SIN.: arbor vitae
 SIN.: arbor

drgèt -éta m nehotno, zaporedno hitro krčenje mišic zaradi strahu, mraza ali pri hitrem nastopu vročine

drgéten -tna -o nanašajoč se na drget:
 ~a termogeneza

dríska -e ž blatenje vodenega fecesa:
profuzna ~ driska z obilnim, tekočim fecesom,
rotavirusna ~ driska, ki jo povzročajo rotavirusi
 SIN.: diareja, enteroreja, diarrhoea

drískav -a -o nanašajoč se na drisko: ~o tele
 SIN.: diaroičen

dristilo -a s odvajalo

dristlja -e ž klistirka

drínc -nca m enakomeren, hiter tek brez poskakovanja, zlasti pri konju

drôben -bna -o v zvezi:
 ~a struktura

drobilec -lca m lomilec

drobír -ja m koščki zdobljene snovi:
kostni ~ drobci kosti (npr. pri kostnem zlomu),
seneni ~ zdobljeni delci sena, ki se ogreti uporabljajo kot obkladek

drobníca -e ž skupni izraz za ovce in koze:
 kuga -e, virus kuge -e
 SIN.: pecus

drobnoživka -e ž mikroorganizem

drobóven -vna -o nanašajoč se na drobovje:
 ~a arterija, ~a kost, ~i organi, ~a ploskev, ~a ploskev želodca, ~a poprsnica, ~a potrebušnica, manjši ~i živec, večji ~i živec
 SIN.: visceralen, splanchnicus, visceralis

drobovína -e ž užitno živalsko drobovje

drobóvje -a s organi v prsni in trebušni votlini
 SIN.: drobovni organi, viscera

dróga -e ž surovina rastlinskega, živalskega ali mineralnega izvora za izdelavo ali pripravo zdravil

dromedár -ja m velblod z eno grbo, jezdna in tovorna žival Severne Afrike, Arabije in Prednje Azije (grba je zaloga maščobe)
 SIN.: arabski velblod, enogrba kamela, enogربی velblod, *Camelus dromedarius*

dromotrópen -pna -o nanašajoč se na dromotropijo:
 negativni ~i učinek, pozitivni ~i učinek

dromotropija -e ž prevajanje dražljajev po srčnem prevajalu ali po aksonu

Drosophila melanogaster [drozofila melanogáster] vinska mušica

drozofila -e ž vinska mušica

drísen -sna -o ki zaradi gladke površine omogoča lažje premikanje:
 ~i mikrotom

dríst -í ž drstitev

drísten -tna -o nanašajoč se na drstitev:
 ~a sezona

drístiče -a s prostor, kraj, kjer se ribe drstijo

drístitev -tve ž razmnoževanje z odlaganjem iker in semenčic: ~ rib
 SIN.: drst

drístiti se -ím se nedov. razmnoževati se z odlaganjem iker in semenčic

drúgi -a -o v zvezah:

~a filialna generacija, ~a kriza, ~i možganski živec, posebna iztegovalka prvega in ~ega prsta

drúza -e ž zastar. aktinomikotična kopača

drúžen -žna -o v zvezi:
 ~i pes

družína -e ž **1.** taksonomska kategorija v biološki klasifikaciji, nižja od razreda, ki združuje več sorodnih rodov: ~ črevesnih bakterij
2. skupnost staršev in njihovih neposrednih potomcev:

čebelja ~ družina iz čebel delavk, čebelje matice, troto in čebelje zalege
 SIN.: čebelja kolonija, **monogenerična** ~ unigenerična družina, **odmrla čebelja** ~ čebelja družina, v kateri je umrla tudi matica, **unigenerična** ~ družina (npr. bakterijska), v kateri je en sam rod
 SIN.: monogenerična družina

Dryopteris filix-mas [driópteris filiks más] navadna glistovnica

Držávni veterínárski bakteriolóški závod

v Ljubljáni zavod, ustanovljen leta 1926 za diagnostične preiskave (ugotavljanje živalskih kužnih bolezni) in za pedagoške namene (organizacijo podiplomskih tečajev za veterinarje), združen z Veterinarskim znanstvenim zavodom Slovenije leta 1946

drížnost -i ž kontinenca

dubiosus -a -um [dubijózus] dvomljiv:
 prognósis ~a

dubiózen -zna -o dvomljiv:
 ~a diagnoza

dubíus -a -um [dúbijus] dvomljiv:
 prognósis ~a

ductulus -i m [dúktulus] izvodilce:

~i **biliferi** žolčna izvodilca, ~i **efférens téstis** modova izvodilca

ductus -us m [dúktus] vod:

ampúlla ~us deferéntis, artéria ~us deferéntis
 ~ **alveoláris** alveolarni vod, ~ **arteriósus** arterijski vod, ~ **cholédochus** žolčevod, ~ **cochleáris** polžev vod, ~ **cýsticus** žolčnikov vod, ~ **deferens** semeno-vod, ~ **ejaculatorius** ejakulatorni vod, ~ **epididýmídis** nadmodkov vod, ~ **epoóphori longitudinális** Gartnerjev vod, ~ **hepáticus commúnis** skupni jetrni vod, ~ **hepáticus dexter** desni jetrni vod, ~ **hepáticus sinister** levi jetrni vod, ~ **interobuláris bilifer** medrežnjični žolčni vod, ~ **láctifer** mlekovod (1), ~ **lympháticus** mezgovod, ~ **lympháticus dexter** desni mezgovod, ~ **mandibuláris** mandibularni vod, ~ **násolacrimális** solzovod, ~ **ómphaloentéricus** rumenjakov vod, ~ **pancreáticus** vod trebušne slinavke, ~ **pancreáticus accessórius** dodatni vod trebušne slinavke, ~ **papilláris** seskov vod, ~ **paramesonéphricus** paramezonefrični vod, ~ **parotídeus** parotidni vod, ~ **semicircularis** polkrožni vod, ~ **thorácicus** prsni mezgovod, ~ **venósus** venski vod

dulcitol -a m alkohol, ki nastane z redukcijo galaktoze (nabira se v očesnih lečah ter povzroča katarakto)
SIN.: galaktitol

duodenálen -lna -o dvanajstnikov:
 ~a atrezija, ~a sonda, ~i ulkus, ~e žleze

duodenalis -e [duodenális] dvanajstnikov:
 glándulae ~es

duodenítis -a m vnetje sluznice dvanajstnika
SIN.: duodenitis (lat.)

duodenitis -icis ž [duodenítis] duodenitis

duodenum -i s [duodénium] dvanajstnik:
 ampúlla ~i, atrésia ~i, búlbús ~i, papilla ~i májor, papilla ~i mínor, úlcus ~i

duplex -icis [dúpleks] dvojen:
 úterus ~

duplicatura -ae ž [duplikatúra] duplikatura

duplikatúra -e ž guba anatomske strukture, predvsem seroz (npr. guba v venski zaklopki)
SIN.: duplicatura

dúra -e ž čvrsta opna:

hrbtenjačna ~ čvrsta hrbtenjačna opna,
možganska ~ čvrsta možganska opna, **spinalna** ~ čvrsta hrbtenjačna opna

dura -ae ž [dúra] čvrsta opna:
 sinus ~ae mátris

~ **máter** čvrsta opna, ~ **máter encéphali** čvrsta možganska opna, ~ **máter spinális** čvrsta hrbtenjačna opna

durálen -lna -o nanašajoč se na čvrsto možgansko opno:
 ~i sinus

durína -e ž spolna kuga konj

dúroarahnitis -a m vnetje čvrste možganske opne in pajčevnice

durus -a -um [dúrus] trd (1):

pálatum ~um

2. čvrst:

pásta ~a

dúšica -e ž v zvezi:

materina ~ zeltna trajnica, ki izloča eterična olja in vitamin C **SIN.:** *Thymus serpyllum*

dušičen -čna -o ki vsebuje dušik:

~o gnojilo

dušik -a m kemijski element, plin brez barve, vonja in okusa, v atmosferi najbolj razširjen kemijski element, bistvena sestavina vsakega živega bitja:

bilanca ~a, fiksacija ~a

tekoči ~ dušik, utekočinjen pod tlakom, s temperaturo -196 °C, ki se uporablja za zamrzovanje bioloških materialov (npr. sperme)

SIMB.: N (2)

dušikov -a -o v zvezi:

~ ciklus, ~a(III) kislina, ~a(V) kislina, ~ monoksid, nebeljakovinske ~e spojine

SIN.: nitricus

dušljív -a -o ki ovira, otežuje dihanje: ~ kašelj, ~ plin

dúšnik -a m zastar. sapnik

dvákrat prisl. v zvezi:

~ destilirana voda

dvanájsti -a -o v zvezi:

~ možganski živec

dvanájstnik -a m začetni del tankega črevesa od želodca do teščega črevesa:

ampula ~a

SIN.: duodenum

dvanájstnikov -a -o nanašajoč se na dvanajstnik:

~ bulbus, ~a sonda, ~ ulkus, ~e žleze, manjša ~a papila, večja ~a papila

SIN.: duodenalen, duodenalis

dvéren -rna -o portalen:

~a vena

dvódélen -lna -o ki ima dva dela:

~a maternica

SIN.: bipartitus

dvófázen -zna -o ki se pojavlja v dveh fazah ali stopnjah:

~o dihanje, ~i potek bolezní

dvógláv -áva -o ki ima dve glavi:

~a mečna mišica, ~a nadlaktna mišica, ~a stegenska mišica

SIN.: biceps (lat.)

dvógrb -a -o ki ima dve grbi:

~a kamela, ~i velblod

D

D

dvójájčen -čna -o nanašajoč se na dve istočasno oplojeni jajčeci:
~a dvojčka

dvójáček -čka m vsak od dveh pri enem porodu rojenih mladičev enorodne samice:
dihorična ~a dizigotna dvojčka, **dizigotna** ~a dvojčka, ki sta se razvila iz svoje zigote in imata vsak svoj horij **sin.:** dihorična dvojčka, **dvojajčna** ~a dvojčka, ki sta se razvila iz dveh istočasno oplojenih jajčec, **enojajčna** ~a dvojčka, ki sta se razvila iz enega oplojenega jajčeca in imata enake gene **sin.:** izogenska dvojčka, **enozigotna** ~a dvojčka, ki sta se razvila iz ene zigote **sin.:** monozigotna dvojčka, **izogenska** ~a enojajčna dvojčka, **monoamnijska** ~a dvojčka, ki imata en amnij, **monozigotna** ~a enozigotna dvojčka, **parazitiski** ~ manjši dvojček ali njegov del, prirasel na večjega **sin.:** parazit (2), **siamska** ~a enozigotna dvojčka, bolj ali manj trdno zraščena na omejenem delu telesa, prvič opisana na Tajskem, **zraščena** ~a dvojčka, zraščena na različnih delih telesa
SIN.: geminus

dvójčica -e ž žarg. enojna mišica pri domačih sesalcih, ki se začinja na sedničnem trnu in končuje v obrtčevi jami
SIN.: muscoli gemelli

dvójédrn -a -o ki ima dve jedri: ~a celica
SIN.: dikariontski

dvójén -jna -o ki je iz dveh delov:
~a garnitura kromosomov, ~i heliks, ~a maternica, ~a veriga
RNK, ~a vez, ~a vijajčnica, fosfolipidni ~i sloj
SIN.: duplex

dvokarotíden -dna -o v zvezi:
~o deblo
SIN.: bicaroticus

dvókrílci -cev m mn. red žuželk z zakrnelimi zadnjimi krili (npr. komarji, obadi, muhe, zolji, mušice)
SIN.: Diptera

dvókrílec -lca m pripadnik reda dvokrilcev

dvomljív -a -o ki vzbuja dvom:
~a diagnoza, ~a prognoza
SIN.: dubiozen, dubiosus, dubius

dvóósen -sna -o ki ima dve vrtilni osi:
~i sklep

dvópárkjarji -ev m mn. sodoprsti kopitarji

dvóperésen -sna -o ki je po videzu podoben spetima ptičjima peresoma:
~a mišica
SIN.: bipennatus
PRIM.: enoperesen, večperesen

dvór -a m omejen prostor, ki kaj vključuje:
celični ~ bazofilna medceličnina v hialini hrustančevini, ki obdaja izogensko skupino hondroцитov in tvori z njimi vred hondron

dvórjenje -a s ljubezenske igre ptičev, rib, plazilcev, dvoživk, ki potekajo pred paritvijo

dvóročén -čna -o ki se opravlja z obema rokama:
~o osemenjevanje
SIN.: bimanualan

dvóróg -a -o ki ima dva roga:
~a maternica
SIN.: bicornis

dvóspólen -lna -o ki ima spolovila samca in samice ali spolne celice obeh hkrati (z vmesnimi stopnjami značilnosti obeh spolov): ~i zajedavec
SIN.: biseksualen
PRIM.: enospolen, interseksualen

dvóspólnik -a m hermafrodit

dvóspólnost -i ž lastnost osebk, da ima spolovila oziroma spolne celice samca in samice hkrati
SIN.: biseksualnost (1), hermafroditizem
PRIM.: enospolnost

dvóstránski -a -o nanašajoč se na dve strani:
~ čebelnjak

dvótrebúšen -šna -o ki ima dva trebuha:
~a mišica,
SIN.: digastricus

dvóústka -e ž veliki jetrni metljaj

dvóvalénten -tna -o **1.** ki ima valenco dve: ~i dušik, ~i kisik, ~o železo
SIN.: bivalenten (1)
2. ki vsebuje dve različni sestavini:
~a vakcina
SIN.: bivalenten (2)

dvóverížen -žna -o sestavljen iz dveh verig nukleotidov: ~a RNK

dvóživka -e ž vretenčar iz razreda dvoživk
SIN.: amfibija

dvóživke dvoživk ž mn. razred vretenčarjev podolgovatega ali kratkega telesa z nestalno temperaturo krvi, katerih ličinke živijo v vodi in dihalo s škrgami, odrasle živali pa živijo na kopnem in dihalo s pljuči
SIN.: Amphibia

dysaesthesia -ae ž [dizestézija] disestezija

dysarthrosis -is ž [dizartrózis] **1.** deformirani sklep
2. psevdootroza

dysbasia -ae ž [dizbázija] disbazija

dysentheria -ae ž [dizentèrija] dizenterija

dysfunctio -onis ž [disfúnkcijo -ónis] disfunkcija

dysgenesis -is ž [disgénezis] disgeneza

dysgerminoma -tis s [disgerminóma] disgerminom

dyskeratosis -is ž [diskeratózis] diskeratoza

dyskinesia -ae ž [diskinézija] diskinezija

dysostosis -is ž [dizostózis] disostoza
dyspepsia -ae ž [dispépsija] prebavna motnja
dysphagia -ae ž [disfágija] oteženo požiranje
dysplasia -ae ž [displázija] displazija
dyspnoe -es ž [dispnoéje] dispneja
dyspnoea -ae ž [dispněja] dispneja
dyspermia -ae ž [dispèrmija] dispermija
dystonia -ae ž [distónija] distonija
dystopia -ae ž [distópija] ektopija
dystrophia -ae ž [distrófija] distrofija
dystrophicus -a -um [distrófikus] distrofičen

E

E [é] **1.** zn. v zvezi:
 vitamin ~

2. okr. glutaminska kislina

η, H [éta] zn. eta

Eberthella [ebertéla] zastar. *Salmonella*

eburnácija -e ž kostna skleroza

eburneus -a -um [ebúrneus] ki je podoben slonovini, zlasti po trdoti:
 substántia ~a

eburnisatio -onis ž [eburnizácijo -ónis]
 eburnizacija

eburnizácija -e ž tvorba scelnega kostnega tkiva
 SIN.: eburnisatio

ecchondroma -atis s [ekondróma] ekhondrom

ecchondrosis -is ž [ekondrózis] ekhondroza

ecchymosis -is ž [ekhimózis] ekhimoza

echinococcicus -a -um [ehinokókcikus]
 ehinokoken:
 cystis ~a

echinococcosis -is ž [ehinokokózis]
 ehinokokoza (1)

Echinococcus [ehinokókus] rod majhnih, nekaj milimetrov dolgih trakulj iz družine Taeniidae:
 ~ *alveoláris* trakulja s 4 do 5 odrivki, zajedavec črevesja lisice, psa, mačke, volka in nekaterih drugih vrst iz družine psov (iz njenih jajčec se razvijajo mehurnjaki s tesno povezanimi

ličinkami v tkivih in organih vmesnega gostitelja) **sin.:** *Echinococcus multilocularis*, ~ *granulósus* pasja trakulja, ~ *multiloculáris* *Echinococcus alveolaris*

eclampsia -ae ž [eklámpsija] eklampsija:
 ~ *puerperális* poporodna eklampsija

ECM [eceèem] okr. (ekstracelularni matriks) medceličnina

ectasia -ae ž [ektázija] dilatacija (2)

ecthyma -atis s [ektíma] ektim:
 ~ *contagiósum óvium* kontagiozni ektim ovc in koz

ectodermalis -e [ektodermális] ektodermalen

ectomia -ae ž [ektómija] ektomija

ectopia -ae ž [ektópija] ektopija:
 ~ *córdis* ektopija srca, ~ *léntis* ektopija očesne leče, ~ *rénis* ektopija ledvice, ~ *vesicae urináriae* ektopija sečnika

ectothrix -icis ž [ektótiks] ektotriks

ectrodactylia -ae ž [éktrodaktílija] ektrodaktilija

ectromelia -ae ž [ektromélija] ektromelija

ectropium -ii s [ektrópijum] ektropij

eczema -atis s [ekcéma] ekcem:
 ~ *allèrgicum* alergijski ekcem, ~ *mádidans* dermatitis madidans, ~ *vaccinátum* vakcinalni ekcem

eczematous -a -um [ekcematózus]
 ekcematozen:
 dermatitis ~a

édamec -mca m edamski sir

édamski -a -o v zvezi:

~ sir

edém -a m bolezensko nabiranje tekočine v medceličnem prostoru:

vakcina proti šumečemu prisadu in malignemu ~u

alergijski ~ edem kot alergijska reakcija **sin.:**

oedema allergicum, **alimentarni** ~ edem zaradi

pomanjkanja beljakovin v prehrani **sin.:**

inanijski edem, oedema ex inanitione,

~ **veke** nabiranje tekočine v tkivu veke **sin.:**

hidroblefaron, **generalizirani** ~ edem, razširjen

po večini tkiv **sin.:** oedema generalisatum,

hladni ~ zastojni edem, **idiopatični** ~ edem brez

znanega vzroka, **inanijski** ~ alimentarni edem,

kahaktični ~ edem zaradi hude kaheksije,

kardialni ~ edem zaradi dekompenzacije srca, ki

je navadno generaliziran **sin.:** oedema cardiale,

kolateralni ~ edem v sosedstvu patološkega

procesa, **limfni** ~ trofedem, **maligni** ~ kužna

bolezen z edemi v mišičju, v katerih je lahko

tudi plin (povzročajo jo sporogene bakterije

iz rodu *Clostridium*, do okužbe pa pride prek

poškodb na koži ali sluznici **sin.:** parašustavec,

nefritični ~ edem zaradi akutnega ali kroničnega

glomerulonefritisa **sin.:** oedema nephriticum,

E

nefrogeni ~ edem zaradi bolnih ledvic,
nefrotski ~ edem zaradi nefroze **sin.**: oedema nephroticum, **parakolični** ~ edem ob kolonu, **plinski** ~ edem, v katerem je tudi plin, **pljučni** ~ edem, pri katerem se pojavlja serozna tekočina v pljučnih alveolah in medceličnem tkivu **pljuč sin.**: oedema pulmonum, **stazni** ~ zastojni edem, **vnetni** ~ edem zaradi zvečane prepustnosti kapilar in venul na področju vnetja, **zastojni** ~ edem zaradi oviranega odtoka krvi v žilah in pronicanja tekočine v okolna tkiva **sin.**: hladni edem, stazni edem, oedema e stasi **prim.**: trofedem
SIN.: oedema
PRIM.: hidrops

edematózen -zna -o ki ima edem: ~a placenta, ~o vime

edémski -a -o nanašajoč se na edem:
 ~a bolezen prašičev, ~a tekočina, ~ transudat

EEG [eegé] okr. **1.** elektroencefalografija
2. elektroencefalogram

efedrin -a m alkaloid iz rastlin iz rodu *Ephedra*, ki deluje kot poživilo na simpatični del avtonomnega živčevja

efékt -a m učinek:
citopatski ~ degenerativne spremembe na sloju celične kulture zaradi rasti virusa v njej
 okr.: CPE, ~ **CAMP** pojav popolne hemolize v obliki polmeseca, ki jo povzroča več vrst mikroorganizmov (npr. streptokok *Streptococcus agalactiae*) na krvnem agarju v območju stafilolizina beta **sin.**: fenomen CAMP, **Pasteurjev** ~ zmanjšanje porabe glukoze ter kopičenja laktata pri mikroorganizmih v anaerobnem okolju po obilnem dovajanju kisika

eféktor -ja m **1.** celica, organ, ki sprejme živčne impulze in se odzove s krčenjem (mišice) ali sekrecijo (žleze)
SIN.: modulator
2. molekula, ki ob vezavi na specifično beljakovino spremeni sestavo oziroma funkcijo te beljakovine:

negativni ~ inhibitor, **pozitivni** ~ aktivator

eféktorski -a -o nanašajoč se na efektor (1):
 ~a celica, ~ organ, ~ živčni končič

efeméren -rna -o kratkotrajen:
 ~a mrzlica, ~a mrzlica goveda, virus ~e mrzlice goveda

efeminácija -e ž feminizacija

efeminátor -ja m naprava za kastracijo samice

eferénten -tna -o ki vodi od središča ali kake strukture:

~e cevke, ~a mezgovnica, ~i nevron, ~a žila, ~i živec, visceralni ~i nevron

SIN.: odvođen, efferens

PRIM.: aferenten

efferens -entis [éferens -éntis] eferenten:
 dúctuli ~es téstis, vás ~

efflorescentia -ae ž [eflorescência] eflorescencia

efidróza -e ž hiperhidroza

eflorescência -e ž bolezenska sprememba na koži
SIN.: kožna vzbrst, efflorescentia

eflúvij -a m izliv:

~ **sperme** polucija (1)

ehidnín -a m strup v izločku žleze strupnice kač iz družine gadov

PRIM.: viperin

ehinokók -a m **1.** trakulja iz rodu *Echinococcus*

2. mehurnjak:

fertilni ~ mehurnjak z glavicami ličink pri trakulji *Echinococcus* (npr. v jetrih vmesnega gostitelja), **multilokularni** ~ mehurnjak pri trakulji *Echinococcus multilocularis* s

številnimi tesno povezanimi in združenimi ličinkami **sin.**: multilokularni mehurnjak,

sterilni ~ mehurnjak, v katerem se glavice ličinke trakulje *Echinococcus* (še) niso razvile, **unilokularni** ~ mehurnjak trakulje *Echinococcus granulosus* **sin.**: unilokularni mehurnjak

ehinokóken -kna -o nanašajoč se na mehurnjak:

~a cista, ~a jetra

SIN.: echinococcicus

ehinokokóza -e ž **1.** infestacija z jajčeci spolno zrelih trakulj iz rodu *Echinococcus*, ki se v tkivih in organih (npr. v jetrih, pljučih) vmesnega gostitelja (npr. prašiča, človeka) razvijajo v mehurnjake

SIN.: hidatidoza, mehurnjavost, echinococcosis

2. v zvezi:

črevesna ~ črevesna zajedavska bolezen nekaterih vrst živali, predvsem psov, ki jo povzročajo spolno zrele trakulje iz rodu *Echinococcus*

ehográf -a m ultrazvočna naprava za diagnosticiranje

SIN.: sonograf

ehografíja -e ž preiskava z ultrazvokom, pri kateri se odbiti zvočni signali prikažejo na različne načine

SIN.: sonografija, ultrasonografija, ultrazvočno slikanje

ehográm -a m zapis, dobljen z ehografom

SIN.: sonogram

éhokardiografíja -e ž preiskava srca z ultrazvokom

éhokardiográm -a m kardiogram, dobljen z ultrazvokom

Ehrlich, Paul [érlíh pául] (1854–1915) nemški bakteriolog, utemeljitelj kemoterapije

Ehrlichia [érlíhija] rod rikecij iz družine Anaplasmataceae, ki povzročajo okužbe pri živalih in človeku, prenašajo jih klopi:

~ **cánis** ehrlichija, ki povzročča okužbe pri psih, redkeje pri človeku, ~ **ruminántium** ehrlichija,

ki povzroča ehrlichozo pri prežvekovalcih (bolezen prenašajo klopi) **sin.:** *Cowdria ruminantium*
SIN.: *Cowdria*

ehrlichija -e ž [erl'ihija] rikecija iz rodu *Ehrlichia*

ehrlichiosis -is ž [erlihijózis] ehrlichozo

ehrlichioza -e ž [erlihijóza] ehrlichozo

ehrlichozo -e ž [erlihóza] kužna bolezen, ki jo povzročajo ehrlichije, prenašajo pa klopi
SIN.: ehrlichioza, ehrlichiosis

EIA [eíá] okr. (enzyme immunoassay) encimski imunski test

Eimeria [ajmèrija] rod kokcidijev s številnimi vrstami, ki zajedajo v črevesju domačih in drugih živali in povzročajo kokcidiozo

ejaculatio -onis ž [ejakulácijo -ónis] ejakulacija:
~ **praecox** prezgodnja ejakulacija, ~ **retardata** zapoznela ejakulacija

ejaculatorius -a -um [ejakulatórijus] ejakulatoren:
dúctus ~

ejakulácija -e ž izbrizg sperme med orgazmom:
prezgodnja ~ predčasni izbrizg sperme pred koitusom **sin.:** prospermija, ejaculatio praecox, **zapoznela** ~ motnja pri koitusu, pri katerem samec ne doseže ejakulacije ali pa pride do nje zapoznelo **sin.:** ejaculatio retardata
SIN.: ejaculatio

ejakulacijski -a -o nanašajoč se na ejakulacijo:
~a impotentca

ejakulát -a m sperma, izbrizgana pri eni ejakulaciji

ejakulatóren -rna -o nanašajoč se na ejakulacijo:
~i vod
SIN.: ejaculatorius

ejakulirati -am dov. in nedov. izbrizgniti spermo

ejékcija -e ž izbrizg

ejéktor -ja m črpalka za odstranjevanje kake telesne tekočine

ekartêr -ja m razpiralo

EKC [ekacé] okr. (ekstrakorporalna cirkulacija) zunajtelesni krvni obtok

ekcém -a m alergijska kožna bolezen z vnetjem in neostro omejenimi srbečimi eflorescencami:
alergijski ~ alergijska reakcija v obliki ekcema **sin.:** eczema allergicum, **fotoalergijski** ~ ekcem, ki ga povzroča svetloba, **insolacijski** ~ ekcem zaradi neposrednega čezmernega izpostavljanja sončnim žarkom, **seboroični** ~ ekcem, za katerega je značilno povečano izločanje loja iz lojnic, **vakcinalni** ~ ekcem, ki je posledica vakcinacije **sin.:** eczema vaccinatum
SIN.: eczema

ekcematogén -a m alergen ali haptén, ki sproži senzibilizacijo pri ekcemu

ekcematoíd -a m sprememba na koži, podobna ekcemu

ekcematózen -zna -o ki kaže znake ekcema: ~a koža
SIN.: eczematosis

EKG [ekagé] okr. **1.** elektrokardiografija
2. elektrokardiogram

ekhimóza -e ž **1.** otekline zaradi krvavitve v podkožju
2. neostro omejena lisasta krvavitev v podkožju ali sluznici, večja od petehije in manjša od sufuzije
SIN.: ecchymosis
PRIM.: sugilacija

ekhondróm -a m hondrom na površju kosti
SIN.: ecchondroma

ekhondróza -e ž hiperplastična ali neoplastična multipla rast hrustančnega tkiva na sklepnem delu kosti
SIN.: ecchondrosis

eklampsija -e ž bolezen z edemi, krči in komo:
poporodna ~ eklampsija pri samici (psici, kobil, svinji) v puerperiju **sin.:** puerperalna eklampsija, eclampsia puerperalis, **puerperalna** ~ poporodna eklampsija
SIN.: eclampsia

eklípsa -e ž mrk (2):
~ **bakteriofaga** obdobje, v katerem bakterija ne vsebuje nobenega infektivnega bakteriofaga, vendar se virusne sestavine sintetizirajo, **virusna** ~ virusni mrk

ékoetologija -e ž veja etologije, ki proučuje vedenjsko prilagajanje in odzivanje organizmov na okolje

ékofiziologija -e ž veja ekologije, ki proučuje fiziološko prilagajanje in odzivanje organizmov na okolje

ekologija -e ž veja biologije, ki obravnava medsebojna razmerja in njihov odnos do živega in neživega okolja ter energijskega ravnovesja v danem ekosistemu

ekolóški -a -o **1.** nanašajoč se na okolje:
~a genetika, ~a niša, ~ sistem, ~a valenca
2. nanašajoč se na ekologijo:
~a amplituda

ekonómški -a -o v zvezah:
~a indikacija, ~ zakol

ekosfêra -e ž plast zemlje, ki jo tvorijo vsi organizmi in deli okolja, s katerimi so povezani

ékosistém -a m funkcionalna povezanost biocenoze z biotopom:
celinski ~ ekosistem na kopnem, **sladkovodni** ~ ekosistem sladkih vod
SIN.: ekološki sistem

ekotip -a m varieteta določene vrste organizmov, prilagojena okoliščinam ožjega okolja (npr. temperaturi, vlagi, svetlobi)
PRIM.: genotip (2)

ekotón -a m mejno območje, prehodni pas med ekosistemoma, kjer se pojavljajo značilnosti obeh

ekotóp -a m **1.** prostor, v katerem živijo živali in rastline v enakih razmerah

2. najmanjša biološko razločljiva sestavina pokrajine oziroma biosfere (npr. mlaka, mokrišče, jasa, gozdni sestav)

PRIM.: biotop, habitat

eksacerbácija -e ž ponovni izbruh bolezni s posledičnim poslabšanjem
SIN.: exacerbatio

eksangvinácija -e ž izkrvavitev

eksangvínotransfuzija -e ž postopek, pri katerem se izmenja kri

SIN.: izmenjava krvi

eksantém -a m posamične eflorescence pri nekaterih kužnih boleznih, zastrupitvah in alergijah:

virus spolnega ~a konj, virus vezikularnega ~a prašičev

ekvini koitalni ~ spolni eksantem konj,

farmakogeni ~ medikamentni izpuščaj, **spolni**

~ konj eksantem na spolovilih pri žrebcih in kobilah, ki ga povzroča virus spolnega eksantema konj **SIN.:** ekvini koitalni eksantem, **vezikularni** ~ **prašičev** eksantem na rilcu, jeziku, nogah in sescih pri prašičih, ki ga povzroča virus vezikularnega eksantema prašičev **SIN.:** mehurčkasti izpuščaj prašičev, exanthema vesiculosum

SIN.: izpuščaj, exanthema

eksantémški -a -o nanašajoč se na eksantem: ~a bolezni

eksartikulácija -e ž kirurška odstranitev okončine v sklepu

SIN.: amputacija v sklepu, exarticulatio

ekscéntričen -čna -o v zvezi:

~a kontrakcija

ekscidírati -am dov. in nedov. izrezati

eksciépiens -a m vehikulum

ekscitabilnost -i ž vzdražljivost

ékscitans -a m dražilo

ekscitatóren -rna -o ki vzburja, stimulira, draži:

~i mediator, ~i neurotransmitor, ~a sinapsa

ekscitotoksín -a m spojina, ki povzroča toksične okvare ali nekrozo nevronov v možganih zaradi močnega vzbujenja ali vdora kalcijevih ionov v citoplazmo

ekscizija -e ž kirurška odstranitev organa ali njegovega dela z izrezanjem

SIN.: izrez, excisio

eksencéfalus -a m spaček, pri katerem je del možganov zunaj lobanje

eksenterácija -e ž **1.** odstranitev drobovja iz trebušne votline pri raztelesi

SIN.: exenteratio

2. operacija, pri kateri se izreže notranji organ

SIN.: exenteratio

ekseréza -e ž ekscizija delov organov, zlasti živcev

SIN.: ekshajreza

eksfoliácija -e ž deskvamacija

ekshajréza -e ž eksereza

ekshavstija -e ž **1.** ekstremna telesna izčrpanost

2. postopek, pri katerem se iz zdravilne rastline izloči ena učinkovina ali več učinkovin

ekshávstor -ja m naprava za odsesavanje prašnega zraka, plinov

ekshumácija -e ž spravljanje trupla iz zemlje, navadno zaradi ugotovitve vzroka pogina, smrti

SIN.: izkop trupla

eksikátor -ja m zaprta posoda, v kateri se z vakuumom odstrani vlaga iz snovi pri sobni temperaturi

SIN.: izsuševalnik

éksitus -a m izid

ekskarnácija -e ž odstranitev mišičja od okostja pri truplu

ekskavácija -e ž **1.** izpraznitev votlega organa (npr. infiltrata iz pljučnih alveol)

SIN.: excavatio

2. naravna, umetna ali pri bolezni nastala votlina v telesu

ekskavátor -ja m instrument za čiščenje telesnih votlin (npr. pri zobni gnilobi)

ekskohleácija -e ž izpraskanje, postrganje s kohleo

SIN.: excochleatio

ekskohleírati -am dov. izpraskati s kohleo

ekskoriácija -e ž odrgnina

ekskrécija -e ž izločanje (2)

ekskrecijski -a -o nanašajoč se na izločanje (2):

~i organi

SIN.: ekskretoren

ekskremènt -a m nav. mn. feces

ekskrescéncia -e ž bolezenski izrastek na koži ali sluznici

ekskrét -a m nepotrebne ali škodljive snovi, ki jih organizem izloči iz telesa (npr. feces, urin, znoj, sluz, ogljikov dioksid)

SIN.: izloček (2)

PRIM.: inkret, sekret

ekskretóren -rna -o ekskrecijski:

~i organi

eksoceólóm -a m votlina med amnijem in horijem pri zarodkih amnijskih vretenčarjev
SIN.: eksoceólomska votlina

eksoceólómski -a -o nanašajoč se na eksoceólom:
 ~a votlina

eksocitóza -e ž izločanje snovi iz celice, pri katerem se membrana, ki obdaja sekrecijsko zrnce, združi s celično membrano in njena vsebina izlije v zunajcelični prostor

eksoencím -a m encim, ki se izloča in deluje zunaj celice
SIN.: ekstracelularni encim

eksoftalmija -e ž stanje pretirano izstopajočega zrkla iz orbite

eksoftálmus -a m iz orbite pretirano izstopajoče zrklo
SIN.: izbuljeno oko, proptoza, exophthalmus, proptosis
PRIM.: noftalmus

eksogamija -e ž spolno razmnoževanje z združitvijo dveh gamet, ki ne izvirajo iz iste celice
PRIM.: endogamija

eksogén -a -o ki ima izvor zunaj organizma:
 ~a infekcija, ~a okužba, ~i pigment, ~i pirogen, ~a toksikoza, ~i toksin
PRIM.: endogen

eksognozija -e ž proučevanje zunanosti živali

eksokarénca -e ž pomanjkanje kake snovi v organizmu (npr. vitamina) zaradi pomanjkljive prehrane

eksokrín -a -o nanašajoč se na izločanje žleze skozi izvodilo na zunanje ali notranje površje:
 ~a sekrecija, ~a žleza
SIN.: anakrin
PRIM.: endokrin

eksón -a m del gena, npr. evkarionska DNK, ki se prepisuje in prevaja v beljakovino
PRIM.: intron

eksonukleáza -e ž nukleaza, ki katalizira odcepitev posameznih mononukleotidov iz končnega dela polinukleotida, npr. molekule DNK ali RNK
PRIM.: deoksiribonukleaza, endonukleaza

eksopeptidáza -e ž peptidaza, ki odcepi posamezno aminokislino ali dipeptid od končnega dela peptidne verige
PRIM.: endopeptidaza, karboksipeptidaza

eksospóra -e ž spora, ki nastane pri glivicah na hifi (npr. konidiji) in se sprošča v okolico
PRIM.: endospóra

eksostóza -e ž benigna novotvorba, ki raste iz kosti
SIN.: exostosis

eksotêrmen -mna -o nanašajoč se na proces ali reakcijo, pri kateri se sprošča toplota:

~a reakcija

PRIM.: endotermen

eksótíčen -čna -o ki je iz tujih, navadno južnih dežel:

~e živali

eksotoksín -a m toksin, ki ga organizem (npr. mikroorganizem) izloča iz celice v svojo okolico

SIN.: eksogeni toksin, ekstracelularni toksin, zunajcelični toksin

PRIM.: endotoksín

ekspánder -dra m snov, ki se širi, ki kaj napolnjuje:

~ plazme krvni nadomestek s koloidi, s katerim se poveča volumen cirkulirajoče tekočine v obtočilih **SIN.:** plazmaekspander

ekspanzíven -vna -o ki se hitro širi: ~a bolezen

~a rast novotvorbe, ~i tumor

SIN.: expansívus

ekspektorácija -e ž izkašljevanje

ekspéktorans -a m sredstvo, ki pospešuje in lajša izkašljevanje

eksperimentálen -lna -o poskusen:

~a medicina, ~a skupina

ekspertíza -e ž izvedensko mnenje

ekspirácija -e ž izdihavanje

ekspiracijski -a -o nanašajoč se na izdihavanje:

~ center, ~a dispneja, ~i stridor

SIN.: ekspiratoren, expiratorius

ekspiratóren -rna -o ekspiracijski:

~a dispneja

ekspíríj -a m izdih

eksplantácija -e ž odvzem koščka tkiva za gojitev na umetnem gojišču

eksplorácija -e ž preiskava v diagnostične namene:

abdominalna ~ otipavanje organov v medenični in trebušni votlini ali ogledovanje z optičnim instrumentom, **rektalna** ~ rektalna preiskava

SIN.: exploratio

ekspórtén -tna -o v zvezi:

~i čebelji panj

ekspresija -e ž **1.** iztis

2. izražanje:

~ gena izražanje gena

ekspulzija -e ž iztis: ~ plodu iz maternice

eksténzija -e ž **1.** premik, pri katerem se kaj iztegne: ~ sklepa

SIN.: izteg, extensio

PRIM.: fleksija

2. naravnava zlomljenega ali izpahnjenelega sklepa z nategom

SIN.: extensio

PRIM.: kontraekstenzija

ekstenzijski -a -o nanašajoč se na ekstenzijo (2):

~ aparat

ekstenziven -vna -o ki teži k razširjanju, večanju ne glede na kakovost:

~a živinoreja

ekstenzören -rma -o nanašajoč se na ekstenzijo (1):

~a mišica

eksteriër -a m zunanja podoba živali

ekstërna -e ž v zvezi:

tunika ~

eksteroceptiven -vna -o nanašajoč se na sprejemanje dražljajev iz zunanjega okolja prek receptorjev na površju telesa:

~i dražljaj

éksterocéptor -ja m receptor na površini telesa, ki sprejema dražljaje iz zunanjega okolja

PRIM.: interoceptor, proprioceptor, teleceptor

ekstirpácija -e ž kirurška odstranitev organa ali njegovega dela:

totalna ~ kirurška odstranitev celotnega organa, spremenjenega tkiva ali določenega sistema (npr. odstranitev karcinomskega tkiva skupaj z regionalno bezgavko)

SIN.: extirpatio

ékstraabdominálen -lna -o ki je zunaj trebušne votline

SIN.: extraabdominalis

ékstraámnijski -a -o ki je zunaj amnijske votline

SIN.: extraamniialis

ékstraartikuláren -rma -o nanašajoč se na tkivo ob sklepu ali okrog sklepa:

~a artrodeza, ~a rigidnost sklepa

SIN.: zunajsklepen

ékstraceluláren -rma -o zunajceličen:

~i encim, ~i matriks, ~i prostor, ~a tekočina, ~i toksin, ~i vključek

ékstrafuzálen -lna -o ki je zunaj mišičnega vretena:

~o mišično vlakno

PRIM.: intrafuzalen

ékstragenitálen -lna -o ki je zunaj spolovil ali oddaljen od njih:

~a oploditev

SIN.: extragenitalis

ékstrakapiláren -rma -o ki leži ali poteka zunaj kapilar

SIN.: extracapillaris

ékstrakapsuláren -rma -o nanašajoč se na tkiva zunaj sklepne ovojnice:

~a fraktura, ~i zlom

SIN.: extracapsularis

ékstrakardiálen -lna -o ki izvira iz struktur zunaj srca:

~i šum

PRIM.: endokardialen, intrakardialen

ekstrákcija -e ž **1.** izločanje kake snovi (npr. iz rastline) z raztapljanjem s specifičnim topilom

SIN.: extractio (1)

2. izdrtje:

~ **zoba** izdrtje zoba

3. izvlečenje plodu ali njegovega dela ali posteljice iz maternice:

~ **posteljice** izvlečenje posteljice pri retenci sekundin **sin.:** extractio placentae

SIN.: izvlek, extractio (3)

ekstrakcijski -a -o nanašajoč se na ekstrakcijo (2):

~e kleščé

ékstrakorporálen -lna -o zunajtelesen:

~a cirkulacija, ~i krvni obtok

ékstrakraniálen -lna -o ki je zunaj lobanje:

~a krvavitev

ekstrákt -a m snov, pridobljena z ekstrakcijo:

etanolni ~ snov, ekstrahirana z etanolom,

etrov ~ snov, ekstrahirana z etrom, **mesni** ~

snov, predvsem beljakovina, ekstrahirana iz mesa, **sadni** ~ ekstrakt iz sadja (predvsem za pripravo sadnega sirupa), **tekoči** ~ ekstrakt v obliki tekočine

SIN.: izvleček

ekstraktór -ja m instrument, s katerim se kaj odstrani (npr. tujek)

ékstrameduláren -rma -o **1.** ki je zunaj kostnega mozga:

~a hematopoeza, ~a proliferacija

SIN.: extramedullaris

2. ki je zunaj hrbtenjače (bodisi v epiduralnem ali subduralnem prostoru)

SIN.: extramedullaris

ékstranodálen -lna -o ki je zunaj bezgavke ali ob njej:

~a metastaza

ékstraosálen -lna -o ki nastane ali se pojavlja zunaj kosti:

~a metastaza

ékstraperitoneálen -lna -o ki je zunaj potrebušnične votline

ékstraplevrálen -lna -o ki je zunaj poprsnične votline:

~i pnevmotoraks

ekstrasístola -e ž srčna kontrakcija, neodvisna od normalnega srčnega ritma, ki nastane kot odziv na dražljaj zunaj sinuatralnega vozla: **atrijska** ~ preddvorna ekstrasistola, **preddvorna** ~ ekstrasistola, ki izvira v preddvoru **sin.:** atrijska ekstrasistola

ékstrasístóličen -čna -o nanašajoč se na ekstrasistolo:

~a aloritmija, ~a aritmija

ekstrasístolija -e ž pojavljanje ekstrasistol

SIN.: extrasystolia

ékstrauterín -a -o zunajmaterničen:

~a gravidnost

ékstravaskuláren -rna -o zunajžiljen:

~a infiltracija

ékstravazácija -e ž izstop ali iztok telesne tekočine (npr. krvi, limfe, urina) iz žil ali izvodil v tkivo

SIN.: extravasatio

ekstravazát -a m telesna tekočina (npr. kri, limfa, urin), ki je izstopila iz žile ali izvodila v tkivo

ékstravertebrálen -lna -o ki je zunaj vretenc: ~a novotvorba

ekstravêrzija -e ž ekstroverzija

ekstremitéta -e ž okončina

ekstrínžičen -čna -o ki ga povzročajo zunanji dejavniki:

~a astma, ~i faktor, ~a pot koagulacije

ekstrovêrzija -e ž izvihanje votlega organa navzven

SIN.: ekstrverzija

ekstrúzija -e ž 1. izvlečenje s silo

2. rast zoba nad višino drugih zob v vrsti

ekstubácija -e ž odstranitev tubusa iz dihalnih poti (npr. iz sapnika pri konju s smoliko, ki mu je bilo s kirurškim posegom olajšano dihanje)

eksuberánten -tna -o bohoten:

~o tkivo

eksudácija -e ž prehajanje dela krvne plazme in krvnih telesc iz žilja v tkivo ali na kako površje pri vnetju

PRIM.: transudacija

eksudát -a m bolj ali manj gosta tekočina, navadno izloček sluznice, ki se izloča pri vnetju in jo v različnih razmerjih sestavljajo serum, fibrin, eritrociti in levkociti, plazmatke in makrofagi:

bronhotrahealni ~ eksudat iz sapnika in bronhusov, **fibrinski** ~ eksudat, v katerem prevladuje fibrin, **gnojni** ~ eksudat, ki ga sestavljajo odmrli levkociti, serum, razpadle celice bolnega tkiva, bakterije, eritrociti SIN.: gnoj (1), purulentni eksudat, pus, **hemoragični** ~ eksudat, ki vsebuje kri, **kazeozni** ~ eksudat, podoben siru po barvi in konsistenci SIN.: sirasti eksudat, **mukopurulentni** ~ eksudat s primesjo sluzi in gnojnega eksudata, **mukozni** ~ sluzni eksudat, **parapnevmonični** ~ eksudat, ki spremlja pljučnico, **purulentni** ~ gnojni eksudat, **seromukozni** ~ serozni eksudat s primesjo sluzi, **seropurulentni** ~ serozni eksudat, ki vsebuje tudi gnojni eksudat, **serozni** ~ prozorni eksudat, bogat s plazemskimi beljakovinami (predvsem pri vnetju telesnih votlin), **sirasti** ~ kazeozni eksudat, **sluzni** ~ vlečljiv eksudat, v katerem prevladuje sluz SIN.: mukozni eksudat
PRIM.: transudat

eksudatíven -vna -o nanašajoč se na eksudat:

~i artritis, ~i epidermitis prašičev, ~i perikarditis, ~i plevritis, ~a pljučnica, ~a tuberkuloza, ~o vnetje

SIN.: exudativus

eksuflácija -e ž odstranitev plina ali druge vsebine iz telesne votline z mehanskimi napravami

SIN.: izsesavanje

eksulcerácija -e ž ulceracija, nastala navadno zaradi maligne novotvorbe ali procesa v globini
PRIM.: ulceracija

ektazija -e ž dilatacija (2):

~ **beločnice** omejena izboklina beločnice zaradi povečanega intraokularnega tlaka (npr. pri glavkomu) SIN.: sklerektažija, ~ **bronhusa** bronhiektazija, ~ **danke** proktektazija

ektím -a m globoko gnojno vnetje kože z ulkusi in posledičnimi brazgotinami:

virus kontagioznega ~a ovc in koz

kontagiozni ~ **ovc in koz** zelo nalezljiva kužna bolezen ovc in koz s papuloznim, pustuloznim in krustoznim izpuščajem po vsej površini kože (povzroča jo virus kontagioznega ektima ovc) SIN.: orf, dermatitis pustulosa, ecthyma contagiosum ovium

SIN.: ecthyma

ektoblást -a m ektoderm

ektodêrm -a m zunanja plast zarodka, zasnova npr. za vrhnjico, živčevje in čutila (npr. oči, ušesa)

SIN.: ektodermalno tkivo, ektoblast, zunanji klični list

PRIM.: endoderm

ektodermálen -lna -o nanašajoč se na ektoderm:

~o tkivo

SIN.: ectodermalis

ektodermóza -e ž motnja v razvoju katerega koli organa, ki se je razvil iz ektoderma (npr. kože, roženice, živčevja)

ektoencím -a m encim, pritrjen na zunanje površje celične membrane

ektogenéza -e ž 1. teorija, ki govori, da na razvoj živih bitij vplivajo samo zunanji dejavniki

2. pojav variacije zaradi zunanjih dejavnikov

3. razvoj zarodka in vitro

ektomija -e ž kirurška odstranitev z izrezanjem
SIN.: ectomia

éktoparazit -a m zunanji zajedavec

ektópičen -čna -o nanašajoč se na ektopijo:

~i spodbujevalnik, ~i srčni utrip, ~a vranica

SIN.: alotopičen, distopičen

PRIM.: heterotopičen

ektopija -e ž nenormalni položaj tkiva, celic ali organa, predvsem kot posledica nepravilnega razvoja:

~ **ledvice** spremenjeni položaj ledvice SIN.:

ectopia renis, ~ **očesne leče** nepravilni položaj

očesne leče **sin.:** ectopia lentis, ~ **sečnika** prirojena anomalija, pri kateri je sečnik v trebušni steni med obema premima trebušnima mišicama **sin.:** ectopia vesicae urinariae, ~ **srca** nenormalen položaj srca **sin.:** distopija srca, ectopia cordis

SIN.: alotopija, distopija, dystopia, ectopia
PRIM.: heterotopija

E **ektoplázma** -e ž zunanja plast citoplazme, ki je trdnejša, podobna gelu, in ima organele ali je brez njih (imajo jo npr. korenonožci)
PRIM.: endoplázma

ektoskopija -e ž diagnostično opazovanje s prostim očesom od daleč (da se žival ne vznemiri, kar bi zabrisalo njeno dejansko obnašanje)

ektotêrmen -mna -o nanašajoč se na zunanjo telesno temperaturo:
~a žival

ektótriks -a m dermatofit, ki raste v dlačnem strženu, vendar tvori jasno razločen zunanji sloj spor
SIN.: ectothrix
PRIM.: endotriks

ektrodaktilija -e ž dedna razvojna napaka pri psih in mačkah, pri kateri pride do nepopolne zraslosti dlančnic
SIN.: ectrodactylia

ektromelija -e ž prirojena hipoplazija ali agenezija ene dolge kosti ali več dolgih kosti okončine ali okončin
SIN.: ectromelia

ektrópij -a m obrnjenost roba veke navzven
SIN.: izvihnost veke, ectropium
PRIM.: entropij

ekvátor -ja m namišljeni krog okrog kroglastega telesa na enaki razdalji do obeh nasprotnih polov:
~ **delitvenega vretena** osrednji del delitvenega vretena, na katerem so v metafazi razporejeni kromosomi

ekvíd -a m lihoprsti kopitar, pripadnik družine Equidae

ekvín -a -o konjski:
~i koitalni eksantem, kavda ~a, sindrom kavde ~e

elastánca -e ž mera za odpor, ki ga votli organ nudi pri povečanju svoje prostornine:
pljučna ~ elastični odpor pljuč pri spremembah pljučnega volumna zaradi zraka pri vdihu in izdihu

elastáza -e ž proteaza, ki katalizira razcep peptidnih vezi, predvsem v elastinu

elasticus -a -um [elástikus] elastičen:
membrána ~a extérna, membrána ~a intèrna

elástičen -čna -o prožen, raztegljiv:
~i hrustanec, ~o vezivno tkivo, ~o vezivo, ~o vlakno, notranja ~a membrana, zunanja ~a membrana
SIN.: elasticus

elastín -a m skleroprotein, osnovna sestavina elastičnih veziv (če je suh, je lomljiv, če vsebuje vlago, je elastičen)

elastóm -a m novotvorbi podobna tvorba iz elastičnih in kolagenskih vlaken v koži

elefantiáza -e ž huda zadebelitev kože in podkožja, navadno na zadnjih okončinah in zunanjih spolovilih (zaradi kroničnega zastoja limfe)
SIN.: elephantiasis

eleidín -a m keratinu sorodna snov v svetleči plasti vrhnjice

elektíven -vna -o selektiven:
~o barvanje

eléktričen -čna -o v zvezah: ~i dražljaj
~i iktus, ~i okus, ~i pastir, ~a poškodba, ~i udar

eléktroanestezija -e ž narkoza z električnim tokom (npr. pred zakolom)
SIN.: elektronarkoza

eléktrobiologija -e ž proučevanje električnih pojavov v živem tkivu

eléktrodepilácija -e ž elektroepilacija

eléktrodiagnóstika -e ž ugotavljanje vzdržljivosti živcev, mišic in srca z električnimi aparati v diagnostične namene

elektrodúkcija -e ž **1.** smrt (pogin) zaradi električnega toka dovolj visoke napetosti ali udarca strele
2. usmrnitev z električnim tokom

eléktroencefalográf -a m aparat, ki registrira električne tokove v možganih oziroma na površju lobanje

eléktroencefalografija -e ž snemanje in grafično zapisovanje električnih tokov v možganih s površinskimi elektrodami
OKR.: EEG (1)

eléktroencefalogram -a m zapis električnih tokov v možganih
OKR.: EEG (2)

eléktroepilácija -e ž odstranitev dlak z električnim tokom
SIN.: elektrodepilacija

eléktrofiziologija -e ž veda o električnih pojavih v živem organizmu in o vplivih električnih dražljajev na organizem

eléktroforéza -e ž gibanje naelektrenih, v tekočini razpršenih koloidnih delcev ali molekul v električnem polju (zaradi ločevanja teh delcev ali molekul):

~ **serumskih proteinov** elektroforeza, s katero se plazemske beljakovine ločijo na albumine, globuline alfa, globuline beta in globuline gama, **gelska** ~ elektroforeza, ki poteka v gelu
PRIM.: anaforeza, kataforeza

eléktrografija -e ž prikaz električnih tokov v organizmu

eléktrokardiográf -a m naprava za prikazovanje električnih tokov srčne mišice

eléktrokardiografija -e ž snemanje in prikazovanje električnih tokov srčne mišice z eléktrokardiografom

OKR.: EKG (1)

eléktrokardiográf -a m prikaz električnih tokov skozi srce z eléktrokardiografom, ki sprožijo krčenje posameznih delov srčne mišice

OKR.: EKG (2)

eléktrokávstika -e ž eléktrokavterizacija

eléktrokávter -ja m naprava za eléktrokavterizacijo

eléktrokavterizácija -e ž kavterizacija kože ali tkiva z električnim tokom

SIN.: eléktrokavstika

eléktrokimografija -e ž rentgensko slikanje gibanja srca ali kakega drugega organa v gibanju

eléktrokirurgija -e ž uporaba visokofrekvenčnega toka za kirurško rezanje in sočasno zaustavljanje krvavitev z eléktroskalpelom ali iglo

eléktrokoagulácija -e ž 1. uničenje patološkega tkiva s koagulacijo z električnim tokom
2. zaustavljanje krvavitve z električnim tokom

elektrolít -a m snov ali spojina, ki v raztopini razpade na ione in jo s tem naredi prevodno:
amfolitni ~ amfolit

elektroliza -e ž pojav, pri katerem enosmerni električni tok povzroči na elektrodi izločanje snovi iz raztopine

eléktromagnéten -tna -o nanašajoč se na vzajemno delovanje električnega in magnetnega polja:
~a radijacija, ~o sevanje, ~o valovanje

eléktromasáža -e ž masaža z električnim tokom

eléktromiográf -a m naprava za eléktromiografijo

eléktromiografija -e ž snemanje in zapisovanje električnih potencialov mišic

OKR.: EMG (1)

eléktromiográf -a m zapis, dobljen z eléktromiografom

OKR.: EMG (2)

elektrón -a m osnovni delec z negativnim osnovnim nabojem, sestavni del atoma:
akceptor ~ov, donor ~ov
PRIM.: nevtron, proton

eléktroanarkóza -e ž eléktroanestezija

eléktronevrografija -e ž zapis električnih potencialov perifernih živcev

eléktronevromiografija -e ž zapis električnih potencialov mišice po električnem draženju ustreznega motoričnega živca

elektrónski -a -o nanašajoč se na elektrone:
~ mikroskop, ~a mikroskopija

eléktroresékcija -e ž izrezanje dela organa ali novotvorbe z eléktrokavterjem

eléktroskalpél -a m nož, ki z visokofrekvenčnim tokom omogoča operacije brez krvavitev
SIN.: eléktrotom

eléktrostimulácija -e ž spodbujanje tkiva, organa z električnim tokom:
~ srca spodbujanje srca z električnim tokom pri srčnem bloku

eléktrostimulátor -ja m naprava za spodbujanje tkiva, organa z električnim tokom

eléktroterapija -e ž zdravljenje z električnim tokom

elektrotóm -a m eléktroskalpel

eléktrotomija -e ž rezanje tkiv z eléktroskalpelom

eléktrotrávma -e ž poškodba z električnim tokom

eléktrotropízem -zma m težnja celice ali organizma, da reagira v določeni smeri kot odziv na električni dražljaj

elektuárij -a m zdravilo goste konsistence

elemènt -ênta m v zvezah:

~ v sledih mikroelement, kemijski ~ snov, sestavljena iz atomov z istim vrstnim številom, ki se ne da kemijsko razstaviti na enostavnejše snovi sin.: kemijska prvina, prvina (2), radioaktivni ~ kemijski element, ki pri svoji razgradnji oddaja energijo v obliki žarkov alfa, beta, gama sin.: radioelement

elementáren -rna -o v zvezi:
~o telesce

elephantiasis -is ž [elefantjázis] elefantiaza

Elephantidae [elefantide] sloni

Elephas [élefas] rod sodoprstih kopitarjev iz družine slonov:
~ máximus indijski slon

elevácija -e ž 1. dvig okončine nad horizontalno ravnino

2. dvig navzgor:

dikrotna ~ podvojeni pulz, podvojena ~ podvojeni pulz

elevátor -ja m 1. kirurški instrument za dviganje delov telesa, zlasti odlomkov zlomljenih lobanjskih kosti

2. instrument za izdrtje zobnih korenin

eliksír -ja m sladkana tekočina s primesjo alkohola za notranjo uporabo, ki lahko vsebuje zdravila

eliminácija -e ž izločitev: ~ mikroorganizmov, ~ strupa iz organizma

elipsoiden -dna -o v zvezi:

~i sklep

SIN.: elipsoideus

ELISA [elísa] okr. (enzyme linked immunosorbent assay) encimski imunski test

elipsoideus -a -um [elipsoídeus] elipsoiden:
articulatio ~a

elongácija -e ž operacija za podaljševanje tkiv ali okončin:

~ **kosti** nateg kosti s potegom (npr. po nepravilno zaraščenem zlomu)

SIN.: elongatio

elongatio -onis ž [elongácijo -ónis] elongacija

eluát -a m snov, ki se pridobi pri eluciji

elúcija -e ž ločevanje snovi z izpiranjem, predvsem pri kromatografiji

eluírati -am nedov. in dov. izpirati na adsorbentu adsorbirane snovi

emaciácija -e ž **1.** stanje organizma s petdesetodstotno izgubo telesne mase
2. kaheksija

emájl -a m steklasta snov za prekrivanje:
zobni ~ sklenina

emájlski -a -o skleninski:
~ epitelij, ~ organ

emanácija -e ž plinast produkt radioaktivnega razpada:
aktinijeva ~ izotopi, ki nastajajo pri radioaktivnem razpadu aktinija, **radijeva** ~ izotopi, ki nastajajo pri radioaktivnem razpadu radija, **torijeva** ~ izotopi, ki nastajajo pri radioaktivnem razpadu torija

emaskulácija -e ž testesektomija

emaskulátor -ja m instrument za kastracijo samcev

embolektomija -e ž kirurška odstranitev embolusa iz arterije

embolia -ae ž [embólija] embolija:
~ **aérea** zračna embolija, ~ **cerebrális** možganska embolija, ~ **gaseósa** plinska embolija, ~ **oleósa** maščobna embolija, ~ **paradóxa** paradokсна embolija, ~ **séptica** septična embolija, ~ **thrombótica** trombembolija

embóličén -čna -o nanašajoč se na embolijo:
~i infarkt

embolija -e ž nenadna zamašitev krvne žile, navadno arterije, z embolusom:
arterijska ~ embolija arterije z intraarterijskim embolusom, **bakterijska** ~ embolija kapilare s skupkom bakterij, **maščobna** ~ embolija z maščobnimi kapljicami **sin.:** embolia oleosa, **možganska** ~ embolija cerebralne arterije **sin.:** embolia cerebrealis, **paradokсна** ~ embolija, pri kateri embolus preide iz venskega v arterijski krvni obtok skozi akleistokardijo **sin.:** embolia paradoxa, **plinska** ~ embolija z

mehurčki plina, predvsem dušika (pri naglem znižanju zunanega tlaka) **sin.:** embolia gaseosa, **septična** ~ embolija, ki jo povzročajo embolusi (npr. odtrgani trombus), okuženi z mikroorganizmi **sin.:** embolia septica, **trombusna** ~ trombembolija, **zajedavska** ~ embolija z zvikom zajedavcev, **zračna** ~ embolija, ki jo povzroči zračni mehurček, injiciran v veno (lahko je smrtna, če embolus pride v možgane ali srčno mišico) **sin.:** aeroembolija, embolia aerea
SIN.: embolia

émbolus -a m kar potuje s krvjo (npr. krvni strdek, zračni mehurček, maščobna kapljica, skupek bakterij ali zajedavcev, del odtrganega trombusa) in lahko zamaši manjšo krvno žilo:
intraarterijski ~ embolus v arteriji, **krvni** ~ embolus iz krvnega strdka

émbrij -a m zarodek

émbrio -a m zarodek

embrioblást -a m skupek celic v notranjosti blastule, iz katerega se razvije zarodek

embriogénéza -e ž razvoj zarodka od oploditve do zasnove organov

embriologija -e ž veja znanosti o razvoju zarodka
embriolóški -a -o nanašajoč se na embriologijo:
~ laboratorij

embrióm -a m novotvorba, ki izvira največkrat iz embrionalnega tkiva

embrionálen -lna -o zarodkov: ~i razvoj
~i karcinom, ~o obdobje, ~a smrt, ~a spolna celica, ~i ščit, ~o vezivno tkivo

embriopatija -e ž bolezen ali poškodba zarodka
SIN.: embryopathia

embriotóm -a m naprava za razrezanje plodu v maternici, npr. pri kravi, kobili
SIN.: fetotom, somatom

embriotomija -e ž razkosavanje plodu v porodnem kanalu porodnice pri težavnem porodu
SIN.: fetotomija, embryotomia

émbriotransfêr -ja m presajanje zarodkov

embryo -onis m [émbrijo -ónis] zarodek

embryonalis -e [embrijonális] zarodkov:
carcinóma ~e

embryopathia -ae ž [embrijopátija] embriopatija

embryotomia -ae ž [embrijotómija] embriotomija

émentalec -lca m ementalni sir

émentalski -a -o v zvezi:
~ sir

emergenten -tna -o ki se pojavi, vznikne na površje:
~a zoonoza

emesis -is ž [émezis] bruhanje

emétik -a m sredstvo, ki sproži bruhanje

SIN.: bljuvalo

emétikokatárktik -a m sredstvo, ki povzroči bruhanje in blatenje hkrati

eméza -e ž bruhanje

emézma -e ž izbljuvek

emfizém -a m bolezensko kopičenje zraka ali plina v tkivih ali organih:

alveolarni ~ emfizem pljučnih alveol SIN.:

emphysema alveolare, **centroacinarni** ~ emfizem ob bronhiolusu SIN.: emphysema centroacina-

re, **intersticijski** ~ emfizem v vezivu, npr. v peribronhialnem in pljučnem vezivu SIN.:

emphysema interstitiale, **kadavrski** ~ napihjenost z gnilobnimi plini pri razkranju trupla SIN.:

emphysema cadaverosum, **lobarni** ~ emfizem, ki zajame pljučni reženj SIN.: emphysema lobare,

medpljučni ~ emfizem v intersticiju medpljučja

SIN.: emphysema mediastini, **panacinarni** ~

emfizem pljuč, razširjen na vse pljučne acinuse

SIN.: emphysema panacinae, **pašni pljučni** ~ **goveda**

emfizem zaradi preobčutljivostne reakcije pri govedu z atipično pljučnico, ki jo povzroča več

dejavnikov (npr. pljučni zajedavci, plesni, trave) in se navadno pojavlja poleti na paši, **pljučni** ~

bolezensko kopičenje zraka v pljučnih alveolah (alveolarni emfizem) ali v pljučnem intersticiju (intersticijski emfizem) SIN.: emphysema pulmo-

num, **podkožni** ~ kopičenje zraka pod kožo, navadno po mehanski poškodbi SIN.: subkutani

emfizem, emphysema subcutaneum, **subkutani** ~ podkožni emfizem

SIN.: emphysema

emfizematózen -zna -o ki ima emfizem ali lastnosti emfizema:

~a gangrena, ~o tkivo

SIN.: emphysematosus

emfizémski -a -o nanašajoč se na emfizem: ~a bula

EMG [eemgé] okr. 1. elektromiografija
2. elektromiogram

emigrácija -e ž 1. selitev osebkov določene populacije iste vrste v populacijo druge vrste
2. aktivno prehajanje levkocitov skozi steno kapilar pri vnetju
PRIM.: diapedeza

eminénca -e ž področje, ki se boči nad površjem telesa ali delom telesa, zlasti na površju kosti

SIN.: eminentia

PRIM.: izboklina, prominenca, protuberanca

eminéntia -ae ž [eminéncija] eminentca

emisáren -rna -o nanašajoč se na krvne žile, ki se odcepijo od večjih:

~e vene

SIN.: emissarius

emisija -e ž 1. sevanje (2)

2. izpuščanje (npr. škodljivih snovi v zrak)

emisijski -a -o nanašajoč se na sevanje:

~o izgubljanje toplote

emissarius -a -um [emisárijus] emisaren: vénae ~ae

emphysema -atis s [emfizéma] emfizem:

~ **alveoláre** alveolarni emfizem, ~ **cadaverósum**

kadavrski emfizem, ~ **céntroacínáre** centro-

acinarni emfizem, ~ **intersticiále** intersticijski

emfizem, ~ **lobáre** lobarni emfizem, ~ **mediastíni**

medpljučni emfizem, ~ **panacínáre** panacinarni

emfizem, ~ **pulmónum** pljučni emfizem,

~ **subcutáneum** podkožni emfizem

emphysematosus -a -um [emfizematózus]

emfizematozen:

gangraéna ~a

empiém -a m nabiranje gnojnega eksudata v kaki telesni votlini zaradi vnetja:

inkapsulirani ~ empiem, obdan z ovojnico iz

veziva, **kalcificirajoči** ~ empiem s primesjo

kalcijevi soli, **osrčnikov** ~ empiem v osrčnikovi

votlini SIN.: perikardialni empiem, empyema

pericardiale, **perikardialni** ~ osrčnikov empiem,

plevralni ~ empiem zaradi gnojnega plevritisa

SIN.: empyema pleurae, empyema thoracis,

pooperacijski ~ empiem, ki nastane po operaciji,

sakadirani ~ empiem, ki je z adhezijami razmejen

v žepe SIN.: empyema saccatum, **subduralni** ~

gnojni eksudat med možgani in čvrsto

možgansko opno SIN.: empyema subdurale

SIN.: empyema

empiémski -a -o nanašajoč se na empiem:

~a votlina

empíričen -čna -o ki temelji predvsem na izkustvu:

~a formula, ~a medicina

emplastrum -i s [emplástrum] obliž

empyéma -atis s [empijéma] empiem:

~ **pericardiále** osrčnikov empiem, ~ **pléurae**

plevralni empiem, ~ **saccátum** sakadirani

empiem, ~ **subdurále** subduralni empiem,

~ **thorácis** plevralni empiem

emulgátor -ja m snov, ki pospešuje ali povzroča nastanek emulzije

emulgírati -am dov. in nedov. razpršiti tekočino v drugi tekočini

emulsio -onis ž [emúlzijo -ónis] emulzija:

~ **oleósa** oljna emulzija

emúlzija -e ž zmes tekočine (npr. vode) in zelo drobnih razpršenih kapljic druge tekočine (npr. maščobe):

mesna ~ zmes drobno seseklanega mesa in

maščobe za pripravo hrenovk, **oljna** ~ emulzija

olja v vodi SIN.: emulsio oleosa

SIN.: emulsio

emulzijski -a -o nanašajoč se na emulzijo:

~a vakcina

enájsti -a -0 v zvezi:
~ možganski živec

enarthrosis -is ž [enarthrosis] enartroza

enartróza -e ž sklep z zelo izraženo sklepno izboklino enega sklepnega okrajka in globoko vdolbino sklepnih gladčine drugega sklepnega okrajka (npr. kolčni sklep)
SIN.: enarthrosis

encefalitis -a m vnetje možganov:
infekcijski artritis in ~ koz, virus infekcijskega artritisa in ~a koz
SIN.: cefalitis, encephalitis

encefalizácija -e m lastnost nekaterih sesalcev, predvsem človeka, da se možgani po obsegu in po delovanju bolj razvijejo kot hrbtnjača

encefalocistokéla -e ž encefalokéla, katere votlina je napolnjena z likvorjem
SIN.: encephalocystocele

encefalografija -e ž rentgensko slikanje možganov

encefalogram -a m rentgenogram možganov

encefalokéla -e ž kila dela možganov z meningo
SIN.: cefalokéla, možganska kila, cephalocele, encephalocele, hernia cerebri
PRIM.: meningocele

encefalolit -a m kamen v možganih ali možganskih prekatih

encefalomalacija -e ž bolezensko omehčanje možganov
SIN.: encephalomalacia

encefalomeningokéla -e ž kila možganov in mening skozi odprtino v lobanjskih kosteh (prirojena malformacija praviloma pri mrtvorojencih)
SIN.: meningoencefalokéla

encefalomielítis -a m vnetje možganov in hrbtnjače:
virus aviarnega ~a, virus infekcijskega ~a konj, virus ovčjega ~a, virus venezuelskega ~a konj, virus virusnega ~a prašičev
aviarni ~ aviarni epidemični tremor, **hemaglutinacijski** ~ bolezen bruhanja in hiranja, **infekcijski** ~ konj encefalomielitis konj pri boleznih Borna, **ovčji** ~ akutni febrilni encefalomielitis s parezami, kužna bolezen ovc, redkeje drugih vrst domačih živali, ki ga povzroča virus ovčjega encefalomielitisa **sin.:** louping ill, **venezuelski** ~ konj encefalomielitis pri konjih, ki ga povzroča virus venezuelskega encefalomielitisa konj (prenašalci so komarji), **virusni** ~ prašičev blaga oblika bolezni pri mladih prašičkih z znaki preobčutljivosti kože, konvulzijami, ki jo povzroča manj virulenten virus virusnega encefalomielitisa prašičev (bolezen prvotno poimenovana po griču Talfan v Walesu) **sin.:** talfanska bolezen **prim.:** nalezljiva ohromelost prašičev **SIN.:** encephalomyelitis

encefalomiokardítis -a m vnetje možganov in srčne mišice:
virus ~a prašičev
virusni ~ prašičev sporadična bolezen pri prašičih z nenadnim poginom (miokarditis) ali z živčnimi motnjami, ki jo povzroča virus encefalomiokarditisa prašičev
SIN.: encephalomyocarditis

encefalopatija -e ž katera koli bolezen možganov:
bovina spongiformna ~ goveja spongiformna encefalopatija, **goveja spongiformna** ~ bolezen centralnega živčevja pri govedu, ki jo povzročajo prioni, s spongiformnimi spremembami v možganih in z dolgo inkubacijo (prenaša se verjetno s hrano, npr. s kostno moko in konča s poginom) **sin.:** bovina spongiformna encefalopatija, encephalopathia spongiformis bovum **krat.:** BSE, **prenosna spongiformna** ~ **minkov** bolezen možganov minkov, ki jo povzročajo prioni, **spongiformna** ~ bolezen možganov, ki vključuje spongiformno encefalopatijo ovc, prenosno spongiformno encefalopatijo minkov, govejo spongiformno encefalopatijo ter kuru in Creutzfeldt-Jakobovo bolezen pri človeku, ki jo povzročajo prioni (pri histološki preiskavi so vidne spužvi podobne strukture v možganih, nevroni v njej pa propadejo) **sin.:** encephalopathia spongiformis, **spongiformna** ~ **ovc** nalezljiva spongiformna encefalopatija, ki se pojavlja pri ovcah in kozah, značilna po srbežu in nekoordiniranem gibanju s fatalnim izidom **sin.:** scrapie **SIN.:** cerebroza, encefaloza, encephalopathia

encefaloragija -e ž možganska krvavitev

encefalóza -e ž encefalopatija

encephalitis -idis ž [encefalítis] encefalitis

encephalocele -es ž [encefalocéle] encefalokéla

encephalocystocele -es ž [encefalocistocéle] encefalocistokéla

encephalomalacia -ae ž [encefalomalácija] encefalomalacija:
~ **álba** možganski infarkt

encephalomyelitis -idis ž [encefalomijelítis] encefalomyelitis

encephalomyocarditis -idis ž [encefalomijokardítis] encefalomiokarditis

encephalon -i s [encefalón] možgani:
arachnoidea ~i, dura máter ~i, pia máter ~i, trúnkus ~i

encephalopathia -ae ž [encefalopátija] encefalopatija:
~ **spongiformis** spongiformna encefalopatija, ~ **spongiformis bóvum** goveja spongiformna encefalopatija

encephalorrhagia -ae ž [encefalorágija] možganska krvavitev

enchondroma -atis s [enhondróma] enhondrom

enchondromatosis -is ž [enchondromatózis] dishondroplazija

encim -a m snov, ki katalizira biokemično reakcijo, sestavljena iz beljakovinske komponente, ki izbira substrat, in nebeljakovinske komponente (apoencima), ki določa tip reakcije:

adaptivni ~ encim, ki nastaja v celici kot posledica prilagajanja substratu, **avtolitični** ~ encim, ki lahko povzroči avtolizo celice, v kateri je nastal, **baktericidni** ~ encim, ki katalizira razkroj bakterije, **citolitični** ~ citaza (1), **dihalni** ~i respiratorni encimi, **ekstracelularni** ~ eksoencim, ~i **dihalne verige** citokromi dihalne verige, **glikolitični** ~i encimi, ki katalizirajo pretvorbo glukoze v piruvično kislino, **hidrolitični** ~ hidrolaza, **konstitutivni** ~ encim, ki je stalno v celici in se neprestano sintetizira ne glede na potrebo celice ali vpliv iz okolja, **lipolitični** ~ encim, ki katalizira hidrolizo trigliceridov, **lizosomski** ~i encimi, ki v celicah sodelujejo pri razgradnji celičnih sestavin in fagocitiranih snovi, **markerski** ~ encim, prisoten le v nekaterih tkivih, celicah ali celičnih organelih in se lahko uporablja za njihovo identifikacijo, **mitohondrijski** ~i sistemi encimov v mitohondrijih, **pankreasni** ~i encimi, ki jih izloča trebušna slinavka (npr. amilaze, peptidaze, tripsinogen, lipaze), **popolni** ~ holoencim, **prebavni** ~i encimi v prebavnih sokovih (npr. ptialin, pepsin, himozin, tripsin, prokarbo-ksipeptidaza, elastaza, lipaza, amilaza), **prenašalni** ~ transferaza, **proteolitični** ~ proteaza, **respiratorni** ~i encimi, ki prenašajo elektrone v dihalni verigi **sin.**: dihalni encimi, **restriksijski** ~ restriktaza, **siriščni** ~ himozin, **tumorski** ~ tumorski označevalec **SIN.**: biokatalizator (2), ferment, kvasilo, kvasina

encimski -a -o nanašajoč se na encim: ~a aktivnost, ~ imunski test, ~ kofaktor, ~a reakcija

encimurija -e ž prisotnost encimov v urinu

encistirati se -am se **dov.** in **nedov.** spremeniti se v cisto

endangiitis in **endangítis** -a m vnetje tunike intime **SIN.**: endangiitis (lat.)

endangiitis -idis ž [endangiítis] endangiitis

endangium -ii s [endángijum] tunika intime

endaortitis -a m vnetje tunike intime aorte **SIN.**: endaortitis (lat.)

endaortitis -idis ž [endaortitis] endaortitis

endarterektomija -e ž kirurška odstranitev ateromov v arteriji skupaj s tuniko intimo in tuniko medijo

endarteriitis in **endarterítis** -a m vnetje tunike intime arterije **SIN.**: endarteriitis (lat.)

endarteriitis -idis ž [endarteriítis] endarteriitis

endém -a m endemit

endémičen -čna -o endemski: ~a bolezen

endemija -e ž bolezen pri ljudeh, ki se stalno pojavlja na omejenem območju

SIN.: endemična bolezen

PRIM.: enzootija

endemít -a m organizem (žival ali rastlina), ki živi samo na bolj ali manj omejenem območju

SIN.: endem

endémški -a -o nanašajoč se na endemijo **SIN.**: endemičen

Endo, Shigeru [éndo šigèru] (1869–1937) japonski bakteriolog

endobiótičen -čna -o endobiotski

endobiótski -a -o ki gostuje v telesu gostitelja:

~ parazit

SIN.: endobiotičen

endobronhiálen -lna -o ki je v bronhusu, se daje vanj:

~ a anestezija

endocarditis -idis ž [endokardítis] endokarditis:

~ **bacteriális** bakterijski endokarditis,

~ **chrónica** kronični endokarditis, ~ **lénta**

endokarditis s počasnim potekom, ~ **murális**

muralni endokarditis, ~ **parietális** obstenski

endokarditis, ~ **séptica** septični endokarditis,

~ **subacúta** subakutni endokarditis, ~ **thrombótica**

trombotični endokarditis, ~ **valvuláris** valvularni

endokarditis, ~ **verrucósa** verukozni

endokarditis

endocardium -ii s [endokárdijum] endokardij

endocervicitis -a m vnetje sluznice materničnega vratu

endocitóza -e ž način sprejemanja snovi iz zunajceličnega prostora v celico prek celične membrane, ki se ugrezne, zaokroži in odcepi v endosom

endodérm -a m notranja plast zarodka, iz katere se razvije epitelij prebavil, dihal, sečnik in uretra

SIN.: entoderm, notranji klični list

PRIM.: ektoderm

endodóncij -a m zobna pulpa

endoencim -a m encim, ki v normalnih okoliščinah ne prehaja iz celice v medcelični prostor ali v sekret

endoenteritis -a m enteritis

endoflebitis -a m vnetje tunike intime vene **SIN.**: endophlebitis

endoftalmítis -a m vnetje notranjosti zrkla
SIN.: endophthalmitis

endogamija -e ž razmnoževanje z združitvijo dveh celic, potomk iste celice
PRIM.: eksogamija

endogén -a -o ki ima izvor znotraj organizma:
 ~a bolečina, ~a infekcija, ~i kalcij, ~a okužba, ~i pigment,
 ~i pirogen, ~a toksikoza, ~i toksin
PRIM.: eksogen

éndointoksikácija -e ž zastupitev z endotoksini

endokárd -a m endokardij

endokardiálen -lna -o nanašajoč se na endokardij ali notranjost srca:
 ~i šum
PRIM.: ekstrakardialen, intrakardialen

endokárdij -a m membrana, ki prekriva notranjo površino srčne mišice in prehaja v srčne zaklopke
SIN.: endokard, endocardium

endokardítis -a m vnetje endokardija:
bakterijski ~ endokarditis, ki ga povzročajo bakterije (npr. streptokoki, *Erysipelothrix rhusiopathiae*) **sin.:** endocarditis bacterialis,
kronični ~ dalj časa trajajoči endokarditis, navadno z zadebelitvijo srčnih zaklopk **sin.:** endocarditis chronica, **muralni** ~ endokarditis sten srčnih prekatov **sin.:** endocarditis muralis, **obstenski** ~ endokarditis srčnih votlin brez srčnih zaklopk **sin.:** endocarditis parietalis, parietalni endokarditis, **parietalni** ~ obstenski endokarditis, **rdečični valvularni** ~ oblika rdečice pri prašičih, pri kateri se razvije endokarditis srčnih zaklopk, **septični** ~ endokarditis srčnih zaklopk, ki se razvije pri sepsi **sin.:** endocarditis septica, **streptokokni** ~ endokarditis, ki ga povzročajo streptokoki, **subakutni** ~ endokarditis, ki traja manj časa kot kronični endokarditis **sin.:** endocarditis subacuta, **trombotični** ~ nastajanje trombusov na površju endokardija **sin.:** endocarditis thrombotica, **valvularni** ~ vnetje srčnih zaklopk **sin.:** endocarditis valvularis, **verukočni** ~ vnetje predvsem srčnih zaklopk z bradavicam podobnimi strukturami na površju **sin.:** endocarditis verrucosa
SIN.: endocarditis

endokarénca -e ž pomanjkanje kake snovi v organizmu (npr. vitaminov) zaradi motenj presnove

endokrín -a -o nanašajoč se na notranjo sekrecijo:
 ~a celica, ~a motnja, ~a sekrecija, ~i sistem, ~a terapija, ~o zdravljenje, ~a žleza
PRIM.: eksokrin

endokrínij -a m endokrini sistem

éndokrinologíja -e ž veda, ki proučuje endokrine žleze
SIN.: hormonologija, inkretologija

éndokrinopatíja -e ž bolezen zaradi motenj v delovanju endokrinega sistema

éndokrinoterapíja -e ž endokrino zdravljenje

endolímfá -e ž tekočina v membranskem labirintu
PRIM.: perilimfa

endomembrána -e ž vsaka od membran znotraj evkariontske celice, ki obdajajo organele endomembranskega sistema (npr. endoplazemski retikulum, Golgijev aparat, endosome, lizosome, transportne vakuole in druge)
SIN.: znotrajcelična membrana

endomembránski -a -o nanašajoč se na endomembrane:
 ~ sistem

endométrijski -a m maternična sluznica

endometritis -a m vnetje maternične sluznice:
gnojni ~ endometritis, pri katerem prevladujejo odmrli levkociti **sin.:** endometritis purulenta, **kataralni** ~ endometritis s seroznim eksudatom **sin.:** endometritis catarrhalis
SIN.: endometritis (lat.)

endometritis -idis ž [endometritis] endometritis:
 ~ **catarrhális** kataralni endometritis, ~ **purulénta** gnojni endometritis

endometriúm -ij s [endométrijski] maternična sluznica

éndomioperikardítis -a m pankarditis

endomízij -a m nežna vezivna ovojnica z dobro izraženo kapilarno mrežo, ki obdaja vsako skeletno mišično in srčnomišično vlakno
PRIM.: epimizij, perimizij

endomyopericarditis -idis ž [éndomíjoperikardítis] pankarditis

endonévrij -a m vezivna ovojnica okrog posameznega aksona
PRIM.: epinevrij, perinevrij

endonevrítis -a m vnetje endonevrija

endonukleáren -rna -o ki je znotraj jedra evkariontske celice: ~i kromatin
SIN.: znotrajjedrn

endonukleáza -e ž nukleaza, ki cepi nukleinsko kislino na več fragmentov na točkah, značilnih za vsako nukleinsko kislino posebej:
restrikcijska ~ restriktaza
PRIM.: deoksiribonukleaza, eksonukleaza

éndoparazít -a m notranji zajedavec

éndopeptidáza -e ž proteaza, ki katalizira hidrolizo beljakovin z razcepom specifičnih peptidnih vezi najprej na sredini peptidne verige (mednje sodijo pepsin, tripsin in papain)
PRIM.: eksopeptidaza, karboksipeptidaza

endopericarditis -idis ž [éndoperikardítis] endoperikarditis

éndoperikardítis -a m sočasno vnetje endokardija in osrčnika
SIN.: endopericarditis

endophlebitis -idis ž [endoflebítis] endoflebitis

endophthalmitis -idis ž [endoftalmítis] endoftalmitis

endoplázemski -a -o nanašajoč se na endoplazmo:
 agranularni ~ retikulum, ~ retikulum, gladki ~ retikulum, granularni ~ retikulum, zmati ~ retikulum

endoplázma -e ž osrednji del citoplazme, ki vsebuje organele
PRIM.: ektoplazma

endorfin -a m opioid, ki se sintetizira ob sinapsah v centralnem živčevju, kjer uravnava zaznavanje bolečine

endosalpingitis -a m vnetje sluznice jajcevoda

endoskóp -a m optični instrument za pregled notranjosti telesnih votlin in votlih organov

endoskopija -e ž pregled z endoskopom:
abdominalna ~ abdominoskopija

endoskópski -a -o nanašajoč se na endoskopijo:
 abdominalni ~ pregled, ~a preiskava

endosóm -a m organel endomembranskega sistema, ki sprejema snovi prek endocitoze
PRIM.: heterofagosom

endospóra -e ž spora, ki nastaja pri glivicah v hifi ali celici in ostane v njej (npr. sporangiospora, askospora)
PRIM.: eksospora

endóst -a m tanka plast veziva, ki pokriva mozgovno votlino kosti in kostne trabekule, vsebuje osteogene celice, sposobne tvoriti kostno tkivo
SIN.: endosteum

endostálen -lna -o nanašajoč se na endost:
 ~i kalus

endosteóm -a m novotvorba iz kostnega tkiva, ki raste v mozgovni votlini
SIN.: endostom, endosteoma, endostoma

endosteoma -atis s [endosteóma] endosteom

endosteum -i s [endósteum] endost

endostóm -a m endosteom

endostoma -atis s [endostóma] endosteom

endotéljij -a m enoskladni ploščatocelični epitelij endokardija ter krvnih žil in mezogvnic
PRIM.: mezotelij

endotélijski -a -o nanašajoč se na endotelij:
 ~e celice

endotelín -a m polipeptid v endotelijskih celicah, ki deluje vazokonstriktorno

endotéliohoriálen -lna -o nanašajoč se na endotelij in horij:
 ~a posteljica
SIN.: endotheliochorialis

endotelióm -a m novotvorba, ki izhaja iz endotelija krvnih žil
SIN.: endothelioma

endotêrmen -mna -o nanašajoč se na proces ali reakcijo, v kateri se porablja toplota:
 ~a reakcija
PRIM.: eksotermen

endotheliochorialis -e [endotélijohorijális] endotheliochorialen:
 placénta ~

endothelioma -atis s [endotelijóma] endoteliom

endothoracicus -a -um [endotorácikus] endotorakalen:
 fáscia ~a

endothrix -icis ž [endótrijs] endotriks

endotoksín -a m toksin, ki je sestavina celične stenice nekaterih mikroorganizmov in se sprošča ob njihovem razkroju (pri gramsko negativnih bakterijah, npr. pri ešerihiji, salmonelah, šigelah, je glavna sestavina endotoksinov lipopolisaharid, ki je obenem njihov antigen O)
SIN.: endogeni toksin, znotrajcelični toksin, intracelularni toksin
PRIM.: eksotoksín

endotoksínski -a -o nanašajoč se na endotoksine:
 ~ šok

éndotorakálen -lna -o nanašajoč se na notranjost prsnega koša:
 ~a fascija
SIN.: endothoracicus

éndotraheálen -lna -o nanašajoč se na svetlino sapnika:
 ~a narkoza, ~i tubus

endótrijs -a m dermatofit, ki živi v notranjosti dlake
SIN.: endothrix
PRIM.: ektotriks

endotripsín -a m proteaza v kvasovkah, ki deluje podobno kot tripsin

Endov -a -o [éndov] v zvezi:
 ~ agar

endovaginálen -lna -o nanašajoč se na notranjost nožnice:
 ~a sonda

endovaskulítis -a m vnetje tunike intime

endozoit -a m tahozoit

énema -e ž klistir

enema -atis ž [énema enématis] klistir

energétski -a -o nanašajoč se na energijo:
 ~e snovi, ~a vrednost

energija -e ž **1.** veličina, ki izraža sposobnost telesa, sistema, da opravi delo
2. telesna sposobnost živali za opravljanje fizičnega dela

enervácija -e ž nevrektomija

enhondrálen -lna -o ki je znotraj hrustanca:
~a osifikacija

enhondróm -a m benigna hiperplastična rast hrustančevine v metafizi, ki ne prodre na površje kosti
SIN.: enchondroma

enhondromatóza -e ž dishondroplazija

enhondróza -e ž izražanje hrustančevine nad površje hrustanca

enkránius -a m manjši dvojček v glavi večjega

ênobárven -vna -o v zvezti:
~a svetloba
SIN.: monokromatičen

ênocéličar -ja m **1.** osebek iz ene same celice (npr. bakterije, praživali, nekatere alge, nekatere glivice):
evkarionski ~ enoceličar, ki ima pravo celično jedro (praživali, enocelične alge, enocelične glivice) **sin.:** evkarionski protist, **prokarionski** ~ prokariot
SIN.: enocelični organizem, protist (1), unicelularni organizem
2. organizem iz kraljestva enoceličarjev
SIN.: protist (2)

ênocéličarji -ev m mn. kraljestvo najpreprostejših enoceličnih, kolonijjskih ali preprostih več-celičnih evkariotov, ki niso živali, rastline ali glive (npr. kremenaste alge, sluzavke, nekatere praživali)
SIN.: protisti, Protista

ênocéličen -čna -o ki je iz ene same celice: ~i konidij
~i organizem, ~a žival
SIN.: unicelularen

enofáltmus -a m navznoter (v orbito) potegnjeno zrklo
SIN.: udrto zrklo, enophthalmus
PRIM.: eksoftalmus

ênogonítven -a -o enopojatven: ~a žival

ênogrb -a -o ki ima eno grbo:
~a kamela, ~i velblod

ênójájčen -čna -o nastal iz enega (oplojenega) jajčeca:
~a dvojčka

ênójédrn -a -o ki ima eno samo jedro: ~a celica
SIN.: mononuklearen, uninuklearen

enójen -jna -o ki je iz enega samega dela, ene enote:
~a garnitura kromosomov, ~a molekula DNK, ~a molekula RNK, ~a veriga DNK, ~a veriga RNK, ~a vez

enolíčnost -i ž monomorfizem

ênookost -i ž monoftalmija

ênoošen -sna -o ki ima samo eno vrtilno os:
~i sklep

ênoparítven -a -o ki se spolno združuje samo z enim spolnim partnerjem: ~a žival

ênoperésen -sna -o ki je po videzu podoben ptičjemu peresu:
~a mišica

SIN.: unipennatus
PRIM.: dvoperesen, večperesen

enophthalmus -i m [enofáltmus] enofthalmus

ênoplásten -tna -o enoskladen:
~i epitelij

ênopojátven -a -o ki se v enem letu goni samo enkrat (npr. lisica, volkulja, medvedka):
~a žival

SIN.: enogonitven, monoestričen
PRIM.: večpojatven

enoróden -dna -o ki pri enem porodu rodi samo enega mladiča:

~a samica
SIN.: monoparen, uniparen

enoródnica -e ž enorodna samica

ênoróg -a -o ki ima en sam rog:
~a maternica
SIN.: unicornis

ênoskláden -dna -o ki je iz enega samega sklada:
~i epitelij, ~a žleza
SIN.: enoplasten, monoptih

ênospôlen -lna -o ki ima spolovila ali spolne celice samo samca ali samo samice
PRIM.: dvospolen, interseksualen

ênospôlnost -i ž lastnost osebká, da ima spolovila ali spolne celice samo samca ali samo samice
PRIM.: dvospolnost

enostáven -vna -o v zvezah:
~o barvanje, ~a beljakovina, ~i protein, ~a reprodukcija, ~i sklep, ~a žleza

enostosis -is ž [enostózis] enostoza

enostóza -e ž bolezensko brstenje kostnega tkiva v mozgovni votlini
SIN.: enostosis

ênostránski -a -o nanašajoč se le na levo ali desno polovico telesa:
~a dimeljska kila, ~a paraliza, ~ pnevmotoraks
SIN.: unilateralen, unilateralis

enôta -e ž **1.** dogovorjena mera za količine iste vrste, veličine:
mednarodni sistem enot
antitoksinska ~ mednarodna enota za moč antitoksina **okr.:** A. E., ~ **SI** enota mednarodnega sistema enot, **hemaglutinacijska** ~ najmanjša količina hemaglutininov, ki v določenih okoliščinah še povzročijo hemaglutinacijo, **infektivna** ~ infektivna doza, **internacionalna** ~ mednarodna enota, **internacionalna** ~ **penicilina** količina 0,6 mikrogramov kristalinične kalijeve soli penicilina G, **količinska** ~ enota, s

katero se meri količina iste vrste, **mednarodna** ~ mednarodno dogovorjena količina kake snovi (npr. za dejavnost encimov, za doze (količine) vitaminov) **sin.:** internacionalna enota **krat.:** IE, IU, **osnovna** ~ **SI** vsaka od sedmih enot (kilogram, meter, sekunda, amper, kelvin, kandela, mol), iz katerih so izpeljane ostale enote SI, **Svedbergova** ~ svedberg

2. kar tvori, predstavlja funkcionalno celoto: **motorična** ~ motorični nevron alfa in skeletna mišična vlakna, ki jih oživčuje

énovalénten -tna -o **1.** ki ima valenco ena: ~i radikal

SIN.: monovalenten (1)

2. ki vsebuje samo eno sestavino:

~i antiserum, ~a vakcina

SIN.: monovalenten (2)

énoverížen -žna -o sestavljen samo iz ene verige nukleotidov: ~a DNK, ~a RNK, ~i virus

énozigóten -tna -o ki se razvije iz ene zigote:

~a dvojčka

SIN.: monozigoten

Entamoeba [entaméba] rod ameb, ki živijo v črevesju vretenčarjev

enterálen -lna -o črevesen:

~a absorpcija, ~a aplikacija

enterálgíčen -čna -o nanašajoč se na enteralgijo: ~i krč

enteralgíja -e ž bolečina v črevesju

SIN.: enterodinija

PRIM.: kolika

entericus -a -um [entêrikus] črevesen:

pléxus ~

entêričen -čna -o črevesen:

~i pleksus

enterítis -a m vnetje črevesne sluznice, predvsem tankega črevesa:

vakcina proti ~u telet, virus ~a rac, virus hemoragičnega ~a puranov

~ **telet** enteritis pri teletih, ki ga povzročajo različni agensi (npr. *Escherichia coli*, rotavirusi), **hemoragični** ~ **puranov** enteritis pri puranih, starih nad štiri tedne, s krvavitvami v črevesju in nenadnim poginom, ki ga povzroča virus hemoragičnega enteritisa puranov,

kataralni ~ črevesni katar, **nekrotični** ~ omejeno ali splošno nekrotizirajoče vnetje črevesne sluznice (pri prašičih, okuženih s salmonelami, z bakterijami *Clostridium perfringens* tipa C), **virusni** ~ enteritis, ki ga povzročajo virusi **sin.:** enteritis virosa, **virusni** ~ **rac** račja kuga (1) **SIN.:** endoenteritis, enteritis (lat.)

enterítis -idis ž [enterítis] enteritis:

~ **catarrhális** črevesni katar, ~ **virósa** virusni enteritis

enteroanastomosis -is ž [énteroanastomózis] enteroanastomoza

énteroanastomóza -e ž kirurška povezava dveh delov črevesa iste živali

SIN.: enteroenteralna anastomoza, enteroenterostomija, enteroanastomosis

Enterobacter [enterobáktér] rod gramsko negativnih, laktozno pozitivnih paličastih bakterij iz družine Enterobacteriaceae:

~ **aerógenes** enterobakter v fecesu, odplakah, zemlji, ki povzroča mastitis pri kravah in okužbo rodil pri kobilah, ~ **cloácae** enterobakter v fecesu, odplakah, v vodi, včasih v patološkem materialu, občasno izoliran pri psih in mačkah s sepsa

Enterobacteriaceae [énterobakterijáceje] družina gramsko negativnih, nesporogenih paličastih bakterij, ki vključuje laktozno pozitivne bakterije iz rodov *Enterobacter*, *Escherichia*, *Serratia*, *Klebsiella*, *Citrobacter* in laktozno negativne bakterije iz rodov *Hafnia*, *Morganella*, *Salmonella*, *Proteus*, *Yersinia* (bakterije naseljujejo črevesje vretenčarjev)

enterobáktér -tra m bakterija iz rodu *Enterobacter*

énterobaktéríja -e ž **1.** črevesna bakterija (1)

2. bakterija iz družine Enterobacteriaceae

SIN.: črevesna bakterija (2)

enterocentesis -is ž [enterocentézis] enterocenteza

enterocentéza -e ž punkcija črevesa

SIN.: enterocentesis

enterocít -a m epitelijska celica, ki pokriva površino črevesnih resic in del Lieberkühnovih kript (omogoča absorpcijo hranil, elektrolitov in vode)

SIN.: absorpcijska celica

Enterococcus [enterokókus] rod streptokokov, pretežno seroloških skupin D in E, ki normalno naseljujejo črevesje, so pa lahko tudi patogeni, povzročajo npr. streptokokozo pri perutnini (npr. *E. avium*, *E. durans*, *E. faecalis*, *E. faecium*, *E. gallinarum*)

enterocolitis -idis ž [enterokolítis] enterokolitis

enterodiníja -e ž enteralgija

énteroendokrin -a -o nanašajoč se na izločanje celic v epiteliju črevesne sluznice:

~e celice

énteroenterálen -lna -o nanašajoč se na dva odseka tankega črevesa:

~a anastomoza

énteroenterostomíja -e ž enteroanastomoza

énterogastrítis -a m gastroenteritis

enterogastrón -a m hormon sluznice tankega črevesa, ki inhibira sekrecijo želodčne sluznice in peristaltiko

enterogén -a -o ki izvira iz črevesa:

~a peptonurija, ~a zastrupitev

enterohaemorrhagia -ae ž [énterohemorágija] enterohemoragija

énterohemorágičen -čna -o nanašajoč se na enterohemoragijo:
~a ešerihija, ~i sindrom

énterohemoragija -e ž krvavitev v črevesju
SIN.: enteroragija, enterohaemorrhagia, enterorrhagia

énterohemotoksin -a m toksin, ki ga izločajo določeni sevi bakterije *Escherichia coli* in povzroča hemolitični uremični sindrom

énterohepatitis -a m vnetje črevesja in jeter: kužni ~ pri puranih bolezen perutnine, predvsem pri puranih z ulceracijami in slepih črevesih in nekrotičnimi žarišči v jetrih, ki jo povzroča pražival *Histomonas meleagridis*, prenašalec povzročitelja je zajedavec *Heterakis gallinarum*
SIN.: bolezen črne glave pri puranih, histomonozoza

énterokarénca -e ž pomanjkanje kake snovi v organizmu (npr. vitaminov) zaradi prebavnih motenj ali malabsorpcije v črevesju

enterokéla -e ž kila, v kateri sta dela črevesa in peče

enterokináza -e ž enteropeptidaza

énterokinezija -e ž peristaltika

enteroklíza -e ž vliv tekočine v črevo (zaradi zdravljenja, izpiranja)

enterokók -a m streptokok v črevesju iz rodu *Enterococcus*
SIN.: fekalni streptokok

énterokolítis -a m vnetje sluznice tankega in debelega črevesa, navadno z drisko
SIN.: enterocolitis

PRIM.: črevesni katar

enterokrinín -a m hormon v tankem črevesu psa, ki lahko stimulira izločanje črevesnega soka

énterokromafín -a -o nanašajoč se na kromafine celice epitelija prebavne cevi:
~e celice

enterolít -a m kamnu podobna tvorba v črevesju predvsem pri odraslih živalih (npr. pri konju, pri katerem lahko povzroči ponavljajočo se koliko), sestavljen pretežno iz amonijevih in magnezijevih fosfatov
SIN.: črevesni kamen, splahnolit

enterolithiasis -is ž [énterolítijazis] enterolitiazia

énterolítiazia -e ž nastajanje kamnov v črevesju
SIN.: enterolithiasis

enterolíza -e ž kirurško ločevanje črevesnih adhezij

enterologija -e ž veja medicine, veterine, ki proučuje črevesje in bolezní črevesja

enteromiáza -e ž infestacija črevesja z ličinkami muh

enteromikóza -e ž mikoza črevesja

énteroparazít -a m črevesni zajedavec

énteropatija -e ž katera koli bolezen črevesja, ki vključuje enteritis in nevnetne driske:

proliferacijska hemoragična ~ oblika črevesne adenomatoze prašičev, za katero so značilne poškodbe v črevesju, predvsem krvni strdki v tankem črevesu (povzročitelj je bakterija *Lawsonia intracellulare*)

énteropatogén -a -o patogen za črevesje:
~a bakterija, ~a pražival

enteropeksija -e ž kirurška pričvrstitev segmenta črevesa na trebušno steno

énteropeptidáza -e ž peptidaza, ki jo izločajo celice Lieberkühnovih kript v tankem črevesu in ki katalizira pretvorbo neaktivnega tripsinogena v aktivni tripsin
SIN.: enterokinaza

enteroplástika -e ž kirurški poseg, pri katerem se del votlega prebavnega organa nadomesti s črevesno vijugo

enteroptosis -is ž [enteroptózis] enteroptoza

enteroptóza -e ž povešenost črevesja zaradi shujšanosti ali manjšega tonusa trebušnih mišic
SIN.: enteroptosis

PRIM.: visceroptoza

enterorafija -e ž kirurško šivanje rane, raztrganine v črevesni steni

enteroragija -e ž enterohemoragija

enterorêja -e ž driska

enteroréksa -e ž ruptura črevesa

enterorrhagia -ae ž [enterorágija] enterohemoragija

enterorrhaxis -is ž [enteroréksis] ruptura črevesa

énterosépsa -e ž sepsa, ki izvira v črevesju

enteroskóp -a m optični instrument za pregled črevesne sluznice

énterospázem -zma m krč črevesne stene (npr. pri koliki)
SIN.: črevesni krč

énterostáza -e ž zastoj črevesne vsebine

enterostenosis -is ž [énterostenózis] enterostenozia

énterostenóza -e ž bolezensko zoženje ali striktura črevesa
SIN.: enterostenosis

enterostóma -e ž črevesna stoma

enterostomija -e ž kirurška izdelava črevesne stome

énterotoksemija -e ž zastrupitev krvi s toksini, ki nastajajo v črevesju:
~ ovc kužna bolezen ovc, ki jo povzroča toksin eta bakterije *Clostridium perfringens* tipa D

énterotóksičen -čna -o nanašajo se na enterotoksine:
~a bakterija, ~a kolibaciloza

énterotoksigén -a -o ki tvori ali vsebuje toksin, za katerega je značilno delovanje na celice črevesne sluznice: ~a ešerihija

énterotoksikóza -e ž **1.** zastrupitev, ki izvira iz črevesja

2. zastrupitev z enterotoksini

enterotoksin -a m eksotoksin, ki ga izločajo nekatere bakterije (npr. *Clostridium perfringens* tipa D, enteropatogena *Escherichia coli*, *Vibrio cholerae*) in deluje toksično (driska) v tankem črevesu

enterotóm -a m kirurški nož za operacije črevesa

enterotomia -ae ž [enterotómija] enterotomija

enterotomija -e ž kirurški vrez v steno črevesa
SIN.: enterotomia

enterotrópen -pna -o ki ima afiniteto do črevesja: ~i toksin

Enterovirus [énterovírus] rod pikornavirusov, v katerega se uvršča virus prašičje vezikularne bolezni

énterovírus -a m virus iz rodu *Enterovirus*

entezítis -a m vnetje nasadišča mišice ali kite na kost
SIN.: enthesitis

entezopatija -e ž okvara prirastišča mišic ali kit
SIN.: enthesopathia

enthelmínt -a m **1.** želodčni helmint

2. črevesni helmint

enthesítis -idis ž [entezítis] entezitis

enthesopathia -ae ž [entezopátija] entezopatija

entodérm -a m endoderm

entomologija -e ž veja zoologije, ki proučuje žuželke
SIN.: žužkoslovje

entrópij -a m obrnjenost roba veke navznoter

SIN.: uvihanost veke, entropium

PRIM.: ektropij

entropium -ii s [entrópijum] entropij

enucleatio -onis ž [enukleácijo -ónis] enukleacija:
~ **búlbi óculi** enukleacija zrkla, ~ **córporis lútei** enukleacija rumenega telesa

enukleácija -e ž odstranitev tkiva, organa iz okolja, v katerem je, v celoti:
~ **rumenega telesa** iztis rumenega telesa iz jajčnika
sin.: enucleatio corporis lutei, ~ **zrkla** kirurška odstranitev zrkla
sin.: enucleatio bulbi oculi
SIN.: enucleatio

enukleíratí -am **dov. in nedov.** spravití, odstraniti tkivo, organ iz okolja, v katerem je, v celoti: ~ rumeno telo, ~ zrklo
SIN.: izluščiti

enzoóticus -a -um [enzoótikus] enzootski:
apopléxia ~a súum

enzoótičen -čna -o enzootski

enzoótija -e ž živalska kužna ali zajedavska bolezen, ki se stalno pojavlja na omejenem območju

PRIM.: endemija

enzoótski -a -o nanašajo se na enzootijo:

~ balanopostitis koštrunov, ~a diareja prašičev, ~a goveja levkoza, ~a hematurija, ~a jalovost krav, ~a kalcinoza, ~a mišična distrofija, ~a pljučnica goveda, ~a pljučnica prašičev, ~a srčna kap prašičev, ~ vulvitis ovc, ~o zrvgavanje ovc, vakcina proti ~i pljučnici prašičev, virus ~e diareje prašičev, virus ~e goveje levkoze

SIN.: enzootičen, enzoooticus

eosinophylicus -a -um [eozinofilikus]

eozinofilen:

panosteítis ~a

eozín -a m **1.** kisló barvilo rumenkastordeče

barve, ki se uporablja v histologiji in bakteriologiji za barvanje

2. barvilo iz skupine eozinu podobnih barvil

eozinofílec -lca m eozinofilni levkocit

eozinofílen -lna -o ki se obarva z eozinom rdeče:

~i granulit, ~i granulocit, ~i levkocit, ~a levkocitoza, ~i meningoencefalitis, ~i metamielocit, ~i mielocit, ~i panosteítis, ~i vključek, ~a zrnca

SIN.: eosinophylicus

eozinofílija -e ž **1.** zvišana koncentracija eozinofilnih levkocitov v cirkulirajoči krvi

SIN.: eozinofilna levkocitoza

2. povišano število eozinofilnih levkocitov v kostnem mozgu

eozinofílnost -i ž lastnost celice ali tkiva, da se obarva z eozinom

PRIM.: acidofilnost (1)

eozinofílurija -e ž izločanje eozinofilnih levkocitov z urinom

eozinopenija -e ž znižana koncentracija eozinofilnih levkocitov v krvnem obtoku

eozínski -a -o nanašajo se na eozin:

azurno ~o barvilo

ependím -a m plast epitelijskih celic, ki pokriva možganske prekate in hrbtenični kanal in izloča cerebrospinalno tekočino

ependimítis -a m vnetje ependima

SIN.: ependymitis

PRIM.: ventrikulitis

ependimóm -a m novotvorba ependima

SIN.: ependymoma

ependímíski -a -o nanašajo se na ependim:

~a celica

ependymítis -idis ž [ependimítis] ependimitis

ependymoma -atis s [ependimóma] ependimom

eperitrozoonóza -e ž zastar. hemobartoneleza

Eperythrozoon [eperitrozoon] zastar.

Haemobartonella:

~ *félis* *Haemobartonella felis*, ~ *óvis* *Haemobartonella ovis*, ~ *súis* *Haemobartonella suis*

Ephedra [efédra] rod grmičastih rastlin, ki rastejo v območju Sredozemlja in vsebujejo efedrin

Ephemerovirus [efemerovírus] rod rabdovirusov iz poddružine Vesiculovirinae, v katerem je virus efemerne mrzlice goveda

ephemerus -a -um [efemérus] kratkotrajen: fébris ~a

epiblast -a m **1.** zgornja plast celic embrionalnega ščita, iz katere se razvijejo vsi trije klični listi zarodka

2. plast celic, ki pokriva blastocel ptičjega zarodka

epicardium -ii s [epikárdijum] posrčnica

epicit -a m podocit

epicondylitis -idis m [epikondilítis] epikondilitis

epicondylus -i m [epikóndilus] nadčvrš: ~ *húmeri* nadčvrš nadlahtnice

epicranium -ii s [epikrárijum] epikranij

epidémičen -čna -o ki se hitro širi na večjem območju:

aviarni ~i tremor, virus aviarnega ~ega tremorja, virus kokošjega ~ega tremorja

PRIM.: epizootski

epidermalen -lna -o vrhnjičen: ~e celice

epidérmis -a m vrhnjica: roženenje ~a, stratifikacija ~a

epidermis -idis ž [epidérmis] vrhnjica: strátum basále ~idis, strátum córneum ~idis, strátum disjúnctum ~idis, strátum germinatívum ~idis, strátum granulósum ~idis, strátum lúcidum ~idis, strátum spinósum ~idis

epidermitis -a m vnetje vrhnjice: **eksudativni ~ prašičev** mnogovzročna bolezen pujskov z znaki močnejšega izločanja lojnic, z odebelitvijo kože, z mehurčki in krastami po vsej površini telesa ali samo na manjših površinah kože (bolezen je vedno povezana z okužbo s stafilokokom *Staphylococcus hyicus*) **sin.:** sajavost prašičev, rja (1)

epidermizácija -e ž prekrivanje rane na koži z epitelijem

epidermofítóza -e ž dermatomikoza, ki jo povzroča dermatofit *Epidermophyton floccosum*

epidermoiden -dna -o ki je po obliki podoben vrhnjici **SIN.:** epidermoides

epidermoides -es [epidermóides] epidermoiden: carcinóma ~

epidermolíza -e ž odstop vrhnjice od usnjice z nastankom mehurjev **SIN.:** epidermolysis

epidermolýsis -is ž [epidermolízis] epidermoliza

epidermomycosis -is ž [epidermomikózis] dermatofitoza

Epidermophyton [epidermofítón] rod dermatofitov: ~ *flocósum* dermatofit, ki povzroča epidermofitozo

epidídimektomíja -e ž kirurška odstranitev nadmodka **SIN.:** epididymectomy

epididimis -a m nadmodek

epididimitis -a m vnetje nadmodka: **kužni ~ pri ovnih** bolezen pri ovnih z vnetjem nadmodkov, ki jo povzroča bakterija *Brucella ovis* **SIN.:** epididymitis

epididymectomy -ae ž [epididimektómija] epididimektomija

epididymis -idis ž [epidídimis epididímidis] nadmodek: cáput ~idis, cáuda ~idis, dúctus ~idis

epididymitis -idis ž [epididimítis] epididimitis

epidurálen -lna -o ki je med čvrsto možgansko opno in pokostnico lobanjskih kosti oziroma vretenc, predvsem nad prvima dvema prsnima vretencema: ~i absces, ~a anestezija, ~i blok, ~i prostor **SIN.:** epiduralis

epiduralis -e [epidurális] epiduralen: abscessus ~, cávum ~e

epifíza -e ž **1.** kostni okrajek **2.** majhna, češarku podobna endokrina žleza, pritrjena ob dorzalno steno tretjega možganskega prekata, ki izloča predvsem melatonin **SIN.:** češerika, pinealna žleza, epiphysis (2), glandula pinealis

epifízen -zna -o **1.** nanašajoč se na kostni okrajek: ~i hrustanec, ~i zlom **SIN.:** epiphysealis **2.** nanašajoč se na epifizo (2) **SIN.:** pinealen, pinealis

epifíziolíza -e ž ločitev kostnega okrajka od telesa kosti **SIN.:** epifizni zlom, epiphysiolysis

epífora -e ž obilno odtekanje solz (kot znak različnih očesnih bolezni in patoloških pojavov v solzovodu) **SIN.:** epiphora

epigastralgíja -e ž bolečina v spodnjem delu trebuha

epigastricus -a -um [epigástrikus] predtrebušen:
artéria ~a caudális, artéria ~a craniális, artéria ~a craniális
superficialis, régio ~a, véna ~a caudális, véna ~a craniális

epigástričen -čna -o predtrebušen:
~a regija, kavdalna ~a arterija, kavdalna ~a vena, kranialna
~a arterija, površinska kranialna ~a arterija

epigástrij -a m predtrebušje

epigástrium -ii s [epigástrijum] predtrebušje

epiglótis -a m struktura iz elastičnega hrustanca,
prekrita s sluznico, ki zapira vhod v grlo
SIN.: grlni poklopec, epiglottis

epiglótisen -sna -o nanašajoč se na epiglottis:
~i hrustanec

SIN.: epiglotticus

epiglottitis -a m vnetje epiglotisa

SIN.: epiglottitis

epiglotticus -a -um [epiglótikus] epiglotisen:
cartilágo ~a

epiglottis -icis ž [epiglótis] epiglottis

epiglottitis -icis ž [epiglottis] epiglottitis

epignathus -i m [epignátus] epignatus

epignátus -a m manjši dvojček, ki izhaja iz trdega
neba večjega dvojčka in štrli iz ust
SIN.: epignathus

epikárd -a m posrčnica

epikárdij -a m posrčnica

epikóndil -a m nadčvrš

epikondiláren -rna -o nanašajoč se na nadčvrš:
~i zlom

epikondilitis -a m vnetje nadčvrša
SIN.: epicondylitis

epikránij -a m mehko tkivo na površju lobanje,
vključno s pokostnico
SIN.: epicranium

epikríza -e ž **1.** kritična presoja bolezni, ko je ta
minila
2. druga kriza

epilácija -e ž depilacija

epilepsia -ae ž [epilépsija] epilepsija

epilepsija -e ž kronična možganska motnja s
ponavljajočimi se napadi krčev, pogosto s
komo (predvsem pri psih, konjih)
SIN.: epilepsia

epilepticus -a -um [epiléptikus] epileptičen:
státus ~

epiléptičen -čna -o nanašajoč se na epilepsijo:
~i napad, ~i status
SIN.: epilepticus

epimízij -a m vezivna ovojnica, ki obdaja vsako
skeletno mišico
SIN.: epimysium
PRIM.: endomizij, perimizij

epimysium -ii s [epimízijum] epimizij

epinefektomija -e ž kirurška odstranitev
nadledvične žleze

epinefrín -a m adrenalin

epineurium -ii s [epinévrijum] epinevrij

epinévrij -a m vezivna ovojnica okrog perifernega
živca zunaj nevrileme, ki povezuje živčna
vlakna in vsebuje krvne žile in živce

SIN.: epineurium

PRIM.: endonevrij, perinevrij

epiorchium -ii s [epiórhijum] epiorhij

epiórhij -a m serozna ovojnica, ki se tesno prilaga
ob modo in nadmodek

SIN.: epiorchium, lamina visceralis tunicae
vaginalis

epiphora -ae ž [epífora] epifora

epiphysealis -e [epifizeális] epifizen (1):
cartilágo ~

epiphysiolysis -is ž [epifizijolízis] epifizioliza

epiphysis -is ž [epifízis] **1.** kostni okrajek
2. epifiza (2)

epíploenterokéla -e ž kila, v kateri je del črevesja
s pečo

epiploicus -a -um [epiplójikus] pečin:
forámen ~um

epiploítis -a m omentitis

epiplokéla -e ž kila, ki vsebuje pečo

epiploon -i s [epíploon] peča

episclera -ae ž [episklêra] episklera

episcleralis -e [episklerális] episkleralen:
artêriæ ~es, spátium ~e

episcleritis -icis ž [episklerítis] episkleritis

episiotomia -ae ž [epizijotómija] epiziotomija

episklêra -e ž vezivo med beločnico in očesno
veznico
SIN.: episclera

episkleráren -lna -o ki je nad beločnico:
~e arterije

SIN.: episcleralis

episklerítis -a m vnetje episklere

SIN.: episcleritis

episóm -a m plazmid, ki lahko prehaja iz
kromosoma ene bakterijske celice v kromosom
druge bakterijske celice

epispadia -ae ž [epispádija] epispadija

epispadija -e ž prirojen defekt, pri katerem
manjka zgornja stena sečnice pri obeh spolih,
vendar pogosteje pri samcih (odprtina sečnice
je lahko kjer koli na zgornji strani penisa)

SIN.: epispadia

PRIM.: paraspadija

epispástik -a m snov, ki izzove hiperemijo, tudi vnetje na koži ali sluznici (za pospešitev zdravljenja poškodbe)

epistáksa -e ž krvavitev iz nosu
 SIN.: rinoragija, epistaxis

epistátičen -čna -o nanašajoč se na epistazo:
 ~i gen

epistaxis -is ž [epistáksis] epistaksa

epistáza -e ž medsebojno delovanje genov na raznih lokusih kromosoma, pri katerem eden od njih zatre ekspresijo drugega gena
 PRIM.: genska supresija

epistropheus -i m [epistrófeus] zastar. okretač

epitálamus -a m zgornji del diencefalona, ki pokriva tretji možganski prekat in mu pripada tudi epifiza
 SIN.: epithalamus

epitél -a m epitelij

epitélij -a m neožiljeno tkivo iz enega sklada ali več skladov tesno povezanih različno oblikovanih epiteljskih celic, ki pokriva kožo ter zunanje in notranje površine organov:
alveolarni ~ epitelij, ki oblaža pljučne alveole, **amnijski** ~ epitelij, ki je nastal iz amnioblastov ter oblaža amnijsko votlino in popkovnico, **atipični** ~ 1. epitelij, ki ni tipičen, vendar še ni maligno alteriran 2. epitelij, katerega celice so ločene druga od druge z razmeroma širokimi špranjami, napolnjenimi s tekočino ali z drugo vrsto celic, **ciliarni** ~ migetalčni epitelij, **cilindrični** ~ epitelij s celicami podolgovate oblike, **čutni** ~ visokodiferencirani epitelij, ki je sposoben zaznati različne mehanske in kemične dražljaje sin.: nevroepitelij, **emajlski** ~ skleninski epitelij, **enoplastni** ~ enoskladni epitelij, **enoskladni** ~ epitelij iz enega sklada celic (npr. epitelij črevesne sluznice) sin.: enoplastni epitelij, **izoprizmatški** ~ epitelij iz celic v obliki prizem enake višine in širine sin.: kubični epitelij, **krovni** ~ epitelij, ki pokriva vrhno plast kože, notranjo površino cevastih organov (ki se odpirajo na površino), površino obtočil in površino telesnih votlin, **kubični** ~ nestrok. izoprizmatški epitelij, **migetalčni** ~ epitelij, katerega celice imajo na površini migetalka sin.: ciliarni epitelij, **pigmentni** ~ epitelij, katerega celice vsebujejo pigmentna zrnca, npr. v mrežnici, **ploščatocelični** ~ epitelij iz ploščatih epiteljskih celic, **poroženevajoči** ~ epitelij, katerega vrhnji sloj celic roženi, **prehodni** ~ epitelij, ki se lahko prilagaja spremembam prostornine organov, votlin, ki jih pokriva (npr. v sluznici sečil), **respiratorni** ~ večvrstni visokoprizmatški epitelij z migetalkami, ki oblaža večino dihalnih poti, **sekretorni** ~ epitelij, ki vsebuje žlezne celice, ki sintetizirajo in izločajo sekret ali inkret sin.: žlezni epitelij, **semenski** ~ epitelij, ki prekriva semenske cevke,

skleninski ~ epitelij, ki pokriva skleninske organe sin.: emajlski epitelij, **večplastni** ~ večskladni epitelij, **večskladni** ~ epitelij iz več skladov drug na drugem sin.: večplastni epitelij, **večvrstni** ~ epitelij iz več vrst celic, ki se dotikajo bazalne membrane, vendar le nekatere dosega površje, **visokoprizmatški** ~ epitelij iz celic v obliki prizem z večjo višino kot širino, **vohalni** ~ epitelij, ki prekriva vohalno regijo nosne sluznice in vsebuje receptorje za voh, **žlezni** ~ sekretorni epitelij
 SIN.: epitel, epiteljsko tkivo, vrhnjično tkivo, textus epithelialis

epitélijski -a -o nanašajoč se na epitelij:
 ~a celica, ~ cilindrični, ~a retikulumska celica, ~o tkivo
 SIN.: epithelialis

epiteliogénéza -e ž nastajanje epitelija:
nepopolna ~ prirojena, dedna recesivna napaka (na posameznih delih telesa so različno velika področja brez kože) pri številnih živalskih vrstah sin.: epitheliogenesis imperfecta
 SIN.: epitheliogenesis
 PRIM.: epitelizacija

epiteliohoriálen -lna -o nanašajoč se na epitelij maternice in horija:
 ~a posteljica
 SIN.: epitheliochorialis

epitélióm -a m novotvorba, ki se razvije iz epiteljskih celic
 SIN.: epithelioma

epiteliotrópen -pna -o ki ima afiniteto do epitelija:
 ~i virus
 PRIM.: nevtrotropen, pnevmotropen

epitelizácia -e ž rast epitelija čez površino rane
 SIN.: epitheliasio
 PRIM.: epitheliogeneza

epitelizirati -am nedov. in dov. obraščati se z epitelijem: rana (se) ~a

epiteloiden -dna -o ki je podoben epiteliju, epiteljskim celicam, vendar drugega izvora:
 ~a celica

epitendineum -i s [epiténdineum] fibrozna ovojnica kitnice

epitéza -e ž 1. operacija, s katero se izravna deformirana okončina
 2. opornica ali nadomestek za okončino ali del telesa

epithalamus -i m [epitálamus] epitalamus

epithelialis -e [epiteljális] epiteljski:
 lámina ~, téxtus ~

epitheliochorialis -e [epiteljohorjális] epiteliohoriálen:
 placéнта ~

epitheliogenesis -is ž [epitéliogénézis] epitelogeneza:
 ~ imperfécta nepopolna epitheliogeneza

epithelioma -atis s [epitelijóma] epiteliom

epithelísatio -onis ž [epitelizácijo -ónis] epitelizacija

epitóp -a m antigenska determinanta

epiziotomija -e ž kirurški vrez v presredek in dimeljnico, ki olajša porod prevelikega plodu
SIN.: perineotomija, episiotomia

epizóon -a m zunanji zajedavec

epizooticus -a -um [epizoótikus] epizootski: áphthae ~ae, lymphangiitis ~a

epizootičen -čna -o epizootski: ~o širjenje bolezni

epizotija -e ž pojav živalske kužne ali zajedavske bolezni, ki se hitro širi na večjem območju: izbruh ~e vrh ~e

epizootiólog -a m specialist za živalske kužne in zajedavske bolezni ter množične nekužne bolezni

epizootiologija -e ž veja veterinarstva, ki obravnava živalske kužne in zajedavske bolezni in množične bolezni drugačne etiologije (npr. deficitarne bolezni)

epizootiologinja -e ž specialistka za živalske kužne in zajedavske bolezni ter množične nekužne bolezni

epizootiolóski -a -o nanašajoč se na epizootologijo: ~a anketa, ~a raziskava

epizoótski -a -o nanašajoč se na epizootijo: ~a hematopoetska nekroza salmonidov in ostriza, ~a hemoragična septikemija šarenk, ~a raziskava, virus ~e hematopoetske nekroze salmonidov in ostriza, virus ~e hemoragične septikemije šarenk
SIN.: epizootičen, epizooticus
PRIM.: epidemičen

epón -a m umetna smola, ki se uporablja za zalivanje tkiv v elektronski mikroskopiji pri pripravi ultratankih rezin tkiva

epoóforon -a m nadjajčnik

epoophoron -i s [epoóforon] nadjajčnik: dúctus ~i longitudinalis

epruvéta -e ž podolgovata, na enem koncu zaprta cevasta posodica za kemične, mikrobiološke preiskave, preiskave na zajedavce: plastična ~, steklena ~ oploditev v ~i

epúlis -a m kakršna koli otekline na dlesni ali čeljusti

Equidae [ekvíde] družina lihoprstih kopitarjev z enim samim rodом *Equus*

equinus -a -um [ekvínus] konjski: cáuda ~a, pilus ~, syndróma cáudae ~ae

equiperdus -a -um [ekvipérdus] v zvezi: exanthéma coitále ~um

Equisetum [ekvizétum] rod rastlin vlažnih tal s členastim votlim stebлом in sivozelenimi stranskimi poganjki v isti višini: ~ **arvéense** njivska preslica, ~ **praténse** travniška preslica, ~ **sylváticum** gozdna preslica

Equus [ékvus] edini rod lihoprstih kopitarjev iz družine Equidae, ki vključuje konje, osle in zebre: ~ **ásinus** osel, ~ **cabállus** konj, ~ **grévnyi** kraljevska zebra, ~ **przewálski** konj przewalski

equus -i m [ékvus] konj: adenítis contagiósa ~órum, corýza contagiósa ~órum, metritis contagiósa ~órum, myoglobínúria paralytica ~i, péstis africána ~órum, péstis ~órum

ER [eèr] krat. endoplazemski retikulum

eradikácija -e ž izkoreninjenje: ~ kužne bolezni

erátičen -čna -o ki se neredno pojavlja: ~a bolezen

Erbovirus [érbovírus] rod virusov iz družine Picornaviridae, v katerega se uvršča virus konjskega rinitisa-B

erectio -onis [erékcijo -ónis] erekcija: ~ **dolorósa** priapizem

erékciija -e ž povečanje in otrdelost brecilnega tkiva zaradi napolnitve z arterijsko krvjo pri spolnem vznburjenju: ~ **klitorisa** nabrekanje klitorisa zaradi povečanega dotoka arterijske krvi, ~ **penisa** nabrekanje penisa zaradi povečanega dotoka arterijske krvi v parno brecilo ob hkratnem zastoju venske krvi v njem, nujno potrebno za koitus pri mnogih živalskih vrstah
SIN.: erectio

erekcijski -a -o nanašajoč se na erekcijo: ~a impotenca

erepsin -a m mešanica peptidaz in proteinaz, ki katalizira hidrolizo peptonov in peptidov do aminokislin v tankem črevesu vretenčarjev

eretizem -zma m pretirana občutljivost: spolni ~ pretirana spolna občutljivost

ergastoplázma -e ž zastar. zrnati endoplazemski retikulum

ergobazín -a m ergonovin

ergográf -a m naprava za registriranje delovanja mišic

ergográfam -a m zapis delovanja mišic z ergografom

ergokalciferól -a m vitamin D₂

ergometrín -a m ergonovin

ergonovín -a m eden od alkaloidov rženega rožička z oksitocinskim delovanjem
SIN.: ergobazin, ergometrin

ergosterín -a m ergosterol

ergosteról -a m nenasičeni sterol v rastlinskih in živalskih tkivih, ki se pod vplivom ultravijolične svetlobe spremeni v vitamin D₂
SIN.: ergosterin, viosterol

ergót-alkaloidi -OV m mn. alkaloidi rženega rožička (npr. ergotamin, ergonovin)

ergotamín -a m alkaloid rženega rožička, ki povzroča ergotizem

ergotismus -i m [ergotízmus] ergotizem

ergotízem -zma m zastrupitev z alkaloidi rženega rožička, predvsem z ergotaminom, ki se kaže s krči in suho gangreno
SIN.: ergotismus

ergotoksín -a m zmes več alkaloidov, ekstrahiranih iz rženega rožička

ergotrópen -pna -o ki povzroči večjo porabo energije
PRIM.: trofotropen

erígiran -a -o ki je v erekciji: ~i klitoris, ~i penis

eritém -a m lokalna rdečina kože zaradi hiperemije kožnih kapilar zaradi zelo različnih vzrokov:
kronični migrirajoči ~ ostro omejen eritem, ki se pojavi 14 do 21 dni po ugrizu klopa, okuženega z bakterijo *Borrelia burgdorferi* **SIN.:** erythema migrans, **solarni** ~ eritem, ki nastane zaradi čezmernega izpostavljanja direktnim sončnim žarkom, **toksični** ~ eritem, ki ga povzročajo nekatera zdravila, živila, bakterijski toksini (npr. eritrogeni toksin pri bakteriji *Erysipelothrix rhusiopathiae*) ali druge toksične snovi
SIN.: rdečina (1), erythema

eritematózen -zna -o eritemski: ~a sprememba na koži

eritémski -a -o nanašajoč se na eritem: ~a doza, ~ lupus
SIN.: eritematozen, erythematous

eritroblást -a m nezrela celica z jedrom, iz katere se razvije eritrocit

eritroblastóm -a m novotvorba iz eritroblastov

eritroblastóza -e ž prisotnost eritroblastov v periferni krvi pri boleznih kostnega mozga: **aviarna** ~ oblika aviarnе levkoze s povečanim številom eritroblastov v krvi kokoši **SIN.:** eritrolevkoza
SIN.: erythroblastosis

eritrocít -a m krvna celica brez jedra in celičnih organelov, obarvana s hemoglobinom: polikromazija ~ov
sedimentacija ~ov
anizokromatski ~ neenakomerno obarvan eritrocit zaradi različne koncentracije hemoglobina v njem, **falciformni** ~ srpasti eritrocit, **hipokromni** ~ eritrocit z znižano koncentracijo hemoglobina,

normokromni ~ eritrocit z normalno koncentracijo hemoglobina, **polikromatski** ~ eritrocit, ki se obarva s kislinami in bazičnimi barvili in je v preparatih obarvan, poleg rdeče barve tudi modro, kar je znak nezrelosti, **srpasti** ~ eritrocit v obliki srpa, ki se pojavlja v krvi jelenov **SIN.:** drepanocit, falciformni eritrocit
SIN.: rdeča krvna celica, rdeča krvnička, rdeče krvno telesce

eritrocítén -tna -o nanašajoč se na eritrocite: ~i cilinder, ~a vrsta

eritrocítoliza -e ž raztapljanje eritrocitov in sproščanje hemoglobina
SIN.: eritroliza

eritrocítopoétski -a -o nanašajoč se na eritrocitopoezo:

~a vrsta
SIN.: eritropoetski

eritrocítopoeza -e ž nastajanje in zorenje eritrocitov v eritropoetskih tkivih
SIN.: eritrogeneza, eritropoeza

eritrocítóza -e ž povečana količina eritrocitov v telesu in krvi
SIN.: policitemija, erythrocytosis, polycythaemia

eritrocíturija -e ž izločanje eritrocitov z urinom

eritrodekstrín -a m dekstrin, ki nastane s hidrolizo škroba in se z jodom obarva rdeče

eritrodermija -e ž dermatozo z izrazitim eritemom in deskvamacijo
SIN.: rdečkožnost, erythrodermia

eritrodiapedéza -e ž izhajanje eritrocitov skozi nepoškodovano steno krvnih žil
PRIM.: diapedeza

eritrofág -a m fagocit, ki požira in razkrajja eritrocite in hemoglobin

eritrofagija -e ž fagocitoza eritrocitov z eritrofagi
SIN.: eritrofagocitoza

eritrofagocítóza -e ž eritrofagija

eritrogén -a -o **1.** ki proizvaja eritrocite: ~i kostni mozeg
2. ki povzroča eritem:
~i toksin

eritrogenéza -e ž eritrocitopoeza

eritrolevkóza -e ž aviarna eritroblastoza

eritrolíza -e ž eritrocitoliza

eritromicín -a m makrolidni antibiotik širokega spektra, ki deluje na gramsko negativne in gramsko pozitivne bakterije, pridobljen iz kulture streptomycete *Streptomyces erythreus*

eritropenija -e ž zmanjšano število eritrocitov v enoti krvi

eritropoetín -a m hemopoetin, ki se pri odraslih osebkih izloča v ledvicah, pri plodu pa v jetrih in spodbuja eritrocitopoezo

eritropoétski -a -o eritrocitopoetski:
~o tkivo, ~a vrsta

eritropoéza -e ž eritrocitopoeza

eritropsin -a m rodopsin

eritrurija -e ž izločanje rdeče obarvanega urina zaradi zdravil ali hrane
SIN.: lažna hematurija

erizipél -a m prašičja rdečica

erodirati -am nedov. in dov. povzročati erozijo, erozije: ~ kost, ~ sluznico, ~ zob

erogén -a -o ki je posebno občutljiv za spolno draženje:
~a cona

erozija -e ž plitva poškodba sluznice, kože ali površine kakega organa

erozijski -a -o nanašajoč se na erozijo: ~ ulkus

erozíven -vna -o ki erodira: ~i rinitis, ~a snov, ~i stomatitis

erúpcija -e ž **1.** izbruh:

~ **aft** pojav številnih aft pri slinavki in parkljevki, ~ **pustul** pojav številnih pustul na koži pri pasji gugi

2. izrast:

~ **zoba** izrast zoba

eruptio -onis ž [erúpcijo -ónis] **1.** izbruh
2. izrast:

~ **déntis** izrast zoba

eruptíven -vna -o nanašajoč se na izbruh: ~a oblika bolezni

erysipelas -atis s [erizipélas] prašičja rdečica

Erysipelothrix [erizipelótriks] rod gramsko pozitivnih nesporogenih paličastih bakterij:
~ **rhusiopathiae** bakterija, ki povzroča prašičjo rdečico in okužbe pri nekaterih drugih vrstah živali

erythema -atis s [eritéma] eritem:

~ **circinátum** eritem v obliki obročka, ~ **mígrans** kronični migrirajoči eritem

erythematosis -a -um [eritematózus] eritemski:
lúpus ~, pémpfigus ~

erythroblastosis -is ž [eritroblastózis] eritroblastoza

erythrocytosis -is ž [eritrocitózis] eritrocitoza

erythrodermia -ae ž [eritrodérmija] eritrodermija

Escherich, Theodor [éšerih téodor] (1857–1911) nemški zdravnik

Escherichia [ešerihija] rod gramsko negativnih, laktozno pozitivnih, nesporogenih peritrihnih bakterij iz družine Enterobacteriaceae:

~ **colí** ešerihija, ki normalno naseljuje črevo vretenčarjev, lahko pa povzroča tudi bolezní
sin.: kolibacil, kolibakterija, *Bacterium coli*

esenciálen -lna -o bistven (**1**):

~e aminokislíne, ~i mikroelementi

éshara -e ž krasta, ki nastane po opeklini ali kavterizaciji kože

eskapáda -e ž napačen skok konja (pri dresuri)

Eskulap [eskuláp] bog zdravilstva v rimski mitologiji

SIN.: Aesculapius

PRIM.: Asklepij

eskuláp -a m Eskulapova palica

Eskulápvov -a -o v zvezi:

~a palica

Esocidae [ezocíde] ščuke

Esox [ézoks] rod sladkovodnih rib iz družine ščuk:

~ **lúcius** ščuka

éster -tra m produkt kemične reakcije med alkoholom in kislino ob odcepi tvode (npr. glicerid):

holinov ~ ester holina in organske kisline (npr. acetilholin), **metilni** ~ ester, ki nastane pri vezanju metilnega alkohola in kisline

esteráza -e ž hidrolaza, ki od estra odcepi kislino, alkohol ali tiol (vključuje fosfataze, lipaze, eksonukleaze in endonukleaze)

estezija -e ž senzibilnost

esteziologija -e ž veda, ki proučuje čute in čutne organe

esteziométer -tra m taktometer

estradiól -a m najučinkovitejši estrogen samic sesalcev, ki stimulira gonjenje (nastaja v jajčnikovih foliklih, pri nekaterih živalskih vrstah tudi v skorji nadledvične žleze)

éstrenje -a s reverzibilni proces, v katerem (ob prisotnosti močne kisline kot katalizatorja) reagirajo kisline in alkoholi s kondenzacijo v estre ob odcepu vode

estrín -a m estrogen

estriól -a m manj učinkovit estrogen, ki nastaja iz estradiola in estrona in se izloča z urinom

estrogén -a m hormon iz skupine steroidnih hormonov, ki pri samicah uravnava rast in razvoj ter delovanje spolovil (npr. estradiol, estriol, estron)

SIN.: estrogeni hormon, estrin

estrogén -a -o estrogénski:

~i hormoni

estrogénski -a -o nanašajoč se na estrogene:

~ receptor

SIN.: estrogen

estrón -a m spolni hormon samice z manjšo aktivnostjo, presnovek estradiola (sintetizira se v večjih količinah pri bregjih samicah in se izloča z urinom)

estróza -e ž zajedavska bolezen pri ovcah, ki jo povzročajo ličinke ovčjega zolja (naselijo se na nosni sluznici)

éstrski -a -o nanašajoč se na ester:
~a vez

éstrus -a m gonjenje (1):
sinhronizacija ~a

ešerihija -e ž bakterija iz rodu *Escherichia*:
enterohemoragična ~ ešerihija, ki izloča verotoksin, ki povzroča hemolitični uremični sindrom, **kolicinogena** ~ ešerihija, ki izloča kolicin

éta -e ž sedma črka grške abecede, ki pogosto označuje sedmi člen v nizu:
toksin ~
ZN.: η, Η

etán -a m ogljikovodik z dvema atomoma ogljika, vnetljiv plin

etanál -a m acetaldehid

etanól -a m alkohol, ki nastaja pri alkoholnem vrenju glukoze in fruktoze in deluje kot razkužilo:
absolutni ~ 99,9-odstotni etanol **sin.:** absolutni alkohol, aethanolum absolutum, alcochulus absolutus, spiritus absolutus, **kisli** ~ etanol, zakisan s klorovodikovo ali žveplovo(IV) kislino, ki se uporablja pri barvanju acidorezistentnih bakterij **sin.:** kislil alkohol, **koncentrirani** ~ 96-odstotni etanol **sin.:** špirit (1), aethanolum concentratum, spiritus concentratus, **prečišчени** ~ etanol brez vsakih primesi drugih snovi **sin.:** spiritus depuratus, **razredčeni** ~ 70-odstotni etanol **sin.:** aethanolum dilutum, spiritus dilutus
SIN.: alkohol (2), etilalkohol, etilni alkohol, špirit (2), vinski cvet, aethanolum, alcochulus, spiritus

etanólamín -a m presnovek, nastal z dekarboksilacijo serina, sestavina fosfolipidov in kefalinov

etanólen -lna -o nanašajoč se na etanol:
~i ekstrakt
SIN.: aethanolicus

etén -a m nenasičeni ogljikovodik z dvojno vezjo med atomoma ogljika, vnetljiv plin
SIN.: etilen

éter -tra m organska spojina, ki nastane z dehidracijo dveh molekul alkohola, brezbarvna, lahko hlapljiva tekočina značilnega vonja, ki se uporablja predvsem kot topilo:
dietilni ~ eter, nastal z dehidracijo dveh molekul etanola
SIN.: aether

etêričen -čna -o lahko hlapljiv in navadno prijetnega vonja:
~o olje

ethmoidalis -e [etmoidjális] sitkin:
célula ~, forámen ~e, labyrinthus ~, lámina cribrósa óssis ~is, lóbus ~, nêrvus ~, ós ~e, sínus ~

ethmoiditis -idís ž [etmoidjítis] etmoiditis

étika -e ž filozofska disciplina, ki obravnava človeško ravnanje glede na dobro in zlo:
medicinska ~ zbirka moralnoetičnih norm za zdravnika, **veterinarska** ~ pravila, načela o dolžnostih veterinarja do živali in njenega lastnika

etil -a m etilna skupina

etilacetát -a m ester etanola in očetne kisline, ki se uporablja kot topilo ali kot korigens

etilalkohól -a m etanol

etilamín -a m etan, ki vsebuje aminoskupino na mestu enega atoma vodika

etilén -a m eten

etilén -lna -o v zvezah:
~i alkohol, ~a skupina

etilénoksíd -a m brezbarven, strupen plin, ki se uporablja pri izdelavi umetnih snovi in sintetičnih vlaken, je tudi insekticid

etilormfín -a m polsintetični derivat morfina s šibkejšim protibolečinskim delovanjem, ki blaži kašelj

etiologíja -e ž **1.** veda, ki proučuje vzroke bolezni
SIN.: aitiologija
2. vzrok, zlasti bolezni:
mnogovzročna ~ etiologija, ki ima več vzrokov

etiološki -a -o vzročen:
~a diagnoza, ~a terapija, ~o zdravljenje

etiopatíja -e ž nenormalno obnašanje živali, ki se kaže v različnih oblikah (npr. grizenje repov, uhlev, vulve pri prašičih)

etiopatogenétski -a -o nanašajoč se na etiopatogenezo:
~a raziskava

etiopatogenéza -e ž vzrok in razvoj patološke spremembe ali bolezni

etisterón -a m hormon z izrazito gestagenim in slabo izraženim androgenim učinkom (uporablja se kot progesteron, aktiven pa je peroralno)

etmoidálen -lna -o sitkin:
~a odprtina

etmoidén -dna -o sitkin:
~a celica, ~a celula, ~a kost, ~i labirint, ~i sinus, ~i živec

etmoidítis -a m vnetje sitke
SIN.: ethmoiditis

etiologíja -e ž veja veterinarske medicine, ki proučuje načine vedenja živali

étrov -a -o etrski:
~ ekstrakt

étrski -a -o nanašajoč se na eter:
~a vez
SIN.: etrov

Euglena viridis [evgléna víridis] lepoočnica

eugnathia -ae ž [evgnátija] evgnatija

Eukaryota [evkarijóta] evkarionti

Eumycetes [evmicétes] popolne glive

eupnoe -es ž [évpnoje] evpneja

eupnoea -ae ž [évpneja] evpneja

Euscorpium carpathicum [evskórpíjus karpátikus] južnoevropski škorpíjon

Eustachius, Bartolomeo [evstáhijus bartoloméo] Evstahij:
túba Eustáchi

evacuatio -onis ž [evakuácijo -ónis] **1.** evakuacija (1)
2. evakuacija (3):
~ **úteri** evakuacija maternice

evakuácija -e ž **1.** odstranitev katere koli snovi
SIN.: evacuatio (1)

- 2.** odvoz ranjencev (tudi živali, npr. konj) iz določene vojaške enote
 - 3.** izpraznitev področja ali organa:
~ **maternice** izpraznitev maternice po abortusu ali pri retenci sekundin **sin.:** evacuatio uteri
- SIN.: evacuatio (2)

evaporácija -e ž **1.** izhlapevanje:
~ **znoj**a izhlapevanje izločenega znoj na površini kože
2. izparevanje
3. izparivanje

eventrácija -e ž izpad organov iz trebušne votline

evertiranje -a s obračanje navzven:
~ **veke** zavihanje roba veke navzven

evêrzija -e ž obrnjenost navzven:
~ **veke** obrnjenost veke navzven

evgnatija -e ž pravilen položaj in delovanje zob in čeljusti ob hkratnem pravilnem razmerju do lobanjskega dna
SIN.: eugnathia

evgóničen -čna -o ki dobro uspeva:
~a bakterijska kultura, ~a rast
PRIM.: disgoničen

eviscerácija -e ž **1.** kirurška odstranitev drobovja:
~ **plodu** evisceracija pri mrtvem plodu, za olajšanje poroda **sin.:** evisceratio fetus
SIN.: devisceracija, evisceratio
2. izpraznitev zrkla
SIN.: devisceracija

evisceratio -onis ž [eviscerácijo -ónis] evisceracija (1):
~ **fétus** evisceracija plodu

evkariónt -a m organizem iz nadkraljestva evkariontov
PRIM.: prokariot

evkariónti -OV m mn. nadkraljestvo organizmov (enoceličarji in mnogoceličarji), ki imajo oblikovano jedro z jedrno membrano (to so prazivali, alge, višje razvite rastline in živali, glive, glivice, lišaji)
SIN.: Eukaryota
PRIM.: prokarionti

evkarióntski -a -o nanašajoč se na evkarionta:
~a celica, ~a DNK, ~ enoceličar, ~ protist, ~ ribosom

evkromatín -a m kromatin v kromosomih, ki se v metafazi močno obarva, v interfazi pa slabo
PRIM.: heterokromatin

evkromazija -e ž ortokromazija (1)

evolúcija -e ž spreminjanje oblik živih bitij v zapletenejše v raznih geoloških obdobjih:
regresivna ~ evolucija, pri kateri pojemajo ali se izgublajo določene lastnosti ali organi **sin.:** redukcija (3)
SIN.: razvoj (1), evolutio
PRIM.: geneza

evolucijski -a -o nanašajoč se na evolucijo:
~a genetika

evolutio -onis ž [evolúciijo -ónis] evolucija

evpepsija -e ž zadostna koncentracija pepsina v želodčnem soku, ki pogojuje dobro prebavo

evpéptik -a m pripravek, ki pospešuje prebavo

evplástičen -čna -o nanašajoč se na evplazijo:
~o tkivo

evplazija -e ž normalna rast (npr. zarodka)

evploídija -e ž stanje, ko je v celici, tkivu ali organizmu število kromosomov natančni mnogokratnik haploidnega števila
PRIM.: aloploidija, avtoploidija, disploidija, poliploidija

evpnéja -e ž normalno, pravilno dihanje
SIN.: eupnoe, eupnoea

evrázijski -a -o v zvezah:
~ divji konj, ~ prašič

evritmija -e ž normalen, pravilen srčni ritem

evrópski -a -o v zvezah:
domače ~o govedo, ~ bizon

Evstáhij (1500 ali 1514–1574) italijanski anatom
SIN.: Eustachius Bartolomeo

Evstáhijev -a -o v zvezi:
~a cev

evstrés -a m stres, ki ima pozitiven učinek na organizem, ker se ta nanj ustrezno odzove

evtanazija -e ž neboleča usmrtitev

evtêrmen -mna -o toplokrven (1):
~a žival

E

evtcija -e ž lahki porod

evtonija -e ž normalen tonus tkiv (npr. stene krvne žile)

evtopičen -čna -o ki je v normalnem položaju: ~i položaj plodu v maternici, ~i položaj trebušnih organov

evtopija -e ž normalen položaj organov

evtrofija -e ž stanje organizma ob normalni prehrani

evtrofikacija -e ž **1.** čezmerno razmnoževanje ene vrste organizmov na škodo drugih vrst organizmov v istem ekosistemu (zaradi prenasičenosti z nekaterimi hranili)
2. stimulacija čezmerne rasti rastlin (predvsem alg) v naravnih vodah s presežkom anorganskega dušika

exacerbatio -onis ž [eksacerbácijo -ónis] eksacerbacija

exanthema -atis s [eksantéma] eksantem: ~ **coitale equipèrdum** spolna kuga konj, ~ **medicamentósum** eksantem po aplikaciji zdravil, ~ **vesiculósum** vezikularni eksantem prašičev

exarticulatio -onis ž [eksartikulácijo -ónis] eksartikulacija

excavatio -onis ž [ekskavácijo -ónis] ekskavacija (1)

excipiens -entis m [ekscípijens -éntis] vehikulum

excisio -onis ž [ekscízijo -ónis] ekscizija

excochleatio -onis ž [ekskohlejácijo -ónis] ekskohleacija

excoriatio -onis ž [ekskorijácijo -ónis] odrgrnina

exenteratio -onis ž [eksenterácijo -ónis] eksenteracija

exitus -us m [éksitus] izid:
~ **letális** smrtni izid

exophthalmus -i m [eksoftálmus] eksoftalmus

exostosis -is ž [eksostózis] eksostoza

expansivus -a -um [ekspanzívus] ekspanziven

expectoratio -onis ž [ekspektorácijo -ónis] izkašljevanje

expiratorius -a -um [ekspiratórijus] ekspiracijski:
stridor ~

expirium -ii s [ekspírijum] izdih

exploratio -onis ž [eksplorácijo -ónis] eksploracija

exsanguinatio -onis ž [eksangvinácijo -ónis] izkrvavitev

extensio -onis ž [eksténzijo -ónis] ekstenzija

extensor -oris m [eksténzor] v zvezah:
músculus ~, músculus ~ **cárpí radiális**, músculus ~ **cárpí ulnárís**, músculus ~ **dígiti I et II próprius**, músculus ~ **dígiti I lóngus**, músculus ~ **digitórum brévis**, músculus ~ **digitórum**

commúnis, músculus ~ **digitórum laterális**, músculus ~ **digitórum lóngus**

externus -a -um [ekstèrnus] zunanji:

artèria carótis ~a, artèria iliaca ~a, artèria ophthálmica ~a, artèria pudénda ~a, artèria thorácica ~a, áuris ~a, meátus acústicus ~, membrána elástica ~a, músculus obliquus ~ **abdomínis**, músculus obturatórius ~, músculus sphincter áni ~, óstium uréthrae ~um, óstium úteri ~um, otítis ~a, páries ~, túnica ~a, véna iliaca ~a, véna juguláris ~a

extirpatio -onis ž [ekstirpácijo -ónis] ekstirpacija
extraabdominalis -e [ékstraabdomínális] ekstraabdominalen

extraamniialis -e [ékstraamniájális] ekstraamnijski

extracapillaris -e [ékstrakapiláris] ekstrakapilaren

extracapsularis -e [ékstrakapsuláris] ekstrakapsularen:
fractúra ~

extractio -onis ž [ekstrákciijo -ónis] **1.** ekstrakcija (1)

2. izdrtje:
~ **déntis** izdrtje zoba

3. ekstrakcija (3):
~ **placéntae** ekstrakcija posteljice

extragenitalis -e [ékstragenitális] ekstragenitalen

extramedullaris -e [ékstrameduláris] ekstramedularen

extrasystolia -ae ž [ékstrasistólija] ekstrasistolija

extrauterinus -a -um [ékstrauterínus] zunajmaterničen:
gravíditas ~a

extravasatio -onis ž [ékstravazácijo] ekstravazacija

extremitas -atis ž [ekstrémitas -átis] okončina:
cingulum ~átis pelvínae, **cingulum** ~átis thorácicae

exudativus -a -um [eksudatívus] eksudativen:
arthritís ~a, **inflammátio** ~a, **pericardítis** ~a, **pleurítis** ~a, **tuberculósis** ~a

ex vivo [eks vívo] zunaj živega organizma (pri poskusih)

éza -e ž **1.** kovinska žica ali žica cekas v obliki majhne zanke na držalu, ki se sterilizirana z razžarjenjem uporablja pri presajanju bakterijskih kultur
SIN.: bakteriološka zanka, cepilna zanka
2. medicinska igla za odvzem vzorcev kužnine

ezofageálen -lna -o požiralnikov:
~a fistula, ~i hiatus, ~a tonzila, ~e vene, ~e žleze

ezofagektomija -e ž kirurška odstranitev dela požiralnika

ezofagítis -a m vnetje sluznice požiralnika
SIN.: oesophagitis

ezofagizem -zma m bolezensko stanje z ezofagospazmi

ezofagodinija -e ž bolečina v požiralniku

ezofagogástričen -čna -o želodčno-požiralnikov:
~i del želodca, ~i ulkus

ezofagoskóp -a m endoskop za pregled sluznice požiralnika

ezofagoskopija -e ž pregled sluznice požiralnika z ezofagoskopom

ezofagospázem -zma m krč krožne mišice v steni požiralnika
SIN.: krč požiralnika, požiralnikov spazem, oesophagospasmus

ezofagostenóza -e ž zožitev požiralnika

ezofagostóm -a m nematod iz rodu
Oesophagostomum

ezofagostomóza -e ž zajedavska bolezen pri govedu, prašičih, ovcah, kozah, srnah, ki jo povzročajo ezofagostomi in se kaže z vnetjem debelega črevesa in drisko

ezofagotomija -e ž kirurški vrez v steno požiralnika
SIN.: oesophagotomia

ezófagotraheálen -lna -o nanašajoč se na požiralnik in sapnik

ezófagus -a m požiralnik

F

F [ěf] **1.** okr. fenilalanin
2. okr. (fertility, fertilitas) v zvezah:
faktor ~, fimbrija ~, pilus ~, plazmid ~, pilus ~ (lat.)

F I [ěf ěna] okr. (faktor I) fibrinogen

F II [ěf dvá] okr. (faktor II) protrombin

F III [ěf trí] okr. (faktor III) tkivni faktor

F IV [ěf štíri] okr. faktor IV

F V [ěf pét] okr. (faktor V) proakcelerin

F VI [ěf šest] okr. (faktor VI) akcelerin

F VII [ěf sédem] okr. (faktor VII) prokonvertin

F VIII [ěf ósem] okr. (faktor VIII) antihemofilni globulin

F IX [ěf devět] okr. (faktor IX) Christmasov faktor

F IXa [ěf devět á] okr. faktor IXa

F X [ěf deset] okr. (faktor X) Stuartov faktor

F Xa [ěf deset á] okr. faktor Xa

F XI [ěf enájst] okr. faktor XI

F XIa [ěf enájst á] okr. faktor XIa

F XII [ěf dvánajst] okr. (faktor XII) Hagemanov faktor

F XIIa [ěf dvánajst á] okr. faktor XIIa

F XIII [ěf trinajst] okr. (faktor XIII) fibrin stabilizirajoči faktor

F XIIIa [ěf trinajst á] okr. faktor XIIIa

F₁ [ěf ěna] zn. (first filial generation) v zvezi:
generacija ~

F₂ [ěf dvá] **1.** zn. (second filial generation) v zvezi:
generacija ~
2. zn. (*Fusarium*) v zvezi:
toksin ~

Fab [fáb in efabé] krat. (fragment antigen binding) v zvezi:
fragment ~

F(ab) 2 [fáb dvé in efabé dvé] krat. (fragment antigen binding 2) v zvezi:
fragment ~

Fabaceae [fabáceje] metuljnice

Fabales [fabáles] stročnice

fabéla -e ž sezamoidna kost ali hrustanec, prisotna v kiti dvozglave mečne mišice pri mesojedih
SIN.: Vesalijeva koščica, fabella

fabella -ae ž [fabéla] fabela

Fabricijev -a -o [fabricijev] v zvezi:
~a burza

Fabricius ab Aquapendente, Girolamo
[fabricijus ab akvapendénte džirólamo] (1533–1619) italijanski anatom:
búrsa Fabricii

faciálen -lna -o obrazen:
~a arterija, ~a hemiatrófija, ~e mišice, ~a vena, ~i živec

faciális -e [facijális] obrazen:
artéria ~, hemiatróphia ~, nérvus ~, véna ~

facies -ěi ž [fácijes -ěji] **1.** obraz:
músculus cutáneus ~éi
2. ploskev:
~ **articuláris** sklepna gladčina, ~ **buccális** lična ploskev zoba, ~ **contácta** stična ploskev zoba, ~ **labiális** ustnična ploskev zoba, ~ **linguális** jezična ploskev zoba, ~ **occlusális** grizna ploskev zoba, ~ **parietális** stenska ploskev

facilitácija -e ž povečana odzivnost nevrona na dražljaj

fág -a m bakteriofag:
temperatni ~ temperatni bakteriofag

fagedéna -e ž kožna ulceracija, ki se naglo širi
SIN.: phagedaena

F

fagedéničen -čna -o nanašajoč se na fagedeno:

~i ulkus

SIN.: phagedaenicus

fagocit -a m celica, ki fagocitira mikroorganizme, druge celice ali tujke (glede na velikost fagocitiranih delcev se uvršča med makrofage ali mikrofage):

mononuklearni ~ makrofag

SIN.: celica požiralca

fagociten -tna -o nanašajoč se na fagocite:

~a obramba

fagocitin -a m zelo labilen baktericid v zrnkih nevtrofilnih levkocitov

fagocitirati -am nedov. in dov. obdajati in razgraditi mikroorganizme in druge tuje delce s fagociti

fágocitoliza -e ž razkroj ali raztopitev fagocitov

SIN.: fagoliza

fagocitoza -e ž proces, pri katerem fagocit obda in nato razgradi mikroorganizme in druge tuje delce

fagoliza -e ž fagocitoliza

fagolizosóm -a m mehurček, nastal po fagocitozi tuje snovi, ki se združi z lizosomom, vanj pa se sproščajo lizosomski encimi, ki razgradijo fagocitirano snov

fagopirín -a m fotoaktivna snov, ki povzroča fagopirizem (vsebuje ga npr. ajda)

fagopirízem -zma m bolezenski pojav (izpuščaj na koži), ki ga povzroči fagopirín pod vplivom svetlobe

SIN.: ajdov izpuščaj

Fagopyrum [fagopírur] rod enoletnih kulturnih rastlin iz družine dresnovk:

~ *esculéntum* navadna ajda

fagosóm -a m z membrano obdan mehurček v fagocitu, ki nastane ob fagocitozi in vsebuje fagocitirano snov

fágoterapija -e ž zdravljenje bakterijske okužbe z bakteriofagom, značilnim za določeno bakterijo

SIN.: bakteriofagoterapija

fagotíp -a m fagovar

fagotipizácija -e ž postopek, s katerim se z izbranim nizom bakteriofagov ugotavlja liza bakterij in s tem fagovar bakterije

fagovár -a m varieteta bakterijske vrste, določena s fagotipizacijo

SIN.: fagotip, lizotip, lizovar

PRIM.: biovar, serovar

FAIDS [efaideès in fájds] krat. (feline acquired immune deficiency syndrome) sindrom mačje pridobljene imunske pomanjkljivosti

fáids -a m sindrom mačje pridobljene imunske pomanjkljivosti

fáktor -ja m dejavnik:

antihemofilni ~ I. antihemofilni globulin 2.

faktor XI, **antihemoragični** ~ vitamin K, **atrijski**

natriuretski ~ atrijski natriuretski hormon,

Christmasov ~ po kanadskem bolniku

Christmasu poimenovan koagulacijski faktor

intrinzične poti koagulacije, ki se aktivira pod

vplivom faktorja XIa in sodeluje pri pretvorbi

Stuartovega faktorja v faktor Xa, pomanjkanje

tega faktorja pa povzroča hemofilijo **sin.:**

faktor IX **okr.:** F IX, **dedni** ~ faktor, ki ima

izvor v dedni zasnovi, **ekstrinzični** ~ vitamin

B₁₂, ~ **F** spolni faktor, ~ **I** fibrinogen, ~ **II**

protrombin, ~ **III** tkivni faktor, ~ **IV** kalcijevi

ioni, ki sodelujejo pri koagulaciji **okr.:** F IV, ~ **V**

proakcelerin, ~ **VI** faktor, ki je bil na seznamu

prvotnih koagulacijskih faktorjev, vendar ne

sodi mednje **sin.:** akcelerin **okr.:** F VI, ~ **VII**

prokonvertin, ~ **VIII** antihemofilni globulin,

~ **IX** Christmasov faktor, ~ **IXa** aktivirani

faktor IX **okr.:** F IXa, ~ **X** Stuartov faktor, ~ **Xa**

aktivirani faktor X **sin.:** trombokinaza **okr.:** F

Xa, ~ **XI** koagulacijski faktor, ki nastane pod

vplivom faktorja XIIa in omogoča aktivacijo

Christmasovega faktorja v faktor IXa tako,

da od njega odcepi del polipeptidne verige

imunoglobulina **sin.:** antihemofilni faktor (2)

okr.: F XI **krat.:** PTA, ~ **XIa** aktivirani faktor

XI **okr.:** F XIa, ~ **XII** Hagemanov faktor, ~

XIIa aktivirani faktor XII **okr.:** F XIIa, ~ **XIII**

fibrin stabilizirajoči faktor, ~ **XIIIa** aktivirani

faktor XIII **okr.:** F XIIIa, **fibrin stabilizirajoči** ~

koagulacijski faktor, od katerega trombin

odcepi del polipeptidne verige imunoglobulina

in ga pretvori v aktivno obliko faktorja XIIIa,

ki učvrsti krvni strdek **sin.:** faktor XIII **okr.:**

F XIII, **Hagemanov** ~ po bolniku Hagemanu

poimenovan koagulacijski faktor, ki se v

stiku s površino z negativnim nabojem

pretvori v aktivno obliko faktorja XIIa, ki

aktivira faktor XI v faktor XIa, pomemben

tudi za aktivacijo komplementa, pretvorbo

plazminogena v plazmin **sin.:** faktor XII **okr.:** F

XII, **iniciacijski** ~ vsaka od beljakovin, potrebnih

za pretvorbo iniciacijskega kompleksa pri

biosintezi beljakovin na ribosomih, **intrinzični** ~

glikoprotein, ki ga izločajo celice želodčne

sluznice, potreben za absorpcijo vitamina

B₁₂ (prašičji želodec ga vsebuje v obilju),

koagulacijski ~i faktorji, potrebni za normalno

strjevanje krvi, pomanjkanje, odsotnost ali

presežek povzročajo motnje pri mehanizmu

strjevanja krvi, **kožni** ~ vitamin H, **krvni** ~

izoantigen v eritrocitih človeka in živali,

ki sestavlja krvno skupino, **letalni** ~ letalni

gen, **nevrotrofični** ~ nevrotrofin, **plazemski** ~i

strjevanja krvi plazemske beljakovine, ki skupaj s

trombocitnimi faktorji zaporedoma sodelujejo

pri mehanizmu strjevanja krvi (to so faktor

I ali fibrinogen, faktor II ali protrombin,

faktor III ali tromboplastin, faktor IV ali

kalcijevi ioni, faktor V ali proakcelerin, faktor

VI ali akcelerin, faktor VII ali prokonvertin, faktor VIII ali antihemofilni globulin, faktor IX ali Christmasov faktor, faktor IXa ali aktivirani faktor IX, faktor X ali Stuartov faktor, faktor XI ali antihemofilni faktor (2), faktor XIa ali aktivirani faktor XI, faktor XII ali Hagemanov faktor, faktor XIIa ali aktivirani faktor XII, faktor XIII ali fibrin stabilizirajoči faktor, faktor XIIIa ali aktivirani faktor XIII), **rastni** ~ beljakovina, ki spodbuja celično proliferacijo (npr. živčni rastni faktor), **recesivni letalni** ~ par enakih recesivnih alelov v kromosomu, ki pogojujejo dedovanje morfoloških in/ali fizioloških nepravilnosti, zaradi katerih prizadeti osebek odmre pred rojstvom ali najkasneje do spolne zrelosti, **revmatoidni** ~ imunoglobulin M v serumu bolnikov z revmatoidnim artritisom **krat.:** RF, **spolni** ~ del bakterijskega genoma, ki določa spol **sin.:** faktor F, plazmid F, **Stuartov** ~ po bolniku Stuartu poimenovan koagulacijski faktor, ki se aktivira pod vplivom ekstrinzične in intrinzične poti koagulacije in kot faktor Xa deluje v kompleksu protrombinaze **sin.:** faktor X **okr.:** F X, **tkivni** ~ zunajžilni dejavnik, ki sproži ekstrinzično pot koagulacije **sin.:** tromboplastin **okr.:** F III, **trombocitni** ~i koagulacijski faktorji iz trombocitov, **živčni rastni** ~ nevrotrofin, ki ga izločajo tarčne celice, da spodbujajo rast nevrinov iz nevronov simpatičnih in spinalnih ganglijev, pospešuje rast nekaterih vrst nevronov v centralnem živčevju

fakultativen -vna -o neobvezen:
~i aerob

fakultativno prisl. možno, neobvezno:
~ patogeni mikroorganizem, ~ patogeni zajedavec

fakultéta -e ž učno-znanstvena enota univerze:
biotehniška ~ fakulteta, ki poučuje znanosti s področja kmetijstva, živinoreje, gozdarstva in drugih biotehniških znanosti, **medicinska** ~ najvišja izobraževalna in znanstvenoraziskovalna ustanova v medicini, **veterinarska** ~ najvišja izobraževalna in znanstvenoraziskovalna ustanova v veterinarstvu

falánga -e ž prstnica:
spodnja ~ spodnja prstnica, **srednja** ~ srednja prstnica, **zgornja** ~ zgornja prstnica

falcifórmén -mna -o srpast:
~a anemija, ~i eritrocit

falciformis -e [falcifórmis] srpast:
anaémia ~, ligamētum ~e hépatis

falín -a m strupen glikozid iz zelene mušnice, ki povzroča hemolizo

fálks -a m anatomska struktura v obliki srpa
SIN.: falx

Fallot, Étienne Louis Arthur [faló etièn lui artír] (1850–1911) francoski zdravnik

Fallótv -a -o [falójev] v zvezah:
~a tetralogija, ~a trilogija

faloidín -a m termostabilna toksična snov iz zelene mušnice

falsus -a -um [fálzus] lažen:
gravíditas ~a

fálus -a m **1.** penis
2. indiferentna zasnova, nastala iz spolne grčice, ki se pri samcu razvije v penis, pri samici pa v klitoris

falx -cis ž [fálks] falks:
~ **cérebro** možganski srp

faneroskóp -a m optični instrument za pregledovanje sprememb na koži

faneroskopija -e ž preiskava kože s faneroskopom

faneróza -e ž postopek, s katerim postane kaj vidno ali zaznavno (npr. preobrazba nevidnih maščob v tkivih v maščevje, ki se lahko obarva)

fángo -a m usedlina iz toplih vrečev, ki vsebuje minerale in se kot obkladek uporablja za zdravljenje revmatizma, bolnih sklepov in mišic
SIN.: mineralno blato

fantóm -a m **1.** model telesa ali njegovega dela za učne namene
2. model samice, ki se uporablja za odvzem sperme

faringeálen -lna -o žrelen:
~i pleksus, ~i refleks, ~a tonzila

faringitis -a m vnetje žrela
SIN.: pharyngitis
PRIM.: angina

faringokéla -e ž vrečasto izbočenje na zadnji steni žrela, navadno aerokela

fáringomikóza -e ž mikoza žrela

fáringorinoskopija -e ž pregled žrela in nosu z očesom ali s faringoskopom

faringoskóp -a m optični instrument za pregled svetline žrela

fáringospázem -zma m krč mišic v steni žrela
SIN.: krč žrela, pharyngospasmus

fáringostenóza -e ž zožitev žrela, npr. zaradi faringospazma

faringotomija -e ž kirurški vrez v žrelo

fárma -e ž veliko specializirano kmetijsko družbeno ali zasebno posestvo za gojenje določene vrste živali: govedorejska ~, kokošja ~, kunčja ~, ovčerejska ~, perutninska ~, prašičja ~

farmacévtski -a -o nanašajoč se na farmacijo:
~a industrija, ~a kemija, ~ preparat, ~ pripravke, veterinarska ~a industrija

farmacija -e ž veda, ki se ukvarja z raziskovanjem, izdelovanjem, analizo, nadzorom kakovosti, shranjevanjem in distribucijo zdravil ter svetovanjem glede pravilne uporabe:
magister ~e

fármak -a m 1. zdravilo
2. zdravilna rastlina

fármakodinámičen -čna -o nanašajoč se na farmakodinamiko: ~a snov

fármakodinámika -e ž veja farmakologije, ki proučuje mehanizme učinkovanja zdravil v telesu

fármakogén -a -o ki ga povzročajo zdravila:
~i eksantem

fármakogenétika -e ž področje farmakologije, ki proučuje genske spremembe organizma zaradi delovanja zdravil

fármakognozija -e ž področje farmakologije, ki proučuje naravne zdravilne učinkovine

fármakokinétika -e ž področje farmakologije, ki proučuje absorpcijo, porazdelitev, biotransformacijo zdravila v telesu in izločanje iz njega
PRIM.: kinetika

fármakologija -e ž veda o zdravilih, njihovi pripravi, dispenziranju in o njihovih lastnostih ter učinkih v telesu

fármakolóški -a -o 1. nanašajoč se na farmakologijo: ~ inštitut, ~o raziskovanje
2. nanašajoč se na delovanje, učinkovanje zdravil na organizem: ~o delovanje zelišč, ~ učinek
~a doza, ~a toleranca

fármakopêja -e ž uradni seznam s temeljnim opisom sestave, lastnosti in učinkovanja zdravilnih surovin, njihovem predelovanju v zdravila, shranjevanju in skupek navodil za njihovo kontrolo
SIN.: dispenzatorij

fármakotéka -e ž posoda, prostor za shranjevanje zdravil
SIN.: hišna lekarna

fármakoterapija -e ž zdravljenje z zdravili

fármski -a -o nanašajoč se na farmo: ~ veterinar
~a reja

fascia -ae ž [fáscija] fascija:
músculus ténsor ~ae látæe

~ **endothorácica** notranja prsna fascija,
~ **intérna** notranja fascija, ~ **látæ** široka fascija, ~ **pélvis** medenična fascija, ~ **profúnda** globinska fascija, ~ **superficiális** površinska fascija, ~ **thóracolumbális** prsno-ledvena fascija, ~ **transversális** prečna fascija

fascicularis -e [fascikuláris] fascikularen

fasciculatus -a -um [fascikulátus] fascikulaten:
zóna ~a

fasciculus -i m [fascíkulus] fascikel:
~ **atrioventriculáris** atrioventrikularni fascikel

fasciitis -a m vnetje fascije
SIN.: fasciitis (lat.)

fasciitis -idis ž [fascijítis] fasciitis

fáscija -e ž čvrsta ovojnica iz kolagenskih in elastičnih vlaken, ki obdaja posamezne dele telesa, posamezne mišice ali njihove skupine in nekatere organe:
nategovalka široke ~e

endotorakalna ~ notranja prsna fascija,

globinska ~ močna, kitasta fascija, ki tesno ovija dele trupa in okončin in oddaja številne odcepe v globino mišic okončin, vratu in trupa

SIN.: fascia profunda, **medenična** ~ del prečne fascije, ki od znotraj prekriva medenično votlino SIN.: fascia pelvis, **notranja** ~ fascija, ki od znotraj prekriva telesne votline in je vrinjena med serozo in steno telesnih votlin

SIN.: fascia interna, **notranja prsna** ~ opna iz elastičnih in vezivnih vlaken, zraščena z notranjo ploskvijo stene prsne votline SIN.: endotorakalna fascija, fascia endothoracica, **površinska** ~ nežna fascija iz rahlega fibrilarnega vezivnega tkiva, ki je navzven tesno zraščena s kožo in omogoča njeno gibljivost (na področju glave, vratu in trupa vsebuje kožne mišice)

SIN.: fascia superficialis, **prečna** ~ fascija, ki od znotraj prekriva trebušno votlino in je med potrebušnico in trebušnimi mišicami SIN.: transverzalna fascija, fascia transversalis, **prsno-ledvena** ~ del globinske fascije trupa, ki pokriva hrbtno in ledveno mišičje in se pripenja na trnaste podaljške prsnih in ledvenih vretenc SIN.: fascia thoracolumbalis, **široka** ~ del globinske fascije, ki ovija mišice stegna SIN.: fascia lata, **transverzalna** ~ prečna fascija
SIN.: ovijača, povoj (2), fascija

fascikel -kla m skupek mišičnih, živčnih ali vezivnih vlaken, ki tvorijo morfološko ali funkcionalno enoto:
atrioventrikularni ~ fascikel prevodne srčne mišičnine, ki izhaja iz atrioventrikularnega vozla in poteka vzdolž medprekatnega pretina proti konici srca SIN.: atrioventrikularni snop, Hisov snop, fasciculus atrioventricularis
SIN.: snop, fasciculus

fascikulácija -e ž omejene, nehotne kontrakcije kožnih mišic, vidne skozi kožo

fascikuláren -rna -o nanašajoč se na fascikulacijo:

~i trzaj
SIN.: fascicularis

fascikuláten -tña -o ki je urejen v fascikle:

~a cona
SIN.: fasciculatus

Fasciola [fascijola] rod metljajev iz družine Fasciolidae, ki za svoj razvoj potrebujejo dva vmesna gostitelja:
~ *gigántica* orjaški jetrni metljaj, ~ *hepática* veliki jetrni metljaj
SIN.: *Distomum*

Fasciolidae [fascijolíde] družina zajedavcev iz razreda metljajev z rodod *Fasciola*

fasciolosis -i ž [fascijolózis] fasciozoza

fasciolóza -e ž metljavost, ki jo povzročajo zajedavci iz rodu *Fasciola* (veliki jetrni metljaj in orjaški jetrni metljaj)
SIN.: fasciolosis

fasciolózen -zna -o ki ima fasciozo: ~a jetra, ~a krava

fasciorafija -e ž šivanje fascije ali aponevroze

faséta -e ž majhna, gladka, obrušena ploskev (npr. na kosti, zobu, žolčnem kamnu)
SIN.: ploskvica, obrušenina

fastidium -ii s [fastídijum] v zvezi:
~ *cibi* patološki odpor do hrane

fastigij -a m 1. podaljšek četrtega možganskega prekata, segajoč v cerebralno sredico
SIN.: zatrep, fastigium (1)
2. vrhunec

fastigium -ii s [fastígijum] 1. fastigij (1)
2. vrhunec:
stádium ~ii

fatálen -lna -o usoden, poguben:
~i potek bolezni

fatigácija -e ž izčrpanost

fauces -ium ž mn. [fávces] golt:
isthmus ~ium
~ *lupínae* palatoshiza (1)

fávna -e ž živalstvo

favnístičen -čna -o nanašajoč se na favnistiko:
~a raziskava

favnístika -e ž področje zoologije, ki proučuje prisotnost in pomembnost živalskih vrst na določenem področju

fáza -e ž 1. značilen odsek poteka kakega dogajanja:
neaktivna ~ 1. del življenjskega ciklusa sporogenih bakterij, tudi praživali, ko so v obliki spor 2. del življenjskega ciklusa retrovirusov, ko so v transformiranih celicah gostitelja
2. obdobje kakega fiziološkega dogajanja, procesa:
refraktarna ~ faza v delovanju mišice (npr. srčne) ali živca, ko se ne odziva na dražljaj
3. homogen, fizikalno ločeni in ločljivi del snovi:
homogena ~ faza, ki ima enakomerno razporejene sestavine, **mobilna** ~ premikajoča

se tekočina ali plin, ki vsebuje zmes snovi, ločljive pri kromatografiji, **plinska** ~ plin, ki vsebuje izparjene snovi, ločljive pri plinski kromatografiji, **stacionarna** ~ faza, na katero se adsorbirajo ali v kateri se porazdelijo sestavine zmesi, pri kromatografiji potujejo v mobilni fazi

fazán -a m v zvezi:

navadni ~ v naravi živeča kura iz rodu *Phasianus* z izrazitim spolnim dimorfizmom **SIN.:** *Phasianus colchicus*

fazáni -OV m mn. družina ptičev iz reda kur s številnimi rodovi (pomembna lovna poljska perjad):

pravi ~ poddružina ptičev iz družine fazanov z rodod *Phasianus* **SIN.:** Phasianineae
SIN.: Phasianidae

fáznokonstrásten -tna -o v zvezi:
~i mikroskop

Fc [efcé] krat. (fragment crystalisable) v zvezah:
fragment ~, receptor ~

Fe [efé] simb. (Ferrum) železo

fébra -e ž vročina

febrifúgen -gna -o ki odpravlja vročino:
~o zdravilo

febríkula -e ž malo povišana telesna temperatura

febrilen -lna -o vročinski (1): ~i pacient
~i abortus, ~a konvulzija, ~a proteinurija, ~o stanje

febrilis -e [febrílis] vročinski (1):
státus ~

febris -is ž [fébris] vročina:

~ **continua** kontinuirana vročina, ~ **epheméra** efemerna mrzlica, ~ **intermittens** intermitentna vročina, ~ **recurrens** ponavljajoča se vročina, ~ **remittens** remitentna vročina, ~ **séptica** septična vročina, ~ **undulans** valujoča vročina

féces -a m neprebavljeni in neprebavljivi delci hrane, odluščeni črevesni epitelij, mikroorganizmi, sluz, tekočina, ki jih organizem izloča skozi zadnjik:
bljuvanje ~a, inkontenca ~a
SIN.: blato (1), ekskrement, govno, iztrebek, alvus (2)

fecundatio -onis ž [fekundácijo -ónis] oploditev

Fehling, Hermann Christian [féling hérman krístjan] (1812–1855) nemški kemik

Fehlingov -a -o [félingov] v zvezah:
~ reagent, ~a reakcija

fekálen -lna -o nanašajoč se na feces:
~a impakcija, ~i kamen, ~i streptokoki
SIN.: sterkoralen, stercoralis

fekálije -lij ž mn. odplaka iz hlevov

fekalít -a m koprolit

fekulénten -tna -o ki smrdi po fecesu: ~i izloček

fekundácija -e ž oploditev

fel fellis s [fél] žolč

felíd -a m zver, pripadnik družine mačk

Felidae [felíde] mačke

felinóza -e ž okužba, ki se z mačke lahko prenese na človeka (npr. bolezen mačjih prask, bolezen mačjega ugriza)

felinus -a -um [felínus] mačji

Felis [félis] rod zveri s široko glavo iz skupine malih mačk:

~ *doméstica* domača mačka, ~ *silvéstris* divja mačka

felleus -a -um [féleus] žolčen:

cóllum vesícae ~ae, *fóssa vesícae* ~ae, *vesíca* ~a

feminílen -lna -o ki ima značilnosti, lastnosti samice: ~i samec

femininus -a -um [feminínus] ženski:

pudéndum ~um, *séxus* ~

feminizácija -e ž razvoj spolnih znakov samice pri samcu

SIN.: efeminacija

femorálen -lna -o **1.** stegenski:

~a arterija, ~i kanal, ~a kila, ~i rov, ~a vena, ~i živec, globinska ~a arterija, globinska ~a vena, kavdalne ~e arterije, srednja kavdalna ~a arterija

2. stegneničen

femoralis -e [femorális] **1.** stegenski:

artéria ~, *artériae* ~es *caudáles*, *canális* ~, *hèrnia* ~, *nèrvus* ~, *véna* ~

2. stegneničen

femoropatellaris -e [fémoropateláris] stegnenično-pogačičen:

ligamèntum ~e *laterále et mediále*

femorotibialis -e [fémorotibijális] stegnenično-goleničen:

articulatio ~

femur -oris m [fémur] **1.** stegno:

artéria caudális ~oris *média*, *artéria caudális* ~oris *proximális*, *artéria circumfléxa* ~oris *laterális*, *artéria circumfléxa* ~oris *mediális*, *artéria profúnda* ~oris, *músculus bíceps* ~oris, *músculus quadrátus* ~oris, *músculus quádriceps* ~oris, *músculus réctus* ~oris, *véna profúnda* ~oris

2. stegnenica:

cáput óssis ~oris, *cóllum óssis* ~oris, *cóndylus óssis* ~oris, *córpus óssis* ~oris, *ligamèntum accessórium óssis* ~oris, *ligamèntum cápitis óssis* ~oris, *tróchlea óssis* ~oris

fenantrén -a m toksični in karcinogeni ogljikovodik, prisoten v premogovem katranu (uporablja se za sintezo barvil in zdravil)

fenestra -ae ž [fenéstra] **1.** okence:

~ *cóchleae* polzevo okence, ~ *vestibuli*

preddverno okence

2. kirurško narejena odprtina v obliki okenca

fenestrácija -e ž nastanek okenca na membrani

ali v tkivu zaradi bolezenskega procesa ali kirurškega posega

SIN.: fenestratio

fenestratio -onis ž [fenestrácijo -ónis] fenestracija

fenestratus -a -um [fenestrátus] fenestriran:

membrána ~a

fenestriran -a -o ki ima eno okence ali več okenc:

~a *membrána*, ~i *sapnik*

SIN.: fenestratus

fenil -a m fenilna skupina

fenilalanil -a m aminoacilna skupina, nastala iz fenilalanina

fenilalanín -a m bistvena aminokislina z aromatsko stransko verigo, ki jo organizmi večine živalskih vrst ne morejo sintetizirati, pač pa jo morajo dobiti v beljakovinah s hrano

OKR.: F (1), Phe

fenilalanín-hidroksiláza -e ž zastar. fenilalanin-4-monooksigenaza

fenilalanín-4-mónooksigenáza -e ž oksidoreduktaza, ki katalizira pretvorbo fenilalanina v tirozin

SIN.: fenilalanin-hidroksilaza

fenílen -lna -o v zvezi:

~a skupina

feniletílamín -a m spojina, sestavljena iz benzena in etilamina, osnovna struktura kateholaminov, biološko aktivna snov z učinkom v možganih

feniletílbarbitúren -rna -o v zvezi:

~a kislina

SIN.: phenylaethylbarbituricus

fenobarbitál -a m derivat feniletilbarbiturne kisline, ki deluje uspavalno

fenóksimetilpenicilin -a m penicilin V

fenól -a m aromatski alkohol s hidroksilno skupino na benzenovem obroču, kristalinična, zelo strupena, v vodi topna snov, ki se kot 5-odstotna raztopina uporablja za razkuževanje in za konzervacijo tkiv

SIN.: karbol, karbolna kislina, acidum carbolicum, phenolum

fenólen -lna -o nanašajoč se na fenol:

~i koefficient

SIN.: karbolen, carbolicus, phenolatus

fenóftaleín -a m spojina s fenolom, indikator pH v gojiščih za tkivne kulture in odvajalo

fenologija -e ž veda, ki proučuje periodičnost življenjskih pojavov pri živalih in rastlinah v zvezi z okoljem (npr. zimsko spanje, sezonske migracije, cvetenje rastlin in obremenjevanje z alergijo)

fenolóški -a -o nanašajoč se na fenologijo:

~ pojav

fenomén -a m kateri koli vidni znak ali pojav, dejstvo:

Arthusov ~ lokalna preobčutljivostna reakcija, ki nastane nekaj ur po injekciji antigena v kožo, za katerega organizem že ima protitelesa, ~ **CAMP** efekt CAMP, **Kochov** ~ lokalna reakcija (nekroza) po intradermalni injekciji kulture povzročiteljev tuberkuloze pri živali, ki je bila predhodno umetno okužena s povzročitelji tuberkuloze, **satelitski** ~ satelitizem, **Tyndallov** ~ pojav zaradi sipanja svetlobe na delcih prahu in velikih molekulah v motni snovi (suspenziji), pri katerem curek svetlobe postane viden

fenotiazín -a m antihelmintik za zatiranje živalskih parazitov

fenotíp -a m dedno in nededno pogojene lastnosti osebk

PRIM.: genotip (1)

fenotipski -a -o nanašajoč se na fenotip: ~a adaptacija, ~a prilagoditev

feokrómen -mna -o kromafin: ~a celica, ~o tkivo

feokromocit -a m kromafina celica

feokromocitóm -a m navadno benigna novotvorba kromafinega tkiva sredice nadledvične žleze
SIN.: pheochromocytoma

feritín -a m kompleks železa in apoferitina, ki nastaja npr. v črevesni sluznici (ena glavnih oblik skladiščenja železa v tkivih pri sesalcih, vsebuje do 23 % železa)

fermènt -ènta m zastar. encim

fermentácija -e ž 1. spreminjanje organskih snovi pod vplivom encimov, ki jih proizvajajo kvasovke, plesni, bakterije: anaerobna ~, bakterijska ~
alkoholna ~ pretvorba ogljikovih hidratov v etanol in ogljikov dioksid pod vplivom encimov kvasovk **SIN.:** alkoholno vrenje
SIN.: cimoliza, vrenje
2. postopek za pridobivanje različno tehnološko in farmacevtsko uporabnih spojin z mikroorganizmi

fermentirati -am nedov. in dov. spreminjati organske snovi pod vplivom encimov

fermèntor -ja m bioreaktor

fèrokelatáza -e ž liaza, ki katalizira pretvorbo protoporfirina v hem s kelacijo železa v obroč

feromón -a m snov, podobna hormonu, ki jo živali izločajo predvsem iz vonjalnih žlez in povzročajo značilne vedenjske odzive pri drugih osebkih iste vrste

fertilén -lna -o 1. ploden (1): ~i bik

2. ploden (2):

~a krava

3. sposoben razvijati se:

~i ehinokok

SIN.: fertilis (3)

fertilis -e [fertilis] 1. ploden (1)

2. ploden (2)

3. fertilén (3)

fertilisatio -onis ž [fertilizácija -ónis] oploditev

fertilizácija -e ž oploditev:

~ **in vitro** oploditev v epruveti, **zunajtelesna** ~ zunajtelesna oploditev

fertilnost -i ž plodnost

feruginácija -e ž pojavljanje železa ali železovih soli v tkivih (npr. v steni krvnih žilic)

feruginózen -zna -o ki vsebuje železo ali je po barvi podoben rji

Festuca [festúka] rod iz skupine travniških trav: ~ **praténsis** travniška bilnica

fetálen -lna -o plodov:

~a atelektaza, ~i krvni obtok, ~e membrane, ~o obdobje, ~e placente

fetális -e [fetális] plodov:

atelectásis ~, placéntae ~es

fetiden -dna -o smrdeč:

~i bronhitis, ~i izdih, ~i znoj

fétoglobulín -a m fetoprotein

fétografija -e ž rentgensko slikanje plodu v maternici

fétopatija -e ž katera koli bolezen ali poškodba plodu med brejostjo

fétoprotein -a m beljakovina plodu, ki se pojavlja tudi kasneje, zlasti pri nekaterih malignih novotvorbah
SIN.: fetoglobulin

fétor -ja m zadah

fetotóm -a m embriotom

fetotomija -e ž embriotomija

fétus -a m plod:

abortirani ~ zvržek, **inkrustirani** ~ poapneli plod, **kalcificirani** ~ poapneli plod, **mumificirani** ~ izsušeni plod

fetus -us m [fétus] plod:

eviscerátio ~us, macerátio ~us

~ **calcificátus** poapneli plod, ~ **immatúrus** nezreli plod, ~ **incrustátus** poapneli plod, ~ **macerátus** macerirani plod, ~ **matúrus** donošenec, ~ **mumificátus** izsušeni plod, ~ **praematúrus** nezreli plod

Feulgen, Robert [fójlgen róbert] (1884–1955) nemški fiziolog in kemik:
barvanje po ~u

Feulgenov -a -o [fójlgenov] v zvezi: ~a reakcija

fiant pilulae [fijant pílu]le pripis na receptu naj bo v obliki pilul

fiat lege artis [fijat lége ártis] pripis na receptu naj se da po pravilih
OKR.: f. l. a.

fiat mixtura [fíjat mikstúra] pripis na receptu naj se napravi mešanica
OKR.: f. m.

fiat solutio [fíjat solúciyo] pripis na receptu naj bo v obliki raztopine
OKR.: f. s.

fibra -ae ž [fíbra] vlakno:
~ae zonuláres lečna vlakna

fibrila -e ž vlakence:
mišična ~ miofibrila, živčna ~ neurofibrila

fibrilacija -e ž zaporedno krčenje skeletnih mišičnih vlaken:
atrijska ~ srčna aritmija s fibrilacijo srčnih preddvorov sin.: atrijsko migetanje, preddvorna fibrilacija, preddvorno migetanje, fibrillatio atrialis, mišična ~ spontano krčenje denerviranih skeletnih mišičnih vlaken, preddvorna ~ atrijska fibrilacija, srčna ~ nenadzorovano hitro in nepravilno krčenje srčne mišice (srčnih prekatov ali srčnih preddvorov) sin.: srčno migetanje, ventrikularna ~ srčna aritmija s fibrilacijo srčnih prekatov (klinično kot srčni zastoj) sin.: prekatno migetanje, fibrillatio ventricularis
SIN.: migetanje, fibrillatio

fibriláren -ma -o nanašajoč se na vlakence:
~a beljakovina, ~i protein, ~i tremor, ~o vezivno tkivo, rahlo ~o vezivno tkivo
SIN.: fibrillaris

fibrillaris -e [fibriláris] fibrilaren

fibrillatio -ónis ž [fibrilácijo -ónis] fibrilacija:
~ atriális atrijska fibrilacija, ~ ventriculáris ventrikularna fibrilacija

fibrín -a m v vodi netopna beljakovina, ki nastane iz fibrinogena pri strjevanju krvi:
~ stabilizirajoči faktor
SIN.: krvna vlaknina

fibrinogén -a m v vodi topna beljakovina v krvni plazmi, ki se ob strjevanju krvi spremeni v fibrin
SIN.: faktor I
OKR.: F I

fibrinogenáza -e ž encim, ki cepi fibrinopeptide, pretvarja fibrinogen v fibrin ali kako drugo snov, ki ne povzroča koagulacije (npr. v strupu kače)

fibrinogénopenija -e ž zmanjšano število molekul fibrinogena v v enoti krvi

fibrinoid -a m fibrinu podobna homogena beljakovina, ki se pojavlja pri mnogih boleznih v stenah žil in v vezivu

fibrinoiden -dna -o podoben fibrinu:
~a degeneracija
SIN.: fibrinoides

fibrinoides -es [fibrinôjdes] fibrinoiden:
degeneratio ~

fibrinolítichen -čna -o ki povzroča fibrinolizo: ~a aktivnost

fibrinoliza -e ž raztapljanje fibrina s proteazami, navadno s plazminom

fibrinolizín -a m plazmin:
stafilokokni ~ stafilokinaza, streptokokni ~ streptokinaza

fibrinorêja -e ž obilno izločanje izcedka, v katerem je fibrin

fibrinosus -a -um [fibrinózus] fibrinski:
degeneratio ~a, inflammatio ~a, pericarditis ~a, pleuritis ~a, pneumonia ~a

fibrínski -a -o nanašajoč se na fibrin:
~a degeneracija, ~ eksudat, ~a membrana, ~a nit, ~ perikarditis, ~ plevritis, ~a pljučnica, ~a pnevmonija, ~ strdek, ~ trombus, ~o vnetje
SIN.: fibrinosus

fibrinurija -e ž bolezensko izločanje fibrina z urinom

fibroadenóm -a m adenofibrom

fibroangióm -a m angiom z mnogo veziva

fibroblást -a m matična celica fibrilarnega vezivnega tkiva, ki proizvaja kolagen, elastična vlakna, retikulinska vlakna ter amorfnost medceličnino (iz nje se razvije fibrocit)

fibroblastóm -a m benigna ali maligna novotvorba iz fibroblastov ali veziva
SIN.: fibroblastoma

fibroblastoma -atis s [fibroblastóma] fibroblastom

fibrocarcinoma -atis s [fibrokarcinóma] skirus

fibrocartilago -inis ž [fibrocartilágo] vezivna hrustančevina, ki tvori povezavo med kitami, vezmi ali kostmi

fibrocít -a m manj aktivna oblika celice, ki proizvaja fibrozno vezivno tkivo (razvila se je iz fibroblasta in se lahko ponovno aktivira v fibroblast)

fibrocitogenéza -e ž nastanek in razvoj fibrocitov

fibroelástičen -čna -o ki je iz vezivnih in elastičnih vlaken: ~a plast

fibroepitélijski -a -o nanašajoč se na zgradbo iz veziva in epitelijskega: ~a novotvorba

fibrokarcinóm -a m skirus

fibrolipóm -a m lipom, ki vsebuje mnogo veziva
SIN.: fibrolipoma

fibrolipoma -atis s [fibrolipóma] fibrolipom

fibroliposarkóm -a m maligna novotvorba iz maščevja in veziva

fibróm -a m benigna novotvorba iz veziva:
virus Shopovega ~a

Shopov ~ podkožni fibrom pri kuncih, ki hitro raste in hitro usahne (povzroča ga virus

Shopovega fibroma), **viseči** ~ fibrom, ki visi na peclju **sin.:** fibroma pendulans
SIN.: fibroma

fibroma -atis s [fibróma] fibrom:
~ **péndulans** viseči fibrom

fibromatosis -is ž [fibromatózis] fibromatoza

fibromatóza -e ž **1.** pojav številnih fibromov
SIN.: fibromatosis
2. nastajanje fibromom podobnih novotvorb, ki izvirajo iz fascij
SIN.: fibromatosis

fibromatózen -zna -o nanašajoč se na fibromatozo:
~o tkivo

fibromiksóm -a m miksom, ki vsebuje mnogo fibroblastov in veziva
SIN.: fibromyxoma

fibromiksosarkóm -a m sarkom, ki vsebuje elemente fibroze in miksomatoze
SIN.: fibromyxosarcoma

fibromióm -a m novotvorba iz fibroznega vezivnega tkiva in gladkih mišičnih vlaken
SIN.: fibromyoma

fibromyoma -atis s [fibromijóma] fibromiom

fibromyxoma -atis s [fibromiksóma]
fibromiksom

fibromyxosarcoma -atis s [fibrómiksosarkóma]
fibromiksosarkom

fibronektin -a m glikoprotein z veliko molekulsko maso, ki cirkulira v krvni plazmi in deluje kot opsonin, ali pa se prilepi na celično membrano trombocitov in vpliva na njihovo agregacijo

fibroplasia -ae ž [fibroplázija] fibroplazija

fibroplázija -e ž rast fibroznega vezivnega tkiva (npr. na rani med celjenjem)
SIN.: fibroplasia

fibrosarcoma -atis s [fibrosarkóma] fibrosarkom

fibrosarkóm -a m maligna novotvorba, nastala z brstenjem fibroblastov
SIN.: fibrosarcoma

fibrosis -is ž [fibrózis] fibroza:
~ **alveoláris** alveolarna fibroza

fibrositis -idis ž [fibrozítis] fibrozitis

fibrosus -a -um [fibrózus] **1.** fibrozen (1):
ánulus ~, articulátio ~a, cápsula ~a, strátum ~um perióstei, túnica ~a, vagina ~a téndinis
2. fibrozen (2):
inflammátio ~a, pericardítis ~a

fibrothorax -acis m [fibrótóraks -ácis] fibrotoraks

fibrotóraks -a m vnetna zlepljenost poprsnice in popljučnice
SIN.: fibrothorax

fibróza -e ž nenormalno nastajanje in razraščanje fibroznega vezivnega tkiva:

alveolarna ~ fibroza, pri kateri je v steni pljučne alveole tudi fibrozno vezivno tkivo
sin.: fibrosis alveolaris, ~ **pljuč** razraščanje fibroznega vezivnega tkiva v pljučih, navadno kot reparacija po uničujočem vnetnem procesu
sin.: difuzni fibrozni alveolitis
SIN.: fibrosis

fibrózen -zna -o **1.** ki je iz kolagenskih vlaken ali prepleten z njimi:
~a burza, ~a kapsula, ~i obroček, ~a ovojnica kite, ~a plast pokostnice, ~i sklep, ~i tuberkel, ~o vezivno tkivo, ~o vezivo
SIN.: fibrosus (1)
2. nanašajoč se na fibrozo:
difuzni ~i alveolitis, ~a degeneracija, ~i perikarditis, ~o vnetje
SIN.: fibrosus (2)

fibrozitis -a m vnetje fibroznega vezivnega tkiva
SIN.: fibrositis

fibula -e ž mečnica

fibula -ae ž [fíbula] mečnica:
cápút ~ae

fibularis -e [fibuláris] mečničen:
nêrvus ~ commúnis, nêrvus ~ profúndus, ós társi ~e

fikóza -e ž bolezen, ki jo povzročajo alge

fiksácija -e ž **1.** odstranjevanje plina iz plinske ali tekoče faze in vgraditev v trdno ali tekočo snov:

~ **dušika** vgraditev dušika iz zraka v dušikove spojine z delovanjem bakterij

2. kemična ali fizikalna obdelava česa za ohranitev v določenem stanju: ~ anatomskega preparata, ~ mikroskopskega preparata
SIN.: fiksiranje

3. operacija, s katero se prišije ali utrdi organ ali utrdijo odlomki zlomljene kosti v določeni legi z vijaki ali žebli na kost ali v mozgovno votlino:

notranja ~ fiksacija odlomkov zlomljene kosti z žico, s ploščicami, z vijaki ali žebli na kost ali v mozgovno votlino, **zunanja** ~ fiksacija odlomkov zlomljene kosti z dolgimi vijaki, ki se zavrtajo v kost skozi kožo z zunaj povezanimi ploščicami
4. v zvezi:

~ **živali** trdna namestitev živali (npr. s privezovanjem) pred kakim posegom (npr. pred operacijo)

fiksacijski -a -o nanašajoč se na fiksacijo:
~a ploščica

fiksátor -ja m pripomoček (žica, ploščica, vijak, žebelj) za osteosintezo:

notranji ~ fiksator za pritrjevanje odlomkov zlomljene kosti na kost ali v mozgovno votlino, **zunani** ~ fiksator za pritrjevanje odlomkov zlomljene kosti od zunaj na kost

fiksiran -a -o utrjen, ustaljen, stalen, stabilen:
~i mikroskopski razmaz

fiksiranje -a s fiksacija (2)

fiksírati -am dov. in nedov. **1.** trdno namestiti v določenem položaju ali na določenem mestu: ~ žival

2. fizikalno ali kemično obdelati kaj, da se ohrani v določenem stanju: ~ anatomski preparat, ~ mikroskopski razmaz

filament -ênta m drobna nitasta tvorba v organizmu:

aktinski ~ aktinski miofilament,
intermediarni ~ intermediarni miofilament,
miozijski ~ miozijski miofilament

Filariidae [filarijíde] družina nitastih, navadno dolgih nematodov, z rodovoma *Dirofilaria* in *Onchocerca*, ki se naselijo v telesnih votlinah, na seroznih ovojnicah, v vezivih, limfi sesalcev, podkožju sesalcev, prenašajo pa jih dvokrilci, ki sesajo kri

filárija -ê ž nematod iz družine Filariidae

filiálen -lna -o nanašajoč se na razmerje potomcev do staršev:

druga ~a generacija, prva ~a generacija

filicín -a m strupena snov v koreniki navadne glistovnice, ki povzroča filicizem

filicízem -zma m zastrupitev s filicinom, ki povzroča somnolenco, oslepitev

filifórmen -mna -o komaj otipljiv:

~i pulz

SIN.: filiformis

filiformis -e [filifórmis] filiformen:

púlsus ~

filogenétski -a -o nanašajoč se na filogenezo:

~a klasifikacija, ~ stadij

filogenéza -e ž razvojna pot kake živalske ali rastlinske vrste v evoluciji

PRIM.: ontogeneza

filokinón -a m vitamin K₁

filter -tra m **1.** naprava ali snov za ločevanje delcev različne velikosti iz tekočine ali plina:

bakterijski ~ filter, ki zadržuje bakterije določene velikosti, prepušča pa mikroorganizme, manjše od bakterij (npr. viruse), **Berkefeldov** ~ filter iz usedline kamnine z luskami diatomej in drugih prarastlin (ne prepušča bakterij), **Chamberlandov** ~ filter iz neološčenega porcelana **SIN.:** Chamberlandova sveča, **membranski** ~ filter iz celuloznih vlaken ali iz umetnih mas, **Seitzev** ~ bakterijski filter iz azbestnih vlaken **2.** naprava ali snov, ki izloča elektromagnetna valovanja določenih valovnih dolžin ali določenih smeri nihanja:

barvni ~ naprava iz obarvanega stekla ali plastične folije, ki prepušča samo svetlobo določenih valovnih dolžin, svetlobo drugih pa absorbira, **polarizacijski** ~ filter, ki prepušča polarizirano svetlobo le v eni ravnini, **Woodov** ~ steklen filter, vgrajen v Woodovo svetilko, ki prepušča samo ultravijolično svetlobo z valovno dolžino približno 366 nm

filtrabilen -lna -o ki gre skozi pore filtra:

~i mikroorganizem, ~i virus

filtrácija -ê ž **1.** odstranitev delcev različnih velikosti iz tekočine ali plina oziroma svetlobe različnih valovnih dolžin s filtrom: ~ mikrobnih suspenzij, ~ virusov, ~ vode **membranska** ~ precejanje skozi polprepustne biološke ali umetne membrane

2. precejanje krvne plazme skozi steno kapilar, pri čemer se v kapilari zadržijo plazemske beljakovine:

glomerulna ~ ultrafiltracija krvne plazme skozi steno kapilar glomerulov in notranji list glomerulne kapsule

filtrát -a m kar je precejeno skozi filter:

glomerulni ~ ultrafiltrat krvne plazme, ki gre skozi kapilare glomerulov v prostor med obema plastema glomerulne kapsule

SIN.: precedek

filtríren -rna -o s katerim se filtrira:

~i papir

fíma -ê ž omejena kožna izboklina v obliki grbice **SIN.:** phyma

fimbria -ae ž [fimbrija] **1.** fimbrija (1)

2. fimbrija (2):

~ae **túbae uterínae** fimbrije jajcevoda

fimbrija -ê ž **1.** nitast cevast podaljšek na površini nekaterih bakterij:

adhezivne ~e adhezini, ~ **F** spolna fimbrija, **spolna** ~ fimbrija, skozi katero lahko potuje spolni faktor v drugo bakterijo (iste ali druge vrste) **SIN.:** spolni pilus, fimbrija F, pilus F, pilus F (lat.)

SIN.: pilus (2), fimbria (1), pilus (2) (lat.)

2. nitasta ali resičasta anatomska struktura: ~e **jajcevoda** resičasti podaljški začetnega dela jajcevoda **SIN.:** fimbriae tubae uterinae

SIN.: fimbria (2)

fimbrijski -a -o nanašajoč se na fimbrijo (1):

~i antigeni

fióla -ê ž steklena cevka z ravnim dnom za shranjevanje tekočih zdravil ali tablet

Fissipedia [fisipédija] kopenske zveri

fissura -ae ž [fisúra] špranja (1):

~ **petrotympánica** Glaserjeva špranja

fissus -a -um [físus] razcepljen:

úngula ~a

fištula -ê ž nenormalna cevasta tvorba v organizmu, navadno med dvema organoma, ki vodi iz notranjosti na površje in po kateri se izceja gnojni eksudat, feces, mleko, slina: irigacija ~e

analna ~ fistula, po kateri se izloča feces iz danke mimo zadnjika **SIN.:** fistula analis, **dentalna** ~ fistula, ki izhaja iz zoba **SIN.:** fistula dentalis, **ezofagealna** ~ fistula med sapnikom in požiralnikom **SIN.:** fistula oesophagealis, ~ **kopitnega hrustanca** fistula, po kateri se izceja gnojni eksudat iz vnetega kopitnega hrustanca

sin.: pijavka kopitnega hrustanca, ~ **vihra** odprtina na medplečju, iz katere se izceja gnojni eksudat (npr. pri konjih pri okužbi z brucelami) **sin.:** fistula dorsa, **interdigitalna** ~ fistula med prsti sprednje ali zadnje okončine **sin.:** medprstna fistula, **jejunalna** ~ fistula na teščem črevesu **sin.:** fistula jejunalis, **ledvična** ~ fistula, ki nastane po nefrostomiji, **medprstna** ~ interdigitalna fistula, **mlečna** ~ fistula, po kateri se izteka mleko iz vimena mimo seskovega kanala, **notranja** ~ fistula med dvema votlima organoma, **popkovna** ~ fistula v popkovnici, skozi katero se izloča gnojni eksudat (npr. pri teletih), **rektovaginalna** ~ fistula med danko in nožnico pri nekaterih prašičih z atrezijo danke **sin.:** fistula rectovaginalis, **slinska** ~ fistula, po kateri se izceja slina iz slinske žleze v zunanost **sin.:** fistula salivaria, **umetna** ~ kirurško narejen kanal, ki povezuje kako telesno votlino ali votli organ s površjem telesa (v diagnostične, raziskovalne ali terapevtske namene, npr. vampova fistula), **uretroskrotalna** ~ fistula med sečnico in kožo modnika **sin.:** fistula urethroscrotalis, **uretrovaginarna** ~ fistula med sečnico in nožnico **sin.:** fistula urethrovaginalis, **vampova** ~ umetna fistula med vampom in zunanostjo trebuha, **zunanja** ~ fistula med votlim organom in površjem telesa **SIN.:** fistula (lat.)

fistula -ae ž [fístula] fistula:

~ **anális** analna fistula, ~ **dentális** dentalna fistula, ~ **dórsi** fistula vihra, ~ **jejunális** jejunalna fistula, ~ **oesophageális** ezofagealna fistula, ~ **rectovaginális** rektovaginalna fistula, ~ **salivária** slinska fistula, ~ **urethroscrotális** uretroskrotalna fistula, ~ **urethrovaginális** uretrovaginarna fistula

fistulácija -e ž **1.** nastajanje fistule

2. oblikovanje umetne fistule

fistulektomija -e ž kirurška odstranitev fistule

fistulografija -e ž kontrastno rentgensko slikanje fistule

fistulóza -e ž bolezensko pojavljanje večjega števila fistul

fistulózen -zna -o bolezensko spremenjen zaradi fistule:

~i kopitni hrustanec

fisúra -e ž špranja (1)

fitánski -a -o v zvezi:

~a kislina

fitáza -e ž hidrolaza, ki cepi fitinsko kislino v inozitol in fosforjevo kislino

fitínski -a -o v zvezi:

~a kislina

fitobezoár -ja m kamnu podobna tvorba iz neprebavljenih rastlinskih vlaken v želodcu ali črevesju

PRIM.: bezoar, trihobezoar, trihofitobezoar

fitocenóza -e ž združba vseh rastlinskih vrst, ki živijo v določenem biotopu

SIN.: rastlinska združba, vegetabilna združba

fitokonióza -e ž pljučna bolezen, ki jo povzroči vdihavanje drobnih rastlinskih delcev (rastlinskega prahu, peloda)

fitól -a m nenasičeni alifatski alkohol, sestavni del klorofila, pomemben za biosintezo tokoferola alfa in vitamina K₁

fitomenadión -a m vitamin K₁

fitoplánkton -a m rastlinski del planktona

fitoterapija -e ž zdravljenje z rastlinskimi zdravili

fitotoksín -a m toksin, ki ga vsebujejo nekatere rastline (npr. abrin, hiosciamin, ricin, solanin)

SIN.: rastlinski strup, rastlinski toksin

fizika -e ž temeljna znanost o snovi, energiji in o spremembah snovi, pri katerih ne prihaja do kemičnih sprememb

fizikálen -lna -o nanašajoč se na fiziko in procese v njej:

~a diagnostika, ~i pregled, ~a preiskava, ~i proces, ~a razkužba, ~o sredstvo, ~i terapevt, ~a terapevtka, ~a terapija, ~i znak

fiziognomija -e ž celotna podoba, videz živali

fiziologija -e ž veda, ki proučuje normalno delovanje organizmov:

animalna ~ fiziologija, ki se ukvarja s funkcijo mišic, čutil in somatskega živčevja živali,

celična ~ fiziologija, ki se ukvarja s funkcijami celic in procesi, ki so podlaga tem funkcijam,

~ **živčevja** nevrofiziologija, **patološka** ~ patofiziologija, **komparativna** ~ fiziologija, ki se ukvarja s primerjavo funkcij pri različnih vrstah organizmov **sin.:** primerjalna fiziologija, **primerjalna** ~ komparativna fiziologija, **vegetativna** ~ fiziologija, ki se ukvarja s funkcijo obtočil, dihal, prebavil, endokrinih žlez in avtonomnega živčevja, **veterinarska** ~ fiziologija, ki proučuje normalno delovanje funkcij živali, predvsem domačih

fiziolóški -a -o **1.** nanašajoč se na fiziologijo:

~a doza

2. značilen za normalno funkcijo in stanje organizma:

~a atrofija, ~a dispneja, ~a kemija, ~a mikroflora, ~a obremenitev, ~ pH, ~a raztopina, ~a starostna ohlapnost

fizioterapévt -a m terapevt, ki zdravi s fizikalnimi sredstvi

SIN.: fizikalni terapevt

fizioterapévtka -e ž terapevtka, ki zdravi s fizikalnimi sredstvi

SIN.: fizikalna terapevtka

fizioterapija -e ž zdravljenje s fizikalnimi sredstvi (npr. z električnim tokom, masažo, vodo, s toploto)

SIN.: fizikalna terapija

fizométra -e ž nabiranje plinov ali zraka v maternici in posledična napihnjenost maternice
 SIN.: physometra

f. l. a. [efelá] okr. fiat lege artis

flaccidus -a -um [flákicidus] ohlapen:
 parálýsis ~a, paraplégia ~a, parésis ~a

flagél -a m biček:
 bakterijski ~ bakterijski biček

flagelácija -e ž nastajanje ali oblikovanje bičkov

flageláren -rna -o nanašajoč se na biček:
 ~i antigen

flagelát -a m bičkar

flagelín -a m beljakovina, gradnik bičkov bakterij

Flagellata [flageláta] zastar. bičkarji

flakciden -dna -o ohlapen:
 ~a paraliza, ~a pareza

flakcídnost -i ž ohlapnost

flám -a m poljud. potrebušina

flatuléncia -e ž **1.** nabiranje plinov ali zraka v želodcu ali črevesju
2. izpuščanje čezmerno nakopičenih plinov v želodcu oziroma črevesju skozi zadnjik
 SIN.: prdenje

flatulentus -a -um [flatuléntus] nanašajoč se na flatulenco (1):
 cólica ~a

flátus -a m **1.** plin ali zrak v prebavilih
2. glas, ki nastane pri izpuščanju plinov ali zraka skozi zadnjik ali nožnico
 SIN.: prdec, flatus (lat.)

flatus -us m [flátus] flatus (2):
 ~ vaginális iztisenjenje plina iz nožnice

flavín -a m vodotopni rumeni pigment, zelo razširjen pri živalih in rastlinah, osnovna sestavina riboflavina

flavínski -a -o nanašajoč se na flavin:
 ~ nukleotid

Flaviviridae [flaviviríde] družina virusov RNK z lipidno ovojnico, z rodovi *Flavivirus*, *Pestivirus* in *Hepacivirus*

flavivirus -a m virus iz rodu *Flavivirus*

Flavivirus [flavivírus] rod virusov RNK iz družine Flaviviridae, ki jih prenašajo klopi in komarji (povzročajo klopni meningoencefalitis, ovčji encefalomielitis)

flavizem -zma m delna ali popolna porumenitev dlake (npr. pri prašičih)

flavoencím -a m encim, ki ima v svoji strukturi flavinski nukleotid kot prostetično skupino

flavoproteín -a m beljakovina, v kateri je vezan flavinski nukleotid

flavus -a -um [flávus] rumen:
 cêra ~a, hepatitis ~a, ligamênta ~a, medúlla óssium ~a, túnica ~a, abdóminis, vaselínium ~um

flebalgija -e ž bolečina v venah

flebektazija -e ž bolezenska dilatacija vene
 SIN.: venektazija, phlebectasia, venectasia

flebektomija -e ž kirurška odstranitev dela vene
 SIN.: venektomija, phlebectomia

flebitis -a m vnetje stene vene:
 septični ~ vnetje stene vene s piogenimi bakterijami (navadno zaplet pri sepsi) sin.: septikoflebitis, phlebitis septica
 SIN.: phlebitis

flebofibróza -e ž fleboskleroza

flebogén -a -o ki je v veni ali izvira iz vene:
 ~a bolečina

flebográf -a m naprava za merjenje venskega pulza

flebografija -e ž **1.** kontrastna radiografija vene
 SIN.: venografija, venografija
2. grafični prikaz venskega pulza
3. opis vene

flebogram -a m zapis venskega pulza
 SIN.: venegram, venogram (1)

flebokatéter -tra m kateter za preiskavo in zdravljenje ven

flebolít -a m kamen v veni, navadno poapneli venski trombus
 SIN.: venski kamen
 PRIM.: angiolit, arteriolit

flebolitiáza -e ž nastajanje kamnov v venah
 SIN.: phlebolithiasis

fleboréksa -e ž raztrganje vene

fleboskleróza -e ž fibrozna zadebelitev in otrditev sten ven
 SIN.: flebofibroza, venoskleroza, phlebofibrosis, phlebosclerosis, venosclerosis

fleboštáza -e ž venski zastoj

flebotomija -e ž kirurški vrez v veno zaradi puščanja krvi
 SIN.: venotomija, phlebotomia
 PRIM.: venesekcija

flebotrombóza -e ž venska tromboza

flegmóna -e ž akutno difuzno, navadno gnojno vnetje podkožnega veziva:
 plínska ~ plinski prisad
 SIN.: flegmonozno vnetje, phlegmone

flegmonózen -zna -o nanašajoč se na flegmono:
 ~o vnetje

fleksija -e ž premik, pri katerem se kaj upogne:
 ~ sklepa
 SIN.: upogib, upogibanje, flexio

fléksorski -a -o nanašajoč se na mišico upogibalko:
 ~ spazem

fleksúra -e ž pregib

flektóren -rna -o ki upogiba:

~a mišica

Fleming, Alexander [fléming aleksánder] (1881–1955) škotski bakteriolog, ki je skupaj z E. B. Chainom in H. W. Floreyem odkril penicilin in njegov zdravilni učinek za povzročitelja kužnih bolezni

flexio -onis ž [fléksijo -ónis] fleksija

flexor -oris m [fléksor -óris] v zvezah:

músculus ~, músculus ~ cárpi radiális, músculus ~ cárpi ulnárís, músculus ~ digitórum profúndus, músculus ~ digitórum superficialís

flexura -ae ž [fleksúra] pregib

flocculus -i m [flókulus] kosmič

flogistik -a m snov, ki se uporablja za pospešitev vnetja

flogogén -a -o ki je sposoben povzročiti vnetje:
~o mazilo

flogóza -e ž zastar. vnetje

flokulácija -e ž kosmičenje

flókulus -a m kosmič

floricín -a m glikozid, ki v poskusih na živalih inhibira reabsorpcijo glukoze v ledvicah in povzroča glukozurijo

floriden -dna -o močno razvit, naglo napredujoč:
~i bolezenski proces

fluctuans -antis [flúktuans -ántis] ki ni pritrjen:
cóstae ~ántes

fluiden -dna -o tekoč: ~a snov, ~o stanje

fluidopneumothorax -acis m [flúidopnevmo-tóraks -ácis] fluidopnevmotoraks

flúidopnevmotóraks -a m tekočina in zrak v poprsnični votlini
SIN.: fluidopneumothorax

flukloksacilín -a m penicilin, odporen proti betalaktamazi, uporaben peroralno

flúksija -e ž naval arterijske krvi v kak organ ali del telesa

fluktuácija -e ž **1.** valovanje tekočine v normalni ali bolezensko nastali telesni votlini zaradi menjave pritiska oziroma premikanja živali
2. naraščanje in upadanje števila ali količine

fluktuirati -am nedov. in dov. **1.** valovati: tekočina ~a v trebušni votlini
2. naraščati in upadati glede na število ali količino

flumen -inis s [flúmen] tok, struja:
~ina pilórum dlačni vrtinec

fluorescein -a m fluorescein

fluoresceinizotiociánát -a m fluorokrom, ki se

uporablja za označevanje imunoglobulinov pri imunofluorescenci

fluorescénca -e ž luminiscenca, ki preneha takoj, ko ni več zunanjih vplivov sevanja:

imunska ~ imunofluorescencia, primarna ~ avto-fluorescencia

PRIM.: fosforescencia

fluorescénčen -čna -o nanašajoč se na fluorescenco:

~i mikroskop, ~a mikroskopija, ~i označevalec, ~o protitelo

fluorescín -a m barvilo, ki se uporablja za odkrivanje poškodb na roženici in za ugotavljanje cirkulacije v mrežnici, izločajo ga tudi nekatere bakterije, npr. psevdomonas
SIN.: fluorescein

fluorescirati -am nedov. sevati za snov značilno svetlobo zaradi zunanjih vplivov, razen toplote, dokler ti trajajo

fluorokróm -a m fluorescenčna snov, ki se uporablja za označevanje beljakovin (npr. imunoglobulinov) pri imunofluorescenci

flury -- ž [flíri] v zvezi:
vírus ~

f. m. [efèm] okr. fiat mixtura

fobija -e ž bolezenski strah

fobogén -a -o ki vzbuja strah: ~i predmet

focalis -e [fokális] žariščen:
necrósis ~

focalosis -is ž [fokalózis] fokalozá

focus -i m [fókus] žarišče

foetidus -a -um [fétidus] smrdeč

foetor in fetor -oris m [fétor -óris] zadah:
~ ex óre zadah iz ust

fokálen -lna -o žariščen:
~a infekcija, ~a nekroza, ~a okužba, ~o vnetje

fokalóza -e ž bolezen v obliki fokalnega vnetja, ki se pozneje pokaže na povsem drugem mestu
SIN.: focalosis

fokomelija -e ž prirojena zakrnelost sprednjih okončin (kot jo imajo tjunji)
SIN.: phocomelia

fokomélus -a m spaček z zakrnelimi deli sprednjih okončin (podoben tjunju)
SIN.: phocomelus
PRIM.: abrahíus

foksteriêr -ja m pasma majhnega, a zelo napadalnega lovskega psa bele barve s črnimi ali rjavimi ožigi

fókus -a m **1.** gorišče
2. žarišče

fólen -lna -o v zvezi:
~a kislína
SIN.: folijski, folicus

foliatus -a -um [folijátus] listast:
sutúra ~a

folícus -a -um [fólíkus] folen:
ácídum ~um

folíjski -a -o folen:
~a kislina

folíkel -kla m majhna okrogla tkivna tvorba v obliki vrečke:
atrezija jajčnikovega ~a, kapsula jajčnikovega ~a, ~e stimulirajoči hormon
dlačni ~ vezivno-epitelijska vrečka, v kateri je dlačna čebulica **sin.**: dlačni mešiček, folliculus pili, **Graafov** ~ zrel jajčnikov folikel neposredno pred ovulacijo, **jajčnikov** ~ folikel v jajčniku, ki vsebuje jajčece **sin.**: folliculus ovaricus, **ščitnični** ~ temeljna gradbena enota ščitnice v obliki mešička, ki vsebuje koloid **sin.**: folliculus glandulae thyroideae
SIN.: mešiček (1), folliculus

folikuláren -rna -o nanašajoč se na folikel:
~a celica, ~a cista, ~i hormoni, ~i karcinom, ~i konjunktivitis, ~a stigma, ~i tonzilitis
SIN.: follicularis

folikulítis -a m vnetje folikla, navadno dlačnega
SIN.: folliculitis

folikulostátin -a m glikoprotein, ki nastaja v jajčnikovem foliklu ter inhibira sekrecijo folikulotropina
SIN.: inhibin

folikulotropín -a m adenohipofizni hormon, ki pogojuje rast in dozorevanje jajčnikovega folikla
SIN.: folikle stimulirajoči hormon, folitropin
KRAT.: FSH

folikulóza -e ž folikularni konjunktivitis

folitropín -a m folikulotropin

follicularis -e [folikularis] folikularen:
conjunctivitis ~, tonsillitis ~

folliculitis -idis ž [folikulítis] folikulitis

folliculus -i m [fólíkus] folikel:
atrésia ~i, líquor ~i, mácula ~i
~ **glándulae thyroideae** ščitnični folikel, ~ **ováricus** jajčnikov folikel, ~ **pili** dlačni folikel

fomentácija -e ž **1.** zdravljenje s toploto
2. ogrevanje s toplim obkladkom

fonendoskop -a m naprava za avskultacijo, ki ima dva ušesna nastavka, s cevkami povezana z membranskim ali lijakastim nastavkom
PRIM.: stetoskop

fónokardiográf -a m naprava za zapisovanje srčnih tonov ali šumov

fónokardiografija -e ž grafično zapisovanje srčnih tonov ali šumov s fonokardiografom

fónokardiogram -a m zapis srčnih tonov ali šumov, dobljen s fonokardiografom

fónokardioskóp -a m naprava za avskultacijo srčnih tonov ali šumov

fons fontis m [fóns] vrelec, izvir, studenec:
áqua fóntis

fontanéla -e ž mehki, opnasti, še neokosteneli predel lobanjskih kosti pri mladi živali
SIN.: mečava, fontanella

fontanella -ae ž [fontanéla] fontanela

fontánus -a -um [fontánus] nanašajoč se na izvir, vrelec, studenec:
áqua ~a

foramen -inis s [forámen] odprtina (2):
~ **epiplóicum** epiploični foramen, ~ **ethmoidále** sitkina odprtina, ~ **infraorbitále** podočnica odprtina, ~ **interventriculáre** medprekatna odprtina, ~ **intervertebrále** medvretenčna odprtina, ~ **mágnum** velika odprtina, ~ **obturátum** zadelana odprtina, ~ **omentále** odprtina pečine vreče, ~ **ovále córdis** ovalna odprtina, ~ **ovále córdis apértum** akleistikardija, ~ **transversárium** prečna odprtina, ~ **vénae cávae caudális** odprtina zadnje votle vene, ~ **vertebrále** vretenčna odprtina

Foraminifera [foraminifera] luknjičarke

fórceps -a m porodničarske kleščice

forénzičen -čna -o soden:

~o **veterinarstvo** sodno veterinarstvo

foréza -e ž simbioza, pri kateri prenašalec (npr. žuželka) trajno prenaša simbionta (na gostitelja)

formácija -e ž urejena tvorba, sestavljena iz več manjših elementov
SIN.: formatio

formaldehid -a m toksični aldehyd mravljinčne kisline, ki se uporablja kot razkužilo in sredstvo za fiksacijo tkiv v histologiji
SIN.: metanal, formaldehydum

formaldehydum -i s [formaldehídum] formaldehyd

formalín -a m petintrideset- do štiridesetodstotna vodna raztopina formaldehida
SIN.: formol

formalínski -a -o nanašajoč se na formalin:
~a para

formatio -onis ž [formácijo -ónis] formacija

formícicus -a -um [formícíkus] mravljinčen:
ácídum ~um

formícus -a -um [fórmíkus] mravljinčen:
ácídum ~um

formíl -a m formilna skupina

formílen -lna -o v zvezi:
~a skupina

formíran -a -o oblikovan, razvit:
~a medceličnina

formól -a m formalin

fórmula -e ž **1.** predstavitev molekule, radikala ali iona, v kateri so atomi predstavljeni s simboli kemijskih elementov:

empirična ~ formula, ki navaja le vrste atomov, ki sestavljajo molekulo, radikal ali ion in razmerje teh atomov v molekuli, radikalu ali ionu, **kemijska** ~ zapis sestave molekule s simboli kemijskih elementov, **molekulska** ~ formula, ki navaja število atomov vsakega posameznega kemijskega elementa v molekuli, ne pove pa ničesar o povezavi med njimi, **strukturna** ~ zapis molekule s prikazom razporeditve atomov in atomskih skupin v njej, pri čemer so prikazane tudi vezi med atomi

2. zapis razporeditve zob v polovici čeljusti:

zobna ~ numerični sistem za označevanje števila, vrste in položaja zob v polovici zgornje oziroma spodnje čeljusti

3. izpisana sestava zdravila, v rabi pri pisanju receptov

fornix -icis ž [fórniks] svod:

~ **cerebri** možganski svod, ~ **conjunctivae** žepič očne veznice, ~ **cranii** lobanjski svod, ~ **pharyngis** žrelni svod, ~ **vaginae** nožnični svod

forsiran -a -o okrepljen, prisiljen:

~i porod

fosfát -a m **1.** anion, sol ali ester fosforjeve(V) kisline:

aluminijev ~ aluminijeva sol fosforjeve(V) kisline, ki se uporablja kot antacid, **amonijev** ~ amonijeva sol fosforjeve(V) kisline, **kalcijev** ~ kalcijeva sol fosforjeve(V) kisline, glavna sestavina kosti, **magnezijev** ~ magnezijeva sol fosforjeve(V) kisline

2. umetno gnojilo s fosforjevimi spojinami

fosfatáza -e ž esteraza, ki katalizira hidrolizo estrov fosforjeve(V) kisline:

alkalna ~ fosfatáza v celicah tkiv in v krvi v optimumom pH 8,6, **fosforilazna** ~ fosfoprotein-fosfatáza-1, **kisla** ~ fosfatáza z optimumom pH 5,4

fosfatemija -e ž prisotnost fosfatov v krvi

fosfáten -tna -o nanašajoč se na fosfat:

~i cement, ~i kamen, ~a skupina

fosfatíd -a m fosfolipid

fosfatiden -dna -o fosfolipiden:

~a kislina

fosfatidíhólin -a m lecitin

fosfáturija -e ž izločanje fosfatov z urinom

fosfín -a m strupen, po česnu dišeč plin, spojina fosforja in vodika, ki se uporablja za deratizacijo

fósfodiesteráza -e ž hidrolaza, ki katalizira hidrolizo fosfodiestrskih vezi

fósfodiéstrski -a -o v zvezi:

~a vez

fósfoenólpíruvát -a m anion ali sol fosfoenolpiruvične kisline, vmesni produkt glikolize in glukoneogeneze

fósfoenólpíruvičen -čna -o v zvezi:

~a kislina

fosfogliceríd -a m glicerosfosfolipid

fósfohólin -a m holinov ester fosforjeve(V) kisline, vmesni produkt pri sintezi lecitina

fósfokreatín -a m spojina kreatina in adenzin trifosfata, zlasti v mišicah, kjer je vir energije za ponovno sintezo adenzin trifosfata med krčenjem mišic

SIN.: kreatinfosfat

fósfolípáza -e ž lipaza, ki katalizira hidrolizo fosfolipidov (npr. lecitina)

fósfolípid -a m lipid, zlasti v celičnih membranah, ki vsebuje fosforjevo(V) kislino (npr. lecitin, sfingolipid)

SIN.: fosfatid

fósfolípidén -dna -o nanašajoč se na fosfolipid:

~i dvojni sloj

SIN.: fosfatiden

fósfoprotein -a m beljakovina, ki vsebuje ostanek ali več ostankov fosforjeve(V) kisline, vezan neposredno na aminokislinske ostanke v polipeptidni verigi (npr. kazein, vitelin)

fósfoprotein-fosfatáza-1 -e-1 ž fosfatáza, ki katalizira defosforilacijo nekaterih encimov, ki sodelujejo pri metabolizmu glikogena

SIN.: fosforilazna fosfatáza

fósfór -ja m kemijski element, nekovina, rumenkaste, rdeče ali črne barve, zelo strupena, vendar v spojinah pomembna sestavina živalskega organizma:

karenca ~ja

SIMB.: P (2)

fosforescéncia -e ž luminiscenca, ki traja še potem, ko zunanji vpliv preneha

SIN.: svetlikanje v temi

PRIM.: fluorescenca

fosforilácija -e ž uvajanje fosforilne skupine, vezane z estrsko vezjo, v molekule organske spojine:

oksidativna ~ fosforilacija adenzindifosfata v adenzin trifosfat s prenosom elektronov v dihalni virgi

fosforiláza -e ž encim, ki katalizira vezavo fosfatne skupine od anorganskega fosfata na sprejemno molekulo organske spojine

fosforilázen -zna -o nanašajoč se na fosforilazo:

~a fosfatáza

fosforílen -lna -o v zvezi:

~a skupina

fósfórjev -a -o nanašajoč se na fosfor, fosforjevo(V) kislino:

~a kislina, ~a(V) kislina

SIN.: phosphoricus

fosforoliza -e ž razcep kemične vezi s fosforjevo(V) kislino, analogen hidrolizi (pri razgradnji glikogena)

fósfotransferáza -e ž transferaza, ki katalizira prenos fosfatne skupine med molekulami ali znotraj iste molekule

fosil -a m okamneli živalski ali rastlinski ostanek iz geološke preteklosti

PRIM.: zoogena kamnina

fossa -ae ž [fósa] jama (1):

~ **cránii** lobanjska kotanja, ~ **frontális** čelna jama, ~ **olécrani** komolčna jama, ~ **paralumbális** lakotnica, ~ **subscapuláris** podplečnična jama, ~ **súpraspináta** nadtrnova jama, ~ **temporális** senčna jama, ~ **tonsilláris** mandljeva jamica, ~ **trochantérica** obrtčeva jama, ~ **vesicae félleae** vdolbina na jetrih za žolčnik

fossula -ae ž [fósula] jamica (1)

fótoaktíven -vna -o nanašajoč se na reakcije, ki potekajo ob dovajanju svetlobne energije:

~a snov

SIN.: fotodinamičen

fótoalergijski -a -o nanašajoč se na alergijo na svetlobo:

~ ekcem

fótoavtotróf -a m avtotrof, ki za sintezo organskih snovi uporablja svetlobo

SIN.: fotoavtotrofni organizem

fótoavtotrófen -fna -o ki je sposoben sintetizirati organske snovi iz anorganskih pod vplivom svetlobe:

~i organizem

fótodermatóza -e ž bolezenske spremembe na koži zaradi delovanja ultravijolične svetlobe, navadno zaradi preobčutljivosti, ki je posledica krmeljenja z nekaterimi krmili ali zdravljenja z nekaterimi zdravili

SIN.: photodermatitis

fótoinámičen -čna -o fotoaktiven:

~i agens, ~a snov

fóto-disociácia -e ž fotoliza

fóto-fóbija -e ž strah pred svetlobo

fótofosforilácia -e ž sinteza adenzintrifosfata iz adenzindifosfata in anorganskega fosfata pri fotosintezi

fótokromogén -a -o nanašajoč se na fotokromogenost:

~i mikroorganizem

fótokromogénost -i ž lastnost mikroorganizmov, da proizvajajo pigment ob izpostavljanju svetlobi

fotoliza -e ž razpadanje spojin pod vplivom svetlobe

SIN.: fotodisociacija

fótoluminiscénca -e ž luminiscenca, ki jo izzove svetloba

fotopatija -e ž bolezen, ki jo povzroča izpostavljenost svetlobi

fotópski -a -o prilagojen dnevni svetlobi:

~i vid

fotopsín -a m beljakovinska sestavina jodopsina

fotorecéptor -ja m receptor, ki se odziva na svetlobo (npr. paličnice in čepnice)

SIN.: receptor za svetlobo

fotorecéptórski -a -o nanašajoč se na fotoreceptorje:

~a celica

fótoretinitis -a m vnetje mrežnice zaradi neposrednih sončnih žarkov s posledično začasno ali trajno oslepitvijo

fóto-senzibilizácia -e ž senzibilizacija na svetlobo

fóto-senzibilizátor -ja m fotoaktivna snov v koži ali sluznici (npr. fagopirin), ki jo lahko aktivirajo sončni žarki in povzroči vnetje ali celo nekrozo

fóto-senzitíven -vna -o občutljiv na svetlobo: ~i pigment

fóto-senzitívnost -i ž povečana občutljivost nepigmentirane kože na sončne žarke

fóto-sintétičen -čna -o ki je sposoben fotosinteze: **avtotrofno** ~ ki je sposoben sintetizirati organske snovi iz anorganskih snovi pod vplivom svetlobe

SIN.: fotosintezen

fóto-sintéza -e ž **1.** kemična reakcija, ki poteka pod vplivom svetlobe (npr. pri biosintezi) **2.** kemični proces v rastlini, pri katerem pod vplivom svetlobe in klorofila nastanejo iz ogljikovega dioksida in vode energijsko bogate organske snovi in kisik kot stranski produkt

PRIM.: kemosinteza (2)

3. podoben proces pri bakterijah (npr. purpurno-žveplove bakterije), ki atomov vodika ne dobijo iz vode in zato tudi ne tvorijo kisika, ampak druge stranske produkte

fóto-sintézen -zna -o fotosintetičen:

~a bakterija, ~i pigment

fóto-táksa -e ž usmerjeno gibanje celic ali organizmov kot odziv na svetlobni dražljaj: **negativna** ~ gibanje od svetlobe, **pozitivna** ~ gibanje k svetlobi

fóto-trávma -e ž poškodba dela telesa zaradi delovanja svetlobe

fóto-tróf -a m organizem, ki gradi energijsko bogate organske snovi na podlagi fotosinteze

SIN.: fototrofni organizem

fóto-trófen -fna -o ki gradi energijsko bogate organske snovi na podlagi fotosinteze:

~a bakterija, ~i organizem

fóto-trópen -pna -o usmerjen proti svetlobi: ~i organizem

fótotropizem -zma m lastnost celice ali organizma, da se premika proti svetlobi

fovea -ae ž [fóvea] jamica (2):

~ **cápitis** jamica na glavi stegenice, kjer se končuje vez glave stegenice, ~ **centrális** središčna jamica, ~ **costális** reburna jamica, ~ **trochleáris** škripčeva jamica

foveola -ae ž [fovéola] jamica (1):

~ae **gástricae** želodčne jamice

fractura -ae ž [fráktúra] zlom (1):

~ **abductória** abdukcijski zlom, ~ **adductória** addukcijski zlom, ~ **apérta** komplicirani zlom, ~ **articuláris** sklepni zlom, ~ **atóphica** atrofični zlom, ~ **avulsiva** avulzijski zlom, ~ **cláusa** zaprti zlom, ~ **comminutiva** zdrobljeni zlom, ~ **complicáta** komplicirani zlom, ~ **compressiva** kompresijski zlom, ~ **condyláris** kondilarni zlom, ~ **diaphýseos** fraktura diafize, ~ **extracapsuláris** ekstrakapsularni zlom, ~ **impácta** impaktirani zlom, ~ **impessiva** impresijski zlom, ~ **incompléta** inkompletni zlom, ~ **intraarticuláris** sklepni zlom, ~ **intra capsuláris** intrakapsularni zlom, ~ **inveteráta** zastarani zlom, ~ **longitudinális** longitudinalni zlom, ~ **luxativa** luksacijski zlom, ~ **múltiplex** multipli zlom, ~ **obliqua** poševni zlom, ~ **pathológica** patološki zlom, ~ **periarticuláris** ob sklepni zlom, ~ **spirális** spiralni zlom, ~ **spontánea** spontani zlom, ~ **stelláta** zvezdasti zlom, ~ **subcapitális** subkapitalni zlom, ~ **subperiostális** subperiostalni zlom, ~ **súpracondyláris** suprakondilarni zlom, ~ **torsiónis** torzijski zlom, ~ **transcondyláris** transkondilarni zlom, ~ **transversális** prečni zlom, ~ **traumática** travmatski zlom

fragilnost -i ž lomljivost:

kapilarna ~ lomljivost krhkih kapilar ob pritisku ali nategu

fragment -ênta m manjši, ločeni del celote:

abruptni kostni ~ abruptni kostni odlomek, **dislocirani kostni** ~ dislocirani kostni odlomek, ~ **Fab** eden od dveh identičnih delov molekule imunoglobulina G, ki nastane po delovanju papaina in ima samo eno vezišče za antigen, ~ **F(ab) 2** fragment, ki nastane iz imunoglobulina G z encimsko razgradnjo s pepsinom in ima dve vezišči za antigen, ~ **Fc** s papainom razcepljena molekula imunoglobulina G, ki je odgovorna za vezavo na receptorje Fc, aktivacijo komplementa, za transport protiteles in druge biološke učinke, ne more pa vezati antigena, **imprimirani kostni** ~ imprimirani kostni odlomek, **kostni** ~ kostni odlomek

fragmentácija -e ž razpad celote v delce:

~ **celice** citoreksa

frákcija -e ž sestavina iz kake mešanice, ki jo je mogoče ekstrahirati: ~ serumskih globulinov

mitohondrijska ~ frakcija, ki se izloči pri centrifugiranju celičnega homogenata in vsebuje mitohondrije in lizosome

frakcioniran -a -o opravljen v presledkih ali obrokih:

~a abrazija, ~a doza, ~a injekcija, ~o obsevanje, ~i odmerek, ~a radioterapija, ~a sterilizacija

frakcionirati -am nedov. in dov. ločevati sestavne dele zmesi na frakcije glede na njihove različne lastnosti v več zaporednih fazah, stopnjah

fráktúra -e ž zlom (1):

abdukcijska ~ abdukcijski zlom, **addukcijska** ~ addukcijski zlom, **artikularna** ~ sklepni zlom, **atrofična** ~ atrofični zlom, **avulzijska** ~ avulzijski zlom, **ekstrakapsularna** ~ ekstrakapsularni zlom, ~ **diafize** zlom telesa kosti **sin.**: fractura diaphyseos, **impaktirana** ~ impaktirani zlom, **impresijska** ~ impresijski zlom, **intraartikularna** ~ sklepni zlom, **inveterirana** ~ zastarani zlom, **kominutivna** ~ zdrobljeni zlom, **komplicirana** ~ komplicirani zlom, **kompresijska** ~ kompresijski zlom, **konatalna** ~ konatalni zlom, **kondilarna** ~ kondilarni zlom, **kontaminirana** ~ kontaminirani zlom, **kontuzijska** ~ kontuzijski zlom, **longitudinalna** ~ longitudinalni zlom, **luksacijska** ~ luksacijski zlom, **multipla** ~ multipli zlom, **nepopolna** ~ inkompletni zlom, **odprta** ~ komplicirani zlom, **patološka** ~ patološki zlom, **poševna** ~ poševni zlom, **spiralna** ~ spiralni zlom, **spontana** ~ spontani zlom, **stresna** ~ stresni zlom, **subkapitalna** ~ subkapitalni zlom, **subperiostalna** ~ subperiostalni zlom, **suprakondilarna** ~ suprakondilarni zlom, **torzijska** ~ torzijski zlom, **transkondilarna** ~ transkondilarni zlom, **transverzalna** ~ prečni zlom, **travmatska** ~ travmatski zlom, **zaprta** ~ zaprti zlom

fráktúren -rna -o nanašajoč se na frakturo:

~a črta, ~a poka, ~i premik

franciséla -e ž bakterija iz rodu *Francisella*

Francisella [franciséla] rod gramsko negativnih, negibljivih kokoidnih bakterij:

~ **tularénsis** bakterija, ki povzroča tularemijo **sin.**: *Bacterium tularense*

Frank, Otto [fránk óto] (1865–1944) nemški fiziolog

Frank-Starlingov [fránk stárlingov] v zvezi: ~ zakon

frekvénca -e ž število ponovitev kakega pojava v časovni enoti: ~ dihanja, nizka ~, visoka ~

~ **genov** delež kakega alela izmed vseh alelov na določenem lokusu v populaciji, ~ **srčnega utripa** število srčnih utripov v minuti, **mutacijska** ~ pogostnost mutacij v kaki populaciji, **slišna** ~ frekvenca nihanja zraka, ki jo uho zazna kot zvok

SIN.: pogostnost

frekvénten -tna -o ki ima visoko frekvenco:

~i pulz

SIN.: frequens

frémítus -a m drhtenje, tresenje, predvsem tako, ki se da otipati pri palpaciji:

bronhialni ~ fremítus, ki je posledica prehajanja zraka skozi bronhus, poln sluzi, **perikardialni** ~ fremítus v prsih zaradi tresenja osrčnika pri perikarditisu

frenalgija -e ž diafragmalgija

frenektomija -e ž prerezanje ali izrezanje frenuluma

fréničen -čna -o preponski:
~i živec, kavdalna ~a arterija

frénikotomija -e ž kirurško prerezanje preponskega živca
SIN.: phrenicotomia

frénikus -a m žarg. preponski živec

frenítis -a m vnetje prepone

frenozin -a m cerebrozid živčnine

frénulum -a m sluznična guba, ki veže določen organ na okolno tkivo:
jezični ~ jezična vezica
SIN.: vezica (1), frenulum (lat.)

frenulum -i s [frénulum] frenulum:
~ **linguae** jezična vezica

frequens -entis [frékvens -éntis] frekventen:
púlsus ~

Freund, Jules Thomas [frójdnd žíl tómas] (1891–1960) bakteriolog madžarskega rodu, ki je deloval v ZDA

Freundov -a -o [frójdndov] v zvezi:
~ adjuvans

Friedländer, Carl [frídlender kárl] (1847–1887) nemški patolog

Friedländerjev -a -o [frídlenderjev] v zvezi:
~ bacil

frigidnost -i ž brezčutnost za spolne dražljaje pri samici, zlasti pri kobili

frigidus -a -um [frígidus] hladen:
abscéssus ~

frikcija -e ž **1.** medsebojno drgnjenje dveh površin (npr. seroz) pri povečani hrapavosti, gostoti: **perikardialna** ~ frikcija osrčnika ob posrčnico pri perikarditisu **SIN.:** perikardialno trenje, **plevralna** ~ frikcija porebrnice ob popljučnico pri vnetju **SIN.:** plevralno trenje **SIN.:** trenje **2.** šum, ki nastane pri medsebojnem drgnjenju dveh hrapavih površin

frízijski -a -o v zvezi:
~o govedo

frons -ontis ž [fróns -óntis] čelo

frontálen -lna -o **1.** čelen (1):
~a kost, ~i živec
2. čelničen:
~a luska, ~i sinus

frontális -e [frontális] **1.** čelen (1):

fóssa ~, músculus cutáneus ~, nêrvus ~, régio ~, sínus ~

2. čelničen:

ós ~e, squáma ~

3. v zvezi:

cónus ~

fruktifikacijski -a -o ki proizvaja spore:
~ micelij

frúktofuranóza -e ž fruktoza v ciklični obliki s petčlenskimi obročem

fruktokináza -e ž kinaza v jetrih, ki katalizira fosforilacijo fruktoze

fruktolíza -e ž encimska razgradnja fruktoze

fruktóza -e ž heksoza, gradnik rastlinskih polisaharidov
SIN.: levuloza, sadni sladkor

fruktozurija -e ž izločanje fruktoze z urinom

f. s. [efès] okr. fiat solutio

FSH [efeeshá] krat. (folikle stimulirajoči hormon) folikulotropin

ftíza -e ž zastar. hujša oblika pljučne tuberkuloze
SIN.: phthisis

ftiziologija -e ž veda o pljučni tuberkulozi in njenem zdravljenju

fúks -a m lisjak (2)

fúksa -e ž kobila rjavkaste ali rumenkasto rdeče barve z rjavo pigmentirano grivo in žimo

fúksin -a m rdeče barvilo, ki se uporablja za barvanje mikroorganizmov in histoloških rezin:
bazični ~ zmes raznih fuksinov z alkalno reakcijo, ki se uporablja za barvanje v histologiji in mikrobiologiji, **karbolni** ~ karbolfuksin, **kisli** ~ zmes raznih fuksinov s kislno reakcijo, ki se uporablja v mikrobiologiji kot indikator in v histologiji pri raznih barvanjih

fúksínžvêplast -a -o v zvezi:
~a kislina

fulgurácija -e ž **1.** uničevanje živih tkiv z električnimi iskrami, pridobljenimi z visokofrekvenčnim tokom, tudi s strelom
SIN.: fulguratio

2. zdravljenje oteklin z električnimi iskrami
SIN.: fulguratio

fulguratio -onis ž [fulgurácijo -ónis] fulguracija

fulminans -ántis [fúlminans -ántis] fulminanten:
sépsis ~

fulminánten -tna -o ki se pojavi bliskovito, poteka hitro in z veliko jakostjo: ~a vročina
~a oblika bolezni, ~a sepsa
SIN.: fulminans

fumarát-hidratáza -e ž liaza, ki sodeluje v ciklusu

trikarboksilnih kislin, katalizira reverzibilno pretvorbo fumarne kisline v jabolčno kislino
SIN.: fumaraza

fumaráza -e ž fumarát-hidratáza

fumáren -rna -o v zvezi:
 ~a kislina

fumigácija -e ž razkuževanje s plinom, dimom ali paro: ~ krmila
SIN.: zaplinjevanje

fumigíran -a -o razkužen s plinom, dimom ali paro: ~o krmilo
SIN.: zaplinjen

functio -onis ž [fúncijo -ónis] funkcija:
 ~ laésa omejena funkcija

fundektomija -e ž kirurška odstranitev dna kakega organa: ~ želodca

fúndus -a m dno:
 želodčni ~ želodčno dno
SIN.: fundus (lat.)

fundus -i m [fúndus] fundus:
 ~ gástricus želodčno dno, ~ óculi očesno ozadje,
 ~ ventricúli želodčno dno

funduskóp -a m oftalmoskop

funduskopija -e ž oftalmoskopija

fungémija -e ž vdor glivic v krvni obtok
SIN.: hematomikoza

Fungi [fúngi] glive:
 ~ imperfécti nepopolne glive

fungicíd -a m pesticíd, ki uničuje glivice

fungifórmen -mna -o gobast:
 ~a papila

fungiformis -e [fungifórmis] gobast:
 papílla ~ fungiformna papila

fungistátik -a m snov, ki inhibira rast ali preprečuje razmnoževanje glivic
SIN.: mikostatik

fungosus -a -um [fungózus] mikotičen:
 arthritís ~a

fungózen -zna -o mikotičen:
 ~i arthritís, ~a okužba

funiculopexia -ae ž [funikulopéksija]
 funikulopeksija

funiculus -i m [funículus] sveženj:
 ~ dorsális dorzalni sveženj, ~ laterális stranski sveženj, ~ núchae tilnična vrv, ~ spermáticus semensko povescmo, ~ umbilicális popkovnica,
 ~ ventrális ventralni sveženj

funikulítis -a m 1. vnetje semenskega povescma
 2. vnetje spinalnega živca

funikulopeksija -e ž kirurški poseg za odpravo kriporhizma
SIN.: funiculopexia

fúncija -e ž opravljanje, izpolnjevanje značilne naloge, zlasti pri kakem organu:

kardiorespiratorna ~ povezano delovanje srca in pljuč, **omejena** ~ prizadetost organa ali tkiva zaradi bolezni z delno izgubo delovanja, eden od klasičnih znakov vnetja
SIN.: functio laesa, **vegetativne** ~e funkcije, značilne za življenje živali (npr. dihanje, prebava), na katere se ne da zavestno vplivati, **vitalne** ~e življenjske funkcije, **življenjske** ~e funkcije živega organizma kot celote **SIN.:** vitalne funkcije

SIN.: delovanje (2), functio

functijski -a -o nanašajoč se na funkcijo:
 ~a hiperemija, ~a hipertrofija

funkcionalén -lna -o v zvezi:
 ~a skupina

furán -a m heterociklična organska spojina, ki ima v petčlenskem obroču štiri atome ogljika in en atom kisika

furanóza -e ž monosaharid ali njegov derivat v ciklični obliki z osnovno strukturo furana

furcula -ae ž [fúrkula] furkula

furfuraceus -a -um [furfuráceus] prhljajast:
 alopécia ~a

furgón -a m 1. zaprt avtomobil za prevoz živali
 2. zaprt avtomobil za prevoz trupel
SIN.: avtofurgon

furiózen -zna -o močno psihično in fizično razdražen: ~a oblika stekline

furióznost -i ž besnilo

fúrkula -e ž viličasta kost pri pticih, ki nastane z združitvijo obeh ključnic
SIN.: viličke, furcula

furunculosis -is ž [furunkulózis] furunkuloza

furunculus -i m [furúnkulus] furunkel

furúnel -kla m omejeno gnojno vnetje dlačnega folikla, ki se razširi v usnjico in podkožje
SIN.: tvor, tur (1), furunculus

furunkulóza -e ž 1. bolezen s številnimi furunkli, ki jo navadno povzročajo stafilokoki
SIN.: furunculosis

2. v zvezi:

~ rib kužna bolezen rib, zlasti salmonidnih, s podkožnimi abscesi, ki jo povzroča bakterija *Aeromonas salmonicida*
SIN.: furunculosis

Fusarium [fuzárijum] rod nepopolnih plesni, v katerem so tudi vrste, ki izločajo trihotecene, predvsem toksin T₂:

~ **gramineárum** plesen, ki izloča zlasti zearalenon in povzroča lažno gonjenje pri svinjah

fuscín -a m rjavi pigment v epiteliju mrežnice
PRIM.: rodopsin, jodopsin

fusiformis -e [fuzifórmis] vretenast:
bronchiectásia ~

Fusobacterium [fuzobaktêrijum] rod anaerobnih, gramsko negativnih, nesporogenih vretenastih bakterij iz družine Bacteroidaceae:
~ *necróphorum* nekrobacil

fuzáriotoksikóza -e ž fuzariumtoksikoza

fuzáriumtoksikóza -e ž mikotoksikoza, ki jo povzročajo mikotoksini nekaterih vrst plesni iz rodu *Fusarium* (npr. zearalenon), toksin T₂
SIN.: fuzariotoksikoza

fuzáriumtoksín -a m mikotoksin, ki ga izločajo plesni iz rodu *Fusarium* (npr. zearalenon), toksin T₂

G

fuzifórmén -mna -o vretenast: ~a bakterija
~a bronhiektazija

fuzobaktêrija -e ž bakterija iz rodu *Fusobacterium*

G

G [gé] **1.** okr. glicin
2. okr. gvanin
3. okr. gvanozin
4. okr. (gold standard) v zvezi:
penicilin ~
5. okr. (granular (enterochromaffin cell)) v zvezi:
celica ~

γ [gáma] zn. gama

Ga [geá] simb. (*Galium*) galij

gád -a m v zvezi:
navadni ~ kača z verigi podobnimi lisami na hrbtu, ki napada in se brani z dvema strupnikoma, s katerima vbrizgne viperin (v Sloveniji zaščiten) **SIN.:** *Vipera berus*

gádi -ov m mn. družina kač, ki imajo dva strupnika, z rodom *Vipera*
SIN.: Viperidae

Gadus morhua [gádus mórua] trska

GAG [geagé] okr. (glikozaminoglikan) mukopolisaharid

galactocele -es ž [galaktocéle] mlečna cista

galactorrhoea in **galactorrhea** -ae ž [galaktorêja] galaktoreja

galaktagóg -a m sredstvo, ki pospešuje izločanje mleka iz mlečne žleze

galaktán -a m polimer, sestavljen iz razkrojkov galaktoze, poglavitna sestavina agarja

galaktín -a m prolaktin (1)

galaktitól -a m dulcitol

gálgactocerebrozíd -a m cerebrozid, ki vsebuje galaktozo

galaktokéla -e ž **1.** mlečna cista

2. cista, napolnjena z mleku podobno tekočino

galaktokináza -e ž kinaza, ki katalizira prenos fosfatne skupine od adenozintrifosfata na galaktozo, pri tem pa nastaja galaktoza-1-fosfat

galaktopóeza -e ž nastajanje mleka v mlečni žlezi

galaktorêja -e ž preobilno ali spontano neprekinjeno izločanje mleka iz mlečne žleze (predvsem pri psi) **SIN.:** laktoreja, galactorrhoea

galaktostáza -e ž zastoj mleka v mlečni žlezi

galaktóza -e ž heksoza, gradnik laktoze in drugih oligosaharidov

D-galaktóza -e ž optični izomer galaktoze v živih organizmih

galaktóza-1-fosfát -a m vmesni produkt presnove galaktoze

galaktozíd -a m glikozid, ki vsebuje galaktozo

galaktozidáza -e ž glikozidaza, ki katalizira hidrolizo galaktozidov v galaktozo
SIN.: laktaza

galaktozilceramidáza -e ž lizosomski encim, ki katalizira hidrolitični odcep galaktoze od galaktocerebrozidov, pri čemer nastanejo ceramidi

galaktozuríja -e ž izločanje galaktoze z urinom

galakturíja -e ž izločanje urina, ki je po barvi podoben mleku
SIN.: hilurija

galakturónski -a -o v zvezi:
~a kislina

Galba truncatula [gálba trunkátula] mali mlakar

Galen [galén] (129/131–199/201/217) helenistični pisec medicinskih spisov v Rimskem cesarstvu

gálen -lna -o v zvezi:
~a kislina
SIN.: gallicus

galénik -a m **1.** zdravilna rastlina ali zdravilni pripravek (tinktura, dekokt), ekstrahiran iz rastlin

2. galensko zdravilo

galénika -e ž farmacevtska dejavnost, ki se ukvarja z izdelavo galenskih zdravil

galénski -a -o v zvezi:

~o zdravilo

galêrta -e ž koloidna snov z mnogo vode, bolj podobna solu kot gelu

gálica -e ž trivialno ime za sulfate nekaterih dvovalentnih kovin:
modra ~ snov, ki vsebuje bakrov sulfat s kristalno vodo in se uporablja kot kavstik, adstringens, emetik in tudi kot bakteriostatični aditiv v krmilih za mlade živali (npr. za odstavljene pujske), **zelena** ~ snov, ki vsebuje železov(II) sulfat s kristalno vodo in se uporablja kot vir železa v tabletah

gáljij -a m kemijski element, mehka, lahko taljiva kovina bele barve, nad sobno temperaturo tekoča (nekatero njene spojine so strupene)

SIMB.: Ga

gallicus -a -um [gálikus] galen:
 ácidum ~um

Galliformes [galifórmes] kure

gallina -ae ž [galína] kokoš

gallus -i m [gálus] petelin (1):
 crista gáli

Gallus [gálus] kokoši:

~ **domésticus** domača kokoš, ~ **domésticus gigánticus** kokoš brahmaputra, ~ **domésticus nánnus** bantamska kokoš, ~ **ferrugineus** bankivska kokoš

galòp -òpa m **1.** pospešen srčni utrip, pri katerem se praviloma slišijo trije toni namesto dveh **2.** tek pri konju, pri katerem se slišijo trije udarci kopit
SIN.: skokot

galún -a m dvojna sol žveplove(VI) kisline s kristalno vodo, ki deluje adstringentno in antiseptično
SIN.: aluminijev kalijev sulfat

galvanokávtika -e ž izžiganje tkiva z iglo, razžarjeno z enosmernim električnim tokom

gáma -e ž tretja črka grške abecede, ki pogosto označuje tretji člen v nizu:
 globulini ~, hemoliza ~, hipoglobulinemija ~, imunski globulin ~, kamera ~, sevanje ~, stafilolizin ~, žarek ~
ZN.: γ

gámaglobulíni -ov m mn. globulini gama

gámaterapija -e ž žarg. radioterapija z žarki gama

gaméta -e ž haploidna spolna celica, zrela za oploditev:

konjugirani ~i gameti, združeni v zigoto **SIN.:** sparjeni gameti, **sparjeni** ~i konjugirani gameti
PRIM.: anizogameta, izogameta

gametocít -a m celica, iz katere se razvije gameta

gametogenéza -e ž nastajanje in razvoj gamet samcev in samic

gametogonija -e ž razmnoževanje z gametami

gametopatija -e ž bolezen zaradi poškodb spolnih celic

gáms -a m sodoprsti kopitar iz rodu gamsov
SIN.: divja koza, *Rupicapra rupicapra*

gámsi -ov m mn. rod v gorskem svetu živečih sodoprstih kopitarjev prežvekovalcv s kavljasto ukrivljenimi konicami votlih rogljev iz družine goved
SIN.: *Rupicapra*

gámsji -a -e nanašajoč se na gamsa:
 ~e garje, ~e meso

gamsovína -e ž meso gamsa
SIN.: gamsje meso

gangliítis -a m vnetje ganglija
SIN.: gangliitis (lat.)

gangliítis -ídis ž [ganglijítis] gangliitis

gánglij -a m skupek perikarionov v perifernem živčevju:

avtonomni ~ vegetativni ganglij, **ciliarni** ~ parasimpatični ganglij v orbiti ob vidnem živcu za zrkлом **SIN.:** ganglion ciliare, **Cortijev** ~ spiralni ganglij, **parasimpatični** ~ vegetativni ganglij, v katerem so sinapse med preganglijskimi in postganglijskimi nevroni, navadno nameščenimi ob organu ali v steni organa, ki ga oživčujejo, **simpatični** ~ vegetativni ganglij, v katerem so sinapse med preganglijskimi in postganglijskimi simpatičnimi nevroni, večinoma nanizanih na vsaki strani pod hrbtenico **SIN.:** ganglion sympathicum, **spinalni** ~ vsak od parnih ganglijev v hrbteničnem kanalu, v katerih so perikarioni čutilnih nevronov hrbtenjačnih živcev **SIN.:** ganglion spinale, **spiralni** ~ ganglij polževega živca, ki pošilja živčna vlakna k spiralnemu organu **SIN.:** Cortijev ganglij, ganglion spirale, **trigeminusov** ~ ganglij, ki leži na dnu lobanjske kotanje, v katerem so perikarioni čutilnih nevronov trivejnega živca **SIN.:** ganglion trigeminale, **vegetativni** ~ ganglij, v katerem so sinapse med preganglijskimi in postganglijskimi nevroni **SIN.:** avtonomni ganglij, ganglion viscerale
SIN.: živčni vozle, ganglion (1) (lat.)

gánglijski -a -o nanašajoč se na ganglij:
 ~a celica

gángliocítóm -a m ganglionevrom

gangliocytoma -átis s [gánglijocitóma] ganglionevrom

ganglióm -a m novotvorba iz ganglijskih celic
SIN.: ganglioma

ganglioma -átis s [gánglijóma] gangliom

gánglion -a m benigna cistična novotvorba v razširjenem delu kite
SIN.: ganglion (2) (lat.)

ganglion -ii s [gánglijon] **1.** ganglij:
~ **ciliáre** ciliarni ganglij, ~ **spinále** spinalni ganglij, ~ **spirále** spiralni ganglij, ~ **sympáthicum** simpatični ganglij, ~ **trigeminále** trigeminusov ganglij, ~ **viscerale** vegetativni ganglij

2. ganglion

ganglioneuroma -atis s [gánglijonevróma] ganglionevrom

gánglionevróm -a m benigna, omejena novotvorba iz zrelih ganglijskih celic in nevroglije

SIN.: gangliocitom, gangliocytoma, ganglioneuroma

gangliozíd -a m glikolipid na površju celic centralnega živčevja, pomemben za strukturo sinaps

gangraena -ae ž [gangréna] gangrena:
~ **emphyematósa** plinski prisad, ~ **gaseósa** plinski prisad, ~ **húmida** vlažna gangrena, ~ **sícica** suha gangrena

gangraenosus -a -um [gangrenózus] gangrenozen:
coryza ~a **bóvum**, **inflammátio** ~a, **pneumónia** ~a

gangréna -e ž odmrtnje tkiva zaradi zmanjšane ali popolne prekinitve oskrbe s krvjo ter naknadnim vdorom bakterij:

emfizematozna ~ plinski prisad, ~ **pljuč** gangrenozna pljučnica, **plinska** ~ plinski prisad, **suha** ~ mumifikacija odmrlega tkiva, plodu ali trupla v izsušeno, pogosto tudi črnkasto gmoto (če ni sekundarne okužbe)

sin.: gangraena sicca, **vlažna** ~ nekroza tkiva s sekundarno okužbo in z naknadnim bakterijskim proteolitičnim razkrojem in spreminjanjem v smrdečo tekočino **sin.:** gangraena humida

SIN.: gangraena

gangrenózen -zna -o nanašajoč se na gangreno:
~a **pljučnica**, ~o **vnetje**, ~i **zob**

SIN.: gangraenosus

ganoblást -a m adamantoblast

gárjav -a -o ki ima garje: ~ konj, ~a krava, ~ pes

SIN.: skabiozen

gárje -rij ž mn. nalezljiva kožna bolezen z močnim srbenjem in izpadanjem dlake, ki jo povzročajo srbcí:

gamsje ~ garje pri gamsu, ki jih povzročajo srbcí iz rodu *Sarcoptes*, ~ **pri kozah** garje, ki jih povzročajo srbcí iz rodu *Chorioptes* (*Chorioptes texanus*), ~ **pri kuncih** garje, ki jih povzročajo srbcí iz rodu *Psoroptes* (*Psoroptesuniculi*), ~ **pri mačkah** garje, ki jih povzročajo srbcí iz rodov *Notoedres* (*Notoedrescati*) in *Otodectes* (*Otodectes cynotis*), ~ **pri perutnini** garje, ki jih povzročajo srbcí iz rodu *Cnemidocoptes*,

goveje ~ garje pri govedu, ki jih povzročajo srbcí iz rodu *Sarcoptes* (*Sarcoptes scabiei* subsp. *bovis*), *Psoroptes* (*Psoroptes ovis*) in *Chorioptes* (*Chorioptes bovis*), **konjske** ~ garje

pri lihoprstih kopitarjih, ki jih povzročajo srbcí iz rodu *Sarcoptes* (*Sarcoptes scabiei* subsp. *equi*) in *Psoroptes* (*Psoroptes equi*), **ovčje** ~ garje pri ovcah, ki jih povzročajo srbcí iz rodov *Sarcoptes* (*Sarcoptes scabiei* subsp. *ovis*), *Psoroptes* (*Psoroptes ovis*) in *Chorioptes* (*Chorioptes bovis*), **pasje** ~ garje pri psu, ki jih povzročajo srbcí iz rodov *Sarcoptes* (*Sarcoptes scabiei* subsp. *canis*) in *Otodectes* (*Otodectes cynotis*), **prašičje** ~ garje pri prašičih, ki jih povzročajo srbcí iz rodu *Sarcoptes* (*Sarcoptes scabiei* subsp. *suis*)

SIN.: skabies, srab, srbečica (2), scabies

garnitúra -e ž sestav kromosomov v haploidni celici:

diploidna ~ **kromosomov** diploidno število, **dvojna** ~ **kromosomov** diploidno število, **enojna** ~ **kromosomov** haploidno število, **haploidna** ~ **kromosomov** haploidno število, **kromosomska** ~ vsi kromosomi enega jedra oziroma celice

Gartner, Herman Treschow [gártner hêrman tréskov] (1785–1827) danski kirurg in anatom

Gartnerjev -a -o [gártnerjev] v zvezah:
~a cista, ~ kanal, ~ vod

gaseosus -a -um [gazeózus] plinski:
embólia ~a, **gangraéna** ~a

gaster -tris ž [gáster] želodec

Gasterocteus aculeatus [gasterócterus akuleátus] zet

gastrálgichen -čna -o nanašajoč se na gastralgijo:
~a bolečina

gastralgija -e ž bolečina ali krč v želodcu
SIN.: gastrodinija

gastrectomia -ae ž [gastrektómija] gastrektomija:
~ **partiális** delna gastrektomija, ~ **totális** popolna gastrektomija

gastrektomija -e ž kirurška odstranitev želodca ali dela želodca:

delna ~ gastrektomija dela želodca **sin.:** parcialna gastrektomija, gastrectomia partialis, **parcialna** ~ delna gastrektomija, **popolna** ~ gastrektomija vsega želodca **sin.:** totalna gastrektomija, gastrectomia totalis, **totalna** ~ popolna gastrektomija
SIN.: gastrectomia, resectio ventriculi

gastricus -a -um [gástrikus] želodčen:

achýlia ~a, **artéria** ~a **déxtra**, **artéria** ~a **sinistra**, **fovéolae** ~ae, **fúndus** ~, **glándulae** ~ae, **véna** ~a **déxtra**, **véna** ~a **sinistra**

gástričen -čna -o želodčen:

desna ~a arterija, **desna** ~a vena, ~i inhibitorni polipeptid, ~i sok, ~a sonda, **leva** ~a arterija, **leva** ~a vena

gastrín -a m hormon, ki ga izločajo celice G predvsem v piloričnem delu želodca in ki spodbuja gibanje želodca ter sekrecijo encimov in klorovodikove kisline

gastritis -a m vnetje želodčne sluznice:
akutni ~ gastritis z bolečino v trebuhu zaradi zastrupitve s hrano, preobledenosti, bakterijskih ali virusnih okužb, pogosto združeno z enteritisom **sin.:** gastritis acuta, **atrofični** ~ kronični gastritis z atrofijo želodčne sluznice **sin.:** gastritis atrophica, **hemoragični** ~ gastritis s primesjo krvi v vsebini želodca **sin.:** gastritis haemorrhagica, **kataralni** ~ kataralno vnetje želodčne sluznice **sin.:** želodčni katar, gastritis catarrhalis **SIN.:** gastritis (lat.)
PRIM.: linitis

gastritis -idis ž [gastrítis] gastritis:
 ~ **acúta** akutni gastritis, ~ **atróphica** atrofični gastritis, ~ **catarrhális** kataralni gastritis, ~ **haemorrhágica** hemoragični gastritis

gastrotonija -e ž atonija želodca

gastrocél -a m pračrevo

gastrocnemius -i m [gastroknémijus] v zvezi: *músculus* ~

gastrodinija -e ž gastralgija

gastroduodenálen -lna -o želodčno-dvanajstnikov:
 ~a arterija, ~a vena

gastroduodenalis -e [gástroduodenális] želodčno-dvanajstnikov:
artéria ~, *véna* ~

gastroduodenitis -a m vnetje želodca in dvanajstnika
SIN.: gastroduodenitis (lat.)

gastroduodenitis -idis ž [gástroduodenítis] gastroduodenitis

gastroenterálen -lna -o želodčno-črevesen: ~o vnetje

gastroenteritis -a m vnetje sluznice želodca in črevesja:
virus ~a psov, *virus nalezljivega* ~a prašičev
 ~ **psov** nalezljiva kužna bolezen psov, ki jo povzroča virus gastroenteritisa psov, **kužni**
 ~ **prašičev** nalezljivi gastroenteritis prašičev, **nalezljivi** ~ **prašičev** nalezljiva kužna bolezen mladih prašičev z drisko, dehidracijo in visoko smrtnostjo, ki jo povzroča virus nalezljivega gastroenteritisa prašičev **sin.:** enzootska diareja prašičev, kužni gastroenteritis prašičev, transmissijski gastroenteritis prašičev **okr.:** TGE, **transmissijski** ~ **prašičev** nalezljivi gastroenteritis prašičev
SIN.: enterogastritis, gastroenteritis (lat.)

gastroenteritis -idis ž [gástroenterítis] gastroenteritis

gastroenterocolitis -idis ž [gástroénterokolítis] gastroenterokolitis

gástroénterokolítis -a m vnetje sluznice želodca, tankega in debelega črevesa
SIN.: gastroenterocolitis

gástroenterologija -e ž veja medicine, veterine, ki se ukvarja z diagnostiko in zdravljenjem bolezní želodca in črevesja

gastroenteropathia -ae ž [gástroenteropátija] gastroenteropatija

gastroenteropatija -e ž bolezen želodca, tankega in debelega črevesa
SIN.: gastroenteropathia

gastroenterostomia -ae ž [gástroenterostómija] gastroenterostomija

gástroenterostomija -e ž kirurško narejena povezava med želodcem in črevesom
SIN.: gastroenterostomia

gastroenterotomia -ae ž [gástroenterotómija] gastroenterotomija

gástroenterotomija -e ž kirurški vrez v želodec in črevo
SIN.: gastroenterotomia

gastroepiploicus -a -um [gástroepiplójikus] gastroepiploičen:
artéria ~a *déxtra*, *artéria* ~a *sinistra*, *véna* ~a *déxtra*, *véna* ~a *sinistra*

gástroepiplóičen -čna -o nanašajoč se na želodec in pečo:
desna ~a *arterija*, *desna* ~a *vena*, *leva* ~a *arterija*, *leva* ~a *vena*
SIN.: gastroepiploicus

gastroesophagitis -idis ž [gástroezofagítis] gastroezofagitis

gástroezofagitis -a m vnetje želodca in požiralnika
SIN.: gastroesophagitis

gastrofilóza -e ž bolezen zaradi infestacije z ličinkami konjskega zolja na sluznici želodca ali črevesja pri konju

gástrofréničen -čna -o nanašajoč se na želodec in prepono

gastrogén -a -o ki izvira iz želodca:
 ~a bolečina

gástrointestinalén -lna -o želodčno-črevesen:
 ~i hormoni, ~i trakt

gástrojejunostomija -e ž kirurško narejena povezava med želodcem in teščim črevesom

gastrokéla -e ž kili podobno izbočenje dela stene želodca

gastrokolitis -a m vnetje sluznice želodca in kolona
gastrolienalís -e [gástrolijenális] želodčno-vraničen:
ligaméntum ~e

gastrolít -a m kamnu podobna tvorba v želodcu
SIN.: želodčni kamen

gastromalacia -ae ž [gastromalácija] gastromalacija:
 ~ **ácida** gastromalacija

gastromalacija -e ž omehčanje stene želodca zaradi učinka kislega želodčnega soka (navadno posmrtno)
 SIN.: gastromalacia, gastromalacia acida

gastropathia -ae ž [gastropátija] gastropatija

gastropatija -e ž katera koli bolezen želodca
 SIN.: gastropathia

gastropeksija -e ž kirurška pričvrstitev povešenega želodca na prepono ali trebušno steno

Gastrophilidae [gastrofílide] družina zoljev z rodом *Gastrophilus*, katerih ličinke zajedajo prebavila pri konjih

Gastrophilus [gastrofílus] rod zoljev iz družine Gastrophilidae:
 ~ *equi* konjski zolj

gastroplegija -e ž paraliza mišičja stene želodca

gastrorafija -e ž šivanje rane na želodcu

gastroragija -e ž krvavitev iz želodca (npr. pri želodčnem ulkusu)

gastrorėja -e ž obilno izločanje želodčnega soka v želodcu
 SIN.: hipersekrecija želodčnega soka

gastroreksija -e ž raztrganje stene želodca (npr. pri meteorizmu)

gastroskóp -a m optični instrument za pregled notranjosti želodca

gastroskopija -e ž pregled notranjosti želodca z gastroskopom

gastroskopirati -am nedov. in dov. pregledovati notranjost želodca z gastroskopom

gastroskopski -a -o nanašajoč se na gastroskopijo ali gastroskop: ~ izvid

gastropázem -zma m krčevita kontrakcija mišičja v steni želoda
 SIN.: želodčni krč

gastrostáksa -e ž manjša, počasna krvavitev iz želodčne sluznice (npr. pri želodčnem ulkusu)

gastrostenosis -is ž [gastrostenózis] gastrostenozza

gastrostenóza -e ž bolezensko skrčenje želodca
 SIN.: gastrostenosis

gastrostóma -e ž kirurško narejena odprtina na steni želodca za drenažo ali v druge namene

gástrotimpanítis -a m napetost stene želodca zaradi prevelike količine plina v želodcu
 SIN.: meteorizem želodca

gastrotomia -ae ž [gastrotómija] gastrotomija

gastrotomija -e ž kirurški vrez v steno želodca
 SIN.: gastrotomia

gástrula -e ž razvojna stopnja zarodka mnogoceličarjev, ki se razvije iz blastule (je iz

ektoderma in endoderma, ki obdajata pračrevo in se odpirata navzven s prausti)

gastrulácija -e ž razvoj blastule v gastrulo (z zapleteno preureditvijo celic, iz katerih se razvijejo notranji organi)

gávda in **gouda** [gávda] -e ž poltrdi in trdi polmastni sir v obliki hlebca s tanko svetlo rumeno skorjo, po izvoru iz mesta Gouda na Nizozemskem

Gay-Lussac, Joseph Luis [gé lisák žozéf luí] (1778–1850) francoski kemik in fizik

Gay-Lussacov -a -o [gé lisákov] v zvezi:
 ~ zakon

gáza -e ž mrežasta, mehka bombažna tkanina za obvezovanje ran:

hidrofilna ~ gaza, ki dobro vpija tekočino
 SIN.: tela (2), tela (2) (lat.)

gél -a m **1.** želatinasta faza koloidne raztopine:
agarski ~ agar (2)

PRIM.: sol

2. zdravilo v taki obliki za nanašanje na kožo ali sluznico

gelatín -a m beljakovinska snov, pridobljena z delno hidrolizo kolagena (s kuhanjem v vodi) iz kosti, kože ali veziva (uporablja se pri pripravi zdravil)
 PRIM.: hondrin

gelatina -e ž želatina

gelatinosus -a -um [gelatinózus] **1.** mucinozen: carcinóma ~um
2. želatinski: cápsula ~a

Gelidium [gelídijum] rod rdečih alg, predvsem z obal Tihega oceana, ki se posušene uporabljajo za pripravo agarja
 PRIM.: *Gracilaria*

gelóza -e ž agar (2)

gélški -a -o nanašajoč se na gel:
 ~a elektroforeza

gemellus -a -um [gemélus] dvojen, podvojen, dvakraten:
 múscoli ~i

geminus -i m [géminus] dvojček

gén -a m temeljna, funkcionalna enota dednosti, ki zavzema na kromosomu določen lokus in kodira eno beljakovino:

divji tip ~a, ekspresija ~a, frekvenca ~ov, imigracija ~ov, izražanje ~a, kloniranje ~ov, pleiotropni učinek ~a

alelni ~ alel, **dominantni** ~ dominantni alel,

epistatični ~ gen, katerega delovanje prevladuje

nad drugimi nealelnimi geni, ~ **modifikator**

modificirajoči gen, ~ **operator** operatorski

gen, ~ **promotor** promotorski gen, ~ **regulator**

regulatorski gen, ~ **represor** represorski gen,

~ **supresor** supresorski gen, **holandrični** ~i geni na kromosomu Y, ki se pojavljajo le pri

moških potomcih, **letalni** ~ gen, ki povzroča smrt organizma in je navadno recesiven **sin.**: letalni faktor, smrtni gen, **metilirani** ~ gen z uvedeno metilno skupino, zaradi katere je manj dejaven, **modificirajoči** ~ gen, ki s svojim učinkom spremeni delovanje drugega gena **sin.**: gen modifikator, modifikator, **mutirani** ~ gen, ki je trajno spremenjen, **operatorski** ~ kratak odsek molekule DNK, ki deluje z represorskim genom in s tem nadzoruje prepisovanje pridruženih genov **sin.**: gen operator, operator, **pridruženi** ~ gen, ki se pojavlja istočasno z drugim genom, **promotorski** ~ segment DNK, ki je hkrati del operona, na katerega se veže transkriptaza (s tem se pričenja prepisovanje) **sin.**: gen promotor, promotor (2), **recesivni** ~ recesivni alel, **regulatorski** ~ gen, ki uravnava delovanje strukturnih genov v operonu **sin.**: gen regulator, regulator, **represorski** ~ gen, ki s svojim represorjem, vezanim za operatorski gen, inhibira prepisovanje pridruženih genov **sin.**: gen represor, represor (2), **semiletalni** ~ gen, ki poslabša kako sposobnost ali stanje, vendar ne povzroči smrti organizma, **smrtni** ~ letalni gen, **strukturni** ~ gen, ki kodira zgradbo aminokislin v določeni beljakovini, **supresorski** ~ gen, v katerega prisotnosti se ne izražajo učinki drugih genov (zavira npr. delovanje mutiranega gena) **sin.**: gen supresor, supresor

genciánskovijóličén -čna -o ki ima odtенок vijolične barve:
~o barvilo

genealogija -e ž zapis o poreklu posamezne živali ali družine živali (predvsem pri konjih, psih, govedu)

genealóški -a -o nanašajoč se na genealogijo:
~ register

generácija -e ž 1. produkt razmnoževanja:

spontana ~ zastar. abiogeneza

SIN.: generatio

2. osebkí populacije, ki izhajajo iz istih staršev ali so na isti stopnji v rodovniku:

alternacija generacij, izmenjava generacij

druga filialna ~ potomstvo križancev prve filialne generacije **sin.**: generacija F_2 , ~ F_1 prva filialna generacija, ~ F_2 druga filialna generacija, ~ P_1 parentalna generacija, ~ P_2 starostarševska generacija, **parentalna** ~ začetna (prva) generacija pri križanju, pri kateri sta oba starša homozigotna za analizirano lastnost, v kateri se razlikujeta **sin.**: generacija P_1 , roditeljska generacija, starševska generacija, **preskočena** ~ generacija, v kateri se kak dedni znak ne izrazi fenotipično, **prva filialna** ~ potomstvo homozigotne parentalne generacije **sin.**: generacija F_1 , **roditeljska** ~ parentalna generacija, **starostarševska** ~ populacija ene od čistokrvnih pasem v programu križanja treh ali več pasem živali, zlasti kokoši ali

prašičev **sin.**: generacija P_2 , **starševska** ~ parentalna generacija

3. stadij v zaporedju naslednikov istega prednika

generacijski -a -o nanašajoč se na generacijo:
~ čas

generalisatus -a -um [generalizátus] generaliziran:
oedéma ~um

generalizácija -e ž splošna razširitev procesa: ~ bolezní, hematogena ~

generalizíran -a -o razširjen v mnogih ali vseh delih telesa: ~a bolezen
~i edem, ~a hiperemija, ~i krč, ~a mikoza, ~a tuberkuloza
SIN.: generalisatus

generatio -onis ž [generácijo -ónis] generacija (1):
~ **spontánea** abiogeneza

genéřičén -čna -o značilen za rod, vrsto ali tip:
~o ime, ~o zdravilo

genétika -e ž veda, ki proučuje dedno zasnovo, lastnosti, ki jih določa, in njeno dedovanje: bakterijska ~
biokemična ~ genetika, ki proučuje kemično sestavo genov, način razmnoževanja in način, kako se genetska sporočila iz genov prevajajo v fenotip organizmov, **celularna** ~ citogenetika, **ekološka** ~ genetika, ki proučuje spremembe lastnosti živali, ki so pomembne za preživetje, **evolucijska** ~ genetika, ki se ukvarja z razvojem genoma od najenostavnejših do najvišje razvitih organizmov, **medicinska** ~ genetika, ki proučuje dedne bolezni človeka in živali, **molekularna** ~ genetika, ki proučuje sestavo in delovanje genov na molekularni podlagi, **populacijska** ~ genetika, ki proučuje genetsko sestavo populacije

genetotróřičén -čna -o nanašajoč se genske bolezni, ki se fenotipsko izrazijo v odvisnosti od določenih sestavin hrane:
~a bolezen

genéřski -a -o nanašajoč se na genetiko:
~a homeostaza, ~a informacija, ~o sporočilo, ~a toksikologija

genéza -e ž nastajanje, izvor, začetek česa: ~ bolezní
SIN.: razvoj (2)
PRIM.: evolucija

geniculatus -a -um [genikulátus] genikulaten:
córpus ~um

genikulátén -tna -o ki je upognjen v obliki kolena:
~o telo
SIN.: geniculatus

genín -a m aglikon

genitálen -lna -o spolen (2):
~i aparat, ~a kampilobakterioza, ~i sistem

genitálíje -lij ž mn. spolovila

genitalis -e [genitális] spolen (2):
órgana -ia, tubérculum -e

genitofemoralis -e [genitofemorális] spolno-stegenski:
nervus ~

genóm -a m skupek vseh genov v DNK prokariotov, evkariotov in v DNK in RNK virusov

genómika -e ž veda, ki proučuje celotni genom, ne posameznih genov

genómski -a -o nanašajoč se na genom:
~a aberacija, ~a mutacija

genopatija -e ž patološka sprememba, ki jo povzroča anomalija gena

G **genotip** -a m **1.** skupek vseh genov določenega organizma

SIN.: dedna masa, idiotip (1)

PRIM.: fenotip

2. tipska vrsta predstavnika rodu

PRIM.: ekotip

genotipičen -čna -o genotipski: ~a sestava populacije

genotipizacija -e ž določitev genotipa (1)

genotipski -a -o nanašajoč se na genotip: ~e značilnosti živali

SIN.: genotipičen

genotóksičen -čna -o ki je toksičen za deoksiribonukleinsko kislino in povzroča mutacije, malformacije:
~a snov

genski -a -o nanašajoč se na gen:

~a amplifikacija, ~a asimilacija, ~a banka, ~a bolezen, ~ inženiring, ~o inženirstvo, ~a karta, ~ klon, ~ kod, ~a konstitucija, ~a konverzija, ~ lokus, ~a mapa, ~ marker, ~ mozaik, ~a mutacija, ~ označevalec, ~ pleomorfizem, ~o podvojevanje, ~ polimorfizem, ~ pool, ~o prepisovanje, ~a regulacija, ~a rekombinacija, ~a sonda, ~a supresija, ~a terapija, ~a transkripcija, ~a variacija, ~a zasnova, ~o zdravljenje, unilokusna ~a lastnost

gentamicin -a m nefrotoksičen in ototoksičen antibiotik, pridobljen iz kulture aktinomycete *Micromonospora purpurea*, ki deluje na mnoge gramsko negativne bakterije, predvsem vrste iz rodu *Pseudomonas*, pa tudi na gramsko pozitivne bakterije, predvsem na *Staphylococcus aureus*

genu -us s [génu] koleno (1):

artéria ~us descéndens, articulatio ~us, ligaménta cruciáta ~us, ligaméntum transvèrsum ~us, régio ~us

~ **válgum** iksaste noge, ~ **várum** oksaste noge

geofág -a m žival, ki iz bolezenskega nagiba žre prst, zemljo

geofagija -e ž bolezenski pojav, pri katerem žival žre prst, zemljo
SIN.: geofagizem

geofagizem -zma m geofagija

Geotrichum [geotrihum] rod plesni, ki se razmnožujejo z artosporami:

~ **cándidum** saprofitska plesen, ki daje vonj mehkim sirom, a je lahko tudi patogena

geotrihóza -e ž mikoza, ki jo povzroča plesen *Geotrichum candidum*

gépard -a m zver iz skupine velikih mačk, z rumeno dlako in črnimi, rjavimi lisami, ki živi v stepah in puščavah južno od Sahare in v južnih delih Azije

SIN.: čita, *Acinonyx jubatus*

GER [geeèr in gèr] krat. (granularni endoplazemski retikulum) zrnati endoplazemski retikulum

Gêrbec, Márko (1658–1718) slovenski zdravnik, ki je napisal prvi pomembni strokovni spis v slovenski veterini (poročilo o goveji kugi, 1712)

germicid -a m snov, ki uničuje mikroorganizme

germiciden -dna -o ki uničuje mikroorganizme:
~a svetilka

germinácija -e ž **1.** klitje bakterijskih spor

2. klitje spor pri glivicah

germinálen -lna -o zaroden:

~a celica

germinativus -a -um [germinatívus] zaroden:
strátum ~um epidèrmidis, vesícula ~a

germinóm -a m maligna novotvorba matičnih spolnih celic (seminom pri samcu, disgerminom pri samici)

SIN.: germinoma

germinoma -atis s [germinóma] germinom

germistátik -a m snov, ki inhibira ali preprečuje razmnoževanje mikroorganizmov

germistáza -e ž prenehanje razmnoževanja mikroorganizmov

gerontologíja -e ž veda, ki proučuje starostne pojave in procese z biološkega, medicinskega in sociološkega vidika

gestácija -e ž brest

gestagén -a m vsak od hormonov, ki pripravljajo maternico za nidacijo in razvoj zarodka (poglavitni med njimi je progesteron, ki nastaja v rumenem telesu, nadledvični skorji in posteljici)

SIN.: gestageni hormon, hormon brestosti

gestagén -a -o v zvezi:

~i hormon

gestatio -onis ž [gestácijo -ónis] brest

gestosis -is ž [gestózis] gestoza

gestóza -e ž bolezensko stanje, ki ga povzroča brest

SIN.: gestosis

Giard, Alfred [žijár alfréd] (1846–1908) francoski biolog

Giardia [žijárdija] rod bičkarjev, ki živijo v črevesju človeka in živali, od katerih nekatere vrste povzročajo bolezni
SIN.: *Lamblija*

giardiasis -is ž [žijardijázis] giardioza

giardiáza -e ž [žijardijáza] giardioza

giardiosis -is ž [žijardijózis] giardioza

giardioza -e ž [žijardijóza] okužba z bičkarjem iz rodu *Giardia*, ki povzroča prebavne motnje pri človeku in živalih (predvsem pri psih in mačkah)

SIN.: giardiáza, lambliozá, giardiasis, giardiosis, lambliosis

gíb -a m premik telesa ali dela telesa iz enega položaja v drugi položaj:

avtomatski ~ gib, ki je nastal samodejno

gibála gibál s mn. sistem organov za premikanje

SIN.: gibalni aparat, gibalni organi, lokomotorni aparat, lokomotorni organi, lokomotorni sistem

gibálen -lna -o nanašajoč se na gibala:

~i aparat, ~i organi

SIN.: lokomotorén

PRIM.: motoričén

gíbanje -a s premikanje delca, dela telesa, telesa ali predmeta:

aktivno ~ gíbanje, ki ga izvaja telo samo **SIN.:** motorika, **ameboidno** ~ gíbanje levkocitov, histiocitov, tkivnih bazofilnih levkocitov, podobno kot pri amebi, **Brownovo** ~ nihanje negibljivih bakterij v suspenziji, opazovani pod mikroskopom, **ciliarno** ~ gíbanje zaradi utripanja cilijev, ki omogoča potovanje sluzi in raznih delcev na površju sluznic (npr. v dihalih), **peristaltično** ~ peristaltika, **plodovo** ~ gíbanje plodu v maternici, **serpiginozno** ~ gíbanje, podobno gíbanju kače

gibljív -a -o ki je sposoben gíbanja, premikanja:

~a bakterija, ~a ledvica

SIN.: mobilén, mobilis

gibljivost -i ž sposobnost za samostojno

premikanje: ~ semenčíc

SIN.: mobilnost, motilnost

gícan -a m bagun z gladko dlako (hrvaška pasma prašičev)

PRIM.: bagun

Giensa, Berthold Gustav Carl [gímza bértold gústav kárl] (1867–1948) nemški kemik in mikrobiolog:

barvanje po ~i

gigantismus -i m [gigantizmus] gigantizem

gigantizem -zma m nenormalno povečana rast telesa

SIN.: makrosomatija, makrosomija, gigantismus

PRIM.: somatomegalija

gigantoblást -a m nenavadno velik eritroblast

gigantocellularis -e [gigántoceluláris]

gigantocelularen:

carcinóma -e

gigántoceluláren -rna -o nanašajoč se na celice velikanke:

~i karcinom

SIN.: gigantocellularis

ginekospêrmij -a m semenčica, ki vsebuje kromosom X (ki po oploditvi določa ženski spol)

gingíva -e ž dlesen

gingiva -ae ž [gingíva] dlesen

gingiválen -lna -o dlesenski:

~i žep

gingivalis -e [gingivális] dlesenski

gingivectomia -ae ž [gingivektómija]

gingivektomija

gingivektomija -e ž kirurška odstranitev, izrezanje dela dlesni

SIN.: ulektomija, gingivectomia

gingivítis -a m vnetje dlesni:

ulcerativni ~ vnetje dlesni z nastajanjem ulkusov

SIN.: gingivitis ulcerativa

SIN.: gingivitis (lat.), ulitis

gingivitis -idis ž [gingivítis] gingivitis:

~ **ulcerativa** ulcerativni gingivitis

gingivostomatitis -a m vnetje ustne sluznice in dlesni

SIN.: gingivostomatitis (lat.)

gingivostomatitis -idis ž [gingivostomatítis]

gingivostomatitis

ginglymus -i m [ginglimus] tečajasti sklep

GIP [geipé in gíp] krat. гастриčni inhibitorni polipeptid

girencefalija -e ž nagubanost možganske skorje, značilna za skupino sesalcev Gyrencephala

giromitrín -a m hepatotoksični in kancerogeni toksin pomladanskega hrčka

SIN.: monometilhidrazin

girus -a m v zvezi:

možganski ~ guba možganske skorje med dvema

možganskima brazdama **SIN.:** možganska

vijuga, gyrus cerebri

SIN.: vijuga, gyrus

gitalín -a m zmes glikozidov iz listov škrlatnega naprstca, ki se uporablja kot kardiotonik

gitoksín -a m glikozid iz škrlatnega naprstca, ki kot zdravilo ni uporaben

gl. [geèl] okr. (glandula) žleza

glabéla -e ž ravna ploskev na čelnici v višini zgornjega roba orbite pri nekaterih pasmah psov

SIN.: golica, glabella

glabella -ae ž [glabéla] glabela

glacialis -e [glacijális] leden:
ácídum acéticum ~e

gladčina -e ž gladka ploskev:

sklepná ~ površina vdolbine ali izbokline sklepnega okrajka, prekrita s tanko plastjo sklepnega hrustanca **sin.**: artikulacijska ploskev, sklepná ploskev, facies articularis

gládek -dka -o 1. ki ima površino brez izboklin in vdolbin:

~a bakterijska kolonija, ~i šiv

2. v zvezah:

~i endoplazemski retikulum, ~a mišica, ~a mišična celica, ~a mišičnina, ~o mišično tkivo, ~o mišično vlakno

G

glándula -e ž žleza

glandula -ae ž [glándula] žleza:

córtex ~ae adrenális, follículus ~ae thyroidea, substántia medulláris ~ae adrenális
~ **adrenális** nadledvična žleza, ~ae **análes** analne žleze, ~ **Bartholíni** večja vestibularna žleza, ~ae **buccáles** bukalne žleze, ~ **bulbourethrális** bulbouretralna žleza, ~ae **cardíacae ventrículi** kardialne žleze želodca, ~ae **cárpeae** karpalne žleze, ~ae **ceruminósae** cerumenske žleze, ~ **ciliáris** ciliarna žleza, ~ae **circumanáles** cirkumanalne žleze, ~ae **circumoráles** obstune žleze, ~ae **cútis** kožne žleze, ~ae **duodenáles** dvanajstnikove žleze, ~ae **gástricae** želodčne žleze, ~ae **inguínáles** dimeljske žleze, ~ae **intestináles** Lieberkühnové kripte, ~ae **labiáles óris** ustnične slinske žleze, ~ **lacrimális** solzna žleza, ~ae **linguáles** jezične žleze, ~ **mammária** mlečna žleza, ~ **mandibuláris** spodnječeljustna slinska žleza, ~ae **mucósae** sluzne žleze, ~ae **nasáles** nosne žleze, ~ae **odoríferae** vonjalne žleze, ~ae **oesophágeae** požiralnikove žleze, ~ae **olfactoríae** vohalne žleze, ~ **parathyroidea** občitnica, ~ **parotídea** podušesna slinska žleza, ~ae **perineáles** presredkove žleze, ~ **pineális** epifiza (2), ~ **pituitária** hipofiza, ~ae **pláni násolabiális** žleze smrčka, ~ae **praeputiáles** prepucijske žleze, ~ae **pylóricae** pilorične žleze, ~ae **rostráles** žleze rilčeve plošče, ~ **salivária** slinska žleza, ~ **sebácea** lojnica, ~ae **sinus paraanális** žleze paraanalnih vrečk, ~ **sublinguális** podjezična slinska žleza, ~ **sudorífera** znojnica, ~ **sudorífera apocrína** apokrina znojnica, ~ **sudorífera merocrína** merokrina znojnica, ~ae **tarsáles** tarzalne žleze, ~ **thyroidea** ščitnica, ~ae **urethrális** sečnične žleze, ~ **uropýgii** žleza kurje mrde, ~ae **uterinae** maternične žleze, ~ **vesiculáris** mehurnica, ~ae **vestibuláres** vestibularne žleze, ~ **vestibuláris májor** večja vestibularna žleza, ~ae **vestibuláres minóres** manjše vestibularne žleze

glanduláren -rna -o žlezen:
~o tkivo

glanduláris -e [glanduláris] žlezen:
ventrículus ~

glans glandis ž [gláns] glavica (2):

~ **clitórídís** glavica klitorisa, ~ **pénis** glavica penisá

glás -ú m zvok, ki ga žival oblikuje v grlu

Glaser, Johann Heinrich [glázer jóhan hájnrih] (1629–1675) švicarski anatom, kirurg in botanik

Glaserjev -a -o [glázerjev] v zvezi:
~a špranja

glasilen -lna -o vokalen:
~a guba, ~a mišica

glasilka -e ž parna sluznična guba v grlu, ki ob vibraciji oblikuje glas
SIN.: glasilna guba, plica vocalis

glasilo -a s glasotvorni organ v grlu, ki ga oblikujeta glasilki in reža med njima:
krč ~a
SIN.: glottis, glottis

glasotvóren -rna -o ki proizvaja glas:
~i organ

Glässer, Karl [gléser kárl] (??) nemški veterinar

Glässerjev -a -o [gléserjev] v zvezi:
~a bolezen

Glauber, Johann Rudolf [glávber jóhan rúldolf] (1604–1668) nemški kemik

Glauberjev -a -o [glávberjev] v zvezi:
~a sol

glaucoma -atis s [glavkóma] glavkom

gláva -e ž 1. del telesa, v katerem so možgani in možganski živci, nekatera čutila in začetna dela dihal in prebavil:

bolezen črne ~e pri puranih, dolga mišica ~e, manjša zgornja prema mišica ~e, sindrom otekle ~e brojlerjev, večja zgornja prema mišica ~e

~ **trakulje** prvi členek trakulje s skoleksom in odprtino za sprejemanje hrane

SIN.: caput (1)

2. zadebeljeni ali glavni del telesnega organa:
notranja sklepná vez ~e rebra, sklep rebre ~e, vez stegnenične ~e

~ **komolčnice** spodnji konec komolčnice **sin.**:

caput ulnae, ~ **koželjnice** polkrožni zaobljeni okrajek koželjnice, ki tvori komolčni sklep z okrajkom nadlahtnice in komolčnice **sin.**: caput radii, ~ **mečnice** polkrožni zaobljeni zgornji okrajek mečnice **sin.**: caput fibulae, ~ **mišice**

zadebeljeni del mišice **sin.**: caput musculi,

~ **nadlahtnice** kostni okrajek, nasajen na neizržit vrat nadlahtnice, ki tvori komolčni sklep s koželjnico in komolčnico **sin.**: caput humeri,

~ **rebra** zaobljeni okrajek rebra, ki se povezuje s telesom vretenca **sin.**: caput costae, ~ **skočnice**

spodnji valjasti del skočnice **sin.**: caput tali,

~ **stegnenice** zaobljeni okrajek stegnenice, ki tvori s sklepno ponvico kolčnice kolčni sklep **sin.**: caput ossis femoris, **nadmodkova** ~ debelejši,

začetni del nadmodka **sin.**: caput epididymidis

SIN.: caput (2)

3. v zvezi:

Meduzina ~ kolonija antraksovega bacila na trdnem gojišču z izrastki **sin.:** caput Medusae
SIN.: caput (3)

glavàt -áta -o ki ima debelo, veliko glavo:
~i cipelj

glavática -e ž postrv, ki živi samo v jadranskem porečju (npr. soška postrv)

gláven -vna -o ki je najpomembnejši ali ga je največ:

~i bronhus, ~i učinek, ~i vzrok smrti

SIN.: principalis

glávica -e ž 1. zadebeljeni končni del kosti
SIN.: capitulum

2. končni, zaobljeni del organa:

~ **klitorisa** končni del klitorisa **sin.:** glavica ščegetavčka, glans clitoridis, ~ **penisa** končni, zaobljeni del penisa z izhodom uretre **sin.:** glans penis, ~ **ščegetavčka** glavica klitorisa
SIN.: glans

3. poglavitni ali razširjeni del česa:

~ **bakteriofaga** del bakteriofaga, ki vsebuje nukleinsko kislino in je obdan s poliedrično beljakovinsko ovojnico, **spermijeva** ~ zadebeljeni, sprednji del semenčice, ki vsebuje haploidno jedro in akrosom

glávičast -a -o ki je podoben majhni glavi:
~a plesen

glavína -e ž meso z glave prašiča, goveda ali drobnice

glavkóm -a m očesna bolezen, za katero je značilen visok intraokularni tlak, ki povzroča okvaro vida
SIN.: zelena mreža, glaucoma

glávnica -e ž v zvezi:

škriatnordeča ~ zajedavska glivica na rži, drugih žitih in travniških travah, na kateri se razvije rženi rožiček, ki vsebuje ergot-alkaloide **sin.:** *Claviceps purpurea*

glavonóžci -cev m mn. razred morskih mehkužcev z lovkami okoli ust in zelo razvitim živčevjem ter očmi, ki vključuje hobotnice, sipe, lignje
SIN.: Cephalopoda

glavonóžec -žca m morski mehkužec iz razreda glavonožcev
SIN.: cefalopod

glédanje -a s zaznavanje z vidom:

barvno ~ sposobnost zaznavanja in ločevanja barv, **binokularno** ~ gledanje z obema očesoma, ki omogoča zaznavanje globine

glenohumeralis -e [glénohumerális] nanašajoč se na vezi plečnega sklepa:
ligamēnta ~ia

glenoidalis -e [glénoidális] nanašajoč se na ponvico:
lábrum ~e

gléženj -žnja m kostna grča in tkivo na spodnjem koncu golenice in mečnice
SIN.: malleolus

gléženjski -a -o nanašajoč se na gleženj:
~ a kost
SIN.: malleolaris

gléznjica -e ž samostojna kost pri prežvekovalcih lateralno od golenice, ki se v skočnem sklepu povezuje z golenico in nartnicami
SIN.: gleženjska kost, os malleolare

glia -ae ž [glíja] nevroglia

gliceráldehid -a m aldehid, trioza, ki nastane z oksidacijo glicerola

gliceríd -a m ester glicerola in maščobnih kislin
SIN.: acilglicerol

glicerín -a m glicerol

glicerofosfát -a m glicerol-3-fosfat

glicerofosfolipíd -a m fosfolipid, ki nastane z vezavo npr. holina, serina, etanolamina ali inozitola na fosfatidno kislino
SIN.: fosfoglicerid, glicerolfosfatid

gliceról -a m alkohol s tremi hidroksilnimi skupinam v molekuli, sestavni del maščob in olj
SIN.: glicerin

gliceról-3-fosfát -a m vmesni produkt pri sintezi fosfolipidov
SIN.: glicerofosfat

gliceról-kináza -e ž kinaza, ki katalizira fosforilacijo glicerola v glicerol-3-fosfat

glicerólteihóičen -čna -o v zvezi:
~a kislina

glicil -a m aminoacilna skupina, nastala iz glicina

glicín -a m najpreprostejša nebitvena amino-kislina
SIN.: aminooctna kislina, glikokol, acidum aminoaceticum
OKR.: G (1), Gly

glicinurija -e ž izločanje glicina z urinom

glíja -e ž nevroglia

glikácija -e ž kemična reakcija, pri kateri se molekula sladkorja poveže s peptidom ali beljakovino

glikán -a m polisaharid

glikemíja -e ž prisotnost glukoze v krvi

glikogén -a m škrobu podoben polisaharid iz dekstroze, ki se shranjuje zlasti v jetrih in mišicah kot rezervni vir energije (lahko se hitro razkroji v glukozo)
SIN.: rezervni škrob, živalski škrob

glikogenáza -e ž hidrolaza, ki katalizira hidrolizo glikogena v dekstrin in maltozo
PRIM.: amilaza

glikogenéza -e ž encimsko nastajanje glikogena iz dekstroze in njegovo kopičenje v jetrih in mišicah

glikogenoliza -e ž encimska razgradnja glikogena do glukoze:
mišična ~ glikogenoliza v mišicah

glikogenóza -e ž katera koli gensko določena motnja presnove glikogena z nenormalnim kopičenjem glikogena v tkivih organizma
SIN.: glycogenesis

glikogén-sintáza -e ž sintaza, ki katalizira sintezo glikogena

glikogénski -a -o nanašajoč se na glikogen:
~a degeneracija, ~a infiltracija, ~a zaloga
SIN.: glyco-genicus

glikohólen -lna -o v zvezi:
~a kislina

glikokálikis -a m zunanja površinska plast celične membrane, ki vsebuje ogljikove hidrate, glikoproteine in glikolipide

glikokól -a m glicin

glikolipíd -a m lipid, ki vsebuje ostanke monosaharidov, vezanih z glikozidno vezjo z lipidnim delom (vključuje cerebrozide)

glikolitičen -čna -o nanašajoč se na glikolizo:
~i encimi

glikolíza -e ž encimska razgradnja glukoze do piruvata oziroma laktata, pri čemer se sprošča energija v obliki adenosin trifosfata:
aerobna ~ glikoliza do piruvata, ki poteka v prisotnosti kisika, **anaerobna** ~ glikoliza do laktata, ki poteka zaradi odsotnosti kisika

glikopeníja -e ž pomanjkanje ogljikovih hidratov, npr. glukoze, v tkivih, krvi

glikoproteín -a m sestavljena beljakovina, ki vsebuje ogljikove hidrate, povezane z enostavno beljakovino (v številnih encimih, membranskih beljakovinah, hormonih, v protitelesih):
pomanjkanje ~ov
membranski ~ glikoprotein v celični membrani in na njenem površju, **sekrecijski** ~ glikoprotein, ki ni del celične membrane, temveč ga celica po končani sintezi izloči **prim.:** mukoprotein

glikoregulácija -e ž uravnavanje presnove ogljikovih hidratov

glikosfingolipíd -a m sfingolipid, vezan z monosaharidom ali oligosaharidom (npr. cerebrozid, gangliozid)

glikozamín -a m derivat monosaharidov, ki ima eno hidroksilno skupino nadomeščeno z aminoskupino

glikozaminoglikán -a m mukopolisaharid

glikozíd -a m spojina monosaharida, ki se veže na kako drugo nesladkorno molekulo:

kardiotonični ~ glikozid, ki povečuje moč srčnih kontrakcij (npr. digitalin, strofantin)

N-glikozíd -a m nav. mn. spojene deoksiriboze in riboze s purini oziroma pirimidini, pri čemer se sladkor poveže z dušikovim atomom na purinski oziroma pirimidinski bazi

O-glikozíd -a m glikozid, pri katerem se sladkor veže na drugo molekulo preko kisika (npr. saponini, glikozid digitalisa)

glikozidáza -e ž hidrolaza, ki katalizira cepitev glikozidne vezi pri disaharidih in polisaharidih (npr. maltaza, amilaza, invertaza)

glikozíden -dna -o nanašajoč se na glikozid:
~a vez

N-glikozíden -dna -o v zvezi:
~a vez

glikozuríja -e ž izločanje glikozidov z urinom
SIN.: glycosuria
PRIM.: dekstrozurija, glukozurija

glikuréza -e ž fiziološko povečanje vsebnosti glukoze v urinu po obroku, bogatem z ogljikovimi hidrati

glína -e ž usedlina iz koloidnih delcev kamnin in mineralov:

bela ~ glina, ki vsebuje aluminijev silikat in se uporablja kot adsorbent, adstringens in stiptik
sin.: kaolin, argilla alba, bolus alba
SIN.: argilla

glioblást -a m matična celica nevroglijskih celic

glióm -a m novotvorba iz nevroglije oziroma vseh njenih razvojnih stopenj
SIN.: glioma

glioma -atis s [glijóma] gliom

gliosis -is ž [glijózis] gliozis

glióza -e ž pomnožitev astrocitov zaradi okvar v centralnem živčevju
SIN.: gliosis

gliózen -zna -o nanašajoč se na gliozis:
~a brazgotina

Glisson, Francis [glíson frênsis] (1597–1677) britanski anatom, fiziolog in patolog

Glissonov -a -o [glísonov] v zvezi:
~a kapsula

glísta -e ž zajedavec iz razreda nematodov:
konjska ~ nematod, ki zajeda v črevesju kopitarjev **sin.:** *Parascaris equorum*, **mačja** ~ nematod, ki zajeda v tankem črevesu mačke (lahko zajeda tudi v črevesju človeka in se seli po notranjih organih) **sin.:** *Toxocara catis*, **pasja** ~ nematod, katere odrasli zajedavec zajeda v tankem črevesu psa, lisice, ličinke pa se selijo skozi jetra, vranico, ledvice, pljuča (lahko tudi pri človeku), pri brejih psicah pa tudi v organe plodu **sin.:** *Toxocara canis*, **prašičja** ~ nematod, ki povzroča askaridozo pri prašičih **sin.:** *Ascaris*

suum, **telečja** ~ nematod, ki zajeda v črevesju telet **sin.:** *Neoascaris vitulorum*

glistav -a -o ki ima gliste: ~o tele

glistavost -i ž nematodoza, ki jo pri živalih in ljudeh povzročajo gliste

glistovnica -e ž v zvezi:

navadna ~ vrsta praproti, ki vsebuje filicin **sin.:** *Dryopteris filix-mas*

gliva -e ž pripadnica kraljestva gliv:

toksigene ~e glive, ki tvorijo glivne toksine (npr. amanitin)

glíve glív ž mn. kraljestvo enoceličnih ali večceličnih evkariontov brez klorofila, ki se razmnožujejo s spolno in nespolno nastalimi sporami in v celični stenici vsebujejo hitin:

nepopolne ~e skupina gliv, pri katerih ni ugotovljen spolni način razmnoževanja **sin.:** Deuteromycetes, Fungi imperfecti, **popolne** ~e skupina gliv, pri katerih sta ugotovljena spolni in nespolni način razmnoževanja **sin.:** Eumycetes **SIN.:** Fungi

glivica -e ž mikroskopsko majhna gliva (npr. plesen, kvasovka):

dimorfna ~ glivica, ki se pojavlja bodisi v obliki kvasovk bodisi v obliki plesni, **toksigene** ~e glivice, ki tvorijo mikotoksine

glivice glívic ž mn. skupina mikroskopsko majhnih gliv in nekaterih glivam podobnih enoceličarjev, v katero se uvrščajo enocelične kvasovke in večcelične plesni

glivičen -čna -o nanašajoč se na glivice: ~a bolezen, ~a infekcija, ~a okužba, ~i toksin

Gln [geelèn] okr. glutamin

globín -a m brezbarvni beljakovinski del hemoglobina

globínski -a -o v zvezah:

~a arterija kloritorisa, ~a arterija ovijalka črevnice, ~a arterija penisa, ~a brahialna arterija, ~a cervikalna arterija, ~e dimeljske bezgavke, ~ dimeljski obroček, ~a fascija, ~a femoralna arterija, ~a femoralna vena, ~ fibularni živec, ~ ingvinalni obroček, ~ mečnični živec, ~a nadlaktna arterija, ~a podlaktna arterija, ~a prsna mišica, ~a radioterapija, ~a senčna arterija, ~a stegenska arterija, ~a stegenska vena, ~a temporalna arterija, ~a uheljna arterija, ~a upogibalka prstov, ~a vratna arterija, ~e vratne bezgavke, ~a zadnjična mišica

SIN.: profundus

Globocephalus [globocéfalus] rod krvosernih nematodov iz družine Ancylostomatidae: ~ **urosubulátus** nematod, ki naseljuje predvsem tanko črevo prašičev

globòk -òka -o **1.** ki ima v navpični smeri navzdol razmeroma veliko razsežnost:

~i agar, ~a rana

2. ki se pojavlja v visoki stopnji:

~a bolečina, ~o dihanje, ~a nezavest

3. v zvezi:

~o zamrzovanje

globuláren -rna -o ki ima obliko kroglice, kroglice: ~a beljakovina, ~i protein

globulín -a m beljakovina, netopna v vodi, nosilka mnogih funkcij v organizmu:

antihemofilni ~ plazemski globulin, ki sodeluje v procesu strjevanja krvi **sin.:** antihemofilni faktor (1), faktor VIII **okr.:** F VIII, ~i **alfa** globulini, ki potujejo v elektroforezi najhitreje **sin.:** alfa globulini, ~i **beta** globulini, ki potujejo v elektroforezi z vrednostjo med globulini alfa in globulini gama **sin.:** betaglobulini, ~i **gama** globulini, ki v elektroforezi potujejo najpočasneje **sin.:** gamaglobulini, **imunski** ~ **gama** imunoglobulin, **kolostralni** ~i globulini v mleзивu (predvsem globulini gama, ki so lahko v obliki imunoglobulinov), **plazemski** ~ globulin v krvni plazmi, **serumski** ~i globulini v krvnem serumu, ki se z elektroforezo delijo v tri frakcije, globuline alfa, globuline beta in globuline gama

globulinurija -e ž izločanje globulinov z urinom

glodávci -ev m mn. red sesalcev, ki imajo prva dva zgornja in spodnja sekalca precej daljša od sosednjih zob in jim rastejo vse življenje (npr. miši, podgane, hrčki, veverice, polhi) **SIN.:** Rodentia

glodávec -vca m pripadnik reda glodavcev: **poljski** ~ glodavec, ki živi na polju (npr. miš)

glomêrul -a m anatomska struktura v obliki klobčiča:

ledvični ~ klobčič kapilar, ki z glomerulno kapsulo oblikuje ledvično telesce **sin.:** ledvični klobčič, ledvični konvolut, **olfaktorni** ~ končiči vohalnih živecev

SIN.: glomerulus (lat.)

glomêrulen -lna -o nanašajoč se na glomerul: ~a filtracija, ~i filtrat, ~a kapsula

glomerulítis -a m vnetje ledvičnih glomerulov **SIN.:** glomerulitis (lat.)

glomerulítis -idis ž [glomerulítis] glomerulitis

glomêrulonefritis -a m nefritis, pri katerem so prizadeta ledvična telesca **SIN.:** glomerulonephritis

glomerulonephritis -idis ž [glomêrulonefritis] glomerulonefritis

glomerulosus -a -um [glomerulózus] glomerulozen: zóna ~a

glomerulózen -zna -o [glomerulózus] v zvezi: ~a cona **SIN.:** glomerulosus

glomerulus -i m [glomêrulus] glomerul

glosántraks -a m žarg. oblika vraničnega prisada pri prašičih, ki se kaže predvsem s spremembami na jeziku in v žrelu

glosína -e ž muha iz rodu *Glossina*

glositis -a m vnetje jezika:

ulcerativni ~ glositis z ulkusi **SIN.:** glossitis ulcerativa
SIN.: glossitis

glossodinija -e ž bolečina v jeziku

SIN.: glossodynia

glosoplegija -e ž paraliza jezika

Glossina [glosína] rod tropskih krvosernih muh iz družine Sarcophagidae:

~ **mórsitans** muha cece

glossitis -idis ž [glosítis] glositis:

~ **ulceratíva** ulcerativni glositis

glossodynia -ae ž [glosodínija] glosodinija

glossopharyngeus -a -um [glosofaríngeus]

jezično-žrelen:

nêrvus ~

glótis -a m glasilo

glottis -idis ž [glótis] glasilo:

spásmus ~idis

Glu [geelú] okr. **1.** glutaminska kislina

2. glutamat

gluconicus -a -um [glukónikus] glukonski:

ácídum ~um

glucosuria -ae ž [glukozúrija] glukozurija:

~ **renális** ledvična glukozurija

glúh -a -o **1.** nesposoben za dojemanje zvočnih

dražljajev iz zunanjega sveta: ~ pes

2. prazen, jalov:

~i sesek

glúhlost -i ž lastnost, stanje, pri katerem organizem

ni sposoben dojemati zvokov, glasov, šumov

SIN.: anakuza, anacusic, surditas

glukagón -a m lipolitični hormon, ki ga izločajo celice pankreasnih otočkov zaradi hipoglikemije (poviša koncentracijo glukoze v krvi s stimulacijo glikogenolize v jetrih in preprečuje hipoglikemično komo, predvsem pri hiperinsulinizmu)

glukagónski -a -o nanašajoč se na glukagon:

~a celica

glukán -a m polimer glukoze (npr. glikogen,

škrob, celuloza)

glúkocerebrozíd -a m cerebrozid, vezan z glukozo

SIN.: glukozilceramid

glúkocerebrozidáza -e ž encim, ki katalizira

odcepitev glukoze od glukocerebrozida

glúkofuranóza -e ž glukoza v obliki furanoze

PRIM.: glukopiranoza

glukokináza -e ž izoenzim heksokinaze v jetrih

glúkokortikóid -a m kortikosteroid, lipolitični hormon, ki pospešuje npr. glukoneogenezo, zavira razvoj vnetja in imunskega odziva in je potreben za delovanje kateholaminov

glukonát -a m anion ali sol glukonske kisline

glúkoneogenéza -e ž nastajanje glukoze iz snovi, ki niso ogljikovi hidrati (npr. iz aminokislin, propionatov, laktata, glicerola ali vmesnih produktov ciklusa trikarboksilnih kislin), ki poteka v jetrih in ledvični skorji

glukónski -a -o v zvezi:

~a kislina

SIN.: gluconicus

glúkopiranoza -e ž glukoza v obliki piranoze

PRIM.: glukofuranoza

glukóza -e ž desnosučna heksoza, poglavitni vir energije živih bitij, kemično vezana v glikozidih, disaharidih, oligosaharidih in polisaharidih, končni produkt hidrolize glikogena, škroba, celuloze

SIN.: grozdni sladkor, saccharum uvae

D-glukóza -e ž dekstroza

glukóza-6-fosfát -a m derivat glukoze, pomemben razkrojek v presnovi ogljikovih hidratov

glukozamín -a m derivat glukoze, aminosladkor, prisoten v mnogih glikoproteinih (npr. v hitinu, celičnih membranah, v mukopolisaharidih)

glukozamínoglikán -a m mukopolisaharid, v katerem je aminosladkor glukozamin (heparin, hialuronska kislina)

glukózen -zna -o nanašajoč se na glukozo:

~i agar, ~i bujon

glukozíd -a m glikozid, ki vsebuje glukozo kot sladkorno sestavino

glukozidáza -e ž glikozidaza, ki razgradi glikozide v glukozo

glukozilceramid -a m glukocerebrozid

glukozurija -e ž izločanje glukoze z urinom:

alimentarna ~ glukozurija zaradi preobilnega

uživanja glukoze, **diabetična** ~ glukozurija

pri diabetesu, **ledvična** ~ glukozurija zaradi

zmanjšane absorpcije glukoze v ledvicah

SIN.: renalna glukozurija, glucosuria renalis,

renalna ~ ledvična glukozurija

SIN.: glucosuria

PRIM.: dekstrozurija, glikozurija

glutaeealis in **glutealis** -e [gluteális] zadnjičen: **régjo** ~

glutaeus in **gluteus** -a -um [glúteus] zadnjičen:

artêria ~a **caudális**, **artêria** ~a **craniális**, **músculus** ~ **médius**,

músculus ~ **profúndus**, **músculus** ~ **superficiális**, **nêrvus** ~

caudális, **nêrvus** ~ **craniális**, **vêna** ~a **caudális**

glutamát -a m anion ali sol glutaminske kisline (ekscitatorni nevrotransmitor)

OKR.: Glu (2)

glutamát-dehidrogenáza -e ž dehidrogenaza, ki v jetrih katalizira deaminacijo glutamata (amoniak, ki se pri tem sprošča, se porabi za sintezo uree)

glutamátén -tna -o nanašajoč se na glutamat:
~i nevron

glutamíl -a m aminoacilna skupina, ki nastane iz glutaminske kisline

glutámín -a m amid glutaminske kisline v mnogih rastlinskih in živalskih tkivih, nebstvena aminokislina (prenaša amoniak po krvi in se v ledvicah pod vplivom glutaminaze razkroji)
OKR.: Gln, Q (1)

glutamináza -e ž hidrolaza, ki katalizira hidrolizo glutamina v glutaminsko kislino in amoniak

glutamín-sintetáza -e ž ligaza, ki katalizira sintezo glutamina iz glutaminske kisline in amoniaka

glutamínski -a -o v zvezi:
~a kislina

glutatióń -a m tripeptid, sestavljen iz glutaminske kisline, cisteina in glicina (vsebuje sulfhidril, je pomemben kot antioksidant, koencim in kot snov pri detoksikacijah)

glutatióń-peroksidáza -e ž encim, ki z reduciranim glutationom reducira vodikov peroksid do vode (vsebuje selen)

glutatióń-reduktáza -e ž encim, ki reducira oksidirani glutation

gluteálen -lna -o zadnjičen:
kavdalna ~a arterija, kavdalni ~i živec, kranialna ~a arterija, kranialni ~i živec

glutelín -a m beljakovina v zrnih žit, netopna v vodi, topna v razredčenih kislinah in alkalijah, ki pri kuhanju koagulira

glutén -a m zmes beljakovin v zrnih žit, ki daje testu trdnost, elastičnost
SIN.: lepek

glutín -a m v vodi topen proizvod delne hidrolize kolagena (navadno pridobljen z ekstrakcijo iz kosti)

Gly [glí] okr. (glycine) glicin

Glycine max [glicíne máks] soja

glycogenicus -a -um [glikogenikus] glikogeniski:
degenerátio ~a, infiltrátio ~a

glycogenesis -is ž [glikogenózis] glikogenoza

glycosuria -ae ž [glikozúrija] glikozurija

gnathopalatoshisis -is ž [gnátopalatoshízis] gnatopalatoshiza

gnathoschisis -is ž [gnatoshízis] gnatoshiza

Gnathostoma [gnatostóma] rod zajedavskih nematodov iz družine Spiruroidea:
~ *hispidum* gnatostom, ki zajeda v želodcu prašičev (ličinke potujejo skozi jetra in povzročajo hepatitis)

gnátopalatoshiza -e ž prirojena shiza zgornje čeljusti in trdega neba
SIN.: gnathopalatoschisis

gnatoshiza -e ž prirojena shiza zgornje čeljusti
SIN.: stomatoshiza zgornje čeljusti, gnathoschisis

gnatostóm -a m nematod iz rodu *Gnathostoma*

gnatostomóza -e ž zajedavska bolezen, ki jo povzročajo gnatostomi

gnéздо -a s 1. kraj, prostor, kjer ptiči nosijo in valijo jajca
2. mladiči, skoteni ob istem porodu ene matere
SIN.: leglo (3)

gnída -e ž jajčece nekaterih kožnih zajedavcev (npr. uši)

gnídav -a -o ki ima gnide: ~a žival

gnídavost -i ž pojav gnid na dlaki

gnilóba -e ž razkroj organskih snovi, navadno zaradi delovanja bakterij:
blaga ~ **čebelje zalege** kužna bolezen čebelje zalege, ki jo povzroča bakterija *Paenibacillus alvei*, ~ **parkljev** gnilobni razkroj roževine na parklju zaradi maceracije (posledica nehigijskih razmer in vlage v hlevu), **huda** ~ **čebelje zalege** kužna bolezen čebelje zalege, ki jo povzroča bakterija *Paenibacillus larvae* sin.: čebelja kuga, pestis apium, **kostna** ~ omejen nekrotični razkroj kostnega tkiva, **zobna** ~ omejeno, napredujoče razjedanje zobovine zaradi motenj v lokalnem ravnotežju med kislimi in nevtralnimi sestavinami v slini (delovanje ustnih streptokokov) sin.: zobni karies, odontonekroza, caries dentium

gnilóben -bna -o nanašajoč se na gnilobo:
~i absces, ~e bakterije, ~a indigestija, ~i plin
SIN.: putriden, putridus

gnitje -a s 1. razkroj organskih snovi, navadno zaradi delovanja mikroorganizmov, pri katerem se sproščajo smrdljivi plini (npr. vodikov sulfid, amoniak, tiol)
SIN.: putrefakcija, putrefactio
2. razkroj odmrlega tkiva zaradi delovanja gnilobnih bakterij
SIN.: putrefakcija, putrefactio

gnját -i ž prekajeno svinjsko stegno

gnój -a m 1. gnojni eksudat
2. feces domačih živali, pomešan s steljo: hlevski ~

gnôjen -jna -o 1. ki vsebuje gnojni eksudat:
~a akna, ~i artritis, ~i eksudat, ~i endometritis, ~i izcedek, ~i konjunktivitis, ~i meningitis, ~i perikarditis, ~i peritonitis, ~i plevritis, ~a pljučnica, ~a pnevmonija, ~a rana, ~i rinitis, ~i stržen, ~i urin, ~o vnetje
SIN.: purulenten, supurativen, purulentus, suppurativus

2. nanašajoč se na gnoj (2):
~a jama

gnojénje -a s **1.** nastajanje ali izcejanje gnojnega eksudata (npr. iz rane):
kožno ~ gnojenje na koži, navadno v obliki abscesov (večinoma ga povzročajo stafilokoki in streptokoki)

SIN.: supuracija, suppuratio

2. izboljševanje zemlje z dodajanjem hlevskega gnoja

gnójevka -e ž hlevska odplaka, pomešana z gnojem in urinom (odvajana v lagune za fermentacijo)

gnojilo -a s snov, ki se dodaja zemlji za večanje njene rodovitnosti:

dušično ~ gnojilo, ki vsebuje dušikove spojine (npr. urea), **umetno** ~ gnojilo, izdelano v tovarni iz sintetičnih spojin

gnojišče -a s odlagališče hlevskega gnoja

gnónjica -e ž ž temnorjava tekoča hlevska odplaka, sestavljena pretežno iz urina in vode

gnónjičen -čna -o nanašajoč se na gnojnico:
 ~a jama

gnotobiónt -a m žival, rojena s carskim rezom ali s histerektomijo, v sterilnem okolju, nato vzgajana v sterilnem izolatorju s sterilno krmo in tako pripravljena za biološki poskus (npr. za eksperimentalno inokulacijo z eno vrsto ali več vrstami mikroorganizmov, virusov ali zajedavcev)

SIN.: gnotobiot

PRIM.: žival SPF

gnotobiót -a m gnotobiot

góba -e ž večcelični heterotrofni evkariont brez klorofila, grajen iz micelija, ki tvori podgobje (ki je v tleh), bet in plodišče v obliki klobuka, ki nosi trose (bazidiospore, askospore):

strupene ~e gobe, ki vsebujejo strupene snovi, navadno alkaloide (npr. amanitin v rdeči in zeleni mušnici), **užitne** ~e gobe, ki se uporabljajo v prehrani ljudi

góbast -a -o po obliki podoben gobi:

~a papila

SIN.: fungiformen, fungiformis

góbčar -ja m skupno ime za tri pasme psov, veliki, srednji in pritlikavi, ki so uporabni kot družni in službeni psi ter čuvaji

SIN.: šnavcer

góbec -bca m navadno podaljšani del obraza z ustno režo pri nekaterih sesalcih, plazilcih, dvoživkah in ribah: pasji ~

prašičji ~ prašičji rilec

SIN.: rostrum (2)

gojišče -a s **1.** prostor, kraj, kjer se kaj goji: ~ fazanov

2. hranilni pripravek za gojenje mikroorganizmov ali tkiv:

acidificirano ~ zakisano gojišče, **diferencialno** ~ gojišče, s katerim se mikroorganizmi

razvrščajo, razpoznavajo na podlagi njihove fermentacijske aktivnosti (npr. lakmusovo mleko, agar SS), **naravno** ~ gojišče za gojitev bakterij, glivic, pripravljeno iz naravnih snovi (npr. zrnca riža, koščki krompirja, korenja), **obogatitveno** ~ gojišče z dodatkom snovi (npr. ogljikovih hidratov, krvi, krvnega seruma), ki boljšajo rast mikroorganizmov, **osnovno** ~ gojišče, ki vsebuje najnujnejše sestavine (npr. bujon, nevtralni agar), **poltekoče** ~ gojišče z največ 1,5 % agarja, **selektivno** ~ gojišče, ki vsebuje snovi, ki zavirajo rast določenih vrst mikroorganizmov, dovoljuje pa rast drugim vrstam mikroorganizmov, **selenitno** ~ tekoče selektivno gojišče za izolacijo salmonel (npr. iz krmil), **specialno** ~ osnovno gojišče, kateremu so za obogatitev in diferenciacijo dodane posebne snovi (npr. glukoza, laktoza, eritrociti), **tekoče** ~ gojišče, ki ne vsebuje agarja (npr. bujon, peptonska voda), **trdno** ~ gojišče, ki vsebuje 2,5–3,5 % agarja, **umetno** ~ gojišče za gojitev bakterij, glivic, izdelano navadno iz agarja in bujona (z dodatkom kuhinjske soli), **zakisano** ~ gojišče, ki mu je dodana kislina **sin.:** acidificirano gojišče

SIN.: medij (2), substrat (2)

gòl gòla -o **1.** ki ni poraščen s perjem, dlako: ~ vrat

2. ki nima ovojnice:

~i virus

3. nemieliziran:

~o živčno vlakno

golén -i ž del zadnje okončine med kolenskim in skočnim sklepom

SIN.: crus (1)

golenica -e ž močnejša kost v goleni: vnetje ~e

SIN.: tibia

goleničen -čna -o nanašajoč se na golenico:

~i čvršč, ~a grbavina, ~i kondil, ~a vena, ~i živec, sprednja ~a arterija, sprednja ~a mišica, sprednja ~a vez stranskega in sredinskega meniskusa, zadnja ~a arterija, zadnja ~a vez stranskega in sredinskega meniskusa

SIN.: tibialen, tibialis

golénji -a -e nanašajoč se na golen:

~i kosti

Golgi, Camillo [góldži kamílo] (1843–1926)
 italijanski histolog

Golgijev -a -o [góldžijev] v zvezah:

~ aparat, ~a cisterna, ~ kompleks, ~a vakuola, nevron ~ega tipa

golíca -e ž glabela

golína -e ž **1.** alopecija (2)

2. plak (2)

golób -a m ptič iz rodu *Columba*, iz poddružine pravih golobov:

koze pri puranih in ~ih, virus koz pri puranih in ~ih

domači ~ golob, ki naseljuje vse celine **sin.:**

Columba (livia) domestica, **skalni** ~ prednik zdajšnjega domačega goloba **sin.:** *Columba livia*

golóbi -OV m mn. red ptičev s podružino pravih golobov in z rodod *Columba*:
pravi ~ podružina golobov s številnimi rodovi in vrstami, kamor se prištevata skalni golob in domači golob **SIN.:** Columbinae
SIN.: Columbiformes

golóbji -a -e nanašajoč se na goloba:
 ~a stenica

golovrátka -e ž kokož z golim vratom

gólša -e ž **1.** opazno bolezensko povečanje ščitnice:

adenomatozna ~ golša, pri kateri se med ščitničnimi folikli najdejo kompleksi razmnoženega epitelija, včasih tudi v obliki pravih adenomov **SIN.:** adenomatozna struma, **benigna** ~ golša brez znakov maligne transformacije **SIN.:** benigna struma, **difuzna** ~ golša, pri kateri je ščitnica enakomerno povečana zaradi difuzne hiperplazije sekretornega epitelija **SIN.:** difuzna struma, struma diffusa, **kolooidna** ~ ščitnica, napolnjena s koloidom, predvsem zaradi pomanjkanja joda **SIN.:** kolooidna struma, struma colloides, **maligna** ~ golša, ki temelji na malignem tumorskem brstenju tkiva ščitnice **SIN.:** folikularni karcinom, maligna struma, struma maligna, **toksična** ~ povečanje ščitnice s hipertiroidizmom **SIN.:** toksična struma, struma toxica, **vaskulozna** ~ povečanje ščitnice predvsem zaradi razširjenih žil **SIN.:** vaskulozna struma, struma vasculosa
SIN.: struma, tiromegalija, struma (lat.)

2. v zvezi:

ptičja ~ fiziološka žlezasta razširitev požiralnika pri ptičih **SIN.:** ingluvies

gólť -a m prostor med mehkim nebom in korenem jezika, ki se pri goltanju razširi, pri vdihu pa zelo zoži
SIN.: fauces

goltáč -a m aerofag

gólťanje -a s hlastno požiranje hrane ali pijače:
 ~ zrak aerofagija

goltávec -VCA m žival, ki hlastno je ali pije

goltávost -i ž lastnost živali, da hlastno je ali pije

gólťen -ťna -O nanašajoč se na golt:
 ~a ožina

goltljáj -a m **1.** z zobmi razkosana ali zmlata, s slino prekvašena čvrsta hrana, oblikovana v kepo in tako pripravljena za pogoltljenje
PRIM.: grížljaj

2. količina tekočine, ki se naenkrat pogoltne

golúbaški -a -O v zvezi:
 ~a mušica

gomfóza -e ž **1.** fibrozna vezava zoba s steno zobnice

SIN.: gomphosis

2. del pozobnice, ki veže zob s čeljustnico

gomphosis -is ž [gomfózis] gomfoza (1)

gòn góna m nagon

gonáda -e ž spolna žleza

gonadektomija -e ž kastracija

gonáden -dna -O nanašajoč se na spolno žlezo:
 ~i hormon

gonadotrófen -fna -O gonadotropen

gonadotrofin -a m gonadotropin

gonadotrópen -pna -O ki spodbuja delovanje spolnih žlez:
 ~a celica, ~i hormon, horijev ~i hormon

SIN.: gonadotropen

gonadotropin -a m nav. mn. skupina hormonov adenohipofize, posteljice in maternične sluznice, ki spodbujajo delovanje spolnih žlez samice:

hipofizni ~ adenohipofizni hormon, ki spodbuja spolne žleze (npr. folikulotropin, lutropin, prolaktin), **horijev** ~ hormon, ki ga izloča horij in vzdržuje brežost **SIN.:** horijev gonadotropni hormon, horigonadotropin, placentni gonadotropin, prolán, **placentni** ~ horijev gonadotropin

SIN.: gonadotrofin, gonadotropni hormon

gonalgija -e ž bolečina v kolenskem sklepu

gonarthritis -idis ž [gonartritis] gonarthritis

gonarthrosis -is ž [gonartrózis] gonartroza

gonarthritis -a m vnetje kolenskega sklepa ali kolenskih vezi
SIN.: gonarthritis

PRIM.: gonitis

gonartróza -e ž kronična degenerativna bolezen kolenskega sklepa

SIN.: gonarthrosis

gonič -iča m večji lovski pes, ki pri zasledovanju divjadi laja:

istrski ~ pasma psov goničev s kratko ali resasto dlako, z rjavimi ožigi po glavi in uhljih, po poreklu iz Istre **SIN.:** istrijan, istrijanec

goniométer -tra m naprava za merjenje kotov, predvsem za merjenje gibljivosti sklepov
SIN.: artrometer, kotomer

goniometrija -e ž merjenje kotov v sklepih

gonioskopija -e ž rentgenski pregled kolenskega sklepa

goníti se gónim se nedov. kazati nagnjenje za parjenje: krava se goni

SIN.: pojati se

PRIM.: brestiti se (1), rukati (2)

gonítis -a m vnetje kolenskega sklepa

SIN.: gonitis (lat.)

PRIM.: gonarthritis

gonitis -idis ž [gonítis] gonitis

gónjenje -a s 1. pripravljenost samice za spolno združitev, ki se kaže v njenem spremenjenem obnašanju:

lažno ~ gonjenje, pri katerem samica kaže zunanje znake gonjenja, jajčece v jajčniku pa ni dozorelo (eden od znakov zastrupitve z zearalenonom pri svinji), **tiho** ~ gonjenje, pri katerem samica ne kaže vidnih znakov gonjenja, jajčece v jajčniku pa je dozorelo
SIN.: estrus, pojatev

2. pripravljenost samca za spolno združitev (npr. jelena, srnjaka)

gonocit -a m zastar. izvorna spolna celica pri zarodku

gonosóm -a m spolni kromosom

gorčičen -čna -o v zvezi:
~o olje

gorgonzóla -e ž poltrdi mastni sir po izvoru iz Italije, prepreden s plemenito plesnijo *Penicillium roqueforti*

gorila -e ž največja opica z gosto črno dlako iz skupine velikih, človeku podobnih opic, ki živi v pragozdovih zahodne Afrike
SIN.: Gorilla gorilla

Gorilla gorilla [goríla goríla] gorila

gorišče -a s sečišče svetlobnih žarkov ali zvočnih valov
SIN.: fokus (1)

gós -í ž večji vodni ptič iz rodu *Anser*:

domača ~ gos, ki se redi v številnih pasmah zaradi mesa, perja, jajc, **siva** ~ prednica domače gosi
SIN.: *Anser anser*

gostitelj -a m organizem, npr. žival, ki ga zajeda drug organizem (npr. mikroorganizem ali zajedavec):

končni ~ organizem, pri katerem zajedavec v končni fazi razvoja povzroča bolezen (pri zajedavcih, ki za svoj razvoj potrebujejo več vrst gostiteljev), **vmesni** ~ organizem, ki gosti razvojno stopnjo kakega zajedavca (npr. mali mlakar, ki gosti ličinko velikega jetrnega metljaja)

gostóta -e ž veličina, ki podaja količino na enoto prostornine, površine, dolžine:
mineralna ~ **kosti** masa anorganskih sestavin na prostorninsko enoto kostnine, **relativna** ~ razmerje med gostoto snovi in gostoto določene referenčne snovi (za tekočine in trdine je referenčna snov voda pri 20 °C), **relativna** ~ **mleka** razmerje med gostoto mleka in gostoto referenčne snovi
SIN.: specifična teža mleka, **relativna** ~ **urina** razmerje med gostoto urina in gostoto destilirane vode pri določeni temperaturi

govéd -i ž govedo

govéda govéd s mn. družina sodoprstih kopitarjev, prežvekovalcev, ki imajo votle rogeve in

vključujejo prava goveda, koze, srnjake, gamse, muflone in ovce:

prava ~ poddružina iz družine goved, z rodovi *Bison*, *Bos*, *Bubalus*
SIN.: Bovinae

SIN.: votlorogi, Bovidae

govédina -e ž meso goveda

SIN.: goveje meso

govédo -a s pripadnik rodu pravih goved, ki se redi zaradi mesa, mleka, kože:

babezioza pri ~u, bolezen dihal pri ~u, bolezen vozličaste kože pri ~u, efemerna mrzlica ~a, enzooska pljučnica ~a, hemoragična septikemija pri ~u, kontagiozna plevropnevmonija ~a, markirati ~o, označevati ~o, papilomatoza ~a, pašni pljučni emfizem ~a, pljučna kuga ~a, polivalentna vakcina proti boleznim dihal pri ~u, progresivna ataksija ~a, rjava pasma ~a, spastična pareza ~a, vakcina proti kontagiozni plevropnevmoniji ~a, virus efemerne mrzlice ~a, virus zločeste kataralne mrzlice ovc in ~a, zločesta kataralna mrzlica ovc in ~a

aberdeensko ~ škotsko črno brezgovo govedo mesnatega tipa, poimenovano po mestu Aberdeen, **andaluško** ~ po španski pokrajini Andaluziji poimenovano kratkoglavo črno ali rjavo govedo z dolgimi, naprej usmerjenimi rogovi (biki se uporabljajo v bikoborbah), **ayrshirsko** ~ škotsko govedo z rdečerjavo dlako in lirastimi rogovi, **bohinjsko** ~ domače govedo, križano s cikastim govedom, **cikasto** ~ govedo z belim repom in belo proggo po hrbtu, trebuhu in podlaktu na temno rjavi, rdeči ali kostonjevo rjavi podlagi kože, ki izvira iz švicarske pokrajine Pinzgau
SIN.: pincgavsko govedo, **črno-belo** ~ pasma mlečnega goveda iz nemško-nizozemske pokrajine Frizije z lisami črne kože
SIN.: frizijsko govedo, **domače evropsko** ~ govedo različnih pasem, ki se goji v Evropi zaradi mesa in mleka (prednik je bil tur, ki je izumrl)
SIN.: *Bos (primigenius) taurus*, **frizijsko** ~ črno-belo govedo, ~ **zebu** udomačeno govedo z dlako sive do rjave barve, s kratkimi rogovi in z grbi podobno tvorbo na medplečju, po izvoru iz južne Azije, predvsem Indije, ki se goji zaradi mleka, mesa in za vprego
SIN.: *Bos (primigenius) indicus*, **istrsko** ~ avtohtono govedo v Istri z močnimi rogovi, **jerseysko** ~ po otoku Jersey imenovano govedo manjše in nižje rasti, ki se goji predvsem zaradi mleka (vsebuje visok odstotek maščobe), **kratkorogo** ~ govedo s kratkimi rogovi (npr. balkanska buša), **lisasto** ~ govedo z belo glavo in velikimi lisami bele dlake na svetlo rjavi podlagi kože, ki se goji za prirejo mesa in mleka (po izvoru iz švicarske pokrajine Simmenthal)
SIN.: simentalsko govedo, **mesno** ~ govedo različnih pasem za prirejo mesa, **mlado pitovno** ~ govedo (v glavnem bikci), ki se pita v starosti od dveh do štirinajst mesecev
SIN.: baby beef (1), **mlečno** ~ govedo različnih pasem za prirejo mleka, **pincgavsko** ~ cikasto govedo, **pitovno** ~ govedo, ki se goji zaradi mesa, **rjavo** ~ sivorjavo govedo, **simentalsko** ~ lisasto govedo, **sivorjavo** ~

pasma goveda s sivorjavo dlako **sin.:** rjavo govedo, rjava pasma goveda, **škotsko** ~ temno rjavo govedo z dolgo dlako, ki se goji zaradi mleka, vzrejeno na Škotskem
SIN.: goved, bos

govedorêja -e ž gospodarska dejavnost, ki se ukvarja z rejo goveda

govêji -a -e nanašajoč se na govedo:
enzootska ~a levkoza, ~a aktinomikoza, ~a bruceloza, ~e garje, ~ herpetični mamilitis, ~ iztrebek, ~a ketoza, ~a kuga, ~e meso, ~ obad, ~ papulozni stomatitis, ~a parainfluenca, ~a parvoviroza, ~ parvovirus, ~ rotavirus, ~a smrkavost, ~a spongiformna encefalopatija, ~a trakulja, ~ tuberkulin, ~a tuberkuloza, ~a uš, ~a virusna diareja, ~ zolj, vakcina proti ~i kugi, virus enzootske ~e levkoze, virus ~ega herpetičnega mamilitisa, virus ~e kuge, virus ~ega papuloznega stomatitisa, virus ~e virusne diareje
SIN.: bovin, bovinus

gôvno -a s feces

gózden -dna -o ki živi, uspeva v gozdu:
~a preslica, ~a steklina, ~a žival, orjaška ~a svinja
SIN.: silvatičen

Graaf, Reinier de [gráf renjé d] (1641–1673) nizozemski zdravnik in anatom, ki je odkril jajčnikove folikle

Graafov -a -o [gráfov] v zvezah:
~ folikel

Gracilaria [gracilárijá] rod rdečih alg v Indijskem oceanu, ki se uporabljajo za pripravo agarja
PRIM.: *Gelidium*

gracilis -e [grácilis] slok:
músculus ~

graduírán -a -o razdeljen na stopnje ali druge merske enote:
~a pipeta

Gram, Hans Christian Joachim [grám háns krístjan jóahim] (1853–1938) danski zdravnik: barvanje po ~u

gramicidín -a m antibiotik, pridobljen iz kulture bakterije *Bacillus brevis* (ena od dveh sestavin tirotricina)

Gramineae [graminêje] zastar. trave

grámsko prisl. v zvezah:
~ negativna bakterija, ~ pozitivna bakterija

gránul -a m zrnce:
acidofilni ~i acidofilna zrnca, **argentafini** ~i argentafina zrnca, **argirofilni** ~i argirofilna zrnca, **azurofilni** ~i azurofilna zrnca, **bazofilni** ~i bazofilna zrnca, **eozinofilni** ~i eozinofilna zrnca, **kromafini** ~i kromafina zrnca, **nevtrofilni** ~i nevtrofilna zrnca, **sekretorni** ~i sekrejska zrnca

granulácija -e ž 1. tvorjenje zrc
2. tvorba v obliki zrc
3. rast granulacijskega tkiva
SIN.: granulatio

granulacijski -a -o nanašajoč se na granulacijo:
bohotno ~o tkivo, brstenje ~ega tkiva, ~o tkivo

granuláren -rna -o zrnat:
~i endoplazemski retikulum, ~i levkocit

granulát -a m oblika zdravila, sestavljena iz zrc

granulatio -onis ž [granulácijo -ónis] granulacija (3)

granulírán -a -o zrnat:
~i cilinder

granulírati -am nedov. in dov. postajati na površini rane zrnat zaradi rasti granulacijskega tkiva

granuloblást -a m zgodnja razvojna stopnja granularnega levkocita

granulocít -a m granularni levkocit:
bazofilni ~ bazofilni levkocit, **eozinofilni** ~ eozinofilni levkocit, **nevtrofilni** ~ nevtrofilni levkocit

granulocíten -tna -o nanašajoč se na granulocite:
~a vrsta

gránulocitopenija -e ž nenormalno zmanjšanje števila granularnih levkocitov v enoti krvi

gránulocitopoétski -a -o nanašajoč se na granulocitopoezo:
~o tkivo, ~a vrsta

gránulocitopoeza -e ž nastajanje in zorenje granularnih levkocitov

granulocítóza -e ž bolezensko povečanje števila granularnih levkocitov v enoti krvi

granulóm -a m omejeno, kronično brstenje granulacijskega tkiva, podobno novotvorbi:
aktinomikotični ~ granulom, ki ga povzročajo aktinomicete, **kužni** ~ ob vnetju nastali granulom, **zobni** ~ nevarno gnojno žarišče ob zobni korenini
SIN.: granuloma

granuloma -atis s [granulóma] granulom

granulomatosis -is ž [granulomatózis] granulomatoza

granulomatosisus -a -um [granulomatózus] granulomski:
inflammátio ~a

granulomatóza -e ž bolezen, za katero so značilni številni granulomi
SIN.: granulomatosis

granulomêra -e ž osrednji del trombocita z različnimi zrci
PRIM.: hialomera

granulómški -a -o nanašajoč se na granulom:
~o vnetje
SIN.: granulomatosisus

granulosus -a -um [granulózus] zrnat:
strátum ~um epidêrmidis

gránulum -a m 1. zrnce
2. zdravilo v obliki kroglice, ki vsebuje majhno količino zdravilne snovi

granulum -i s [gránulum] zrnce:

~a **irídica** temno obarvana zrnca na zeničnem robu šarenice, razvita predvsem pri konju in prežvekovalcih kot normalen pojav

grávida -ae ž [grávida] breja žival

gráviden -dna -o brej: ~a žival
~a maternica

graviditas -atis ž [graviditas -átis] brejost:

interrúptio ~átis

~ **éxtrauterína** zunajmaternična brejost, ~ **fálsa** lažna brejost, ~ **prolongáta** podaljšana brejost, ~ **tubária** tubarna brejost

gravidnost -i ž brejost:

ekstraúterína ~ zunajmaternična brejost,

mnogoplodna ~ mnogoplodna brejost,

podaljšana ~ podaljšana brejost, **tubarna** ~ tubarna brejost

gravidus -a -um [grávidus] brej

gravitacijski -a -o v zvezah:

~ absces, ~a krvavitev

grba -e ž izbočeni del hrbta pri velblodih (vsebuje zalogo maščob, ki jim omogočajo preživetje brez hrane in vode za daljše obdobje)

grbavína -e ž omejena hrapava površina na kosti, na katero se pritrjujejo mišice:

črevnična ~ grbavina na notranji strani

črevnice, na katero se veže križnično krilo

sin.: tuberositas iliaca, **golenična** ~ grbavina na sprednji strani golenice **sin.**: tuberositas tibiae,

koželjnična ~ grbavina na koželjnici, na katero se pritrjuje dvoglava nadlaktna mišica **sin.**: tuberositas radii

SIN.: tuberositas

grbec -bca m v zvezi:

labod ~

grbica -e ž normalna ali patološka drobna izboklina na površini organa, največkrat na kosti:

vez rebre ~e

manjša ~ **nadlahtnice** grbica na zgornjem delu nadlahtnice **sin.**: tuberculum minus, **rebrna** ~

grbica na zgornjem okrajku rebra, ki služi za sklepno vezavo z ustreznim prsnim vretencem

sin.: tuberculum costae, **večja** ~ **nadlahtnice**

grbica na stranski strani zgornjega dela nadlahtnice **sin.**: tuberculum majus

SIN.: grčica, tuberculum (1)

grča -e ž normalna nizka izboklina, predvsem na kosti:

~ **plečničnega trna** grča na sredini plečničnega trna **sin.**: tuber spinae scapulae, **kolčna** ~ grča

na stranskem delu črevničnega krila **sin.**: tuber coxae, **križnična** ~ izrazita grča na kosti na medialnem delu črevničnega krila ob križnici

sin.: tuber sacrale, **petnična** ~ grča na petnici, kjer se končuje skupna petna kita **sin.**: tuber calcanei, **sednična** ~ močna grča na sednični

plošči, na katero se pripenjajo dvoglava stegenska, polvezivna in polkitasta mišica **sin.**: tuber ischiadicum

SIN.: tuber

grčica -e ž grbica:

spolna ~ izbočenje, nastalo z zraščanjem

kloakalnih plik, iz katerega se razvije falus **sin.**: tuberculum genitale

grebén -a m podolgovata ozka izboklina:

črevnični ~ dolg lokast zgornji rob črevnice **sin.**:

crista iliaca, **petelinji** ~ petelinja roža

SIN.: crista

grebénski -a -o nanašajoč se na greben:

~a mišica

SIN.: pectineus

grêda -e ž v zvezah:

topla ~ plast onesnaženega zraka nad zemeljsko površino, v kateri prevladujeta ogljikov dioksid in metan, ki preprečujeta oddajanje dela zemeljske toplote in neugodno vplivata na človeka, živali in rastline

grêdelj -dlja m v zvezi:

nosni ~ izbočeni del nosu, ki mu daje profil **sin.**: dorsum nasi

grencína -e ž **1.** grenki ekstrakt kake rastline (npr. pelina)

SIN.: amarum

2. grenko zdravilo, navadno iz zelišč, ki spodbuja tek

SIN.: amarum

grênek -nka -o ki je neprijetnega okusa (npr. kot pelin), značilen za enega od petih osnovnih okusov:

~a sol

SIN.: amarum

grgávec -vca m spodnji del sapnika pri pticah, v katerem se oblikuje glas

SIN.: sirinks (1), syrinx

grinja -e ž pršica

grínjavost -i ž pršičavost:

~ **čebel** pršičavost čebel

grípa -e ž akutna nalezljiva kužna bolezen, ki prizadene predvsem dihala in jo povzročajo virusi influence različnih seroloških tipov:

virusi ~e

prašičja ~ gripa pri prašičih, ki jo povzroča virus influence prašičev (skupaj z bakterijo *Haemophilus parasuis*) **sin.**: prašičja influenza

SIN.: influenza

gríseus -a -um [grízeus] siv:

hepatísatio ~a, substántia ~a

gríva -e ž dolga žimasta dlaka na vratu nekaterih živali, zlasti pri konju

gríz -a m **1.** himus

2. okluzija (2)

3. kolika

grízen -zna -o okluzijski:

~a ploskev zoba, ~i rob

grizeofulvín -a m antibiotik za zdravljenje dermatomikoz, ki ga izloča plesen *Penicillium griseofulvum*

grízli -ja m ameriška podvrsta rjavega medveda, ki živi v Severni Ameriki

SIN.: *Ursus (arctos) horribilis*

gríža -e ž dizenterija:

bacilarna ~ prašičev bacilarna dizenterija prašičev, **bela ~ piščancev** puloroza, **čebelja ~** nosemavost čebel, **krvava ~ prašičev** bacilarna dizenterija prašičev, **zimska ~** zimška dizenterija

grízljaj -a m količina hrane, ki se sprejme naenkrat v usta

PRIM.: goltljaj (1)

grlína -e ž podgrlina

grín -lna -o nanašajoč se na grlo:

~i del žrela, ~i hrustanci, ~i poklopec, povratni ~i živec, sprednja ~a arterija, sprednji ~i živec, zadnji ~i živec

SIN.: laringealen, laryngealis, laryngeus

grílo -a s dihalni in hkrati glasotvorni organ med žrelom in sapnikom z votlino, ki jo oblikujejo grlni hrustanci, mišice grla in sluznica:

hemiplegija ~a, preddvor ~a, vhod v ~o

SIN.: larinks, larynx

gródnica -e ž prsnica

grôjer -ja m trdi sir v obliki hlebca z manjšimi luknjami, po izvoru iz pokrajine Gruyère v Švici

grôzden -dna -o v zvezi:

~i sladkor

Grünwald, Ludwig [grínvald lúdvig] (1863–1927) nemški otorinolaringolog:

barvanje po Mayu in ~u

gúba -e ž vzdolžno potekajoče vzbočenje površine, predvsem sluznic:

cekokolična ~ parna sluznična guba med slepim črevesom in ascendentnim kolonom pri konju

SIN.: valva caecocolica, **glasilna ~** glasilka,

ileocekalna ~ sluznična guba na prehodu vitega črevesa v slepo črevo **SIN.:** valva ileocaecalis,

krožne ~e gube v sluznici tankega črevesa **SIN.:**

cirkularne plike, plicae circulares

SIN.: plika, plica

gubernaculum -i s [gubernákulum] vodilce:

~ **téstis** modovo vodilce

Guérin, Camille [gerên kamíj] (1872–1961)

francoski mikrobiolog, ki je skupaj z bakteriologom Calmettom vzgojil avirulentni sev bakterije *Mycobacterium bovis*

Gumboro [gumbóro] v zvezi:

mórbus ~

gumbórski -a -o v zvezi:

~a bolezen, vakcina proti ~i bolezni, virus ~e bolezni

gúmijev -a -o v zvezi:

~ sladkor

gustatóren -rna -o okušalen:

~a brbončica, ~i center, ~i kemoreceptorji, ~i organi, ~o središče

gustatorius -a -um [gustatórijus] okušalen:

calculus ~

gustus -us m [gústus] okus (1):

órganum ~us

guttatorius -a -um [gutatórijus] v zvezi:

vítum ~um

gvanáko -a m sodoprsti kopitar, prežvekovalc jelenje velikosti iz skupine velblodov, ki živi v Kordiljerih

SIN.: *Lama huanachus*

gvanídn -a m razkrojek uree, ki se izloča z urinom

PRIM.: uramin

gvanídn -a m purinska baza, glavna sestavina nukleinskih kislin in številnih nukleoproteinov

OKR.: G (2)

gváno -a m feces, zlasti morskih galebov in pingvinov, na obalah Peruja in Čila (uporablja se kot gnojilo)

gvanozín -a m ribonukleozid, spojina gvanina in riboze, sestavina ribonukleotidov in ribonukleinskih kislin

OKR.: G (3)

Gyrencephala [girencéfala] skupina sesalcev, ki imajo nagubano možgansko skorjo z možganskimi brazdami in girusi

Gyromitra esculenta [giromíttra eskulénta] pomladanski hrček

Gyrovirus [gírovírus] rod virusov DNK iz družine Circoviridae, v katerem je virus infektivne anemije piščancev

gyrus -i m [gírus] girus:

~ **cérebri** možganski girus

H

H [há] **1.** zn. v zvezah:

vitamin ~

2. zn. (heavy) v zvezi:

veriga ~

3. okr. histidin

4. okr. (Haut) v zvezah:

aglutinacija ~, antigen ~

5. simb. (Hydrogenium) vodik

HA [haá] okr. hemaglutinacija

habénule *habénul* ž mn. skupek parnih jeder v epitalamusu pred epifizo z domnevno pomembno vlogo pri usklajevanju vohalnih dražljajev

SIN.: uzdice, habenuleae

habenuleae -arum ž mn. [habénule] habenule

habitát -a m naravno okolje, v katerem živijo določene vrste organizmov: ~ risa

PRIM.: biotop, ekotop

habituálen -lna -o ki se ponavlja:

~a luksacija

SIN.: habitualis

habitualis -e [habituális] habitualen:

luxátio ~

hábitus -a m celoten zunanji videz živali in njeno obnašanje

Habronema [habronéma] rod nematodov iz družine Spiruroidea:

~ *incertum* habronema, ki zajeda v želodcu ptičev, kjer povzroča vnetje in drisko, tudi nenaden pogin

habronéma -e ž nematod iz rodu *Habronema*

Hacquet, Baltazar [aké baltazár] (1739–1815) francoski kirurg, polihistor, naravoslovec, pisec medicinskih del, ki je služboval tudi v Ljubljani

haemangiectasia -ae ž [hemangijektázija] hemangijektazija

haemangiectasis -is ž [hemangijektázis] hemangijektazija

haemangioma -atis s [hemangijóma] hemangiom

haemangiosarcoma -atis s [hemángijosarkóma] hemangiosarkom

haemarthros -i m [hemártros] hemartros

haemarthrosis -is ž [hemartrózis] hemartros

haemascos -i m [hemáskos] kri v trebušni votlini (zaradi poškodbe krvnih žil ali kapsule organa, npr. jeter, vranice)

haematemesis -is ž [hematémezis] hematemeza

haematocele -es ž [hematocéle, hematokéle] hematokela

haematocephalus -i m [hematocéfalus] hematocefalus

haematogenes -es [hematogénes] hematogen: tuberculósis ~

haematoma -atis s [hematóma] hematom: ~ *pararenále* pararenalni hematom

haematometra -ae ž [hematométra] hematometra

haematomyelia -ae ž [hematomijelíja] hematomieliija

haematonephros -i m [hematonéfos] hematonefros

haematopericardium -ii s [hématoperikárdijum] hematoperikardij

haematoperitoneum -i s [hématoperitónejum] hematoperitonej

Haematopinus [hematópinus] rod krvososnih uši:

~ *eurysternus* goveja uš, ~ *súis* svinjska uš

haematopneumothorax -acis m [hématopnevmotóraks -ácis] hematopnevmotoraks

haematopoesis -is ž [hematopoézis] hematopoeza

haematothorax -acis m [hématotóraks -ácis] hemotoraks

haematuria -ae ž [hematúrija] krvomočnost

Haemobartonella [hemobartonéla] rod pleomorfni bakterij iz družine Mycoplasmataceae, ki zajedajo površino eritrocitov in se prenašajo s klopi: ~ *félis* hemobartonela pri mačkah, ki lahko povzroča kužno anemijo pri manj odpornih živalih **sin.:** *Eperythrozoon felis*, ~ *óvis* hemobartonela, ki povzroča anemijo pri ovcah **sin.:** *Eperythrozoon ovis*, ~ *súis* hemobartonela pri prašičih, večinoma s subkliničnimi bolezenskimi znaki **sin.:** *Eperythrozoon suis* **SIN.:** *Eperythrozoon*

haemoblastosis -is ž [hemoblastózis] hemoblastoza

haemochorialis -e [hemohorijális] hemohorialen: placénta ~

haemochromatosis -is ž [hemokromatózis] hemokromatoza

haemoglobinuria -ae ž [hemoglobínúrija] hemoglobinurija

haemolysis -is ž [hemolízis] hemoliza

haemolyticus -a -um [hemolítikus] hemolitičen: anaémia -a, icterus ~

haemomelasma -e ž [hemomelázma] v zvezi:
~ **ilei** majhne rdeče rjave lise pod serozo
končnega dela tankega črevesa, zlasti vitega
črevesa konja, ki so posledica krvavitev zaradi
migracije ličink strongilusov

Haemonchus [hemónhus] rod nematodov iz
družine Trichostrongylidae:
~ **contórtus** hemonhus, ki zajeda v siriščniku
prežvekovalcev (povzroča pogine pri ovcah)

Haemophilus [hemófilus] rod gramsko
negativnih paličastih bakterij, povzročiteljev
primarnih in sekundarnih okužb pri živalih in
človeku:
~ **parasúis** 1. hemofilus, ki skupaj z virusom
influence iz rodu *Influenzavirus A* povzroča
prašičjo gripo 2. hemofilus, ki povzroča prašičji
poliserozitis

haemopneumothorax -acis m
[hémopnevnotóraks -ácis]
hemopnevmotoraks

haemopoesis -is ž [hemopoézis] hematopoeza

haemoptysis -is ž [hemoptízis] hemoptiza

haemorrhagia -ae ž [hemorágija] krvavitev:
~ **arteriális** arterijska krvavitev, ~ **intracerebrális**
možganska krvavitev, ~ **intramedulláris** intra-
medularna krvavitev, ~ **ocúlfíta** okultna krva-
vitev, ~ **per rhéxis** krvavitev zaradi pretrganja
krvne žile po poškodbi, eroziji, boleznih stene
krvne žile, ~ **subarachnoídea** subarahnoidna
krvavitev, ~ **subdurális** subduralna krvavitev,
~ **venósa** venska krvavitev

haemorrhagicus -a -um [hemorágikus]
hemoragičen:
diathésis ~a, *gastrítis* ~a, *infárctus* ~, *inflammátio* ~a,
pericardítis ~a, *urticária* ~a

haemosiderosis -is ž [hemosiderózis]
hemosideroza

haospermia -ae ž [hemospêrmija]
haospermija

Haemosporidia [hemosporídija] red trosovcev,
v katerem so rodovi *Babesia*, *Theileria*,
Plasmodium

haemostasis -is ž [hemostázis] hemostaza

haemothorax in **haemathorax** -acis m
[hemotóraks in hematóraks -ácis] hemotoraks

háflinger -ja m pasma manjših gorskih konj,
vsestransko uporabnih in zdaj razširjenih po
vsem svetu (imenovana po kraju Haflinger na
Tirolskem)

Hafnia [háfnija] rod gramsko negativnih,
laktozno negativnih paličastih bakterij
iz družine Enterobacteriaceae, ki lahko
povzročajo črevesne okužbe

Hagemanov -a -o [háge-manov] v zvezi:
~ faktor

haláza -e ž zavita beljakovinska vrstica, ki sega
od vsakega pola ptičjega (kokošjega) jajca in se
pritrdi na rumenjaku

halikóza -e ž pnevmokonioza zaradi vdihavanja
apnenčevega prahu
SIN.: chalicosis

halisteresis -is ž [halisterézis] demineralizacija (1)

halisteréza -e ž demineralizacija (1)

halitóza -e ž močen zadah pri izdihu

halkóza -e ž nabiranje bakra v tkivu
SIN.: chalcosis

halmatogenéza -e ž skokovite spremembe
lastnosti iz generacije v generacijo

Halobacterium [halobaktêrijum] rod gramsko
negativnih, obligatno halofilnih paličastih
bakterij (povzročajo kvarjenje soljenega mesa)

halobaktêrija -e ž bakterija iz rodu *Halobacterium*

halodúren -rna -o ki je odporen proti visokim
koncentracijam kuhinjske soli:
~a bakterija

halofil -a m organizem, ki dobro uspeva v okolju z
visoko koncentracijo kuhinjske soli:
obligatni ~ organizem, ki za življenje nujno
potrebuje visoke koncentracije kuhinjske soli
SIN.: obvezni halofil, **obvezni** ~ obligatni halofil

halofilen -lna -o ki potrebuje visoke koncentracije
kuhinjske soli:
~a bakterija

halogéni -ov m mn. skupina kemijskih elementov
nekovin (brom, fluor, jod, klor), ki brez kisika
tvorijo s kovinami soli

halogeníran -a -o v zvezi:
~í ogljikovodik

halotán -a m brezbarvna tekočina, s katero se z
inhalacijo doseže splošna anestezija

halotánski -a -o nanašajoč se na halotan:
~a narkoza, ~ test

halotoleránten -tna -o ki bolje prenaša višje
koncentracije kuhinjske soli kot drugi
organizmi

hamartia -ae ž [hamártija] hamartija

hamartija -e ž motena ureditev tkiva na sicer
normalnem mestu
SIN.: hamartia
PRIM.: horistija

hamartritis -a m poliartritis

Hamburger, Hartog Jacob [hámburger hártog
jákob] (1859–1924) nizozemski fiziolog

Hamburgerjev -a -o [hámburgerjev] v zvezi:
~ zakon

hámburški -a -o v zvezi:
~a slanina

hámulus -a m kostni podaljšek v obliki kavlja

Hamurábjev -a -o v zvezi:

~ zakonik

Hanks, Horace Tracy [hênks hóras trêjsi] (1837–1900) kirurg v ZDA

Hanksov -a -o [hênksov] v zvezi:

~a raztopina

hanoveránc -nca m konj hanovrske pasme

hanóvrski -a -o v zvezi:

~a pasma

Hansen, Gerhard Henrik Armauer [hánsen géhard hénrik ármaver] (1841–1912) norveški zdravnik

Hansenov -a -o [hánsenov] v zvezi:

~ bacil

haploíd -a m haploidna celica

haploíden -dna -o ki ima enojni niz homolognih kromosomov (npr. semenčica ali jajčece):

~a celica, ~a garnitura kromosomov, ~o jedro, ~o število

PRIM.: diploiden, triploiden

haplopíja -e ž videnje, pri katerem nastane enojna slika

PRIM.: diplopíja

haptén -a m parcialni antigen, ki ni sposoben spodbujati organizma k tvorbi protiteles, vendar lahko z njimi reagira z vidno reakcijo

Hardy, Godfrey Harold [hárdi gódfri hárold] (1877–1947) angleški matematik

Hardy-Weinbergov (W.) -a -o [hárdi vájnbergov] v zvezi:

~ zakon

harmoníus -a -um [harmónijus] ubran, skladen:

sutúra ~a

haustrum -i s [hávstrum] havstrum

Havers, Clopton [hêjvers klópton] (1650–1702) britanski anatom

Haversov -a -o [hêjversov] v zvezi:

~ kanal

hávstrum -a m vsaka od številnih zaporednih izbuhlin debelega črevesa (predvsem pri konju in prašiču)

SIN.: mošnjica, haustrum

hčerínski -a -o v zvezah:

~a celica, ~o jedro

Head, Henry [héd hénri] (1861–1940) britanski nevrolog

Headov -a -o [hédov] v zvezi:

~e cone

hederifórm -mna -o podoben listu bršljana: ~i živčni končič

heilítis -a m vnetje ustnice:

angularni ~ vnetje ustnih kotov **SIN.:** žvala (2)

SIN.: cheilitis

heiloshíza -e ž zajčja ustnica

heilóza -e ž pokanje površine ustnice zaradi pomanjkanja riboflavina ali drugih vitaminov kompleksa B

SIN.: cheilosis

heksaklorofén -a m razkužilo iz vrst halogeniranih ogljikovodikov za razkuževanje kože in predmetov (npr. instrumentov)

heksamêr -a m molekula iz šestih enakih monomerov

heksobarbitól -a m narkotik iz skupine barbituratov

heksokináza -e ž kinaza, ki katalizira prenos fosfatne skupine z adozintrifosfata na glukozo, pri čemer nastane glukoz-6-fosfat

heksón -a m kapsomera iz šestih strukturnih enot

heksóza -e ž monosaharid, ki vsebuje šest atomov ogljika v molekuli (npr. glukoz, manoz, galaktoza, fruktoza)

SIN.: heksozni monosaharid

PRIM.: pentoza, trioza

heksozamín -a m heksoza, v kateri je ena od hidroksilnih skupin zamenjana z aminoskupino

PRIM.: aminosladkor

heksózen -zna -o nanašajoč se na heksozo:

~i monosaharid

HeLa [héla] okr. (Henriette Lacks) v zvezi:

celica ~

Helicobacter [helikobáker] rod gramsko negativnih, mikroaerofilnih gíbljivih spiralnih bakterij z bički, ki živijo v prebavilih človeka in številnih živalskih vrst ter so patogene:

~ **pýlori** vrsta gramsko negativnih, ukrivljenih ali spiralnih bakterij, ki povzročajo vnetje želodčne sluznice in ulkuse v želodcu in dvanajstniku (v želodcu psov, mačk, geparda, minkov, podlasic so ugotovljene še vrste *H. acynomys*, *H. canis*, *H. felis*, *H. heilmanii*, *H. salamonis*, *H. bilis*, *H. mustelae*, ki verjetno povzročajo gastritise)

héličén -čna -o vijačen:

~i virus

helikálen -lna -o vijačen:

~a simetrija virusa

héliks -a m **1.** vijačnica:

dvojni ~ dvojni vijačnica

2. uhljev rob

hélioencefalítis in **héliencefalítis** -a m vnetje možganov pri sončarici

heliosis -is ž [helijózis] sončarica

heliotáksa -e ž gibanje proti dnevni svetlobi

hélioterapija -e ž zdravljenje s sončnimi žarki

helióza -e ž sončarica

helix -icis ž [hélíks] uhlejev rob

helkoid -a m tvorba, podobna ulkusu

helkologija -e ž nauk o ulkusih

helkóm -a m ulkus

helkóza -e ž ulceracija (1)

helmint -a m zajedavec podolgovatega telesa iz skupine Helminthes:
črevesni ~ helmint, ki zajeda v črevesju **sin.:** enthelmint (2), **želodčni** ~ helmint, ki zajeda v želodcu **sin.:** enthelmint (1)

Helminthes [helmíntes] netaksonomska skupina zajedavcev, med katere se uvrščajo trakulje, nematodi in ježerilci

helminticid -a m antihelmintik

helmintologija -e ž nauk o helmintih

helmintóza -e ž bolezen, ki jo povzročajo helminti

hém -a m prostetična, barvna sestavina hemoglobina, mioglobina in različnih citokromov z dvovalentnim železom, vključenim v porfirinski obroč, ki veže kisik

hemadsorpcija -e ž adsorpcija hemaglutininov, virusov ali bakterij na površino eritrocitov:
pasivna ~ pasivna aglutinacija z vezavo imunskega reaktanta na eritrocite

hemadsorpcijski -a -o nanašajoč se na hemadsorpcijo:
~ test, ~ virus

hemaglutinácija -e ž aglutinacija in raztapljanje eritrocitov:
inhibicija ~e, test inhibicije ~e
pasivna ~ aglutinacija eritrocitov, na katere je s protitelesi umetno pritrjen antigen
OKR.: HA

hemaglutinacijski -a -o nanašajoč se na hemaglutinacijo:
~ encefalomielitis, ~a enota

hemaglutinín -a m snov, npr. protitelo, ki aglutinira eritrocite:
virusni ~i glikoproteini virusne ovojnice, ki aglutinirajo eritrocite

hemangiektazija -e ž bolezenska razširitev krvne žile
SIN.: haemangiectasia, haemangiectasis

hemángioblastóm -a m angioblastom

hemángioendotelióm -a m hemangiom, v katerem prevladujejo endotelijske celice

hemangióm -a m angiom iz krvnih žil, v glavnem iz spleta na novo nastalih žilic
SIN.: angioretikulom, haemangioma
PRIM.: limfangioma

hemángiosarkóm -a m angiosarkom, za katerega

so značilne mnoge metastaze z vakuolami, ki ob vrezu močno krvavijo (nastajajo v jetrih, vranici, koži, mišicah in povzročajo notranje krvavitve, anemijo)
SIN.: haemangiosarcoma

hemártros -a m izliv krvi v sklep
SIN.: hemartroza, haemarthros, haemarthrosis

hemartróza -e ž hemartros

hematémeza -e ž bruhanje krvi iz želodca ali požiralnika
SIN.: haematemesis

hematín -a m sestavina, ki nastane z oksidacijo hema (s kislinami nastane kisli hematin, npr. pri krvavitvah v želodcu)
SIN.: hidroksihemin, methem

hematinurija -e ž izločanje hematina z urinom

hematobilija -e ž hemobilija

hematoblást -a m hemocitoblast

hematocéfalus -a m kri v možganskem prekatu
SIN.: haematocephalus

hematocista -e ž izliv krvi v sečnik ali cisto

hematocit -a m krvna celica

hematociturija -e ž izločanje eritrocitov z urinom

hematogén -a -o ki izvira iz krvi, se z njo širi, prenaša: ~ generalizacija
~i absces, ~a diseminacija, ~a metastaza, ~o metastaziranje, ~i pigment, ~a pigmentacija, ~a tuberkuloza
SIN.: haematogenes
PRIM.: limfogen (1)

hematohezija -e ž prisotnost krvi v fecesu
SIN.: hemohezija

hematoidín -a m rumeni pigment, ki nastane iz hemoglobina na mestu hematoma (kemično enak bilirubinu)

hematokéla -e ž krvavitev v telesno votlino ali del telesa:
modnikova ~ izliv krvi v vaginalno tuniko moda
SIN.: haematocele

hematokrít -a m volumenski odstotek eritrocitov v enoti krvi
OKR.: Ht

hematologija -e ž veda, ki proučuje bolezni krvotvornega sistema

hematolóški -a -o nanašajoč se na hematologijo:
~ laboratorij, ~a preiskava

hematóm -a m omejen izliv krvi v tkivo, ki bolj ali manj koagulira:
kontuzijski ~ hematoma zaradi udarca, **pararenalni** ~ hematoma ob ledvici ali blizu nje **sin.:** haematoma pararenale
SIN.: haematoma

hematométra -e ž nabiranje krvi v maternični votlini

SIN.: haematometra

hematomielija -e ž krvavitev v hrbtenjačo, ki lahko povzroči spinalno kap

SIN.: haematomyelia

hematomikóza -e ž zastar. fungemija

hematonéfros -a m kri v ledvičnem mehu

SIN.: haematonephros

hematoperikárdij -a m kri v osrčniku

SIN.: hemoperikardij, haematopericardium

hématooperitonêj -a m kri v trebušni votlini

SIN.: haematoperitoneum

hématopnevmotóraks -a m kri in zrak v prsni votlini

SIN.: haematopneumothorax

hematopoétski -a -o krvotvoren:

epizootska ~a nekroza salmonidov in ostrža, ~i organi, ~ sistem, virus epizootske ~e nekroze salmonidov in ostrža

hematopoéza -e ž nastajanje in razvoj krvnih celic v krvotvornih organih:

ekstramedularna ~ hematopoeza, ki poteka zunaj kostnega mozga (npr. v vranici, jetrih, bezgavkah), **medularna** ~ hematopoeza, ki poteka v rdečem kostnem mozgu

SIN.: hemopoeza, haematopoesis, haemopoesis

hematoporfirin -a m porfirin, ki nastane z razgradnjo hema po odstranitvi železa

hématorpofirinurija -e ž izločanje hematoporfirina z urinom

hematoréja -e ž močnejša krvavitev

hematotóksičen -čna -o ki je toksičen za kri in hematopoetski sistem: ~i antibiotik

hematotóraks -a m hemotoraks

hematurija -e ž krvomocnost:

enzootska ~ hlevska krvomocnost, **hlevska** ~ hlevska krvomocnost, **lažna** ~ eritriurija, **pašniška** ~ pašniška krvomocnost, **renalna** ~ ledvična krvomocnost, **ureteralna** ~ ureteralna krvomocnost, **vezikalna** ~ vezikalna krvomocnost

hemeralopija -e ž kurja slepota

hemianalgezija -e ž izguba občutka za bolečino na eni strani telesa

hemiataksija -e ž ataksija ene polovice telesa

hemiatrofija -e ž atrofija ene strani telesa, enega od parnih organov ali dela kakega organa:

facialna ~ obrazna hemiatrofija, **obrazna** ~ atrofija polovice obraza, navadno zaradi okvare obraznega živca **sin.:** facialna hemiatrofija, hemiatrophia facialis

SIN.: hemiatrophia

hemiatrophia -ae ž [hemiatrófija] hemiatrofija: ~ **faciális** obrazna hemiatrofija

hemiblók -a m prekinitev prevajanja impulzov v enem od krakov prevodnega sistema srca

SIN.: medprekatni srčni blok

hemicelulóza -e ž skupina polisaharidov, podobnih celulozi (so bolj topni in lažje razgradljivi)

hemín -a m nebeljakovinska sestavina hemoglobina s trivalentnim železom

hemiplegia -ae ž [hemiplégija] hemiplegija: ~ **laryngis** hemiplegija grla

hemiplegija -e ž paraliza ene polovice telesa, dela telesa:

~ **grla** hemiplegija nekaterih mišic grla, najpogosteje zaradi okvare povratnega grlnega živca **sin.:** hemiplegia laryngis

SIN.: hemiplegia

hemisféra -e ž polovica krogle:

malomožganska ~ desna ali leva polovica malih možganov **sin.:** malomožganska polobla, hemispherium cerebelli, **možganska** ~ desna ali leva polovica velikih možganov **sin.:** možganska polobla, hemispherium cerebri

SIN.: polobla, hemispherium

hemispherium -ii s [hemisfèrijum] hemisfera:

~ **cerebelli** malomožganska hemisfera, ~ **cerebri** možganska hemisfera

hemobartonéla -e ž bakterija iz rodu

Haemobartonella

hémobartonelóza kužna bolezen pri mačkah z lizo eritrocitov in anemijo, ki jo povzroča bakterija *Haemobartonella felis*

SIN.: eperitroozooza

hemobilija -e ž krvavitev v žolčna izvodilca

SIN.: hematobilija

hemoblást -a m hemocitoblast

hemoblastóza -e ž proliferacija krvotvornih tkiv

SIN.: haemoblastosis

hemocianín -a m krvni pigment pri mehkužcih in ribah, ki namesto železa vsebuje baker

hemocít -a m krvna celica

hemocitoblást -a m nediferencirana celica, iz katere se razvijejo matične krvne celice (eritroblasti, mieloblasti in limfoblasti)

SIN.: hematoblast, hemoblast

hemocitométer -tra m citohemometer

hemodialíza -e ž odstranitev odvečnih ali toksičnih snovi iz krvi z dializo (npr. pri kroničnih boleznih ledvic)

SIN.: dializa krvi

hemodilúcija -e ž povečanje tekočega dela krvi (plazme) v razmerju do prostornine eritrocitov

SIN.: razredčitev krvi

PRIM.: hemokoncentracija

hemodinámika -e ž proučevanje dejavnikov,

ki vplivajo na gibanje in porazdelitev krvi po organizmu

hemofilen -lna -o nanašajoč se na mikroorganizme, ki za svojo rast potrebujejo kri (eritrocite):
~a bakterija

hemófilus -a m bakterija iz rodu *Haemophilus*

hemoflagelát -a m bičkar iz rodov *Trypanosoma* in *Leishmania*, ki zajeda v krvi živali in človeka

hemofuscín -a m rjavkasto rumeni pigment, ki nastane pri razkroju hemoglobina

hemoglobin -a m rdeči pigment v eritrocitih, globularna beljakovina, ki prenaša kisik in del ogljikovega dioksida (sestavljen je iz hema, ki mu daje barvo, in globina): imbibicija s ~om **deoksigenirani** ~ hemoglobin z odstranjenim molekularnim kisikom, **neoksigenirani** ~ hemoglobin, ki še ni prejel molekularnega kisika

hemoglobinemíja -e ž hemoglobin v krvni plazmi (zaradi hemolize eritrocitov, npr. pri babeziozi in različnih zastrupitvah)

hemoglobinolíza -e ž razkroj hemoglobina

hemoglobínski -a -o nanašajoč se na hemoglobin:
~cylinder

hemoglobinuríja -e ž izločanje hemoglobina z urinom (eden od znakov pri babeziozi): **bacilarna** ~ akutna smrtna toksemija pri govedu in ovcah, ki jo povzroči toksin bakterije *Clostridium novyi* tip D
SIN.: haemoglobinuria

hemográm -a m krvna slika

hemohezíja -e ž hematohézija

hemohoriálen -lna -o nanašajoč se na kri in horij:
~a posteljica
SIN.: haemochorialis

hemokonzentrácija -e ž zmanjšanje tekočega dela krvi (plazme) v razmerju do prostornine eritrocitov
SIN.: zgotítev krvi
PRIM.: hemodilucija

hemokromatóza -e ž motnja v presnovi železa, za katero je značilno kopičenje hemosiderina v celicah (npr. v jetrih)
SIN.: haemochromatosis

hemokultúra -e ž laboratorijska preiskava za osamitev mikroorganizmov iz krvi

hemolimfadenóza -e ž bolezensko brstenje limforetikularnega tkiva

hemolítíčen -čna -o nanašajoč se na hemolizo: avtoimunska ~a bolezen, ~a anemíja, ~a bakteríja, ~i bakterijski toksin, ~i íkerus, ~a splenomegalíja, ~i uremični sindrom
SIN.: haemolyticus

hemolíz -e ž sproščanje hemoglobina iz eritrocita zaradi poškodbe njegove celične membrane:

bakterijska ~ hemoliza, ki jo povzročajo bakterije, ~ **alfa** nepopolna hemoliza okrog bakterijske kolonije, ~ **beta** popolna hemoliza okrog kolonije mikroorganizma, ~ **gamma** hemoliza, pri kateri ni mogoče opaziti prave hemolize, temveč obdaja kolonijo mikroorganizma ozek svetlejši pas, **intravaskularna** ~ hemoliza v žili, **nepopolna** ~ hemoliza posameznih eritrocitov (okrog kolonije mikroorganizma), **popolna** ~ hemoliza vseh eritrocitov (okrog kolonije mikroorganizma), **virusna** ~ hemoliza zaradi delovanja virusov, **zelena** ~ hemoliza, pri kateri hemolitični agens (npr. mikroorganizem) povzroča razgradnjo hemoglobina z nastankom methemoglobina zelene barve
SIN.: haemolysis

hemolízín -a m **1.** toksin, ki povzroča hemolizo in ga izločajo mikroorganizmi:

bakterijski ~ bakteriohemolizin, ~ **beta** toksin bakterije *Staphylococcus aureus*, ki povzroča nepopolno hemolizo, **stafilokokni** ~ stafilolizin (1), **streptokokni** ~ streptolizin
2. protitelo, ki s komplementom povzroča hemolizo
3. hemotoksin

hemolízírati -am nedov. in dov. sproščati hemoglobin iz eritrocitov

hemonefróza -e ž kri v ledvičnem mehu

hemónhus -a m nematod iz rodu *Haemonchus*

hemopatíja -e ž katera koli bolezen krvi

hemopatologíja -e ž veda, ki proučuje kri in bolezní krvi

hemoperikárdij -a m hematoperikardij

hemopnevmotóraks -a m izliv krvi in vdor zraka v prsno votlino
SIN.: haemopneumothorax

hemopoetín -a m vsak od hormonov, ki uravnavajo tvorbo in dejavnost krvnih celic (posamezni hemopoetin uravnava rast in dozorevanje samo ene vrste krvnih celic, npr. eritropoetin)

hemopoétski -a -o krvtovoren:
~i organí, ~o tkívo

hemopoéza -e ž hematopoeza

hemoproktíja -e ž proktoragíja

hemoproteín -a m beljakovina, ki ima hem za prostetično skupino

hemopsonín -a m opsonin, ki naredi eritrocite bolj dovzetne za fagocitozo

hemoptíza -e ž izkašljevanje krvi iz dihal
SIN.: haemoptysis

hemorágičen -čna -o nanašajoč se na krvavitev: epizootska ~a septikemija šarenk, ~a bolezen kuncev in zajcev, ~a diateza, ~i eksudat, ~i enteritis puranov, ~i gastritis, ~i infarkt, ~a infiltracija, ~i perikarditis, ~a septikemija perutnine, ~a septikemija pri govedu, ~i šok, ~a urtikarija, ~o vnetje, proliferacijska ~a enteropatija, vakcina proti ~i boleznim kuncev in zajcev, virus epizootske ~e septikemije šarenk, virus ~e boleznim kuncev in zajcev, virus ~ega enteritisa puranov
SIN.: haemorrhagicus
PRIM.: krvav

hemoragija -e ž krvavitev

hemoragin -a m kačji strup, ki uničuje stene krvnih žil

hemosiderin -a m zrnasta znotrajcelična snov, ki nastaja zlasti pri razkroju hemoglobina in vsebuje železo

hemosideróza -e ž kopičenje hemosiderina v celicah, zlasti pri povečanem razkroju hemoglobina (npr. pri kužni malokrvnosti kopitarjev)
SIN.: haemosiderosis

hemospërma -e ž kri v spermi, največkrat posledica prevelikega spolnega napora

hemospermija -e ž kri v semenski tekočini
SIN.: haospermia

hemostátik -a m sredstvo za ustavljanje krvavitve

hemostátski -a -o ki ustavlja krvavitev: ~o sredstvo

hemostáza -e ž 1. zaustavitev s posegi prve pomoči ali kirurškimi posegi
SIN.: haemostasis

2. zastajanje krvi zaradi oviranega ali prekinjenega krvnega obtoka
SIN.: haemostasis

hemostiptik -a m hemostatik, ki s krčenjem tkiva (npr. stene krvne žile) preprečuje krvavitev

hemoterapija -e ž zdravljenje s krvjo ali krvno plazmo (tudi krvnimi derivati)

hemotermofilen -lna -o ki uspeva pri temperaturi toplokrvnih živali:
 ~a bakterija

hemotoksikóza -e ž bolezen krvotvornih organov kot posledica zastrupitve organizma (npr. s svincem)

hemotoksín -a m toksin, ki je sposoben razkrojiti eritrocite, sestavina kačjega strupa:
 ~ **alfa** hemotoksín, ki povzroča popolno hemolizo na krvnem agarju, ~ **beta** hemotoksín, ki povzroča nepopolno hemolizo na krvnem agarju
SIN.: hemolizin (3)

hemotóraks -a m izliv krvi v prsno votlino
SIN.: hematotoraks, haematothorax, haemothorax

hemóza -e ž vnetni edem očesne veznice, ki kot nekakšen svitek obkroža in zakriva roženico
SIN.: chemosis

Hempt, Adolf [hémpt ádolf] (1874–1943) avstroogrski vojaški zdravnik, ustanovitelj Pasteurjevega inštituta v Novem Sadu:
 cepivo po ~u, vakcina po ~u

Henle, Friederich Gustav Jacob [hénle, frídrih gústav jákob] (1809–1885) nemški anatom, histolog in patolog

Henlejev -a -o [hénlejev] v zvezah:
 ~a pentlja, ~a zanka

Henry, William [hénri víljem] (1774–1836) britanski kemik

Henryjev -a -o [hénrijev] v zvezi:
 ~ zakon

HEP [hép] krat. (high egg passage) večje število pasaja mikroorganizma prek kokošjih (račjih) zarodkov za zmanjšanje virulence pri pripravi vakcine:
 vakcina ~
PRIM.: LEP

Hepadnaviridae [hepádnáviride] družina virusov DNK ikozaedrične oblike z lipidno ovojnico z rodovoma *Avihepadnavirus* in *Orthohepadnavirus*

hepar -atis s [hépar] jetra:
 adipósitas ~atis, artêriæ interlobuláres ~atis, cirrhósis ~atis, ligamêntum coronárium ~atis, ligamêntum calcifórme ~atis, ligamêntum tères ~atis, lóbulus ~atis, lóbus ~tis dèxter, lóbus ~atis siníster, metamorphósis adipósa ~atis, pórtá ~atis, vénæ interlobuláres ~atis
 ~ **adipósum** zamaščena jetra

heparín -a m snov, ki nastaja predvsem v pljučih in jetrih in se uporablja parenteralno za preprečitev strjevanja krvi

heparinizíran -a -o ki ima dodan heparin (za preprečevanje strjevanja krvi):
 ~a kri

hepatalgija -e ž hepatodinja

hepaticus -a -um [hepátikus] jetrn:
 artêria ~a, dúctus ~ commúnis, dúctus ~ dèxter, dúctus ~ siníster, ícterus ~, lymphonódi ~i, triás ~a, vénæ ~ae

hepátičen -čna -o jetrn:
 ~a arterija, ~i ikerus, ~e vene, ~a zlatenica

hepatísatio -onis ž [hepatízácijo -ónis] hepatizacija:
 ~ **fláva** rumena hepatizacija, ~ **grísea** siva hepatizacija, ~ **rúbra** rdeča hepatizacija

hepatítis -a m vnetje jeter:
 vakcina proti pasji kugi, kužnemu ~u psov in parainfluenzi psov, virus ~a rac, virus kužnega ~a psov
holestátski ~ hepatitis zaradi zastoja žolča **sin.:** hepatitis cholestatica, **kužni** ~ **psov** nalezljiva bolezen psov, ki prizadene predvsem jetra in se pogosto konča s poginom (povzročitelj je virus kužnega hepatitisa psov) **sin.:** hepatitis contagiosa canis, **toksični** ~ hepatitis, ki ga povzročajo različni organski in anorganski

strupi, **virusni ~ rac** hepatitis pri racah, ki ga povzroča zelo infektiven virus hepatitisa rac (številčen pogin pri mladih račkah) **sin.:** hepatitis virosa anatis
SIN.: hepatitis (lat.)

hepatitis -idis ž [hepatítis] hepatitis:
~ **cholestática** holestatski hepatitis, ~ **contagiósa cánis** kužni hepatitis psov, ~ **virósa anátis** virusni hepatitis rac

hepatizacija -e ž spreminjanje konsistence pljučnega tkiva (npr. pri pljučnici), da postane podobno jetrnemu:

rdeča ~ zgodnji stadij hepatizacije pljuč, pri katerem so v eksudatu še nepoškodovani eritrociti **sin.:** hepatisatio rubra, **rumena** ~ končni stadij hepatizacije pljuč, pri katerem je prizadeti del pljuč rumen zaradi gnojnega eksudata **sin.:** hepatisatio flava, **siva** ~ kasni stadij hepatizacije pljuč, pri katerem je prizadeti del pljuč siv zaradi regresivnih sprememb hemoragičnega eksudata **sin.:** hepatisatio grisea
SIN.: hepatisatio

hepatiziran -a -o spremenjen zaradi hepatizacije:
~a pljučca

hepatociróza -e ž razraščanje veziva v jetrih zaradi propadanja hepatocitov
SIN.: ciroza jeter, cirrhosis hepatis

hepatocít -a m celica parenhima jeter
SIN.: jetrna celica

hepatodinija -e ž bolečina v jetrih
SIN.: hepatalgija

hépatodistrofija -e ž huda okvara tkiva jeter z odmiranjem hepatocitov (npr. pri barjanski zlatenici konj)

hépatoencefalóza -e ž bolezenske spremembe v jetrih in možganih s hudim ikerusom in živčnimi motnjami

hepatogén -a -o ki nastane v jetrih ali izhaja iz njih:
~a peptonurija

hepatografija -e ž rentgensko slikanje jeter (predvsem krvnih žil ali žolčevodov)

hepatográ́m -a m rentgenogram jeter

hepatoidén -dna -o ki je po strukturi podoben jetrom:
~a celica, ~e kožne žleze

hepatokarcinóm -a m karcinom jeter

hepatolít -a m žolčni kamen

hepatóm -a m novotvorba jeter, predvsem hepatokarcinom

hepatomegalia -ae ž [hepatomegálja] hepatomegalija

hepatomegalija -e ž bolezensko občutno povečanje jeter
SIN.: hepatomegalia

hepatopathia -ae ž [hepatopátija] hepatopatija

hepatopatija -e ž katera koli bolezen jeter
SIN.: hepatopathia

hepatoréksa -e ž počenje Glissonove kapsule (najpogosteje zaradi mehanskih vzrokov)

hepatorenálen -lna -o nanašajoč se na jetra in ledvice:
~i sindrom

hepatosis -is ž [hepatózis] hepatoza

hepatospiróza -e ž okužba z leptospirami, ki prizadene jetra

hepatosplenomegalia -ae ž [hépatosplenomegálja] hepatosplenomegalija

hépatosplenomegalija -e ž povečanje jeter in vranice
SIN.: hepatosplenomegalia

hepatotóksičen -čna -o ki deluje toksično na hepatocite: ~a snov

hepatotoksín -a m toksin, ki povzroča okvare v jetrih (npr. aflatoksin)

hepatotrópen -pna -o ki je usmerjen v jetra:
~i toksin

Hepatovirus [hepatovírus] rod virusov RNK iz družine Picornaviridae, kamor se prišteva virus aviarnega epidemičnega tremorja

hepatóza -e ž katera koli motnja funkcije jeter:
dietetska ~ bolezen prašičev z obsežno nekrozo jeter, ki povzroča nenaden pogin mladih pitancev (vzrok je pomanjkanje vitamina E in selena)
SIN.: hepatosis

herbicíd -a m pesticid, ki uničuje plevel

herbivór -a m rastlinojed

Herbivora [herbívora] rastlinojedi

hereditáren -rna -o deden:
~a alergija, ~a bolezen, ~a dispozicija

hereditárnost -i ž dednost

herédodegenerácija -e ž degeneracija, ki je posledica dedne motnje
SIN.: heredodegeneratio

heredodegeneratio -onis ž [herédodegenerácijo] heredodegeneracija

heredopathia -ae ž [heredopátija] heredopatija

heredopatija -e ž bolezen, ki se podeduje
SIN.: heredopathia

hermafrodít -a m osebek, ki ima spolne žleze samca in samice hkrati
SIN.: dvospolnik
PRIM.: interseks

hermafroditizem -zma m dvospolnost

hermelín -a m zver iz rodu podlasic, ki ima kožuh poleti rjavkasto rdeč, pozimi pa bel s črnim repom, živi v Evropi
 SIN.: *Mustela erminia*

hernia -ae ž [hěrnija] kila:

incarceratio ~ae

~ **abdominális** trebušna kila, ~ **accréta** prirasla kila, ~ **acquisita** pridobljena kila, ~ **cérebro** encefalokela, ~ **congénita** prirojena kila, ~ **diaphragmática** preponska kila, ~ **disci** **intervertebrális** prolaps medvretenčne plošči-ce, ~ **femorális** stegenska kila, ~ **incarcerata** ukleščena kila, ~ **in cicatrice** brazgotinska kila, ~ **inguinális** dimeljska kila, ~ **inguinális unilaterális** enostranska dimeljska kila, ~ **irreponibilis** ireponibilna kila, ~ **libera** prosta kila, ~ **postoperativa** pooperacijska kila, ~ **posttraumática** posttravmatska kila, ~ **reponibilis** reponibilna kila, ~ **scrotális** modnikova kila, ~ **strangulata** strangulirana kila, ~ **umbilicális** popkovna kila

herniácija -e ž nenormalno izbočenje organa ali tkiva skozi patološko ali naravno odprtino
 SIN.: herniatio

herniatio -onis ž [hernijácijo -ónis] herniacija:
 ~ **disci** prolaps medvretenčne ploščice

hěrnija -e ž kila

hěrpēs -a m virusno vnetje kože ali sluznice z značilnimi mehurčki in krastami
 SIN.: herpes (lat.)

herpes -etis m [hěrpēs -étis] herpes:
 ~ **simplex** akutna virusna bolezen pri opicah z vodenimi mehurčki na koži ali sluznici (npr. na ustnicah, na zunanjih spolovilih), ki jo povzročata herpesvirusa 1 in 2

Herpesviridae [herpesviríde] družina srednje velikih virusov DNK v ikozaedrični kapsidi in z ovojnico, s poddružinama Alphaherpesvirinae in Betaherpesvirinae

Herpesvirus [herpesvírus] rod herpesvirusov iz poddružine Alphaherpesvirinae, v katerem so herpesvirus 1, herpesvirus 2 in herpesvirus 3

herpesvírus -a m virus iz družine Herpesviridae

herpesvírus 1 -a 1 m alfaherpesvirus, ki povzroča infekciozni bovini rinotraheitis, infekciozni pustulozni vulvovaginitis, virusni rinotraheitis mačk

herpesvírus 2 -a 2 m alfaherpesvirus, ki povzroča spolni eksantem konj, virusni rinopnevmonitis konj, bolezen Aujeszkega in govejji herpetični mamilitis

herpesvírus 3 -a 3 m alfaherpesvirus, ki povzroča virusni rinotraheitis konj

herpétičen -čna -o nanašajoč se na herpes: govejji ~i mamilitis, virus govejjeja ~ega mamilitisa

Heterakidae [heterakíde] družina nematodov z rodod *Heterakis*

Heterakis [heterákis] rod nematodov iz družine Heterakidae:
 ~ **gallinarum** heterakis, ki zajeda v črevesju perutnine (je prenašalec povzročitelja kužnega enterohepatitisa pri puranah)

heterákis -a m nematod iz rodu *Heterakis*

héteroaglutinín -a m aglutinin, ki aglutinira antigen, nespecifičen za to vrsto aglutininov

héteroanamnéza -e ž anamneza, ki jo dajo bolnikovi bližnji, npr. lastnik živali, ali ljudje iz njegove okolice
 SIN.: objektivna anamneza

héteroceluláren -ma -o ki je sestavljen iz različnih celic

heterocikličén -čna -o nanašajoč se na ciklično spojino, ki ima v obroču poleg atomov ogljika vezane tudi atome drugih kemijskih elementov:
 ~i obroč, ~a spojina
 PRIM.: homocikličén

heterofágen -gna -o ki sprejema snovi iz okolja:
 ~a vakuola

héterofagocítóza -e ž sprejem snovi iz zunaj-celičnega prostora z invaginacijo celične membrane, iz katere se izoblikuje heterofagosom

héterofagosóm -a m vakuola, ki vsebuje fagocitirano snov zunajceličnega izvora
 SIN.: heterofagna vakuola
 PRIM.: endosom

héterofermentácija -e ž fermentacija, pri kateri iz ogljikovih hidratov nastajajo poleg mlečne kisline tudi druge organske kisline (npr. očetna, maslena, propionska)
 PRIM.: homeofermentacija

héterofermentácijski -a -o v zvezi:
 ~a bakterija

heterofílen -lna -o 1. ki kaže različno afiniteto do barvil
 2. ki se veže z različnimi antigeni:
 ~o protitelo

heterogaméta -e ž gameta, ki se po velikosti in zgradbi razlikuje od gamete nasprotnega spola
 SIN.: anizogameta
 PRIM.: izogameta

heterogaméten -tna -o ki tvori dva tipa gamet, odvisno od spolnih kromosomov:
 ~i spol

heterogamíja -e ž združevanje dveh heterogamet, ki združeni tvorita zigoto
 SIN.: anizogamija
 PRIM.: izogamija, oogamija

heterogén -a -o 1. raznovrsten
 2. ki je iz delov ali sestavin različnega izvora:
 ~o tkivo

heterogenéza -e ž **1.** heterogonija (1)
2. nastanek potomca, ki ni podoben staršem

heteroglikán -a m polisaharid iz različnih monosaharidov
SIN.: heteropolisaharid

heterogonija -e ž izmenjava spolne in nespolne generacije
SIN.: heterogeneza (1)

heterohronija -e ž nastanek ali razvoj tkiva ali organa ob nepravem času ali v nepravem zaporedju

heterokromatin -a m v interfazi genetsko neaktiven del kromosoma, ki se intenzivno obarva
PRIM.: evkromatin

heterokromija -e ž različna pigmentacija strukture, ki je navadno enobarvna (npr. različna barva šarenic pri istem osebkju)

héterokromosóm -a m kromosóm, ki vsebuje pretežno heterokromatin (pri mnogih vrstah je to kromosóm Y)

heteróksen -sna -o ki za svoj razvoj potrebuje več kot enega gostitelja:
 ~i zajedavec
PRIM.: monoksen

héterolateralén -lna -o kontralateralen: ~a ploskev

heterolíza -e ž raztapljanje antigena s heterolizinom

heterolízín -a m lizin, ki raztaplja antigen, nespecifičen za to vrsto lizinov

heterológen -gna -o ki izvira iz osebkov druge vrste:
 ~i serum, ~o tkivo, ~a transplantacija, ~i transplantat
PRIM.: homologen (2), izologen

heteromórfen -fna -o ki se pojavlja v dveh ali več oblikah: ~a celica

heteromorfízem -zma m **1.** pojavljanje iste snovi (npr. ogljika) v dveh ali več oblikah
2. naravna zakonitost, po kateri se osebki določene vrste, njihovi deli ali organi pojavijo v različnih oblikah

heteromorfóza -e ž regeneracija, pri kateri se izgubljeni del nadomesti z novim, ki je drugačen od izgubljenega

heteropágus -a m spaček iz zraščnih dvojčkov, ki sta neenako razvita

héteropolisaharíd -a m heteroglikán

Heteroptera [heteróptera] stenice

héteroseksuálnost -i ž spolna nagnjenost do osebkov drugega spola
PRIM.: homoseksualnost

héteroseroterapíja -e ž zdravljenje osebkja s serumom osebkja druge vrste

heterosóm -a m spolni kromosóm

heterotípičen -čna -o v zvezi:

~a vakcina

heterotópičen -čna -o nanašajoč se na

heterotopijo:

~a osifikacija, ~o tkivo

PRIM.: ektopičen

heterotopíja -e ž premaknitev ali napačna

namestitve določenega tkiva, organa ali njegovega dela na nenavadnem mestu

PRIM.: ektopija

héterotransplantácíja -e ž transplantacija z

osebka ene vrste na osebek druge vrste

SIN.: heterologna transplantacija

PRIM.: avtotransplantacija, homotransplantacija, izotransplantacija

héterotransplantát -a m transplantat, prenesen z

ene vrste osebkja na osebek druge vrste

SIN.: heterologni transplantat

heterotróf -a m organizem, ki potrebuje za svojo

prehrano kompleksne organske snovi, ki jih tvorijo drugi organizmi:

aerobni ~ heterotrof, ki za življenje obvezno potrebuje kisik, **anaerobni** ~ heterotrof, ki lahko živi brez kisika ali celo ne uspeva v prisotnosti kisika

SIN.: heterotrofni organizem

PRIM.: avtotrof

heterotrófen -fna -o ki potrebuje za svojo

prehrano le kompleksne organske snovi:

~a bakterija, ~i organizem

heterovakcína -e ž vakcina, izdelana iz

mikroorganizmov, ki niso povzročitelji bolezni, proti kateri se vakcinira

PRIM.: avtovakcina

heteróza -e ž pojav, pri katerem ima križanec

boljše lastnosti kot njegovi starši

heterozigót -a m organizem, ki ima različna alela

na enem genskem lokusu

heterozigóten -tna -o ki ima različna alela na

enem genskem lokusu:

~i alelni par

Hg [hagé] simb. (Hydrargyrum) živo srebro

hialín -a m homogena, steklu podobna

beljakovinska snov

hialín -a -o **1.** ki je brez strukture, je prosojen:

~i cílinder, ~a hrustančevina, ~o hrustančno tkivo, ~i hrustanec, ~i trombus

2. nanašajoč se na hialin:

~a degeneracija

SIN.: hyalineus

hialinizácíja -e ž prepojitve in nadomestitev

normalnih tkivnih sestavin s hialinom

hialinóza -e ž hialina degeneracija:

~ arterij oblaganje tunike intime majhnih arterij (npr. v možganih, ledvicah) s hialinom

hialítis -a m vitritis

hialoméra -e ž obrobni pas trombocita (ki je pod svetlobnim mikroskopom videti homogen)
PRIM.: granulomera

hialoplázma -e ž viskozni, prozorni tekoči del citoplazme

hialuronidáza -e ž encim, ki katalizira hidrolizo hialuronske kisline in s tem zmanjšuje viskoznost v vezivu, hrustančevini, v sklepnih sinoviji, zrklovini

hialurónski -a -0 v zvezi:
 ~a kislina

hiátus -a m špranja ali odprtina v anatomski strukturi za prehod druge anatomske strukture, pri čemer sta obe strukturi med seboj gibljivo povezani:

aortni ~ hiatus v preponi, skozi katerega potekata aorta in prsni mezigovod iz prsne v trebušno votlino **SIN.:** hiatus aorticus, **ezofagealni** ~ požiralnikov hiatus, **požiralnikov** ~ hiatus v preponi, skozi katero poteka požiralnik z vejami vagusnega živca **SIN.:** ezofagealni hiatus, hiatus oesophageus
SIN.: zev

hiatus -us m [hijátus] hiatus:
 ~ **aórticus** aortni hiatus, ~ **oesophágeus** požiralnikov hiatus

híba -e ž napaka (1):
dedna telesna ~ katera koli napaka v telesu (npr. srčna napaka), ki se podeduje, **očitna** ~ očitna napaka, **skrita** ~ skrita napaka, **srčna** ~ srčna napaka, **vidna** ~ očitna napaka

híbvav -a -0 nanašajoč se na napako:
 ~a hoja

hibernácija -e ž 1. zimsko spanje

2. v zvezi:
umetna ~ poskus posnemanja zimskega spanja s farmakološkimi sredstvi (npr. uspavali), ki inhibirajo delovanje simpatičnega živčevja, in hlajenjem

hibríd -a m križanec

hibriden -dna -0 nanašajoč se na križanca, križanje:
 ~a koruza

hibridizácija -e ž 1. križanje (1)
 2. združevanje komplementarnih enojnih verig nukleinskih kislin v dvovertične strukture

hibridóm -a m celica, ki nastane z združitvijo tumorske celice in normalnega limfocita

hibridómen -mna -0 nanašajoč se na hibridom:
 ~a imunologija, ~a tehnologija

hidatída -e ž mehurnjak

hidatiden -dna -0 nanašajoč se na mehurnjak:
 ~a cista

hidatidóza -e ž ehinokokoza (1)

hidrácija -e ž 1. dovajanje tekočine
 2. nadomeščanje izgubljene tekočine

hidradenítis -a m vnetje znojnic
SIN.: hidroadenitis, hidradenitis (lat.)

hidradenítis -idís ž [hidradenítis] hidradenitis

hidragóg -a m sredstvo za izločanje vode iz telesa (s fecesom, z urinom, znojem)

hidrártros -a m sklep, v katerem se nabira vodena tekočina
SIN.: hydrarthros

hidrartróza -e ž sklepna vodenica

hidrát -a m spojina, ki ima v molekuli vezano vodo:
ogljikov ~ organska spojina ogljika, vodika in kisika, rastlinskega izvora (monosaharidi, disaharidi, polisaharidi), ki se v organizmu spremeni v rezervne snovi, pomembna za življenje, v prehrani **SIN.:** saharid

hidratácija -e ž vezanje molekul vode na ione s šibkimi kemičnimi vezmi

hidremija -e ž krvna vodenica

hidričen -čna -0 prenosljiv z vodo:
 ~a infekcija, ~a okužba

hidriden -dna -0 v zvezi:
 ~i ion

hidroadenítis -a m hidradenitis

hidrobiologija -e ž veda o organizmih, ki živijo v vodi

hidrobléfaron -a m edem veke

hidrocefalija -e ž bolezenski pojav nabiranja cerebrospinalne tekočine v možganskih prekatih
SIN.: vodenoglavost, hydrocephalia

hidrocéfalus -a m stanje zaradi čezmerne količine cerebrospinalne tekočine v možganskih prekatih, ki povzroči povečano in deformirano glavo
SIN.: hydrocephalus

hidrocísta -e ž cista z vodeno vsebino

hidrofilen -lna -0 ki se rad veže z vodo ali jo pija, vsrkava:
 ~a gaza, ~i koloid, ~a skupina

hidrofóben -bna -0 ki se težko veže z vodo ali jo odbija:
 ~a interakcija, ~i koloid, ~a skupina, ~a vez

hidrofobija -e ž strah pred vodo, predvsem kot bolezenski znak (npr. pri steklini)
SIN.: hydrophobia

hidroftálmus in **hidroftálmós** -a m izbuljenost zrkla zaradi povečane količine tekočine v očesu (npr. pri glavkomu)
SIN.: hydrophthalmos

hidrogénkarbonát -a m sol ogljikove kisline: natrijev ~
SIN.: bikarbonat

hidrokéla -e ž nabiranje tekočine, navadno v vaginalni tuniki moda
SIN.: vodena kila, hydrocele

hidroklorid -a m sol klorovodikove kisline

hidrokortizón -a m kortizol

hidróksiapatít -a m anorganska spojina kalcija in kalcijevega fosfata, glavna sestavina v kosteh in zobeh, ki zagotavlja trdnost

hidroksid -a m spojina z eno hidroksilno skupino ali več hidroksilnimi skupinami: kalijev ~, natrijev ~
aluminijev ~ spojina, ki se uporablja kot adsorbent pri pripravi vakcin

hidróksihemín -a m hematin

hidróksikislína -e ž organska kislina, ki poleg karboksilne skupine vsebuje še hidroksilno skupino ali več hidroksilnih skupin

hidroksíl -a m hidroksilna skupina

hidroksilácija -e ž uvajanje hidroksilne skupine v molekulo

hidroksilamín -a m derivat amoniaka, ki se uporablja za izdelavo barvil in zdravil

hidroksiláza -e ž encim, ki katalizira hidroksilacijo

hidroksílen -lna -o v zvezah:
 ~i ion, ~a skupina

hidroksilírati -am nedov. in dov. uvajati hidroksilno skupino v molekulo

hidróksilizin -a m aminokislina, hidroksilizirani derivat lizina, sestavni del kolagena

hidróksimetil -a m hidroksimetilna skupina

hidróksimetílen -lna -o v zvezi:
 ~a skupina

hidróksiprolín -a m aminokislina z derivatom prolina, sestavni del kolagena

hidroláza -e ž encim, ki katalizira hidrolizo spojin v manjše sestavine (npr. proteaza, lipaza, glikozidaza)
SIN.: hidrolitični encim

hidrolítíčen -čna -o nanašajoč se na hidrolizo:
 ~i encim

hidrolíza -e ž cepitev, razstavljanje spojin ob dodajanju vode (pri čemer se hidroksilna skupina vgradi v en del, vodik pa v drugi del spojene)

hidrolizát -a m produkt hidrolize

hidrolizírati -am nedov. in dov. cepiti molekule organske spojine s hidrolizo

hídromeningokéla -e ž hidrokela mening

hidrométra -e ž maternica s čezmerno količino tekočine ali sluzi
SIN.: hydrometra

hidromielija -e ž bolezenska razširitev hrbteničnega kanala zaradi čezmernega nabiranja cerebrospinalne tekočine v njem
SIN.: hydromyelia

hidronéfros -a m ledvica, okvarjena zaradi uronefroze
SIN.: hydronephros

hidronefróza -e ž uronefroza

hidroperikárdij -a m osrčnikova vodenica

hidroperikardítis -a m perikarditis, pri katerem se nabira čezmerna serozna tekočina v osrčniku
SIN.: hydropericarditis

hidroperitonêj -a m trebušna vodenica

hidrópičen -čna -o vodeničen:
 ~a degeneracija, ~i plod

hidropnevmoatóraks -a m zrak in čezmerna serozna tekočina v prsnični votlini
SIN.: pneumohidrotoraks, pneumohydrothorax

hidrops -a m čezmerno nabiranje serozne tekočine v intersticiju ali v telesnih votlinah
SIN.: hydrops
PRIM.: edem

hidropsija -e ž splošna vodenica

hidrosálpinks -a ž nabiranje tekočine v jajcevodu
SIN.: hydrosalpinx

hidrosféra -e ž del površja Zemlje, ki ga pokriva voda

hidrostátíčen -čna -o nanašajoč se na tekočine v mirovanju:
 ~i tlak

hidroterapija -e ž zdravljenje z vodo

hidrotóraks -a m prsna vodenica

hidrouréter -tra m ureter

hidrourija -e ž hidrurija

hidróza -e ž znojenje

hidruríja -e ž izločanje vodenastega urina
SIN.: hidrurija

hífa -e ž enocelična ali večcelična nitasta tvorba, ki v vejičenjem tvori micelij:
asporogena ~ hifa, ki nima spor, **neseptirana** ~ hifa brez prečnih pregrad (pri neseptiranih plesnih), **septirana** ~ hifa s prečnimi pregradami, ki tvori septiran micelij pri septiranih plesnih, **sporogena** ~ hifa, ki proizvaja spore

hiféma -e ž krvavitev v sprednji zrkelni prekat
SIN.: hypHEMA

hifomicéta -e ž plesen

Higiêja -e ž grška boginja zdravja, zaščitnica zdravnikov in lekarnarjev

higiéna -e ž nauk o ukrepih za ohranitev zdravja:
hlevska ~ načela o vzdrževanju čistoče v hlevu, **veterinarska** ~ zoohigiena

higiénik -a m **1.** zdravnik specialist za higieno
2. kdor skrbi za higieno:
veterinarski ~ delavec, ki se ukvarja z neškodljivim odstranjevanjem živalskih trupel in odpadkov, opravlja razkužbo in druga opravila s področja zoohigiene

higróm -a m čezmerno nabiranje tekočine v kitnicah, sklepih ali burzah
SIN.: vodna bula, hygroma

higroskópen -pna -o ki vpija vlago: ~a snov

hilifórmen -mna -o podoben mlečku:
 ~a tekočina

hilítis -a m vnetje hilusnih bezgavk

hilómikrón -a m do 1000 nm velika kapljica maščobe, ki vsebuje pretežno trigliceride

hilóperitoněj -a m mleček v potrebušnični votlini

hilózen -zna -o nanašajoč se na mleček (1):
 ~a tekočina, ~i urin

Hilton, John [híltón džón] (1804–1878) britanski kirurg

Hiltonov -a -o [híltónov] v zvezi:
 ~ zakon

hilurija -e ž galakturija

hílus -a m **1.** lina (1):
ledvični ~ ledvična lina, **pljučni** ~ pljučna lina, **vranični** ~ vranična lina
2. mleček (1)

hilus -i m [hílus] lina (1):
 ~ **lienís** vranična lina, ~ **pulmónís** pljučna lina, ~ **renális** ledvična lina

hílusen -sna -o nanašajoč se na lino (1):
 ~a bezgavka

hímen -mna m sluznična guba na meji med nožnico in predverjem nožnice:
nepretrgani ~ himen, ki še ni pretrgan **sin.:** hymen imperforatus
SIN.: deviška kožica, hymen

himenolepióza -e ž infestacija s trakuljami iz rodu *Hymenolepis*
SIN.: hymenolepiosis

himotripsín -a m endopeptidaza, ki nastane iz himotripsinogena v tankem črevesu

hímotripsinogén -a m predstopnja himotripsina v pankreasnem soku

himozín -a m endopeptidaza, ki se pridobiva iz sirišnikove sluznice telet in se uporablja za sirjenje mleka
SIN.: labferment, siriščni encim, siriščni renin

hímus -a m delno prebavljena hrana v želodcu, ki se pretoči v črevo
SIN.: griz (1), ješča, chymus

hioiatrija -e ž proučevanje bolezní prašičev

hiologija -e ž nauk o prašičih

hiosciamín -a m strupen alkaloid v rastlinah navadni kristavec, črni zobnik, volčja češnja

hioscín -a m skopolamin

hiostrongilóza -e ž invazijska bolezen, ki jo pri prašičih povzroča nematod *Hyostrogilus rubidus* (zanjo sta značilni diareja in anemija)

hipakúza -e ž naglušnost

hipalgezija -e ž zmanjšana občutljivost za bolečino
SIN.: hipalgija

hipalgija -e ž hipalgezija

hiperaciden -dna -o superaciden:
 ~i želodčni sok

hiperacidnost -i ž superacidnost

hiperadrenalizem -zma m hiperkorticism

hiperadrénokortícizem -zma m stanje zaradi nenormalno povečanega izločanja kortikosteroidov (pojavlja se pri Cushingovemu sindromu)

hiperaktivnost -i ž nenormalno povečana aktivnost: ~ nadledvične žleze

hiperalgezija -e ž povečana občutljivost za bolečino
SIN.: algestezija (2)
PRIM.: hiperestezija

hiperazotemija -e ž uremija

hiperbilirubinemija -e ž zvišana koncentracija bilirubina v krvi (navadno povzroči ikterus)
SIN.: hyperbilirubinaemia

hipercelulárnost -i ž nenormalno povečanje števila celic v tkivu

hiperdaktilija -e ž čezmerno število prstov
SIN.: polidaktilija, hyperdactylia

hipereksténzija -e ž čezmerna ekstenzija sklepa, okončine ali drugega telesnega dela

hiperelástičen -čna -o čezmerno elastičen: ~a koža

hiperémeza -e ž čezmerno bruhanje
SIN.: hyperemesis

hiperémichen -čna -o nanašajoč se na hiperemijo:
 ~a sluznica

hiperemija -e ž preobilje krvi v tkivu, organu:
aktivna ~ hiperemija zaradi povečanega dotoka krvi **sin.:** arterijska hiperemija, hyperaemia activa, hyperaemia arterialis, **arterijska** ~ aktivna hiperemija, **funkcijska** ~ hiperemija zaradi povečane aktivnosti organa, **generalizirana** ~ hiperemija, ki se kaže po vsem telesu **sin.:** splošna hiperemija, **hipostatična** ~ hiperemija nižjih delov telesa ali organov zaradi težnosti, **lokalna** ~ hiperemija določenega področja organizma **sin.:** področna hiperemija, **medikamentna** ~ hiperemija, izzvana z zdravili,

pasivna ~ hiperemija zaradi zmanjšanega odtoka krvi **SIN.:** hyperaemia passiva, **področna** ~ lokalna hiperemija, **splošna** ~ generalizirana hiperemija, **stazna** ~ zastojna hiperemija, **venska** ~ zastojna hiperemija, **vnetna** ~ aktivna hiperemija pri vnetju zaradi vazodilatacije in pasivna hiperemija pri vnetju zaradi eksudacije krvne plazme in zastoja krvi, **zastojna** ~ hiperemija zaradi zastoja krvi **SIN.:** stazna hiperemija, venska hiperemija, congestio e stasi, hyperaemia venosa, hyperaemia venosa e stasi
SIN.: poliemija, polnokrvnost (1), hyperaemia

hípereoziñofilija -e ž čezmerna eozinofilija

híperêrgičen -čna -o alergijski:
~a reakcija

híperergija -e ž alergija

híperestezija -e ž pretirana občutljivost, predvsem na dotik: ~ kože
SIN.: hyperaesthesia
PRIM.: hiperalgezija, hipestezija

híperfagija -e ž zauživanje večjih količin hrane, kot je potrebno

híperfleksija -e ž čezmerni upogib okončine

híperfosfatemija -e ž čezmerna koncentracija fosfatov v krvi

híperfosfaturija -e ž čezmerno izločanje fosfatov z urinom

híperfúñkcija -e ž čezmerna funkcija organa ali organov
PRIM.: afunkcija, hipofunkcija

hipergalakcija -e ž čezmerno izločanje mleka

hipergámaglobulinemija -e ž zvišana koncentracija globulinov gama v krvi: ~ telet

hiperglikémičen -čna -o nanašajoč se na hiperglikemijo:
~a koma

híperglikemija -e ž zvišana koncentracija glukoze v krvi

híperglobulinemija -e ž zvišana koncentracija globulinov v krvi

hiperhidróza -e ž čezmerno znojenje
SIN.: diaforeza, efidroza, polihidroza, hyperhidrosis

hiperholija -e ž čezmerno izločanje žolča

hipericízem -zma m zastrupitev s hiperinom (po zaužitju šentjanževke)

hiperimún -a -o ki je pridobil visok titer protiteles: ~a žival

hiperimunizácija -e ž 1. imunizacija, navadno z večkratnimi, vedno večjimi količinami antigena, ki izzove v organizmu visok titer protiteles
2. pasivna imunizacija z aplikacijo hiperimunskega seruma

hiperimúnost -i ž stanje, pridobljeno s hiperimunizacijo

hiperimúñski -a -o ki vsebuje visok titer protiteles:
~ serum

hiperín -a m glikozid, strupena snov v šentjanževki, ki pri živalih povzroča hipericizem

hiperinsulinízem -zma m 1. čezmerno izločanje insulina v trebušni slinavki, ki povzroča hipoglikemijo
2. insulinski šok pri preveliki dozi insulina

hiperiritabilnost -i ž čezmerna vzdražljivost

hiperkalcemija -e ž čezmerna koncentracija kalcijevih soli v krvi

hiperkalciurija -e ž povečano izločanje kalcijevih soli z urinom

hiperkaliemija -e ž čezmerna koncentracija kalijevih soli v krvi
SIN.: kaliemija

hiperkapñija -e ž povečana količina ogljikovega dioksida v arterialni krvi

hiperkeratótičen -čna -o nanašajoč se na hiperkeratozo: ~a koža

hiperkeratóza -e ž čezmerno roženenje kože
SIN.: hiperkeratosis

hiperketonurija -e ž povečano izločanje ketonskih teles z urinom

hiperklorhidrija -e ž čezmerno izločanje klorovodikove kisline v želodcu
PRIM.: hiperpepsija

hiperkloríranje -a s kloriranje vode z večjo količino klora kot pri navadnem kloriranju (kasneje je potrebno dekloriranje)

hiperkortícizem -zma m čezmerno izločanje kortikosteroidov iz skorje nadledvične žleze
SIN.: hiperadrenalizem

hiperkrinija -e ž čezmerno delovanje endokrinih žlez

hiperkromátski -a -o nanašajoč se na hiperkromazijo:
~o jedro

hiperkromazija -e ž nenormalno, čezmerno obarvanje celičnih struktur (npr. rakavih celičnih jeder)
SIN.: hyperchromasia

hiperkromija -e ž povečana obarvanost eritrocitov zaradi povišane koncentracije hemoglobina
SIN.: hyperchromia

hiperkupremija -e ž povečana koncentracija bakrovih soli v krvi

híperlevkocitóza -e ž čezmerno zvišana koncentracija levkocitov v krvi

hiperlipemija -e ž hiperlipidemija

hiperlipidemija -e ž čezmerno zvišana koncentracija lipidov v krvi
SIN.: hiperlipemija, lipemija

hiperlipoproteinemija -e ž čezmerno zvišana koncentracija lipoproteinov v krvi

hipermagneziemija -e ž zvišana koncentracija magnezijevih ionov v krvi

hipermangán -a m kalijev permanganat

hipermastija -e ž **1.** čezmerno velika mlečna žleza
SIN.: hypermastia
2. polimastija

hipermotilnost -i ž čezmerna motorična dejavnost:
 ~ črevesja
PRIM.: hipomotilnost

hipernatriemija -e ž zvišana koncentracija natrijevih soli v krvi
PRIM.: hiponatriemija

hipernefritis -a m adrenalitis

hiperodontija -e ž večje število zob, kot jih določa zobna formula
SIN.: hyperodontia
PRIM.: hipodontija

hiperoksid -a m superoksid

hiperosmolálnost -i ž zvišana osmolálnost

hiperosmolárnost -i ž **1.** čezmerno zvišana osmolárnost raztopine
2. zvišana osmolárnost telesnih tekočin

hiperostóza -e ž čezmerna rast kostnega tkiva
SIN.: hyperostosis

hiperpepsija -e ž povečana prebava zaradi čezmernega izločanja želodčnega soka
PRIM.: hiperklorhidrija

hiperpigmentácija -e ž čezmerna pigmentacija (npr. kože)

hiperplástičen -čna -o nanašajoč se hiperplazijo:
 ~a rast, ~o tkívo, ~o vnetje
SIN.: hyperplasticus

hiperplazija -e ž povečanje organa ali tkiva zaradi povečanega števila celic
SIN.: numerična hipertrofija, hyperplasia

hiperpnêja -e ž hitro globoko dihanje (v skladu s povečano presnovo organizma)
SIN.: hyperpnea
PRIM.: dispneja, hipopneja

hiperpolarizácija -e ž v zvezi:
 ~ membrane sprememba membranskega potenciala proti bolj negativni vrednosti

hiperpopulácija -e ž prenaseljenost

hiperproteinemija -e ž zvišana koncentracija beljakovin v krvi

hiperptializem -zma m hipersalivacija

hiperregenerácija -e ž čezmerna regeneracija
SIN.: hyperregeneratio

hipersalivácija -e ž čezmerno slinjenje
SIN.: hiperptializem, hipersialoza, polisialija, sialoza, hyperptialismus, hypersalivatio, hypersialosis

hipersekrécija -e ž čezmerno izločanje sekretov:
 ~ želodčnega soka gastroreja
SIN.: supersekreција

hipersenzibilizácija -e ž postopek, s katerim postane organizem preobčutljiv za specifični alergen

hipersenzitivnost -i ž preobčutljivost (1)

hipersialóza -e ž hipersalivacija

hipersonóren -rna -o ki zveni glasneje, daljše in nižje:
 ~i perkusijski zvok

hipersplenija -e ž hipersplenizem

hipersplenizem -zma m bolezensko povečano delovanje vranice, zaradi katerega se zmanjša število levkocitov, eritrocitov in trombocitov v krvnem obtoku ter zvišuje število celic v kostnem mozgu
SIN.: hipersplenija, hipersplenismus

hiperstenurija -e ž izločanje zelo razredčenega urina

hipertelija -e ž politelija

hipertenzija -e ž visok krvni tlak:
adrenalinska ~ hipertenzija zaradi povečane koncentracije adrenalina v krvi,
arterijska ~ bolezenska hipertenzija v arterijah
SIN.: hypertensio arterialis, **hipervolemíčna** ~ hipertenzija zaradi povečanega volumna cirkulirajoče krvi v vsem telesu, **ledvíčna** ~ hipertenzija zaradi bolezni ledvic **SIN.:** renalna hipertenzija, hypertensio renalis, **pljučna** ~ hipertenzija v pljučnem krvnem obtoku, **renalna** ~ ledvíčna hipertenzija

hipertermija -e ž nenormalno visoka telesna temperatura:
maligna ~ smrtno nevarna hipertermija zaradi inhalacije nekaterih anestetikov (npr. halotana), **nevrogena** ~ hipertermija zaradi poškodbe, krvavitve v hipotalamusu, **prasičja maligna** ~ enzooska srčna kap prašičev
SIN.: hyperthermia

hipertiroidizem -zma m bolezensko stanje zaradi čezmernega delovanja ščitnice
SIN.: hipertiroza, tirotoksikoza, hyperthyroidismus

hipertiróza -e ž hipertiroidizem

hipertirozinemija -e ž tirozinemija

hipertóničen -čna -o **1.** nanašajoč se na hipertonijo (1): ~a mišica
 ~a kontrakcija

2. nanašajoč se na hipertoničnost:

~a raztopina

3. nanašajoč se na hipertonijo (3):

~a koncentracija

hipertoničnost -i ž stanje z višjo koncentracijo delcev v raztopini, ki ne morejo prehajati skozi selektivno prepustno membrano na stran z nižjo koncentracijo delcev

PRIM.: hipotoničnost, izotoničnost (1)

hipertonija -e ž 1. čezmerno zvečanje mišičnega tonusa

SIN.: hypertonia (1)

2. zastar. visok krvni tlak

3. povišan osmozni tlak

hipertrofičen -čna -o nanašajoč se na hipertrofijo:

~a psevdootroza, ~o srce, ~o vnetje

SIN.: hypertrophicus

hipertrofija -e ž čezmerno povečanje organa ali tkiva zaradi povečanja volumna obstoječih celic:

funkcijska ~ hipertrofija zaradi povečanega delovanja organa ali tkiva, ~ **srca** povečano srce zaradi zvečane aktivnosti srčne mišice

SIN.: hypertrophia cordis, **kompencijska** ~

hipertrofija zaradi povečanega delovanja organa ali tkiva (npr. ledvice), posledica izpada ali slabšega delovanja parnega organa ali tkiva **SIN.:** hypertrophia vicaria, **numerična** ~ hiperplazija, **regeneracijska** ~ hipertrofija, ki je posledica regeneracije

SIN.: hypertrophia

hipertrofirati -am dov. in nedov. narasti čez fiziološko mejo zaradi povečanja volumna celic

hiperurikemija -e ž čezmerna količina sečne kisline v krvi (posledica motene presnove dušičnih snovi)

SIN.: litemija, hyperuricaemia

hipervitaminóza -e ž prevelika količina ene vrste ali več vrst vitaminov v organizmu

PRIM.: avitaminoza, hipovitaminoza

hipervolemíčen -čna -o nanašajoč se na hipervolemijo:

~a hipertenzija

hipervolemija -e ž povečana količina krvi v obtoku

SIN.: hypervolemia

PRIM.: pletora

hipestezija -e ž zmanjšana občutljivost, zlasti za dotik: ~ kože

SIN.: hypaesthesia

PRIM.: hiperestezija

hipiatrija -e ž področje veterinarstva, ki se ukvarja z boleznimi in zdravljenjem konj

hipnótik -a m uspavalo

hipodérmis -a m podkožje

hipodermóza -e ž ogrčavost

hipodontija -e ž dedno pogojeno premajhno število zob, ki se razlikuje od števila zob po zobni formuli za določeno živalsko vrsto

SIN.: oligodontija, podštevilstvo zob,

hypodontia, oligodontia

PRIM.: hiperodontija

hipofiza -e ž endokrina žleza, ki leži pod velikimi možgani in je sestavljena iz dveh režnjev,

adenohipofize in neurohipofize:

srednji reženj -e, zadnji reženj -e

SIN.: možganski privesek, glandula pituitaria,

hypophysis

hipofizektomija -e ž kirurška odstranitev hipofize

hipofizen -zna -o nanašajoč se na hipofizo:

~i gonadotropin, ~i hormoni

SIN.: hypophysarius, hypophysialis

hipofosfatemija -e ž nenormalno znižana koncentracija fosfatov v krvi

hipofunkcija -e ž zmanjšana funkcija organa, organov: ~ ščitnice

PRIM.: afunkcija, hiperfunkcija

hipogalakcija -e ž zmanjšano izločanje mleka

hipogámaglobulinemija -e ž prenizka koncentracija globulinov gama v krvi: ~ pri teletih

SIN.: hipoglobulinemija gama,

hypogamaglobulinaemia

hipogástrij -a m zatrebušje

hipogenezija -e ž pomanjkljiva rast ali nezadosten razvoj organizma

hipogenitalízem -zma m stanje z nerazvitimi ali slabo razvitimi zunanji spolovili

hipoglikémíčen -čna -o nanašajoč se na hipoglikemijo:

~a koma

hipoglikemija -e ž nenormalno znižana koncentracija sladkorja (v glavnem glukoze) v krvi:

sindrom -e in zamaščenosti jeter psov

SIN.: hypoglycaemia

hipoglobulinemija -e ž nenormalno znižana koncentracija globulinov v krvi: ~ **gama** hipogamaglobulinemija

hipoglósus -a m žarg. podjezični živec

hipognatija -e ž pomanjkljivo razvita spodnja čeljust

SIN.: hypognathia

hipogonadízem -zma m nenormalno zmanjšano izločanje spolnih hormonov z zastojem v rasti in spolnem razvoju

hipohilija -e ž nenormalno zmanjšano izločanje želodčnega soka

hipokalcijemija -e ž nenormalno znižana koncentracija kalcijevih soli v krvi

hipokalcijurija -e ž zmanjšano izločanje kalcijevih soli z urinom

hipokaliemija -e ž nenormalno znižana koncentracija kalijevih soli v krvi

hipokámpus -a m izboklina na zadnjem koncu stranskega možganskega prekata (ki se jemlje za histološko preiskavo glede na steklino)
SIN.: Amonov rog, cornu Ammoni, hippocampus

hipokapnija -e ž znižan parcialni tlak ogljikovega dioksida v arterialni krvi
SIN.: akapnija

hipokinéza -e ž hipokinezija

hipokinezija -e ž nenormalno zmanjšana motorična dejavnost
SIN.: hipokineza

hipoklorémičen -čna -o nanašajoč se na hipokloremijo:
~i želodčni sok

hipokloremija -e ž znižana koncentracija kloridnih ionov v krvi
SIN.: kloropenija

hipoklorhidrija -e ž zmanjšana količina klorovodikove kisline v želodčnem soku
PRIM.: hipopepsija

hipoklorít -a m anion ali sol klorove(I) kisline, ki se uporablja za kloriranje vode

Hipókrat -a m (460–377 pr. n. št.) starogrški zdravnik, utemeljitelj grške medicinske šole in nauka o humoralni medicini

Hipókratov -a -o v zvezi:
~a prisega

hipokromatóza -e ž postopno izginevanje kromatina v jedru evkariontske celice
SIN.: hypochromatosis

hipokromazija -e ž lastnost celičnih struktur, da se obarvajo manj intenzivno, kot je normalno
SIN.: hypochromasia

hipokrómen -mna -o ki ima znižano koncentracijo hemoglobina:
~a anemija, ~i eritrocit

hipokromija -e ž nenormalna bledost eritrocitov zaradi znižane koncentracije hemoglobina
SIN.: hypochromia

hipoksantín -a m purinska baza, vmesni presnovek pri sintezi sečne kisline

hipoksémičen -čna -o nanašajoč se na hipoksemijo:
~o tkivo

hipoksemija -e ž nezadostna nasičenost arterialne krvi s kisikom
SIN.: hypoxaemia
PRIM.: anoksemija

hipóksičen -čna -o nanašajoč se na hipoksijo:
~a tumorska celica

hipoksija -e ž zmanjšana preskrba arterialne krvi, tkiv s kisikom:

alveolarna ~ hipoksija pljučnega parenhima,
anemijska ~ hipoksija zaradi zmanjšane količine eritrocitov ali zaradi zmanjšane količine hemoglobina v eritrocitih, **kardiovaskularna** ~ hipoksija zaradi zmanjšane dejavnosti srca, **perinatalna** ~ hipoksija novorojenca, ki nastane zlasti pri podaljšanem porodu
PRIM.: anoksija

hipokupremija -e ž čezmerno znižana koncentracija bakrovih soli v krvi

hipolipemija -e ž znižana koncentracija lipidov v krvi

hipolipoproteinemija -e ž znižana koncentracija lipoproteinov v krvi

hipologija -e ž veda ki proučuje konje

hipomagneziemija -e ž čezmerno znižana koncentracija magnezijevih soli v krvi

hipomastija -e ž nenormalno majhna mlečna žleza
SIN.: hipomazija, hypomastia

hipomazija -e ž hipomastija

hipometabolizem -zma m zmanjšana presnova

hipomotilnost -i ž zmanjšana motorična dejavnost
PRIM.: hipermotilnost

hiponatriemija -e ž čezmerno znižana koncentracija natrijevih soli v krvi
PRIM.: hipernatriemija

hipoosmolálnost -i ž znižana osmolalnost (npr. v telesnih tekočinah)

hipoosmolárnost -i ž 1. čezmerno znižana osmolarnost raztopine
2. znižana osmolarnost telesnih tekočin

hipopatologija -e ž veda o boleznih konj

hipopepsija -e ž prebavna motnja zaradi zmanjšane količine klorovodikove kisline v želodcu
PRIM.: hipoklorhidrija

hipópij -a m gnojni eksudat na dnu sprednjega očesnega prekata
SIN.: hypopyon

hipopituitarizem -zma m zmanjšana dejavnost adenohipofize
SIN.: hypopituitarismus

hipoplástičen -čna -o nanašajoč se na hipoplazijo
SIN.: hypoplasticus

hipoplazija -e ž nezadostna razvitost tkiva, organa zaradi premajhnega volumna celic:
~ jajčnika zmanjšan volumen jajčnika **SIN.:** hypoplasia ovarii, ~ ledvice zmanjšan volumen

ledvice **sin.:** hypoplasia renis, ~ **maternice** nezadostna razvitost maternica **sin.:** hypoplasia uteri, **odontalna** ~ nepopolna kalcifikacija sklenine
SIN.: hypoplasia

hipopleksija -e ž manjša, blažja kap

hipopnėja -e ž upočasnjeno plitvo dihanje

SIN.: oligopneja

PRIM.: dispneja, hiperpneja

hipoproteinemija -e ž znižana koncentracija beljakovin v krvi

hipoprotrombinemija -e ž zmanjšana količina protrombina v krvi (s posledičnimi krvavitvami zaradi premajhne sposobnosti za strjevanje krvi)

hipoptializem -zma m hiposalivacija

hipopregenerativen -vna -o nanašajoč se na premajhno sposobnost regeneracije
SIN.: hyporegenerativus

hiposalivácija -e ž zmanjšano izločanje sline
SIN.: hipoptializem, hiposalioza, hypoptyalismus, hyposalivatio

hiposekrécija -e ž zmanjšano izločanje sekretov

hiposenzibilizácija -e ž postopek za zmanjšanje občutljivosti za specifične alergene

hiposenzitivnost -i ž zmanjšana imunska odzivnost organizma na specifični alergen, za katerega je bil predhodno senzibiliziran

hiposfágma -e ž podplutba očesne veznice
SIN.: hyposphagma

hiposialóza -e ž hiposalivacija

hiposomija -e ž splošna slabša razvitost telesa

hipospadija -e ž razvojna anomalija sečnice, pri kateri se ta odpira na spodnji strani penisa ali celo na presredku
SIN.: hypospadija

hipostátičen -čna -o ki je nastal zaradi hipostaze: ~a bronhopnevmonija, ~a hiperemija, ~a pljučnica, ~a pnevmonija
SIN.: hypostaticus

hipostáza -e ž upočasnjen krvni obtok ali zastajanje krvi v nižje ležečih delih telesa ali organa zaradi težnosti:

pljučna ~ hipostaza pljuč zaradi dolgotrajnega ležanja
SIN.: hypostasis

hipostenija -e ž stanje zmanjšane telesne moči
PRIM.: astenija

hipostenurija -e ž zmanjšana sposobnost ledvic za izločanje urina z veliko relativno gostoto

hipotalámičen -čna -o nanašajoč se na hipotalamus:
~i hormoni
SIN.: hypothalamicus

hipotálamus -a m spodnji del diencefalona, ki tvori dno tretjega možganskega prekata in je del njegove stene, pomemben pri uravnavanju aktivnosti hipofize
SIN.: hypothalamus

hipotéznija -e ž nenormalno znižanje krvnega tlaka (npr. zaradi hipovolemije):

arterijska ~ bolezenska hipotenzija v arterijah z zmanjšanim sistoličnim in diastoličnim krvnim tlakom **sin.:** hypotensio arterialis
SIN.: hypotensio

hipotenzín -a m sredstvo za zniževanje krvnega tlaka

hipotermija -e ž znižana telesna temperatura pod normalno:

neonatalna ~ hipotermija novorojencev (predvsem jagnjet, pujskov), rojenih v neustreznih razmerah (mraz, prepih) in zaradi še nepopolne regulacije telesne temperature, **umetna** ~ hipotermija, izzvana s farmakološkimi sredstvi **sin.:** umetna podhladitev
SIN.: podhladitev, hypothermia

hipotiroidizem -zma m zmanjšano delovanje ščitnice z zmanjšanim izločanjem tiroksina (pogosto pri psih, z znaki alopecije, hujšanja, psihičnih motenj)
SIN.: hipotiroza, hypothyroidismus, hypothyrosis

hipotiróza -e ž hipotiroidizem

hipotóničen -čna -o **1.** nanašajoč se na hipotonijo: ~a mišica
2. nanašajoč se na hipotoničnost: ~a raztopina

hipotóničnost -i ž stanje z nižjo koncentracijo delcev v raztopini, ki ne morejo prehajati skozi selektivno prepustno membrano na stran z višjo koncentracijo delcev
PRIM.: hipertoničnost, izotoničnost (1)

hipotonija -e ž **1.** nenormalno zmanjšanje mišičnega tonusa
SIN.: hypotonia (1)
2. znižan tlak v kakem organu:
~ **očesa** znižan intraokularni tlak **sin.:** hypotonia oculi
SIN.: hypotonia (2)

hipovirulénten -tna -o manj virulenten:
~i virus, ~i tešovirus

hipovitaminóza -e ž pomanjkanje kakega vitamina v organizmu:
~ **C** skorbut
PRIM.: avitaminoza, hipervitaminoza

hipovolémičen -čna -o nanašajoč se na hipovolemijo:
~i šok
SIN.: oligemičen

hipovolemija -e ž zmanjšana količina krvi v obtoku
SIN.: oligemija, hypovolemia, oligaeemia

Hippobosca [hipobóska] rod zajedavskih muh:
~ *equina* konjska muha

hippocampus -i m [hipokámpus] hipokampus

hippomanes -is s [hipománes] odlučene olivno rjave krpice s površine alantoisa, ki plavajo v alantoisni tekočini (predvsem pri kobilah)

Hippopotamus amphibius [hipopótamus amfíbijus] povodni konj

hippuricus -a -um [hipúrikus] hipuren:
ácídum ~um

hippus -i m [hípus] hipus

hipúren -ma -o v zvezi:
~a kislina
SIN.: hippuricus

H

hípus -a m naglo, ritmično oženje in širjenje zenice, neodvisno od jakosti svetlobe
SIN.: iridokinezija, hippus

híranje -a s postopno slabljenje telesnih sposobnosti:
bolezen bruhanja in ~a, sindrom multisistemskega poodstavitvenega ~a prašičev, virus sindroma multisistemskega poodstavitvenega ~a prašičev

hirudín -a m učinkovina v izločku ustnih žlez pri medicinski pijavki, ki preprečuje strjevanje krvi

Hirudo medicinalis [hirúdo medicínalis] medicinska pijavka

His [hís] okr. histidin

His, Wilhelm [hís vílhelm] (1863–1934) švicarski anatom in embriolog

Hisov -a -o [hísov] v zvezi:
~ snop

histamín -a m biogeni amin, vnetni mediator, razširjen v mnogih rastlinskih in živalskih tkivih (zlasti v tkivnih bazofilnih levkocitih, iz katerih se sprosti pri vnetnih in alergijskih reakcijah), ki deluje tudi kot neurotransmitor

histamínski -a -o nanašajoč se na histamin:
~ antagonist, ~ liberator, ~ receptor, ~ šok

histeralgija -e ž uteralgija

histerektomija -e ž kirurška odstranitev maternice:
abdominalna ~ histerektomija skozi operativno odprtino na trebuhu SIN.: hysterolaparotomija, hysterectomia abdominalis, **vaginalna** ~ histerektomija skozi nožnico SIN.: hysterectomia vaginalis
SIN.: hysterectomia

histerodinija -e ž uteralgija

histerolaparotomija -e ž abdominalna histerektomija

histerolít -a m uterolit

histeropatija -e ž katera koli bolezen maternice
SIN.: hysterothia

histeropéksa -e ž uteropekca

histeroptóza -e ž povešena maternica

histerosalpingografija -e ž uterosalpingografija

histeroskóp -a m uteroskop

histeroskopija -e ž uteroskopija

histerotomija -e ž uterotomija

histidáza -e ž histidinaza

histidíl -a m aminoacilna skupina, nastala iz histidina z odcepitvijo hidroksilne skupine

histidín -a m bistvena aminokislina, potrebna za optimalno rast mladiča (iz katere z dekarboksilacijo nastane histamin)
OKR.: H (3), His

histidináza -e ž encim, ki katalizira deaminacijo histidina
SIN.: histidaza

histidinurija -e ž izločanje histidina z urinom

histiocít -a m velika fagocitna intersticijska celica makrofagnega sistema
SIN.: tkivni makrofag, mirujoča selivka

histoávtoradiografija -e ž avtoradiografija

histodiagnóza -e ž diagnoza na podlagi histološke preiskave tkiva

histogenéza -e ž nastanek in razvoj tkiva

histokémíčen -čna -o nanašajoč se na histokemijo:
~a lastnost, ~a reakcija

histokemija -e ž veja histologije, ki proučuje kemijsko zgradbo tkivnih sestavin
PRIM.: citokemija

histokompatíbilen -lna -o nanašajoč se na histokompatibilnost:
~o tkivo
SIN.: tkivno skladden

histokompatíbilnost -i ž kompatibilnost imunskih lastnosti tkiva, organa dajalca s tkivom, organom prejemnika, ki omogoča uspešno transplantacijo
SIN.: tkivna kompatibilnost, tkivna skladnost

histolítíčen -čna -o ki povzroča razkranje tkiva:
~i toksin

histolíza -e ž raztapljanje, razkranje tkiva

histologíja -e ž veda, ki proučuje mikroskopsko zgradbo tkiv:
patološka ~ patohistologija, **veterinarska** ~ histologija o zgradbi živalskih tkiv

histolóški -a -o 1. nanašajoč se na histologijo:
~a preiskava, ~a tehnika
2. tkiven:
~ preparat, ~a rezina

histometrija -e ž kvantitativne metode merjenja tkivnih sestavin v histologiji

Histomonas [histomónas] rod bičkarjev:

~ *meleágridis* bičkar, ki povzroča kužni enterohepatitis pri puranih (prenašalec je nematod *Heterakis gallinarum*)

histomónas -a m bičkar iz rodu *Histomonas*

histomonóza -e ž kužni enterohepatitis pri puranih

histón -a m bazična beljakovina v celičnem jedru, povezana z deoksiribonukleinsko kislino
SIN.: histonska beljakovina

histónski -a -o nanašajoč se na histon:
~a beljakovina

hístopatologija -e ž histologija patoloških sprememb

histopatolóški -a -o nanašajoč se na histopatologijo:
~a preiskava

Histoplasma [histoplázma] rod kvasovk, ki se razmnožujejo z blastosporami:
~ *capsulátum subsp. farcimínosum* histoplazma, ki povzroča afriško konjsko smrkavost SIN.: *Cryptococcus farciminosum*
SIN.: *Cryptococcus* (1)

histoplázma -e ž kvasovka iz rodu *Histoplasma*

hístoterapija -e ž zdravljenje z živalskimi tkivi

histotóksičen -čna -o ki je toksičen za tkivo: ~i toksin

hišen -šna -o v zvezah:
~a lekarna, ~a miš, ~a muha, ~i pes

híter -tra -o 1. ki lahko opravi kako pot ali delo v kratkem času:
~a aglutinacija, ~i porod

2. ki ima visoko frekvenco:
~i pulz
SIN.: celer

hiťin -a m polisaharid, pomembna sestavina sklepov členonožcev (npr. rakov) in polžev, ugotovljena tudi pri nekaterih glivicah

hitro prisl. v zvezi:
~ rastoče mikobakterije

Hjaerre, A. in **Hjärre** [hjêre a] (1897–1958) nemški patolog

Hjaerrejev -a -o in **Hjärrejev** [hjêrejev] v zvezi:
~a bolezen

hláden -dna -o ki ima zmerno nizko temperaturo:
~i absces, ~a aglutinacija, ~i aglutinin, ~a alergija, ~a Ascolijeva precipitacija, ~i edem, ~i obkladek, ~o svetlikanje
SIN.: frigidus

hladílen -lna -o ki hladi, ohlaja:
~a pasta

hladnokrven -vna -o v zvezi:
~i konj

hlápen -pna -o v zvezi:
~o olje

hlapilnik -a m vaporizator

hlév -a m zgradba ali prostor za nastanitev domačih živali: goveji ~, konjski ~
karantenski ~ hlev, v katerem poteka karantena živali, **klavniški** ~ hlev pri klavnici, v katerem živali čakajo na zakol, **kontaminirani** ~ hlev, onesnažen s kontaminanti, **kozji** ~ kozjak, **odprti** ~ toplotno neizolirana, na treh straneh s steno obdana nadstrešnica, kjer imajo prosto gibajoče se živali stalen dostop do krme, vode in v tekališče ali izpust (v govedoreji in prašičereji), **ovčji** ~ ovčjak, **prašičji** ~ svinjak

hlévski -a -o nanašajoč se na hlev: ~a mikroklima
~a hematurnja, ~a higiena, ~a krvomočnost, ~a muha, ~a reja, ~a tetanija

hoána -e ž sapišče

hobótnica -e ž v zvezi:
navadna ~ glavonožec z osmimi lovkami SIN.: *Octopus vulgaris*

hòd **hóda** m počasnejše premikanje s korakanjem, zlasti pri konju

hodník -a m kanal z zunanjim ustjem:
bobnični ~ kanal v notranjem ušesu, po katerem se pretaka perilimfa in se slepo končuje na polževem okencu SIN.: scala tympani, **preddvorni** ~ kanal v notranjem ušesu, po katerem se pretaka perilimfa, izhaja iz preddvora ušesa in na konici polževega voda prehaja v bobnični hodnik SIN.: scala vestibuli

hója -e ž premikanje s korakanjem:
antalgíčna ~ hoja živali, pri kateri se ta izogiba uporabi boleče okončine, **ataktíčna** ~ hoja z neskladnimi kretnjami (npr. pri barjanski pijanosti), **hibava** ~ napaka v hoji (npr. košenje), **neusklađena** ~ hoja živali, ki neusklađeno uporablja sprednji oziroma zadnji okončini, **škarjasta** ~ hoja, pri kateri se postavlja okončina pred drugo okončino tako, da se okončini prekrizata, **žirafina** ~ kljus

holagóg -a m sredstvo, ki pospešuje iztekanje žolča

holándričen -čna -o nanašajoč se na gen, ki je na kromosomu Y:
~o dedovanje, ~i geni

holángiektazija -e ž razširjenost žolčevoda
SIN.: cholangiectasis

holángioadenóm -a m adenom žolčevoda
SIN.: cholangioadenoma

holángioceluláren -rna -o nanašajoč se na epitelijske celice žolčevodov:
~i karcinom

holángiografija -e ž kontrastno rentgensko slikanje žolčevodov

holángioholecistografija -e ž kontrastno rentgensko slikanje žolčevodov in žolčnika po intravenskem vbrižganju kontrastnega sredstva

holángiokarcinóm -a m adenokarcinom, ki se razvije iz epitelija žolčevodov
SIN.: cholangiocarcinoma

holangítis -a m vnetje žolčevodov
SIN.: cholangitis

holát -a m sol ali ester holne kisline

holecista -e ž žolčnik

holecistektomija -e ž kirurška odstranitev žolčnika
SIN.: cholecystectomy

holecistítis -a m vnetje žolčnika
SIN.: cholecystitis

holecistografija -e ž rentgensko slikanje žolčnika (po vbrizganju kontrastnega sredstva)

holecistogram -a m rentgenogram žolčnika (po vbrizganju kontrastnega sredstva)

holecistokinín -a m hormon sluznice dvanajstnika in sprednjega dela teščega črevesa, ki spodbuja izločanje encimov trebušne slinavke in krčenje žolčnika
SIN.: pankreocimin

holecistolitíaza -e ž nastajanje kamnov v žolčniku
SIN.: cholecystolithiasis

holecistopatija -e ž katera koli bolezen žolčnika
SIN.: cholecystopathia

holecistóza -e ž nevnetna bolezen žolčnika
SIN.: cholecystosis

holédohografija -e ž rentgensko slikanje žolčevoda (po vbrizganju kontrastnega sredstva)

holedoholít -a m kamen v žolčevodu

holédoholitíaza -e ž nastajanje kamnov v žolčevodu
SIN.: choledocholithiasis

holédoholitotomija -e ž kirurška odstranitev holedoholitov
SIN.: choledocholithotomy

holedohoskóp -a m endoskop za pregled žolčevoda

holédohoskopija -e ž pregled žolčevoda s holedohoskopom

holédohus -a m žarg. žolčevod

holegrafija -e ž rentgensko slikanje žolčnih izvodilc (po vbrizganju kontrastnega sredstva)

holegrám -a m rentgenogram žolčnih izvodilc (po vbrizganju kontrastnega sredstva)

hólekalciferól -a m vitamin D₃

holelít -a m žolčni kamen

holelitíaza -e ž nastajanje kamnov v žolčniku ali žolčnih izvodilcih
SIN.: cholelithiasis

hólen -lna -o žolčen:
 ~a kislina

holeréza -e ž izločanje žolča iz hepatocitov

holestátski -a -o nanašajoč se na holestazo:
 ~ ikterus, ~ hepatitis
SIN.: cholestaticus

holestáza -e ž zastajanje, zastoj žolča (zaradi zunaj- ali znotrajjetrnih vzrokov)
SIN.: cholestasis

holesterín -a m holesterol

holesteról -a m sterol, sestavni del bioloških membran, lipoproteinov in žolča, predhodnik žolčnih kislin in steroidnih hormonov (bolezensko se nabira v steni krvnih žil)
SIN.: holesterin

holesterólski -a -o nanašajoč se na holesterol:
 ~ kamen

holín -a m aminoalkohol, sestavina lecitina in acetilholina, vključena med vitamine kompleksa B

holín-acetiláza -e ž zastar. holin-acetiltransferaza

holín-acetiltransferáza -e ž encim, ki katalizira sintezo acetilholina iz holina
SIN.: holin-acetilaza

holinêrgičen -čna -o nanašajoč se na vlakna avtonomnega živčevja, katerih vzburjenje povzroči izločanje acetilholina:
 ~i agonist, ~i antagonist, ~i blokator, ~i nevron, ~i receptor, ~a sinapsa, ~i sistem, ~i vzburjevalec, ~i zaviralec, ~i živčevje, ~i živec
PRIM.: adrenergičen

holín-esteráza -e ž esteraza, ki hidrolizira acetilholin in druge holinove estre (npr. acetilholin-esteraza, butirilholin-esteraza)

holínov -a -o nanašajoč se na holin:
 ~ ester

holoblástičen -čna -o nanašajoč se na popolno delitev jajčeca:
 ~a delitev

holoencím -a m encim, sestavljen iz apoencima in koencima
SIN.: popolni encim

hologenéza -e ž nastajanje žolča v jetrih

holokrín -a -o nanašajoč se na način sekrecije, pri katerem se celotna žlezna celica izloči v sekret:
 ~a sekrecija, ~a žleza
PRIM.: apokrin, merokrin

holomorfóza -e ž popolna regeneracija izgubljenega dela organizma

holorahishíza -e ž prirojena popolna shiza hrbteničnega kanala

holotríhen -hna -o peritrihen:
 ~a bakterija

holsteinski -a -o [hólštajnski] v zvezi:
 ~ konj

holuríja -e ž izločanje žolča z urinom

Homarus gammarus [homárus gamárus] jastog

homatropín -a m polsintetični alkaloid, ki deluje kot atropin

homeobóks -a m kratko zaporedje nukleotidov v genih, ki sodelujejo pri usklajevanju razvojnih procesov pri mnogih organizmih
SIN.: homeozaporedje, homeobox

homeobox (angl.) [homeobóks] homeoboks

homeodoména -e ž regulacijska beljakovina iz 60 aminokislin, ki kodira homeoboks in se veže na deoksiribonukleinsko kislino

hómeofermentácija -e ž fermentacija, pri kateri iz ogljikovih hidratov nastaja predvsem mlečna kislina

PRIM.: heterofermentacija

hómeofermentacijski -a -o v zvezi:
~a bakterija

homeomórfen -fna -o podoben po obliki in zgradbi, vendar ne nujno enake sestave:
~a tvorba

homeostátičen -čna -o nanašajoč se na homeostazo:
~i sistem

homeostáza -e ž ohranjanje strukturne in funkcionalne stabilnosti organizma znotraj optimalnih mej za preživetje:
genetska ~ ravnovesje v določeni populaciji, značilno po tem, da se iz generacije v generacijo ohranja nespremenjena frekvenca genov

homeotêrmen -mna -o toplokrven (1):
~a žival

homeotermija -e ž lastnost organizmov, da ohranjajo bolj ali manj stalno telesno temperaturo kljub spreminjanju temperature okolja
PRIM.: poiklotermija

hómeozaporédje -a s homeoboks

Hominoidea [hominoídeja] človecnjaki

Homo [hómo] rod primatov iz skupine velikih, človeku podobnih opic:
~ **sápiens** sodobni človek, edini živeči predstavnik rodu

homoblástičen -čna -o ki se razvija iz ene vrste tkiva: ~o tkivo

homocíkličen -čna -o nanašajoč se na ciklično spojino, ki ima obroč ali več obročev, sestavljenih iz atomov istega kemijskega elementa:

~a spojina

SIN.: izocikličen

PRIM.: heterocikličen

homocisteín -a m aminokislina, homologna cisteinu

homocistín -a m disulfid, ki nastane iz dveh molekul homocisteina (vir žvepla v telesu)

homodontija -e ž zobna vrsta iz enako oblikovanih zob

homofilen -lna -o ki se veže s specifičnim antigenom:
~o protitelo

homogaméten -tna -o ki ima gamete enega tipa, odvisno od spolnih kromosomov:
~i spol

homogamija -e ž **1.** združevanje gamet, enakih po velikosti in strukturi
2. pojavljanje organizmov, ki so v tesnem sorodstvu

homogén -a -o **1.** v zvezi:
~a faza

2. ki je iz delov ali sestavin istega izvora: ~o tkivo

homogenát -a m zmes enakomerno porazdeljenih sestavin:
~ **tkiva** homogenat, npr. jeter ali vranice, pripravljen za nadaljnjo laboratorijsko obdelavo (npr. za biološki poskus)

homogenizácija -e ž postopek enakomernega razporejanja sestavin v kaki snovi:
~ **mleka** umetno razprševanje mlečne maščobe v mleku, ~ **tkiva** postopek enakomernega razporejanja sestavin tkiva (priprava za biološki poskus)

homogeniziran -a -o nanašajoč se na homogenizacijo:
~o mleko

homoglikán -a m homopolisaharid

homológ -a m vsak homologni organ ali del, ki ima strukturo enakega evolucijskega izvora in ne vedno enake oblike, funkcije

homológén -gna -o **1.** ki ustreza po izvoru, razvoju, strukturi, položaju in navadno po obliki, funkciji:
~i kromosom, ~i organ, ~a spojina

PRIM.: analogen

2. ki izvira iz osebkov iste vrste, vendar različnega genotipa: ~i toksin

~i antigamaglobulin, ~i antigen, ~i serum, ~a transplantacija

~i transplantat

SIN.: alogenski, istovrsten

PRIM.: heterologen, izologen

homologija -e ž podobnost po izvoru, razvoju, ne pa vedno po obliki, funkciji

hómpolisaharíd -a m polisaharid iz ene same vrste monosaharidov (npr. amiloza, amilopektin, celuloza, glikogen)

SIN.: homoglikan

homoseksualnost -i ž spolna nagnjenost do osebkov istega spola

PRIM.: heteroseksualnost

H

homotípičen -čna -o ki je istega tipa ali enake oblike:
~i organ, ~a vakcina

homotransplantácija -e ž transplantacija, pri kateri sta dajalec in prejemnik gensko enaka oseba

SIN.: alogenska transplantacija, alotransplantacija, homologna transplantacija
PRIM.: avtotransplantacija, heterotransplantacija, izotransplantacija

homotransplantát -a m transplantat tkiva ali organa z organizma iste vrste
SIN.: alogenski transplantat, alotransplantat, homologni transplantat

homozigót -a m organizem, ki ima enaka alela za določeno lastnost

H **homozigóten** -tna -o ki ima enaka alela na enem genskem lokusu:
~i alelni par

hondrálen -lna -o hrustančen:
~a osifikacija, ~o tkivo

hondrín -a m beljakovinska snov, pridobljena z delno hidrolizo hrustanca
PRIM.: gelatin

hondrítis -a m vnetje hrustanca
SIN.: chondritis

hondroblást -a m mlada celica, ki tvori hrustančno medceličnino

hondrocít -a m zrela celica hrustančnega tkiva
SIN.: hrustančna celica

hondrodisplázija -e ž hondrodistrofija

hondrodistrofija -e ž dedna motnja v razvoju hrustanca, ki je vzrok za nenormalno kratke okončine
SIN.: hondrodisplazija, chondrodystrophia

hondrogén -a -o ki tvori hrustančno tkivo:
~a cona

hondrogenéza -e ž nastajanje in razvoj hrustančnega tkiva

hondroíden -dna -o hrustančast:
~o tkivo

hondroitínsulfát -a m mukopolisaharid v nekaterih oporninah, predvsem v hrustančnem tkivu

hondrokalcinóza -e ž odlaganje kalcijevih soli, zlasti kalcijevega difosfata, v sklepnem hrustancu
SIN.: chondrocalcinosis

hondroklást -a m celica, ki sodeluje pri razgradnji hrustančnega tkiva
PRIM.: osteoklast (1)

hondróm -a m benigna novotvorba iz hondrocitov
SIN.: chondroma

hondromalácija -e ž bolezensko zmeščanje sklepnega hrustanca
SIN.: chondromalacia

hondromatóza -e ž pojav številnih hondromov
SIN.: chondromatosis

hóndromukoproteín -a m proteoglikan, glavna sestavina hrustančne medceličnine

hondrón -a m izogenska skupina hondrocitov, ki jih obdaja skupni celični dvor

hondronektín -a m glikoprotein v hrustančnem tkivu

hondroplástika -e ž kirurška reparacija hrustanca

hondroplázija -e ž prirojena motnja v rasti dolgih kosti, ki se kaže na ravnem hrustancu

hondrosarkóm -a m maligna novotvorba hrustanca, navadno na koncu dolgih kosti
SIN.: chondrosarcoma

hondróza -e ž degenerativna bolezen hrustanca

hordektomija -e ž izrezanje glasilke
SIN.: chordectomia

hordéol -a m omejeno gnojno vnetje lojnic ob robu vek
SIN.: ječmen (3), hordeolum

hordeolum -i s [hordéolum] hordeol

Hordeum [hórdeum] rod enoletnih kulturnih rastlin iz skupine žitnih trav:
~ *vulgáre* navadni ječmen

hórij -a m zunanja plodova ovojnica z resicami, ki oblikujejo stik s sluznico maternice (z deciduo tvori posteljico)
SIN.: resičasta mrena, chorion

hórijev -a -o nanašajoč se na horij:
~ gonadotropin, ~ gonadotropni hormon, ~e resice, ~ tirotropin
SIN.: chorialis

hóriogonadotropín -a m horijev gonadotropin

hórióptes -a m kožni zajedavec iz rodu *Chorioptes*

hórioretinitis -a m vnetje mrežnice in žilnice
SIN.: chorioretinitis

horistija -e ž skupek normalnega tkiva na nenavadnem mestu
PRIM.: hamartija

horizontálen -lna -o v zvezah:
~a celica, ~a transmisija

horméza -e ž stimulatívno delovanje majhnih doz kake snovi, ki deluje v velikih dozah zaviralno

hormón -a m biološko aktivna snov, ki se sprošča iz raznih celic, zlasti endokrinih žlez, prehaja v krvni obtok in ima specifičen regulacijski učinek v organizmu:
avtokrino delovanje ~a, kompleks laktogenih ~ov

adenohipofizni ~i hormoni, ki jih izloča adenohipofiza (kortikotropin, folikulotropin, luteotropin, somatotropin, tirotropin, prolaktin), **adrenokortikalni** ~ kortikosteroid, **adrenokortikotropni** ~ kortikotropin, **adrenomedularni** ~i hormoni sredice nadledvične žleze, **androgeni** ~ androgen (1), **antidiuretiki** ~ vazopresin, **atrijski natriuretski** ~ hormon, ki ga izločajo celice srčnega preddvora pri zvečanem volumnu krvi in uravnava količino natrija ter vode s spodbujanjem natriureze **sin.**: atrijski natriuretski faktor, atrijski natriuretski peptid, atriopeptin, natriuretski hormon, **estrogeni** ~ estrogen, **folikle stimulirajoči** ~ folikulotropin, **folikularni** ~i hormoni, ki se izločajo v jajčnikovem foliklu (npr. estron, estradiol), **gastrointestinalni** ~i hormoni, ki jih izločajo enteroendokrine celice v prebavilih, zlasti v črevesni in želodčni sluznici, endokrine celice trebušne slinavke ter nevroni submukoznega in mienteričnega pleksusa črevesa, pomembni za sekrecijo, gibljivost in prekrvljenost prebavil (gastrin, sekretin, enterogastron, somatostatin, serotonin), **gestageni** ~ gestagen, **gonadni** ~i spolni hormoni, **gonadotropni** ~ gonadotropin, **hipofizni** ~i adenohipofizni hormoni in neurohipofizna hormona, **hipotalamični** ~i hormoni, ki jih nevrosekretorni hipotalamični nevroni izločajo v portalni obtok hipofize in ki v adenohipofizi spodbujajo ali zavirajo sekrecijo adenohipofiznih hormonov, **horijev gonadotropni** ~ horijev gonadotropin, ~ **brejosti** gestagen, ~i **moda** androgeni, manj estrogeni in folikuloostatin, ~i **rumenega telesa** hormoni, ki nastajajo v rumenem telesu in vzdržujejo brejost (predvsem progesteron), ~i **skorje nadledvične žleze** steroidni hormoni, ki jih izloča skorja nadledvične žleze, med katerimi so mineralokortikoidi, glukokortikoidi in androgeni, ~i **sredice nadledvične žleze** adrenalin, noradrenalin in drugi kateholamini **sin.**: adrenomedularni hormoni, **kortikotropin sproščajoči** ~ kortikoliberin, **kortikotropni** ~ kortikotropin, **laktogeni** ~ prolaktin, **laktotropni** ~ prolaktin, **lipolitični** ~i hormoni, ki spodbujajo lipolizo v lipocitih (adrenalin, glukagon, glukokortikoidi, somatotropin, tiroksin, trijodtironin, kortikotropin in lipotropin), **lipotropni** ~ lipotropin, **luteinizirajoči** ~ lutropin, **luteotropni** ~ luteotropin, **nadledvični** ~i hormoni, ki jih izločata skorja in sredica nadledvične žleze, **natriuretski** ~ atrijski natriuretski hormon, **nevrohipofizna** ~a hormona, ki se tvorita v hipotalamusu, prehodno skladiščita v hipofizi in nato izločata v kri (vazopresin in oksitocin), **nevrosekretorni** ~i neuropeptidi, ki jih tvorijo in sproščajo nevroni hipotalamusa **sin.**: nevrohormoni, **ovarijski** ~i steroidni hormoni jajčnika (estrogeni in progesteron, manj androgeni), **pankreasni** ~i hormoni, ki jih izloča trebušna slinavka (insulin, somatostatin,

pankreasni polipeptid, vazoaktivni intestinalni polipeptid), **paratiroidni** ~ parathormon, **peptidni** ~ hormon, ki je po kemični zgradbi peptid ali polipeptid (npr. insulin), **placentni** ~i hormoni, ki jih izloča posteljica (horijev gonadotropin, horijev tirotropin, estrogeni in progesteron), **rastni** ~ somatotropin, **somatotropni** ~ somatotropin, **spolni** ~i hormoni spolnih žlez samcev in samic, ki uravnava primarne in sekundarne spolne znake **sin.**: gonadni hormoni, **steroidni** ~i hormoni, ki nastajajo iz holesterola in so po kemični zgradbi steroidi, **ščitnični** ~i tiroksin in trijodtironin, ki se sintetizirata v ščitnici pod vplivom tirotropina iz diiodtirozina, uravnava rast in razvoj in vplivata na presnovo ogljikovih hidratov, lipidov in beljakovin ter pospešujeta delovanje srca, in kalcitonin, ki uravnava presnovo kalcija **sin.**: tiroidni hormoni, **timusni** ~ timozin, **tiroidni** ~i ščitnični hormoni, **tirotropni** ~ tirotropin, **tkivni** ~ hormon, ki nastaja v nežlezni tkivih in deluje lokalno

hormonologija -e ž endokrinologija

hormónski -a -o nanašajoč se na hormone:

~a kastracija, ~a kontracepcija, ~a motnja, ~ preparat, ~ pripravek, ~ receptor, ~a regulacija, ~a terapija, ~o zdravljenje

Horner, Johann Friedrich [hórner jóhan frídrih] (1831–1886) švicarski okulist:
syndróma ~

Hornerjev -a -o [hórnerjev] v zvezi:
~ sindrom

horoidea -e ž žilnica

horoiden -dna -o podoben horiju:
~i pleksus, ~a tela
SIN.: choroideus

horoiditis -a m vnetje žilnice
SIN.: choroiditis

hospítalen -lna -o bolnišničen:
~a infekcija, ~a okužba, ~i veterinar, ~o zdravljenje

hospitalizácija -e ž sprejem bolnika na zdravljenje v bolnišnico in zdravljenje v njej
SIN.: bolnišnična oskrba

hospitaliziran -a -o ki se zdravi v bolnišnici:
~i bolnik, ~i pacient

hospitalizirati -am dov. in nedov. sprejeti bolnika v bolnišnico

hóten -tna -o ki je odvisen od volje:
~o živčevje

hrána -e ž **1.** snov, ki jo sprejema organizem skozi prebavila kot jed in je potrebna za njegovo rast in obstoj: kalorična ~, kontaminacija ~e, prebavljiva ~, rastlinska ~, voluminozna ~ alergija na ~o, averzija do ~e, svaljek ~e
beljakovinska ~ hrana, bogata z beljakovinami
SIN.: alimentum
2. prehrana (1)

hranilen -lna -o **1.** nanašajoč se na količino in kakovost hrane:
~e snovi, ~a tekočina, ~a vrednost
SIN.: nutritivus
2. prehranjevalen:
~a sonda

hranilo -a s specifična energijska (beljakovine, ogljikovi hidrati, maščobe) in neenergijska (vitamini, minerali) snov, ki se uporablja za hrano
PRIM.: krmilo, živilo

hránjenje -a s sprejemanje, dajanje hrane, hranilnih snovi:
parenteralno ~ hranjenje mimo prebavil (npr. z infuzijo) **sin.:** parenteralna alimentacija, **totalno parenteralno** ~ hranjenje mimo prebavil v celoti
SIN.: alimentacija
PRIM.: krmljenje

hrápav -a -o ki ima neravno površino: ~a koža
~a bakterijska kolonija

hr̄bet -bta m **1.** del trupa ob hrbtenici od vratu do medenice
SIN.: dorsum (1)
2. zgornja stran kakega organa, dela telesa: ~ stopala
~ jezika zgornja stran jezika, v kateri so jezične okušalne papile **sin.:** dorsum linguae
SIN.: hrbtišče (2), dorsum (2)

hr̄bten -trna -o nanašajoč se na hrbet:
~i mozeg, ~a plavut, ~a struna, najdaljša ~a mišica, najširša ~a mišica
SIN.: dorzalen (3), zgornji (3), dorsalis (3)

hrbtenica -e ž osrednji nosilni del okostja, sestavljen iz vretenc, ki tvorijo hrbtenični kanal, v katerem je hrbtenjača, in sega od vratu do medenice
SIN.: spina (2), columna vertebralis, spina (2) (lat.)

hrbteničen -čna -o nanašajoč se na hrbtenico:
~i kanal
SIN.: spinalen (2), spinalis (2), vertebralis (2)

hrbtenjača -e ž del centralnega živčevja, ki je v hrbteničnem kanalu:
stožec ~e
podaljšana ~ zadnji del možganskega debla od mosta do hrbtenjače **sin.:** medulla oblongata, myelencephalon
SIN.: hrbtni mozeg, medulla spinalis

hrbtenjácen -čna -o nanašajoč se na hrbtenjačo:
čvrsta ~a opna, ~a apopleksija, ~a ataksija, ~a dura, ~a kap, ~i meningitis, ~a pia, ~i živci, mehka ~a opna
SIN.: spinalen (1), spinalis (1)

hrbtina -e ž meso z živalskega hrbta

hrbtišče -a s **1.** hrbtenica zaklane živali, na kateri je še nekaj mesa
2. hrbet (2):
~ šape zgornja stran šape

hrbtiščen -čna -o nanašajoč se na hrbet (2):

~e dlanske arterije, ~a stopalna arterija, lastne ~e prstne arterije, skupne ~e prstne arterije
SIN.: dorzalen (4), dorsalis (4)

hr̄ček -čka m **1.** v zvezi:
veliki ~ poljski glodavec podganje velikosti s pisanim, po trebuhu črnim kožuhom, uporaben tudi kot poskusna žival (edina vrsta hrčkov v Sloveniji) **sin.:** *Cricetus cricetus*
2. v zvezi:
pomladanski ~ goba, ki vsebuje giromitrin **sin.:** *Gyromitra esculenta*

hròm -ôma -o ki se zaradi bolezni živčevja ali mišičja ne more premikati: ~a okončina
PRIM.: paraliziran

hromílo -a s anestetik: mišično ~

hrôpec -pca m šum, ki nastane v bronhusih, sapniku zaradi premikanja eksudata pri dihanju:
bronhogeni ~ hropec v bronhusu,
intraatrahealni ~ hropec v sapniku, **laringealni** ~ hropec, ki nastane v grlu zaradi bolezenskih sprememb na sluznici grla, predvsem na glasilkah, **piskajoči** ~i hropci z visokim, ostrim glasom **sin.:** rhonchi sibilantes, **sonorni** ~i zvoneči hropci, **suhi** ~i hropci, ki jih povzročajo vlečljiv eksudat **sin.:** rhonchi sonori et sibilantes, **vlažni** ~i hropci, ki jih povzročajo tekoči eksudat **sin.:** rhonchi humidi, **zvoneči** ~i hropci z visokim, jasno slišnim glasom **sin.:** sonorni hropci, rhonchi sonori
SIN.: ronhus, rhonchus

hropênje -a s težko dihanje, ki ga spremljajo žvižgajoči šumi

hrt -a m pasma velikega, zelo vitkega dolgoglavega lovskega ali športnega psa:
angleški ~ hrt rjave dlake s temnimi progami (ena najstarejših pasem lovskih psov v Angliji, kamor so jo pripeljali Kelti), **mali angleški** ~ vipet, **ruski** ~ borzoi

hrustánčast -a -o podoben hrustancu:
~o tkivo
SIN.: hondroiden

hrustánčen -čna -o nanašajoč se na hrustanec:
hialino ~o tkivo, ~a celica, ~a medceličnina, ~i sklep, ~o tkivo, vezivno ~o tkivo
SIN.: hondralen, kartilaginozen, cartilagineus

hrustančevina -e ž trdna, prožna in neožiljena medceličnina hrustančnega tkiva, v kateri prevladujejo hondroitinsulfat in vlakna:
hialina ~ hrustančevina steklastega videza z nežnimi kolagenimi vlakni, ki z mikroskopom niso vidna (najpogostejša oblika hrustančevine pri plodu), **vezivna** ~ zelo čvrsta hrustančevina, bogata s kolagenskimi vlakni
SIN.: hrustančna medceličnina

hrustánec -nca m trdno, prožno tkivo brez krvnih žil, s homogeno ali vlaknasto osnovno substanco, del okostja iz hrustančnega tkiva z določeno obliko in lego: uzura ~a

fistula kopitnega ~a, osifikacija ~a, pijavka kopitnega ~a
elastični ~ hrustanec, v katerem prevladujejo elastična vlakna (v epiglotisu, stena uhlja),
epifizni ~ sloj hrustanca pri mladih organizmih, ki pokriva osifikacijsko središče v kostnem okrajku **sin.:** cartilago epiphysealis, **epiglotisni** ~ hrustanec, ki tvori ogrodje epiglotisa **sin.:** cartilago epiglottica, **fistulozni kopitni** ~ večje število fistul na kopitnem hrustancu, **grlni** ~i trije hrustanci, ki tvorijo ogrodje grla (obročasti, parni piramidni, ščitasti), **hialini** ~ hialino hrustančno tkivo, ~ **nosnega pretina** hialina hrustančevina, ki deli nosno votlino v dve polovici **sin.:** cartilago septi nasi, **kopitni** ~ parna, štirioglasta hrustančna ploščica, ki objame mehke dele kopita (deluje kot blažilec pri hoji) **sin.:** cartilago ungulae, **mečasti** ~ hrustanec na koščenen mečastem podaljšku prsnice, ki štrli v področje med rebrnima lokoma **sin.:** cartilago xiphoida, **metafizni** ~ rastni hrustanec, **nosni** ~ več med seboj povezanih hrustancev, ki oblikujejo oporo za nos (mednje sodi tudi hrustančni del nosnega pretina) **sin.:** cartilago nasi, **obročasti** ~ grlni hrustanec v obliki obroča, ki tvori sklep s piramidnim in ščitastim hrustancem **sin.:** cartilago cricoidea, **piramidni** ~ parni grlni hrustanec piramidaste oblike, ki od zadaj pokriva votlino grla, nanj je pritrjena glasilka **sin.:** cartilago arytеноidea, **plečnični** ~ polkrožni hrustanec, ki oblikuje rob plečnice **sin.:** cartilago scapulae, **rastni** ~ hrustanec med kostnim okrajkom in telesom kosti, iz katerega raste kost v dolžino **sin.:** metafizni hrustanec, cartilago physialis, **rebrni** ~ hrustanec, ki povezuje koščene dele rebr s prsnico **sin.:** cartilago costalis, **sapnikov** ~ hrustanec, ki tvori več zaporednih hrustančnih obročkov (vzdržuje sapnik prehodni) **sin.:** sapnikov obroček, cartilago trachealis, **sklepni** ~ tanka plast navadno hialine hrustančevine na površju kostnega okrajka v sklepu **sin.:** cartilago articularis, **ščitasti** ~ največji grlni hrustanec, sestavljen iz dveh povezanih ploščic, ki od strani in od spodaj zapira votlino grla **sin.:** cartilago thyroidea, **uheljni** ~ elastični hrustanec v uhlju **sin.:** cartilago auricularae **SIN.:** cartilago

hrúškast -a -o podoben hruški:

~a mišica

SIN.: piriformen, piriformis

Ht [haté] okr. hematokrit

Hucho [húho] rod sladkovodnih rib iz poddružine postrvi:
 ~ **húcho** sulec

húd -a -o ki se pojavlja v visoki stopnji, v močni obliki:
 ~a bolezen, ~a gniloba čebelje zalege, ~a telesna poškodba **SIN.:** gravis

humán -a -o človeški (1):

~a medicina, ~i virus

humeralis -e [humerális] nadlahtničen

humerus -i m [húmerus] nadlahtnica:

artéria circumfléxa ~i caudális, artéria circumfléxa ~i craniális, articulatio ~i, cáput ~i, cóllum ~i, epicóndylus ~i, ligaméntum transversum ~i, músculus articuláris ~i, tróchlea ~i

humidus -a -um [húmidus] vlažen:
 gangraéna ~a, rhónci ~i

humor -oris m [húmor -óris] **1.** vodica:

~ **aquósus** prekatna vodica

2. vlaga

humorálen -lna -o nanašajoč se na telesno tekočino:

~a imunost, ~a obramba, ~o protitelo, ~a medicina

HUS [hauès] krat. hemolitični uremični sindrom

husky -ja m [háski] pasma psa z gosto sivo belo dlako in modrimi očmi

hyalineus -a -um [hijalíneus] hialin (2):
 degenerátio ~a

hyalinosis -is ž [hijalinózis] hialina degeneracija

Hyalomma [hijalóma] rod klopotov iz družine Ixodidae, razširjenih predvsem v severni Aziji, Indiji in južni Evropi (prenašalci patogenih prazivali)

hydraemia -ae ž [hidrémija] krvna vodenica

hydrargyrismus -i m [hidrargirízmus] merkuralizem

hydrarthros -i s [hidrártros] hidrartros

hydrarthrosis -is ž [hidrartrózis] sklepna vodenica

hydrocele -es ž [hidrocéle] hidrokela

hydrocephalia -ae ž [hidrocefálja] hidrocefalija

hydrocephalus -i m [hidrocéfalus] hidrocefalus

hydrochloricus -a -um [hidroklórikus] klorovodikov:
 ácidum ~um, ácidum ~um concentrátum

hydrometra -ae ž [hidrométra] hidrometra

hydromyelia -ae ž [hidromijelija] hidromielija

hydronephros -i m [hidronéfros] hidronefros

hydronephrosis -is ž [hidronefrózis] uronefroza

hydropericarditis -idis ž [hidroperikardítis] hidroperikarditis

hydropericardium -ii s [hidroperikárdijum] osrčnikova vodenica

hydroperitoneum -i s [hidroperitónejum] trebušna vodenica

hydrophobia -ae ž [hidrofóbija] hidrofobija

hydrophthalmos -i m [hidroftálmus] hidroftalmus

hydropicus -a -um [hidrópikus] vodeničen:
 degenerátio ~a

hydrops -pis m [hídrops] hidrops

H

hydrosalpinx -gis ž [hidrosálpinks] hidrosalpink

hydrothorax -acis m [hidrotóraks -ácis] prsna vodenica

hydroureter -eris m [hidroureter -êris] uroureter

hygroma -atis s [higróma] higrom:
~ **cubitále** komolčna bula

Hylochoerus [hiloêrus] rod sodoprstih kopitarjev iz družine prašičev:
~ **meinertzháeni** orjaška gozdna svinja

hymen -en-*s* m [hímen] himen:
~ **imperforátus** nepretrgani himen

Hymenolepididae [hímenolepíde] družina psevdofilidnih trakulj iz reda Cyclophillidea z rodod *Hymenolepis*, ki zajedajo predvsem glodavce

H **hymenolepiosis** -is ž [hímenolepijózis] himenolepijoza

Hymenolepis [hímenolépis] rod ciklofilidnih trakulj iz družine Hymenolepididae, ki zajedajo predvsem pri podganah

Hymenoptera [hímenóptera] kožekrilci

hoyoideus -a -um [hijóideus] v zvezi:
ó*s* -um

Hyoscyamus [hijoscíamus] rod razhudnikov:
~ **níger** črni zobnik

Hyostrogilus [hijostróngilus] rod nematodov:
~ **rúbidus** nematod, ki zajedava v želodcu prašičev

hypacusis -is ž [hipakúzis] naglušnost

hypoesthesia -ae ž [hipestézia] hipestezija

hyperaemia -ae ž [hiperémija] hiperemija:
~ **actíva** aktivna hiperemija, ~ **arteriális** aktivna hiperemija, ~ **passíva** pasivna hiperemija, ~ **venósa** zastojna hiperemija, ~ **venósa e stási** zastojna hiperemija

hyperaesthesia -ae ž [hiperestézia] hiperestezija

hyperbilirubinaemia -ae ž [hiperbilirubinémija] hiperbilirubinemija

hyperchromasia -ae ž [hiperkromázija] hiperkromazija

hyperchromia -ae ž [hiperkrómija] hiperkromija

hyperdactylia -ae ž [hiperdaktílija] hiperdaktilija

hyperemesis -is ž [hiperémezis] hiperemeza

hyperhidrosis -is ž [hiperhidrózis] hiperhidroza

Hypericum perforatum [hipèrikum perforátum] šentjanževka

hyperkeratosis -is ž [hiperkeratózis] hiperkeratoza

hypermastia -ae ž [hipermástija] hipermastija (1)

hyperodontia -ae ž [hiperodóntija] hiperodontija

hyperostosis -is ž [hiperostózis] hiperostoza

hyperplasia -ae ž [hiperplázija] hiperplazija

hyperplasticus -a -um [hiperplástikus] hiperplastičen:
inflammátio ~a

hyperpnea -ae ž [hiperpnéja] hiperpneja

hyperptyalismus -i m [hiperptialízmus] hipersalivacija

hyperregeneratio -onis [híperregenerácijo -ónis] hiperregeneracija

hypersalivatio -onis ž [hipersalivácijo -ónis] hipersalivacija

hypersialosis -is ž [hipersijalózis] hipersalivacija

hypersplenismus -i m [hipersplenízmus] hipersplenizem

hypertensio -onis ž [hiperténzijo] visok krvni tlak:

~ **álta** visok krvni tlak, ~ **arteriális** arterijska hipertenzija, ~ **renális** ledvična hipertenzija

hyperthermia -ae ž [hipertérmija] hipertermija

hyperthyroidismus -i m [hipertirojidízmus] hipertiroidizem

hypertonia -ae ž [hipertónija] **1.** hipertonija (1)
2. visok krvni tlak

hypertrophia -ae ž [hipertrófija] hipertrofija:
~ **córdis** hipertrofija srca, ~ **vicária** kompenzacijska hipertrofija

hypertrophicus -a -um [hipertrófikus] hipertrofičen:
inflammátio ~a

hyperuricaemia -ae ž [hiperurikémija] hiperurikemija

hypervolemia -ae ž [hipervolémija] hipervolemija

hyphema -atis s [hiféma] hifema

Hypomycetes [hifomicétes] plesni

hypochromasia -ae ž [hipokromázija] hipokromazija

hypochromatosis -is ž [hipokromatózis] hipokromatoza

hypochromia -ae ž [hipokrómija] hipokromazija

Hypoderma [hipodérma] rod zoljev iz družine Oestridae, katerih ličinke zajedajo v podkožju na hrstu goveda:
~ **bóvis** goveji zolj

hypodermis -idis ž [hipodérmis] podkožje

hypodontia -ae ž [hipodóncija] hipodontija

hypogamaglobulinaemia -ae ž [hipogámaglobulinémija] hipogamaglobulinemija

hypogastricus -a -um [hipogástrikus] zatrebušen:
nervus ~

hypogastrium -ii s [hipogástrijum] zatrebušje

hypoglossus -a -um [hipoglósus] podjezičen:
nervus ~

hypoglycaemia -ae ž [hipoglikémija] hipoglikemija
hypognathia -ae ž [hipognátija] hipognatija
hypomastia -ae ž [hipomástija] hipomastija
hypophysarius -a -um [hipofizárijus] hipofizen
hypophysialis -e [hipofizjális] hipofizen
hypophysis -is ž [hipofizis] hipofiza
hypopituitarismus -i m [hipopitujitarízmus] hipopituitarizem
hypoplasia -ae ž [hipoplázija] hipoplazija:
 ~ **ovárii** hipoplazija jajcnika, ~ **rénis** hipoplazija ledvice, ~ **úteri** hipoplazija maternice
hypoplasticus -a -um [hipoplástikus] hipoplastičen:
 anaémia ~a
hypoptyalismus -i m [hipoptijalízmus] hiposalivacija
hypopyon -i s [hipópijon] hipopij
hyporegenerativus -a -um [hiporegeneratívus] hiporegenerativen:
 anaémia ~a
hyposalivatio -onis ž [hiposaliváció -ónis] hiposalivacija
hypospadija -ae ž [hipospádija] hipospadija
hyposphagma -ae ž [hipospáfagma] hipospagma
hypostasis -is ž [hipostázis] hipostaza
hypostaticus -a -um [hipostátikus] hipostatičen:
 pneumónia ~a
hypotensio -onis ž [hipoténzijo -ónis] hipotenzija:
 ~ **arteriális** arterijska hipotenzija
hypothalamicus -a -um [hipotalámikus] hipotalamičen
hypothalamus -i m [hipotalamus] hipotalamus
hypothermia -ae ž [hipotêrmija] hipotermija
hypothyroidismus -i m [hipotiroidízmus] hipotiroidizem
hypothyrosis -is ž [hipotirózis] hipotiroidizem
hypotonia -ae ž [hipotónija] **1.** hipotonija (1)
2. hipotonija (2):
 ~ **óculi** hipotonija očesa
hypovolemia -ae ž [hipovolémija] hipovolemija
hypoxaemia -ae ž [hipoksémija] hipoksemija
hysterectomia -ae ž [histerektómija] histerektomija:
 ~ **abdominális** abdominalna histerektomija,
 ~ **vaginális** vaginalna histerektomija
hysteropathia -ae ž [histeropátija] histeropatija

I [í] **1.** zn. (intermediate) v zvezi:
 kolonija ~

2. zn. (izotropen) v zvezi:

pas ~

3. okr. izolevcin

4. okr. (dens incisivus) sekalec

5. simb. (Iodum) jod

IAK [iaká] krat. (infekciozna anemija kopitarjev)
 kužna malokrvnost kopitarjev

iater -tros m [jatêr -tròs] zdravnik

iátrika -e ž zdravilstvo

iatrogén -a -o nastal v zvezi z zdravniškim
 posegom:

~i prenos bolezni

iatrokemija -e ž nauk, ki uči, da sloni delovanje
 zdravil zgolj na kemičnih procesih v organizmu

iatrologija -e ž veda, ki proučuje medicino

Ibn Sina [ibn sína] Avicenna

IBR [ibeèr] krat. infekciozni bovini rinotraheitis

IBR/IPV [ibeèr/ipevé] krat. (infekciozni bovini
 rinotraheitis/infekciozni pustulozni
 vulvovaginitis) v zvezah:

vakcina proti ~, virus ~

ichthyosis -is ž [ihtijózis] ihtioza

icterus -i m [ikterus] ikterus:

~ **ex obstructióne** obstrukcijski ikterus,

~ **haemolyticus** hemolitični ikterus, ~ **hepáticus**

jetrni ikterus, ~ **neonatórum** ikterus

novorojencev, ~ **obstructivus** obstrukcijski

ikterus, ~ **parenchymátosus** jetrni ikterus

ictus -a -um [iktus] vboden:

vúlnus ~um

ictus -us m [iktus] **1.** udar (1):

~ **soláris** sončarica

2. udar (2):

~ **córdis** srčni utrip

ID [idé] **1.** krat. infektivna doza

2. krat. inhibitorna doza

id. [idé] okr. (intraderno) v kožo

idéntičen -čna -o popolnoma enak:

~i sev mikroorganizma

identificirati -am dov. in nedov. ugotoviti in potrditi
 enakost: ~ mikroorganizem

identifikácija -e ž v zvezi:

~ **živali** razpoznavanje, sledenje živali na
 podlagi oznake iz centralnega registra, vgrajene
 npr. v mikročip, ušesno znamko

idiogram -a m diagram ali fotokopija kariotipa

idiopátičen -čna -o ki nastane iz neznanega vzroka ali neodvisno od drugih bolezni:

~i edem

SIN.: idiopatski

idiopatija -e ž samonikla bolezen brez znane etiologije

SIN.: idiopatska bolezen

idiopátski -a -o idiopatičen:

~a bolezen

idiosinkrazija -e ž nenormalna, individualna preobčutljivost za določene snovi: ~ za beljak, ~ za fagopirin

idiotíp -a m **1.** genotip (1)

2. vsi idiotopi na molekuli protitelesa

idiotóp -a m mesto na molekuli protitelesa za vezanje s specifičnim antigenom

IE [ié] krat. (internacionalna enota) mednarodna enota

IFN [iefèn] okr. interferon

Ig [igé] okr. imunoglobulin

IgA [igeá] okr. imunoglobulin A

IgD [igedé] okr. imunoglobulin D

IgE [igeé] okr. imunoglobulin E

IgG [igegé] okr. imunoglobulin G

igla -e ž podolgovat, tanjši, votel ali poln, na enem koncu zašiljen, navadno kovinski instrument za odvzem ali vbrizgavanje tekočin, za šivanje tkiva, za jemanje biopsijskih vzorcev tkiva, za akupunkturo:

akupunkturna ~ igla za akupunkturo,

aspiracijska ~ dolga votla igla za odvzem tekočine iz telesne votline ali tkiva iz organov, **atravmatska** ~ kirurška igla brez ušesa, s pritrjeno nitjo, ki omogoča šivanje z zelo majhno okvaro tkiva, **biopsijska** ~ votla igla s široko svetlino in ostrimi vbojnimi robovi za odvzem tkiva za biopsijo, **cepilna** ~ votla igla, ki se pritrdi na brizgalko **sin.:**

injekcijska igla, **infuzijska** ~ navadno plastična igla, ki se vstavi v veno za dajanje infuzij, **injekcijska** ~ cepilna igla, **kirurška** ~ igla z ušesom za vdevanje kirurške niti za šivanje ran, **punkcijska** ~ igla za punkcijo

íglar -ja m šilar

IgM [igeèm] okr. imunoglobulin M

ignoti nulla curatio morbi [ignóti nula kurácijo mórbí] neznane bolezni se ne da zdraviti

IHA [ihaá] okr. inhibicija hemaglutinacije

íhor -ja m krvavkast, gnojni eksudat ulkusa

íhoréja -e ž obilno izločanje krvne plazme ali redkega gnojnega eksudata

íhorózen -zna -o smrdeč zaradi gnitja:

~a rana

ihtiól -a m gosta, katranu podobna tekočina mineralnega izvora za lokalno zdravljenje kože in podkožja (z močnim neprijetnim vonjem)

ihtiólen -lna -o nanašajoč se na ihtiol:

~o mazilo

ihtiologija -e ž riboslovje

ihtiotoksin -a m toksin, ki ga izločajo nekatere vrste rib

ihtiotoksizem -zma m zastrupitev z ihtiotoksinom

ihtióza -e ž nevnetna kožna bolezen s čezmernim roženenjem in luščenjem vrhnjice

SIN.: ribja koža, ichthyosis

ikozaédričen -čna -o omejen z dvajsetimi enakostraničnimi trikotniki:

~a simetrija virusa, ~i virus

ikra -e ž v zvezdi:

ribja ~ jajčece, ki ga odloži ribja samica v vodo **sin.:** ribje jajčece

íkrav -a -o ki ima ikre:

~a riba

íkrica -e ž ličinka pri ciklofilidnih trakuljah (npr. cisticerkus, mehurnjak)

íkríčav -a -o ki ima ikrice:

~o meso

íkríčavost -i ž cisticerkoza

íkrnica -e ž riba, ki odlaga ikre

íksast -a -o podoben črki X:

~e noge, ~a stoja

PRIM.: oksast

íksodiáza -e ž iksodoza

íksodóza -e ž infestacija s klopi iz družine Ixodidae

SIN.: iksodiaza, ixodiasis, ixodosis

íktêričen -čna -o nanašajoč se na ikterus:

~a sluznica

SIN.: zlateničen

íkterus -a m rumeno obarvanje kože, sluznic, beločnice in drugih tkiv ter telesnih tekočin z žolčnimi pigmenti:

hemolitični ~ ikterus zaradi pospešenega razkroja eritrocitov (npr. pri babeziozi) **sin.:** icterus haemolyticus, **hepatični** ~ jetrni ikterus, **holestatski** ~ ikterus zaradi zastoja žolča, **jetrni** ~ ikterus zaradi okvare hepatocitov **sin.:** hepatični ikterus, icterus hepaticus, icterus parenchymatosus, **latentni** ~ ikterus zaradi povečane koncentracije bilirubina v krvi, ko tkiva še niso obarvana **sin.:** subklinični ikterus, ~ **novorojencev** fiziološki ikterus pri novorojenih mladičih različnih živalskih vrst, zlasti pri pujskih in žrebetih **sin.:** icterus neonatorum, **obstrukijski** ~ ikterus zaradi zapore odvajanja žolča **sin.:** icterus obstructivus, icterus ex obstructione, **okluzivni** ~ ikterus zaradi

okluzije žolčevodov (npr. z žolčnimi kamni, zajedavci), **retencijski** ~ ikterus zaradi oviranega ali prekinjenega izločanja žolča pri zožitvi ali zamašitvi žolčevodov z žolčnimi kamni ali črevesnimi zajedavci, **subklinični** ~ latentni ikterus

SIN.: zlatenica, icterus

iktus -a m **1.** udar (1):

električni ~ električni udar

2. udar (2):

srčni ~ srčni utrip

II [ièl] okr. interlevkin

Ile [ielé] okr. izolevcin

ilectomia -ae ž [ilejektómija] ileektomija

ileektomija -e ž kirurška odstranitev vitega črevesa

SIN.: ilectomia

ileítis -a m vnetje vitega črevesa

ileocaecalis -e [ileocekális] ileocekalen:

óstium ~e, válva ~

ileocekálen -lna -o nanašajoč se na vito in slepo črevo:

~a guba, ~o ustje

SIN.: ileocaecalis

ileocolicus -a -um [ileokólikus] ileokoličen:

artéria ~a

ileocolitis -idis ž [ileokolítis] ileokolitis

ileokóličén -čna -o nanašajoč se na vito in debelo črevo:

~a arterija

SIN.: ileocolicus

ileokolitis -a m vnetje vitega in debelega črevesa

SIN.: ileocolitis

ileostóma -e ž kirurško narejena odprtina na vitem črevesu skozi trebušno steno

SIN.: ileostoma (lat.)

ileostoma -atis s [ileostóma] ileostoma

ileum -i s [ílejum] vito črevo

ileus -a m delno ali popolnoma prekinjen pretok črevesne vsebine z znaki bolečine v trebuhu, bruhanjem in prenehanjem izločanja fecesa in flatusa:

mehanski ~ ileus zaradi mehanske zapore črevesa (npr. rast novotvorbe v trebušni votlini) ali v črevesu (npr. klopčič zajedavcev, svitek hrane) **sin.:** obstrukcijski ileus, ileus ex obstructione, ileus mechanicus, **obstrukcijski** ~ mehanski ileus, **obturacijski** ~ ileus zaradi zamašitve **sin.:** ileus ex obturatione, **okluzivni** ~ ileus zaradi okluzije cevastega ali votlega organa **sin.:** ileus oclusivus, **paralični** ~ ileus zaradi paralize črevesnega segmenta **sin.:** ileus paralyticus, **spastični** ~ ileus zaradi krča črevesne stene na določenem mestu **sin.:** ileus spasticus, **strangulacijski** ~ ileus

zaradi strangulacije ali volvulusa črevesa na določenem mestu **sin.:** ileus e strangulatione **SIN.:** črevesna obstrukcija, črevesna zapora, intestinalna obstrukcija, ileus (lat.)

ileus -i m [ílejus] ileus:

haemomelásma ~i

~ **ex obstructione** mehanski ileus, ~ **ex obturatione** obturacijski ileus, ~ **occlusivus** okluzivni ileus, ~ **mechánicus** mehanski ileus, ~ **paralyticus** paralični ileus, ~ **spasticus** spastični ileus, ~ **e strangulatione** strangulacijski ileus

iliacus -a -um [ilijakus] črevničen:

artéria circumfléxa ~a profúnda, artéria ~a extérna, artéria ~a intérna, crista ~a, lymphonódi ~i, músculus ~, tuberósitas ~a, véna ~a commúnis, véna ~a extérna, véna ~a intérna

iliocostalis -e [ilijokostális] črevnično-rebrn:

músculus ~

iliohypogastricus -a -um [ilijohipogástrikus]

črevnično-zatrebušen:

nêrvus ~

ilioinguinalis -e [ilijoiingvinális] črevnično-dimeljski:

nêrvus ~

ililumbalis -e [ilijolumbális] črevnično-ledven:

artéria ~

iliopágus -a m dvojčka, zraščena v predelu ledij

SIN.: iliopagus (lat.)

iliopagus -i m [ilijopágus] iliopagus

iliopsoas -atis m [ilijopsóas] v zvezi:

músculus ~

ilirski -a -o v zvezi:

~ ovčar

ilium -ii s [ílijum] črevnica:

ála óssis ~i, ós ~i

Iltovirus [íltovírus] rod herpesvirusov iz poddružine Alphaherpesvirinae, v katerem je virus infektivnega laringotraheitisa perutnine

im. [ièm] okr. (intramuskularno) v mišico

imágo -a m odrasla, spolno zrela razvojna stopnja žuželk

imbibicija -e ž prepojitev s tekočino: ~ s

hemoglobinom

~ **tampona** prepojitev tampona (npr. s krvjo,

krvno plazmo, z gnojnim eksudatom)

imé -na s v zvezah:

generično ~ nezaščiteno ime zdravila, ki se navadno nanaša na kemično zgradbo, **trivialno** ~ nesistematsko ime za kemično spojino ali encim, ki se pogosto uporablja v stroki, **zaščiteno** ~ ime zdravila ali zdravilnega pripomočka, ki mu ga da proizvajalec in se ne sme posnemati

imerzija -e ž potopitev objektivna mikroskopa in preparata v določeno tekočino (navadno cedrovo olje), da bi se izboljšala ločljivost slike: mikroskopiranje z ~o

imerzijski -a -o nanašajoč se na imerzijo:
~ objektiv, ~o olje, ~a tekočina

imigracija -e ž **1.** gastrulacija, pri kateri nastaja endoderm s prehajanjem celic blastoderma v blastocel

2. v zvezi:

~ **genov** vnašanje genov v populacijo živalske vrste s križanjem živali iste vrste

imín -a m organska spojina, ki vsebuje skupino =NH

immaturus -a -um [imatúrus] nezrel:
fétus ~, neonátus ~, pártus ~

imobilen -lna -o negibljiv:
~i sklep

imobilizacija -e ž preprečitev gibanja telesa ali dela telesa (npr. z opornico, mavčno obvezo ali osteosintezo pri kostnih zlomih): ~ okončine, ~ sklepa, mavčna ~

imobilizacijski -a -o nanašajoč se na imobilizacijo:
~a obveza, ~a opornica

imobiliziran -a -o ki mu je onemogočeno gibanje:
~a okončina, ~i sklep

impactus -a -um [impáktus] zagoden:
déns ~, fractúra ~a

impákcija -e ž zamašitev, zagozditev (npr. paraanalnih vrečk pri psu, jajcevodov pri ptičih):
fekalna ~ impakcija vsebine v črevesju (predvsem pri rastlinojedih)

impaktiran -a -o zagozden:
~a fraktura, ~i zlom, ~i zob

impar -paris [ímpar -páris] neparen (1):
ligaméntum sesamoídeum distále ~, véna ~

imperfectus -a -um [imperféktus] nepopoln:
epithéliogénésis ~a, osteogénésis ~a

imperforatus -a -um [imperforátus] **1.** neperforiran:
ánus ~
2. nepretrgan:
hýmen ~

impetiginózen -zna -o krastav:
~i izpuščaj

impetigo -a m vnetje kože, ki ga povzročajo navadno stafilokoki, pri katerem se pojavijo gnojni mehurčki in kraste (predvsem pri pujskih)
SIN.: krastavost, sajavost, impetigo (lat.)

impetigo -inis ž [impetígo] impetigo

implantacija -e ž **1.** vgraditev lastnega organa ali tkiva na drugo mesto v telesu

SIN.: vsaditev (1)

2. vgraditev tuje (navadno umetne) snovi v telo:
~ umetne srčne zaklopke

SIN.: vsaditev (2)

3. nidacija

implantát -a m vsadek

implantíran -a -o z operacijo dan, nameščen v telo: ~a umetna srčna zaklopka

impoténca -e ž nezmožnost samca, da bi dosegel erekcijo za uspešen koitus:

ejakulacijska ~ impotenca, pri kateri samec ne more ejakulirati, **erekcijska** ~ impotenca zaradi slabe erekcije penisa

SIN.: impotentia

impotentia -ae ž [impoténcija] impotenca

impotentia coeundi [impoténcija koeúndi] impotenca zaradi patoloških sprememb na spolovilih

impotentia generandi [impoténcija generándi] splošna spolna nezmožnost samca za erekcijo in oploditev

impotentia totalis [impoténcija totális] popolna nezmožnost za spolno občevanje in oploditev

impregnacija -e ž **1.** prodiranje semenčic v jajčece
2. prepajanje, npr. tkiva, z netopnimi kovinskimi solmi za proučevanje mikroskopske ali citoskopske zgradbe:

~ **po Levaditiju** impregnacija histoloških rezin s srebrom pri preiskavi na spirohete, ki se obarvajo črno

impresija -e ž **1.** plitva, široka vboklina na kosti ali drugem delu telesa ali organa:

~ **možganskih vijug** vboklina na notranji strani lobanje zaradi pritiska možganskih girusov

SIN.: impressio

2. udrtnina

impresijski -a -o ki je posledica udrtine:

~a fraktura, ~ zlom

SIN.: impressivus

impressio -onis ž [imprérsijo -ónis] impresija (1)

impressivus -a -um [impresívus] impresijski:
fractúra ~a

imprimíran -a -o vtisnjen, pomaknjen navznoter:
~i kostni fragment, ~i kostni odlomek

impúlz -a m dražljaj, ki nastane znotraj organizma:

srčni ~ akcijski potencial, ki prihaja iz prevodnega sistema srca, **živčni** ~ akcijski potencial, ki se širi po nevronu

imún -a -o zaščiten, zavarovan pred kužno boleznijo s specifično ali nespecifično obrambo: ~a žival

imunizacija -e ž postopek, s katerim postane organizem imun:

aktivna ~ imunizacija, s katero postane organizem imun tako, da sam proizvaja protitelesa (npr. po vakcinaciji ali med kužno boleznijo), **pasivna** ~ imunizacija, s katero postane organizem imun tako, da sprejme protitelesa (npr. z antiserumom)

imunizacijski -a -o nanašajoč se na imunizacijo:
~ postopek

imúnoadherenca -e ž adherenca celic na podlagi
imunskih pojavov
SIN.: imunska adherenca

imúnoádjувans -a m spodbujevalec imunskega od-
ziva, ki nespecifično pospešuje učinek vakcinacije

imúnoadsorbènt -ènta m antigen, ki se uporablja
za adsorpcijo protiteles, specifičnih za ta
antigen, da se odstranijo nezaželeni protitelesi
iz antiseruma

imunoblást -a m imunsko aktiviran limfocit B ali
T, ki se odziva na antigen
SIN.: limfoblast (2)

imunocit -a m limfocit T

imúnocitokemija -e ž citokemija, ki proučuje
zgradbo celic z imunološkimi metodami

imúnocitologija -e ž veja citologije, ki proučuje
delovanje celic pri imunosti

imunocitóm -a m novotvorba iz
imunokompetentnih celic

imúnodeficiénca -e ž pomanjkanje ali
nepravilnost v imunskem sistemu, bodisi pri
tvorbi protiteles ali v limfocitih T ali pri obeh

imúnodeficiten -tna -o pri katerem je imunski
odziv pomanjkljiv ali nepravilen: ~i organizem

imúnodifuzija -e ž pronicanje protiteles oziroma
antigena v poltekočem agarju (pri pozitivni
reakciji nastane precipitacijska črta)
SIN.: imunska difuzija

imúnodifuzijski -a -o nanašajoč se na
imunodifuzijo:
~ test

imúnoelektroforéza -e ž ločevanje antigenov
(npr. serumskih beljakovin) z elektroforezo,
nato z imunodifuzijo

imúnofluorescénca -e ž fluorescenca, pri kateri
je protitelo označeno s fluorokromom:
direktna ~ imunofluorescenca, pri kateri se
s fluorokromom označenimi protitelesi
ugotavlja antigen (npr. povzročitelj kužne
bolezni), **indirektna** ~ imunofluorescenca, pri
kateri se neoznačeno specifično protitelo
veže na sestavino celice (antigena), nanj pa
se veže s fluorokromom označeni homologi
antigamaglobulin
SIN.: imunska fluorescenca

imúnofluorescénčen -čna -o nanašajoč se na
imunofluorescenca:
~i test

imunogén -a m 1. snov, ki spodbudi v organizmu
humoralno ali celično imunost, ne pa imunske
tolerance
PRIM.: tolerogen
2. imunogeni mikroorganizem

imunogén -a -o ki je sposoben spodbuditi v
organizmu imunski odziv:
~i mikroorganizem

imunogénost -i ž sposobnost snovi, da spodbudi
imunski odziv

imúnoglobulín -a m molekula serumske
beljakovine, predvsem globulin gama, nastala
v organizmu pod vplivom raznih antigenov,
sestavljena iz dveh identičnih lahkih in
dveh identičnih težkih verig, povezanih z
disulfidnimi vezmi, ki postane protitelo in se
pojavlja v petih razredih (IgA, IgD, IgE, IgG in
IgM):

konstantni deli ~ov, lahka veriga ~a, težka veriga ~a,
varijabilni deli ~a

dimerni ~ imunoglobulin, sestavljen iz
dveh monomernih imunoglobulinov (npr.
imunoglobulin A), **kolostralni** ~ imunoglobu-
lin v mleku, ki ga tvori breja samica pod
vplivom določenih antigenov, **monomerni** ~
osnovna enota molekule imunoglobulina,
ki ima obliko črke Y in je sestavljena iz dveh
težkih in dveh lahkih verig imunoglobulina
(npr. imunoglobulin G) **SIN.:** monomer (2),
pentamerni ~ imunoglobulin, sestavljen iz
petih monomernih imunoglobulinov (npr.
imunoglobulin M)

SIN.: imunski globulin gama

OKR.: Ig

imúnoglobulín A -a A m razred dimernih
imunoglobulinov, ki so predvsem na sluznicah,
v sline, solzah, črevesni vsebini, manj pa v
krvi (predstavljajo glavno specifično obrambo
sluznic)

OKR.: IgA

imúnoglobulín D -a D m razred monomernih
imunoglobulinov, ki so predvsem na površini
limfocitov kot receptorji antigena

OKR.: IgD

imúnoglobulín E -a E m razred monomernih
imunoglobulinov, ki so vezani na bazofilne
levkocite in tkivne bazofilne levkocite in so
udeleženi pri takojšnjih preobčutljivostnih
reakcijah in imunskih reakcijah pri zajedav-
skih invazijah

SIN.: anafilaktin, reagin, senzibilizir

OKR.: IgE

imúnoglobulinemija -e ž prisotnost immu-
oglobulinov v krvi

imúnoglobulín G -a G m razred monomernih
imunoglobulinov, ki so predvsem v krvi in
predstavljajo glavno humoralno obrambo
organizma

OKR.: IgG

imúnoglobulín M -a M m razred pentamernih
imunoglobulinov, ki so predvsem sestavni del
humoralne obrambe organizma

OKR.: IgM

imúnoinkompeténten -tna -o ki nima sposobnosti razviti imunskega odziva po stiku z antigenom

PRIM.: imunokompetenten

imúnokompeténca -e ž zmožnost organizma za imunski odziv

SIN.: imunska kompetenca, imunska zmožnost

imúnokompeténten -tna -o sposoben razviti imunski odziv:

~e celice

PRIM.: imunoinkompetenten

imunologija -e ž veda, ki proučuje imunske pojave:

hibridomna ~ veja imunologije, ki uporablja hibridomno tehnologijo

imunolóški -a -o nanašajoč se na imunologijo: ~a metoda, ~a tehnika

imúnomodulácija -e ž naravnava imunskega odziva na želeno raven

PRIM.: imunosupresija, imunotoleranca

imúnopatija -e ž vsak nenormalen imunski odziv (npr. pomanjkljiv imunski odziv, avtoimunost)

imúnopatologija -e ž veda, ki proučuje patološke pojave pri imunopatiji

imúnoprecipitácija -e ž precipitinska reakcija

imúnoprofiláksa -e ž preprečevanje bolezni z aktivno ali pasivno imunizacijo

imúnoproliferatívén -vna -o nanašajoč se na proliferacijo celic imunskega sistema: ~i proces

imúnoreaktivnost -i ž sposobnost za imunsko reakcijo

imúnost -i ž odpornost organizma proti določeni kužni bolezni:

aktivna ~ imunost, pridobljena z vakcinacijo ali s tem, da organizem preboli kužno bolezen, **akvirirana** ~ pridobljena imunost, **antitoksična** ~ imunost proti toksinom, **celična** ~ imunost, ki jo posredujejo imunokompetentni limfociti T s sproščanjem limfokinov ali z neposrednim citotoksičnim delovanjem **sin.:** tkivna imunost, **humoralna** ~ imunost, ki jo posredujejo protitelesa v krvi, limfi in drugih telesnih tekočinah, **infekcijska** ~ premunicija, **intrauterina** ~ imunost, ki se prenese z matere na plod v maternici, **kolostralna** ~ imunost, ki jo pridobi novorojenec z zaužitjem mleživa, v katerem so kolostralni imunoglobulini, **naravna** ~ imunost, ki je posledica genetskih značilnosti organizma (npr. imunost goveda proti virusu prašičje kuge), **navzkrižna** ~ imunost proti več povzročiteljem kužnih bolezni, **nespecifična** ~ imunost, pri kateri delujejo mehanizmi, ki odstranjujejo tuje in potencialno škodljive makromolekule, mikroorganizme ali mnogočlenarje z lizocimom, interferoni in anatomskimi

barierami, **pasivna** ~ imunost, pridobljena z dajanjem imunskega seruma, z mleživom ali z dajanjem aktiviranih limfocitov drugega imunskega osebka, **podedovana** ~ imunost, pogojena z dedno zasnovo organizma, **pridobljena** ~ imunost, ki jo organizem pridobi po rojstvu **sin.:** akvirirana imunost, **prirojena** ~ imunost, ki jo ima organizem že ob rojstvu, **specifična** ~ imunost proti določenemu antigenu (proti določeni kužni bolezni), **tkivna** ~ celična imunost, **transplantacijska** ~ imunski odziv na homologni presadek, **umetna** ~ imunost, pridobljena z aktivno ali pasivno imunizacijo

imúnostimulácija -e ž stimulacija imunskega odziva z nesorodnim antigenom (npr. z vakcino BCG, levamizolom)

imúnostimuláns -a m antigen, ki stimulira imunski odziv

imúnosupresija -e ž umetno zmanjšanje imunskega odziva

SIN.: imunska supresija

PRIM.: imunomodulacija, imunotoleranca

imúnosupresíven -vna -o ki zavira ali blaži imunski odziv:

~o sredstvo, ~a terapija, ~o zdravljenje

imúnoterápija -e ž zdravljenje z antiserumom ali z vakcino

imúnotoleránca -e ž specifična nereaktivnost imunskega sistema organizma proti določenemu antigenu, ki je rezultat predhodnega stika s to vrsto antigena

SIN.: imunska toleranca

PRIM.: imunomodulacija, imunosupresija

imúnski -a -o nanašajoč se na imunost: encimski ~ test, ~a adherenca, ~a difuzija, ~a fluorescenca, ~ globulin gama, ~a kompetenca, ~ kompleks, ~ mehanizem, ~ odziv, ~a odzivnost, ~ opsonin, ~a pomanjkljivost, ~a reakcija, ~ reaktant, ~ serum, ~ sistem, ~a supresija, ~a toleranca, ~a zmožnost, pridobljena ~a pomanjkljivost, sekundarni ~ odziv, sindrom mačje pridobljene ~e pomanjkljivosti, sindrom opičje pridobljene ~e pomanjkljivosti, virus sindroma mačje pridobljene ~e pomanjkljivosti, virus sindroma opičje pridobljene ~e pomanjkljivosti

inadekváten -tna -o neprimeren, neustrezen: ~o zdravljenje

inaktivácija -e ž uničenje biološko aktivne snovi s segrevanjem ali z drugimi fizikalnimi ali kemičnimi sredstvi: ~ **seruma** uničenje komplementa v krvnem serumu s segrevanjem (30 minut pri 56 °C)

inaktíven -vna -o nedelujoč, nedejaven: ~a tuberkuloza

inaktivíran -a -o ki ima uničeno kako biološko aktivnost: ~a bakterija, ~i serum, ~a vakcina, ~i virus

inaktivnost -tna -o v zvezi:

~a atrofija

inanicija -e ž huda telesna oslabeledost zaradi neustrezne ali nezadostne prehrane

SIN.: inanitio

inanicijski -a -o nanašajoč se na inanicijo:

~a atrofija, ~ edem

inanitio -onís ž [inanícijo -ónis] inanicija:

atróphia ex ~e, oedéma ex ~e

inaparénten -tna -o nezaznaven, skrit:

~a infekcija, ~a okužba, ~i potek bolezni

inapeténcia -e ž neješčnost

inapeténten -tna -o neješč: ~a žival

inbríd -a m križanec

inbrídácija -e ž parjenje domačih živali v bližnjem krvnem sorodstvu

incapsulatio -onís ž [inkapsulácijo -ónis]

inkapsulacija

incapsulatus -a -um [inkapsulátus] inkapsuliran:

abscessus ~

incarceratio -onís ž [inkarcerácijo -ónis]

ukleščenje:

~ **hêmia**e ukleščenje kile, ~ **intestini** ukleščenje črevesa

incarceratus -a -um [inkarcerátus] ukleščen:

hêmia ~a

incarnatio -onís ž [inkarnácijo -ónis] vraščanje

incertus -a -um [incêrtus] negotov:

prognósis ~a

incést -a m parjenje v najožjem krvnem sorodstvu (npr. med bratom in sestro, med materjo in sinom, med očetom in hčerjo)

SIN.: incestno parjenje, krvoskrunstvo, sokravno parjenje

incésten -tna -o nanašajoč se na incest:

~o parjenje, ~o razmnoževanje

incidéncia -e ž število novih primerov bolezni v določeni populaciji, na določenem območju in v določenem času:

~ **bolezni** število primerov, zbolelih na določeno populacijo v določenem času

SIN.: pojavnost

PRIM.: prevalenca

incidirati -am dov. in nedov. vrezati

incisio -onís ž [incízijo -ónis] kirurški vrez

incisivus -a -um [incízivus] sekalčen:

déns ~, ós ~um, músculi ~i

incistírati se -am se dov. in nedov. zapreti se v cisto:

jajčece trakuje se incistira

incisura -ae ž [incizúra] incizura:

~ **ischíadica** incizura na sednici

incízija -e ž kirurški vrez

incízijski -a -o nanašajoč se na kirurški vrez:

~a biopsija

incizív -a m sekalec

incizíven -vna -o sekalčen:

~a kost

incizúra -e ž zajeda ali širok žleb (na organu, kosti)

SIN.: zarez, incisura

inclinatio -onís ž [inklinácijo -ónis] inklinacija (1)

inclusio -onís ž [inklúzijo -ónis] inkluzija

incompletus -a -um [inkomplétus] nepopoln:

cóitus ~, fractúra ~a

incontinentia -ae ž [inkontinécija]

inkontinenca:

~ **álvi** inkontinenca fecesa, ~ **urínae** inkontinenca urina

incrementum -i s [inkreméntum] **1.** povečanje vrednosti ali količine

2. naraščanje, stopnjevanje:

stádium ~i

incrustedus -a -um [inkrustátus] inkrustiran:

fétus ~

incus -udis ž [ínkus -údis] nakovalce

índeks -a m številčno razmerje dveh merljivih vrednosti z isto dimenzijo, pri čemer je ena vrednost standardizirana:

~ **KEP** število karioznih, izdrtih in plombiranih zob, **opsoninski** ~ razmerje med količino fagocitiranih bakterij v serumu bolnika in v kontrolnem serumu, **vitalni** ~ razmerje med številom rojstev in smrti v kaki populaciji v določenem času

SIN.: kazalec

indicíran -a -o umesten, primeren, ustrezen:

~i abortus, ~a operacija

indiferénten -tna -o ki s svojo sestavo, svojim delovanjem ne vpliva na ravnovesje, ravnotežje v poteku česa:

~a snov

SIN.: nevtralen (2)

indigestija -e ž prebavna motnja:

alimentarna ~ prebavna motnja zaradi neustrezne prehrane SIN.: prehranska

indigestija, **alkalna** ~ prebavna motnja

zaradi uživanja prevelike količine

beljakovin (oziroma uree) SIN.: lužnata

indigestija, **gnilobna** ~ prebavna motnja

zaradi uživanja gnile ali oprhle hrane (npr.

pokvarjene silaže), **kisla** ~ prebavna motnja

zaradi uživanja prevelikih količin lahko

prebavljivih ogljikovih hidratov, **lužnata** ~

alkalna indigestija, **prehranska** ~ alimentarna

indigestija, **travmatska** ~ prebavna motnja

zaradi tujka

índijski -a -o v zvezah:

~ slon

indikacija -e ž bolezenski znaki ali okoliščine, ki nakazujejo vzrok in zdravljenje določene bolezni:

absolutna ~ nesporna ali brezpogojna indikacija, **ekonomska** ~ indikacija določenega posega zaradi gospodarskih vzrokov, **kavzalna** ~ indikacija, utemeljena glede na vzrok bolezni, **kirurška** ~ operacijska indikacija, **medicinska** ~ indikacija, ki opravičuje medicinske ukrepe, **operacijska** ~ indikacija, ki utemeljuje kirurški poseg **sin.**: kirurška indikacija, **profilaktična** ~ indikacija zaradi preprečitve bolezni ali preprečitve širjenja bolezni, **relativna** ~ indikacija, odvisna od določenih okoliščin (npr. starosti ali druge bolezni bolnika), **vitalna** ~ indikacija nujnega posega veterinarja zaradi bolezni, ki življenjsko ogroža bolnika

indikán -a m razkrojek triptofana ob gnitju v prebavilih, ki se izloča z urinom in znojem

indikanurija -e ž izločanje prevelike količine indikana z urinom

indikátor -ja m snov, ki pokaže na prisotnost kake druge snovi v sistemu ali na spremembo sistema:

~ **pH** snov (npr. lakmus), ki pokaže prisotnost kisline ali baze na podlagi spremembe barve, **radioaktivni** ~ radioaktivni sledilec, **univerzalni** ~ indikator, primeren za različne namene

indikátorski -a -o nanašajoč se na indikator:
~ papir, ~ sistem

indirékten -tna -o posreden:

~i antigamaglobulinski test, ~a imunofluorescenca, ~a kalorimetrija, ~a osifikacija, ~i prenos okužbe, ~a transfuzija

individuálen -lna -o nanašajoč se na posamezni osebek, posamezno stvar:

~o cepljenje, ~i test, ~o zdravljenje

individuum -a m osebek

indoksil -a m derivat indola, ki nastaja v črevesju pod vplivom bakterij in se izloča s fecesom ter mu daje poseben vonj

indól -a m razkrojek triptofana, ki nastaja v črevesju in se izloča s fecesom ter mu daje poseben vonj (z urinom se izloča v obliki indikana)

indológén -a -o ki tvori indol:
~a bakterija

induciran -a -o umetno sprožen, povzročen:
~a mutacija, ~i porod, ~i znak
SIN.: inductus

inductus -a -um [indúktus] induciran:
pártus ~

indúktor -ja m **1.** molekula, ki spodbuja kemični proces (npr. v celici biosintezo kake snovi, encima)
2. kemična snov, ki določa rast in diferenciacijo delov zarodka

indurácija -e ž otrdelost tkiva ali organa zaradi preraščanja z vezivom:

cianotična ~ induracija zaradi dolgotrajnega venskega zastoja **sin.**: induratio cyanotica
SIN.: induratio

induratio -onis ž [indurácijo -ónis] induracija:
~ **cyanotica** cianotična induracija

indurátiven -vna -o nanašajoč se na induracijo:
~i proces

industrija -e ž v zvezah:

farmacevtska ~ industrija, ki proizvaja zdravila **sin.**: zdravilska industrija, **veterinarska farmacevtska** ~ industrija, ki proizvaja zdravila za zdravljenje živali, **zdravilska** ~ farmacevtska industrija, **živilska** ~ industrija, ki proizvaja živila rastlinskega in živalskega izvora, **živliskopredelovalna** ~ industrija, ki predeluje surovine rastlinskega in živalskega izvora v živila

industrijski -a -o nanašajoč se na industrijo:
~a bakteriologija, ~a mikologija, ~a mikrobiologija, ~a predelava, ~a rastlina

inekválen -lna -o ki ni iz enakih delov: ~a celična delitev

inércija -e ž očitna neaktivnost ali počasnost delovanja: ~ črevesja
~ **maternice** slabotno krčenje maternice med porodom **sin.**: inertia uteri
SIN.: inertia

inêrten -tna -o ki ne deluje, ne reagira:
~a maternica, ~i prah

inertia -ae ž [inércija] inercija:
~ **úteri** inercija maternice

inervácija -e ž oživčenje:
motorična ~ oživčenje mišice z motoričnimi živci, **recipročna** ~ oživčenje, ki omogoča aktivacijo agonistov ob sočasni inhibiciji antagonistov

inervíran -a -o oživčen: ~o tkivo

inervírati -am nedov. in dov. oživčevati

infantílen -lna -o nanašajoč se na infantilnost:
~a maternica
SIN.: infantilis

infantílis -e [infantílis] infantilen:
úterus ~

infantilízem -zma m vztrajanje mladostnih značilnosti pri odraslih osebkih

infantílnost -i ž nerazvitost spolovil pri doseženi telesni razvitosti

infarctio -onis ž [infárkcijo -ónis] infarkcija:
~ **intestini** infarkcija črevesa

infarctus -us m [infárktus] infarkt:
~ **álbus** anemični infarkt, ~ **anaémicus** anemični infarkt, ~ **cicatrísátus** zabrazgotinjeni infarkt, ~ **haemorrhágicus** hemoragični infarkt,

~ **myocárdii** srčnomišični infarkt, ~ **pulmónis** pljučni infarkt, ~ **rúber** hemoragični infarkt, ~ **sépticus** septični infarkt

infarkcija -e ž tvorjenje infarkta:

~ **črevesa** nekroza vijuge črevesa **sin.:** infarctio intestini

SIN.: infarctio

infarkt -a m nekroza tkivnega področja zaradi lokalno oviranega ali prekinjenega dotoka krvi (zamašitve arterije s trombusom ali embolusom):

anemični ~ infarkt, pri katerem je odmrlo tkivo sivo belo **sin.:** bleđi infarkt, infarctus albus, infarctus anaemicus, **bleđi** ~ anemični infarkt, **embolični** ~ anemični infarkt zaradi arterijske embolije, **hemoragični** ~ infarkt, pri katerem je odmrlo tkivo rdeče zaradi prepojenosti s krvjo, ki pronica iz okolnega tkiva **sin.:** rdeči infarkt, infarctus haemorrhagicus, infarctus ruber, **ledvični** ~ infarkt v ledvici zaradi okluzije ledvičnih arterij **sin.:** renalni infarkt, **miokardni** ~ srčnomišični infarkt, **možganski** ~ infarkt področja možganovine zaradi prekinitve dotoka arterijske krvi **sin.:** encephalomalacia alba, **pljučni** ~ infarkt pljučnega tkiva zaradi embolije veje pljučnega debela **sin.:** infarctus pulmonis, **rdeči** ~ hemoragični infarkt, **renalni** ~ ledvični infarkt, **septični** ~ infarkt zaradi nekroze srčne mišice po obstrukciji žil z embolusi, ki vsebujejo bakterije (npr. streptokoke) **sin.:** infarctus septicus, **srčni** ~ srčnomišični infarkt, **srčno-mišični** ~ infarkt srčne mišice **sin.:** miokardni infarkt, srčni infarkt, infarctus myocardii, **zabrazgotinjeni** ~ infarkt, pri katerem je odmrlo tkivo nadomeščeno z vezivom **sin.:** infarctus cicatrisatus **SIN.:** infarctus

infarkten -tna -o nanašajoč se na infarkt: ~o stanje ~a bolečina

infectio -onis ž [infékcijo -ónis] okužba:
~ **cryptogénes** kriptogena okužba

infectiosus -a -um [infekcijózus] kužen:
ángulus ~ óris

infékcija -e ž okužba:

aerogena ~ aerogena okužba, **alimentarna** ~ alimentarna okužba, **anaerobna** ~ anaerobna okužba, **bakterijska** ~ bakterijska okužba, **banalna** ~ banalna okužba, **bolnišnična** ~ bolnišnična okužba, **diaplacentarna** ~ diaplacentarna okužba, **diseminirana** ~ diseminirana okužba, **dodatna** ~ dodatna okužba, **eksogena** ~ eksogena okužba, **endogena** ~ endogena okužba, **fokalna** ~ žariščna okužba, **glivična** ~ glivična okužba, **hidrična** ~ hidrična okužba, **hospitalna** ~ bolnišnična okužba, **inaparentna** ~ inaparentna okužba, **interkurentna** ~ interkurentna okužba, **kapljična** ~ kapljična okužba, **kontaktna** ~

kontaktna okužba, **kriptogena** ~ kriptogena okužba, **latentna** ~ latentna okužba, **lokalizirana** ~ lokalizirana okužba, **lokalna** ~ lokalna okužba, **mešana** ~ mešana okužba, **monomikrobna** ~ monomikrobna okužba, **natalna** ~ natalna okužba, **neonatalna** ~ neonatalna okužba, **nozokomialna** ~ bolnišnična okužba, **oportunistična** ~ oportunistična okužba, **parenteralna** ~ parenteralna okužba, **perkutana** ~ perkutana okužba, **peroralna** ~ peroralna okužba, **persistentna** ~ persistentna okužba, **piogena** ~ piogena okužba, **pooperacijska** ~ pooperacijska okužba, **porojstvena** ~ porojstvena okužba, **postnatalna** ~ porojstvena okužba, **prikrita** ~ prikrita okužba, **primarna** ~ primarna okužba, **puerperalna** ~ puerperalna okužba, **respiratorna** ~ respiratorna okužba, **sekundarna** ~ sekundarna okužba, **sistemska** ~ sistemska okužba, **splošna** ~ splošna okužba, **spremljajoča** ~ spremljajoča okužba, **subklinična** ~ subklinična okužba, **transplacentarna** ~ transplacentarna okužba, **urinska** ~ urinska okužba, **virusna** ~ virusna okužba, **žariščna** ~ žariščna okužba

infekcijski -a -o kužen:

~ abortus, ~a astma, ~a bolezen, ~a imunost, ~ traheobronhitis

infekciózen -zna -o kužen:

~a anemija kopitarjev, ~a anemija piščancev, ~a anemija salmonidov, ~i artritis, ~i artritis in encefalitis koz, ~i aviarni nefritis, ~i bovini rinotraheitis, ~i encefalomielititis, ~i laringotraheitis perutnine, ~i pustulozni vulvovaginitis, virus ~e anemije kopitarjev, virus ~e anemije piščancev, virus ~ega artritisa in encefalitisa koz, virus ~ega aviarnega nefritisa, virus ~ega bovinega rinotraheitisa/~ega pustuloznega vulvovaginitisa, virus ~ega encefalomielitisa konj, virus ~ega laringotraheitisa perutnine

infékt -a m kužilo:

urinski ~ kužilo, ki se pojavi v urinu

infektiven -vna -o kužljiv:

~a doza, ~a enota, ~i virus

infektivnost -i ž kužnost

inferior -ius [infêrijor] spodnji (1):

artêria alveoláris ~, artêria labiális ~, lábium ~ius, músculus deprésor lábii ~óris, nêrvus alveoláris ~, pálpebra ~

infernalis -e [infernális] peklenški:
lápís ~

infertilen -lna -o jalov: ~a krava

infertilitas -atis ž [infertílitás -átis] jalovost

infertílnost -i ž jalovost

infestácija -e ž naselitev zajedavcev v gostitelja ali nanj

PRIM.: invazija (1)

infestiran -a -o ki ima na ali v sebi zajedavce: ~a miš, ~ s toksoplazmo

inficiran -a -o okužen: ~a rana

inficirati -am dov. in nedov. okužiti

inficirati se -am se dov. okužiti se

infiltrácija -e ž **1.** prepajanje tkiva s telesno tekočino ali celicami:

celična ~ infiltracija celic (npr. limfocitov, epiteljskih celic) v tkiva druge vrste **sin.:** celularna infiltracija, **celularna** ~ celična infiltracija, **ekstravaskularna** ~ infiltracija zunaj krvne žile, **hemoragična** ~ infiltracija tkiva z eritrociti, **rakasta** ~ infiltracija rakavih celic v zdravo tkivo, organ, **serozna** ~ infiltracija tkiva s serozno tekočino, **urinska** ~ iztekanje urina in infiltracija tkiva z njim, **vnetna** ~ infiltracija granularnih levkocitov in makrofagov ter serozne tekočine v tkivo pri vnetju

SIN.: infiltratio (1)

2. kopičenje nekaterih snovi v celicah organov:

adipozna ~ maščobna infiltracija, **glikogenska** ~ infiltracija tkiva z glikogenom **sin.:** infiltratio glycogenica, **maščobna** ~ bolezensko nabiranje maščob v celicah **sin.:** adipozna infiltracija, infiltratio adiposa

SIN.: infiltratio (2)

3. preraščanje tkiva s tumorskimi celicami

4. prepajanje tkiva z zdravilom, anestetikom

infiltracijski -a -o nanašajoč se na infiltracijo: ~a anestezija

infiltrát -a m tekočina, celice, tuje snovi, ki prepojijo tkivo:

levkocitni ~ infiltrat z levkociti

SIN.: prepojina

infiltratio -onis ž [infiltrácijo -ónis] **1.** infiltracija (1)

2. infiltracija (2):

~ **adipósa** maščobna infiltracija, ~ **glycogénica** glikogenska infiltracija

infiltratíven -vna -o ki se razrašča ali širi v okolico:

~i karcinom, ~a rast, ~i tumor

infiltrírati -am nedov. in dov. **1.** prepajati tkivo s tekočino, z eritrociti, levkociti, drugimi celicami

2. vraščati se v tkivo

inflatóren -rna -o vneten: ~i proces

inflammatio -onis ž [inflamácijo -ónis] vnetje:

~ **abscédens** abscedentno vnetje, ~ **acúta**

akutno vnetje, ~ **adhaesiva** adhezivno vnetje,

~ **ascéndens** ascendentno vnetje, ~ **atróphicans**

atrofično vnetje, ~ **catarrhális** kataralno vnetje,

~ **chrónica** kronično vnetje, ~ **exudativa** eksuda-

tivno vnetje, ~ **fibrinósa** fibrinsko vnetje,

~ **fibrósa** fibrozno vnetje, ~ **gangraenósa**

gangrenozno vnetje, ~ **granulomatósa** granuloma-

tozno vnetje, ~ **haemorrhágica** hemoragično

vnetje, ~ **hyperplástica** hiperplastično vnetje,

~ **hypertróphica** hipertrofično vnetje, ~ **interstitiális**

intersticijsko vnetje, ~ **mucopurulénta** mukopurulentno vnetje, ~ **necrótisans** nekrotizirajoče

vnetje, ~ **obliterans** obliterantno vnetje,

~ **parenchymatósa** parenhimsko vnetje,

~ **productiva** hiperplastično vnetje, ~ **proliferativa**

hiperplastično vnetje, ~ **pséudomembranácea**

pseudomembransko vnetje, ~ **pséudomembranósa**

pseudomembransko vnetje, ~ **purulénta** gnojno

vnetje, ~ **putrida** putridno vnetje, ~ **scélrosans**

atrofično vnetje, ~ **serofibrinósa** serofibrinozno

vnetje, ~ **serósa** serozno vnetje, ~ **specifica**

specifično vnetje, ~ **subacúta** subakutno vnetje,

~ **suppurativa** gnojno vnetje, ~ **úlcerogangraenósa**

ulcerogangrenozno vnetje, ~ **ulcerósa** ulcerozno

vnetje

infleksija -e ž uvihanost

inflexus -a -um [infléksus] uvihan:

párs ~a

inflúenca -e ž gripa:

vakcina proti ~i konj, virusi ~e, virus ~e konj, virus ~e

prašičev

prašičja ~ prašičja gripa, ~ **konj** gripa pri konjih,

ki jo povzroča virus influence konj **sin.:** kužni

kašelj konj

Influenzavirus A [inflúencavírus á] rod virusov RNK iz družine Orthomyxoviridae s številnimi tipi in podtipi, ki povzročajo influenco A pri človeku, influenco konj, prašičjo gripo, klasično kokoško kugo

Influenzavirus C [inflúencavírus cé] rod virusov RNK iz družine Orthomyxoviridae, ki povzročajo endemične okužbe človeka in živali

informácija -e ž **1.** kar je o določeni stvari

sporočeno, povedano, zapisano:

dedna ~ informacija, zapisana v molekuli DNK

sin.: dedno sporočilo, dedni zapis, **genetska** ~

manifestacija dednosti pri osebkju, ki temelji na

genih, oziroma geni, ki dednost določajo **sin.:**

genetsko sporočilo

SIN.: sporočilo

2. potrjen, preverjen podatek:

znanstvena ~ preverjen, družbeno pomemben

podatek o naravi, družbi, človeku

informacijski -a -o nanašajoč se na informacijo (1):

~a ribonukleinska kislina, ~a RNK

SIN.: sporočilen

infractio -onis ž [infrákcijo -ónis] nalom kosti

infrákcija -e ž nalom kosti

infraorbitálen -lna -o podočničen:

~a arterija, ~a odprtina, ~i živec

infraorbitalis -e [ínfraorbitalís] podočničen:

artéria ~, forámen ~e, nêrvus ~

infrardêč -êča -e ki ima valovno dolžino večjo od valovnih dolžin rdeče svetlobe in manjšo od mikrovalov in ni zaznaven z vidom:

~e sevanje, ~a svetloba, ~i žarki

infraspínatus -a -um [ínfraspínátus] podtrnov:

músculus ~

infratrochlearis -e [ínfratrohleáris] podškripčev:

nervus ~

infrazvók -a m longitudinalno valovanje s frekvencami pod slušnim območjem človeka (pod 16 Hz), vendar slišen za nekatere vrste živali (npr. za netopirje)

infundibulum -i s [infundíbulum] infundibulum

infundibulum -a m lijakasta zožitev votline v organu ali na površini organa ali telesa
SIN.: lijak (1), infundibulum (lat.)

infundirati -am nedov. in dov. dati infuzijo

infusum -i s [infúzium] poparek

infúz -a m poparek

infúzija -e ž dajanje večje količine zdravilne ali hranilne tekočine pod kožo, v žilo, v trebušno votlino ali danko:

intramamarna ~ infuzija v seskov kanal in mlečno cisterno, **intrapitonealna** ~ infuzija v trebušno votlino, **kapalna** ~ infuzija v telo, ki se daje po kapljah v enakih presledkih (navadno v veno)

infúzijski -a -o nanašajoč se na infuzijo:

~ aparat, ~a igla, ~ sistem, ~a tekočina

infuzórij -a m pražival iz razreda migetalkarjev

ingéstija -e ž prejetje hrane v telo

ingluvies -ei ž [inglúvijes -éji] ptičja golša

ingrediéncia -e ž snov, ki vstopa v kako reakcijo ali je del zmesi: ~e za krmne mešanice

inguinalis -e [ingvinális] dimeljski:

ánulus ~ profúndus, ánulus ~ superficialís, canális ~, glándulae ~es, hērníá ~, hērníá ~ unilaterális, ligamētum ~e, lymphonódi ~es profúndi, lymphonódi ~es superficialés, régio ~

ingvinálen -lna -o dimeljski:

globinski ~i obroček, ~i kanal, ~a regija, površinski ~i obroček

inhalácija -e ž vdihavanje zdravilnih hlapov, narkotika, vaccine, škodljivih plinov

inhalacijski -a -o nanašajoč se na inhalacijo:

~a anestezija, ~ aparat, ~a narkoza, ~a pljučnica, ~a pnevmonija, ~a terapija, ~a tuberkuloza, ~o zdravljenje

inhalátor -ja m aparat za inhalacijo

SIN.: inhalacijski aparat

inhalirati -am nedov. in dov. vdihavati zdravilne hlapce, narkotike, vaccine, škodljive pline

inhibicija -e ž oviranje, prekinitev, upočasnitev kakega procesa, funkcije:

test ~e hemaglutinacije

~ **hemaglutinacije** metoda, s katero se s protitelesi prepreči aglutinacija eritrocitov z virusom **okr.:** IHA

SIN.: zaviranje

inhibin -a m folikulostatin

inhibirati -am nedov. in dov. ovirati, prekiniti, upočasniti kak proces, funkcijo (npr. kemično ali biološko reakcijo)

SIN.: zavirati

PRIM.: suprimirati

inhibitor -ja m snov, ki ovira, prekine, upočasniti kak proces, funkcijo (npr. kemično reakcijo, rast):

betalaktamski ~ snov, ki inhibira delovanje betalaktamaze (npr. klavulanska kislina)

SIN.: negativni efektor, zaviralec

inhibitóren -rna -o ki inhibira:

gastrični ~i polipeptid, ~a cona, ~a doza, ~i mediator, ~i neurotransmitor, ~a sinapsa, ~i živec

inhumácija -e ž pokop (živalskega) trupla

iniciácija -e ž začetek ali začetna stopnja kakega procesa:

~ **transkripcije DNK** začetek prepisovanja odseka DNK v RNK

iniciacijski -a -o nanašajoč se na iniciacijo:

~ faktor, ~ kodon, ~ kompleks

iniciálen -lna -o začetni, prvi:

~i bolezenski znaki

iniciátor -ja m agens, ki nepovratno sproži proces karcinogeneze

PRIM.: promotor

iniectio -onis ž [injékcijo -ónis] injekcija (2):

áqua pro ~óne voda za injekcije

injékcija -e ž **1.** vnos tekoče snovi (vaccine, zdravila, kontrastnega sredstva) v žilo, mišico, kožo, pod kožo, v sklep pod tlakom:

frakcionirana ~ injekcija, vbrizgana v presledkih,

intraartikularna ~ injekcija, vbrizgana v sklep,

intraarterijska ~ injekcija, vbrizgana v arterijo,

intradermalna ~ injekcija, vbrizgana v usnjico

sin.: intrakutana injekcija, **intrakutana** ~

intradermalna injekcija, **intramuskularna** ~

injekcija, vbrizgana v mišico, **intraplevralna** ~

injekcija, vbrizgana v poprsnično votlino,

intrahealna ~ injekcija, vbrizgana v sapnik,

intravenska ~ injekcija, vbrizgana v veno,

subdermalna ~ subkutana injekcija, **subkutana** ~

injekcija, vbrizgana pod kožo **sin.:** subdermalna injekcija

2. snov, ki se vbrizgne v žilo, mišico, kožo, pod kožo, v sklep

SIN.: vbrizgnina, iniectio

3. v zvezi:

konjunktivalna ~ injicirana veznica

injékcijski -a -o nanašajoč se na injekcijo:

~a igla

injiciran -a -o **1.** vnesen v vbrizganjem: ~a vakcina

2. zelo prekrvljen:

~a veznica

injicirati -am dov. in nedov. vbrizgniti tekočino (npr. zdravilo, vaccine) v žilo, mišico, kožo, pod kožo, v sklep

inkapsulácija -e ž **1.** nastanek vezivne ovojnice okrog bolezenskega žarišča (npr. okrog abscesa, odmrlega tkiva) ali tujka
SIN.: incapsulatio
2. nastanek kapsule okrog bakterije
SIN.: incapsulatio

inkapsulírán -a -o obdan s kapsulo:
 ~i absces, ~a bakterija, ~i empiem
SIN.: incapsulatus

inkarcerácija -e ž ukleščenje (1):
 ~ črevesa ukleščenje črevesa, ~ kile ukleščenje kile

inkarcerírán -a -o ukleščen:
 ~a kila

inkarnátka -e ž rdeča detelja

inklinácija -e ž nagnjenje h kaki bolezni:
 ~ k tuberkulozi
SIN.: inclinatio

inkluzija -e ž tuja snov v celici, tkivu ali organu:
 virusna ~ inkluzijsko telesce
SIN.: vključek, inclusio

inkluzijski -a -o nanašajoč se na inkluzijo:
 ~ rinitis prašičev, ~o telesce, virus ~ega rinitisa prašičev

inkompatibílen -lna -o nezdržljiv, izključujoč se:
 ~a kri, ~o zdravljenje

inkompatibilnost -i ž nezdržljivost:
 ~ zdravil nezdržljivost dveh ali več zdravil, zaradi katere eno zdravilo preprečuje ali inhibira učinek drugega zdravila
sin.: nezdržljivost zdravil, **terapevska** ~ nezdržljivost postopkov zdravljenja, **tkivna** ~ nezdržljivost tkiva, organa dajalca s tkivom, organom prejemnika pri transplantaciji, zaradi katere pride do zavrnitve presadka

inkompléten -tna -o nepopoln:
 ~o protitelo, ~i zlom

inkongruénca -e ž neskladnost: ~ sklepnih gladčin

inkontinénca -e ž nezmožnost zadrževati izločke:
 ~ fecesa nezmožnost zadrževati feces v črevesju
sin.: koprokrazija, skatokrazija, incontinentia alvi, ~ mleka spontano iztekanje mleka iz mlečne žleze med enim in drugim sesanjem mladiča in po odstavitvi, ~ urina nezmožnost zadrževati urin
sin.: urakracija, incontinentia urinae
SIN.: incontinentia
PRIM.: kontinenca

inkrécija -e ž notranja sekrecija

inkrét -a m izloček endokrinih žlez (npr. hormoni)
PRIM.: ekskret, sekret

inkretologija -e ž endokrinologija

inkrustácija -e ž nenormalno odlaganje mineralnih snovi na površje česa
SIN.: oskorjenje

inkrustírán -a -o nanašajoč se na inkrustacijo:
 ~i fetus
SIN.: incrustatus

inkubácija -e ž **1.** valjenje

2. čas od vdora mikroorganizmov v organizem do pojava prvih bolezenskih znakov
SIN.: inkubacijska doba

3. umetno vzdrževanje ustreznih razmer (npr. v termostatu) za rast mikroorganizmov, za potek kemične reakcije ali za razvoj nedonošenca

inkubacijski -a -o nanašajoč se na inkubacijo:
 ~a doba, ~ klicenosec

inkubátor -ja m **1.** valilnik (1)

2. prostor ali aparat za gojitev (npr. mikroorganizmov)

3. aparat za oskrbovanje nedonošenca

inkubírati -am nedov. in dov. izpostavljati kaj določeni temperaturi za določen čas zaradi razvoja ali razmnoževanja: ~ kokošja jajca, ~ bakterijsko kulturo

ínkurabílen -lna -o neozdravljiv: ~a bolezen

ínlej -a m praviloma v laboratoriju izdelana polnitev za zobno kaviteto
SIN.: zobni vložek

in observatióne [in observációjne] na opazovanju
OKR.: i. o.

inokulácija -e ž **1.** vnos kužnine na ustrezno gojišče
2. vnos vakcine, kužnine v živi organizem:
ponovna ~ inokulacija enake vakcine po preteku določenega časa **sin.:** reinokulacija

inokulát -a m pripravek iz živih ali mrtvih mikroorganizmov ali drugih bioloških snovi, ki se vnese v telo v preventivne, zdravilne ali poskusne namene

inoperabílen -lna -o neprimeren za operacijo (npr. zaradi neugodne prognoze): ~i zlom kosti

inotrópen -pna -o nanašajoč se na moč mišične kontrakcije, zlasti srčne mišice:
 ~o delovanje zdravila, negativni ~i učinek, pozitivni ~i učinek

inovatíven -vna -o nanašajoč se na uvedbo česa novega:
 ~o zdravilo

inozín -a m ribonukleozid, sestavljen iz hipoksantina in riboze

inozitol -a m ciklični alkohol s šestimi hidroksilnimi skupinami v molekuli
SIN.: poliol

Insecta [insékta] žuželke

insékt -a m žuželka

insekticíd -a m pesticid, ki uničuje žuželke

inseminácija -e ž osemenitev

inseminatio -onis ž [inseminácijo -ónis] osemenitev

inseminírati -am dov. in nedov. osemeniti, osemenjati

insêrcija -e ž **1.** nasadišče:

subterminalna ~ subterminalno nasadišče

2. vstavev delca gena v kromosom:

~ **kromosoma** pričvrstitev nitke delitvenega vretena na centromero kromosoma, **mediana** ~ insercija kromosoma, pri kateri je centromera v sredini kromosoma, **subterminalna** ~ insercija kromosoma, pri kateri je centromera blizu enega konca kromosoma, **terminalna** ~ insercija kromosoma, pri kateri je centromera na koncu kromosoma

PRIM.: delecija

insecijski -a -o v zvezi:
~a mutacija

insertio -onis ž [insêrsijo -ónis] nasadišče

insipidus -a -um [insípípus] ki je brez okusa:
diabétes ~

in situ [in sítu] v naravnem ali normalnem položaju

inskrípcija -e ž **1.** vpis, vpisovanje, zlasti na visoke šole
2. lastnoročni podpis zdravnika, veterinarja na receptu (s katerim potrjuje pravilnost recepta)
3. glavni, najpomembnejši del recepta, v katerem so naznačena zdravila in njihova količina

insolácija -e ž **1.** zdravljenje s sončnimi žarki
SIN.: insolatio (1)
2. sončarica
3. sončenje

insolacijski -a -o nanašajoč se na sončarico:
~ ekcem

insolatio -onis ž [insolácijo -ónis] **1.** insolacija (1)
2. sončarica
3. sončenje

insolubilén -lna -o netopen: ~a snov

insomnija -e ž nespečnost

inspékcija -e ž fizikalni pregled, pri katerem se uporablja vid (ena od temeljnih kliničnih preiskav):
~ živali
SIN.: adspekcija

inspirácija -e ž vdihavanje

inspiracijski -a -o nanašajoč se na vdihavanje:
~ center, ~a kapaciteta, ~ rezervni volumen, ~ stridor, ~ šum, ~ ton
SIN.: inspiratoren, inspiratorius

inspirátor -ja m aparat, ki se vstavi v telo, sapnik zaradi lažjega vdihavanja

inspiratóren -rna -o inspiracijski:
~a dispneja, ~a kapaciteta

inspiratorius -a -um [inspiratórijus] inspiracijski:
stridor ~

inspírj -ja m vdih

inspírirati -am dov. in nedov. vdihniti, vdihavati

instilácija -e ž **1.** vkapavanje tekočine: ~ kapljic v oči
2. vbrzgvanje tekočine ali zraka v dihalne poti ali telesne votline

instilátor -ja m kapalka

instilirati -am nedov. in dov. dati zdravilo po kapljicah

instinkt -a m nagon

instinktiven -vna -o nagonski: ~o vedenje

instrument in **inštrument** -ênta m orodje za pregled, operacijo, zdravljenje: kirurški ~, obdukcijski ~
optični ~ instrument, ki vsebuje optično lečo ali več optičnih leč

instrumentárij in **inštrumentarij** -a m niz instrumentov za določen kirurški poseg ali niz instrumentov nasploh

insufficiéntia -ae ž [insuficijéncija] insuficienca

insuficiéncia -e ž zmanjšana zmogljivost organa:
desnostranska srčna ~ popuščanje krčljivosti desnega srčnega prekata z znaki zastoja krvi v venskem sistemu in s pojavljanjem edemov, ~ **srca** kardialna insuficienca, **kardialna** ~ zmanjšana zmogljivost srca zaradi odpovedovanja srčne mišice, ki ne zadošča za telesno aktivnost **sin.:** insuficienca srca, **kronična ledvična** ~ postopno popuščanje funkcije ledvic s kopičenjem presnovkov, predvsem uree, **ledvična** ~ zmanjšana sposobnost izločanja presnovkov, ki se kopičijo v ledvicah in jih je mogoče dokazati s preiskavo urina (zgodnji stadij uremije) **sin.:** renalna insuficienca, **levostranska srčna** ~ nezadostno delovanje levega srčnega prekata zaradi izgube krčljivosti, **renalna** ~ ledvična insuficienca, **respiratorna** ~ nezadostno oskrbovanje telesa s kisikom in odstranjevanje ogljikovega dioksida iz njega zaradi boleznih dihal **sin.:** odpoved pljuč
SIN.: insufficientia

insuficiénten -tna -o nanašajoč se na insuficienco: ~a srčna mišica

insuflácija -e ž uvajanje plina, aerosola v telesno votlino, izvodilo za diagnostični ali terapevtski namen:
~ **vimena** zastar. vpihovanje zraka v vime pri poporodni parezi

insuflátor -ja m naprava za vpihovanje plina, praška

insuflirati -am nedov. in dov. vpihovati plin v votlino, kanal

ínsula -e ž **1.** otoček

2. del možganske skorje, ki tvori dno lobanjske kotanje
SIN.: insula (2) (lat.)

insula -ae ž [ínsula] **1.** otoček:

~ae **pancreáticae** pankreasni otočki

2. insula (2)

insulín in **inzulín** -a m hormon trebušne slinavke, zlasti pankreasnih otočkov, ki ureja presnovo ogljikovih hidratov, lipidov in beljakovin (glavni dražljaj je zvišana koncentracija glukoze v krvi)

insulínski in **inzulínski** -a -o nanašajoč se na insulin:
~a celica

insúlt in **inzúlt** -a m v zvezi:

cerebrovaskularni ~ nenadni izpad funkcije dela možganov, ki lahko dovede do nenadne možganske kapi (pokaže se kot pareza, paraliza)

inšpékcija -e ž strokovni nadzor: veterinarska ~

inšpekcijski -a -o nanašajoč se na strokovni nadzor:
~a služba

inšpéktor -ja m oseba, pooblaščenca za nadziranje poteka ali razvoja kake dejavnosti:

veterinarski ~ veterinar, ki sistematično pregleduje, spremlja potek ali razvoj določene veterinarske dejavnosti (npr. proizvodnje mesnih, mlečnih izdelkov)

inštitút -a m zavod za znanstvenoraziskovalno, vzgojno-izobraževalno in/ali strokovno delo: anatomski ~, mikrobiološki ~

intákten -tna -o nedotaknjen, nepoškodovan: ~a sluznica

integer -gra -um [ínteger] cel, zdrav:
restitútio ad ~um

integrácija -e ž združitev, povezovanje v celoto:
bakterijska ~ združitev dedne zasnove dveh bakterij

integrín -a m vsak od številnih receptorjev celične membrane, ki povezuje celice z ekstracelularnim matriksom

integumentum -i s [integuméntum] pokrivalo, ogrinjalo:
~ **commúne** koža s kožnimi derivati

intenzíven -vna -o po stopnji močen, velik ali usmerjen v doseganje hitrih ali obilnih rezultatov:
~i nadzor, ~a nega, ~a prehrana, ~a terapija, ~o zdravljenje, ~a živinoreja

intenzívnost -i ž kar poteka z visoko stopnjo delovanja, pojavljanja: ~ bolezenskega procesa

interákcija -e ž medsebojni vpliv dveh ali več dejavnikov:
hidrofobna ~ hidrofobna vez, ~ **zdravil** delovanje enega zdravila na učinek ali toksičnost drugega zdravila, **nekovalentna** ~ nekovalentna vez

interalveoláren -rna -o **1.** ki je med dvema zobnima alveolama

SIN.: interalveolaris (1)

2. ki je ob stenah pljučnih alveol:

~i pretín, ~i septum, ~o tkivo

SIN.: interalveolaris (2)

interalveolaris -e [interalveoláris] **1.** interalveolaren (1)

2. interalveolaren (2):

séptum ~e

interalveolítis -a m intersticijska pljučnica

interarcualis -e [interarkuális] medločen:
spátium ~e

interatrialis -e [interatrijális] medpreddvoren:
séptum ~e

interátrijski -a -o medpreddvoren:
~ septum

interceluláren -rna -o medceličen (1):
~i mediator, ~i mostiček, ~a snov, ~a tekočina

intercostalis -e [interkostális] medrebrn:
artêriae ~es dorsáles, músculi ~es, nêrvi ~es, spátium ~e

interdentálen -lna -o medzoben:
~i papillitis

interdentális -e [interdentális] medzoben:
papillitis ~

interdigitálen -lna -o medprsten:
~e arterije, ~i dermatitis, ~a fistula, ~a nekrobaciloza

interdigitalis -e [interdigitális] medprsten:
artêriae ~es, dermatitis ~

intêren -rna -o notranji:
~a bolezen, ~a medicina, ~i organi

interfáza -e ž faza mirovanja evkariontske celice med dvema mitozama
PRIM.: interkineza

interfázen -zna -o nanašajoč se na interfazo:
~i kromosom

interferéncia -e ž medsebojno vplivanje:
virusna ~ pojav pri vdoru dveh ali več vrst virusov ali bolj oziroma manj patogene varietete istega virusa, pri katerem pride do okužbe le z eno vrsto oziroma z bolj patogeno varieteto virusa

interferón -a m glikoprotein, ki sodeluje pri imunskem odzivu in ga pri okužbi tvorijo celice gostitelja
OKR.: IFN

interflexorius -a -um [interfleksórius] medpogibalčen:
músculi ~ii

interkinéza -e ž obdobje med prvo in drugo delitvijo v mejozi

interkostálen -lna -o medrebrn:
dorzalne ~e arterije, ~i prostor, ~i žilci

interkurénten -tna -o ki se dogaja med potekom česa:
~a infekcija, ~a okužba
SIN.: dodaten (2)

interlevkín -a m nav. mn. citokini, ki se vežejo na specifične receptorje določene tarčne celice in sodelujejo pri imunskem sistemu (med nje sodijo monokini)

OKR.: Il

interlobáren -rna -o medreženjski:
~e renalne vene

interlobaris -e [interlobáris] medrežnjski:
vénae ~es

interlobuláren -rna -o medrežnjičen:
~a jetrne arterije, ~e jetrne vene, ~i pretin, ~i septum, ~i žolčni vod

interlobularis -e [interlobuláris] medrežnjičen:
artériae ~es hépatís, dúctus ~ bilifer, séptum ~e, vénae ~es hépatís

intermandibularis -e [intermandibuláris]
nanašajoč se na medčeljustje:
régio ~

intermediáren -rna -o vmesen:
~i filament, ~i metabolizem, ~i miofilament, ~i produkt

intermedín -a m melanotropin

intermedius -a -um [intermedíjusz] vmesen:
músculus vástus ~

intermetacarpeus -a -um [intermetakárpeus]
medzapestničen:
articulatiónes ~ae

intermiténten -tna -o ki se pojavlja občasnó, v presledkih:
~a vročina
SIN.: intermittens

intermittens -entis [intermítens -éntis] intermiténten:
fébris ~

internacionálen -lna -o mednarodén:
~a enota, ~a enota penicilína

internevrón -a m nevron, vstavljen med dva nevrona ali več drugih nevronov, ki stimulira ali inhibira prevajanje vzburjenja preko sinaps
SIN.: vmesni nevron, internuncijalni nevron

interníst -a m zdravnik, veterinar, ki se ukvarja z internimi boleznimi

internístka -e ž zdravnica, veterinarika, ki se ukvarja z internimi boleznimi

internunciálen -lna -o ki deluje kot mediator:
~i nevron

internus -a -um [intérnus] notranji:
artéria carótis ~a, artéria ilíaca ~a, artéria ophthálmica ~a, artéria pudénda ~a, artéria thorácica ~a, áuris ~a, fáscia ~a, meátus acústicus ~, membrána elástica ~a, músculus obliquus ~ abdóminis, músculus obturatoríus ~, músculus sphíncter áni ~, óstium uréthrae ~um, óstium úteri ~um, páries ~, túnica ~a, véna ilíaca ~a, véna juguláris ~a, véna thorácica ~a

interoceptíven -vna -o ki se prenaša iz notranjih vegetativnih organov:
~i dražljaj

interoceptór -ja m receptor, ki sprejema dražljaje iz notranjih organov
SIN.: viscerceptor
PRIM.: eksterceptor, proprioceptor, teleceptor

interosseus -a -um [interóseus] medkosten:

artéria ~a caudális, artéria ~a commúnis, artéria ~a craniális, ligaméntum sacroiliacum ~um, ligaménta társi ~a, músculi ~i

interparietalis -e [interparietális] nanašajoč se na medtemenico:
os ~e

interpozicija -e ž vrinjenje, vstavitev (npr. mehkih delov med kostne odlomke)

interruptio -onis ž [interrúpcio -ónis] ustavitev, prekinitév:
~ **conductiúnis** srčni blok, ~ **graviditátis** umetna prekinitév brejosti

interruptus -a -um [interrúptus] prekinjen:
cóitus ~

interscapularis -e [interskapuláris] medplečen:
régio ~

ínséks -a m kdor ima spolne značilnosti obeh spolov
PRIM.: hermafrodit

interseksuálen -lna -o nanašajoč se na interseksa: ~i merjasec
PRIM.: dvospolen, enospolen

interspinalis -e [interspinális] medtrnov:
ligaménta ~ia, músculi ~es

interstícij -a m tkivo iz veziva s krvnimi žilami in živci, vraščeno med parenhim:
pljučni ~ interstícij med pljučnim parenhimom
SIN.: intersticijsko tkivo
PRIM.: parenhim, stroma

intersticijski -a -o nanašajoč se na interstícij:
atipična ~a pljučnica, ~a celica, ~a celica moda, ~ emfizem, ~ miozitis, ~a pljučnica, ~a pnevmonija, ~ prostor, ~a radioterapija, ~a tekočina, ~o tkivo, ~o vezivo, ~o vnetje
SIN.: interstitialis

interstitialis -e [intersticijális] intersticijski:
emphyséma ~e, inflammatio ~, myositis ~, pneumónia ~

intersuscépcija -e ž invaginacija (1)

intertransversarius -a -um [intertransverzáríusz] medprečen:
ligaménta ~ia

intertriginózen -zna -o nanašajoč se na intertrigo:
~i dermatitis, ~i izpuščaj

intertrigo -a m vnetje kožnih površin, ki se drgneta
SIN.: intertriginozni dermatitis, volk (2), intertrigo (lat.)

intertrigo -inis ž [intertrigo] intertrigo

intervál -a m presledek, razmik:
brezvročinski ~ interval brez vročine pri ponavljajoči se vročini, **diastolični** ~ interval v delovanju srca med drugim in prvim naslednjim srčnim tonom, **sistolični** ~ čas sistole srčnih prekatov

intervaskuláren -rna -o medžilén:
~i prostor

intervencija -e ž posredovanje, poseg:
veterinarska ~

interventricularis -e [interventrikuláris]
medprekaten:
forámen ~e, séptum ~e

interventrikuláren -rna -o medprekaten:
~i séptum

intervertebralis -e [intervertebrális] medvreten-
čen:
articulatiónes ~es, discus ~, forámen ~e, hêrnia disci ~,
vénae ~es

intestinalén -lna -o črevesen:
~a atrezija, ~a limfangiektazija, ~a obstrukcija, ~a
trihinelozá, vazoaktivni ~i peptid, vazoaktivni ~i polipeptid

intestinalis -e [intestinalís] črevesen:
cólica ~, glándulae ~es, lymphangiectásia ~, trúnkus ~, villi ~es

intestinum -i s [intestínum] črevo:
atrésia ~i, incarcératio ~i, infárctio ~i
~ **crássum** debelo črevo, ~ **ténue** tanko črevo

íntima -e ž v zvezi:
túnika ~

íntimus -a -um [íntimus] ki leži najbolj znotraj
organa ali dela telesa (npr. znotraj žile):
túnica ~a

intoksikácija -e ž zastрупitev:
akutna ~ akutna zastрупitev, **alimentarna** ~
alimentarna zastрупitev, **kronična** ~ kronična
zastрупitev

intoleranca -e ž **1.** pomanjkanje strpnosti med
živalmi
SIN.: nestrpnost
2. nesposobnost prenašati posamezne kemične
ali fizikalne dejavnike: ~ proti zdravilu

intoxicatio -onis ž [intoksikácijo -ónis] zastрупitev:
~ **acúta** akutna zastрупitev, ~ **alimentária** alimentar-
na zastрупitev, ~ **chrónica** kronična zastрупitev

intraabdominálén -lna -o ki je v trebušni votlini:
~i organi
SIN.: intraabdominalis

intraabdominalis -e [intraabdominális]
intraabdominalen

intraalveoláren -rna -o ki je v pljučnih alveolah:
~a kalcinoza

intraartêrijski -a -o **1.** ki je v arteriji:
~ embolus
2. ki se daje v arterijo: ~ kateter
~a injekcija

intraarticularis -e [intraartikuláris]
intraartikularen (**1**):
fractúra ~, ligaméntum cápitae cóstae ~e

intraartikuláren -rna -o **1.** ki je znotraj sklepa:
~a fraktúra, ~a poškodba, ~a rigidnost sklepa, ~i zlom
SIN.: intraarticularis
2. ki se daje v sklep:
~a injekcija

intraátrijski -a -o ki je v srčnem preddvoru:
~ trombus

intrabronhiálén -lna -o ki je v bronhusu: ~a sluz
intracapsularis -e [intrakapsuláris]
intrakapsularen:
fractúra ~

intraceluláren -rna -o znotrajceličen:
~a bakterija, ~i mediator, ~a razgradnja, ~a tekočina, ~i
toksin

intracerebrálén -lna -o ki je v možganih:
~a krvavitev
SIN.: intracerebralis

intracerebralis -e [intracerebrális] intracerebralen:
haemorrhágia ~

intra-cutaneus -a -um [intra-cutáneus] intra-
dermalen

intra-dermálén -lna -o **1.** ki je, se dogaja v koži:
~a reakcija
SIN.: intrakutan (**2**), intracutaneus, intradermalis
2. ki se daje v kožo:
~a aplikacija, ~a injekcija
SIN.: intrakutan (**1**), intracutaneus,
intra-dermalis

intra-dermalis -e [intra-dermális] intra-dermalen

intra-duk-tálén -lna -o ki je znotraj izvodila:
~o metastaziranje

intra-epitélijski -a -o ki je v epiteliju:
~e žleze

intra-fuzálén -lno -o ki je znotraj mišičnega
vretena:
~o mišično vlakno
PRIM.: ektrafuzalen

intra-hepátičén -čna -o ki je v jetrih:
~i žolčni kamen

intra-kapsuláren -rna -o ki je znotraj ovojnice
(zlasti sklepne):
~i zlom
SIN.: intracapsularis

intra-kardiálén -lna -o ki je v srčni votlini:
~i trombus
PRIM.: ektra-kardialen, endokardialen

intra-kraniálén -lna -o ki je v lobanji:
~a krvavitev
SIN.: znotrajlobanjski

intra-kután -a -o **1.** intra-dermalen (**2**):
~a aplikacija, ~a injekcija
2. intra-dermalen (**1**):
~i alergijski preizkus, ~a reakcija, ~i tuberkulinski test

intra-lézijski -a -o ki je v območju poškodova-
nega tkiva

intra-mamáren -rna -o **1.** ki je v vimenu: ~a
zatrđlina
2. ki se daje v vime:
~a infuzija

intrameduláren -rna -o ki je v hrbtenjači ali kostnem mozgu:
~a krvavitev, ~a osteosinteza
SIN.: intramedullaris

intramedullaris -e [intrameduláris] intramedularen:
haemorrhágia ~

intramolekuláren -rna -o ki je, poteka v molekuli: ~i prenos

intramurálen -lna -o ki je v steni votline ali organa:
~i sistem
SIN.: intramuralis

intramuralis -e [intramurális] intramuralen:
pléxus ~

intramuskuláren -rna -o **1.** ki je v mišici
2. ki se daje v mišico:
~a aplikacija, ~a injekcija

intraokuláren -rna -o ki je v zrklu:
~a tekočina, ~a tenzija, ~i tlak

intraoperacijski -a -o ki se zgodi, naredi, nastane med operacijo:
~a biopsija

intra operationem [intra operacijónem] med operacijo, v času operacije

intrapalpebrálen -lna -o **1.** ki je v vekli:
~i test na bruceloza
2. ki se daje v veko:
~a aplikacija

intra partum [intra pártum] med porodom

intraoperitoneálen -lna -o **1.** ki je v trebušni votlini
2. ki se daje v trebušno votlino:
~a aplikacija, ~a infuzija, ~a transfuzija
SIN.: intraperitonealis

intraoperitonealis -e [intraoperitoneális] intraperitonealen

intraplevrálen -lna -o **1.** ki je v prsnični votlini:
~i zrak
2. ki se daje v prsnično votlino:
~a injekcija

intrarenálen -lna -o ki je v ledvici:
~i refluks

intrathoracalis -e [intratorakális] intratorakalen

intratorakálen -lna -o ki je v prsnem košu
SIN.: intrathoracalis

intrastraheálen -lna -o **1.** ki je v sapniku:
~i hropec
2. ki se daje v sapnik:
~a aplikacija, ~a injekcija

intrauterín -a -o ki je, poteka v maternici: ~o odmrtje plodu, ~a okužba, ~i razvoj
~a imunost, ~a smrt, ~a sonda
SIN.: znotrajmaterničen, intrauterinus

intrauterinus -a -um [intrauterínus] intrauterin

intravaginálen -lna -o **1.** ki je v nožnici
2. ki se daje v nožnico:
~a sonda

intravaskuláren -rna -o **1.** ki je v žili:
~a hemoliza
SIN.: intravazalen (1), znotrajžilni
2. ki se daje v žilo:
~a aplikacija
SIN.: intravazalen (2), znotrajžilni

intravazálen -lna -o **1.** intravaskularen (1)
2. intravaskularen (2):
~a aplikacija

intravenózen -zna -o intravenški (2)

intravénski -a -o **1.** ki je v veni:
~ trombus
2. ki se daje v veno: ~ kateter
~a aplikacija, ~a injekcija, ~a terapija, ~o zdravljenje
SIN.: intravenozen

intraventrikuláren -rna -o ki je v srčnem prekatu:
~i trombus

intravezikálen -lna -o ki je v sečniku:
~i kamen

intravitálen -lna -o vitalen (1):
~o barvanje

intrínzičen -čna -o ki je neodvisen od zunanjih vplivov:
~a astma, ~i faktor, ~a pot koagulacije

intrón -a m nekodirajoča sekvenca v genu, ki ne posreduje genskega koda (skoraj vsi geni evkariontov vsebujejo posamezne introne)
PRIM.: ekson

introvérzija -e ž uvihanost organa ali dela telesa
PRIM.: invaginacija (1), retroverzija

intubácija -e ž vstavev tubusa v votli organ:
trahealna ~ vstavev sapnikovega tubusa (npr. pri obstrukciji zgornjega dela dihal, navadno pri smoliki)

intubíratí -am dov. in nedov. uvesti tubus v votli organ (npr. v sapnik, požiralnik, želodec)

intumescéncia -e ž odebelinea:

cervikalna ~ normalna odebelinea vratnega dela hrbtenjače, kjer izstopajo živci za sprednji okončini **SIN.:** intumescencia cervicalis, **ledveno-križna** ~ normalna odebelinea ledvenega in križnega dela hrbtenjače, kjer izstopajo živci za zadnji okončini **SIN.:** intumescencia lumbosacralis

intumescencia -ae ž [intumescéncija] odebelinea:
~ **cervicális** cervikalna intumescencia, ~ **lumbosacrális** ledveno-križna intumescencia

intussusceptio -onis ž [intususcépcijo -ónis] invaginacija (1)

intususcépcija -e ž **1.** rast hrustanca zaradi delitve hondrocitov v njem
2. invaginacija (1)

inulín -a m polisaharid, sestavljen v glavnem iz ostankov fruktoze v obliki obroča

inúnkcija -e ž vtiranje mazila v kožo

invadirán -a -0 nanašajoč se na invazijo:
~a jetra

invadirati -am nedov. in dov. vdirati v organ, tkivo, organizem: zajedavec ~a v organizmu

invaginácija -e ž **1.** ugrezjanje dela črevesa v samega sebe ali v sosednjo črevesno vijugo
SIN.: intususcepcija, intususcepcija (2), intususceptio, invaginatio

PRIM.: introverzija

2. pojav pri zgodnjem razvoju zarodka, pri katerem se stena kake votline ugrezne v notranjost tako, da nastane nova votlina

SIN.: invaginatio

invaginatio -onis ž [invaginácijo -ónis] invaginacija

invaginírán -a -0 ugreznjen, uvihan sam vase:
~o črevo, ~i zob

invalidén -dna -0 ki je zaradi posledic bolezni, poškodbe ali dedne telesne hibe nesposoben ali manj sposoben za normalno življenje: ~a žival

invalidnost -i ž stanje živali, ki je zaradi posledic bolezni, poškodbe ali dedne telesne hibe nesposobna ali manj sposobna za normalno življenje

invasio -onis ž [invázijo -ónis] **1.** invazija (1)
2. invazija (2)

invasivus -a -um [invazívus] invaziven:
carcinóma ~um

invazija -e ž **1.** vdor zajedavcev v organizem gostitelja
SIN.: invasio (1)
PRIM.: infestacija
2. vraščanje kakega tkiva (npr. karcinomskega tkiva) v kako drugo tkivo telesa
SIN.: invasio (2)
3. poseg v organizem s kakim instrumentom (navadno zaradi preiskave)

invazijski -a -0 nanašajoč se na invazijo:
~a bolezen

invazíven -vna -0 ki je sposoben invazije:
~i karcinom, ~a rast, ~i tumor
SIN.: invasivus

inversio -onis ž [invêrzijo -ónis] **1.** inverzija (1):
~ úteri inverzija maternice
2. inverzija (2)

inversus -a -um [invêrzus] inverzen:
situs ~, situs ~ abdominális, situs ~ córdis, situs ~ thorácis, situs ~ víscerum

invertáza -e ž glikozidaza, ki pospešuje razgradnjo nekaterih disaharidov (npr. saharoze) v invertozo

invertebrát -a m nevretenčar

Invertebrata [invertebráta] nevretenčarji

invêrten -tna -0 v zvezi:
~i sladkor

invertírati -am dov. in nedov. obrniti navznoter, v drugo smer

invertóza -e ž zmes dveh enakih delov fruktoze in glukoze
SIN.: invertni sladkor

invêrzen -zna -0 obrnjen v nasprotno smer
~i položaj organa
SIN.: inversus

invêrzija -e ž **1.** obrnjenost, zvrnjenost dela telesa:
~ maternice obrnjenost maternice (podobno kot obrnjena rokavica) **SIN.:** inversio uteri

SIN.: inversio (1)

2. sprememba v nasprotno smer:

vegetacijska ~ sprememba vegetacije glede na kraj rasti

SIN.: inversio (2)

inveteratus -a -um [inveterátus] zastaran (1):
fractúra ~a

inveterírán -a -0 zastaran (1):
~a fraktura, ~i zlom

in vitro [in vítro] v stekleni posodi, zunaj živega organizma:
fertilizacija ~ ~, oploditev ~ ~, poskus ~ ~, tehnika ~ ~
PRIM.: in vivo

in vivo [in vívo] v živem organizmu:
avtopsija ~ ~, poskus ~ ~, tehnika ~ ~
PRIM.: in vitro

involúcija -e ž **1.** fiziološko zmanjšanje hipertrofičnega organa na normalno velikost po opravljeni funkciji:
~ maternice skrčenje maternice po porodu **SIN.:** involutio uteri, ~ timusa zmanjševanje timusa od rojstva do smrti **SIN.:** timoliza, involutio thymi, **nepopolna** ~ **maternice** maternica, ki se po porodu ni skrčila do velikosti pred porodom
SIN.: involutio (1)
2. v zvezah:
senilna ~ starostna involucija, **starostna** ~ telesno in duševno nazadovanje v starosti **SIN.:** senilna involucija, involutio senilis
SIN.: involutio (2)

involucijski -a -0 nanašajoč se na involucijo:
~ proces

involutio -onis ž [involúcijo -ónis] **1.** involucija (1):
~ thými involucija timusa, ~ úteri involucija maternice

2. involucija (2):

~ **senilis** starostna involucija

involvírati -am nedov. in dov. zmanjševati se: timus ~a
inženiring -a m v zvezi:

genski ~ načrtno spreminjanje genoma, tudi kombiniranje dedne zasnove zelo različnih vrst

organizmov z namenom spremeniti funkcijo delovanja genov

inženirstvo -a s strokovna dejavnost v tehniki, biotehniki, naravoslovju:

gensko ~ tehnologija, ki omogoča gensko rekombinacijo oziroma umetno sestavljanje molekule DNK iz različnih zaporedij nukleotidov

i. o. [ió] okr. in observatione

iodatus -a -um [jodátus] jodiran:
amylum ~um

iodum -i s [jódu] jod:
~i solútio aethanólica

ión -a m atom, skupina atomov s pozitivnim ali negativnim nabojem:

cianidni ~ toksičen ion, ki nastane pri ionizaciji cianovodikove kisline ali njenih soli, **hidridni** ~ ion H⁻, ki se prenaša pri nekaterih oksidoredukcijskih, **hidroksilni** ~ ion OH⁻, nosilec bazičnih lastnosti, **kloridni** ~ ion klorovodikove kisline, **negativni** ~ anion, **pozitivni** ~ kation

ionizacija -e ž nastajanje iona iz atoma ali molekule

ioniziren -ma -o ki povzroča ionizacijo:
~a radiacija, ~o sevanje

iónski -a -o nanašajoč se na ione:
~ izmenjevalec, ~a vez

iontoforéza -e ž vnašanje ionov v tkivo z enosmernim tokom (navadno zaradi zdravljenja)

iotalamát -a m jedova spojina, osnovna sestavina vodotopnega kontrastnega sredstva

ip. [ipé] okr. (intraperitonealno) v trebušno votlino

IPV [ipevé] krat. infekciozni pustulozni vulvovaginitis

iradiácija -e ž **1.** obsevanje, npr. z rentgenskimi, ultravijoličnimi žarki

2. izžarevanje:
~ bolečine izžarevanje bolečine

iradiírati -am nedov. in dov. **1.** izpostavljati iradiaciji (1)
2. izžarevati

ireponibilen -lna -o ki se ne da vrniti v prvotni položaj:

~a kila
SIN.: irreponibilis

ireverzibilen -lna -o nepovraten:
~a koma, ~i proces, ~i šok

írh -a m mehko usnje, zlasti iz kož srnjakov, jelenov in drobnice

SIN.: irhovina

irhovína -e ž irh

iridectomia -ae ž [iridektómija] iridektomija

iridektomija -e ž kirurško izrezanje šarenice
SIN.: iridectomia

iridicus -a -um [irídikus] šareničen:
gránula ~a

iridochoroiditis -idis ž [iridohoroidítis] iridohoroiditis

iridociklítis -a m vnetje šarenice in žarkovnika
SIN.: iridocyclitis

iridocyclitis -idis ž [iridociklítis] iridociklitis:
~ recúrrens mesečna slepota kopitarjev

íridodialíza -e ž iridoreksa

iridodyalísis -is ž [iridodijalízis] iridoreksa

iridohoroidítis -a m vnetje šarenice in žilnice
SIN.: iridochoroiditis

íridokinezíza -e ž hipus

íridomalácija -e ž bolezensko omehčanje šarenice

iridoplegía -ae ž [iridoplégija] iridoplegija

iridoplegija -e ž paraliza zapiralke zenice, ki onemogoča oženje in širjenje zenice
SIN.: iridoplegia

iridoréksa -e ž počenje šarenice
SIN.: iridodializa, iridodyalísis

iridotomía -ae ž [iridotómija] iridotomija

iridotomija -e ž kirurški vrez v šarenico
SIN.: iridotomia

iridoviridae [iridoviríde] družina virusov DNK pri žuželkah, ribah, žabah in vretenčarjih z rodod *Ranavirus*

irigácija -e ž **1.** izpiranje (1): ~ fistule, ~ nožnice
~ želodca izpiranje želodca
2. izpiranje (2)

irigacijski -a -o nanašajoč se na izpiranje:
~a tekočina

irigátor -ja m naprava za izpiranje nekaterih telesnih delov ali površin (npr. črevesja, nožnice)

SIN.: izpiralnik

iris -idis ž [írís] šarenica:
stróma ~idis

iritabílnost -i ž povečana vzdražljivost

iritácija -e ž **1.** začetna vnetna reakcija tkiva po poškodbi
2. normalen odziv živca, mišice na dražljaj

irítánt -a m dražilo

irítirati -am nedov. in dov. dražiti

irítis -a m vnetje šarenice
SIN.: iritis (lat.)

irítis -idis ž [írítis] iritis

irregularis -e [ireguláris] nepravilen:
os ~e

irreponibilis -e [ireponíbilis] ireponibilen:
hérnia ~

írs -a m rdečkasto rjav vol

írski -a -o v zvezah:
~ seter, ~ terier

Isavirus [isávirus] rod virusov iz družine Orthomyxoviridae, v katerem je virus infektivne anemije salmonidov

ischaemia -ae ž [ishémija] ishemija

ischaemicus -a -um [ishémikus] ishemičen:
cardiomyopáthia ~a, necrósis ~a, úlcus ~um

ischiadicus -a -um [ishijádikus] sedničen:
incisúra ~a, nêrvus ~, spína ~a, symphýsis ~a, túber ~um

ischialgia -ae ž [ishialgija] išias

ischium -ii s [ishijum] sednica:
ós ~ii, tábula óssis ~ii

ischuria -ae ž [ishúrija] ishurija:
~ paradóxa ishurija pri polnem sečniku,
~ spástica ishurija zaradi krča sečnične mišice

ishémičen -čna -o nanašajoč se na ishemijo:
~a bolečina, ~a kardiomiopatija, ~a kontraktura, ~a nekroza,
~i ulkus
SIN.: ischaemicus

ishemija -e ž pomanjkljiva oskrba kakega dela telesa s krvjo
SIN.: ischaemia

ishiádičen -čna -o sedničen:
~i živec

ishiádikus -a m žarg. ishiadični živec

ishialgija -e ž išias

ishias -a m [íšias] išias

ishóličén -čna -o ki vsebuje malo žolča: ~i feces

isholija -e ž zmanjšanje ali prenehanje izločanja žolča

ishurija -e ž zmanjšanje ali prenehanje izločanja urina
SIN.: ischuria

ísker -kra -o ki se živahno odziva: ~i konj

isocoria -ae ž [izokórija] izokorija

isocortex -icis m [izokórtexs] neokorteks

Isospora [izospóra] rod kokcidijev, ki zajedajo v celicah črevesnega epitelijskega in lahko povzročajo drisko:
~ cánis izospora pri psih, ~ félis izospora pri mačkah, ~ súis izospora pri prašičih

isoporiasis -is ž [izosporijazis] izosporoz

isoporiósis -is ž [izosporijózis] izosporoz

isthmus -i m [ístmus] ožina:
~ fáucium goltna ožina

istospólen -lna -o ki pripada istemu spolu: ~i piščanci

istovrsten -tna -o homologen (2):
~a struktura

istriján -a m istrski gonič

istrijánec -nca m istrski gonič

istrski -a -o v zvezi:
~ gonič, ~o govedo

išias -a m poljud. bolečina v križu in vzdolž sedničnega živca
SIN.: ishialgija, ishias, ischialgia

IU [iú] krat. (international unit) mednarodna enota

iv. [ivé] okr. (intraveno) v veno

Ixodes [iksódés] rod klopov iz družine Ixodidae, ki zajedajo ljudi in živali (prenašalci babezij in drugih povzročiteljev kužnih bolezni):
~ ricinus klop, ki živi na področju Slovenije (prenaša povzročitelja lymške borelioz, tularemije, klopnega meningoencefalitisa pri človeku)

ixodiasis -is ž [iksodíjazis] iksodoza

Ixodidae [iksodíde] družina pajkovcev iz skupine pršic z več rodovi (npr. Dermacentor, Hyalomma, Ixodes, Rhipicephalus)

Ixodoidea [iksodojídea] klopi

ixodosis -is ž [iksodózis] iksodoza

izbljúvek -vka m izbruhana vsebina iz želodca
SIN.: emezma
PRIM.: bljuvek

izboklína -e ž kar je izbočeno iz površine:
sklepna ~ izboklina na sklepni gladčini enega sklepnega okrajka (ki se navadno prilega sklepni ponvici drugega sklepnega okrajka),
zatlínična ~ zatilnična protuberanca
PRIM.: eminencia, prominencia, protuberanca

izbòr -ôra m odločanje za kaj, navadno za najboljše, najprimernejše, v večji količini, množini stvari iste vrste:
naravni ~ ohranjanje organizmov s takimi dednimi lastnostmi, ki omogočajo prilagoditev danim razmeram sin.: naravna selekcija,
umetni ~ odbiranje organizmov s takimi dednimi lastnostmi, ki najbolj ustrezajo rejčevim željam, potrebam sin.: umetna selekcija
SIN.: selekcija

izbrízg -a m spravljanje kaj tekočega v močnem curku iz česa:
~ sperme iztok sperme pri spolni nadraženosti
SIN.: ejakcija

izbrúh -a m nenaden, močen pojav, začetek česa:
~ bolezní 1. nenaden pojav bolezni ali prvih znakov bolezni 2. nenaden pojav bolezni pri večjem številu živali
SIN.: erupcija (1), eruptio (1)

izbúljen -a -o v zvezi:
~o oko

izcédek -dka m kar se izceja iz organizma:
bolezenski ~ izcedek, ki je posledica bolezenskega procesa, gnojní ~ bolezenski

izcedek, ki večinoma vsebuje gnojni eksudat, **mlečni** ~ bolezenski izcedek iz mlečne žleze, navadno kot posledica vnetja mlečne žleze, **nosni** ~ izcedek iz nosu, **nožnični** ~ izcedek iz nožnice **sin.**: vaginalni izcedek, **obilni** ~ po količini bogat izcedek **sin.**: opulentni izcedek, **očesni** ~ izcedek iz očesa, **opulentni** ~ obilni izcedek, **profuzni** ~ obilni tekoči izcedek, **sluzasti** ~ izcedek, ki vsebuje sluz, **vaginalni** ~ nožnični izcedek, **vodenasti** ~ izcedek, podoben vodi

izčrpanost -i ž stanje skrajne telesne utrujenosti, navadno zaradi prevelikega fizičnega napora, bolezn

SIN.: fatigacija

izdih -a m enkratno izdihnjenje zraka iz pljuč (pretežno pasivno zaradi elastičnosti pljuč):

fetidni ~ smrdeči izdih, **smrdeči** ~ izdih, ki oddaja neprijeten vonj **sin.**: fetidni izdih

SIN.: ekspirij, expirium

PRIM.: vdih

izdihavanje -a s iztiskanje zraka iz pljuč pri dihanju

SIN.: ekspiracija

izdihavati -am nedov. iztiskati zrak iz pljuč pri dihanju

izdihniti -em dov. iztisliti zrak iz pljuč pri dihanju

izdojiti -ím dov. izmolsti

izdréti -dêrem dov. z vlečenjem spraviti kaj iz podlage: ~ zob

izdrtje -a s v zvezi:

~ **zoba** odstranitev zoba iz zobne alveole, navadno z ekstrakcijskimi kleščami **sin.**: ekstrakcija zoba, izruvanje zoba, extractio dentis

SIN.: ekstrakcija (2), izruvanje, extractio (2)

izgòn -ôna m **1.** pot, steza, po kateri hodi živina na pašo

2. odhod živine na pašo

izgónjen -a -o ki se je prenehal goniti:

~a krava

izhlapévanje -a s prehanje iz kapljevinskega agregatnega stanja v plinsko pri temperaturah, nižjih od vrelišča

SIN.: evaporacija (1)

PRIM.: izparevanje

izhodišče -a s mesto, na katerem se kaj začne:

~ **mišice** mesto na kosti ali hrustancu, iz katerega mišica izhaja in se pri gibanju manj premika **sin.**: origo mišice

SIN.: origo, origo (lat.)

PRIM.: nasadišče

izid -a m kar predstavlja posledico kakega dogajanja, poteka:

~ **bolezni** stanje, ki je lahko ugodno, neugodno ali smrt, **smrti** ~ konec bolezni s smrtjo **sin.**:

exitus letalis

SIN.: eksitus, exitus

izjéda -e ž poškodba tkiva, ki jo povzroči jedka snov

PRIM.: ulkus

izkášljati -am dov. sunkovito in glasno iztisliti zrak, sluz, gnojni eksudat, kri ali drugo iz sapnika, pljuč (kar očisti dihala)

izkašljevanje -a s izločanje iz dihal s kašljanjem

SIN.: ekspektoracija, expectoratio

izkólčenje -a s premaknitev sklepne izbokline iz sklepne ponvice v kolku

SIN.: izpah v kolčnem sklepu, luksacija

kolčnega sklepa, luxatio coxae

izkòp -ôpa m v zvezi:

~ **trupla** ekshumacija

izkoreninjenje -a s odprava vzroka za pojavljanje česa: ~ kužne bolezni

SIN.: eradikacija, iztrebljenje

izkrvavéti -ím dov. izgubiti kri v taki količini, da nastopi smrt

izkrvavítev -tve ž iztok, izguba krvi v taki količini, da nastopi smrt

SIN.: eksangvinacija, exanguinatio

izkrvavljen -êna -o ki je izgubil kri v taki količini, da je nastopila smrt: ~a zaklana žival

izléči se -léžem se dov. zapustiti jajčno lupino: piščanec se izleže

izletávati -am nedov. leteč zapuščati kaj: čebele ~ajo

izléten -tna -o v zvezi:

~a odprtina

izlív -a m spontan odtok:

~ **sperme** polucija (1)

SIN.: efluvij

izločálo -a s organ za izločanje nepotrebnih ali celo škodljivih presnovkov iz organizma (npr. danka)

izločanje -a s **1.** sproščanje snovi iz celic ali telesa: **notranje** ~ notranja sekrecija, **zunanje** ~ zunanja sekrecija

2. spravljanje izločkov iz organizma (npr. fecesa, urina, znoja)

SIN.: ekskrecija

izlòček -čka m **1.** snov, izločena iz telesa, celic

SIN.: dejekt

PRIM.: inkret, sekret

2. ekskret

izločeválec -lca m osebek, ki kaj izloča:

asimptomatski ~ **klic** osebek, ki izloča patogene mikroorganizme, vendar ne kaže bolezenskih znakov, ~ **klic** osebek, ki krajši ali daljši čas izloča patogene mikroorganizme (navadno po preboleli kužni bolezni), **začasni** ~ **klic** osebek, ki krajši čas izloča patogene mikroorganizme

izločítev -tve ž odstranjenje, navadno organizmu škodljivih snovi, stvari

SIN.: eliminacija

- izlúščiti** -im dov. enukleirati: ~ ledvico, ~ živec
- izlúžiti** -im dov. izločiti snov iz trdnih ali tekočih snovi s toplom tako, da se pri tem snov kemično ne spremeni
- izméček** -čka m kar se izvzre iz sapnika, pljuč
SIN.: sputum (1)
- izména** -e ž skupina živali, ki v celoti zamenja drugo skupino: ~ brojlerjev v hlevu
- izmenjáva** -e ž **1.** zamenjava ene snovi z drugo: ~ **krvi** eksangvinotransfuzija, **transkapilarna** ~ izmenjava snovi preko sten kapilar
2. v zvezi:
~ **generacij** metageneza
- izmenjeválec** -lca m snov ali naprava, ki kaj izmenjuje s čim drugim:
ionski ~ snov, ki del svojih ionov izmenjuje z ioni dodanega elektrolita
- izmôlsti** -môlzem dov. do konca pomolsti
SIN.: izdójiti
- izmôizek** -zka m kar se izmolze, namolze
- izoaglutinácija** -e ž aglutinacija izoantigena z izoaglutininom
- izoaglutinín** -a m protitelo, ki aglutinira celice drugih osebkov iste vrste in nastaja v organizmu spontano ali po imunizaciji
- izoaloksazín** -a m izomer aloksazina, osnovna struktura riboflavina in flavinskih nukleotidov
- izoantigén** -a m antigen, ki je sposoben izzvati imunski odziv v genetsko različnih osebkih iste vrste, ne pa v osebku, v katerem je nastal (npr. antigeni krvnih skupin)
SIN.: aloantigen, homologni antigen
- izobutanól** -a m amilalkohol
- izocikličén** -čna -o homocikličén
- izocím** -a m izoencim
- izocitóza** -e ž enakost v velikosti istovrstnih celic, zlasti eritrocitov
PRIM.: anizocitoza
- izocitrónski** -a -o v zvezi:
~a kislina
- izodóza** -e ž enaka doza ionizirnega sevanja v raznih delih telesa
- izoencím** -a m vsaka od več variant istega encima, ki vsi katalizirajo isto reakcijo (vendar se med seboj razlikujejo, npr. glede na imunost)
SIN.: izocím
- izoencímski** -a -o nanašajoč se na izoencim:
~a slika
- izogaméta** -e ž gameta, po obliki in velikosti enaka gameti nasprotnega spola
PRIM.: heterogameta
- izogamíja** -e ž združevanje izogamet
PRIM.: heterogamíja, oogamíja

- izogénski** -a -o ki ima enak genotip:
~a dvojčka, ~a transplantacija, ~ transplantat
SIN.: singenski
- izohemaglutinín** -a m izoaglutinin, ki aglutinira eritrocite osebkov genetsko iste vrste
- izoimunizácija** -e ž imunizacija z izoantigenom
- izoimúnost** -i ž imunost, ki jo spodbudi izoantigen
- izokoríja** -e ž enaka velikost zenic pri istem osebku
SIN.: isocoria
PRIM.: anizokoríja
- izokórteks** -a m neokorteks
- izokromátski** -a -o enakomerno obarvan:
~o tkivo
- izoksazolípencilín** -a m penicilin iz skupine proti penicilinazi odpornih penicilinov, ki vključuje dikloksacilin, kloksacilin in oksacilin
- izolácija** -e ž **1.** pridobitev določene snovi, stvari iz zmesi ali spojine v čisti obliki
2. izločitev mikroorganizma v čisti kulturi iz kužnine ali mešane kulture
SIN.: osamitev (1)
3. ločitev osebkov od drugih osebkov: ~ živali z nalezljivo boleznijo
SIN.: osamitev (2)
- izolát** -a m mikroorganizem, izoliran iz kužnine ali mešane kulture
- izolátor** -ja m zaprt prostor za izolacijo okužene ali glede okužbe sumljive živali, da se prepreči širjenje bolezni
- izolecitálen** -lna -o ki ima enakomerno razporejen rumenjaki: ~o jajce
PRIM.: centrolecitalen, oligolecitalen
- izolevcín** -a m bistvena aminokislina, ki nastane pri hidrolizi fibrina ali drugih beljakovin (razširjena v skoraj vseh beljakovinah, odgovorna za optimalno rast mladičev in za ravnovesje dušika pri odraslih)
OKR.: I (3), Ile
PRIM.: norlevcin
- izolírati** -am dov. in nedov. **1.** ločiti osebek ali skupino od drugih
SIN.: osamiti
2. dobiti določeno snov, stvar v čisti obliki: ~ mikroorganizme iz kužnine
SIN.: osamiti
- izolírница** -e ž poseben, strogo ločen prostor za žival s kužno boleznijo
- izológen** -gna -o ki izhaja iz genetsko enakih osebkov (npr. enojajčnih dvojčkov):
~i transplantat
PRIM.: heterologen, homologen (2)
- izomér** -a m spojina z enako sestavo in molekularno formulo, a različno razporeditvijo atomov ali atomskih skupin v molekuli ali

v prostoru (med seboj se zato razlikujejo v fizikalnih, kemičnih in/ali bioloških lastnostih)

izomeráza -e ž encim, ki katalizira izomerizacijo substrata iz ene izomerne oblike v drugo (npr. mutaza, racemaza)

izomerizácija -e ž pretvorba enega izomera v drug izomer

izométričen -čna -o ki vzdržuje konstantno dolžino:
~a kontrakcija

izomórfen -fna -o ki ima enako obliko

izooblika -e ž vsaka od nekoliko različnih oblik iste beljakovine, ki se razlikuje po zaporedju aminokislin (npr. izoencim)

izoosmolárnost -i ž enakost osmolarnosti v raztopinah na obeh straneh membrane

izoperistáltika -e ž peristaltika želodčno-črevesnega trakta smeri proti danki

izoprén -a m nenasičeni ogljikovodik s petimi atomi ogljika, osnovna gradbena enota izoprenoidov

izoprenoídi -ov m mn. polimeri, katerih osnovna veriga je sestavljena v celoti ali večinoma iz enot izoprena, povezanih med seboj (npr. steroidi, terpeni, karotini, vitamin K₂)

izoprizmátski -a -o v zvezi:
~ epitelij

izoprótiteló -ésa s protitelo, ki veže izoantigen
SIN.: aloprotitelo

izosenzibilizácija -e ž preobčutljivost za izoantigene
SIN.: alosenzibilizacija

izospóra -e ž kokcidij iz rodu *Isospora*

izosporiáza -e ž izosporoza

izosporóza -e ž bolezen, ki jo povzročajo izospore
SIN.: izosporiaza, isosporiasis, isosporiosis

izotêrmen -mna -o ki poteka pri stalni temperaturi: ~i proces

izotóničen -čna -o **1.** nanašajoč se na izotonijo:
~a kontrakcija

2. nanašajoč se na izotoničnost:
~a raztopina, ~a tekočina

izotóničnost -i ž **1.** stanje, pri katerem je v kaki raztopini koncentracija delcev, ki ne morejo prehajati skozi polprepustno membrano, enaka kot v raztopini na drugi strani membrane
PRIM.: hipertoničnost, hipotoničnost
2. lastnost raztopine, da ima enak osmozni tlak kot raztopina, s katero se primerja (navadno s krvnim serumom ali 0,9-odstotno raztopino natrijevega klorida)

izotonija -e ž stanje enakega tonusa, napetosti ali aktivnosti mišice

izotóp -a m atom kemijskega elementa, ki ima enako vrstno število, a različno masno število (v jedru ima enako število protonov in različno število nevtronov):

radioaktivni ~ izotop kemijskega elementa, ki s sevanjem osnovnih delcev ali/in elektromagnetnega valovanja spontano razpada v drug izotop ali element

PRIM.: nuklid

izotransplantácija -e m transplantacija, pri kateri imata dajalec in prejemnik identično dedno zasnovo (npr. enojajčna dvojčka)
SIN.: izogenska transplantacija, singsenska transplantacija

PRIM.: avtotransplantacija, heterotransplantacija, homotransplantacija

izotransplantát -a m presadek tkiva ali organa iz organizma z identično dedno zasnovo (npr. presadek enojajčnih dvojčkov)

SIN.: izogenski transplantat, izologni transplantat, singsenski transplantat

PRIM.: avtotransplantat

izotrópen -pna -o ki ima enake fizikalne lastnosti v vseh smereh:

~i pas

PRIM.: anizotropen (1)

izotropija -e ž lastnost mnogih snovi, da imajo v vseh smereh enake fizikalne, zlasti optične lastnosti

PRIM.: anizotropija

izpàd -áda m izstop notranjega organa ali njegovega dela iz običajne lege skozi normalno odprtino:

~ **popkavnice** izstop popkavnice skozi popek

izpàh -áha m popolna izguba stika med sklepnama gladčinama:

~ v **kolčnem sklepu** izkolčenje, **nepopolni** ~ nepopolna premaknitev sklepne izbokline iz sklepne ponvice

SIN.: sublukacija (1),

subluxatio (1), **nepopolni** ~ v **kolčnem sklepu**

nepopolna premaknitev sklepne izbokline

iz sklepne ponvice v kolku

SIN.: sublukacija

kolčnega sklepa, subluxatio coxae

SIN.: izpahnjeno, luksacija (1), luxatio (1)

izpáhjenje -a s izpah

izpahováanje -a s izpuščanje zraka, plinov iz želodca, vampa skozi usta zaradi krčenja prepone (pri prežvekovalcih sestavni del prebave)

SIN.: spahovanje, ructus

PRIM.: kolcanje

izparévanje -a s prehajanje iz kapljevinekega agregatnega stanja v plinsko pri temperaturah vrelišča

SIN.: evaporacija (2)

PRIM.: izhlapevanje

izparívanje -a s odstranjevanje tekočine iz česa tako, da tekočina ob segrevanju prehaja v plin
SIN.: evaporacija (3)

izpirálnik -a m irigator

izpíránje -a s **1.** čiščenje organa, sluznice ali kože z vodo ali drugo tekočino:

~ **vampa** čiščenje vampa s fiziološko raztopino ali raztopljenim antidotom pri zastrupitvi s kemikalijami ali strupenimi rastlinami **sin.:** lavaža vampa, ~ **želodca** čiščenje želodca s fiziološko raztopino **sin.:** irigacija želodca, lavaža želodca

SIN.: irigacija (1), lavaža (1)

2. pridobivanje izpirka za diagnostične namene **SIN.:** irigacija (2)

izpírek -rka m tekočina, dobljena z izpiranjem:

prepucijski ~ izpirek s prepucija (za laboratorijsko preiskavo)

izpítati -am dov. s pitanjem zrediti: ~ gos, ~ vola

izplávljanje -a s odstranjevanje delcev ali snovi s tekočino iz telesa

izpljúnek -nka m vsebina, ki se izvrže iz ust (vsebuje mešanico sline, sluzi iz dihal ali prebavil, pri boleznih pa tudi gnojni eksudat, fibrin, kri in patogene mikroorganizme, npr. povzročitelje tuberkuloze) **SIN.:** sputum (2)

izpljúnti -em dov. izvržeči izpljunek iz ust

izpráskanje -a s abrazija (1):

~ **maternice** abrazija maternice

izpráskati -am dov. abradirati

izpréči -préžem dov. odpeti vprežno žival od vprege (npr. od voza, pluga): ~ konja

izpúst -a m ograjen prostor ob hlevu za izpuščanje živali (da se lahko prosto gibljejo)

izpuščáj -a m eksantem:

aftni ~ afte na sluznici ali koži (pri slinavki in parkljevki), **ajdov** ~ fagopirizem, **akneiformni** ~ aknam podoben eksantem, **impetiginozni** ~ eksantem pri impetigu, **intertriginozni** ~ eksantem pri intertrigu, **krustozni** ~ kraste na koži (npr. pri garjah), **medikamentni** ~ eksantem zaradi delovanja zdravila **sin.:** farmakogeni eksantem, **mehurčkasti** ~ **prašičev** vezikularni eksantem prašičev, **pustulozni** ~ pustule po koži

izrást -í ž kar se iz česa razvije, izraste:

~ **zoba** končna faza ozobitve, ko zob predre dlesen **sin.:** erupcija zoba, eruptio dentis **SIN.:** erupcija (2), eruptio (2)

izrástek -tka m kar zraste na čem, iz česa:

ciliarni ~i zadebeljeni deli ciliarnika, sestavljeni iz ciliarne mišice in podaljškov, ki dajejo oporo lečnim vlakencem **sin.:** processus ciliares

izrážanje -a s posredovanje svojih lastnosti:

~ **gena** zaznavni učinek gena, pri katerem se informacija, ki jo gen vsebuje, pokaže kot fenotipska značilnost **sin.:** ekspresija gena **SIN.:** ekspresija (2)

izrèz -éza m ekscizija

izrézati -rèžem dov. odstraniti z ekscizijo

SIN.: ekscidirati

izrodítev -tve ž degeneracija (2)

izrúvanje -a s izdrťe:

~ **zoba** izdrťte zoba

izsesávánje -a s ekzufliacija

izstrádanost -i ž stanje po dolgotrajnem odtegovanju hrane in tekočine

izsušén -êna -o **1.** dehidriran (2)

2. mumificiran:

~i plod

izsušénost -i ž **1.** dehidracija (3)

2. mumifikacija

izsuševálec -lca m snov, ki pospešuje sušenje

SIN.: sikativ

izsuševálnik -a m eksikator

izsušítev -tve ž odstranitev vlage (npr. iz živila) na zraku

SIN.: desikacija

PRIM.: dehidracija (2)

iztèg -éga m ekstenzija (1): ~ sklepa

iztegoválka -e ž v zvezah:

mišica ~

dolga ~ **prstov** močna mišica na sprednji strani goleni, katere dolge končne kite se končujejo na spodnjih prstnicah, izteguje prste **sin.:**

musculus extensor digitorum longus, **dolga** ~

prvega prsta tanka mišica, ki ima izhodišče na mečnici, končna kita pa se spusti po zgornji ploskvi skočnega sklepa do drugega in prvega prsta, ki ju izteguje, pri govedu in konju

združena s srednjo golenično mišico **sin.:**

musculus extensor digiti I longus, **komolčnična**

~ **zapestnega sklepa** mišica na zadnji ploskvi

podlahti, ki je razpeta med komolčnico in

stranskimi zapestnicami oziroma dlančnicami

in izteguje zapestje **sin.:** musculus extensor

carpi ulnaris, **koželjnica** ~ **zapestnega sklepa**

močna mišica, ki se začena na nadlahtnici, od

koder se spušča po sprednji ploskvi podlahti

do druge in tretje dlančnice in izteguje zapestni

sklep **sin.:** musculus extensor carpi radialis,

kratka ~ **prstov** kratka mišica ob stopalnici,

ki izteguje prste **sin.:** musculus extensor

digitorum brevis, **posebna** ~ **prvega in drugega**

prsta samostojna mišica pri mesojedih, ki izhaja

iz stranskega roba komolčnice in se končujejo

na prvem in drugem prstu, pri drugih domačih

sesalcih je združena s skupno iztegovalko

prstov **sin.:** musculus extensor digiti I et II

proprius, **skupna** ~ **prstov** močna mišica na

sprednji okončini, katere kite potekajo po

hrbtini ploskvi šape do prstov, izteguje zapestje

in prste **sin.:** musculus extensor digitorum

communis, **stranska** ~ **prstov** tanka mišica na

sprednji in zadnji okončini, ki preko dolgih kit

izteguje sklepe stranskih prstov **sin.**: musculus extensor digitorum lateralis

iztís -a m postopek, s katerim se s stiskanjem, pritiskanjem spravi kaj iz česa: ~ plodu, ~ posteljice **SIN.**: ekspresija (1), ekspulzija

iztiskálka -e ž v zvezi:
mišica ~

iztrébek -bka m feces:
goveji ~ kravjak, kokošji ~ kurjak, mišji ~ mišjak, ušji ~ ušjak, zajčji ~ zajčjak

iztrebína -e ž trebilo

iztrébljanje -a s 1. blatenje:
kopiozno ~ obilno blatenje
2. izločevanje posteljice iz maternice ob koncu poroda

iztrébljati se -am se nedov. blatiti

iztrébljenje -a s izkoreninjenje: ~ tuberkuloze

izuríja -e ž izločanje urina v enakih količinah

izvédenec -nca m strokovnjak, ki daje mnenje o zadevah z določenega ožjega strokovnega področja:

veterinarski sodnomedicinski ~ strokovnjak, ki daje mnenje, nasvet o zadevah iz veterinarskomedicinskih sodnih razprav, na katerega se sodnik opre

izvédenski -a -o nanašajoč se na izvedenca:
~o mnenje

izvédenstvo -a s dejavnost izvedencev:
veterinarsko sodnomedicinsko ~ dejavnost veterinarskih sodnomedicinskih izvedencev v kazenskih postopkih

izvíd -a m podatki o rezultatu klinične, laboratorijske ali kake druge preiskave:
avtopsijski ~ obdukcijski izvid, bakteriološki ~ izvid, dobljen na podlagi bakteriološke preiskave (ki je lahko pozitiven ali negativen), citodiagnostični ~ izvid, dobljen s citodiagnostiko, lažno negativni ~ ugotovitev, klinična ali laboratorijska, ki ni potrdila dejanskega stanja, ker negira nekaj, kar v resnici je, lažno pozitivni ~ ugotovitev, klinična ali laboratorijska, ki ne ustreza dejanskemu stanju, ker kaže na nekaj, česar v resnici ni, negativni ~ izvid, pri katerem opravljena preiskava ne kaže na bolezenski proces, obdukcijski ~ zapis o opravljeni obdukciji z namenom izvedeti o vzrokih smrti, pogina **sin.**: avtopsijski izvid, posmrtni ~ izvid posmrtno preiskave, pozitivni ~ izvid opravljene preiskave, ki kaže na bolezenski proces

izvíhan -a -o navzven zavihan:
~a veka

izvíhanost -i ž obrnjenost navzven:
~ veke ektropij

izvín -a m zvin

izvléček -čka m ekstrakt

izvlék -éka m ekstrakcija (3)

izvodílce -a s zelo tanko izvodilo:

modova ~a izvodilca iz moda, ki oblikujejo nadmodkovo glavo **sin.**: eferentne cevke, ductuli efferentes testis, žolčna ~a izvodilca, ki zbirajo žolč iz jetrnega tkiva in ga odvajajo v žolčevod **sin.**: ductuli biliferi **SIN.**: cevka (2), ductulus

izvodílo -a s cevasti del organa za iztok sekreta ali ekskreta:

sečna ~a organi za odvajanje urina (ledvični meh, sečevod, sečnica)

PRIM.: vod

izvóren -rna -o v zvezah:
~o zdravilo

izvréči -vížem dov. zvreči

izzván -a -o povzročen s kakim nenamernim dejavnikom:

~i abortus, ~a mutacija, ~a ovulacija, ~i porod

SIN.: provociran, provocatus

izžarévaje -a s širjenje z bolnega dela telesa na bližnje dele:

~ bolečine prehajanje bolečine iz kakega mesta telesa v druge dele **sin.**: iradiacija bolečine

SIN.: iradiacija (2)

izžarévati -am širiti se z bolnega dela telesa na bližnje dele: ~ bolečino

SIN.: iradiirati (2)

izžemálen -lna -o ki s stiskanjem spravlja kaj tekočega iz česa:

~i želodec

izžíganje -a s kavterizacija: ~ bradavic, ~ rane

J

jábolčast -a -o podoben jabolku:
~i sivec

jábolčen -čna -o v zvezi:
~a kislina

jádro -a s v zvezah:

mozgovno ~ tanka plast živčnine, ki skupaj z malimi možgani pokriva četrti možganski prekat **sin.**: velum medullare, sirišničkovo ~ sluznična guba v piloričnem delu sirišnika **sin.**: velum abomasicum

jágjnje -ta s ovčji mladič do odstavitve:

dizenterija ~et, telet, pujskov, žrebet

astrahansko ~ jagnje avtohtone pasme ovc iz Astrahana z zelo kodrasto dlako

jagnječevína -e ž jagnječje krzno

jágjnječji -a -e nanašajoč se na jagnje: ~a koža ~e krzno, ~e meso

jágjnjetina -e ž meso jagnjeta
SIN.: jagnječje meso

jágjnjeti -im dov. in nedov. roditi, povreči jagnje

jágoda -e ž 1. rdečkasta krava

2. v zvezi:

volčja ~ zelnata trajnica z močno koreniko, iz katere izhaja steblo s štirimi gladkorobimi listi in črno jagodo (vsebuje več strupenih glikozidov, ki povzročajo prebavne motnje, omotico, nezavest, pogosto smrt) sin.: *Paris quadrifolia*

jáguar -ja m zver iz skupine velikih mačk z obročastimi rjavimi pegami na rumeni dlaki kože
SIN.: *Panthera onca*

jájce -a s z ovojnicami zaščiten jajcece, oplojeno ali neoplojeno, z dosti hranilnih snovi, sproščeno iz telesa živali, ki ležejo jajca, zlasti pri ptičih in plazilcih: golobje ~, kokošje ~, ptičje ~, valjenje jajc, želvino ~

~a v prahu kokošja jajca (brez lupine), z izparevanjem spremenjena v prah, **valilna** ~a kokošja jajca, odbrana za valjenje
SIN.: ovum

jajcevòd -òda m 1. cevast organ, po katerem pri večini sesalcev potuje jajcece iz jajčnika v maternico: persulfacija ~a

ampula ~a, fimbrije ~a, maternično ustje ~a, oporek ~a, trebušno ustje ~a

SIN.: ovidukt, tuba uterina, salpinx uterina

2. cevast organ pri ptičih in nekaterih sesalcih, v katerem se oblikuje jajce:

prolaps ~a

SIN.: ovidukt

jájčarica -e ž nesnica:

bela ~ leghornka

jájcece -a s 1. neoplojena negibljiva gameta samice pri mnogih živalih, ki se izoblikuje v jajčniku

SIN.: jajčna celica, ovulum (1)

2. razvojna oblika pri nižje razvitih živalih:

mušje ~ začetna faza v razvoju pri muhah, zoljih, ki se razvije v ličinko, **ribje** ~ ribja ikra

jájčen -čna -o 1. nanašajoč se na jajce (1):

~i albumin, ~a kutikula, ~a lupina, ~i melanž, ~e ovojnice

2. nanašajoč se na jajcece:

~a celica

jájčji -a -e nanašajoč se na jajce (1):

~e zrcalo

jájčnik -a m parna spolna žleza samice, v kateri nastajajo jajčeca in spolni hormoni:

agenezija ~a, cistična degeneracija ~a, hipoplazija ~a,

oporek ~a, zunanja plast ~a

anovulacijski ~ jajčnik, ki je prenehal izločati jajčeca, **cistični** ~ jajčnik, ki ima ciste, **distrofični** ~ nezadostno razvit jajčnik, **juvenilni** ~ jajčnik, ki še ne proizvaja dozorelih jajčec

SIN.: ovarij, oophoron, ovarium

jájčnikov -a -o nanašajoč se na jajčnik:

atrezija ~ega folikla, ~ folikel, ~a sredica, ~a vena, kapsula ~ega folikla

SIN.: ovarijski, ovarialis, ovaricus

ják -a m divje ali udomačeno govedo s koščeno grbo in dolgo dlako, ki živi v Tibetu

SIN.: *Bos grunniens*

Jakob, Alfons Maria [jákob álfons marija] (1884–1931) nemški nevrolog

jálov -a -o ki ne more imeti potomcev: ~a krava ~čebelji panj

SIN.: infertilen, neploden, sterilen (1)

jálovec -vca m samec, ki ne more zaploditi potomcev

jálovína -e ž živina, ki ne daje mleka (npr. breje krave in telice)

jálovka -e ž samica, ki ne more imeti potomcev

jálovljènc -nca m kastrat

jálovost -i ž nezmožnost obrejitve ali oploditve:

enzootska ~ **krav** nalezljiva bolezen krav z znaki jalovosti in zrvavanja, ki jo povzroča bakterija *Campylobacter fetus* subsp. *venerealis* sin.: genitalna kampilobakterioza

SIN.: infertilitet, neplodnost, sterilitet (2), infertilitas

jáma -e ž 1. večja naravna vdolbina v telesu ali delu telesa ali kakem organu:

čelna ~ večja plitva jama na čelnični luski pri prašičih in nekaterih pasmah psov sin.: fossa frontalis, ~ **za kljukico** komolčna jama, **komolčna** ~ globoka jama med stranskim in sredinskim nadčvrštem nadlahtnice, v katero se pri iztezanju komolca pomakne kljukica sin.: jama za kljukico, fossa olecrani, **nadtrnova** ~ jama nad plečničnim trnom

sin.: fossa supraspinata, **obrtčeva** ~ globoka jama ob večjem obrtcu stegenice sin.: fossa trochanterica, **podplečnična** ~ plitva jama na notranji ploskvi plečnice sin.: fossa subscapularis, **senčna** ~ jama na stranski ploskvi nevrokranija, ki prehaja v očnico sin.: fossa temporalis

SIN.: fossa

2. v zemljo narejena vdolbina: **gnojna** ~ jama, v katero se odlaga hlevski gnoj, **gnojnična** ~ jama, v katero se izteka gnojnica in se v njej fermentira, **silažna** ~ jama, v katero se zložijo zelene rastline za siliranje

SIN.: fossa

2. v zemljo narejena vdolbina:

gnojna ~ jama, v katero se odlaga hlevski gnoj, **gnojnična** ~ jama, v katero se izteka gnojnica in se v njej fermentira, **silažna** ~ jama, v katero se zložijo zelene rastline za siliranje

jámica -e ž 1. majhna naravna ugreznina na kosti ali na kakem organu:

mandljeva ~ ugreznina epitelija na površini nebnice **sin.:** mandljeva kripta, tonzilarna kripta, crypta tonsillaris, fossa tonsillaris, **sklepna** ~ sklepna ponvica, **sklepna ~ kolčnice** kolčnična ponvica, **zobna** ~ zobna alveola, **želodčne ~e** jamice ali žlebovi v sluznici ustja želodčnih žlez **sin.:** foveolae gastricae **SIN.:** fossula, foveola

2. manjša naravna čašasta vdolbina na kosti ali na kakem organu:

rebrna ~ jamica na telesu sedmega vratnega vretenca in prsnih vretenc za vezavo v sklepu rebrne glave **sin.:** fovea costalis, **središčna** ~ jamica v sredini rumene pege na mrežnici **sin.:** fovea centralis, **škripčeva** ~ neizravna jamica na medialni steni orbite **sin.:** fovea trochlearis **SIN.:** fovea

jámski -a -0 v zvezi:
~ plin

jámstvo -a s obveza prodajalca pri kupoprodaji, da jamči, da žival nima bolezni, ki z navadnim ogledom kupca ni vidna

jántaren -rna -0 v zvezi:
~a kislina
SIN.: sukcinilen, succinicus

járec -rca m oven

jástog -a m morski rak z velikimi užitnimi škarjami
SIN.: *Astacus gammarus*, *Homarus gammarus*

játa -e ž **1.** večja skupina ptičev ali rib iste vrste: ~ golobov, ~ rib
2. skupina perutnine, ki se goji skupaj: ~ kokoši, ~ rac

jatrén -a m raztopina s približno 26,5 % joda:
vakcina ~

jatrénski -a -0 nanašajoč se na jatren:
~a vakcina

jázbec -a m zver iz družine kun, s kratkimi mišičastimi nogami, dolgim gobcem in črno-belo liso na glavi
SIN.: *Meles meles*

jázbečar -ja m pasma majhnega lovskega psa z zelo kratkimi nogami in dolgim trupom:
brak ~ pasma krvoslednih psov gonicev iz avstrijskih Alp
SIN.: dakel

jêčmen -éna m **1.** v zvezi:
navadni ~ enoletna kulturna rastlina, redkeje trajnica, iz skupine žitnih trav **sin.:** *Hordeum vulgare*

2. seme, zrnje te rastline
3. poljud. hordeol

jédek -dka -0 ki najeda, razjeda snov ali tkivo: ~a snov

jêdrce -a s **1.** nukleolus
2. okroglo ali jajčasto znamenje na grizni ploskvi spodnjih sekalcev pri konju, po katerem se presoja njegova starost

jêdrn -a -0 nanašajoč se na celično jedro:
~a delitev, ~a membrana, ~a ovojnica, ~a snov
SIN.: nukleinski

jêdro -a s **1.** v zvezah:

celično ~ navadno kroglast ali jajčast organel evkariontske celice, obdan z jedrno membrano, z nukleolusi in kromosomi, preko katerih poteka biosinteza in dedovanje pri delitvi celice **sin.:** karion, **diploidno** ~ jedro z diploidnim številom kromosomov, **haploidno** ~ jedro s haploidnim številom kromosomov (npr. jedra spolnih celic), **hčerinško** ~ jedro v hčerinški celici, **hiperkromatsko** ~ jedro, ki se močneje obarva, **mitotsko** ~ jedro v delitvi

2. skupek perikarionov v centralnem živčevju:

cerebelarna ~a jedra v beli snovi malih možganov, ki posredujejo živčno vzbujenje med možganskim debelom in skorjo malih možganov **sin.:** malomožganska jedra, nuclei cerebelli, **kavdatno** ~ repato jedro, **kohlearno** ~ vsako od senzoričnih jeder, v katerem se končuje nitje kohlearnega živca **sin.:** nucleus cochlearis, **lečasto** ~ jedro lečaste oblike v velikih možganih, del progastega telesa **sin.:** nucleus lentiformis, **malomožganska ~a** cerebelarna jedra, **motorična ~a** skupek perikarionov v možganskem debelu, iz katerega izhajajo aksoni motoričnih možganskih živcev **sin.:** nuclei originis nervorum cranialium, **progasto** ~ progasto telo, **rdeče** ~ skupek perikarionov v srednjih možganih **sin.:** nucleus ruber, **repato** ~ veliko jedro v velikih možganih, ki se prilega stranskemu možganskemu prekatu, del progastega telesa **sin.:** kavdatno jedro, nucleus caudatus, **senzorična ~a** jedra, v katerih se končujejo senzorični možganski živci **sin.:** nuclei terminationis nervorum cranialium

SIN.: nucleus (1)

3. središče kakega dela telesa, objekta ali procesa:

kostenitveno ~ osifikacijsko središče, **pulpozno** ~ osrednji, zdrizasti del medvretenčne ploščice, ki deluje kot blažilec osnih sil **sin.:** nucleus pulposus
SIN.: nucleus (2)

jedrovina -e ž zmes DNK, RNK in beljakovin brez membrane, ki ima pri prokariontih funkcijo jedra
SIN.: jedrna snov (2), nukleoid (1)

jêdrski -a -0 nuklearen (1):
~a medicina

jegúlja -e ž v zvezi:

rečna ~ sladkovodna riba s podolgovatim telesom, ki leže jajčeca v morski vodi **sin.:** *Anguilla anguilla*

jegúlje jegúljlj ž mn. v zvezi:

prave ~e družina sladkovodnih rib, v katero se uvršča vrsta rečnih jegulj, ki se drstijo v morju
sin.: Anguillidae

jejunálen -lna -o nanašajoč se na tešče črevo:

~e arterije, ~a fistula

SIN.: jejunalis

jejunalis -e [jejunális] jejunalen:

artēriae ~es, fistula ~

jejunitis -a m vnetje teščega črevesa

SIN.: jejunitis (lat.)

jejunitis -idis ž [jejunítis] jejunitis

jejúnokolonostomija -e ž kirurško narejena povezava med teščim črevesom in kolonom

jejunorafija -e ž šivanje prerezanega ali raztrganega teščega črevesa

jejunostomija -e ž kirurška izdelava jejunalne fistule

jejunum -i s [jejúnum] tešče črevo

jêlen -éna m sodoprsti kopitar iz družine jelenov:

~ **lopatar** damjak, **navadni** ~ rjavkasto siv divji sodoprsti kopitar, prežvekovalc, katerega samec ima močno razvejeno rogovje SIN.: rjavi jelen, *Cervus elaphus*, **rjavi** ~ navadni jelen, **severni** ~ jelen, pri katerem ima tudi samica rogovje, živi v čredah, ki se selijo, hrani se s travo in lišajem SIN.: *Rangifer tarandus*

jeléni -ov m mn. družina sodoprstih kopitarjev iz podreda prežvekovalcev z izrazitim rogovjem, v katero se uvrščajo poddružini pravih jelenov in losov ter severni jeléni in srnjaki:

pravi ~ poddružina jelenov z rodovoma *Cervus*, *Dama* SIN.: Cervinae, **severni** ~ poddružina jelenov z rodom *Rangifer*
SIN.: Cervidae

jêlševéc -vca m vrsta evropskega sladkovodnega užitnega raka

SIN.: potočni rak, *Astacus astacus*

Jenner, Edward [džéner évdard] (1749–1823) britanski zdravnik, ki je leta 1798 prvi cepil človeka, in sicer proti črnim kozam (za vakcino je uporabil vsebino mehurčkov kravjih koz)

jeréb -a m 1. kura iz poddružine divjih kur velikosti goloba ali večja, z rjavo sivim perjem: **snežni** ~ jereb, ki ima pozimi čisto belo perje

SIN.: *Lagopus muta*

2. samec jerebice

jerebica -e ž kura iz rodu *Perdix* z rdeče rjavim perjem na prsih

SIN.: *Perdix perdix*

jerebika -e ž drevo ali grm z belimi cveti v kobulih in rdečimi plodovi, ki vsebujejo sorbitol

SIN.: *Sorbus aucuparia*

jêrmen -éna m trak z zaponko, navadno iz usnja: **čelni** ~ jermen pri uzdi, ki se daje konju čez čelo
SIN.: čelnik

jerménast -a -o ki je podoben jermenu:

~a mišica

SIN.: splenius

jerseyski -a -o [džérsijski] v zvezi:

~o govedo, ~a pasma

jeršinija -e ž bakterija iz rodu *Yersinia*

jesénski -a -o v zvezi:

~ podlesek

jéšč -a -e ki rad je, ima tek: ~a krava

jéšča -e ž himus

jéščnost -i ž lastnost ješče živali

SIN.: oreksija

PRIM.: anoreksija, neješčnost, tek (1)

jétičen -čna -o ki ima pljučno tuberkulozo: ~a krava

jétra *jéter* s mn. organ v telesu, ki ima posebno vlogo pri presnovi beljakovin, maščob in ogljikovih hidratov in pri inaktivaciji strupenih snovi izloča žolč: lipofuscinoza jeter, masivna nekroza jeter, maščobna metamorfoza jeter, otrdelost jeter

amiloidoza jeter, ciroza jeter, sindrom hipoglikemije in zamaščenosti jeter psov, sindrom zamaščenosti jeter nesnic, sindrom zamaščenosti jeter in ledvic pri piščancih, zamaščenost jeter

adipozna ~ zamaščena jetra, **ehinokokna** ~ jetra z mehurnjaki, **invadirana** ~ z zajedavci napadena jetra (npr. z metljaji), **zamaščena** ~ jetra s čezmerno nakopičenostjo maščobnega tkiva
SIN.: adipozna jetra, hepar adiposum
SIN.: hepar

jétrn -a -o nanašajoč se na jetra: ~a sideroza, konformacija ~ega tkiva

centralna ~a vena, desni ~i reženj, desni ~i vod, interlobularne ~e arterije, interlobularne ~e vene, ~i absces, ~i acinus, ~a arterija, ~e bezgavke, ~a biopsija, ~a celica, ~i ikterus, ~a porta, ~i režnjič, ~i segment, ~i sinusoid, ~a srpasta vez, ~i trias, ~e vene, ~a venčna vez, levi ~i reženj, levi ~i vod, mali ~i metljaj, medrežnjične ~e arterije, medrežnjične ~e vene, okrogla ~a vez, orjaški ~i metljaj, skupni ~i vod, veliki ~i metljaj
SIN.: hepatičen, hepaticus

jézerce -a s vdolbinica, napolnjena s tekočino: **solzno** ~ kotanjica v medialnem očesnem kotu, v kateri se zbirajo solze SIN.: lacus lacrimalis
SIN.: lacus

jézerka -e ž jezerska postrv

jezêrka -e ž jezersko-solčavska ovca

jézero -a s v zvezi:

limfno ~ razširjeni del prsnega mezgovoda, v katerega se steka limfa iz zadnjih dveh tretjin telesa SIN.: cisterna mlečka, cisterna chyli

jézerski -a -o v zvezah:

~a postrv, ~a zlatovčica

jezêrsko-solčávski -a -o v zvezah:

~a ovca, ~a pasma ovc

jeziček -čka m majhna, jeziku podobna anatomska struktura

SIN.: lingula

jezičen -čna -o nanašajoč se na jezik:

~a arterija, ~i frenulum, ~a kost, ~a okušalna papila, ~e papile, ~a ploskev zoba, ~a tonzila, ~a vezica, ~i živec, ~e žleze

SIN.: lingualis

jezičnica -e ž kost podkvasne oblike nad ščitastim hrustancem, iz posameznih, med seboj povezanih koščic, ki daje oporo jeziku in grlu

SIN.: jezična kost, os hyoideum

jezično-obrázen -zna -o nanašajoč se na jezik in obraz:

~o deblo, ~a vena

SIN.: linguofacialis

jezično-žrêlen -lna -o nanašajoč se na jezik in žrelo:

~i živec

SIN.: glossopharyngeus

jêzik -ika m organ iz skeletne mišičnine na dnu ustne votline, prekrit s sluznico z okušalnimi brbončicami, ki sodeluje pri žvečenju in požiranju hrane:

apeks ~a, bolezen modrikastega ~a, hrbet ~a, konica ~a, koren ~a, pika na ~u, vakcina proti boleznim modrikastega ~a, virus boleznim modrikastega ~a

leseni ~ bolezensko otrdel jezik zaradi kroničnega vnetja, ki ga povzročajo nekatere vrste bakterij (npr. *Actinobacillus lignieresii*)

SIN.: lingua

ježerilci -cev m mn. deblo zajedavskih nečlenarjev iz skupine valjastih črvov, z razvitim rilcem, ki zajedajo v črevesju vretenčarjev (predvsem vodnih ptičev)

SIN.: Acanthocephala

ježilka -e ž mišica naježevalka dlake

jód -a m kemijski element, bistven mikroelement iz skupine halogenov značilnega vonja in ostrega okusa, z močnim razkužilnim učinkom:

radioaktivni ~ vsak od izotopov joda, ki se uporabljajo za ugotavljanje funkcije ščitnice

SIN.: radiojod

SIN.: iodum

SIMB.: I (5)

jodamid -a m kontrastno sredstvo, ki vsebuje jod

jodát -a m anion ali sol jodove(V) kisline:

natrijev ~ natrijeva sol jodove(V) kisline

jóden -dna -o 1. ki vsebuje jod: ~a raztopina
2. jodov

jodid -a m anion ali sol jodovodikove kisline:

kalijev ~ spojina kalija in jodove(V) kisline, ki se dodaja kuhinjski soli, **vodikov** ~ brezbarven plin z ostrim vonjem, ki v vodni raztopini daje jodovodikovo kislino **SIN.:** jodovodik,

živosrebrov ~ jodid z živim srebrom, sestavina rdečega blistra

jodíran -a -o ki mu je dodan jod:

~a kuhinjska sol, ~i škrob

SIN.: iodatus

jodíranje -a s 1. razkužba z jodovo tinkturo:

~ kože

2. dodajanje joda ali jodida:

~ kuhinjske soli

3. uvajanje joda v molekulo organske spojine

jodofórm -a m jodova spojina rumene barve, z vonjem po lizolu in jodu, ki se je nekdaj veliko uporabljala za razkužbo

jodopsín -a m vidni pigment v čepkih, sestavljen iz fotopsina in retinala

PRIM.: fuscín, rodopsín

jodoterápíja -e ž zdravljenje z jodom ali jodidi

jódov -a -o nanašajoč se na jod:

~a(V) kislina, ~a(VII) kislina, ~a tinktura

SIN.: joden (2)

jódovica -e ž vodna raztopina joda in kalijevega jodida

jodovodík -a m vodikov jodid

jodovodíkov -a -o v zvezi:

~a kislina

jógurt -a m živilo iz kravjega mleka, zakisanega z izbranimi sevi laktobacilov (tudi z dodatki sadnih ekstraktov)

johimbín -a m alkaloid iz skorje drevesa

Corynanthe yohimbe, ki deluje kot afrodiziak (širi krvne žile)

Johne, Heinrich Albert [jóné hájnríh álbért]

(1839–1910) nemški veterinar, ki je 1885

odkril bakterijo *Mycobacterium avium*

subsp. *paratuberculosis*, povzročiteljico paratuberkuloze

Johnejev -a -o [jónéjev] v zvezi:

~ bacil, ~a bolezen

johnín -a m [jonín] filtrat kulture bakterije

Mycobacterium avium subsp. *paratuberculosis*,

ki se uporablja (podobno kot tuberkulin)

pri alergijskem preizkusu za ugotavljanje paratuberkuloze

jórkšírec -rca m pasma hitro rastočega

mesnatega belega prašiča s kratkim rilcem

in pokonci štrlečimi uhlji, po poreklu iz

severnoangleške grofije Yorkshir, ki se redi zlasti kot bekon

SIN.: jorkšírski prašič

jórkšírski -a -o v zvezi:

~a pasma prašičev, ~ prašič, ~ terier

juguláren -rna -o nanašajoč se na spodnje

področje vratu, kjer poteka zunanja jugularna vena:

~i pulz, ~i žleb, notranja ~a vena, zunanja ~a vena

SIN.: jugularis

jugularis -e [juguláris] jugularen:

súlcus ~, véna ~ extérna, véna ~ intérna

jugulum -i s [júgulum] spodnji predel vratu

J

júha -e ž tekoča jed iz kakega živila (npr. mesa)
in vode:
mesna ~ voda, v kateri se je kuhalo meso
(sestavni del bujona)

junctura -ae ž [junktúra] stik med kostnimi ali drugimi strukturami:
~ **ostósa** sinostoza (1)

junčevína -e ž junetina

júnčji -a -e nanašajoč se na junce: ~a koža
~e meso

júnec -nca m 1. mlad, kastriran goveji samec
PRIM.: vol
2. goveji mladič moškega spola

junétina -e ž meso mladega pitovnega goveda
SIN.: baby beef (2), junčevína, junče meso

juníca -e ž telica (1)

Juniperus [juníperus] rod vednozelenih igličastih grmovnic:
~ **communis** navadni brin, ~ **virginiána** virginijski brin

júnkcija -e ž mesto stika dveh različnih organov, tkiv:
sklerokornealna ~ stik beločnice in roženice

júvans -a m adjuvans

juvenílen -lna -o telesno in spolno še nedozorel:
~i jajčnik, ~a levkoza, ~o perje, ~a trakuľja, ~o vime

júžnoevrópski -a -o v zvezah:
~ ris, ~ škorpíjon

K

K

K [ká] 1. zn. v zvezah:
vitamin ~, vitamin ~₁, vitamin ~₂, vitamin ~₃
2. okr. lizin (1)
3. okr. (Kell) v zvezi:
antigen ~
4. okr. (killer) v zvezi:
celica ~
5. simb. (Kalium) kalij

κ [ká] zn. kapa

káča -e ž plazilec iz podreda kač:
strupena ~ kača, ki ima strupnike za izločanje kačjega strupa
SIN.: vípera

káče káč ž mn. podred plazilcev z iztegnjenim telesom brez okončin, nekatere imajo strupnik za izločanje kačjega strupa
SIN.: Serpentes

káčji -a -e nanašajoč se na kače:
~ antitoksin, ~ pik, ~ strup, ~ toksin, ~ ugriz

kadáver -vra m truplo:
upepelítev ~a

kadaverín -a m diamin, ki nastane pri razpadanju trupla, predvsem iz lizina
PRIM.: putrescin

kadávrski -a -o nanašajoč se na truplo:
~ emfizem
SIN.: cadaverosus

kadúlja -e ž v zvezah:
prava ~ žajbelj, **travniška** ~ zelnata trajnica z modro vijoličnimi cvetovi, ki raste na travnikih, vendar nima krmilne vrednosti, je celo škodljiva (kviri kakovost mleka in zmanjšuje njegovo izločanje) **sin.:** *Salvia pratensis*

kafilerija -e ž obrat za predelavo klavnih odpadkov in trupel živali

káfra -e ž zelo dišeča, hlapljiva kristalna snov, pridobljena iz drevesa kafrorca (*Cinnamomum camphora*) (uporablja se kot mazilo)
SIN.: camphora

káfrin -a -o nanašajoč se na kafro:
~o olje

kaheksija -e ž vidna telesna oslabeledost in shiranost zaradi dolgotrajnih patoloških procesov (npr. pri zajedavskih boleznih, zastrupitvah, motnjah v delovanju hormonov, pri boleznih ledvic, driskah):
alimentarna ~ kaheksija zaradi stradanja
sin.: cachexia nutritiva, **senilna** ~ starostna kaheksija, **starostna** ~ izčrpanost živali zaradi starosti **sin.:** senilna kaheksija, cachexia senilis, **strumiprivna** ~ tiroprivna kaheksija, **tiroprivna** ~ kaheksija zaradi zmanjšane aktivnosti ali odsotnosti ščitnice **sin.:** strumiprivna kaheksija
SIN.: emaciacija (2), cachexia

kahéktičen -čna -o nanašajoč se na kaheksijo:
~i edem

kála-azár -ja m visceralna leishmanioza

kalcificirajóč -a -o ki poapneva:
~i empiem

kalcificíran -a -o poapnel:
~i fetus, ~a nekroza

kalcifikácija -e ž kopičenje kalcijevih soli v tkivih:
~ **kosti** fiziološko odlaganje kalcijevih, fosforjevih in magnezijevih soli v kostno medceličnino **sin.:** mineralizacija kosti
SIN.: apnenje, poapnevanje, calcificatio

kalcifikát -a m patološko poapnelo žarišče (npr. v pljučih)

kálcij -a m kemijski element, mehka, na vlažnem zraku neobstoja lahka kovina, nujno potrebna organizmu (sestavina kosti in zob, regulator znotrajceličnih funkcij):

endogeni ~ kalcij, ki se pri breji živali z deficitarno prehrano aktivira za plod iz njenega okostja

SIMB.: Ca

kálcijev -a -o nanašajoč se na kalcij: ~ karbonat ~ difosfat, ~ fosfat, ~ klorid, ~ pirofosfat, ~ sulfat

kalcinogén -a -o ki ustvarja pogoje za kalcinozo v različnih telesnih tkivih: ~a rastlina

kalcinóza -e ž bolezensko kopičenje kalcijevih soli v različnih telesnih tkivih:

enzootska ~ bolezen pri govedu, ki na paši zaužije kalcinogene rastline (npr. rumenkasti ovsenec), kaže pa se s kalcifikacijo žilja in elastičnega tkiva v pljučih, **intraalveolarna** ~ kalcinoza v pljučih

SIN.: calcinosis

kalcipeksija -e ž vezanje kalcija na tkiva

kalcipenija -e ž pomanjkanje kalcija v organizmu

kalcitonin -a m polipeptidni hormon, sestavljen iz 32 aminokislilin, ki ga izločajo kalcitoninske celice ščitnice (antagonist parathormona, spodbuja ga zvišana koncentracija kalcijevih ionov v krvi, zmanjšuje aktivnost in nastanek novih osteoklastov in s tem resorpcijo kosti, pospešuje izločanje kalcija in fosfatov ter znižuje koncentracijo kalcija in fosfatov v krvi)

SIN.: tirokalcitonin

kalcitonínski -a -o nanašajoč se na kalcitonin: ~a celica

kálicivirus -a m virus iz družine Calciviridae:

mačji ~ virus mačje respiratorne bolezni,

prašičji ~ virus vezikularnega eksantema prašičev

kalipektazija -e ž razširjenost ledvičnih čaš zaradi oviranega odtoka urina

SIN.: kalipektazija, caliectasia, caliectasis

kaliemija -e ž hiperkaliemija

kalifornijski -a -o v zvezah:

~a postrv, ~ preizkus

kálij -a m kemijski element, alkalijska kovina srebrno bele barve, poglavitni ion (kation) v živalskih in rastlinskih celicah

SIMB.: K (5)

kálijev -a -o nanašajoč se na kalij: ~ karbonat aluminijev ~ sulfat, ~ bromat, ~ bromid, ~ cianid, ~ citrat, ~ hidroksid, ~ jodid, ~ lug, ~o milo, ~ permanganat

SIN.: kalinus

kalipektazija -e ž kalipektazija

kalikó -ja m redko tkana bombažna tkanina za obvezovanje ran:

povoj ~

kalikójev -a -o nanašajoč se na kaliko:

~ povoj

kalikrein -a m proteaza, ki nastane v krvni plazmi pod vplivom Hagemanovega faktorja

kalínus -a -um [kalínus] kalijev:

sápo ~

kaliopenija -e ž pomanjkanje kalija v organizmu

kálielektazija -e ž razširjenost ledvičnih čašic in ledvičnega meha zaradi oviranega odtoka urina

kalírati -am dov. in nedov. izgubiti na telesni masi med prevozom, predelavo ali skladiščenjem

kalkulóza -e ž litiaza

kalkulózen -zna -o nanašajoč se na litiazo:

~i pielitis, ~i pielonefritis

SIN.: calculus

kálo -a m **1.** izguba telesne mase, ki nastane med prevozom, predelavo ali skladiščenjem:

klavni ~ kalo pri zakolu živali

SIN.: unesek

2. odštevina, odbitek za to izgubo

kalomé -a m zastar. živosrebrov(I) klorid, bel prašek, ki se uporablja kot stomahik

kalóričen -čna -o nanašajoč se na vsebnost uporabne energije v hrani: ~i deficit, ~a hrana ~i obrok, ~a vrednost

kalorija -e ž zastar. **1.** enota za toploto

EN.: cal

2. količina energije, ki jo da hranilo

kalorimetrija -e ž metoda za ugotavljanje sproščene ali sprejete toplote pri termodinamičnih procesih:

direktna ~ merjenje količine toplote, ki se sprosti pri kemični reakciji, **indirektna** ~ ugotavljanje toplote, ki jo proizvede živo bitje pri oksidaciji

(z merjenjem porabe kisika in sproščanja ogljikovega dioksida ter dušikovih presnovkov)

kalózen -zna -o ki ima čvrsto konsistenco:

~i ulkus

SIN.: callosus

kalóznost -i ž nastajanje zatrdlin in zadebelitev v tkivih zaradi razraščanja veziva ali odlaganja kalcijevih soli

SIN.: callositas

kálus -a m tvorba med deli zlomljene kosti, ki pomaga pri zaraščanju, najprej je iz hematoma in celičnih elementov, kasneje postopno nadomeščena s fibrilarnim vezivom, hrustančnim in kostnim tkivom:

konsolidacija kostnega ~a

endostalni ~ kalus, ki se tvori v mozgovni votlini, **kostni** ~ kalus, ki ga tvori kostnina

(dokončna reparacija zloma), **notranji** ~ kalus

med koncema zlomljenih kosti, **zunanji** ~ kalus

okoli zloma kosti

SIN.: callus

kalvárija -e ž lobanjski svod

kamambêr -ja in **camembert** -a m polnomastni mehki kravji sir, zorjen po dodatku plesni *Penicillium camemberti* (imenovan po kraju Camembert v Normandiji)

kámbij -a m osteogena plast pokostnice

kámbijski -a -o v zvezi:
~a celica

kaméla -e ž velblod:
dvogrba ~ dvogrbi velblod, **enogrba** ~ dromedar

kaméle **kamél** ž mn. edina družina sodoprstih kopitarjev iz podreda žuljevinarjev, z rodovoma velblodov in lam
SIN.: Camelidae

kámen -mna m 1. različno oblikovana trdna tvorba, ki nastaja z odlaganjem rudninskih ali organskih snovi na nenormalnih delih v organizmu:

bronhialni ~ bronhiolit, **črevesni** ~ enterolit, **fekalni** ~ koprolit, **fosfatni** ~ urinski kamen iz fosfatov, **holesterolski** ~ žolčni kamen iz holesterola, **intrahepatični žolčni** ~ žolčni kamen v jetrih, **intravezikalni** ~ kamen v sečniku, **karbonatni** ~ urinski kamen iz karbonatov, **ledvični** ~ kamen v ledvici, zlasti v ledvičnem mehu **SIN.:** nefrolit, calculus renalis, **mandljevi** ~ kamen v nebnici (2) **SIN.:** amigdalolit, **nosni** ~ kamnu podobna tvorba v nosni votlini **SIN.:** rinolit, **oksalatni** ~ urinski kamen iz oksalata, **pankreasni** ~ pankreatolit, **sečni** ~ kamen v urinu **SIN.:** urolit, **sečnikov** ~ cistolit, **sklepni** ~ artrolit, **sijski** ~ sialolit, **uratni** ~ urinski kamen iz uratnih soli, **urinski** ~ kamen v sečnih izvodilih, **venski** ~ flebolit, **zobni** ~ odontolit, **želodčni** ~ gastrolit, **žilni** ~ angiolit, **žolčni** ~ kamen v žolčniku ali žolčnih izvodilih **SIN.:** hepatolit, holelit, calculus biliaris

SIN.: konkrement, calculus, concrementum

2. v zvezah:

lužni ~ natrijev lug, **peklenski** ~ kamenček iz srebrovega nitrata za izžiganje ran ali divjega mesa **SIN.:** lapis infernalis
SIN.: lapis

kámenček -čka m majhen kamen:
ravnotežni ~ otokonij

kámera -e ž naprava za slikanje, pregledovanje:
~ **gama** kamera, ki oddaja žarke gama (uporablja se za presvetljevanje in ugotavljanje prozornosti tkiv)

kamilica -e ž v zvezi:

prava ~ enoletna zdravilna rastlina iz družine nebinovk, z eteričnimi olji, ki se uporablja za izpiranje in blaženje tenezmov **SIN.:** *Matricaria chamomilla*

kamnina -e ž trdi sestavni del zemeljske skorje:
zoogena ~ kamnina, nastala iz ostankov živali zlasti nižjih živalskih vrst **prim.:** fosil

kampilobáκτηr -tra m bakterija iz rodu
Campylobacter

kámpilobakteriôza -e ž kužna bolezen, ki jo povzročajo kampilobakteriji:
črevesna ~ kampilobakterioza (predvsem pri perutnini, pa tudi pri človeku), ki jo povzročajo *Campylobacter jejuni*, **genitalna** ~ enzootska jalovost krav

SIN.: vibriozna (2), campylobacteriosis

kanádski -a -o v zvezi:
~ balzam

kanál -a m cevast organ ali njegov del, po katerem se kaj pretaka, izceja ali kaj poteka:

centralni ~ cev v sredini hrbtenjače, v kateri je cerebrospinalna tekočina **SIN.:** canalis centralis, **dimeljski** ~ ozka naravna parna odprtina v dimeljskem področju trebušne stene, skozi katero se spustijo moda s pripadajočimi žilami, živci in ovojnicami **SIN.:** ingvinalni kanal, canalis inguinalis, **femoralni** ~ stegenski rov, **Gartnerjev** ~ Gartnerjev vod, **Haversov** ~ cev v sredini osteona, ki vsebuje žile in živce, **hrbtenični** ~ kanal, ki ga oblikujejo vretenca in v katerem sta hrbtenjača in cerebrospinalna tekočina **SIN.:** spinalni kanal, canalis vertebralis, **ingvinalni** ~ dimeljski kanal, ~ **materničnega vratu** svetlina materničnega vratu **SIN.:** canalis cervicis uteri, ~ **vidnega živca** kratek kanal v zadnji steni orbite, skozi katerega prehajata vidni živec in notranja očesna arterija **SIN.:** optikusov kanal, canalis opticus, ~ **zobne korenine** kanal, ki sega od zobne votline do konca zobne korenine (v njem je zobna pulpa) **SIN.:** zobni kanal, canalis radialis dentis, **križnični** ~ del hrbteničnega kanala v križnici **SIN.:** canalis sacralis, **nosno-solzni** ~ koščen kanal, ki ga obdajajo zgornja čeljustnica, solznica in školjčnica in vodi iz orbite v sprednji nosni hodnik **SIN.:** canalis nasolacrimalis, **nutricijski** ~ prehranjevalni kanal, **optikusov** ~ kanal vidnega živca, **pilorični** ~ del pilorusa na prehodu iz želodca v dvanajstnik **SIN.:** canalis pyloricus, **polkrožni** ~ vsak od treh kanalov v koščnem labirintu notranjega ušesa, v katerem poteka polkrožni vod **SIN.:** semicirkularni kanal, canalis semicircularis, **porodni** ~ pot, po kateri potuje plod iz maternice ob porodu (kanal materničnega vratu, nožnica in vulva) **SIN.:** porodna pot, **prehranjevalni** ~ kanal v kosti, skozi katerega vstopajo žile za prehranjevanje kosti **SIN.:** nutricijski kanal, canalis nutricius, **semicirkularni** ~ polkrožni kanal, **spinalni** ~ hrbtenični kanal, **zobni** ~ kanal zobne korenine **SIN.:** canalis

kanálček -čka m zelo ozka cevasta atomska struktura:

dentinski ~ vsaka od številnih cevč, ki potekajo v zobovini od pulpe proti sklenini in v katere segajo podaljški odontoblastov **SIN.:** canaliculus dentalis, canaliculus dentalis, **kostni** ~i

razvejene cevke v kostnini, ki povezujejo kostne lakune med seboj in s Haversovim kanalom **sin.**: canaliculi ossei, **solzni** ~ cevka, ki vodi iz solznega jezercerca v solznik **sin.**: canaliculus lacrimalis, **žolčni** ~i kanalčki, ki tvorijo mrežo v jetrnem parenhimu, združujejo se v žolčna izvodilca, ta pa v jetrna voda **sin.**: canaliculi biliferi
SIN.: canaliculus

kanaliziran -a -o v katerem je nastala svetlina:
~i trombus

kanalizirati -am dov. in nedov. **1.** vzpostaviti fiziološko ali umetno svetlino v tkivu
2. usmeriti izcedek iz rane ali telesne votline brez drena

kanamicín -a m antibiotik iz skupine aminoglikozidov, pridobljen iz kulture streptomicete *Streptomyces kanamyceticus* (deluje na mnoge gramsko negativne in nekatere gramsko pozitivne bakterije ter na acidorezistentne bakterije)

kancerizácija -e ž nastajanje maligne novotvorbe

kancerogén -a m karcinogen

kancerogén -a -o karcinogen:
~i virus

kancerogenéza -e ž karcinogeneza

kancerologija -e ž veda o nastanku, razvoju in zdravljenju malignih novotvorb

kándida -e ž kvasovka iz rodu *Candida*

kandidiáza -e ž kandidoza

kandidóza -e ž okužba s kandido, predvsem z vrsto *Candida albicans* (npr. okužba nožnice, žrela, nebnic): ~ pljuč
SIN.: kandidiáza, candidiasis, candidosis

kanibál -a m žival, ki žre pripadnike svoje vrste (npr. svinja svoje pujske)

kanibalízem -zma m prehranjevanje s pripadniki iste vrste (npr. pri svinji, ki žre svoje pujske)

kaníd -a m zver, pripadnik družine psov

kaníla -e ž votla igla ali cevka za dovajanje ali odvajanje tekočine iz telesa

kanilácija -e ž vstavevte kanile v žilo, sapnik, telesno votlino

kankroíd -a m zastar. rak kože z zelo majhno malignostjo

kantaridín -a m aktivna učinkovina španske muhe, ki povzroča vnetje kože, v ustrezni koncentraciji pa pri samicah pospešuje spolni nagon

kaolín -a m bela glina

káp -í ž naglo, nenadno prenehanje ali oslabitve delovanja življenjsko pomembnih organov:
enzootska srčna ~ **prašičev** genetsko pogojen

bolezenski pojav pri visoko selekcioniranih prašičih in hitro rastočih pasmah prašičev (npr. pri pasmi landrace), ki se sproži ob delovanju stresorjev in se klinično kaže s hipertermijo, pospešenim dihanjem in srčnim utripom, navadno z nenadnim poginom, pa tudi z zelo značilnimi spremembami v mišičju (belo, vodeno in mehko mišičje) **sin.**: prašičja maligna hipertermija, prašičji stresni sindrom, apoplexia enzootica suum, **hrbtenjačna** ~ kap hrbtenjače zaradi hrbtenjačne apopleksije ob poškodbah ali nepravilnosti žile **sin.**: spinalna kap, **možganska** ~ nenadni omejen izpad funkcij možganov zaradi akutne ishemije ali možganske krvavitve, **spinalna** ~ hrbtenjačna kap, **srčna** ~ kap zaradi hujše poškodbe srca (npr. pri miokardnem infarktu) **sin.**: apoplexia cordis, **toplotna** ~ vročinska kap, **vročinska** ~ hudo bolezensko stanje zaradi izpostavljenosti zelo visoki temperaturi okolja in nezmožnosti oddajanja toplote iz organizma (npr. pri transportu živali) **sin.**: termoplegija, termopleksija, toplotna kap, toplotni udar

kápa -e ž deseta črka grške abecede:
veriga ~
ZN.: K

kapacitácija -e ž aktivacija semenčic po stiku z izločki spolovil samice, verjetno z aktivacijo akrosoma

kapacitéta -e ž **1.** sposobnost vsebovati, sprejeti vase ali kaj obvladati:

inspiracijska ~ maksimalni volumen zraka, ki se lahko vdihne na koncu normalnega vdihla **sin.**: inspiratorna kapaciteta,

inspiratorna ~ inspiracijska kapaciteta, ~ **pljuč**

dihalna zmogljivost pljuč pri normalnem dihanju, **maksimalna** ~ **pljuč** dihalna zmogljivost pljuč, izražena v količini zraka, izdihanega po najglobljem vdihu, **vitalna** ~ **pljuč** volumen izdihanega zraka pri skrajnem izdihu po skrajnem vdihu

2. zmogljivost, storilnost funkcije:

puferska ~ sposobnost puferja, da se ob dodatku močne kisline ali močne baze pH spremeni le malo, **toplotna** ~ količina za izražanje razmerja med spremembo temperature telesa in dovedeno ali odvedeno toploto

3. komplanca:

vaskularna ~ podajnost krvne žile

kapálen -lna -o v zvezi:
~a infuzija

kapálka -e ž naprava za odmerjanje tekočine po kapljicah: ~ za oči
SIN.: instilator

kápica -e ž eden od treh predželodcev pri prežvekovalcih (druga dva sta vamp in prebiralnik)
SIN.: retikulum (2), reticulum (2)

K

kapilára -e ž **1.** zelo tanka steklena cevka:

Starlingov zakon kapilar

Pasteurjeva ~ negraduirana tanka steklena cevka, zožena na enem koncu

2. najtanjša krvna žila iz endotelija, bazalne lamine in posameznih pericitov, skozi steno katere poteka izmenjava krvi:

arterijska ~ kapilara, ki izvira neposredno iz prekapilare, **venska** ~ kapilara, ki se izliva v postkapilarno venulo

SIN.: lasnica (1)

3. v zvezah:

limfna ~ kapilara iz endotelija z večjo svetlino kot pri krvni kapilari, s katero se slepo začenja limfatični sistem **SIN.:** mezgovna kapilara, mezgovna lasnica, **mezgovna** ~ limfna kapilara

kapiláren -rna -o nanašajoč se na kapiláro (2): ~a fragilnost

~i blok, ~a krvavitev, ~a mreža, ~a permeabilnost, ~a prepustnost, ~a reabsorpcija, ~o žilje

kapilárja -e ž nematod iz rodu *Capillaria*

kapilárnost -i ž pojav, pri katerem se gladina kapljevine zaradi površinske napetosti v zelo tanki cevki dvigne ali spusti

káplja -e ž **1.** količina tekočine, odmerjena s kapalko

2. tekočina v obliki kroglice: ~ krvi, ~ urina, ~ vode

kapljevína -e ž snov v kapljevinskem agregatnem stanju, ki dobi obliko posode in gladino, prosta se oblikuje v kaplje

PRIM.: tekočina

kapljevínski -a -o nanašajoč se na kapljevino: ~o agregatno stanje

kápljica -e ž **1.** majhna kaplja: ~ sline, ~ znojca, maščobne ~e

2. nav. mn. zdravilna raztopina, ki se odmerja s kapalko:

~e za nos zdravilna tekočina za vkapavanje v nosno votlino **SIN.:** rhinoguttae, ~e za oči zdravilna tekočina za vkapavanje v oko **SIN.:** oculoguttae, ~e za uho zdravilna tekočina za vkapavanje v sluhovod **SIN.:** otoguttae

3. v zvezah:

pokrita ~ oblika nativnega mikroskopskega preparata za opazovanje mikroorganizmov, predvsem njihovega gibanja (kapljica na predmetnici je pokrita s pokrovnico), **viseča** ~ oblika nativnega mikroskopskega preparata, predvsem za opazovanje gibanja bakterij (kapljica z mikroorganizmi visi s pokrovnice v vdolbinico na vdolbeni predmetnici)

kápljičen -čna -o nanašajoč se na kapljice:

~a infekcija, ~a okužba

kapnometrija -e ž kontinuirano merjenje količine ogljikovega dioksida v izdihanem zraku (npr. pri anestezirani živali)

kapriniziran -a -o oslavljen s serijsko pasažo mikroorganizmov preko koz:

~a vakcina, ~i virus

PRIM.: aviarižiran, lapiniziran

kapsída -e ž v zvezi:

virusna ~ beljakovinska ovojnica (sestavljena iz kapsomer), ki obdaja nukleinsko kislo viriona

kapsoméra -e ž podenota virusne kapside (trikotne, peterokotne, šestekotne oblike)

kápsula -e ž **1.** adipozna, fibrozna ali hrustančasta opnasta tvorba, ki obdaja ali ločuje organe ali dele organov:

adipozna ~ plast maščevja okrog organa (npr. ledvice) **SIN.:** maščobna ovojnica, capsula adiposa, **Bowmanova** ~ glomerulna kapsula, **fibrozna** ~ ovojnica iz fibroznega vezivnega tkiva, ki obdaja razne organe (npr. jetra, ledvice) **SIN.:** capsula fibrosa, **Glissonova** ~ vezivna ovojnica, ki pokriva jetra, jetrne vode in dverno veno, **glomerulna** ~ dvojna plast epitelija, ki obdaja glomerul in z njim tvori ledvično telesce **SIN.:** Bowmanova kapsula, ~

jajčnikovega folikla zunanji fibrozni in notranji žilni ovoj iz zgoščenega veziva, ki obdaja jajčnikov folikel, ~ **očesne leče** elastični ovoj, ki prekriva očesno lečo, pripet na žarkovnik z lečnimi vlakenci **SIN.:** lečna ovojnica, **sklepna** ~ sklepna ovojnica

SIN.: teka, capsula (1), theca

2. ovoj pri bakterijah:

bakterijska ~ kapsula, ki obdaja nekatere vrste bakterij (npr. antraksov bacil, pnevmoke), **pnevmokokna** ~ polisaharidna kapsula pnevmokoka z več kot 80 različnimi antigeni (je njegova determinanta patogenosti)

3. vezivni ovoj okrog bolezenskega žarišča (npr. okrog abscesa, odmrlega tkiva)

4. v zvezi:

želatinska ~ kapsula iz želatine okrog zdravila, ki se v prebavilih razkroji **SIN.:** capsula gelatinosa **SIN.:** capsula (2)

kapsuláren -rna -o nanašajoč se na kapsulo (2): ~i antigeni

kapsulektomija -e ž kirurška odstranitev kapsule, navadno sklepne

SIN.: capsulectomia

kapsulítis -a m vnetje kake ovojnice, npr. sklepne **SIN.:** capsulitis

kapúcast -a -o v zvezi:

~a mišica

SIN.: trapezius

karanténa -e ž **1.** izolacija in opazovanje živali zaradi suma okuženosti

2. kraj ali prostor izolacije

3. trajanje izolacije (dokler ne mine inkubacija)

PRIM.: kontumac

karantenirati -am dov. in nedov. dati v karanteno

karanténski -a -o nanašajoč se na karanteno (2):

~ hlev

karbamid -a m urea

karboanhidráza -e ž encim, ki katalizira razgradnjo ogljikove kisline v vodo in ogljikov dioksid oziroma sintezo ogljikove kisline iz vode in ogljikovega dioksida

karbóksihemoglobín -a m spojina hemoglobina z ogljikovim monoksidom

karboksil -a m karboksilna skupina

karboksilácija -e ž uvajanje karboksilne skupine v molekulo z vezanjem ogljikovega dioksida ali hidrogenkarbonata

PRIM.: dekarboksilacija

karboksiláza -e ž encim, ki katalizira karboksilacijo in s tem nastanek nove karboksilne skupine

karboksílen -lna -o v zvezah:

~a kislina, ~a skupina

karbóksipeptidáza -e ž peptidaza, ki katalizira hidrolizo peptidov v peptone in aminokisline in se kot neaktivni proencim sintetizira v trebušni slinavki

PRIM.: eksopeptidaza, endopeptidaza

karból -a m zastar. fenol

karbólén -lna -o zastar. fenolen:

~i fuksin, ~a kislina

karbólfuksín -a m fuksin, ki mu je dodan fenol (uporablja se pri barvanju bakterij, npr. acidorezistentnih bakterij po Ziehl-Neelsenu)

SIN.: karbolni fuksin

karbonát -a m anion ali sol ogljikove kisline: kalcijev ~, kalijev ~, magnezijev ~, natrijev ~

karbonáten -tna -o nanašajoč se na karbonate: ~i kamen

karbonifikácija -e ž pooglenitev

karbonil -a m karbonilna skupina

karbonílen -lna -o v zvezi:

~a skupina

karbonizácija -e ž pooglenitev

karbúnel -kla m omejeno vnetje kože in podkožja, ki ga sestavlja več abscesov

SIN.: carbunculus

karbunkulóza -e ž pojav več karbunklov na koži

SIN.: carbunculosis

karcinogén -a m dejavnik (npr. virus), ki povzroča, pospešuje nastanek in razvoj maligne novotvorbe

SIN.: kancerogen, onkogen

karcinogén -a -o ki povzroča, pospešuje nastanek in razvoj maligne novotvorbe:

~o sevanje, ~a snov

SIN.: kancerogen, onkogen, rakotvoren

karcinogenéza -e ž izvor, nastanek in razvoj maligne novotvorbe

SIN.: kancerogeneza, onkogeneza, cancerogenesis

karcinóm -a m maligna novotvorba, nastala z brstenjem epitelijskih celic:

adenomatozni ~ adenokarcinom, **anaplástični** ~ nediferencirani karcinom z izgubo epitelijskih celic

SIN.: carcinoma anaplasticum, **bazalno-**

celični ~ bazilom, **embrionalni** ~ karcinom, ki vzbrsti iz teratoma (največkrat v modih ali jajčniku)

SIN.: carcinoma embryonale, **folikularni** ~ maligna gošča, **gigantocelularni** ~

karcinom, ki ima mnogo orjaških tumorskih celic

SIN.: carcinoma gigantocellulare, **holangio-**

celularni ~ karcinom jeter, ki se razvije iz epitelija žolčnih izvodilc, **infiltrativni** ~ karcinom, ki se

vrašča v zdravo tkivo organa, kjer je nastal, in tudi v sosednja tkiva, **invazivni** ~ karcinom,

ki se razširja

SIN.: carcinoma invasivum, **medularni** ~ karcinom iz kalcitoninskih celic

SIN.: carcinoma medullare, **metastatski** ~ karcinom,

ki se je preselil v drugo tkivo, zunaj področja, kjer je nastal

SIN.: carcinoma metastaticum, **mikroinvazijski** ~ karcinom z začetno invazijo

karcinomskega tkiva, vidno samo z mikroskopom, **mucinozni** ~ adenokarcinom, ki vsebuje mucin

SIN.: želatinozni karcinom, carcinoma gelatinosum, carcinoma mucosum, **okultni** ~ navadno omejen karcinom, ki dalj časa ne kaže bolezenskih znakov, **osifikantni** ~ karcinom, ki okosteni

SIN.: carcinoma ossificans, **papilarni** ~ karcinom v obliki resic in bradavic

SIN.: carcinoma papillare, **ploščatocelični** ~ karcinom iz ploščatoceličnega epitelija

SIN.: carcinoma epidermoides, carcinoma planocellulare, **primarni** ~ karcinom, iz katerega nastajajo morebitni zasevki, **radiacijski** ~ karcinom, ki nastane zaradi premočne ali predolge izpostavljenosti ionizirnemu sevanju

SIN.: radiacijski rak, **skirozni** ~ skirus, **skvamozni** ~ ploščatocelični karcinom z malo vezivnega tkiva

SIN.: carcinoma squamosum, **žlezni** ~ karcinom, ki nastane iz žleznega tkiva

SIN.: rak (2), carcinoma

OKR.: ca

karcinomatóza -e ž karcinom z mnogimi zasevki: ~ pljuč karcinomatozni zasevki v pljučih

SIN.: karcinoza, carcinomatosis, carcinosis

karcinomatózen -zna -o nanašajoč se na karcinomatozo:

~i peritonitis, ~i plevritis

SIN.: carcinomatosis

karcinómški -a -o nanašajoč se na karcinom:

~o tkivo

karcinosarkóm -a m maligna novotvorba s karcinomskimi in sarkomskimi spremembami

SIN.: sarkokarcinom, carcinosarcoma, sarco carcinoma

K

karcinóza -e ž karcinomatoza

kardiak -a m zdravilo, ki stimulira delovanje srca

kardiálen -lna -o **1.** srčen:

~a dekompenzacija, ~a dispneja, ~i edem, ~a insuficienca,

~i pleksus, ~a smrt, ~i znaki

2. nanašajoč se na kardijo:

~i del želodca, ~e žleze želodca

SIN.: cardiacus (2)

kardialgija -e ž občutek bolečine v predelu srca

SIN.: kardiudinija

kardiektomija -e ž kirurška odstranitev kardije

kárdija -e ž odprtina požiralnika v želodec

SIN.: želodčno ustje, cardia, ostium cardiacum

kardinálen -lna -o glaven, bistven, temeljen,

poglaviten:

skupna ~a vena

SIN.: cardinalis

kárdioakcelerator -ja m **1.** žarg. živec, ki

pospešuje delovanje srca

2. snov, ki pospešuje delovanje srca

3. srčni spodbujevalnik

kárdioangiologija -e ž veda o srcu in krvnih žilah

K

kardiocentéza -e ž kirurški vbod v osrčnikovo

otlino in odvzem tekočine v diagnostične ali

terapevtske namene

kardiudinija -e ž kardialgija

kardiogén -a -o **1.** ki izvira iz srca

2. ki ga povzroča nenormalna funkcija srca:

~i kolaps, ~i šok

kardiogenéza -e ž razvoj srca pri zarodku

kardiográf -a m naprava za zapisovanje srčne

aktivnosti

kardiografija -e ž zapisovanje srčnih aktivnosti

in njihovih znakov s kardiografom

kardiogram -a m zapis srčne aktivnosti, dobljen s

kardiografom

kárdioinhibitor -ja m **1.** žarg. živec, ki zavira

delovanje srca

2. snov, ki zavira delovanje srca

kardiokéla -e ž izpad srca ali dela srca skozi

odprtino v preponi ali skozi rano

SIN.: cardiocele

kárdiokimográf -a m naprava za kardiokimografijo

kárdiokimografija -e ž rentgensko slikanje

gibanja srca

kárdiokirurgija -e ž področje kirurgije, ki se

ukvarja s kirurškimi posegi na srcu

kardiolit -a m kamen v srcu, navadno poapneli

krvni strdek

SIN.: cardiolithus

kardioliza -e ž kirurško odstranjevanje zarastlin

med posrčnico in osrčnikom

SIN.: cardiolysis

kardiologija -e ž veda o srcu, njegovih funkcijah

in boleznih

kárdiomalacija -e ž bolezensko omehčanje srčne

mišice (navadno na mestu infarkta)

SIN.: cardiomalacia

kárdiomegalija -e ž povečanost srca ne glede na

vzrok

SIN.: avksokardija, auxocardia, cardiomegalia

kardiométer -tra m naprava za merjenje velikosti

srca ali moči akcije srca

kardiometrija -e ž merjenje moči akcije srca

(npr. s kardiometrom)

kárdiomiopatija -e ž bolezen srčne mišice,

pogosto nejasnega izvora:

dekompenzirana ~ kardiomiopatija z

oslabljeno zmogljivostjo srca, pri kateri

mehanizmi odpovedi niso učinkoviti **sin.:**

cardiomyopathia decompensata, **dilatativna** ~

kardiomiopatija, pri kateri so srčne votline

razširjene **sin.:** cardiomyopathia dilatativa,

ishemična ~ kardiomiopatija zaradi prešibke

prekrvljenosti srca **sin.:** cardiomyopathia

ischaemica, **kompensirana** ~ kardiomiopatija,

pri kateri srčna mišica s kompenzacijskim

mehanizmom še zadovoljivo opravlja svojo

funkcijo **sin.:** cardiomyopathia compensata,

kongestivna ~ kardiomiopatija z disfunkcijo

srčnega prekata s povečanjem količine krvi v

malem ali velikem krvnem obtoku ali v obeh

sin.: cardiomyopathia congestiva, **primarna** ~

kardiomiopatija, pri kateri izvor ni znan **sin.:**

cardiomyopathia primaria, **restriktivna** ~

kardiomiopatija, pri kateri je zmanjšan priliv

krvi v srčna prekata **sin.:** cardiomyopathia

restrictiva, **sekundarna** ~ kardiomiopatija,

posledica druge bolezni **sin.:** cardiomyopathia

secundaria

SIN.: cardiomyopathia

kardiopatija -e ž katera koli bolezen srca

SIN.: cardiopathia

kárdioepikarditis -a m vnetje srčne mišice in

osrčnika

SIN.: cardiopericarditis

kardioptóza -e ž nazaj premaknjeno srce

SIN.: cardioptosis

kardioréksa -e ž ruptura srca

kárdiorespiratóren -ma -o nanašajoč se na srce

in dihala:

~a funkcija

kárdioselektiven -vna -o ki deluje selektivno na

srce: ~o zdravilo

kárdiosfigmográf -a m naprava za zapisovanje

gibanja srca in arterijskega pulza

kárdiosfigmogram -a m zapis gibanja

srca in arterijskega pulza s kardiiosfigmo-

grafom

kardioskleróza -e ž otrdelost srčne mišice zaradi fibrozne degeneracije
 SIN.: cardiosclerosis

kardiospázem -zma m krč kardije
 SIN.: cardiospasmus

kárdiotahométer -tra m naprava za merjenje frekvence srčnega utripa

kardioterapija -e ž zdravljenje bolezni srca

kardiotóksičen -čna -o ki deluje na srce kot strup: ~a učinkovina

kardiotóničen -čna -o ki krepi delovanje srčne mišice:
 ~i glikozid

kardiotónik -a m zdravilo, ki krepi delovanje srčne mišice

kárdiovaskuláren -rna -o srčno-žilén:
 ~e bolezni, ~a hipoksija, ~i sistem

kárdiovírus -a m virus iz rodu *Cardiovirus*

karditis -a m vnetje endokardija, srčne mišice in osrčnika
 SIN.: carditis

karé -éja m telečja ali svinjska hrbtenica z mišicami in kostmi
 PRIM.: zarebrnica

karénca -e ž 1. pomanjkanje bistvene snovi v organizmu živali, človeka, v rastlinju in tleh:
 ~ fosforja pomanjkanje fosforja v organizmu
 2. čas, ki mora preteči od dajanja zdravila do uporabnosti živila: ~ penicilina v mleku
 3. uporabnost do določenega datuma: ~ zdravila, ~ živila
 SIN.: valenca (3)
 4. čas, pred potekom katerega se določena pravica ne more uveljaviti: skleniti zavarovanje s ~o

káries -a m omejen nekrotični razkroj:
 zobni ~ zobna gniloba
 SIN.: caries

kariogamija -e ž združitev, zlitje jeder dveh gamet pri oploditvi

kariogén -a -o ki povzroča karies: ~i agens

kariogenéza -e ž formiranje celičnega jedra

kariogram -a m kariotip

kariokinéza -e ž mitozá

karioklazija -e ž fragmentacija celičnega jedra, pri kateri se kromatin nepravilno razprši po citoplazmi
 SIN.: karioreksa

kariolímfá -e ž tekoči del celičnega jedra

kariomêr -a m vsaka od grudic kromatina, raztresenih po kromatinski mreži

kárion -a m celično jedro

kariopiknóza -e ž piknoza

karioplást -a m zastar. vsebina celičnega jedra

karioplázma -e ž nukleoplazma

karioréksa -e ž karioklazija

kariosóm -a m kromocenter

kariotíp -a m popoln kromosomski niz celičnega jedra
 SIN.: kariogram

kariózen -zna -o nanašajoč se na karies:
 ~i zob

karmenáteljč -a m zarebrnica

karmin -a m rdeči pigment, pripravljen iz žuželk, ki živijo na kaktusih, uporabljan v histološki tehniki za barvanje celičnih jeder

karminatív -a m snov, ki zmanjšuje flatulenco (npr. kumina)

karnifikácija -e ž bolezensko spreminjanje kakega tkiva v čvrsto, mesu podobno tkivo:
 ~ pljuč karnifikacija zračnega pljučnega tkiva pri kronični pljučnici, ko se vnetni eksudat nadomesti z granulacijskim tkivom
 SIN.: carnificatio

karnitín -a m snov, ki deluje kot koencim pri oksidaciji maščobnih kislin (v večjih količinah v mesnem ekstraktu)

karnivór -a m mesojed

karotén -a m karotin

karotenóza -e ž zlato rumena obarvanost tkiv, zlasti pri hipervitaminozi vitamina A
 SIN.: avrantiazem

karotída -e ž žarg. skupna vratna arterija

karotíden -dna -o nanašajoč se na vratno arterijo:
 ~i sinus, ~a vagina, notranja ~a arterija, skupna ~a arterija, zunanja ~a arterija
 SIN.: caroticus

karotín -a m rastlinski pigment rumene ali oranžne do vijolične barve (npr. v navadnem korenju in drugih rumenih rastlinah, rumenem sadju), provitamin vitamina A (znani so karotín alfa, karotín beta in karotín gama)
 SIN.: karoten

karotínáza -e ž encim, ki pospešuje prehod karotinov v vitamin A

karpálen -lna -o zapesten:
 dorzalna ~a mreža, ~a kost, ~e žleze

kárpús -a m zapestje

kárta -e ž v zvezah:
 genska ~ shema kromosoma, v kateri so prikazani genski lokusi sin.: genska mapa, kromosomska karta, kromosomska mapa, kromosomska ~ genska karta

kartilaginózen -zna -o hrustančen:
 ~o tkivo

karúnkula -e ž majhna izboklina sluznice:
lakrimalna ~ solzna karunkula,
maternična ~ tvorba na maternični sluznici pri prežvekovalcih, s katero se stika kotiledon plodove posteljice v času brejosti (na maternični sluznici je okrog 100 karunkul, ki so pri nebrevji živali znatno manjše) **sin.:** caruncula uterina, **podjezična** ~ karunkula ob jezični vezici, kjer se izlivata izvodili podjezične in spodnječeljustne slinske žleze **sin.:** caruncula sublingualis, **solzna** ~ rdečkasta karunkula v notranjem očesnem kotu **sin.:** lakrimalna karunkula, caruncula lacrimalis **SIN.:** caruncula

kás -a m zelo hiter tek v skokih, pri katerem se sočasno premikata diagonalna para nog (npr. pri konju)
SIN.: dir

kasáč -a m športni konj, ki se vprega in uporablja predvsem zaradi dirke v kasu

kastrácija -e ž odstranitev (npr. kirurška), uničenje (npr. s hormoni) spolnih žlez samca ali samice ali prekinitvev dotoka jajčec, semenčic vanje:
hormonska ~ kastracija s hormoni (npr. pri psicah, mačkah), **krvava** ~ kirurško opravljena kastracija, **nekrvava** ~ kastracija, pri kateri ni zunanjih krvavitev (npr. s kleščami burdizzo), **pozna** ~ kastracija pri odraslem samcu, **zgodnja** ~ kastracija pri mladiču
SIN.: gonadektomija, kastriranje, skopitev, skopljenje, sterilizacija (2), castratio, sterilisatio (2)
PRIM.: ovariektomija, testesektomija

kastrát -a m samec z odstranjenimi modi
SIN.: jalovljenec, kastriranec, skopljenec

kastríran -a -o ki ima odstranjena moda, jajčnike: ~i samec, ~a svinja, ~i žrebec ~a samica
SIN.: steriliziran (2)

kastríranec -nca m kastrat

kastríranje -a s kastracija

kastríranka -e ž samica z odstranjenimi jajčniki
SIN.: kastrirana samica

kastrírati -am dov. in nedov. odstraniti ali kako drugače uničiti spolne žleze
SIN.: sterilizirati (2)

káša -e ž gosta suspenzija:
barijeva ~ suspenzija barijevega sulfata (kontrastno sredstvo pri rentgenskem slikanju prebavil)

kášelj -šlja m refleksno, sunkovito odprtje epiglotisa z glasnim izdihom zaradi dražljajev v dihalih:
krčeviti ~ kašelj s krči prsnih mišic in prepone **sin.:** spastični kašelj, **krvavi** ~ kašelj z eksudatom s primesjo krvi, **kužni** ~ konj influenza konj, **spastični** ~ krčeviti kašelj, **suhi** ~ kašelj brez izkašljanega eksudata **sin.:** tussis sicca **SIN.:** tussis

kášljanje -a s sunkovito in glasno izdihavanje zraka, sluzi, gnojnega eksudata, krvi ali drugega iz sapnika, pljuč

kášnjak -a m aterom (1)

kát okr. katal

katabióza -e ž naravno staranje celic

katabólen -lna -o nanašajoč se na katabolizem:
 ~i metabolizem
SIN.: kataboličen
PRIM.: anabolen

katabóličen -čna -o katabolen: ~a snov

katabolít -a m presnovek katabolizma
PRIM.: anabolít

katabolízem -zma m presnova, pri kateri organizem vnesene kompleksne snovi spreminja v preprostejše sestavine (ki zagotavljajo organizmu energijo)
SIN.: katabolni metabolizem
PRIM.: anabolizem, disimilacija

katadídímus -a m spaček s podvojenim sprednjim delom telesa

katadikróten -tna -o nanašajoč se na katadikrotijo:
 ~i pulz

katadikrotíja -e ž nepravilnost arterijske pulzne krivulje z dodatnim majhnim zobcem na descendentnem kraku pulznega vala
SIN.: katadikrotizem

katadikrotízem -zma m katadikrotija

kataforéza -e ž gibanje električno pozitivno nabitih delcev v električnem polju proti katodi
PRIM.: anaforeza, elektroforeza

katakáróten -tna -o nanašajoč se na katakrotijo:
 ~i pulz

katakrotíja -e ž nepravilnost arterijske pulzne krivulje z dodatnimi zobci na descendentnem kraku pulznega vala
SIN.: katakrotizem
PRIM.: anakrotija

katakrotízem -zma m katakrotija

katál -a m enota za aktivnost encima, ki ustreza enemu molu pretvorjenega substrata v sekundi
OKR.: kat

kataláza -e ž encim aerobnih organizmov (npr. bakterij), ki katalizira razgradnjo vodikovega peroksida v vodo in molekularni kisik

katalázen -zna -o nanašajoč se na katalazo:
 ~i preizkus

katalázno prisl. v zvezah:
 ~ negativna bakterija, ~ pozitivna bakterija

katalíza -e ž pojav, pri katerem nekatere snovi, npr. encimi, pospešujejo ali inhibirajo kemične reakcije, ne da bi se pri tem same spremenile

katalizátor -ja m snov, ki povzroča katalizo (v bioloških sistemih so katalizatorji encimi)

katalizirati -am nedov. in dov. vplivati na hitrost kemične reakcije

katamněštičen -čna -o nanašajoč se na katamnezo:
~i podatek

katamněza -e ž podatki o bolniku po opravljenih preiskavah (retrogradna proučitev primera)
PRIM.: anamneza

kataplázma -e ž vroči obkladek (npr. z lanenim semenom, s senenim drobirjem)

katapleksija -e ž **1.** nenadna, kratkotrajna izguba mišičnega tonusa zaradi strahu ali pri šoku
2. skrajna izčrpanost zaradi akutne bolezni

katár -ja m poljud. kataralno vnetje:
bronhialni ~ kataralni bronhitis, **črevesni** ~ kataralno vnetje sluznice tankega in debelega črevesa **sin.:** kataralni enteritis, enteritis catarrhalis **prim.:** enterokolitis, **nosni** ~ nahod, **očesni** ~ kataralni konjunktivitis, **sapnični** ~ kataralni bronhitis, **želodčni** ~ kataralni gastritis

katarákta -e ž očesna bolezen, pri kateri postane očesna leča motna:
starostna ~ katarakta, ki nastane spontano pri zelo starih osebkih **sin.:** starostna siva mrena, cataracta senilis, **travmatska** ~ katarakta, ki se razvije po mehanski poškodbi očesa **sin.:** cataracta traumatica, **zrela** ~ katarakta, pri kateri je očesna leča v celoti motna
SIN.: motnjava očesne leče, siva mrena, cataracta

katarálen -lna -o nanašajoč se na kataralno vnetje:
~a angina, ~i bronhitis, ~i endometritis, ~i enteritis, ~i gastritis, ~i konjunktivitis, ~i rinitis, ~i tonzilitis, ~o vnetje, virus zločeste ~e mrzlice ovc in goveda, zločesta ~a mrzlica ovc in goveda
SIN.: catarrhalis

kategorija -e ž kar ima v okviru kake razporeditve, razdelitve enake, podobne značilnosti:
taksonomska ~ kategorija v biološki klasifikaciji glede na določeno lastnost ali razvojno stopnjo (npr. vrsta, rod, družina, deblo)

kateholamín -a m nav. mn. simpatomimetični amin, derivat tirozina (npr. adrenalin, noradrenalin, dopamin), ki se uporablja kot zdravilo

katěpsín -a m encim v večini celic (v lizosomih), ki pospešuje razkroj beljakovin, vendar šele, ko celica odmre

katéter -tra m cev za odvajanje tekočin iz telesnih votlin in dovajanje vanje: gumijasti ~, intraarterijski ~, intravenski ~, kovinski ~, plastični ~, sapnikov ~, sečnični ~, stekleni ~, trajni ~, uretrov ~, žilni ~

kateterizácija -e ž katetrizacija

kateterizírati -am nedov. in dov. katetrizirati

katetrizácija -e ž uvajanje katetra v telesno votlino ali cevast organ v diagnostične ali terapevtske namene:
diagnostična ~, terapevtska ~
SIN.: kateterizacija

katetrizírati -am nedov. in dov. **1.** uvajati kateter v telesno votlino ali cevast organ za preiskave
SIN.: kateterizirati
2. s katetrom izpraznjevati sečnik
SIN.: kateterizirati

kátgut -a m nit za šivanje tkiv, navadno iz ovčjega, mačjega ali kozjega črevesa, ki se pozneje resorbira
SIN.: catgut

katióń -a m ion s pozitivnim nabojem
SIN.: pozitivni ion
PRIM.: anion

katráń -a m temna, gosta snov, ostanek suhe destilacije lesa ali premoga (uporablja se kot mazilo lokalno na koži)
SIN.: ter

kávda -e ž rep (3):
sindrom ~e ekvine
~ **ekvina** konjski rep

kavdálen -lna -o **1.** zadnji (2):
~a avrikularna arterija, ~a epigastrična arterija, ~a epigastrična vena, ~e femoralne arterije, ~a frenična arterija, ~a glutealna arterija, ~i glutealni živec, ~a mamarna arterija, ~a mezenterialna arterija, ~a rektalna arterija, ~a tibialna arterija, ~a tiroidna arterija, ~a vezikalna arterija, ~a zadnjična vena, srednja ~a femoralna arterija
2. repen:
~i živci

kavdáten -tna -o repat:
~o jedro, ~i reženj

kávelj -vlja m naprava, navadno železna, z ukrivljenim koncem:
kirurški ~ preprost instrument za razmikanje robov in sten rane, **porodniški** ~ kavelj za izvlačenje mrtvega plodu iz maternice

kavěrna -e ž **1.** votlina v tkivu, nastala zaradi nekroze (navadno v pljučih)
SIN.: caverna
2. razširitev bronha v obliki votline zaradi kroničnega procesa v njem
SIN.: caverna

kavernítis -a m vnetje brecila penisa
SIN.: cavernitis

kavernóm -a m s kavernami prepredena benigna novotvorba žil
SIN.: kavernozi angiomi, žilnjak, angioma cavernosum

kavernoskopija -e ž endoskopska preiskava kaverne
SIN.: speleoskopija

kavernotomija -e ž kirurška izdelava odprtine v votlini za njeno drenažo
SIN.: speleotomija

kavernózen -zna -o **1.** ki ima kaverne:

~a pljuča

2. ki ima votlinice:

~i angiom, ~o telo klitoris, ~o telo penisa, ~o telo sečnice,

~o tkivo

SIN.: cavernosus

kavitéta -e ž v zvezi:

zobna ~ **1.** mesto razkroja zobovine z izvotlitljivo zoba pri zobni gnilobi **2.** na določen način izdelana votlina v zobu, ki jo napolni plomba (**2**)

kavografija -e ž rentgensko slikanje zadnje votle vene

kávstičen -čna -o nanašajoč se na kavstik, kavstiko:

~a kemikalija, ~a operacija, ~a soda

kávstik -a m snov, ki najeda, razjeda (npr. natrijev lug, peklenski kamen)

kávstika -e ž uničevanje tkiva z razžarjeno iglo ali z jedkimi snovmi

kavtéla -e ž previdnostni ukrep, npr. pri bolezni: operacija pod posebnimi ~ami

kávter -tra m naprava za kavterizacijo (npr. termokavter, žgalno železo, elektrokavter)

kavterizácija -e ž uničevanje tkiva s toploto (npr. z žgalnim železom, s termokavterjem), z električnim tokom ali z jedko snovjo
SIN.: izžiganje, cauterisatio

kavzálen -lna -o vzročen:

~a indikacija, ~a profilaksa, ~a terapija, ~o zdravljenje

kavzalgija -e ž pekoča, trajna bolečina zaradi poškodbe živca, ki jo često spremljajo trofične spremembe kože

SIN.: causalgia

kazálec -lca m indeks

kazein -a m fosfoprotein, slabo topna mlečna beljakovina, ki se izloči iz mleka pri strjevanju
SIN.: sirnina

kazeinát -a m netopna sol kazeina

kazeinogén -a m vodotopna mlečna beljakovina, ki je nastala iz kazeinogenata, iz nje pa pod vplivom himozina nastane kazein

kazeinogenát -a m vodotopna mlečna beljakovina, iz katere se pri strjevanju mleka izloči kazeinogen, tega pa himozin spremeni v kazein

kázeokavernózen -zna -o nanašajoč se na kazeozno nekrozo in nastajanje kaverne:

~a tuberkuloza

SIN.: caseocavernosus

kazeózen -zna -o podoben siru po barvi in konsistenci:

~i adenitis, ~a degeneracija, ~i eksudat, ~i limfadenitis,

~a nekroza, ~i perikarditis, ~a pljučnica, ~i tuberkel, ~a tuberkuloza, ~i verniks

SIN.: sirast, caseosus

kazuístika -e ž registracija in študij posameznih bolezenskih primerov

kefalín -a m nav. mn. skupina fosfolipidov v celičnih opnah višjih rastlin in živali, pomembnih za zgradbo in delovanje celic (zlasti možgani so bogati s kefalinom)

SIN.: cefalin

kefir -ja m napitek iz kobiljega, kravjega, ovčjega ali kozjega mleka, zakisanega z laktobacili in kvasovkami

kelácija -e ž vezava kovinskih kationov v kompleksne spojine, pri čemer se kation vgradi v obroč

kelát -a m kompleksna spojina s kovinskim ionom

keláten -trna -o v zvezi:

~i obroč

keloid -a m trd vezivni izrastek na brazgotini

kémičen -čna -o nanašajoč se na lastnosti in spremembe snovi: ~i dražljaj

~a analiza, ~a kontracepcija, ~i laboratorij, ~a preiskava, ~i

prenašalec, ~i proces, ~a profilaksa, ~a razkužba, ~a reakcija,

~a sinapsa, ~o sredstvo, ~i strup, ~a vez, ~a zgradba

SIN.: kemijski (**2**)

kemija -e ž veda o lastnostih in sestavi snovi ter o zakonih, po katerih se spreminja:

farmaceutska ~ kemija zdravilnih učinkovin

in pomožnih snovi, **fiziološka** ~ kemija, ki

obravna snovi pri kemičnih procesih

normalnega zdravega organizma

kemijski -a -o **1.** nanašajoč se na kemijo:

~ element, ~a formula, ~a prvina

2. kemičen:

~a reakcija

kemikálija -e ž **1.** kemično sredstvo

2. spojina, kemijski element, zmes, pripravek, ki se uporablja za kemične reakcije:

kavstična ~ kemikalija, ki deluje korozivno

kémiluminiscéncia -e ž luminiscenca, ki jo izzove kemična energija

kémiosmóza -e ž kemična reakcija med raztopljenimi snovmi, ki poteka skozi vmesno membrano

kemízem -zma m žarg. kemična sestava ali kemični proces

kémoabrazija -e ž odstranitev kožnih sprememb s kemičnimi sredstvi

kémoarhitektónika -e ž mikroskopska zgradba kakega organa glede na histokemične lastnosti njegovih sestavin

kémoavtotróf -a m avtotrof, ki izkorišča energijo, nastalo pri oksidaciji anorganskih spojin

SIN.: kemoavtotrofni organizem

kémoavtotrófen -fna -0 ki je za kemosintezo sposoben pridobiti energijo z oksidacijo anorganskih spojin:
~i organizem

kémolitotróf -a m kemotrof, ki uporablja ogljikov dioksid kot edini vir ogljika in pridobiva energijo z oksidacijo anorganskih spojin

kémoorganotróf -a m mikroorganizem, ki potrebuje organske spojine kot vir ogljika in pridobiva energijo z oksidacijo organskih spojin

kémoprofiláksa -e ž dajanje zdravil (navadno kemoterapevtikov in antibiotikov) zaradi preprečevanja bolezni

kémorecéptor -ja m čutnica ali organ za sprejemanje kemičnih dražljajev:
centralni ~ji skupina nevronov v možganskem deblu, ki zaznavajo spremembe v parcialnem tlaku ogljikovega dioksida in v koncentraciji vodikovih ionov, **gustatorni** ~ji kemoreceptorji okušala, ~ji **okušala** okušalne brbončice za sprejemanje okusa **sin.**: gustatorni kemoreceptorji, ~ji **vohala** čutnice v nosu za sprejemanje vonjev **sin.**: olfaktorni kemoreceptorji, **olfaktorni** ~ji kemoreceptorji vohala

kémorecéptorski -a -0 nanašajoč se na kemoreceptorje:
~a celica

kémosintétičen -čna -0 nanašajoč se na kemosintezo:
avtotrófno ~ ki je sposoben sintetizirati organske snovi iz ogljikovega dioksida in karbonatov in drugih anorganskih snovi

kémosintéza -e ž sinteza organskih spojin iz ogljikovega dioksida in vode z uporabo energije iz kemične reakcije (pri kemoavtotrofih)
PRIM.: fotosinteza

kémotáksa -e ž sprememba smeri gibanja organizmov ali celic kot odziv na spremembo koncentracije kemične snovi:
~ **levkocitov** taksa levkocitov proti mestu vnetja, **negativna** ~ kemotaksa v smeri manjše koncentracije kemične snovi, **pozitivna** ~ kemotaksa v smeri večje koncentracije kemične snovi

kémoterapévtik -a m sintetična kemična spojina (npr. sulfonamidi), ki preprečuje razvoj patogenih in drugih mikroorganizmov:
renotropni ~ kemoterapevtik, ki ima afiniteto do ledvic
PRIM.: antibiotik, citostatik

kémoterapévtiski -a -0 nanašajoč se na kemoterapijo:
~o zdravljenje

kémoterapija -e ž zdravljenje s kemoterapevtiki:
kombinirana ~ polikemoterapija, **kurativna** ~

kemoterapija, s katero je možno doseči ozdravitev, **paliativna** ~ kemoterapija, s katero je možno doseči le začasno nazadovanje ali stagnacijo bolezni (in s tem olajšanje bolezenskih težav)

kemotróf -a m mikroorganizem, ki dobiva energijo z oksidacijo organskih ali anorganskih spojin

kemotrófen -fna -0 nanašajoč se na kemotrofa: ~i mikroorganizem

kémotropizem -zma m tropizem pod vplivom kemičnega dražljaja

KEP [kép] krat. (karies, ekstrakcija, plomba) kariozen, ekstrahiran, plombiran zob:
indeks ~

keratin -a m skleroprotein, ki nastaja v vrhnjici, bistvena sestavina npr. dlak, kopita, rogov, parkljev, krempļev, volne, roženih celic kože
PRIM.: citokeratin

keratináza -e ž proteaza, ki razgrajuje keratin

keratinizácija -e ž roženjenje

keratinocit -a m celica vrhnjice, ki proizvaja keratin

keratinolítik -a m keratolitik

keratitis -a m vnetje roženice:

suhi ~ suho vnetje roženice, predvsem pri psih, zaradi pomanjkanja izločanja solz **sin.**: keratitis sicca
SIN.: keratitis (lat.)

keratitis -idis ž [keratitis] keratitis:
~ **sicca** suhi keratitis

keratoacanthoma -atis s [kêratoakantóma] keratoakantom

kêratoakantóm -a m bradavičasta kožna tvorba virusnega izvora, ki lahko sama izgine
SIN.: keratoacanthoma

keratocit -a m fibroblast v stromi roženice

keratoconjunctivitis -idis ž [kêratokonjunktivítis] keratokonjunktivitis

keratodêrma -e ž keratodermija

keratodermija -e ž **1.** poroženitev, ki nastane zaradi čezmernega kopičenja roževine
SIN.: keratoderma
2. zadebelitev rožene plasti vrhnjice
SIN.: keratoderma

keratohialin -a m snov v zrnih zrnate plasti vrhnjice, udeležena pri roženjenju

keratokéla -e ž izbočenje notranje plasti roženice skozi razjedene ali prebodene vrhnje plasti roženice in očesne veznice

kêratokonjunktivitis -a m vnetje roženice in očesne veznice:

kužni ~ keratokonjunktivitis pri prežvekovalcih, ki ga povzroča bakterija *Mycoplasma conjunctivae*
SIN.: keratoconjunctivitis

- keratolítik** -a m snov, ki topi rožene snovi (npr. rožene plasti vrhnjice)
SIN.: keratinolitik
- keratoliza** -e ž **1.** zmeščanje, raztapljanje roženih snovi
SIN.: keratolysis
2. odlepljenje rožene plasti od drugih plasti vrhnjice
SIN.: keratolysis
- keratolysis** -is ž [keratolízis] keratoliza
- keratomalacia** -ae ž [keratomalácija] keratomalacija
- keratomalacija** -e ž raztapljanje, razpadanje roženice, najpogosteje zaradi pomanjkanja vitamina A
SIN.: keratomalacia
- keratomikóza** -e ž mikoza roženice in navadno tudi očesne veznice (predvsem pri konjih)
- keratoplástik** -a m snov, ki pospešuje roženenje kože in izboljša njeno regeneracijo
- keratoréksa** -e ž rekxa roženice
- keratosis** -is ž [keratózis] keratoza
- keratoskóp** -a m naprava za preiskovanje krivine roženice (plošča s koncentričnimi belimi in črnimi krogi, katerih odsev na roženici pokaže, ali je ta pravilno izbočena)
- keratoskopija** -e ž ugotavljanje krivine roženice s keratoskopom
- keratótičen** -čna -o nanašajoč se na keratozo: ~a brazgotina
- keratotóm** -a m kirurški nož za vrez v roženico
- keratotomija** -e ž kirurški vrez v roženico
- keratóza** -e ž močno roženenje kože
SIN.: keratosis
- ketoacidóza** -e ž acidoza, ki jo spremlja ketoza
- ketogén** -a -o ki proizvaja ketonska telesa ali pa se vanje spreminja:
 ~o krmilo, ~e snovi
- ketogenéza** -e ž nastajanje ketonskih teles v organizmu
SIN.: ketoplazija
- ketoheksóza** -e ž heksoza v obliki ketoze
- ketól** -a m alkohol, ki vsebuje ketoskupino
- ketolaktacija** -e ž izločanje ketonskih teles z mlekom
- ketoliza** -e ž razgradnja ketonskih teles
- ketón** -a m organska spojina s karbonilno skupino, vezano na organske radikale (aceton je npr. vrsta ketona)
PRIM.: ketonsko telo
- ketonemija** -e ž zvišana koncentracija ketonskih teles v krvi
PRIM.: acetonemija

ketónski -a -o nanašajoč se na keton:

~a telesa

ketonurija -e ž izločanje ketonskih teles z urinom:

diabetična ~ povečana količina ketonskih teles v urinu pri diabetikih

ketoplástičen -čna -o ki pospešuje nastajanje ketonskih teles:

~a snov

ketoplazija -e ž ketogeneza

ketoskupina -e ž karbonilna skupina, na katero se lahko vežeta en radikal ali dva radikala

ketótičen -čna -o ki ima ketozo: ~a krava

ketóza -e ž **1.** presnovna bolezen prežvekovalcev s kopičenjem ketonskih teles v organizmu:

goveja ~ presnovna bolezen visokoproizvodnih krav, večinoma nekaj tednov po porodu, ki se kaže v prebavnih in/ali živčnih motnjah, ~ **ovc** brejostna toksemija ovc

2. monosaharid z eno ketoskupino v molekuli

ketózafosfát -a m ester ketoze s fosforjevo kislino

kiázma in **hiázma** -e ž **1.** mesto križanja dveh anatomskih struktur:

optična ~ kiazma obeh vidnih živcev, kjer del nitja vidnega živca prestopi na drugo stran v obliki črke X **SIN.:** križanje vidnikov, chiasma opticum

SIN.: chiasma

2. mesto, na katerem se v mejotski profazi med seboj križata in izmenjata krajša ali daljša odseka kromatid homolognih kromosomov samca, samice

kifóza -e ž nenormalna ukrivljenost hrbtenice navzgor

SIN.: kyphosis

PRIM.: lordoza, skolioza

kihanje -a s sunkovit, glasen izdih zraka iz nosne in ustne votline (zlasti zaradi dražljajev v nosu)

kila -e ž **1.** izbočenje, izstop ali izpad organa ali dela organa skozi naravno ali nenormalno odprtino v organizmu:

inkarceracija ~e, ukleščanje ~e

abdominalna ~ trebušna kila, **akvirirana** ~ pridobljena kila, **brazgotinska** ~ kila, nastala po operaciji ali poškodbi **SIN.:** hernia in cicatrice, **dimeljska** ~ kila, pri kateri del črevesne vijuge pride v dimeljski kanal **SIN.:** hernia inguinalis, **enostranska dimeljska** ~ dimeljska kila v desni ali levi dimeljski kanal **SIN.:** hernia inguinalis unilateralis, **femoralna** ~ stegenska kila, **inkarcerirana** ~ ukleščena kila, **ireponibilna** ~ kila, pri kateri ni možna repozicija kilne vreče in njene vsebine **SIN.:** hernia irreponibilis, **kongenitalna** ~ prirojena kila, **modnikova** ~ kila, pri kateri se del notranjih organov (npr. črevesna vijuga) spusti skozi dimeljski kanal v modnik **SIN.:** orhiokela,

skrotalna kila, hernia scrotalis, **možganska** ~ encefalokela, **pooperacijska** ~ kila, ki se razvije v operacijski zarastlini **sin.**: hernia postoperativa, **popkovna** ~ kila trebušnega organa (npr. dela črevesne vijuge) v popek (predvsem pri teletih) **sin.**: hernia umbilicalis, omphalocele, **posttravmatska** ~ kila, ki nastane po mehanski poškodbi **sin.**: hernia posttraumatica, **preponska** ~ kila trebušnih organov v prsno votlino skozi nenormalno odprtino v preponi **sin.**: hernia diaphragmatica, **pridobljena** ~ kila, pridobljena po rojstvu **sin.**: akvirirana kila, hernia acquisita, **prirasla** ~ kila, pri kateri je kilna vsebina prirasla na kilno vrečo **sin.**: hernia accreta, **pirojena** ~ kila, nastala zaradi škodljivih vplivov med brejostjo **sin.**: kongenitalna kila, hernia congenita, **prosta** ~ kila, ki ni ukleščena **sin.**: hernia libera, **reponibilna** ~ kila, ki jo je možno ročno reponirati **sin.**: hernia reponibilis, **reverzibilna** ~ kila, ki izgine sama od sebe (npr. pri ležanju), **skrotalna** ~ modnikova kila, **stegenska** ~ izpad organa ali dela organa iz trebušne votline v stegenski rov **sin.**: femoralna kila, merokela, hernia femoralis, **strangulirana** ~ kila, pri kateri je organ ali del organa v kilni vreči edematozen, hemoragičen ali gangrenozen, ker je prekinjen odtok venske krvi zaradi zadržanosti kilnega obročka **sin.**: hernia strangulata, **trebušna** ~ izpad organa ali dela organa skozi trebušno steno **sin.**: abdominalna kila, laparokela, hernia abdominalis, **ukleščena** ~ kila, pri kateri se kilni obroček, v katerem je organ ali del organa, zadrge in pritisne na organ ali del organa **sin.**: inkarcerirana kila, zadržana kila, hernia incarcerata, **zadržnjena** ~ ukleščena kila **SIN.**: hernija, hernia

2. v zvezi:

vodena ~ hidrokela

kílavec -vca m **1.** žival s kilo

2. v rasti zaostala žival

SIN.: krčljavec

kílen -lna -o nanašajoč se na kilo:

~i obroček, ~i vrat, ~a vreča

kimográf -a m rentgenski aparat za zapisovanje mehaničnih sprememb pogosto valujočih gibanj (npr. dihanja, srčnega utripa)

kimografija -e ž zapisovanje mehaničnih sprememb organizma s kimografom

kimográm -a m rentgenogram, dobljen s kimografom

kináza -e ž transferaza, ki katalizira prenos fosfatne skupine iz molekule ene spojine, navadno adenozintrifosfata, v molekulo druge spojine (akceptor je lahko hidroksilna skupina, karboksilna skupina, fosfatna skupina):

stafilokokna ~ stafilokinaza

kíneangiografija -e ž rentgensko slikanje krvnih žil s kontrastnim sredstvom

kinestezija -e ž sposobnost občutenja položaja in gibanja telesa

kinétika -e ž veda, ki obravnava hitrost spreminjanja kake količine v telesu in silah, ki ga povzročajo

PRIM.: farmakokinetika

kinetohór -a m beljakovinska struktura na centromeri kromosoma v mitozii, na katero se pritrdijo mikrotubuli delitvenega vretena

PRIM.: centromera

kinetokardiografija -e ž zapisovanje vibracij spodnje prsne stene zaradi delovanja srca

kinetokardiográm -a m zapis pri kinetokardiografiji

kinetoplást -a m telo v bičku pri nekaterih bičkarjih (npr. pri tripanosomih)

kinetoplázma -e ž najbolj krčljiv del citoplazme

kinetosóm -a m zastar. bazalno telesce

kinetóza -e ž bolezensko stanje, ki ga povzroča pasivno gibanje med transportom (npr. po morju, zraku)

SIN.: navikularna bolezen (2)

kinéza -e ž neusmerjeno gibanje, premikanje gibljivih organizmov pod vplivom določenega dražljaja

kinézioterapija -e ž kineziterapija

kinéziterapija -e ž zdravljenje z gibanjem

SIN.: kineziterapija

kiniatríja -e ž veja veterinarske medicine, ki se ukvarja s proučevanjem in zdravljenjem psov

kinín -a m alkaloid za zdravljenje in preprečevanje malarije (pridobiva se iz lubja tropskega drevesa kininovca iz rodu *Cinchona*)

SIN.: chininum

kinocilij -a m migetalka

kinológ -a m strokovnjak za kinologijo

kinologija -e ž nauk o psih, pasjih pasmah in pasjereji

kinolóni -ov m mn. skupina sintetičnih širokospektralnih baktericidnih učinkovin

kinolóški -a -o nanašajoč se na kinologijo: ~o društvo, ~a literatura

kinón -a m skupina ogljikovodikov, ki lahko onemogoči delovanje encimov in aminokislin

kiréta -e ž oster, žličast kirurški instrument za abrazijo

SIN.: strgalka

kiretáža -e ž odstranjevanje, npr. odmrlega tkiva, s kireto:

~ **maternice** abrazija maternice s kireto

PRIM.: abrazija (1)

kirúrg -a m zdravnik, veterinar, specialist za kirurgijo:
srčni ~ kirurg, specialist, ki opravlja operacije na srcu

kirurgija -e ž področje humane, veterinarske medicine, ki se ukvarja z ugotavljanjem in operativnim zdravljenjem poškodb, bolezni in napak, v veterinarstvu pa tudi z izboljšanjem uporabnosti živali:

abdominalna ~ kirurgija, ki se ukvarja s kirurškimi posegi na organih v trebušni votlini, **konservativna** ~ kirurgija, ki ohranja zdravje z odstranitvijo bolnih ali poškodovanih tkiv z minimalnim tveganjem, **onkološka** ~ kirurgija, ki se ukvarja z operacijskimi odstranitvami tumorskega tkiva, **plastična** ~ kirurgija, ki odpravlja ali vsaj zmanjšuje napake v zunanjem videzu pacienta, vzpostavlja motene funkcije organskih sistemov, vgrajuje tkiva samega pacienta ali proteze iz biološko nevtralnih snovi, **radikalna** ~ kirurgija, pri kateri se ob kirurškem posegu odstrani največja možna količina bolnega tkiva, **srčna** ~ kirurgija, ki se ukvarja z operativnim zdravljenjem srca, npr. srčnih zaklopk, srčnih žil, **torakalna** ~ kirurgija, ki se ukvarja s kirurškimi posegi na prsnem košu ali v prsni votlini, **veterinarska** ~ 1. kirurgija za (domače) živali 2. učni predmet na veterinarski fakulteti

kirúrginja -e ž zdravnica, veterinarica, specialistka za kirurgijo

kirúrški -a -o nanašajoč se na kirurgijo: ~ instrument, ~a klinika
 ~a igla, ~a indikacija, ~ kavelj, ~a nit, ~ nož, ~a odstranitev, ~a pinceta, ~ poseg, ~a rana, ~ rez, ~ šiv, ~e škarje, ~a terapija, ~ vbod, ~ vozec, ~ vrez, ~ vrtalnik, urgentni ~ poseg
SIN.: chirurgicus

kisál -i ž silaža

kísanje -a s fermentacijski proces, pri katerem postaja kaj kislo:
 ~ krme siliranje

kísel -sla -o 1. ki ima oster okus, podoben okusu kisa, značilen za enega od petih osnovnih okusov:
 ~o mleko

2. nanašajoč se na kislino oziroma na snov s kislno reakcijo:
 ~i alkohol, ~o barvilo, ~a beljakovina, ~i etanol, ~a fosfataza, ~i fuksin, ~a indigestija, ~i pH, ~a raztopina, ~a reakcija, ~a snov, ~i želodčni sok
SIN.: aciden, acidus

3. v zvezi:
 ~i obkladek

kisik -a m kemijski element, plin brez vonja, barve in okusa, najbolj razširjen kemijski element, ki sestavlja 20,95 % zraka, nujno potreben za celično dihanje:
atmosferski ~ kisik v zraku, atmosferi **sin.:** zračni kisik, **atomarni** ~ kisik v obliki atomov,

molekularni ~ kisik v obliki dveh atomov, vezanih v molekulo, **nascentni** ~ pravkar sproščeni kisik pri kemični reakciji, **zračni** ~ atmosferski kisik
SIMB.: O (4)

kislica -e ž v zvezi:

navadna ~ večletna zelnata travniška rastlina, ki vsebuje oksalno kislino **sin.:** *Rumex acetosa*

kislína -e ž spojina, ki v vodni raztopini oddaja vodikove ione, z bazami tvori soli, z alkoholi pa estre:
 ciklus citronske ~e, ciklus trikarboksilnih kislin, odpornost proti ~am
N-acetilevraminska ~ sialna kislina, **acetilsalicilna** ~ organska kislina, ki se uporablja kot analgetik, antiseptik in antirevmatik **sin.:** acidum acetylsalicylicum, **acetocetna** ~ organska kislina, ki nastaja v organizmu pri oksidaciji maščobnih kislin, eno od ketonskih teles **sin.:** acidum acetoaceticum, **aminoocetna** ~ glicin, **anorganska** ~ kislina, ki ne vsebuje ogljika, **arahidonska** ~ bistvena, nenasičena maščobna kislina v živalskih maščobah, predhodnik levkotrienov in prostaglandinov, **aromska** ~ karboksilna kislina z aromatskim obročem, **arzenasta** ~ arzenova(III) kislina, **arzenova** ~ arzenova(V) kislina, **arzenova(III)** ~ anorganska kislina, ki nastane v reakciji arzenovega(V) pentoksida z vodo **sin.:** arzenasta kislina, acidum arsenicosum, **arzenova(V)** ~ anorganska kislina, ki se uporablja kot krepčilo, pa tudi kot insekticid **sin.:** arzenova kislina, **askorbinska** ~ vitamin C, **asparaginska** ~ nebitvena aminokislina, sestavina beljakovin, ekscitatorni nevrotransmitor **sin.:** acidum asparagicum **okr.:** Asx, D (2), **barbiturna** ~ spojina malonske kisline z ureo, sestavni del mnogih uspaval in pomirjeval **sin.:** acidum barbituricum, **benzojska** ~ aromatska organska kislina, sestavina rastlinskih smol in balzamov, ki deluje fungistatično (uporablja se v živilski industriji kot konzervans) **sin.:** acidum benzoicum, **beta-hidroksimaslena** ~ eno od ketonskih teles **sin.:** acidum beta-hydroxi-butyricum, **borova** ~ anorganska kislina z antiseptičnim učinkom (uporablja se za izpiranje očesnih veznic in kot dodatek mazilom) **sin.:** acidum boricum, **bromova** ~ anorganska kislina, ki zelo draži kožo in sluznice, **bromovodikova** ~ vodna raztopina bromovodika, **butirična** ~ maslena kislina, **cianova** ~ šibka, nestabilna strupena anorganska kislina, **cianovodikova** ~ šibka, strupena anorganska kislina, vodna raztopina cianovodika, **citronska** ~ trikarboksilna kislina, vmesni produkt v ciklusu trikarboksilnih kislin, ki v organizmu deluje kot antikoagulan (je v sadju, predvsem limoni) **sin.:** limonska kislina, acidum citricum, **deoksiholna** ~ sekundarna žolčna kislina, derivat holne kisline, ki nastaja v črevesju, **deoksiribonukleinska** ~ nukleinska kislina iz deoksiribonukleotidov, z deoksiriboza, prisotna v vseh celicah mnogoceličarjev in

enoceličarjev ter virusov DNK, najpomembnejša sestavina kromosomov, nosilka dedne informacije **okr.:** DNK, **dietilbarbiturna** ~ organska kislina v obliki brezbarvnih kristalov ali prahu, grenkega okusa, ki deluje hipnotično in se uporablja kot sedativ ter za narkozo **sin.:** acidum diaethylbarbituricum, **difosforjeva** ~ dimer iz dveh molekul fosforjeve kisline, povezanih z anhidridno vezjo, **dikarboksilna** ~ karboksilna kislina z dvema karboksilnima skupinama, **dušikova(III)** ~ srednje močna anorganska kislina, njene soli so strupeni nitriti, **dušikova(V)** ~ anorganska kislina z močnim kavstičnim učinkom, ki se uporablja za izžiganje bradavic in za kratkotrajno označevanje na koži **sin.:** soliturna kislina, acidum nitricum, **feniletilbarbiturna** ~ organska kislina, ki deluje sedativno, hipnotično in proti krčem **sin.:** acidum phenylaethylbarbituricum, **fitanska** ~ maščobna kislina, ki nastane v želodcu prežvekovalcev, **fitinska** ~ organska kislina v žitih, vsebuje fosfor in kalcij, ki je nekateri živalske vrste (npr. prašiči) ne morejo izkoristiti, **folijska** ~ vitamin B₁₁, **folna** ~ vitamin B₁₁, **fosfatidna** ~ glicerol, zaestren z dvema maščobnima kislinama in s fosforjevo(V) kislino, vmesni produkt v sintezi glicerofosfolipidov in trigliceridov, **fosfoenolpiruvična** ~ vmesni produkt v procesih glikolize, glukoneogeneze in sinteze nekaterih aminokislin, **fosforjeva** ~ fosforjeva(V) kislina, **fosforjeva(V)** ~ anorganska kislina, ki v organizmu nastopa v obliki soli (fosfatov), anionov in estrov **sin.:** fosforjeva kislina, acidum phosphoricum, **fuksinžveplasta** ~ vodna raztopina fuksina, razbarvana z žveplovim dioksidom, ki reagira rdeče z aldehidnimi skupinami in se uporablja pri Feulgenovi reakciji in reakciji PAS **sin.:** levkofuksin, Schiffov reagent, **fumarna** ~ dikarboksilna kislina, vmesni produkt v ciklusu trikarboksilnih kislin, **galakturonska** ~ uronska kislina, ki nastane z oksidacijo hidroksimetilne skupine na atomu C-6 galaktoze, **galna** ~ organska kislina, sestavina tanina **sin.:** trihidroksibenzojska kislina, acidum gallicum, **glicerolteihoična** ~ kislina v celični stenici in celični membrani pri gramsko pozitivnih bakterijah **prim.:** ribitolteihoična kislina, teihoična kislina, **glukoholna** ~ žolčna kislina, sestavljena iz glikola in holne kisline, **glukonska** ~ organska kislina, ki nastane v organizmu pri oksidaciji glukoze **sin.:** acidum gluconicum, **glutaminska** ~ bistvena aminokislina, sestavni del beljakovin, spodbujevalec nevrotransmitorjev v centralnem živčevju **okr.:** E (2), Glu (1), **hialuronska** ~ glukozaminglikan, sestavina veziva, **hipurna** ~ aromatska kislina v urinu rastlinojedov **sin.:** acidum hippuricum, **holna** ~ žolčna kislina, ki nastaja v jetrih kot produkt razgradnje holesterola, **informacijska ribonukleinska** ~ sporočilna ribonukleinska kislina, **izocitronska** ~ trikarboksilna kislina, vmesni produkt v ciklusu trikarboksilnih kislin, **jabolčna** ~ dikarboksilna

kislina, vmesni produkt v ciklusu trikarboksilnih kislin, sestavina mnogih vrst sadežev, **jantarna** ~ dikarboksilna kislina, vmesni produkt v ciklusu trikarboksilnih kislin **sin.:** sukcinilna kislina, acidum succinicum, **jodova(V)** ~ močen oksidant, ki hitro kristalizira v brezbarvne kristale, **jodova(VII)** ~ šibka kislina, vendar močen oksidant, **jodovodikova** ~ močna kislina, vodna raztopina vodikovega jodida, **karboksilna** ~ organska kislina z eno karboksilno skupino ali več karboksilnimi skupinami, **karbolna** ~ fenol, **klavulanska** ~ snov z betalaktamskim obročem, ki se ireverzibilno veže na betalaktamazo in jo inhibira (produkt streptomicit, uporablja se v kombinaciji z amoksiklavom), **klorova(I)** ~ šibka, nestabilna kislina, ki nastane z uvajanjem klora v vodo, močen oksidant (uporablja se kot baktericid), **klorovodikova** ~ anorganska kislina, normalna sestavina želodčnega soka vretenčarjev **sin.:** solna kislina, acidum hydrochloricum, **lanena** ~ linolna kislina, **limonska** ~ citronska kislina, **linolenska** ~ bistvena, nenasičena maščobna kislina, sestavina trigliceridov in membranskih fosfolipidov, predhodnik sinteze arahidonske kisline (v nekaterih ribjih in rastlinskih oljih), **linolna** ~ bistvena, nenasičena maščobna kislina, predhodnik sinteze linolenske in arahidonske kisline (v številnih rastlinskih oljih) **sin.:** lanena kislina, acidum linolicum, **malonska** ~ dikarboksilna kislina, vmesni produkt za sintezo maščobnih kislin, **manganova(VII)** ~ anorganska kislina, v medicini se uporablja njena sol kalijev permanganat, **maslena** ~ organska kislina v žarkem maslu in pokvarjeni silaži **sin.:** butirična kislina, acidum butyricum, **maščobna** ~ kislina, ki se sprosti s hidrolizo iz naravnih maščob in olj, **mitohondrijska deoksiribonukleinska** ~ krožna molekula DNK v mitohondrijskem matriksu, ki kodira nekaj beljakovin in je nosilec mitohondrijskega dedovanja **sin.:** mitohondrijska DNK **okr.:** mtDNK, **mitohondrijska ribonukleinska** ~ kislina, ki sodeluje v sintezi beljakovin v mitohondrijih **sin.:** mitohondrijska RNK **okr.:** mtRNK, **mlečna** ~ organska kislina, končni presnovek anaerobne glikolize in eden od substratov glukoneogeneze v jetrih (je tudi presnovek mlečnokislinskih bakterij, streptokokov, laktobacilov) **sin.:** oksipropionska kislina, acidum lacticum, acidum oxypropionicum, **močna** ~ kislina, ki v vodi popolnoma disociira in odda vse protone, **mravljinična** ~ šibka organska kislina, zelo razširjena v naravi, deluje dražeče na kožo (v žlezah nekaterih vrst mravelj, čebel, v koprivah, znoju) **sin.:** acidum formicicum, acidum formicum, **nalidiksinska** ~ antiseptik, ki deluje na gramsko negativne bakterije in inhibira sintezo deoksiribonukleinske kisline v mikroorganizmih, **nasičena maščobna** ~ maščobna kislina, pri kateri so vse vezi med ogljikovimi atomi enojne (npr. palmitinska kislina, stearinska kislina), **nenasičena maščobna** ~ maščobna

kislina, pri kateri so ena vez ali več vezi med sosednjimi ogljikovimi atomi dvojne in zato zlahka oksidira (npr. linolna kislina, linolenska kislina), **nevraminska** ~ aminosladkor, izhodišče za sintezo sialne kisline, **nikotinska** ~ vitamin B₃, **nukleinska** ~ polimer, zgrajen iz nukleotidov (v naravi sta dve vrsti nukleinskih kislin, ribonukleinska in deoksiribonukleinska kislina, nosilki genetske informacije), **ocetna** ~ organska kislina, ki nastaja pri mnogih fermentacijskih procesih (npr. pri siliranju, v vampu) **sin.**: acidum aceticum, **ogljikova** ~ šibka anorganska kislina, ki nastane pri raztapljanju ogljikovega dioksida v vodi **sin.**: acidum carbonicum, **oksalna** ~ šibka organska kislina, zelo razširjena v rastlinah (v večjih količinah je strupena) **sin.**: ščavna kislina, acidum oxalicum, **oksiptopionska** ~ mlečna kislina, **oleinska** ~ organska nenasičena maščobna kislina, ki je v maščobah in oljih **sin.**: acidum oleicum, **organska** ~ organska spojina z eno karboksilno skupino, **palmitinska** ~ organska nenasičena maščobna kislina, sestavina živalskih in rastlinskih maščob in olj **sin.**: acidum palmiticum, **pantotenska** ~ vitamin kompleksa B, zelo razširjen v naravi, sodeluje pri prenosu acilnih skupin, **paraaminosalicilna** ~ derivat benzojske kisline, ki se je uporabljal pri zdravljenju tuberkuloze (pospešuje delovanje streptomocina in inhibira nastajanje odpornosti proti njemu) **okr.**: PAS, **perocetna** ~ organska kislina, ki deluje močno razkužilno (uničuje npr. spore antraksovega bacila) **sin.**: acidum peraceticum, **pikrinska** ~ zelo strupena organska kislina, ki se uporablja kot fiksir, antiseptik **sin.**: trinitrofenol, acidum picricum, acidum picrinicum, acidum picronitricum, **piruvična** ~ pomembna vmesna snov v presnovi ogljikovih hidratov **sin.**: acidum pyruvicum, **prenašalna ribonukleinska** ~ molekula, ki ima vezalno mesto za aminokislino (za posamezno aminokislino je lahko značilnih tudi več prenašalnih ribonukleinskih kislin) **sin.**: prenašalna RNK, transferna ribonukleinska kislina, transferna RNK, transportna RNK **okr.**: tRNK, **propionska** ~ organska kislina v himusu in znoju (uporablja se tudi kot dekontaminator v krmilih in silaži) **sin.**: acidum propionicum, **proste maščobne -e** maščobne kisline, ki se z lipolizo sprosti iz maščevja v kri, kjer se vežejo na albumine **krat.**: PMK, **ribitolteihoična** ~ kislina v celični steni pri gramsko pozitivnih bakterijah, **ribonukleinska** ~ nukleinska kislina, sestavljena iz štirih dušikovih baz, dveh purinskih (gvanin, adenin) in dveh pirimidinskih (citozin, uracil) baz, v celicah nastaja s transkripcijo DNK, pri nekaterih virusih pa predstavlja osnovno dedno snov (nastopa v treh oblikah, ribosomski, prenašalni in sporočilni) **okr.**: RNK, **ribosomska deoksi-ribonukleinska** ~ sestavina ribosoma, odseki molekule DNK, ki kodirajo rRNK **sin.**: ribosomska DNK **okr.**: rDNK, **ribosomska ribonukleinska** ~ sestavina ribosoma, ki pri

procesu transkripcije nastane kot daljša molekula in se nato razcepi v več molekul ribonukleinskih kislin **sin.**: ribosomska RNK **okr.**: rRNK, **salicilna** ~ organska kislina, ki se uporablja kot keratolitik **sin.**: salicil, acidum salicylicum, **sečna** ~ slabo topna organska kislina, ki pri večini sesalcev preide v dobro topen allantoin (pri človeku in primatih se bolezensko odlaga v sklepih) **sin.**: urična kislina, acidum uricum, **selenova** ~ anorganska kislina, oksidant in reagent za dokazovanje kislin, **sialna** ~ N-acetilni derivat nevraminske kisline, sestavni del mnogih polisaharidov, glikoproteinov in glikolipidov **sin.**: N-acetilnevraminska kislina, **silicijeva** ~ anorganska kislina, bel amorfni prašek, netopen v vodi **sin.**: acidum silicicum, **solitna** ~ dušikova(V) kislina, **solna** ~ zastar. klorovodikova kislina, **sorbinska** ~ organska kislina v nekaterih rastlinah, npr. v sadežih jerebice, z antimikrobnim učinkom (uporablja se za konzerviranje živil) **sin.**: acidum sorbicum, **sporočilna ribonukleinska** ~ molekula, ki nastane v jedru evkariontskih celic iz molekule heterogene nukleinske kisline **sin.**: informacijska ribonukleinska kislina, informacijska RNK, sporočilna RNK **okr.**: mRNK, **stearinska** ~ nasičena maščobna kislina, sestavina živalskih in rastlinskih maščob, ki se uporablja za izdelovanje farmacevtskih pripravkov **sin.**: acidum stearicum, **sukcinilna** ~ jantarna kislina, **ščavna** ~ nestrok. oksalna kislina, **šibka** ~ kislina, ki v vodi nepopolno disociira in odda le en del protonov, **taninska** ~ organska kislina v rastlinah, npr. v kostanju in lubju nekaterih drevesnih vrst, sestavni del tanina, ki deluje adstringentno **sin.**: acidum tannicum, **tavroholna** ~ žolčna kislina, sestavljena iz tavrina in holne kisline, **teihoična** ~ kislina v celični steni pri gramsko pozitivnih bakterijah, **tetraborova** ~ šibka kislina, v medicini se uporablja njena sol natrijev tetraborat, **transferna ribonukleinska** ~ prenašalna ribonukleinska kislina, **trihidroksibenzojska** ~ galna kislina, **trikarboksilna** ~ organska kislina s tremi karboksilnimi skupinami, **triklorocetna** ~ organska kislina z močnim kavstičnim učinkom, ki se uporablja za odpravljanje lokalnega nezazelenege brstenja tkiva **sin.**: acidum trichloroaceticum, **urična** ~ sečna kislina, **urobenzoična** ~ organska kislina v urinu rastlinojedov (produkt detoksikacije benzojske kisline), **urokanska** ~ organska kislina, nastala z deaminacijo histidina, izloča se z urinom (prisotna v urinu psa), **uronska** ~ karboksilna kislina, ki nastane z oksidacijo hidroksimetilne skupine heksoze na ogljikovem atomu C-6, **vinska** ~ organska kislina predvsem v sadju, ki se uporablja v živilski industriji **sin.**: acidum tartaricum, **žolčne -e** derivati holesterola (deoksiholna, holna, glikoholna, tavroholna kislina), ki nastajajo v jetrih, se v obliki soli izločajo v črevo, kjer raztapljajo maščobe in omogočajo delovanje pankreasne lipaze ter

absorpcijo maščob v črevesju, **žveplasta** ~ žveplova(IV) kislina, **žveplova(IV)** ~ anorganska kislina z močnim kavstičnim učinkom (uporablja se pri različnih laboratorijskih preiskavah in za čiščenje laboratorijske steklovine **sin.**: žveplasta kislina, **žveplova(VI)** ~ ena najmočnejših anorganskih kislín z močnim kavstičnim učinkom **sin.**: vitriol, acidum sulfuricum, **žveplovodikova** ~ vodna raztopina vodikovega sulfida **SIN.**: acidum

kislinski -a -o nanašajoč se na kislino:
~a stopnja mleka

kislost -i ž lastnost snovi, da ima pH manjši od 7,0: ~ tal

~ **želodčnega soka** kislost, ki jo povzroča klorovodikova kislina v želodčnem soku **SIN.**: acidnost

kíta -e ž končni del mišice, grajen iz fibroznega vezivnega tkiva z vzporednimi kolagenskimi vlakni, ki pripenja mišico na kost ali hrustanec: nožnica ~e, okostenitev ~e

abdominalna ~ del zunanje poševne trebušne mišice, ki se pripenja na belo črto, **Ahilova** ~ združena končna kita dvoglave mečne mišice in mečne mišice, ki se pripenja na petnico **sin.**: Ahilova tetiva, tendo Achilles, **medenična** ~ del zunanje poševne trebušne mišice, ki se pripenja na dimeljsko vez, **plahfasta** ~ aponevroza **SIN.**: tetiva, tendo

kítast -a -o po zgradbi podoben kiti: ~a fascija

kíten -tna -o nanašajoč se na kito:
~a kost, ~i list, ~a nožnica, ~i refleksi, ~a sinovija, ~o tkivo, ~o vreteno, ~e vrvice, petna ~a vrv **SIN.**: tendineus

kítnica -e ž tulcu podobna anatomska dvoslojna struktura, ki obdaja kito, sestavljena iz zunanje fibrozne ovojnice in notranje sinovijske membrane:
fibrozna ovojnica ~e, sinovijska membrana ~e **SIN.**: kitna nožnica, tendovagina, vagina tendinis

kivéta -e ž steklena ali kovinska posodica, ki se uporablja v kemiji, histološki tehniki, zobni protetiki

Kjeldahl, Johan Gustav [kjéldal jóhan gustáv] (1849–1900) danski kemik, po katerem se imenuje metoda za določanje koncentracije dušika v organskih snoveh

kladívce -a s 1. največja od treh slušnih koščic (drugi dve sta nakovalce in stremence) **SIN.**: maleus (1), malleus (1)

2. manjša naprava, podobna kladivu:
refleksno ~ kladívce za izzivanje refleksov

kladosporióza -e ž mikoza, ki jo povzroča plesen iz rodu *Cladosporium* **SIN.**: cladosporiosis

klája -e ž krma

klamídija -e ž bakterija iz rodu *Chlamydia* **SIN.**: bedsonija

klamídijski -a -o nanašajoč se na klamidijo:
~o zvirgavanje ovc

klamídióza -e ž kužna bolezen, ki jo povzročajo klamidije (npr. psitakozja, ornitoza, zvirgavanje) **SIN.**: chlamydia

klamidospóra -e ž nespolno nastala spora z dvojno ovojnico pri plesnih in kvasovkah

klánje -a s ubijanje (domače) živali za hrano, navadno z nožem

klápavica -e ž v zvezi:
užitna ~ dagnja

klásičen -čna -o ki ima obliko ali sestavine, ki se ujemajo s predstavo določenega pojma v preteklosti:
~a aglutinacija, ~a kokošja kuga, ~a prašičja kuga, ~i znaki vnetja, vakcina proti ~i prašičji kugi, virus ~e kokošje kuge, virus ~e prašičje kuge

klasifikácija -e ž sistematična razvrstitev, razporeditev česa glede na enake ali podobne lastnosti:

biološka ~ klasifikacija živih bitij, **filogenetska** ~ klasifikacija glede na razvojno pot kake vrste v evoluciji, ~ **bolezni** razvrstitev bolezní po določenih pravilih, **klinična** ~ opredelitev bolezní v stadije po kliničnih znakih in izvidih, **virusna** ~ razvrstitev virusov glede na njihove biološke lastnosti, predvsem po sestavi genoma, zgradbi, načinu in mestu razmnoževanja

klasifikacijski -a -o nanašajoč se na klasifikacijo:
Linnéjev ~ sistem

klátež -a m vagusni živec

kláven -vna -o nanašajoč se na klanje:
čista ~a teža, ~i kalo, ~i nož, ~i odpadki, ~a teža, ~a žival

klavíkula -e ž ključnica

klávnica -e ž stavba, prostor, ustrezno opremljen za klanje živali: perutninska ~
~ **košer** klavnica za klanje po načinu košer

klávníčen -čna -o nanašajoč se na klavnico:
~i konfiskat

klávníški -a -o nanašajoč se na klavnico:
~ hlev

klavulánski -a -o v zvezi:
~a kislina

klávus -a m kurje oko

klebsiéla -e ž bakterija iz rodu *Klebsiella*

Klebsiella [klebsijéla] rod gramsko negativnih, laktozno pozitivnih bakterij s kapsulo iz družine Enterobacteriaceae:
~ **pneumóniae** klebsiela, ki povzroča pljučnico, pa tudi druge bolezenske procese **sin.**: Friedländerjev bacil

K

klécati -am nedov. sunkovito upogibati okončino v kolenu, zlasti med hojo

klécav -a -o ki kleca:
~o koleno

klešče *klešč* ž mn. orodje za prijemanje, sestavljeno iz dveh navzkrižnih kovinskih ročic:
ekstrakcijske ~ klešče za ekstrakcijo (2),
~ **burdizzo** klešče za nekrvavo kastracijo bikov, ovnov s stiskanjem semenskega povesa prek kože, **podkovske** ~ klešče, ki se uporabljajo pri podkovanju, **porodničarske** ~ klešče za pomoč pri porodu (za izvlečenje plodu) **sin.:** forceps, **tetovirne** ~ kleščam podobna naprava za vtisnjevanje znaka, številke v kožo živali, **zobozdravniške** ~ klešče za ekstrakcijo zoba ali delov zoba

klétka -e ž **1.** z mrežo omejen zaprt prostor:
~ za rejo živali
2. prekat (1)

klíca -e ž mikroorganizem:
asimptomatski izločevalec klic, asimptomatski nosilec klic, izločevalec klic, začasni izločevalec klic
kužna ~ kužni mikroorganizem

K

klícenósec -sca m človek ali žival, ki ima v sebi kužne mikroorganizme in jih lahko prenaša na druge, sama pa ne kaže znakov bolezni:
inkubacijski ~ klícenosec v inkubacijski dobi, **rekonvalescentni** ~ klícenosec, ki je prebolel kužno bolezen, vendar še izloča kužne mikroorganizme

klícenóštvo -a s pojav pri nekaterih kužnih boleznih (npr. pri brucelozii, kokošji kolerii, salmonelozii), da organizem s kužnimi mikroorganizmi ne kaže znakov bolezni (npr. pri latentni okužbi ali po preboleli bolezni), lahko pa mikroorganizme prenaša na druge

klíčen -čna -o nanašajoč se na najzgodnejšo stopnjo razvoja organizma ali njegovega dela:
~a celica, ~i list, notranji ~i list, srednji ~i list, zunanji ~i list

klímaks -a m **1.** vrhunec:
~ **bolezni** vrhunec bolezni
2. orgazem

klímatizácija -e ž uravnavanje temperature, vlažnosti in menjavanje zraka v določenem zaprtem prostoru: ~ hleva

klín -a m paličast, na eni strani priostren predmet
SIN.: cuneus

klíndamicín -a m polsintetični derivat linkomicina, ki deluje zlasti na gramsko pozitivne bakterije, tudi na anaerobne

klíničen -čna -o nanašajoč se na kliniko:
~a diagnostika, ~a diagnoza, ~a klasifikacija, ~i laboratorij, ~i mastitis, ~a medicina, ~a patologija, ~a preiskava, ~a propedeutika, ~i sindrom, ~a slika, ~a smrt, ~i termometer, ~i znak

klínik -a m zdravnik, veterinar na kliniki

klínika -e ž bolnišnica za ugotavljanje bolezni, za daljše zdravljenje bolnih živali, za raziskovalno delo in pouk: dermatološka ~, kirurška ~, ~ za prežvekovalce, ~ za kopitarje

klírens -a m **1.** mera za hitrost, s katero se kaka snov izloči iz krvi v urin
2. čiščenje sluznic
3. kar se očisti
SIN.: očištek

klístír -ja m **1.** odvajalna, zdravilna ali hranilna tekočina, ki se daje v danko:
ledeni ~ klístir z ledeno hladno tekočino (za preprečevanje krvavitve v danki)
SIN.: enema, klizma, vliv, enema (lat.)
2. uvajanje tekočine v danko
SIN.: enema, klístiranje, vliv, enema (lat.)

klístiranje -a s klístir (2)

klístírka -e ž naprava za klístiranje
SIN.: dristlja

klítoris -a m majhen nabrekli organ zunanjega spolovila samice sesalcev:
arterija ~a, brecilo ~a, erekcija ~a, glavica ~a, globinska arterija ~a, kavernožno telo ~a, prepucij ~a, srednja arterija ~a, zgornja arterija ~a
SIN.: ščegetavček, clitoris

klítorisov -a -o nanašajoč se na klítoris:
dorzalni ~ živec, zgornji ~ živec

klívus -a m del lobanjske baze, ki ga sestavljata telo zagodnice in spodnji del zatilnice (na katerem ležita pons in podaljšani hrbtni mozeg)
SIN.: clivus

klízma -e ž klístir (1)

kljúč -a m načelo, po katerem se kaj razreši:
dihotomi ~ kljúč za determinacijo bakterij na podlagi primerjave dveh nasprotnih lastnosti

kljúčnica -e ž kost v koščnem plečnem obroču, ki je pri domačih sesalcih popolnoma ali deloma zakrnela
SIN.: klavikula, clavícula

kljúčnično-doglávén -vna -o nanašajoč se na kljúčno in glavo:
~a mišica
SIN.: cleidocephalicus

kljúčnično-nadlákten -tna -o nanašajoč se na kljúčno in nadlaket:
~a mišica
SIN.: cleidobrachialis

kljúkica -e ž proksimalni okrajek komolčnice, ki štrli nad glavo koželjnice:
jama za ~o, vez ~e
SIN.: olecranon

kljún -a m rožen del čeljusti pri ptičih
SIN.: rostrum (3)

kljúnast -a -o podoben kljunu:
~a podkev

kljús -a m hoja ali tek konja, žirafe, pri katerem se hkrati premikata nogi leve in desne strani
SIN.: žirafina hoja, žirafin tek

kljusáč -a m konj, ki v teku hkrati premika nogi leve ali desne strani

kljuse -ta m star, onemogel konj

kljúvanje -a s hitro, sunkovito seganje s kljunom po čem:
 sindrom ~a perja pri kokoših, virus sindroma ~a perja pri kokoših

kloáka -e ž **1.** skupno izvodilo prebavil in urogenitalnega sistema pičev:

prolaps ~e

SIN.: stok, cloaca

2. končni del debelega črevesa, alantoisa in urogenitalnega trakta v embrionalnem razvoju večine sesalcev, preden se razdeli v zadnjik, sečnik in spolne organe

3. fistula pri zagojenosti kosti

kloakálen -lna -o nanašajoč se na kloako (1):
 ~i bris

kloakín -a -o nanašajoč se na kloako (2):
 ~a plíka

klobása -e ž valjast prehranski izdelek z nadevom iz mletega mesa, drobovine ali drugih živil:
kranjska ~ rahlo prekajena in toplotno obdelana klobasa iz svinjine, slanine, popra, soli, **krvava** ~ klobasa z nadevom, ki mu je primešana kri **sin.:** krvavica, **lovska** ~ suha, manj kvalitetna klobasa štirioglatega prereza iz svinjine in govedine

klôbčič -a m preplet nitastih anatomskih struktur:
 ~ **zajedavcev** preplet zajedavcev v obliki obroča, **ledvični** ~ ledvični glomerul

kloksacilin -a m polsintetični penicilin iz skupine izoksazolilpenicilinov, odporen proti betalaktamazi

klón -a m **1.** potomec gensko enakih organizmov, ki z vegetativnim razmnoževanjem izhaja iz ene same celice

2. skupina gensko enakih molekul, celic, nastalih iz ene celice:

genski ~ gen, namnožen s tehniko rekombinacije DNK

klóničen -čna -o nanašajoč se na klonus:
 ~i krč, ~i spazem

klónično-tóničen -čna -o v zvezah:
 ~i krč, ~i spazem

kloníran -a -o ki je nastal s kloniranjem:
 ~a ovca

kloniranje -a s nastajanje klonov:
celično ~ kloniranje celice, ~ **celice** namnoževanje ene same matične celice v populacijo celic z enako dedno zasnovo **sin.:** celično kloniranje, ~ **genov** vnašanje gena v celico gostitelja (npr. v bakterijo) in nastajanje večjega števila enakih kopij tega gena **sin.:**

molekularno kloniranje, ~ **osebkov** ustvarjanje gensko enakih osebkov s prenosom dedne zasnove somatske celice dajalca v jajčno celico prejemnika, iz katere je bila predhodno odstranjena njegova dedna zasnova,
molekularno ~ kloniranje genov

klonírati -am nedov. in dov. delati številne identične kopije organizmov, celic ali molekul DNK

klónus -a m nehotno gibanje mišic, pri katerem si krčenja in ohlapitve sledijo v hitrem zaporedju
PRIM.: klónični krč, mioklonus

klòp klôpa m pajkovec iz družine Ixodidae, zunanji zajedavec živali in človeka, prenašalec raznih povzročiteljev kužnih in zajedavskih bolezni (npr. babezij, borelij, povzročitelja tularemije, virusnega klopnega meningoencefalitisa)

klòpen -pna -o nanašajoč se na klopa:
 ~i meningitis, ~i meningoencefalitis, virus ~ega meningoencefalitisa

klòpi -ov m mn. naddružina pajkovcev iz reda pršic, ki sesajo kri pri plazilcih in toplokrvnih vretenčarjih
SIN.: Ixodoidea

klór -a m kemijski element, rumeno zelen zadušljiv, strupen plin iz skupine halogenov:
aktivni ~ klor, ki se lahko sprosti iz pripravkov za razkužbo vode (pri kloriranju vode)
SIMB.: Cl

kloralhidrát -a m uspavalo, ki se navadno uporablja v kombinaciji z drugimi pripravki za doseganje narkoze konj, redko goveda ali prašičev

klóramfenikól -a m sintetični antibiotik širokega spektra, ki deluje na gramsko pozitivne in gramsko negativne bakterije, rikicije (ker je tudi škodljiv, je njegova uporaba pri zdravljenju živali prepovedana)
PRIM.: kloromicetin

kloramín -a m klorova spojina, ki vsebuje 25–60 % aktivnega klora in se uporablja za razkuževanje (npr. vode)

kloríd -a m anion ali sol klorovodikove kisline:
amonijev ~ vodna raztopina amoniaka, **kalcijev** ~ kalcijeva sol klorovodikove kisline za zdravljenje hipokalcemije, **magnezijev** ~ magnezijeva sol klorovodikove kisline, **natrijev** ~ natrijeva sol klorovodikove kisline, glavna sestavina kuhinjske soli, **vodikov** ~ brezbarven plin ostrega vonja, katerega vodna raztopina je klorovodikova kislina **sin.:** klorovodik
SIN.: chloridum

kloríden -dna -o nanašajoč se na klorid:
 ~i ion

kloriduríja -e ž izločanje kloridov z urinom

klorínátor -ja m naprava za kloriranje vode

kloríran -a -o razkužen s klorom:
 ~a voda

K

- kloriranje** -a s razkuževanje s klorom: ~ vode
- klorofil** -a m respiratorni pigment fotoavtotrofnih organizmov (rastlin, cianobakterij), ki pri fotosintezi omogoča absorpcijo svetlobe in sintezo ogljikovih hidratov iz atmosferskega ogljikovega dioksida in vode
- klorofórm** -a m brezbarvna hlapljiva tekočina, nekoč zelo v rabi kot narkotik
SIN.: chloroformium
- kloromicetín** -a m antibiotik širokega spektra, pridobljen iz kulture streptomicete *Streptomyces venezuelae*
PRIM.: kloramfenikol
- kloropenija** -e ž hipokloremija
- kloroplást** -a m telesce s klorofilom v rastlinski celici
PRIM.: kromoplast
- klórov** -a -o nanašajoč se na klor:
~a(l) kislina
- klorovodík** -a m vodikov klorid
- klorovodíkov** -a -o v zvezi:
~a kislina
SIN.: hydrochloricus
- klórtetraciklín** -a m starejši antibiotik iz skupine tetraciklinov, ki se zaradi neugodnih stranskih učinkov uporablja le lokalno na koži ali sluznicah
SIN.: avreomicin
- klorurétik** -a m diuretik, ki pospešuje izločanje kloridnih ionov z urinom
- klostrídij** -a m paličasta, sporogena, gramsko pozitivna, večinoma anaerobna bakterija iz rodu *Clostridium*, ki tvori spore v sredini paličke (v obliki vretena)
PRIM.: plektridij
- klostrídijski** -a -o nanašajoč se na klostridije:
~ toksin
- klostrídiopetidáza** -e ž encim, ki katalizira razgradnjo odmrlega tkiva in pospešuje granulacijo
- klóščevec** -vca m grm z zelo širokimi nazobčanimi listi, iz semen katerega se pridobiva ricinusovo olje
SIN.: ricinus (1), *Ricinus communis*
- kmetijski** -a -o nanašajoč se na kmetijstvo:
~ kombinat
SIN.: agrikulturen
PRIM.: poljedelski
- kmetijstvo** -a s gospodarska dejavnost, ki se ukvarja s poljedelstvom, živinorejo, sadjarstvom
SIN.: agrikultura
- Kneipp, Sebastian** [knájp sebástjan] (1821–1897) nemški duhovnik in zdravilec z naravnimi sredstvi

- knemidokoptóza** -e ž kožna zajedavska bolezen pri perutnici, ki jo povzročajo srpci iz rodu *Cnemidocoptes*
- knjíga** -e ž večje število trdno sešitih, vezanih tiskanih listov:
rodovniška ~ knjiga, v katero se vpisujejo plemenske živali s podatki o lastnostih prednikov in potomcev
- koagulabílnost** -i ž sposobnost tvorjenja krvnih strdkov
- koagulácija** -e ž **1.** navadno ireverzibilen proces prehajanja iz sola v gel pri segrevanju ali dodajanju kisline (za topne beljakovine): ~ beljakovin
~ **mleka** proces prehajanja vodotopnega kazeinogenata v netopni kazein
SIN.: skrknjenje, strjevanje (1), coagulatio (1)
2. strjevanje krvi:
ekstrinzična pot ~e, intrinzična pot ~e
3. uničenje tkiva s fizikalnimi postopki v kirurgiji
SIN.: coagulatio (3)
- koagulacijski** -a -o **1.** nanašajoč se na strjevanje krvi:
~i čas, ~i faktorji
2. nanašajoč se na koagulacijo (3):
~a sonda
- koagulánt** -a m snov, ki povzroča koagulacijo
- koagulát** -a m strdek (1)
- koaguláza** -e ž snov, ki koagulira krvno plazmo (izloček patogenih stafilokokov, ki se ugotavlja s koagulaznim preizkusom)
- koagulázen** -zna -o nanašajoč se na koagulazo:
~i preizkus
- koagulázno** prisl. v zvezah:
~ negativna bakterija, ~ pozitivna bakterija
- koagurírati** -am nedov. in dov. prehajati iz sola v gel
SIN.: strjevati se
- koagulopatíja** -e ž motnja v strjevanju krvi
- koágulum** -a m strdek (1):
krvni ~ krvni strdek, **mlečni** ~ mlečni strdek, **postmortalni** ~ postmrtni strdek
- koarktácija** -e ž zožitev:
~ aorte zožitev aorte
- koarktómija** -e ž kirurška razširitev zožitve aorte
- kobalamin** -a m sestavina vitamina B₁₂ brez vezanega iona (npr. cianidnega, hidroksilnega) na kobaltovem ionu, vezanim na sredini kompleksa štirih pirolonih obročev
PRIM.: cianokobalamin
- kóbalt** -a m kemijski element, kovina, podobna železu, vendar trša, bistveni mikroelement:
radioaktivni ~ izotop kobalta, ki se uporablja za

zdravljenje malignih novotvorb, ker oddaja žarke gama
SIMB.: Co

kobila -e ž odrasla samica konja po prvi žrebitvi:
 kontagiozni metritis kobil, vime pri ~i
žrebetna ~ kobila, ki ima žrebe, **žrebna** ~ breja kobila

kobilárna -e ž kraj, prostor, zgradba za vzrejo konj

Kobilárna Lípica kobilarna na Krasu, med Sežano in Divačo, kjer so vzgojili konje lipicance s križanjem arabskih konj z drugimi pasmami konj (kobilarna deluje od l. 1580)

kobilica -e ž žuželka iz reda ravnokrilcev

kobilji -a -e nanašajoč se na kobilo: ~e mleko

Koch, Robert [kóh róbert] (1843–1910) nemški zdravnik in bakteriolog, ki je odkril povzročitelja tuberkuloze, vraničnega prisada, kolere pri človeku

Kochov -a -o [kóhov] v zvezah:
 ~ bacil, ~ fenomen, ~ lonec, ~i postulati, ~ tuberkulin

kocína -e ž trša dlaka: ~ v nosu
SIN.: vibrisa (1), vibrissa

kóčnik -a m meljak

kód -a m sistem simbolov in pravil za predstavljanje kake informacije in njen prenos:
genski ~ niz sporočil, zapisanih kot zaporedje po treh nukleotidov v sporočilni deoksiribonukleinski kislini (ali ribonukleinski kislini pri nekaterih virusih), ki določa zaporedje aminokislin v polipeptidni verigi

kodeín -a m naravni alkaloid opija ali polysintetični derivat morfina, ki deluje proti bolečini in blaži kašelj

kódeks -a m zbirka zakonov, predpisov, načel: veterinarski ~
deontološki ~ kodeks, ki določa etična in pravna načela določenega stanu ali poklica

kóder -dra m pasma manjšega hišnega psa z dolgo kodrasto dlako
SIN.: pudelj

kodirati -am nedov. in dov. posredovati genski kod

kódominánca -e ž enakovreden učinek genov v heterozigotnem alelnem paru

kodón -a m trinukleotid v sporočilni ribonukleinski kislini, ki določa mesto posamezne aminokisliline pri sintezi beljakovin:
iniciacijski ~ kodon za metionin, s katerim se začne sinteza polipeptidne verige, **terminacijski** ~ kodon, ki določa zaključek sinteze polipeptidne verige

koeficiént -énta m število, ki izraža razmerje med dvema spremenljivima količinama:
atenuacijski ~ koeficient, ki izraža stopnjo atenuacije rentgenskih žarkov za posamezno slikovno enoto, **fenolni** ~ koeficient, ki

izraža baktericidno učinkovitost kakega razkužila glede na fenol, **prebavni** ~ odstotek absorbirane hrane glede na prebavljeno, **respiratorni** ~ prostorninsko razmerje med izdihanim ogljikovim dioksidom in vdihanim kisikom **SIN.:** respiratorni količnik, **sedimentacijski** ~ število, ki izraža hitrost sesedanja makromolekul pri centrifugiranju in je funkcija mase in oblike v vodi pri 20 °C (v svedberghih)
SIN.: količnik

kòencím -a m nebeljakovinski, neaktivni del encima, ki z apoencimom postane holoencim:
 ~ **Q** ubikinon, ~ **R** vitamin H
SIN.: encimski kofaktor, koferment

kòfáktor -ja m dejavnik, ki sodeluje pri aktivnosti česa:
encimski ~ koencim

kofeín -a m alkaloid (npr. v kavi, čaju, kakavu), močen stimulans centralnega živčevja, ki pospešuje tudi izločanje urina

kòfermènt -énta m zastar. koencim

kofóza -e ž popolna gluhost

kòhabitácija -e ž **1.** sobivanje:
 prenos bolezni v ~i
2. koitus

koherénten -tna -o medsebojno povezan:
 ~a svetloba

kohezija -e ž privlačnost, povezanost med molekulami iste snovi

kòhlea -e ž **1.** spiralno zavrt del koščenege labirinta, v katerem je čutilo za sluh
SIN.: koščeni polž, cochlea (1)
2. kirurški instrument v obliki žličke

kohleáren -rna -o polžev:
 ~o jedro, ~i vod, ~i živec

koitálen -lna -o nanašajoč se na koitus:
 ekvini ~i eksantem, ~a kuga konj
SIN.: coitalis

kóitus -a m združitev med samcem in samico, pri kateri penis vstopi v nožnico
SIN.: kohabitacija (2), kopulacija (2), spolni akt, spolna združitev, coitus

kojót -a m volku podobna zver iz družine psov, ki živi v severnoameriških prerijah
SIN.: *Canis latrans*

kók -a m bakterija v obliki kroglice
SIN.: oblasta bakterija, coccus

kokaín -a m alkaloid v listih južnoameriškega grma kokavca (*Erythroxylon coca*), ki deluje lokalno in ima anestetični in simpatikotonični učinek
SIN.: cocaineum

kokaínski -a -o nanašajoč se na kokain:
 ~a anestezija

K

kòrkaboksiláza -e ž zastar. tiaminpirofosfat

kòrkarcinogén -a m snov, dejavnik, ki povečuje učinek karcinogenov z neposrednim medsebojnim vplivom na tkivo
SIN.: kokarcinogeni agens

kòrkarcinogén -a -o ki sodeluje pri nastajanju karcinoma (čeprav ga sam ne povzroča):
 ~i agens

kokcidij -a m pražival iz reda kokcidijev

kokcidiji -jev m mn. red zajedavskih praživali iz razreda trosovcev, v katerega spadata rodova *Eimeria* in *Isospora*
SIN.: Coccidia

kokcidioidomikóza -e ž sistemska mikoza pri živalih in ljudeh, ki jo povzroča glivica *Coccidioides immitis*
SIN.: coccidioidomycosis, coccidiomycosis

kokcidiostátičen -čna -o ki preprečuje ali inhibira razmnoževanje kokcidijev

kokcidiostátik -a m zdravilo, ki inhibira razmnoževanje kokcidijev

kokcidióza -e ž zajedavska bolezen, ki jo povzročajo kokcidiji
SIN.: coccidiosis

kokcigeálen -lna -o trtičen:
 ~a vretenca

kóklja -e ž kokoš, ki vali, vodi piščance:
umetna ~ priprava za umetno ogrevanje valilnih jajc in izvaljenih piščancev

kokoiden -dna -o po obliki podoben koku: ~a bakterija

kòkóntrákcija -e ž sočasno krčenje dveh ali več mišic

kokóš -i ž velik, navadno na tleh živeč domači ptič s kratkim vratom in močnim telesom iz rodu kokoši:
 sindrom kljuvanja perja pri ~ih, virus sindroma kljuvanja perja pri ~ih

andaluška ~ po španski pokrajini Andaluziji poimenovana ena izmed treh španskih pasem kokoši velike rasti, črne, modrosive ali bele barve perja, z modrimi ali belkastimi nogami, **bankivska** ~ divja prednica domače kokoši, po izvoru iz Prednje in Zadnje Indije in Malezijskega otočja **SIN.:** bankiva, *Gallus ferrugineus*, **bantamska** ~ pritlikava kokoš z Jave (tja uvožena z Japonske) **SIN.:** *Gallus domesticus nannus*, **čopasta** ~ kokoš s čopom perja na glavi **SIN.:** čopka, **domača** ~ kokoš, ki se goji zaradi mesa in jajc **SIN.:** kura (2), *Gallus domesticus*, ~ **brahmaputra** pasma kokoši, ki izvira iz porečja Brahmaputra in ima s perjem porasle noge **SIN.:** *Gallus domesticus giganteus*, **štajerska** ~ pasma kokoši jerebičaste, rjave ali bele barve, ki se goji zaradi jajc in mesa
SIN.: gallina

kokóši kokóši ž mn. rod ptičev iz družine fazanov
SIN.: *Gallus*

kokóšji -a -e nanašajoč se na kokoš: ~e jajce atipična ~a kuga, klasična ~a kuga, ~ avipoksvirus, ~a difterija, ~ iztrebek, ~a kolera, ~a levkoza, ~a mieloblastoza, ~ poksvirus, ~a pršica, ~ tifus, ~a tuberkuloza, vakcina proti atipični ~i kugi, vakcina proti ~i difteriji, vakcina proti ~i koleri, virus atipične ~e kuge, virus klasične ~e kuge, virus ~e difterije, virus ~ega epidemičnega tremorja
SIN.: aviaren (1), aviaris (1)

koksalgija -e ž bolečina v kolku
SIN.: coxalgia, dolor coxae

koksartritis -a m koksitis

koksartróza -e ž artroza kolčnega sklepa
SIN.: coxarthrosis

koksiéla -e ž bakterija iz rodu *Coxiella*

koksitis -a m vnetje kolčnega sklepa
SIN.: koksartritis, coxarthritus

kolabirati -am dov. doživeti kolaps

kolagén -a m vlaknata, netopna beljakovinska snov, skleroprotein, bistvena sestavina fibroznega vezivnega tkiva in opornin (pri kuhanju se spremeni v želatino)

kolagenáza -e ž encim, ki pospešuje hidrolizo kolagena in njegovih derivatov, npr. želatine (izloča ga tudi klostridij *Clostridium histolyticum*, ki z njim razgrajuje kolagenska vlakna v mišicah pri plinski gangreni)

kolagénski -a -o nanašajoč se na kolagen:
 ~a mikrofibriila, ~o vlakence, ~o vlakno

kolalgija -e ž bolečina v področju kolona
SIN.: kolonalgija, colalgia

koláps -a m 1. kratkotrajen, nagel padec krvnega tlaka, zaradi katerega se žival nenadoma zgrudi:

cirkulatorni ~ kolaps zaradi kratkotrajne motnje v cirkulaciji krvi, **toplotni** ~ kolaps zaradi visoke zunanje temperature **SIN.:** vročinski kolaps, **vročinski** ~ toplotni kolaps
SIN.: collapsus (1)

2. sesedanje vsega organa ali dela organa:
kardiogeni ~ srčni kolaps, ~ **pljuč** pljučni kolaps, **pljučni** ~ stanje, pri katerem je pljučno tkivo deloma ali v celoti brez zraka, ker ni mogel priti vanje ali je bil iz njih iztisnjen ali resorbiran **SIN.:** atelektaza, kolaps pljuč, atelectasis, collapsus pulmonum, **srčni** ~ nenadni zlom funkcije obtočil zaradi odpovedi delovanja srca **SIN.:** kardiogeni kolaps
SIN.: collapsus (2)

kolár -ja m vratna opornica

kòlaterála -e ž manjša, stranska veja arterije, vene, mezzgovnice, živca ali nevrona, vezi, ki ima zveze z sosednjimi vejami ali s sosednjo istovrstno strukturo

kòlaterálen -lna -o nanašajoč se na kolateralo:
~a cirkulacija, ~i edem, ~i krvni obtok, ~a žila
SIN.: obstranski, collateralis

kólcanje -a s sunkovit, navadno glasen izdih zaradi skrčenja prepone, ki ga prekine sunkovito skrčenje glasilk
SIN.: singultus
PRIM.: izpahovanje

kólčen -čna -o nanašajoč se na kolk:
izpah v ~em sklepu, ~a grča, ~i sklep, luksacija ~ega sklepa, mišica ~ega sklepa, nepopolni izpah v ~em sklepu, subluksacija ~ega sklepa

kólčnica -e ž velika parna kost v košenem medeničnem obroču, v kateri so zraščene črevnica, dimeljnica in sednica:
sklepna jamica ~e
SIN.: os coxae

kólčničen -čna -o nanašajoč se na kolčnico:
~a ponvica, prečna vez ~e ponvice

koléno -a s **1.** področje kolenskega sklepa:
prečna vez ~a
klecavo ~ koleno, ki kleca
SIN.: genu
2. upognjena anatomska struktura
3. stopnja sorodstva

kolénski -a -o nanašajoč se na koleno (1):
~ sklep, navzkrižni ~i vezi

kólera -e ž akutna nalezljiva bolezen z znaki driske, krvavitvami, sepso:
vakcina proti kokošji ~i
kokošja ~ perakutna septikemija
SIN.: cholera

kolésast -a -o podoben kolesu:
~i sklep
SIN.: trohoiden, trochoideus

kolhícín -a m strupen alkaloid v gomoljih jesenskega podleska, ki povzroča antidiurezo

kolibacíl -a m *Escherichia coli*

kolibacilemíja -e ž kolibakteriemija

kolibacilóza -e ž nalezljiva kužna bolezen sesnih živali (jagnjet, žrebet, telet, pujskov), ki jo povzročajo patogeni sevi bakterije *Escherichia coli*:

vakcina proti ~i sesnih pujskov

enterotoksična ~ oblika kolibaciloze z drisko, kolapsom, komo in nenadnim poginom zaradi zastupitve z enterotoksinom, ki ga izločajo enterotoksični sevi bakterije *Escherichia coli* in deluje le, če ima bakterija adhezine **sin.:** kolienterotoksemija, ~ **pri sesnih teletih** kolibaciloza, ki jo pri sesnih teletih povzročajo enterotoksični, septični in toksigeni sevi bakterije *Escherichia coli*, ~ **sesnih pujskov** kolibaciloza, ki jo pri sesnih pujskih povzročajo enterotoksični sevi bakterije *Escherichia coli*, **septična** ~ kolibaciloza, ki jo

povzročajo septični sevi bakterije *Escherichia coli*, **toksična** ~ kolibaciloza, ki jo povzročajo endotoksini bakterije *Escherichia coli*
SIN.: kolutoksemija, kolutoksikoza

kólibakteriemíja -e ž bakteriemija, ki jo povzroča bakterija *Escherichia coli*
SIN.: kolibacilemija, colibacilaemia

kolibaktérija -e ž *Escherichia coli*

kólibakteriuríja -e ž izločanje bakterije *Escherichia coli* z urinom
SIN.: koliurija, colibacteriuria, coliuria

kolicín -a m bakteriocin, ki ga izločajo posebni sevi bakterije *Escherichia coli*
PRIM.: stafilokokcin

kolicinogén -a m plazmid, ki kodira tvorbo kolicina v kolicinogeni bakteriji *Escherichia coli*

kolicinogén -a -o ki tvori kolicin: ~i sev bakterije *Escherichia coli*
~a ešerihija

kolicistítis -a m vnetje sečnika, ki ga povzroča bakterija *Escherichia coli*

količina -e ž merljiva množina česa:
totalna ~ **ogljikovega dioksida** ogljikov dioksid, ki se sprošča iz vzorca krvi po dodatku kisline, **totalna** ~ **plazemskih beljakovin** količina beljakovin v krvni plazmi, ki vključuje albumine, globuline, fibrinogen, **totalna** ~ **trdnih snovi v mleku** skupna količina mlečne maščobe, kazeina, laktoze, mineralov v mleku, **totalna** ~ **vode** znotraj- in zunajcelična tekočina organizma (zunajcelična tekočina v intersticiju, plazmi, slini, transcelularna tekočina, cerebrospinalna tekočina, tekočina v očeh, tekočina sekretov žlez)

količínski -a -o nanašajoč se na količino:
~a enota
SIN.: kvantitativen

količnik -a m koeficient:
respiratorni ~ respiratorni koeficient

kolíenterotoksemíja -e ž enterotoksična kolibaciloza

kolifág -a m bakteriofag, ki se razmnožuje v bakteriji *Escherichia coli*

kolifórmen -mna -o po obliki podoben bakteriji *Escherichia coli*: ~a bakterija

kóligranulomatóza -e ž kolibaciloza pri perutnini z značilnimi granulomi v črevesni sluznici, jetrih in pljučih
SIN.: Hjaerrejeva bolezen

koliinfékcíja -e ž okužba organizma s patogenimi sevi bakterije *Escherichia coli*

kólíka -e ž akutna, ponavljajoča se bolečina s krči v trebuhu, zlasti zaradi krčenja gladke mišičnine črevesja, pa tudi zaradi bolezenskih

K

sprememb v drugih trebušnih organih ali zaradi hudih telesnih poškodb:

abdominalna ~ kolika zaradi bolezenskih sprememb v trebušni votlini **sin.**: colica abdominalis, **črevesna** ~ prava kolika, **lažna** ~ kolika zaradi bolezenskih sprememb v trebušnih organih, razen v prebavilih (npr. pri peritonitisu, pielonefritisu, torziji maternice, zaradi žolčnih ali ledvičnih kamnov, zastrupitve z arzenom ali svincem), **ledvična** ~ kolika zaradi bolečine v ledvicah **sin.**: renalna kolika, colica renalis, **prava** ~ kolika zaradi bolezenskih sprememb v prebavilih (spremembe v položaju črevesja) **sin.**: črevesna kolika, colica intestinalis, **renalna** ~ ledvična kolika, **svinčeva** ~ kolika zaradi zastrupitve s svincem **sin.**: colica saturnina

SIN.: griz (3), colica

PRIM.: enteralgija

kolikvácija -e ž bolezensko zmeščanje, npr. ledvice, odmrlih tkiv

SIN.: colliquatio

PRIM.: likvefakcija

kolikvacijski -a -o nanašajoč se na kolikvacijo: ~a nekroza

kólimastitis -a m vnetje vimena, ki ga povzroča bakterija *Escherichia coli*

kólinefritis -a m nefritis, ki ga povzroča bakterija *Escherichia coli*

kólipertonitis -a m vnetje potrebušnice, ki ga povzroča bakterija *Escherichia coli*

kólipiurija -e ž izločanje gnojnega urina po okužbi z bakterijo *Escherichia coli*

kólisépsa -e ž oblika kolibaciloze s sepsa, ki jo povzročajo septični sevi bakterije *Escherichia coli*

kolítis -a m vnetje kolona:

mukozni ~ kolonoreja, **ulcerozni** ~ vnetje kolona z ulceracijo **sin.**: colitis ulcerosa

SIN.: colitis

kólítoksemija -e ž toksična kolibaciloza

kólítoksikóza -e ž toksična kolibaciloza

koliurija -e ž kolibakteriurija

kólk -a m področje stranskega dela medenice s kolčnim sklepom:

subluksirani ~ nepopolno izpahnen kolk

SIN.: coxa

kólmež -a m zelnata trajnica močvirskih tal, katere korenika vsebuje snovi, ki se uporabljajo kot stomahik, grenčina, antihelmintik, sialagog, tonik

SIN.: *Acorus calamus*

kolobárniki -ov m mn. deblo enakomerno členjenih mnogoceličarjev brez okončin, ki vključuje deževnike, pijavke

SIN.: anelidi, členasti črvi, Annelida

kolobóm -a m prirojen ali pridobljen defekt očesnega tkiva, najpogosteje na šarenici **SIN.**: coloboma

kolódij -a m raztopina nitroceluloze v mešanici alkohola in etra za prelepljanje ran

kolofónija -e ž preostanek pri destilaciji terpentina v obliki trde smole, ki se uporablja za pripravo obližev, mazil

kolofónijev -a -o nanašajoč se na kolofonijo: ~o olje

koloid -a m naravna ali umetno izdelana snov, sestavljena iz dveh homogenih faz v obliki majhnih delcev, od katerih je ena razpršena v drugi (težko prehaja skozi živalske ali rastlinske celične membrane in ne kristalizira):

hidrofilni ~ koloid, ki vsrkava vodo, **hidrofobni** ~ koloid, ki težko veže vodo ali jo odbija

PRIM.: kristaloid

koloiden -dna -o nanašajoč se na koloid: ~a goliša, ~a raztopina, ~a struma **SIN.**: colloides

koloidnoosmózen -zna -o nanašajoč se na osmozni učinek koloidov v raztopini: ~i tlak

kólón -a m del debelega črevesa med slepim črevesom in danko:

oporek ~a, pregib ~a

ascendentni ~ začetni del debelega črevesa, ki je kratek in kranialno usmerjen pri mesojedih, pri prežvekovalcih in prašičih močno podaljšan in spiralno zavrt, pri konju pa vijuga v obliki dvojne podkve **sin.**: navzgornji kolon, colon ascendens, **descendentni** ~ proti medenični votlini potekajoč del kolona **sin.**: navzdoljni kolon, colon descendens, **navzdoljni** ~ descendentni kolon, **navzgornji** ~ ascendentni kolon, **prečni** ~ del kolona, ki poteka prečno med ascendentnim in descendentnim kolonom **sin.**: transverzalni kolon, colon transversum, **sigmoidni** ~ del spodnjega segmenta debelega črevesa **sin.**: colon sigmoideum, **transverzalni** ~ prečni kolon

SIN.: colon

kolóna -e ž 1. stolpec v tabeli

2. pokončna valjasta posoda, napolnjena z adsorbentom, za nadzorovane kemične, fizikalne procese (npr. za kromatografijo)

kolonalgija -e ž kolalgija

kolonija -e ž 1. skupina istovrstnih živali ali rastlin, ki živijo na določenem območju: ~ bizonov

čebelja ~ čebelja družina

2. skupek istovrstnih mikroorganizmov, nastal z razmnoževanjem enega osebk na gojišču:

bakterijska ~ skupek istovrstnih bakterij, nastal z razmnoževanjem enega osebk na umetnem gojišču, **gladka bakterijska** ~ bakterijska kolonija z ravno površino in gladkim robom **sin.**:

kolonija S, **hrapava bakterijska** ~ bakterijska kolonija s hrapavo površino in nazobčanim robom **sin.:** kolonija R, ~ **D** bakterijska kolonija, ki je mnogo manjša od normalne **sin.:** pritlikava bakterijska kolonija, ~ **I** bakterijska kolonija, ki je delno gladka in delno hrapava **sin.:** vmesna bakterijska kolonija, ~ **M** vlečljiva, sluzava bakterijska kolonija **sin.:** mukozna bakterijska kolonija, ~ **R** hrapava bakterijska kolonija, ~ **S** gladka bakterijska kolonija, **mukozna bakterijska** ~ kolonija M, **pritlikava bakterijska** ~ kolonija D, **vmesna bakterijska** ~ kolonija I

kolonizacija -e ž **1.** naselitev mikroorganizmov ali zajedavcev na sluznicah, koži, v drugih organih, ne da bi povzročili vidne bolezenske spremembe
2. pojav rakavih zasevkov
3. naselitev nove živalske ali rastlinske vrste na določenem območju

kolonopatija -e ž bolezen ali motnja v kolonu

kolonorafija -e ž šivanje kolona

kolonoragija -e ž krvavitev v kolonu
SIN.: colonorrhagia

kolonorêja -e ž izločanje vodenega fecesa, pomešanega s sluzjo (npr. pri psih), ki ga lahko izzove stres ali psihični dejavnik
SIN.: mukozni kolitis

kolonoskopija -e ž preiskava kolona z endoskopom

kolonostóma -e ž kirurško narejena odprtina na kolonu za drenažo ali za praznjenje vsebine
SIN.: preternaturalni anus, anus praeternaturalis, colonostoma

kólonov -a -o nanašajoč se na kolon:
desna ~a arterija, leva ~a arterija, srednja ~a arterija
SIN.: colicus

kolónski -a -o nanašajoč se na kolono (2):
~a kromatografija

kolopeksija -e ž operativna pričvrstitev kolona na trebušno steno

koloproktitis -a m rektokolitis

koloriméter -tra m naprava za merjenje razlik v barvi ali za zaznavanje barv
SIN.: kromatometer
PRIM.: kromosaharometer

kolostrálen -lna -o nanašajoč se na mleziwo:
~i globulini, ~i imunoglobulini, ~a imunost, ~o protitelo

kolostrorêja -e ž spontano iztekanje mleziwa iz vimena

kolóstrum -a m mleziwo

kolotomija -e ž kirurški vrez v debelo črevo

kolpalgija -e ž bolečina v nožnici
SIN.: kolpodinija, vaginodinija

kolpatrezija -e ž atrezija nožnice

kolpektazija -e ž dilatacija nožnice

kolpektomija -e ž kirurška odstranitev nožnice ali njenega dela
SIN.: vaginektomija

kolpítis -a m vnetje sluznice nožnice
SIN.: vaginitis (1), colpitis

kolpocistítis -a m vnetje nožnice in sečnika
SIN.: colpocystitis

kolpocistokéla -e ž cistokela

kolpodinija -e ž kolpalgija

kolpokéla -e ž kila, ki se spušča v nožnico

kolpopeksija -e ž kirurška pričvrstitev nožnice na steno medenice
SIN.: vagopeksija

kolporafija -e ž šivanje ustja nožnice zaradi zožitve nožnice (in preprečitve izpada maternice)
SIN.: vaginorafija

kolporagija -e ž krvavitev iz nožnice
SIN.: colporrhagia

kolporéksa -e ž rekxa stene nožnice
SIN.: colporrhexis

kolposkóp -a m optični instrument za pregled nožničnega ostenja in materničnega vratu
SIN.: vaginoskop

kolposkopija -e ž pregled nožničnega ostenja in materničnega vratu s kolposkopom
SIN.: vaginoskopija

kolpotomija -e ž kirurški vrez v nožnico
SIN.: vaginotomija, colpotomia

kóma -e ž stanje nezavedanja sebe in neodzivanja na zunanje dražljaje, iz katerega se organizma niti z močnimi dražljaji ne more zbuditi:
apoplektična ~ koma pri možganski kapi, **cerebralna** ~ koma zaradi bolezenskih procesov v možganih, **diabetična** ~ koma zaradi hude diabetične acidoze **sin.:** hiperglikemična koma, coma diabeticum, **hiperglikemična** ~ diabetična koma, **hipoglikemična** ~ koma zaradi prenizke koncentracije glukoze v krvi, **ireverzibilna** ~ koma, ki se konča s smrtjo, **travmatska** ~ koma zaradi mehanske poškodbe možganov, **uremična** ~ koma zaradi delovanja uremičnih toksinov na možgane **sin.:** coma uraemicum
SIN.: globoka nezavest, coma

komár -ja m dvokrilec iz družine komarjev:
~ **mrzličar** malarijski komar, **malarijski** ~ anofeles, katerega samica sesa kri in lahko prenaša povzročitelja malarije pri človeku **sin.:** komar mrzličar, *Anopheles maculipennis*, **navadni** ~ komar iz rodu *Culex*, katerega samica sesa kri živali in človeka, prenaša malarijo pri perutnini **sin.:** *Culex pipiens*

komárji -jev m mn. družina dvokrilcev, v katero sodijo rodovi *Anopheles*, *Culex*, *Aedes*
SIN.: Culicidae

komát -a m vprežna priprava, ki se da živali na vrat, navadno za konja

kombinát -a m v zvezah:

kmetijski ~ gospodarska enota iz več sorodnih, med seboj tehnološko povezanih proizvodnih obratov (npr. živinorejskega, poljedelskega, sadjarskega), **perutninski** ~ gospodarska enota z obrati za rejo nesnic, brojlerjev, **živinorejski** ~ gospodarska enota z več enotami reje različnih živalskih vrst

kombinatóren -rna -o v zvezi:

~o križanje

kombiníran -a -o sestavljen iz več komponent ali delov:

~a kemoterapija

kombústija -e ž opeklina

komenzál -a m organizem (npr. mikroorganizem), ki živi v sožitju z gostiteljem, ne da bi mu povzročal škodo, sam pa ima korist

SIN.: prisklednik, sojedec

komenzalízem -zma m simbioza, v kateri ima en soudeleženelec (gost) korist, drugi (gostitelj) pa nima škode

SIN.: priskledništvo

kominutíven -vna -o zdrobljen:

~a fraktura, ~i zlom

komisúra -e ž zveza med dvema simetričnima ali podobnima strukturama:

bela ~ ozek pas aksonov, ki poteka v hrbtenjači preko sredinske ravnine **sin.:** commissura alba

SIN.: commissura

komitánten -tna -o konkomitanten:

~e vene

komócija -e ž pretres:

~ **možganov** pretres možganov, ~ **mrežnice** pretres mrežnice

komôlčen -čna -o nanašajoč se na komolec:

~a bula, ~a burza, ~a jama, ~a mišica, ~i sklep, središčna ~a vena

SIN.: anconaeus, cubitalis

komôlčnica -e ž manjša in tanjša dolga kost v podlaktju:

glava ~e

SIN.: ulna

PRIM.: koželjnica

komôlčničen -čna -o nanašajoč se na komolčnico:

~a iztegovalka zapestnega sklepa, ~a upogibalka zapestnega sklepa, ~a zapestnica, ~i živec, obstranska ~a arterija

SIN.: ulnaris

komôlec -lca m področje komolčnega sklepa

SIN.: ancon, cubitus

kómora -e ž 1. navadno manjši, dobro zaprt prostor za poskuse ali druge namene:

zamrzovalna ~ termostat za vzdrževanje zelo nizkih temperatur **sin.:** kriostat, **zaplinjevalna** ~ komora za razkuževanje s plinom (npr. živil, krmil)

2. prekat (2):

sprednja očesna ~ sprednji zrkelni prekat, **zadnja očesna** ~ zadnji zrkelni prekat

kompákta -e ž žarg. scelno kostno tkivo

kompákten -tna -o strnjen, gost, brez vmesnih prostorov:

~o kostno tkivo

SIN.: compactus

komparatívén -vna -o primerjalen:

~a anatomija, ~a fiziologija, ~a patologija

kompatíbilen -lna -o skladen:

~o zdravljenje

kompatíbílност -i ž skladnost (2):

~ **krvi** skladnost krvi, ~ **zdravil** skladnost zdravil,

tkivna ~ histokompatibilnost

kompenzácija -e ž prilagoditev kakemu

funkcionalnemu ali morfološkemu defektu organa ali tkiva:

~ **srčne napake** prilagoditev srca funkcionalnemu ali morfološkem defektu, da deluje brez nevarnosti za življenje z zmanjšano funkcijo, vendar z rezervo za večje obremenitve

kompenzácijski -a -o nanašajoč se na kompenzacijo:

~a hipertrofija, ~i mehanizmi, ~a nefromegalija

kompenzíran -a -o s prilagoditvijo toliko spremenjen, da z zmanjšano funkcijo deluje brez nevarnosti za življenje:

~a kardiomiopatija, ~o srce, ~i šok

SIN.: compensatus

kompeténcia -e ž zmožnost:

imunska ~ imunokompetenca

kompetícija -e ž proces, v katerem aktivnost ali prisotnost kake snovi sovпада ali zavira aktivnost druge snovi

SIN.: competitio

kompetítiven -vna -o nanašajoč se na kompeticijo:

~i antagonist, ~i antagonistem

kompléks -a m celota, skupek:

Golgijev ~ Gorgijev aparat, **imunski** ~ skupek antigenov, sprijetih s specifičnimi protitelesi, ki se odlaga npr. v ledvicah, **iniciacijski** ~ kompleks, ki omogoča začetek biosinteze beljakovin,

~ **antigen–protitelo** antigen, sprijet s specifičnimi protitelesi, ~ **laktogenih hormonov** kompleks hormonov, ki usmerjajo razvoj mlečne žleze, spodbujajo sintezo mleka, sprožijo izločanje mleka in vzdržujejo laktacijo (npr. prolaktin, prolaktoliberin), ~ **vitaminov B** skupina v vodi topnih snovi, ki vključuje vitamin B₁, vitamin B₂, vitamin B₃, vitamin B₁₁, vitamin B₁₂,

mamarni ~ mlečni kompleks, **mlečni** ~ anatomsko samostojen del mlečne žleze **sin.:** mamarni kompleks, **primarni** ~ spremembe na mestu vdora kužnega mikroorganizma in v območju

bezgavke pri okužbi (npr. pri tuberkulozi) **sin.:** complexus primarius
SIN.: complexus

kompléksen -sna -o **1.** obsežen, celoten:
~i virus

2. nanašajoč se na kompleks: ~e organske snovi, ~a spojina

komplément -ênta m skupno ime za kompleks beljakovin v svežem serumu (označenih s C₁ do C₉), ki sodelujejo pri nespecifični obrambi organizma in specifični obrambi pri vezanju antigena s protitelesi pri lizi:

aktivacija ~a, reakcija vezanja ~a, test vezanja ~a

SIN.: aleksin

OKR.: C (4)

komplémentacija -e ž medsebojno dopolnjevanje več genov pri nastanku kake lastnosti v genetiki:

virusna ~ interakcija med več virusi v celici pri mešani okužbi, pri čemer je eden od virusov defekten

komplémentären -rna -o dopolnilen:
~a baza, ~a DNK, ~a kri

komplémenten -tna -o nanašajoč se na komplement:
~i sistem

kompliánca -e ž raztegljivost votlega organa, opisana s spremembo volumna na enoto tlaka
SIN.: kapaciteta (3), podajnost
OKR.: C (5)

komplíciran -a -o zapleten, težko rešljiv:
~a fraktura, ~i porod, ~i zlom
SIN.: complicatus

komplikácija -e ž dodaten patološki pojav med razvojem bolezni ali poškodbe, ki poslabša prognozo:
pooperacijska ~ komplikacija po kirurškem posegu (npr. zagnojitev operacijske rane)
SIN.: zaplet (1)

komplón -a m cistron

komponenta -e ž sestavina:
~ **krmne mešanice** sestavni del krmne mešanice (navadno pomemben, npr. vitamini, minerali)

komprésa -e ž **1.** pravokotno oblikovan steriliziran kos tkanine z odprtino, ki se uporablja za varovanje operacijskega polja
2. hladni obkladek
3. stekleni ploščici, med kateri se stisne biološki material (npr. košček mišice, organ žuželke) za opazovanje pod mikroskopom

kompresija -e ž pritiskanje, stiskanje tkiva ali organov:
~ izvodila, ~ krvne žile, ~ živca
SIN.: stisnjenje, compressio

kompresijski -a -o nanašajoč se na kompresijo:

~a atelektaza, ~a atrofija, ~a fraktura, ~a nekroza, ~a obveza, ~ zlom
SIN.: compressivus

kompréta -e ž večja tableta, navadno oblita s čokolado ali sladkorjem

komprimírati -am dov. in nedov. pritisniti, stisniti:
~ žilo

komunicírati -am nedov. in dov. **1.** sporazumevati se
2. biti v stiku z drugim organom ali povezan z njim

komunikácija -e ž zveza, povezava:
nosno-ustna ~ odprtina med nosno in ustno votlino **sin.:** communicatio nasooralis, **zvočna** ~ sporazumevanje z zvočnimi signali
SIN.: communicatio

komunikacijski -a -o v zvezi:
~a bolezen

konatálen -lna -o ki se zgodi ob rojstvu:
~a fraktura, ~i zlom
SIN.: connatalis
PRIM.: kongenitalen, pridobljen, prirojen

koncentrácija -e ž množina snovi na prostorsko ali utežno enoto zmesi:
hipertonična ~ koncentracija s povišanim osmotskim tlakom, **terapevtska** ~ **antibiotika** količina antibiotika (npr. v krvi), ki zagotavlja zdravilni učinek

koncentrát -a m snov, ki ostane po odstranitvi topila, izhlapitvi ali izparitvi vode

koncéntričen -čna -o v zvezi:
~a kontrakcija

koncentrírán -a -o ki ima veliko vsebnost topljenca: ~a klorovodikova kislina, ~a očetna kislina, ~a žveplova (VI) kislina
~i etanol
SIN.: concentratus

koncépcija -e ž obrejitev

koncipírati -am dov. in nedov. obrejiti se:
krava ~a

kônčén -čna -o **1.** ki je najbolj oddaljen od začetka, središča, glavnine:
~i bronholus, ~i gostitelj, ~i stadij
SIN.: terminalen, terminalis
2. ki je posledica dokončne razgradnje:
~i produkt

končič -íča m končni del aksona in dendrita:
efektorski živčni ~ živčni končič, ki oblikuje stike med nevroni in efektorskimi celicami (mišičnimi vlakni, žleznimi celicami), **motorični živčni** ~ živčni končič motoričnega nevrona, **prosti živčni** ~ eksteroreceptor, katerega dendriti se razpletajo v epiteliju, vezivu, mišičnini in serozah in so občutljivi za mehanske ter bolečinske dražljaje, **receptorski živčni** ~ živčni končič, ki sprejema dražljaje iz okolja in notranjosti telesa, **živčni** ~ vsaka od končnih

vej aksonov in dendritov v perifernem živčevju, prirejena za sprejemanje dražljajev in oddajanje impulzov na efektorske celice
SIN.: telenevron, corpusculum nervosum terminale

končina -e ž okončina

kondenzácija -e ž 1. zgostitev

2. sprememba iz plinastega agregatnega stanja v kapljevinsko ali trdno

3. vsaka kemična reakcija, pri kateri se vežeta dve molekuli ali več molekul v večjo strukturo (ob odstranitvi manjše molekule)

kondícija -e ž časovno omejena telesna zmogljivost: plemenska ~, razstavna ~
delovna ~ telesna zmogljivost za delo

kondicijski -a -o nanašajoč se na kondicijo:
 ~ trening

kondicionálen -lna -o pogojen:
 ~i stimulus

kóndil -a m čvršč:

golenični ~ čvršč golenice, **stegnenični** ~ stegnenični čvršč

K

kondiláren -rna -o čvrščast:
 ~a fraktura, ~i zlom

kondilóm -a m bradavičast izrastek na koži (navadno okrog ustja votlin)

kondúktor -ja m 1. osebek s kužnino, ki pri njem ne povzroči bolezní
PRIM.: prenašalec (1)

2. osebek, ki prenaša na potomce dedno lastnost, ki pri njem ni izražena

konfiskát -a m zaplenjena, zasežena stvar:
klavnični ~ zaradi bolezenskih ali organoleptičnih sprememb zaplenjeni del tkiva, organa (npr. ehinokoknih jeter) ali celotna zaklana žival **prim.:** klavni odpadki

konfluénten -tna -o ki se steka, zliva:
 ~a pljučnica, ~a pnevmonija
SIN.: confluentis

konfluirati -am nedov. in dov. stekati se, zlivati se: bakterijske kolonije ~ajo, ulkusi ~ajo

konformácija -e ž 1. tridimenzionalna struktura beljakovine, ki temelji na zaporedju aminokislin

2. sestava, ustroj: ~ celice, ~ jetrnega tkiva

kongelácija -e ž omrzlina

kongelacijski -a -o nanašajoč se na omrzlino:
 ~a nekroza

kongenitálen -lna -o pridobljen med brejostjo in obstaja že ob rojstvu:

~a kila, ~a toksoplazmoza, ~i tremor pujskov, virus ~ega tremorja pujskov

SIN.: congenitalis, congenitus
PRIM.: konatalen, prirojen

kongestija -e ž kopičenje krvi v delu organizma zaradi zmanjšane odtoka:

pljučna ~ zastoj krvi v pljučih pri levostranski srčni insuficienci **sin.:** congestio pulmonum
SIN.: congestio

kongestiven -vna -o nanašajoč se na kongestijo:
 ~a kardiomiopatija, ~a splenomegalija
SIN.: congestivus

konglutinácija -e ž 1. aglutinacija, npr. tkiv

2. aglutinacija trombocitov na poškodovani tuniki intimi

3. aglutinacija oziroma vidna agregacija senzibiliziranih celic (npr. eritrocitov, bakterij) v prisotnosti komplementa in konglutinina
SIN.: conglutinatio

konglutinacijski -a -o nanašajoč se na konglutinacijo (3):
 ~ sistem, ~ test

konglutinín -a m neimunski globulin v govejem serumu, ki skupaj s komplementom aglutinira eritrocite in se uporablja za reakcijo vezanja komplementa pri antikomplementarnih serumih kot indikator

kóngo - - - v zvezi:
 rdečilo ~

kongruénca -e ž skladnost (1):
 ~ sklepa skladnost sklepnih gladčin v sklepu

kónha -e ž školjka (2):

nosna ~ nosna školjka, **uhljeva** ~ uhljeva školjka

konhotomija -e ž kirurški poseg, s katerim se zmanjša uhelj pri določenih pasmah psov (npr. pri dogi, dobermanu), da bi dobil značilno obliko

koníca -e ž zožen, priostren končni del česa:
 ~ jezika končni, priostreni del jezika **sin.:** apex linguae, ~ srca spodnji, priostreni del srca **sin.:** apex cordis
SIN.: apeks (1), apex (1)

koníčast -a -o ki ima obliko konice:
 ~a bradavica
SIN.: acuminatus

konidíj -a m najpogostejša vrsta nespolno nastalih spor različnih oblik in barv pri plesnih:
 enocelični ~, večcelični ~
SIN.: konidiospora

konidiofóra -e ž specializirana veja micelija, ki proizvaja in nosi konidije

konidiospóra -e ž konidij

koniofág -a m makrofag, ki fagocitira delce prahu

koniofibróza -e ž oblika pnevmokonioze, značilna po bujni rasti veziva, ki ga povzroča specifično dražilo (pojavlja se pri silikozi)

koniozá -e ž bolezenski pojav na dihalih, ki nastane pri dolgotrajnem vdihavanju različnih vrst prahu (npr. azbesta, kremenovega prahu)

kònj kònja m 1. lihoprsti kopitar iz rodu *Equus*, ki se goji zaradi vprege in ježe, pa tudi zaradi mesa:

babeziosa pri ~ih, barjanska zlatenica konj, infekciozni encefalomielitisa konj, influenza konj, koitalna kuga konj, kužni kašelj konj, nedeljska bolezen konj, paralična mioglobinurija konj, pasma lahkih konj, pasma težkih konj, praznična bolezen konj, spolni eksantem konj, spolna kuga konj, sporadični limfangiitis konj, stupor konj, trening konj, vakcina proti influenci konj, vakcina proti virusnemu arteriitisu konj, venezuelski encefalomielitisa konj, virus arteriitisa konj, virus infekcijskega encefalomielitisa konj, virus influenza konj, virus rinopnevmonitisa konj, virus rinotraheitisa konj, virus spolnega eksantema konj, virus venezuelskega encefalomielitisa konj, virusni arteriitis konj, virusni rinopnevmonitis konj, virusni rinotraheitis konj

andaluški ~ po španski pokrajini Andaluziji poimenovan konj, križanec domače pasme z arabsko, **angleški čistokrvni** ~ čistokrvni jahalni in dirkalni konj, razvit v Angliji, orientalskih in španskih konj, **angleški** ~ križanec angleškega čistokrvnega konja z lahkim konjem katere koli pasme, **arabski** ~ pasma srednje velikoga, hitrega in bistrega konja **sin.**: arabec, **ardenski** ~ pasma vprežnega konja, ena od različic belgijskega konja, **belgijski** ~ pasma težkega hladnokrvnega konja iz belgijskih dežel Ardeni, Brabant in Flamska, **berberski** ~ zdržljiv, odporen in skromen konj iz Alžirije, Maroka in Tunizije in drugih severnoafriških pokrajin **sin.**: berbereg, **bosanski** ~ konj majhne rasti, ki ga vzrejajo v Bosni in južnem goratem predelu Balkana, uporaben predvsem za prenašanje tovara **sin.**: bosanec, **bosansko-hercegovski** ~ konj avtohtone populacije oziroma varianta balkanskega hribovskega konja, ki se uporablja pretežno s tovornim sedlom **sin.**: bušak, **brabantski** ~ pasma vprežnega konja, ena od treh variant belgijskega konja, **čistokrvni** ~ konj, katerega predniki pripadajo isti pasmi najmanj v treh zaporednih predhodnih generacijah (npr. angleški čistokrvni konj, arabski konj) **sin.**: polnokrvni konj, **delovni** ~ konj, ki se uporablja npr. za oranje, vleko, **divji** ~ 1. konj, ki živi svobodno v naravi in ni udomačen 2. udomačeni konj, ki ga je težko krotiti, **evrazijski divji** ~ divji konj, ki je živel na območju Evrope in Azije (tarpan in konj przewalski), verjetni prednik zdajšnjih lahkih pasem domačih konj, **hladnokrvni** ~ pasma konj, ki se uporabljajo zlasti za delo, **holsteinski** ~ nemška pasma hladnokrvnega konja iz pokrajine Holstein, ki se uporablja za vprego **sin.**: šlezvijec, ~ **przewalski** izumrla podvrsta evrazijskega divjega konja, ki je prosto živel na območju Ukrajine in Poljske, prednik pasem zdajšnjih konj, poimenovan po poljskem raziskovalcu Przewalskem **sin.**: *Equus przewalski*, **noriški** ~ pasma hladnokrvnih konj, ki se je obdržala na ožjem alpskem področju starorimske province Norik **sin.**: pingavec (2), **polkrvni** ~ konj, katerega samo eden od staršev je čistokrven,

polnokrvni ~ čistokrvni konj, **toplokrvni** ~ skupina pasem konj, ki se uporabljajo predvsem za jahanje in kas, **vajetni** ~ konj, ki ima nadete vajeti, **vprežni** ~ konj, ki se pripenja v vprego (za delo), **vrانji** ~ vranec, **zakovani** ~ napačno podkovani konj

SIN.: equus, *Equus caballus*

2. v zvezah:

nilski ~ povodni konj, **povodni** ~ do 4 m dolg sesalec iz Srednje Afrike, z vretenastim trupom in zelo velikim gobcem, ki večji del dneva živi v reki, jezeru **sin.**: nilski konj, *Hippopotamus amphibius*

konjerēja -e ž gospodarska dejavnost, ki se ukvarja z rejo, vzrejo in plemenitvijo konj

kónjski -a -o nanašajoč se na konja: ~a griva, ~a podkev

afriška ~a kuga, afriška ~a smrkavost, dlaka ~e žime, ~ arterivirus, ~e garje, ~a glista, ~a muha, ~ reovirus, ~ rep, ~ rinitis-A, ~ rinitis-B, ~ sarkoid, ~a smrkavost, ~ zolj, ~a žima, sindrom ~ega repa, vakcina proti afriški ~i kugi, virus afriške ~e kuge, virus ~ega rinitisa-A, virus ~ega rinitisa-B **SIN.**: ekvin, equinus

konjugácija -e ž 1. časna združitev enoceličnih osebkov (npr. bakterij) zaradi izmenjave ali enosmerne prenosa dedne zasnove

2. združitev homolognih kromosomov pred redukcijsko delitvijo

3. kemično vezanje toksične snovi na drugo snov, tako da je novonastala spojina netoksična in se izloči iz organizma

konjugát -a m konjugirani serum

konjugiran -a -o 1. združen, zgoščen:

~a baza, ~a beljakovina, ~i serum

2. združen v paru:

~i gameti

SIN.: sparjen

konjunktiva -e ž očesna veznica

konjunktiválen -lna -o nanašajoč se na očesno veznico:

~a injekcija, ~a varikula

SIN.: conjunctivus

konjunktivítis -a m vnetje očesne veznice:

folikulami ~ proliferacija limforetikularnega tkiva na notranji strani tretje veke, ki se lahko razširi na očesno veznico (zaradi kroničnega draženja s prahom, pri okužbi ali izvihani veki) **sin.**: folikulozna, conjunctivitis follicularis,

gnojni ~ gnojno vnetje očesne veznice **sin.**: oftalmoblenoreja, **kataralni** ~ kataralno vnetje očesne veznice **sin.**: očesni katar, sindezmitis (2), conjunctivitis catarrhalis

SIN.: conjunctivitis

konkáven -vna -o vbočen, vbokel:

~a leča, ~o zrcalo

konkluzíven -vna -o ugotovitven, dokazilen, odločilen:

~a biopsija

K

konkomitánten -tna -o ki kaj spremlja:

~a bolezen

SIN.: komitanten, spremljajoč, comitans

konkrécija -e ž **1.** zraščenosť sosednjih organov ali tkiv:

~ **poprsnice** konkrecija porebrnice in popljučnice **sin.:** concretion pleurae, ~ **srca** konkrecija osrčnika s posrčnico **sin.:** concretion cordis cum pericardio

SIN.: concretion (1)

2. nenormalna anorganska ali organska tvorba v naravní votlini ali tkivih organizma:

prepućijska ~ čvrsta tvorba, ki nastane v prepućijskih reži z deponiranjem mineralnih soli v nakopičeno smegmo

SIN.: concretion (2)

konkremènt -ènta m kamen (1)

konkúsija -e ž poškodba mehkih tkiv (npr. možganov), ki jo povzroči udarec ali močen pretres:

~ **možganov** začasna nezavest zaradi udarca na glavo **sin.:** concussio cerebri

SIN.: concussio

K

konvasácija -e ž hudo zmečkanje tkiva: ~ semenskega povesma pri kastraciji

SIN.: zmečkanina, conquassatio

konsangvínosť -i m bližnje krvno sorodstvo

konsenzuálen -lna -o nanašajoč se na nehoteni odziv pri draženju drugega oddaljenega predela:

~i reflex

konservatívén -vna -o ki kaj ohranja:

~a kirurgija, ~a terapija, ~o zdravljenje

konsisténcia -e ž trdnost, čvrstost snovi

konsisténten -tna -o nanašajoč se na konsistenco: ~i mlečni strdek

konsolidácija -e ž učvrstitev, otrditev, okrepitev:

~ **kostnega kalusa** konsolidacija po zlomu zaradi nastajanja fibrocitov v kostnem kalusu, ~ **pljuč** konsolidacija zaradi zapolnitve pljučnih alveol z eksudatom pri pljučnici

konsolidíran -a -o učvrščen, otrdel, okrepjen:

~i kostni zlom

konspèrgens -a in **konspèrgènt** -ènta m posip

konstánten -tna -o ki se ne spreminja, spremeni:

~i deli imunoglobulina

konstipácija -e ž obstipacija

konstítúcija -e ž **1.** telesni ustroj, telesna sestava, zgradba:

astenična ~ fizično slabotna konstitucija

SIN.: constitutio

2. v zvezi:

genska ~ sestava, ustroj gena

konstituens -a in **konstituènt** -ènta m nevtralna snov (npr. voda, maščobe), ki povezuje

učinkovine v zdravilu ali mu daje določeno obliko

SIN.: remedium constituens, remedium vehiculum

konstitútvén -vna -o bistven, sestaven, temeljen, pomemben:

~a beljakovina, ~i encim, ~a mutacija

konstrikcija -e ž **1.** krč skeletne ali gladke mišičnine

SIN.: constrictio

2. skrčenje organa zaradi proliferacije veziva v njem

SIN.: constrictio

kontagiózen -zna -o ki se prenaša s stikom:

~a agalakcija ovc in koz, ~a bolezen, ~i ektim ovc in koz, ~i metritis kobil, ~a oftalmija ovc in koz, ~a plevropnevmonija goveda, ~a plevropnevmonija prašičev, ~a presušitev ovc in koz, vakcina proti ~i agalakciji ovc in koz, vakcina proti ~i plevropnevmoniji goveda, vakcina proti ~i plevropnevmoniji prašičev, virus ~ega ektima ovc in koz

SIN.: contagiosus

PRIM.: nalezljiv, nekontagiozen

kontákt -a m stik (1):

spolní ~ spolní stik

kontákten -tna -o stičen (1):

~a alergija, ~a bolezen, ~i dermatitis, ~a infekcija, ~a okužba, ~a preobčutljivost, ~o rentgensko obsevanje, ~a rentgenska terapija, ~i strup

kontaminácija -e ž onesnaženost s škodljivimi snovmi, agensi (npr. mikroorganizmi, kemičnimi strupi, radioaktivnimi snovmi): ~ krmil, ~ okolja, ~ vode

PRIM.: polucija

kontaminánt -a m mikroorganizem, kemična ali radioaktivna snov, odplaka, ki povzroča kontaminacijo

SIN.: onesnaževalec

PRIM.: polutant

kontaminíran -a -o onesnažen s kontaminanti:

~a fraktura, ~i hlev, ~a voda, ~i zlom, ~o živilo

kontaminírati -am dov. in nedov. onesnažiti s kontaminanti

kontinéncia -e ž obvladovanje zapiralk zadnjika in sečnika

SIN.: držnost

PRIM.: inkontinenca

kontinuíran -a -o ki se nadaljuje, traja:

~a vročina

SIN.: continuus

kontórzija -e ž zvin

kontracépcija -e ž preprečevanje zanositve, obrejitve:

hormonska ~ preprečevanje obrejitve z dajanjem hormonskih preparatov (npr. pri psich, mačkah), **kemična** ~ kontracepcija s spermicidnimi učinkovinami

SIN.: contraceptio

kontracépcijski -a -o nanašajoč se na kontracepcijo:

~o sredstvo

SIN.: antikoncepcijski

kóntraekstenzija -e ž protivlek pri naravnavanju zlomljene ali izpahnjene okončine

PRIM.: ekstenzija

kontrahiran -a -o skrčen: ~a mišica

kóntraincizija -e ž vrez na najnižjem delu področja, ki ga je treba drenirati

kóntraindiciran -a -o nanašajoč se na kontraindikacijo:

~a operacija

kóntraindikacija -e ž neprikladnost ali prepoved medicinskih ukrepov, ki bi bili za pacienta bolj škodljivi kot koristni ali celo usodni

kontrákcija -e ž krčenje (2):

avksotonična ~ krčenje s skrajševanjem mišice pri naraščajoči obremenitvi, **ekscetrična** ~ krčenje mišice, pri katerem se zaradi delovanja zunanje sile skeletna mišična vlakna podaljšujejo, **hipertonična** ~ premočno ali predolgo krčenje maternice, ki škoduje plodu med porodom, **izometrična** ~ krčenje mišice z zvečanjem tonusa pri nespremenjeni dolžini, **izotonična** ~ krčenje mišice s skrajšanjem dolžine pri nespremenjenem tonusu, **koncentrična** ~ krčenje mišice s skrajševanjem skeletnih mišičnih vlaken, **maternična** ~ krčenje maternice, navadno ob porodu, **srčna** ~ krčenje srčne mišice, **tetanična** ~ neprekinjeno krčenje mišice kot posledica naglo ponavljajočega se vzbujenja, npr. pri tetanusu, **tonična** ~ dalj časa trajajoče krčenje mišice (npr. za vzdrževanje drže ali položaja telesa)

kontraktílen -lna -o krčljiv:

~a vakuola

kontraktílnost -i ž krčljivost:

~ srca krčljivost srca

kontraktúra -e ž zmanjšanje gibljivosti ali popolna negibljivost sklepa:

artrogena ~ kontraktura zaradi adhezij v sklepu,

dezmogena ~ kontraktura vezi ali veziva,

ishemična ~ kontraktura in degeneracija mišic zaradi slabe prekrvitve sklepa, **miogena** ~

kontraktura zaradi mišičnega krča, **tendogena** ~

kontraktura zaradi kitnih adhezij

kóntralateralén -lna -o ki je glede na mediano telesno ravnino na nasprotni strani: ~a ploskev

SIN.: heterolateralén

kontrást -a m v zvezi:

rentgenski ~ rentgensko kontrastno sredstvo

kontrásten -tna -o v zvezah:

~o barvanje, ~a radiografija, ~o rentgensko slikanje, ~o sredstvo, rentgensko ~o sredstvo

kontrastíranje -a s postopek v citologiji in

histologiji za doseganje razlike v kontrastu med celičnimi in tkivnimi sestavinami pri opazovanju s svetlobnim ali elektronskim mikroskopom

kontróla -e ž ugotavljanje skladnosti z vzporednim poskusom, ki se uporablja pri glavnem poskusu za primerjavo ali standard (npr. s kontrolno skupino)

kontrólen -lna -o nanašajoč se na kontrolo:

~a skupina, ~i vzorec, ~a žival

kontudíran -a -o obtolčen: ~a koža

kontumác -a m osamitev zaradi suma širjenja nalezljive bolezni:

pasji ~ prepoved prostega gibanja psov, zlasti ob nevarnosti prenosa stekline

SIN.: zdravstvena zapora

PRIM.: karantena

kontúzija -e ž obtolčenina:

cerebralna ~ obtolčenina možganov

kontuzijski -a -o nanašajoč se na obtolčenino:

~a fraktura, ~ hematom, ~a rana, ~ zlom

konvalescéncia -e ž okrevanje

konvalescént -énta m prebolevnik

konvalescénten -tna -o nanašajoč se na okrevanje:

~i serum

konvékcija -e ž prenašanje toplote v tekočinah in plinih z gibanjem snovi

konvéksen -sna -o izbokel, izbočen:

~a leča, ~o zrcalo

konvencionálen -lna -o ki se drži ustaljenih, splošno veljavnih pravil: ~o zdravljenje

konvergéncia -e ž **1.** usklajen naklon osi gledanja obeh oces proti skupni točki

PRIM.: divergenca

2. razvoj taksonomsko različnih organizmov v isto smer zaradi prilagajanja na podobne ekološke razmere

konvertáza -e ž proteinaza komplementa, ki aktivira specifične komponente komplementa

konvézija -e ž **1.** izkoristek hrane v določenem obdobju, izražen s kilogrami krme na kilogram prirasta telesne mase

2. naravnava položaja plodu v maternici, da bi se olajšal porod

3. sprememba, preobrat:

genska ~ neregulirana izmenjava delcev

DNK med mejozo, ki povzroča funkcionalno prerazporeditev kromosomske DNK, ~ **srčnega**

ritma poseg, ki ureja nenormalni srčni ritem

z zdravili, draženjem vagusnega živca ali električnim tokom **sin.:** conversio rhythmii cordis

SIN.: conversio

konvolút -a m svitek:

ledvični ~ ledvični glomerul

K

konvulzija -e ž močen, nehoten krč ali niz krčev, ki zajame skeletno mišičnino:

febrilna ~ krč, ki ga sproži visoka vročina **sin.:** vročinski krč, **tetanična** ~ generalizirani krč skeletnih mišic brez premora ali ohlapnitve (značilen pri tetanusu ali zastrupitvi s strihni-
nom), **tonična** ~ konvulzija s kontinuirano tonično kontrakcijo brez klonusa, **uremična** ~ krč zaradi kopičenja uremičnih toksinov v organizmu
SIN.: convulsio

konzêrva -e ž neprodušno zaprta, navadno pločevinasta posoda s sterilizirano vsebino: **bombirana** ~ konzerva z izbočenim pokrovom ali dnom, napihnjena zaradi mikrobnega razkroja vsebine, **krvna** ~ steklenica ali vrečka s heparinizirano oziroma citratno krvjo (pripravljeno npr. za intravensko aplikacijo)

konzervácija -e ž postopek, s katerim postane snov (npr. kri, meso, mleko, serum, živilo) obstojnejše
SIN.: konzerviranje

konzerváns -a m sredstvo za konzervacijo (npr. kuhinjska sol, kis, sladkor, alkohol, olje)

konzerviranje -a s konzervacija

konzilij -a m strokovni posvet dveh ali več zdravnikov, veterinarjev glede diagnoze in zdravljenja bolne živali

konzultácija -e ž strokovni posvet o kaki stvari ali kakem vprašanju

konzultíratí -am nedov. in dov. strokovno se posvetovati z enim veterinarjem ali več veterinarji o bolni živali

kooperácija -e ž poslovno sodelovanje: **živinorejska** ~ sodelovanje med živinorejskim kombinatom in zasebnim rejcem (pri čemer kombinat navadno poskrbi za rejske živali in krmila, kooperant pa živali spita do klavne teže)

kooperacijski -a -o nanašajoč se na kooperacijo: ~a reja piščancev

kooperánt -a m zasebni rejec, sodelavec v kooperaciji

koordinacijski -a -o v zvezi: ~a vez

koordiníran -a -o usklajen, urejen: ~o gibanje živali, ~o gibanje mikroorganizmov

kopél -i ž namerna potopitev ali namestitve telesa ali dela telesa v določeno tekočino, sipko snov ali izpostavljanje sončnim žarkom zaradi zdravljenja, krepitve:

blatna ~ kopel z uporabo fanga, **ledena** ~ kopel v ledeno hladni vodi, **mrzla** ~ kopel z mrzlo vodo, **peščena** ~ kopel v pesku, **sončna** ~ sončenje, **topla** ~ kopel v vodi s temperaturo 33–36 °C, **vodna** ~ potopitev telesa ali dela telesa v vodo, **vroča** ~ kopel v vodi s temperaturo 37–47 °C

kôpenski -a -o v zvezah: ~ vretenčarji, ~e zveri

kopiózen -zna -o obilen: ~o iztrebljanje

kopítar -ja m pripadnik kopitarjev:

lihoprsti ~ kopitar, pri katerem se je močnejše razvil srednji prst s kopitom (npr. konj, osel, mula), **sodoprsti** ~ kopitar, ki ima parklje (npr. prežvekovalci, prašiči) **sin.:** artiodaktíl, parkljar
SIN.: ungulat

kopítarji -jev m mn. zelo obsežna netaksonomska skupina rastlinojedih ali vsejedih sesalcev, ki imajo na koncu prstov kopito ali parkelj: klinika za ~e
infekciозна anemija ~ev, kužna malokrvnost ~ev, mesečna slepota ~ev, virus infekciозна anemije ~ev, virus kužne malokrvnosti ~ev

lihoprsti ~ kopitarji z družino Equidae, ki imajo kopito, kamor sodijo konj, osel, zebra, in družino Tapiridae, kamor sodi tapir **sin.:** Perissodactyla, **sodoprsti** ~ kopitarji, ki imajo parklje, z družinami goved, jelenov, prašičev **sin.:** dvoparkljarji, parkljarji, sodoprstarji, Artiodactyla
SIN.: Ungulata

kopítén -tna -o nanašajoč se na kopito: vnetje ~e usnjice
fistula ~ega hrustanca, fistulozni ~i hrustanec, ~i čevelj, ~i hrustanec, ~a kost, ~a matica, ~a peta, ~a plošča, ~a pododerma, ~i rak, ~i sklep, ~a stena, ~a strela, ~i svitek, ~a usnjica, pijavka ~ega hrustanca, uvihek ~e stene
SIN.: ungularis

kopítnica -e ž spodnja prstnica pri lihoprstih kopitarjih, ki ima obliko kopita
SIN.: kopitna kost, os ungulare (2)
PRIM.: krempljница, parkeljница

kopító -a s roževinasto pokrivalo konice prsta pri lihoprstih kopitarjih:
ožiganje ~a, podplat ~a, rožena stena ~a
SIN.: ungula

kopreméza -e ž izmetavanje vsebine črevesja, ki je prišla v želodec z antiperistaltiko, skozi usta
SIN.: bljuvanje fecesa, mizerere, copremesis

koprívka -e ž rdeče obrobjen eksantem pri koprivnici
SIN.: urtika, urtica

koprívница -e ž 1. urtikarija
2. kožna oblika rdečice

koprofág -a m 1. žival, ki se hrani z gnojem ali s fecesom
2. žival, ki žre lastni feces ali feces drugih živali

koprofágen -gna -o nanašajoč se na koprofagijo: ~a ličinka

koprofagija -e ž nenormalen apetit do fecesa (npr. pri mladih psih)
SIN.: skatofagija

koprokrazija -e ž inkontinenca fecesa

koprokultura -e ž **1.** postopek izolacije zajedavca ali mikroorganizma iz fecesa
2. tako izolirana kultura

koprolit -a m trda kroglasta gmota iz fecesa
SIN.: fekalit, fekalni kamen, sterkolit, stercolithus

koproglogija -e ž proučevanje in rutinsko pregledovanje fecesa
SIN.: skatologija

kopróom -a m koprolit v danki
SIN.: sterkorom

koproporfirin -a m porfirin, ki nastane v krvotvornih organih in v črevesju (ugotovljiv v fecesu in urinu pri koproporfirinuriji)

kóproporfirinurija -e ž povečano izločanje koproporfirina z urinom

kóproprotiteló -éša s protitelo, ugotovljeno v fecesu

koproskopija -e ž preiskovanje fecesa glede konsistence, barve in patoloških primesi (npr. epitelija, sluzi, krvi, patogenih mikroorganizmov)
SIN.: skatoskopija

koprostáza -e ž zastajanje fecesa v črevesju (pogosto povzroča obstipacijo)

kopúča -e ž v zvezi:
aktinomikotična ~ gost aktinomicitni micelij v tkivu **SIN.:** druza

kopulácija -e ž **1.** združitev jajčeca in semenčice
2. koitus

kopulacijski -a -o nanašajoč se na kopulacijo:
~ organ

koracídij -a m ličinka psevdofilidnih trakulj (npr. trakulje *Diphyllobothrium latum*)

korékcija -e ž popravek, sprememba: ~ kostnih odlomkov
~ **parkljev** strokovno porezovanje parkljev,
terapevska ~ popravek po kirurškem posegu (npr. zožitve votlega organa)

korén -a m začetni zadebeljeni del organa:
~ **jezika** del jezika, pripet na jezičnico **SIN.:** radix linguae, ~ **penisa** področje pričvrstitve penisa
SIN.: radix penis, **pljučni** ~ šop žil, živcev in bronhusov, ki povezuje medpljučje in pljuča
SIN.: radix pulmonis
SIN.: radiks (1), radix (1)

korenína -e ž začetna, navadno zadebeljena anatomsko struktura:
apeks zobne ~e, **kanal zobne** ~e
dlačna ~ del dlake v vrhnjici **SIN.:** radix pili,
zobna ~ del zoba, ki je v zobni jamici **SIN.:** radix dentis, **živčna** ~ del živca, ki izhaja ali vstopa v centralno živčevje
SIN.: radiks (2), radix (2)

korénje -a s v zvezi:
navadno ~ enoletna krmna rastlina z omesenelim podzemeljskim delom, ki vsebuje mnogo vitamina A **SIN.:** *Daucus carota*

korenonóžci -CEV m mn. razred praživali, ki se gibljejo s panožicami, z rodом *Amoeba*
SIN.: Rhizopoda

korenonóžec -žca m pražival iz razreda korenonožcev

kórigens -a m dodatek zdravilu za izboljšanje okusa

korínebaktérija -e ž bakterija iz rodu *Corynebacterium*

kórium -a m usnjica

kórnea -e ž roženica

korneálen -lna -o nanašajoč se na roženico:
~i refleks

kórneobléfaron -a m sprijetje, zlepljenje, zraščenje očesne veke z roženico

kornifikácija -e ž roženjenje

kornuálen -lna -o rogov:
~a arterija, ~i živec

koronáren -rna -o **1.** venčen (1):
desna ~a arterija, ~a arterija, ~i dilatator, ~i obvod, ~a okluzija, ~i sinus, ~a skleroza, ~i spazem, ~a stenoza, ~a tromboza, ~e žile, leva ~a arterija
2. svitkov:
~a usnjica

koronarítis -a m vnetje koronarnih arterij
SIN.: coronaritis

koronárka -e ž žarg. koronarna arterija

korónavírus -a m virus iz rodu *Coronavirus*

koronítis -a m vilitis

korozija -e ž razjedanje, razkranjanje tkiva zaradi delovanja kavstičnih kemikalij

korozijski -a -o nanašajoč se na korozijo:
~a poškodba

koroziven -vna -o ki povzroča korozijo: ~a snov

kortikálen -lna -o **1.** nanašajoč se na skorjo:
~a ataksija, laminarna ~a nekroza
SIN.: corticalis
2. v zvezi:
~a zmca

kortikoid -a m kortikosteroid

kórtikoliberín -a m hormon, ki spodbuja sintezo in sekrecijo kortikotropina v adenohipofizi
SIN.: kortikotropin sproščajoči hormon
KRAT.: CRH

kortikopetálen -lna -o ki vodi k možganski skorji

kórtikosteroid -a m steroidni hormon skorje nadledvične žleze
SIN.: kortikoid, adrenokortikalni hormon

kortikosterón -a m glukokortikoid skorje nadledvične žleze, vmesni produkt v sintezi aldosterona

kórtikotrópen -pna -o 1. adrenokortikotropen:
~i hormon

2. nanašajoč se na kortikotropin:
~a celica

kórtikotropín -a m peptidni hormon adenohipofize, ki spodbuja tvorbo in izločanje kortikosteroidov v skorji nadledvične žleze:
~ sproščajoči hormon

SIN.: adrenokortikotropin, adrenokortikotropni hormon, kortikotropni hormon
OKR.: ACTH

kortizól -a m glukokortikoid skorje nadledvične žleze
SIN.: hidrokortizon, kortizolon

kortizolón -a m kortizol

kortizón -a m neaktiven glukokortikoid skorje nadledvične žleze, ki se v jetrih (manj v drugih tkivih) lahko pretvori v kortizol

korugácija -e ž grbančenje, gubanje: ~ kože

korúza -e ž 1. enoletna kulturna rastlina iz skupine žitnih trav:
hibridna ~ koruza, vzgojena s križanjem dveh ali več koruznih sort

SIN.: *Zea mays*

2. seme, zrnje te rastline
SIN.: mays

korúzen -zna -o nanašajoč se na koruzo:
~a snet, ~i škrob

kosmič -iča m rahel skupek česa
SIN.: flokulus, flocculus

kosmičast -a -o ki vsebuje kosmiče:
~i urin

kosmičenje -a s nastajanje kosmičev v suspenziji ali raztopini
SIN.: flokulacija

kóst -í ž osnovna sestavina okostja iz kostnega tkiva, ki ima v notranjosti kostni mozeg, na površini pa pokostnico: inoperabilni zlom ~i, uzura ~i, zlom ~i
abrupcija ~i, elongacija ~i, kalcifikacija ~i, linija preloma ~i, mineralizacija ~i, mineralna gostota ~i, nalom ~i, prelomna ploskev ~i, starost ~i, telo ~i, udrtina ~i
alveolarna ~ kost, ki sestavlja steno zobne alveole, **cevasta** ~ dolga kost, **čelna** ~ čelnica, **demineralizirana** ~ kost, ki je izgubila minerale ali so bili ti odstranjeni, **dolga** ~ kost, katere telo ima obliko cevi (npr. komolčnica, koželjnica, nadlahtnica, stegnenica) SIN.: cevasta kost, os longum, **drobovna** ~ kost v mehkih tkivih ali organih, ki je popolnoma izolirana od okostja (npr. kost v penisu, srcu), **etmoidna** ~ sitka, **frontalna** ~ čelnica, **gleženjska** ~ gležnjica, **golenji** ~i dve kosti v goleni (močnejša je golenica, tanjša pa mečnica) SIN.: ossa cruris,

incizivna ~ medčeljustnica, **jezična** ~ jezičnica, **karpalna** ~ zapestnica, **kitna** ~ kost v kiti, kjer je kita izpostavljena košeni podlagi (npr. parne kosti v bicljevem sklepu, pogačica v kolenskem sklepu) SIN.: sezamoidna kost, os sesamoideum, **kopitna** ~ kopitnica, **kratka** ~ kost nepravilne oblike, ki omogoča gibanje v različnih smereh (npr. kosti v zapestju, skočnem sklepu) SIN.: os breve, **križna** ~ križnica, **lakrimalna** ~ solznica (2), **lična** ~ ličnica, **lobanjske** ~i kosti, ki oblikujejo lobanjsko votlino (čelnica, lemežnica, medtemenica, senčnica, sitka, temenica, zagozdnica in zatilnica) SIN.: ossa cranii, **medtemenična** ~ medtemenica, **metakarpalna** ~ dlančnica, **metatarzalna** ~ stopalnica, **nadlaktna** ~ nadlahtnica, **nartna** ~ nartnica, **nebna** ~ nebnica (1), **neparna** ~ kost, ki nima para (npr. prsnica, križnica), **nepravilna** ~ kost različnih oblik (npr. vretence) SIN.: os irregulare, **nosna** ~ nosnica, **okcipitalna** ~ zatilnica, **parkljeva** ~ parkeljica, **parna** ~ vsaka od dveh enakih kosti v vsaki polovici telesa (npr. nadlahtnica, plečnica, stegnenica, sednica, dimeljica, nosnica), **petna** ~ petnica, **ploščata** ~ kost z razmeroma majhno debelino (npr. nekatere lobanjske kosti, plečnica) SIN.: os planum, **pnevmatična** ~ kost z votlinami, napolnjenimi z zrakom (npr. pri pticah, lobanjske kosti) SIN.: zračna kost, os pneumaticum, **porozna** ~ krhka kost zaradi osteoporoze, **prstna** ~ prstnica, **rebrna** ~ vsako rebro izmed dvajset parov reber, ki skupaj s prsnimi vretenci in prsnico tvorijo ogrodje prsnega koša SIN.: os costale, **senčna** ~ senčnica, **sezamoidna** ~ kitna kost, **skalna** ~ skalnica, **solzna** ~ solznica (2), **sramna** ~ podolgovata žlebasta kost v penisu mesojedov, katerih primatov in glodavcev SIN.: os penis, **srčna** ~ kost v srčni mišici pri govedu SIN.: os cordis, **stopalna** ~ stopalnica, **šivne** ~i kosti, ki se povezujejo s šivom (kosti čela, temena, senc) SIN.: ossa suturarum, **tarzalna** ~ nartnica, **temenska** ~ temenica, **zapestna** ~ zapestnica, **zatilna** ~ zatilnica, **zdrobljena** ~ kost, zlomljena na koščke SIN.: tripas, **zračna** ~ pnevmatična kost SIN.: os osis

kôstanj -ánja m blazinica pri konju nad zapestnim sklepom
SIN.: torus metacarpeus

kôsten -tna -o nanašajoč se na kost: ~i zlom
abruptni ~i fragment, abruptni ~i odlomek, dislocirani ~i fragment, dislocirani ~i odlomek, imprimirani ~i fragment, imprimirani ~i odlomek, kompaktno ~o tkivo, konsolidacija ~ega kalusa, konsolidirani ~i zlom, ~e celice, ~i cement, ~i drobir, ~i fragment, ~a gniloba, ~i kalus, ~i kanalčki, ~a lakuna, ~a lamela, ~a ligatura, ~a medceličnina, ~a moka, ~i mozeg, ~i odlomek, ~i okrajek, ~a poroza, ~a skleroza, ~o tkivo, ~e trabekule, ~i tramiči, ~i transplantat, ~a tuberkuloza, mesna ~a moka, odprti ~i zlom, rdeči ~i mozeg, rumeni ~i mozeg, scelno ~o tkivo, spongiozno ~o tkivo
SIN.: osseus (1)

kostenéti -ím nedov. osificirati (1)

kostenítev -tve ž osifikacija

kostenítven -a -0 osifikacijski:

~o jedro

kostnína -e ž medceličnina kostnega tkiva, katere kolagena vlakna se povežejo s kristali hidroksiapatita, tako da poapni:

lamelarna ~ medceličnina zrelega kostnega tkiva, ki je naslojena v več plasteh, v katerih potekajo kolagenska vlakna vzporedno

SIN.: kostna medceličnina

kostolómnica -e ž mehkost kosti pri odrasli živali zaradi pomanjkanja kalcija, fosforja, vitaminov A in D in drugih snovi v kosteh

SIN.: osteomalacija, osteomalacia

kostotomija -e ž kirurško prerezanje, prežaganje rebra pred operacijo v prsni votlini

koš kôša m v zvezah:

sprednja odprtina prsnega -a, zadnja odprtina prsnega -a

prsni ~ del telesa med vratom in prepono, omejen z rebri

SIN.: toraks, thorax

koščén -a -0 ki je iz kostnega tkiva:

~a ankliza, ~i blodnjak, ~i del ušesne troblje, ~i labirint, ~i medenični obroč, ~o nebo, ~i plečni obroč, ~i polž, ~i stik

SIN.: osseus (2), ostosus

koščica -e ž manjša kost:

slušne ~e tri koščice (kladivce, nakovalce, stremence) v srednjem ušesu, ki prenašajo zvočne tresljaje z bobniča na notranje uho **sin.:** ossicula auditus, **Vesaljeva** ~ fabela

SIN.: ossiculum

košénje -a s hibava hoja, pri kateri žival premika nogo v polkrogu navzven

košér -- -- po židovskem obredu predpisan način klanja živali:

klavnica ~

koštrún -a m kastrirani oven:

enzootski balanopostitis ~ov

košúta -e ž jelenova, damjakova samica

kót -a m prostor med dvema stikajočima se črtama, robovoma, ravninama ali stenama: **lateralni očesni** ~ očesni kot proti ušesu **sin.:** angulus oculi lateralis, **medialni očesni** ~ očesni kot proti sredini glave **sin.:** angulus oculi medialis, **očesni** ~ kot na obeh koncih očesne reže, prekrit z veznico **sin.:** angulus oculi, canthus, **rebri** ~ mesto na zgornjem delu rebra, kjer je rebro upognjeno navzdol **sin.:** angulus costae, **upogibni** ~ sklepa kot v sklepu, ki se zmanjša ob krčenju mišice upogibalke, **ustni** ~ kot, v katerem se stikata zgornja in spodnja ustnica **sin.:** angulus oris, **venski** ~ stečičče notranje jugularne vene in podključnične vene ob vhodu v prsno votlino **sin.:** angulus venosus, **vidni** ~ kot med mrežnico in skrajnima točkama opazovanega objekta **SIN.:** angulus

kotánja -e ž manjša naravna vdolbina:

lobanjska ~ vsaka od treh kotanj na lobanjskem dnu **sin.:** fossa cranii

kóten -tna -0 nanašajoč se na kot:

očesna ~a arterija, očesna ~a vena

SIN.: angularen, angularis

kotiledón -a m ploščata izboklina na plodovi posteljici pri prežvekovalcih, ki s karunkulo na maternici breje samice sestavlja placentom

kotišče -a s **1.** prostor za kotitev: ~ za breje svinje

2. kraj, kjer se kaj pojavlja v veliki meri in od koder se širi: ~ komarjev, ~ okužbe

SIN.: leglo (1)

kotítev -tve ž rojevanje pri psici, mački, zajklji, svinji

kotíti -ím nedov. spravljati mladiča, mladiče iz rodil (npr. mačka, zajklja)

kotomér -tra m goniometer

kòtransmítor -ja m peptid, ki se sprosti skupaj z nevrotransmitorjem (npr. acetilholinom, noradrenalinom) iz istega živčnega končiča in ima lasten učinek

kòtranspórt -a m aktivni transport dveh snovi preko celične membrane:

vezani ~ mehanizem sočasnega transportiranja molekul in ionov skozi membrano v isti smeri, vendar ena snov potuje v smeri višje koncentracije, druga pa v smeri nižje koncentracije

PRIM.: antiport, simport, uniport

kováč -a m v zvezi:

podkovski ~ kovač izučen za podkovanje

kòvalénten -tna -0 v zvezi:

~a vez

kóza -e ž manjši prežvekovalci iz rodu koz:

garje pri ~ah, infekcijski artritis in encefalitis koz, kontagiozna agalaksija ovc in koz, kontagiozni ektimi ovc in koz, kontagiozna oftalmija ovc in koz, kontagiozna presušitev ovc in koz, vakcina proti kontagiozni agalaksiji ovc in koz, virus infektivnega artritisa in encefalitisa koz, virus kontagioznega ektima ovc in koz

angorska ~ koza z dolgo, mehko dlako, po izvoru iz Azije, **bezoarska** ~ koza, prednica domače koze **sin.:** *Capra aegagrus*, **divja** ~ gams,

domača ~ koza, ki se redi zaradi mleka, mesa **sin.:** *Capra (aegagrus) hircus*

SIN.: capra

kôze kôz ž mn. **1.** rod manjših sodoprstih kopitarjev, prežvekovalcev iz družine goved, navadno s srpastimi votlimi rogovi

SIN.: *Capra*

2. huda nalezljiva kužna bolezen, ki jo povzročajo virusi iz več rodov, iz družine Poxviridae (na koži se naredijo mehurčki, ki se lahko zagnojijo, in papule):

pljučna kuga koz, virus koz pri puranih in golobih, virus kravjih koz, virus lažnih koz, virus ovčjih, kozjih koz, virus prašičjih koz

~ pri puranih in golobih kože, ki jih pri puranih in golobih povzroča virus koz pri puranih in golobih, **kravje** ~ nalezljiva, nenevarna kužna bolezen pri govedu, ki jo povzroča virus kravjih koz (spremembe v obliki mehurčkov so predvsem na vimenu in modniku) **sin.:** kravje osepnice, vakcinija, vaccinia, **lažne** ~ kože pri kravah s spremembami na vimenu in seskih, ki jih povzroča virus lažnih koz (prenaša se na človeka pri molži) **sin.:** paravakcinija, psevdokoze, psevdosepnice, **ovčje, kozje** ~ zelo nalezljiva kužna bolezen ovc in koz s spremembami po vsej površini kože, ki jo povzroča virus ovčjih, kozjih koz **sin.:** ovčje, kozje osepnice, variola ovina, **prašičje** ~ kože pri prašičih, ki jih povzroča virus prašičjih koz

kôzel -zla m samec pri kozah, gamsih, antilopah in gazelah

kozjak -a m hlev, staja za koze
SIN.: kozji hlev

kozjerêja -e ž gospodarska dejavnost, ki se ukvarja z rejo, vzrejo koz

kôzji -a -e nanašajoč se na koze: ~ bobek, ~e mleko ~ hlev, ~e vime, ovčje, ~e koze, ovčje, ~e osepnice, virus ovčjih, ~ih koz

kozmid -a m kombinacija bakterijskega plazmida in bakteriofagne DNK, ki se uporablja kot vektor za pripravo rekombinantne DNK

kozorog -a m gorska žival iz rodu koz z zajetnim telesom in grbicami na sprednji strani sabljastih rogov:

alpski ~ kozorog z zelo razvitim rogovjem, ki živi tudi v slovenskih Alpah **sin.:** *Capra ibex ibex*

SIN.: *Capra ibex*

kôža -e ž 1. organ, ki pokriva in varuje telo, sestavljen iz vrhnjice in usnjice in leži na podkožju: atricija ~e, jodiranje ~e ahromatoza ~e, bolezen vozličaste ~e pri govedu
SIN.: cutis, derma

2. v zvezi:

ribja ~ ihtioza

kožekrilci -ev m mn. red žuželk s po štirimi opnatimi krili, v katerega sodijo npr. čebele, ose, mravlje
SIN.: opnokrilci, Hymenoptera

kožekrilec -lca m žuželka iz reda kožekrilcev

koželjnica -e ž večja in močnejša dolga kost v podlaktju:

glava ~e, obročasta vez ~e

SIN.: radius

PRIM.: komolčnica

koželjničen -čna -o nanašajoč se na koželjnico: ~a arterija, ~a grbavina, ~a iztegovalka zapestnega sklepa, ~a upogibalka zapestnega sklepa, ~a vena, ~a zapestnica, ~i živec

SIN.: radialen (1), radialis

koželjnično-komolčničen -čna -o nanašajoč se na koželjnico in komolčnico:

~a vez, spodnji ~i sklep, zgornji ~i sklep

SIN.: radioulnaris

kôžen -žna -o nanašajoč se na kožo: ~o vnetje čelna ~a mišica, hepatoidne ~e žleze, ~i adneks, ~a bolezen, ~i derivat, ~i faktor, ~o gnojenje, ~a leishmanioza, ~a levkoza, ~a mikoza, ~e mišice, ~a mišica obraza, ~a mišica trupa, ~a mišica vratu, ~i ostružek, ~i pigment, ~a pora, ~i privesek, ~a reakcija, ~i rog, ~a telesna temperatura, ~i termometer, ~i test, ~i transplantat, ~a vena, ~a vzbrst, ~i zajedavec, ~i živec, ~e žleze, široka ~a mišica vratu

SIN.: kutan, cutaneus

kôžica -e ž tanka koža ali membrana:

deviška ~ himen

SIN.: kutikula (1)

kôžuh -úha m koža živali z gostejšo dlako:

lisičji ~, ovčji ~

PRIM.: krzno

kožúhar -ja m žival, ki ima kožuh (npr. lisica, medved)

kráča -e ž spodnji del okončine do prstov pri prašiču, teletu

kráčnica -e ž v zvezah:

sprednja ~ zraščeni tretja in četrta dlančnica

sin.: os metacarpale III et IV, **zadnja** ~ zraščeni

tretja in četrta stopalnica (pri prežvekovalcih)

sin.: os metatarsale III et IV

krák -a m 1. rovak:

možganski ~ možganski rovak

2. zadnja okončina pri žabah: žabji ~

3. premični del instrumenta, naprave (npr. pincete)

4. v zvezah:

ascendentni ~ **pulznega vala** del pulznega vala,

ki se dviguje, **descendentni** ~ **pulznega vala** del pulznega vala, ki se spušča

kraljestvo -a s taksonomska kategorija v biološki klasifikaciji, ki združuje več sorodnih debel

kraljevski -a -o v zvezi:

~a zebra

krámpus -a m boleč krč zadnjih okončin

kraniálen -lna -o 1. sprednji (2):

~a abdominalna arterija, ~a arterija penisa, ~a epigastrična

arterija, ~a epigastrična vena, ~a glutealna arterija, ~i

glutealni živec, ~a laringealna arterija, ~a mamarna arterija,

~a mezenterialna arterija, ~a rektalna arterija, ~a tibialna

arterija, ~a tiroidna arterija, ~a vezikalna arterija, površinska

~a epigastrična arterija

2. lobanjski

kránij -a m lobanja

kranioklazija -e ž zdrobitev plodove glave v maternici, da bi se olajšal porod

PRIM.: kraniotomija (2)

kraniomalacija -e ž nenormalna zmežčanost lobanjskih kosti

- kraniometrija** -e ž merjenje lobanje
- kraniopágus** -a m dvojčka, zraščena z lobanjskim delom glave
SIN.: craniopagus
PRIM.: cefalopagus
- krániosinostóza** -e ž prirojena osifikacija lobanjskih kosti
SIN.: craniosynostosis
- kraniotomija** -e ž **1.** operativno odpiranje lobanje
SIN.: craniotomia
2. navrtanje glavice mrtvega plodu med rojevanjem, da se zmanjša obseg glave in omogoči porod
SIN.: craniotomia
PRIM.: kranioklazija
- kránjski** -a -o v zvezah:
 ~a bunika, ~a klobasa, ~a medonosna čebela
- kráp** krápa m sladkovodna riba iz družine krapovcev: spomladanska viremija ~ov, virus spomladanske viremije krapov
SIN.: *Cyprinus carpio*
- krápovci** -cev m mn. družina sladkovodnih rib z rodом *Leucaspis*
SIN.: Cyprinidae
- krásta** -e ž posušen izcedek na rani, ki ga sestavljajo kri, gnojni eksudat in detritus
SIN.: krusta, crusta
- krástav** -a -o ki ima kraste
SIN.: impetiginozen, krustozen
- krástavost** -i ž poljud. impetigo
- kráški** -a -o v zvezah:
 ~ ovčar
- krátek** -tka -o ki ima med skrajnima koncema razmeroma majhno razsežnost:
 ~a iztegovalka prstov, ~a kost, ~a mečnična mišica, ~a stranska in sredinska bočna nartna vez, ~e zadnje ciliarnikove arterije, velika in ~a pritegovalka
SIN.: brevis
- kratkoglavóst** -i ž pasemska lastnost živali, da ima kratek obrazni del glave, zlasti pri nekaterih pasmah psov, prašičev in goveda
SIN.: brahicefalija, brachycephalia
PRIM.: dolgoglavost
- kratkoróg** -a -o ki ima kratke roge:
 ~o govedo
- kratkotrájen** -jna -o ki traja kratek čas:
 ~a nezavest
SIN.: efemeren, ephemerus
- kratkoviden** -dna -o nanašajoč se na kratkovidnost:
 ~o oko
SIN.: miopičen
- kratkovidnost** -i ž večinoma prirojena napaka očesa, pri kateri slika nastaja pred mrežnico
SIN.: miopija, myopia

- kráva** -e ž samica goveda po prvi telitvi: enzootska jalovost krav, pripustiti tele h ~i, sindrom ležeče ~e
fertilna ~ krava, ki ima potomce **SIN.:** plodna krava, **izgonjena** ~ krava, ki se je prenehala goniti, **mladovna** ~ krava v prvem obdobju po telitvi, **molzna** ~ krava, ki se molze, ki daje mleko, **plodna** ~ fertilna krava, **rodovniška** ~ krava, ki je vpisana v rodovnik, **telna** ~ krava, ki ima tele
SIN.: vacca
- krávjak** in **krávjek** -a m feces, ki ga izloči govedo
SIN.: goveji iztrebek
- krávji** -a -e nanašajoč se na kravo: ~e mleko, ~ sir ~e kože, ~e osepnice, ~a stoja, ~e vime, virus ~ih koz
- krč** -a m nenadno, nehoteno, praviloma boleče krčenje mišice, mišič:
črevesni ~ enterospazem, **enteralglični** ~ krč v črevesju, **generalizirani** ~ krč vseh skeletnih mišič (npr. pri tetanusu), **klonični** ~ kratkotrajna krčenja in ohlapitve antagonističnih skeletnih mišič v hitrem zaporedju **SIN.:** klonični spazem **prim.:** klonus, mioklonus, **klonično-tonični** ~ kratkotrajna krčenja in ohlapitve antagonističnih skeletnih mišič, ki se izmenjujejo s stanjem nepretrganega krča **SIN.:** klonično-tonični spazem, ~ **ciliarnika** ciklospazem, ~ **danke** proktospazem, ~ **glasila** krč glasilk **SIN.:** laringospazem, laryngo-spasmus, spasmus glottidis, ~ **požiralnika** ezofagospazem, ~ **sečnika** cistospazem, ~ **žrela** faringospazem, **mialgični** ~ krč v mišici z bolečino, **mišični** ~ krč ene mišice ali več prečnoprogastih mišič **SIN.:** miospazem, **otrpni** ~ tetanus, **porodni** ~i porodni popadki, **tonični** ~ krč z dolgotrajnejšim povečanjem mišičnega tonusa **SIN.:** tonični spazem, **tonično-klonični** ~ nenaden, ponavljajoč se krč mišice z dolgotrajnejšim povečanjem mišičnega tonusa **SIN.:** tonično-klonični spazem, **vročinski** ~ febrilna konvulzija, **želodčni** ~ gastrospazem, **žilni** ~ angiospazem
SIN.: spazem, spasmus
- krčén** -čna -o v zvezi:
 ~a žila
- krčénje** -a s **1.** fiziološko prehajanje iz večje dolžine ali večjega obsega v manjši obseg **2.** aktivno zvečanje tonusa skeletne, gladke mišičnine ali srčne mišice: ~ srca, ~ vampa
SIN.: kontrakcija
- krčevít** -a -o ki poteka v sunkovitih, močnih napadih:
 ~i kašelj
- krčítí (se)** -im (se) nedov. **1.** skrajševati dolžino ali zmanjševati obseg
2. povečevati mišični tonus
- krčljív** -a -o ki se lahko krči:
 ~a beljakovina
SIN.: kontraktilen

krčljivost -i ž sposobnost krčenja kot odziv na ustrezen dražljaj:
~ **srca** sposobnost krčljivosti srčne mišice za črpanje krvi **SIN.:** kontraktilnost srca
SIN.: kontraktilnost

krdélo -a s neurejena, navadno manjša skupina živali iste vrste: ~ psov, ~ volkov

kreatín -a m dušikova spojina iz treh aminokislin (arginin, glicin, metionin), ki se sintetizira predvsem v ledvicah, po krvi prenaša do mišic, kjer se uporablja za sintezo fosfokreatina

kreatinemija -e ž zvišana koncentracija kreatina v krvi

kreatínfosfát -a m fosfokreatin

kreatín-fosfokináza -e ž kreatin-kinaza

kreatinín -a m končni produkt metabolizma kreatina, ki se izloča z urinom

kreatinínurija -e ž izločanje kreatinina z urinom

kreatín-kináza -e ž fosfotransferaza, ki katalizira reverzibilno reakcijo sinteze fosfokreatina iz kreatina
SIN.: kreatin-fosfokinaza

kreatoréja -e ž izločanje neprebavljenih mišičnih vlaken s fecesom (npr. zaradi motenj v delovanju trebušne slinavke)

Krebs, Hans Adolf [kréps háns ádolf] (1900–1981) angleški biokemik nemškega rodu

Krebsov -a -o [krépsov] v zvezi:
~ ciklus

kréheljc -a m divja raca z zelenimi očmi
SIN.: *Anas crecca*

kremácija -e ž sežig, upepelitev trupla
SIN.: tefroza

krematórij -a m prostor s pečjo za sežiganje trupel

krêmen -éna m mineral iz silicijevega dioksida, najbolj razširjena anorganska spojina

kreménov -a -o v zvezi: ~ prah

krémpelj -lja m ukrivljen roževinast izrastek na koncu prstov nekaterih sesalcev (npr. mačk, psov), ptičev (npr. kokoši) in plazilcev
SIN.: unguicula

krémpeljníca -e ž spodnja prstnica pri mesojedih, ptičih, plazilcih
SIN.: os unguiculare
PRIM.: kopitnica, parkeljníca

krémpljár -ja m pripadnik skupine krempljarjev
SIN.: ungvikulat

krémpljárji -jev m mn. skupina sesalcev, ptičev in plazilcev, ki imajo na koncih prstov kremplje ali nohte
SIN.: Unguiculata

krémpljást -a -o podoben kremplju
SIN.: unguicularis

krenocít -a m eritrocit z nazobčano površino (zaradi izgube vode, če je npr. v hipertonični raztopini)

krepitácija -e ž **1.** škripanju, prasketanju podoben pojav, slíšen pri avskultaciji, palpaciji, kadar se drgneta dve hrapavi površini (npr. fibrinozno vneta porebrnica) ali pri podkožnem emfizemu

SIN.: crepitatio

2. škrtanje ob premikanju prelomnih ploskev kosti

SIN.: crepitatio

krezól -a m fenol z metilno skupino v molekuli, vezano na benzenov obroč, ki nastopa v treh izomerih (orto-, meta-, para-) in se uporablja za razkužbo

SIN.: cresolum

krezólov -a -o v zvezi:

~o milo

SIN.: cresolicus

krí **krví** ž tekoče vezivno tkivo, ki kroži po krvnih obtočilih in vsebuje eritrocite, levkocite, trombocite ter tekočo medceličnino (krvno plazmo), dovaja kisik in hranila tkivom in odvaja ogljikov dioksid ter presnovke iz tkiv: beljakovine v krvi, prejemnik krvi, recipient transfuzijske krvi, sesedanje krvi

dajalec krvi, dializa krvi, izmenjava krvi, kompatibilnost krvi, plazemski faktorji strjevanja krvi, razredčitev krvi, skladnost krvi, strjevanje krvi, tipizacija krvi, zastoj krvi, zgoštevitev krvi

acidozna ~ kri s kisló reakcijo, **alkalična** ~ kri

z alkalno reakcijo, **arterialna** ~ svetlordeča,

oksigenirana kri v pljučnih venah, levem

srcu in sistemskih arterijah, **arterijska** ~ kri

v arterijah, **cirkulirajoča** ~ kri v krvnih žilah

in srcu, **citratna** ~ kri z dodanim citratom za

preprečitev koagulacije in vitro, **citrirana** ~ kri, ki

vsebuje citrat, **defibrinirana** ~ kri z odstranjenim

fibrinogenom (npr. s steklenimi kroglicami,

na katere se lepi fibrin), **deoksigenirana** ~ kri z

deoksigeniranim hemoglobinom, **heparinizirana** ~

kri z dodatkom heparina (za preprečevanje

strjevanja krvi), **inkompatibilna** ~ kri, ki zaradi

svoje krvne skupine ni združljiva s krvjo

prejemnika pri transfuziji, **neoksigenirana** ~ kri,

ki ne vsebuje molekularnega kisika, vezanega

na hemoglobin, **oksigenirana** ~ kri, ki vsebuje

molekularni kisik, vezan na hemoglobin,

periferna ~ kri v arteriolah, venulah in kapilarah,

venoza ~ temnordeča, delno deoksigenirana kri

v sistemskih venah, desnem srcu in pljučnem

deblu, **venska** ~ kri v sistemskih venah

SIN.: sanguis

kribrózen -zna -o ki je poln luknjic

SIN.: cribrosus

krilátka -e ž tanka koščena ploščica, ki sooblikuje stene sapišč

SIN.: os pterygoideum

krilen -lna -o v zvezi:

~i vezi

SIN.: alaris

krilo -a s 1. navadno ploščata kostna ali hrustančna struktura:

črevnično ~ ploščati zgornji del črevnice, ki se v križnično-črevničnem sklepu povezuje s križnico (z zadnje strani se mu prilegajo mišice v zadnjici) sin.: ala ossis ilii, ~ nosača širok parni prečni podaljšek prvega vratnega vretenca sin.: ala atlantis, **križnično** ~ prečni podaljšek prvega križnega vretenca sin.: ala sacralis

SIN.: ala

2. v zvezah:

desno pljučno ~ pljučno krilo iz treh pljučnih režnjev sin.: pulmo dexter, **levo pljučno** ~ pljučno krilo iz dveh pljučnih režnjev sin.: pulmo sinister, **pljučno** ~ vsaka od obeh pljučnih polovic

3. perut

krioekstrákcija -e ž odstranitev katarakte z nizko temperaturo

SIN.: cryoextractio

krioprecipitát -a m oborina, ki nastane v raztopini, izpostavljeni nizki temperaturi

kriopreservácija -e ž ohranjanje viabilnosti celic ali tkiv pri zelo nizki temperaturi

krioskóp -a m naprava, ki se uporablja pri krioskopiji za ugotavljanje temperature zmrzišča

krioskopija -e ž ugotavljanje temperature zmrzišča tekočine (navadno krvi ali urina) v primerjavi z destilirano vodo

kriostat -a m 1. zamrzovalna komora
2. naprava za izdelavo rezin iz zamrznjenega tkiva

SIN.: kriotom

krioterapija -e ž zdravljenje z nizkimi temperaturami

kriotóm -a m kriostat (2)

kripta -e ž ugreznina v obliki jamice ali cevke, ki se odpira na površino:

Lieberkühnove ~e cevaste ugreznine v sluznici tankega in debelega črevesa, pokrite z enoskladnim epitelijem, ki izločajo nekatere prebavne encime, baktericidne encime in gastrointestinalne hormone (iz njih se neprestano obnavlja enoskladni epitelij črevesnih resic) sin.: črevesne žleze, glandulae intestinales, **mandljeva** ~ mandljeva jamica, **tonzilarna** ~ mandljeva jamica

SIN.: crypta

kriptogén -a -o ki je dvomljivega, nejasnega ali neugotovljivega izvora:

~a infekcija, ~a okužba

SIN.: cryptogenes

kriptokók -a m kvasovka iz rodu *Cryptococcus*

kriptokokóza -e ž okužba s kriptokokom *Cryptococcus neoformans* (predvsem pri mačkah se razvijejo granulomi v zgornjih dihalih in meningoencefalitis, patogen tudi za človeka)

SIN.: cryptococcosis

kriptolit -a m kamen v kripti

kriptorhíd -a m samec, pri katerem sta obe modi zaostali v trebušni votlini ali v dimeljskem kanalu

SIN.: mendravec

kriptorhízem -zma m stanje, pri katerem zaostaneta eno modo ali obe modi v trebušni votlini

SIN.: cryptorchismus, maldescensus testis

kriptoskóp -a m naprava za neposredno gledanje rentgenske slike (brez fotografiranja)

kriptosporídij -a m trosovec iz rodu *Cryptosporidium*

kriptosporidióza -e ž bolezen človeka in živali, ki jo povzročajo kriptosporidiji (npr. *Cryptosporidium parvum*) in se kaže v profuzni driski

SIN.: cryptosporidiosis

kristál -a m v zvezi:

virusni ~i urejeni virioni poliedrične zgradbe, ki se združujejo v notranjosti ali zunaj celic

kristálen -lna -o v zvezi:

~a voda

SIN.: kristaliničen

kristaliničen -čna -o kristalen: ~a snov

kristaloíd -a m kristalinična snov, ki, v nasprotju s koloidi, raztopljena lahko prehaja skozi polprepustno membrano

kristalurija -e ž izločanje kristalov z urinom

kristavec -vca m v zvezi:

navadni ~ do meter visoka rastlina z belimi ali rožnatimi zvonastimi cveti, katerega deli vsebujejo več alkaloidov (npr. hiosciamin, skopolamin) sin.: *Datura stramonium*

kritičen -čna -o 1. nanašajoč se na krizo:

~i padec telesne temperature

2. ki nakazuje bližino hude spremembe, navadno smrtno nevarnost:

~o stanje

krivína -e ž upognjena struktura:

manjša želodčna ~ vbočni zgornji želodčni rob, ki zgoraj ločuje stensko in drobovno ploskev želodca sin.: curvatura ventriculi minor, **večja želodčna** ~ navzdol in v levo usmerjen želodčni rob, ki spodaj ločuje stensko in drobovno ploskev želodca sin.: curvatura ventriculi major

SIN.: curvatura

K

krivúlja -e ž slikovni prikaz medsebojne odvisnosti dveh količin:
arterijska pulzna ~ krivúlja, dobljena pri merjenju pulznega vala na steni arterije, **pulzna** ~ krivúlja, dobljena pri merjenju pulznega vala, **temperaturna** ~ na temperaturnem listu označena temperatura pacienta, **tipična temperaturna** ~ krivúlja telesne temperature, značilna za posamezno bolezen

kríza -e ž obdobje bolezní tik pred izboljšanjem ali poslabšanjem:
druga ~ drugo povišanje telesne temperature med kako boleznijo **sin.:** epikriza (2), **temperaturna** ~ porast telesne temperature med potekom bolezní, ko se bolezen obrne na bolje ali slabše, ali nagel padec na normalno vrednost

križ -a m področje ob zadnjem delu hrbtenice
SIN.: regio sacralis

križanec -nca m potomec staršev, ki pripadata različnim vrstam, podvrstam ali pasmam (npr. potomec žrebca in oslice, potomec kobile in osla)
SIN.: bastard, hibrid, inbrid, mešanec

K

križanje -a s 1. naravno ali načrtno razmnoževanje, pri katerem nastajajo križanci:
dihybridno ~ križanje med osebki, ki se medsebojno razlikujejo v dveh alelnih parih, **kombinatorno** ~ križanje med tremi ali štirimi vrstami pasem, **monohybridno** ~ križanje, pri katerem se spremlja dedovanje ene lastnosti, **polihybridno** ~ križanje osebkov, ki se medsebojno razlikujejo v več kot treh lastnostih
SIN.: hibridizacija (1)
 2. prekrižanje (1):
 ~ **vidnikov** optična kiazma

križati -am nedov. in dov. razmnoževati živali ali rastline, ki se razlikujejo vsaj v eni dedni lastnosti ali v več dednih lastnostih

križen -žna -o nanašajoč se na križ:
 ~a kost, ~a vretenca
SIN.: sakralen (1), sacralis (1)

križnica -e ž kost, nastala z zračenjem treh do petih križnih vretenc
SIN.: križna kost, os sacrum

križničen -čna -o nanašajoč se na križnico:
 ~e bezgavke, ~o brdce, ~a grča, ~i kanal, ~o krilo, ~i pleksus, ~i živci, središčna ~a arterija, središčna ~a vena
SIN.: sakralen (2), sacralis (2)

križnično-črévničen -čna -o nanašajoč se na križnico in črevnico:
 dorzalna ~a vez, ~i sklep, medkostna ~a vez
SIN.: sacroiliacus

križnično-rêpen -pna -o nanašajoč se na križnico in rep:
 ~e mišice
SIN.: sacrocaudalis, sacrococcygicus

križnično-sédničen -čna -o nanašajoč se na križnico, sednično grčo in sednični trn
SIN.: sacrotuberalis

krma -e ž hrana za živali, navadno rastlinska:
 analiza ~e, kisanje ~e, odtegnitev ~e
SIN.: klaja

krmen -mna -o nanašajoč se na krmo:
 komponenta ~e mešanice, ~a mešanica, ~a pesa, ~a rastlina, ~a sestavina

krmilen -lna -o v zvezi:
 ~a peresa

krmilo -a s snov, potrebna za rast in obstoj živalskega organizma:
balansirano ~ uravnoteženo krmilo, **biološko popolno** ~ krmilo, ki vsebuje vse beljakovine (predvsem bistvene aminokisljine) v razmerju, potrebnem za organizem, **ketogeno** ~ krmilo, ki vsebuje veliko maslene kisline, **močno** ~ industrijsko pripravljeno krmilo, bogato s hranilnimi snovmi, **uravnoteženo** ~ krmilo, ki ima svoje sestavine v pravilnem razmerju **sin.:** balansirano krmilo
PRIM.: hranilo, živilo

krmíšče -a s kraj, prostor, kjer se krmijo živali: ~ za divjad

krmiti -im nedov. dajati krmo živalim:
 ~ **na zalego** krmiti čebele, da bi matico bolj silile k zaleganju

krmljenje -a s dajanje krme živali
PRIM.: hranjenje

krn -a m ostanek okončine, roga, repa po poškodbi ali amputaciji
SIN.: štrcelj

króg -a m 1. lik, ki ga omejuje krožnica
 2. sama v sebi zaključena pot:
sinantropni ~ bivalno okolje človeka in živali, **življenjski** ~ zaporedje razvojnih stopenj pri nekaterih nižje razvitih živalih (npr. pri žuželkah, ki dozorevajo v odrasli osebek)

króglast -a -o ki je po obliki podoben krogli ali njenemu delu:
 ~i sklep
SIN.: sphaeroideus

króglíca -e ž manjša krogla:
zdravilna ~ pilula
SIN.: sferula (1)

krójáški -a -o v zvezi:
 ~a mišica
SIN.: sartorius

krokárnica -e ž kost v koščenem plečnem obroču, ki je pri domačih sesalcih zakrnela in je zraščena s plečnico
SIN.: os coracoideum

krokárníčen -čna -o nanašajoč se na krokarnico:
 ~i podaljšek
SIN.: coracoideus

krokárnično-nadláhtničen -čna -o nanašajoč se na krokarnico in nadlahtnico:

~a vez

SIN.: coracohumeralis

króm -a m kemijski element, trda in krhka kovina srebrno bele barve, bistveni mikroelement

SIMB.: Cr

kromafin -a -o ki reducira in veže krom iz kromovih soli:

~a celica, ~i granulí, ~o tkivo, ~a zrnca

SIN.: feokromen

kromafinost -i ž lastnost strukture, da reducira in veže krom iz kromovih soli in se obarva rjavo rumeno

kromátičen -čna -o barven:

~a aberacija

kromatída -e ž osnovna sestavina kromosoma, sestavljena iz dvojne verige DNK in beljakovin

kromatín -a m snov v kromosomu, sestavljena iz DNK in bazičnih beljakovin (zlasti histonov), ki močnejše sprejema bazična barvila

kromatinolíza -e ž izginjanje kromatina

kromatinoreksíja -e ž drobljenje kromatina

kromatinski -a -o nanašajoč se na kromatin:

~a mreža, ~a nit, ~a reakcija, ~o telesce

kromatofílen -lna -o kromofílen:

~o tkivo

kromatofóra -e ž razvejena vezivna celica, predvsem podkožja, sluznic, žilnice in melanomov, napolnjena s pigmentnimi zrcni

SIN.: pigmentofora

kromatográf -a m naprava za kromatografijo

kromatografíja -e ž postopek za kakovostno in količinsko ločevanje mešanic na podlagi različnih afinitet za mobilno in stacionarno fazo medija:

adsorpcijska ~ kromatografija, pri kateri se sestavine zmesi iz mobilne faze (plin, kapljevina) različno močno vežejo na trdno stacionarno fazo, **kolonska** ~ kromatografija, pri kateri se za ločevanje uporablja adsorbent v kolonah, **molekularna** ~ kromatografija, pri kateri se uporablja filter z gelom, **papirna** ~ kromatografija, pri kateri se raztopljene spojine ločujejo z adsorpcijo na filtrirnem papirju, **plinska** ~ kromatografija, pri kateri se zmesi spojín, ki so plinaste in hlapne, ločujejo v kromatografu na podlagi razlik v hitrosti potovanja inertnih plinov v mobilni fazi, **tankoplastna** ~ kromatografija, pri kateri se uporablja tanka plast adsorbenta na stekleni plošči, **tekočinska** ~ kromatografija, pri kateri je mobilna faza tekočina

kromatográf -a m zapis rezultata pri kromatografiji

kromatóméter -tra m kolorimeter

kromatóza -e ž močnejša pigmentacija,

predvsem na koži

SIN.: chromatosis

kromaturíja -e ž **1.** nenormalna obarvanost urina (ki ni nujno znak bolezni)

2. izločanje nenormalno obarvanega urina

kromhidróza -e ž izločanje obarvanega znoja

kromobaktêrija -e ž **1.** bakterija iz rodu

Chromobacterium

2. bakterija s pigmentom

kromocénter -tra m struktura v interfazi delitve celičnega jedra, sestavljena iz heterokromatina

SIN.: kariosom

PRIM.: kromatin

krómocistografíja -e ž pregled ekskrecijske funkcije ledvic po vnosu barvila v veno s cistoskopom

krómocistoskopíja -e ž preiskava ledvic glede na funkcijo, pri kateri se v sečniku opazuje izločanje parenteralno vnesenega barvila

krómodiagnóstika -e ž razpoznavanje bolezni po spremembah v barvi, zlasti kakega izločka (npr. urina pri babeziozi)

kromofílen -lna -o ki se zlahka obarva z barvili:

~a celica, ~o tkivo

SIN.: kromatofílen

PRIM.: kromofoben

kromofóben -bna -o ki stežka sprejema barvila ali jih sploh ne sprejema:

~a celica

PRIM.: kromofílen

kromofóren -rna -o ki vsebuje pigment: ~a snov

~a skupína

kromogén -a m **1.** snov, iz katere nastane barvilo ali je vzrok barvanja

2. mikroorganizem, ki tvori pigment

kromogranín -a m kislá beljakovina v kromafinih zrcnih

kromómêra -e ž zrnce kromatina vzdolž kromosoma, ki se močnejše obarva v profazi mitoze in mejoze (vsaka kromomera ima specifično funkcijo in lokalizacijo)

kromonéma -e ž tanka, rahlo zavita nitka v kromosomu (vidna v interfazi s svetlobnim mikroskopom), vzdolž katere so nanizane kromomere

kromopáren -rna -o ki tvori pigment in ga izloča v okolico:

~a bakteríja

kromoplást -a m nav. mn. pigmentirano telesce v citoplazmi rastlin, ki vsebujejo karotine, določa barvo cvetov, zrelega sadja in koreník (npr. korenje)

PRIM.: kloroplast

K

kromoprotein -a m beljakovina s prostetično skupino, ki ima značaj pigmenta (npr. hemoglobin, hemocianin)

krómosaharóméter -tra m naprava za ugotavljanje koncentracije sladkorja s kolorimetrom

PRIM.: kolorimeter

kromosóm -a m bistvena sestavina jedra evkariontske celice v obliki niti, nosilka genov, sestavljena iz deoksiribonukleinske kisline in beljakovin, pretežno histonov (tudi genetski material prokariontov, ki je brez beljakovinske komponente v obliki obroča):

dekusacija ~ov, despiralizacija ~a, diploidna garnitura ~ov, dvojna garnitura ~ov, enojna garnitura ~ov, haploidna garnitura ~ov, insercija ~a, lom ~a, prekrizanje ~ov, spiralizacija ~a

acentrični ~ kromosom brez centromere, **bakterijski** ~ dvovertična DNK v obliki obroča, ki leži prosto v citoplazmi in je z enim delom pritrjena na bakterijsko stenico, **bivalentni** ~ kromosom iz konjugiranih homolognih kromosomov pred mejozo,

homologni ~ vsak od kromosomov v kromosomskem paru pri diploidnih somatskih celicah, **interfazni** ~ heterokromatin, viden zaradi odvitosti deoksiribonukleinske kisline, ~ **X** spolni kromosom, ki ga vsebujejo spolne celice samice (pri spolu samice v dvojnem številu XX), ~ **X0** patološki kariotip, v katerem je kromosom X le v eni kromatidi, ~ **Y** spolni kromosom, ki določa spol samca v sestavi XY (pri sesalcih določa, da se iz embrionalnih gonad razvijejo moda),

króžni ~ kromosom v obliki obroča, značilen za bakterije, mitohondrije in kloroplaste, **metacentrični** ~ kromosom, ki ima centromero v sredini, **mitohondrijski** ~ bakterijskemu kromosomu podoben kromosom, ki ima deoksiribonukleinsko kislino v obliki obroča in leži v mitohondrijskem matriksu, **nehomologni** ~ kromosom, ki se v sinapsi ne prilega drugemu kromosomu, **policentrični** ~ kromosom, ki ima več centromer, **spolni** ~ vsak od kromosomov, ki določa spol **sin.:** gonosom, heterosom, **telocentrični** ~ kromosom, ki ima centromero na enem koncu

kromosómski -a -o nanašajoč se na kromosom: ~a garnitura, ~a karta, ~a mapa, ~a mutacija, ~ par, ~a zožitev

krompír -ja m **1.** enoletna kulturna rastlina, ki vsebuje toksični alkaloid solanin

SIN.: *Solanum tuberosum*

2. užiten gomolji te rastline

króna -e ž anatomska struktura v obliki venca: **zobna** ~ s sklenino prekrito del zoba **sin.:** corona dentis, **žarkasta** ~ plast folikularnih celic, ki obkrožajo zrelo jajčece **sin.:** corona radiata **SIN.:** corona

króničen -čna -o ki se počasi razvija in dolgo traja: ~a bolezen

~i absces, ~a bolezen dihal pri perutnini, ~i bronhitis, ~i endokarditis, ~a intoksikacija, ~a ledvična insuficienca, ~a leptospiroza, ~i mastitis, ~i migrirajoči eritem, ~i osifikantni peritonitis, ~i peritonitis, ~a pljučnica, ~a pnevmonija, ~a prašičja kuga, ~i serozni sinovitis, ~i tonzilitis, ~o vnetje, ~a zastrupitev

SIN.: chronicus

kronotrópen -pna -o nanašajoč se na frekvenco ritmično ponavljajočih se pojavov:

negativni ~i učinek, pozitivni ~i učinek

krotíca -e ž poljud. krčna žila:

mezgovna ~ krčna žila v mezigovnici

SIN.: limfadenovariks (2)

króven -vna -o **1.** ki je na površju organa in ščiti spodaj ležeče tkivo pred poškodbami:

~a celica, ~e dlake, ~i epitelij, ~a membrana

SIN.: tectorius

2. v zvezi:

~o stekelce

króžen -žna -o ki poteka v obliki krožnice, je podoben kolobarju:

~e gube, ~i kromosom, ~i rez, ~i zavoj, očesna ~a mišica, ustna ~a mišica

SIN.: cirkularen, circinatus, circularis, orbicularis

króženje -a s obtok: ~ krvi

krtíca -e ž poljud. krčna žila

krúp -a m vnetni produkt na sluznici dihal, sestavljen iz fibrina in drugih vnetnih sestavin, ki ga povzročata alergija ali okužba:

difterijski ~ krup na sluznici zgornjih dihal

pri difteriji, kjer prevladuje fibrin **sin.:**

membranski krup, **membranski** ~ difterijski

krup, **pseudomembranski** ~ obloga pri vnetju, ki

jo je mogoče odluščiti **sin.:** psevdokrup

SIN.: croup

krupózen -zna -o nanašajoč se na krup:

~a pljučnica, ~a pnevmonija

krústa -e ž krasta

krustózen -zna -o krastav:

~i izpuščaj

krváv -a -o nanašajoč se na kri:

~a griza prašičev, ~a kastracija, ~i kašelj, ~a klobasa, ~i urin

PRIM.: hemoragičen

krvavéč -éča -e ki krvavi:

~a rana, ~i ulkus

SIN.: sanguinans

krvavéti -ím nedov. izgubljeni kri z iztekanjem iz krvne žile

krvavíca -e ž krvava klobasa

krvavítev -tve ž odtekanje krvi iz poškodovane krvne žile:

angiopatska ~ krvavitev iz bolezensko prizadete

krvne žile, **arterijska** ~ izliv krvi iz arterije

sin.: haemorrhagia arterialis, **ekstrakranialna** ~ krvavitev zunaj lobanje, **gravitacijska** ~ krvavitev, ki se širi v smeri težnosti, **intracerebralna** ~ možganska krvavitev, **intrakranialna** ~ krvavitev v lobanjsko votlino, **intramedularna** ~ krvavitev v hrbtnjenjačo **sin.:** haemorrhagia intramedullaris, **kapilarna** ~ krvavitev iz kapilar, **masivna** ~ krvavitev, ki zaradi lokacije ali količine iztečene krvi vodi v hemoragični šok, ogrozi življenje ali hudo poškoduje kak organ, **mešana** ~ krvavitev iz arterij in ven, **možganska** ~ krvavitev v možganovino **sin.:** encefaloragija, intracerebralna krvavitev, encephalorrhagia, haemorrhagia intracerebralis, **notranja** ~ krvavitev v notranjosti telesa, ki od zunaj ni vidna, **okultna** ~ krvavitev (npr. v prebavilih), ki se z običajnim pregledom ne vidi **sin.:** prikrita krvavitev, haemorrhagia occulta, **parenhimska** ~ krvavitev v tkivo organa, **petehialna** ~ nastanek petehij na koži, sluznicah ali na prerezu organa **sin.:** pikčasta krvavitev, **pikčasta** ~ petehialna krvavitev, **pooperacijska** ~ krvavitev po opravljenem kirurškem posegu, **porodna** ~ krvavitev med porodom, **prikrita** ~ okultna krvavitev, **profuzna** ~ krvavitev z obilnim iztokom krvi, **proktalna** ~ proktoragija, **proktogena** ~ krvavitev, ki izvira v danki, **subarahnoidna** ~ krvavitev v subarahnoidni prostor **sin.:** haemorrhagia subarachnoidea, **subduralna** ~ krvavitev pod čvrsto možgansko opno **sin.:** haemorrhagia subduralis, **subplacentarna** ~ krvavitev neposredno pod posteljico, **subserozna** ~ krvavitev neposredno pod serozo, **venska** ~ krvavitev iz vene **sin.:** haemorrhagia venosa, **zunanja** ~ krvavitev iz poškodovane krvne žile na površje telesa **SIN.:** hemoragija, haemorrhagia

krvávka -e ž v zvezi:

črevesna ~ bolezen pri prašičih s patoanatomskimi znaki hude hiperemije črevesne stene tankega črevesa in s krvjo v črevesni svetlini zaradi kardiovaskularnega kolapsa ali torzije peče **sin.:** enterohemoragični sindrom

krvávka -a -o ki vsebuje kri v sledeh:

~i likvor

SIN.: sangvinolenten

krvén -vna -o nanašajoč se na kri: evtonija stene ~e žile, nezdružljivost ~ih skupin

bela ~a celica, bela ~a slika, belo ~o telesce, bližnje ~o sorodstvo, citrirana ~a plazma, ekstrakorporalni ~i obtok, fetalni ~i obtok, kolateralni ~i obtok, ~i agar, ~a banka, ~i bazofilc, ~i bazofilni levkocit, ~e celice, ~i derivat, ~i embolus, ~i faktor, ~i koagulum, ~a konzerva, ~a moka, ~a obtočila, ~i obtok, ~e pege, ~i pigment, ~a plazma, ~a ploščica, ~i razmaz, ~a skupina, ~i sladkor, ~a slika, ~o sorodstvo, ~i strdek, ~o telesce, ~i tlak, ~a vlaknina, ~a vodenica, ~i volumen, ~e žile, ~o žilje, levkemična ~a slika, mali ~i obtok, normalni ~i tlak, ožje ~o sorodstvo, periferni ~i obtok, placentni ~i obtok, pljučni ~i obtok, povišani ~i tlak, porojstveni ~i obtok, rdeča ~a celica, rdeča ~a slika, rdeče

~o telesce, retrakcija ~ega strdka, sistemski ~i obtok, tesni ~i obtok, veliki ~i obtok, visok ~i tlak, zunajtelesni ~i obtok **SIN.:** sanguineus

krvnička -e ž krvna celica:

bela ~ levkocit, rdeča ~ eritrocit

krvodajálec -lca m žival, ki se ji vzame kri in posreduje drugi živali

SIN.: dajalec krvi

krvomóčnost -i ž izločanje krvi z urinom:

hlevska ~ krvomočnost, ki nastane pri kronični zastrupitvi z orlovo praprotjo (vsebuje tiaminazo, ki razkroji vitamin B₁, predvsem pri govedu) **sin.:** enzootska hematurija, hlevska hematurija, **ledvična** ~ krvomočnost, pri kateri prihaja kri iz ledvic **sin.:** renalna hematurija, renalna krvomočnost, **pašniška** ~ krvomočnost, ki jo povzročajo babežije in prenašajo klopi **sin.:** babežioza pri govedu, pašniška hematurija, **renalna** ~ ledvična krvomočnost, **ureteralna** ~ krvomočnost, pri kateri prihaja kri iz sečevodov **sin.:** ureteralna hematurija, **vezikalna** ~ krvomočnost zaradi krvavitve v sečniku **sin.:** vezikalna hematurija **SIN.:** hematurija, krvosečnost, haematuria

krvoséčnost -i ž krvomočnost

krvosès -ésa m žival, ki (rada) pije, sesa kri (npr. obad, komar, klop, nekateri nematodi)

krvosésen -sna -o nanašajoč se na krvosesa:

~i nematod, ~i netopir, ~e žuželke

krvoskrúnstvo -a s incest

krvosléden -dna -o ki sledi plen po krvi (ki je iztekla npr. iz rane ustreljene ali zastreljene divjadi):

~i pes

krvotvóren -rna -o ki tvori krvne celice:

~a celica, ~i organi, ~i sistem, ~o tkivo

SIN.: hematopoetski, hemopoetski

krvožilén -lna -o nanašajoč se na krvne žile:

~i tonus

kíznó -a s živalska koža, strojena z dlako vred:

astrahansko ~ dragoceno kožrasto krzno iz kož astrahanskih jagnjet **sin.:** astrahan, **jagnječje** ~ krzno iz jagnječje kože **sin.:** jagnječjevina **PRIM.:** kožuh

kržljávec -vca m kilavec (2)

ksantín -a m razkrojek purinskih baz, razširjen v več tkivih in telesnih tekočinah, iz katerega nastane sečna kislina (metilirani derivati ksantina rastlinskega izvora so npr. kofein, teobromin, teofilin)

ksantógranulóm -a m granulom, rumen zaradi celic, ki vsebujejo lipide

SIN.: xanthogranuloma

ksantokrómen -mna -o ki je rumene barve zaradi razpadlih eritrocitov

K

ksantokromija -e ž vsaka rumena pigmentacija (npr. kože ali cerebrospinalnega likvorja)
SIN.: xanthochromia

ksantom -a m rumen vozlič ali leha, navadno v koži, iz histiocitov in lipidov
SIN.: xanthoma

ksantomatoza -e ž ksantomi, razširjeni po telesu
SIN.: xanthomatosis

ksantosarkóm -a m sarkom, ki je zaradi lipidov rumene barve
SIN.: xanthosarcoma

ksénoimunizácija -e ž nastanek protiteles kot odziv na vnos antigenov, pridobljenih iz osebkov drugih vrst

ksénoparazit -a m organizem, ki ni običajen zajedavec, temveč to postane zaradi zmanjšane odpornosti gostitelja

ksénotransplantácija -e ž presaditev živalskega tkiva v človeka

kseroftalmija -e ž suhost roženice in očesne veznice zaradi pomanjkanja vitamina A
SIN.: kseroftalmus, xerophthalmia, xerophthalmus

kseroftálmus -a m kseroftalmija

kseroheilija -e ž suhost ustnic
SIN.: xerocheilia

kserostomija -e ž suhost ustne votline zaradi nezadostnega izločanja sline
SIN.: xerostomia

kseróza -e ž nenormalna suhost kože ali sluznice
SIN.: xerosis

ksifodimus -a m ksifopagus

ksifoid -a m mečasti podaljšek prsnice

ksifoiden -dna -o mečast:
~i podaljšek

ksifopágus -a m dvojčka, zraščena v predelu ksifoída
SIN.: ksifodimus, xiphopagus

ksilén -a m organsko topilo, ki se uporablja pri izdelavi histoloških preparatov in čiščenju mikrobioloških preparatov
SIN.: ksilol

ksilól -a m zastar. ksilen

ksilóza -e ž pentoza, ki se pridobiva iz lesa, slame in se uporablja kot hranilo diabetikov
SIN.: lesni sladkor

ktenoterióza -e ž zoonoza, pri kateri povzročitelja prenašajo domače in divje živali

ktenóza -e ž zoonoza, pri kateri povzročitelja prenašajo samo domače živali

kúbichen -čna -o ki ima obliko kocke:
~i epitelij, ~a simetrija virusa

kúga -e ž huda, zelo nalezljiva kužna bolezen z veliko smrtnostjo:

vakcina proti afriški konjski ~i, vakcina proti atipični kokošji ~i, vakcina proti goveji ~i, vakcina proti klasični prašičji ~i, vakcina proti pasji ~i, vakcina proti pasji ~i, kužnemu hepatitisu psov in parainfluenzi psov, virus afriške konjske ~e, virus afriške prašičje ~e, virus atipične kokošje ~e, virus goveje ~e, virus klasične kokošje ~e, virus klasične prašičje ~e, virus ~e drobnice, virus kunčje, zajčje ~e, virus mačje ~e, virus pasje ~e

afriška konjska ~ kuga pri kopitarjih, ki jo povzroča virus afriške konjske kuge sin.: pestis africana equorum, **afriška prašičja** ~ zelo nalezljiva, navadno smrtna bolezen prašičev, ki jo povzroča virus afriške prašičje kuge sin.: pestis africana suum, **atipična kokošja** ~ bolezen kokoši s številnimi pogini, cianozo kože in krvavitvami, ki jo povzroča virus atipične kokošje kuge, odkrita v Newcastlu sin.: newcastelska bolezen, morbus Newcastle, pestis avium atypica, **čebelja** ~ huda gniloba čebelje zalege, **goveja** ~ nalezljiva bolezen sodoprstih kopitarjev, ki jo povzroča virus goveje kuge sin.: pestis bovina, **klasična kokošja** ~ bolezen kokoši, ki jo povzroča virus klasične kokošje kuge sin.: pestis avium, **klasična prašičja** ~ bolezen prašičev, ki jo povzroča virus klasične prašičje kuge sin.: pestis suilla, **koitalna** ~ konj spolna kuga konj, **kronična prašičja** ~ počasnejši potek klasične prašičje kuge z manj izraženimi bolezenskimi znaki (značilni so butoni v sluznici debelega črevesa), ~ **drobnice** zelo nalezljiva, hitro potekajoča in smrtna bolezen ovc in koz, ki jo povzroča virus kuge drobnice sin.: pestis pecorum et caprarum, **kunčja, zajčja** ~ hemoragična bolezen kuncev in zajcev, **mačja** ~ panlevkopenija mačk, **pasja** ~ akutna bolezen psov z visoko zbolelostjo in smrtnostjo, ki jo povzroča virus pasje kuge sin.: distemper, **pljučna** ~ **goveda** bolezen goveda (pljučnica), ki jo povzroča bakterija *Mycoplasma mycoides* subsp. *mycoides* sin.: kontagiozna plevropneumonija goveda, **pljučna** ~ **koz** huda pljučnica pri kozah z veliko zbolelostjo in smrtnostjo, ki jo povzroča bakterija *Mycoplasma capriolum* subsp. *capripneumoniae*, **račja** ~ 1. zelo nalezljiva kužna bolezen rac, ki jo povzroča virus enteritisa rac sin.: virusni enteritis rac 2. nalezljiva mikoza jelševca, ki jo povzroča gljivica *Aphanomyces astaci*, **spolna** ~ **konj** nalezljiva spolna bolezen kopitarjev, ki jo povzroča pražival *Trypanosoma equiperdum* sin.: durina, koitalna kuga konj, exanthema coitale equiperdum, pestis equorum sin.: pestis

kúhinjski -a -o v zvezah:
jodirana ~a sol, ~a sol

kultiviranje -a s gojenje mikroorganizmov (bakterij, glivic, virusov) ali celic na umetnih ali naravnih gojiščih z namenom, da se

ohranijo pri življenju, in za potrditev diagnoze kužne bolezni

kultúra -e ž mikroorganizmi, celice ali tkiva, gojeni in vitro:

reverz ~e

akсениčna ~ čista kultura, **bakterijska** ~ kultura bakterij, **brisna** ~ kultura mikroorganizmov, izolirana iz brisa (npr. rane, danke, nožnice), **bujonska** ~ kultura mikroorganizmov (bakterij, glivic) v bujonu, **celična** ~ tkivna kultura, **čista** ~ kultura ene vrste mikroorganizmov ali celic brez kontaminantov **sin.:** akсениčna kultura, **disgonična bakterijska** ~ slabo rastoča bakterijska kultura, **evgonična bakterijska** ~ dobro rastoča bakterijska kultura, **mešana** ~ kultura dveh ali več vrst mikroorganizmov ali celic, **mikrobna** ~ rast mikroorganizmov na gojišču ali v njem, **monobakterijska** ~ kultura iz ene same vrste bakterij, **poševna** ~ kultura mikroorganizmov na poševnem agarju, **primarna** ~ kultura, izolirana na gojišču neposredno iz kužnine, **sekundarna** ~ kultura, presajena iz primarne kulture na novo gojišče (za pridobivanje čiste kulture), **tkivna** ~ kultura celic (npr. ledvičnih) zunaj telesa v sterilnem gojišču **sin.:** celična kultura, **trajna** ~ mikroorganizmi (npr. bakterije), prilagojeni za razmnoževanje in vitro v neomejenem številu generacij, **trajna celična** ~ kultura celic, gojenih po predhodnem kloniranju, ki so pogosto transformirane in se neprestano delijo, **vbodna** ~ kultura (npr. bakterijska), zrasla po vbodu v globoki agar, **virusna** ~ namnožitev virusa (npr. v tkivni kulturi)

kultúren -rna -o v zvezi:

~a rastlina

kumarín -a m biciklična spojina, antagonist vitamina K

kumulácija -e ž kopičenje snovi (npr. strupa, zdravila) v organizmu:

~ svinca v kosteh

kumulatíven -vna -o nanašajoč se na kumulacijo:

~o delovanje, ~o delovanje antibiotika, ~i učinek antibiotika, ~o zdravilo

kúna -e ž zver iz družine kun, roparica vitkega telesa:

~ **belica** kuna z belo liso na prsih **sin.:** *Martes foina*, ~ **zlatica** kuna z rumeno liso na prsih **sin.:** *Martes martes*, **povodna** ~ norka, **vodna** ~ vidra

kunceréja -e ž gospodarska dejavnost, ki se ukvarja z rejo, vzrejo kuncev

SIN.: kunčjereja

kúnci -ev m mn. rod sesalcev iz reda Lagomorpha, katerih goli mladiči se skotijo v brlogu

SIN.: *Oryctolagus*

kunčjeréja -e ž kuncereja

kúnčji -a -e nanašajoč se na kunce:

~a farma, ~a, zajčja kuga, ~, zajčji sifilis, virus ~e, zajčje kuge

kúne kún ž mn. družina sesalcev iz reda zveri, v katero se uvrščajo prave kune, jazbeci, podlasice, vidre:

prave ~ rod malih zveri iz družine kun **sin.:**

Martes

SIN.: Mustelidae

kúnec -nca m sesalec iz rodu kuncev:

garje pri ~ih, hemoragična bolezen ~ev in zajcev, kužni nahod ~ev, miksomatoza ~ev, papilomatoza ~ev, spirohetoza ~ev, zajcev, vakcina proti hemoragični bolezni ~ev in zajcev, virus hemoragične bolezni ~ev in zajcev, virus miksomatoze ~ev

angorski ~ srednje velika pasma domačih kuncev z dolgo, mehko belo dlako, **divji** ~ kunec, ki gradi podzemne rove, prednik domačega kunca, razširjen po Evropi, Afriki, prenesen v Avstralijo **sin.:** *Oryctolagus cuniculus*, **domači** ~ kunec številnih pasem, ki se redi zaradi mesa, kožuha

PRIM.: zajec

Küntscher, Gerhard [kínčér gérhard] (1900–1972) nemški kirurg

Küntscherjev -a -o [kínčérjev] v zvezi:

~ žebelj

Kupffer, Karl Wilhelm [kúpf r kárl vílhelm] (1829–1902) nemški anatom

Kupfferjev -a -o [kúpferjev] v zvezi:

~a celica

kupírati -am dov. in nedov. operativno skrajšati živali rep, uhelj (iz estetskega videza)

kúpola -e ž anatomska struktura, podobna navzdol obrnjeni čaši:

diafragemska ~ preponska kupola, **pleuralna** ~ poprsnična kupola, **poprsnična** ~ del obstenske poprsnice, ki pokriva odsek poprsnične votline pred prvim parom reber **sin.:** plevralna kupola, cupula pleurae, **preponska** ~ vrh polkrožno oblikovane prepone **sin.:** diafragemska kupola, cupula diaphragmatica

SIN.: cupula

kupremíja -e ž normokupremija

kuprízem -zma m zastrupitev z bakrom

kúra -e ž 1. ptič iz reda kur

2. domača kokoš

3. načrtno zdravljenje z različnimi metodami ali posebej pripravljenimi zdravili:

antihelmintična ~ odpravljanje helmintov z antihelmintiki pri živalih, **dietetična** ~ načrtno zdravljenje s posebej pripravljeno hrano

kurabílen -lna -o ozdravljiv: ~a bolezen

kuráre -a m ekstrakt iz različnih južnoameriških rastlin, zlasti iz rodu *Strychnos*, nevrotoksin, ki se uporablja kot mišično hromilo

kurarizácija -e ž aplikacija mišičnega relaksanta

kuratíva -e ž žarg. zdravljenje in nega pacienta

PRIM.: preventiva, profilaksa

K

kuratíven -vna -o nanašajoč se na kurativo:

~a kemoterapija, ~a medicina, ~o veterinarstvo

SIN.: curativus

kúre kúr ž mn. red talnih ptičev s čokatim telesom, majhno glavo in močnim, kratkim kljunom, v katerega se uvršča družina fazanov:

divje ~ poddružina ptičev iz družine fazanov, kamor sodijo jerebi, veliki divji petelin, ruševec

SIN.: Tetraoninae

SIN.: Galliformes

kúrjak -a m feces, ki ga izloči kura

SIN.: kokošji iztrebek, kurjek

kúrjek -a m kurjak

kúrji -a -e **1.** nanašajoč se na kure:

~a mrda, ~a škofija, žleza ~e mrde

2. v zvezah:

~e oko, ~a slepota

kurú -ja m kronična, progresivna smrtna bolezen pri človeku (pri domorodcih na Novi Gvineji, verjetno v zvezi s kanibalizmom in uživanjem možganov žrtev) s spongiformno encefalopatijo, ki jo povzročajo prioni

kután -a -o kožen:

~a reakcija, ~a sluznica, ~a tuberkulinska reakcija, ~a vena, ~i živec

kutikula -e ž **1.** kožica:

jajčna ~ tanka, prozorna membrana, ki obdaja beljak

2. poroženela vrhnja plast pri žuželkah, ki preprečuje izgubo vode

kutiméter -tra m naprava za merjenje kožne gube (uporablja se pri tuberkulinizaciji)

kúžen -žna -o ki vsebuje patogene mikroorganizme in lahko okuži: ~i granulom biotop ~ega agensa, ~i agens, ~a agranulocitoza mačk, ~i aviarni bronhitis, ~i aviarni serozitis, ~i aviarni sinovitis, ~a bolezen, ~i bolnik, ~i burzitis piščancev, ~a dispepsija, ~i enterohepatitis pri puranih, ~i epididimitis pri ovnih, ~i gastroenteritis prašičev, ~i hepatitis psov, ~i kašelj konj, ~i keratokonjunktivitis, ~a klica, ~a malokrvnost kopitarjev, ~i material, ~i mikroorganizem, ~i nahod kuncev, ~a nekroza trebušne slinavke postvri, ~a presušitev vimena, ~i sinuzitis puranov, ~a snov, ~i traheobronhitis psov, ~o žarišče, nekontagiozna ~a bolezen, nenalezljiva ~a bolezen, rezervoar ~ega agensa, vakcina proti ~emu aviarnemu bronhitisu, vakcina proti pasji kugi, ~emu hepatitisu psov in parainfluenzi psov, virus ~ega aviarnega bronhitisa, virus ~ega hepatitisa psov, virus ~e malokrvnosti kopitarjev, virus ~e nekroze trebušne slinavke postvri

SIN.: infekcijski, infekciozen, infectiosus

kužilo -a s snov, ki povzroča okužbo

SIN.: infekt

kužljiv -a -o ki lahko okuži

SIN.: infektiven

kužnina -e ž tkivo, izločki živali, ki ima kužno bolezen ali je sumljiva glede kužne bolezni, namenjeni za laboratorijsko preiskavo:

živa ~ kužnina, ki vsebuje žive mikroorganizme

SIN.: contagium vivum

SIN.: kužni material, kužna snov, contagium

kúžnost -i ž mera za zmožnost okužbe

SIN.: infektivnost

kvadrátast -a -o ki je po obliki podoben kvadratu:

~a ledvena mišica, ~a podplatna mišica, ~i reženj, ~a

stegenska mišica, ~a sukalka navznoter

SIN.: quadratus

kvadrigéminus -a m četverček

kvadriplegija -e ž tetraplegija

kvadripód -a m štirinožec

kvalitatíven -vna -o kakovosten: ~a analiza

~o dedovanje, ~o stradanje

kvantiméter -tra m naprava za merjenje količine žarkov (npr. rentgenskih)

PRIM.: dozimeter

kvantitatíven -vna -o količinski:

~o dedovanje, ~o stradanje

kvarnêrski -a -o v zvezi:

~ škamp

kvás -a m v zvezi:

pivski ~ stranski proizvod pri varjenju piva, ki vsebuje beljakovine, pivske kvasovke, vitamine (uporablja se kot zdravilo in dodatek krmi)

kvasílo -a s encim

kvasína -e ž encim

kvásovka -e ž enocelična glivica, ki se razmnožuje spolno in nespolno:

patogene ~e kvasovke, ki povzročajo bolezni (npr. *Candida albicans*), pivske ~e kvasovke iz različnih rodov, ki se uporabljajo pri varjenju piva (npr. *Saccharomyces cerevisiae*), vinske ~e kvasovke, ki spreminjajo mošt v vino, ker fermentirajo glukozo in fruktozo v etanol in ogljikov dioksid

kvásovke kvásovk ž mn. netaksonomska kategorija glivic iz debela zaprtotrošnic, mikroskopsko majhnih enoceličnih glivic, ki se razmnožujejo spolno z askosporami in nespolno z blastosporami

SIN.: Blastomycetes

kyphosis -is ž [kífózis] kifoza

L

L [èl] **1.** zn. (Lister) v zvezi:

oblika ~

2. okr. levcin

3. okr. levi

4. okr. (light) lahek (2):

veriga ~

I. a. [èl á] okr. lege artis

labfermènt -ènta m himozin

labialis -e [labijális] ustničen:

artéria ~ inférior, fácies ~, glándulae ~es óris

labirint -a m **1.** predel citoplazme:

bazalni ~ sistem gub celične membrane na bazi celice in citoplazemskih razdelkov med njimi, značilen za celice, vključene v aktivni transport ionov

SIN.: labyrinthus (1)

2. sistem medsebojno povezanih kanalčkov in votlinic v kosti:

etmoidni ~ sitkin labirint, **sitkin** ~ del sitke, ki ga sestavljajo sitkine celule **SIN.:** etmoidni labirint, sitkin blodnjak, labyrinthus ethmoidalis

SIN.: blodnjak, labyrinthus (2)

3. v zvezah:

koščeni ~ zunanji koščeni del notranjega ušesa, v katerega so vloženi membranski labirint, kohlea, predvorn notranjega ušesa in trije polkrožni kanali **SIN.:** koščeni blodnjak, labyrinthus osseus, **membranski** ~ vezivni, notranji del notranjega ušesa, ki ga sestavljata predvorni mešiček in polžev vod **SIN.:** labyrinthus membranaceus

SIN.: labyrinthus (3)

labirintopatija -e ž bolezen notranjega ušesa

labium -ii s [lábijum] ustnica (1):

músculus depréssor ~ii infériórís, músculus depréssor ~ii superiórís, músculus levátor ~ii superiórís

~ **inférius** spodnja ustnica, ~ **leporinum** zajčja ustnica, ~ **supérius** zgornja ustnica, ~ **vúlvae** sramna ustnica

labód -a m velik vodni ptič z zelo dolgim, gibčnim vratom iz rodu *Cygnus*:

~ **grbec** labod s črno grbo na korenu oranžno obarvanega kljuna, ki živi tudi v Sloveniji, najtežji in največji ptič, ki še lahko leti **SIN.:** *Cygnus olor*

laboratórij -a m prostor, opremljen za opravljanje preiskav, eksperimentalnega dela, za pripravo zdravil:

bakteriološki ~ laboratorij, v katerem se opravljajo preiskave glede na bakterije,

hematološki ~ laboratorij, v katerem se opravljajo preiskave krvi, **kemični** ~ laboratorij, v katerem se opravljajo kemične preiskave (npr. krmil),

klinični ~ laboratorij, v katerem se opravljajo preiskave krvi, urina, fecesa in drugih živalskih sekretov, ekskretov, **parazitološki** ~ laboratorij, v katerem se opravljajo preiskave na zunanje in notranje živalske zajedavce, **virolški** ~ laboratorij, v katerem se opravljajo preiskave na viruse

laboratórijski -a -o nanašajoč se na laboratorij:

~a diagnoza, ~ poskus, ~a preiskava

labrum -i s [lábrum] ustnica (2):

~ **articuláre** sklepna ustnica, ~ **glenoidále** sklepna ustnica plečnega sklepa

labyrinthus -i m [labiríntus] **1.** labirint (1)

2. labirint (2):

~ **ethmoidális** sitkin labirint

3. labirint (3):

~ **membranáceus** membranski labirint, ~ **ósseus** koščeni labirint

lac [lák] okr. laktoza

lac lactis s [lák] mleko (1):

sácccharum láctis

lacerácija -e ž raztrganina

laceratio -onis ž [lacerácijo -ónis] raztrganina

lacerátus -a -um [lacerátus] raztrgan:

vúlnus ~um

lacrima -ae ž [lákrima] solza (2)

lacrimalis -e [lakrimális] **1.** solzen:

apparátus ~, artéria ~, canaliculus ~, carúncula ~, glándula ~, lácus ~, nérvus ~, ós ~e, sáccus ~

2. solzničen:

sínus ~

lacrimatio -onis ž [lakrimácijo -ónis] solzenje

lactatio -onis ž [laktácijo -ónis] laktacija

lacticus -a -um [láktikus] mlečen:

ácídum ~um

lactifer in **lactíferus** -a -um [láktifer, laktíferus]

mlečen:

dúctus ~, sínus ~

Lactobacillus [laktobacílus] rod gramsko pozitivnih, nesporogenih, mikroaerofilnih ali anaerobnih, negibljivih paličastih bakterij, večina jih proizvaja mlečno kislino: ~ **acidóphilus** laktobacil v mleku in prebavilih sesnih živali (uporablja se kot probiotik in pri pripravi mlečnih napitkov)

lactocele -es ž [laktocéle] mlečna cista

lacuna -ae ž [lakúna] **1.** votlinica:

~ **óssea** kostna lakuna

2. prepust:

~ **musculórum** mišični prepust, ~ **vasórum** žilni prepust

lacus -us m [lákus] jezerce:

~ **lacrimális** solzno jezerce

laesio -onis ž [lézijo -ónis] lezija

laesus -a -um [lézus] poškodovan, prizadet:
fúnció ~a

lagéna -e ž steklenička, v kateri se izdajajo zdravila

lagoftálmus -a m stanje, pri katerem veke ne morejo popolnoma pokriti zrknel
SIN.: zajčje oko, lagophthalmus

lagomórf -a m pripadnik reda *Lagomorpha* (npr. zajec, kunec, žvižgač)

Lagomorpha [lagomórfa] red sesalcev, v katerem so rodovi zajcev, kuncev in žvižgačev

lagophthalmus -i m [lagoftálmus] lagoftalmus

Lagopus [lágopus] rod iz poddružine divjih kur:
~ *múta* snežni jereb

Lagovirus [lágovírus] rod virusov iz družine Caliciviridae, v katerem je virus hemoragične boleznj kunccev in zajcev

lagúna -e ž praviloma na nepropustnem območju ali z nepropustnim dnom zgrajena zbiralna jama za gnojevko

láhek -hka -o **1.** ki ne povzroča večjih težav, zapletov: ~a bolezen

~i porod, ~a telesna poškodba

2. ki ima razmeroma majhno atomsko ali molekulsko maso:

~i meromiozin, ~a miozinska veriga, ~a veriga

imunoglobulina

OKR.: L (4)

3. v zvezi:

pasma ~ih konj

láičen -čna -o nanašajoč se na laika:
~a prva pomoč

SIN.: nestrokoven

láik -a m kdor se ukvarja s stroko, pa nima ustrezne izobrazbe

lájanje -a s oglašanje psa, lisjaka, srnjaka
SIN.: lajež

lájati -am nedov. oglašati se s ponavljajočimi se kratkimi, odsekanimi glasovi: pes, lisjak, srnjak laja

lájež -a m lajanje

lákmus -a m modro organsko barvilo iz lišajev, ki v kisli raztopini spremeni barvo v rdečo (uporablja se kot indikator pH, navadno nanesen na papirne lističe)

lákmusov -a -o nanašajoč se na lakmus:
~o mleko, ~ papir, ~a tinktura

lákota -e ž **1.** občutek potrebe po hrani zaradi relativne hipoglikemije in praznosti želodca
2. pomanjkanje hrane

lákotnica -e ž vbočeno mesto na steni trebuha med zadnjim rebrom in kolkom
SIN.: fossa paralumbalis

lakrimácija -e ž solzenje

lakrimálen -lna -o **1.** solzen:

~i aparat, ~a karunkula, ~a kost, ~a žleza

2. solzničen:

~a arterija, ~i živec

láksans -a m odvajalo

laksatív -a m odvajalo

laksatívén -vna -o odvajalen: ~o sredstvo

laktacidemija -e ž mlečna kislina v krvi (npr. pri bolezenski presnovi ogljikovih hidratov)

laktacidóza -e ž acidoza zaradi čezmernega kopičenja mlečne kisline v telesu

laktacidurija -e ž izločanje mlečne kisline z urinom

laktácija -e ž **1.** nastajanje in izločanje mleka v mlečni žlezi

SIN.: lactatio

2. obdobje samice, v katerem doji mladiče ali jo je mogoče molsti

SIN.: laktacijska doba, lactatio

laktacijski -a -o nanašajoč se na laktacijo:
~a doba, ~a tetanija

laktalbumín -a m albumin, ki nastaja v mlečni žlezi, podobno kakor kazein in laktoglobulin

β -laktám -a m [béta-] betalaktam

β -laktamáza -e ž [béta-] betalaktamaza

β -laktámški -a -o [béta-] betalaktamski

laktanín -a m bakteriostatična snov v mleku

laktát -a m anion ali sol mlečne kisline

laktát-dehidrogenáza -e ž dehidrogenaza, ki katalizira reverzibilno pretvorbo piruvične kisline v mlečno kislino
OKR.: LDH

laktáza -e ž zastar. galaktozidaza

laktglobulín -a m laktoglobulin

laktiféren -rna -o ki vsebuje mleko:
~i sinus

laktifúg -a m snov, ki deluje na zmanjševanje ali prenehanje izločanja mleka

laktivóren -rna -o ki živi od mleka: ~a faza sesnega mladiča

láктоaglutinacijski -a -o v zvezi:
~ test

laktobacil -a m bakterija iz rodu *Lactobacillus*

laktobaktêrija -e ž mlečnokislinska bakterija

laktodenziméter -tra m naprava za ugotavljanje relativne gostote mleka

laktoferín -a m beljakovina v mleku, solzah, žolču, ki deluje bakteriostatično in preprečuje tvorbo bakterijskih kolonij

laktoflavin -a m vitamin B₂

laktogén -a m **1.** vsaka snov, ki spodbuja laktacijo
2. prolaktin (1)

laktogén -a -o ki spodbuja laktacijo:
kompleks ~ih hormonov, ~i hormon

laktogenéza -e ž nastajanje mleka v mlečni žlezi

laktoglobulin -a m globulin, ki nastaja v mlečni žlezi, podobno kakor kazein in laktalbumin
SIN.: laktglobulin

laktokéla -e ž mlečna cista

laktokrít -a m naprava za merjenje maščobe v mleku
PRIM.: laktoskop

laktón -a m ciklični ester hidroksikislina, ki nastane z odcepitevijo vode iz hidroksilne in karboksilne skupine v molekuli

laktónski -a -o nanašajoč se na lakton:
~ obroč

láktoperoksidáza -e ž encim v mleku, ki inhibira razmnoževanje bakterij (npr. v vimenu, slini)

laktoréja -e ž galaktoreja

laktoskóp -a m naprava za ugotavljanje maščobe v mleku na podlagi prosojnosti mleka
PRIM.: laktokrit

láktoterápja -e ž zdravljenje z mlečno dieto

laktotrópen -pna -o ki deluje na mlečno žlezo:
~a celica, ~i hormon
SIN.: mamotropen

laktóza -e ž disaharid v mleku, sestavljen iz molekule glukoze in galaktoze
SIN.: mlečni sladkor, saccharum lactis
OKR.: lac

laktozid -a ž glikozid, ki vsebuje laktozo

laktóžno prisl. v zvezah:
~ negativna bakterija, ~ pozitivna bakterija

laktozurija -e ž izločanje laktoze z urinom

lakúna -e ž **1.** votlinica:
kostna ~ votlinica v kostnini, v kateri je osteocit
SIN.: lacuna ossea
2. prepust:
mišična ~ mišični prepust, **žilna** ~ žilni prepust

Lama [láma] lame:
~ (**guanicoé**) **gláma** lama, ~ (**guanicoé**) **pácos** alpaka, ~ **huanáachus** gvanako, ~ **vicúgna** vikunja

láma -e ž udomačeni gvanako, ki ga v Južni Ameriki gojijo predvsem kot tovarno žival
SIN.: Lama (**guanicoe**) glama

Lamarck, Jean Baptiste Antoine Monet de [lamárk žán baptíst pjêr antoán moné de] (1744–1829) francoski naravoslovec, predhodnik Darwina

lamarkizem -zma m zmotni nauk o razvoju novih živalskih in rastlinskih vrst zaradi dedovanja

individualno pridobljenih lastnosti, ki ga je zagovarjal Lamarck

lámbda -e ž enajsta črka grške abecede:
veriga ~

Lamblija [lámblija] zastar. *Giardia*

lambliosis -is ž [lamblíjózis] zastar. giardioza

lamblíóza -e ž zastar. giardioza

láme lám ž mn. rod žuljevinarjev brez grbe iz družine kamel, ki živijo v Južnih Kordiljerih (npr. lama, gvanako, alpaka, vikunja)
SIN.: Lama

laméla -e ž tanka ploščica, plast:
kostna ~ lamela v osteonu scelnega kostnega tkiva in v trabekulah spongioznega kostnega tkiva

lameláren -rma -o ki je iz lamel:
~a kostnina

Lamellibranchiata [lamélibranhijáta] školjke

Lamiaceae [lamiáceje] ustnaticice

lámina -e ž tanka plast iz tkiva, celic ali njihovih delov:

bazalna ~ zunanja plast bazalne membrane iz proteoglikanov, kolagena in ogljikovih hidratov
SIN.: lamina basalis
SIN.: list (1), lamina (lat.)
PRIM.: sklad

lamina -ae ž [lámina] lamina:

~ **basális** bazalna lamina, ~ **cribrósa óssis** **ethmoidális** lamina sitke, ~ **epitheliális** epitelij na površju sluznice, ~ **muscularis mucosae** plast gladkih mišičnih celic v sluznici prebavil, ~ **parietális túnicae vaginalis** periorhij, ~ **própria** proprija, ~ **viscerális túnicae vaginalis** epiorhij

lamináren -rma -o nanašajoč se na ureditev v plasteh:
~a kortikalna nekroza
SIN.: laminaris

laminaris -e [lamináris] laminaren:
necrosis ~ corticális

laminiran -a -o ki je zgrajen v plasteh:
~i trombus

laminitis -a m vnetje lamel v steni kopita (s posledičnim šepanjem)

lamziekte (niz.) [lámcikte] oblika botulizma pri govedu v južni Afriki

lán -ú m **1.** v zvezi:

navadni ~ enoletna kulturna rastlina z modrimi cvetovi, ki se goji zaradi vlaken in semena **SIN.:** *Linum usitatissimum*
2. seme te rastline

lána -ae ž [lána] volna:
ádeps ~ae, cêra ~ae

lancéta -e ž suličast dvorezen nožiček, ki se uporablja v kirurgiji

landrace (angl.) [lándrejs] v zvezi:
 pasma ~

Landry, Jean-Baptiste Octave [landrí žán baptíst oktáv] (1826–1865) francoski zdravnik

Landryjev -a -o [landríjev] v zvezi:
 ~a paraliza

lanén -a -o nanašajoč se na lan: ~a sluz
 ~a kislina

laneus -a -um [láneus] volnast, puhast:
 pili ~ei

Langerhans, Paul [lángerhans pául] (1847–1888) nemški anatom in patolog

Langerhansov -a -o [lángerhansov] v zvezah:
 ~a celica, ~i otočki

Langhans, Theodor [lánghans téodor] (1839–1915) nemški patolog

Langhansov -a -o [lánghansov] v zvezi:
 ~a celica velikanka

lanolín -a m maščoba iz ovčje volne, ki je podlaga za razna mazila in mila
 SIN.: adeps lanae, cera lanae, lanolinum

lanolinum -i s [lanolínium] lanolin

lanosteról -a m steroid, predstopnja v sintezi holesterola

lanščák -a m mladič nekaterih vrst divjadi (npr. srnjakov, jelenov, divjega prašiča) v drugem letu starosti

lanúgo -a s zelo tanka dlaka na koži plodu v maternici
 SIN.: puh (2)

laparokéla -e ž trebušna kila

laparoskop -a m endoskop, ki omogoča opazovanje trebušnih organov

laparoskopija -e ž pregled trebušnih organov in trebušne votline z laparoskopom
 PRIM.: abdominoskopija, peritoneoskopija, ventroskopija

laparoskopski -a -o nanašajoč se na laparoskopijo: ~ izvid, ~ pregled

laparotomia -ae ž [laparotómija] laparotomija

laparotomija -e ž kirurški vrez v trebušno votlino
 SIN.: celiotomija, laparotomia

laparotomijski -a -o nanašajoč se na laparotomijo:
 ~a rana

lapinizíran -a -o oslabljen s serijsko pasažo mikroorganizmov preko kuncev:
 ~a vakcina, ~i virus
 PRIM.: aviariziran, kapriniziran

lapis -idis m [lápís] kamen (2):
 ~ infernális peklenski kamen

laringeálen -lna -o grln:
 kranialna ~a arterija, ~i hropec, ~i stridor, ~a votlina, ~o zrcalce

laringektomija -e ž kirurška odstranitev grla
 SIN.: laryngectomy

laringitis -a m vnetje sluznice grla
 SIN.: laryngitis

laringízem -zma m bolezensko stanje z laringospazmi

laringocentéza -e ž kirurška punkcija grla

láringodilatácija -e ž razširitev svetline grla z instrumentom (zaradi boljše preglednosti ali zaradi bolezenskega procesa)

láringofaringítis -a m vnetje sluznice grla in žrela

laringofárinks -a m grlni del žrela

laringofisúra -e ž tirotomija (2)

laringokéla -e ž **1.** nenormalno, vrečasto izbočenje mehkega dela grla
2. prirojena anomalija zračnega mehurja, povezana s svetlino grla (pri kopitarjih)
 SIN.: laryngocele

laringologija -e ž veja medicine, veterine, ki obravnava bolezní grla

laringopatija -e ž vsaka bolezen grla neznanega vzroka

laringopiokéla -e ž laringokela, napolnjena z gnojnim eksudatom

laringoragija -e ž krvavitev iz grla

laringoréja -e ž obilno izločanje sluzi iz grla

laringoskop -a m optični instrument za neposredni pregled notranjosti grla

laringoskopija -e ž pregled, ogledovanje notranjosti grla z laringoskopom

laringospázem -zma m krč glasila

laringostenóza -e ž zoženje grla

laringotomija -e ž kirurški vrez v grlo
 SIN.: laryngotomy

láringotraheítis -a m vnetje sluznice grla in sapnika:
 virus infektivnega ~a perutnine
 infektivni ~ perutnine zelo nalezljiva bolezen perutnine s fibrinoznim vnetjem grla in sapnika, ki jo povzroča virus infektivnega laringotraheitisa perutnine
 SIN.: laryngotracheitis

láringotraheobronhítis -a m vnetje sluznice grla, sapnika in sapnic

láringovestibulítis -a m vnetje sluznice preddvora grla

lárinks -a m grlo

lárva -e ž ličinka

larva -ae ž [lárva] ličinka:
 ~ migrans potujoča ličinka

larválen -lna -o ki je v stanju ličinke:
 ~i stadij

larvicíd -a m sredstvo za uničevanje ličink (npr. mušjih)

laryngealis -e [laringeális] grln:
stridor ~

laryngectomia -ae ž [laringektómija]
laringektomija

laryngeus -a -um [laringeus] grln:
artéria ~a craniális, nērvus ~ craniális, nērvus ~ recurrens,
párs ~a pharyngis, régio ~a

laryngitis -idis ž [laringitis] laringitis

laryngocele -es ž [laringocéle] laringokela (2)

laryngopharynx -gis m [laringofárinks -íngis]
grlni del žrela

laryngospasmus -i m [laringospázmus] krč glasila

laryngotomia -ae ž [laringotómija] laringotomija

laryngotracheitis -is m [laringotraheítis]
laringotraheitis

larynx -gis m [lárinks -íngis] grlo:
áditus ~gis, cávum ~gis, hemiplégia ~gis, ventriculus ~gis,
vestibulum ~gis

láser -ja m naprava, ki oddaja vzporeden žarek koherentne svetlobe in se uporablja v kirurgiji (npr. za odstranjevanje spremenjenega tkiva)

láserski -a -o nanašajoč se na laser:
~a terapija, ~ žarek

lásnica -e ž **1.** kapilara (2):
mezgovna ~ limfna kapilara
2. *Trichinella spiralis*

lásten -tna -o nanašajoč se na strukturo ali funkcijo, značilno za kak organ ali del telesa:
~e dlanske prstne arterije, ~e hrbtiščne prstne arterije, ~i prstni žilci, ~e stopalne prstne arterije
SIN.: proprius

lastnóst -i ž v zvezah:
histokemična ~ lastnost tkiva glede na njegovo kemično zgradbo, **organoleptična** ~ lastnost, ugotovljiva z vidom, okusom, vonjem, tipom in sluhom, **unilokusna genska** ~ dedna lastnost, ki jo nadzorujejo geni v enem samem lokusu (npr. pri Mendlovih zakonih dedovanja)

láški -a -o v zvezi:
~a detelja

láteksov -a -o v zvezi:
~ aglutinacijski test

laténca -e ž obdobje, doba nedejavnosti, prikritosti
SIN.: latentna doba

laténten -tna -o **1.** nanašajoč se na latenco:
~a doba

2. neaktiven, mirujoč, prikrit:
~a alergija, ~i ikterus, ~a infekcija, ~i mastitis, ~a metastaza, ~a okužba, ~i virus

laterálen -lna -o **1.** stranski (1):
~i lemniskus, ~i možganski ventrikel, ~i očesni kot

2. stranski (2):
~a projekcija

lateralis -e [laterális] stranski (1):
ángulus oculi ~, artéria circumfléxa fémoris ~, artéria ~ nási, artéria plantáris ~, artéria thorácica ~, funiculus ~, lemniscus ~, ligamētum collaterále tarsi ~e et mediále bréve, ligamētum collaterále tarsi ~e et mediále lóngum, ligamētum fémoropatelláre ~e et mediále, ligamētum ~e, ligamētum tibiále caudále menisci ~ et mediális, ligamētum tibiále craniále menisci ~ et mediális, ligamētum vesicae ~e, músculus extēnsor dígitórum ~, músculus vastus ~, véna saphéna ~, ventriculus ~

lateralizácija -e ž **1.** usmerjenost procesa, pojava na eno stran telesa: ~ bolezenskih znakov
2. prevladujoča uporaba organov na eni strani

láterodeviácija -e ž odmik kakega organa (npr. vranice, siriščnika, želodca) vstran

láterofleksija -e ž nagibanje ali upognjenost organa ali dela telesa (npr. glave, siriščnika) od običajne lege
SIN.: lateroflexio

lateroflexio -onis ž [laterofléksijo -ónis]
laterofleksija

laterognathia -ae ž [laterognátija] laterognatija

laterognatija -e ž vstran zasukana zgornja ali spodnja čeljust
SIN.: laterognathia

láterolaterálen -lna -o nanašajoč se na stik dveh stranskih površin cevastega organa: ~a anastomoza

lateropulsio -onis ž [lateropúlzijo -ónis]
lateropulzija

láteropulzija -e ž zanašanje vstran pri hoji
SIN.: lateropulsio

lateroversio -onis ž [laterovérzijo -ónis]
lateroverzija

laterovérzija -e ž obrat organa ali dela organa vstran
SIN.: lateroversio

latissimus -a -um [latísimus] najširši:
músculus ~ dórsi

látovka -e ž v zvezi:
travniška ~ trava iz rodu *Poa*, zelo dobra krmna rastlina
SIN.: *Poa pratensis*

latus -a -um [látus] širok:
fáscia ~a, ligamētum sakrotuberále ~um, ligamētum ~um úteri, músculus ténsor fásciae ~ae

latus -eris s [látus] **1.** stranska stran telesa, organa
2. bok

laváža -e ž **1.** izpiranje (1):
~ vampa izpiranje vampa, ~ želodca izpiranje želodca, **trebušna** ~ izpiranje trebušne votline (npr. po perforaciji želodca, črevesja ali pri peritonitisu)

2. uporaba vode ali zdravilnih tekočin za ovlažitev površja telesnih votlin zaradi preprečevanja izsušitve pri kirurških posegih

lavinec -nca m lavinski pes

lavinski -a -o v zvezi:
~ pes

Lawsonia intracellularis [lavsónia intraceluláris] obvezno znotrajcelično gramsko negativna ukrivljena paličasta bakterija, ki povzroča proliferacijsko hemoragično enteropatijo pri prašičih

lážen -žna -o nepravilno, neresničen:
~a břejost, ~a cista, ~o gonjenje, ~a hematurija, ~a kolika, ~e kože, ~i mediator, ~a membrana, ~i micelij, ~i sklepi, virus ~ih koz
SIN.: falsus, spurius

lážno prisl. v zvezah:
~ negativna aglutinacija, ~ negativni izvid, ~ pozitivna aglutinacija, ~ pozitivni izvid

LD [eldé] krat. (letalna doza) smrtna doza

LD₅₀ [eldé pétdeset] krat. (letalna doza 50) srednja letalna doza

LDH [eldehá] okr. laktat-dehidrogenaza

LE [elé] krat. (lupus erythematosus) eritemski lupus

lebdenína -e ž delci, ki plavajo ali so na površini suspenzije, raztopine, vode
PRIM.: plavina, sediment, supernatant

lecitin -a m fosfolipid v živalskih tkivih, predvsem v živcih, jetrih, možganih, jajčnem rumenjaku
SIN.: fosfatidilholin

lecitináza -e ž fosfolipaza, ki katalizira razgradnjo lecitina

léča -e ž **1.** prozorno telo, pri katerem imata ena stran ali obe strani konkavno ali konveksno površino, ki povzroči divergenco ali konvergenco svetlobe:
akomodacija očesne ~e, ektopija očesne ~e, kapsula očesne ~e, luksacija očesne ~e, motnjava očesne ~e, prilagoditev očesne ~e, subluksacija očesne ~e, zmik očesne ~e
konkavna ~ razpršilna leča, **konveksna** ~ zbiralna leča, **očesna** ~ del zrkla med šarenico in zrklovino, ki zbira svetlobo na mrežnici tako, da so slike predmetov zaostrene **SIN.:** lens, **optična** ~ različno oblikovan kos stekla ali druge prozorne snovi, narejen tako, da zbira svetlobne žarke v določeno smer (zbiralna leča primika svetlobo, razpršilna leča pa jo oddaljuje), **priočesna** ~ okular, **razpršilna** ~ vbočena leča, ki razpršuje snop vzporedne svetlobe **SIN.:** konkavna leča, **zbiralna** ~ leča, ki zbira snop vzporednih žarkov v gorišču **SIN.:** konveksna leča

2. v zvezi:

navadna ~ rastlina iz družine metuljnic z užitnim semenom **SIN.:** *Lens culinaris*

léčast -a -o ki je podoben leči:

~o jedro
SIN.: lentiformis

léčen -čna -o nanašajoč se na očesno lečo:
~a ovojnica, ~a vlakna

léd -ú m voda v trdnem agregatnem stanju:
suhi ~ ogljikov dioksid v trdnem agregatnem stanju, s temperaturo okrog -79 °C

ledén -a -o nanašajoč se na led:
~i klistir, ~a kopel, ~i obkladek
SIN.: glacialis

ledišče -a s temperatura, pri kateri ob določenem tlaku prehaja voda iz trdnega agregatnega stanja v tekoče agregatno stanje in obratno (ob normalnem atmosferskem tlaku je to 0 °C)

lédje -a s nav. mn. področje med prvim ledvenim vretencem in križnico
SIN.: lumbalna regija, lumbus, regio lumbalis

lédven -a -o nanašajoč se na ledja:
kvadratasta ~a mišica, ~e arterije, ~a debla, ~i pleksus, ~a spondilozna, ~a vretenca, ~i žvci, manjša ~a mišica, večja ~a mišica
SIN.: lumbalen, lumbalis

lédveno-križen -žna -o nanašajoč se na ledja in križ:
~o deblo, ~a intumescenca, ~i pleksus
SIN.: lumbosacralis

ledvíca -e ž parni organ v trebušni votlini s številnimi funkcijami, od katerih je najvažnejša izločanje urina: dekapulacija ~e ektopija ~e, hipoplazija ~e, ptoza ~e, sindrom zamaščenosti jeter in ledvic pri piščancih, tuberkuloza ledvic, vodenica ledvic
anurična ~ ledvica, ki je prenehala izločati urin, **cistična** ~ navadno prirojena sprememba ledvic z različno velikimi cistami **SIN.:** ren cysticus, **distopična** ~ ledvica, ki ne leži na svojem normalnem mestu, **gibljiva** ~ ledvica, ki zaradi dolgega oporka spreminja položaj **SIN.:** mobilna ledvica, potujoča ledvica, ren mobilis, **mobilna** ~ gibljiva ledvica, **nefritična** ~ ledvica z nefritisom, **potujoča** ~ gibljiva ledvica, **povešena** ~ nefroptoza **SIN.:** obist, ren

ledvičen -čna -o nanašajoč se na ledvico:
avtoregulacija ~ega pretoka, kronična ~a insuficienca, ~a anurija, ~a cevka, ~i cilinder, ~a čaša, ~a fistula, ~i glomerul, ~a glukozurija, ~i hilus, ~a hipertenzija, ~a incizija, ~i infarkt, ~a insuficienca, ~i kamen, ~i klobčič, ~a kolika, ~i konvolut, ~a krvomocnost, ~a lina, ~i meh, ~a papila, ~i pesek, ~a piramida, ~i reženji, ~i segment, ~i sinus, ~a skorja, ~a sredica, ~o telesce, ~a vena, medreženjske ~e vene
SIN.: renalen, renalis

ledvička -e ž posoda ledvičaste oblike, ki se uporablja npr. pri negi bolnika

Leeuwenhoek, Antony van [lévenhuk ántoni ván] (1632–1723) nizozemski naravoslovec, ki je prvi sestavil preprost mikroskop

léga -e ž 1. v zvezah:

bočna ~ lega, pri kateri leži žival na boku, ~ **plodu** odnos podolžne osi plodu glede na podolžno os maternice, **prečna** ~ lega plodu v maternici, pri kateri je podolžna os plodu pravokotna na podolžno os maternice
2. ležeči položaj pri mirovanju živali
SIN.: dekubitus (2)

lege artis [lége ártis] strokovno pravilno: ~ ~ opravljena operacija
OKR.: l. a.

Legg, Arthur Thornton [lég ártur tórnton] (1874–1939) kirurg v ZDA

Legg-Calvé-Perthesov -a -o [lég kalvé pértesov] v zvezi:
~a bolezen

lèghórn --- v zvezi:
pasma ~

lèghórnka -e ž kokoš pasme leghorn
SIN.: bela jajčarica

léglo -a s 1. kotišče (2): ~ boleznii
2. organ, s katerim ležejo žuželke jajčeca
3. gnezdo (2): ~ pujskov

legumín -a m beljakovina v stročnicah

léha -e ž omejena ploščata bolezenska sprememba na koži, sluznici ali v tkivu:
ateromska ~ aterom (2), **siderozna** ~ okrogle rumene vzvišine pod vranično kapsulo pri starih psih **SIN.:** siderozni plak
SIN.: plak (3)

leioderμία -ae ž [lejodérmija] leioderμία

leioderμία -e ž nenormalna gladkost in nenormalen blesk kože
SIN.: leioderμία

léiomióm -a m benigna novotvorba iz gladkih mišičnih vlaken (najpogosteje v maternici, tudi v sečniku, požiralniku)
SIN.: leiomyoma
PRIM.: miom, rabdomiom

léiomiósarkóm -a m maligna novotvorba iz gladkih mišičnih vlaken
SIN.: leiomyosarcoma

leiomyoma -atis s [léjomijóma] leiomiom

leiomyosarcoma -atis s [léjomijosarkóma] leiomiosarkom

Leishman, William Boog [lišmen víljem búg] (1865–1926) britanski kirurg in mikrobiolog

Leishmania [lišménija] rod bičkarjev iz družine Trypanosomatidae, zajedavcev človeka in živali (prenašajo jih žuželke):
~ **dónovani** leishmanija, ki povzroča visceralno leishmaniozo pri človeku in psu, ~ **tropica** leishmanija, ki povzroča kožno leishmaniozo pri človeku in psu

leishmanija -e ž [lišménija] bičkar iz rodu *Leishmania*

leishmaniosis -is ž [lišmenijózis] leishmanioza

leishmanióza -e ž [lišmenijóza] bolezen, ki jo povzročajo leishmanije:
kožna ~ leishmanioza s kožnimi razjedami, vozlički, zlasti na obrazu in okončinah (povzroča jo *Leishmania tropica*), **visceralna** ~ kužna bolezen pri psih, ki jo povzroča pražival *Leishmania donovani* (prenaša se tudi na človeka) **SIN.:** kala-azar
SIN.: leishmaniosis

lekárna -e ž zdravstvena ustanova, ki hrani, pripravlja in prodaja zdravila:
hišna ~ farmakoteka
SIN.: apoteka

lektín -a m beljakovina, pridobljena z ekstrakcijo iz rastlin in nekaterih živali (mehkužcev, rib), ki se in vitro veže na glikoproteine celične površine in povzroča aglutinacijo, precipitacijo ali druge pojave, podobne učinkom specifičnega protitelesa

lémežnica -e ž lobanjska kost, koščeni, zadnji del nosnega pretina
SIN.: ralo, vomer (1), vomer (lat.)

lemniscus -i [lemniskus] lemniskus:
~ **laterális** lateralni lemniskus, ~ **mediális** medialni lemniskus

lemnískus -a m sveženj aksonov v obliki traku v centralnem živčevju:
lateralni ~ lemniskus, ki poteka skozi možgansko deblo in pripada slušni progii
SIN.: lemniscus lateralis, **medialni** ~ lemniskus, ki povezuje jedra v podaljšani hrbtenjači z jedri v talamusu **SIN.:** lemniscus medialis
SIN.: lemniscus

lén -a -o v zvezi:
~o mleko

lens -tis ž [léns] očesna leča:
ectópia ~tis, luxátio ~tis, subluxátio ~tis

Lens [léns] enoletnica iz družine metuljnic:
~ **culináris** navadna leča

lentiformis -e [lentifórmis] lečast:
núcleus ~

Lentivirus [léntivírus] rod virusov iz družine Retroviridae, v katerega se uvrščajo virus kužne malokrvnosti kopitarjev, virus enzooske goveje levkoze, virus boleznii maedi-visna, virus infektivnega artritisa in encefalitisa koz, virus sindroma opičje pridobljene imunne pomanjkljivosti

lentivirus -a m virus iz rodu *Lentivirus*

lensus -a -um [léntus] počasen:
endocarditis ~a, púlsus ~, sépsis ~a

leopárd -a m zver iz skupine velikih mačk s črno

pikastim ali lisastim kožuhom, ki živi v Afriki, južni in vzhodni Aziji:

snežni ~ leopard visokogorij Srednje Azije **sin.:**

Uncia uncia

SIN.: panter, *Panthera pardus*

LEP [lép] krat. (low egg passage) manjše število pasaž mikroorganizma preko kokošjih (račjih) zarodkov za zmanjšanje virulence pri pripravi vakuine:

vakcina ~

PRIM.: HEP

lépek -pka m gluten

Lepomis gibbosus [lepómis gibbózus] sončni ostriž

lepoóčnica -e ž enocelična fotosintezna alga z enim bičkom, ki živi predvsem v sladkih vodah (je indikator onesaženosti stoječih vod)

SIN.: *Euglena viridis*

leporinus -a -um [leporínus] zajci:

lábium ~um

léporipoksvírus -a m virus iz rodu

Leporipoxvirus

Leporipoxvirus [léporipoksvírus] rod virusov iz poddružine Chordopoxvirinae, v katerem je virus Shopovega fibroma in virus miksomatoze kuncev

lépra -e ž kronična nalezljiva kužna bolezen z granulomatoznimi spremembami v koži, na sluznicah in perifernem živčevju:

mačja ~ lepra pri mačkah, ki jo verjetno povzroča bakterija *Mycobacterium*

lepraemurium

leptín -a m polipeptidni hormon, ki ga izločajo lipociti, deluje po vezavi na receptorje v hipotalamusu, njegova fiziološka funkcija je zaviranje privzema hrane in zvečanje energijske porabe

leptocéfalus -a m ozkoglavec

leptocit -a m sploščen eritrocit, ki je zaradi take oblike videti hipokromen

leptocitóza -e ž prisotnost leptocitov v krvi

leptomeninga -e ž mehka možganska opna in možganska pajčevnica, združeni v enotno funkcionalno opno centralnega živčevja

SIN.: leptomeninx

leptomeningitis -a m vnetje leptomeninge

SIN.: leptomeningitis (lat.)

leptomeningitis -idus ž [leptomeningitis]

leptomeningitis

leptomeninx -ingis ž [leptoméninks -ingis]

leptomeninga

Leptomonas [leptomónas] rod bičkarjev iz družine Trypanosomatidae, ki živijo in zajedajo pri človeku in živalih v tropskih in subtropskih krajih

leptomónas -a m bičkar iz rodu *Leptomonas*

Leptospira [leptospíra] rod svedrastih bakterij iz družine Leptospiraceae, katere posamezni serovari so patogeni za živali in človeka in povzročajo leptospirozo:

~ **bifléxa** leptospira s številnimi serovari, ki praviloma niso patogeni za živali in človeka,

~ **intêrogans** leptospira s številnimi serovari, ki povzročajo leptospirozo, ~ **intêrogans** serovar **canicola** leptospira, ki povzroča leptospirozo psov (človek se okuži pri stiku z bolnim psom, brez posredovanja podgan), ~ **intêrogans** serovar **pomóna** leptospira, ugotovljena predvsem pri prašičih, patogena tudi za človeka

leptospíra -e ž svedrasta bakterija iz rodu *Leptospira*

Leptospiraceae [leptospiráceje] družina aerobnih, gramsko negativnih svedrastih bakterij z rodом *Leptospira*

leptospiremija -e ž pojav leptospir v krvi (pri leptospirozi)

leptospirosis -is ž [leptospirózis] leptospiroza

leptospiroza -e ž kužna bolezen živali in človeka, ki se kaže z zvriganjem, ikterusom, vnetjem ledvic, leptospirurijo, leptospiremijo in jo povzročajo različni serovari vrste *Leptospira interrogans*:

trivalentna vakcina proti parvovirozi in ~i psov

kronična ~ leptospiroza, ki dolgo traja, navadno brez kliničnih znakov, ~ **psov** leptospiroza pri psih, ki jo povzroča bakterija *Leptospira interrogans* serovar **canicola**, pogosto z ikterusom in akutnim nefritisom, tudi s poginom

SIN.: leptospirosis

leptospiururija -e ž izločanje leptospir z urinom (pri leptospirozi)

Lepus [lépus] zajci:

~ **europaéus** poljski zajec, ~ **tímidus** planinski zajec

lésen -sna -o v zvezah:

~i alkohol, ~i sladkor

lesén -a -o trd, tog:

~i jezik

letálen -lna -o **1.** smrten (2):

~i akrodermatitis, ~a doza, ~i faktor, ~i gen, ~a mutacija, mediana ~a doza, minimalna ~a doza, najmanjša ~a doza, recesivni ~i faktor, srednja ~a doza, standardna ~a doza

2. nanašajoč se na letenje:

~a peresa

letalís -e [letális] **1.** smrten (1):

éxitus ~, prognósis ~

2. smrten (2):

dósis ~

letálnost -i ž smrtnost

letárgičen -čna -o nanašajoč se na letargijo:

~o spanje

letargija -e ž bolezenska zaspanost, pri kateri je mogoče bolno žival zbuditi le začasno
SIN.: lethargia

lethargia -ae ž [letárgija] letargija

léto -a s v zvezi:

lovsko ~ leto, ki traja od 1. aprila do 31. marca

Leu [leú] okr. (Leucine) levcin

leucaemia in **leukaemia** -ae ž [levkémija]

levkemija:

~ **aleucaémica** alevkemična levkemija,

~ **lymphática** limfatična levkemija, ~ **myelóica**

mieloična levkemija

Leucaspius [levkáspijus] rod sladkovodnih rib iz družine krapovcev:

~ **delineátus** belica (2)

leucoma -atis s [levkóma] levkom

leucomyelitis in **leukomyelitis** -idis ž [levkomijelitis] levkomielitis

leuconychia in **leukonychia** -ae ž [levkonihija] levkonihija

leucosis in **leukosis** -is ž [levkózis] levkoza:

~ **lymphática** limfatična levkoza, ~ **myelóica**

mieloblastoza

leucotrichia in **leukotrichia** -ae ž [levkotríhija] levkotrihija

leukoderma -atis s [levkodêrma] levkodermija

leukodermia -ae ž [levkodêrmija] levkodermija

leukopenia -ae ž [levkopénija] levkopenija

lèv **lèva** m zver iz skupine velikih mačk z rumenorjavim kožuhom (samec ima veliko glavo s košato grivo, samica je brez grive in je manjša), ki živi v Afriki in jugovzhodni Aziji
SIN.: *Panthera leo*

Levaditi, Constantin [levadíti kónstantin] (1874–1928) romunski bakteriolog v Parizu: impregnacija po ~ju

levamizól -a m snov, ki deluje sekundarno na zmanjšanje imunskega odziva s stimulacijo limfocitov T in fagocitozo

levator -oris m [levátor -óris] v zvezah: *músculus* ~, *músculi* ~*óres costárum*, *músculus* ~ *lábii superiórís*, *músculus* ~ *násolabiális*, *músculus* ~ *pálpebrae supèrioris*

levcín -a m bistvena aminokislina, nujna za rast mladega organizma
OKR.: L (2), Leu

lévi -a -o v zvezah: ~ atrij, ~o atrioventrikularno ustje, ~a atrioventrikularna zaklopka, ~a gastrična arterija, ~a gastrična vena, ~a gastroepiploična arterija, ~a gastroepiploična vena, ~ jetrni reženi, ~ jetrni vod, ~a kolonova arterija, ~a koronarna

arterija, ~a pljučna arterija, ~o pljučno krilo, ~a pulmonalna arterija, ~o srce, ~ srčni predvor, ~ srčni prekat, ~ srčni ventrikel, ~a venčna arterija, ~a želodčna arterija, ~a želodčna vena

SIN.: sinister

OKR.: L (3), sin.

levkémičen -čna -o nanašajoč se na levkemijo: ~a krvna slika

levkemija -e ž napredujoče razraščanje nenormalnih levkocitov v krvotvornem tkivu in drugih organih ter navadno zvišana koncentracija teh celic v krvi:
alevkemična ~ popolna odsotnost levkocitov in trombocitov v krvi **sin.:** alevkemija, alevkija, leucaemia aleucaemica, **limfatična** ~ levkemija, pri kateri proliferirajo limfociti in limfoblasti **sin.:** leucaemia lymphatica, **mačja** ~ mačja retikuloendotelioza, **mieloična** ~ levkemija, pri kateri v krvi prevladujejo nezreli mielociti in polimorfonuklearni levkociti (predvsem pri psih) **sin.:** leucaemia myeloica, **monocitna** ~ brstenje monoblastov in monocitov
SIN.: belokrvnost, leucaemia

levkín -a m termostabilna baktericidna snov, ki jo izločajo polimorfonuklearni levkociti (deluje na antraksov bacil)

levkoaglutinín -a m protitelo, ki aglutinira levkocite

levkoblást -a m nezrel granulocit

levkocidín -a m eksotoksin, ki uničuje levkocite, predvsem nevtrofilne levkocite, in ga izločajo nekatere patogene bakterije:
stafilokokni ~ levkocidin, ki ga izločajo nekateri stafilokoki (npr. *Staphylococcus aureus*) **sin.:** stafilevkocidin

levkocít -a m krvna celica z jedrom (limfocit, granulocit, monocit), z ameboidnim gibanjem in sposobnostjo diapedeze in fagocitoze:
kemotaksa ~ov

acidofilni ~ granularni levkocit, pri katerem se zrnca obarvajo s kislimi barvili **sin.:** acidofilec, **agranularni** ~ levkocit, pri katerem po določenem barvanju zrnca niso očitna (npr. limfocit, monocit) **sin.:** agranulocit, **bazofilni** ~ granularni levkocit, pri katerem se zrnca obarvajo z bazičnimi barvili modro **sin.:** bazofilec, bazofilni granulocit, **eozinofilni** ~ granularni levkocit z eozinofilnimi zrci **sin.:** eozinofilec, eozinofilni granulocit, **granularni** ~ levkocit, pri katerem so po določenem barvanju vidna zrnca (eozinofilni, bazofilni in nevtrofilni levkociti) **sin.:** granulocit, **krvni bazofilni** ~ bazofilni levkocit v krvi **sin.:** krvni bazofilec, **nevtrofilni** ~ granularni levkocit z nevtrofilnimi zrci **sin.:** nevtrocit, nevtrofilec, nevtrofilni granulocit, **polimorfonuklearni** ~ levkocit, ki ima celično jedro sestavljeno iz več segmentov, med seboj spojenih s tankimi mostički **sin.:**

polimorfonuklearec, **segmentirani nevtrofilni** ~ nevtrofilni levkocit s segmentiranim celičnim jedrom, pri katerem so segmenti povezani s tankimi kromatinskimi nitmi, **tkivni bazofilni** ~ bazofilni levkocit z velikim celičnim jedrom in vakuolami, iz katerega se na mestu poškodbe tkiva sproščajo snovi, med njimi heparin in histamin (pomembna zlasti pri vnetju in akutnih alergijskih reakcijah) **sin.:** mastocit, pitanka, tkivni bazofilec
SIN.: amebocit (1), bela krvna celica, bela krvnička, belo krvno telesce

levkociten -tna -o nanašajoč se na levkocite:
~i cillinder, ~i infiltrat

levkocitoliza -e ž razkroj, raztapljanje levkocitov
SIN.: levkoliza

levkocitóm -a m dobro omejeno, gosto vozličasto nakopičenje levkocitov (npr. pri lymski boreliozii)

lévkocitopoéza -e ž nastajanje, razmnoževanje in dozorevanje levkocitov v krvotvornih tkivih
SIN.: levkopoeza

levkocitóza -e ž povečano število levkocitov v enoti krvi, ki je lahko fiziološko (npr. med brejostjo) ali bolezenski znak (pri mnogih okužbah in zastrupitvah):
bazofilna ~ bazofilija (1), **eozinofilna** ~ eozinofilija (1), **nevtrofilna** ~ nevtrofilija (1)

lévkociturija -e ž izločanje levkocitov z urinom

levkodërma -e ž levkodermija

levkodermija -e ž lokalno pomanjkanje ali izguba pigmenta v koži
SIN.: levkoderma, levkopatija, leukoderma, leukodermia

lévkodiapedéza -e ž aktivno prehajanje levkocitov skozi nepoškodovano steno kapilar

lévkoencéfalomalacija -e ž encefalomalacija bele snovi možganov

lévkofuksín -a m fuksinžveplasta kislina

levkoliza -e ž levkocitoliza

levkóm -a m bela pega na roženici (posledica vnetja ali poškodbe)
SIN.: leucoma

levkomiélítis -a m vnetje bele snovi hrbtenjače
SIN.: leucomyelitis

levkonihija -e ž razbarvanje kopita, parklja, nohta na belo zaradi vdiranja zraka pod roževino
SIN.: leuconychia

levkopatija -e ž levkodermija

levkopenija -e ž zmanjšanje števila levkocitov v enoti krvi (pogost pojav pri vrsti viroznih boleznih, zastrupitev, radiacije)
SIN.: oligolevkocitemija, oligolevkocitoza, leukopenia

levkoplást -a m poljud. obliž

levkopoétski -a -o nanašajoč se na levkocitopoezo:
~o tkivo

levkopoeza -e ž levkocitopoeza

levkosarkóm -a m limfocitni tip malignega limfoma (navadno razvojna stopnja levkemije)

levkotákxa -e ž ameboidno gibanje levkocitov proti vnetnemu področju

levkotaksín -a m polipeptid v eksudatu, ki povzroči levkotakso

levkotrién -a m derivat arahidonske kisline, ki deluje kot mediator pri alergijskih in vnetnih reakcijah
OKR.: LT

levkotrihija -e ž nastajanje dlake brez pigmenta
SIN.: serost, leucotrichia

levkovírus -a m zastar. retrovirus

levkóza -e ž maligna proliferacija levkopoetskih tkiv, ki jo navadno spremlja povečano število nenormalnih levkocitov v krvi:
virus aviarné ~e, **virus enzooske goveje** ~e
aviarna ~ bolezen perutnine, za katero je značilno maligno brstenje krvotvornih organov, ki jo povzroča virus aviarné levkoze **sin.:** kokošja levkoza, **enzooska goveja** ~ fatalna sistemska maligna novotvorba retikuloendotelijskega sistema pri okrog leta in pol starem govedu, ki jo povzroča za govedo specifičen virus enzooske goveje levkoze z več variantami z različno klinično sliko bolezni, **juvenilna** ~ levkoza pri mladem govedu, ki se pojavlja sporadično, **kokošja** ~ aviarna levkoza, **kožna** ~ limfatična levkoza, pri kateri se na koži pojavlja veliko limfomov, **limfatična** ~ levkoza, pri kateri brsti limforetikularno tkivo **sin.:** leucosis lymphatica, **mieloična** ~ mieloblastoza
SIN.: leucosis

levostránski -a -o nanašajoč se na levo stran:
~a srčna insuficienca

levosúčen -čna -o ki se suče v levo:
~i dlačni vrtnec

levozín -a m škrob v zrnju, otrobih in slami žit

levulóza -e ž zastar. fruktoza

Leydig, Franz [lájdig fránc] (1821–1908) nemški anatom, histolog in zoolog

Leydigov -a -o [lájdigov] v zvezi:
~a celica

lézija -e ž vsaka bolezenska ali travmatska poškodba kože, tkiva ali izguba funkcije
SIN.: laesio

ležèč -éča -e v zvezi:
sindrom ležeče krave

LH [elhá] krat. (luteinizirajoči hormon) lutropin

liáza -e ž encim (npr. aldolaza, deaminaza, dekarboksilaza), ki brez hidrolize ali oksidoredukcije katalizira odcepitev skupine od substrata in pri tem pusti vsaj v eni od nastalih molekul dvojno vez ali obratno veže skupino na dvojno vez substrata

liber -a -um [líber] prost (2):
hèrnia ~a

liberátor -ja m snov, ki povzroča sproščanje druge snovi:
histaminski ~ snov, ki povzroča sproščanje histamina v tkivnih bazofilnih levkocitov

libido -a m spolni nagon

lice -a s parni, mesnati del obraza med ustno režo in žvekalno mišico
SIN.: bucca, mala

licénca -e ž potrdilo na podlagi komisijske ocene, da je žival (samec) ustrezna za oplojevanje

licencíran -a -o ki je dobil licenco: ~ i žrebec

licencíranje -a s potrjevanje na podlagi komisijske ocene, da je žival (samec) ustrezna za oplojevanje: ~ bikov

Lichenes [líhenes] lišaji

ličén -čna -o nanašajoč se na lice:
~a arterija, ~a kost, ~i lok, ~a mišica, ~a ploskev zoba, ~a vena, ~i živec, ~e žleze
SIN.: bukalen, buccalis, malaris, zygomaticus (2)

ličínka -e ž razvojna stopnja samostojnega, navadno nezrelega osebká v življenjskem krogu pri nekaterih nižje razvitih živalih, ki s preobrazbo dozori v odrasli osebek:
koprofagna ~ ličinka, ki se razvije v fecesu, **potujoča** ~ ličinka, ki med zajedanjem potuje po organizmu (npr. pri miazii zajedavec iz rodov *Gastrophilus*, *Hypoderma*) **SIN.:** larva migrans
SIN.: larva, larva (lat.)

ličje -a s področje lica
SIN.: regio buccalis

ličnica -e ž ploščata parna kost med zgornjo čeljustnico in senčnico
SIN.: lična kost, os zygomaticum

ličničen -čna -o nanašajoč se na ličnico:
~a mišica, ~i živec
SIN.: zygomaticus (1)

ličnik -a m predmeljak

Lieberkühn, Jochan Nathaniel [líberkin jóhan natániel] (1711–1756) nemški anatom

Lieberkühnov -a -o [líberkinov] v zvezi:
~e kripte

lien -is m [líjen] vranica:
hilus ~is, púlpá ~is álba, púlpá ~is rúbra, túmor ~is

lienalis -e [líjenális] vraničen:
artéria ~, véna ~

ligamènt -ènta m **1.** vez (1)
2. vez (2)
3. vez (3)

ligamentum -i s [ligamèntum] **1.** vez (1):
~a **accessória** akcesorne vezi, ~ **accessórium óssis fémoris** dodatna stegnenična vez, ~a **alária** krilni vezi, ~ **anuláre rádii** obročasta vez koželjnice, ~ **atlántoaxiále dorsále** dorzalna nosačevo-okretačeva vez, ~ **cápitis cóstae intraarticuláre** notranja sklepna vez glave rebra, ~ **cápitis óssis fémoris** vez stegnenične glave, ~ **collaterále commúne axiále** skupna bočna aksialna vez, ~ **collaterále társi laterále et mediále bréve** kratka stranska in sredinska bočna nartna vez, ~ **collaterále társi laterále et mediále lóngum** dolga stranska in sredinska bočna nartna vez, ~a **collaterália** bočne vezi, ~ **coracohumerále** krokarnično-nadlahtnična vez, ~ **cóstotransversárium** reborno-prečna vez, ~a **cruciáta génus** navzkrižni kolenski vezi, ~a **dorsália** dorzalni vezi, ~ **fémoropatelláre laterále et mediále** stranska in sredinska stegnenično-pogačična vez, ~a **fláva** rumene vezi, ~a **glenohumerália** vezi plečnega sklepa, ~ **inguinále** dimeljska vez, ~a **interspinália** medtrnove vezi, ~a **intertransversária** medprečne vezi, ~ **laterále** stranska vez, ~ **longitudinále dorsále** dorzalna vzdolžna vez, ~ **longitudinále ventrále** ventralna vzdolžna vez, ~ **meniscóforámale** meniskusno-stegnenična vez, ~ **metacarpointersesamoideum** dlančično-medsezamoidna vez, **metatársointersesamoideum** stopalnično-sezamoidna vez, ~ **núchae** tilnična vez, ~ **olécrani** vez kljukice, ~a **palmária** dlanske vezi, ~ **patélae** pogačična vez, ~a **plantária** podplatne vezi, ~ **plantáre lóngum** dolga podplatna vez, ~ **radioulnáre** koželjnično-komolčnična vez, ~ **sacroiliacum dorsále** dorzalna križnično-črevnična vez, ~ **sacroiliacum interósseum** medkostna križnično-črevnična vez, ~ **sacro tuberále látum** široka medenična vez, ~a **sesamoidea collaterália** bočni sezamoidni vezi, ~a **sesamoidea cruciáta** navzkrižne sezamoidne vezi, ~ **sesamoideum distále impar** neparna spodnja sezamoidna vez, ~a **sesamoidea obliqua** poševni sezamoidni vezi, ~ **társi dorsále** dorzalna nartna vez, ~a **társi interóssea** medkostne vezi narta, ~ **tibiále caudále menísci laterális et mediális** zadnja golenična vez stranskega in sredinskega meniskusa, ~ **tibiále craniále menísci laterális et mediális** sprednja golenična vez stranskega in sredinskega meniskusa, ~ **transvèrsum acetábuli** prečna vez kolčnične ponvice, ~ **transvèrsum génus** prečna vez kolena, ~ **transvèrsum húmeri** prečna nadlahtnična vez, ~ **tubérculi cóstae** vez rebre grbice
2. vez (2):
~ **coronárium hépatis** jetrna venčna vez, ~ **falcifórme hépatis** jetrna srpasta vez, ~ **gástrolienále** želodčno-vrancična vez, ~ **látum úteri** široka maternična vez, ~ **phrénicopericardiáicum** preponsko-osrčnikova vez, ~ **pulmonále** pljučna vez,

~ **stérnopericardiacum** prsnično-osrčnikova vez, ~ **vesicae laterále** stranska sečnikova vez, ~ **vesicae mediánium** središčna sečnikova vez
3. vez (3):
 ~ **arteriósum** arterijska vez, ~ **téres hépatis** okrogla jetrna vez, ~ **téres úteri** okrogla maternična vez,
 ~ **téres vesicae** okrogla sečnikova vez

ligánd -a m molekula, navadno manjša, ki se veže na drugo molekulo, navadno večjo (npr. hormon ali nevrottransmitor na receptor)

ligatúra -e ž **1.** nit iz sukanca, svile, katguta, sintetike ali jekla za šivanje in podvezovanje krvnih žil pri operaciji
SIN.: podveza

2. v zvezi:

kostna ~ šiv z žico, ki učvrsti del zlomljene kosti v zelenem položaju

3. kirurški vozle

4. pretisnjenje, stisnjenje žile ali drugega cevastega organa

ligatura -ae ž [ligatúra] kirurški vozle

ligáza -e ž encim, ki katalizira spajanje dveh molekul

SIN.: sintetaza

lígenj -gnja m v zvezi:

navadni ~ užitni glavonožec s parom trikotnih plavuti **SIN.:** *Loligo vulgaris*

ligirati -am dov. in nedov. podvezati

lignín -a m neprebavljivi ogljikohidratni polimer, ki s celulozo utrjuje celično stenico rastlin, predvsem olesenelih delov

lígula -e ž trakulja iz rodu *Ligula* pri ribah

Ligula [lígula] rod trakulj iz družine Diphyllobothriidae:

~ **intestinalís** trakulja, ki zajeda v črevesju ptičev, ki se hranijo s sladkovodnimi ribami, njene ličinke (pleocerkoidi) pa v telesni votlini sladkovodnih rib

ligulóza -e ž bolezen pri ribah, ki jo povzroča trakulja *Ligula intestinalis*

lihenifikácija -e ž lišajasta zadebelitev kože zaradi hipertrofije vrhnjice

lihoprst -a -o ki ima neparno število prstov na okončini (npr. enega, tri, pet):

~i kopitar, ~i kopitarji

PRIM.: sodoprst

liják -a m **1.** infundibulum

2. cevasta priprava, razširjena na enem koncu

likvefácija -e ž utekočinjanje trdne snovi v tekoče stanje: ~ želatine

SIN.: liquefactio

PRIM.: kolikvacija

likvefácijski -a -o nanašajoč se na likvefakcijo: ~a nekroza

SIN.: liquefactus (1)

líkvor -ja m splošni pojem v anatomiji za različne telesne tekočine:

amnijski ~ plodovnica, **cerebrospinalni** ~

cerebrospinalna tekočina, **krvavkasti** ~ likvor, ki vsebuje kri v sledih **SIN.:** sangvinolentni likvor, **opalesscentni** ~ likvor, ki spreminja barvne odtenke prosojnih snovi, **osrčnikov** ~ osrčnikova tekočina, **peritonealni** ~ potrebušnična tekočina, **plevralni** ~ poprsnična tekočina, **sangvinolentni** ~ krvavkasti likvor

SIN.: liquor

líkvorêja -e ž iztekanje cerebrospinalne tekočine (skozi nos, uho ali rano)

SIN.: liquorrhoea

líkvorski -a -o nanašajoč se na likvor:

~ prostor

limacid -a m pesticid, ki uničuje polže

límaks -a m hiperplastična tvorba iz fibrocitov in epiteljskih celic med parklji pri govedu

SIN.: polž (3), roženika

líمبرnek -a m žarg. ohlapna pareza vratu, predvsem pri botulizmu pri perutnini

límbus -i m [límbus] rob (1):

~ **córneae** očesni rob

límfá -e ž prosojna rumenkasta telesna tekočina vretenčarjev, ki se pretaka po mezgovnicah (z enako koncentracijo soli kot krvna plazma, toda manjšo koncentracijo beljakovin, od celic vsebuje pretežno limfocite):

črevesna ~ mleček (1)

SIN.: mezza, lymphá

límfadenektázija -e ž povečanje bezgavke, npr. zaradi povečane količine limfe ali zaradi hiperplazije, vnetja

límfadenektómija -e ž kirurška odstranitev ene bezgavke ali več bezgavk

SIN.: lymphadenectomy

límfadenija -e ž hipertrofija bezgavk

límfadenítis -a m vnetje bezgavke ali več bezgavk (npr. pri tuberkulozi, smoliki, psevdotuberkulozi):

kazeozni ~ siru podobne spremembe v eni bezgavki ali več bezgavkah (npr. pri psevdotuberkulozi) **SIN.:** kazeozni adenitis, adenitis caseosa, lymphadenitis caseosa
SIN.: adenitis (2), lymphadenitis

límfadenóm -a m adenolimfom

límfadenomatóza -e ž zastar. pojav večjega števila povečanih bezgavk različne etiologije

SIN.: lymphadenomatosis

límfadenopatija -e ž bolezen bezgavk

SIN.: lymphadenopathia

límfadenováriks -a m **1.** povečanje bezgavk zaradi razširjenih mezgovnic

2. mezgovna krotica

limfadenóza -e ž proliferacija limforetilularnega tkiva

limfagóg -a m snov, ki pospešuje izločanje limfe

limfángiektazija -e ž bolezensko razširjenje mezoovnic:
črevesna ~ limfángiektazija mezoovnic v črevesju (pojavlja se pri psih in človeku) **SIN.:** intestinalna limfángiektazija, lymphangiectasia intestinalis, **intestinalna** ~ črevesna limfángiektazija
SIN.: lymphangiectasia

limfángiítis in **limfangítis** -a m vnetje mezoovnic: **sporadični** ~ **konj** nenalezljiva kužna bolezen konj, za katero je značilna nenadna otekline in bolečina zadnje okončine (okužba skozi rano s piogenimi bakterijami)
SIN.: lymphangiitis, lymphangioitis

limfángioadenografija -e ž rentgensko slikanje bezgavk in mezoovnic

limfángioflebitis -a m vnetje mezoovnic in ven

limfángiografija -e ž limfografija

limfangióm -a m angiom iz mezoovnic
SIN.: lymphangioma
PRIM.: hemangiom

limfátičen -čna -o nanašajoč se na limfo ali limforetikularno tkivo:
 ~a debela, ~a levkemija, ~a levkoza, ~i organi, ~i pleksus, ~i sistem, ~o tkivo, ~a valvula, ~i vozlič, solitarni ~i vozličiči
SIN.: lymphaticus

limfedém -a m trofedem

limfen -fna -o nanašajoč se na limfo:
 desni ~i vod, ~i edem, ~o jezero, ~a kapilara, ~a obtočila, ~i obtok, ~a plazma, ~i sinus, ~i sistem, ~a žila, ~o žilje
SIN.: mezooven

limfoblást -a m **1.** nezrela oblika limfocita z okroglim ali ovalnim jedrom
SIN.: lymphoblastus
2. imunoblast

limfoblastóm -a m maligna novotvorba bezgavke, ki vsebuje limfoblaste
SIN.: lymphoblastoma

limfocista -e ž cista v mezoovnici, napolnjena z limfo
SIN.: limfokela

limfocistóza -e ž bolezen morskih in sladkovodnih rib z izrastki po telesu, plavutih, roženici in očesni veznici (bolezen mine sama od sebe)

limfocit -a m enojedrni, agranularni levkocit z velikim jedrom in majhno količino citoplazme, ki sodeluje pri imunskih procesih:
 ~ **B** limfocit, tvorec humoralne imunosti, iz katerega se razvije plazmatka (pri sesalcih nastajajo v kostnem mozgu in limforetikularnem tkivu, pri pticah pa v

Fabricijevi burzi), ~ **T** limfocit, tvorec celične imunosti (razvija se in dozori v timusu) **SIN.:** imunocit, timocit
SIN.: mezoovna celica, lymphocytus

limfocíten -trna -o nanašajoč se na limfocite:
 ~a transformacija, ~a vrsta
SIN.: lymphocyticus

limfocítóm -a m novotvorba, ki vsebuje limfocite
SIN.: lymphocytoma

limfocitopoétski -a -o nanašajoč se na limfocitopoezo:
 ~a vrsta
SIN.: limfopoetski (2)

limfocitopoeza -e ž zorenje celic limfocitopoeške vrste
SIN.: limfopoeza (2)

limfocitóza -e ž zvišana koncentracija limfocitov v krvi
SIN.: lymphocytosis

limfoepitélijski -a -o ki je sestavljen iz limfocitov in epiteljskih celic: ~ organ

limfogén -a -o **1.** ki izvira iz limfe, se z njo širi, prenaša:
 ~a diseminacija, ~a metastaza, ~o metastaziranje

SIN.: lymphogenes
PRIM.: hematogen
2. ki tvori limfo: ~o tkivo
SIN.: limfopoetski (1)

limfografija -e ž rentgensko slikanje mezoovnic in bezgavk z radiokonstrastnim sredstvom ali z radioaktivnim koloidom
SIN.: limfangiografija

limfográm -a m rentgenogram mezoovnic in bezgavk s kontrastnim sredstvom

limfohematogén -a -o ki se širi po krvi in limfi:
 ~a tuberkuloza

limfokéla -e ž limfocista

limfokín -a m vsaka od beljakovin, ki jih izločajo senzibilizirani limfociti ob stiku z antigenom, pomembne za aktivacijo makrofagov, limfocitno transformacijo in celično imunost

limfokinéza -e ž **1.** obtok limfe po mezoovnicah
2. pretakanje endolimfe v polkrožnih vodih membranskega labirinta (kar omogoča vzpostavitev ravnotežja)

limfologija -e ž veda o limfatičnem sistemu

limfóm -a m maligna novotvorba limfatičnega tkiva, ki je lahko v obliki vozličev ali pa difuzna (npr. pri goveji levkozi)
SIN.: lymphoma

limfomatóza -e ž multipli limfomi v raznih delih telesa
SIN.: lymphomatosis

limfonódus -a m bezgavka

limfopatija -e ž bolezen limfatičnega sistema

SIN.: lymphopathia

limfopenija -e ž bolezensko zmanjšanje števila

limfocitov v enoti krvi

PRIM.: alimfopenija

limfopoétski -a -o **1.** limfogen (2):

~i organi

2. limfocitopoetski

limfopoéza -e ž **1.** nastajanje limfe

2. limfocitopoeza

limforagija -e ž odtekanje limfe iz

poškodovanega mezgovoda

SIN.: lymphorrhagia

limforetikulären -rna -o ki je sestavljen iz retikularnega tkiva in raznih razvojnih stopenj limfocitov:

~i organi, ~o tkivo

limforetikulóza -e ž proliferacija retikuloendotelijskih celic v limfatičnih vozličih

limfosarkóm -a m maligna novotvorba limfatičnega tkiva, predvsem bezgavk

SIN.: lymphosarcoma

limfosarkomatóza -e ž generalizirana oblika limfosarkoma

limfostáza -e ž zastoj limfe v limfnem obtoku

limfotrópen -pna -o ki ima afiniteto do limfatičnega tkiva:

~i virus

limitans -antis [límitans -ántis] mejen (1):

membrána ~

limitirati -am dov. in nedov. omejiti, omejevati:

~ krmni obrok, ~ odmerek zdravila

Limnea truncatula [límneja trunkátula] mali mlakar

limónski -a -o v zvezi:

~a kislina

SIN.: citronski, citricus

lína -e ž **1.** ugreznjeni del organa ali jamica, skozi katero vstopajo in izstopajo krvne žile, mezgovnice in živci:

ledvična ~ lina na ledvici, skozi katero vstopajo

žile in živci in izstopajo sečna izvodila SIN.:

ledvični hilus, hilus renalis, **pljučna** ~ lina na medialni ploskvi pljuč, skozi katero potekajo pljučne in bronhialne arterije in vene, glavni bronhus, mezgovnice in vegetativni živci SIN.:

pljučni hilus, hilus pulmonis, **vranična** ~ lina na vranici, kjer vstopajo in izstopajo vranične žile SIN.:

vranični hilus, hilus lienis

SIN.: hilus (1), hilus (lat.)

2. odprtina (2):

velika ~ velika odprtina

línea -ae ž [líneja] črta (1):

~ álba bela črta

língua -ae ž [língva] jezik:

ápex ~ae, dórsum ~ae, frénulum ~ae, rádix ~ae, tórus ~ae

língualis -e [língvális] jezičen:

artéria ~, fácies ~, glándulae ~es, nérvus ~, papillae ~es, tonsilla ~

Linguatula [língvátula] rod členonožcev, notranjih zajedavcev iz razreda pajkovcev, ki sesajo kri v pljučih in dihalih živali in človeka: ~ **rhinária** *Linguatula serrata*, ~ **serráta** lingvatula, ki se kot ličinka razvija v jetrih in bezgavkah živali, vdre v nosno sluznico psa in mačke, tudi človeka (ovce, govedo, kunci so vmesni gostitelji) SIN.: *Linguatula rhinaria*

língula -ae ž [língula] jeziček

línguofacialis -e [língvofacijális] jezično-obrazen:

trúncus ~, véna ~

língvaléta -e ž podjezična tableta

língvátula -e ž zajedavec iz rodu *Linguatula*

língvatulóza -e ž bolezen, ki jo povzroča lingvatula

línija -e ž **1.** črta (2):

~ **preloma kosti** črta na površini zlomljene kosti, ki označuje zlom

2. črta (3):

celična ~ namnožene celice primarne celične kulture, ki imajo enak dedni zapis kot

primarna celica, **čista** ~ potomstvo zaporednih generacij določene pasme

linimènt -ènta m tekoče mazilo za vtiranje v kožo

SIN.: linimentum

linimentum -i s [linimèntum] liniment

línitis -a m vnetje želodčne stene:

plastični ~ zadebelitev in otrdelost želodčne stene, zlasti podsluznice SIN.: linitis plastica

SIN.: linitis (lat.)

PRIM.: gastritis

línitis -icis ž [linítis] linitis:

~ **plástica** plastični linitis

línj -a m sladkovodna riba z majhnimi zlato zelenkastimi luskami in zaokroženimi plavutmi

SIN.: *Tinca tinca*

linkomicín -a m antibiotik, pridobljen iz kulture streptomicete *Streptomyces lincolnensis* (deluje podobno kot makrolidni antibiotiki)

Linné, Carl [liné kárl] (1707–1778) švedski naravoslovec, utemeljitelj latinsko-grškega poimenovanja rastlinskih in živalskih vrst z rodovnim in vrstnim imenom

Linnéjev -a -o [linéjev] v zvezi:

~ klasifikacijski sistem

linólen -lna -o v zvezi:

~a kislina

SIN.: linolicus

linolénski -a -o v zvezi:

~a kislina

linolicus -a -um [linólikus] linolen:
ácídum ~um

Linum [línium] rod enoletnih ali večletnih rastlin iz družine lanovk (Linaceae):
~ *usitatissimum* navadni lan

liofiliziran -a -o zamrznjen in posušen v vakuumu: ~o cepivo, ~o živo

lípa -e ž v zvezi:
navadna ~ košato drevo s srčastimi listi in dišečimi cvetovi (ki se uporabljajo za čaj) **sin.:** *Tilia platyphyllos*

lipacidemija -e ž povečana količina maščobnih kislin v krvi (npr. pri ketozi)

lipacidurija -e ž izločanje povečanih količin maščobnih kislin z urinom

lípan -a m plemenita vrsta sladkovodnih rib z veliko pisano hrbtno plavutjo in tolsto plavutjo
SIN.: *Thymallus thymallus*

lípani -ov m mn. poddružina sladkovodnih rib iz družine lososov z rodom *Thymallus*
SIN.: Thymallinae

liparodispnéja -e ž oteženo dihanje zaradi zamaščenosti organizma

liparokéla -e ž adipokela

lipáza -e ž hidrolaza, ki katalizira hidrolizo maščob:
pankreasna ~ lipaza pankreasnega soka, ki hidrolizira nevtralne maščobe iz hrane do maščobnih kislin in monogliceridov
sin.: steapsin, triacilglicerolna lipaza, **triacilglicerolna** ~ pankreasna lipaza

lipemija -e ž hiperlipidemija

lipicánec -nca m konj lipicanske pasme, ki je v mladosti serec, pozneje pa belec (dresurni konj španske visoke jahalne šole)

lipicánski -a -o v zvezah:
~a pasma

lipíd -a m nav. mn. skupno ime za organske spojine, netopne v vodi (masti, voski, terpeni, olja in steroidi):
amfipatični ~ lipid, ki ima v molekuli skupine s hidrofilnimi in skupine s hidrofobnimi lastnostmi, **sestavljeni** ~ lipid, ki vsebuje tudi nelipidne sestavine (npr. sfingozin)
PRIM.: maščoba

lipíden -dna -o nanašajoč se na lipid: ~i depozit
~a nefroza

lipidósis -is ž [lipidózis] lipidoza

lipidóza -e ž motnje v presnovi maščob z nenormalnim kopičenjem lipidov v krvi
SIN.: lipidosis

lipidurija -e ž izločanje lipidov z urinom

lipoatrofija -e ž bolezensko izginjanje podkožnega maščevja
SIN.: lipoatrophia

lipoatrophia -ae ž [lipoatrófija] lipoatrofija

lipoblást -a m celica veziva, ki se razvije v lipocit

lipoblastóm -a m maligna novotvorba, nastala iz lipocitov
SIN.: lipoblastoma

lipoblastoma -atis s [lipoblastóma] lipoblastom

lipocít -a m celica veziva, ki je sposobna sinteze in kopičenja lipidov v citoplazmi (z eno lipidno kapljico ali več lipidnimi kapljicami)
SIN.: adipocit, maščobna celica, steatocit, toliščna celica

lipodistrofija -e ž motnja v presnovi maščob
SIN.: lipodystrophia

lipodystrophia -ae ž [lipodistrófija] lipodistrofija

lipofág -a m celica, ki fagocitira maščobo

lipofibróm -a m lipom, ki vsebuje obilo veziva
SIN.: lipofibroma

lipofibroma -atis s [lipofibróma] lipofibrom

lipofílen -lna -o ki ima afiniteto do maščobnih snovi:
~i pol molekule

lipofóben -bna -o ki nima afinitete do maščobnih snovi:
~i pol molekule

lipofuscín -a m pigment rumene do rjave barve, ki se normalno pojavlja v mnogih celicah in živčevju, kjer se z leti akumulira v lizosomih (več ga je v starosti, relativno tudi pri hudi atrofiji organov)
SIN.: pigment obrabe in starosti

lipofuscinosis -is ž [lipofuscínózis] lipofuscinoza

lipofuscínóza -e ž kopičenje lipofuscinov v celici:
~ jeter, ~ možganov, ~ srčne mišice
SIN.: lipofuscinosis

lipogenéza -e ž **1.** nastajanje maščobe iz ogljikovih hidratov ali beljakovin
2. nenormalno kopičenje maščobe v celicah pri maščobni degeneraciji in maščobni infiltraciji

lipogranulóm -a m granulomatozno vnetje okoli lipidnega depozita v tkivu

lipogranulomatosis -is ž [lipogranulomatósis] lipogranulomatoza

lipogranulomatóza -e ž stanje nenormalne presnove lipidov, pri katerem nastajajo v koži in sluznicah lipogranulomi
SIN.: lipogranulomatosis

lipokróm -a m vsak iz skupine v maščobah topnih pigmentov (npr. karotini), navadno rumene do oranžno rdeče barve
SIN.: lipokromni pigment

lipokrómen -mna -o nanašajoč se na lipokrom:
~i pigment

lipolítichen -čna -o nanašajoč se na lipolizo:
~i encim, ~i hormoni

lipoliza -e ž razgradnja lipidov (posebno encimska hidroliza trigliceridov)
PRIM.: adipoliza

lipóm -a m benigna novotvorba iz maščevja
SIN.: steatom, lipoma

lipoma -atis s [lipóma] lipom

lipomatosis -is ž [lipomatózis] lipomatoza

lipomatosis -a -um [lipomatózus] lipomatozen:
 cór ~um

lipomatóza -e ž **1.** nenormalno, omejeno, novotvorbi podobno nabiranje maščevja (npr. pri govedu v trebušni votlini, kjer lahko povzroča ileus)
SIN.: steatomatoza, lipomatosis
2. pojav multiplih lipomov
SIN.: steatomatoza, lipomatosis

lipomatózen -zna -o nanašajoč se na lipomatozo:
 ~a sprememba na trebušnici pri govedu
 ~o srce
SIN.: lipomatosis

lipomiksóm -a m miksom v maščevju
SIN.: lipomyxoma

lipomióm -a m benigna novotvorba maščevja s primesjo gladkih mišičnih vlaken
SIN.: lipomyoma

lipomyoma -atis s [lipomijóma] lipomiom

lipomyxoma -atis s [lipomiksóma] lipomiksom

liponecrosis -is ž [liponekrózis] liponekroza:
 ~ **peripancréatica** nekroza maščevja v okolici trebušne slinavke

liponekróza -e ž nekroza maščevja (npr. zaradi motnje v prekrvritvi, mehanske poškodbe ali encimske razgradnje), pri čemer se nevtralna maščoba lipocitov razgradi v glicerol in proste maščobne kisline
SIN.: steatonekroza, liponecrosis, steatonecrosis

lipopigment -ênta m v maščobi topen pigment

lipopolisaharíd -a m spojina lipida in polisaharida (pomembna celična sestavina enterobakterij, tudi njihova antigenska specifičnost in toksičnost)
OKR.: LPS

lipopolisaharíden -dna -o nanašajoč se na lipopolisaharid:
 ~i antigen

lipoprotein -a m spojina lipida z beljakovino (topna v vodi in zato pomembna za transport lipidov v organizmu):
trombocitni ~ lipoprotein v trombocitih

lipoproteinski -a -o v zvezi:
 ~a ovojnica

liposarcoma -atis s [liposarkóma] liposarkom

liposarkóm -a m maligna novotvorba maščevja
SIN.: liposarcoma

liposolubilén -lna -o ki je topen v maščobi:
 ~i vitamini

liposóm -a m majhen, umetno narejen mešiček, ki se uporablja za vnašanje genskega materiala v celice

lipotrópen -pna -o ki stimulira odstranitev ali inhibira nalaganje maščob:
 ~i hormon

lipotropín -a m hormon adenohipofize sesalcev, ki stimulira izločanje maščob iz jeter
SIN.: lipotropni hormon
OKR.: LPH

lipovakcína -e ž oljna vakcina

lipuríja -e ž adipozurija

liquefactio -onís ž [likvefákcijo -ónis] likvefakcija

liquefactus -a -um [likvefáktus] **1.** likvefakcijski:
 necrósis ~a
2. utekočinjen, raztopljen:
 phenólum ~um

liquidus -a -um [likvídus] tekoč:
 paraffinum ~um

liquor -orís m [líkvor] likvor:
 ~ **ámnií** plodovnica, ~ **cerebrospínális** cerebrospinalna tekočina, ~ **folliculí** tekočina v zrelem jajčnikovem foliklu, ~ **pericárdii** osrčnikova tekočina, ~ **peritónaei** trebušnična tekočina, ~ **pléurae** poprsnična tekočina, ~ **sanguíneus** krvna plazma, ~ **séminis** semenska tekočina

liquorrhoea -ae ž [likvorêja] likvoreja

lísa -e ž drugače obarvana dlaka na koži

líst -a -o ki ima lise:
 ~o govedo, ~a pasma

lísavírus -a m virus iz rodu *Lyssavirus*

lísec -sca m konj, ki ima lise

lisica -e ž mesojeda žival, zver iz rodu *Vulpes*:
polarna ~ lisica, ki živi v polarnih krajih, poleti ima modro sivo, pozimi snežno belo dlako **sin.:** *Vulpes lagopus*, **rdeča** ~ lisica, ki živi v Evropi in Aziji (glavni nosilec in prenašalec stekline) **sin.:** *Vulpes vulpes*

lisják -a m **1.** samec lisice
2. konj rjavkaste ali rumenkasto rdeče barve z rjavo pigmentirano grivo in žimo
SIN.: fuks
PRIM.: rjavec

líska -e ž lisasta krava

líst -a m **1.** lamina:
kítíni ~ del kite, ki pokriva mišico ali se vračča vanjo, na katerega se priraščajo mišična vlakna, **kličíni** ~ vsaka od treh plasti zarodka, ki se izoblikujejo med gastrulacijo in neposredno po njej, **notranji kličíni** ~ endoderm, **notranji** ~ notranja stena glomerulne kapsule,

ki obdaja kapilare in jo tvorijo podociti **sin.:** paries internus, **srednji klični** ~ mezoderm, **zunanjí klični** ~ ektoderm, **zunanjí** ~ zunanja stena glomerulne kapsule, grajena iz enoskladnega ploščatoceličnega epitelija **sin.:** paries externus

2. dokument, lista:

temperaturni ~ list s podatki o telesni temperaturi bolnika, **živinski potni** ~ zastar. list s podatki o izvoru, lastništvu in zdravju domače živali, s katerim se dovoljuje promet živali

3. v zvezi:

morski ~ ploščata užitna morska riba z nesimetrično razporejenimi očmi in usti, ki leži na morskem dnu **sin.:** *Solea solea*

listast -a -o ki je po obliki, strukturi podoben listu drevesa, grma:

~i šiv

SIN.: foliatus

Lister, Joseph [líster džózef] (1827–1912) britanski kirurg, ki je v kirurgijo uvedel antisepto, po njem se imenuje inštitut za mikrobiologijo v Londonu

Listeria [listêrija] rod gramsko pozitivnih peritrihnih paličastih bakterij:

~ **monocytógenes** listerija, ki povzroča listeriozo pri živalih in ljudeh

listêrija -e ž bakterija iz rodu *Listeria*

listêrijski -a -o nanašajoč se na listerijo:

~ meningitis

listerioza -e ž kužna bolezen živali in človeka, ki jo povzroča *Listeria monocytogenes*:

obporodna ~ listerioza pri porodnici, ki se kaže z zvriganjem, **obrojstvena** ~ perinatalna listerioza, **perinatalna** ~ listerioza pri novorojencu, ki se je okužil med porodom od porodnice in zbolel prve dni po rojstvu **sin.:** brojstvena listerioza

listič -a m v zvezi:

škržni ~ bistveni del škrž pri ribah, prepleten s številnimi krvnimi kapilarami, kar omogoča dihanje

lišáj -a m **1.** splošen naziv za vsak izpuščaj na koži, kadar se koža lušči

2. dermatomikoza, predvsem pri govedu

3. dermatofitoza

lišáji -ev m mn. združbe, zgrajene iz gliv in alg, ki živijo v simbiozi

SIN.: Lichenes

litagóg -a m sredstvo za odpravljanje kamnov iz organizma

litektomija -e ž litotomija

litemija -e ž hiperurikemija

lithiasis -is ž [litíjazis] litiaza

lithopaedion in **lithopedion** -ii s [litopédijon] poapneli plod

litíaza -e ž nastajanje kamnov v organizmu

SIN.: kalkuloza, calculosis, lithiasis

litičen -čna -o **1.** nanašajoč se na lizo (3):

~i padec telesne temperature

2. nanašajoč se na lizo (4):

~i bakteriofag, ~i virus

litocenóza -e ž razdrobitev in izpiranje zdobljenih sečnih kamnov iz sečnika

lítocistotomija -e ž kirurški vrez v sečnik zaradi odstranitve sečnega kamna

litokéfalus -a m odmrli plod s poapnelimi plodovimi ovojnicami

litoklastija -e ž drobljenje kamnov (npr. sečnih, ledvičnih) s posebno napravo (npr. z laserjem, ultrazvokom)

PRIM.: litotripsija

litolíza -e ž raztapljanje kamnov (npr. ledvičnih) z zdravili

litonefritis -a m vnetje ledvic zaradi ledvičnih kamnov

litonefrotomija -e ž kirurški vrez v ledvico za odstranitev ledvičnih kamnov

SIN.: nefrolitotomija

litonefróza -e ž degenerativna sprememba v ledvici zaradi ledvičnih kamnov

litopédion -a m poapneli plod

litotóm -a m instrument za drobljenje kamnov

litotomija -e ž kirurški vrez v izvodilo, organ (zlasti sečnik) za odstranitev kamna

SIN.: litektomija

litotripsija -e ž drobljenje kamnov (npr. sečnih, ledvičnih) z litotriptorjem, laserjem ali ultrazvokom

PRIM.: litoklastija

litotriptór -ja m instrument za drobljenje sečnih, ledvičnih kamnov

lituréza -e ž **1.** čezmerno izločanje sečne kisline z urinom

2. izločanje ledvičnih kamnov ali peska iz sečnika z urinom

lív -a m ušesni spekulum

livíden -dna -o modrikast:

~a sluznica

lívor -orís m [lívor -óris] svinčeno modrikasta obarvanost predelov kože:

~es mórtis mrtvaške pege

liza -e ž **1.** razgradnja kake kemične spojine

2. raztapljanje celic, eritrocitov, bakterij zaradi delovanja lizinov

3. postopno pojemanje znakov kake bolezni, npr. vročine

4. raztapljanje celic, bakterij zaradi delovanja bakteriofagov, virusov

5. sprostitvev organa z operacijsko odstranitvijo zarastlin

lizát -a m snov (npr. bakterije), razkrojena z lizo

lizáten -tna -o nanašajoč se na lizat:
~a vakcina

lizíl -a m aminoacilna skupina, nastala iz lizina

lizín -a m **1.** bistvena aminokislina, ki sodeluje pri sintezi kolagena, fibrina in keratina

OKR.: K (2), Lys

2. protitelo, ki aktivira komplement, nato pa raztopi celico (npr. bakterijo, eritrocit):

bakterijski ~ bakteriolizin (2)

SIN.: citolitično protitelo (2)

lizinogén -a m antigen, ki spodbudi tvorbo lizina

lizinogén -a -o ki lahko spodbudi tvorbo lizina

lizirati -am dov. in nedov. povzročiti lizo

lizocím -a m encim v solzah, mleku, slini, črvesni vsebini in nekaterih drugih telesnih tekočinah (izločajo ga tudi mnogi mikroorganizmi), ki uničuje gramsko pozitivne bakterije, ker katalizira hidrolizo specifične glikozidne vezi v peptidoglikanih in hitinu

lizofórm -a m raztopina kalijevega mila, ki vsebuje tudi formalin in se uporablja kot razkužilo v eno- do dvoidstotni vodni raztopini

lizogén -a -o ki vsebuje profag, katerega DNK se vgradi v genom bakterije in v več naslednjih generacijah povzroča lizo:

~a bakterija, ~i virus

lizogenéza -e ž **1.** tvorba lizinov

2. povzročanje lize

lizogéničnost -i ž **1.** sposobnost tvoriti lizine

2. sposobnost povzročati lizo

3. vgraditev genoma bakteriofaga v genom bakterije

lizogenija -e ž vgraditev profaga v genom bakterije, zaradi katere se vključena bakteriofagna DNK obnaša kot genom bakterije

lizól -a m raztopina krezola v kalijevem milu, ki se uporablja kot razkužilo

SIN.: cresoli solutio saponata

lizolecitín -a m lecitin, iz katerega je odstranjen radikal nenasičene maščobne kisline in deluje močno hemolitično

lizosóm -a m majhen organel v citoplazmi celice (predvsem v granularnih levkocitov), ki vsebuje različne hidrolaze in sodeluje pri znotrajcelični razgradnji (npr. mikroorganizmov, tujkov)

lizosómski -a -o nanašajoč se na lizosome:

~i encimi

lizotíp -a m fagovar

lizovár -a m fagovar

lobánja -e ž okostje glave, sestavljeno iz nevrokranija in viscerokranija: fraktura ~e verteks ~e

možganska ~ nevrokranij, **obrazna** ~ viscerokranij
SIN.: kranij, cranium (1)

lobánjski -a -o nanašajoč se na lobanjo:

~a baza, ~o dno, ~e kosti, ~a kotanja, ~ svod, ~a votlina

SIN.: kranialen (2), cranialis (2)

lobáren -rna -o nanašajoč se na lobus:

~i bronhus, ~i emfizem, ~a pljučnica, ~a pnevmonija

SIN.: lobaris

lobaris -e [lobáris] lobaren:

brónchus ~, emphyséma ~e, pneumónia ~

lobectomia -ae ž [lobektómija] lobektomija

lobektomija -e ž kirurška odstranitev režnja (npr. pljučnega, jetrnega)

SIN.: lobectomia

lóbul -a m režnjič

lobuláren -rna -o nanašajoč se na režnjič:

~a pljučnica, ~a pnevmonija

SIN.: lobularis

lobularis -e [lobuláris] lobularen:

pneumónia ~

lobulus -i m [lobulus] režnjič:

~ **hépatis** jetrni režnjič, ~ **pulmónis** pljučni režnjič

lobus -a m reženj

lobus -i m [lóbús] reženj:

~ **caudátus** repati reženj, ~ **ethmoidális** senčnični

reženj, ~ **hépatis dexter** desni jetrni reženj, ~ **hépatis**

sinister levi jetrni reženj, ~ **occipitális** zatilnični

reženj, ~ **pulmónis** pljučni reženj, ~ **quadrátus**

kvadratasti reženj, ~ **renális** ledvični reženj

lochía -orum s mn. [lóhija -órum] lohije

lochiometra -ae ž [lohijométra] lohimetra

lochiorrhagia -ae ž [lohijorágija] lohioragija

locirati -am dov. določiti mesto, lego česa

SIN.: lokalizirati (2)

loco dolenti [lóko dolénti] na bolečem mestu

locus minoris resistentiae [lókús minóris rezisténcije] mesto najmanjšega odpora v organizmu, kjer škodljivi agens, predvsem mikroorganizmi, najlažje vdira vanj

ločljivost -i ž najmanjši zorni kot med dvema točkama, ki ju optični sistem še loči:

prag ~i

~ **mikroskopa** ločljivost dveh sosednjih točk pri opazovanju z mikroskopom

Löffler, Friedrich August Johannes [léfler frídrih ávgúst johánes] (1852–1915) nemški mikrobiolog:

barvanje po ~ju

Löfflerjev -a -o [léflerjev] v zvezi:

~o metilensko modrilo

lofotrihen -hna -o ki ima šop bičkov na enem koncu celice:

~a bakterija

PRIM.: amfotrihen, atrihen (1), monotrihen, peritrihen

lóhije -ij ž mn. izcedek iz nožnice prve dni po porodu, sestavljen iz plodovnice, služi in celičnih elementov, posebno eritrocitov in levkocitov
SIN.: poporodna čišča, lochia

lohiométra -e ž razširjena maternica zaradi zastajanja lohij
SIN.: lochiometra

lohiometrítis -a m puerperalni metritis

lohioragija -e ž izločanje lohij
SIN.: lochiorrhagia

lój -a m **1.** oljni izloček lojnic, ki se izloča v dlačne folikle in nato na površje kože
SIN.: sebum (1), sebum cutaneum
2. maščobno tkivo pri govedu, ovcah, kozah
SIN.: sebum (2)

lójén -jna -o nanašajoč se na loj:
~a žleza
SIN.: sebaceus

lójavec -vca m mehkek bel prah (magnezijev silikat) z masnim otipom, iz katerega se pridobiva smukec

lójevica -e ž seboroični dermatitis

lójnat -a -o ki vsebuje preveč loja: ~o meso

lójnica -e ž holokrina žleza v koži (navadno ob dlačnem foliklu), ki izloča loj
SIN.: lojna žleza, glandula sebacea

lók -a m usločen del telesa ali organa:
aortni ~ lok aorte tik po izstopu iz srca **sin.:** arcus aortae, **branhialni** ~ škržni lok, **lični** ~ lok, ki ga oblikujeta podaljška ličnice in senčnice **sin.:** arcus zygomaticus, **rebrni** ~ lok, ki ga delajo hrustančni konci nepravih reber **sin.:** arcus costalis, **škržni** ~ eden od parnih embrionalnih lokov mezoderma nad škržnim črevesom, ki jih zunaj obdajajo škržne brazde, znotraj pa škržni žepi **sin.:** branhialni lok, **vretenčni** ~ lok na vretencu, ki omejuje vretenčno odprtino **sin.:** arcus vertebrae, **zobni** ~ položaj in razvrstitev zob v čeljusti **sin.:** arcus dentalis
SIN.: arcus

lokálen -lna -o nanašajoč se na posamezni del telesa: ~a cirkulacija, ~o vnetje
~i anestetik, ~a anestezija, ~a aplikacija, ~a hiperemija, ~a infekcija, ~o odmrje, ~a okužba, ~a terapija, ~o zdravljenje, ~i znak

lokalizácija -e ž preprečitev, zaustavitev širjenja kakega pojava: ~ nalezljive bolezni, ~ vnetnega procesa

lokalizíran -a -o omejen samo na določeno manjše področje (navadno na bolezenski proces):
~a infekcija, ~a okužba

lokalizírati -am dov. in nedov. **1.** preprečiti širjenje kakega procesa
2. locirati

lókast -a -o ki ima obliko loka:
~e arterije, ~e vene
SIN.: arcuatus

lokomócija -e ž premikanje organizma z enega mesta na drugo

lokomotóren -rna -o gibalen (1):
~i aparat, ~i organi, ~i sistem

lókus -a m **1.** mesto, prostor, kraj:
bolezen se je pojavila na različnih ~ih
2. določen odsek ali mesto na molekuli DNK:
genski ~ specifično mesto gena na kromosomu

Loligo [lolígo] rod mehkužcev iz razreda glavonožcev:
~ **vulgáris** navadni ligenj

lòm lôma m v zvezi:
~ **kromosoma** odcepitev konca kromosoma ali prepolovitev kromosoma

lomílec -lca m najmočnejši večkoreninski zob pri zvereh za lomljenje kosti (pri psu je v zgornji čeljusti četrti ličnik, v spodnji prvi meljak)
SIN.: drobilec, sektorius, dens sectorius

lomljívnost -i ž lastnost stvari, da se (rada) lomi
SIN.: fragilnost

lónec -nca m v zvezi:
Kochov ~ lonec za sterilizacijo s paro brez povišanega tlaka

longéta -e ž opornica v obliki žleba ali korita za imobilizacijo poškodovane ali bolne okončine:
mavčna ~ longeta iz mavčnega povoja

longíssimus -a -um [longísimus] najdaljši:
músculus ~, músculus ~ dórsi

longitudínálen -lna -o **1.** nanašajoč se na smer daljše osi telesa ali organa (predvsem na aboralno smer):
~a fraktura, ~i zlom
SIN.: vzdolžen, longitudinalis
2. v zvezi:
~o valovanje

longitudínalis -e [longitudínális] longitudinalen:
dúctus epoóphori ~, fractúra ~, ligaméntum ~e dorsále, ligaméntum ~e ventrále

longus -a -um [lóngus] dolg:
artêriæ ciliáres posterióres ~ae, ligaméntum collaterále tarsi laterále et mediále ~um, ligaméntum plantáre ~um, músculus exténsor digiti I ~, músculus exténsor digitorum ~, músculus ~ cápitis, músculus ~ cólli, músculus peróneus ~, músculus supinátor ~, nêrvi ciliáres ~i, nêrvus thorácicus ~, ós ~um

looping (angl.) [lúping] vrsta šiva v obliki pentlje pri šivanju raztrgane kite

lopátar -ja m v zvezi:
jelen ~

lopática -e ž plečnica

lopátičen -čna -o plečničen:
~i vrat

lopátka -e ž spatula

lopútká -e ž valvula

lordosis -is ž [lordózis] lordoza

lordóza -e ž ukrivljenost hrbtenice ventralno

SIN.: lordosis

PRIM.: kifoza, skolioza

lós -a m sodoprsti kopitar, prežvekovalc z lopatastim rogovjem iz poddružine losov, ki živi v arktičnih predelih

SIN.: *Alces alces*

lósi -OV m poddružina sodoprstih kopitarjev iz družine jelenov z rodом *Alces*

SIN.: Alcinae

lósos -a m morska riba v severnem delu Atlantika in Pacifika, ki se vrača drstit v zgornji tok rek

SIN.: *Salmo salar*

lósosi -OV m mn. družina sladkovodnih in morskih rib, s poddružinama postrvi in lipanov

SIN.: Salmonidae

Lotus corniculatus [lótus kornikulátus] navadna nokota

louping ill (angl.) [lúping íl] ovčji encefalomielit

lòv *lòva* m 1. iskanje, zasledovanje divjadi z namenom ustreliti jo, uloviti jo
2. lovišče

lòven -vna -O nanašajoč se na lov:
~a divjad, ~a sezona, ~a žival

lovišče -a s omejeno območje za lov, ki lahko obsega kopno in vodno površino

SIN.: lov (2)

lovopúst -a m čas v letu, ko je za nekatere posamezne vrste divjadi lov prepovedan

SIN.: nelovna doba

lòvski -a -O 1. nanašajoč se na lov, lovce: ~a zveza
~o leto, ~ pes, ~ revir, nemški ~ terier

2. v zvezi:

~a klobasa

lòvstvo -a s športna in gospodarska dejavnost, ki se ukvarja z gojitvijo in lovljenjem divjadi

Loxodonta [loksodónta] rod primitivnih sodoprstih kopitarjev iz družine slonov z edino vrsto afriških slonov:

~ *africána* afriški slon

LPH [elpehá] okr. lipotropin

LPS [elpeès] okr. lipopolisaharid

LT [elté] okr. levkotrien

LTH [elتهá] okr. (luteotropni hormon) luteotropin

lubrikánt -a m sredstvo, ki naredi površino (npr. sluznico) bolj spolzko in s tem preprečuje poškodbe zaradi frikcije

lucérna -e ž nemška detelja

lucidus -a -um [lúcidus] svetleč:

strátum ~um epidérmidis, tapétum ~um

lúg -a m 1. baza (2):

kalijev ~ kalijev hidroksid, močna baza s kavstičnim učinkom, **natrijev** ~ natrijev hidroksid, v vodi topni kristali z močnim razkužilnim učinkom (uporablja se predvsem za razkuževanje pri slinavki in parkljevki)

SIN.: kavstična soda, lužni kamen

2. prevreta tekočina s pralnim sredstvom

Lugol, Jean Guillamug Auguste [ligól žán gijóm ogíst] (1786–1851) francoski zdravnik

lugól -a m vodna raztopina joda in kalijevega jodida (uporablja se za zdravljenje endometritisa, pri barvanju po Gramu)

SIN.: lugolova raztopina

lugólov -a -O v zvezi:

~a raztopina

lúknjičarke *lúknjičark* ž mn. red morskih enoceličarjev z apnenčasto lupinico s številnimi porami, skozi katere iztezajo panožice, nekatere vrste imajo izmenjavno generacij (lupinice se množično nalagajo na morsko dno)

SIN.: Foraminifera

luksácija -e ž 1. izpah:

habitualna ~ izpah, ki se ponavlja SIN.:

reluksacija, luxatio habitualis, ~ **kolčnega sklepa** izkolčenje

2. zmik:

~ **očesne leče** zmik očesne leče, ~ **zoba** zmik zoba

luksacijski -a -O nanašajoč se na luksacijo:

~a fraktura, ~ zlom

SIN.: luxativus

lumbágo -a m akutna oblika lumbalgije

lumbálen -lna -O ledven:

~a anestezija, ~a aplikacija, ~e arterije, ~a blokada, ~a debla,

~i pleksus, ~a punkcija, ~a regija, ~a vretenca, ~i žvici

lumbalgija -e ž bolečina v ledjih in križu

lumbalis -e [lumbális] ledven:

artériae ~es, nérvi ~es, pléxus ~, régio ~, spondylósis ~,

trúnci ~es, vértebrae ~es

lumbosacralis -e [lumbosakrális] ledveno-križen:

intumescéntia ~, pléxus ~, trúncus ~

lumbricalis -e [lumbrikális] črvast:

músculi ~es

Lumbricus [lúmbrikus] rod kolobarnikov, ki so lahko vmesni gostitelji mnogih živalskih zajedavcev ali prenašalci povzročiteljev kužnih bolezni:

~ **terrétris** navadni deževnik

lumbus -i m [lúmbus] ledje:

músculus quadrátus ~órum

lúmen -mna m svetlina: bronhialni ~, črevesni ~, žilni ~

luminiscéncia -e ž sevanje za snov značilne svetlobe, ki ne izvira iz segrevanja, marveč iz kemičnih procesov (npr. bioluminiscenca, fotoluminiscenca, kemiluminiscenca)
SIN.: hladno svetlikanje

lumpy skin disease (angl.) [lámpi skín dizíz] vozličasti dermatitis

lupanín -a m alkaloid v semenih in zelenih delih nekaterih metuljnic (npr. bob), toksičen za rastlinojede

lupína -e ž v zvezi:
jajčna ~ navadno trda, apnenčasta ovojnica ptičjega jajca

lupinus -a -um [lupínus] volčji:
fáuces ~ae

lúpus -a m vnetna, kronično potekajoča dermatoza, najpogosteje na obrazu:
eritemski ~ avtoimunska bolezen psov in mačk
SIN.: lupus erythematosus **OKR.:** LE
SIN.: lupus (lat.)

lupus -i m lupus:
 ~ **erythematósus** eritemski lupus, ~ **vulgáris** kronična tuberkuloza kože ali sluznice

lúska -e ž **1.** ploščati del lobanjske kosti:
čelnična ~ osrednji, ploščati del čelnice, ki oblikuje sprednji del svoda lobanjske votline **SIN.:** frontalna luska, squama frontalis, **frontalna** ~ čelnična luska, **okcipitalna** ~ zatilnič-na luska, **senčnična** ~ ploščati del senčnice, ki zapira stranski del lobanjske votline **SIN.:** squama temporalis, **zatlilnična** ~ ploščati del zatilnice, ki zapira zadnji del lobanjske votline **SIN.:** okcipitalna luska, squama occipitalis
SIN.: squama (1)
2. kožna vzbrst nad ravnijo kože, ki nastane zaradi patološkega poroženevanja
SIN.: squama (2)
3. koščena ali rožena ploščica, ki varuje telo rib, plazilcev:
ribja ~ tanka keratinska ploščica, ki prekriva površino ribe

lúskast -a -o podoben ribji luski:
 ~i šiv
SIN.: skvamozen, squamosus

luteín -a m lipokrom v rumenem telesu, lipocitih, jajčnem rumenjaku

luteinizácija -e ž preobrazba zrelega jajčnikovega folikla v rumeno telo

luteinizirajóč -a -e ki povzroči luteinizacijo:
 ~i hormon

luteínski -a -o nanašajoč se na lutein:
 ~a cista

luteohormón -a m progesteron

luteoliza -e ž postopno izginjanje rumenega telesa po gonjenju, če žival ne ostane breja, ali na koncu brejosti

luteoskirín -a m mikotoksin, ki ga izloča plesen *Penicillium islandicum* (povzroča nekrozo jeter in ima karcinogeni učinek)

luteotrópen -pna -o v zvezi:
 ~i hormon

luteotropín -a m hormon adenohipofize, ki pri samici stimulira nastajanje in razvoj rumenega telesa
SIN.: luteotropni hormon
OKR.: LTH

luteus -a -um [lúteus] rumen:
córpus ~um, **córpus** ~um *persistens*, **enucleátio córporis** ~i, **mácula** ~a

Lutra [lútra] rod zveri iz družine kun:
 ~ **lútra** vidra

lutropín -a m hipofizni gonadotropin, ki pri samici stimulira ovulacijo, pri samcu pa razvoj Leydigovih celic in izločanje testosterona
SIN.: luteinizirajoči hormon
OKR.: LH

luxatio -onis ž [luksácijo -ónis] **1.** izpah:
 ~ **cóxae** izkolčenje, ~ **habitúalis** habitualna luksacija
2. zmik:
 ~ **déntis** zmik zoba, ~ **léntis** zmik očesne leče

luxativus -a -um [luksátivus] luksacijski:
fractúra ~a

luxurians -antis [luksúrjans -ántis] bujen, preobilen:
cáro ~

lúžen -žna -o nanašajoč se na lug:
 ~i kamen, ~i preizkus

lúžina -e ž baza (2)

lúžnat -a -o bazičen (2):
 ~a indigestija, ~a raztopina

lúžnatost -i ž bazičnost

lužnina -e ž baza (2)

Lycosa tarentula [likóza taréntula] tarantela

lympa -ae ž [límfa] limfa

lymphadenectomia -ae ž [limfadenektómija] limfadenektomija

lymphadenitis -idis ž [limfadenítis] limfadenitis:
 ~ **caseósa** kazeozni limfadenitis

lymphadenoma -atis s [limfadenóma] adenolimfom

lymphadenomatosis -is ž [limfadenomatózis] limfadenomatoza

lymphadenopathia -ae ž [limfadenopátija] limfadenopatija

lymphangiectasia -ae ž [limfangijektázija] limfangiektazija:
 ~ **intestinális** črevesna limfangiektazija

lymphangiitis in **lymphangitis** -idis ž [limfangijítis] limfangiitis:
~ **epizootica** afriška konjska smrkavost

lymphangioitis -idis ž [limfangioítis] limfangiitis

lymphangioma -atis s [limfangijóma] limfangiom

lymphaticus -a -um [limfátikus] limfatičen:
ductus ~, ductus ~ dexter, leucaemia ~a, leucosis ~a,
nódulus ~, nóduli ~i aggregáti, nóduli ~i solitárii, pléxus ~,
systéma ~um, trúnci ~i, válvula ~a, vás ~um

lymphoblastoma -atis s [limfoblastóma]
limfoblastom

lymphoblastus -i m [limfoblástus] limfoblast (1)

lymphocyticus -a -um [limfocítikus] limfociten

lymphocytoma -atis s [limfocitóma] limfocitom

lymphocytosis -is ž [limfocitózis] limfocitoza

lymphocytus -i m [limfocítus] limfocit

lymphoedema in **lymphedema** -atis s
[limfedéma] trofedem

lymphogenes -es [limfogénes] limfogen

lymphoma -atis s [limfóma] limfom

lymphomatosis -is ž [limfomatózis] limfomatoza

lymphonodulus -i m [limfonódulus] limfatični
vozlič

M

lymphonodus -i m [limfonódus] bezgavka:
~i **axiláres** pazdušne bezgavke, ~i **cervicáles**
profúndi globinske vratne bezgavke, ~i **cervicáles**
superficiáles površinske vratne bezgavke, ~i
hepátici jetrne bezgavke, ~i **iliaci** črevnične
bezgavke, ~i **inguináles profúndi** globinske
dimeljske bezgavke, ~i **inguináles superficiáles**
površinske dimeljske bezgavke, ~i **mandibuláres**
spodnječeljustne bezgavke, ~i **mediastináles**
medpljučne bezgavke, ~i **mesentérici** mezen-
terične bezgavke, ~i **parotidei** podušesne
bezgavke, ~i **popliteáles** podkolenske bezgavke,
~i **sacráles** križnične bezgavke, ~i **sternáles**
prsnične bezgavke

lymphopatia -ae ž [limfopátija] limfopatija

lymphorrhagia -ae ž [limforágija] limforagija

lymphosarcoma -atis s [limfosarkóma]
limfosarkom

lymski -a -o [lájmski] v zvezah:
~ **arthritis**, ~a bolezen, ~a **borelijoza**

Lynx [línks] rod zveri iz skupine srednjih mačk:
~ **lynx** južnoevropski ris

Lyrurus [lirúrus] rod iz družine kur:
~ **tétrix** ruševac

Lys [líz] okr. (lysine) lizin (1)

lyssa -ae ž [lísja] **1.** steklina
2. črvasta struktura iz vezivnega, mišičnega in
maščobnega tkiva pod sluznico jezika pri psu
(nekoč so mislili, da je v zvezi s steklino)

Lyssavirinae [lísaviríne] poddružina virusov
RNK iz družine Rhabdoviridae, v kateri je rod
Lyssavirus

Lyssavirus [lísavírus] rod virusov RNK
iz poddružine Lyssavirinae, iz družine
Rhabdoviridae, v katerega se uvršča virus
stekline

Lytta vesicatoria [líta vezikatóríja] španska
muha

M

M [èm] **1.** okr. metionin
2. okr. (mezofragma) v zvezi:

črta ~

3. okr. (mucous) v zvezi:

kolonija ~

4. okr. (microfold cells) v zvezi:

celice ~

M. [èm] okr. misce

m. [èm] okr. (musculus) mišica

macerácija -e ž **1.** zmehčanje tkiva zaradi
prepojitve z vodo:
~ **plodu** zmehčanje plodu po intrauterini smrti
sin.: maceratio fetus
stin.: maceratio
2. izluženje tozne učinkovine iz droge pri sobni
temperaturi

maceratio -onis ž [macerácijo -ónis] maceracija (1):
~ **fétus** maceracija plodu

maceratus -a -um [macerátus] maceriran:
fétus ~

maceríran -a -o ki je bil izpostavljen maceraciji:
~i plod
stin.: maceratus

macies -ei ž [mácijes macijéji] mršavost

Macracanthorhynchus [mákrakantorínhus]
rod iz debela ježerilec:
~ **catalinum** ježerilec v tankem črevesu psov,
volkov, lisic, ~ **hirudináceus** ježerilec, ki zajeda
v tankem črevesu domačih in divjih prašičev,
kjer povzroča poškodbe črevesne stene, včasih
tudi perforacije in posledično peritonitis

macrocardia -ae ž [makrokárdija] makrokardija
macrocephalia -ae ž [makrocefálíja] makrocefalija

macrocephalus -i m [makrocéfalus] makrocefalus

macrogyria -ae ž [makrogíríja] makrogiríja

macrophthalmus -i m [makroftálmus]
makroftalmus

macula -ae ž [mákula] pega:

~ **folliculi** folikularna stigma, ~ **lútea** rumena pega, ~ **retinae** rumena pega, ~ **sacculi** pega mešička, ~ **utriculi** pega mešička

maculosus -a -um [makulózus] makulozen:
melanósis ~a, mórbus ~a

máček -čka m mačji samec

máçji -a -e nanašajoč se na mačko:

bolezen ~ih prask, bolezen ~ega ugriza, ~a bolha, ~a glista, ~ kalicivirus, ~a kuga, ~a lepra, ~a levkemija, ~ parvovirus, ~e perirenalne ciste, ~a respiratorna bolezen, ~a retikuloendotelioza, sindrom ~e pridobljene imunske pomanjkljivosti, virus ~e kuge, virus ~e respiratorne bolezni, virus sindroma ~e pridobljene imunske pomanjkljivosti
SIN.: felinus

máčka -e ž **1.** mesojeda zver iz družine mačk:

garje pri ~ah, kužna agranulocitoza mačk, panlevkopenija mačk, sesec pri ~i, urološki sindrom mačk, vakcina proti rinotraheitisu in panlevkopeniji mačk, virus panlevkopenije mačk, virus rinotraheitisa mačk, virusni rinotraheitis mačk
angorska ~ pasma dolgodlakih mačk, po izvoru iz Azije, **divja** ~ v gozdovih živeča mačka z dolgim repom **SIN.:** *Felis silvestris* **prim.:** ris, **domača** ~ domača mesojeda žival številnih pasem z zelo razvitim vidom in sluhom **SIN.:** *Felis domestica*, **perzijska** ~ domača mačka s široko glavo, kratkim nosom, močnim telesom in kratkimi nogami, **siamska** ~ srednje velika domača mačka, po izvoru iz Tajske, z vitkim telesom, s podolgovato, lepo oblikovano glavo in s kratko, fino dlako (izvorna barva je bela s številnimi barvnimi ostenki)

2. mačja samica

máçke máçk ž mn. družina kopenskih zveri, poprstarjev, s kratko okroglasto glavo:

male ~ skupina malih zveri iz družine mačk, ki predejo, v katero sodita domača mačka in divja mačka, **srednje** ~ skupina srednje velikih zveri, ki predejo, v katero sodita puma, ris, **velike** ~ skupina velikih zveri iz družine mačk, ki ne predejo, nekatere rjovejo, v katero sodijo lev, tiger, leopard, jaguar, gepard
SIN.: Felidae

madidácija -e ž orošenje, navlažitev, ovlažitev (npr. pri rani, ekcemu)

madidans -antis [mádidans -ántis] ki izloča tekočino, se rosi:
dermatitis ~, eczéma ~

madžárski -a -o v zvezi:
~ ptičar

maedi-visna [maédi-visna] v zvezah:
bolezen ~, virus bolezni ~

magíster -tra m **1.** akademski naziv, ki ga podeli univerza ali znanstvena ustanova po končanem podiplomskem študiju

2. v zvezi:

~ **farmacije** naziv po diplomi na fakulteti za farmacijo

magístra -e ž diplomantka fakultete za farmacijo

magistrálen -lna -o v zvezi:

~o zdravilo

magístrica -e ž akademski naziv, ki ga podeli ženski univerza ali znanstvena ustanova po končanem podiplomskem študiju

magnézij -a m kemijski element, bistveni makroelement

SIMB.: Mg

magnézijev -a -o nanašajoč se na magnezij: ~ karbonat

~ fosfat, ~ klorid, ~ silikat, ~ sulfat

magnum -i s [mágnum] del jajcevoda pri perjadi, katerega žleze izločajo večino beljaka

magnus -a -um [mágnus] velik:

forámen ~um, músculus adductor ~ et brevis, véna cordis ~a

mahóvnice -nic ž mn. kronično vnetje kože, navadno na podplatni strani bicljev zadnjih okončin kopitarjev

SIN.: rape, dermatitis verrucosa

major -us [májor május -óris] večji:

artéria palatina ~, curvatúra ventriculi ~, glándula vestibuláris ~, músculus psóas ~, músculus réctus cápitis dorsális ~, músculus téres ~, nêrvus palatinus ~, nêrvus splánchnicus ~, oméntum ~us, papilla duodéni ~, trochánter ~, tubêrculum ~us

mák máka m enoletna kulturna rastlina z mlečkom iz rodu makov:

vrtni ~ mak, iz katerega se pridobiva opij **SIN.:** *Papaver somniferum*, **poljski** ~ mak z rdečimi cvetovi **SIN.:** *Papaver rhoeas*

máki mákov m mn. rod enoletnih kulturnih rastlin iz družine makovk (Papaveraceae)

SIN.: *Papaver*

makroblást -a m nenormalno velik nezrel eritrocit z jedrom brez nukleolusa in z bazofilno ali polikromatsko citoplazmo

makrocefalija -e ž nenormalna velikost glave
SIN.: megalocfalija, macrocephalia

makrocéfalus -a m plod z nenormalno veliko glavo
SIN.: macrocephalus

makrocít -a m nenormalno velik eritrocit brez jedra s premerom 10–12 μ m
PRIM.: megalocit, mikrocit

makrocitemija -e ž prisotnost makrocitov v krvi

mákcrocítóza -e ž povečano število makrocitov v krvi

M

- mákroelemènt** -ênta m kemijski element, potreben za zgradbo in presnovo tkiv v večjih količinah (npr. Na, Ca, P, Mg, Cl)
PRIM.: mikroelement, oligoelement
- makrofág** -a m levkocit, nastal iz monocita, ki je sposoben fagocitirati tujke, krvne razkrojke in mikroorganizme:
alveolarni ~ okrogel zrnat makrofág v pljučnih alveolah, ki odstranjuje tujke iz vdihanega zraka, **tkivni** ~ histiocit
SIN.: mononuklearni fagocit
- makrofágen** -gna -o nanašajoč se na makrofage:
~i sistem
- mákrofávna** -e ž živalstvo, vidno s prostim očesom
- makroftálmus** -a m nenormalno povečano zrklo
SIN.: macropthalmus
- mákrogaméta** -e ž velika, negibljiva ženska spolna celica pri anizogamiji (npr. pri kokcidijih)
PRIM.: mikrogameta
- mákrogametocit** -a m ženska spolna celica pri nekaterih praživalih, ki se brez delitve razvije v makrogameto
PRIM.: mikrogametocit
- makrogirija** -e ž razširjenost možganskih girusov
SIN.: macrogyria
- makroglija** -e ž nevrogljijska celica ektodermalnega izvora, kot so astrociti in oligodendrociti
PRIM.: mikroglija
- mákroglobulín** -a m plazemski globulin z veliko molekulske maso (npr. IgM)
- mákrohématurija** -e ž s prostim očesom ugotovljiva kri v urinu
PRIM.: mikrohematurija
- mákrokardija** -e ž nenormalno veliko srce
SIN.: megalokardija, macrocardia, megalocardia
- mákrokárdius** -a m spaček z izjemno velikim srcem
- mákrokonídij** -a m velik eno- ali večcelični tros pri nekaterih glivicah (npr. pri dermatofitih)
PRIM.: mikrokonidij
- makrolíd** -a m makrolidni antibiotik
- makrolíden** -dna -o ki ima velik laktonski obroč:
~i antibiotik
- mákromolékula** -e ž velika molekula v organski spojini s polimerno zgradbo (npr. beljakovine, polisaharidi, sintetični polimeri)
SIN.: velemolekula
- mákronúkklus** -a m večje od obeh jeder migetalkarjev, ki ureja vegetativne funkcije, pri spolnem razmnoževanju pa propade
PRIM.: mikronukleus

- mákropinocitóza** -e ž sprejemanje raztopljenih snovi v celico v obliki kapljic, vidnih v svetlobnem mikroskopu
PRIM.: mikropinocitoza, pinocitoza
- mákroplazija** -e ž čezmerna razvitost telesnih delov
- makroskópски** -a -o ki je viden s prostim očesom: ~a sprememba
~ preparat
- mákrosomatija** -e ž gigantizem
- mákrosomija** -e ž gigantizem
- mákrospóra** -e ž nenavadno velika spora pri nekaterih praživalih in glivicah
SIN.: megaspora
- maksíla** -e ž zgornja čeljustnica
- maksiláren** -rna -o zgornječeljusten:
~a arterija, ~i sinus ~a vena, ~i živec
- maksimálen** -lna -o največji:
~a doza, ~a kapaciteta pljuč, ~a obremenitev, ~a temperatura
- maksimálno-minimálen** -lna -o v zvezi:
~i termometer
- máksimum** -a m največji doseženi, dosegljivi ali dopustni učinek ali količina:
tubulni ~ največja hitrost reabsorpcije ali sekrecije snovi v ledvičnih cevkah
- mákula** -e ž **1.** pega
2. eflorescenca s pigmentacijo, drugačno od okolice
- makulózen** -zna -o nanašajoč se na makulo (2):
~i izpuščaj
SIN.: maculosus
- mala** -ae ž [mála] lice
- malabsórcija** -e ž nepopolna absorpcija hranilnih snovi v črevesju
- malabsórcijski** -a -o nanašajoč se na malabsorpcijo:
~ sindrom
- malacia** -ae ž [malácija] malacija
- malacija** -e ž bolezensko zmečkanje tkiva ali organa
SIN.: malacia
- malaria** -ae ž [malárijja] malarija
- malárijja** -e ž vročinska bolezen pri perutnini, ki jo povzroča trosovec *Plasmodium gallinaceum* in prenašajo anofeleši
SIN.: malaría
- malárijjski** -a -o nanašajoč se na malarijo:
~ komar
- malaris** -e [maláris] ličen:
músculus ~
- malasézija** -e ž kvasovka iz rodu *Malassezia*

málasimilácija -e ž nesposobnost prebavil sprejeti eno hranilo ali več hranil, ki prebavljeni povzročajo maldigestijo

Malassez, Louis Charles [malasé luí šárl] (1842–1909) francoski anatom in fiziolog

Malassezia [malasézija] rod manj patogenih kvasovk podolgovate oblike:

~ **pachydérmatis** kvasovka, ki povzroča vnetje, predvsem sluhovodov pri mesojedih **sin.:**

Pityrosporum canis

SIN.: *Pityrosporum*

malát -a m anion ali sol jabolčne kisline

maldescensus -us m [maldescénzus]

maldescensus:

~ **téstis** kriptorhizem

maldescénzus -a m nepopolno spuščanje kakega organa ali dela organa (med razvojem)

SIN.: maldescensus

maldigestija -e ž poslabšana prebava hranil v prebavilih zaradi malasimilacije

maldigestiven -vna -o nanašajoč se na maldigestijo: ~i sindrom

maleáren -rna -o nanašajoč se na kladivce (1):

~a strija

SIN.: mallearis

maleín -a m izvleček iz kulture bakterije

Burkholderia mallei, ki se uporablja za alergijski preizkus na konjsko smrkavost

PRIM.: abortin, brucelin, melitin, tuberkulin

maleinizácija -e ž ugotavljanje konjske smrkavosti z maleinom (v glavnem se uporablja oftalmična reakcija)

máleus -a m 1. kladivce (1)

2. konjska smrkavost

malformácija -e ž anomalija, nastala med razvojem organa, dela organa pred rojstvom:

dedna ~ anatomski ali funkcionalni dedno

pogojen defekt, **razvojna** ~ malformacija, nastala v času ontogeneze

SIN.: spačenost, malformatio

malformatio -onis ž [malformácijo -ónis]

malformacija

máli -a -o v zvezah:

~ angleški hrt, ~ divji petelin, ~ jetrni metljaj, ~ krvni obtok,

~e mačke, ~ mlakar, ~i možgani, vene ~ih možganov

SIN.: parvus

malígen -gna -o 1. ki je težko ozdravljiv in se navadno nezadržno širi:

~i edem, ~a hipertermija, prašičja ~a hipertermija, vakcina proti šumečemu prisadu in ~u edemu

2. pri katerem se izrojene celice nezadržno množijo, vdirajo v okolico in tvorijo zasevke:

~a alteracija, ~a celica, ~i melanom, ~a neoplazma, ~a novotvorba, ~a struma, ~a transformacija, ~i tumor

SIN.: zločest (1), malignus

malignizácija -e ž maligna alteracija

malignóm -a m maligna novotvorba

malignoma -atis s [malignóma] maligna novotvorba

malignómski -a -o nanašajoč se na maligno novotvorbo:

~ trombus

malígnost -i ž zločestost, nevarnost, pogubnost

malignus -a -um [malígnus] malignen (2):

melanóma ~um, strúma ~a

mallearis -e [maleáris] malearen:

stría ~

malleolaris -e [maleoláris] gleženjski:

ós ~e

malleolus -i m [maléolus] gleženj

Malleomyces [maleomícis] zastar. *Burkholderia*

malleus -i m [máleus] 1. kladivce (1)

2. konjska smrkavost

Mallophaga [malofága] tekuti

malnutricija -e ž podhranjenost

malofág -a m žuželka iz podreda Mallophaga

malofagóza -e ž bolezen, ki jo povzročajo

malofagi

maloglávec -vca m mikrocefalus

maloglávost -i ž mikrocefalija

malokluzija -e ž nepravilni položaj zob

(predvsem sekalcev), ki povzročajo slab ugriz

(zaradi neprimerne stika zob zgornje in spodnje čeljustnice)

SIN.: nenormalna okluzija

malokrven -vna -o ki ima zmanjšano količino krvi zaradi krvavitve ali dehidracije: ~a žival

malokravnost -i ž zmanjšana količina krvi zaradi krvavitve ali dehidracije:

virus kužne ~i kopitarjev

kužna ~ **kopitarjev** kužna bolezen kopitarjev s hudo

anemijo, ikterusom in hemosiderozo jeter, ki jo

povzročajo virus kužne malokravnosti kopitarjev

sin.: infekciозна anemija kopitarjev **krat.:** IAK

PRIM.: anemija

malomožgánski -a -o nanašajoč se na male možgane:

~e arterije, ~a hemisfera, ~a jedra, ~a polobla, ~a skorja,

~i šotor

SIN.: cerebelaren, cerebellaris

malonát -a m anion ali sol malonske kisline

malónski -a -o v zvezi:

~a kislina

maloséčnost -i ž oligurija

Malpighi, Marcello [malpígi marčélo] (1628–1694) italijanski anatom, histolog in embriolog

Malpighijev -a -o [malpígi:jev] v zvezi:
~o telesce

maltáza -e ž glikozidaza, ki pospešuje razkroj molekul maltoze v dve molekuli glukoze

maltéški -a -o v zvezah:
~a mrzlíca, ~a pasma psov

maltežán -a m majhen pes z dolgo belo dlako brez podlanke, spremljevalec, družni pes, ki verjetno izvira iz Sredozemlja

maltóm -a m limfom, ki nastane v limforetikularnem tkivu sluznice (zlasti v črevesju)
SIN.: maltoma

maltoma -atis s [maltóma] maltom

maltóza -e ž disaharid iz dveh molekul glukoze, pridobljen iz škroba
SIN.: sladni sladkor

malus -a -um [málus] slab:
prognósis ~a

mamalgija -e ž mastalgija

mamáren -rna -o vimenski:
kavdalna ~a arterija, kranialna ~a arterija, ~i absces, ~i kompleks

mamiláren -rna -o nanašajoč se na sesek:
~o telesce
SIN.: mamillaris

mamilitis -a m vnetje seska:
virus govejega herpetičnega ~a
goveji herpetični ~ akutno vnetje kože vimena pri kravah z mehurčki in krastami, ki ga povzroča virus govejega herpetičnega mamilitisa

mamillaris -e [mamiláris] mamilaren:
córpus ~e

mamma -ae ž [máma] 1. mlečna žleza
2. vime

Mammalia [mamálíja] sesalci

mammarius -a -um [mamárius] vimenski:
artéria ~a caudális, artéria ~a craniális, glándula ~a, véna ~a craniális

mamografija -e ž rentgensko slikanje mlečne žleze

mamotrópen -pna -o laktotropen:
~a celica

mamotropín -a m prolaktin (1)

mána -e ž sladek izloček žuželk (npr. listnih uši), ki sesajo rastlinske sokove
PRIM.: medicina

mándelj -dlja m nebnica (2)

mandíbula -e ž spodnja čeljustnica

mandibula -ae ž [mandíbula] spodnja čeljustnica

mandibuláren -rna -o spodnječeljusten:
~i vod, ~i živec

mandibularis -e [mandibuláris]
spodnječeljusten:
dúctus ~, glándula ~, lymphonódi ~es, nêrvus ~

mándljev -a -o nanašajoč se na nebnico (2):
~a jamica, ~ kamen, ~a kripta

Mandragora [mandrágora] rod sredozemskih zelnatih trajnic iz družine razhudnikovk:
~ *officinárum* podlišček

mandrén -a m togo vodilo (npr. žica) za vpeljevanje mehkega katetra, igle, votlega instrumenta v žilo, telesno votlino

mangán -a m kemijski element, bistveni mikroelement, prisoten v večini tkiv, sestavina številnih encimov (če ga primanjkuje, se pojavlja npr. jalovost pri govedu, deformacija okončin pri piščancih, šepavost pri prašičih)
SIMB.: Mn

mangánov -a -o v zvezi:
~a(VII) kislina

máničen -čna -o nanašajoč se na manijo:
~o obnašanje

manija -e ž bolezensko obnašanje s pretirano aktivnostjo in glasnim oglašanjem:
obporodna ~ pri psicah

manióka -e ž zelnata trajnica tropskih krajev, iz njenih gomoljev se pridobiva tapioka

manít -a m manitol

manitól -a m alkohol s šestimi hidroksilnimi skupinami v molekuli, razširjen v rastlinah in glivah, ki nastane z redukcijo manoze ali fruktoze (uporablja se kot diuretik)
SIN.: manít
PRIM.: sorbitol

mánjši -a -e ki glede na kako lastnost dosega stopnjo, količino, mero pod dogovorjeno mejo:
~ drobovni živec, ~a dvanajstnikova papila, ~a grbica nadlahtnice, ~a ledvena mišica, ~i nebni živec, ~i obrtec, ~a okrogla mišica, ~e vestibularne žleze, ~a zgornja prema mišica glave, ~a želodčna krivina
SIN.: minor
PRIM.: večji

manóza -e ž heksoza, sestavina mnogih glikoproteinov in polisaharidov

manozíd -a m glikozid z manozo

manozidáza -e ž encim, ki katalizira hidrolizo manozida

manozidóza -e ž dedna bolezen, predvsem pri aberdeenskem govedu, zaradi kopičenja manozida kot posledice pomanjkanja manozidaze

manuálen -lna -o ročen:
~a odstranitev posteljice, ~a odstranitev rumenega telesa

manualis -e [manuális] ročen:
auxílium ~e

manubrium -ii s [manúbrijum] ročaj:
~ **stérni** ročaj prsnice

manus -us ž [mánus] roka (2):
dígitus ~, páľma ~, vóla ~

mápa -e ž v zvezah:
genska ~ genska karta, **kromosomska** ~ genska karta

mapíranje -a s postopek za ugotavljanje relativnega položaja kake strukture (npr. gena na kromosomu)

marasmus -i m [marázmus] marazem:
~ **senilis** starostni marazem

marázem -zma m skrajno huda splošna mršavost zaradi stradanja:
senilni ~ starostni marazem, **starostni** ~ marazem zaradi starosti **sin.**: senilni marazem, marasmus **senilis**
SIN.: marasmus

Mardivirus [márdívirus] rod herpesvirusov iz poddružine Alphaherpesvirinae, v katerem je virus nevrolimfomatoze

Marek, Josef [márek józef] (1868–1952)
madžarski veterinar

Marekov -a -o [márekov] v zvezah:
~a bolezen, ~a celica, vakcina proti ~i bolezní

marginácija -e ž zbiranje in prilepljanje levkocitov k steni malih krvnih žil na mestu poškodbe v zgodnji fazi vnetja

margo -inis m [márgo] rob (2):
~ **coronális** svitkov rob

márker -ja m označevalec:
genski ~ genski označevalec, **teritorialni** ~ snov, npr. izloček žleze, ki označuje ozemlje živali, **tumorski** ~ tumorski označevalec

markêr -ja m s posebno obleko zavarovan človek, na katerem se službeni psi učijo napadati in braniti

márkerski -a -o v zvezi:
~ encim

markíran -a -o označen:
~o protitelo, ~i serum, ~a spojina

markírati -am nedov. in dov. označevati: ~ protitelo
~ **govedo** označevati govedo

Marsupialia [marsupijálíja] vrečarji

marsupialisatio -onis ž [marsupijalizácíjo -ónis]
marsupializacija

marsupializácija -e ž kirurška metoda za trajno povezavo votline abscesa ali ciste z notranjim ali zunanjim telesnim površjem
SIN.: marsupialisatio

Marteilia [martejílija] rod zajedavskih praživali:
~ **refrigens** marteilija, ki povzroča marteiliozo

marteilija -e ž pražival iz rodu *Marteilia*

marteilioza -e ž bolezen prebavil pri ostrigah, ki jo povzroča pražival *Marteilia refrigens*

Martes [mártes] prave kune:
~ **foina** kuna belica, ~ **mártes** kuna zlatica

mása -e ž **1.** količina snovi določenega telesa:
telesna ~ masa telesa, izražena v utežnih enotah **sin.**: telesna teža, teža (2)
2. velika količina kake stvari:
statistična ~ populacija (1)
3. v zvezi:
dedna ~ genotip (1)
4. snov, surovina, navadno mehka: plastična ~

masáža -e ž mehanično delovanje na telo ali del telesa zaradi boljše prekrvitve: ročna ~
~ **srca** mehanično delovanje na srce pri odpovedi srca **sin.**: srčna masaža, **srčna** ~ masaža srca, **vibracijska** ~ masaža z vibratorjem, **zunanja** ~ masaža zunanjih delov telesa

masculinus -a -um [maskulínus] moški:
procéssus vaginális ~

masírati -am nedov. z roko pritiskati, gnesti, gladiti, udarjati, vtirati v kožo dela telesa

masíven -vna -o ki se pojavi v večji količini:
~a krvavitev

maskulinizácija -e ž normalni razvoj spolnih znakov pri samcih ali povzročanje moških sekundarnih spolnih znakov pri samicah
PRIM.: virilizacija

maslén -a -o nanašajoč se na maslo:
~a kislina
SIN.: butiričen, butyricus

máslo -a s **1.** maščoba, pridobljena iz smetane: kravje ~
2. maščoba, pridobljena iz semen nekaterih rastlin
3. v zvezi:
ušesno ~ rumen, mazav izloček v zunanjem sluhovodu **sin.**: cerumen, ušesna smola, cerumen (lat.)

masseter -eris m [maséter] v zvezi:
músculus ~

mást -í ž trdna, mazava, v vodi netopna organska snov, pridobljena iz maščevja:
svinjska ~ mast iz maščevja prašičev **sin.**: adeps suillus
SIN.: adeps

mastalgíja -e ž bolečina v mlečni žlezi
SIN.: mamalgíja, mastodiníja

mastectomia -ae ž [mastektómíja] mastektomija
mastektomíja -e ž kirurška odstranitev mlečne žleze
SIN.: mastectomia

mastif -a m najstarejša angleška pasma psov (izvira iz časa Keltov) s široko, oglato glavo

in kratkim gobcem, z dolgimi nogami in močnimi kostmi, s priležno dlako

Mastigophora [mastigófora] bičkarji

mastikácija -e ž žvečenje

mastitis -a m vnetje mlečne žleze:

sindrom ~a, metritis in agalaktije

akutni ~ mastitis z vidnimi znaki vnetja (boleča, vroča mlečna žleza s spremenjenim sekretom), **brucelozni** ~ mastitis, ki ga povzročajo brucele (predvsem *Brucella abortus*), **klinični** ~ mastitis s kliničnimi znaki vnetja (npr. akutni mastitis, kronični mastitis), **kronični** ~ mastitis z otdrinami in navadno zmanjšano količino sekreta, **latentni** ~ počasi napredujoč mastitis, ki poteka brez kliničnih znakov (npr. pri kužni presušitvi vimena pri kravah), **poletni** ~ mastitis pri kravah, ki ga povzroča bakterija *Arcanobacterium pyogenes* (pojavlja se predvsem poleti), **stafilokokni** ~ mastitis, ki ga povzroča stafilokok *Staphylococcus aureus*, redkeje druge vrste stafilokokov, **streptokokni** ~ mastitis, ki ga povzročajo streptokoki (predvsem *Streptococcus agalactiae*, *Streptococcus dysgalactiae*, *Streptococcus uberis*), **subklinični** ~ mastitis z lažjim potekom brez vidnih kliničnih znakov, **tuberkulozni** ~ mastitis, ki ga povzročajo patogene mikobakterije (predvsem *Mycobacterium bovis* pri kravah)
SIN.: volčič (3)

mastocit -a m tkivni bazofilni levkocit

mastocitóm -a m kožna novotvorba, grajena predvsem iz tkivnih bazofilnih levkocitov (pojavlja se predvsem pri psih)
SIN.: mastocytoma

mastocitóza -e ž nenormalna proliferacija in kopičenje tkivnih bazofilnih levkocitov v raznih organih, tudi sistemsko (npr. v koži, kostnem mozgu)
SIN.: mastocytosis

mastocytoma -atis s [mastocitóma] mastocitom

mastocytosis -is ž [mastocitózis] mastocitoza

mastodinija -e ž mastalgija

mastoideus -a -um [mastoideus] oblikovan kot bradavica:
procéssus ~

mastoragija -e ž krvavitev iz mlečne žleze

masturbácija -e ž samozadovoljevanje

máščevje -a s dobro ožiljeno tkivo iz lipocitov, ki kopiči nevtralne lipide v citoplazmi (ima prehrabno vlogo, je toplotni izolator in daje mehansko zaščito):

belo ~ tkivo s številnimi lipociti, ki so pri zrelem tkivu izpolnjeni z eno samo kapljo nevtralne maščobe, jedro pa je potisnjeno ob rob citoplazme **SIN.:** belo maščobno tkivo, belo toľščno tkivo, univakuolarno maščobno

tkivo, **podkožno** ~ maščevje, ki se nabira pod kožo **SIN.:** panniculus adiposus, **rjavo** ~ tkivo iz lipocitov s številnimi maščobnimi kapljicami in mitohondrijev s citokromi, ki mu dajejo rjavo barvo (maščevje zarodkov sesalcev in glodavcev) **SIN.:** plurivakuolarno maščobno tkivo, rjava toľšča, rjavo toľščno tkivo
SIN.: adipozno tkivo, maščobno tkivo, toľšča (1), toľščno tkivo

maščóba -e ž spojina gliceridov z maščobnimi kisljinami, težko topna v vodi in topna v organskih topilih:

mlečna ~ živalska maščoba v mleku in mlečnih izdelkih, sestavljena predvsem iz trigliceridov, **rastlinska** ~ rastlinsko olje, **rezervna** ~ maščoba v maščevju kot energijska zaloga organizma, **živalske** ~e maščobe (npr. mast, loj, maslo, ribje olje), ki jih proizvajajo živali
SIN.: toľšča (2)

PRIM.: lipid

maščóben -bna -o nanašajoč se na maščobo ali maščevje:

belo ~o tkivo, ~a blazina, ~a celica, ~i cilinder, ~a degeneracija, ~a embolija, ~a infiltracija, ~a kislina, ~a metamorfoza, ~a metamorfoza jeter, ~o olje, ~a ovojnica, ~o tkivo, ~a vakuola, nasičena ~a kislina, nenasičena ~a kislina, plurivakuolarno ~o tkivo, proste ~e kisline, univakuolarno ~o tkivo
SIN.: adipozen (2), toľščen

mašilka -e ž v zvezah:

arterija ~

notranja ~ tanka, ploščata mišica, ki se začenja na kolčnici in gre skozi zadelano odprtino ali čez incizuro na sednici v obrtčevo jamo (pomaga pri iztegotvanju kolčnega sklepa)
SIN.: musculus obturatorius internus, **zunanja** ~ močna, piramidasta mišica v bližini zadlane odprtine, ki obrača stegno nazaj **SIN.:** musculus obturatorius externus

mater -tris ž [máter] meniga:

dúra ~, dúra ~ encéphali, dúra ~ spinális, pía ~, pía ~ encéphali, pía ~ spinális, sinus dúrae ~tris

materia -ae ž [matérjia] kar obravnava, opisuje kako področje znanja:

~ **médica** nauk o zdravilnih sredstvih

materiál -a m kar se uporablja za izdelavo česa:

aloplastični ~ anorganski material (npr. plastika) za nadomeščanje tkiva, **biološki** ~ material (npr. vzorec tkiva), vzet za laboratorijsko preiskavo, **kužni** ~ kužnina, **sanitetni** ~ predmeti, izdelki, ki se uporabljajo v zdravstvu, veterinarstvu in ne vsebujejo mikroorganizmov, tudi ne njihovih spor

máterin -a -o **1.** nanašajoč se na mater: ~o mleko ~a placenta, ~a posteljica, ~o protitelo

SIN.: maternus

2. v zvezi:

~a dušica

materínski -a -o **1.** nanašajoč se na materinstvo: ~ nagon

2. nanašajoč se na izvorno snov ali tkivo:
~a celica

mátornica -e ž votel organ pri samicah živorodnih sesalcev, v katerem se oplojeno jajčece ugnezdi ter razvije v zarodek: reinverzija ~e
abrazija ~e, adneksi ~e, atonija ~e, dekstroverzija ~e, evakuacija ~e, hipoplazija ~e, inercija ~e, inverzija ~e, involucija ~e, izpraskanje ~e, kiretaža ~e, nepopolna involucija ~e, oporek ~e, perforacija ~e, prolaps ~e, repozicija ~e, retrakcija ~e, retropozicija ~e, ruptura ~e, sinistroverzija ~e, subinvolucija ~e, torzija ~e, zadržnitev ~e
atonična ~ maternica z zmanjšanim tonusom stene maternice, **dvodelna** ~ maternica, katere votlina je razdeljena v vzdolžnim pretinom v dva dela, vendar z enim materničnim vratom (pri večini sesalcev) **sin.:** uterus bipartitus, **dvojna** ~ maternica pri gladavcih in lagomorfih, pri kateri se popolnoma podvojita maternica in maternični vrat **sin.:** didelfija, didelphys, uterus didelphys, uterus duplex, **dvoroga** ~ maternica z dvema razvitima rogoma pri sesalcih, razen pri jarklji **sin.:** uterus bicornis, **enoroga** ~ maternica z enim samim rogom (drugi rog je nepopolno razvit, npr. pri človeku) **sin.:** uterus unicornis, **gravidna** ~ maternica, v kateri je plod, **inertna** ~ očitno neaktivna maternica (npr. med porodom), **infantilna** ~ nepopolno razvita maternica pri doseženi telesni razvitosti **sin.:** uterus infantilis, **povešena** ~ nizko ležeča maternica zaradi prenategjenosti njenih vezi **sin.:** histeroptoza, **prolabirana** ~ maternica, ki je zdrsnila skozi maternični vrat v nožnico ali zunanost (npr. po porodu) **SIN.:** uterus, metra, uterus (lat.)

mátorničen -čna -o nanašajoč se na maternico: kanal ~ega vratu, ~i adneksi, ~a arterija, ~a karunkula, ~a kontrakcija, ~i miom, ~o mišičje, ~a muskulatura, ~i priveski, ~i rak, ~i rog, ~a sluznica, ~o telo, ~o ustje jajcevoda, ~a votlina, ~i vrat, ~e žleze, notranje ~o ustje, okrogla ~a vez, široka ~a vez, zunanje ~o ustje, žleze ~ega vratu **SIN.:** uterinus

maternus -a -um [matérnus] materin (1): placénta ~a

máti mátere ž samica, ki rodi mladiča, mladiče: **bikovska** ~ rodovniška krava za plemenske bika **SIN.:** roditeljica

mática -e ž **1.** matriks (1): **kopitna** ~ pododerma na notranji strani kopita, bogata s krvnimi žilami in živci, ki služi za prehranjevanje epitelija, iz katerega raste roževina **sin.:** kopitna pododerma, matrix ungulae (1), **parkljeva** ~ pododerma na notranji strani parklja, bogata s krvnimi žilami in živci, ki služi za prehranjevanje epitelija, iz katerega raste roževina **sin.:** parkeljna pododerma, matrix ungulae (2) **2.** spolno razvita samica pri nekaterih žuželkah: **čebelja** ~ spolno razvita samica pri medonosnih čebelah

mátičen -čna -o **1.** ki je v čem prvi, začetni, izvorni: ~a celica, ~a krvtovorna celica, ~o tkivo

2. v zvezi:
~i mleček

mátičnik -a m celica, v kateri se leže čebelja matica

matičnják -a m čebelji panj za zrejo čebeljih matic

Matricaria chamomilla [matrikárija kamomíla] prava kamilica

mátrijs -a m **1.** osnova, zasnova, podlaga: **citoplazemski** ~ citosol in citoskelet skupaj, **ekstracelularni** ~ medceličnina, **mitohondrijski** ~ osrednji del mitohondrija, omejen z notranjo membrano **SIN.:** matica (1), matrix

2. v zvezi:
virusni ~ beljakovina, v kateri zorijo virioni v gostiteljskih celicah in je večkrat glavna snov, iz katere je sestavljeno inkluzijsko telesce **sin.:** virioplazma

matrix -icis ž [mátrijs] matriks (1):
~ **úngulae** **1.** kopitna matica **2.** parkljeva matica

matroklín -a -o nanašajoč se na izvor po materi:
~o dedovanje

PRIM.: patroklín

maturácija -e ž končan, dosežen popolni razvoj ali dokončana rast: ~ jajčeca, ~ semenčic

maturus -a -um [matúrus] zrel:
fétus ~, pártus ~

mavčár -ja m oseba, navadno veterinarski tehnik, ki namešča mavčne imobilizacije

mávčen -čna -o nanašajoč se na mavec: ~a imobilizacija
~i čevlji, ~a longeta, ~a obveza, ~i povoj

mávčiti -im nedov. delati mavčne obveze

mávec -vca m **1.** bel prah, kalcijev sulfat, ki se, pomešan z vodo, hitro strdi

SIN.: sadra

2. mavčna obveza

maxilla -ae ž [maksíla] zgornja čeljustnica

maxillaris -e [maksiláris] **1.** zgornječeljusten:

artéria ~, nérvus ~, véna ~

2. zgornječeljustničen:
sínus ~

May, Richard [máj ríhard] (1863–1937) nemški zdravnik:

barvanje po ~u in Grünwaldu

mays maydis ž [májs májdis] koruza (2):

amýlum máydis

mázanje -a s vtiranje mazila v kožo

SIN.: unkcija (2)

mazáški -a -o v zvezi:

~o zdravilo

M

mazílo -a s sredstvo za mazanje, ki v primerni podlagi (npr. v masti, vazelinu, olju) vsebuje zdravilno učinkovino: aplikacija ~a, perkutana aplikacija ~a
antiskabično ~ mazilo za zdravljenje garij,
flogogeno ~ mazilo, ki je sposobno povzročiti lokalno vnetje, **ihtiolo** ~ mazilo, ki vsebuje ihtiol (za lokalno zdravljenje kože ali podkožja)
SIN.: maža (1), unkcija (1), unguentum
OKR.: ung.

máža -e ž **1.** mazilo

2. v zvezah:

prepučjeva ~ smegma, **sklepna** ~ sklepna sinovija

Mb. [mórbus] okr. (morbus) bolezen

meátus -a m prehod v obliki hodnika

SIN.: meatus (lat.)

meatus -us m [meátus] meatus:

~ **acústicus** sluhovod, ~ **acústicus extérnus** zunanji sluhovod, ~ **acústicus intérnus** notranji sluhovod

mechanicus -a -um [mehánikus] mehanski:

íleus ~

meconium -ii s [mekónijum] mekonij

meča méč s mn. področje zadnje strani zadnje okončine od kolenskega do skočnega sklepa

SIN.: sura

mečast -a -o ki ima obliko meča:

~i hrustanec, ~i podaljšek prsnice

SIN.: ksifoiden, xiphoideus

mečáva -e ž fontanela

mečen -čna -o nanašajoč se na meča:

dvoglava ~a mišica, ~a mišica, triglava ~a mišica

SIN.: soleus

mečnica -e ž tanjša kost v goleni:

glava ~e

SIN.: fibula, fibula (lat.)

mečničen -čna -o nanašajoč se na mečnico:

dolga ~a mišica, globinski ~i živec, kratka ~a mišica, skupni

~i živec, tretja ~a mišica

SIN.: fibularis, peroneus

méd -ú m sladka snov (fruktoza, dekstroza), ki jo čebele pridelujejo iz medičine ali mane:

zreli ~ med, ki je brez odvečne vode

medcéličén -čna -o **1.** ki je med celicami:

~i mediator, ~i mostiček, ~i prostor, ~a snov, ~a tekočina

SIN.: intercelularen

2. v zvezi:

~a stena

medceličnina -e ž del tkiva iz polisaharidov in beljakovin (proteoglikanov), ki zapolnjuje medcelični prostor, nudi strukturno oporo in omogoča medcelično komunikacijo:

amorfná ~ brezbarvna, homogena koloidna snov, ki napolnjuje prostor med celicami

veziva in vsebuje glikozaminglikane,

formirana ~ medceličnina iz kolagenskih,

elastičnih in retikulinskih vlaken, **hrustančna** ~ hrustančevina, **kostna** ~ kostnina, **vlaknata** ~ medceličnina iz kolagenskih, elastičnih in retikulumskih vlaken v vezivih

SIN.: ekstracelularni matriks, intercelularna snov, medcelična snov

OKR.: ECM

medčeljústje -a s področje med spodnjima čeljustnicama

SIN.: regio intermandibularis

medčeljústnica -e ž parna, pri večini sesalcev samostojna kost viscerokranija, v katero so vsidrani zgornji sekalci

SIN.: incizivna kost, os incisivum

medén -a -o nanašajoč se na med:

navadna ~a detelja

medeníca -e ž del okostja v zadnjem delu trupa, ki ga sestavljajo kolčnici in križni del hrbtenice (nanjo se vežeta zadnji okončini)

SIN.: pelvis (1)

medeničén -čna -o nanašajoč se na medenico:

koščeni ~i obroč, ~a kita, ~a stena, ~a votlina, ~a zrast, ~i živci, sprednja ~a odprtina, široka ~a vez, zadnja ~a odprtina

SIN.: pelvinus

mediálen -lna -o ki je bližji sredinski ravnini:

~i lemniskus, ~i očesni kot

SIN.: medialis

medialis -e [medijális] medialen:

ángulus óculi ~, artéria circumfliéxa fémoris ~, artéria plantáris ~, lemniscus ~, ligaméntum collaterále tarsi laterále et ~e bréve, ligaméntum collaterále tarsi laterále et ~e lóngum, ligaméntum fémoropatelláre laterále et ~e, ligaméntum tibíale caudále menísci laterális et ~, ligaméntum tibíale craniále menísci laterális et ~, músculus vástus ~, véna saphéna ~

medián -a -o **1.** središčen:

~a arterija, ~a insercija, ~a ravnina, ~i živec

2. nanašajoč se na mediano:

~a letalna doza

mediána -e ž srednja vrednost, ki razdeli urejene podatke o kaki spremenljivki (po velikosti) na dva, po številu enaka dela

medianus -a -um [medijánus] središčen:

artéria caudális ~a, artéria ~a, artéria sacrális ~a, ligaméntum vesicae ~um, nêrvus ~, véna ~a, véna ~a cúbiti, véna sacrális ~a

mediastinálen -lna -o **1.** nanašajoč se na mediastinum (1)

SIN.: mediastinalis (1)

2. medpljučen:

~e bezgavke, ~i perikarditis, ~a plevra, ~i plevritis, ~a poprsnica, ~i prostor, ~e vibracije

mediastinalis -e [medijastinális] **1.**

mediastinalen (1)

2. medpljučen:

lymphonódi ~es, pericarditis ~, pléura ~, pleuritis ~

mediastinítis -a m vnetje medpljučja

mediastínoperikardítis -a m vnetje medpljučja in osrčnika

mediastínium -a m **1.** vezivo v sredini organa

SIN.: mediastinum (lat.) (1)

2. medpljučje

mediastinum -i s [medijastínium] **1.**

mediastinum (1):

~ **téstis** srčika moda

2. medpljučje:

emphyséma ~i

mediátor -ja m **1.** snov, ki kemijsko posreduje informacije med celicami (npr. med nevroni, med nevroni in mišicami, med nevroni in eksokrinimi ter tudi nekaterimi endokrinimi žlezami):

ekscitatorni ~ mediator, ki kaj stimulira, **inhibi-**

torni ~ mediator, ki kaj inhibira, **intercelularni** ~

medcelični mediator, **intracelularni** ~ znotraj-

celični mediator, **lažni** ~ mediator, ki ima

navadno manjši učinek, **medcelični** ~ mediator,

ki posreduje komunikacijo med celicami **sin.:**

intercelularni mediator, **znotrajcelični** ~ mediator,

ki nastane znotraj celice po vezavi medceličnega

mediatorja na receptor v celični membrani

(uravnava znotrajcelično encimsko reakcijo)

sin.: intracelularni mediator

SIN.: posrednik (1)

2. spojina, ki se sprosti iz senzibiliziranih celic

po reakciji antigena s protitelesom in izzove

alergijsko reakcijo: ~ anafilaktične reakcije

SIN.: posrednik (2)

3. spojina, ki se sprosti v vnetišču in povzroča znake vnetja:

vnetni ~ji snovi, npr. histamin, bradikinin, aktivni fragmenti komplementa, citokini, prostaglandini, levkotrieni, prosti radikali in druge spojine, ki se sproščajo ali nastanejo v vnetišču in povzročajo ter vzdržujejo vnetje

Medicago sativa [medikágo satíva] nemška detelja

medicamentosus -a -um [medikamentózus]

medikamenten:

ácne ~a, exanthéma ~um, urticária ~a

medicamentum -i s [medikaméntum] zdravilo

medicatus -a -um [medikátus] zdravilen:

bacilli ~i

medicina -e ž veda, ki se ukvarja z ohranjanjem in vračanjem zdravja:

doktor veterinarske ~e

alternativna ~ medicina, ki za ugotavljanje in

zdravljenje bolezni uporablja znanstveno

nepreverjene metode, ki temeljijo na tradiciji

in verovanjih, **eksperimentalna** ~ medicina, ki

temelji na poskusih na živalih, **empirična** ~

medicina, ki temelji na poskusih na živalih

in človeku, **humana** ~ medicina, ki se ukvarja

s človekom, **humoralna** ~ starogrška medicina

(Hipokrat), ki je temeljila na konceptu, da je pravilno razmerje telesnih sokov temelj zdravja, nesorazmerja pa vodijo v bolezen, **interna** ~ medicina, ki se ukvarja z boleznimi notranjih organov, **jedrska** ~ nuklearna medicina, **klinična** ~ proučevanje bolezni na živih bolnikih, **kurativna** ~ medicina, ki se ukvarja z diagnostiko in zdravljenjem bolnikov, **nuklearna** ~ medicina, ki uporablja radioizotope za ugotavljanje in zdravljenje bolezni **sin.:** jedrska medicina, **perinatalna** ~ medicina, ki se ukvarja z zdravjem mladiča v perinatalnem obdobju, **preventivna** ~ medicina, ki se ukvarja z izboljševanjem zdravja in preprečevanjem bolezni, **sodna** ~ specialna medicinska stroka, ki posreduje medicinske ugotovitve pravnim in drugim pristojnim oblastem, tako v kazenskih kot v civilnih zadevah, **veterinarska** ~ medicina, ki se ukvarja z zatiranjem in zdravljenjem bolezni živali

medicinalis -e [medicinális] medicinski:

carbó ~, sápo ~

medicínski -a -o nanašajoč se na medicino:

~a deontologija, ~a doktrina, ~a etika, ~a fakulteta, ~a

genetika, ~a indikacija, ~o milo, ~o oglje, ~a pijavka

SIN.: medicinalis

medicíran -a -o ki ima dodano zdravilo: ~a

hrana, ~a voda

medicus -a -um [médikus] zdravilen:

matéria ~a

medicus -i m [médikus] zdravnik

medičína -e ž sladek izloček cvetov, ki ga čebele nabirajo in predelujejo v med

SIN.: nektar

PRIM.: mana

médij -a m **1.** sredstvo, zlasti kot nosilec fizikalnih, bioloških ali kemičnih procesov:

alkoholni ~ sestavina, navadno tekoča, ki vsebuje alkohol

PRIM.: mediator (1)

2. gojišče (2)

médija -e ž v zvezi:

túnika ~

medikácija -e ž **1.** zdravljenje z zdravili

2. jemanje ali predpisovanje zdravil

medikamènt -ênta m zdravilo

medikamènten -tna -o nanašajoč se na zdravilo:

~a adrenalektomija, ~a akna, ~a hiperemija, ~i izpuščaj, ~a

vročina, ~o zdravljenje

SIN.: medicamentosus

Médiko-kirúrški licéj prva učna zdravstvena

ustanova za splošno medicino z oddelkom za

kirurgijo, ustanovljena v Ljubljani l. 1782, ki se

ji je l. 1795 pridružila stolica za veterinarstvo

medioneerosis -is ž [medijonekrózis]

medioneeroza

M

medionekróza -e ž nekroza tunike medije (ki povzroča rupturo žile)
SIN.: medionecrosis

mediosclerosis -is ž [medijosklerózis]
 medioskleroza

medioskleróza -e ž nadomeščanje gladkih mišičnih vlaken tunike medije z vezivom
SIN.: mediosclerosis

medišče -a s prostor v panju, kjer čebele odlagajo med
PRIM.: plodišče (2)

medíti -ím nedov. izločati snov (npr. medičino), ki jo čebele predelujejo v med

medius -a -um [médijus] srednji:
 artéria adrenális ~a, artéria caudális fémoris ~a, artéria clitóridis ~a, artéria cólica ~a, artéria pénis ~a, artéria rectális ~a, áuris ~a, músculus glútaeus ~, otitis ~a, phálanx ~a, régio abdóminis ~a, túnica ~a, véna córdis ~a

medkósten -tna -o ki je med sosednjimi kostmi:
 ~a križnično-črevnična vez, ~e mišice, ~e vezi narta, skupna ~a arterija, sprednja ~a arterija, zadnja ~a arterija
SIN.: interosseus

medlóčen -čna -o ki je med vretenčnima lokoma:
 ~i prostor
SIN.: interarcualis

M

mèdmožgáni -ov m mn. diencefalon

mednároden -dna -o ki obstaja med narodi, državami:
 ~a enota, ~i sistem enot
SIN.: internacionalen

medonósen -sna -o v zvezah:
 kranjska ~a čebela, ~a čebela, ~e čebele

medovit -a -o ki daje med, medičino:
 ~a rastlina

medpárkeljen -ljna -o ki je med obema parkljema:
 ~a reža

medpléčen -čna -o ki je med plečnicama
SIN.: interscapularis

medpléčje -a s sprednji, izbočeni del hrbta pri nekaterih vrstah živali
SIN.: regio interscapularis

medpljúčen -čna -o nanašajoč se na medpljučje:
 ~e bezgavke, ~i emfizem, ~i perikarditis, ~a poprsnica, ~i prostor
SIN.: mediastinalen (2), mediastinalis (2)

medpljúčje -a s tkiva in organi med plevalrnima vrečama
SIN.: mediastinum (2), mediastinum (lat.) (2)

medpréčen -čna -o ki leži poševno na vzdolžno ravnino:
 ~e vezi
SIN.: intertransversarius

mèdpreddvóren -rna -o ki je med preddvoroma:
 ~i pretin
SIN.: interatrijski, interatrialis

mèdprekátén -tna -o ki je med prekatoma:
 ~a odprtina, ~i pretin, ~i srčni blok
SIN.: interventrikularen, interventricularis

medpístén -tna -o ki je med prsti sprednje ali zadnje okončine:
 ~e arterije, ~a fistula, ~a nekrobaciloza
SIN.: interdigitalen, interdigitalis

medrêbrje -a s prostor med sosednjima rebroma (zapolnjen z medrebrnimi mišicami)
SIN.: interkostalni prostor, medrebrni prostor, spatium intercostale

medrêbrn -a -o ki je med rebroma:
 ~e mišice, ~i prostor, ~i žilci, zgornje ~e arterije
SIN.: interkostalen, intercostalis

medréženjski -a -o ki je med dvema režnjema:
 ~e ledvične vene
SIN.: interlobaren, interlobaris

medréžnjičen -čna -o ki je med režnjiči:
 ~a jetrne arterije, ~e jetrne vene, ~i septum, ~i žolčni vod
SIN.: interlobularen, interlobularis

medsebjójen -jna -o nanašajoč se na odnos med osebkí ali stvarmi:
 ~o delovanje zdravil

medtémenica -e ž lobanjska kost, vrinjena med temenicama in zatilnico, pri prašiču je ni
SIN.: medtemenična kost, os interparietale

medtémeničen -čna -o v zvezi:
 ~a kost

medtrnov -a -o ki je med dvema trnastima podaljškoma vretenc:
 ~e mišice, ~e vezi
SIN.: interspinalis

meduláren -rna -o 1. nanašajoč se na sredico (1)
SIN.: medullaris (1)

2. mozgoven (1):

~a hematopoeza, ~a proliferacija, ~a votlina

3. mozgoven (2)

4. ki je iz parafolikularnih celic:

~i karcinom

SIN.: medullaris (4)

medulla -ae [medúla] sredica (1):

pýramis ~ae oblongátae

~ oblongáta podaljšana hrbtenjača, ~ óssium

kostni mozeg, ~ óssium fláva rumeni kostni

mozeg, ~ óssium rúbra rdeči kostni mozeg, ~ píli

dlačni stržen, ~ rénis ledvična sredica, ~ spinális

hrbtenjača

medullaris -e [meduláris] 1. medularen (1):

córpus ~e, substántia ~ glándulae adrenális

2. mozgoven (1):

cávum ~e

3. mozgoven (2):

cónus ~, substántia ~, vélum ~e

4. medularen (4):

carcinóma ~e

medupogibálčen -čna -o ki je med dvema mišicama upogibalkama:

~e mišice

SIN.: interflexorius**Medusa** -ae ž [medúza] Meduza:

cáput ~ae

Medúza -e ž starogrško polbožanstvo, ki ima kače namesto las**SIN.:** Medusa**Medúzin** -a -o nanašajoč se na Meduzo:

~a glava

mêdved -éda m velika zver z gostim kožuhom in močnimi kratkimi nogami iz družine medvedov:**beli** ~ medved z belim kožuhom, ki ima med prsti plavalno kožico in živi okrog Severnega ledenega morja **sin.:** severni medved, *Thalartos maritimus*, **rjavi** ~ medved, ki se hrani z rastlinsko hrano in ima rjav kožuh (živi tudi v Sloveniji) **sin.:** *Ursus arctos*, **severni** ~ beli medved**medvédi** -ov m mn. družina zveri, podplatarjev, z rodovoma *Ursus* in *Thalartos***SIN.:** Ursidae**medvretêčen** -čna -o ki je med dvema zaporednima vretencema:

~a odprtina, ~a ploščica, ~i sklepi, ~e vene, prolaps ~e ploščice, zdrs ~e ploščice

SIN.: intervertebralis**medvretêčnica** -e ž medvretenčna ploščica**medzapéstničen** -čna -o ki je med zapestnicami:

~i sklepi

SIN.: intermetacarpus**medzóben** -bna -o ki je med zobmi:

~i papilitis, ~a vrzel

SIN.: interdentalen, interdentalis**medžilen** -lna -o ki je med krvnimi žilami:

~i prostor

SIN.: intervaskularen**mefitizem** -zma m **1.** izpuhtevanje smrdečih, gnilobnih plinov**2.** vdihavanje takih plinov, posebno žveplovega vodika, in bolezen zaradi tega**megacolon** -i s [mégakólón] megakolon**mégakarioblást** -a m matična celica megakariocita**mégakariocít** -a m velika celica kostnega mozga z zelo režnjastim jedrom in zrnato citoplazmo, iz katere nastajajo trombociti**PRIM.:** celica velikanka**mégakariocitóza** -e ž prisotnost megakariocitov v krvi ali njihovo preveliko število v kostnem mozgu**mégakólón** -a m zaradi različnih vzrokov nenormalno razširjeno debelo črevo (npr. zaradi lenobne peristaltike, nepravilne prehrane, stenoze)**SIN.:** megacolon**megaloblást** -a m velika matična celica z jedrom, iz katere se v kostnem mozgu (pri različnih anemijah tudi v krvi) razvijejo nenormalni eritrociti**megaloblásten** -tna -o nanašajoč se na megaloblaste:

~a anemija

megaloblastóza -e ž prisotnost megaloblastov v kostnem mozgu**megalocardia** -ae ž [megalokárdija] makrokardija**megalocéfaliija** -e ž makrocefalija**megalocít** -a m zelo velik, ovalen eritrocit s premerom od 12 µm do 15 µm, ki nastane iz megaloblasta**PRIM.:** makrocit**megalocystis** -is ž [megalocistis] zelo velik sečnik**mégalokardija** -e ž makrokardija**megaspóra** -e ž makrospora**méh** -a m votel prostor v organu (zlasti v ledvici) z izbočenimi stenami:**ledvični** ~ razširjeni del ledvičnih izvodil v ledvičnem sinusu, v katerega izteka urin in odteka v sečevod **sin.:** pielon, pelvis renalis**meháničen** -čna -o **1.** ki poteka nezavedno, nehoteno: ~i gibi**2.** mehanski:

~a bariera, ~a sprememba

mehánika -e ž nauk o gibanju in mirovanju teles in o silah, ki ju povzročajo:~ **dihanja** nauk o gibanju dihalnih mišic, prsnega koša in pljuč ter s tem povezanimi spremembami pljučnih volumnov, tlakov in pretokov zraka**mehanizem** -zma m celota, sestavljena iz delov ali faz:**imunski** ~ specifična obramba telesa proti vdoru mikroorganizmov, proti rakavim celicam, transplantatom ali lastnim sestavinam, ki jih telo zazna kot tujek, **kompenzacijski** ~i mehanizmi, ki urejajo kompenzacijo, **pasivni obrambni** ~ mehanizem, ki preprečuje vdor tujih snovi v telo (npr. mehanična bariera, pomanjkanje receptorjev)**mehánorecéptor** -ja m receptor za mehanske dražljaje**mehánski** -a -o nanašajoč se na mehanko: ~i dražljaj

~i ileus, ~a poškodba

SIN.: mehaničen (2), mechanic

M

mehčanje -a s v zvezi:

~ **vode** odstranjevanje kalijevih in magnezijevih soli iz vode

mêhek -hka -o **1.** ki se pod pritiskom rad vda:

~a hrbtenjačna opna, ~a možganska opna, ~o nebo, ~a opna, ~o tkivo

SIN.: mollis

2. ki ima majhno prodorno moč:

~i rentgenski žarki

3. ki vsebuje malo mineralov:

~a voda

mehkonében -bna -o nanašajoč se na mehko nebo:

~a tonzila

mehkúžci -cev m mn. deblo nečlenarjev, ki živijo v vodi in na kopnem (polži, školjke, glavonožci)

SIN.: Mollusca

mehkúžec -žca m nečlenar iz debela mehkužcev

mehúr -ja m **1.** raztegljiv votel organ ali telesna votlina s lastno steno, napolnjena s telesno tekočino ali plinom:

amnijski ~ prostor, ki ga obdaja amnij **sin.:**

plodov mehur, **plodov** ~ amnijski mehur, **ribji** ~

organ, s katerim riba uravnava dviganje in

spuščanje v vodi, **sečni** ~ sečnik, **zračni** ~ **1.** vsak

od divertiklov dihalnega sistema pri ptičih,

napoljenih z zrakom **2.** večji parni, z zrakom

napoljen divertikel ob žrelu pri konju **sin.:**

divertikel ušesne troblje, diverticulum tubae

auditivae, **žolčni** ~ žolčnik

SIN.: vesica

2. patološka votlina v koži, nastala po odstopu vrhnjice od usnjice, napolnjena s serozno tekočino, ki se lahko zagnoji (npr. pri opeklinah)

3. v zvezi:

plastični ~ mehur iz plastične folije z elastičnimi rokavicami za sterilno kirurško operacijo

mehúřček -čka m **1.** vezikula (1):

pljučni ~ pljučna alveola, **prebavni** ~ votlinica v citoplazmi praživali, v kateri se prebavlja hrana

2. vezikula (2)

mehúřkast -a -o **1.** vezikularen (2):

~i izpuščaj prašičev

2. ki vsebuje mehurčke: ~a površina

SIN.: vesiculosus

mehúřjast -a -o nanašajoč se na mehurje: ~a koža

SIN.: bulozen, bullosus

mehúřjavost -i ž ehinokokoza (1)

mehúřjevka -e ž pemfigus

mehúřnica -e ž parna akcesorna spolna žleza samca sesalcev, pritrjena na zadnjo stran sečnika, kjer se s svojim izvodilom pridruži semenovodu

SIN.: semenjak (2), seminalna žleza, glandula vesicularis, vesicula seminalis

mehurnják -a m ikrica trakulj iz rodu

Echinococcus v obliki ciste, ki imajo zajedavčvo kapsulo in dodatno ovojnico, ki jo napravi organizem vmesnega gostitelja:

multilokularni ~ multilokularni ehinokok,

unilokularni ~ unilokularni ehinokok

SIN.: ehinokok (2), ehinokokna cista, hidatida, hidatidna cista, cystis echinococcia

meiosis -is ž [mejózis] mejoza

mêjen -jna -o ki je na meji ali ob njej:

bolezen škotske ~e dežele, ~i terier

SIN.: limitans

mejótski -a -o nanašajoč se na mejozo:

~a delitev, ~o prekrizanje, ~a profaza

mejóza -e ž druga faza delitve matične spolne

celice, redukcijska delitev, pri kateri se

izoblikujejo haploidne gamete

SIN.: mejotska delitev, meiosis

mekónij -a m lepljiv, rumeno-rjavkast feces

novorojenca, nastal v njegovem črevesju pred rojstvom

SIN.: črevesna smola, meconium

melaena -ae ž [meléna] melena (1):

~ **neonáti** melena novorojenca, ~ **spúria** črn feces,

ki ga ni povzročila krvavitve v prebavilih

melalgia -ae ž [melálgija] melalgija

melalgija -e ž bolečina v okončini

SIN.: melalgia

melanín -a m rjavkast do črn endogeni pigment,

ki ga sintetizirajo melanociti in neke druge celice (daje barvo koži, dlaki, mrežnici, šarenici in drugim tkivom)

SIN.: melaninski pigment

melanínski -a -o nanašajoč se na melanin:

~a celica, ~ pigment, ~o zrnce

melanizem -zma m čezmerno nabiranje melanina v organizmu

melanoblást -a m matična celica melanocitov

melanoblastóm -a m maligni melanom

melanoblastoma -atis s [melanoblastóma]

maligni melanom

melanocarcinoma -atis s [melánokarcinóma]

maligni melanom

melanocít -a m celica v podkožju in vezivu, ki

sintetizira melanin

SIN.: melaninska celica, pigmentna celica

mélánokarcinóm -a m zastar. maligni melanom

melanóm -a m novotvorba iz melanocitov:

dedni ~ benigna dedna kožna novotvorba pri prašičih, **maligni** ~ maligna novotvorba iz melanocitov, ki močno teži k metastaziranju **sin.:** melano-

blastom, melanokarcinom, melanoblastoma,

melanocarcinoma, melanoma malignum

SIN.: melanoma

melanoma -atis s [melanóma] melanom:
~ **malignum** maligni melanom

melanomatosis -is ž [melanomatózis]
melanomatosa

melanomatóza -e ž melanomi na raznih delih
telesa
SIN.: melanomatosis

melanosis -is ž [melanózis] melanoza:
~ **maculósa** črne lise po različnih organih zaradi
kopičenja melanina (npr. pri teletih)

melanosóm -a m organel melanocita, v katerem
se sintetizira melanin

melanotonin -a m melanin

melanotropín -a m peptidni hormon, ki spodbuja
nastajanje pigmenta v melanocitih
SIN.: intermedín

melanóza -e ž temno rjavo obarvanje tkiv
(navadno kože) zaradi kopičenja melanina
SIN.: melanosis

melánž -a m v zvezi:
jajčni ~ zmes beljaka in rumenjaka

melatonin -a m derivat serotonina, hormon
epifize, ki pri sesalcih ne vpliva na
pigmentacijo
SIN.: melanotonin

Meleagridinae [meleagridíne] purani

Meleagris [meleágris] rod ptičev iz poddružine
puranov samo z eno vrsto:
~ **gallopávo** puran

meléna -e ž **1.** smolast feces pri krvavitvah iz
želodca, črn zaradi primesi hematina:
~ **novorojenca** melena zaradi krvavitve v
prebavilih novorojenca **SIN.:** melaena neonati
SIN.: melaena
2. izbljuvek, obarvan črno zaradi primesi
hematina
PRIM.: hematemeza

Meles [méles] rod zveri iz družine kun:
~ **méles** jazbec

Melilotus [melilótus] rod stročnic iz družine
metuljnic:
~ **officinális** navadna medena detelja

melioidosis -is ž [melijoidózis] melioidoza

melioidóza -e ž konjski smrkavosti podobna
bolezen pri glodavcih in redko pri drugih
živalih, ki se prenaša na človeka, povzročajo
bakterija *Burkholderia pseudomallei*
SIN.: psevdomaleus (1), Whitmorova bolezen,
melioidosis

melitín -a m **1.** preparat, ki vsebuje izvleček iz
kulture bakterije *Brucella melitensis* in se
uporablja za alergijski preizkus pri ugotavljanju
bruceloze
PRIM.: abortin, brucelin, malein, tuberkulin

2. peptid iz 26 aminokislin, glavna hemolitična
sestavina čebeljega strupa

melitokokóza -e ž ovčja bruceloza (1)

melitóza -e ž trisaharid, sestavljen iz
monosaharidov dekstroze, fruktoze in
galaktoze
SIN.: rafinoza

melják -a m vsak od treh zadnjih zob v zgornji in
spodnji čeljusti
SIN.: kočnik, molar, dens molaris

mellitus -a -um [mélitus] sladek kot med:
diabétes ~

Melopsittacus undulatus [melopsítakus
undulátus] papiga skobčevka

membrána -e ž tanka plast tkiva, ki kaj pokriva,
zapira, ločuje, obdaja ali povezuje:
depolarizacija ~e, **hiperpolarizacija** ~e, **tuberkuloza seroznih**
membran

alveolarna ~ pozobnica, **bazalna** ~ zunajcelična
plast glikozaminglikanov in beljakovin na meji
med epitelijskimi, endotelijskimi, mišičnimi
ali perifernimi nevroglijskimi celicami
na eni strani ter vezivom na drugi strani,
biološka ~ struktura iz dvojne plasti lipidnih
molekul in specifičnih beljakovin (gradnik
celične membrane, Golgijevega aparata,
endoplazemskega retikuluma, lizosoma,
peroksisoma, jedrne ovojnice, mitohondrija,
kloroplasta in raznih transportnih vakuol),
Bowmanova ~ homogena plast strome pod
epitelijem roženice, od katere je ločena z
bazalno membrano, **celična** ~ polprepustna
membrana, ki obdaja citoplazmo in omogoča
njeno prehrano **SIN.:** celična opna, cito-
membrana, citoplazemska membrana,
plazemska membrana, plazmalema, **cito-
plazemska** ~ celična membrana, **diferijska** ~
bolezenski izloček sluznice, ki ga sestavljajo
fibrin in nekrotične celice sluznice pri difteriji,
difteroidna ~ membrana, podobna difterijski,
vendar ni posledica difterije **SIN.:** lažna
membrana, psevdodiferijska membrana,
psevdomembrana, **fenestrirana** ~ elastična
membrana z luknjami, sestavni sloj stene
arterije **SIN.:** membrana fenestrata, **fetalne** ~e
plodove posteljice, **fibrinska** ~ membrana,
ki je sestavljena iz fibrina, **jedrna** ~ dvojna
biološka membrana, ki obdaja celično jedro
evkariontskih celic, med katerima je peri-
nuklearna cisterna, skozi katero potekajo
obročkaste pore **SIN.:** jedrna ovojnica, **krovna** ~
želatinasta struktura (domnevno uravnava
frekvenco valovanja endolimfe v polževen
vodu in s tem vzdražljivost čutnic spiralnega
organa) **SIN.:** membrana tectoria (2), **lažna** ~
difteroidna membrana, **mitohondrijska** ~ dvojna
biološka membrana, od katerih zunanja ovija
mitohondrij, notranja pa se ugreza v notranjost
mitohondrija, **možganska** ~ meninga, **notranja**

elastična ~ elastična membrana na meji med tuniko intimo in tuniko medijo arteriol in arterij mišičnega tipa **SIN.**: membrana elastica interna, **piogena** ~ membrana, ki obdaja votlino, napolnjeno z gnojnim eksudatom, **plazemska** ~ celična membrana, **polprepustna** ~ membrana, ki prepušča topilo (npr. vodo), ne pa raztopljenih snovi (npr. soli in njihovih ionov) **SIN.**: semi-permeabilna membrana, **postsinaptična** ~ celična membrana nevrona ali efektorske celice, ki je v sinapsi z živčnim končičem, **presinaptična** ~ celična membrana živčnega končiča, ki je v sinapsi z naslednjim nevromom ali efektorjem, **pseudodifterijska** ~ difteroidna membrana, **sekundarna bobnična** ~ membrana, ki zapira polževo okence, **semipermeabilna** ~ polprepustna membrana, **serozna** ~ seroza, **sinovijska** ~ notranja plast sklepne ovojnice, ki izloča sklepno sinovijo **SIN.**: membrana synovialis, vagina synovialis, **sinovijska** ~ **kitnice** notranja plast kitnice, ki izloča sinovijo; vagina synovialis tendinis, **undulirajoča** ~ valujoča membrana, **valujoča** ~ membrana, ki valovi okrog telesa nekaterih praživali (npr. tripanosomov), organel za gibanje **SIN.**: undulirajoča membrana, membrana undulans, **vitelinska** ~ membrana, ki obdaja jajčni rumenjaki **SIN.**: vitelinska ovojnica, **znotrajcelična** ~ endomembrana, **zunanja elastična** ~ slabo razvita elastična membrana na meji med tuniko medio in adventicijo arterij mišičnega tipa **SIN.**: membrana elastica externa **SIN.**: opna (2), membrana (lat.)

M

membrana -ae ž [membrána] membrana:

conjunctiva ~ae nictitans

~ **elástica extérna** zunanja elastična membrana,
 ~ **elástica intérna** notranja elastična membrana,
 ~ **fenestráta** fenestrirana membrana, ~ **limitans**
 membrana, ki omejuje tkivo ali tkivno
 zgradbo, ~ **nictitans** tretja veka, ~ **synoviális**
 sinovijska membrana, ~ **tectória** 1. širok
 ligament v hrbteničnem kanalu med zadnjo
 površino teles drugega in tretjega vratnega
 vretenca in robom velike odprtine v zatilnici
 2. krovna membrana, ~ **týmpani** bobnič,
 ~ **úndulans** valujoča membrana

membranaceus -a -um [membranáceus]

membranski (1):

labyrinthus ~

membránski -a -o nanašajoč se na membrano:

~a beljakovina, ~ filter, ~a filtracija, ~ glikoprotein, ~ krup,
 ~ labirint, ~ pnevmocit, ~ polž, ~ potencial, ~ receptor, ~
 transport

SIN.: membranaceus

menadión -a m vitamin K₃

menakinón -a m vitamin K₂

Mendel, Johann Gregor [méndel jóhan grégor]
 (1822–1884) naravoslovec iz Brna, ki je odkril
 zakonitosti dedovanja

mendelizem -zma m 1. Mendlov nauk o dedovanju
 2. načela dedovanja, ki potekajo po Mendlovih
 zakonih dedovanja

Mendlov -a -o [méndlov] v zvezi:

~i zakoni

menrávec -vca m poljud. kriporhid

meninga -e ž vsaka od treh ovojnic, ki pokrivajo
 možgane in hrbtenjačo (čvrsta možganska
 opna, pajčevnica in mehka možganska opna)
SIN.: možganska membrana, možganska opna,
 možganska ovojnica, mater, meninx

meningeóm -a m meningiom

meningeoma -atis s [meningeóma] meningiom

meningióm -a m benigna novotvorba, ki se razvije
 iz celic pajčevnice in mehke možganske opne
SIN.: meningeom, meningeoma, meningioma

meningioma -atis s [meningijóma] meningiom

meningítis -a m vnetje mening:

bakterijski ~ meningitis, ki ga povzročajo
 bakterije (npr. listerije) **SIN.**: meningitis
 bacterialis, **bazalni** ~ meningitis ob možganski
 bazi **SIN.**: meningitis basalis, **cerebralni** ~ vnetje
 mening možganov **SIN.**: meningitis cerebralis,
cerebrospinalni ~ vnetje mening in ovojnic
 hrbtenjače **SIN.**: meningitis cerebrospinalis,
gnojni ~ meningitis, ki ga povzročajo razne
 bakterije **SIN.**: purulentni meningitis, menin-
 gitis purulenta, **hrbtenjačni** ~ vnetje ovojnic
 hrbtenjače **SIN.**: spinalni meningitis, meningitis
 spinalis, **klojni** ~ klojni meningoencefalitis,
listerijski ~ meningitis, ki ga povzročajo
Listeria monocytogenes (pri ovcah, govedu),
purulentni ~ gnojni meningitis, **serozni** ~
 meningitis s seroznim eksudatom **SIN.**:
 meningitis serosa, **spinalni** ~ hrbtenjačni
 meningitis, **tuberkulozni** ~ meningitis, ki ga
 povzročajo patogene mikobakterije **SIN.**:
 meningitis tuberculosa, **virusni** ~ meningitis, ki
 ga povzročajo virusi **SIN.**: meningitis virosa
SIN.: meningitis (lat.)

meningítis -idis ž [meningítis] meningitis:

~ **bacteriális** bakterijski meningitis, ~ **basális**
 bazalni meningitis, ~ **cerebrális** cerebralni
 meningitis, ~ **cerebrospinalis** cerebrospinalni
 meningitis, ~ **purulénta** gnojni meningitis,
 ~ **serósa** serozni meningitis, ~ **spinalis**
 hrbtenjačni meningitis, ~ **tuberculósa**
 tuberkulozni meningitis, ~ **virósa** virusni
 meningitis

meningocele -es ž [meningocéle] meningokela

meningocistokéla -e ž meningokela

meningocystocele -es ž [meningocistocéle]
 meningokela

meningoencefalítis -a m vnetje možganov in
 mening z znaki tremorja, konvulzij, paralize:
 virus klopnega -a

borelijski ~ meningoencefalitis, ki ga povzroča borelija *Borrelia burgdorferi*,
eozinofilni ~ meningoencefalitis z infiltracijo eozinofilnih levkocitov pri prašičih zaradi zastrupitve s kuhinjsko soljo, **klopni** ~ meningoencefalitis, ki ga povzroča virus klopnega meningoencefalitisa in ga prenaša klop *Ixodes ricinus* **sin.:** klopni meningitis, **serozni** ~ serozno vnetje možganov in mening možganov **sin.:** meningoencephalitis serosa, **virusni** ~ meningoencefalitis, ki ga povzročajo virusi **sin.:** meningoencephalitis virosa
SIN.: meningoencephalitis

meningoencefalokéla -e ž encefalomeningokela

meningoencefalomielitis -a m vnetje možganov, hrbtenjače in mening
SIN.: meningoencephalomyelitis

meningoencephalitis -idis ž [meníngoencefalítis] meningoencefalitis:
 ~ **serósa** serozni meningoencefalitis, ~ **virósa** virusni meningoencefalitis

meningoencephalomyelitis
 -idis ž [meníngoencefalómíelítis] meningoencefalomyelitis

meningokéla -e ž izbočenje mening s cerebrospinalno tekočino v obliki ciste
SIN.: meningocistokela, meningocele, meningocystocele
PRIM.: encefalokela

meningomielitis -a m vnetje hrbtenjače in njenih mening
SIN.: meningomyelitis

meningomyelitis -idis ž [meníngomíelítis] meningomyelitis

meninx -gis ž [méninks -íngis] meninga

meniscectomia -ae ž [menískéktómija] meniskektomija

meniscofemoralis -e [menískofemorális] meniskusno-stegneničen:
 ligaméntum ~e

meniscus -i m [menískus] meniskus:
 ligaméntum tibiále caudále ~i laterális et mediális, ligaméntum tibiále craniále ~i laterális et mediális

meniskektomija -e ž kirurška odstranitev meniskusa
SIN.: meniscectomia

meniskus -a m vsaka od polmesečastih hrustančnih ploščic v kolenskem sklepu, ki zagotavlja stabilnost in dovoljuje upogib sklepa: sredinski ~, stranski ~
 sprednja golenična vez stranskega in sredinskega ~a, zadnja golenična vez stranskega in sredinskega ~a
SIN.: meniscus

meniskusno-stegneničen -čna -o nanašajoč se na meniskus in stegnenco:

~a vez
SIN.: meniscofemoralis

menjáčica -e ž ameba

mentálen -lna -o braden:
 ~i živec

mentalis -e [mentális] braden:
 músculus ~, nérvus ~, régio ~

Mentha [ménta] rod zelnatih trajnic iz družine ustnatic:
 ~ **piperíta** poprova meta

mentholum -i s [mentólum] mentol

mentól -a m vrsta alkohola, glavna sestavina eteričnega olja poprove mete
SIN.: mentholum

mentum -i s [méntum] **1.** brada (1)
2. brada (2)

menzúra -e ž valjasta merilna posoda, praviloma steklena, z vodoravnimi oznakami prostornine

meralgia -ae ž [merálgija] meralgija

meralgija -e ž bolečina v stegnu
SIN.: meralgia

mercurialis -e [merkurijális] živosrebrov:
 stóma ~, stomatítis ~, trémor ~

meríno -- -- v zvezi:
 ovca ~

merínovka -e ž ovca merino

merjásec -sca m nekastrirani samec domačega prašiča:
 divji ~ veper
SIN.: nereseč

merkaptán -a m zastar. tiol

merkuralizem -zma m zastrupitev z živim srebrom
SIN.: hydrargyrismus

merocrinus -a -um [merokrínus] merokrin:
 glándula sudorífera ~a

merogonija -e ž **1.** razcepitev shizonta v merozoite pri trosovcih (npr. pri kokcijah, pri povzročitelju malarije)
2. razvoj zarodka iz poskusno narejenega jajčnega fragmenta z diploidnim jedrom ali samo haploidnim jedrom moškega ali ženskega izvora

merokéla -e ž stegenska kila

merokrín -a -o nanašajoč se na način eksokrine sekrecije, pri kateri žlezne celice izločajo sekret z eksocitozo, brez izgube citoplazme:
 ~a sekrecija, ~a znojnica, ~e žleze
SIN.: merocrinus
PRIM.: apokrin, holokrin

meromelija -e ž prirojeno manjkanje delov telesa ali okončin

meromiozín -a m vsak od dveh produktov proteolize miozina s tripsinom:
lahki ~ meromiozín z manjšo molekulsko maso, ostanek konca molekule miozina, ki gradi skeletno mišično vlakno **sin.:** L-meromiozín, **težki** ~ meromiozín z večjo molekulsko maso v molekuli miozina, ki ima aktivnost adenozintrifosfataze **sin.:** H-meromiozín

H-meromiozín -a m težki meromiozín

L-meromiozín -a m lahki meromiozín

merozoít -a m razvojna oblika trosovcev, ki nastane z nespolnim razmnoževanjem sporozoita v več osebkov (npr. pri kokcijidijih)

mesárski -a -o v zvezi:
 ~a muha

mesarteriitis -idis ž [mezarterijítis] mezarteriitis

mésečen -čna -o ki se pojavlja vsak mesec:
 ~a slepota kopitarjev

mesén -a -o ki je iz mesa:
 ~a plast
SIN.: carneus

mésen -sna -o **1.** nanašajoč se na meso:
 ~i ekstrakt, ~a emulzija, ~a juha, ~a kostna moka
2. nanašajoč se na pasmo živali, ki se redi zaradi mesa:
 ~o govedo
3. ki ima okus kot meso, značilen za enega od petih osnovnih okusov

mesencephalon -i s [mezencéfalon] srednji možgani:
 aqueductus ~i, tectum ~i, tegmentum ~i

mesenchyma -atis s [mezenhíma] mezenhim

mesentericus -a -um [mezentérikus] metenteričen:
 artéria ~a caudális, artéria ~a craniális, lymphonódi ~i, pléxus ~, véna ~a caudális, véna ~a craniális

mesenterium -ii s [mezentérijum] oporek tankega črevesa

mesnát -áta -o ki ima (razmeroma) veliko mesa:
 ~a pasma

mesnátost -i ž spremenljiva klavna lastnost živali, merjena z odstotkom mišičja zaklane živali

mesó -á s **1.** mišičje živalskega telesa kot hrana:
 zastрупitev z ~om, zorenje ~a
bikovo ~ bikovina (1), **divjačinsko** ~ divjačina (2), **gamsje** ~ gamsovina, **goveje** ~ govedina, **ikričavo** ~ meso, ki vsebuje ikrice, **jagneče** ~ jagnetina, **junče** ~ junetina, **ovčje** ~ ovčetina, **ovno** ~ ovnovina, **perutninsko** ~ perutnina (2), **prašičje** ~ svinjina, **svinjsko** ~ svinjina, **telečje** ~ teletina, **trihinozno** ~ meso, ki vsebuje trihine, **vodeno** ~ meso, ki vsebuje veliko vode
SIN.: caro (1)

2. v zvezi:

divje ~ nepravilno razraslo tkivo v rani, ki se slabo celi **sin.:** caro luxurians
SIN.: caro (2)

mesocolon -i s [mezokólon] oporek debelega črevesa

mesogastrium -ii s [mezogástrijum] **1.** sredtrebušje
2. oporek želodca

mesojéd -a m žival, ki se hrani predvsem z mesom
SIN.: karnivor, mesojeda žival, mesojedec
PRIM.: rastlinojed, travojed, vsejed

mesojéd -a -o ki se hrani z mesom:
 ~a rastlina, ~a zver, ~a žival

mesojédci -cev m mn. mesojedi

mesojédec -dca m mesojed

mesojédi -ov m mn. netaksonomska enota organizmov, ki se hranijo z mesom
SIN.: mesojedci

mesometrium -ii s [mezométrijum] oporek maternice

mesonephros -i s [mezonéfros] praledvica

mesophlebitis -idis ž [mezoflebítis] mezoflebitis

mesorchium -i s [mezórhijum] mezorhij

mesorectum -i s [mezoréktum] oporek danke

mesosalpinx -gis ž [mezosálpinks] oporek jajcevoda

mesotendineum -i s [mezotendíneum] mezotendon

mesothelioma -tis s [mezotelijóma] mezoteliom

mesotympanum -i s [mezotímpanum] mezotimpanum

mesovarium -ii s [mezovárijum] oporek jajčnika

mésto -a s del česa glede na lokacijo, stanje ali funkcijo:

~ **vnetja** vnetišče, **odvzemno** ~ mesto na telesu, s katerega se jemljejo vzorci za preiskavo, **predilekcijsko** ~ mesto na telesu, ki je bolj izpostavljeno (npr. poškodbi) ali bolj nagnjeno k čemu (npr. k okužbi), **vbodno** ~ mesto na telesu za vbod z iglo (npr. za odvzem krvi, za dajanje zdravila), **vdorno** ~ mesto na telesu, kjer mikroorganizmi vdirajo vanj, **vezalno** ~ mesto na makromolekuli, ki veže funkcionalno pomemben ligand

méšan -a -o sestavljen iz več različnih snovi, stvari, osebkov:
 ~a infekcija, ~a krvavitev, ~a kultura, ~a okužba, ~a vakcina, ~i živec, ~e žleze

méšanec -nca m hibrid

méšanica -e ž kar je sestavljeno iz več snovi v spremenljivem razmerju:
 komponenta krmne ~e

krmna ~ krmilo, sestavljeno iz več krmnih sestavin

PRIM.: zmes

mešiček -čka m 1. folikel:

dlačni ~ dlačni folikel, **pljučni** ~ pljučna alveola, **sinaptični** ~ majhno, do 50 nm veliko telesce v nevronu, ki vsebuje kemični prenašalec (acetilholin, noradrenalin), iz katerega se po vznburjenju in zlitju z membrano nevrone vsebina izloča v sinaptično špranjo, **zarodni** ~ blastula, **žlezni** ~ acinus (2)

2. struktura v obliki majhnega meha:

pega ~a

preddvorni ~ del membranskega labirinta, iz katerega izhaja polžev vod in vsebuje pego mešička z ravnotežnimi receptorji

sin.: preddvorni sakulus, sacculus vestibuli, utriculus vestibularis

SIN.: utrikulus, utriculus

Met [metionín] okr. metionin

méta -e ž v zvezi:

poprova ~ zelната aromatična trajnica (vsebuje eterično olje z mentolom) **sin.:** *Mentha piperita*

metabóličén -čna -o presnoven:

~a acidoza, ~a alkalozna, ~a motnja, ~a parakeratoza, ~i profil, ~e reakcije

metabolít -a m presnovek

metabolízem -zma m presnova:

anabolni ~ anabolizem, **anaerobni** ~ presnova, ki poteka brez kisika, **bazalni** ~ bazalna presnova, **intermediarni** ~ presnova, ki poteka med presnovki zaužite hrane ter celicami in zunajceličnimi strukturami, **katabolni** ~ katabolizem

metacarpalis -e [metakarpális] metakarpalen:

ós ~e, ós ~e III, ós ~e III et IV

metacarpéus -a -um [metakárpeus]

metakarpalen:

artériae ~ae dorsáles, artériae ~ae palmáres, círrus ~, tórus ~

metacarpointeresesamoideus -a -um

[metakárpoíntereszamoídeus] dlančnično-medsezamoiden:

ligaméntum ~um

metacarpus -i m [metakárpus] metakarpus

metacéntríčen -čna -o v zvezi:

~i kromosom

metacerkárijá -e ž razvojna oblika metljajev

med cerkarijo in odraslim zajedavcem, ki poteka v vmesnem gostitelju (pri velikem metljaju npr. v malem mlakarju) in invadira končnega gostitelja

metaciklín -a m polsintetični tetraciklin s

podaljšanim učinkom

metafáza -e ž druga faza mitoze, v kateri se kromosomi na delitvenem vretenu razporedijo ekvatorialno

SIN.: metakineza

metafiláksa -e ž načrtovano dajanje zdravil živalim v čredi, preden se pojavi škoda zaradi kužne ali zajedavske bolezni

metafíza -e ž del kosti (zlasti dolge) med telesom kosti in kostnim okrajkom (pomemben pri rasti kosti)

SIN.: metaphysis

metafízen -zna -o nanašajoč se na metafizo:

~i hrustanec

metagenésis -is ž [metagénezis] metageneza

metagenéza -e ž izmenjava spolne (sporigonija) in nespolne generacije (shizogonija) pri razmnoževanju trosovcev (npr. pri kokcijidijih)

SIN.: alternacija generacij, izmenjava generacij, prerod, metagenesis

Metagonium [metagónijum] rod metljajev, ki živijo v ribah in lahko okužijo živali in človeka

metahrón -a -o ki poteka v različnih časih

PRIM.: asinhron, sinhron

metakarpálen -lna -o nanašajoč se na metakarpus:

~a kost

SIN.: metacarpalis, metacarpeus

metakárpús -a m del sprednje okončine med zapestjem in prstnicami, ki zajema dlančnice

SIN.: metacarpus

metakinéza -e ž metafaza

metakromátski -a -o nanašajoč se na metakromazijo:

~o barvanje

metakromazíja -e ž lastnost celičnih struktur, da se z istim barvilom ne obarvajo vse enako

PRIM.: ortokromazija (1), polikromazija

metaóencím -a m encim, ki vsebuje ion kovine (npr. železa, cinka, molibdena, bakra)

metalóid -a m kemijski element, ki ima lastnosti kovin in nekovin (npr. arzen, bor, silicij)

metaóprotein -a m beljakovina, ki ima v svoji strukturi kovinske ione (npr. hemoglobin)

metalóza -e ž negojni osteomielitis, ki se razvije okrog kovinskega vsadka (posledica korozije ali preobčutljivosti)

metaméra -e ž vsak od homolognih segmentov, nastal iz mezoderma, ki se oblikujejo v zgodnjem embrionalnem razvoju vretenčarjev

metamielocít -a m celica s podkvastim jedrom, nastala iz mielocita, ki se ne deli več in je normalno ni v periferni krvi:

bazofilni ~ metamielocit z bazofilnimi

zrnci v citoplazmi, **eozinofilni** ~ metamielocit

z eozinofilnimi zrnci v citoplazmi, **nevtrofilni** ~ metamielocit z nevtrofilnimi

zrnci v citoplazmi

metamorfóza -e ž 1. sprememba strukture, oblike in funkcije, predvsem kot prehod iz ene razvojne oblike v drugo (npr. iz ličinke v odrasli organizem)

SIN.: preobrazba

2. patološka sprememba v obliki, zgradbi in funkciji zaradi delovanja škodljivih vplivov: **blastna** ~ preobrazba v velikosti, strukturi, večinoma prehod v manj zrelo razvojno fazo, **maščobna** ~ maščobna degeneracija, **maščobna** ~ **jeter** maščobna degeneracija hepatocitov, ki se kaže v kopičenju maščob in povečanju jeter **sin.:** metamorphosis adiposa hepatitis, **strukturna** ~ metamorfoza zgradbe celic in tkiv z oblikovnimi in funkcijskimi spremembami, **tkivna** ~ metamorfoza tkiva zaradi prilagajanja funkcijskim potrebam ali škodljivim vplivom **SIN.:** preobrazba, metamorphosis

metamorphosis -is ž [metamorfózis] metamorfoza (2):

~ **adipósa hépatis** maščobna metamorfoza jeter

metampicilín -a m polsintetični penicilin, ki se v organizmu spremeni v ampicilin

metán -a m najpreprostejša alifatska organska spojina, brezbarven plin brez vonja, ki se sprošča pri gnitju organskih snovi (nastaja tudi v vampu in debelem črevesu), sestavina bioplina in pomemben plin tople grede **SIN.:** jamski plin, močvirski plin

metanál -a m formaldehid

metanéfros -a m organ v prenatalnem razvoju vretenčarjev, iz katerega se razvije ledvica

metanól -a m vnetljiva toksična tekočina, ki nastaja pri suhi destilaciji lesa **SIN.:** lesni alkohol, metilni alkohol

metaphysis -is ž [metafízis] metafiza

metaplasia -ae ž [metaplázija] metaplazija

metaplazija -e ž nenormalna preobrazba diferenciranih celic enega tipa tkiva v celice drugega tipa tkiva kot prilagajanje na funkcijske spremembe tkiva **SIN.:** metaplasia

Metapneumovirus [mètapnévmovírus] rod virusov iz družine Paramyxoviridae, v katerem je virus rinotraheitisa puranov

metarteriola -e ž prekapilara

metastasis -is ž [metastázis] zasevek

metastaticus -a -um [metastátikus] metastatski: carcinóma ~um

metastátski -a -o nanašajoč se na metastazo: ~ karcinom, ~o vnetje **SIN.:** metastaticus

metastáza -e ž zasevek:

ekstranodalna ~ zasevek, ki je zunaj bezgavke ali ob njej, **ekstraosalna** ~ zasevek, ki nastane ali

se pojavlja zunaj kosti, **hematogena** ~ zasevek, ki se prenaša po krvi, **latentna** ~ zasevek, ki še ni odkrit, **limfogena** ~ zasevek, ki se prenaša po limfni poti, **osteolitična** ~ zasevek, ki razkraja kostno tkivo, **solitarna** ~ zasevek, pri katerem obstaja samo eno novo žarišče

metastaziranje -a s širjenje, raznašanje bolezenskega procesa po različnih poteh v telesu: **hematogeno** ~ metastaziranje po krvi, **intraduktalno** ~ metastaziranje po izvodilih, **limfogeno** ~ metastaziranje po limfi, **peribronhialno** ~ metastaziranje po dihalih, **perinevalno** ~ metastaziranje ob živcih, **perivazalno** ~ metastaziranje ob stenah žil

metastazirati -am nedov. in dov. širiti se z metastazami **SIN.:** razsejati se

metastrongilíd -a m nematod iz družine Metastrongylidae

metastrongilóza -e ž zajedavska bolezen (bronhitis, pljučnica) pri prašičih, ki jo povzroča metastrongilus *Metastrongylus apri* **SIN.:** metastrongylosis

metastrongílus -a m nematod iz rodu *Metastrongylus*

Metastrongylidae [metastrongilíde] družina nematodov z rodovoma *Metastrongylus*, *Dictyocaulus*, v katerih so pljučni zajedavci

metastrongylosis -is ž [metastrongilózis] metastrongiloza

Metastrongylus [metastrongílus] rod nematodov iz družine Metastrongylidae: ~ **apri** metastrongilus, ki povzroča metastrongilozo pri prašičih

metatálamus -a m del diencefalona, ki obsega genikulatni telesi **SIN.:** metathalamus

metatarsalgia -ae ž [metatarzálgija] metatarzalgija

metatarsalis -e [metatarzális] stopalen: artêriae ~es plantáres, ós ~e, ós ~e III, ós ~e III et IV

metarseus -a -um [metatárzeus] stopalen: cirrus ~, nêrvi ~ei dorsáles

metatarsointeresamoides -a -um [metatárzoínteresamóides] stopalnično-medsezamoiden: ligaméntum ~um

metatarsus -i m [metatárzus] stopalo

metatarzálen -lna -o stopalen: ~a kost

metatarzalgija -e ž bolečina v stopalu **SIN.:** metatarsalgia

metatárzus -a m stopalo

metathalamus -i m [metatálamus] metathalamus

Metazoa [metazója] mnogoceličarji

metazój -a m mnogoceličar (1)

metazoonóza -e ž zoonoza, pri kateri so prenašalci povzročiteljev nevretenčarji (npr. arboviroze)

metencéfalon -a m rostralni del rombencefalona, iz katerega se razvijejo pons in mali možgani
SIN.: metencephalon

metencephalon -i s [metencéfalon]
metencephalon

meteorízem -zma m povečan obseg trebuha zaradi nabiranja plina ali zraka v prebavilih, zlasti v vampu:
akutni ~ naglo in nevarno kopičenje plinov v prebavilih živali, ~ **želodca** gastrotimpanitis
SIN.: timpanizem (1)

meteorobiologija -e ž veda, ki proučuje vpliv klime na živa bitja in življenjske pojave

meteoropatija -e ž meteorotropna bolezen

meteoropatologija -e ž veda, ki proučuje motnje v počutju, ki jih povzročajo vremenske spremembe

meteorotrópen -pna -o nanašajoč se na vpliv vremenskih sprememb na organizem:
~a bolezen

meteorotropizem -zma m bolezenska občutljivost za vremenske spremembe, ki se kaže npr. z bolečinami v sklepih, kolikami, nenadnim poginom

methaemoglobinaemia -ae ž
[methémoglobinémija] methemoglobinemija

methaemoglobinuria -ae ž
[methémoglobinúrija] methemoglobinurija

methém -a m hematin

methémalbumín -a m sestavina serumskega albumina s hemom, ki se pri intravaskularni hemolizi pojavlja v krvni plazmi v majhnih količinah

methémoglobin -a m hemoglobin, ki nastane z oksidacijo atoma dvovalentnega železa v atom trivalentnega železa (normalno v krvi v majhnih količinah in ne veže kisika)

methémoglobinemija -e ž prisotnost methemoglobina v krvi
SIN.: methaemoglobinaemia

methémoglobin-reduktáza -e ž encim v eritrocitih, ki katalizira redukcijo methemoglobina v hemoglobin

methémoglobinurija -e ž izločanje methemoglobina z urinom
SIN.: methaemoglobinuria

metecilín -a m polsintetični penicilin, odporen proti betalaktamazi

metil -a m metilna skupina

metilácija -e ž uvajanje metilne skupine v molekulo:
~ **DNK** metilacija citozina v DNK vretenčarjev, pri čemer so bolj metilirani geni manj aktivni

metilát -a m spojina metanola s kovinskim ionom

metilén -a m metilenska skupina

metilen -lna -o v zvezi:
~i alkohol, ~i ester, ~a skupina

metilénski -a -o v zvezi:
Löfflerjevo ~o modrilo, ~o modrilo, ~a skupina, polikromsko ~o modrilo

metilergometrín -a m polsintetični alkaloid iz rženega rožička, ki deluje kot uterotonik

metilglícín -a m sarkozin

metilíran -a -o ki ima v molekulo uvedeno metilno skupino: ~i derivat
~i gen

metilnikotinát -a m metilni ester vitamina B₃ (ki deluje kot rubefaciens)

metilprednizolón -a m polsintetični glukokortikoid z učinkom, močnejšim od kortizola

metilsalicilát -a m metilni ester salicilne kisline, ki se dodaja sredstvom za masažo kot rubefaciens

metiltransferáza -e ž encim, ki prenaša metilno skupino iz ene spojine na drugo
SIN.: transmetilaza

metilvijóličén -čna -o v zvezi:
~o barvilo

metín -a m metinska skupina

metínski -a -o v zvezi:
~a skupina

metionín -a m bistvena aminokislina, ki vsebuje žveplo, vezana v mnogih beljakovinah
OKR.: M (1), Met

metljáj -a m zajedavec iz razreda metljajev:
mali jetrni ~ metljaj suličaste oblike, ki zajeda žolčna izvodilca domačih in divjih živali, predvsem prežvekovalcev (za svoj razvoj potrebuje dve vrsti vmesnih gostiteljev, polže in mravlje) **sin.:** *Dicrocoelium dendriticum*, *Dicrocoelium lanceolatum*, **orjaški jetrni** ~ metljaj, večji od velikega jetrnega metljaja **sin.:** *Fasciola gigantica*, **vampov** ~ metljaj pri prežvekovalcih, ki se prisesa na sluznico vampa, kاپice ali žolčevodov **sin.:** *Paramphistomum cervi*, **veliki jetrni** ~ metljaj, ki zajeda v žolčevodih prežvekovalcev in povzroča metljajavost (za svoj razvoj potrebuje malega mlakarja) **sin.:** dvoustka, *Distomum hepaticum*, *Fasciola hepatica*
SIN.: sesač, trematod

metljáji -ev m mn. razred zajedavskih nečlenarjev iz debela ploskavcev, z dvema stadijema razmnoževanja, spolnega pri odraslem zajedavcu, ki poteka v končnem gostitelju (živali, človeku), in nespolnega v vmesnem gostitelju (npr. polžu), ki je še v stadiju ličinke
SIN.: sesači, Trematoda

metljáv -a -0 infestiran z metljaji: ~a krava, ~a ovca

metljávost -i ž zajedavska bolezen, ki jo povzročajo metljaji

metóda -e ž preverjen postopek za doseglo določenega cilja:

avksiliarna diagnostična ~ pomožna diagnostična metoda, **butirometrična** ~ metoda za določanje maščobe v mleku z butirometrom, **opisna** ~ znanstvenoraziskovalna metoda, pri kateri se pojavi opazujejo, proučujejo in opisujejo, ne da bi vplivali nanje, **pomožna diagnostična** ~ metoda, ki pomaga drugi metodi **sin.:** avksiliarna diagnostična metoda, **Westergreenova** ~ metoda, ki se uporablja za določanje hitrosti sedimentacije eritrocitov

metra -ae ž [métra] maternica

metralgia -ae ž [metrálgija] uteralgija

metralgija -e ž uteralgija

metritis -a m vnetje maternice:

sindrom mastitisa, ~a in agalaksije
kontagiozni ~ kobil zelo nalezljiva kužna spolna bolezen kobil z endometritisom in cervicitisom ter gnojnim izcedkom iz nožnice, ki jo prenašajo žrebci (ki sami ne kažejo znakov bolezni), povzročitelj je bakterija *Taylorella equigenitalis* **sin.:** metritis contagiosa equorum **krat.:** CEM, **puerperalni** ~ vnetje maternice v puerperiju **sin.:** lohiometritis
SIN.: uteritis, metritis (lat.)

metritis -itidis ž [metrítis] metritis:

~ **contagiósa equórum** kontagiozni metritis kobil

metróblenorêja -e ž izcejanje gnojnega eksudata iz maternice

metrodinija -e ž uteralgija

metropathia -ae ž [metropátija] metropatija

metropatija -e ž katera koli bolezen maternice
SIN.: metropathia

metroragija -e ž krvavitev iz maternice
SIN.: metrorrhagia

metroréksa -e ž ruptura maternice

metrorrhagia -ae ž [metrorágija] metroragija

metrorrhaxis -is ž [metroréksis] ruptura maternice

metúljnice **metúljinic** ž mn. družina rastlin iz reda stročnic, v katero se uvrščajo pomembne krmne rastline (npr. arašid, bob, grah, grahor, leča, fižol, detelje)
SIN.: Fabaceae

mévlja -e ž zastar. ličinka, zlasti konjskega zolja

mezaksón -a m duplikatura celične membrane v Schwannovi celici ali oligodendroci

mezarteriitis in **mezarteriitis** -a m vnetje tunike medije arterijske stene
SIN.: mesarteriitis
PRIM.: mezoflebitis

mézdra -e ž podkožje

mezèg -zgà m domača žival, kopitar, neplodni križanec žrebca in oslice
PRIM.: mula

mezencefalitis -a m vnetje srednjih možganov

mezencefálon -a m srednji možgani:
tegmentum ~a, tektum ~a

mezenhím -a m embrionalno tkivo, ki izvira iz mezoderma in se diferencira v vezivo, krvne in limfne žile, srčno mišico, kosti, hrustanec, v skoraj vsa mišična vlakna, endokardij, endotelij, mezotelij, vranico, sinovijske membrane in burze
SIN.: embrionalno vezivno tkivo, mezenhimsko tkivo, mesenchyma

mezenhímski -a -0 nanašajoč se na mezenhim:
~o tkivo

mezenteríálen -lna -0 mezenteričen:
kavdalna ~a arterija, kranialna ~a arterija

mezentêričen -čna -0 nanašajoč se na oporek tankega črevesa:
~e bezgavke, ~i plexus
SIN.: mezenterialen, mesentericus

mezentêrij -a m oporek tankega črevesa

mézga -e ž limfa

mezgóven -vna -0 limfen:
~a celica, ~a kapilara, ~a krotica, ~a lasnica, ~a obtočila, ~i obtok, ~a žila, ~o žilje

mezgóvje -a s sistem mezgovnic

mezgóvnica -e ž žila, po kateri se pretaka limfa:
aferentna ~ dovodna mezgovnica, **dovodna** ~ mezgovnica, po kateri doteka limfa v bezgavko **sin.:** aferentna mezgovnica, **eferentna** ~ odvodna mezgovnica, **odvodna** ~ mezgovnica, po kateri odteka limfa iz bezgavke **sin.:** eferentna mezgovnica
SIN.: limfna žila, mezgovna žila, vas lymphaticum

mezgovòd -óda m kanal, v katerega se iz mezgovnic steka limfa:
desni ~ mezgovod, ki zbira limfo iz desne polovice glave, vratu in medpljučja, desne sprednje okončine in desne polovice prsnega koša in jo odvaja v desni venski kot **sin.:** desni limfni vod, ductus lymphaticus dexter, **prсни** ~ največji mezgovod v telesu, ki se začne z limfnim jezerom in se izliva navadno v sprednjo votlo veno (zbira limfo iz telesa

kavdalno od prepone in z leve polovice telesa pred prepono) **sin.:** ductus thoracicus
SIN.: ductus lymphaticus

mezoblást -a m mezoderm

mezodêrm -a m srednja plast zarodka, ki se v embriogenezi med gastrulacijo oblikuje med ektodermom in endodermom (iz njega se razvijejo veziva in opornine, mišičnina, večina urogenitalnega sistema, kri in obtočila ter epitelij celoma):

paraksialni ~ mezoderm ob obeh straneh hrbtne strune, iz katerega se razvijejo s segmentacijo prasegmenti

SIN.: mezoblast, srednji klični list

mezofil -a m mezotermofil

mezoflebitis -a m vnetje tunike medije vene

SIN.: mesophlebitis

PRIM.: mezarteriitis

mezogástrij -a m 1. sredtrebušje

2. oporek želodca

mezogljija -e ž mikroglija

mezokardija -e ž neznačilna namestitev srca s konico v sredinski ravnini prsnega koša

mezokólón -a m oporek debelega črevesa

mezométrijs -a m oporek maternice

mezonéfros -a m praledvica

mezoréktum -a m oporek danke

mezórhij -a m oporek moda

mezosálpinks -a m oporek jajcevoda

mezostóličien -čna -o ki se pojavlja, sliši sredi sistole:
~i šum

mezosóm -a m invaginacija celične membrane pri nekaterih bakterijah, ki sodeluje pri delitvi bakterijskega kromosoma

mezotél -a m mezotelij

mezotéljij -a m enoskladni ploščatocelični epitelij, ki pokriva površino seroz (potrebušnice, popljučnice, osrčnika), nastal iz mezoderma
SIN.: mezotel

PRIM.: endotelij

mezotélijski -a -o nanašajoč se na mezotelij:
~a celica

mezotelióm -a m novotvorba, nastala iz mezotelija
SIN.: mesothelioma

mezoténdon -a m duplikatura sinovijske membrane, kjer prehaja notranji list kite v zunanji list

SIN.: mesotendineum

mezotermofil -a m organizem, ki uspeva pri temperaturi med 0 °C in 30 °C, optimalna rastna temperatura pa je med 15 °C in 20 °C
SIN.: mezofil

mézotermofilen -lna -o ki najbolje uspeva pri temperaturi med 0 °C in 30 °C: ~i mikroorganizem

mézotímpanum -a m srednji del bobnične votline
SIN.: mesotympanum

mezovárij -a m oporek jajčnika

mezíkanje -a s trzanje vek

SIN.: niktitacija, nictitatio

Mg [emgé] simb. (Magnesium) magnezij

mialgičen -čna -o nanašajoč se na mialgijo:
~i krč

mialgija -e ž bolečina v mišici, mišicah
SIN.: myalgia

miasstenija -e ž bolezenska oslabeledost in nagla utrujenost mišic (pojavlja se pri psih in mačkah)

SIN.: myasthenia

miatonija -e ž mišična ohlapnost

miáza in **miiáza** -e ž stanje, ki ga povzroča naselitev ličink nekaterih muh v telo ali telesne votline (npr. gastrofiloza)

SIN.: myiasis

miázma -e ž zastar. škodljive strupene izhlapine iz gnjočih organskih snovi in iz stoječih vod, ki naj bi povzročale bolezen (zgodovinska domneva o nastanku kužne bolezni pred odkritjem mikroorganizmov)

micélij -a m preplet hif, osnovna struktura glivic, predvsem plesni in nekaterih bakterij (npr. aktinomicet):

aerialni ~ zračni micelij, **aktinomicetni** ~ micelij pri aktinomicetah, **fruktifikacijski** ~ reprodukcijski micelij, **lažni** ~ struktura pri glivicah, predvsem kvasovkah, podobna miceliju, sestavljena iz posameznih celic v nizu, ki niso povezane v hife **sin.:** psevdomicelij, **neseptirani** ~ micelij z neseptiranimi hifami (npr. pri mukorju, rizopusu), **reprodukcijski** ~ del zračnega micelija, v katerem so spore **sin.:** fruktifikacijski micelij, **rizoidni** ~ micelij z rizoidi, **rudimentarni** ~ micelij z zakrnelimi hifami (npr. pri aktinomicetah), **septirani** ~ micelij s septiranimi hifami, **vegetativni** ~ del micelija, ki se vrašča v substrat, **zračni** ~ del micelija, ki raste nad substratom (v njem je tudi reprodukcijski micelij) **sin.:** aerialni micelij

micetizem -zma m zastrupitev z gobami

micetóm -a m vozlič, ki se razvije v tkivu po okužbi z nekaterimi glivicami

SIN.: mycetoma

microangiopathia -ae ž [mikroangiopátija] mikroangiopatija

microcardia -ae ž [mikrokárdija] mikrokardija

microcephalia -ae ž [mikrocefálja] mikrocefalija

M

Micrococcus [mikrokókus] rod gramsko pozitivnih nepatogenih oblastih bakterij, ki se v mikroskopskem preparatu postavljajo posamič

Micromonas purpurea [mikromónas purpúreja] glivica, ki proizvaja gentamicin

Micromonospora [mikromonospóra] rod gramsko pozitivnih, aerobnih aktinomicet, ki živijo v zemlji, vodi:

~ **purpúrea** vrsta, ki proizvaja gentamicin

microsomia -ae ž [mikrosómija] mikrosomija

microsporia -ae ž [mikrospórija] mikrosporoza

Microsporidia [mikrosporídija] red praživali iz razreda trosovcev, z rodом *Nosema*, ki gradijo zelo majhne spore

microsporosis -is ž [mikrosporózis] mikrosporoza

Microsporium [mikrospórum] rod anamorfov z majhnimi sporami (artosporami) okrog dlake in vretenastimi večceličnimi makrokonidiji v zračnem micelijju:

~ **cánis** anamorf, ki povzroča mikrosporozo pri mesojedih, predvsem pri mačkah, in človeku,

~ **gýpseum** anamorf v tleh, ki lahko povzroča mikrosporozo pri živalih in človeku, ~ **nánium** dermatofit, ki povzroča mikrosporozo pri prašičih in človeku

midriátičen -čna -o nanašajoč se na midriazo:
~a zenica

midriaza -e ž razširjenost zenice (zaradi okvare živcev, poškodbe ali zdravil)

SIN.: mydriasis

PRIM.: mioza

miektomija -e ž kirurška odstranitev dela mišice, mišice ali skupine mišič

SIN.: myectomy

mielastenija -e ž insuficienca hrbtenjačnih živcev

mielín -a m 1. lipidna snov, glavna sestavina izolirnih ovojníc nekaterih aksonov vretenčarjev

2. lipidna snov v različnih normalnih in patoloških tkivih, ki se razlikuje od maščob

mielinizácija -e ž nastajanje mielinske ovojnice okrog aksona

SIN.: mielinogeneza, mielogeneza

mielinizíran -a -o ki je obdan z mielinsko ovojnico:

~i akson, ~o živčno vlakno

mielinogénéza -e ž mielinizacija

mielinolíza -e ž razkroj mielinske ovojnice aksonov

SIN.: myelinolysis

mielinopatija -e ž bolezenska sprememba mielina mieliniziranega aksona

SIN.: myelinopathia

mielínski -a -o nanašajoč se na mielin:
~a ovojnica

mielítis -a m 1. vnetje hrbtenjače

SIN.: rahiomiELITIS, myELITIS

2. vnetje kostnega mozga

SIN.: myELITIS

mieloarhitektónika -e ž zgradba kakega dela centralnega živčevja glede na potek mieliniziranih aksonov, vidna pod mikroskopom

mieloblást -a m nezrela matična celica z velikim, okroglim drobnozrnatim jedrom, v kateri dozorevajo granulociti

mieloblastóza -e ž maligno brstenje mieloblastov:

aviarna ~ aviarna levkoza, pri kateri je glavni znak mieloblastoza **sin.:** kokošja mieloblastoza,

kokošja ~ aviarna mieloblastoza

SIN.: mieloična levkoza, leucosis myeloica

mielocít -a m granulocit s specifičnimi zrnci v citoplazmi, nastal iz promielocita:

acidofilni ~ eozinofilni mielocit, **bazofilni** ~

mielocit z bazofilnimi zrnci, **eozinofilni** ~ mielocit

z eozinofilnimi zrnci **sin.:** acidofilni mielocit,

nevtrofilni ~ mielocit z nevtrofilnimi zrnci

mieloencefalítis -a m vnetje možganov in hrbtenjače

SIN.: myelencephalitis, myeloencephalitis

mielofibróza -e ž nadomeščanje kostnega mozga s fibroznim tkivom

SIN.: mieloskleroza, osteomieloskleroza, myelofibrosis, osteomyelosclerosis

mieloftíza -e ž 1. propadanje hrbtenjače

SIN.: myelophthisis

2. propadanje kostnega mozga zaradi mielofibroze

SIN.: myelophthisis

mielogenéza -e ž mielinizacija

mielografíja -e ž rentgensko slikanje subarahnoidnega prostora hrbtenjače

mielóičen -čna -o nanašajoč se na hematopoezo v rdečem kostnem mozgu:

~a levkemija, ~a levkoza, ~o tkívo

SIN.: mieloiden (1), myelocitus

mielóiden -dna -o 1. mieloičen

2. ki je podoben mielomu, toda ne izvira iz kostnega mozga

mieloidóza -e ž čezmerno brstenje mieloičnega tkiva

mielokéla -e ž izbočenje hrbtenjače skozi defekt hrbteničnega kanala

SIN.: myelocèle

mielóm -a m maligna novotvorba krvotvornega kostnega mozga

SIN.: myeloma

mielomalacija -e ž bolezensko omehčanje hrbtenjače
SIN.: myelomalacia

mielomatóza -e ž pojav multiplih mielomov
SIN.: myelomathosis

mielomeningítis -a m vnetje hrbtenjače in njenih mening

mielomeningokéla -e ž izbočenje hrbtenjače in njenih mening skozi defekt hrbteničnega kanala
SIN.: myelomeningocele

mielopatija -e ž 1. bolezen ali poškodba kostnega mozga
SIN.: myelopathia
 2. bolezen hrbtenjače
SIN.: myelopathia

mielopoéza -e ž fiziološko nastajanje, rast in zorenje krvnih celic v kostnem mozgu

mieloproliferatívén -vna -o nanašajoč se na medularno in ekstramedularno proliferacijo sestavin kostnega mozga:
 ~a bolezen

mieloshíza -e ž shiza hrbtenjače
SIN.: myeloschisis

mieloskleróza -e ž mielofibroza

mielotóksičen -čna -o nanašajoč se na mielotoksin: ~a snov

mielotoksín -a m snov, ki poškoduje celice kostnega mozga

mielóza -e ž 1. nenormalno brstenje tkiva ali celic kostnega mozga (npr. pri mieloični levkozi)
SIN.: myelosis
 2. degenerativne spremembe v hrbtenjači
SIN.: myelosis

mientêričen -čna -o nanašajoč se na mienterij:
 ~i pleksus
SIN.: myentericus

mientêrij -a m gladko mišičje v steni črevesja
SIN.: myenterium, myenteron

migetálcén -čna -o ciliaren (1):
 ~i epitelij

migetálka -e ž nitasti podaljšek na površini nekaterih celic (z značilno urejenimi mikrotubuli v notranjosti), ki ritmično utripa
SIN.: cilij (1), kinocilij, cilium (1)
PRIM.: biček, stereocilij

migetáلكar -ja m pražival iz razreda migetalkarjev
SIN.: ciliat

migetáلكarji -jev m mn. razred praživali, ki imajo po površini celice migetalke, v katerega se uvrščata rodova *Balantidium*, *Paramecium*
SIN.: Ciliata

migetánje -a s fibrilacija:
atrijsko ~ atrijska fibrilacija, **preddverno** ~ atrijska

fibrilacija, **prekatno** ~ ventrikularna fibrilacija, **srčno** ~ srčna fibrilacija

migrácija -e ž 1. preseljevanje:

~ rib migracija nekaterih vrst rib zaradi drstivte, **sezonska** ~ migracija črede (npr. ovc v zimskem času, severnih jelenov) zaradi iskanja boljše paše
 2. potovanje celic, zlasti med predrojstvenim razvojem
 3. diapedeza

migracijski -a -o nanašajoč se na preseljevanje:
 ~a statistika

migrans -antis [mígrans -ántis] migrirajoč:
 abscessus ~, erythema ~, larva ~, testis ~, thrombosis ~

migrirajóč -a -e ki se seli, preseljuje:
 ~i absces, kronični ~i eritem, ~a tromboza
SIN.: potujoč, migrans

míkcija -e ž uriniranje

míkcijski -a -o nanašajoč se na uriniranje:
 ~ cistogram, ~a uretrocistografija

mikobaktêrija -e ž bakterija iz rodu *Mycobacterium*:

hitro rastoče ~e mikobakterije, ki zrastejo na ustreznem umetnem gojišču prej kot v sedmih dneh inkubacije (sem sodijo saprofitske in nekatere pogojno patogene mikobakterije), **oportunistične** ~e pogojno patogene mikobakterije, **patogene** ~e mikobakterije, ki povzročajo bolezen, predvsem tuberkulozo (npr. *Mycobacterium bovis*), **počasni rastoče** ~e mikobakterije, ki zrastejo na ustreznih umetnih gojiščih po sedmih dneh inkubacije (sem sodijo povzročitelji tuberkuloze, povzročitelj paratuberkuloze in mikobakterija *Mycobacterium intracellulare*), **pogojno patogene** ~e mikobakterije (npr. *Mycobacterium chelonae*, *Mycobacterium fortuitum*, *Mycobacterium phlei*, *Mycobacterium smegmatis*), ki povzročajo mikobakteriozo **SIN.:** oportunistične mikobakterije, **saprofitske** ~e navadno hitro rastoče mikobakterije, ki ne povzročajo tuberkuloze

mikobaktérióza -e ž okužba s pogojno patogenimi mikobakterijami
SIN.: mycobacteriosis

mikologíja -e ž veja biologije, ki proučuje glivice (plesni in kvasovke):
industrijska ~ mikologija, ki proučuje uporabo glivic v industriji (npr. v industriji pijač)

mikolóški -a -o nanašajoč se na glivice:
 ~a preiskava

mikoplázemski -a -o nanašajoč se na mikoplazme:
 ~a pljučnica, ~a pnevmonija
SIN.: mycoplasmaticus

mikoplázma -e ž bakterija iz rodu *Mycoplasma*

mikoplazmóza -e ž bolezen, ki jo povzročajo mikoplazme
SIN.: mycoplasmosis

M

mikostátik -a m fungistatik

mikótičen -čna -o nanašajoč se na glivice: ~i proces

~i absces, ~a angina, ~i artritis, ~i dermatitis, ~i otitis
SIN.: fungozen, fungusus, mycoticus

mikotóksičen -čna -o nanašajoč se na mikotoksine:

~i vulvovaginitis

mikotoksikóza -e ž bolezen, ki jo povzročajo mikotoksini

mikotoksin -a m eksotoksin, ki ga izloča glivica (npr. aflatoksin, ergotoksin, ohratoksin, rubratoksin, trihotecen, viomicin, zearalenon)
SIN.: glivični toksin

mikóza -e ž bolezen, ki jo povzroča glivica:

generalizirana ~ mikoza, pri kateri se glivica razširi po vsem organizmu, **kožna** ~ dermatomikoza, ~ **pljuč** pnevmomikoza, **sistemska** ~ mikoza na notranjih organih
SIN.: glivična bolezen, mycosis

mikroaerofil -lna -o ki uspeva najbolje pri majhni količini atmosferskega kisika:
 ~a bakterija

mikroaerofilija -e ž pojav, pri katerem je rast najboljša pri majhnih količinah atmosferskega kisika

mikroaerofilnost -i ž lastnost organizmov, zlasti mikroorganizmov, da bolje uspevajo pri majhnih količinah atmosferskega kisika

mikroanaliza -e ž kemična preiskava zelo majhnih količin vzorca

mikroangiopatija -e ž katera koli bolezen majhnih krvnih žil:
dietetična ~ bolezen pri prašičih, za katero so značilni nenadni pogini z obsežnimi krvavitvami v srčni mišici, zaradi česar je srce podobno plodu murve, histološko pa so vidne bolezenske spremembe v majhnih krvnih žilah
SIN.: bolezen murvastega srca
SIN.: microangiopathia

mikrób -a m mikroorganizem

mikróben -bna -o nanašajoč se na mikroorganizme:
 ~a kultura, ~i pigmenti, ~i razkroj

mikrobiemija -e ž prisotnost mikroorganizmov v krvi

mikrobioesêj -a m količinsko določanje minimalnih količin aktivnih snovi z biološkim poskusom

mikrobiologija -e ž veda, ki proučuje življenjske pojave mikroorganizmov:

industrijska ~ mikrobiologija, ki proučuje mikroorganizme, pomembne v industriji (npr. v izdelavi alkoholnih pijač, piva), **splošna** ~ znanstvena disciplina, ki proučuje

morfologijo in biologijo mikroorganizmov, **veterinarska** ~ 1. mikrobiologija, ki proučuje mikroorganizme, pomembne za živali 2. učni predmet na veterinarski fakulteti, **živilska** ~ 1. mikrobiologija, ki obravnava mikroorganizme, ki kvarijo živila ali so človeku škodljivi, pa tudi take, ki dajejo živilu boljši okus 2. učni predmet na veterinarski fakulteti

mikrobiolóški -a -o nanašajoč se na mikrobiologijo: ~ inštitut
 ~a preiskava

mikrobióm -a m celotna normalna mikroflora na površini sluznic nekaterih votlin, votlih organov živalskega organizma: ~ debelega črevesa, ~ ustne votline

mikrobiót -a m organizem kot sestavni del mikroflora in mikrofavne

mikroblást -a m nenormalno majhen eritroblast
mikrocefalija -e ž nenormalna majhnost glave
SIN.: maloglavost, nanocefalija, microcephalia

mikrocéfalus -a m spaček s prirojeno majhno glavo
SIN.: maloglavc, nanocefalus

mikrocirkulácija -e ž krvni obtok v arteriolah, kapilarah in venulah

mikrocít -a m nenormalno majhen eritrocit
PRIM.: makrocit

míkcitemija -e ž prisotnost mikrocitov v krvi

mikrocitóza -e ž povečano število mikrocitov v krvi

mikročíj -a m nekaj milimetrov velika elektronska naprava, ki se za identifikacijo živali vgradi pod kožo, pritrudi na uhelj ali z bolusom aplicira v predželodec in se v telesu ne absorbira

míkroekologija -e ž veja ekologije, ki obravnava odnos med organizmom in njegovim okoljem

mikroelemènt -ênta m kemijski element, ki je v organizmu v zelo majhnih količinah, vendar bistven v prehrani, če ga je preveč, je lahko škodljiv ali strupen:

bistveni ~i mikroelementi, ki jih organizem nujno potrebuje za nemoteno presnovo (arzen, baker, cink, fluor, jod, kobalt, kositer, krom, magnezij, mangan, molibden, nikelj, selen, silicij, svinec, vanadij, železo) **SIN.:** bistvene prvine, esencialni mikroelementi, **esencialni** ~i bistveni mikroelementi
SIN.: element v sledih, mineral v sledih, prvina v sledih

PRIM.: makroelement, mikronutrient, oligoelement

mikroémbolus -a m zelo majhen krvni embolus v krvni žili

mikrofág -a m nevtrofilni levkocit v aktivni fazi

mikrofávná -e ž **1.** skupek mikroskopsko majhnih živalskih organizmov v določenem predelu telesa ali okolja
2. živalstvo, vidno le pod mikroskopom

mikrofibrila -e ž nitasta sestavina vlakenca:
kolagenska ~ sestavina kolagenskega vlakenca, ki je sama sestavljena iz treh ali več protofibril

mikrofilamènt -ènta m tanko vlakno, sestavljeno predvsem iz aktina, ugotovljeno v mišičnih in drugih celicah, nosilec krčljivosti

mikroflóra -e ž mikroorganizmi in mikroskopsko majhne rastline v določenem okolju:
črevesna ~ precej stabilna mešanica aerobnih in anaerobnih bakterij, glivic, kot normalna vsebina črevesja zdravih živali, ki deloma sodeluje pri prebavi (razgrajuje celulozo in sintetizira nekatere vitamine in aminokisljine), **fiziološka** ~ normalna mikroflora v določenem okolju (npr. v črevesju, ustih), ~ **tal** mikroorganizmi (alge, bakterije, glivice) v zemlji, ki razkrajajo organske spojine v anorganske, ~ **vampa** anaerobne bakterije v vampu, pomembne za prebavo (npr. celuloze) pri prežvekovalcih, **ustna** ~ fiziološka mikroflora v ustni votlini sesalcev, ki jo sestavljajo ustni streptokoki in saprofitske svedraste bakterije

mikroftálmus -a m majhnost zrkla

mikrogaméta -e ž gibljiva moška spolna celica nekaterih praživali
PRIM.: makrogameta

mikrogametocít -a m moška spolna celica, iz katere se pri nekaterih praživalih razvijejo mikrogamete
PRIM.: makrogametocit

mikroglíja -e ž majhna zvezdasta nevrogljijska celica, sposobna za gibanje in fagocitozo
SIN.: mezogljia
PRIM.: makrogljia

mikrohématokrit -a m na hitro določen hematokrit v majhni količini krvi, odvzeti v majhno cevko (po centrifugiranju z visokim številom obratov)

mikrohématuríja -e ž pojav eritrocitov v urinskem sedimentu
PRIM.: makrohématurija

mikroinvazijski -a -o v zvezi:
~ karcinom

mikrokardíja -e ž nenormalno majhno srce
SIN.: microcardia

mikrokirurgíja -e ž kirurgija s posegi na drobnih strukturah (npr. žilah, živic) s posebnim instrumentarijem in pod mikroskopom

mikroklíma -e ž atmosferske razmere na omejeni površini ali v določenem prostoru:
hlevska ~

mikroklízma -e ž dajanje majhnih količin tekočine, zlasti zdravil, v danko

mikrokók -a m bakterija iz rodu *Micrococcus*

mikrokoloníja -e ž mikroskopsko majhna ali zelo majhna kolonija mikroorganizmov

mikrokonídij -a m majhen, navadno enocelični konidij (npr. pri dermatofitih)
PRIM.: makrokonidij

mikrolít -a m kamenček iz raznih mineralnih ali organskih snovi v telesnih izvodilih, ki lahko ovira izločanje sekreta (npr. sline, žolča) ali izločkov (npr. urina)

mikromastíja -e ž majhnost mlečne žleze

mikromelíja -e ž majhnost (ene ali več) okončin

mikronúkleus -a m manjše od obeh jeder migetalkarjev, ki sodeluje pri spolnem razmnoževanju
PRIM.: makronukleus

mikronutriènt -ènta m snov v hrani, ki jo organizem nujno potrebuje v majhnih količinah (npr. vitamini in mikroelementi)

mikrookólje -a s vsi dejavniki v neposrednem okolju posamezne celice ali organizma, ki vplivajo na njun razvoj in obstoj

mikroorganizem -zma m mikroskopsko majhen, navadno enocelični organizem (npr. bakterija, kvasovka, virus): apiojeni ~, filtrabilnost ~ov determinacija ~a, diferenciacija ~ov, identični sev ~a, pasaja ~ov, virulenca ~ov
acidofilni ~ **1.** mikroorganizem, ki se obarva s kislimi barvili **2.** mikroorganizem, ki bolje uspeva v kislem okolju, **aerobni** ~ aerob, **anaerobni** ~ anaerob, **apatogeni** ~ mikroorganizem, ki ne povzroča bolezni, **fakultativno patogeni** ~ pogojno patogeni mikroorganizem, **filtrabilni** ~ mikroorganizem, ki gre skozi bakterijski filter (npr. večina virusov), **fotokromogeni** ~ mikroorganizem, ki proizvaja pigment ob izpostavljanju svetlobi, **imunogeni** ~ mikroorganizem, sposoben spodbuditi organizem za imunski odziv **sin.:** imunogen (2), **kužni** ~ mikroorganizem, ki je sposoben povzročiti kužno bolezen **sin.:** kužna klica, **obligatno patogeni** ~ obvezno patogeni mikroorganizem, **obvezno patogeni** ~ mikroorganizem, ki je patogen ne glede na okoliščine **sin.:** obligatno patogeni mikroorganizem, **odporni** ~ mikroorganizem, odporen proti antibiotiku (npr. bakterija) **sin.:** rezistentni mikroorganizem, **oportunistično patogeni** ~ mikroorganizem, ki povzroča bolezen v oslabilnem organizmu, **patogeni** ~ mikroorganizem, ki je sposoben povzročiti bolezen **sin.:** patogen, **pogojno patogeni** ~ mikroorganizem, ki je patogen v določenih okoliščinah **sin.:** fakultativno patogeni mikroorganizem, **rezistentni** ~ odporni

mikroorganizem, **saprofitski** ~ saprofit (2), **simbiotični** ~ mikroorganizem, ki navadno živi v simbiozi z drugo vrsto mikroorganizma, **toksični** ~ mikroorganizem, ki izloča toksine, **toksigeni** ~ mikroorganizem, ki tvori toksine, **ubikvitarni** ~i mikroorganizmi, ki so razširjeni povsod **sin.**: vsepovsodnji mikroorganizmi, **uropatogeni** ~i mikroorganizmi, ki povzročajo bolezni sečil, **vsepovsodnji** ~i ubikvitarni mikroorganizmi
SIN.: drobnoživka, klica, mikrob

mikroperoksisóm -a m peroksisóm

mikropinocitóza -e ž sprejemanje raztopljenih snovi v celico v zelo majhnih kapljicah, vidnih le v elektronskem mikroskopu

PRIM.: makropinocitoza, pinocitoza

mikropipéta -e ž pipeta za odmerjanje zelo majhnih količin tekočine

mikroprecipitácija -e ž precipitacija z majhno količino reagenta, vidna le pod mikroskopom

mikroskóp -a m optična naprava, s katero se vidijo majhni predmeti povečani:

ločljivost ~a, zmogljivost ~a

binokularni ~ mikroskop z dvema tubusoma z okularjema za gledanje z obema očesoma, **elektronski** ~ mikroskop, ki za opazovanje objekta uporablja snop elektronov, usmerjan z elektromagnetnimi lečami (ima večjo ločljivost kot svetlobni mikroskop), **faznokontrastni** ~ mikroskop, pri katerem zaradi razlik v fazah svetlobe, ki obide predmet opazovanja, nastane slika, **fluorescenčni** ~ mikroskop, v katerega so vgrajeni filtri, tako da organizmi (obarvani s fluorescenčnimi označevalci) fluorescirajo v ultravijolični svetlobi, **monokularni** ~ mikroskop, ki ima le en tubus z okularjem za gledanje z enim očesom **sin.**: uniokularni mikroskop, **polarizacijski** ~ mikroskop, pri katerem se z vstavljenim polarizatorjem in analizatorjem razločijo strukture v objektu, **svetlobni** ~ mikroskop, pri katerem se za opazovanje predmeta uporablja svetloba, **uniokularni** ~ monokularni mikroskop

mikroskopija -e ž nauk o mikroskopiranju in tehnika uporabe mikroskopa:

elektronska ~ mikroskopija, pri kateri se opazuje ultrastruktura površine, notranjosti opazovanega predmeta s snopom elektronov, odbitih ali prepuščenih skozi preparat, **fluorescenčna** ~ mikroskopija, pri kateri se objekt osvetljuje z ultravijolično svetlobo, ki sproža sevanje vidne svetlobe na mestih, kjer so fluorescirajoče molekule, **svetlobna** ~ mikroskopija s svetlobnim mikroskopom

mikroskopiranje -a s opazovanje, proučevanje preparata z mikroskopom:

~ z **imerzijo** mikroskopiranje, pri katerem se prostor med objektivom in opazovanim predmetom zalije z imerzijsko tekočino

mikroskópski -a -o 1. nanašajoč se na mikroskop:

fiksirani ~ razmaz, ~a mizica, ~ preparat, ~ razmaz, ~a rezina, ~ tubus, ~o zrcalo, nativni ~ preparat

2. v zvezi:

~a anatomija, ~a zgradba

mikrosóm -a m nav. mn. drobni delci, v katere se pri centrifugiranju razbije endoplazemski retikulum

mikrosomija -e ž nenormalna majhnost vsega telesa

SIN.: microsomia

PRIM.: pritlikavost

mikrospóra -e ž majhna spora (navadno pri plesnih, npr. dermatofitih)

mikrosporija -e ž mikrosporoza

mikrosporóza -e ž dermatomikoza, ki jo povzročajo mikrosporumi

SIN.: mikrosporija, microsporia, microsporosis

mikrospórum -a m dermatofit iz rodu *Microsporium*

mikrostruktúra -e ž zgradba snovi, vidna le s svetlobnim mikroskopom

mikrotóm -a m naprava z rezilom za pripravo tkivnih rezin (npr. za pripravo histoloških preparatov):

drsní ~ mikrotom, pri katerem rezilo drsi ob objektu za rezanje, **rotacijski** ~ mikrotom, pri katerem se vrtilo rezilo, **zamrzovalni** ~ mikrotom

za rezanje zamrznjenega tkiva

mikrotrávma -e ž zelo majhna, težko opazna poškodba mehkih tkiv ali organov

mikrotúbul -a m cevasta struktura (premera 20–25 nm) v citoplazmi evkariontske celice, grajena iz tubulina, sestavina citoskeleta, delitvenega vretena, aksoneme, bičkov in migetalk ter centriola in bazalnega telesa:

citoskeletni ~i sestavine citoskeleta v citoplazmi, pomembne za kroženje, gibanje snovi znotraj celice, ~i **delitvenega vretena** mikrotubuli v obliki vretena, na katere se v metafazi pritrdi kromosom **sin.**: vlakna delitvenega vretena

mikrovakuóla -e ž zelo majhen prazen prostor v celici ali tkivu

mikrovakuolizácija -e ž nastajanje večjega števila mikrovakuol v celicah ali tkivu

mikrovalóven -vna -o nanašajoč se na elektromagnetno valovanje kratkih valovnih dolžin (od nekaj desetink milimetra do nekaj decimetrov):

~o obsevanje, ~o sevanje

mikrovaskuláren -rna -o nanašajoč se na žilice: ~a anastomoza

mikrovílus -a m majhen cilindrični podaljšek na površju apikalnega dela celice (npr. črevesnega epitelija), ki povečuje absorpcijsko površino celice in je bogat z nekaterimi encimi

miksedém -a m edem kože in podkožja zaradi hude hipofunkcije ščitnice
SIN.: myxoedema

miksóm -a m benigna novotvorba iz veziva, ki je podobna mezenhimu (v njej se tvori sluz)
SIN.: sluzna bula, myxoma

miksomatóza -e ž **1.** pojav številnih miksomov
2. v zvezah:
 virus -e kuncev
 ~ **kuncev** nalezljiva virusna bolezen poljskih zajcev in kuncev z znaki novotvorbam podobnih oteklin pod kožo, ki jo povzroča virus miksomatoze kuncev

miksoréja -e ž čezmerno izločanje sluzi

miksosarkóm -a m maligna novotvorba iz veziva, v kateri se tvori sluz

mikstúra -e ž mešanica dveh ali več tekočin ali topnih oziroma netopnih snovi v tekočini

miliáren -rna -o nanašajoč se na številne spremembe v tkivu ali organu v velikosti prosa:
 ~i tuberkel, ~a tuberkuloza, ~i zasevek
SIN.: miliaris

miliaris -e [milijáris] miliaren:
 tuberculósis ~

milium -ii s [milijum] **1.** proso (**2.** proso (**3.**)

milnat -a -o nanašajoč se na milo: ~a raztopina
SIN.: saponatus

milo -a s natrijeva ali kalijeva sol maščobne kisline, sredstvo za umivanje, pranje, dobljeno s saponifikacijo iz maščob:
kalijevo ~ mehko milo, kalijeva sol maščobne kisline **SIN.:** sapo kalinus, **krezolovo** ~ milo, ki vsebuje krezol, **medicinsko** ~ natrijeva sol stearinske kisline, ki se uporablja za izdelavo supozitorijev **SIN.:** natrijev stearat, sapo medicinalis, **natrijevo** ~ trdo milo, natrijeva sol maščobne kisline
SIN.: sapo

mimétičen -čna -o nanašajoč se na mimetik: ~o delovanje

mimétik -a m snov, ki spodbuja kako funkcijo in pri tem posnema agonistično snov

minerál -a m naravna anorganska homogena snov določene sestave in določenih fizikalnih lastnosti:
 ~ v sledih mikroelement
SIN.: rudnina

minerálen -lna -o nanašajoč se na minerale:
 ~o blato, ~a gostota kosti, ~o olje
SIN.: rudninski

mineralizácija -e ž **1.** razpad organske snovi v anorganske sestavine
2. prepajanje z minerali, nalaganje mineralov, predvsem kalcijevih soli, v ekstracelularni matriks tkiv (npr. zob in kosti):

~ **kosti** kalcifikacija kosti, **patološka** ~ nalaganje mineralov, predvsem kalcijevih soli, v tkiva, ki se normalno ne kalcificirajo

mineralizirati -am dov. in nedov. naložiti, nalagati minerale v ekstracelularni matriks v tkivu

minerálkortikoid -a m naravni ali sintetični kortikosteroid, ki vpliva na homeostazo natrijevih in kalijevih ionov v zunajcelični tekočini ter na volumen zunajcelične tekočine, spodbuja reabsorpcijo natrijevih ionov v zamenjavo za izločene kalijeve in vodikove ione
PRIM.: aldosteron

minimálen -lna -o ki izraža zelo majhno količino in mero:

~a letalna doza

PRIM.: maksimalen

minimus -a -um [mínimus] najmanjši:
 víta ~a

mínk -a m zver iz rodu podlasic, severnoameriška kuna z dragocenim kožuhom:

aleutska bolezen ~ov, prenosna spongiformna encefalopatija

~ov, virus aleutske bolezni ~ov

aleutski ~ mutirana vrsta minka z modro barvo kožuha, po izvoru z Aleutov

SIN.: *Mustela vison*

minljívka -e ž delci maternične sluznice pri primatih, ki se odluščijo ob menstruaciji ali porodu

PRIM.: decidua

minor -us [mínor mínus -óris] manjši:

curvátura ventriculí ~, glándulae vestibuláres ~es, músculus

psóas ~, músculus réctus cápitis dorsális ~, músculus téres

~, nérvus palatínus ~, nérvus splánchnicus ~, oméntum

~us, papilla duodéní ~, trochánter ~, tubérculum ~us

minúten -tna -o v zvezah:

~i respiratorni volumen, ~i volumen srca

mioblást -a m nediferencirana celica, ki se lahko preobrazi v mišično vlakno

SIN.: sarkoblast

mioepitélij -a m epitelij, ki vsebuje mioepitelijske celice (npr. v mlečni žlezi, znojnicah, slinskih žlezah)

mioepitélijski -a -o nanašajoč se na mioepitelij:

~e celice

miofibríla -e ž organel v mišičnem vlaknu, ki

vsebuje miofilamente in je odgovoren za

krčenje mišičnih vlaken

SIN.: mišična fibrila, mišično vlakence

miofibróblást -a m fibroblast, ki vsebuje

miofilamente in se lahko krči

miofibróza -e ž razraščanje veziva v mišicah (npr.

po vnetju mišice)

SIN.: myofibrosis

miofilamènt -ènta m vsaka od številnih najmanjših vlaknatih struktur v miofibrili

skeletnega mišičnega vlakna (vsebuje miozin in aktin, ki omogočata krčenje mišice):

aktinski ~ tanjši miofilament iz aktina, tropomiozina in troponina **sin.:** aktinski filament, **intermediarni** ~ srednje debel nekrčljiv miofilament iz dezmina (v nežilni mišičnini), vimentina (v žilni mišičnini) ali citokeratina (v epiteljskih celicah) **sin.:** intermediarni filament, **miozinski** ~ debelejši miofilament iz lahkega in težkega meromiozina **sin.:** miozinski filament

miogelóza -e ž omejena zatrdlina v mišici (posledica ozeblina ali rupture mišice)

miogén -a m albuminu podobna beljakovina v mišicah

miogén -a -o **1.** ki izvira iz mišice:

~a kontraktura

2. ki povzroča nastanek, razvoj mišice:

~a celica

miogénéza -e ž nastajanje mišičnine, predvsem v embrionalnem razvoju

mioglobín -a m mišični hemoprotein, sestavljen iz ene polipeptidne verige globina in ene molekule hema, ki prenaša in hrani kisik v mišici

SIN.: miokrom

mioglobinemija -e ž prisotnost mioglobina v krvi

mioglobinurija -e ž izločanje mioglobina z urinom:

paralitična ~ konj presnovna bolezen konj s kopičenjem mlečne kisline v mišicah z mišično degeneracijo ter izločanjem mioglobina z urinom (zaradi nenadnega težkega dela po daljšem počitku v hlevu ob obilni prehrani) **sin.:** nedeljska bolezen konj, praznična bolezen konj, myoglobinuria paralytica equi **SIN.:** myoglobinuria

miográf -a m naprava za zapisovanje mišične aktivnosti

miografija -e ž zapisovanje mišične aktivnosti z miografom

miógrám -a m zapis mišične aktivnosti

miokárd -a m srčna mišica

miokárdén -dna -o srčnomišičen:

~i infarkt, ~a trabekula

miokárdij -a m srčna mišica

miokardiográf -a m naprava za zapisovanje gibanja srca

miokardítis -a m vnetje srčne mišice

SIN.: myocarditis

miokardóza -e ž nevnetna bolezen srčne mišice

mioklóničen -čna -o nanašajoč se na mioklonus: ~i gib

mioklonija -e ž bolezensko stanje, za katero je značilen mioklonus:

prirojena ~ bolezen pri prašičih, posledica nepopolne izoblikovanosti živčevja

mioklónus -a m sunkovita kratkotrajna krčenja in ohlapnitve antagonističnih skeletnih mišic v hitrem zaporedju

SIN.: myoclonus

PRIM.: klonični krč, klonus

miokróm -a m mioglobín

mioléma -e ž sarkolema

miolíza -e ž sarkoliza

miologija -e ž veda, ki proučuje mišice

mióm -a m benigna novotvorba iz gladkih mišičnih vlaken:

maternični ~ miom v mišičnem sloju maternične stene **sin.:** myoma uteri

SIN.: myoma

PRIM.: leiomiom, rabdioniom

miomalacija -e ž bolezensko zmeščanje mišičnega tkiva:

~ **srca** bolezensko zmeščanje srčne mišice, praviloma zaradi ishemije **sin.:** myomalacia cordis

SIN.: myomalacia

miomatóza -e ž nastajanje multiplih miomov

SIN.: myomatosis

miómektomija -e ž kirurška odstranitev mioma (največkrat na maternici)

SIN.: myomectomy

miométra -e ž miotom (1)

miométrij -a m srednja, najdebelejša plast maternične stene, grajena iz gladkih mišičnih vlaken

SIN.: maternično mišičje, maternična

muskulatura, myometrium

miometritis -a m vnetje mišične plasti maternične stene

SIN.: myometritis

mionekróza -e ž nekroza mišičja ali mišičnine

miopatija -e ž nevnetna bolezen mišic, navadno skeletnih:

obremenitvena ~ poškodba mišice zaradi stresa (npr. pri konjih, prašičih)

SIN.: myopathia

miópičen -čna -o kratkoviden: ~o oko

miopija -e ž kratkovidnost

mioplázma -e ž citoplazma skeletnega mišičnega vlakna, v kateri sta tudi miozin in aktin, ki omogočata krčenja in ohlapnitve skeletnega mišičnega vlakna

miorafija -e ž šivanje mišice, mišic

mioréksa -e ž ruptura mišice

miorelaksánt -a m mišični relaksant

miosarkóm -a m maligna novotvorba iz mišičnega in vezivnega tkiva
SIN.: myosarcoma

miospázem -zma m mišični krč

miotátičen -čna -o nanašajoč se na miotazo:
~i refleks

miotáza -e ž raztezanje mišice

miótičen -čna -o ki je v stanju mioze:
~a zenica

miótič -a m pripravek, ki zožuje zenico

miotóm -a m **1.** del prasegmenta, ki se v embrionalnem razvoju razvije v prečnoprogasto mišičnino
SIN.: miomera
2. vse mišice, ki se razvijejo iz enega prasegmenta in jih oživčuje en spinalni živec
3. kirurški nož za vrez v mišico

miotomija -e ž kirurško prerezanje mišice
SIN.: myotomia

miotóničen -čna -o nanašajoč se na miotonijo:
~a mišica
SIN.: myotonicus

miotonija -e ž motnja v delovanju mišic s počasnimi ohlapnitvami po skrčenju (pri govedu, psih, prašičih, kozah)
SIN.: myotonia

miotónus -a m **1.** fiziološki mišični tonus
2. tonični krč mišice ali skupine mišic

mióza -e ž zoženje zenice
SIN.: myosis
PRIM.: midriaza

miozin -a m beljakovina skeletnega mišičnega vlakna, ki v interakciji z aktinom sodeluje pri krčenju in ohlapnitvi mišic
PRIM.: aktin

miozinski -a -o nanašajoč se na miozin:
lahka ~a veriga, ~ filament, ~ miofilament, težka ~a veriga

miozitis -a m vnetje mišice:
intersticijski ~ vnetje veziva med skeletnimi mišičnimi vlakni **SIN.:** myositis interstitialis,
parenhimski ~ vnetje mišičnine **SIN.:** myositis parenchymatosa, **revmatični** ~ miozitis pri revmatizmu **SIN.:** myositis rheumatica,
trihinski ~ miozitis zaradi infestacije s trihino **SIN.:** myositis trichinosa
SIN.: myositis

mirabilis -e [mirábilis] čudežen:
réte ~e

miracidij -a m ličinka, prva stopnja v razvoju metljajev, ki vdira v telo vmesnega gostitelja in se v njem preko sporociste razvije v redijo, ta pa v cerkarijo (pri velikem in orjaškem

jetrnem metljaju je vmesni gostitelj polž mlakar)

SIN.: miracidium

miracidium -ii s [miracídijum] miracidij

miringítis -a m vnetje bobniča v srednjem ušesu
SIN.: myringitis

miringomikóza -e ž mikotični otitis

miringotomija -e ž kirurško prerezanje bobniča
SIN.: myringotomia

mírinks -a m bobnič

mirujoč -a -e ki se ne giblje, ne premika ali ne razvija:
~a selivka, ~i virus

misce! [mísce] pripis na receptu zmešaj!
OKR.: M.

miš miši ž majhen glodavec iz rodu *Mus*:
hišna ~ manjši glodavec, ki se v genetsko natančno določenih sevih (navadno bela miš) uporablja kot laboratorijska žival **SIN.:** *Mus musculus*

miši miši ž mn. poddružina iz reda glodavcev, v kateri sta rodova *Mus* in *Rattus*
SIN.: Murinae

mišica -e ž organ iz skeletnih mišičnih vlaken, veziva in pripadajočih žil in živcev, ki ima značilno sposobnost krčenja: asinergično delovanje mišic
atrofija mišic, glava ~e, izhodišče ~e, origo ~e, ruptura ~e, usahllost mišic, vagina preme trebušne ~e
abdominalne ~e trebušne mišice, **abduktorna** ~ mišica odtegovalka, **adduktorna** ~ mišica pritegovalka, **bradna** ~ pri konju razmeroma močna mišica, ki guba kožo brade **SIN.:** musculus mentalis, **ciliarnikova** ~ žarkovnikova mišica, **čebulnično-spongiozna** ~ neparna mišica, ki od zadaj pokriva čebulico in telo penisa in z ritmičnim krčenjem potiska kri skozi brecilo penisa **SIN.:** musculus bulbospongiosus, **čeljustno-nosna** ~ mišica na viscerokraniju, ki vleče zgornjo ustnico in konico nosu oziroma rilec v kavdalno smer **SIN.:** musculus caninus, **čelna kožna** ~ mišica, ki guba kožo na področju čela in nosnega gredlja **SIN.:** musculus cutaneus frontalis, **črevnična** ~ mišica, ki se pred kolčnim sklepom spusti iz črevnice na stegenico in je del črevnično-ledvene mišice, upogiba kolčni sklep **SIN.:** musculus iliacus, **črevnično-ledvena** ~ mišica, ki ima izhodišče na telesih ledvenih vretenc in na spodnji strani črevničnega krila, skupna končna kita pa se pritrjuje na manjši obrtec, upogiba kolčni sklep in krivi hrbtenico **SIN.:** musculus iliopsoas, **črevnično-rebrna** ~ podolgovata mišica, ki poteka vzdolž hrbtne delu hrbtenice od črevnice do vratnih vretenc, z odcepi se prirašča na prečne podaljške vretenc in na rebra, utrjuje in krivi prsni in ledveni del hrbtenice **SIN.:** musculus iliocostalis,

črvaste ~e drobne mišice na zadnji ploskvi spodnjega dela dlančnic in stopalnic, kjer povezujejo razcepišče kite globinske upogibalke prstov z zgornjimi prstnicami (pri mesojedih so močnejše) **sin.:** musculi lumbricales, **deltoidna** ~ mišica, ki se razteza med plečničnim trnom in stransko ploskvijo nadlahtnice in upogiba plečni sklep **sin.:** musculus deltoideus, **depresorna** ~ mišica povešalka, **dilatacijska** ~ mišica širilka, **dolga mečnična** ~ tanka vretenasta mišica na stranskem delu goleni, ki pomaga upogibati skočni sklep, pri konju manjka **sin.:** musculus peroneus longus, **dolga** ~ glave mišica, ki se prilega spodnji ploskvi sprednjih vratnih vretenc, se končuje na zatilnici in sodeluje pri upogibanju vratu **sin.:** musculus longus capitis, **dolga vratna** ~ mišica, ki se prilega spodnji ploskvi zadnjih vratnih in prvih prsnih vretenc in upogiba vrat **sin.:** musculus longus colli, **dvoglava mečna** ~ močna mišica, ki izvira z dvema glavama nad čvršema stegenice, s skupno kito pa se končuje na petnični grči, upogiba kolenski in izteguje skočni sklep **sin.:** musculus gastrocnemius, **dvoglava nadlaktna** ~ mišica, ki povezuje plečnico s koželjnico in poteka preko sprednje ploskve nadlaktnega in komolčnega sklepa, izteguje nadlaktni in upogiba komolčni sklep **sin.:** musculus biceps brachii, **dvoglava stegenska** ~ močna mišica, ki leži na stranskem delu stegna, sega od križnice in sednice do kolena, s skupno petno kito se pritrjuje tudi na petnico, izteguje kolčni in skočni sklep in vleče zadnjo okončino nazaj **sin.:** musculus biceps femoris, **dvoperesna** ~ vsaka od mišic, ki ima vraščene in kitni list, na katerega se iz različnih smeri pritrjujejo skeletna mišična vlakna **sin.:** musculus bipennatus, **dvotrebušna** ~ mišica, ki se razteza med zatilnico in sredinsko ploskvijo spodnje čeljustnice, vleče spodnjo čeljustnico navzdol in s tem odpira usta **sin.:** musculus digastricus, **ekstenzorna** ~ mišica iztegovalka, **enoperesna** ~ vsaka od mišic, pri kateri potekajo dolga skeletna mišična vlakna neprekinjeno do kitnih listov na površini mišice **sin.:** musculus unipennatus, **facialne** ~e obrazne mišice, **flektorna** ~ mišica upogibalka, **gladka** ~ mišica z gladkimi mišičnimi vlakni, ki deluje samodejno, **glasilna** ~ mišica v grlu, ki uravnava napetost glasilk **sin.:** musculus vocalis, **globinska prсна** ~ mišica, ki povezuje spodnji del prsnega koša z nadlahtnico, nosi trup in predvsem priteguje sprednjo okončino **sin.:** musculus pectoralis profundus, **globinska zadnjična** ~ kratka, močna mišica, ki se neposredno prilega kolčnemu sklepu in odmika zadnjo okončino **sin.:** musculus gluteus profundus, **grebenska** ~ mišica, ki povezuje sprednji rob dimeljnice z medialno ploskvijo stegenice, sodeluje pri upogibanju kolčnega sklepa in pritegovanju zadnje okončine **sin.:** musculus pectineus,

hruškasta ~ mišica, ki se odcepi od srednje zadnjične mišice (pri mesojedih ima izhodišče na križnici), od koder se v loku spusti do stegenice, izteguje kolčni sklep in odmika okončino **sin.:** musculus piriformis, **jermenasta** ~ ploščata mišica na stranski ploskvi vratu, razpeta med medplečjem in zatilnico, izteguje vrat in vzdiguje glavo **sin.:** musculus splenius, **kapucasta** ~ tanka mišica trikotnega obrisa z izhodiščem na dolgih zgornjih vezev vratnega in prsnega dela hrbtenice in nasadiščem na plečničnem trnu, deli se na vratni in prsni del, utrjuje pleče in sodeluje pri premikanju sprednje okončine **sin.:** musculus trapezius, **ključnično-doglavna** ~ del nadlaktno-doglavne mišice, ki sega od ključnice ali njenega rudimenta do glave **sin.:** musculus cleidoccephalicus, **ključnično-nadlaktna** ~ del nadlaktno-doglavne mišice, ki se skupaj s ključnično-doglavno mišico stika na kiti ključnice ali njenem rudimentu in sega do glave **sin.:** musculus cleidobrachialis, **komolčna** ~ tanka, vendar močno mesnata mišica, ki jo pokriva triglava nadlaktna mišica, izteguje komolčni sklep **sin.:** musculus anconaeus, **kožne** ~e mišice v koži, ki gubajo kožo (npr. kožna mišica vratu), **kožna** ~ **obrazna** tanka podkožna mišica, ki sega preko žvekalne mišice in lic vse do ustnega kota **sin.:** musculus cutaneus faciei, **kožna** ~ **trupa** obsežna kožna mišica, ki stresa kožo trupa **sin.:** musculus cutaneus trunci, **kožna** ~ **vratu** kožna mišica pri konju, ki izhaja iz sprednjega dela prsnice, od koder se vzdiguje po spodnji ploskvi vratu do glave **sin.:** musculus cutaneus colli, **kratka mečnična** ~ mišica pri mesojedih, ki se začenja na spodnji polovici mečnice, njena tanka kita pa poteka navzdol do stopalnice, sodeluje pri upogibanju skočnega sklepa **sin.:** musculus peroneus brevis, **križnično-repne** ~e skupina mišic, ki izhajajo večinoma iz križnice, se z vseh strani prilegajo repnim vretencem in premikajo rep **sin.:** musculi sacrocaudales, musculi sacrococcygici, **krojaška** ~ ozka, trakasta, pri mesojedih dvodelna mišica na medialni ploskvi stegna, ki upogiba kolčni in izteguje kolenski sklep **sin.:** musculus sartorius, **krožna** ~ vsaka od mišic, katere vlakna imajo krožni potek in ob krčenju zapirajo telesne odprtine **sin.:** musculus orbicularis, **kvadratasta ledvena** ~ trakasta mišica, ki se s spodnje strani prilega ledvenim in sprednjim križnim vretencem, utrjuje in krivi ledveni del hrbtenice **sin.:** musculus quadratus lumborum, **kvadratasta podplatna** ~ drobna mišica pri mesojedih, ki povezuje petnico s kito globinske upogibalke prstov **sin.:** musculus quadratus plantae, **kvadratasta stegenska** ~ mišica z izhodiščem na spodnji ploskvi sednice in nasadiščem na zadnji ploskvi stegenice, ki sodeluje pri iztegovanju kolčnega sklepa **sin.:** musculus quadratus femoris, **lična** ~ razmeroma šibka mišica, ki se pahljačasto razprostira s

področja obraza v spodnjo veko in jo vleče navzdol **sin.**: musculus malaris, **ličnična** ~ tanka mišica, ki vleče ustni kot nazaj **sin.**: musculus zygomaticus, **manjša ledvena** ~ mišica, ki ima izhodišče na zadnji ploskvi teles zadnjih prsnih in sprednjih ledvenih vretenc, končuje pa se na telesu črvenice, utrjuje hrbet in postavlja medenico v pokončni položaj **sin.**: musculus psoas minor, **manjša okrogla** ~ zaobljena mišica pod deltoidno mišico (samo pri mesojedih), ki upogiba nadlakti sklep **sin.**: musculus teres minor, **manjša zgornja prema** ~ glave mišica, razpeta med prvim vratnim vretencem in zatilnico, ki sodeluje pri vzdigovanju glave **sin.**: musculus rectus capitis dorsalis minor, **mečna** ~ močna mišica pri mački in prašiču, ki izhaja iz sprednjega dela mečnice, se nato združi s stransko glavo dvoglave mečne mišice in sodeluje pri iztegovanju skočnega sklepa **sin.**: musculus soleus, **medkostne** ~e pri mesojedih mesnate, pri kopitarjih pa kitaste mišice, ki se prilagajo zadnji ploskvi dlančnic in stopalnic in sodelujejo pri utrjevanju in upogibanju prstnih sklepov **sin.**: musculi interossei, **medrebrne** ~e mišice, razpete med robovi zaporednih reber, razporejene v dveh plasteh širijo oziroma stiskajo prsni koš **sin.**: musculi intercostales, **medtrnove** ~e mišice, razpete med trnastimi podaljški zaporednih vretenc vratnega, prsnega in ledvenega dela hrbtenice **sin.**: musculi interspinales, **medupogibalčne** ~e drobne mišice ali fibrozni trakovi, ki povezujejo končne kite površinske in globinske upogibalke prstov **sin.**: musculi interflexorii, ~ **iztegovalka** vsaka od mišic, ki poteka po iztegovalni strani sklepa in povečuje njegov upogibni kot **sin.**: ekstenzorna mišica, musculus extensor, ~ **iztiskalka** mišica v steni sečnika, ki pri krčenju iztiska njegovo vsebino **sin.**: musculus detrusor, ~ **kolčnega sklepa** drobna mišica na upogibni strani kolčnega sklepa pri mesojedih in konju **sin.**: musculus articularis coxae, ~ **najezevalka dlake** snop gladkih mišičnih vlaken, ki se pritrjuje na dlačno ovojnico, povzroči piloerekcijo in iztiskanje loja v dlačni folikel **sin.**: ježilka, musculus arrector pili, ~ **nategovalka** vsaka od mišic, ki povečuje napetost določene anatomske strukture **sin.**: musculus tensor, ~ **odtegovalka** vsaka od mišic, ki odteguje okončino stran od sredinske ravnine **sin.**: abduktorna mišica, musculus abductor, ~ **ožilka** mišica zapiralka, ~ **plečnega sklepa** manjša mišica pri konju, ki se prilaga sklepni ovojnici plečnega sklepa z upogibne strani **sin.**: musculus articularis humeri, ~ **potegovalka** mišica, ki poteguje določeni del telesa, organa navzgor, na stran, nazaj, ~ **povešalka** vsaka od mišic, ki kaj vleče navzdol **sin.**: depresorna mišica, musculus depressor, ~ **pritegovalka** vsaka od mišic, ki primika okončino k sredinski ravnini **sin.**: adduktorna mišica, musculus adductor, ~ **sukalka** vsaka od mišic, ki vrta anatomsko

strukturo okoli vzdolžne osi **sin.**: musculus rotator, ~ **širilka** vsaka od mišic, ki širi odprtino **sin.**: dilatacijska mišica, musculus dilatator, ~ **trobilka** mišica, ki tvori steno ustne votline in daje oporo licu **sin.**: musculus buccinator, ~ **upogibalka** vsaka od mišic, ki pri krčenju zmanjšuje upogibni kot sklepa **sin.**: flektorna mišica, musculus flexor, ~ **vzdigovalka** vsaka od mišic, ki pri krčenju kaj vleče navzgor oziroma privzdiguje **sin.**: musculus levator, ~ **zapiralka** krožna mišica, ki zapira oziroma širi ustje **sin.**: mišica ožilka, sfinkter, musculus sphincter, **nadlaktna** ~ mišica, ki se previje preko upogibne ploskve komolčnega sklepa iz nadlahtnice na golenico in mečnico in spada med mišice upogibalke komolčnega sklepa **sin.**: musculus brachialis, **nadlaktno-doglavna** ~ močna večdelna mišica, ki sega od nadlahtnice do glave, vleče sprednjo okončino naprej ali upogiba vrat **sin.**: musculus brachiocephalicus, **nadlaktno-koželjnična** ~ dolga sukalka navzven, **nadtrnova** ~ mišica, ki leži na stranski ploskvi plečnice, se previje preko sprednje ploskve nadlaktnega sklepa in se z močno kito prirašča na večjo grbico nadlahtnice, izteguje in stabilizira nadlakti sklep **sin.**: musculus supraspinatus, **nadvimska** ~ mišica pri samcah mesojedov, ki poteka vzdolž osnove mlečne žleze do osramja, kjer preide v površinsko fascijo in nateguje kožo na področju mlečne žleze **sin.**: musculus supramammaricus, **najdaljša** ~ močna mišica, ki se razprostira po vsej dolžini hrbtna in vratu od medenice do glave in sodeluje pri zvijanju in utrjevanju hrbtenice **sin.**: musculus longissimus, **najdaljša hrbtna** ~ odsek najdaljše mišice, ki se od strani prilaga trnastim podaljškom prsnega in ledvenega dela hrbtenice **sin.**: musculus longissimus dorsi, **najširša hrbtna** ~ široka mišica, ki se razprostira preko stranskega dela prsnega koša od globinske fascije do nadlahtnice, upogiba nadlakti sklep ter vleče sprednjo okončino nazaj **sin.**: musculus latissimus dorsi, **notranja poševna trebušna** ~ mišica trebušne stene, katere vlakna potekajo v smeri od kolčne grče do bele črte in nepravilnih reber **sin.**: musculus obliquus internus abdominis, **obrazne** ~e skupina mišic na glavi, ki jih oživčuje obrazni živec, s pomembno vlogo pri zauživanju hrane in vode, širijo nosnici in premikajo vekli in uhlja **sin.**: facialne mišice, **očesna krožna** ~ mišica, ki leži neposredno na robu orbite in zožuje očesno špranjo **sin.**: musculus orbicularis oculi, **papilarne** ~e mišice srca, ki med krčenjem srčnih prekatov vlečejo robove atrioventrikularnih zaklopk navzdol **sin.**: musculi papillares, **perutasti** ~i mišici (stranska in sredinska), ki krožno premikata spodnjo čeljust **sin.**: musculi pterygoidei, **plečno-jezičnična** ~ mišica, ki ima izhodišče v globinski fasciji na področju vratu in pod plečtom, od koder se vzdiguje do jezičnice in vleče jezik in grlo navzdol **sin.**: musculus

omohyoideus, **plečno-prečna** ~ razmeroma močna trakasta mišica, ki sega od trna na plečnici do nosača, vleče sprednjo okončino naprej in premika glavo in vrat **sin.**: musculus omotransversarius, **podkolenska** ~ mišica, ki se od zadaj prilaga sklepni ovojnici kolenskega sklepa, deluje kot mišica upogibalka kolenskega sklepa in obrača zadnjo okončino **sin.**: musculus popliteus, **podplečnična** ~ mišica, ki se prilaga sredinski ploskvi plečnice, se pritrjuje na manjšo grbico nadlahtnice in sodeluje pri premikanju nadlaktnega sklepa **sin.**: musculus subscapularis, **podtrnova** ~ mišica, ki leži na stranski ploskvi plečnice pod plečničnim trnom in sodeluje pri upogibanju plečnega sklepa **sin.**: musculus infraspinatus, **polkitasta** ~ velika mesnata mišica, ki sega od sednične grče do golenice, izteguje kolčni in skočni sklep in upogiba kolenski sklep **sin.**: musculus semitendinosus, **poltrnova** ~ segmentirana mišica pri mesojedih in prežvekovalcih, katere mišični snopi preskakujejo iz prečnih podaljškov vretenc na trnaste podaljške spredaj ležečih vretenc, utrjuje in zvija hrbet **sin.**: musculus semispinalis capitis, **polvezivna** ~ mesnata mišica stegna, ki se začinja na spodnji ploskvi sednične grče in sega do kolena, izteguje kolčni sklep in vleče zadnjo okončino nazaj **sin.**: musculus semimembranosus, **površinska prsna** ~ mišica, ki povezuje spodnji del prsnega koša s sprednjo okončino in priteguje sprednjo okončino **sin.**: musculus pectoralis superficialis, **površinska zadnjična** ~ mišica, razpeta preko srednje zadnjične mišice, ki pri mesojedih izteguje, pri drugih sesalcih pa upogiba kolčni sklep **sin.**: musculus gluteus superficialis, **prečna prsna** ~ mišica trikotnega obrisa, ki se prilaga notranji ploskvi prsnice in hrustancem sprednjih reber in stiska prsni koš **sin.**: musculus transversus thoracis, **prečna trebušna** ~ najgloblje ležeča mišica trebušne stene, ki poteka od ledvenih vretenc do bele črte **sin.**: musculus transversus abdominis, **prečnoprogasta** ~ mišica iz prečnoprogaste mišičnine, **prema stegenska** ~ del štiriglave stegenske mišice, ki se začinja na telesu črevnice **sin.**: musculus rectus femoris, **prema trebušna** ~ podolgovata mišica v spodnji steni trebuha, ki leži vzdolžno ob beli črti **sin.**: musculus rectus abdominis, **prepucijske** ~ e tanke mišice, ki segajo v prepucij in ga vlečejo naprej ali nazaj (ni jih pri konju) **sin.**: musculi praeputiales, **prsna spodnja nazobčana** ~ mišica, ki se začinja z mesnatimi jeziki na pravih rebrih, končuje na medialni ploskvi plečnice in je nanjo obešen trup **sin.**: musculus serratus ventralis thoracis, **prsnično-doglavna** ~ močna mišica, ki povezuje ročaj prsnice z glavo in sodeluje pri premikanju glave in vratu **sin.**: musculus sternocephalicus, **prsnično-jezičnična** ~ tanka, trakasta mišica, ki se prilaga ob sapnik, povezuje prsnico z jezičnico in vleče grlo in

koren jezika nazaj **sin.**: musculus sternohyoideus, **prsnično-ščitasta** ~ mišica, ki se od strani prilaga sapniku, sega od prsnice do ščitastega hrustanca in vleče grlo nazaj **sin.**: musculus sternothyroideus, **repne** ~ e vrvice podobne mišice, ki obdajajo repni del hrbtenice, pri tem pa preskakujejo z vretenca na vretence in sodelujejo pri premikanju repa **sin.**: musculi caudae, musculi coccygis, **rombasta** ~ mišica, ki povezuje medialno ploskev plečnice s tilnično vrvjo oziroma s trnastimi podaljški sprednjih prsnih vretenc, utrjuje pleče in pomaga vzdigovati sprednjo okončino **sin.**: musculus rhomboideus, **sečnična** ~ prečnoprogasta mišica, ki ovija in stiska medenični del sečnice in deluje kot mišica zapiralka **sin.**: zapiralka sečnice, musculus sphincter urethrae, musculus urethralis, sphincter urethralis, **sekalčni** ~ i tanki mišiči neposredno pod sluznico ustnic, ki se začinjata na sekalčnem robu viscerokranija, od koder segata v ustno krožno mišico **sin.**: musculi incisivi, **senčna** ~ močna mišica pri sesalcih, ki se od strani prilaga senčnici, vleče spodnjo čeljust navzgor in jo pritiska k zgornji **sin.**: musculus temporalis, **skeletna** ~ prečnoprogasta mišica, vpeta v dele okostja, ki se krči pod vplivom volje in je, razen izjem, pritrjena na kost ali hrustanec, **sloka** ~ tanka mišica na medialni ploskvi stegna, ki priteguje zadnjo okončino **sin.**: musculus gracilis, **spodnje-čeljustnično-jezičnična** ~ mišica, razpeta med obe spodnji čeljustnici in jezičnico, od spodaj zapira ustno votlino in sodeluje pri žvečenju in požiranju hrane **sin.**: musculus mylohyoideus, **sprednja golenična** ~ mišica, ki leži neposredno na golenici in deluje kot mišica upogibalka skočnega sklepa **sin.**: musculus tibialis cranialis, **sprednja zgornja nazobčana** ~ mišica, ki izvira iz fascije na področju medplečja, se pritrjuje na zgornje dele sprednjih reber in širi prsni koš **sin.**: musculus serratus dorsalis cranialis, **srčna** ~ srednja, mišična plast srca, zgrajena iz posebne vrste prečnoprogastih mišičnih vlaken **sin.**: miokard, miokardij, myocardium, **sredinska mogočna** ~ del štiriglave stegenske mišice, ki se začinja na medialni ploskvi stegenice **sin.**: musculus vastus medialis, **srednja zadnjična** ~ močna mišica, katere večji del izhaja iz črevničnega krila in se končuje na večjem obrtcu, najmočnejša mišica iztegovalka kolčnega sklepa **sin.**: musculus gluteus medius, **stranska mogočna** ~ glava štiriglave stegenske mišice, ki se začinja na stegenici **sin.**: musculus vastus lateralis, **široka kožna** ~ vratu obsežna kožna mišica, ki prekriva stranski del vratu, najbolj razvita pri mesojedih in prašiču **sin.**: platysma, **štiriglava stegenska** ~ močna mišica na sprednji ploskvi stegenice s štirimi glavami, ki se združijo v končno kito, v kateri je pogačica, najmočnejša mišica iztegovalka kolenskega sklepa **sin.**: musculus

quadriceps femoris, **trebušne** ~e mišice v trebušni steni (notranja poševna trebušna mišica, prečna trebušna mišica, prema trebušna mišica, zunanja poševna trebušna mišica) **sin.:** abdominalne mišice, **tretja mečnična** ~ mišica na spodnjem stranskem delu goleni pri kopitarjih, ki upogiba skočni sklep, pri konju je kitasta in deluje kot vez, ki funkcionalno povezuje gibanje v kolenskem in skočnem sklepu **sin.:** musculus peroneus tertius, **triglava mečna** ~ skupna mišica, ki jo tvorita dvoglava mečna mišica in mečna mišica **sin.:** musculus triceps surae, **triglava nadlaktna** ~ močna mišica, ki se s tremi glavami začenja na plečnici in stegenici, s skupno kito pa se pripenja na komolčnico, upogiba nadlakti in izteguje komolčni sklep **sin.:** musculus triceps brachii, **trnova** ~ mišica iz mišičnih snopov, ki pri konju in prašiču povezujejo trnaste podaljške zadnjih vratnih, prsnih in ledvenih vretenc, utrjuje in zvija hrbet **sin.:** musculus spinalis, **ustna krožna** ~ mišica, ki obkroža ustno režo in ima sklenjen potek, ustnicam daje glavno oporo in pomaga zapirati ustno režo **sin.:** musculus orbicularis oris, **večja ledvena** ~ mišica, ki izhaja iz ledvenih vretenc in se pritrdi na manjši obrtec, upogiba kolčni sklep in vleče zadnjo okončino nazaj **sin.:** musculus psoas major, **večja okrogla** ~ mišica na upogibni strani nadlaktnege sklepa, ki povezuje plečnico z nadlahtnico in upogiba plečni sklep **sin.:** musculus teres major, **večja zgornja prema** ~ glave mišica, razpeta med trnom drugega vratnega vretenca in zatilnico, ki sodeluje pri vzdigovanju glave **sin.:** musculus rectus capitis dorsalis major, **večperesna** ~ vsaka od mišic, v katere je vraščenih več kitnih listov, na katere se pritrujejo kratka skeletna mišična vlakna pod ostrim kotom, ima veliko moč krčenja **sin.:** musculus multipennatus, **vmesna mogočna** ~ ena od štirih glav štiriglave stegenske mišice, ki leži za zgornji ploskvi stegenice in izteguje sklep **sin.:** musculus vastus intermedius, **vratna spodnja nazobčana** ~ močna pahljačasta mišica z izhodiščem na vratnih vretencih, od koder se mišični snopi stekajo proti medialni ploskvi plečnice, nosi in pri gibanju prestreza trup **sin.:** musculus serratus ventralis cervicis, **zadnja zgornja nazobčana** ~ tanka mišica, ki izvira iz prsno-ledvene fascije, se končuje na zadnjih rebrih in stiska prsni koš **sin.:** musculus serratus dorsalis caudalis, **zrkeline** ~e vsaka od sedmih mišic, ki premikajo zrklo navzgor, nazaj, navznoter ali na stran **sin.:** muscoli bulbi oculi, **zunanja poševna trebušna** ~ mišica, ki prekriva stranski del trebušne stene, z mesnatimi jeziki se začne na prsnem košu, od koder poteka nazaj in navzdol, dokler ne preide v aponevrozo, s katero se pripenja na dimeljsko vez in belo črto **sin.:** musculus obliquus externus abdominis, **žarkovnikova** ~ mišica v žarkovniku, ki spreminja obliko leče **sin.:**

ciliarnikova mišica, musculus ciliaris, **žvekalna** ~ močna, večperesna mišica, ki ima izhodišče na zgornji čeljustnici, nasadišče pa na stranski ploskvi spodnje čeljustnice, primika spodnjo čeljust **sin.:** musculus masseter

SIN.: musculus

OKR.: m.

mišičen -čna -o nanašajoč se na mišico: ~o

hromilo

dinamična ~a moč, ekstrafuzalno ~o vlakno, enzootska

~a distrofija, gladka ~a celica, gladko ~o tkivo, gladko ~o

vlakno, intrafuzalno ~o vlakno, ~a atonija, ~a celica, ~a

distrofija, ~a fibrila, ~a fibrilacija, ~a glikogenoliza, ~i krč,

~a lakuna, ~a moč, ~a napetost, ~i napon, ~i napor, ~a

ohlapnost, ~a ovojnica, ~a plast, ~i prepust, ~i relaksant,

~i stik, ~o tkivo, ~i tonus, ~a trihineloz, ~a vena, ~o

vlakence, ~o vlakno, ~o vreteno, ~i želodec, prečnoproستا

~a celica, prečnoproستا ~o tkivo, prečnoproستا ~o

vlakno, skeletno ~o tkivo, skeletno ~o vlakno

SIN.: muscularis

mišičevje -a s mišičje

mišičje -a s mišice telesa ali dela telesa:

mihavost ~a

bronhialno ~ prečnoproستا mišična vlakna

v steni bronhusov, **maternično** ~ miometrij,

srčno prevodno ~ mišičje v medprekatnem in

medpredvdornem pretinu, ki prevaja dražljaje

SIN.: mišičevje, muskulatura

mišičnina -e ž eno od štirih osnovnih tkiv, za katero je značilno, da ima izrazito sposobnost krčenja, osnovne celice pa so skeletna mišična vlakna:

gladka ~ mišičnina iz večinoma gladkih

mišičnih vlaken (v steni votlih in cevastih

organov), **prečnoproستا** ~ mišičnina iz

prečnoproستih mišičnih vlaken (skeletna in

srčna mišičnina), **skeletna** ~ prečnoproستا

mišičnina iz večjedrnih skeletnih mišičnih

vlaken **sin.:** skeletna muskulatura, **srčna** ~

prečnoproستا mišičnina, pri kateri imajo

skeletna mišična vlakna navadno samo eno

jedro in niso sposobna regeneracije **sin.:**

srčnomišično tkivo

SIN.: mišično tkivo, textus muscularis

mišično-kóžen -žna -o nanašajoč se na mišico in kožo:

~i živec

SIN.: musculocutaneus

mišično-prepónski -a -o nanašajoč se na sprednji del prečne trebušne mišice in prepono:

~a arterija

SIN.: musculophrenicus

mišjak in **mišjek** -a m feces, ki ga izloči miš

SIN.: mišji iztrebek

mišji -a -e nanašajoč se na miši:

~ iztrebek

mišnica -e ž pripravek za uničevanje miši (navadno vsebuje arzen)

MIT [emité] okr. (monoiodotyrosine) mono-jodtirozin

mitigácija -e ž umetna oslabeitev ali zmanjšanje virulence mikroorganizmov s pasażami preko kuncev, kokošnjih zarodkov, tkivne kulture

mitigiran -a -o ki ima umetno oslABLJENO ali zmanjšano virulenco:

~i virus

PRIM.: atenuiran

mitigirati -am dov. in nedov. umetno oslABITI mikroorganizem ali omiliti bolezni

mitogén -a m snov, ki spodbuja mitozo in transformacijo celic

mitogén -a -o ki spodbuja mitozo: ~i agens

mitohondrij -a m organel v citoplazmi evkariontskih celic, v katerem poteka aerobna presnova, pri čemer se gradi adenozintrifosfat

mitohondrijski -a -o nanašajoč se na mitohondrij: ~i citokromi, ~o dedovanje, ~a deoksiribonukleinska kislina, ~a DNK, ~i encimi, ~a frakcija, ~ kromosom, ~ matriks, ~a membrana, ~ ribosom, ~a ribonukleinska kislina, ~a RNK

mitótski -a -o nanašajoč se na mitozo:

~a delitev, ~o jedro, ~o prekrížanje, ~a profaza, ~o vreteno

mitóza -e ž proces, pri katerem se jedro somatskih celic razdeli na dvoje hčerinskih jeder v nizu faz (profaze, metafaze, anafaze in telofaze) tako, da se ohrani enako število kromosomov in množina deoksiribonukleinske kisline v na novo nastalih jedrih (nato sledi delitev citoplazme):

astralna ~ mitoza, pri kateri so udeleženi centriola, astrosferi in delitveno vreteno (značilna za živalske celice)

SIN.: jedrna delitev, kariokineza, mitotska delitev

mitrálen -lna -o 1. ki ima dva roglja:

~a zaklopka

SIN.: mitralis (1)

PRIM.: bikuspidalen

2. nanašajoč se na levo atrioventrikularno zaklopko:

~a stenoza, ~o ustje

SIN.: mitralis (2)

mitralis -e [mitrális] 1. mitralen (1):

válva ~

2. mitralen (2):

stenózis ~

mixtura agitanda [mikstúra agitánda] suspenzija netopnega praška v tekočini za zunanjo uporabo, ki se pred uporabo pretrese

mizerêre -a s kopremeza

mizica -e ž majhni mizi podobna naprava: **mikroskopska** ~ del svetlobnega mikroskopa, na katerega se pritrudi mikroskopski preparat

mlád -a -o v zvezah:

~a čebela, ~o pitovno govedo

mladica -e ž 1. mlada žival pred spolno

dozorelostjo: ribja ~

2. čebela, ki opravlja dela v panju in še ne izletava

SIN.: mlada čebela

mladič -iča m 1. pri mnogih živalih osebek v

prvem obdobju življenja: gnezdo ~ev

2. potomec v odnosu do staršev

mladôven -vna -o v zvezah:

~a krava, ~a svinja

mlákar -ja m v zvezi:

mali ~ polž, vmesni gostitelj velikega in orjaškega jetrnega metljaja SIN.: *Galba truncatula*, *Limnea truncatula*

mlákarica -e ž divja rasa

MLD [emeldé] krat. (mediana letalna doza) srednja letalna doza

mléček -čka m 1. mlekastra tekočina iz emulgiranih maščob in limfe, ki jo vsrkajo črevesne mezgrovnice med prebavo in se preko prsnega mezgovoda izliva v levi venski kot:

cisterna ~a

SIN.: črevesna limfa, hilozna tekočina, hilus (2), chylus

2. v zvezi:

matični ~ sok, bogat z beljakovinami in vitamini, ki ga izločajo posebne žleze mladih čebel (uporablja se za prehranjevanje matice in čebelje zalege v embrionalnem razvoju)

mléčen -čna -o nanašajoč se na mleko (1): ~a dieta

~e beljakovine, ~a cista, ~a cisterna, ~a denticija, ~a fistula,

~o govedo, ~i izcedek, ~o izvodilo, ~a kislina, ~i koagulum,

~i kompleks, ~a maščoba, ~a pasma, ~i prstanasti preizkus,

~i sekret, ~i serum, ~i sesirek, ~i sladkor, ~i strdek, ~i

streptokok, ~a vena, ~i zob, ~o zobovje, ~a žleza

SIN.: lacticus, lactifer

mléčnik -a m 1. zob iz prve ozobitve pri večini sesalcev, ki med odrasčanjem izpade

SIN.: mlečni zob

2. ribji samec ob času drstitve

mléčnokislínski -a -o nanašajoč se na mlečno kislino:

~a bakterija, ~o vrenje

mléčnost -i ž 1. količina mleka v eni laktaciji

2. molznost (2)

mléko -a s bela tekočina, ki se izloča iz mlečnih

žlez pri samicah sesalcev določen čas po

porodu kot hrana za mladiče (in hrana

nasploh): kobilje ~, kozje ~, kravje ~, ovčje ~

~ homogenizacija ~a, inkontinenca ~a, kislinska stopnja ~a,

koagulacija ~a, pripustiti ~o, relativna gostota ~a, specifična

teža ~a, strjevanje ~a, toliščnost ~a, totalna količina trdnih

snovi v ~u

homogenizirano ~ mleko, v katerem je mlečna

maščoba umetno enakomerno porazdeljena,

kislo ~ mleko, ki je postalo zdrizasta masa

zaradi kisle reakcije, **lakmusovo** ~ mleko z

dodanim lakmusom (npr. diferencialno gojišče za gojitev bakterij), **leno** ~ mleko, ki se težko usiri, ~ **v prahu** mleko, ki je z izparevanjem spremenjeno v prah, **pasterizirano** ~ mleko, segrevano kratek čas pri temperaturi od 60 °C do 85 °C (za uničenje patogenih mikro-organizmov v njem), **polmastno** ~ mleko, ki mu je odvzet del maščobe, **polnomastno** ~ mleko, ki ima vso maščobo, **pomolzeno** ~ mleko, iztisnjeno, odvzeto iz vimena, **vitamizirano** ~ mleko, ki so mu dodani vitamini, **vodeno** ~ mleko, ki vsebuje veliko vode
SIN.: mlečni sekret, lac

mlekovod -óda m **1.** kanalček, ki odvaja mleko iz mlečne žleze v mlečno cisterno oziroma v seskov vod
SIN.: ductus lactifer

2. naprava iz cevi, črpalke in posode za dovanje mleka, del molznega stroja

mléven -vna -o v zvezi:
 ~a ploskev zoba

mlezivo -a s gost, rumenkast sekret mlečne žleze sesalcev nekaj dni pred porodom in prve dni po njem
SIN.: kolostrum, colostrum

mlín -a m mišični želodec

mlínček -čka m mišični želodec

Mn [emèn] simb. (Manganum) mangan

mnemocít -a m spominska celica

mnénje -a s v zvezi:
izvedensko ~ ustno ali pisno strokovno poročilo z določenega ožjega področja **SIN.:** ekspertiza

mnógocéličar -ja m **1.** žival iz podkraljestva mnogoceličarjev
SIN.: metazoj

2. vsak organizem iz več diferenciranih celic
SIN.: mnogocelični organizem, multicelularni organizem

mnógocéličarji -ev m mn. podkraljestvo iz kraljestva živali, grajenih iz več diferenciranih evkariontskih celic, v katerega se uvrščajo spužve (ki še nimajo pravih tkiv) in nečlenarji, mnogočlenarji, maločlenarji in strunarji (ki že imajo prava tkiva in večinoma organe in organske sisteme)
SIN.: Metazoa

mnógocéličen -čna -o sestavljen iz več celic:
 ~i organizem
SIN.: multicelularen, večceličen

mnógočlénar -ja m žival iz debela mnogočlenarjev

mnógočlénarji -ev m mn. netaksonomska skupina, nekdanj deblo živali iz podkraljestva mnogoceličarjev, katerih telo je na zunaj členjeno na mnogo členov (npr. pri deževniku), v katero se uvrščata debli členonožcev in kolobarnikov
SIN.: Polymeria

mnogoličnost -i ž polimorfizem (1)

mnogoplóden -dna -o nanašajoč se na mnogo plodov:
 ~a brejost, ~a gravidnost

mnogoróden -dna -o ki pri enem porodu rodi dva mladiča ali več mladičev:
 ~a samica
SIN.: multiparen

mnogoródnica -e ž mnogorodna samica

mnogovzróčen -čna -o nanašajoč se na več vzrokov:
 ~a etiologija

Mo [emó] simb. (Molybdaenum) molibden

mobilen -lna -o gibljiv:
 ~a bakterija, ~a faza, ~a ledvica, ~i pacient, ~i tujek

mobilis -e [móbilis] gibljiv:
 rén ~

móč -í ž sposobnost za opravljanje dela:
akomodacijska ~ **očesa** sposobnost očesa za gledanje v bližino, izražena v dioptrijah, **dinamična mišična** ~ mišična moč, **mišična** ~ sposobnost razvitja moči mišičnih skupin v gibanju **SIN.:** dinamična mišična moč

móčen -čna -o ki učinkuje, deluje z veliko silo, ki presega navadno stopnjo: ~o odvajalo
 ~a baza, ~a kislina, ~o krmilo

močéril -a m človeška ribica

močvirski -a -o v zvezah:
 ~a mrzlica, ~ plin

móder -dra -o v zvezi:
 ~a galica

modificirajóč -a -e v zvezi:
 ~i gen

modifikácija -e ž **1.** pridobljena sprememba organizma, ki se ne deduje (je posledica vpliva okolja ali lastne aktivnosti)
2. v zvezi:
 ~ **DNK** kemično ali/in strukturno preoblikovanje molekule DNK

modificíran -a -o nebstveno spremenjen: ~o tkivo

modifikátor -ja m modificirajoči gen:
 gen ~

módnik -a m vreča iz kože, mesene plasti in globinske fascije, v njej so moda, nadmodek in semenovod
SIN.: mošnja, skrotum, scrotum

módnikov -a -o nanašajoč se na modnik:
 ~a hematokela, ~a kila, ~ pretin, ~ šiv
SIN.: skrotalen, scrotalis

módo -a s parna spolna žleza samca, zgrajena iz semenskih cevč, v katerih nastajajo semenčice, in iz intersticija z intersticijskimi celicami, ki izločajo androgene:

agenezija ~a, biopsija ~a, descenzus ~a, hormoni ~a, intersticijska celica ~a, oporek ~a, retenca ~a, srčika ~a, vaginalna tunika ~a, vzdigovalka ~a
potujoče ~ modo, ki se premika iz skrotuma v ingvinalni kanal ali obratno **SIN.:** testis migrans
SIN.: testis, didymus, orchis, testis (lat.)

módov -a -o nanašajoč se na modo:
 ~a arterija, ~a izvodilca, ~a vena, ~o vodilce
SIN.: testikularen, testicularis

modrás -a m strupena kača z verigi podobnimi progami po hrbtu in rožičkom na glavi
SIN.: *Vipera ammodytes*

modrikast -a -o ki ni popolnoma moder:
 bolezen ~ega jezika, vakcina proti boleznim ~ega jezika, virus boleznim ~ega jezika
SIN.: lividen

modrikavost -i ž cianoza

modrilo -a s barvilo, ki obarva kaj modro:
anilinsko ~ kislino anilinsko barvilo, predvsem za barvanje kolagenskih vlaken v histološki tehniki, **berlinsko** ~ umetno barvilo modre barve, ki se v histoloških preparatih uporablja za injiciranje v žilo, **Löfflerjevo metilensko** ~ mešanica metilenskega modrila in etanola v vodni raztopini kalijevega hidroksida (za barvanje bakterij), **metilensko** ~ anilinsko barvilo, ki se uporablja pri mnogih metodah barvanja v mikrobiologiji in histologiji, tudi kot antitod pri zastrupitvi s cianidi, pri odkrivanju poškodb sečil, **polikromsko metilensko** ~ metilensko barvilo, ki se uporablja v histološki tehniki (npr. za prikaz tkivnih bazofilnih levkocitov), **toluidinsko** ~ bazično, metakromatsko barvilo, ki se uporablja v histologiji, mikrobiologiji in kot antagonist heparina

modulátor -ja m efektor (1)

mogóčen -čna -o ki ima veliko razsežnost:
 sredinska ~a mišica, stranska ~a mišica, vmesna ~a mišica
SIN.: vastus

móka -e ž izdelek, ki se pridobiva z mletjem:
arašidna ~ moka iz gomoljev arašida, ki se dodaja močnim krmilom, **kostna** ~ dodatek krmilu, pridobljen z mletjem kosti, **krvna** ~ moka, pridobljena z mletjem dehidrirane krvi, ki se dodaja močnim krmilom, **mesna kostna** ~ moka, pridobljena z mletjem živalskega mesa in kosti, **ribja** ~ moka, pridobljena z mletjem rib, ki se dodaja močnim krmilom

mokrénje -a s uriniranje

mokrila -il s mn. sečila

mokríti -ím nedov. **1.** urinirati
2. rositi se na površini: sir ~i

móla -e ž patološka tvorba v maternici breje samice, ki nastane iz plodovih ovojnic ali iz tkiv plodu, katerega rast se je ustavila ali pa so tkiva v njem degenerirala

molár -ja m meljak

moláren -rna -o v zvezi:
 ~a raztopina

molaris -e [moláris] v zvezi:
 déns ~

molékula -e ž najmanjši delec snovi, ki ima še vedno svoje kemijske lastnosti, sestavljen iz dveh ali več istovrstnih ali raznovrstnih atomov:
 lipofilni pol ~e, lipofobni pol ~e
enojna ~ **DNK** enojna veriga DNK, **enojna** ~ **RNK** enojna veriga RNK

molekuláren -rna -o nanašajoč se na molekule:
 ~a biologija, ~a genetika, ~i kisik, ~o kloniranje, ~a kromatografija, ~a struktura
SIN.: molekulski

molékulski -a -o molekularen:
 ~a formula

molibdén -a m kemijski element, kovina srebrnobelega barve, mikroelement, ki je v večjih količinah lahko strupen
SIMB.: Mo

mollis -e [mólis] **1.** mehek (1):
 pálatum ~e, pásta ~
2. ki se pojavlja v slabotni obliki:
 píuslus ~

Mollusca [molúska] mehkužci

mólos -a m pes Ilirov, prednik nekaterih pastirskih pasov psov

mólsti -zem nedov. iztiskati, odvzemati mleko iz vimena
SIN.: dojiti (2)

mólzen -zna -o **1.** nanašajoč se na molžo: ~a posoda
 ~i stroj
2. ki ima, daje mleko:
 ~a krava, ~a žival

molzišče -a s prostor, kjer se molze

mólznica -e ž žival, zlasti krava, ki se molze, ki daje mleko
SIN.: dojilja (2), dojnica

mólznost -i ž **1.** hitrost iztekanja mleka iz vimena pri molži
2. zmožnost, sposobnost za dajanje mleka
SIN.: mlečnost (2)

mólža -e ž iztiskanje, odvzemanje mleka iz vimena: ročna ~, strojna ~

monarticularis -e [monartikuláris]
 monoartikularen:
 arthritís ~

Moniezia [monjécija] rod trakulj iz družine Anoplocephalidae:
 ~ **benedéni** trakulja pri prežvekovalcih, najpogostejše pri govedu, ~ **expánsa** najpogostejša in najdaljša trakulja pri prežvekovalcih, predvsem pri ovcah in kozah

Monilia [monilija] zastar. *Candida*

mónitoring -a m opravljanje in analiza rutinskih meritev za odkrivanje sprememb v okolju ali zdravstvenega stanja populacije

mónoacilgliceról -a m monoglicerid

mónoamín -a m spojina z eno aminoskupino v molekuli (npr. serotonin, adrenalin)

mónoamín-oksidáza -e ž encim, ki katalizira oksidacijo monoaminov z oksidativno deaminacijo

mónoámnijski -a -o nanašajoč se na en amnij:
~a dvojčka

monoarthritis -idís ž [mónoartrítis] monoarthritis

monoarticularis -e [mónoartikuláris] monoartikularen:
arthritis ~

mónoartikuláren -rna -o nanašajoč se na en sklep:
~i artritis

SIN.: monarticularis, monoarticularis

mónoarthritis -a m vnetje enega sklepa
SIN.: monoartikularni artritis, arthritis monarticularis, arthritis monoarticularis, monoarthritis

mónobaktérijski -a -o ki ga povzroča le ena vrsta bakterij:
~a kultura

monoblást -a m matična celica monocita

monoblók -a m ortodontski aparat, ki aktivira mišice in njihovo silo prenaša na zobe in okolno tkivo

monobrachijs -ii m [monobráhijus] monobrahius

monobráhius -a m spaček, ki ima le eno sprednjo okončino
SIN.: monobrachijs

monochromasia -ae ž [mónokromázija] monokromazija

monocikličen -čna -o v zvezi:
~a spojina

monocít -a m levkocit z okroglim ali ledvičastim jedrom in azurofilnimi zrnci v citoplazmi, nastaja v kostnem mozgu, od koder migrira v različna tkiva in organe, kjer se razvije v makrofag

monociten -tna -o nanašajoč se na monocite:
~a levkemija

monocitopenija -e ž nenormalno zmanjšanje števila monocitov v enoti krvi

monocitopóéza -e ž nastajanje in zorenje monocitov
SIN.: monopoeza

monocitóza -e ž zvišana koncentracija monocitov v krvi

monoéstričen -čna -o enopojatven: ~a žival
~a samica

monoflagelát -a m bičkar, ki ima samo en biček (npr. lepoočnica)
SIN.: uniflagelarni bičkar

monofosfát -a m sol ali ester z enim ostankom fosforjeve(V) kisline v molekuli

monoftalmija -e ž pojav, da ima osebek samo eno oko
SIN.: enookost

monoftálmus -a m spaček z enim očesom

monogámen -mna -o v zvezi:
~a samica

monogamija -e ž oblika skupnega življenja in ploditve istega para v določenem obdobju ali vse življenje

monogenêričen -čna -o ki ima en sam rod:
~a družina
SIN.: unigeneričen

monogénski -a -o nanašajoč se na en gen:
~o dedovanje

monogliceríd -a m glicerol, zaestren z eno molekulo maščobne kisline
SIN.: monoacilglicerol

monogonija -e ž nespolno razmnoževanje

monohibríd -a m križanec, katerega starši se razlikujejo le v enem alelnem paru
PRIM.: polihibríd

monohibríden -dna -o nanašajoč se na monohibríde:
~o križanje

mónohidróksialkohól -a m alkohol z eno hidroksilno skupino v molekuli

mónojódtirozín -a m tirozin z enim jodovim atomom na obroču, vmesni produkt v biosintezi hormonov tiroksina in trijodtironina
OKR.: MIT

mónokemoterapija -e ž zdravljenje samo z eno vrsto kemoterapevtika
PRIM.: polikemoterapija

monokín -a m vsak od citokinov, ki jih izločajo makrofagi in delujejo na limfocite T, da sprožijo imunski odziv

monoklónski -a -o nanašajoč se na en klon:
~o protitelo

mónokromátičen -čna -o enobarven:
~o sevanje

mónokromazija -e ž slepota za vse barve, razen za eno
SIN.: monochromasia

monokróten -tna -o nanašajoč se na monokrotizem:
~i pulz

monokrotizem -zma m pojav, pri katerem v pulznem valu ni sekundarnih zobcev
PRIM.: dikrotizem, trikrotizem

monoksen -sna -o ki potrebuje za svoj razvoj samo ene vrste gostitelja:

~i zajedavec

PRIM.: heteroksen

mónoksid -a m oksid z enim atomom kisika:
dušikov ~ brezbarven plin, ki v ozračju reagira s kisikom, da nastaja dušikov dioksid in drugi dušikovi oksidi (v celicah nastaja pod vplivom NO-sintaze, deluje kot znotrajcelični in medcelični mediator s parakrinim delovanjem in je močen vazodilatator), **ogljikov** ~ brezbarven, strupen plin, ki nastaja pri nepopolnem izgoravanju, se z veliko afiniteto ireverzibilno veže na kisikovo vezalno mesto na hemoglobinu in povzroča smrtno nevarno zastrupitev že pri majhnih koncentracijah

monokulären -rna -o nanašajoč se na eno oko:

~i mikroskop

SIN.: uniokularen

monolaktám -a m antibiotik, ki ima en betalaktamski obroč v molekuli
PRIM.: aztreonam, betalaktam

monomêr -a m **1.** molekula iz ene same enote, ki se lahko zaporedno povezuje s kovalentno vezjo z enakimi molekulami v dimere, oligomere, polimere

2. monomerni imunoglobulin

monomêren -rna -o nanašajoč se na monomer (1):

~i imunoglobulin

mónometilhidrazín -a m giromitrin

mónomikróben -bna -o nanašajoč se na eno vrsto mikroorganizma:

~a infekcija, ~a okužba

mónomolekulären -rna -o nanašajoč se na eno molekulo:

~i sloj

mónomorfizem -zma m pojav pri mnogih bioloških vrstah, v katerih imajo pripadniki od začetka ontogenetskega razvoja enako osnovno obliko

SIN.: enoličnost

PRIM.: polimorfizem (1)

mónonátrijev -a -o nanašajoč se na en atom natrija v ionski vezi:

~ urat

mononeuritis -itidis ž [mónonevrítis]
 mononevritis

mónonevrítis -a m vnetje enega živca
SIN.: mononeuritis

mononucleosis -is ž [mononukleózis]
 mononukleoza

mónonukleären -rna -o enojedrni: ~a celica
 ~i fagocit

mónonukleotíd -a m spojina nukleozida in fosforjeve(V) kisline, sestavni del nukleinskih kislin

mononukleóza -e ž stanje z nenormalno visoko koncentracijo monocitov v krvi

SIN.: mononucleosis

mónooksigenáza -e ž oksidoreduktaza, ki katalizira oksidacijo s prenosom enega atoma kisika iz molekularnega kisika na substrat

PRIM.: dioksigenaza, oksigenaza

mónoorgánski -a -o nanašajoč se na en organ:

~a bolezen

mónopára -e ž enorodna samica

mónopáren -rna -o enoroden:

~a samica

monoparesis -is ž [monoparézis] monopareza

monoparéza -e ž delna paraliza ene okončine

SIN.: monoparesis

monoplegia -ae ž [monoplégija] monoplegija

monoplegija -e ž paraliza ene okončine ali samo ene skupine mišic

SIN.: monoplegia

PRIM.: paraplegija, tetraplegija

monopóeza -e ž monocitopoeza

monoptih -a -o enoskladen:

~a žleza

monopus -podis m [monópús] spaček z eno okončino

monorhíd -a ž samec, ki ima samo eno modo v modniku (drugo modo je zaostalo v trebušni votlini)

PRIM.: kriptorhid

mónosaharíd -a m sladkor, ki se s hidrolizo ne more več razgraditi (glede na število ogljikovih atomov v molekuli se delijo npr. v pentoze (arabinoza, ksiloza, riboza), heksoze (glukoza, fruktoza, manozna), trioze (gliceraldehid)):
pentozni ~ pentoza, **heksozni** ~ heksoza, **triozni** ~ trioza

mónosináptičen -čna -o ki vključuje eno samo sinapso:

~i refleks

monospázem -zma m krč, ki zajame mišico ali manjšo skupino mišic

monospecifičen -čna -o ki deluje samo na posebno zvrst celic ali tkiva in/ali reagira samo z enim antigenom:

~i antiserum

monospermija -e ž normalna oploditev jajčeca z eno samo semenčico

PRIM.: polispermija

monotést -a m tuberkulinski test, pri katerem se uporablja samo ena vrsta tuberkulina

PRIM.: simultani tuberkulinski test

monotrihen -hna -o ki ima samo po en biček na enem koncu celice:

~a bakterija

PRIM.: amfitrihen, atrihen (1), lofotrihen, peritrihen

mónovalénten -tna -o 1. enovalenten (1): ~i radikal

2. enovalenten (2):

~i antiserum, ~a vakcina

mónozigóten -tna -o enozigoten:

~a dvojčka

mónstrum -a m spaček

monstrum -i m [mónstrum] spaček

montafónka -e ž krava montafonske pasme

montafónski -a -o v zvezi:

~a pasma

móps -a m pasma majhnega, razmeroma krepkega

psa s težko okroglo glavo, z zelo kratkim, oglatim gobcem in globokimi gubami na čelu, s spuščeniimi uhlji, močnimi nogami in z marelično rumeno dlako

morbídnost -i ž zboleznost

morbilivírus -a m virus iz rodu *Morbillivirus*:

pasji ~ virus pasje kuge

Morbillivirus [morbilivírus] rod virusov RNK iz družine Paramyxoviridae, v katerega sodijo virus pasje kuge, virus goveje kuge, virus kuge drobnice

morbus -i m [mórbus] bolezen:

decúrsus ~i, sédes ~i

~ **Aujészky** bolezen Aujeszkega, ~ **Báng** goveja bruceloza, ~ **Básedow** Basedowova bolezen, ~ **Créutzfeldt-Jákob** Creutzfeldt-Jakobova bolezen, ~ **Cúshing** Cushingov sindrom, ~ **Gumbóro** kužni burzitis piščancev, ~ **maculósus** petehialna mrzlica, ~ **Newcástle** atipična kokošja kuga, ~ **pullórum** puloroza, ~ **vesiculáris súum** vezikularna bolezen prašičev, ~ **X** hemoragična bolezen kuncev in zajcev

mórfij -a m morfin

morfin -a m glavni alkaloid iz opija, močen

narkotični analgetik

SIN.: morfij

morfogénéza -e ž nastajanje in razvoj oblik različnih organov, delov telesa

morfologija -e ž veda, ki proučuje obliko in zgradbo normalnih celic, tkiv, organov ali organizmov

morfolóški -a -o nanašajoč se na morfologijo: ~a sprememba

Morganella [morganéla] rod gramsko negativnih, laktozno negativnih, peritrihnih bakterij iz družine Enterobacteriaceae: ~ **morgánii** edina vrsta v rodu, ki naseljuje črevesje živali in človeka, povzročča pa tudi oportunistične okužbe **SIN.:** *Proteus morganii*

moribúnden -dna -o umirajoč: ~a žival

mors mortis ž [mórs] smrt:

álgor mórtis, cáusa mórtis, livóres mórtis, rígor mórtis

~ **naturális** naravna smrt, ~ **súbíta** nenadna smrt,

~ **violénta** nasilna smrt

mors in tabula [mórs in tábula] smrt na operacijski mizi

mórski -a -o ki živi v morju, je povezan z morjem: ~ plankton

~ list, ~ pes, ~ petelin, ~i raki, ~a voda, ~e zveri, ~a žival

morsus -us m [mórzus] ugriz:

~ **cánis** pasji ugriz, ~ **viperæ** kačji ugriz

morsus -a -um [mórzus] ugrizen:

vúlnus ~um

mortálnost -i ž umrljivost

mortuus -a -um [mórtuus] mrtev (1):

séctio caesárea in ~a

mórula -e ž skupek blastomer, podoben malini, ki nastane z brazdanjem oplojenega jajčeca

móšt -ú m v zvezi:

disulfidni ~ disulfidna vez

mostiček -čka m v zvezah:

intercelularni ~ medcelični mostiček, **medcelični**

~ tanki citoplazemski pasovi, ki povezujejo sosednje celice **SIN.:** intercelularni mostiček

móški -a -o nanašajoč se na samca:

~ spol

SIN.: masculinus, virilis

móšnja -e ž modnik

móšnjica -e ž havstrum

mošnjíček -čka m manjši votlini podobna vrečasta struktura:

prepucijski ~ sluznična izboklina v zgornji steni prepucija pri merjascu **SIN.:** diverticulum praeputiale, **zadnjikov** ~ paraanalna vrečka

motilín -a m želodčno-črevesni peptidni hormon

iz 22 aminokislin, ki ga izločajo nekatere enteroendokrine celice sluznice želodca, dvanajstnika in teščega črevesa, spodbuja gibljivost črevesja med prebavo

motilnost -i ž gibljivost

môtinja -e ž pojav, ki ni usklajen z normalnim delovanjem:

digestivna ~ prebavna motnja, **endokrína** ~ motnja v delovanju endokrinih žlez (npr. diabetes), **hormonska** ~ motnja v delovanju hormonov, **metabolična** ~ motnja v presnovi, **peptična** ~ prebavna motnja, **plodnostna** ~ kateri koli bolezenski pojav pri razmnoževanju, **prebavna** ~ motnja v prebavi zaradi encimskih, mehanskih, mikrobnih in drugih vplivov v prebavilih **SIN.:** digestivna motnja, dispepsija, indigestija, peptična motnja, dyspepsia, **vedenjska** ~ motnja v vedenju, obnašanju živali, **ventilacijska** ~ motnja v prezračevanju pljuč

motnjáva -e ž lastnost snovi, da se skozi jo slabo vidi ali ne vidi:

~ **očesne leče** katarakta, ~ **zrklovine** motnjava v zrklovini **sin.:** opacitas vitrea
SIN.: opacitas

motóričen -čna -o nanašajoč se na aktivno gibanje: ~a agitacija, ~a enota, ~a inervacija, ~a jedra, ~i nevron, ~i nevron alfa, ~e ploščice, ~i živčni končič, ~o živčno vlakno, ~i živec

PRIM.: gibalen

motórika -e ž aktivno gibanje

mozaičen -čna -o nanašajoč se na mozaik: ~a zgradba antigena

mozaik -a m iz različnih delčkov sestavljena enota:

antigenski ~ skupina več antigenov, ki se lahko ločijo (npr. v celici mikroorganizma), **genski** ~ pojav, pri katerem ima osebek v svojem organizmu stalno obnavljajoče se celice dveh ali več genotipov (razvije se v maternici med dvojčkoma zaradi anastomoze krvnega obtoka ali nepopolne razdelitve kromosomov)

mózeg -zga m v zvezah:

hrbtni ~ hrbtenjača, **kostni** ~ mehko tkivo v možgovnih votlinah, sestavljeno iz mrežja žil in veziva **sin.:** mozgovina (2), medulla ossium, **rdeči kostni** ~ kostni mozeg rdeče barve, v katerem poteka hematopoeza **sin.:** medulla ossium rubra, **rumeni kostni** ~ kostni mozeg rumene barve, v katerem je hematopoeza zelo skromna, lahko pa se po potrebi obnovi **sin.:** medulla ossium flava

mózgoven -vna -o **1.** nanašajoč se na kostni mozeg:

~a votlina

SIN.: medularen (2), medullaris (2)

2. nanašajoč se na podaljšano hrbtenjačo in hrbtenjačo:

~o jadro

SIN.: medularen (3), medullaris (3)

mozgovína -e ž **1.** živčna snov v centralnem živčevju

2. kostni mozeg

mozólj -a m gnojno vnetje dlačnega folikla ali lojnice

SIN.: akna, acne

mozóljavost -i ž prizadetost kože s spremembami, predvsem v obliki papul, ki jim sledi bakterijska okužba dlačnih mešičkov ali lojnic

SIN.: aknavost

možgáni -ov m mn. del centralnega živčevja v lobanjski votlini, ki obsega možgansko deblo, male možgane in velike možgane: dekortikacija ~ov, lipofuscinoza ~ov

akvedukt srednjih ~ov, komocija ~ov, konkusija ~ov, obtolčenina ~ov, pretres ~ov, vene malih ~ov, vene velikih ~ov, vodovod srednjih ~ov, vohalni del ~ov

anoksemični ~ možgani z močnim znižanjem koncentracije kisika, **mali** ~ del centralnega živčevja z vermisom in dvema malomožganskima hemisferama, ki usklajuje gibanje skeletnega mišičja **sin.:** cerebellum, **sprednji** ~ del možganov, ki jih sestavljata diencefalon in telencefalon **sin.:** proencefalon (2), prosencefalon (2), **srednji** ~ del možganskega debla, ki povezuje diencefalon z rombencefalonom **sin.:** mezencefalon, mesencephalon, **veliki** ~ glavni in največji del možganov v sprednjem delu lobanjske votline, sestavljen iz dveh možganskih hemisfer, povezanih z možganskim prečnikom **sin.:** cerebrum (1), **vmesni** ~ diencefalon, **vohalni** ~ rinencefalon **SIN.:** encephalon

možganovina -e ž tkivo velikih in malih možganov

možgánski -a -o nanašajoč se na možgane:

arterijski ~ obroč, avtoregulacija ~ega pretoka, četrti ~ prekat, četrti ~ ventrikel, četrti ~ živec, čvrsta ~a opna, deseti ~ živec, deveti ~ živec, drugi ~ živec, dvanajsti ~ živec, enajsti ~ živec, impresija ~ih vijug, lateralni ~ ventrikel, mehka ~a opna, ~a anemija, ~a apopleksija, ~e arterije, ~e brazde, ~o deblo, ~a dura, ~a embolija, ~ girus, ~a hemisfera, ~ infarkt, ~a kap, ~a kila, ~ krak, ~a krvavitev, ~a lobanja, ~a membrana, ~a ohromelost, ~a opna, ~a ovojnica, ~a pajčevnica, ~a paraliza, ~ pesek, ~a pia, ~ plašč, ~a polobla, ~ prečnik, ~ prekat, ~ privesek, ~ rokav, ~i sinusi, ~a skleroza, ~a skorja, ~a smrt, ~ srp, ~ svod, ~a tuberkuloza, ~ ventrikel, ~a vijuga, ~i živci, osmi ~ živec, peti ~ živec, prvi ~ živec, sedmi ~ živec, stranski ~ prekat, stranski ~ ventrikel, šesti ~ živec, tretji ~ prekat, tretji ~ ventrikel, tretji ~ živec

SIN.: cerebralni, cerebralis

možgánsko-hrbtenjáčen -čna -o cerebrospinalen:

~a tekočina

MPP [empepé] krat mlečni prstanasti preizkus

mrávlja -e ž drobna žuželka, ki živi v velikih skupinah in izloča mravljinčno kislino

mravljinčen -čna -o nanašajoč se na mravlje:

~a kislina

SIN.: formicicus, formicus

mráz -áza **1.** relativno znižanje temperature telesnega okolja pod temperaturo ugodja:

receptor za ~

2. občutek hladu zaradi izgube toplote iz telesa

mrčés -a m škodljive, nadležne žuželke (npr. muhe, komarji, obadi)

mráda -e ž del živalske zadnjice okrog zadnjika:

žleza kurje ~e

kurja ~ tvorba v uropigiju, v kateri so kožne žleze

mrđina -e ž pigostil

mréna -e ž **1.** tanka plast veziva, ki kaj obdaja:

pljučna ~ popljučnica, **prsna** ~ poprsnica, **rebrna**

~ porebrnica, **resičasta** ~ horij, **serozna** ~ seroza,

srčna ~ osrčnik, **trebušna** ~ potrebušnica

2. poljud. zamotnitev navadno prozornega tkiva zaradi bolezní:

siva ~ katarakta, **starostna siva** ~ starostna katarakta, **zelena** ~ glavkom

mrénast -a -o podoben mreni:
~o srce

mrést -a m ikre, jajčeca dvoživk, odložena v vodo v kepah, nizih ali posamič

mréža -e ž preplet med seboj funkcionalno povezanih sestavin, struktur:
dorzalna karpalna ~ mreža iz arterij na dorzalni strani zapestja, ki jo oskrbuje predvsem zadnja medkostna arterija **sin.:** rete carpi dorsalis, **kapilarna** ~ mreža iz kapilar, **kromatinska** ~ mreža iz kromatinskih niti

mréžast -a -o nanašajoč se na mrežo:
~o vezivno tkivo, ~o vezivo
SIN.: retikularen (1), reticularis

mréžje -a s anatomska struktura v obliki križajočih se vlaken ali cevč:
arterijsko ~ mrežje anastomoz arteriol, preden postanejo kapilare **sin.:** rete arteriosum, **čudežno** ~ mrežje iz kapilar, sinusoidov ali venul, pogosto vstavljeno v tok arterije ali vene, ki se nato spet združijo v enotno žilo **sin.:** rete mirabile, ~ **semenskih cevč** mrežje cevč v srčiki moda **sin.:** rete testis, **sklepno** ~ arterijsko mrežje v sklepní ovojnici **sin.:** rete articulare, **vensko** ~ mrežje venul, ki imajo medsebojne anastomoze **sin.:** rete venosum
SIN.: rete

mréžnica -e ž za svetlobo občutljiva plast zrkla: angiomatoza ~e, ciliarni del ~e, komocija ~e, odstop ~e, optični del ~e, pretres ~e, slepi del ~e, vidni del ~e, žarkasti del ~e
SIN.: retina, retina (lat.)

mréžničen -čna -o nanašajoč se na mrežnico:
~o žilje, osrednja ~a arterija

mrhovína -e ž razpadajoče truplo živali

mrhovinar -ja m žival, ki se prehranjuje z mrhovino
SIN.: nekrofag

míř -a m **1.** gonjenje pri ovcah, kozah
2. nenadno izginotje:
virusni ~ faza pri razmnoževanju virusov, v kateri se jih ne da dokazati **sin.:** virusna eklipsa
SIN.: eklipsa

mrlíški -a -o v zvezah:
~a okorelost, ~ vosek, sekundarna ~a ohlapnost

mRNK [emerenká] okr. (messenger RNA) sporočilna ribonukleinska kislina

MRSA [mřsa] okr. multiplerezistentní *Staphylococcus aureus*

mřšav -a -o zelo, močno shušjan, suh:
sindrom ~ih svinj

mřšavost -i ž velika, močna shušjanost:

bolezenska ~ mršavost pri bolezni zaradi neješčnosti, nezmožnosti uživati hrano, slabe absorpcije hrane, zvečanega katabolizma
SIN.: macies

mřtev -tva -o **1.** ki je umrl, poginil ali odmril: ~a žival
SIN.: mortuus

2. nanašajoč se na strukturo, ki ni oživčena ali ne funkcionira:
~a vakcina, ~i zob

mrtváški -a -o v zvezi:
~e pege

mrtvíca -e ž mrtva čebela v panju, zlasti po prezimovanju, zastrupitvi, zadušitvi

mrtvína -e ž odmrlo tkivo

mrtvíti -ím nedov. anestetizirati

mrtvorojèn -èna -o ki se rodi mrtev:
~i plod

mrtvorojè nec -nca m plod, rojen mrtev ob pričakovanem času poroda
SIN.: mrtvorojeni plod

mřva -e ž posušena trava, detelja, ki se uporablja kot hrana za domače živali (npr. seno, otava)

mřzel -zla -o ki ima razmeroma nizko temperaturo:
~a kopel

mřzlica -e ž občutek mraza ob naglem naraščanju telesne temperature, večkrat z drgetom:
virus efemerne ~e goveda, virus zločeste kataralne ~e ovc in goveda

efemerne ~ mrzlica, ki traja nekaj dni **sin.:** febris ephemera, **efemerne** ~ **goveda** kratkotrajno povišanje telesne temperature pri govedu, ki ga povzroča virus efemerne mrzlice goveda, **močvirski** ~ mrzlica, ki se pojavlja v močvirskih krajih (npr. leptospiroza), ~ **Q** kužna bolezen pri živalih in ljudeh, ki jo povzroča rikecija *Coxiella burnetii* (prenaša se z inhalacijo, s klopi, z mlekom), poimenovana po pokrajini Queensland v Avstraliji, kjer je bila prvič ugotovljena, **petehialna** ~ mrzlica, ki se pojavlja predvsem pri govedu v Keniji, za katero so značilne številne pegaste krvavitve po koži in sluznicah **sin.:** morbus maculosus, **puerperalna** ~ sindrom mastitisa, metritisa in agalakcije, **transportna** ~ mrzlica, navadno s pljučnico, ki se razvije pri mlajšem govedu po transportu, **zločesta kataralna** ~ **ovc in goveda** bolezen modrikastega jezika

mřzličar -ja m v zvezi:
komar ~

mrzlokíven -vna -o pri katerem se telesna temperatura izravnava s temperaturo okolja:
~i vretenčarji, ~a žival
SIN.: poikilotermen
PRIM.: toplokrven (1)

M

mtDNK [emtedeenká] okr. (mitohondrijska DNK)
mitohondrijska deoksiribonukleinska kislina

mtRNK [emteerenká] okr. (mitohondrijska RNK)
mitohondrijska ribonukleinska kislina

mucilágo -a m vodna raztopina rastlinskih sluzi,
ki se uporablja kot vehikulum ali blažilo
sin.: mucilago (lat.)

mucilago -inis ž [mucilágo] mucilago

mucín -a m mukoprotein, poglavitna sestavina
sluzi (izločajo ga sluznice, npr. sapnika,
bronhusov in bronhiolusov, slinske žleze,
sluznice prebavil, sečil)

mucináza -e ž hialuronidaza oziroma vsak
encim, ki hidrolizira mukopolisaharide

mucinogén -a m predhodnik mucina, ki ni
inhibiran z vodo

mucinosus -a -um [mucinózus] mucinozen:
degeneratio ~a

mucinózen -zna -o nanašajoč se na mucin:
~a degeneracija, ~i karcinom
sin.: želatinozen, gelatinosus (1), mucinosus

mucopurulentus -a -um [múkopuruléntus]
mukopurulenten:
bronchitis ~a, inflammatio ~a

M

Mucor [múkor] rod neseptiranih plesni iz
družine Mucoraceae, ki ne proizvajajo
rizoidov:
~ **mucédo** najpogostejši mucor, ki uspeva na
vlažnih snoveh, ~ **rouxii** mucor, ki se uporablja
v sirarstvu

Mucoraceae [mukoráceje] družina neseptiranih
plesni iz razreda Zygomycetes z rodovi *Mucor*,
Rhizopus, *Thamnidium*

mucormycosis -is ž [múkormikózis]
mukormikoza

mucosa -ae ž [mukóza] sluznica:
lámina musculáris ~ae

mucosus -a -um [mukózus] 1. sluzen (1):
carcinóma ~um
2. sluzničen:
glándulae ~ae, túnica ~a

mucus -i m [múkus] sluz (1)

muflón -a m zlasti v gorah živeča divja ovca
temnosive barve, katere samec ima navadno
velike, spiralno zavite robove
sin.: *Ovis musimon*

Mugil cephalus [múgil céfalus] glavati cipelj

múha -e ž 1. dvokrilce iz skupine muh:
domača ~ muha, ki živi v bivališčih ljudi sin.:
hišna muha, *Musca domestica*, **hišna** ~ domača
muha, **hlevska** ~ večja pikajoča muha, ki živi
v hlevih, tudi bližnjih stanovanjih in lahko
prenaša nekatere kužne in zajedavske bolezni
sin.: *Stomoxys calcitrans*, **konjska** ~ krvosesna

muha s šilastim sesalom, ki zajeda na koži
konja sin.: *Hippobosca equina*, **mesarska** ~
muha, ki leže jajčeca v meso sin.: zapljunkarica,
Sarcophaga carnaria, ~ **cece** tropska krvosesna
žuželka, ki prenaša povzročitelja bolezni
nagana sin.: *Glossina morsitans*

2. v zvezi:

španska ~ hrošč, ki v nevarnosti izloča oljnat
tekočino, v kateri je kantaridin sin.: *Cantharis
vesicatoria*, *Lytta vesicatoria*

múhe múh ž mn. netaksonomska skupina žužek
iz reda dvokrilcev z več rodovi (npr. *Musca*,
Calliphora, *Gastrophilus*, *Hippobosca*, *Oestrus*,
Stomoxys, *Glossina*), ki lahko prenašajo razne
povzročitelje bolezni

múkoenteritis -a m enteritis, pri katerem se iz
črevesne sluznice izloča večja količina sluzi

mukoid -a m zmes glikoproteinov, ki se
razlikujejo od mucina po topnosti (topni v
kislini) in oborljivosti, izločajo ga pilorične
žleze, dvanajstnikove žleze in znojnice večje
vestibularne žleze

mukoiden -dna -o ki vsebuje mukoid:
~a celica

mukopeptid -a m peptid, vezan na
mukopolisaharid

mukopolisaharid -a m polisaharid, ki vsebuje
heksozamin, vezan ali ne vezan z beljakovino,
sestavni del mucina
sin.: glikozaminoglikan
OKR.: GAG

mukoprotein -a m kompleks kovalentno
povezane beljakovine in heteroglikana, v
katerem prevladuje beljakovina (sestavina sluzi,
veziv in opornin, prisotna v sečnih kamnih)
PRIM.: glikoprotein

múkopurulénten -tna -o nanašajoč se na sluz in
gnojni eksudat:
~i bronhitis, ~i eksudat, ~o vnetje
sin.: mucopurulentus

múkor -ja m glavičasta plesen iz rodu *Mucor*

mukorêja -e ž čezmerno izločanje sluzi (npr. pri
nosnem katarju)

mukormikóza -e ž mikoza, ki jo povzroča plesen
iz rodu *Mucor*
sin.: mucormycosis

mukóza -e ž sluznica

mukózen -zna -o 1. sluzen:
~i acinus, ~a bolezen, ~i kolitis, ~e žleze

2. sluzničen:
~i eksudat, ~i sekret

3. v zvezi:
~a bakterijska kolonija

múla -e ž domača žival, neposredni neplodni
križanec osla in kobile
PRIM.: mezeg

Müller, Johannes Peter [míler johánes péter] (1801–1858) nemški fiziolog in anatom

Müllerjev -a -o [mílerjev] v zvezi:
~ vod

multiceluláren -rna -o mnogoceličen:
~i organizem

Multiceps [múlticeps] rod trakulj iz družine Taeniidae:
~ **múlticeps** trakulja, ki zajeda tanko črevo psa, lisice, šakala, volka, njena ličinka vrtoglavec pa se razvije v možganih ovc, tudi goveda, redko pri drugih vrstah živali

múltiencímski -a -o ki je sestavljen iz več encimov:
~ sistem

multífidus -a -um [multífidus] razdeljen na več, mnogo delov:
músculi ~i

múltigravída -e ž **1.** samica v drugi ali še kasnejši brestosti
SIN.: plurigravida
2. samica, ki med brestjto nosi dva ploda ali več plodov (npr. svinja, zajklja, psica)
SIN.: plurigravida

múltikoláren -rna -o ki ima več prekatov:
~i ehinokok, ~i mehurnjak

multi pára -e ž mnogorodna samica

multi páren -rna -o mnogoroden:
~a samica

multi pel -pla -o **1.** ki se pojavlja na več mestih organizma:
~i abcesi, ~a fraktura, ~a odpornost, ~a rast, ~a rezistenca, ~i serozitis, ~i zlom
SIN.: multiplex
2. ki se večkrat ponavlja:
~i aleli

multi pennatus -a -um [multi penátus] večperesen:
musculus ~

multi plex -icis [múltipleks] multipel (**1**):
fractúra ~

multi plorezisténten -tna -o odporen proti večini protimikrobnih preparatov: ~i *Staphylococcus aureus*

múltipoláren -rna -o ki ima več polov: ~a ganglijska celica
~i nevron

múltisistémski -a -o nanašajoč se na več sistemov:
sindrom ~ega poodstavitvenega hiranja prašičev, virus sindroma ~ega poodstavitvenega hiranja prašičev

múltivitamin -a m pripravek z več vrstami vitaminov

mumificatio -onis ž [mumifikácijo -ónis] mumifikacija

mumificatus -a -um [mumifikátus] mumificiran:
fétus ~

mumificíran -a -o ki je izsušen, brez tekočine:
~i fetus, ~i plod
SIN.: izsušen (**2**), mumificatus

mumifikácija -e ž spreminjanje odmrlega tkiva, plodu, trupla v izsušeno, pogosto tudi črnkasto gmoto
SIN.: izsušenost (**2**), mumificatio

murálen -lna -o nanašajoč se na steno cevastega notranjega organa (sečila, prebavila):
~i endokarditis, ~i pleksus, ~i trombus
SIN.: stenski (**2**), muralis

muralis -e [murális] muralen:
endocarditis ~, thrombósis ~ cordis, thrombus ~

mureín -a m peptidoglikan, ki daje trdnost celični stenici prokariotov

muricíd -a m pesticid, ki uničuje miši

Murinae [muríne] miši

murmur -is m [múrmur] kratek, ponavljajoč se šum, ki izvira iz srca ali iz krvnih žil, slišen pri avskultaciji

múrvast -a -o v zvezi:
bolezen ~ega srca

múrvica -e ž eritrocit z nazobčanim površjem, ki nastane v hipertoničnem okolju

Mus [mús] rod glodavcev z dolgim, golim repom iz poddružine miši:
~ **músculus** hišna miš

Musca [múska] rod muh iz družine Muscidae:
~ **doméstica** domača muha

Muscidae [muscíde] družina muh z rodovoma *Musca*, *Stomoxys*

muscularis -e [muskuláris] mišičen:
lámina ~ mucósae, téxtus ~, túnica ~, ventrículus ~

musculocutaneus -a -um [múskulokutáneus] mišično-kožen:
nervus ~

musculophrenicus -a -um [múskulofrénikus] mišično-preponski:
artéria ~a

musculus -i m [múskulus] mišica:
cáput ~i, lacúna ~órum, vagina ~i récti abdóminis
~ **abductór** mišica odtegovalka, ~i **abductóres digitorum** odtegovalka prstov, ~ **adductór** mišica pritegovalka, ~ **adductór digítii I** pritegovalka prvega prsta, ~ **adductór mágnus et brévis** velika in kratka pritegovalka, ~ **ancónaeus** komolčna mišica, ~ **arréctor píli** mišica naježevalka dlake, ~ **articuláris cóxae** mišica kolčnega sklepa, ~ **articuláris húmeri** mišica plečnega sklepa, ~ **bíceps bráchií** dvoglava nadlaktna mišica, ~ **bíceps fémoris** dvoglava stegenska mišica, ~ **bipennátus** dvoperesna mišica, ~ **brachiális** nadlaktna mišica, ~ **bráchiocephálicus** nadlaktno-doglavna mišica, ~ **bráchioradiális** dolga sukalka navzven, ~ **buccinátor** mišica trobilka,

~i **búlbi óculi** zrklna mišice, ~ **búlbospongiósus** čebulnično-gobasta mišica, ~ **caninus** čeljustno-nosna mišica, ~i **cáudae** repne mišice, ~ **ciliáris** žarkovnikova mišica, ~ **cleidobrachiális** ključnično-nadlaktna mišica, ~ **cleidocephálicus** ključnično-doglavna mišica, ~i **cóccygis** repne mišice, ~ **cremáster** vzdigovalka moda, ~ **cutáneus cólli** kožna mišica vratu, ~ **cutáneus faciéi** kožna mišica obraza, ~ **cutáneus frontális** čelna kožna mišica, ~ **cutáneus trunci** kožna mišica trupa, ~ **delloideus** deltoidna mišica, ~ **depréssor** depresorna mišica, ~ **depréssor lábii inferióriis** povešalka spodnje ustnice, ~ **depréssor lábii superióriis** povešalka zgornje ustnice, ~ **detrúsor** mišica iztiskalka, ~ **digástricus** dvotrebušna mišica, ~ **dilatátor** mišica širilka, ~i **dilatatóres náris** širilke nosnice, ~ **dilatátor pupillae** širilka zenice, ~ **exténsor** mišica iztegovalka, ~ **exténsor cárpi radiális** koželjnična iztegovalka zapestnega sklepa, ~ **exténsor cárpi ulnárís** komolčnična iztegovalka zapestnega sklepa, ~ **exténsor dígiti I et II próprius** posebna iztegovalka prvega in drugega prsta, ~ **exténsor dígiti I lóngus** dolga iztegovalka prvega prsta, ~ **exténsor dígitórum brévis** kratka iztegovalka prstov, ~ **exténsor dígitórum commúnís** skupna iztegovalka prstov, ~ **exténsor dígitórum laterális** stranska iztegovalka prstov, ~ **exténsor dígitórum lóngus** dolga iztegovalka prstov, ~ **fléxor** mišica upogibalka, ~ **fléxor cárpi radiális** koželjnična upogibalka zapestnega sklepa, ~ **fléxor cárpi ulnárís** komolčnična upogibalka zapestnega sklepa, ~ **fléxor dígitórum profúndus** globinska upogibalka prstov, ~ **fléxor dígitórum superficiális** površinska upogibalka prstov, ~ **gastrocnémíus** dvoglava mečna mišica, ~i **gemélii** dvojčica, ~ **glútaeus médius** srednja zadnjična mišica, ~ **glútaeus profúndus** globinska zadnjična mišica, ~ **glútaeus superficiális** površinska zadnjična mišica, ~ **grácilis** sloka mišica, ~ **íliacus** črevnična mišica, ~ **íliocostális** črevnično-rebrna mišica, ~ **íliopsoás** črevnično-ledvena mišica, ~i **incisívi** sekalni mišici, ~ **infraspinátus** podtrnova mišica, ~i **intercostáles** medrebrne mišice, ~i **interflexórii** medupogibalčne mišice, ~i **interóssei** medkostne mišice, ~i **interspináles** medtrnove mišice, ~ **latíssimus dórsi** najširša hrbtna mišica, ~ **levátor** mišica vzdigovalka, ~i **levatóres costárum** vzdigovalke reber, ~ **levátor lábii superióriis** vzdigovalka zgornje ustnice, ~ **levátor násolabiális** nosno-ustnična vzdigovalka, ~ **levátor pálpbrae superióriis** vzdigovalka zgornje veke, ~ **longíssimus** najdaljša mišica, ~ **longíssimus dórsi** najdaljša hrbtna mišica, ~ **lóngus cápítis** dolga mišica glave, ~ **lóngus cólli** dolga vratna mišica, ~i **lumbricáles** črvaste mišice, ~ **maláris** lična mišica, ~ **masséter** žvekalna mišica, ~ **mentális** Bradna mišica, ~i **multífidi** razcepjenke, ~ **multipennátus** večperesna mišica, ~ **mylohyoideus** spodnje-čeljustnično-jezičnična mišica, ~ **obliquus extérnus abdóminis** zunanja poševna trebušna mišica, ~ **obliquus intérnus abdóminis** notranja

poševna trebušna mišica, ~ **obturatórius extérnus** zunanja mašilka, ~ **obturatórius intérnus** mišica mašilka, ~ **omohyoideus** plečno-jezičnična mišica, ~ **omotransversárius** plečno-prečna mišica, ~ **orbiculáris** krožna mišica, ~ **orbiculáris óculi** očesna krožna mišica, ~ **orbiculáris óris** ustna krožna mišica, ~i **papilláres** papilarne mišice, ~ **pectineus** grebenska mišica, ~ **pectorális profúndus** globinska prsna mišica, ~ **pectorális superficiális** površinska prsna mišica, ~ **peróneus brévis** kratka mečnična mišica, ~ **peróneus lóngus** dolga mečnična mišica, ~ **peróneus tertiús** tretja mečnična mišica, ~ **pirifórmis** hruškasta mišica, ~ **popliteus** podkolenska mišica, ~i **praeputiáles** prepucijske mišice, ~ **pronátor** sukalka navznoter, ~ **pronátor quadrátus** kvadratata sukalka navznoter, ~ **pronátor tères** okrogla sukalka navznoter, ~ **psóas májor** večja ledvena mišica, ~ **psóas minor** manjša ledvena mišica, ~i **pterygoidei** perutasti mišici, ~ **quadrátus fémoris** kvadratata stegenska mišica, ~ **quadrátus lumbórum** kvadratata ledvena mišica, ~ **quadrátus plántae** kvadratata podplatna mišica, ~ **quádriceps fémoris** štiriglava stegenska mišica, ~ **réctus abdóminis** prema trebušna mišica, ~ **réctus cápítis dorsális májor** večja zgornja prema mišica glave, ~ **réctus cápítis dorsális minor** manjša zgornja prema mišica glave, ~ **réctus fémoris** prema stegenska mišica, ~ **retráctor** vzvratna potegovalka, ~ **retráctor cóstae** vzvratna potegovalka rebra, ~ **rhoiboideus** rombasta mišica, ~ **rotátor** mišica sukalka, ~i **sácrocaudáles** križnično-repne mišice, ~i **sácrococcygici** križnično-repne mišice, ~ **sartórius** krojaška mišica, ~ **sémimembranósus** polvezivna mišica, ~ **sémispínális cápítis** polkitasta mišica, ~ **serrátus dorsális caudális** zadnja zgornja nazobčana mišica, ~ **serrátus dorsális craníális** sprednja zgornja nazobčana mišica, ~ **serrátus ventrális cèrvicis** vratna spodnja nazobčana mišica, ~ **serrátus ventrális thorácis** prsna spodnja nazobčana mišica, ~ **sóleus** mečna mišica, ~ **sphincter** mišica zapiralka, ~ **sphincter áni extérnus** zunanja zapiralka zadnjika, ~ **sphincter áni intérnus** notranja zapiralka zadnjika, ~ **sphincter pupillae** ožilka zenice, ~ **sphincter pylóri** pilorična zapiralka, ~ **sphincter úrethrae** sečnična mišica, ~ **sphincter vesicae urináriae** zapiralka sečnika, ~ **spinális** trnova mišica, ~ **spléníus** jermenasta mišica, ~ **stérnocephálicus** prsnično-doglavna mišica, ~ **stérnohyoideus** prsnično-jezičnična mišica, ~ **stérnohyoideus** prsnično-ščitasta mišica, ~ **subscapuláris** podplečnična mišica, ~ **supinátor** sukalka navzven, ~ **supinátor lóngus** dolga sukalka navzven, ~ **supramammáricus** nadvimenska mišica, ~ **súpraspínátus** nadtrnova mišica, ~ **temporális** senčna mišica, ~ **ténsor** mišica nategovalka, ~ **ténsor fásciae látae** nategovalka stegenske fascije, ~ **tères májor** večja okrogla mišica, ~ **tères minor** manjša okrogla mišica,

~ **tibiális craniális** sprednja golenična mišica,
 ~ **transvèrsus abdóminis** prečna trebušna mišica,
 ~ **transvèrsus thorácis** prečna prsna mišica,
 ~ **trapézus** kapucasta mišica, ~ **tríceps bráchi**
 triglava nadlaktna mišica, ~ **tríceps súrae**
 triglava mečna mišica, ~ **unipennátus** enoperesna
 mišica, ~ **urethrális** sečnična mišica, ~ **vástus**
intermédius vmesna mogočna mišica, ~ **vástus**
laterális stranska mogočna mišica, ~ **vástus**
mediális sredinska mogočna mišica, ~ **vocális**
 glasilna mišica, ~ **zygomáticus** ličnična mišica

muskarin -a m strupen alkaloid v nekaterih gobah (npr. v rdeči mušnici), ki deluje antagonistično na muskarinske receptorje v vegetativnem in centralnem živčevju

muskarínski -a -o nanašajoč se na muskarin:
 ~ receptor, ~ učinek

muskulatúra -e ž mišičje:
maternična ~ miometrija, **skeletna** ~ skeletna mišičnina

Mustela [mustéla] podlasice:
 ~ **ermínea** hermelin, ~ **lutreóla** norka, ~ **nivális**
 bela podlasica, ~ **putórius** dihur, ~ **vison** mink

Mustelidae [mustelíde] kune

mušica -e ž drobna žuželka iz reda dvokrilcev z majhno glavo, dolgimi nitastimi tipalkami in dolgimi nogami:
golubaška ~ krvosesna mušica (imenovana po gradu Golumbacz na južnem Madžarskem), ki v rojih napada domače živali na paši **sin.**: *Simulium columbaczense*, **vinska** ~ žuželka, ki se tradicionalno uporablja za genetske raziskave **sin.**: drozofila, *Drosophila melanogaster*

múšji -a -e nanašajoč se na muho: ~a ličinka
 ~e jajčece

múšnica -e ž goba iz rodu mušnic:
rdeča ~ strupena goba z rdečim klobukom in z belimi pikami **sin.**: *Amanita muscaria*, **zelena**
 ~ strupena goba z zelenim oziroma olivno zelenim klobukom in tankim betom **sin.**: *Amanita phalloides*

múšnice -ic ž mn. rod navadno strupenih gliv prostotrošnic
SIN.: *Amanita*

mutácija -e ž trajna, spontana ali z mutageni izzvana sprememba dedne zasnove, ki nastane zaradi spremenjene makromolekule gena in je osnovni dejavnik v razvoju živih bitij:
avtosomska ~ mutacija v številu ali zgradbi avtosomov, **genomska** ~ mutacija, pri kateri se spremeni število kromosomov, bodisi posameznih ali celih garnitur **sin.**: genomska aberacija, numerična aberacija, številčna aberacija, **genska** ~ mutacija, pri kateri se struktura gena spremeni na molekularni ravni, **inducirana** ~ mutacija, ki jo povzročajo znani mutageni **sin.**: izzvana mutacija, **inercialna** ~ mutacija, ki nastane zaradi vgraditve virusa

v genom (kar lahko povzroči spremembo protoonkogenega in onkogen), **izzvana** ~ inducirana mutacija, **konstitutivna** ~ mutacija, ki prizadene gen, pomemben za regulacijo z metaboliti, **kromosomska** ~ mutacija v sestavi kromosoma zaradi delecije, podvojevanja, inverzije in translokacije, ki se prenaša na potomstvo, **letalna** ~ mutacija, ki v homozigotnem stanju povzroči odmrte celice ali zarodka, **naravna** ~ spontana mutacija, **polarna** ~ vsaka mutacija, ki vpliva na izražanje gena distalno od spremenjenega nukleotida, **somatska** ~ mutacija v somatski celici, ki nastane kot posledica delitve mutirane celice, **spontana** ~ mutacija, ki nastane v naravi brez dodatnega vpliva mutagenov **sin.**: naravna mutacija, **supresorska** ~ mutacija, ki zavre izražanje kake druge mutacije, **tiha** ~ mutacija, ki nastane v genu, vendar se ne odrazi v fenotipu

mutacijski -a -o nanašajoč se na mutacijo:
 ~a frekvenca

mutagén -a m dejavnik, ki povzroči mutacijo ali povečuje število mutacij

mutagén -a -o ki povzroči mutacijo: ~a snov, ~o delovanje

mutagenéza -e ž nastanek genskih mutacij zaradi delovanja fizikalnih, kemičnih ali bioloških dejavnikov

mutánt -a m **1.** gen ali organizem po genski mutaciji, katerega dedna zasnova se vsaj v enem genu razlikuje od najpogostejšega genotipa, torej divjega tipa
2. organizem z mutagenim genom, ki se izraža v fenotipu

mutánta -e ž fenotip, spremenjen zaradi genske mutacije

mutáza -e ž izomeraza, ki katalizira prenos kake funkcionalne skupine znotraj molekule

mutilirati -am dov. odtrgati, odgrizniti ali odstraniti si del telesa (npr. rep, uhelj)

mutíran -a -o ki je gensko trajno spremenjen:
 ~i gen

mutírati -am dov. in nedov. spremeniti kako dedno lastnost (navadno z gensko mutacijo)

mutón -a m najmanjša podenota DNK, ki lahko mutira

mutualíst -a m organizem, ki živi v simbiozi z drugim vrstno različnim organizmom, pri čemer imata korist drug od drugega

mutualízem -zma m simbioza vrstno različnih osebkov, pri kateri imajo vsi udeleženci korist (npr. pri lišajih)
SIN.: vzajemnost

myalgia -ae ž [mijálgija] mialgija

myasthenia -ae ž [mijasténija] miastenija

M

myatonia -ae ž [mijatónija] mišična ohlapnost

Mycelia sterilia [micéljia sterílja] netaksonomska skupina plesni, pri katerih ni razmnoževalnih oblik

mycetoma -atis s [micetóma] micetom

Mycobacteriaceae [mikobakterijácej] družina aerobnih, gramsko pozitivnih, acidorezistentnih bakterij iz reda Actinomycetales z rodem *Mycobacterium*

mycobacteriosis -is ž [mikobakterijózis] mikobakterioza

Mycobacterium [mikobaktêrijum] rod paličastih bakterij iz družine Mycobacteriaceae: ~ *ávi*um subsp. *ávi*um mikobakterija, ki povzroča tuberkulozo pri perutnini in vodni perjadi, ~ *ávi*um subsp. *hóminissúis* počasi rastoča, pogojno patogena mikobakterija, ki povzroča mikobakteriozo pri perutnini, prašičih, človeku, ~ *ávi*um subsp. *paratuberculosis* mikobakterija, ki povzroča paratuberkulozo pri govedu, ovcah **sin.:** Johnejev bacil, *Mycobacterium johnei*, ~ *bóvis* mikobakterija, ki povzroča tuberkulozo pri govedu, drugih domačih sesalcih (drobnici, prašičih) in človeku, ~ *cáprae* mikobakterija, ki povzroča tuberkulozo pri govedu, drobnici in človeku, ~ *chelóni* hitro rastoča, pogojno patogena mikobakterija (lahko povzroči mastitis pri kravah), ~ *fortúitum* hitro rastoča, pogojno patogena mikobakterija (povzroča npr. abscese pri ribah), ~ *intracelluláre* počasi rastoča, nepatogena mikobakterija, ki povzroča spremembe pri govedu, prašičih in perutnini, ~ *jóhnei* *Mycobacterium avium* subsp. *paratuberculosis*, ~ *lepraemúrium* mikobakterija, ki povzroča lepro, verjetno pri mačkah **sin.:** Hansenov bacil, ~ *marín*um mezotermofilna mikobakterija, ki povzroča tuberkulozo pri ribah (povzroča tudi granulome v koži pri človeku), ~ *micróti* mikobakterija, ki povzroča tuberkulozo pri voluharici (ni patogena za domače živali in ne za človeka), ~ *phléi* hitro rastoča, pogojno patogena mikobakterija (živi v travi, senu), ~ *smégmatis* hitro rastoča, pogojno patogena mikobakterija v smegmi pri psu, človeku (lahko povzroči mastitis pri kravah), ~ *úlcerans* mikobakterija, ki povzroča kožne razjede pri človeku in mačkah, ~ *tuberculosis* mikobakterija, ki povzroča tuberkulozo pri človeku, tudi pri opicah, psu, papigah, mačkah **sin.:** Kochov bacil

mycodermis -idis ž [mikodermítis] dermatomikoza

Mycoplasma [mikoplázma] rod gramsko negativnih, oblastih, podolgovatih in nitastih bakterij, brez trdne celične stenice, iz družine Mycoplasmataceae: ~ *agaláctiae* mikoplazma, ki povzroča kontagiozno agalakcijo ovc in koz, ~ *bóvis*

mikoplazma, ki povzroča mastitis in artritis pri govedu, ~ *capriólum* subsp. *capripneumóniae* mikoplazma, ki povzroča pljučno kugo koz, ~ *conjunctivae* mikoplazma, ki povzroča kužni keratokonjunktivitis pri ovcah, kozah, gamsih, govedu, ~ *gallisépticum* mikoplazma, ki povzroča kronične bolezni dihal pri perutnini in kužni sinuzitis puranov, ~ *hyopneumóniae* mikoplazma, ki povzroča enzoosko pljučnico prašičev, ~ *mycoides* subsp. *mycoides* mikoplazma, ki povzroča pljučno kugo goveda, ~ *óvipneumóniae* mikoplazma, ki povzroča atipično pljučnico ovc, ~ *synóviae* mikoplazma, ki povzroča kužni aviarni sinovitis pri kokoših, puranih

Mycoplasmataceae [mikoplazmatácej] družina bakterij, ki potrebujejo za svojo rast posebne dodatke (npr. sterol) in združuje rodove *Mycoplasma*, *Haemobartonella* in *Ureaplasma*

mycoplasmaticus -a -um [mikoplazmátikus] mikoplazemski: pneumónia ~a

mycoplasmosis -is ž [mikoplazmózis] mikoplazmoza

mycosis -is ž [mikózis] mikoza

mycoticus -a -um [mikótikus] mikotičen: abscessus ~, angina ~a, otitis ~a

mydriasis -is ž [midrijázis] midriaza

myectomy -ae ž [mijektómija] miektomija

myelencephalitis -idis ž [mijelencefalítis] mieloencefalitis

myelencephalon -i s [mijelencéfalon] podaljšana hrbtenjača

myelinolysis -is ž [mijelinolízis] mielinoliza

myelinopathia -ae ž [mijelinopátija] mielinopatija

myelitis -idis ž [mijelítis] mielitis

myelocèle -es [mijelocéle] mielokela

myeloencephalitis -idis ž [mijeloencefalítis] mieloencefalitis

myelofibrosis -is ž [mijelofibrózis] mielofibroza

myeloidicus -a -um [mijelóikus] mieloičen: leucaemia ~a, leucósis ~a

myeloma -atis s [mijelóma] mielom

myelomalacia -ae ž [mijelomalácija] mielomalacija

myelomathosis -is ž [mijelomatózis] mielomatoza

myelomeningocèle -es ž [mijelomeningocéle] mielomeningokela

myelopathia -ae ž [mijelopátija] mielopatija

myelophthisis -is ž [mijeloftízis] mieloftiza

myeloschisis -is ž [mijeloshízis] mieloshiza

myelosis -is ž [mijelózis] mieloza

myentericus -a -um [mijentêrikus] mienterichen:
pléxus ~

myenterium -ii s [mijentêrijum] mienterij

myenteron -i s [mijénteron] mienterij

myiasis -is ž [mijíjázis] miza

mylohyoideus -a -um [milohijóideus]
spodnječeljustnično-jezičničen:
músculus ~, nêrvus ~

myocarditis -idis ž [mijokardítis] miokarditis

myocardium -ii s [mijokárdijum] srčna mišica:
infárctus ~ii

myoclonus -i m [mijoklónus] mioklonus

myofibrosis -is ž [miofibrózis] miofibroza

myoglobinuria -ae ž [mijoglobinúrija]
mioglobinurija:
~ paralytíca équi paralitična mioglobinurija konj

myoma -atis s [mijóma] miom:
~ úteri maternični miom

myomalacia -ae ž [mijomalácija] miomalacija:
~ córdis miomalacija srca

myomatosis -is ž [mijomatózis] miomatoza

myomectomy -ae ž [mijomektómija]
miomektomija

myometritis -idis ž [mijometrítis] miometritis

myometrium -ii s [mijométrijum] miometrij

myopathia -ae ž [mijopátija] miopatija

myopia -ae ž [mijópíja] kratkovidnost

myorrhexis -is ž [mijoréksis] ruptura mišice

mysarcoma -atis s [mijosarkóma] miosarkom

myosis -is ž [mijózis] mioza

myositis -idis ž [mijozítis] miozitis:
~ interstítíalis intersticijski miozitis,
~ parenchymatósa parenhimijski miozitis,
~ rheumática revmatični miozitis, ~ trichinósa
trihinski miozitis

myotomia -ae ž [mijotómija] miotomija

myotonia -ae ž [mijotónija] miotonija

myotonicus -a -um [mijotónikus] miotoničen

myringitis -idis ž [miringítis] miringitis

myringotomia -ae ž [miringotómija]
miringotomija

myrinx -gis ž [mírinks] bobnič

Mytilus edulis [mitílus édulis] dagnja

myxoedema -atis s [miksedéma] miksedem

myxoma -atis s [miksóma] miksom

Myxosoma [miksosóma] rod zajedavskih
praživali, ožigalkarjev, ki povzročajo bolezni rib:
~ cerebrális zajedavec, ki povzroča vrtoglavost
pri postveh

N

N [èn] **1.** okr. asparagin
2. simb. (Nitrogenium) dušik

n. [èn] okr. (nervus) živec

Na [ená] simb. (Natrium) natrij

nabòd -òda m vbod z ostrim predmetom: ~ v
kopito

Naboth, Martin [nábot mártin] (1675–1721)
nemški anatom

Nabothov -a -o [nábotov] v zvezi:
~a cista

nabrékanje -a s povečanje obsega organa, dela
telesa, celice:
~ vimena povečanje vimena zaradi dotoka
mleka

nabreklína -e ž stanje povečane prostornine
organa, dela telesa
SIN.: tumescenca

nadčvrš -a m izboklina nad čvrštem kosti:
~ nadlahtnice izboklina na sredinski in stranski
strani spodnjega okrajka nadlahtnice **SIN.:**
epicondylus humeri
SIN.: epikondil, epicondylus

náddružina -e ž taksonomska kategorija
v biološki klasifikaciji, nižja od razreda
in višja od družine, ki združuje več
sorodnih družin

nadjájčnik -a m ostanek izvodila praledvice v
oporku nad jajčnikom
SIN.: epooforon, epooophoron

nadkopiten -tina -o ki leži nad kopitom:
~i sklep

nádkopitnica -e ž srednja prstnica pri lihoprstih
kopitarjih
SIN.: venčnica, os coronarium

nádkraljéstvo -a s najvišja taksonomska
kategorija v biološki klasifikaciji (npr.
prokarioti, evkarioti)

nadláhtnica -e ž večja dolga kost na sprednji
okončini, koščena osnova nadlakta:
glava ~e, manjša grbica ~e, nadčvrš ~e, sprednja
arterija ovijalka ~e, večja grbica ~e, vrat ~e, zadnja
arterija ovijalka ~e
SIN.: nadlaktna kost, humerus

nadláhtničen -čna -o nanašajoč se na
nadlahtnico:
~i valj, prečna ~a vez
SIN.: humeralis

nadržáket -kta m del sprednje okončine med
komolčnim in plečnim sklepom
SIN.: brachium

N

nadlákten -tna -o nanašajoč se na nadlaket:
 avulzija ~ega pleksusa, dvoglava ~a mišica, globinska ~a
 arterija, ~a arterija, ~a kost, ~a mišica, ~i pleksus, ~a vena,
 površinska ~a arterija, triglava ~a mišica
SIN.: brahialen, brachialis

nàdláktje -a s področje nadlakta
SIN.: regio brachii

nadláktno-dogláven -vna -o nanašajoč se na
 nadlaket in glavo:
 ~o deblo, ~a mišica
SIN.: brachiocephalicus

nadláktno-koželjničen -čna -o nanašajoč se na
 nadlaket in koželjnico:
 ~a mišica
SIN.: brachioradialis

nadláanka -e ž trša in daljša dlaka na koži živali, ki
 sega čez spodnjo, mehkejšo
PRIM.: podlanka

nàdledvičen -čna -o **1.** ki leži nad ledvico:
 ~a žleza
SIN.: nadobisten
2. nanašajoč se na nadledvično žlezo:
 hormoni skorje ~e žleze, hormoni sredice ~e žleze, ~i
 hormoni, ~a skorja, ~a sredica, skorja ~e žleze, sredica ~e
 žleze, srednja ~a arterija
SIN.: adrenalen, adrenalis

nàdledvičnica -e ž nadledvična žleza

nàdmódek -dka m podolgovat organ, pripet ob rob
 moda, v katerem potekajo zavoji semenovoda
SIN.: epididimis, epididymis

nàdmódkov -a -o nanašajoč se na nadmódek:
 ~a glava, ~ rep, ~ vod

nàdobisten -tna -o nadledvičen (1):
 ~a žleza

nàdobistnica -e ž nadledvična žleza

nadóčničen -čna -o ki je nad orbito
SIN.: supraorbitalis

nadóčniče -a s področje glave nad orbito
SIN.: regio supraorbitalis

nadoméstek -tka m izdelek, snov, ki se uporablja
 namesto boljšega, dražjega pripravka
SIN.: surogat

nadoméstén -tna -o ki kaj zamenja, nadomesti:
 ~o zdravljenje
SIN.: substitucijski, vicarius

nadpléčničen -čna -o ki je nad pléčnico:
 ~i živec
SIN.: suprascapularis

nadrejèn -êna -o ki ima pomembnejšo, vodilno
 vlogo ali funkcijo:
 ~a žleza

nàdštevilen -lna -o ki presega določeno, običajno
 število:
 ~i zob
SIN.: supernumericus

nadtrnov -a -o ki je nad pléčničnim trnom:
 ~a jama, ~a mišica
SIN.: supraspinatus

naduúha -e ž astma:
 bronhialna ~ bronhialna astma, srčna ~ srčna astma

naduúšljiv -a -o astmatičen: ~ konj

naduúšljivec -vca m astmatik

nàdvímenski -a -o ki leži nad vimenom:
 ~a mišica
SIN.: supramammaricus

nadzòr -òra m **1.** sistematično pregledovanje in
 spremljanje kakega dogajanja, dejavnosti, ki
 poteka v skladu z načrtom:
strokovni ~ nadzor strokovnjaka
SIN.: inšpekcija
2. opazovanje delovanja organizma, njegovih
 življenjskih funkcij:
intenzivni ~ spremljanje delovanja organizma z
 napravami

nadzóren -rna -o nanašajoč se na nadzor:
 ~i center

naevus -i m [névus] nevus

nagána -e ž v zvezi:
 bolezen ~

nagláven -vna -o ki je na glavi:
 ~i čop

naglúšnost -i ž zmanjšana sposobnost zaznavanja
 zvočnih valov:
starostna ~ pojevanje sluha pri ostarelih živalih,
 predvsem pri psih
SIN.: hipakuzna, hypacusis

nágnjenost -i ž predispozicija

nagóbnik -a m ščitnik, ki se pripne živalim
 (predvsem psu, tudi govedu) na gobec, da ne
 morejo ugrizniti, jesti

nagòn -òna m prirojena, nehotna težnja živali k
 ustaljenim vzorcem obnašanja kot odziv na
 določene dražljaje:
čredni ~ težnja živali, da živi v čredi, **paritveni** ~
 težnja samice, samca za paritev, **spolni** ~ dedno
 pogojena težnja za koitus **sin.:** libido
SIN.: gon, instinkt

nagónski -a -o nanašajoč se na nagon: ~o obnašanje
SIN.: instinktiven

náhod -óda m vnetje nosne sluznice s seroznim
 eksudatom:
kuzni ~ **kuncev** nalezljivo vnetje zgornjih dihal
 kuncev z nosnim izcedkom, ki ga povzroča
 bakterija *Pasteurella multocida*, **seneni** ~ alergij-
 sko serozno vnetje nosne sluznice zaradi pre-
 občutljivosti na cvetni prah, predvsem trav
sin.: pelodni rinitis, seneni rinitis, senški nahod
prim.: polenoza, **senški** ~ seneni nahod
SIN.: akutni serozni rinitis, nosni katar, rhinitis
 serosa acuta

nàjdáljši -a -e v zvezah:
~a hrbtna mišica, ~a mišica
SIN.: longissimus

naježeválka -e ž v zvezi:
mišica ~ dlake

nàjmánjši -a -e ki izraža zelo majhno količino, mero:
~a letalna doza
SIN.: minimus

nàjslábši -a -e ki je najbolj slab
SIN.: pessimus

nàjšírši -a -e ki je najbolj širok:
~a hrbtna mišica
SIN.: latissimus

nàjvečji -a -e ki izraža zelo veliko količino, mero:
~a dovoljena doza
SIN.: maksimalen

nakáza -e ž spaček

nakoválce -a s ena od treh slušnih koščic (drugi dve sta kladivce in stremence)
SIN.: incus

nalezljív -a -o ki se prenaša z okužene živali na zdravo žival:
~a bolezen, ~i gastroenteritis prašičev, ~a kužna bolezen, ~a ohromelost prašičev, virus ~e ohromelosti prašičev
PRIM.: kontagiozen

nalidiksínski -a -o v zvezi:
~a kislina

nalòm -ôma m v zvezi:
~ kosti nepopolni zlom kosti brez abruptnih kostnih odlomkov **SIN.:** infrakcija, infractio

nanízem -zma m pritlikavost

Nannizzia [naničija] rod telemorfov nekaterih vrst iz rodu *Microsporium*, pri katerih je ugotovljen tudi spolni način razmnoževanja (askospore):
~ *gypseum* dermatofit v tleh, ki lahko povzroča dermatofitozo pri živalih in človeku (anamorf je vrsta *Microsporium gypseum*), ~ *obtusa* dermatofit, ki povzroča dermatofitozo pri prašičih in človeku (anamorf je vrsta *Microsporium nanum*)

nanocefálja -e ž mikrocefalija

nanocéfalus -a m mikrocefalus

napàd -áda m nagel, razmeroma silovit nastop določenih bolezenskih znakov:
astmatični ~ nenadni nastop dispneje in dušenja pri astmi, **epileptični** ~ nenaden izbruh znakov epilepsije

napajališce -a s kraj, kjer se napajajo živali

napajálnik -a m posoda, naprava za napajanje živali

napájati -am nedov. dajati živali vodo

napáka -e ž **1.** podedovana ali pridobljena fizična ali psihična pomanjkljivost živali:
kompenzacija srčne ~e

bistvena ~ pomembna, skrita in neozdravljiva napaka, ki je predmet jamstva pri kupoprodaji, **očitna** ~ napaka, ki se z običajnim opazovanjem živali pri kupoprodaji vidi in kupec zanjo ne more zahtevati jamstva **SIN.:** očitna hiba, vidna hiba, vidna napaka, **prirojena srčna** ~ srčna napaka že ob rojstvu **SIN.:** vitium cordis congenitum, **skrita** ~ napaka, ki se pri kupoprodaji živali z navadnim opazovanjem ne vidi, lahko pa kupec zahteva zanjo od prodajalca jamstvo **SIN.:** skrita hiba, **srčna** ~ nepravilna razvitost ali bolezenske spremembe srčnih zaklopk **SIN.:** srčna hiba, vitium cordis, **vidna** ~ očitna napaka
SIN.: hiba, vitium (1)

2. kar ni v skladu z dejstvi:
diagnostična ~ zmotna ocena pri ugotavljanju bolezní ali nepravilna ugotovitev bolezní

3. kar je v nasprotju z veljavno doktrino:
strokovna ~ napaka veterinarja zaradi neupoštevanja ali nepoznavanja veljavne doktrine **SIN.:** vitium artis, **tehnološka** ~ napaka zaradi nepravilnega tehnološkega postopka (npr. neustrezna površina tal v hlevu)
SIN.: vitium (2)

napénjanje -a s **1.** raztezanje želodčne, črevesne stene zaradi čezmernega kopičenja plinov, zlasti v vampu (npr. pri meteorizmu)
2. krčenje trebušnih mišic pri (oteženem) iztrebljanju ali uriniranju

napétost -i ž sila na enoto mejne ploskve:
površinska ~ lastnost kapljevine, ki podaja energijo na enoto površine

napítek -tka m tekočina, pripravljena za pitje:
vitaminski ~ napitek, ki vsebuje vitamine

napòn -ôna m tonus:
mišični ~ mišični tonus

napòr -ôra m v zvezi:
mišični ~ opravilo, za katero je potrebna uporaba mišične moči

napòved -i ž prognoza

napráva -e ž sestav mirujočih in/ali gibljivih, med seboj funkcijsko povezanih delov, ki omogoča, lajša, opravlja delo:
ortopedska ~ naprava, ki pomaga pri odpravljanju napak na gibalih, **sesna** ~ naprava za sesanje (npr. za teleta)

napredujóč -a -e ki se naglo stopnjuje oziroma slabša: ~a bolezen
SIN.: progredienten

naprŕstec -tca m zdravilna rastlina iz rodu *Digitalis*:
dlakavi ~ naprŕstec, iz katerega se pridobiva digoksin **SIN.:** *Digitalis lanata*, **škrlatni** ~ naprŕstec, iz katerega se pridobiva digitoksin **SIN.:** *Digitalis purpurea*

naráven -vna -o v zvezah:

~a bariera, ~o gojišče, ~a imunost, ~i izbor, ~a mutacija, ~a odpornost, ~i prirastek, ~a rezistenca, ~a selekcija, ~a smrt, porod po ~i poti

SIN.: naturalis

naravnáti -ám dov. reponirati**naravnávanje** -a s repozicija**narís** -is [náris] ž **1.** nosnica (1):

músculi dilatatóres ~is

2. nozdrv**narkótíčen** -čna -o ki uspava, omamlja, blaži

bolečino:

~i analgetik

narkótík -a m anestetik, ki omrtvíči organizem v celoti

SIN.: splošni anestetik

narkotín -a m alkaloid v opiju z narkotičnim učinkom**narkotízirati** -am nedov. in dov. s splošnim anestetikom dosepati narkozo**narkóza** -e ž sprememba zavesti od rahlega znižanja do globoke nezavesti (z ustrezno stopnjo neobčutljivosti), dosežena z narkotikom:

endotrahealna ~ narkoza, dosežena z dajanjem

narkotika s tubusom v sapnik, **halotanska** ~

inhalacijska narkoza s halotanom, **inhalacijska** ~

narkoza, dosežena z inhalacijo narkotika

SIN.: splošna anestezija

N

nárt -a m zgornji del stopala v višini skočnega sklepa:

medkostne vezi ~a

SIN.: regio tarsi, tarsus (1)

nárten -tna -o nanašajoč se na nart:

dolga stranska in sredinska bočna ~a vez, dorzalna ~a vez, kratka stranska in sredinska bočna ~a vez, ~a kost, ~i sklep

SIN.: tarzalen (1), tarsalis (1)

nártnica -e ž vsaka od petih do sedmih kosti v nartu:

osrednja ~ kost v nartu med skočnico in prvo, drugo in tretjo nartnico **sin.:** os tarsi centrale

SIN.: nartna kost, tarzalna kost, os tarsale

nártno-golénji -a -e nanašajoč se na nartnico in goleno:

~ sklep

SIN.: tarsocruralis

nasadišče -a s mesto na kosti ali hrustancu, na katero se pripenja mišica, njena kita ali vez:

subterminalno ~ nasadišče blizu kostnega okrajka

sin.: subterminalna insercija (1)

SIN.: insercija (1), insertio

PRIM.: izhodišče

nasalis -e [nazális] nosen:

cóncha ~, glándulae ~es, ós ~e, párs ~ pharyngis, plánum ~e

nascénten -tna -o ki je v nastajanju:

~i kisik

nasíčen -a -o **1.** popolnoma napolnjen s čim, z najvišjo možno koncentracijo:

~a absolutna vlaga, ~a raztopina

SIN.: saturiran, saturatus

OKR.: sat.

PRIM.: prenasičen

2. nanašajoč se na organsko spojino, pri kateri so vezi med sosednjimi atomi enojne:

~a maščobna kislina, ~i ogljikovodik, ~a spojina

nasíčenost -i ž stanje nasičenega:

~ **raztopine** stanje raztopine, ki ima ob določeni temperaturi in določenem tlaku najvišjo možno koncentracijo in se v njej ne more raztopljeti več topljenca **sin.:** saturacija raztopine

SIN.: saturacija

nasílen -lna -o agresiven: ~a smrt, ~o vedenje**nasociliaris** -e [názocilijáris] nosno-zrkeln:

nervus ~

nasolabialis -e [názolabijális] nosno-ustničen:

glándulae pláni ~e, músculus levátor ~, plánum ~e

nasolacimalis -e [názolakrimális] nosno-solzen:

canális ~, dúctus ~, urticária ~

nasooralis -e [názoorális] nosno-usten:

communicatio ~

nasopalatinus -a -um [názopalatínus] nosno-neben:

nervus ~

nasopharynx -gis m [názofárinks -íngis] nosni del žrela**nastòp** -ópa m poškodba okončine ob zgornjem robu kopita, povzročena s kopitom ali podkvijo druge okončine**nasus** -i m [názus] nos:

apertúra ~i, artéria dorsális ~i, artéria laterális ~i, cartilágo

~i, cartilágo sépti ~i, cávum ~i, deviatío sépti ~i, dórsus ~i,

ós ~i, séptum ~i, vestibulum ~i

natálen -lna -o nanašajoč se na rojstvo in porod:

~a infekcija, ~o obdobje, ~a okužba

nategováka -e ž v zvezah:

mišica ~

~ **široke fascije** pahljačasta mišica, ki izpolnjuje prostor med kolkom in kolonom, prehaja v obsežno aponevrozo, ki se nadaljuje v širokoko fascijo (upogiba kolčni sklep, nateguje široko fascijo) **sin.:** musculus tensor fasciae latae

natís -a m otiščanec**natís** -is ž [nátis] zadnjica**natíven** -vna -o **1.** naraven, neobdelan:

~a beljakovina, ~i mikroskopski preparat

2. izvoren, prvoten:

~a populacija

nátrij -a m kemijski element, srebrno bela alkalijska kovina, makroelement, bistvena sestavina telesnih tekočin in celic

SIN.: natrium

SIMB.: Na

nátrijev -a -o nanašajoč se na natrij: ~ karbonat, ~ hidrogenkarbonat
~ benzoat, ~ bromat, ~ citrat, ~ hidroksid, ~ jodat, ~ klorid, ~ lug, ~o milo, ~ nitrat, ~ nitrit, ~ stearat, ~ sulfat, ~ tetra-
borat, ~ urat

natrium -ii s [nátrijum] natrij:
solútió ~ii chlorídi

natriurétski -a -o ki povzroča natriurezo:
atrijski ~ faktor, atrijski ~ hormon, atrijski ~ peptid, ~ hormon

natriuréza -e ž izločanje čezmernih količin
natrija z urinom

naturalis -e [naturális] naraven:
mórs ~, pártus ~

nausea -ae ž [návzeja] navzea

naváden -dna -o ki se zaradi pogostnosti
pojavnjanja ne razlikuje od stvari svoje vrste:
~a ajda, ~i brin, ~i deževnik, ~i fazan, ~i gad, ~a glistovnica,
~a hobotnica, ~i ječmen, ~i jelen, ~a kislica, ~i komar, ~o
korenje, ~i kristavec, ~i lan, ~i ligenj, ~a lipa, ~a medena
detelja, ~a melisa, ~a nokota, ~a osa, ~i oves, ~o proso, ~a
pšenica, ~a sipa, ~i slez, ~i šakal, ~i šimpanz, ~a tisa, ~i
tobak, ~a vererica
SIN.: vulgaren, vulgaris

navídezen -zna -o ki je po videzu tak, kot pravi:
~a smrt, ~o zdravilo

navikuláren -rna -o 1. nanašajoč se na osrednjo
nartnico:
~a bolezen (1)
2. nanašajoč se na plovbo po morju, rekah in
jezerih:
~a bolezen (2)

navzdólnji -a -o descendenten:
~a kolenska arterija, ~ kolon, ~a nebna arterija

návzeza -e ž neprijeten občutek pred morebitnim
bruhanjem
SIN.: nausea

navzgórnji -a -e ascendenten:
~ kolon

navzkrižen -žna -o ki poteka v različnih
križajočih se smereh:
~a imunost, ~i kolenski vezi, ~e sezamoidne vezi, ~i test
SIN.: cruciatus

navznóter prisl. izraža gibanje ali usmerjenost
proti sprednji strani:
kvadratasta sukalka ~, okrogla sukalka ~, sukalka ~

navzvèn prisl. izraža gibanje ali usmerjenost v
zunanost ali od sredinske ravnine:
dolga sukalka ~, sukalka ~

nazálen -lna -o nosen:
~i tubus

nazóbčan -a -o ki ima zobce:
~i šiv, prsna spodnja ~a mišica, sprednja zgornja ~a mišica,
vratna spodnja ~a mišica, zadnja zgornja ~a mišica
SIN.: serratus

názofárinks -a m nosni del žrela

nèadaptíran -a -o neprilagojen:
~a salmonela

nèaktíven -vna -o nedejaven, nedelujoč:
~a faza

nèaktívnost -i ž anergija (2)

nèbeljakovínski -a -o 1. ki je brez beljakovin
2. ki ne nastopa kot del beljakovin:
~e dušikove spojine

nében -bna -o nanašajoč se na mehko ali trdo nebo:
manjši ~i živec, navzdolnja ~a arterija, ~a kost, ~i šiv, ~a
tonzila, večja ~a arterija, večji ~i živec
SIN.: palatinalis, palatinus

nebínovke nebínovk ž mn. družina enoletnih in
večletnih rastlin s cvetovi v košaricah, v kateri
so pelini in prava kamilica
SIN.: Asteraceae

nébístven -a -o manj pomemben:
~e aminokisliline
SIN.: neesencialen

nébnica -e ž 1. parna kost, ki sooblikuje trdo
nebo
SIN.: nebna kost, os palatinum
2. tonzila v stranskih stenah gola
SIN.: mandelj, nebna tonzila, tonsilla palatina

nebó -á s zgornja stena ustne votline, ki jo loči od
nosne:
stomatoshiza ~a
koščeno ~ koščeni svod ustne votline **SIN.:**
palatum osseum, **mehko** ~ pregrada iz mišic
in sluznice, ki ločuje ustno votlino od žrela
SIN.: palatum molle, velum palatinum,
razcepljeno ~ palatoshiza (1), **trdo** ~ s kutano
sluznico prekrito koščeno nebo **SIN.:** palatum
durum
SIN.: palatum

nébula -e ž 1. pega v roženici
2. motnost v urinu
3. tekočina z učinkovino v posodici pod
tlakom, ki se pri uporabi prši

nebulizácija -e ž dajanje učinkovine s pršilom

nebulizátor -ja m vlažilnik

necrobacillosis -is ž [nekbacilózis]
nekbaciloza

necrolysis -is ž [nekrólízis] nekroliza

necrosis -is ž [nekrózis] nekroza:
~ **aséptica** aseptična nekroza, ~ **calcificáta**
kalcificirana nekroza, ~ **caseósa** kazeozna
nekroza, ~ **colliquatiónis** kolikvacijska nekroza,
~ **decubitális** dekubitalna nekroza, ~ **focális**
fokalna nekroza, ~ **ischaémica** ishemična
nekroza, ~ **lamináris corticális** laminarna
kortikalna nekroza, ~ **liquefacta** kolikvacijska
nekroza, ~ **séptica** septična nekroza

necrospemia -ae ž [nekbospémija]
nekbospemija

necrotisans -antis [nekrótizans -ántis]
nekrotizirajoč:
inflammátio ~

nèčíst -a -o v zvezi:
~i živilski prostor

nèčlénar -ja m nevretenčar iz skupine nečlenarjev

nèčlénarji -jev m mn. netaksonomska skupina nevretenčarjev, navadno z enotnim nečlenastim telesom, brez notranjega ogrodja, pravih okončin, ki živijo v morju, sladki vodi in na kopnem, v katero se uvrščajo debela ploskavcev, nematodov, mehkužcev
SIN.: Ameria

nèčlé nast -a -o ki ni sestavljen iz členov: ~o telo

nèdéljski -a -o v zvezi:
~a bolezen konj

nèdiferencíran -a -o nanašajoč se na celice v tkivu, ki še nimajo specifičnih značilnosti: ~a novotvorba

nèdohránjenost -i ž podhranjenost

nèdonóšeneč -nca m navadno slabše razvit plod, rojen pred terminom
SIN.: prezgodnji novorojenec, prezgodnji rojenec

Neelsen, Friedrich Carl Adolf [nílsen frídrih kárl ádolf] (1854–1898) nemški patolog

nèenakoméren -rna -o v zvezah:
~o dihanje, ~i pulz

nèesenciálen -lna -o nebitven:
~e aminokislina

nèfralgíja -e ž bolečina v ledvicah
SIN.: nephralgia

nèfrektomíja -e ž kirurška odstranitev ledvice
SIN.: nephrectomia

nèfrídij -a m **1.** parni izločevalni organ pri nevretenčarjih
2. nefron zarodka pri vretenčarjih

nèfritičen -čna -o nanašajoč se na nefritis:
~i edem, ~a ledvica
SIN.: nephriticus

nèfritis -a m vnetje ledvic:
virus infektivnega aviarnega ~a
infekciozni aviarni ~ nalezljivi nefritis pri piščancih z neopaznimi kliničnimi znaki, ki ga povzroča virus infektivnega aviarnega nefritisa
SIN.: nephritis

nèfroángioskleróza -e ž skleroza žil v ledvici

nèfroblastóm -a m maligna novotvorba ledvice iz embrionalnega tkiva pri mladih živalih, zlasti pujskih

nèfrodístrofíja -e ž degeneracija ledvice

nèfrogén -a -o ki izvira iz ledvic:
~i edem, ~a peptonurija, ~a proteinurija
SIN.: nephrogenes

nèfrogénéza -e ž nastajanje ledvičnega tkiva v embrionalnem razvoju

nèfrográfíja -e ž v zvezi:
radioizotopska ~ renografija

nèfrográm -a m rentgenogram ledvic (po intravenski aplikaciji kontrastnega sredstva)

nèfrokalcínóza -e ž nefiziološka kalcifikacija ledvic
SIN.: nephrocalcinosis

nèfrolít -a m ledvični kamen

nèfrolitíaza -e ž nastajanje kamnov v ledvici
SIN.: nephrolithiasis

nèfrolítotomíja -e ž litonefrotomija

nèfrolízíza -e ž **1.** razkroj ledvice zaradi delovanja nefrolizina
2. kirurška enukleacija ledvice

nèfrolízín -a m toksična snov, ki lizira tkivo ledvice

nèfrológíja -e ž veda, ki proučuje anatomijo, fiziologijo in bolezní ledvic

nèfróm -a m novotvorba ledvic
SIN.: nephroma

nèfromegalíja -e ž močna povečanost ledvice:
kompenzacijska ~ povečanost ene ledvice po kirurški odstranitvi ali funkcionalni izločitvi parne ledvice
SIN.: nephromegalia

nèfromèra -e ž nefrotom (1)

nèfrón -a m osnovna morfološka in funkcionalna enota ledvic, grajena iz ledvičnega telesa in ledvične cevke, ki se konča v ledvičnem mehu in je sposobna proizvajati urin:
zanka ~a
SIN.: nephronum

nèfropatíja -e ž katera koli bolezen ledvic
SIN.: nephropathia

nèfropéksíja -e ž operativna pričvrstitev ledvice (npr. pri nefroptози)
SIN.: nephroptexia

nèfropielítis -a m pielonefritis

nèfroptóza -e ž povešenost ledvice v retroperitonealni prostor
SIN.: povešena ledvica, ptoza ledvice, nephroptosis

nèfroskleróza -e ž **1.** huda otrdelost in skrčenje ledvic pri kroničnih boleznih, zlasti nevnetnih, povezanih s povišanim krvnim tlakom
SIN.: nephrosclerosis
2. končni stadij otrdelosti in skrčenja ledvic ne glede na vzrok
SIN.: nephrosclerosis

nèfroskóp -a m endoskop za nefroskopijo

nèfroskopíja -e ž endoskopski pregled ledvičnega meha

nefrostóma -e ž zunanja odprtina na koži pri nefrostomiji

nefrostomija -e ž kirurško narejena povezava med ledvičnim mehóm in zunanostjo

nefrotičen -čna -o nefrotski:
~i sindrom

nefrotóksičen -čna -o toksičen za ledvice: ~o zdravilo

nefrotoksín -a m toksin, ki deluje škodljivo na tkivo ledvic

nefrotóm -a m 1. segment mezoderma, ki se razvije v zasnovó ledvice
SIN.: nefromera
2. kirurški instrument za operacijo ledvic

nefrotomija -e ž kirurški vrez v ledvico

nefrótski -a -o nanašajoč se na nefrozo:
~ edem, ~a proteinurija, ~ sindrom
SIN.: nefrotičen, nephroticus

nefróza -e ž skupek bolezenskih znakov, ki spremlja različne bolezni ledvic, največkrat glomerulonefritis:
lipídna ~ degenerativna bolezen ledvic z nabiranjem lipidov v epitelijskih celicah ledvičnih cevč, **toksična** ~ nefroza, ki jo povzročajo številne toksične snovi (npr. živo srebro, arzen, baker, aminoglikozidni antibiotiki)
SIN.: nefrotični sindrom, nefrotski sindrom, nephrosis

néga -e ž zdravstvena dejavnost, ki obsega vse potrebno za zadovoljevanje zlasti telesnih potreb: ~ pacienta
intenzivna ~ skrbno nadzorovanje in čim popolnejša oblika zdravljenja, ~ **parkljev** redno obrezovanje parkljev, **pooperacijska** ~ nega (predvsem rane) po kirurškem posegu

négativen -vna -o 1. ki kaže na pomanjkanje ali odsotnost česa:
katalazno ~a bakterija, koagulazno ~a bakterija, laktozno ~a bakterija, lažno ~a aglutinacija, lažno ~i izvid, ~a anergija, ~i izvid, ~a tuberkulinska reakcija
2. ki učinkuje v smeri proč od česa ali koga:
~a fototaksa, ~a kemotaksa, ~a reotaksa, ~a taksa, ~i tropizem
3. ki kaj zmanjšuje, slabi:
~i batmotropni učinek, ~i dromotropni učinek, ~i efektor, ~i inotropni učinek, ~i kronotropni učinek
4. v zvezah:
gramsko ~a bakterija, ~i ion

négibljív -a -o ki se ne more pregibati, premikati:
~a bakterija, ~i sklep
SIN.: imobilen

negnôjen -jna -o nanašajoč se na odsotnost gnojnega eksudata v tkivu: ~i proces
~o vnetje
SIN.: apiožen (1)

negotòv -a -o ki ni popolnoma zanesljiv, ne daje končnega rezultata, izida:
~a prognoza
SIN.: incertus

Negri, Adelchi [négri adélki] (1876–1912)
italijanski zdravnik

Negrijev -a -o [négrijev] v zvezi:
~a telesca

nehomológén -gna -o v zvezi:
~i kromosom

nehôten -tna -o ki ni odvisen od volje:
~o živčevje

neinfektiven -vna -o ki ne more povzročiti okužbe:
~i virus

neinvazíven -vna -o ki ni sposoben invazije:
~a novotvorba

nejéšč -a -o ki ne je rad, nima teka: ~a žival
SIN.: inapetent

nejéščnost -i ž slaba, nezadostna želja po hrani
SIN.: inapetencia
PRIM.: anoreksija, ješčnost, tek (1)

nekarbohidráten -tna -o ki ne vsebuje ogljikovega hidrata:
~i del molekule

nekompénziran -a -o ki ni uravnan z mehanizmi kompenzacije:
~a acidoza
PRIM.: dekompenziran

nekontagiózen -zna -o ki se ne prenaša s stikom:
~a kužna bolezen
PRIM.: kontagiozen, nenalezljiv

nekovalénten -tna -o v zvezah:
~a interakcija, ~a vez

nekrektomija -e ž kirurška odstranitev odmrlga tkiva
SIN.: nekroektomija, nekrotomija

nekrobacíl -a m fuzobakterija, ki povzroča nekrobacilozo pri živalih (npr. nekrotični rinitis pri prašičih)
SIN.: *Fusobacterium necrophorum*

nekrobacilóza -e ž kužna bolezen, ki jo povzroča nekrobacil:
interdigitalna ~ medprstna nekrobaciloza, **medprstna** ~ boleče kužno vnetje kože v medparkeljni reži pri govedu, ovcah, ki se kaže s šepanjem in ga povzroča normalna hlevska mikroflora sin.: črv (3), interdigitalni dermatitis, interdigitalna nekrobaciloza, dermatitis interdigitalis, **ustna** ~ **telet** difterija telet
SIN.: necrobacillosis

nekrobióza -e ž patološki proces z nepopolnim oziroma omejenim odmranjem celic

nékrocitotoksín -a m toksín, ki povzroča nekrocitozo

nekrocitóza -e ž nekroza celic

nekrektomija -e ž nekrektozija

nekrofág -a m mrhovinar

nekroliza -e ž razpad, razgradnja, raztapljanje odmrlega tkiva
SIN.: necrolysis

nékropnevmonija -e ž gangrenozna pljučnica

nekropsija -e ž obdukcija

nekrospermija -e ž stanje, pri katerem so v svežem ejakulatu samo mrtve semenčice
SIN.: necrospermia

nekrotičen -čna -o **1.** nanašajoč se na nekrozo: ~i enteritis, ~i rinitis prašičev, ~i stomatitis telet
2. odmlr (1): ~o tkivo

nekrotizirajóč -a -e ki povzroča, spodbuja nekrozo: ~e vnetje
SIN.: necrotisans

nekrotizirati -am nedov. in dov. odmirati, odmreti

nekrotoksín -a m strup, ki poškoduje ali ubija celice (izločajo ga nekatere vrste bakterij, npr. *Fusobacterium necrophorum*, *Campylobacter hyointestinalis*, *Clostridium perfringens*)

nekrotomija -e ž nekrektozija

nekroza -e ž prenehanje življenjskih procesov v delu živega organizma:
 virus epizootske hematopoetske ~e salmonidov in ostríža, virus kužne ~e trebušne slinavke postrvi, virus ~e trebušne slinavke pri ščukah
aseptična ~ nekroza brez okužbe ali vnetja
SIN.: necrosis aseptica, **dekubitalna** ~ nekroza zaradi pritiska (npr. pri preležaninah) **SIN.:** necrosis decubitalis, **epizootska hematopoetska ~ salmonidov in ostríža** kužna bolezen šarenk in ostríža, ki jo povzroča virus epizootske hematopoetske nekroze salmonid in ostríža in se kaže s krvavitvami po vsem telesu, **fokalna** ~ nekroza, ki nastane navadno na več mestih **SIN.:** necrosis focalis, **ishemična** ~ nekroza zaradi prekinitve dotoka krvi **SIN.:** necrosis ischaemica, **kalcificirana** ~ poapnelo odmrlo tkivo **SIN.:** necrosis calcificata, **kazeozna** ~ nekroza, pri kateri je odmrlo tkivo podobno sirasti masi (pogosto pri tuberkulozi) **SIN.:** sirasta nekroza, necrosis caseosa, **kolikvacijska** ~ nekroza, pri kateri se odmrlo tkivo zmehta **SIN.:** likvefakcijska nekroza, necrosis colliquationis, necrosis liquefacta, **kompresijska** ~ nekroza zaradi stisnjenja, **kongelacijska** ~ nekroza zaradi omrzline, **kužna ~ trebušne slinavke postrvi** bolezen pri postrveh (predvsem pri šarenki), ki jo povzroča virus kužne nekroze trebušne slinavke postrvi, **laminarna kortikalna** ~ nekroza možganske skorje v plasteh

SIN.: necrosis laminaris corticalis, **likvefakcijska** ~ kolikvacijska nekroza, **~ trebušne slinavke pri ščukah** kužna bolezen pri ščukah z nekrozo trebušne slinavke, ki jo povzroča virus nekroze trebušne slinavke pri ščukah, **radiacijska** ~ nekroza po obsevanju z ionizirnim sevanjem, **septična** ~ nekroza pri splošnem raznosu septičnih mikroorganizmov **SIN.:** necrosis septica, **sirasta** ~ kazeozna nekroza, **vlažna** ~ nekroza, pri kateri je odmrlo tkivo sočno, vlažno, **Zenkerjeva (F. A.)** ~ Zenkerjeva (F. A.) degeneracija
SIN.: lokalno odmrte, necrosis

nèkrváv -a -o v zvezah:
 ~a kastracija, ~a operacija

nèktar -ja m medicína

nèkúžen -žna -o ki ni kužnega izvora:
 ~a bolezen, ~a dispesija

nèlòven -vna -o v zvezah:
 ~a doba, ~o področje

Nemathelminthes [nemathelmíntes] valjasti črvi

nematód -a m nečlenar iz debla nematodov:
krvosesi ~ nematod, ki pije kri gostitelja (npr. ankilostoma), **pljučni** ~ nematod, ki zajeda v pljučih (npr. metastrongilus)

Nematoda [nematóda] nematodi

nematódi -ov m mn. najboljše debló
 zajedavskih in nezajedavskih nečlenarjev, valjastih črvov s številnimi družinami (Ancylostomidae, Ascaridae, Anisakidae, Filariidae, Metastrongylidae, Spiruroidea, Strongylidae, Strongyloididae, Syngamidae, Oxyuridae, Trichostrongylidae, Trichinellidae, Trichuridae)
SIN.: Nematoda

Nematodirus [nematodírus] rod nematodov iz družine Trichostrongylidae (vrste iz tega rodu zajedajo tanko črevo ovce, koze, goveda, kuncev)

nematodóza -e ž bolezen, ki jo pri živalih in ljudeh povzročajo nematodi
SIN.: nematosis

nematologija -e ž veja zoologije, ki obravnava nematode

nematosis -is ž [nematózis] nematodoza

nèmielinizíran -a -o ki je brez mielinske ovojnice:
 ~i akson, ~o živčno vlakno
SIN.: gol (3)

némški -a -o v zvezah:
 ~a detelja, ~a doga, ~ lovski terier, ~ ovčar

nenáden -dna -o ki nastopi v trenutku, naenkrat:
 ~a smrt
SIN.: abrupten (2)

nènalezljiv -a -0 ki se ne prenaša z bolnega organizma na zdravi organizem:
~a kužna bolezen
PRIM.: nekontagiozen

nènasičen -a -0 **1.** ne popolnoma nasičen s čim:
~a raztopina
2. nanašajoč se na organsko spojino, pri kateri so vezi med sosednjimi atomi dvojne ali trojne:
~a maščobna kislina, ~i ogljikovodik, ~a spojina

nenasitnost -i ž nepotešljiv tek
SIN.: akorija

nènormálen -lna -0 ki odstopa od normalnega, naravnega:
~a okluzija
PRIM.: atipičen, nepravilen

neoarthritis -is ž [neoartrózis] neoartritoza

neoartróza -e ž sklep, nastal na nenormalnem mestu
SIN.: neoarthritis

Neoascaris [neoáskaris] rod nematodov iz družine Anisakidae:
~ *vitulórum* telečja glista

neosaskaridóza -e ž zajedavska črevesna bolezen, ki jo povzročajo nematodi iz rodu *Neosascaris*

neoblástičen -čna -0 nanašajoč se na neoplastozo:
~o tkivo

neoblastóza -e ž nastajanje novega tkiva

nèobvézen -zna -0 ki za svoj obstoj ne potrebuje nujno določenih snovi, razmer:
~i aerob
SIN.: fakultativen
PRIM.: obvezen (2)

neocortex -icis m [neokórteks] neokorteks

neodživen -vna -0 ki se na zunanje dražljaje ne odzove
SIN.: refraktaren

neoformácija -e ž rast, brstenje novega tkiva

neogenéza -e ž **1.** regeneracija tkiva
2. razvoj novotvorbe

neokórteks -a m del skorje velikih možganov, ki ima šest plasti nevronov
SIN.: izokorteks, isocortex, neocortex

neoksigeníran -a -0 ki ni zasičen z molekularnim kisikom:
~i hemoglobin, ~a kri

neomicín -a m antibiotik širokega spektra, pridobljen iz kulture streptomycete *Streptomyces fradiae*

neonatálen -lna -0 nanašajoč se na obdobje novorojenca prve dni po rojstvu:
~a cirkulacija, ~a hipotermija, ~a infekcija, ~a oftalmija, ~a okužba, ~a peptonurija, ~a termogeneza

neonatologija -e ž veda, ki se ukvarja z boleznimi ali nepravilnostmi pri novorojencih

neonatus -i m [neonátus] novorojenec:
asphyxia ~órum, icterus ~órum, melaéna ~i
~ *immatúrus* nepopolno razvit novorojenec, rojen ob terminu

neoplasia -ae ž [neoplázija] neoplazija

neoplasma -atis s [neoplázma] novotvorba

neoplástičen -čna -0 nanašajoč se na neoplazijo:
~a cista, ~a rast

neoplazija -e ž rast, brstenje novotvorbe
SIN.: neoplasia

neoplázma -e ž novotvorba:
maligna ~ maligna novotvorba

nèoporečen -čna -0 ki ni oporečen in je zdravju neškodljiv:
~o živilo

nèoporečnost -i ž v zvezi:
zdravstvena ~ **živil** lastnost živil, da so higiensko ustrezna in imajo tudi ustrezno hranilno vrednost

nèorganizíran -a -0 v zvezi:
~i trombus

nèozdravljív -a -0 ki ga ni mogoče ozdraviti: ~a bolezen
SIN.: inkurabilen

nèožíljen -a -0 ki je brez krvnih žil: ~i hrustanec
SIN.: avaskularen, brezžiljen, avascularis

nèožíljenost -i ž stanje tkiva brez krvnih žil
SIN.: avaskularnost, brezžilnost

nèožívčen -a -0 ki ne vsebuje živcev: ~o tkivo

nèpáren -rna -0 ki ne nastopa v paru:
~a kost, ~a plavut, ~a spodnja sezamoidna vez, ~a vena
SIN.: azygos, impar

nèpatogén -a -0 ki ne povzroča bolezenskih sprememb: ~i mikroorganizem
SIN.: apatogen

nèperforíran -a -0 ki ni perforiran:
~i anus
SIN.: imperforatus (1)

nephralgia -ae ž [nefrálgija] nefralgija

nephrectomia -ae ž [nefrektómija] nefrektomija

nephriticus -a -um [nefritikus] nefritičen (2):
oedéma ~um

nephritis -idis ž [nefritis] nefritis

nephrocalcinosis -is ž [néfrokalcinózis] nefrokalcinoza

nephrogenes -es [nefrogénes] nefrogen:
proteinúria ~

nephrolithiasis -is ž [nefrolitíjazis] nefrolitiazis

nephroma -atis s [nefróma] nefrom

nephromegalia -ae ž [nefromegálíja]
nephromegaliya

nephronum -i s [nefrónum] nefron:
ánša ~i

nephropathia -ae ž [nefropátíja] nefropatíja

nephropexia -ae ž [nefropéksíja] nefropéksíja

Nephrops norvegicus [néfrops norvégíkus]
škamp

nephroptosis -is ž [nefropatózís] nefroptoza

nephrosclerosis -is ž [nefosklerózís]
nefosklerozza

nephrosis -is ž [nefrózís] nefroza

nephroticus -a -um [nefrótíkus] nefrotski:
oedéma ~um

nèplóden -dna -o jalov: ~i križanec

nèplódnost -i ž jalovost

nèpopólen -lna -o ki ni popoln, ni dokončen:
~i antigen, ~a epiteliogeneza, ~a fraktura, ~e glive, ~a hemoliza, ~a involucija maternice, ~i izpah, ~i izpah v kolčnem sklepu, ~a okostenitev, ~o protitelo, ~i zlom, ~i zmik
SIN.: incompleten, imperfectus, incompletus

nèposréden -dna -o ki je brez posrednika:
~a transfuzija, ~i vzrok smrti
SIN.: direkten

nèpovráten -tna -o ki se ne more vrniti, ki ne omogoča vračanja:
~i proces
SIN.: ireverzibilen

nepovrátnica -e ž samica, ki se po osemenitvi ali parjenju v določenem obdobju ni pregonila (pri kravi znaša to obdobje 28–35 dni, 60 dni, 90 dni):
odstotek nepovratnic

nèprávi -a -o lažen:
~o preževkovanje, ~a rebra

nèpravílen -lna -o ki se ne razvija, ne poteka po ustaljenem pravilu:
~a kost
SIN.: irregularis
PRIM.: atipičen, nenormalen

nèpretrgan -a -o ki ni pretrgan:
~i himen
SIN.: imperforatus (2)

nèprilagojèn -èna -o ki ni prilagojen:
~a salmonela
SIN.: neadaptiran

nerésec -sca m merjasec

nervosus -a -um [nervózus] živčen:
corpúsculum ~um terminále, substántia ~a, systéma ~um, systéma ~um autonómícum, systéma ~um centrále, systéma ~um perifêricum, téxtus ~

nervus -i m [nêrvus] živec:

atróphia ~i óptici, díscus ~i óptici, neurítis ~i óptici, núclei originis ~órum craniálium, núclei terminatiónis ~órum craniálium, papilla ~i óptici, papillítis ~i óptici, pléxus ~órum, vagina ~i óptici

~ **abdúcens** odmikalni živec, ~ **accessórius** akcesorni živec, ~ **acústicus** polžev živec, ~ **afferens** dovodni živec, ~ **alveoláris inférior** spodnji zobnični živec, ~ **auriculopalpebrális** uheljno-vekin živec, ~ **auriculotemporális** uheljno-senčni živec, ~ **axilláris** pazdušni živec, ~ **buccális** lični živec, ~ **i caudáles** repni živci, ~ **i cervicáles** vratni živci, ~ **i ciliáres lóngi** dolgi ciliarni živci, ~ **i coccygei** repni živci, ~ **cochleáris** polžev živec, ~ **cornuális** živec za rog, ~ **i craniáles** možganski živci, ~ **cutáneus** kožni živec, ~ **depressor** depresorni živec, ~ **i digitáles dorsáles commúnis** dorzalni skupni prstni živci, ~ **i digitáles próprii** lastni prstni živci, ~ **dorsális clitorídís** zgornji klitorisov živec, ~ **dorsális pénis** zgornji penisov živec, ~ **ethmoidális** sitkin živec, ~ **faciális** obrazni živec, ~ **femorális** stegenski živec, ~ **fibuláris commúnis** skupni mečnični živec, ~ **fibuláris profúndus** globinski mečnični živec, ~ **frontális** čelni živec, ~ **génitofemorális** spolno-stegenski živec, ~ **glossopharyngeus** jezično-žrelni živec, ~ **glútaeus caudális** zadnji zadnjični živec, ~ **glútaeus craniális** sprednji zadnjični živec, ~ **hypogástricus** zatrebušni živec, ~ **hypoglossus** podjezični živec, ~ **iliohypogástricus** črevnično-zatrebušni živec, ~ **ilioinguinális** črevnično-dimeljski živec, ~ **infraorbitális** podočnični živec, ~ **infratrochleáris** podškripčev živec, ~ **i intercostáles** medrebrni živci, ~ **ischiadícus** sednični živec, ~ **lacrimális** solznični živec, ~ **larýngeus craniális** sprednji grlni živec, ~ **larýngeus recúrrens** povratni grlni živec, ~ **linguális** jezični živec, ~ **i lumbáles** ledveni živci, ~ **mandibuláris** spodnječeljustni živec, ~ **maxilláris** zgornječeljustni živec, ~ **mediánus** središnji živec, ~ **mentális** bradni živec, ~ **i metatársei dorsáles** dorzalni stopalni živci, ~ **músculocutáneus** mišično-kožni živec, ~ **mylohyoideus** spodnječeljustnično-jezičnični živec, ~ **nasociliáris** nosno-zrkelni živec, ~ **nasopalatínus** nosno-nebni živec, ~ **obturatórius** obturatorni živec, ~ **oculomotórius** očesni gibalni živec, ~ **olfactórius** vohalni živec, ~ **ophthalmícus** očesni živec, ~ **ópticus** vidni živec, ~ **palatínus májor** večji nebni živec, ~ **palatínus mínor** manjši nebni živec, ~ **i pelvini** medenični živci, ~ **peróneus commúnis** skupni mečnični živec, ~ **peróneus profúndus** globinski mečnični živec, ~ **phrénicus** preponski živec, ~ **puđéndus** sramni živec, ~ **radiális** koželjnični živec, ~ **i sacráles** križnični živci, ~ **saphéneus** safenski živec, ~ **i spináles** hrbtenjačni živci, ~ **splánchnicus májor** večji drobni živec, ~ **splánchnicus mínor** manjši drobni živec, ~ **státoacústicus** preddvorno-polžev živec, ~ **súprascapuláris** nadplečnični živec, ~ **thorácicus lóngus** dolgi prsni živec, ~ **i thorácici** prsni živci, ~ **tibiális** golenični živec,

~ **trigéminus** trivejni živec, ~ **trochleáris** škripčev živec, ~ **ulnáris** komolčnični živec, ~ **vágus** vagusni živec, ~ **vestibuláris** preddvorni živec, ~ **vestibulocochleáris** preddvorno-polžev živec, ~ **zygomáticus** ličnični živec

nèseptíran -a -o ki ni pregrajen s steno, stenami:
~a hifa, ~i micelij, ~a plesen

nèskládnost -i ž kar se ne ujema po obliki, velikosti: ~ sklepne gladčine
SIN.: inkongruenca

nèsnica -e ž kokoš, ki se goji zaradi jajc:
sindrom padca nesnosti pri ~ah, sindrom zamaščenih jeter nesnic, vakcina proti sindromu padca nesnosti pri ~ah, virus sindroma padca nesnosti pri ~ah
SIN.: jajčarica

nèsnost -i ž zmožnost, sposobnost nesjenja jajc:
sindrom padca ~i pri nesnicah, vakcina proti sindromu padca ~i pri nesnicah, virus sindroma padca ~i pri nesnicah

nèsorazmèren -rna -o ki ima neustrezno razmerje med posameznimi deli:
~a rast
SIN.: disproporcionalen

nèspecífíčen -čna -o ki ni usmerjen proti določenemu dejavniku:
~a imunost, ~a obramba, ~o protitelo, ~a terapija, ~a vakcina, ~o zdravljenje

nèspèčnost -i ž motnja, zaradi katere organizem ne more zaspati ali vzdrževati spanja
SIN.: asomnija, insomnija
PRIM.: somnolenca

nèspòlen -lna -o ki poteka brez oploditve:
~o razmnoževanje, ~i stadij dermatofita
SIN.: aseksualen, vegetativen (2)

nèsporigén -a -o ki ne proizvaja spor:
~a bakterija

Nessler, Julius [nésler júlijus] (1827–1905)
nemški kemik

Nesslerjev -a -o [néslerjev] v zvezi:
~ reagent

nèstabilén -lna -o ki ni stabilen, je spremenljiv, premakljiv:
~i nuklid, ~a osteosinteza, ~i zlom

nèstrokòven -vna -o laičen:
~i poseg

nèstfípnost -i ž intoleranca (1)

nèstrukúren -rna -o ki ni sestavni del strukture:
virusna ~a beljakovina

nètòpen -pna -o ki se ne topi v določeni vrsti topila (npr. v vodi, etanolu): ~o zdravilo
SIN.: insolubiln

netopír -ja m sesalec iz reda netopirjev (Chiroptera), ki je zaradi letalne mrene v obliki peruti sposoben letati:
krvosesni ~ netopir iz Srednje in Južne Amerike, ki sesa kri živalim (npr. vampir)

nètretíran -a -o ki ni bil v kakem veterinarskem postopku:
~a žival

neuralgia -ae ž [nevrálgija] nevralgija

nèuravnótéžen -a -o pri katerem stvari, sestavine niso v pravnem razmerju, niso usklajene:
~a prehrana

neurectomia -ae ž [nevrektómija] nevrektomija

neuritis -idis ž [nevrítis] nevritis:
~ **nèrvi óptíci** optični nevritis

neurocranium -ii s [nevrokránijum] nevrokranij

neurocytoma -atis s [nevrocítoma] nevrocitom

neurofibroma -atis s [nevrofibróma] neurofibrom

neurohypophysis -is ž [névrohipofízis] nevrohipofiza

neurolymphomatosis -is ž [névrolimfomatózis] nevrolimfomatoza:
~ **avium** Marekova bolezen

neurolysis -is ž [nevrolízís] nevroлиза

neuroma -atis s [nevróma] nevrom

neuromyelitis -idis ž [névro mijelítis] nevro mielitis

neuronus -i m [nevrónus] nevron

neuropathia -ae ž [nevropátija] nevropatija

neuropathicus -a -um [nevropátikus] nevropatski:
atróphia ~a

neuroretinitis -idis ž [névroretinítis] nevroretinitis

neurorrhaphia -ae ž [nevroráfija] nevrorafija

neurotmesis -is ž [nevrotmézis] nevro tmeza

neusklažen -êna -o v zvezi:
~a hoja

neváren -rna -o ki lahko povzroči škodo ali kaj slabega:
~i odpadki

nèvnéten -tna -o pri katerem ne nastane vnetje:
~a reakcija

nevraksón -a m akson

nevralén -lna -o nanašajoč se na živčevje:
~a cev, ~a plošča, ~o tkívo, ~i žleb

nevralgíčen -čna -o nanašajoč se na nevralgijo:
~a bolečina

nevrálgija -e ž nenadna, pekoča, ostra bolečina na oživčenem področju enega živca brez vidnih sprememb
SIN.: nevrálgična bolečina, neuralgia

nevraminidáza -e ž glikoprotein, ki cepi sialno kislino:
virusna ~ virusni encim, ki sodeluje pri sproščanju virionov iz celice gostitelja in pospešuje hemaglutinacijski proces
SIN.: sialidaza

nevramínski -a -0 v zvezi:

~a kislina

nevraštenija -e ž oslabelost živčevja

nevrektomija -e ž kirurška odstranitev živca ali dela živca

SIN.: enervacija, neurectomia

nevrektopija -e ž nenormalna lega ali premešitev živca

névretêncâr -ja m žival iz skupine nevretencarjev

SIN.: avvertebrat, invertebrat

névretêncârji -jev m mn. netaksonomska skupina živali, ki nimajo hrbtnice iz vretenc (vse živali, razen vretencarjev)

SIN.: nižje živali, Avertebrata, Invertebrata

nevriin -a m strupen alkaloid neprijetnega vonja v gnilih ribah, gobah in gnilih normalnih tkivih

nevrit -a m akson

nevritis -a m vnetje živca:

optični ~ vnetje vidnega živca SIN.: neuritis nervi optici

SIN.: neuritis

névroanatomija -e ž anatomija, ki proučuje živčevje živali, zlasti domačih

SIN.: anatomija živčevja

névroanestezija -e ž umiritev živali z anestetikom (predvsem pri boleznih centralnega živčevja)

nevrolást -a m zarodna celica, iz katere se razvije nevron

nevrocít -a m nevron

nevrocítóm -a m novotvorba iz nevronov

SIN.: neurocytoma

nevrodendrít -a m dendrit

névroendokrín -a -0 nanašajoč se na živčevje in endokrine žleze:

~i sistem

névroepitélj -a m čutni epitelij

nevrofibrila -e ž drobno živčno vlakno v nevronu, ki sega v akson in dendrite

SIN.: živčna fibrila

nevrofibróm -a ž benigna novotvorba, nastala zaradi brstenja Schwannovih celic in fibroblastov

SIN.: neurofibroma

névrofibromatóza -e ž pojav številnih nevrofibromov (navadno pri govedu, teletih)

névrofilamènt -ênta m nitasta, z elektronskim mikroskopom vidna struktura, ki vzdolž nevrotubulov tvori nevrofibrilo

nevrofizin -a m vezalna topna beljakovina za oksitocin in vazopresin v neurosekretornih zrnih nevronov hipotalamusa

névrofiziologija -e ž fiziologija, ki proučuje živčevje

SIN.: fiziologija živčevja

nevrogén -a -0 ki izhaja iz živčevja ali živčnine:

~a hipertermija, ~i šok

nevroglija -e ž oporno tkivo centralnega in perifernega živčevja, pomembno za oskrbo s hranili, kisikom in za izolacijo nevronov:

centralna ~ nevroglija v centralnem živčevju, h kateri spadajo endodimske celice, astrociti, oligodendrociti in mikroglije, periferna ~ nevroglija v perifernem živčevju, h kateri spadajo nevrolemske celice in amfociti

SIN.: glija, glia

nevroglijski -a -0 nanašajoč se na nevroglijo:

~a brazgotina, ~a celica

névrohipofiza -e ž zadnji del hipofize, v katerem so živci, ki izloča vazopresin in oksitocin

SIN.: zadnji režanj hipofize, neurohypophysis

PRIM.: adenohipofiza

névrohipofizen -zna -0 nanašajoč se na neurohipofizo:

~a hormona

névrohistologija -e ž veda, ki proučuje mikroskopsko zgradbo živčevja

névrohormóni -OV m mn. neurosekretorni hormoni

névrokirurgija -e ž kirurgija živčevja in spremljajočih struktur (npr. žilja)

nevrokránj -a m del lobanje, ki obdaja možgane in se deli na lobanjski svod in lobanjsko dno

SIN.: možganska lobanja, cranium cerebri, neurocranium

PRIM.: viscerokranijski

nevrokrín -a -0 nanašajoč se na izločanje (npr. hormona) iz nevronov:

~a sekrecija

nevroléma -e ž nežna, z mikroskopom komaj zaznavna membrana, ki svedrasto ovija mielinsko ovojnico nekaterih živčnih vlaken, predvsem perifernih živcev, oblikuje jo zunanji jedrni del citoplazme Schwannove celice

SIN.: nevrolemska ovojnica

nevrolémski -a -0 nanašajoč se na nevrolemo:

~a celica, ~a ovojnica

nevrolímfa -e ž cerebrospinalna tekočina

névrolimfomatóza -e ž infiltracija limfoblastov v živce (znak pri Marekovi bolezni):

virus ~e

SIN.: neurolymphomatosis

nevrolíza -e ž operativno luščenje perinevralnih adhezij

SIN.: neurolysis

nevrologija -e ž veja medicine, veterine, ki proučuje bolezni in poškodbe živčevja ter njihovo zdravljenje

nevrološki -a -o **1.** nanašajoč se na nevrologijo: ~a klinika
2. nanašajoč se na živčevje: ~a preiskava

nevrom -a m benigna novotvorba iz živčnih vlaken
 SIN.: neuroma

nevromatóza -e ž številni nevromi v organizmu

nevrométra -e ž del nevrnalne cevi, iz katerega se razvijejo hrbtenjačni živci

névromielítis -a m vnetje živcev in hrbtenjače
 SIN.: neuromyelitis

névromiozítis -a m vnetje živcev in pripadajočih mišic

névromuskuláren -rna -o živčno-mišičen:
 ~i blok, ~e ploščice, ~i prenos

nevron -a m najpomembnejša celica živčnega tkiva, grajena iz perikariona in nevroplazme ter različno dolgih podaljškov (aksonov in dendritov):
adrenergični ~ nevron, v katerem je nevrotransmitor adrenalin, **afherentni** ~ nevron, ki vodi vzbujenje proti centralnemu živčevju, **bipolarni** ~ nevron, ki ima en dendrit in en akson, **čutilni** ~ aferentni nevron, ki vodi impulze iz čutil ali receptorških živčnih končičev v centralno živčevje **SIN.:** senzorni nevron, **dopaminski** ~ nevron, v katerem je nevrotransmitor dopamin, **eferentni** ~ nevron, ki vodi vzbujenje od centralnega živčevja, **glutamatni** ~ nevron, v katerem je nevrotransmitor glutamat, **holinergični** ~ nevron, v katerem je nevrotransmitor acetilholin, **internuncijalni** ~ internevron, **motorični** ~ eferentni nevron v centralnem živčevju, katerega akson se končuje v skeletnih mišičnih vlaknih, **motorični** ~ alfa nevron, ki oživčuje skeletna mišična vlakna, **multipolarni** ~ nevron, ki ima mnogo dendritov in en akson, ~ **Deitersovega tipa** nevron z dolgim aksonom, ~ **Golgijevega tipa** nevron s kratkim aksonom, **nevrosekretorni** ~ nevron, ki izloča nevrosekret (npr. nevrohormon), **noradrenergični** ~ nevron, v katerem je nevrotransmitor noradrenalin, **postganglijski** ~ nevron, ki ima perikarion v vegetativnem gangliju ter oživčuje gladko mišičnino ali žlezo, **postganglijski simpatični** ~i nevroni simpatičnega živčevja, ki oživčujejo srčno mišico, gladko mišičnino in žleze vsega telesa, **postsinaptični** ~ nevron, ki v sinapsi sprejme živčno vzbujenje in ga prevede do naslednjega nevrona ali efektorja, **preganglijski** ~ nevron, ki ima perikarion v centralnem živčevju in se končuje v vegetativnem gangliju, **presinaptični** ~ nevron, ki oddaja živčne impulze na postsinaptični nevron, **projekcijski** ~ nevron, ki prevaja vzbujenje iz skorje velikih možganov v nižja živčna središča, **pseudounipolarni** ~ nevron, katerega dendrit in akson imata kratko skupno pot, **senzorni** ~ čutilni nevron, **serotoninski** ~

nevron, v katerem je nevrotransmitor serotonin, **unipolarni** ~ nevron, ki ima en sam dendrit, **visceralni afherentni** ~ aferentni nevron drobovja, **visceralni eferentni** ~ eferentni nevron drobovja, **vmesni** ~ internevron
 SIN.: nevrocit, neuronus

nevronski -a -o nanašajoč se na nevron:
 ~ blokator

névroparalíza -e ž paraliza živcev

nevropatija -e ž funkcionalna motnja ali patološke spremembe v perifernem živčevju nevetne narave
 SIN.: neuropathia

névropatologíja -e ž patologija, ki proučuje bolezni živčevja
 SIN.: patologija živčevja

nevropátski -a -o nanašajoč se na nevropatijo:
 ~a atrofija
 SIN.: neuropathicus

nevropeptíd -a m peptid, ki ga sintetizirajo in sproščajo nevroni v centralnem, perifernem in avtonomnem živčevju in ima lahko funkcijo nevrotransmitorja, kotransmitorja ali mediatorja (npr. oksitocin)

nevropíl -a m gosto mrežje dendritov, aksonov in nevroglije v centralnem živčevju in v nekaterih delih perifernega živčevja

nevroplázma -e ž citoplazma nevrona
 PRIM.: aksoplazma

nevrorafíja -e ž šivanje pretrganega živca
 SIN.: neurorrhaphia

nevoretinitis -a m vnetje vidnega živca in mrežnice
 SIN.: neuroretinitis

névrosekrecíja -e m sekrecija v hipotalamičnih nevronih

névrosekret -a m snov (npr. vazopresin, oksitocin), ki jo tvorijo in izločajo nevrosekretorni nevroni

névrosekretóren -rna -o nanašajoč se na nevrosekrecijo:
 ~i hormoni, ~i nevron, ~a zrnca

nevroskleróza -e ž razširjanje nevroglije zaradi propadanja nevronov, zlasti njihovih aksonov

nevrosóm -a m mitohondrij v nevronu

nevrospázem -zma m mišični krč zaradi motenj v delovanju pripadajočih živcev

névrostimulácíja -e ž draženje živca, navadno z električnim tokom

nevrotizácíja -e ž **1.** regeneracija živca
2. vraščanje živca v mišico

nevrotméza -e ž popolna prekinitve živca
 SIN.: neurotmesis
 PRIM.: aksonotmeza

nevrotoksičen -čna -o ki okvarja živčnino: ~a spojina

nevrotoksičnost -i ž lastnost snovi, da okvarja živčnino

nevrotoksin -a m toksin, ki deluje škodljivo na živčnino (npr. tetanospazmin, toksini kačjega strupa, kurare)

SIN.: živčni toksin

nevrotomija -e ž kirurško prerezanje ali razcepljenje živca

nevrotransmitor -ja m spojina (npr. acetilholin, adrenalin, dopamin), ki se sintetizira v presinaptičnem nevronu, hrani v sinaptičnih mešičkih, se sprosti ob vznurjenju živčnega končiča, z difuzijo prek sinapse doseže postsinaptično membrano, kjer po vezavi na receptor stimulira ali inhibira postsinaptični nevron:

ekscitatorni ~ nevrotransmitor, ki po vezavi na receptor povzroči depolarizacijo membrane
SIN.: vznurjevalec, **inhibitorni** ~ nevrotransmitor, ki po vezavi na receptor povzroči hiperpolarizacijo membrane
SIN.: živčni prenašalec

nevrotřvma -e ž mehanska poškodba živca

nevrotřipsija -e ž nenamerno stisnjenje živca, navadno med operacijo

nevrotřičen -čna -o ki deluje na prehranjevanje živcev:
~a atrofija, ~i faktor

nevrotřofin -a m beljakovina z majhno molekulsko maso, ki omogoča preživetje in diferenciacijo nevronov (sem sodi tudi živčni rastni faktor)

SIN.: nevrotřofični faktor

nevrotřópen -pna -o ki ima afiniteto do živčevja:
~i virus

PRIM.: epiteliotropen, pnevmotropen

nevrotřopizem -zma m **1.** težnja živca, da se z nevrotřofini usmerja v specifično področje
2. afiniteta, npr. bazičnih barvil, do živčevja
3. usmerjenost nekaterih patogenih mikroorganizmov ali njihovih toksinov proti živčnemu tkivu

nevrotřubul -a m cevasta, z elektronskim mikroskopom vidna struktura v nevronu, ki z nevrofilamentom tvori nevrofibrilo

nevrovaskulären -rna -o ž živčno-žilena: ~a motnja

nevrotřóza -e ž funkcionalna motnja v centralnem živčevju, ki se kaže v nenavadnem obnašanju

nevrotřula -e ž zgodnja razvojna stopnja zarodka pri vretenčarjih, nastala iz gastrule, pri kateri so zaznavne zasnove centralnega živčevja

nevrotřulacija -e ž tvorjenje nevrnalne plošče in nadaljnji razvoj v nevrnalno cev

nevrotřálen -lna -o **1.** ki ni bazičen niti kisel:

~i agar, ~o barvilo, ~i pH, ~a raztopina

2. indiferenten:

~i dražljaj

nevrotřalizacija -e ž **1.** sprememba koncentracije vodikovih ionov v raztopini z dodajanjem kisline ali baze tako, da se pH približa vrednosti 7,0

2. reakcija med kislino in bazo, v kateri nastaneta sol in voda

3. izravnava kake akcije, procesa ali potenciala z nasprotnim učinkom

nevrotřalizacijski -a -o ki naredi kaj neškodljivo, nedejavno:

~o protitelo, ~ test

nevrotřalizirati -am nedov. in dov. **1.** spremeniti koncentracijo vodikovih ionov v raztopini z dodajanjem kisline ali baze tako, da se pH približa vrednosti 7,0: ~ kislino
2. imunološko (s protitelesi), kemijsko ali fizikalno (npr. s temperaturo) narediti toksin neučinkovit

3. s protitelesi uničiti učinkovitost antigena (bakterije, virusa)

nevrotřocit -a m nevtrofilni levkocit

nevrotřocitopenija -e ž nenormalno zmanjšanje števila nevtrofilnih levkocitov v enoti krvi
SIN.: nevtropenija

nevrotřofilec -lca m nevtrofilni levkocit

nevrotřofilen -lna -o ki ima enako afiniteto do bazičnih in kislinskih barvil:

~i granulci, ~i granulocit, ~i levkocit, ~a levkocitoza, ~i metamielocit, ~i mielocit, ~a zrnca, segmentirani ~i levkocit

nevrotřofilija -e ž **1.** zvišana koncentracija nevtrofilnih levkocitov v periferni krvi
SIN.: nevtrofilna levkocitoza

2. sprejemljivost za nevtralna barvila

nevrotřofilnost -i ž lastnost celic ali tkiv, da se enako močno obarvajo tako z bazičnimi kot s kislinskimi barvili

nevrotřón -a m električno nevtralni delec, skupaj s protonom gradnik atomskega jedra

PRIM.: elektron, proton

nevrotřopenija -e ž nevtrocitopenija

nevrotřús -a m prirojena ali v življenju pridobljena omejena, navadno pigmentirana anomalija kože
SIN.: naevus

Newcastle [njúkásl] v zvezi:
mórbus ~

newcástelski -a -o [njúkáselski] v zvezi:
~a bolezen, virus ~e bolezn

nezarótščen -a -o ki se ni zacelil: ~a rana
~i zlom

nezótvest -i ž stanje nezavedanja sebe in okolja ter neodzivnost na zunanje dražljaje:

globoka ~ koma, **kratkotrajna** ~ sinkopa, **plitva** ~ stanje, pri katerem se pacient ali poškodovanec še odziva na zunanje dražljaje

nézdružljivost -i ž različnost lastnosti dveh ali več snovi, celic, osebkov, krvne plazme, organov, zaradi katere pri združitvi, hkratni uporabi, transfuziji, presaditvi ali sožitju prihaja do nezaželenih reakcij, izključevanja učinkovitosti ali medsebojne agresivnosti: ~ krvnih skupin

~ **zdravil** inkompatibilnost zdravil

SIN.: inkompatibilnost

néžložést -a -o benignen (2):

~a novotvorba

néžréł -a -o ki ni popolnoma razvit:

~i absces, ~i plod

SIN.: immaturus, praematurus (2)

Ni [ení] simb. (Nickel) nikelj

niacín -a m vitamin B₃

Nicotiana [nikotijána] rod enoletnih zelnatih rastlin iz družine razhudnikovk:

~ **tabácum** navadni tobak

nicotinicus -a -um [nikotínikus] nikotinski:

ácídum ~um

nictitans -antis [níktitans -ántis] mežikajoč:

conjunctiva membránae ~, membrána ~

nictitatio -onis ž [níktitácijo -ónis] mežikanje

nidácija -e ž namestitev oplojenega jajčeca v maternično sluznico

SIN.: implantacija (3), ugnezdenje

nifablepsija -e ž snežna slepota

niger -gra -um [níger] črn:

substántia ~a, tapétum ~um

níkelj -klja m kemijski element, težka kovina srebrno bele barve, bistveni mikroelement

SIMB.: Ni

nikotín -a m strupen alkaloid v navadnem tobaku

nikotinamid -a m amid vitamina B₃, v vodi topen vitamin kompleksa B, nujno potreben pri presnovi

nikotínski -a -o nanašajoč se na nikotin:

~a kislina, ~ receptor, ~ učinek

SIN.: nicotinicus

niktalopija -e ž kurja slepota

niktitácija -e ž mežikanje

niktofobija -e ž skotofobija

nílski -a -o v zvezi:

~ konj

nímfa -e ž 1. razvojni stadij nekaterih členonožcev (npr. klopot, pršic, uši) med ličinko in odraslim osebkom

2. manjša, sivorjava papiga s čopom na glavi in dolgim repom

nimfomanija -e ž bolezensko povečan spolni nagon pri samici s podaljšanim časom gonjenja ali v krajših intervalih od normalnih (navadno posledica cist na jajčniku)

SIN.: andromanija, nymphomania

PRIM.: satiromanija

nístágmus -a m ritmično trzanje zrkla

SIN.: očesna trzavica, nystagmus

nístatín -a m antibiotik, pridobljen iz kulture streptomicete *Streptomyces noursei* (deluje predvsem na plesni in kvasovke)

níša -e ž v zvezi:

ekološka ~ skupnost neživih in živih dejavnikov v omejenem prostoru, potrebnih za preživetje določene vrste

nit níti ž dolg, tanek skupek vlaken, sesukan okoli svoje osi:

fibrínska ~ nit iz fibrina, **kirurška** ~ nit iz naravnih ali umetnih vlaken, ki se pri operacijah uporablja za šivanje tkiv, **kromatínska** ~ nit iz kromatina v kromosomu, veriga DNK, ovita okoli beljakovine, **vezívna** ~ nit iz veziva

nístat -a -o ki ima obliko niti:

~i zajedavec

nítrát -a m sol ali ester dušikove(V) kisline z dvovalentnim dušikom (je sestavni del nekaterih zdravil, npr. gliceriltrinitrata in gnojil, npr. čilskega solitra):

nátrijev ~ natrijeva sol dušikove(V) kisline, **srebrrov** ~ sol srebra in dušikove(V) kisline z antiseptičnim, adstringentnim in kavstičnim učinkom (sestavina peklenskega kamna)

nítrátén -tña -o v zvezi:

~a skupina

nitricus -a -um [nítrikus] dušikov:

ácídum ~um

nítríd -a m spojina dušika s kovino

nitrificirajóč -a -e ki spreminja amoniak v zemlji v nitrite in nato v nitrate:

~e bakterije

nitifikácija -e ž spreminjanje amoniaka v zemlji v nitrite in nato v nitrate pod vplivom nekaterih skupin talnih bakterij in tudi nekaterih glivic

nítrít -a m sol ali anion dušikove(V) kisline:

nátrijev ~ konzervans, ki ohranja rdečo barvo mesa in mesnih izdelkov

nitrocelulóza -e ž celulozni tetranitrat, ki nastane z delovanjem zmesi dušikove(V) in žveplove(VI) kisline na bombaž in je sestavina kolodija

nitrofuráni -ov m mn. skupina sintetičnih antibakterijskih snovi, ki delujejo proti gramsko pozitivnim in gramsko negativnim bakterijam in kokcijem

nitroskupína -e ž enovalentni radikal $-\text{NO}_2$ v različnih dušikovih spojinah (npr. v kemoterapevtikih in nitrofuranih)

nitrozamin -a m vsaka od spojin aminov z nitriti, od katerih so nekatere karcinogene (npr. dimetilnitrozamin)

nivalis -e [nivális] snežen:
ophthalmia ~

nízek -zka -o v zvezah: ~a frekvenca
~a pasterizacija, ~ titer protiteles

nížji -a -e v zvezah:
~i vretenčarji, ~e živali

njivski -a -o v zvezi:
~a preslica

Nocard, Edmond Isidore Etienne [nokár edmónd izidór etjén] (1850–1903) francoski veterinar

Nocardia [nokárdija] rod gramsko pozitivnih aerobnih acidorezistentnih bakterij, ki tvorijo micelij:
~ *asteróides* nokardija, ki povzroča spremembe, podobne tuberklom in aktinomikotičnim granulomom (zbolijo živali in človek),
~ *farčinica* nokardija, ki povzroča kronično vnetje mezoovnic pri govedu ali govejo smrkvost

nocardiosis -is ž [nokardijózis] nokardioza

nocicépcija -e ž sprejemanje in zaznavanje bolečinskih dražljajev

nociceptiven -vna -o nanašajoč se na nocicepcijo:
~i dražljaj

nocicéptor -ja m algoreceptor

nôčen -čna -o v zvezah:
~a slepota, ~i vid

nódul -a m vozlič

noduláren -rna -o vozličast:
~i organ

nodulus -i m [nódulus] vozlič:
~ *lympháticus* limfatični vozlič, ~i *lymphátici aggregáti* Peyerjeve plošče, ~i *lymphátici solitárii* solitarni limfatični vozlič

nódus -a m vozlel:
atrioventrikulárni ~ atrioventrikularni vozlel,
sinuatríalni ~ sinuatrialni vozlel

nodus -i m [nódus] vozlel:
~ *átrioventriculáris* atrioventrikularni vozlel,
~ *sinuatríális* sinuatrialni vozlel

nôga -e ž **1.** okončina:
berglasta ~ pretirana iztegnjenost skočnega sklepa z odrevenelostjo mišic in krči (značilna pri spastični parezi goveda), *iksaste* ~e deformacija zadnjih okončin, pri kateri sta skočna sklepa zblížana *sin.*: noge na X, genu valgum, ~e na **O** oksaste noge, ~e na **X** iksaste

noge, *oksaste* ~e zaradi bolezní na kosteh ali sklepih navzven ukrivljene okončine *sin.*: noge na O, genu varum, *oprtá* ~ okončina, ki se dotika tal, *slonasta* ~ okončina s kronično zadebelitvijo kože in podkožja, največkrat pri elefantiazi, *vesna* ~ dvignjena okončina, ki visi, *zanožena* ~ visoko dvignjena zadnja okončina nazaj

2. zadnja okončina pri nekaterih primatih in nekaterih drugih živalih

3. končni del zadnje okončine, ki zajema nart, stopalo in prste
SIN.: pes

nóht -a m roževinasta ploščica na koncih prstov primatov
SIN.: unguis

nokárdija -e ž bakterija iz rodu *Nocardia*

nokardióza -e ž bolezen, ki jo povzročajo nokardije
SIN.: nocardiosis

nokóta -e ž v zvezi:
navadna ~ nizka zelnata krmna rastlina s pernatimi listi in rumenim socvetjem iz družine metuljnic *sin.*: *Lotus corniculatus*

nóksa -e ž dejavnik, ki deluje škodljivo

nomádstvo -a s način življenja nomadov:
pastirsko ~ sezonska selitev čred (predvsem ovčjih) zaradi paše

non dolet [non dólet] ne boli

nónius -a m pasma polkrvnega konja za delo v kmetijstvu, križanec z angleškim konjem

nonreturn rate (angl.) [nonritrén rjét] odstotek nepovratnic

nóradrenalín -a m neurotransmitor, ki ga izločata sredica nadledvične žleze in adrenergično živčevje (deluje tako, da povzroča krčenje arteriol, krepi bitje srca in tako zvišuje krvni tlak)
SIN.: norepinefrin

noradrenêrgičen -čna -o nanašajoč se na noradrenalin:
~i nevron

nórepinefrín -a m noradrenalin

nóriški -a -o v zvezi:
~ konj

nórka -e ž zver iz rodu podlasic, kuna, ki se goji na farmah za krzno (merc)
SIN.: povodna kuna, *Mustela lutreola*

norlevcín -a m aminokislina, izomer levcina in izolevcina, ki ni sestavina beljakovin, pač pa nastane pri deaminaciji lizina
PRIM.: izolevcin

normálen -lna -o pravilen, navaden: ~i razvoj ~i krvni tlak, ~i pH, ~a telesna temperatura

normergija -e ž normalno reagiranje na ustrezni dražljaj

normoblást -a m celica, predhodnik eritrocita pri sesalcih, ki ima še jedro:

acidofilni ~ ortokromatski normoblast,
ortokromatski ~ končni razvojni stadij normoblasta, preden izgubi jedro in se splavi v kri **SIN.:** acidofilni normoblast

normoblastóza -e ž povečano nastajanje normoblastov v kostnem mozgu

normochromicus -a -um [normokrómikus]
normokromen:
anaémia ~a

normocit -a m eritrocit normalne oblike, velikosti in barve

normocifen -tna -o nanašajoč se na normocit:
~a anemija

normoglikemija -e ž normalna koncentracija glukoze v krvi

normokalcemija -e ž normalna koncentracija kalcija v krvi

normokaliemija -e ž normalna koncentracija kalija v krvi

normokapnija -e ž normalna koncentracija ogljikovega dioksida v krvi

normokrómen -mna -o ki ima normalno koncentracijo hemoglobina:
~a anemija, ~i eritrocit
SIN.: normochromicus

normoksemija -e ž normalna koncentracija kisika v krvi

normokupremija -e ž normalna količina bakra v krvi
SIN.: kupremija

normospermija -e ž optimalno število gibljivih in normalno razvitih semenčic v ejakulatu
SIN.: normozoospermija

normotermija -e ž normalna telesna temperatura

normotonija -e ž **1.** normalen mišični tonus
2. normalen krvni tlak (navadno v arterijah, npr. v očesu)

normourikemija -e ž normalna koncentracija uratov v krvi

normovolemija -e ž normalni volumen krvi

normozoospermija -e ž normospermija

noróst -i ž v zvezi:
barjanska ~ barjanska zlatenica konj

nórttestosterón -a m polsintetični derivat testosterona z izrazitim anabolnim učinkom

Northern-blot -- [nórdern blót] analogno izbrano poimenovanje za primerjavo s Southern-blot:
test ~

norvéški -a -o v zvezah:
~a podgana, ~ rak, ~a tetanična pareza

nós -ú m organ na obrazu za vohanje in začetek dihalne poti:

kapljice za ~
notranji ~ del nosu, ki zajema nosni preddvor in nosno votlino, **zunanji** ~ vidni del nosu z nosnicama, ki vodita v nosno votlino
SIN.: nasus, rhis

nosáč -a m prvo vratno vretence:

krilo ~a
SIN.: atlas (1), atlas (lat.)

nosáčevo-okretáčevo -a -o nanašajoč se na nosač in okretač:
dorzalna ~a vez, ~ sklep
SIN.: atlantoaxialis

Nosema [noséma] rod praživali iz reda

Microsporidia:
~ **ápis** pražival, ki povzroča nose mavost čebel

nosemávost in **nozemávost** -i ž v zvezi:

~ **čebel** nalezljiva zajedavska bolezen čebel, ki jo povzroča pražival *Nosema apis* (zajedavec se naseli v črevesju čebele in povzroča drisko) **SIN.:** čebelja griza, nosemosis apium
SIN.: nosemosis

nosemosis -is ž [nosemózis] nose mavost:

~ **ápium** nose mavost čebel

nósen -sna -o nanašajo se na nos:

deviacija ~ega pretina, dorzalna ~a arterija, hrustanec ~ega pretina, ~i del žrela, ~i gredelj, ~i hrustanec, ~i izcedek, ~i kamen, ~i katar, ~a konha, ~a kost, ~a odprtina, ~i polip, ~i preddvor, ~i pretin, ~i septum, ~a sluznica, ~i spekulum, ~a školjka, ~i tubus, ~a votlina, ~i zolj, ~e žleze, stranska ~a arterija, zgornja ~a arterija
SIN.: nazalen, nasalis

nosílec -lca m v zvezi:

asimptomatski ~ **klic** osebek, ki vsebuje patogene organizme, vendar ne kaže bolezenskih znakov

nósnica -e ž parna ploščata kost na svodu nosne votline

SIN.: nosna kost, os nasale, os nasi

nosníca -e ž **1.** vsaka od obeh zunanjih odprtini v nosu:

širilke ~e
SIN.: nosna odprtina, apertura nasi, naris (1)
2. nozdrv

nóсно-nében -bna -o nanašajoč se na nos in trdo nebo:

~i živec
SIN.: nasopalatinus

nóсно-sólzen -zna -o nanašajoč se na nos in solze:

~i kanal
SIN.: nasolacimalis

nóсно-úšten -tna -o nanašajoč se na nos in usta:

~a komunikacija
SIN.: nasooralis

nósno-ústničen -čna -o nanašajoč se na nos in ustnico:
~o ogledalo, ~a vzdigovalka
SIN.: nasolabialis

nósno-zíkeln -lna -o nanašajoč se na nos in zrklo:
~i živec
SIN.: nasociliaris

nóstrum -a m **1.** mazaško zdravilo
2. patentirano zdravilo
3. zdravilo s tajno sestavo

notalgija -e ž bolečina v hrbtu

Notocotylus [notokótilus] rod majhnih do srednje velikih trematodov, ki zajedajo črevesje ptičev

Notoedres [notoédres] rod srbcev iz družine Sarcoptidae:
~ **cati** srbec, ki povzroča garje v ušesih pri psih, mačkah, lisicah

nótranji -a -e ki je znotraj kake celote:
~a bolezen, ~e celično ogrodje, ~a črevnična arterija, ~a črevnična vena, ~e dihanje, ~a elastična membrana, ~a fascija, ~a fiksacija, ~ fiksator, ~a fistula, ~e izločanje, ~a jugularna vena, ~ kalus, ~a karotidna arterija, ~ ključni list, ~a krvavitev, ~ list, ~a mašilka, ~e maternično ustje, ~ nos, ~a očesna arterija, ~a oftalmična arterija, ~a oftalmoplegija, ~i organi, ~a poševna trebušna mišica, ~a prsna arterija, ~a prsna fascija, ~a prsna vena, ~a sekrecija, ~a sklepna vez glavičice rebra, ~ sluhovod, ~a sramna arterija, ~a torakalna arterija, ~e uho, ~e ustje sečnice, ~a vratna arterija, ~ zajedavec, ~a zapiralka zadnjika
SIN.: interen, internus

Novirhabdovirus [nóvirábdovírus] rod virusov iz poddružine Vesiculovirinae, iz družine Rhabdoviridae, v katerem je virus epizootske hemoragične septikemije šarenk

novobiocín -a m antibiotik, pridobljen iz kulture streptomicit *Streptomyces niveus* in *Streptomyces spheroides* (deluje predvsem na gramsko pozitivne bakterije, npr. stafilokoke)

novofundlándec -dca m pasma velikih, močnih psov z dolgo črno dlako, ki izvira z otoka Nova Fundlandija v vzhodni Kanadi

novorojéneec -nca m pravkar, nedavno rojena žival:
asfiksija ~ev, ikterus ~ev, melena ~a
apnoični ~ novorojenec, pri katerem je začasno ustavljeno dihanje zaradi pomanjkljivega spodbujanja dihalnega centra, **asfiktični**
~ novorojenec z asfiksijo, **prezgodnji** ~ nedonošenec
SIN.: rojenec, neonatus

novotvórbá -e ž skupek nenormalnih, atipičnih celic, katerih rast je nekontrolirana in progresivna:
ekspanzivna rast ~e, radikalna odstranitev ~e
benigna ~ novotvorba, ki nima lastnosti naglega širjenja in navadno ne metastazira

sin.: benigni tumor, nezločesta novotvorba, **cistična** ~ novotvorba z neoplastičnimi cistami
sin.: cistom, cystoma, **maligna** ~ hitro rastoča novotvorba s tendenco metastaziranja in s smrtnim izidom **sin.:** maligna neoplazma, maligni tumor, malignom, rak (1), rakavi tumor, zla bula, zločesta bula, zločesta novotvorba, cancer, malignoma, **neinvazivna** ~ novotvorba, ki se ne vrašča v druga tkiva, **nezločesta** ~ benigna novotvorba, **radiorezistentna** ~ novotvorba, ki je odporna proti obsevanju z radioaktivnim sevanjem, **semimaligna** ~ novotvorba, ki sicer kaže lokalno invazivno rast, tako kot maligna novotvorba, toda ne metastazira, **zločesta** ~ maligna novotvorba
SIN.: bula (2), neoplazma, tumor (2), neoplasma, tumor (2) (lat.)

nozdrv -i ž vsaka od obeh zunanjih odprtini v nosu, zlasti pri konju
SIN.: nosnica (2), naris (2)

nozogenéza -e ž patogeneza

nozogenija -e ž patogeneza

nózogeografija -e ž veda o zemljepisni razširjenosti bolezni
SIN.: nozohtonografija

nozografija -e ž opis bolezni

nozohtonografija -e ž nozogeografija

nozokomiálen -lna -o nanašajoč se na bolnišnico ali hospitalizacijo:
~a infekcija, ~a okužba

nozologija -e ž veda o poimenovanju in klasifikaciji bolezni

nozolóški -a -o nanašajoč se na nozologijo:
~ sistem

nozotrópen -pna -o usmerjen proti bolezenskim znakom:
~o zdravilo

nož nóža m v zvezah:

kirurški ~ majhen nož z ozkim ročajem in rezilom, ki ima navadno vzbočen konec
sin.: skalpel (1), **klavni** ~ nož za zakol živali, **seksijski** ~ nož za seciranje, rezanje trupla **sin.:** skalpel (2)

nóžnica -e ž **1.** cevasti del spolovil samice med zunanjim materničnim ustjem in zunanjim spolovilom, ki služi za sprejemanje penisa pri zaskoku, je tudi porodni kanal in organ za izločanje urina: irigacija ~e
atrezija ~e, preddverje ~e, prolaps ~e, zdrs ~e
prolabirana ~ nožnica, izpadla skozi vulvo
SIN.: vagina (1), colpos, vagina (1) (lat.)
2. vagina (2):
kitna ~ kitnica

nóžničen -čna -o **1.** nanašajoč se na nožnico (1):
~a arterija, ~i izcedek, ~o ostenje, ~i svod
SIN.: vaginalen (1), vaginalis (1)

2. nanašajoč se na vagino (2)
SIN.: vaginalen (2), vaginalis (2)

nubecula -ae ž [nubékula] nubekula (1)

nubékula -e ž 1. rahla motnost roženice
SIN.: nubecula

2. motna usedlina v stoječem urinu

núcha -ae ž [núha] tilnik:
 funiculus -ae, ligaméntum -ae

nuchalis -e [nuhális] tilničen:
 régio ~

nucleus -i m [núkleus] 1. jedro (2):
 ~ **caudátus** repato jedro, ~i **cerebélli** cerebelarna jedra, ~ **cochleáris** kohlearno jedro, ~ **lentifórmis** lečasto jedro, ~ **rúber** rdeče jedro
 2. jedro (3):
 ~i **originis nervórum craniálium** motorična jedra možganskih živcev, ~ **pulpósus** pulpozno jedro, ~i **terminatiónis nervórum craniálium** senzorična jedra možganskih živcev

nújen -jna -o ki se ne sme opustiti, odložiti:
 ~i primer, ~a veterinarska pomoč

nukleáren -rna -o nanašajoč se na atomsko jedro:
 ~a medicina, ~o sevanje
SIN.: jedrski

nukleáza -e ž esteraza, ki katalizira hidrolizo fosfodiesterških vezi v nukleinskih kislinah (npr. deoksiribonukleaza, ribonukleaza), pri čemer nastajajo nukleotidi in oligonukleotidi

nukleínski -a -o jedrn:
 ~a kislina

nukleoid -a m 1. jedrovina
 2. genetski material virusa v središču viriona
 3. inkluzija v celičnem jedru

nukleokapsída -e ž virusna nukleinska kislina, obdana s kapsido

nukléol -a m nukleolus

nukléolus -a m bazofilno telesce v jedru evkariontske celice, ki vsebuje ribonukleinsko kislino in beljakovine
SIN.: jedrce (1), nukleol

nukleoplázma -e ž protoplazma celičnega jedra
SIN.: karioplazma

nukleoprotein -a m kompleks nukleinske kisline in beljakovine, sestavina evkariontskega kromosoma

nukleosóm -a m enota v organizaciji kromatina, sestavljena iz osmih molekul histona, okrog katerih je navita enojna veriga DNK, vidna pri odvitju kromosoma

nukleotíd -a m monomer nukleinskih kislin:
flavinski ~ nukleotid, ki vsebuje riboflavin

nukleotidáza -a ž encim, ki katalizira hidrolizo nukleotidov v nukleozide in fosforjevo kislino

nukleozíd -a m spojina iz purinske in

pirimidinske baze, vezana na ribozo ali deoksiribozo (nastaja pri hidrolizi nukleotidov)

nukleozidáza -e ž encim, ki katalizira hidrolizo nukleozida v purinsko ali pirimidinsko bazo in ribozo ali deoksiribozo

nuklíd -a m atomsko jedro z določenim masnim in vrstnim številom:

nestabilni ~ radioaktivni nuklid, **radioaktivni** ~ nuklid, ki razpada v drugega, navadno stabilnejšega **SIN.:** nestabilni nuklid
PRIM.: izotop

nuligrávida -e ž samica, ki še ni bila breja
SIN.: nulligravida

nulipára -e ž samica, ki še ni rodila živega potomca
SIN.: nullipara

nulligravida -ae ž [nuligrávida] nuligravida

nullipara -ae ž [nulipára] nulipara

numericus -a -um [numèrikus] številčen:
 atróphia ~a

numèričen -čna -o številčen:
 ~a aberacija, ~a atrofija, ~a hipertrofija

nutalióza -e ž zastar. babezioza

nutricija -e ž prehranjevanje

nutricijski -a -o prehranjevalen:
 ~a bolezen, ~ kanal

nutricioníst -a m strokovnjak za prehrano

nutricius -a -um [nutricijus] prehranjevalen:
 canális ~

nutritivus -a -um [nutritivus] hranilen:
 anaémia ~a, cachéxia ~a

Nuttalia in **Nuttallia** [nutáljia] zastar. *Babesia*

nyctalopia -ae ž [niktalópija] kurja slepota

nymphomania -ae ž [nimfománija] nimfomanija

nystagmus -i m [nistágmus] nistagmus

Nysten, Pierre-Hubert [nísten pjér ibêr] (1771–1818) belgijski zdravnik

Nystenov -a -o [nístenov] v zvezi:
 ~ zakon

O

0 1. zn. v zvezi:

noge na ~

2. zn. (Ohne Haut) v zvezah:

aglutinacija ~, antigen ~

3. okr. (oxygen-labile) v zvezi:

streptolizin ~

4. simb. (Oxygenium) kisik

obád -a m velika krvosesna žuželka iz rodu

Tabanus:

goveji ~ obad, katerega samica sesa kri na koži goveda in s svojim bolečim pikom lahko prenaša patogene mikroorganizme (npr. tripanosome, francisele) z goveda na govedo ali človeka **sin.**: brencelj, *Tabanus bovinus*

obádi -ov mn družina žuželk iz reda dvokrilcev z rodом *Tabanus*

SIN.: Tabanidae

obárjanje -a s izločanje trdnih ali tekočih delcev iz raztopine v sediment s kemičnimi reakcijami

SIN.: precipitacija (1)

obárjati -am nedov. izločati iz raztopine raztopljene snovi z dodajanjem primernih obaril

SIN.: precipitirati (1)

občútljív -a -o 1. sposoben čutiti, zaznavati:

~ za dotik, ~ za dražljaj

SIN.: senzibilen

2. pri katerem pod vplivom česa nastane reakcija, sprememba:

~a snov, ~ za svetlobo

3. ki pokaže že zelo majhno količino merjenega: ~ aparat

4. ki ni sposoben uspešno prenesti negativnih okoliščin, vplivov

občútljívost -i ž lastnost, značilnost občutljivega:

protopatična ~ občutljivost za grobo stimulacijo (npr. za bolečino, temperaturo ali obliko dotika)

PRIM.: senzibilnost

obdeláva -e ž v zvezah:

termična ~ toplotna obdelava, **toplotna** ~ načrtno segrevanje ali ohlajevanje živila (npr. pasterizacija mleka) **sin.**: termična obdelava

obdóbjé -a s čas omejenega trajanja:

embrionalno ~ obdobje od oploditve ali s partenogenezo aktiviranega jajčeca do zasnove organov, **fetalno** ~ obdobje od zasnove organov do rojstva, **natalno** ~ obdobje rojevanja ali poroda, **perinatalno** ~ obdobje nekaj tednov pred rojstvom, ob rojstvu in kratko po njem, **plodnostno** ~ obdobje, ko samica lahko zablje, **poporodno** ~ puerperij, **postnatalno** ~ obdobje

od rojstva naprej, **predembrionalno** ~ obdobje prvih treh tednov življenja zarodka, preden se oblikujejo vsi trije ključni listi, **prenatalno** ~ obdobje od oploditve jajčeca s semenčico do rojstva, **razmnoževalno** ~ čas sposobnosti razmnoževanja **sin.**: reprodukcijsko obdobje, reproduktivno obdobje, **rekonvalescentno** ~ obdobje okrevanja po boleznih ali mehanski poškodbi, **reprodukcijsko** ~ razmnoževalno obdobje, **reproduktivno** ~ razmnoževalno obdobje, **starostno** ~ obdobje osebka z značilnimi starostnimi fiziološkimi in morfološki posebnostmi, **teratogeno determinacijsko** ~ 1. obdobje, v katerem je teratogeni učinek ugotovljiv 2. obdobje nastajanja organov v embriogenezi, v katerem lahko nastane malformacija

obdormícija -e ž paraliza z občutkom zbadanja v okončini zaradi pritiska na čutilni živec in zato zmanjšane prekrvitve

obducènt -ênta m strokovnjak (veterinar, zdravnik) za obdukcijo

obducêntka -e ž strokovnjakinja (veterinarka, zdravnica) za obdukcijo

obducírati -am dov. in nedov. razrezati truplo zaradi ugotovitve vzroka smrti ali pogina (in drugih bolezenskih sprememb)

obductio -onis ž [obdúkcijo -ónis] obdukcija

obdúkcija -e ž preiskovanje trupla z razrezovanjem zaradi ugotovitve patološkega procesa in vzroka smrti, pogina **SIN.**: avtopsijska, nekropsijska, patoanatomska preiskava, patoanatomska sekcija, obductio, sectio cadaveris **PRIM.**: seciranje

obdukcíjski -a -o nanašajoč se na obdukcijo: ~ instrument

~ izvid

SIN.: avtopsijski

óbeks -a m del podaljšane hrbtenjače pod malimi možgani, kjer se odvzame vzorec za preiskavo na govejo spongiformno encefalopatijo **SIN.**: obex

obesitas -atis ž [obésitas -átis] zamaščenost

obešálen -lna -o v zvezi:

~a vlakna

obex obícis s [óbeks obícis] obeks

obglávljenje -a s odstranitev glave

SIN.: dekapitacija, decapitatio

obgrlje -a s področje ob grlu

SIN.: regio laryngea

obílen -lna -o velik po količini ali vrednosti: ~o iztrebljanje

~i izcedek

SIN.: kopiozen, opulenten

obíst -i ž zastar. ledvica

objáčnik -a m zakrneli ostanki praledvice v oporku jajcevoda

SIN.: parooforon, paroophoron

objektiv -a m leča ali sestav leč pri optični napravi (npr. pri mikroskopu), ki, obrnjen proti predmetu, zbira od njega odbito svetlobo in sliko projicira na ustrezno ploskev:

akromatični ~ akromat, **anastigmatični** ~ objektiv brez astigmatizma, **aplanacijski** ~ aplanat, **apokromatični** ~ apokromat, **imerzijski** ~ objektiv, ki se potopi v imerzijsko tekočino (npr. cedrovo olje), da bi se izboljšala ločljivost slike, **suhi** ~ objektiv, pri katerem je v prostoru med pokrovnico in objektivom zrak

PRIM.: okular

objektiven -vna -o resničen, dejanski:

~a anamneza

PRIM.: subjektiven

objéktnik -a m predmetnica

obkládek -dka m topla ali hladna obloga, navadno med plastmi mehke tkanine, ki se uporablja za zmanjšanje ali povečanje prekrvitve:

blatni ~ obkladek s fangom, **burov** ~ obkladek z burovo vodo, ki se uporablja zlasti za odpravljanje otekline, **hladni** ~ neogreti obkladek **SIN.:** kompres (2), **kisli** ~ obkladek s kisom, **ledeni** ~ obkladek z vrečko ledu (zožuje žilje in s tem zaustavlja krvavitev), **parafinski** ~ obkladek iz parafina (npr. pri fizioterapiji), **seneni** ~ navadno topli, segreti obkladek s senenim drobirjem, **šotni** ~ topli obkladek s šoto, **topli** ~ segreti obkladek, ki se uporablja za povečanje prekrvitve ali za zmanjšanje bolečine

óblast -a -o podoben krogli:

~a bakterija

oblédje -a s območje lakotnice

SIN.: regio paralumbalis

obledvičen -čna -o ki leži ob ledvici: ~o maščevje

SIN.: perirenal

obligáten -tna -o obvezen (2):

~i aerob, ~i halofil

obligátno prist. obvezno:

~ patogeni mikroorganizem

oblíka -e ž v zvezah:

abortivna ~ **bolezni** bolezen, ki poteka le z nekaterimi zelo lahkiimi znaki, **fulminantna** ~ **bolezni** bolezen, ki se pojavi nenadno z veliko intenzivnostjo, ~ **L** oblika bakterij s pomanjkljivo bakterijsko stenico ali brez nje, ki je posledica zunanjih vplivov na bakterije v stadiju rasti (imenovane po Listerjevem inštitutu v Londonu), ~ **R** oblika bakterijske kolonije s hrapavo površino in nazobčanim robom, ~ **S** oblika bakterijske kolonije z gladko površino in gladkim robom

obliquus -a -um [oblíkvus] poševen:

fractúra ~a, ligamênta sesamoidea ~a, mûsculus ~ extêrnus abdóminis, mûsculus ~ intêrnus abdóminis

obliterácija -e ž zaraščenost telesnih votlin, vodov ali žil zaradi bolezni (npr. vnetja) ali razvoja: ~ vene

SIN.: obliteratio

obliterans -antis [obliterans -ántis] obliteranten: inflammátio ~

obliteránten -tna -o ki zarašča svetlino:

~o vnetje

SIN.: obliterans

obliteratio -onis ž [obliterácijo -ónis] obliteracija

obliteríran -a -o ki ima zaraščeno svetlino: ~a arterija, ~i vod

obliterírati -am nedov. in dov. zapirati svetlino z zaraščanjem

oblíž -a m lepljiv trak za aplikacijo na kožo, zlasti za pritrjevanje povoja ali gaze, pa tudi za pokrivanje manjših ran, odrgnin

SIN.: levkoplast, plaster, emplastrum

oblóga -e ž snov, ki kaj obloga ali pokriva:

azbestasta ~ azbestu podobna obloga na koži, ki nastane pri trihofitozi goveda, **zobna** ~ obloga iz polisaharidov in beljakovin na površju zoba, naseljena z mikroorganizmi **SIN.:** zobni plak

oblòk -óka m v zvezi:

škržni ~ hrustančna ali koščena lokasta struktura, ki nosi škržne lističe

oblongatus -a -um [oblongátus] podaljšan (1): medúlla ~a, pyrámis medúllae ~ae

obmátérničje -a s parametrij

obmódek -dka m ostanek praledvičnega voda embrionalne ledvice ob modu oziroma ob nadmodkovi glavi

SIN.: paradidymis

obnášanje -a s vedenje:

manično ~ bolezensko vedenje s pretirano aktivnostjo

obnávljanje -a s regeneracija

obnávljati se -am se nedov. regenerirati se

obnemóglost -i ž stanje izgubljene telesne moči

obnósen -sna -o ki je ob nosni votlini:

~i sinusi

SIN.: paranasalen, paranasalis

obnóvek -vka m regenerat

obnoviti se -ím se dov. regenerirati se

obnovítven -a -o v zvezi:

~a doza

obnóžen -žna -o v zvezi:

~i sat

obnóžina -e ž cvetni prah, ki ga čebele prenašajo na zadnjih nogah

SIN.: pelod

obóčje -a s območje okrog oči

SIN.: regio ophthalmica

obogatitven -a -o izboljššan s hranilnimi dodatki:
~o gojišče

obojestranski -a -o ki je na levi in desni strani telesa:
~a ohromelost, ~a paraliza, ~a slepota, ~o škiljenje
SIN.: bilateralen

obòr -ôra m ograjen prostor, v katerega se zapira živina: ~ za krave, ~ za ovce

obóra -e ž ograjen prostor v gozdu za gojitev divjadi: ~ za jelene

oborilo -a s snov, ki, dodana raztopini, povzroči obarjanje raztopljene snovi

oborína -e ž sesedek trdnih delcev, precipitiranih iz solucije
SIN.: precipitat (1)

oboríti -ím dov. izločiti raztopljeno snov v trdni obliki iz raztopine
SIN.: precipitirati (2)

oborljivost -i ž lastnost raztopine, da se zlahka obori

obporóden -dna -o nanašajoč se na obdobje okrog poroda: ~a bolezen, ~a manija pri psicah
~a listerioza
PRIM.: brojstven

obrába -e ž poškodba ali uničenje zaradi rabe: ~ sklepnega hrustanca, ~ zoba
pigment ~e in starosti

obrádje -a s področje ob bradi
SIN.: regio mentalis

O

obrámba -e ž odziv organizma na škodljive dejavnike:
celična ~ obramba organizma, odvisna od limfocitov T, predhodno senzibiliziranih s specifičnim antigenom, pri čemer se sproščajo limfokini in interferon, **fagocitna** ~ obramba organizma s fagociti, **humoralna** ~ specifična obramba, ki poteka v krvi in drugih telesnih tekočinah, **nespecifična** ~ obramba organizma, ki deluje proti različnim škodljivim agansom, tudi mikroorganizmom (npr. s kožo, sluznico, fagociti), **specifična** ~ obramba organizma, ki sloni na specifičnih protitelesih

obrámben -bna -o nanašajoč se na obrambo:
~a beljakovina, pasivni ~i mehanizem

obrát -áta m manjša proizvodna enota: živinorejski ~ **živilskopredelovalni** ~ obrat, v katerem se iz surovin (npr. mleka, mesa) proizvajajo živila (npr. siri, salame)

obráz -áza m sprednja stran glave, kjer so čelo, oči, nos, usta, lice in brada oziroma gobec, rilec, kljun, trobec:
kožna mišica ~a
SIN.: facies (1)

obrázen -zna -o nanašajoč se na obraz:

~a arterija, ~a hemiatrofija, ~a lobanja, ~e mišice, ~a vena,
~i živec

SIN.: facialen, facialis

obrérbrje -a s področje ob rebrih
SIN.: regio parachondriaca

obrérbrn -a -o ki je ob rebrih: ~o področje
SIN.: parachondriacus

obrejèn -êna -o ki je postal brej: ~a telica

obrejítev -tve ž oploditev in začetek razvoja plodu v maternici
SIN.: koncepcija, zanositev, conceptio

obrejíti -ím dov. povzročiti brejost: bik obreji kravo

obrejíti se -ím se dov. postati brej: krava se je obrejila
SIN.: koncipirati

obremenítev -tve ž izpostavljanje organizma ali organa močnim, skrajnim vplivom okolja ali okoliščinam, ki zahtevajo intenzivnejše delovanje:

delovna ~ obremenitev organizma zaradi dela (npr. vleke ali nošnje tovora, oranja),

dinamična ~ obremenitev mišičja zaradi gibanja,

fiziološka ~ optimalna količina dela, ki ustreza razmeram in starosti organizma ter vrsti živali,

maksimalna ~ skrajne telesne in duševne obremenitve, ki ne povzročajo zdravstvenih okvar,

statična ~ obremenitev mišičja, ki

vzdržuje telesno držo, položaj, ravnotežje

obremenítven -a -o nanašajoč se na obremenitev:

~a miopatija

obróč -a m **1.** geometrična oblika zaprte verige predvsem ogljikovih atomov v molekuli:
aromatski ~ benzenov ali njemu podoben obroč, osnovna struktura aromatskih spojin,
benzenov ~ šestčlenski obroč iz atomov ogljika,
betalaktamski ~ štiričlenski heterociklični obroč, značilen za nekatere antibiotike (npr. penicilin, cefalosporin), **heterociklični** ~ obroč, v katerem so poleg atomov ogljika vezani tudi atomi drugih kemijskih elementov (npr. kisik, žveplo, dušik), **kelatni** ~ obroč, v katerem je atom ogljika zamenjan z atomom kovine z dvema kovalentnima vezema, **laktonski** ~ obroč iz dveh ali več atomov ogljika in enega atoma kisika, ki tvori molekulo laktona, **pirollov** ~ preprost heterociklični obroč, osnovna struktura pirola, **porfirinski** ~ obroč iz štirih pirollovih obročev, povezanih z metinskimi skupinami, **steroidni** ~ osnovni skelet steroidov iz štirih, med seboj povezanih obročev atomov ogljika

2. v obliki kroga sklenjena anatomsko struktura tkiv, organov:

arterijski možganski ~ žilni obroč pod velikimi možgani, ki ga napajajo notranji vratni arteriji in bazilarna arterija **sin.:** Willisov arterijski obroč, circulus arteriosus cerebri, **koščeni**

medenični ~ obroč iz obeh kolčnic, križnice

in prvih repnih vretenc, ki spaja zadnji par okončin s trupom **sin.**: cingulum extremittatis pelvinae, **koščeni plečni** ~ nepopolni koščeni obroč, sestavljen iz krokarnice, plečnice in ključnice, ki spaja sprednji par okončin s trupom **sin.**: cingulum extremittatis thoracicae, **Willisov arterijski** ~ arterijski možganski obroč **SIN.**: cingulum, circulus

obróčast -a -0 ki je po obliki podoben obroču, prstanu:
~i hrustanec, ~i rez, ~a vez koželjnice
SIN.: anularen, prstanast, anularis, cricoideus

obróček -čka m anatomska struktura v obliki majhnega obroča:
fibrozni ~ zunanji sloj medvretenčne ploščice iz fibroznega vezivnega tkiva **sin.**: anulus fibrosus, **globinski dimeljski** ~ vhodna odprtina dimeljskega kanala, skozi katero prehaja semensko povescmo v modnik **sin.**: globinski ingvinalni obroček, anulus inguinalis profundus, **globinski ingvinalni** ~ globinski dimeljski obroček, **kilni** ~ nenormalna razpoka (npr. na preponi, trebušni steni) ali normalna razširjena špranja (npr. v dimljah), skozi katero zdrkne organ ali del organa, **površinski dimeljski** ~ izhodna odprtina dimeljskega kanala, skozi katero izhaja semensko povescmo v modnik **sin.**: površinski ingvinalni obroček, anulus inguinalis superficialis, **površinski ingvinalni** ~ površinski dimeljski obroček, **rogov** ~ krožna izboklina na rogu (npr. pri govedu), ki zraste v enem letu, **sapnikov** ~ sapnikov hrustanec
SIN.: anulus

obróčkanje -a s porodničarska cerklaža

obrójstven -a -0 ki se dogaja pred rojstvom, ob rojstvu in po njem:
~a listerioza
SIN.: perinatalen
PRIM.: obporoden

obròk -óka m hrana, namenjena eni živali naenkrat:
dnevni ~ količina hrane, namenjena eni živali za en dan, **kalorični** ~ energijsko bogat obrok, **polnovredni** ~ obrok, ki vsebuje vse za življenje potrebne snovi

obrítčev -a -0 nanašajoč se na obrtce:
~a burza, ~a jama
SIN.: trochantericus

obrítec -tca m protuberanca na zgornjem okrajku stegenice, na katero so pritrjene predvsem mišice na zadnjici:
manjši ~ obrtec na zadnji strani stegenice **sin.**: trochanter minor, **večji** ~ obrtec na stranski strani stegenice **sin.**: trochanter major
SIN.: trochanter

obrušenina -e ž faseta

obrušenost -i ž abrazija (2)

obrív -i ž trše dlake na meji med čelom in očesom
SIN.: supercilium

obsápnikov -a -0 ki je ob sapniku:
~0 deblo

obséčnica -e ž akcesorna spolna žleza pri samcih sesalcev, ki obdaja začetni del sečnice tik pred sečnikom in proizvaja sekret, ki se združuje s semensko tekočino:
arterija ~e
SIN.: prostata, prostata (lat.)

obseválen -lna -0 nanašajoč se na obsevanje:
~a doza, ~a terapija, ~o zdravljenje

obsevanje -a s nadzorovano učinkovanje s sevanjem (npr. rentgenskim, infrardečim, ultravijoličnim) zaradi zdravljenja:
bližinsko ~ brahiterapija, **daljinsko** ~ teleterapija, **frakcionirano** ~ frakcionirana radioterapija, **kontaktno rentgensko** ~ kontaktna rentgenska terapija, **mikrovalovno** ~ obsevanje z mikrovalovnim sevanjem, **rentgensko** ~ obsevanje z rentgenskimi žarki, **solarno** ~ obsevanje z ultravijoličnimi žarki
SIN.: radiacija (4)

obseváti -am nedov. nadzorovano učinkovati s sevanjem zaradi zdravljenja

obsklépen -pna -0 ki je ob sklepu ali okrog njega:
~i zlom
SIN.: periarticularis

obskúren -rna -0 nejasen, nerazložljiv, neznan:
~a bolezen

obsoléten -tina -0 zastarel:
~a terapija

obsténski -a -0 ki je ob steni organa, dela telesa ali telesne votline ali jim pripada:
~i endokarditis, ~a poprsnica, ~a potrebušnica

obstétrika -e ž porodništvo

obstipácija -e ž redko, težavno blatenje izsušenega fecesa
SIN.: konstipacija, zapeka, zaprtost, obstipatio

obstipánt -a m sredstvo, ki povzroča obstipacijo

obstipatio -onis ž [obstipácijo -ónis] obstipacija

obstipíran -a -0 ki ima težave z blatenjem: ~ pacient
SIN.: zapečen, zaprt (1)

obstránski -a -0 kolateralen:
~a komolčnična arterija

obstructio -onis ž [obstrúkcijo -ónis] obstrúkcija:
atelectásis ex ~óne, ícterus ex ~óne, íleus ex ~óne

obstructívus -a -um obstrúkcijski:
ícterus ~, thrombósis ~a, thrombus ~

obstrúkcija -e ž oviranje ali onemogočanje pretoka skozi cevasti organ: bronhialna ~, ~ jajcevoda, ~ dihalnih poti
biliarna ~ obstrúkcija odtoka žolča, **črevesna** ~ ileus, **intestinalna** ~ ileus, **portalna** ~ obstrúkcija

krvnih žil v portalnem obtoku, **požiralnikova** ~ obstrukcija, navadno zaradi zaostajanja tujka ali hrane v požiralniku **sin.**: požiralnikova zapora, **ureteralna** ~ obstrukcija enega sečevoda ali obeh sečevodov, navadno zaradi prirojenega zoženja svetline ali zaradi zunanega pritiska oziroma kot del sindroma pri pielonefritisu, **uretralna** ~ obstrukcija sečnice, navadno zaradi urolitiaz

SIN.: zapora (1), obstructio

PRIM.: obturacija, okluzija (1)

obstrukijski -a -o nanašajoč se na obstrukcijo: ~a atelektaza, ~ bronhitis, ~ ikterus, ~ ileus, ~a tromboza, ~ trombus, ~a uropatija
SIN.: obstructivus

obščitnica -e ž majhna parna endokrina žleza, ki leži ob ščitnici in izloča parathormon (bistvena za presnovo kalcija in fosforja)
SIN.: obščitnična žleza, paratiroidna, paratiroidna žleza, glandula parathyroidea

obščitničen -čna -o nanašajoč se na obščitnico: ~a žleza
SIN.: paratiroiden, parathyroideus

obtočila obtočil s mn. sistem krvnih in limfnih žil ter kapilar s srcem, krvjo in limfo:
krvna ~ obtočila, po katerih teče kri (mednje sodijo srce, vse arterije in vene ter krvne kapilare) **sin.**: kardiovaskularni sistem, srčno-žilni sistem, systema cardiovasculare **prim.**: krvno žilje, **limfna** ~ obtočila, po katerih teče limfa (mednje sodijo mezigovodi, mezigovnice in limfne kapilare) **sin.**: limfni sistem, mezigovna obtočila, **mezigovna** ~ limfna obtočila
SIN.: cirkulacijski sistem

obtòk -óka m sklenjen tok tekočine:
ekstrakorporalni krvni ~ zunajtelesni krvni obtok, **fetalni krvni** ~ krvni obtok, ki deluje do rojstva in nima pljučnega obtoka za izmenjavo plinov, ki ga omogoča posteljica, **kolateralni krvni** ~ obtok krvi, ki se vzpostavi skozi postransko žilje po obstrukciji glavne žile **sin.**: kolateralna cirkulacija, **krvni** ~ obtok krvi skozi krvna obtočila, **limfni** ~ počasni tok limfe skozi mezigovnice in bezgavke **sin.**: mezigovni obtok, **mali krvni** ~ pljučni krvni obtok, **mezigovni** ~ limfni obtok, **periferni krvni** ~ del sistemskega krvnega obtoka skozi organe **sin.**: periferna cirkulacija, **placentni krvni** ~ krvni obtok plodove in materine posteljice, **pljučni krvni** ~ krvni obtok iz desnega srčnega prekata skozi pljučno deblo v pljuča in skozi pljučne vene v levi srčni preddvor **sin.**: mali krvni obtok, pljučna cirkulacija, **porojstveni krvni** ~ krvni obtok, ki se vzpostavi po rojstvu in ima pljučni krvni obtok, **portalni** ~ krvni obtok iz ene kapilarne mreže prek ven v drugo kapilarno mrežo (npr. iz prebavil skozi dverno veno v jetra ali iz hipotalamusa v adenohipofizo) **sin.**: portalna cirkulacija, **sistemski krvni** ~ krvni obtok iz

levega srčnega prekata skozi aorto, arterije, arteriole, kapilare, vene in venule v desni srčni preddvor **sin.**: sistemska cirkulacija, telesni krvni obtok, veliki krvni obtok, **telesni krvni** ~ sistemski krvni obtok, **veliki krvni** ~ sistemski krvni obtok, **zunajtelesni krvni** ~ krvni obtok zunaj telesa (npr. skozi napravo za oksigenacijo krvi ali skozi dilatator) **sin.**: ekstrakorporalna cirkulacija, ekstrakorporalni krvni obtok, zunajtelesna cirkulacija **okr.**: EKC
SIN.: cirkulacija, kroženje, circulatio

obtòlčen -a -o poškodovan zaradi udarca, udarcev: ~i možgani
SIN.: kontudiran, contusus

obtolčenina -e ž poškodba z izlivom krvi v tkivo, navadno zaradi udarca, pri katerem se koža ne raztrga:
~ **možganov** mehanska poškodba glave z izgubo zavesti, navadno z zlomom lobanje **sin.**: cerebralna kontuzija, contusio cerebri
SIN.: kontuzija, contusio, tumor contusionis

obturacija -e ž zamašitev svetline cevastega organa
SIN.: obturatio
PRIM.: obstrukcija, okluzija (1)

obturacijski -a -o ki povzroča obturacijo ali nastane zaradi nje:
~ ileus, ~ trombus
SIN.: obturatoreni, obturans, obturatorius

obturans -antis [óbturans -ántis] obturacijski: cerúmen ~

obturatio -onis ž [obturácijo -ónis] obturacija: íleus ex -óne

obturatóren -rna -o obturacijski:
~a arterija, ~i živec

obturatorijski -a -um [obturatórius] obturacijski: artêria ~a, músculus ~ extêmus, músculus ~ intêmus, nêrvus ~

obturatus -a -um [obturátus] zadelan: forámen ~um

obujevalec -lca m oseba, ki z naglimi medicinskimi ukrepi (z umetnim dihanjem, masažo srca) obuja nenadoma prekinjene življenjske funkcije (npr. pri anafilaktičnem šoku, pri nezgodi z narkozo, pri srčnem infarktu, pri dušitvi)
SIN.: reanimator

obústen -tna -o ki je ob ustih:
~e žleze
SIN.: circumoralis

obústje -a s področje okrog ust
SIN.: regio oralis

obúšje -a s področje okrog ušesa
SIN.: regio auricularis

obvéza -e ž sterilna gaza z morebitnim zdravilom in plast vate, nameščena na prizadeti del telesa:

imobilizacijska ~ obveza, ki imobilizira mišico, **kompresijska** ~ povoj, ki tesno pritiska na krvavčo rano za ustavitev krvavitve, **mavčna** ~ obveza za imobilizacijo, narejena iz mavčnih povojev **SIN.:** mavec (2), **okluzivna** ~ obveza z okluzivnim povojem
SIN.: bandaža
PRIM.: povoj

obvézen -zna -o **1.** ki se po določenih predpisih, normah mora storiti, opraviti:

~o cepljenje, ~o zdravljenje

2. ki za svoj obstoj nujno potrebuje določene snovi, razmere:

~i aerob, ~i halofil

SIN.: obligaten

PRIM.: neobvezen

obvéžno prisl. v zvezi:

~ patogeni mikroorganizem

SIN.: obligatno

obvòd -òda m kirurška povezava, navadno krvnih žil:

koronarni ~ obvod srčnih venčnih žil

SIN.: premostitev, bypass

obzòben -bna -o ki je ob zobu:

~i absces, ~o tkivo

SIN.: parodontalen, parodontalis

obzòbje -a s podporno tkivo okrog zoba, sestavljeno iz zobne alveole, zobnega cementsa, pozobnice in dlesni

SIN.: obzobno tkivo, parodontij, parodontium

obzòbnica -e ž pokostnica zobne alveole

obžílen -lna -o ki je okrog krvne žile: ~a krvavitev

SIN.: perivaskularen, perivascularis

obžrèlen -lna -o ki je ob žrelu:

~i absces

SIN.: parafaringealen, parapharyngealis

occipitalis -e [okcipítalis] **1.** zatilen:

artèria ~, lóbus ~, ós ~e, régio ~

2. zatilničen:

protuberántia ~, squáma ~

occiput -ipitis s [ókciput -ípitis] zatilje

occlusalis -e [okluzális] okluzijski:

fácies ~

occlusio -onis ž [oklúzijo -ónis] okluzija (1)

occlusivus -a -um [okluzívus] okluziven:

íleus ~

occultus -a -um [okúltus] okulten:

haemorrhágia ~a

óčet ócta m razredčena očetna kislina

SIN.: acetum

ócten -tna -o nanašajoč se na očet: koncentrirana

~a kislina, razredčena ~a kislina

~a kislina

SIN.: aceticus

óčetnokislínski -a -o nanašajoč se na očetno kislino:

~a bakterija

Ochotona [ohotóna] žvižgači:

~ **pusilla** žvižgač

Octopus [óktopus] rod mehkužcev iz razreda glavonožcev:

~ **vulgáris** navadna hobotnica

oculentum -i s [okuléntum] okulent

oculoguttae -arum ž mn. [ókulogúte -árum]

kapljice za oči

oculomotorius -a -um [okulomotórijus]

okulomotoričen:

nervus ~

oculus -i m [óculus] oko:

ángulus ~i, ángulus ~i laterális, ángulus ~i mediális, artèria

anguláris ~i, búlbus ~i, enucleátio búlbi ~i, fúndus ~i,

hypotónia ~i, músculi búlbi ~i, músculus orbiculáris ~i, véna

anguláris ~i

očèlje -a s predel glave, ki zajema čelo

SIN.: regío frontalis

očésen -sna -o nanašajoč se na oko:

akomodacija ~e leče, ektopija ~e leče, lateralni ~i

kot, luksacija ~e leče, medialni ~i kot, motnjava ~e

leče, notranja ~a arterija, ~a bolezen, ~i izcedek, ~i

katar, ~i kot, ~a kotna arterija, ~a kotna vena, ~a krožna

mišica, ~a leča, ~o ozadje, ~i pleksus, ~a reža, ~i rob,

~a transiluminacija, ~a trzavica, ~a veznica, ~a votlina,

~i žepič, ~i živec, prilagoditev ~e leče, sprednja ~a

komora, subluksacija ~e leče, vreča ~e veznice,

zadnja ~a komora, zmik ~e leče, zunanja ~a

arterija, žepič ~e veznice

SIN.: oftalmičen, ophthalmicus

očésno-gibálen -lna -o okulomotoričen:

~i živec

očístek -tka m klirens (3)

očíten -tna -o dobro zaznaven, viden:

~a hiba, ~a napaka

óčnica -e ž orbita

óčnják -a m zastar. podočnik

óčrévje -a s maščevje na črevesju

odebelína -e ž odebeljeni del česa

SIN.: intumescenca, intumescencia

odínofagija -e ž boleče požiranje hrane

odlómek -mka m odlomljeni del, kos:

abruptni kostni ~ kostni odlomek, ki se je

odmaknil od zlomljene kosti **SIN.:** abruptni

kostni fragment, **dislocirani kostni** ~ kostni

odlomek, ki je pri kostnem zlomu premaknjen

SIN.: dislocirani kostni fragment, **imprimirani**

kostni ~ v notranjost kosti vtisnjen kostni

odlomek **SIN.:** imprimirani kostni fragment,

kostni ~ odlomljeni del kosti **SIN.:** kostni

fragment

odlúščen -a -o ki se je ločil od spodnjih plasti tkiva: ~e epitelijske celice
~a plast vrhnjice

odmérek -rka m **1.** določena, natančno odmerjena količina česa: ~ krme
2. doza:
frakcionirani ~ frakcionirana doza

odmik -a m premik telesnega dela (npr. okončine) od sredinske ravnine telesa
SIN.: abdukcija

odmikálen -lna -o ki povzroča odmik:
~i živec
SIN.: abducenten, abducens

odmikati -am nedov. premikati telesni del (npr. okončino) od sredinske ravnine telesa ali središčne ravnine okončine
SIN.: abducirati, odtegovati

odmiranje -a s postopno zgoščevanje ali raztapljanje celične vsebine, ki se konča s celično smrtjo

odmirati -am nedov. biti v stanju postopnega prenehanja življenjskih procesov
SIN.: nekrotizirati

odmréti -mrèem dov. priti v stanje, ko se v delu organizma prenehajo življenjski procesi
SIN.: nekrotizirati

odmrl -a -o **1.** v katerem so prenehali življenjski procesi: ~i plod
~o tkivo
SIN.: nekrotičen (2)
2. v zvezi:
~a čebelja družina

odmrťje -a s v zvezi:
lokalno ~ nekroza

odójek -jka m pujssek, ki še sesa

odontálen -lna -o zoben:
~a hipoplazija

odontalgíja -e ž zobobol

odontoblást -a m celica, ki v živem zobu proizvaja zobovino
SIN.: zobovinska celica

odontobotritis -a m alveolitis (2)

odontogén -a -o dentogen:
~o vnetje

odontogenesis -is ž [odontogénézis] ozobitev

odontogénéza -e ž ozobitev

odontokéla -e ž dentoalveolarna cista

odontoklást -a m osteoklast, ki razgrajuje zobovino v korenini mlečnika

odontokláza -e ž proces razgrajevanja zobovine v korenini mlečnika

odontolít -a m obloga, ki se nabira na zobeh, sestavljena predvsem iz različnih soli

(kalcijevega karbonata in fosfata) ter nekaterih organskih snovi
SIN.: zobni kamen, zobovec

odontolithiasis -is ž [odontolitíjazis] odontolitiazia

odontolitíaza -e ž nastajanje kamna na zobni površini
SIN.: odontolithiasis

odontolíza -e ž bolezensko raztapljanje zobovine

odontoloksíja -e ž nepravilno usmerjena rast zoba, zob

odontóm -a m novotvorbi podobna hiperplazija, nastala iz skleninskega organa
SIN.: odontoma

odontoma -atis s [odontóma] odontom

odontometrija -e ž **1.** ocenjevanje starosti živali po zobeh

2. ugotavljanje identičnosti osebka po zobeh

3. merjenje razlike med grizno ploskvijo zgornjih in spodnjih sekalcev pri pujskih (pri ugotavljanju atrofičnega rinitisa prašičev)

odontonekróza -e ž zobna gniloba

odontoplastika -e ž **1.** nadomeščanje manjkajočih zob

2. uravnavanje zobovja

odontopríza -e ž bruksizem

odontoptozíja -e ž izpadanje mlečnikov

odontotripsíja -e ž naravna obraba zob

odontóza -e ž ozobitev

odor -óris m [ódor -óris] vonj

odoránt -a m **1.** snov, ki stimulira vohalne celice v nosu

2. deodorant

3. pripravek, s katerim se lahko stimulira gonjenje (npr. pri svinjah)

odorifer in **odoriferus** -a -um [odorífer, odoríferus] vonjalen:
glandulae ~ae

odpádek -dka m kar se pri predelavi, obdelavi česa odstrani, izloči kot neuporabno za prvotni namen:

klavni ~i odpadki zaklanih živali v klavnici (npr. parklji, rogovi) **prim.:** klavnični konfiskat, **nevarni** ~i snovi, ki zaradi kemičnih, fizikalnih ali kužnih lastnosti ogrožajo zdravje ljudi in živali

odpáden -dna -o nanašajoč se na odpadke:
~a voda

odpláka -e ž v vodi raztopljene ali razredčene odpadne organske ali anorganske snovi iz živinorejskih, klavničnih in živilskopredelovalnih obratov, iz menz in gospodinjstev: aeracija odplak
SIN.: odpadna voda

odpóren -rna -o **1.** ki ne zboli, se ne okuži: ~i organizem

SIN.: rezistenten (1)

2. sposoben prenesti negativne okoliščine, vplive:

~i mikroorganizem

SIN.: rezistenten (2)

odpórnost -i ž **1.** rezistenca (2):

naravna ~ naravna rezistenca, **pridobljena** ~ pridobljena rezistenca

2. rezistenca (3):

multipla ~ multipla rezistenca

3. acidorezistentnost

odpóved -i ž prenehanje zmogljivosti ali zmanjšana zmogljivost prizadetega organa:

~ **srca** **1.** navadno nenadno prenehanje delovanja srca **2.** nesposobnost srca vzdrževati ustrezno cirkulacijo, za katero so značilni zastoj venske krvi, cianoza in edemi, ki se ne more popraviti s kompenzacijskimi mehanizmi **SIN.:** dekompenzacija srca, kardialna dekompenzacija, decompensatio cordis, ~ **pljuč** respiratorna insuficienca

SIN.: dekompenzacija, decompensatio

odpít -a -o ki je v neposrednem stiku z okoljem:

~a fraktura, ~i hlev, ~í kostni zlom, ~a rana, ~a tuberkuloza

SIN.: apertus

odprtína -e ž **1.** nezapolnjen prostor v čem za prehajanje česa:

nosna ~ nosnica, **sprednja medenična** ~ odprtina, ki jo omejujejo sprednji rob križnice, črevnica in sprednji rob dimeljnice **SIN.:** apertura pelvis cranialis, **sprednja** ~ **prsnega koša** odprtina, ki jo omejujejo prvo prsno vretenca, prvi par reber in ročaj prsnice **SIN.:** apertura thoracis cranialis, **zadnja medenična** ~ odprtina, ki jo omejujejo repna vretenca, zadnji rob široke medenične vezi in zadnji rob sednice **SIN.:** apertura pelvis caudalis, **zadnja** ~ **prsnega koša** odprtina, ki jo omejujejo zadnje prsno vretenca, zadnji par reber, rebri lok in mečasti hrustanec **SIN.:** apertura thoracis caudalis

SIN.: apertura

2. manjši naraven prehod v telesu ali kakem njegovem organu:

etmoidalna ~ sitkina odprtina, **infraorbitalna** ~ podočnična odprtina, **medprekatna** ~ odprtina med stranskim in tretjim možganskim prekatom **SIN.:** foramen interventriculare, **medvretenčna** ~ parna stranska odprtina med dvema zaporednima vretencema za prehod hrbtenjačnega živca **SIN.:** foramen intervertebrale, ~ **pečine vreče** odprtina, prek katere se povezujeta trebušna votlina in votlina pečine vreče **SIN.:** foramen epiploicum, foramen omentale, ~ **zadnje votle vene** odprtina v preponi za prehod zadnje votle vene **SIN.:** foramen venae cavae caudalis, **ovalna** ~ odprtina v medpreddvornem pretinu pri zarodku **SIN.:** foramen ovale cordis **podočnična** ~ odprtina

na zgornji čeljustnici, skozi katero potekajo infraorbitalni živec in žile **SIN.:** infraorbitalna odprtina, foramen infraorbitale, **prečna** ~ odprtina na korenu prečnih podaljškov sprednjih šestih vratnih vretenc **SIN.:** foramen transversarium, **sitkina** ~ odprtina v čelnici za prehod možganskih živcev in žil **SIN.:** etmoidalna odprtina, foramen ethmoidale, **velika** ~ odprtina, ki jo oblikuje zatilnica za prepust hrbtenjače, emisarne vene, akcesornega živca **SIN.:** velika lina, foramen magnum, **vretenčna** ~ odprtina na vretencu, ki jo oblikujeta telo vretenca in vretenčni lok **SIN.:** foramen vertebrale, **zadelana** ~ odprtina v kolčnici, skozi katero poteka notranja mašilka, povezuje dno medenice s stegenico **SIN.:** foramen obturatum

SIN.: lina (2), foramen

3. v zvezi:

izletna ~ žrelo (2)

odrásel -sla -o ki je dosegel končno velikost in spolno zrelost: ~a žival

odrgnina -e ž mehanska poškodba površinske plasti kože

SIN.: ekskoriacija, excoriatio

odrivek -vka m spolno zrel segment trakulje z oplojenimi jajčeci, ki se je že ločil od segmenta pred njim

SIN.: proglotida

odstavitev -tve ž prenehanje sesanja mladiča pri materi ali dojilji:

postopna ~ odstavitev za vse daljši čas dneva,

terminska ~ odstavitev po volji rejca, **zgodnja** ~

odstavitev pred običajnim terminom

odstavíti -im dov. ločiti mladiča od matere ali dojilje, da preneha sesati

odstávljenec -nca m mladič sesalca v prvih tednih po prenehanju sesanja pri materi ali dojilji

odstòp -ópa m ablacija (2):

~ **mrežnice** boleznico stanje, pri katerem se del mrežnice odluči od podlage **SIN.:** ablacija retine, amocija retine, ablatio retinae, amotio retinae

odstótek -tka m v zvezi:

~ **nepovratnic** odstotek samic, ki se v določenem obdobju po osemenitvi ali parjenju niso pregonile **SIN.:** nonreturn rate

odstranitev -tve ž v zvezah:

kirurška ~ izrezanje bolnega ali poškodovanega organa, tkiva z operacijo, **manualna** ~ **posteljice** ročna odstranitev posteljice, **manualna** ~ **rumenega telesa** ročna odstranitev rumenega telesa, **radikalna** ~ **novotvorbe** popolno izrezanje novotvorbe z regionalnimi bezgavkami vred, **ročna** ~ **posteljice** odluščenje posteljice iz maternice po porodu z rokami **SIN.:** manualna odstranitev posteljice, **ročna** ~ **rumenega telesa** izluščenje rumenega telesa iz jajčnika z roko **SIN.:** manualna odstranitev rumenega telesa

odtegnítev -tve ž zmanjšanje ali odvzem česa:
~ **krme** odtegnítev obroka krme

odtegoválka -e ž v zvezah:
mišica ~

~ **e prstov** več mišic, ki odmikajo prste **sin.**:
musculi abductores digitorum

odtegováti -újem *nedov.* odmikati

odtís -a m **1.** nanos biološkega materiala (npr. možganov, jeter) z lahkim pritiskom na predmetnico za mikroskopsko proučevanje
2. posnetek zob v pastozni masi za izdelavo zobne proteze

odvajálen -lna -o ki pospešuje blatenje:

~a tekočina

SIN.: laksativen

odvajálo -a s sredstvo, navadno zdravilo, ki pospešuje blatenje

SIN.: dristilo, laksans, laksativ, purgativ

odvòd -òda m standardna namestitvev elektrod za snemanje elektrokardiograma ali elektroencefalograma ali vsak posnetek pri takšni namestitvi elektrod

odvòden -dna -o eferenten:

~a mezgovnica, ~a žila, ~i živec

odvòdnica -e ž arterija

odvzémen -mna -o v zvezi:

~o mesto

odzív -a m **1.** reagiranje živali na človeški glas ali glas druge živali, na človekovo navzočnost ali navzočnost druge živali
2. nehotna, nekontrolirana reakcija živali na dražljaj:

pojoni ~ odziv živali, priučene na določen postopek

3. v zvezah:

imunski ~ odziv imunsko sposobnih celic v organizmu na vnos antigena, pri katerem nastanejo protitelesa in celična imunost,
sekundarni imunski ~ odziv organizma na ponovni vnos istovrstnega antigena

odzivnost -i ž sposobnost odzvati se na dražljaj:

imunska ~ sposobnost odzvati se na vnos antigena

SIN.: reaktivnost

oedema in **edema** -atis s [edéma] edem:

~ **allérgicum** alergijski edem, ~ **cardiále**

kardialni edem, ~ **e stási** zastojni edem, ~ **ex**

inanióne alimentarni edem, ~ **generalísátum**

generalizirani edem, ~ **nephriticum** nefritični

edem, ~ **nephroíticum** nefrotski edem, ~ **pulmónum**

pljučni edem

oesophagealis in **esophagealis** -e [ezofageális] požiralnikov:

fistula ~, vénae ~es

oesophageus in **esophageus** -a -um [ezofágeus]

požiralnikov:

glándulae ~ae, hiátus ~

oesophagicus in **esophagicus** -a -um

[ezofágikus] požiralnikov:

tonsilla ~a

oesophagitis in **esophagitis** -idis ž [ezofagítis] ezofagitis

oesophagogastricus in **esophagogastricus** -a

-um [ezófagogástrikus] želodčno-požiralnikov:

úlcus ~um

oesophagospasmus in **esophagospasmus** -i m [ezófagospázmus] ezofagospazem

Oesophagostomum [ezófagostómum]

rod zajedavskih nematodov iz družine

Strongylidae:

~ **dentátum** ezofagostom, ki zajeda na sluznici

debelega črevesa pri prašičih, ~ **radiátum**

ezofagostom, ki zajeda na sluznici debelega

črevesa pri govedu, ~ **venulósum** ezofagostom,

ki zajeda na sluznici debelega črevesa pri ovci,

kozi, srni in nekaterih drugih prežvekovalcih

oesophagotomia in **esophagotomia** -ae ž

[ezófagotómija] ezofagotomija

oesophagus in **esophagus** -i m [ezófagus]

požiralnik:

atrésia ~i, strictúra ~i

Oestridae [estríde] družina zoljev z rodovoma

Oestrus in *Hypoderma*

Oestrus [éstrus] rod dlakavih dvokrilcev, zoljev iz družine Oestridae, katerih ličinke zajedajo v notranjih votlinah pri drobnici:

~ **óvis** ovčji zolj

oficinálen -lna -o v zvezi:

~o zdravilo

ofidiofobija -e ž strah pred kačami

ofidizem -zma m zastрупitev s kačjim strupom

oftálmičen -čna -o očesen:

notranja ~a arterija, ~i pleksus, ~a reakcija, ~i test, zunanja

~a arterija

oftalmija -e ž močno vnetje očesne veznice in notranjih delov očesa:

kontagiozna ~ **ovc in koz** nalezljivo vnetje oči

pri ovcah in kozah, ki ga povzroča rikacija

Rickettsia conjunctivae, **neonatalna** ~ gnojno

vnetje očesne veznice pri pasjih in mačjih

mladičih prve dni po rojstvu, ko so veke še

zaprte, **periodična** ~ mesečna slepota kopitarjev,

snežna ~ snežna slepota, **sončna** ~ sončna

slepota (1)

SIN.: ophthalmia

oftalmoblenorėja -e ž gnojni konjunktivitis

oftalmolít -a m kamen iz bazičnih soli v očesu ali solzni žlezi

oftalmologija -e ž okulistika

oftalmomiitis -a m vnetje zrkelnih mišic

oftalmopatija -e ž očesna bolezen

oftalmoplegija -e ž paraliza očesnih mišic:

notranja ~ paraliza mišic v šarenici in žarkovniku, **zunanja** ~ paraliza zrkelnih mišic
SIN.: ophthalmoplegia

oftalmoragija -e ž krvavitev iz očesa

oftalmorêja -e ž izcejanje gnoja iz očesa

oftalmorékxa -e ž počenje zrkla

oftalmoskop -a m optični instrument za pregled notranjosti očesa
SIN.: funduskop

oftalmoskopija -e ž pregled notranjosti očesa (npr. očesnega ozadja) z oftalmoskopom
SIN.: funduskopija

oftálmotonométer -tra m naprava za merjenje intraokularnega tlaka

oftálmotonometrija -e ž indirektno merjenje intraokularnega tlaka z ugotavljanjem njegove deformacije

ogledálo -a s v zvezi:

nosno-ustnično ~ smrček pri prežvekovalcih **SIN.:** planum nasolabiale

oglje -a s snov, ki ostane po suhi destilaciji lesa, kosti:

aktivno ~ medicinsko oglje, **medicinsko** ~ oglje, ki se uporablja kot adsorbent pri peroralnih zastrupitvah in nekaterih boleznih črevesja **SIN.:** aktivno oglje, zdravilno oglje, carbo medicinalis, **zdravilno** ~ medicinsko oglje, **živalsko** ~ oglje v prahu ali tabletah, ki veže pline, strupe in druge škodljive snovi v črevesju ali na ranah (dobljeno z destilacijo kosti) **SIN.:** carbo animalis
SIN.: carbo

ogljik -a m kemijski element, nekovina, sestavina vseh organskih spojin:
bilanca ~a

radioaktivni ~ izotop ogljika ^{14}C (C-14), ki se uporablja npr. pri raziskavah presnove, **žveplov** ~ ogljikov disulfid
SIMB.: C (7)

ogljikohidratén -tna -o nanašajoč se na ogljikove hidrate:
~i polimer

ogljikov -a -o nanašajoč se na ogljik:
~ ciklus, ~ dioksid, ~ disulfid, ~ hidrat, ~a kislina, ~ monoksid, ~ sulfid, ~ tetraklorid, ~ žveplec, totalna količina ~ega dioksida
SIN.: carbonicus

ogljikovodik -a m predstavnik skupine organskih spojin, ki jih sestavljata ogljik in vodik:

alifatski ~ ogljikovodik z nesklenjeno verigo ogljikovih atomov v molekuli, **ciklični** ~ ogljikovodik, ki ima ogljikove atome v molekuli vezane v obroč, **halogenirani** ~ ogljikovodik, pri katerem je vodik v molekuli nadomeščen s halogenom, **nasičeni** ~ ogljikovodik, v katerem

so ogljikovi atomi v molekuli povezani v verige ali obroče samo z enojnimi vezmi, **nenasičeni** ~ ogljikovodik, v katerem so ogljikovi atomi v molekuli povezani v verige z dvojnimi ali trojnimi vezmi, **policiklični** ~ ogljikovodik, ki ima ogljikove atome v molekuli vezane v več obročih, **tekoči** ~ ogljikovodik v obliki tekočine

ognójek -jka m absces

ognójkov -a -o abscesen:
~a votlina

ogoléllost -i ž alopecija (1)

ógrc -a m 1. ličinka govejega zolja, ki se zajde pod kožo na hrstu goveda
2. podkožna tvorba pri govedu, ki jo povzroča ta ličinka
3. v lojnicaх zastali loj

ógrčav -a -o ki ima ogrce: ~a krava

ógrčavost -i ž bolezen, predvsem pri govedu, ki jo povzroča ogrc
SIN.: hipodermoz

ogródje -a s trdna oporna struktura, ki povezuje in daje osnovno obliko celici, organu, telesu:
notranje celično ~ citoskelet, **škržno** ~ del okostja glave pri ribah, ki pokriva škrge
SIN.: skelet (1)

ogulítev -tve ž denudacija

ohlájanje -a s zniževanje temperature:
~ trupla postopno ohlajanje trupla, ki se začne takoj po smrti (poginu) **SIN.:** algor mortis

ohlápen -pna -o pri katerem tkivo, mišice nimajo tonusa:
~a ohromelost, ~a paraliza, ~a paraplegija, ~a pareza
SIN.: atoničen, flacidni, flaccidus

ohlapnítev -tve ž zmanjšani mišični tonus:
~ srca diastola
SIN.: relaksacija (1)

ohlápnost -i ž zmanjšani tonus tkiv:
fiziološka starostna ~ ohlapnost mišic, kože zaradi starosti, ~ **veke** zmanjšana elastičnost kože zgornje veke **SIN.:** blefarohalaza, blepharochalasis, **mišična** ~ bolezensko zmanjšanje, manjkanje mišičnega tonusa **SIN.:** amiotonija, miatonija, mišična atonija, amyotonia, myotonia, ~ **želodca** atonija želodca, **sekundarna mrliška** ~ ohlapnost, ki nastane na truplu po avtolizi tkiv
SIN.: atonija, flacidnost, atonia

ohratoksikóza -e ž zastrupitev z ohratoksinom, najpogosteje pri prašičih, pa tudi pri drugih živalih (razvijejo se nefropatija z degeneracijo ledvičnega epitela, polidipsija, poliurija, driska in uremija)

ohratoksín -a m mikotoksin, ki ga izločajo plesni *Aspergillus ochraceus*, *Penicillium viridicatum* in *Penicillium cyclospium*

ohromèl -éla -o paraliziran: ~a okončina

ohromélost -i ž paraliza:

virus nalezljive ~i prašičev

enostranska ~ enostranska paraliza, **možganska** ~ možganska paraliza, **nalezljiva** ~ prašičev kužna bolezen prašičev z znaki ohromelosti možganov in hrbtenjače, ki jo povzroča zelo virulentna varianta virusa nalezljive ohromelosti prašičev (bolezen prvotno poimenovana po kraju Tješin na Češkem) **sin.:** tješinska bolezen, virusni prašičji poliomielititis **prim.:** virusni encefalomielititis prašičev, **obojestranska** ~ bilateralna paraliza, **ohlapna** ~ ohlapna paraliza

ohrométi -ím dov. postati hrom**ohromiti** -ím dov. paralizirati (1)**ojalovíti** -ím dov. narediti koga jalovega: ~ samico**okamnèl** -éla -o poapnel:

~a čebelja zalega, ~i plod

okamnítev -tve ž petrifikacija**okcipitálen** -lna -o 1. zatilen:

~a arterija, ~a kost, ~i reženj

2. zatilničen:

~a luska

òkel òkla m močno podaljšan sekalec v zgornji čeljusti slona, mroža**òkence** -a s majhna odprtina:

okroglo ~ polževo okence, **polževo** ~ okence v medialni steni bobnične votline, ki ga zapira sekundarna bobnična membrana **sin.:** okroglo okence, fenestra cochleae, **preddverno** ~ okence v steni bobnične votline, ki ga zapira stremence **sin.:** fenestra vestibuli

SIN.: fenestra (1)**okluzíja** -e ž 1. zaprtje, zamašitev cevastega ali votlega organa:**koronarna** ~ okluzija koronarne arterije zaradi koronarne tromboze, arteriitisa**SIN.:** occlusio**PRIM.:** obstrukcija, obturacija

2. stik grizne površine zob obeh čeljusti (pomemben predvsem za žvečenje hrane):

nenormalna ~ malokluzija**SIN.:** griz (2)**okluzijski** -a -o nanašajoč se na okluzijo (2):

~a ploskev zoba

SIN.: grizen, occlusalis**okluzívén** -vna -o nanašajoč se na okluzijo (1):

~i ileus, ~i ikterus, ~a obveza, ~i povoj

SIN.: occlusivus**okó** očesa s 1. organ za zaznavanje svetlobnih dražljajev, sestavljen iz zrkla, zrkelnih mišic, vek s trepalnicami in solzil:

akomodacijska moč očesa, hipotonija očesa, kapljice za oči

ametropno ~ oko, ki preveč ali premalo lomi svetlobo, kar je vzrok za motno sliko na mrežnici, **izbuljeno** ~ eksoftalmus, **kratkovidno** ~ oko, pri katerem slika nastane pred mrežnico, **sestavljeno** ~ oko, sestavljeno iz številnih

manjših oči, od katerih vsako prispeva del k celotni sliki (pri členonožcih), **zajče** ~ lagoftalmus

SIN.: organ vida, vidni organ, oculus, organum visus

2. očesu podobno okroglasto izbočenje:

kurje ~ hipertrofija poroženele plasti kože na otiščanem mestu s centralnim vraščanjem v globino**SIN.:** klavus, clavus**okólčje** -a s področje kolka**SIN.:** regio tuberis coxae**okolénje** -a s področje kolena**SIN.:** regio genus

okólje -a s skupek vseh fizikalnih, kemičnih in bioloških vplivov, ki delujejo na organizem ali njegove dele:

abiotično ~ okolje, ki ni ustrezno za življenje, **čebelarско** ~ okolje, primerno za rejo čebel

okončina -e ž pri vretenčarjih del telesa, ki se uporablja za premikanje ali prijemanje: odmik ~e, primik ~e, sprednja ~, zadnja ~

imobilizirana ~ z opornico, mavčno obvezo ali osteosinteze zaradi preprečitve gibanja opremljena okončina (npr. zlomljena)**SIN.:** ekstremiteta, končina, noga, ud (1), extremitas

okorél -a -o zaradi organskih sprememb manj ali počasneje gibljiv: ~i sklep

okorélost -i ž zmanjšana ali upočasnjena gibljivost:

mrliška ~ otrdelost mišic nekaj časa po smrti**sin.:** rigor mortis**SIN.:** rigor**okostenéti** -ím dov. osificirati (2)**okostenévanje** -a s osifikacija**okostenévati** -am nedov. osificirati (1)**okostenítev** -tve ž 1. osifikacija (1):**nepopolna** ~ podedovano stanje z nenormalno krhkimi kostmi, ki se zaradi defektne osteogeneze pogosto lomijo, predvsem pri jagenjčkih in teletih **sin.:** osteogenesis imperfecta

2. osifikacija (2):

~ **kite** spreminjanje fibrilarnega vezivnega tkiva v kostno tkivo **sin.:** tenostoz

okóstje -a s ogrodje telesa vretenčarjev, sestavljeno iz kosti, vezi in hrustancev

SIN.: skelet (2), systema skeletale

okostnják -a m 1. okostje mrtvega človeka ali živali

2. zelo shujšana žival

okrájek -jka m končni del česa:

kostni ~ vsak od dveh končnih delov dolge kosti, povezanih s telesom kosti **sin.:** epifiza (1), epiphysis (1), **sklepni** ~ končni del kosti, ki sodeluje pri oblikovanju sklepa v sklepni votlini

okrášen -sna -0 v zvezi:
~e živali

okretáč -a m drugo vratno vretence z značilnim podaljškom v obliki zoba
SIN.: axis, epistropheus

okrévanec -nca m prebolevnik

okrévanje -a s ponovno pridobivanje moči in ugodnega počutja po preboleli bolezni, operaciji, poškodbi, anesteziji:
poanestezijsko ~ okrevanje po anesteziji
SIN.: konvalescenca, rekonvalescenca

okrévati -am nedov. in dov. izboljševati si zdravje po preboleli bolezni, operaciji, poškodbi, anesteziji

okrnek -nka m zakrneli organ

okrógel -gla -0 ki ima obliko kroga:
manjša ~a mišica, ~a jetrna vez, ~a maternična vez, ~o okence, ~a sečnikova vez, ~a sukalka navznoter, večja ~a mišica
SIN.: teres

oksacilin -a m polysintetični penicilin iz skupine izoksazolipenicilinov, delno odporen proti betalaktamazi

oksalát -a m sol ali anion oksalne kisline

oksaláten -tña -0 nanašajoč se na oksalat:
~i kamen

oksálen -lna -0 v zvezi:
~a kislina
SIN.: oxalicus

oksalurija -e ž čezmerno izločanje oksalatov z urinom

óksast -a -0 podoben črki O:
~e noge, ~a stoja
PRIM.: iksast

óksiaminopirimidín -a m citozin

oksibíóza -e ž aerobioza

oksid -a m spojina kemijskega elementa (kovine ali nekovine), radikala s kisikom

oksidácija -e ž 1. spajanje s kisikom ali oddajanje vodika
PRIM.: redukcija (1)
2. odvzemanje elektronov iz atomov kemijskega elementa

oksidacijski -a -0 nanašajoč se na oksidacijo: ~ proces, ~o sredstvo

oksidánt -a m atom, ion ali molekula, ki sprejme en elektron ali več elektronov v oksidoredukciji, pri čemer se sam reducira
SIN.: akceptor elektronov
PRIM.: reducent

oksidatívén -vna -0 nanašajoč se na oksidacijo:
~a deaminacija, ~a fosforilacija

oksidáza -e ž oksidoreduktaza, ki katalizira reakcije, pri katerih je akceptor elektronov kisik

oksidírati -am nedov. in dov. odvzeti elektrone ali vodik ali spajati s kisikom

óksidoredukcija -e ž oksidacija enega reaktanta, sklopljena z redukcijo drugega reaktanta
SIN.: oksidoredukcijska reakcija

óksidoredukcijski -a -0 nanašajoč se na oksidoredukcijo:
~ potencial, ~a reakcija, ~ sistem
OKR.: redoks

óksidoreduktáza -e ž encim, ki katalizira oksidoredukcije (npr. dehidrogenaza, oksidaze in reduktaze)

oksisifilija -e ž acidofilnost (2)

oksisifilnost -i ž acidofilnost (2)

oksigénácija -e ž dodajanje kisika ali nasičenost z njim: ~ krvi

oksigénáza -e ž oksidoreduktaza, ki katalizira vezanje molekularnega kisika z molekulo oksidirane substrata
PRIM.: dioksidgenaza, monooksigenaza

oksigéníran -a -0 ki ima vezan molekularni kisik ali je z njim nasičen:
~a kri
PRIM.: deoksigeniran

oksigénírati -am nedov. in dov. bogatiti s kisikom

oksigénoterápija -e ž zdravljenje s kisikom
SIN.: oksigenenska terapija

oksigénski -a -0 nanašajoč se na kisik:
~a terapija

óksihemoglobín -a m hemoglobin, ki ima reverzibilno vezan molekularni kisik

oksikrinín -a m sekretin

óksipropiónski -a -0 v zvezi:
~a kislina
SIN.: oxypropionicus

óksitetraciklín -a m širokospektralni antibiotik iz skupine tetraciklinov, ki ga izloča streptomiceta *Streptomyces rimosus* (ni priporočljiv za mlade živali)
SIN.: teramicin

oksitocija -e ž hitri porod

oksitocín -a m hormon, ciklični polipeptid iz devetih aminokislin, ki nastaja v hipotalamusu in se izloča v nevrohipofizo, spodbuja krčenje maternice, zlasti med porodom, in izločanje mleka (pridobiva se tudi sintetično, pri ovcah in nekaterih drugih živalih nastaja tudi v rumenem telesu)
PRIM.: vazopresin

okulár -ja m leča ali sestav leč pri optični napravi (npr. pri mikroskopu), obrnjen proti očesu
SIN.: priočesna leča
PRIM.: objektiv

okulènt -ênta m mazilo za oči

SIN.: oculentum

okulistika -e ž veda o boleznih in poškodbah oči

SIN.: oftalmologija

ókuloglanduláren -rna -o nanašajoč se na oko in regionalne bezgavke:

~a tularemija

okulomotóričen -čna -o nanašajoč se na gibanje zrkla:

~i živec

SIN.: očesno-gibalen, oculomotorius

okúlten -tna -o neviden, neopazen:

~i karcinom, ~a krvavitev

SIN.: occultus

okús -a m 1. čut za zaznavanje značilnosti snovi, zlasti hrane, z okušalnimi brbončicami v ustih

SIN.: gustus

2. značilnost snovi, zlasti hrane, ki se zaznava s čutom za okušanje (osnovni okusi so sladko, kislo, grenko, slano, mesno):

električni ~ zaznava grenkega na jeziku pri delovanju električnega toka

okušálen -lna -o nanašajoč se na okušanje:

jezična ~a papila, ~a brbončica, ~a celica, ~i organ, ~o središče

SIN.: gustatoren, gustatorius

okušálo -a s čutilo za okus, katerega receptorji so številne okušalne brbončice:

kemoreceptorji ~a

SIN.: gustatorni organ, okušalni organ, organum gustus

okúšanje -a s zaznavanje kemičnih lastnosti snovi v ustni votlini, ki jih receptorji čutilnih nevronov posredujejo okušalnemu središču v možganih

okúžba -e ž vdor patogenih mikroorganizmov v telo in njihovo razmnoževanje v njem, ki mu lahko sledijo klinični znaki:

indirektni prenos ~e, primarno žarišče ~e, rezervoar ~e, vakcina proti ~i z bakterijo *Clostridium perfringens*, veriga ~e, vir ~e, zaščita pred ~o, žarišče ~e

aerogena ~ okužba prek zraka, v katerem so patogeni mikroorganizmi sin.: aerogena infekcija, **alimentarna** ~ okužba s hrano, krmili, v katerih so povzročitelji črevesnih nalezljivih bolezni (npr. salmonele) sin.: alimentarna infekcija, **anaerobna** ~ okužba, ki jo povzročajo anaerobne bakterije (npr. klostridiji) sin.: anaerobna infekcija, **bakterijska** ~ okužba s patogenimi bakterijami sin.: bakterijska infekcija, **banalna** ~ okužba z mikroorganizmi, ki ne ogrožajo zdravja organizma sin.: banalna infekcija, **bolnišnična** ~ okužba, dobljena v bolnišnici ali pri kakih drugih veterinarskih posegih sin.: bolnišnična infekcija, **hospitalna** infekcija, **hospitalna**

okužba, **nozokomialna** infekcija, **nozokomialna** okužba, **diaplacentarna** ~ okužba zarodka, plodu skozi posteljico breje samice sin.: diaplacentarna infekcija, **diseminirana** ~ okužba, ki je razširjena po vsem telesu sin.: diseminirana infekcija, **dodatna** ~ okužba z istovrstnim mikroorganizmom v času primarne okužbe sin.: dodatna infekcija, **interkurentna** infekcija, **interkurentna** okužba, **eksogena** ~ okužba z mikroorganizmi, ki so prispeli v organizem od zunaj sin.: eksogena infekcija, **endogena** ~ okužba z mikroorganizmi, ki so bili v organizmu prikriti sin.: endogena infekcija, **fokalna** ~ žariščna okužba, **fungozna** ~ glivična okužba, **glivična** ~ okužba s patogenimi glivicami sin.: fungozna okužba, glivična infekcija, **hidrična** ~ okužba, ki se prenaša z okuženo vodo sin.: hidrična infekcija, **hospitalna** ~ bolnišnična okužba, **inaparentna** ~ okužba, pri kateri bolezenski znaki niso vidni sin.: inaparentna infekcija, **interkurentna** ~ dodatna okužba, **kapljična** ~ okužba s kapljicami iz zraka, ki vsebujejo patogene mikroorganizme (npr. pri gripi) sin.: kapljična infekcija, **kontaktna** ~ okužba, ki se širi s stikom sin.: kontaktna infekcija, **kriptogena** ~ okužba iz neznanega žarišča sin.: kriptogena infekcija, **infectio cryptogenes**, **latentna** ~ okužba, ki poteka brez vidnih kliničnih znakov, povzročitelji pa se ne morejo dokazati v izločkih sin.: latentna infekcija, **prikrita** infekcija, **prikrita** okužba, **lokalna** ~ okužba, omejena na določeno področje v organizmu sin.: lokalna infekcija, **lokalizirana** ~ okužba, ki se je omejila na določeno manjše območje sin.: lokalizirana infekcija, **mešana** ~ okužba, ki jo povzročata dve vrsti ali več vrst patogenih mikroorganizmov hkrati sin.: mešana infekcija, **monomikrobna** ~ okužba, ki jo povzroča ena vrsta patogenega mikroorganizma sin.: monomikrobna infekcija, **natalna** ~ okužba ob porodu oziroma rojstvu sin.: natalna infekcija, **neonatalna** ~ okužba mladiča prve dni po rojstvu sin.: neonatalna infekcija, **nozokomialna** ~ bolnišnična okužba, **oportunistična** ~ okužba z mikroorganizmom, ki je postal patogen v določenih, zanj ugodnih razmerah sin.: oportunistična infekcija, **parenteralna** ~ okužba, ki ne poteka skozi prebavila sin.: parenteralna infekcija, **perkutana** ~ okužba skozi kožo (npr. z ubodom klopa) sin.: perkutana infekcija, **peroralna** ~ okužba skozi usta (s hrano, z vodo) sin.: peroralna infekcija, **persistenta** ~ okužba, ki traja dalj časa sin.: persistentna infekcija, **piogena** ~ okužba s piogenimi bakterijami sin.: piogena infekcija, **pooperacijska** ~ okužba, ki se pojavi po operaciji zaradi vdora mikroorganizmov v rano sin.: pooperacijska infekcija, **porojstvena** ~ okužba mladiča v času od rojstva do sedem dni oziroma štiri tedne starosti po rojstvu sin.: porojstvena infekcija, **postnatalna** infekcija, **postnatalna**

okužba, **postnatalna** ~ porojstvena okužba, **prikrita** ~ latentna okužba, **primarna** ~ začetna okužba z bolj patogenim mikroorganizmom, ki se ji lahko kasneje pridruži dodatna okužba ali sekundarna okužba, navadno z manj patogenim mikroorganizmom **sin.**: primarna infekcija, **puerperalna** ~ okužba rodil v puerperiju **sin.**: puerperalna infekcija, **respiratorna** ~ 1. okužba prek dihal **sin.**: respiratorna infekcija 2. okužba dihal **sin.**: respiratorna infekcija, **sekundarna** ~ okužba, ki sledi primarni okužbi, vendar z drugo vrsto mikroorganizma **sin.**: sekundarna infekcija, **sistemska** ~ okužba, ki prizadene več organov ali sistem organov in se širi nemoteno **sin.**: sistemska infekcija, **splošna** ~ diseminacija istovrstnih patogenih mikroorganizmov po vsem telesu **sin.**: splošna infekcija, **subklinična** ~ okužba, ki poteka brez klinično ugotovljivih znakov **sin.**: subklinična infekcija, **spremljajoča** ~ okužba, ki spremlja kako drugo okužbo ali bolezen **sin.**: spremljajoča infekcija, **transplacentarna** ~ okužba plodu v maternici skozi posteljico **sin.**: transplacentarna infekcija, **urinska** ~ okužba sečil **sin.**: urinska infekcija, **virusna** ~ okužba, ki jo povzročajo virusi **sin.**: virusna infekcija, **žariščna** ~ okužba, ki se je razširila iz prvotnega žarišča **sin.**: fokalna infekcija, fokalna okužba, žariščna infekcija **SIN.**: infekcija, prisad, infectio **PRIM.**: sepsa

okúžen -a -o v katerem so patogeni mikroorganizmi: ~a rana, ~a žival **SIN.**: inficiran

okúžiti -im **dov.** vnesti patogene mikroorganizme v gostitelja: ~ rano **SIN.**: inficirati

okúžiti se -im **se dov.** sprejeti patogene mikroorganizme (ki se nato razmnožijo in povzročijo bolezen) **SIN.**: inficirati se, prisaditi se

okužljiv -a -o ki se zlahka okuži: ~a žival

okvára -e ž stanje, ki ni v skladu z normalnim delovanjem organizma, nastalo zaradi poškodbe, bolezni: ~ sluha, možganska ~

oleát -a m sol oleinske kisline

olecranon -i s [olékranon] kljukica: búrsa ~i, bursitis ~i, fóssa ~i, ligamêntum ~i

oleín -a m glicerol, zaestren s tremi oleinskimi kisljinami, sestavina večine živalskih maščob in rastlinskih olj **SIN.**: triolein **PRIM.**: palmitin, stearin

oleinicus -a -um [olejínikus] oleinski: ácidum ~um

oleínski -a -o v zvezi: ~a kislina **SIN.**: oleinicus

oleosus -a -um [olejózus] oljen: embólia ~a, emúlsio ~a

olfactorius -a -um [olfaktórijus] vohalen: búlbis ~, cílium ~um, glándulae ~ae, nêrvus ~, régio ~a, tráctus ~

olfactus -us m [olfáktus] voh: órganum ~

olfaktóren -rna -o vohalen: ~i glomerul, ~i kemoreceptorji, ~a proga, ~i živec, ~e žleze

oligaemia -ae ž [oligémija] hipovolemija

oligémičen -čna -o hipovolemičen: ~a atrofija, ~i šok

oligemíja -e ž hipovolemija

oligoarthritis -idis ž [oligoartrítis] oligoartritis

ólígoartikuláren -rna -o nanašajoč se na manjše število sklepov: ~i artritis

oligoarthritis -a m artritis samo manjšega števila sklepov **SIN.**: oligoartikularni artritis, oligoarthritis

ólígoцитemíja -e ž zmanjšano število krvnih celic v enoti krvi

ólígodendrocít -a m celica opornega tkiva centralnega živčevja

oligodipsíja -e ž nenormalno zmanjšanje žeje in pitja

oligodontia -ae ž [oligodóntija] hipodontija

oligodontíja -e ž hipodontija

ólígoelemènt -ênta m kemijski element, ki je v organizmu v majhnih količinah in je pomemben za delovanje organizma **PRIM.**: makroelement, mikroelement

oligofág -a m žival, ki se prehranjuje z enolično hrano

ólígofosfaturíja -e ž zmanjšano izločanje fosfatov z urinom

ólígoгалакциja -e ž zmanjšano izločanje mleka

ólígohidruríja -e ž nenormalna zgoščenost urina

oligoholíja -e ž zmanjšano izločanje žolča

oligolecítálen -lna -o ki ima malo rumenjaka: ~o jajce **PRIM.**: centrolecitalen, izolecitalen

ólígolevkocitemíja -e ž levkopenija

ólígolevkocítóza -e ž levkopenija

oligomêr -a m polimer z malo (manj kot 20) zaporednih monomerov

ólígonukleotíd -a m polimer, sestavljen iz dveh do desetih nukleotidov **PRIM.**: polinukleotid

ólígoovulácija -e ž ovulacija, ki se pojavlja v predolgih časovnih presledkih

- óligopeptíd** -a m peptid iz manjšega števila aminokislin (manj kot 20)
PRIM.: polipeptid
- oligopnéja** -e ž hipopneja
- óligooptializem** -zma m zmanjšano izločanje sline
SIN.: oligosialija
- óligosaharid** -a m ogljikov hidrat, sestavljen iz manjšega števila monosaharidov (manj kot 10)
PRIM.: polisaharid
- óligosialija** -e ž oligoptializem
- óligosiderija** -e ž zmanjšana količina železa v krvi
- oligospermia** -ae ž [óligospérmija] oligospermija
- óligospermija** -e ž zmanjšano število semenčic v ejakulatu
SIN.: oligozoospermija, oligospermia
- óligozoospermija** -e ž oligospermija
- oligúričen** -čna -o nanašajoč se na oligurijo: ~i pacient
- oligurija** -e ž izločanje manjše količine urina
SIN.: malosečnost
- ólje** -a s tekoč triglicerid, netopen v vodi, topen v etru, ki se pridobiva iz rastlin, živalskih maščob in nafte:
cedrovo ~ olje, pridobljeno iz brina *Juniperus virginiana*, ki se uporablja predvsem pri mikroskopiranju z imerzijo, **eterično** ~ zmes hlapnih tekočin (estrov, alkoholov, ketonov) močnega, večinoma prijetnega vonja, **gorčično** ~ olje, ki se pridobiva iz semen gorčice (*Sinapis alba*), povzroča eritem in mehurje na koži ali sluznici, **hlapno** ~ olje, ki se spreminja v plinasto stanje pri temperaturi, nižji od vrelišča, **imerzijsko** ~ olje za mikroskopiranje z imerzijo (navadno cedrovo olje), **kafrino** ~ olje iz kafrovca, **kolofonijevo** ~ aromatična snov v terpentinu, ki se uporablja v veterinarstvu kot hemostatik, rubefaciens in antiseptik, **maščobno** ~ olje rastlinskega ali živalskega izvora, zmes estrov in maščobnih kislin, **mineralno** ~ zmes alifatskih ogljikovodikov, pridobljena iz nafte (uporablja se kot adjuvans pri vakcinah), **parafinsko** ~ brezbarvna viskozna mešanica nasičenih ogljikovodikov, ki se uporablja kot odvajalo **SIN.:** tekoči parafin, paraffinum liquidum, **rastlinsko** ~ olje, pridelano iz rastlin (npr. oljčno olje) **SIN.:** rastlinska maščoba, **ribje** ~ olje, pridobljeno iz jeter rib severnih morij (bogato z vitaminom A in D), **ricinusovo** ~ olje iz kloščevca, ki se uporablja zlasti kot odvajalo **SIN.:** ricinus (2), **terpentinovo** ~ eterično olje, dobljeno z destilacijo smole iglavcev, ki se uporablja kot rubefaciens, **timijanovo** ~ eterično olje, dobljeno iz timijana (vsebuje tanin in askorbinsko kislino)
- óljen** -jna -o nanašajoč se na olje: ~a pogača
 ~i adjuvans, ~a emulzija, ~a vakcina
SIN.: oleosus

- omarthritis** -idis ž [omartítis] omarthritis
- omartritis** -a m vnetje plečnega sklepa
SIN.: omarthritis
- omasum** -i s [omázum] prebiralnik
- omedlévica** -e ž sinkopa
- omejèn** -èna -o ki ni razširjen na večje področje:
 ~a alopecija, ~a funkcija, ~i peritonitis, ~i plevritis
- omentalis** -e [omentális] pečin:
 búrsa ~, forámen ~e, strangulátio ~
- omentitis** -a m vnetje peče
SIN.: epiploitis
- omentofiksácija** -e ž kirurška pričvrstitev peče na obstensko potrebušnico ali na kakšen organ v trebušni votlini
SIN.: omentopeksija, omentopexia
- omentopeksija** -e ž omentofiksacija
- omentopexia** -ae ž [omentopéksija] omentofiksacija
- omentum** -i s [oméntum] v zvezah:
 ~ május peča, ~ mínus pečica
- omfalitis** -a m vnetje popka
SIN.: omphalitis
- ómfaloflebítis** -a m vnetje popkovnične vene pri plodu ali novorojencu
SIN.: omphalophlebitis
- ómfaloflegmóna** -e ž difuzno gnojno vnetje podkožja popka
- omfalopágus** -a m dvojčka, zraščena v področju popka
- omfalogagija** -e ž krvavitev iz popka (pri novorojencih)
- omfalotomija** -e ž kirurško prerezanje popkovnice
SIN.: omphalotomia
- omne vivum ex vivo** [ómne vívum eks vívo] živo samo iz živega (izrek W. Harveya, 1578-1657, naperjen proti trditvi, da lahko mikroorganizmi nastanejo npr. iz blata ali nesnage, iz nežive snovi)
- omnivór** -a m vsejed
- Omnivora** [omnívora] vsejedi
- omobrachialis** -e [omobrahijális] oplečen: régio ~
- omofagija** -e ž uživanje surove hrane, zlasti surovega mesa
- omohyoideus** -a -um [omohijoideus] plečno-jezičničen:
 músculus ~
- omotransversarius** -a -um [omotransverzáríus] plečno-prečen:
 músculus ~
- omphalitis** -idis ž [omfalítis] omfalitis

omphalocèle -es ž [omfalocéle] popkovna kila

omphaloentericus -a -um [ómfalotentêrikus] nanašajoč se na rumenjako vrečko in črevo pri zarodku:
ductus ~, véna ~a
PRIM.: vitelinski

omphalophlebitis -idis ž [ómfaloflebitis] omfaloflebitis

omphalotomia -ae ž [ómfalotómija] omfalotomija

omphalus -i m [ómfalus] popek

omrtvíčenje -a s 1. stanje neobčutljivosti dela telesa za zunanje dražljaje
2. povzročitev neobčutljivosti posameznih delov telesa ali organa

omrtvíti -ím dov. anestezirati

omrzlina -e ž hujša lokalna poškodba kože, tkiva zaradi daljšega delovanja mraza
SIN.: kongelacija, zmrzlina, congelatio
PRIM.: ozeblina

omrzlinski -a -o nanašajoč se na omrzlino:
~a rana

onanija -e ž samozadovoljevanje

onanirati -am nedov. in dov. samozadovoljevati se

onanismus -i m [onanízmus] samozadovoljevanje

Onchocerca [onhocérka] rod nematodov iz družine Filariidae:
~ *cervicális* onhocerka, ki zajeda v tilnični vrvi pri konju in muli, ~ *gibsoni* onhocerka pri govedu in zebrah, ki povzročata vozličaste zadebelitve na bokih, kolenih in plečih,
~ *reticuláta* onhocerka, ki pri konjih zajeda v kitah mišic upogibalk sprednjih okončin

onchocercosis -is ž [onhocerkózis] onhocerkoza

Oncorhynchus [onkorínhus] rod sladkovodnih rib iz poddružine postrvi:
~ *mýkiss* ameriška postrv

onektomija -e ž kirurška odstranitev novotvorbe

onemóglost -i ž skrajna telesna izčrpanost, npr. zaradi bolezni, lakote, žeje:
starostna ~ onemoglost zaradi starosti
SIN.: prostracija

onesnaževálec -lca m kontaminant

onhocérka -e ž zajedavec iz rodu *Onchocerca*

onhocerkóza -e ž zajedavska bolezen, ki jo povzročajo onhocerke
SIN.: onchocercosis

onihija -e ž stanje zaradi vnetja kože okrog kremplja, kopita, parklja

onihitis -a m vnetje kože okrog kremplja, kopita, parklja

onihologija -e ž veda, ki proučuje anatomijo, bolezni parkljev, kopit, krempljev

onihomikóza -e ž okužba krempljev, nohtov z glivicami, npr. z dermatofiti (pogosta oblika dermatofitoze pri mačkah)
SIN.: onychomycosis

onihotomija -e ž kirurški vrez v roženi del nohta, parklja, kopita

onkogén -a m karcinogen

onkogén -a -o karcinogen:
~i virus

onkogenéza -e ž karcinogeneza

onkolíza -e ž razgraditev tumorskega tkiva ali tumorskih celic

onkologija -e ž veda o vzrokih, razvoju, značilnostih in zdravljenju novotvorb

onkolóški -a -o nanašajoč se na onkologijo: ~ inštitut
~a kirurgija

onkosféra -e ž ličinka trakulje, obdana z debelo ovojnico in s šestimi kaveljčki (npr. pri rodovih *Taenia*, *Echinococcus*)

onkotomija -e ž kirurški vrez v novotvorbo

onkótski -a -o v zvezi:
~ tlak

ónkovírus -a m retrovirus iz družine Retroviridae, ki povzročata nastanek novotvorb, predvsem levkoze

ontogenétski -a -o nanašajoč se na ontogenezo:
~ stadij

ontogenéza -e ž nastanek in razvoj posameznega osebká kake živalske ali rastlinske vrste
PRIM.: filogeneza

onychomycosis -is ž [onihomikózis] onihomikoza

oocista -e ž invazivna razvojna stopnja v življenjskem ciklusu trosovcev

oocít -a m matična celica, ki se razvije iz oogonija in iz katere po mejozi nastane jajčece
SIN.: ovocit

oóforektomija -e ž ovariektomija

ooforítis -a m ovaritis

oóforosalpingítis -a m vnetje jajčnika in jajcevoda
SIN.: oophorosalingitis

oogaméta -e ž velika, negibljiva gameta v obliki jajčeca, pogosto pri praživalih

oogamija -e ž združevanje večje, negibljuje gamete samice (jajčeca) z manjšo, gibljivo gameto samca (semenčico)
PRIM.: heterogamija, izogamija

oogenéza -e ž nastajanje, razvoj in zorenje jajčeca
SIN.: ovogeneza

oogónij -a m zarodna celica v jajčniku, iz katere se z mitozo razvijejo oociti

ookinéta -e ž gibljiva zigota pri nekaterih praživalih, npr. pri rodu *Plasmodium*, ki se najde v prenašalcu (npr. v samici anofelesa)

ooléma -e ž prosojen encelčni sloj, ki obdaja jajčece do njegove nidacije
SIN.: zona pellucida

oomikóza -e ž okužba z glivicami iz razreda Oomycetes (pri živalih je znana predvsem saprolegnioza)

Oomycetes [oomicétes] razred glivic z rodovoma *Aphanomyces*, *Saprolegnia*, ki se spolno razmnožujejo z oosporami

oophorectomia -ae ž [ooforektómija] ovariektomija

oophoritis -idis ž [ooforítis] ovaritis

oophoron -i s [oóforon] jajčnik

oophorosalingitis -idis ž [oóforosalpingítis] ooforosalingitis

ooplázma -e ž citoplazma jajčeca

oospóra -e ž ženska spolna celica pri glivicah iz razreda Oomycetes

opacificácija -e ž **1.** nastajanje motnjave
2. nastanek rentgenskega kontrasta z uvajanjem radiokonstrastnega sredstva

opacitas -atis ž [opácitas -átis] motnjava: ~ **vitrea** motnjava zrklovine

opalescénca -e ž spreminjanje, prelivanje barvnih odtenkov prosojnih snovi

opalescénten -tna -o ki spreminja, preliva barvne odtenke:
~i likvor

opárek -rka m poparek

oparína -e ž opekline, nastala pri stiku z vročimi tekočinami ali s paro

opeklína -e ž lokalna poškodba tkiva, nastala največkrat zaradi učinka visoke temperature, jedkih kemikalij, delovanja sončnih, ultravijoličnih ali rentgenskih žarkov
SIN.: ambustija, kombustija, combustio

opeklínski -a -o nanašajoč se na opekline:
~a rana, ~ šok

operabilen -lna -o **1.** ki se lahko operira: ~a kila
2. ki je ozdravljiv z operacijo

operabilnost -i ž primernost bolnika ali bolezenske spremembe za operacijo

operácija -e ž vsako dejanje kirurga (zdravnika, veterinarja), izvedeno z instrumenti ali roko v organizmu:
aseptična ~ operacija, opravljena v aseptičnih razmerah, **atravmatska** ~ operacija, ki ne poškoduje tkiva ali ga poškoduje le neznatno, **indicirana** ~ operacija, ki je glede na stanje bolnika upravičena, **kavstična** ~ operacija z izžiganjem tkiva, **kontraindicirana** ~ operacija, ki

iz strokovnih, gospodarnih ali drugih razlogov ni priporočljiva ali je celo škodljiva, **nekrvava** ~ operacija, pri kateri ne pride do krvavitve (npr. operacija s kriostatom), **plastična** ~ operacija pri tako uničenem delu kože ali drugega organa, da je možna zacement samo s presadkom **SIN.:** anaplastika, **programirana** ~ vnaprej načrtovana operacija, **tvegana** ~ operacija, vezana z nevarnostjo, slabim rezultatom
SIN.: kirurški poseg

operacijski -a -o nanašajoč se na operacijo: ~a miza
~a blazina, ~ blok, ~a indikacija, ~o polje, ~a sterilnost, ~a tehnika

SIN.: operativen, operativus

operátiven -vna -o operacijski: ~a odstranitev novotvorbe

operativus -a -um [operatívus] operacijski:
pártus ~

operátor -ja m operatorski gen:
gen ~

operátorski -a -o v zvezi:
~ gen

operculum -i s [opêrkulum] operkulum:
~ **úteri** del sluznega čepa, ki zapira maternični vrat breje samice

operírati -am nedov. in dov. opravljati kirurški poseg (npr. odstraniti določen organ ali tkivo, resecirati del črevesa, s posebno ploščico utrditi zlomljeno kost): ~ popkovno kilo

opêrkulum -a m anatomska struktura, ki kaj zapira, pokriva
SIN.: pokrovček, operculum

operón -a m del molekule deoksiribonukleinske kisline, sestavljen iz operatorskega in promotorskega gena in dveh ali več zaporednih strukturnih genov

ophthalmia -ae ž [oftálmija] oftalmija:
~ **nivalis** snežna slepota, ~ **soláris** sončna slepota (1)

ophthalmicus -a -um [oftálmikus] očesen:
artéria ~a extérna, artéria ~a intérna, nêrvus ~, pléxus ~, régio ~a

ophthalmoplegia -ae ž [oftalmoplégija] oftalmoplegija

opiát -a m narkotik, ki vsebuje opij ali njegov derivat

ópica -e ž pripadnik skupine iz reda primatov, v katero se uvršča naddružina človečnjakov

ópiči -a -e nanašajoč se na opice:
~ virus, sindrom ~e pridobljene imunske pomanjkljivosti, ~ virus sindroma ~e pridobljene imunske pomanjkljivosti

ópij -a m posušen sok iz nedozorelih glavice vrtnega maka (vsebuje kodein, morfin, narkotin, papaverin, tebain in druge alkaloidne, nekateri od njih se uporabljajo kot narkotiki, adstringensi ali analgetiki)

ópijski -a -o nanašajoč se na opij:
~i alkaloidi

opioíd -a m sintetični narkotik z učinkom in lastnostmi, podobnimi lastnostim opiatov

opioíden -dna -o nanašajoč se na opioide:
~i peptidi

opísen -sna -o v zvezah:
~a anatomija, ~a metoda, ~a zoologija

opístotónus -a m tonični krč mišic vratu in hrbta, zaradi katerega se glava nagne nazaj, telo pa usloči

opléčen -čna -o nanašajoč se na ramo, pleče in nadlaket
SIN.: omobrachialis

opléčje -a s področje telesa, ki zajema pleče, nadlaket in ramo
SIN.: regio omobrachialis

oplodítev -tve ž združitve gamet samca in samice in nastanek zigote:

ekstragenitalna ~ oploditev zunaj maternice, ~ **in vitro** oploditev v epruveti, ~ **v epruveti** odvzem jajčec in semenčic in združitve na umetnem gojišču, v epruveti **SIN.:** fertilizacija in vitro, oploditev in vitro, **zunajtelesna** ~ združitve spolnih celic samca in samice zunaj organizma (npr. pri ribah) **SIN.:** zunajtelesna fertilizacija **SIN.:** fekundacija, fertilizacija, fecundatio, fertilisatio

oplodíti -ím dov. združiti gameti samca in samice in povzročiti nastajanje novega organizma

oplodljív -a -o ki se lahko oplodi ali se še da oploditi: ~a ikra

oplojén -éna -o ki se je oplodil: ~o jajčece, ~a samica

ópna -e ž **1.** tanka prožna plast tkiva:
čvrsta hrbtenjačna ~ čvrsta opna, ki obdaja hrbtenjačo **SIN.:** hrbtenjačna dura, spinalna dura, dura mater spinalis, **čvrsta možganska** ~ čvrsta opna, ki pokriva površino možganov **SIN.:** možganska dura, dura mater encephali, **čvrsta** ~ zunanja, slabo prekrvljena fibrozna opna centralnega živčevja bele barve **SIN.:** dura, pahimeninga, dura (lat.), dura mater, pachymeninx, **mehka hrbtenjačna** ~ mehka opna hrbtenjače, ki se tesno prilaga njeni površini **SIN.:** hrbtenjačna pia, spinalna pia, pia mater spinalis, **mehka možganska** ~ mehka opna možganov, ki se tesno prilaga njihovi površini in sega v možganske brazde **SIN.:** možganska pia, pia mater encephali, **mehka** ~ notranja, vezivna, močno ožiljena opna centralnega živčevja **SIN.:** pia, pia (lat.), pia mater, **možganska** ~ meninga
2. membrana (1):
celična ~ celična membrana

opnokrílci -cev m mn. kožekrilci

opodéldok -a m **1.** mazilo s kafro in drugimi učinkovinami za lajšanje bolečin
2. laboratorijska, steklena, valjasta posoda s širokim grlom

oporéčen -čna -o ki ni primeren, je zdravju škodljiv:
~o živilo

opórek -rka m serozna duplikatura, ki povezuje trebušne organe s steno telesnih votlin (v njej so krvne žile, mezoovnice in žilci):
~ **danke** del oporka, na katerem visi danka **SIN.:** mezorektum, mesorectum, ~ **debelega črevesa** del oporka, na katerem visi debelo črevo **SIN.:** mezokolon, oporek kolona, mesocolon, ~ **jajcevoda** del široke maternične vezi pred oporkom jajčnika, ki ovija jajcevod **SIN.:** mezosalpinks, mesosalpinx, ~ **jajčnika** del široke maternične vezi, ki ovija jajčnik **SIN.:** mezovarij, mesovarium, ~ **kolona** oporek debelega črevesa, ~ **maternice** zadnji del široke maternične vezi pod oporkom jajčnika **SIN.:** mezometrij, mesometrium, ~ **moda** oporek, ki povezuje modo s steno vaginalnega podaljška **SIN.:** mezorhij, mesorchium, ~ **tankega črevesa** duplikatura trebušnice, ki ovija tanko črevo in ga pritrjuje na zgornjo steno trebušne votline **SIN.:** mezenterij, mesenterium, ~ **želodca** del oporka, ki ovija želodec **SIN.:** mezogastrij (2), mesogastrium (2)

opóren -rna -o ki daje oporo:

~o tkivo, ~o tkivo centralnega živčevja, ~o tkivo perifernega živčevja

opórkov -a -o nanašajoč se na oporek:

~ pleksus, sprednja ~a arterija, sprednja ~a vena, zadnja ~a arterija, zadnja ~a vena

opórnica -e ž naprava za imobilizacijo poškodovane ali bolne okončine ali dela telesa:
imobilizacijska ~ opornica za imobilizacijo, **vratna** ~ opornica za imobilizacijo vratu (npr. pri psu zaradi preprečitve lizanja, grizenja lastne kože) **SIN.:** kolar, ovratnica (2)

opórník -a m kar daje čemu oporo:

~ **skočnice** medialno usmerjen koščeni podaljšek petnice, na katerega se opira skočnica **SIN.:** sustentaculum tali **SIN.:** sustentaculum

opornína -e ž tkiva, ki nastanejo večinoma iz mezoderma, ležijo v notranjosti organizma in so bogata z razmeroma trdno medceličnino (npr. hrustančevina, kostnina)

opornják -a m suspenzorij (1)

oportunist -a m mikroorganizem, ki lahko postane patogen le v določenih okoliščinah (npr. pri zmanjšani odpornosti organizma)

oportunističen -čna -o nanašajoč se na oportunisto:

~a bakterija, ~a infekcija, ~e mikobakterije, ~a okužba

oportunistično prisl. v zvezi:

~ patogeni mikroorganizem

opoterapija -e ž organoterapija

opraskanina -e ž poškodba kože, sluznice zaradi prask

oprh -a m izpuščaj na sluznici (predvsem ustni) po okužbi s kvasovko *Candida albicans*

oprhel -hla -o delno razkrojen zaradi delovanja mikroorganizmov: ~a krma

oprt -a -o v zvezi:
~a noga

opsonin -a m termolabilna snov v krvi, ki pospešuje fagocitozo:
imunski ~ protitelo, ki opsonizira

opsoninski -a -o nanašajoč se na opsonin:
~ indeks

opsonizacija -e ž obdelovanje bakterij ali drugih celic ter tujkov z opsonini za lažjo fagocitozo

opsonizirati -am dov. in nedov. z obdelavo opsoninov narediti mikroorganizme bolj dovzetni za fagocitozo

opticus -a -um [óptikus] optičen (1):
atróphia nêrvi ~i, canális ~, chiásma ~um, discus nêrvi ~i, nêrvus ~, neuritis nêrvi ~i, papilla nêrvi ~i, papillitis nêrvi ~i, párs ~a retinae, radiátio ~a, tráctus ~, vagina nêrvi ~i

óptičen -čna -o **1.** nanašajoč se na vid ali oko:

~i del mrežnice, ~a kiazma, ~i nevritis, ~a papila, ~i papilitis, ~a progá, ~a radiácija, ~i živec

SIN.: opticus

2. nanašajoč se na optiko:

~i instrument, ~a leča

óptika -e ž **1.** nauk o svetlobi in svetlobnih pojavih

2. sistem optičnih naprav

óptikus -a m žarg. vidni živec

óptikusov -a -o nanašajoč se na vidni živec:
~ kanal

optimálen -lna -o najugodnejši, najustreznejši, najbolj primeren:
~a temperatura, ~o zdravljenje

óptimum -a m stanje, ki je glede na dane možnosti najugodnejše, najboljše:
~ pH območje vrednosti pH, v katerem ima encim največjo aktivnost, **temperaturni** ~ optimalna temperatura

opulénten -tna -o obilen:
~i izcedek

ora -ae ž [óra] mejni pas:
~ **serráta** črta, ki razmejuje vidni del mrežnice od dela mrežnice, ki je brez fotoreceptorskih celic

orálen -lna -o usten:
~i streptokok, ~i tubus, ~a urografija, ~o zdravilo

oralis -e [orális] usten:
párs ~ pharyngis, régio ~

orangútan -a m manjša rastlinojeda opica z oranžno rjavo dlako iz skupine velikih, človeku podobnih opic
SIN.: *Pongo pygmaeus*

orbicularis -e [órbikularis] krožen:
músculus ~, músculus ~ óculi, músculus ~ óris

órbita -e ž večja parna votlina na obrazni strani glave, v kateri leži oko
SIN.: očesna votlina, očnica, orbita (lat.)

orbita -ae ž [órbita] orbita

Orbivirus [órbivírus] rod virusov RNK iz družine Reoviridae (prenašajo jih komarji, klopi), kamor se prištevata ovčji orbivirus, ki ima 24 serovarov, in virus afriške konjske kuge, ki ima več serovarov

órbivírus -a m virus iz rodu *Orbivirus*:
ovčji ~ orbivirus, ki povzroča bolezen modrikastega jezika **SIN.:** virus bolezni modrikastega jezika, virus zločeste kataralne mrzlice ovc in goveda

orchiepididymitis -idis ž [órhiepididimítis] orchiepididimitis

orchiotomia -ae ž [orhijotómija] orhiotomija

orchis -is ž [órhis] modo

orchitis -idis ž [orhítis] orhitis:
~ **traumática** travmatski orhitis

ordinácija -e ž **1.** pregledovanje in določanje načina zdravljenja

2. prostor, določen za to dejavnost

3. zdravniški predpis ali odredba

4. glavni del recepta (navedba in odmere zdravila)

ordinárij -a m delujoči zdravnik, veterinar, ki dela v ordinaciji, bolnišnici

ordinirati -am nedov. in dov. **1.** pregledovati pacienta
2. predpisovati način zdravljenja in zdravila

oreksija -e ž ješčnost

órf -a m kontagiozni ektim ovc in koz:
virus ~a

orgán -a m **1.** del telesa z značilno obliko, položajem, zgradbo in funkcijo: prejemnik ~ov, recipient ~ov
aberantni ~ organ, ki je na nepravem mestu **SIN.:** alotopični organ, **aficirani** ~ bolezensko spremenjen organ, **akcesorni** ~ organ, ki dopolnjuje glavni organ in mu pomaga ali je nadštevilen, **alotopični** ~ aberantni organ, **analogni** ~ organ, ki je po obliki, zgradbi in funkciji (ne pa po izvoru ali filogenetskem razvoju) podoben ustreznim organom ali delom telesa druge živalske vrste (npr. čutilo sluha pri vretenčarjih in žuželkah), **Cortijev** ~ spiralni organ, **čutilni** ~ čutilo, **dihalni** ~i dihala, **drobovni** ~i drobovje, **efektorski** ~ organ, ki sprejema živčne impulze in reagira nanje

(npr. mišica s krčenjem, žleza s sekrecijo), **ekskrecijski** -i organi, ki izločajo ekskrete **sin.**: ekskretorni organi, **ekskretorni** -i ekskrecijski organi, **ekspertorni** -i organi, ki izločajo (npr. sluz iz dihal s kašljanjem), **emajlski** - skleninski organ, **gibalni** -i gibala, **glasotvorni** - organ, ki proizvaja glas, **gustatorni** - okušalo, **hematopoetski** -i krvotvorni organi, **hemopoetski** -i krvotvorni organi, **homologi** - organ istega izvora in enake zgradbe pri živalih različnih vrst, vendar z različno funkcijo (npr. perut ptičev in sprednje okončine sesalcev), **homotipični** -i vsak od dveh zrcalno enakih organov desno in levo v telesu, **interni** -i notranji organi, **intraabdominalni** -i trebušni organi, **kopulacijski** -i specializirani organ za heterospolno združevanje zaradi razmnoževanja (penis in nožnica), **krvotvorni** -i organi hematopoetskega sistema (kostni mozeg, vranica, timus, bezgavke) **sin.**: hematopoetski organi, hemopoetski organi, **limfatični** -i del limfatičnega sistema brez mezigovnic, **limfopoetski** -i limfatični organi, v katerih zorijo in se razmnožujejo limfociti, **limforetikularni** -i organi, ki imajo limfocite v retikularnem tkivu (npr. vranica, bezgavke in posamezni limfatični vozliči v raznih delih telesa), **lokomotorni** -i gibala, **notranji** -i organi v trebušni in prsni votlini **sin.**: interni organi, **okušalni** - okušalo, **~ vida** oko, **parni** - vsak od obeh enakih organov, ki tvorita celoto (npr. ledvica), **prebavni** -i prebavila, **prсни** -i organi v prsni votlini (pljuča, sapnik, srce) **sin.**: torakalni organi, **ravnotežni** - del statoakustičnega organa, ki uravnava ravnotežje **sin.**: statični organ, vestibularni organ, organum vestibulare, **ravnotežno-slušni** -i čutilo v notranjem ušesu za sluh in ravnotežje **sin.**: statoakustični organ, vestibulokohlearni organ, organum statoacusticum, organum vestibulocochleare, **razmnoževalni** -i organi, ki služijo za razplod (jajčnik, jajcevod, maternica, nožnica in vulva pri samicah, pri ptičih kloaka, ter moda, obmodki in penis pri samcih) **sin.**: reprodukcijski organi, **reprodukcijski** -i razmnoževalni organi, **sečetvorni** -i sečila, **sečni** -i sečila, **skleninski** -i ektodermalna zasnova za zob, iz katere se razvije sklenina **sin.**: emajlski organ, zobni zametek, **slušni** -i uho, **spiralni** -i receptor za sluh v notranjem ušesu **sin.**: Cortijev organ, organum spirale, **spolni** -i spolovila, **spolni** -i samca spolovila samca, **spolni** -i samice spolovila samice, **statični** -i ravnotežni organ, **statoakustični** -i ravnotežno-slušni organ, **škržni** -i organi in deli telesa, ki se razvijejo iz škržnih brazd, lokov in žepov, **šokovni** - organ, ki reagira v anafilaktičnem šoku, **tarčni** -i organ, proti kateremu je usmerjena določena aktivnost, **torakalni** -i prsni organi, **trebušni** -i organi v trebušni votlini (želodec, črevesje, jetra, vranica, trebušna slinavka, del rodil in sečil) **sin.**: intraabdominalni organi, **uropoetski** -i sečila, **vestibularni** -i ravnotežni

organ, **vestibulokohlearni** -i ravnotežno-slušni organ, **vestigialni** -i po rojstvu zakrnel ostanek zarodkovega organa, **vidni** -i oko, **vohalni** -i vohalo, **zunanj spolni** -i zunanja spolovila **sin.**: organum

2. v zvezi:

nodularni -i micelij v obliki vozliča (npr. pri dermatofitih)

organél -a m vsaka citoplazemska struktura celice, vezana na celično membrano, ki ima določeno obliko in funkcijo (npr. mitohondrij, lizosom, Golgijev aparat, endoplazemski retikulum, migetalka in biček pri praživalih)

organizácija -e ž **1.** proces zamenjave odmrlega tkiva, eksudata ali tujkov z vezivom

2. urejanje v celoto:

-i **trombusa** preraslost trombusa z vezivom

organizem -zma m skupek organov, organskih sistemov, ki vplivajo drug na drugega tako, da delujejo kot celota:

anergični -i organizem, ki ne reagira na dražljaj ali antigen, **avtotrofni** -i avtotrof, **enocelični** -i enoceličar, **fotavtotrofni** -i fotoavtotrof, **fototrofni** -i fototrof, **heterotrofni** -i heterotrof, **kemoavtotrofni** -i kemoavtotrof, **mnogocelični** -i mnogoceličar (2), **multicelularni** -i mnogoceličar (2), **transgenski** -i organizem, ki ima v genomu vgrajen tuj gen, **unicelularni** -i enoceličar

organiziran -a -o v zvezi:

-i **trombus**

organogenéza -e ž nastanek, razvoj in rast organov

organoléptičen -čna -o ugotovljiv, zaznaven z vidom, okusom, vonjem, tipom in sluhom:

-a lastnost, -a preiskava

organologija -e ž veđa o organih

organopatija -e ž bolezen organa (npr. nefropatija)

organopatologija -e ž veđa o bolezenskih spremembah na organih

organospecifičen -čna -o ki je omejen ali deluje na določen organ:

-i **antigen**

organoterapija -e ž zdravljenje z izvlečki živalskih organov, zlasti endokrinih žlez (ščitnice, trebušne slinavke) ali njihovih delov **sin.**: opoterapija

organotróf -a m kemotrof, ki pridobiva energijo z oksidacijo anorganskih spojin

organotrófen -fna -o **1.** nanašajoč se na prehranjevanje organov telesa: -a snov

2. ki pridobiva energijo pri oksidaciji organskih sestavin:

-a **bakterija**

organotrópen -pna -o nanašajoč se na organotropizem:

-i **virus**

organotropizem -zma m posebna afiniteta kemičnih spojin ali patogenih mikroorganizmov do določenih organov v telesu

orgánski -a -o 1. nanašajoč se na spojine z ogljikom (razen ogljikovega dioksida in ogljikovega monoksida) in njegovih soli: ~a analiza, ~a kislina, ~a snov, ~a spojina, ~o topilo

2. nanašajoč se na organ:
~e bolezní, ~ vertigo

organum -i s [órganum] organ (1):
~ **auditus** uho, ~ **a genitalia** spolovila, ~ **gústus** okušalo, ~ **olfáctus** vohalo, ~ **sénsus** čutilo, ~ **spirále** spiralni organ, ~ **statoacústicum** ravnotežno-slušni organ, ~ **a urinária** sečila, ~ **vestibuláre** ravnotežni organ, ~ **vestibulocochleáre** ravnotežno-slušni organ, ~ **visus** oko (1)

orgázem -zma m višek in končna stopnja v nizu refleksov pri spolni vzdraženosti
SIN.: klimaks (2), climax (2)

orhialgija -e ž bolečina v modih
SIN.: didimalgija

orhiektomija -e ž testesektomija

órhiepididimitis -a m vnetje moda in obmodka
SIN.: orchiepididymitis

orhiokéla -e ž modnikova kila

orhioplástika -e ž plastična operacija na modniku

orhiotomija -e ž kirurški vrez v modo
SIN.: orchiotomia

orhítis -a m vnetje moda:
travmatski ~ orhítis zaradi mehanske poškodbe
sin.: orchitis traumatica
SIN.: didimitis, orchitis

oribléta -e ž tableta za v ustno votlino z lokalnim učinkom

orificium -ii s [orificijum] ustje

orígo -a m izhodišče:
~ **mišice** izhodišče mišice

origo -inís ž [orígo] izhodišče:
núclei ~inís nervórum craniárium

orjáški -a -o nenormalno velik:
~a celica, ~a gozdna svinja, ~ jetrni metljaj

órlóv -a -o v zvezi:
~a praprot

Ornithobilharzia [ornitobilhárcija] rod metljajev iz družine Schistosomatidae:
~ **bomfórdi** metljaj, ki zajeda v sprednji in zadnji oporkovi veni pri govedu zebu

Ornithodorus [ornitodórus] rod kloпов iz družine Argasidae, ki sesajo kri in pri tem lahko prenesejo povzročitelja bolezni (npr. virus afriške prašičje kuge, borelije)

ornithosis -is ž [ornitózis] ornitoza

ornítin -a m aminokislina, ki nastaja iz arginina in je udeležena pri biosintezi uree (ni je v beljakovinah)

ornitologija -e ž veda o pticích

ornitóza -e ž kužna bolezen pri pticích, ki jo povzroča klamidija *Chlamydia psittaci* (prenaša se tudi na človeka)

SIN.: ornithosis
PRIM.: psitakozá

orofárink -a m ustni del žrela

oropharynx -gis m [orofárink -íngis] ustni del žrela

Orthomyxoviridae [órtomíksoviríde] družina virusov RNK z ovojnicco, z rodovi *Influenzavirus A*, *Influenzavirus C*, *Isavirus*

Orthopoxvirus [órtopóksvírus] rod virusov DNK iz poddružine Chordopoxvirinae, iz družine Poxviridae, v katerem je virus kravjih koz

órtodiagráf -a m rentgenski aparat za natančnejše določanje oblike in velikosti organov v telesu

órtodiagrám -a m rentgenogram oblike in velikosti organov, dobljen z ortodiagrafom

ortodontija -e ž veja zobozdravstva, ki proučuje in zdravi nepravilnosti v položaju zob:
preventivna ~ zdravljenje in korekcija nepravilnosti v položaju zobovja v rasti

ortodóntski -a -o nanašajoč se na ortodontijo:
~ aparat

ortodrómen -mna -o ki poteka v normalni smeri:
~o prevajanje
PRIM.: antidromen

ortoforija -e ž normalen oziroma ustrezen položaj organov, predvsem oči

ortokrazija -e ž normalno reagiranje (npr. na zaužito ali injicirano zdravilo, beljakovino)

ortokromátski -a -o nanašajoč se na ortokromazijo:
~ normoblast

ortokromazija -e ž lastnost celičnih struktur, da se obarvajo srednje močno v barvi raztopine barvila

SIN.: evkromazija
PRIM.: metakromazija, polikromazija

órtomíksovírus -a m virus iz družine Orthomyxoviridae

ortopedija -e ž veja medicine, veterine, ki se ukvarja s preprečevanjem in zdravljenjem napak na gibalih

ortopédski -a -o nanašajoč se na ortopedijo: ~a podkev
~a naprava

ortopnéja -e ž olajšanje dihanja v pokončnem ali sedečem položaju (npr. pri odpovedi srca)

órtópóksvírus -a m virus iz rodu *Orthopoxvirus*

ortotópen -pna -o ki je na normalnem mestu, položaju:
~o tkívo

ortóza -e ž ortopedska naprava, ortopedski pripomoček, ki podpira, povezuje, preprečuje ali popravlja deformacije ter izboljšuje funkcijo gibal oziroma preprečuje bolečino

orturija -e ž normalna frekvenca uriniranja

Oryctolagus [oriktolágus] kuncici:
~ *cuniculus* divji kunec

oryza -ae ž [oríza] riž (2):
amýlum ~ae

Oryza [oríza] rod enoletnih kulturnih rastlin iz skupine žitnih trav:
~ *sativa* riž (1)

OS orís s [ós] usta:
ángulus infectiósus orís, ángulus orís, atrésia orís, cávum orís, foétor ex ore, glándulae labiáles orís, músculus orbiculáris orís, ríma orís, vestibulum orís

OS OSSIS s [ós] kost:
ála óssis ílii, canalículi óssei, cáput óssis fémoris, cóllum óssis fémoris, cóndylus óssis fémoris, córpus óssis fémoris, lámina cribrósa óssis ethmoidális, ligaméntum accessórium óssis fémoris, ligaméntum cápitis óssis fémoris, medúlla óssium, medúlla óssium fláva, medúlla óssium rúbra, párs petrósa óssis temporális, promontórium óssis sacri, tábula óssis ischii, tróchlea óssis fémoris
~ **bréve** kratka kost, ~ **carpále** zapestnica, ~ **cárpi** zapestnica, ~ **cárpi radiále** koželjnična zapestnica, ~ **cárpi ulnáre** komolčnična zapestnica, ~ **compedále** biceljnica, ~ **coracoideum** krokarnica, ~ **córdis** srčna kost, ~ **coronárium** nadkopitnica, ~ **costále** rebrna kost, ~ **cóxae** kolčnica, **óssa cránii** lobanjske kosti, **óssa crúris** golenje kosti, ~ **digiti** prstnica, ~ **ethmoidále** sitka, ~ **fémoris** stegnenica, ~ **frontále** čelnica, ~ **hyoideum** jezičnica, ~ **ílii** črevnica, ~ **incisivum** medčeljustnica, ~ **interparietále** medtemenica, ~ **irreguláre** nepravilna kost, ~ **ischii** sednica, ~ **lacrimále** solznica (2), ~ **lóngum** dolga kost, ~ **malleoláre** gležnjica, ~ **metacarpále** dlančnica, ~ **metacarpále III** sprednja piščalnica, ~ **metacarpále III et IV** sprednja kračnica, ~ **metatarsále** stopalnica, ~ **metatarsále III** zadnja piščalnica, ~ **metatarsále III et IV** zadnja kračnica, ~ **nasále** nosnica, ~ **nási** nosnica, ~ **occipitále** zatilnica, ~ **palatínum** nebica (1), ~ **parietále** temenica, ~ **pénis** sramna kost, ~ **petrósum** skalnica, ~ **plánum** ploščata kost, ~ **pneumáticum** pnevmatična kost, ~ **pterygoideum** krilatka, ~ **púbis** dimeljnica, ~ **róstri** rilčnica, ~ **sácrum** križnica, ~ **sesamoideum** kitna kost, ~ **sphenoidále** zagozdnica, **óssa suturárum** šivne kosti, ~ **tarsále** nartnica, ~ **társi centrále** osrednja nartnica, ~ **társi fibuláre** petnica, ~ **társi tibiále** skočnica, ~ **temporále** senčnica, ~ **unguiculáre** krepeljnica, ~ **unguláre** 1. parkeljica 2. kopitnica, ~ **zygomáticum** ličnica

ôsa -e ž v zvezi:

navadna ~ kožekrilc iz rodu *Vespula* s strupenim želom na koncu zadka **sin.:** *Vespula vulgaris*

osamítev -tve ž 1. izolacija (2): ~ mikroorganizmov
2. izolacija (3)

osámiti -im dov. izolirati

oscilacijski -a -o v zvezi:
~ sveder

ôse ôs ž mn. družina pikajočih kožekrilcev z rumeno-črnim prečno progastim telesom z rodovoma *Vespa*, *Vespula*
SIN.: Vespidae

osébek -bka m vsak posamezni organizem (mikroorganizem, rastlina, žival, človek), ki deluje kot celota:
kloniranje ~ov
SIN.: individuum

oseín -a m kolagen kostnega tkiva

ôsel -sla m konju podobna domača žival, lihoprsti kopitar z dolgimi uhlji, ki se goji zlasti zaradi prenašanja tovorov in ježe
SIN.: *Equus asinus*

osemenítev -tve ž umetni vnos sperme v spolovila samice: ~ telice
SIN.: inseminacija, seminacija, inseminatio

osemeníti -im dov. umetno vnesti spermo v spolovila samice
SIN.: inseminirati

osemenjeválec -lca m oseba (veterinar, veterinarski tehnik), strokovno usposobljena za o semenjevanje

osemenjeválen -lna -o nanašajoč se na o semenjevanje: ~a postaja

osemñjeválnica -e ž prostor, urejen za o semenjevanje živali

osemenjevánje -a s umetno vnašanje sperme v spolovila samice: ~ krav, ~ svinj
center za umetno ~, središče za umetno ~
bimánualno ~ dvoročno o semenjevanje, **dvoročno** ~ o semenjevanje z obema rokama **sin.:** bimanualno o semenjevanje

osemenjevátí -lujem nedov. umetno vnašati spermo v spolovila samice
SIN.: inseminirati

ósen -sna -o aksialen: ~a nit bička

osépnice osépníc ž mn. zastar. v zvezah:
kravje ~ kravje kože, **ovčje**, **kozje** ~ ovčje, kozje kože

osfreziolagnija -e ž spolno vzbujenje ob določenem vonju

osfreziologija -e ž veda o vohalu in vohu
PRIM.: osmologija

O

osificirati -am nedov. in dov. **1.** spreminjati se iz hrustančnega tkiva v kostno tkivo kot normalni proces

SIN.: kosteneti, okostenevati, zakostenevati

2. otrditi zaradi patološkega procesa

SIN.: okosteneti

osifikacija -e ž **1.** normalno spreminjanje hrustančnega tkiva v kostno tkivo:
dezmalna ~ osifikacija, pri kateri nastaja kostno tkivo neposredno iz veziva **SIN.:** direktna osifikacija, primarna osifikacija, **direktna** ~ dezmalna osifikacija, **enhondralna** ~ osifikacija hrustanca v zasnovi kosti, pri kateri se hrustančno tkivo postopno zamenja s kostnim in omogoča rast kosti v dolžino, **heterotopična** ~ osifikacija, ki se pojavi na nenavadnem mestu ali v nenormalnem tkivu (npr. v mišici), **hondralna** ~ osifikacija hrustanca, **indirektna** ~ osifikacija hrustanca, ~ **hrustanca** osifikacija, pri kateri nastaja kostno tkivo posredno in poteka kot perihondralna in enhondralna osifikacija **SIN.:** hondralna osifikacija, indirektna osifikacija, sekundarna osifikacija, **perihondralna** ~ osifikacija hrustanca, ki poteka pod pohrustančno, **primarna** ~ dezmalna osifikacija, **sekundarna** ~ osifikacija hrustanca **SIN.:** kostenitev, okostenevanje, okostenitev (1), ossificatio
2. bolezenska sprememba tkiva v kostno tkivo **SIN.:** okostenitev (2)

osifikacijski -a -o nanašajoč se na osifikacijo:
~ center, ~o središče, ~a točka
SIN.: kostenitven

O

osifikánten -tna -o ki tvori kostno tkivo:
kronični ~i peritonitis, ~i periostitis, ~i karcinom
SIN.: ossificans

osivélost -i ž izguba pigmenta v dlaki (npr. zaradi starosti, pri odraslih lipicancih)
SIN.: canities

oskórjenje -a s inkrustacija

oskrba -e ž **1.** kar obsega vse potrebno za zadovoljevanje zlasti telesnih potreb koga:
bolniška ~ oskrba bolnika na domu, **bolnišnična** ~ hospitalizacija
2. v zvezi:
~ **rane** očiščenje, razkužitev rane

oslabélost -i ž stanje pojemanja, izgube fizične zmogljivosti organizma ali organa: ~ sluha, ~ srca, ~ vida

oslabítev -tve ž pojemanje, izguba fizične zmogljivosti organizma, organa

oslica -e ž samica osla

osluškoválec -lca m avskultator

osluškoválen -lna -o avskultacijski:
~i pregled

osluškovánje -a s avskultacija

osluškováti -újem nedov. avskultirati

Osm [oesèm] en. osmol

ôsmi -a -o v zvezi:
~ možganski živec

ósmijev -a -o v zvezi:
~ tetroksid

osmól -a m enota za osmozni tlak (1 osmol ustreza 1 molu pri osmozi aktivnih delcev na količinsko enoto raztopine)
EN.: Osm

osmolálnost -i ž koncentracija pri osmozi aktivnih delcev na količinsko enoto topila

osmolárnost -i ž koncentracija pri osmozi aktivnih delcev na količinsko enoto raztopine

osmologija -e ž nauk o vonjavah in vonjavnih snoveh
PRIM.: osfreziologija

osmoregulácija in **ozmoregulácija** -e ž uravnavanje koncentracije vode in elektrolitov v krvi

osmoterápija in **ozmoterápija** -e ž zdravljenje z injiciranjem hipertoničnih raztopin v veno (navadno za zmanjšanje možganskega edema)

osmótski in **ozmótski** -a -o osmozni:
~i tlak

osmóza in **ozmóza** -e ž prehajanje molekul topila skozi polprepustno membrano, ki loči dve različno koncentrirani raztopini in prepušča le molekule topila (topilo prehaja iz raztopine z nižjo koncentracijo topljenca v raztopino z višjo koncentracijo)

osmózen in **ozmózen** -zna -o nanašajoč se na osmozo:
~i tlak
SIN.: osmotski

osnóven -vna -o v zvezah:
~a enota SI, ~o gojišče

osrárnje -a s predel ob zunanjih spolovilih samca, samice
SIN.: pubes (2), pudendum, regio pubica

osrčnik -a m serozna vezivna vreča, ki obdaja srce in korenine aorte (sestavljena iz zunanje fibrozne plasti in notranje serozne plasti)
SIN.: perikard, perikardij, srčna mrena, pericardium

osrčnikov -a -o nanašajoč se na osrčnik:
~ empiem, ~ likvor, ~a tekočina, ~a vodenica, ~a votlina
SIN.: perikardialen, pericardialis

osrédnji -a -e **1.** centralen (1):
~e živčevje
2. centralen (3):
~a mrežnična arterija, ~a nartnica

osseus -a -um [óseus] **1.** kosten:
canaliculi ~i, lacúna ~a

2. koščen:

búlla ~a, labyrinthus ~, pálatum ~um

ossiculum -i s [osíkulum] koščica:
~a **auditus** slušne koščice

ossificans -antis [osifikans -ántis] osifikanten:
carcinóma ~, periostítis ~

ossificatio -onis ž [osifikácijo -ónis] osifikacija:
púntum ~ónis

ostalgija -e ž bolečina v kosteh
SIN.: ostealgija, osteodinija

ostánek -nka m **1.** značilni del molekule:
aminokislinski ~ del molekule, po katerem je
aminokislina prepoznavna in je del peptidov,
oligopeptidov in polipeptidov
2. reziduum: ~i onesnaževalcev okolja, ~i
zdravil

ostarélost -i ž senilnost:
prezgodnja ~ senilnost, ki se pojavi pred
določenim časom SIN.: senium praecox

ostealgija -e ž ostalgija

osteítis -a m vnetje kostnega tkiva
SIN.: otitis, osteitis (lat.)

osteitis -idis ž [ostejítis] osteitis

osteotomija -e ž kirurška odstranitev kosti ali
dela kosti
SIN.: osteotomija

osténje -a s stene kakega votlega organa:
nožnično ~ stene nožnice

osteoarthritis -idis ž [osteoartrítis] osteoarthritis

osteoarthrosis -is ž [osteoartrózis] artroza:
~ **déformans** artroza z očitno deformacijo sklepa

osteoartritis -a m artroza s spremljajočim
vnetjem
SIN.: osteoarthritis

osteoartróza -e ž artroza

osteoblást -a m aktivna kostna celica, ki tvori
kostnino, nato pa se preobrazi v manj aktiven
osteocit

osteoblastóm -a m novotvorba iz osteoblastov
SIN.: osteoblastoma

osteoblastoma -atis s [osteoblastóma]
osteoblastom

osteochondritis -idis ž [osteochondrítis]
osteochondritis

osteochondroma -atis s [osteochondróma]
osteochondrom

osteochondromatosis -is ž
[osteochondromatózis] osteochondromatoza

osteochondrosis -is ž [osteochondrózis]
osteochondroza

osteocít -a m neaktivna kostna celica, nastala iz
osteoblasta, obdana s kostnino

osteoclastoma -atis s [osteoklastóma]
osteoklastom

osteodíastáza -e ž razmaknitev dveh sosednjih
kosti

osteodinija -e ž ostalgija

osteodisplázija -e ž nenormalni razvoj kosti

osteodistrofija -e ž katera koli motnja v tvorjenju
kostnega tkiva zaradi motene presnove (npr.
osteoporoza, rahitis, osteomalacija)

osteotomija -e ž osteotomija

osteofág -a m osteoklast (1)

osteofagija -e ž pojav, pri katerem rastlinojeda
žival zaradi potrebe po mineralih žveči ostanke
kosti, rogovja (predvsem govedo in ovce v
Afriki na paši)

osteofibróm -a ž osificiran fibrom

osteofibróza -e ž fibroza kosti, zlasti kostnega
mozga

osteofít -a m nenormalni kostni podaljšek,
navadno v bližini izrabljenega sklepa
PRIM.: tenofit

osteoflebítis -a m vnetje ven, ki oskrbujejo kosti

osteogén -a -o ki je nastal iz kosti ali tvori kost:
~a celica, ~a plast pokostnice, ~i sarkom, ~o tkivo
SIN.: osteogenes, osteogenicus

osteogenes -es [osteogénes] osteogen:
sarcóma ~

osteogenesis -is ž [osteogénézis] osteogeneza:
~ **imperfécta** nepopolna okostenitev

osteogénéza -e ž nastajanje in razvoj kosti
SIN.: osteogenesis

osteogenicus -a -um [osteogénikus] osteogen:
strátum ~um perióstei

osteohalisteresis -is ž [osteohalisterézis]
osteohalistereza

osteohalisteréza -e ž pomanjkanje mineralov v
kosteh zaradi demineralizacije
SIN.: osteohalisteresis

osteohondritis -a m vnetje kostnega in
hrustančnega tkiva
SIN.: osteochondritis

osteohondrolíza -e ž bolezensko odstopanje
sklepnega hrustanca od kostnega okrajka

osteohondróm -a m benigna novotvorba iz
kostnine in hrustančevine, ki izrašča iz kosti
SIN.: osteochondroma

osteohondromatóza -e ž pojav številnih
osteochondromov na kosti
SIN.: osteochondromatosis

osteohondróza -e ž degenerativna sprememba
epifiznih hrustancev
SIN.: osteochondrosis

osteoid -a m mlada kostnina, ki še ni mineralizirana (še ni poapnela)

osteoklást -a m **1.** večjedrna celica, ki s svojimi encimi razgrajuje in resorbira kostno tkivo (razvije se iz enojedrnih makrofagov)
SIN.: osteofag
PRIM.: hondroklast
2. kirurški instrument, ki se je uporabljal za lomljenje kosti (da bi se nato pravilno naravnala)

osteoklastóm -a m novotvorba, ki jo sestavljajo osteoklasti
SIN.: osteoclastoma

osteokláza -e ž kirurško narejen zlom kosti

osteoklazija -e ž proces razgradnje in resorpcije kostnega tkiva

osteolítichen -čna -o nanašajoč se na osteolizo:
 ~a metastaza

osteoliza -e ž patološko raztapljanje kostnega tkiva, zlasti mineraliziranih sestavin
SIN.: osteolysis

osteologija -e ž veda, ki proučuje kosti in bolezní kosti

osteolysis -is ž [osteolízis] osteoliza

osteóm -a m benigna novotvorba scelnega kostnega tkiva
SIN.: osteoma

osteoma -atis s [osteóma] osteom

osteomalacia -ae ž [osteomalácija] kostolomnica:
 ~ **senilis** starostna osteomalacija

osteomalacija -e ž kostolomnica:
senilna ~ starostna osteomalacija,
starostna ~ kostolomnica v starosti **SIN.:** senilna osteomalacija, osteomalacia senilis

osteomatosís -is ž [osteomatózis] osteomatoza

osteomatóza -e ž prisotnost večjega števila osteomov na kosti
SIN.: osteomatosís

osteomielítis -a m vnetje kosti, ki zajema vse njene dele (od pokostnice do kostnega mozga)
SIN.: osteomyelítis

osteomieloskleróza -e ž mielofibroza

osteomyelítis -idís ž [osteomijelítis] osteomielítis

osteomyelosclerosis -is ž [osteomijelosklerózis] mielofibroza

osteón -a m osnovna gradbena enota scelnega kostnega tkiva, ki je iz kostnine, v plasteh krožno naložene okoli Haversovega kanala, med plastmi kostnine so votlinice z osteociti

osteonecrosis -is ž [osteonekrózis] osteonekroza

osteonekróza -e ž **1.** nekroza kosti
SIN.: osteonecrosis

2. odmrlo tkivo kosti

SIN.: osteonecrosis

osteopathia -ae ž [osteopátija] osteopatija

osteopatija -e ž patološki proces na kosteh

SIN.: osteopathia

osteoperiostitis -a m vnetje pokostnice in kosti

SIN.: osteoperiostitis (lat.)

osteoperiostitis -idís ž [osteoperiostítis]

osteoperiostitis

osteopetrosis -is ž [osteopetrózis] osteopetroza

osteopetróza -e ž dedna bolezen goveda, perutnine, zajcev, za katero je značilna nenormalna trdota kosti, ki se zato pogosto lomijo

SIN.: osteopetrosis

osteoplástika -e ž operacija, s katero se nadomesti del poškodovane kosti z delčkom zdrave kosti ali s sintetično snovjo

osteoplazija -e ž nastajanje kostnine, ki je posledica delovanja osteoplastov

osteoporosis -is ž [osteoporózis] osteoporoz

osteoporóza -e ž krhkost kosti zaradi izgubljanja mineralnih in beljakovinskih sestavin (scelno kostno tkivo se stanjša, spongiozno kostno tkivo pa redči)

SIN.: kostna poroza, osteoporosis

osteoprogenitóren -rna -o nanašajoč se na matične celice kostnine:

~a celica

osteoradionecrosis -is ž [osteoradijonekrózis]

osteoradionekroza

osteoradionekróza -e ž nekroza kosti zaradi obsevanja z radioaktivnimi žarki

SIN.: osteoradionecrosis

osteosarcoma -atis s [osteosarkóma]

osteosarkom

osteosarkóm -a m sarkom iz kostnega tkiva

SIN.: osteogeni sarkom, osteosarcoma, sarcoma osteogenes

osteosclerosis -is ž [osteosklerózis] kostna skleroza

osteosintétski -a -o nanašajoč se na

osteosintezo:

~ vijak

osteosintéza -e ž kirurško naravnavanje zlomljene kosti (npr. s kovinskimi ploščicami, osteosintetskimi vijaki):

intramedularna ~ osteosinteza v hrbtnem ali kostnem mozgu, **nestabilna** ~ osteosinteza, pri kateri se kostni odlomki še premikajo, **stabilna** ~ repozicija in spajanje kostnih odlomkov s kirurškim posegom, ki ne dopušča nobenega razmika med povezanimi kostnimi odlomki

osteosis -is ž [osteózis] osteoza

osteoskleróza -e ž kostna skleroza

osteothrombosis -is ž [osteotrombózis]
ostetromboza

osteotóm -a m žagi podoben kirurški instrument za rezanje kosti

osteotomija -e ž kirurško rezanje, sekanje ali vrtanje kosti

osteotrombóza -e ž tromboza ven, ki oskrbujejo kosti
SIN.: osteothrombosis

osteóza -e ž degeneracija in nekroza kostnega tkiva
SIN.: osteosis

Ostertagia [ostertágija] rod nematodov iz družine Trichostrongylidae:
~ **ostertági** nematod, ki zajeda v siriščniku prežvekovalcev

ostertagióza -e ž zajedavska bolezen, ki jo povzročajo nematodi iz rodu *Ostertagia*

ostítis -a m osteitis

ostium -ii s [óstijum] ustje:
~ **abdominále túbae uterinae** trebušno ustje jajcevoda, ~ **aórtae** aortno ustje, ~ **átroventriculáre dextrum** desno atrioventrikularno ustje, ~ **átroventriculáre sinistrum** levo atrioventrikularno ustje, ~ **cardiacum** kardija, ~ **ileocaecále** ileocekalno ustje, ~ **pharyngeum túbae auditivae** žrelno ustje ušesne troblje, ~ **pyloricum** pilorično ustje, ~ **trunci** ustje pljučnega debla, ~ **uréteris** uretrovo ustje, ~ **uréthrae extérnum** zunanje ustje sečnice, ~ **uréthrae intérnum** notranje ustje sečnice, ~ **úteri extérnum** zunanje maternično ustje, ~ **úteri intérnum** notranje maternično ustje, ~ **uterinum túbae uterinae** maternično ustje jajcevoda

ostosis -a -um [ostózus] koščen:
junctúra ~a

óstrc -a m distalni konec plečničnega trna pri govedu
SIN.: akromij, acromion

ostréšje -a s tektum

ostřgati -am dov. abradirati

ostríga -e ž školjka iz skupine užitnih morskih školjk, ki živi prirasla na podlago v priobalnih morjih

ostríž -a m morska ali sladkovodna riba s podolgovatim, sploščenim telesom in bodicami na hrbtni plavuti:
epizootska hematopoetska nekroza salmonidov in ~a, virus epizootske hematopoetske nekroze salmonidov in ~a
sončni ~ sladkovodna riba pisanih barv, ki živi v Blejskem jezeru **sin.:** *Lepomis gibbosus*, **zobčasti** ~i družina morskih rib z okrog 400 vrstami (mednje sodi brancin)
sin.: Serranidae

ostróga -e ž rožena tvorba na dlanski ali podplatni strani bicljevga sklepa pri konju
SIN.: calcar

ostrúžek -žka m košček tkiva, sluznice, ki se dobi z abrazijo:
kožni ~ ostrganina s kože (navadno z mesta, kjer so bolezenske spremembe), namenjena za laboratorijsko preiskavo
SIN.: abradat

osvetlítev -tve ž usmerjanje svetlobe na opazovani objekt:
presevna ~ osvetlitev, pri kateri prehaja svetloba pri mikroskopiranju skozi opazovani objekt od spodaj

otalgia -ae ž [otálgija] otalgija

otalgija -e ž bolečina v ušesu:
prava ~ otalgija zaradi patoloških procesov v ušesu, **refleksna** ~ otalgija zaradi patoloških procesov v okolici ušesa
SIN.: otodinija, otalgia

otékel -kla -o ki je po obsegu večji zaradi poškodbe ali bolezni:
sindrom ~e glave brojlerjev

oteklína -e ž lokalizirana izboklina zaradi različnih vzrokov (npr. vnetja, edema, novotvorbe):
testasta ~ oteklina, ki je po konsistenci podobna testu, **vnetna** ~ lokalna oteklina, eden od klasičnih znakov vnetja **sin.:** tumor (1), tumor (1) (lat.)

otelítev -tve ž končan porod pri kravi, košuti

otežèn -êna -o v zvezah:
~o dihanje, ~o požiranje

otiatríja -e ž zdravljenje bolezni ušes
PRIM.: otologija

otícus -a -um [ótikus] ušesen

otíp -a m kar se zaznava s tipom, tipanjem

otipávanje -a s palpacija

otipávati -am nedov. palpirati

otiščánec -nca m omejena kožna odebelina (zlasti rožene plasti vrhnjice oziroma kopitne ali parkeljne usnjice) zaradi mehanskega draženja
SIN.: natis
PRIM.: žulj

otítis -a m vnetje ušesa:
mikotični ~ otitis, ki ga povzročajo glivice (npr. dermatofiti pri psih in mačkah) **sin.:** miringomikoza, otomikoza, otitis mycoticca, otomycosis
SIN.: otitis (lat.)

otítis -idis ž [otítis] otitis:
~ **extérna** vnetje zunanjšega ušesa, ~ **média** vnetje srednjega ušesa, ~ **mycótica** mikotični otitis

otoblenorėja -e ž gnojni izcedek iz ušesa
SIN.: otopioreja

otóček -čka m nav. mn. skupki enakovrednih celic ali tkiva, ki se ločijo od okolnega tkiva:
Langerhansovi ~i pankreasni otočki,
pankreasni ~i skupki endokrinih celic med acinusi trebušne slinavke, ki izločajo insulin, glukagon, gastrin, somatostatin in pankreasni polipeptid **sin.:** Langerhansovi otočki, insulae pancreaticae
SIN.: insula (1), insula (1) (lat.)

Otodectes [otodéktēs] rod zajedavskih srbcev iz družine Psoroptidae:
 ~ **cynótiš** otodectes, ki povzroča garje v ušesih pri psih, mačkah, lisicah

otodéktēs -a m srbec iz rodu *Otodectes*

otodinja -e ž otalgija

ótoencefalítis -a m vnetje ušesa in možganov, ki se navadno začne v srednjem ušesu in se od tam razširi v možgane

otogén -a -o ki izvira iz ušesa:
 ~i absces
SIN.: otogenes

otogenes -es [otogénes] otogen:
 abscessus ~

otoguttæ -arum ž mn. [otogúte -árum] kapljice za uho

otokónij -a m mikroskopsko majhen drobec kalcijevega karbonata v notranjem ušesu, sestavni del organa za ravnotežje
SIN.: ravnotežni kamenček

otokonija -e ž tanka plast otokonijev v notranjem ušesu

otolaringologija -e ž veda o zgradbi, funkciji in boleznih ušes in grla

otologija -e ž veda o zgradbi, funkciji in boleznih ušes
PRIM.: otiatrija

otomikóza -e ž mikotični otitis

otomycosis -is ž [otomikózis] mikotični otitis

otopèl -éla -o apatičen: ~a žival

otopélost -i ž apatičnost

otopioréja -e ž otoblenoreja

otoragija -e ž krvavitev iz ušesa
SIN.: otorrhagia

otoréja -e ž izcejanje iz ušesa, navadno gnojnega eksudata
SIN.: otorrhoea

otorínolaringologija -e ž veda o zgradbi, funkciji in boleznih ušes, nosu, nosnih votlin, grla, sapnika, žrela in požiralnika

otorrhagia -ae ž [otorágija] otoragija

otorrhoea -ae ž [otoréja] otoreja

otosclerosis -is ž [otosklerózis] otoskleroza

otoskleróza -e ž otrdelost koščenega labirinta, ki povzroči napredujočo naglušnost
SIN.: otosclerosis

otoskóp -a m optični instrument za preiskovanje zunanjega sluhovoda in bobniča

otoskopija -e ž preiskava ušesa, npr. z otoskopom

ototóksičen -čna -o ki deluje toksično na receptorje za sluh v notranjem ušesu (npr. gentamicin)

otrdèl -éla -o **1.** ki je na otip postal trd:
 ~o tkivo

2. ki je zaradi bolezenskih sprememb postal negibljiv (npr. zaradi razraščanja veziva): ~o koleno
 ~i sklep

SIN.: rigiden, zatrdel

otrdína -e ž bolezensko, nenormalno otrdelo mesto na telesu

otrebítev -tve m izločitev posteljice iz maternice po porodu

otrebíti se -im se dov. izločiti posteljico iz maternice po porodu

otróbi -ov m mn. z mletjem odstranjeni ovojni deli zrnja (npr. pšenice, rži, ječmena)

otróbica -e ž pitiriazza:

rožnata ~ kožna bolezen neznanega vzroka, ki se pojavlja pri prašičih po odstavitvi v obliki rožnatih okroglastih ali obročastih izpuščajev
sin.: pityriasis rosea

otŕpen -pna -o v zvezi:
 ~i krč

Uuchterlony, Orjan Thomas Gunnarson

[óokterloni órjan tómas gúnarson] (1914–2004) švedski bakteriolog

Uuchterlonyjev -a -o [óokterlonijev] v zvezi:
 ~ test

ovalbumín -a m jajčni albumin

oválen -lna -o ki je po obliki podoben sploščenemu krogu:
 ~a odprtina
SIN.: ovalis

ovalis -e [ovális] ovalen:

forámen ~e córdis, forámen ~e córdis apèrtum

ovarialis -e [ovarijális] jajčnikov:
 agenésia ~

ovarícus -a -um [ovárikus] jajčnikov:
 folliculus ~, véna ~a

ovariectomia -ae ž [ovarijektómija] ovariektomija

ovariectomija -e ž kirurška odstranitev jajčnika (oblika kastracije pri samicah, npr. svinjah, psicah)
SIN.: ooforektomija, oophorectomia, ovariectomia

PRIM.: kastracija, testesektomija

ovárij -a m jajčnik

ovárijski -a -0 jajčnikov:

~i hormoni, ~a vena, ~ virilizem

ovaritis -a m vnetje jajčnika

SIN.: ooforitis, oophoritis

ovarium -ii s [ovárijum] jajčnik:

degeneratio cystica ~ii, hypoplásia ~ii, stróma ~ii

óvca -e ž **1.** manjši prežvekovalac, sodoprsti kopitar iz rodu ovc:

atipična pljučnica ovc, brestna toksemija ovc, enterotoksemija ovc, enzooski vulvitis ovc, enzooski zrgavanje ovc, jezersko-solčavska pasma ovc, ketoza ovc, klamidijško zrgavanje ovc, kontagioznaagalakcija ovc in koz, kontagiozni eklim ovc in koz, kontagiozna oftalmija ovc in koz, kontagiozna presušitev ovc in koz, progresivna pljučnica ovc, spongiformna encefalopatija ovc, vakcina proti kontagiozniagalakciji ovc in koz, virus kontagioznega eklima ovc in koz, virus progresivne pljučnice ovc, virus zločeste kataralne mrzlice ovc in goveda, vrtoglavost pri ~ah, zločesta kataralna mrzlica ovc in goveda

belokranjska ~ različica pasme pramenke, ki se je razvila v Beli krajini, **bergamaška** ~ pasma domače ovce iz italijanske pokrajine Bergamo, ki daje mleko in grobo volno, **bovska** ~ mlečna pasma domače ovce z grobo volno, ki se redi samo še v zgornjem Posočju, **debelorepa** ~ v Alžiriji živeča ovca z debelim repom, **debeloroga** ~ v Kanadi živeča divja ovca z debelimi rogovi SIN.: *Ovis canadensis*, **divja** ~

zlasti v gorah živeča ovca temnosive barve, katere samec ima navadno velike, spiralno zavite rogove SIN.: *Ovis ammon*, **domaća** ~ ovca, ki se je razvila iz divje ovce in se goji zaradi volne, mesa, mleka, kože, lanolina SIN.: *Ovis aries*, **jezersko-solčavska** ~ domača ovca jezersko-solčavske pasme velikega telesa z izbočenim profilom glave, ki se redi predvsem zaradi mesa (jagnjeta) SIN.: jezerka, **klonirana** ~ ovca, vegetativno razmnožena iz ene same celice (klona), ~ **Dolly** prvi klonirani sesalec, ovca, poimenovana Dolly, ~ **merino** pasma domače ovce s fino, nakodrano volno po izvoru iz Španije SIN.: merinovka, **tolstorepa** ~ ovca z veliko maščevja v repu

SIN.: ovis

2. samica ovc

óvce ovc ž mn. rod sodoprstih kopitarjev, prežvekovalcev iz družine goved

SIN.: *Ovis*

ovčár -ja m ovčarski pes:

ilirski ~ kraški ovčár, **kraški** ~ avtohtona pasma psa s Krasa z gosto, dolgo sivo dlako in s košatim repom, predvsem za čuvanje ovčjih čred SIN.: ilirski ovčár, **nemški** ~ pasma vsestransko uporabnega psa (ovčarski, policijski, sanitetni, obveščevalni pes, pes vodnik za slepe) srednje velike postave, vzgojen v Nemčiji, **škotski** ~ pasma psa z ozko glavo, dolgo, košato dlako, črne, rjave ali bele oziroma sivkaste barve, po izvoru s Škotske

ovčáríti -im nedov. rediti, vzrejati ovce

ovčárski -a -0 nanašajoč se na ovčarje in ovčarstvo: ~ pes

ovčárstvo -a s gospodarska panoga, ki se ukvarja z ovčerejo

ovčérêja in **ovčjerêja** -e ž reja, vzreja ovc

ovčérêjec in **ovčjerêjec** -jca m kdor redi, vzreja ovce

ovčérêjski in **ovčjerêjski** -a -0 nanašajoč se na ovčerejce ali ovčerejo:

~a farma

ovčétina -e ž meso ovce

SIN.: ovčje meso, ovčina (1)

PRIM.: ovnovina

ovčina -e ž **1.** ovčétina

2. usnje iz strojene ovčje kože

3. ovčje krzno

ovčják -a m hlev, staja za ovce

SIN.: ovčji hlev, ovčnjak

óvčji -a -e nanašajoč se na ovco: ~a koža, ~ kožuh, ~e krzno, ~e mleko, ~ pastir, ~ sir, ~a staja, ~a volna

~a bruceloza, ~ encefalomielitis, ~e garje, ~ hlev, ~e, kozje kože, ~e meso, ~e osepnice, ~e vime, ~ zolj, virus ~ega encefalomielitisa, virus ~ih, kozjih koz

SIN.: ovinus

ovčnják -a m ovčjak

óven óvna m samec ovc z močnimi, pogosto zavitimi votlimi rogovi:

kužni epididimitis pri ~ih

pleménski ~ oven, odbran za pleme na podlagi izbranih lastnosti

SIN.: jarec

óves óvsa m **1.** v zvezi:

navadni ~ enoletna kulturna rastlina iz skupine žitnih trav SIN.: *Avena sativa*

2. seme, zrnje te rastline

ovícíd -a m kemična snov, ki uničuje jajčeca zajedavcev

ovidúkt -a m jajcevod

ovijáča -e ž fascija

ovijálka -e ž v zvezah:

arterija ~ plečnice, globinska arterija ~ črevnice, kavdalna arterija ~ nadlahtnice, sprednja arterija ~ nadlahtnice, sredinska arterija ~ stegnenice, stranska arterija ~ stegnenice, zadnja arterija ~ nadlahtnice

ovínus -a -um [ovínus] ovčji:

varióla ~a

ovipára -e ž samica, ki leže jajca z zarodki, ki se razvijejo in izležejo zunaj njenega telesa (npr. pri pticah in nekaterih plazilcih)

PRIM.: ovovivipara, vivipara

ovipáren -ma -0 ki leže jajca z nerazvitimi zarodki

PRIM.: ovoviviparen, živoroden

Ovis [óvis] ovce:

- ~ **ámmon** divja ovca, ~ **áries** domača ovca,
- ~ **canadensis** debeloroga ovca, ~ **músimon** muflon

ovis -is ž [óvis] ovca:

ecthýma contagiósum ~ium

óvnov -a -0 nanašajoč se na ovna:

~o meso

ovnovína -e ž meso ovna

SIN.: bravina, ovnovo meso

ovocít -a m oocit

ovogenéza -e ž oogeneza

ovòj -ôja m tanka plast tkiva, ki kaj obdaja:

celični ~ celična stenica

ovójnica -e ž anatomska struktura, ki kaj ovija ali obdaja:

amnijska ~ amnij, **fibrozna** ~ **kitnice** zunanja ovojnica kitnice iz fibroznega tkiva SIN.: epitendineum, vagina fibrosa tendinis, **jajčne** ~e ovojnice, ki obdajajo beljak in rumenjaki, jačna kutikula in jajčna lupina, **jedrna** ~ jedrna membrana, **lečna** ~ kapsula očesne leče, **lipoproteinska** ~ ovojnica iz lipoproteinov (npr. pri virusih), **maščobna** ~ adipozna kapsula, **mielinska** ~ izolirna ovojnica iz mielina nekaterih živčnih vlaken, **mišična** ~ vezivna opna, ki obdaja posamezno mišico, **možganska** ~ meninga, **nevrolemska** ~ nevrolema, **placentne** ~e plodove posteljice, **plodove** ~e plodove posteljice, **posteljične** ~e plodove posteljice, **sklepna** ~ dvoslojna ovojnica, ki obdaja sklepno votlino, sestavljena iz zunanje, fibrozne ovojnice, in notranje, sinovijske membrane, ki izloča sklepno sinovijo SIN.: sklepna kapsula, capsula articularis, **Tenonova** ~ fibrozna ovojnica, ki obdaja zadnji del zrkla in zrkelnih mišič, **virusna** ~ zunanja, lipoproteinska ovojnica pri nekaterih virusih (virusi z ovojnico so občutljivi za eter) SIN.: virusni plašč, **vitelinska** ~ vitelinska membrana

óvovivipára -e ž samica, ki leže jajca z razvitimi plodovi v njih

PRIM.: ovipara, vivipara

óvovivipáren -ma -0 ki leže jajca z razvitimi plodovi v njih (npr. mnoge žuželke, polži, ribe, plazilci)

PRIM.: oviparen, viviparen

ovrátnica -e ž **1.** navadno usnjen pas, ki se daje živalim okoli vratu

2. vratna opornica

ovséneč -nca m v zvezi:

rumenkasti ~ zelnata trajnica iz skupine travniških trav, ki vsebuje večjo količino kalcijevih soli, kar po uživanju ovzroča kalcinoze pri govedu, ovcah in posledično hiranje SIN.: *Trisetum flavescens*

ovulácija -e ž sprostitvev dozorelega jajčeca iz Graafovega folikla:

izzvana ~ ovulacija, spodbujena z določenim sredstvom (npr. z boljšo prehrano) SIN.:

provocirana ovulacija, ovulatio provocata,

provocirana ~ izzvana ovulacija, **stimulirana** ~

ovulacija, spodbujena s stimulansom (npr. s

hormoni) SIN.: ovulatio stimulata, **zunajciklična** ~

ovulacija zunaj rednega ovulacijskega ciklusa

SIN.: ovulatio

ovulacijski -a -0 nanašajoč se na ovulacijo:

~ ciklus

ovulatio -onis ž [ovulácijo -ónis] ovulacija:

~ **provocáta** izzvana ovulacija, ~ **stimuláta**

stimulirana ovulacija

ovulum -i s [óvulum] jajčece (1)

ovum -i s [óvum] jajce (1)

oxalicus -a -um [oksalíkus] oksalen:

ácídum ~um

oxypropionicus -a -um [oksiroprijónikus]

oksiroprijonski:

ácídum ~um

Oxyuridae [oksjuríde] družina nematodov z

rodovi *Enterobius*, *Oxyuris* in *Passalurus*

Oxyuris [oksjúrís] rod nematodov iz družine

Oxyuridae z eno vrsto:

~ **équi** podančica

ozádje -a s v zvezi:

očesno ~ zadnja stran notranjosti očesa, vidna z oftalmoskopom SIN.: fundus oculi

ozdrávitvev -tve ž pridobitev zdravja po preboleli bolezni:

popolna ~ ozdravitev v celoti SIN.: restitutio

ad integrum, **spontana** ~ ozdravitev brez

zdravljenja

ozdrávljiv -a -0 ki se da ozdraviti: ~a bolezen

SIN.: kurabilen, sanabilen

ozeblína -e ž lažja poškodba kože, tkiva zaradi

mraza

PRIM.: omrzlina

ozkoglávec -vca m spaček z nenormalno visoko

in ozko lobanjo

SIN.: leptocefalus

oznáčen -a -0 opremljen z označevalcem:

~o protitelo

SIN.: markiran

označeválec -lca m sredstvo, naprava, oznaka,

lastnost, ki omogoča iskanje, razpoznavanje

posameznih snovi, osebkov:

biokemični ~ vsaka specifična lastnost, dokazljiva

z biokemičnim testom (npr. prisotnost ali

odsotnost določenega encima), **biološki** ~ bio-

marker, **fluorescenčni** ~ snov, ki se veže na točno

določeno molekulo in jo z lastno fluorescenco

naredi vidno v fluorescenčnem mikroskopu,

genski ~ posebno izraziti genski znak (kratka

sekvenca aminokislidin deoksiribonukleinske

kisliline), ki označuje kako populacijo SIN.: genski

marker, **radioaktivni** ~ radioizotopski označevalec, **radioizotopski** ~ spojina z radioaktivnim nuklidom za označevanje določene tkiva, celic **sin.**: radioaktivni označevalec, **tumorski** ~ snovi, ki jih izločajo celice malignih novotvorb določene vrste **sin.**: tumorski encim, tumorski marker **SIN.**: marker

označeváti -újem nedov. opremljati z znaki za razpoznavo:

~ **govedo** označevati govedo z žigosanjem, ušesno znamko **sin.**: markirati govedo **SIN.**: markirati

ozobítev -tve ž nastanek in razvoj zoba:

prva ~ ozobitev mlečnega zobovja, **stalna** ~ ozobitev stalnega zobovja

SIN.: odontogeneza, odontoza, odontogenesis

ozón -a m alotropska modifikacija kisika iz treh atomov kisika v molekuli

ozonizácija -e ž **1.** razkuževanje z ozonom

2. razdišavljenje zraka v zaprtih prostorih z ozonom

3. konzervacija živil z ozonom

ozonométer -tra m naprava za merjenje količine ozona v zraku

ožganína -e ž poškodba zaradi delovanja visoke temperature, kemične snovi, električnega toka

ožíg -a m **1.** znamenje na dlaki in koži zaradi termičnega ali kemičnega delovanja

2. mesto na določenem delu telesa s stalno drugače obarvano dlako

ožíganje -a s **1.** označevanje s termokavterjem

2. v zvezi:

~ **kopita** umerjanje vroče podkve na kopito

ožilje -a s žilje

ožiljen -a -o oskrbljen s krvnimi žilami: ~a mišica

SIN.: vaskulariziran

ožiljenje -a s formiranje in vraščanje novih

krvnih žil v tkivo, organ

SIN.: vaskularizacija

ožiljenost -i ž oskrbljenost s krvnimi žilami

SIN.: vaskularnost

ožílka -e ž v zvezah:

mišica ~

~ **zenice** krožna gladka mišica, ki oži zenico **sin.**: musculus sphincter pupillae

ožína -e ž zoženi del organa ali ozek predel med deloma organa:

goltna ~ prehod iz ustne votline v žrelo **sin.**: isthmus faucium

SIN.: isthmus

ožívčen -a -o ki ima lastno oživčenje: ~o tkivo

SIN.: inerviran

ožívčenje -a s oskrba delov telesa z živci

SIN.: inervacija

ožívčenost -i ž oskrbljenost z živci:

~ mišice

ožívčeváti -újem nedov. oskrbovati dele telesa z živci

SIN.: inervirati

ožíviti -ím dov. **1.** preprečiti pretečo smrt z naglimi medicinskimi ukrepi (z umetnim dihanjem, s srčno masažo)

SIN.: reanimirati (2)

2. povrniti, okrepiti življenjske funkcije:

~ **rano** kirurško obdelati rano z

odstranjevanjem odmrlga tkiva zaradi hitrejšre regeneracije

ožívljanje -a s zaporedje hitrih medicinskih

ukrepov (npr. umetno dihanje, srčna masaža, elektroterapija, farmakoterapija) za preprečitev preteče smrti

SIN.: reanimacija

ožívljati -am nedov. izvajati zaporedje hitrih

medicinskih ukrepov (npr. umetno dihanje, srčna masaža, elektroterapija, farmakoterapija) za preprečitev preteče smrti

SIN.: reanimirati (1)

óžji -a -e v zvezi:

~e krvno sorodstvo

P

P

P [pé] **1.** okr. prolin

2. simb. (Phosphorus) fosfor

P₁ [pé éna] zn. (parents) v zvezi:

generacija ~

P₂ [pé dvá] zn. (grandparents) v zvezi:

generacija ~

p. a. [pé á] okr. pro analysis

pachydermia -ae ž [pahidèrmija] pahidermija

pachymeningitis -idis ž [páhimeningítis]

pahimeningitis

pachymeninx -ingis ž [pahiméninks -íngis]

čvrsta opna

pachyostosis -is ž [pahijostózis] pahiostoza

pachyperiostitis -idis ž [páhiperijostítis]

pahiperiostitis

pachyperitonitis -idis ž [páhiperitonítis]

pahiperitonitis

pacient -ênta m žival v medicinskem postopku:
hospitalizirani ~ pacient, ki se zdravi v bolnišnici, **mobilni** ~ pacient, ki se lahko premika, **seronegativni** ~ pacient, pri katerem pri serološkem testu niso ugotovljena specifična protitelesa, **seropozitivni** ~ pacient, pri katerem so pri serološkem testu ugotovljena specifična protitelesa
PRIM.: bolnik

pacientka -e ž žival v medicinskem postopku (npr. pri normalnem porodu)

pádec -dca m v zvezah:
 sindrom ~a nesnosti pri nesnicah, vakcina proti sindromu ~a nesnosti pri nesnicah, virus sindroma ~a nesnosti pri nesnicah
kritični ~ telesne temperature znižanje telesne temperature, nevarno za življenje, **litični** ~ telesne temperature počasno zniževanje povišane telesne temperature, ~ telesne temperature naglo znižanje telesne temperature pod normalno

Paenibacillus [penibacilus] rod aerobnih, sporogenih, gramsko pozitivnih bakterij iz družine Bacillaceae:
 ~ **álvei** bakterija, izolirana kot sekundarno patogeni mikroorganizem pri blagi gnilobi čebelje zalege, ima katalazo in tvori indol **sin.:** *Bacillus alvei*, ~ **lárvae** bakterija, ki povzroča hudo gnilobo čebelje zalege (patogene so samo spore) **sin.:** *Bacillus larvae*

pahiakrija -e ž debelonožnost

pahibléfaron -a m zadebeljenost roba veke (navadno zaradi kroničnega vnetja)

pahidermija -e ž nenormalna zadebelitev kože
SIN.: pachydermia

P **pahimenínga** -e ž čvrsta opna

páhimeningítis -a m vnetje čvrste opne:
cerebralni ~ vnetje čvrste možganske opne, **spinalni** ~ vnetje čvrste hrbtenjačne opne
SIN.: pachymeningitis

pahioštóza -e ž zadebeljenost kosti (npr. pri debelonožnosti prašičev, telet z dedno okvaro)
SIN.: pachyostosis

páhiperiostítis -a m periostitis dolgih kosti, katerega posledica je zadebelitev pokostnice
SIN.: pachyperiostitis

pahiperitonítis -a m zadebelitev trebušnice zaradi vnetja
SIN.: pachyperitonitis

pahisomíja -e ž nenormalna zadebelitev mehkih delov telesa pri akromegaliji

páhovka -e ž v zvezi:
visoka ~ vrsta travniških trav, zelo dobra krmna rastlina **sin.:** *Arrhenatherum elatius*

pájčevnica -e ž srednja od treh ovojníc (med čvrsto in mehko opno), ki obdajajo centralno živčevje:

možganska ~ pajčevnica, ki obdaja možgane, vendar ne sega v možganske brazde **sin.:** arachnoidea encephali, **spinalna** ~ pajčevnica, ki ovija hrbtenjačo **sin.:** arachnoidea spinalis
SIN.: arachnoidea, arachnoidea

pájek -jka m pajkovec z bradavicami, ki izločajo lepljivo snov za pajčevino, nekatere vrste so strupene in povzročajo araneizem

pájki -OV m mn. red členonožcev iz razreda pajkovcev
SIN.: Araneae

pájkovci -cev m mn. razred iz debla členonožcev, v katerega se uvrščajo med drugim tudi pajki, klopi, pršice, srpci, škorpijoni
SIN.: Arachnida

pájkovec -vca m členonožec iz razreda pajkovcev
SIN.: arahnid

pákrémpelj -plja m slednik (2)

palatinalis -e [palatínalis] neben

palatinus -a -um [palatínus] neben:
 artêria ~a descéndens, artêria ~a májor, nêrvus ~ májor, nêrvus ~ minor, ós ~um, tonsilla ~a, tonsilla véli ~i, úvula ~a, vélum ~um

palatoschisis -is ž [palatoshízis] palatoshiza

palatoshiza -e ž **1.** prirojena shiza neba
SIN.: razcepljeno nebo, stomatoshiza neba, uranoshiza, volčje žrelo, fauces lupinae, palatoschisis, uranoschisis
2. razcep neba v ustni votlini po padcu z višine (navadno pri mačkah)
SIN.: palatoschisis

palatum -i s [pálatum] nebo:
 ráphe ~i

~ **dúrum** trdo nebo, ~ **mólle** mehko nebo, ~ **ósseum** koščeno nebo

palear -aris s [pálear -áris] podgrlina

páleopatologíja -e ž veda, ki proučuje bolezni na fosilnih ostankih izumrlih bitij

paliatív -a m zdravilo, ki deluje proti posledicam bolezni, ne pa proti vzroku

paliativen -vna -o ki blaži bolezenske znake ali lajša bolečine, ne zdravi pa same bolezni:
 ~a kemoterapija, ~a terapija, ~o zdravljenje
SIN.: blažilen

pálica -e ž dolg, tanjši, v prerezu navadno okrogel predmet:

zlom zelene ~e

Eskulapova ~ palica, ki jo ovija kača, simbol zdravništva in veterinarstva **sin.:** eskulap

páličast -a -o ki ima obliko palice:
 ~a bakterija

pálička -e ž **1.** valjasti receptorni del paličnice, ki vsebuje rodopsin
PRIM.: čepek (1)

2. tanka, ravna valjasta struktura:

steklena ~ palička iz stekla, ki se uporablja pri

laboratorijskem delu (npr. za mešanje, mazanje)
sin.: bacillus vitreus, **zdravilne** ~e paličke, ki vsebujejo zdravilo **sin.:** bacilli medicati
SIN.: bacillus

páličnica -e ž za svetlobo občutljiva čutnica v mrežnici, katere receptorni del je iz paličke

pálij -a m **1.** plašč (1)
2. možganska skorja

Palinurus vulgaris [palínurus vulgáris] rarog

palisáda -e ž vzporedna postavev celic ali drugih struktur, ki so razporejene druga ob drugi (kot late v ograji):
 bakterije v ~ah

pallidus -a -um [pálidus] bled

pallium -ii s [pálijum] **1.** plašč (1)
2. možganska skorja

pallor -oris ž [pálor -óris] bledica

palma -ae ž [pálma] v zvezi:
 ~ **mánus** dlan

palmaris -e [palmáris] dlanski:
 artèriae digitáles ~es commúnes, artèriae digitáles ~es própriae, artèriae metacárpeae ~es, ligamènta ~ia

palmitát -a m anion ali sol palmitinske kisline

palmitin -a m glicerol, zaestren s tremi palmitin-skimi kisljinami, ena od rastlinskih in živalskih maščob
SIN.: tripalmitin
PRIM.: olein, stearin

palmitinicus -a -um [palmitínikus] palmitinski:
 ácidum ~um

palmitínski -a -o v zvezi:
 ~a kislina

SIN.: palmitinicus

palmoskopija -e ž pregled šape oziroma dlani pri primatih

palpácija -e ž fizikalni pregled s tipanjem (ena od temeljnih kliničnih preiskav)
SIN.: otipavanje, palpato

palpato -onis ž [palpácijo -ónis] palpacija

palpebra -ae ž [pálpèbra] veka:
 músculus levátor ~ae superiórís, ríma ~árum, sébum ~ae, túnica conjunctíva ~árum
 ~ **inférior** spodnja veka, ~ **supérior** zgornja veka,
 ~ **tértia** tretja veka

palpebritis -a m blefaritis

palpirati -am nedov. pregledovati določeno področje telesa s tipanjem (npr. za oceno telesne temperature, lege, velikosti organa, občutljivosti)
SIN.: otipavati

palpitácija -e ž subjektivni občutek pretirano močnega, pospešenega ali nerednega srčnega utripa
SIN.: palpato

palpato -onis ž [palpitácijo -ónis] palpacija

pampinifórmen -mna -o ki je podoben viticam trte:
 ~i pleksus
SIN.: pampiniformis

pampiniformis -e [pampinifórmis] pampiniformen:
 pléxus ~

Panacéja -e ž grška boginja zdravilstva

panacéja -e ž **1.** univerzalno zdravilo za vsako bolezen
2. antično poimenovanje za zdravilno rastlino ali njen sok

pánacináren -rna -o nanašajoč se na celotni acinus:
 ~i emfizem
SIN.: panacinaris

panacinaris -e [pánacináris] panacinaren:
 emphyséma ~e

panalgija -e ž bolečine po vsem telesu

pánangiítis -a m vnetje, ki zajame vse tri plasti stene žile

panarícij -a m zastar. vnetje tkiva ob roževini kopita oziroma kremplja
SIN.: paronihija

panarteriítis in **panarterítis** -a m poliarteriitis

panarteriítis -idis ž [panarteriítis] poliarteriitis

panartrítis -a m **1.** vnetje vseh sklepov hkrati
2. vnetje vseh struktur sklepa

pancarditis -idis ž [pánkarditis] pankarditis

pancitopenija -e ž panhematopenija

pancreas -atis s [pánkreas -éatis] trebušna slinavka

pancreaticoduodenalis -e [pankreáti-koduodenális] pankreasno-duodenalen:
 artèria ~ caudális, artèria ~ craniális

pancreaticus -a -um [pankreátikus] pankreasen:
 achýlia ~a, dúctus ~, dúctus ~ accessórius, ínsulae ~ae

pancreatitis -idis ž [pankreatítis] pankreatitis

pancreatolithiasis -is ž [pánkreatolitíjasis] pankreatolitiaz

pancreatopathia -ae ž [pánkreatopatíja] pankreatopatija

pandémíčen -čna -o nanašajoč se na pandemijo:
 ~a bolezen

pandemija -e ž pojavljanje kake bolezni v velikem številu na širšem področju, preko več kontinentov pri ljudeh
SIN.: pandemična bolezen
PRIM.: panzootija

panhematopenija -e ž zmanjšano število vseh formiranih krvnih celic v enoti krvi
SIN.: pancitopenija

panhiperemija -e ž splošna, čezmerna hiperemija

P

Panicum [pánikum] rod enoletnih kulturnih rastlin iz skupine žitnih trav:
~ *miliáceum* navadno proso

panikulítis -a m vnetje podkožnega maščevja
SIN.: panniculitis

pánj -a m v zvezah:
zračenje čebeljega ~a
čebelji ~ enota, prostor za bivanje čebelje družine
sin.: ulj, **eksporní čebelji** ~ panj s premičnim satovjem, ki ima samo plodišče, **jalov čebelji** ~ čebelji panj brez matice sin.: brezmatičnik

pankardítis -a m vnetje, ki zajema srčno mišico, osrčnik in endokardij
SIN.: endomioperikarditis, endomyopericarditis, pancarditis

pánkreas -a m trebušna slinavka

pánkreasen -sna -o nanašajoč se na trebušno slinavko:
~i encimi, ~i hormoni, ~i kamen, ~a lipaza, ~i otočki, ~i polipeptid, ~i sok
SIN.: pancreaticus

pankreásno-duodenálen -lna -o nanašajoč se na trebušno slinavko in dvanajstnik:
sprednja ~a arterija, zadnja ~a arterija
SIN.: pancreaticoduodenalis

pánkreasov -a -o v zvezah:
~a ampula, ~ vod

pankreatítis -a m vnetje trebušne slinavke, ki je lahko akutno ali kronično z občasnimi nekrozami tkiva zaradi avtolize
SIN.: pancreatitis

pankreatolít -a m kamen v parenhimu trebušne slinavke, zlasti v njenih izvodilih
SIN.: pankreasni kamen, pankreolit

pánkreatolitíaza -e ž nastajanje kamnov v izvodilih, redkeje v parenhimu trebušne slinavke
SIN.: pancreatolithiasis

pánkreatopatija -e ž nedoločena bolezenska sprememba na trebušni slinavki
SIN.: pancreatopathia

pankreocimín -a m zastar. holecistokinin

pankreolít -a m pankreatolit

pánlevkopenija -e ž nenormalno zmanjšanje števila levkocitov v enoti krvi:
vakcina proti rinotraheitisu in ~i mačk, virus ~e mačk ~ **mačk** bolezen mačk, ki jo povzroča virus panlevkopenije mačk sin.: kužna agranulocitoza mačk, mačja kuga

panmieloftiza -e ž odpoved delovanja in izginjanje vsega kostnega mozga
SIN.: panmyelophthisis

panmyelophthisis -is ž [panmieloftizis]
panmieloftiza

panmielóza -e ž bolezenska hiperplazija vseh normalnih celic kostnega mozga

panniculítis -idis ž [panikulítis] panikulitis

pannicúlus -i m [panículus] tanka plast tkiva:
~ **adipósus** podkožno maščevje

pannus -i m [pánus] panus

panoftalmíja -e ž panoftalmitis

panoftalmitis -a m vnetje celotnega zrkla
SIN.: panoftalmija, panophthalmitis

panophthalmitis -idis ž [panoftalmítis]
panoftalmitis

panóptičen -čna -o v zvezi:
~o barvanje

panosteítis -a m vnetje vseh delov kake kosti:
eozinofilni ~ bolezen mladih psov s povečanim številom eozinofilnih levkocitov sin.: panosteitis eosinophylica
SIN.: panostitis, panosteitis (lat.)

panosteitis -idis ž [panosteítis] panosteitis:
~ **eosinophýlica** eozinofilni panosteitis

panostítis -a m panosteitis

pánožica -e ž podaljšek citoplazme s površine enoceličarjev (korenonožcev, nekaterih alg in ameboidnih celic vretenčarjev), ki omogoča gibanje in prehranjevanje s fagocitozo
SIN.: psevdopodij

panplegíja -e ž popolna paraliza telesa

pánter -ja m leopard

Panthera [pantèra] rod iz skupine velikih mačk, edinih mačk, ki rjovejo:
~ **léo** lev, ~ **ónca** jaguar, ~ **párdus** leopard, ~ **tigris** tiger

pantoténski -a -o v zvezi:
~a kislina

Pan troglodytes [pán troglodítis] navadni šimpanz

pántrópen -pna -o ki ima afiniteto do vseh tkiv organizma:
~ i virus
SIN.: politropen

pánus -a m plast ožiljenega granulacijskega tkiva na roženici
SIN.: pannus

panzootíja -e ž bolezen (navadno kužna, zajedavska), ki se v določenem razdobju pojavlja pri velikem odstotku živali (na velikih območjih, po kontinentu ali več kontinentih)
PRIM.: pandemija

panzooťski -a -o nanašajoč se na panzootijo: ~a razširjenost slinavke in parkljevke

papáin -a m rastlinska endopeptidaza, ki se uporablja v imunologiji za razcep molekule imunoglobulina (uporablja se tudi v mesni industriji za mehčanje mesa)

Papaver [papáver] maki:

~ *rhoéas* poljski mak, ~ *somniferum* vrtni mak

papaverín -a m alkaloid v opiju, ki se uporablja kot spazmolitik

SIN.: papaverinum

papaverinum -i s [papaverínum] papaverin

pápiga -e ž ptič iz družine papig:

~ *skobčevka* manjša papiga z grahostim perjem na perutnicah in modro zelenim perjem po trebuhu SIN.: *Melopsittacus undulatus*

pápige pápig ž mn. družina tropskih ptičev z močno ukrivljenim kljunom in pisanim perjem SIN.: Psittacidae

pápigovka -e ž psitakoza

papila -e ž majhen bradavičast izrastek na površini telesa, organa:

uleknjenost seskove ~e

fungiformna ~ jezična papila v obliki gobice SIN.:

gobasta papila, papilla fungiformis, **gobasta** ~ fungiformna papila, **jezična okušalna** ~ jezična papila, ki vsebuje okušalno brbončico, **jezične**

~e različno oblikovana izbočenja sluznice jezika SIN.:

papillae linguales, **ledvična** ~ koničasti vrh ledvične piramide, ki sega v

ledvično čašo SIN.:

renalna papila, papilla renalis, **manjša dvanajstnikova** ~ papila v sluznici

dvanajstnika, v katero se odpira dodatni vod

trebušne slinavke SIN.:

papilla duodeni minor, **optična** ~ slepa pega, ~ **vidnega žívca** slepa pega,

renalna ~ ledvična papila, **sečnična** ~ papila

pri vходу v nožnico, skozi katero izteka urin

iz sečnice SIN.:

papilla urethralis, **seskova** ~

končni del seskovega voda z odprtino in mišičo

zapiralko, skozi katerega se izloča mleko, **udrta**

seskova ~ seskova papila, pomaknjena v seskov vod,

večja dvanajstnikova ~ papila v sluznici

dvanajstnika, v katero pritekata žolč in pankreasni sok

pri mesojedih in konju SIN.:

papilla duodeni major, **vezivna** ~ stožčasto

izbočenje iz ožiljenega veziva, ugreznjeno v večskladni plosčati epitelij

SIN.: papilla

papiláren -rna -o 1. nanašajoč se na papilo:

~e mišiče

SIN.: papillaris (1)

2. v zvezi:

~i karcinom

SIN.: papillaris (2)

papilitis -a m 1. vnetje papile:

interdentálni ~ medzobni papilitis, **medzobni** ~

vnetje dlesni med zobmi SIN.:

interdentálni papilitis, papillitis interdentalis

SIN.: papillitis (1)

2. v zvezi:

optični ~ vnetje vidnega žívca, ki zajema tudi

slepo pego SIN.:

papillitis nervi optici

SIN.: papillitis (2)

papilla -ae ž [papíla] papila:

~ **duodéni májor** večja dvanajstnikova papila,

~ **duodéni mínor** manjša dvanajstnikova papila,

~ **fungiformna** jezična papila, ~ **ae linguáles**

jezične papile, ~ **nérvi optíci** slepa pega, ~ **renális**

ledvična papila, ~ **urethrális** sečnična papila

papillaris -e [papiláris] 1. papilaren (1):

dúctus ~, músculi ~es

2. papilaren (2):

carcinóma ~e

papillitis -idis ž [papilítis] 1. papilitis (1):

~ **interdentális** medzobni papilitis

2. papilitis (2):

~ **nérvi optíci** optični papilitis

papilloma -atis s [papilóma] papilom

papillomatosis -is ž [papilomatózis]

papilomatoza

Papillomaviridae [papilómaviríde] družina

virusov DNK brez ovojnice z rodom

Papillomavirus

Papillomavirus [papilómavírus] rod virusov

DNK iz družine Papillomaviridae, v katerem so

virusi papilomatoze (npr. pri govedu, kuncih,

psih), virus Shopovega papiloma

papilóm -a m benigna novotvorba krovnega

epitelija na vezivnem peclju:

virus Shopovega ~a

Shopov ~ sivo črno rožene strukture na koži pri

poljskih zajcih, ki jih povzroča virus Shopovega

papiloma (bolezen je nalezljiva)

SIN.: papilloma

papilomatóza -e ž pojavljanje papilomov na več

mestih:

virus ~e

~ **goveda** številni papilomi, predvsem v

sečniku, nožnici in na penisu, ki jih pov-

zročá papilomavirus, specifičen za govedo,

~ **kuncev** majhni, sivi papilomi v ustni votlini,

predvsem na jeziku pri kuncih, ki jih povzročá

papilomavirus, specifičen za kunce, ~ **psov**

številni papilomi, predvsem v ustni votlini

in na ustnicah, ki pogosto sami od sebe

usahnejo, povzročá pa jih papilomavirus,

specifičen za pse

SIN.: papillomatosis

papilómavirus -a m virus iz rodu *Papillomavirus*

papír -ja m v zvezah:

filtrirni ~ porozni papir, ki se uporablja za

filtriranje, **indikatorski** ~ papir, prepojen z

raztopino indikatorja za določanje različnih

snovi (npr. pH) s kolorimetrom, **lakmusov** ~ z

lakmusovo tinkturo prepojen papir, ki pri kisl

reakciji pordeči, pri alkalni pa pomodri

papíren -rna -o v zvezi:

~a kromatografija

Pappenheim, Artur [pápénhajm ártur] (1870–

1916) nemški zdravnik:

barvanje po ~u

P

pápula -e ž drobna, otipljiva izboklina na koži ali sluznici, sestavljena iz infiltrata celic, včasih tudi iz samih epidermalnih celic
SIN.: papula (lat.)

papula -ae ž [pápula] papula

papulosus -a -um [papulózus] papulozen:
 urticária ~

papulózen -zna -o nanašajoč se na papulo:
 goveji ~i stomatitis, virus govejega ~ega stomatitisa
SIN.: papulosus

pár -a m skupina dveh enot:

alelni ~ par genov v homolognih kromosomih, ki so nosilci dedne informacije za isto lastnost,

bazni ~ par nukleotidov na sosednjih komplementarnih verigah v molekuli DNK ali RNK, povezan z vodikovo vezjo, **heterozigotni alelni** ~ par različnih aleleov na enem genskem lokusu, **homozigotni alelni** ~ par dveh enakih aleleov na enem genskem lokusu, **kromosomski** ~ oba homologna kromosoma skupaj

pára -e ž v plinasto agregatno stanje spremenjena kapljevina pri vrelišču: vodna ~
formalinska ~ v plinasto agregatno stanje spremenjen formalin (uporablja se za razkuževanje)

páraamiloíd -a m atipični amiloid

páraamiloídóza -e ž amiloidoza, pri kateri se v tkivih pojavlja atipični amiloid
SIN.: paraamyloidosis

páraaminosalicilen -lna -o v zvezi:
 ~a kislina

paraamyloidosis -is [páraamilojídózis]
 paraamiloídoza

P

paraanálnen -lna -o ki je ob zadnjiku:
 ~i sinus, ~a vrečka, žleze ~ih vrečk
SIN.: paraanalís

paraanalís -e [páraanális] paraanalen:
 glándulae sinus ~, sinus ~

parabiónt -a m organizem, ki živi v parabiozi z drugim organizmom

parabióza -e ž z operacijo narejena zveza dveh živali, ki omogoča mešanje njunih telesnih tekočin (npr. krvi) ali naravna povezava pri zraščanih dvojčkih

paraabrónhus -a m vsaka od številnih cev, ki v pljučih ptičev (tudi domače perjadi) vežejo bronhuse in jih prekriva respiratorni epitelij

párabronhítis -a m vnetje parabrónhusov

Paracelsus, Philippus Aureolus

Theophrastus Bombastus Hohenheim

[Paracélzus filípus auréolus teofrástus bombástus hóhenhajm] (1493–1541) švicarski renesančni zdravnik, alkimist in filozof, ki je širil uporabo kemičnih zdravilnih sredstev

paracentesis -is ž [paracentézis] paracenteza:
 ~ **abdominális** trebušna paracenteza

paracentéza -e ž kirurški vbod skozi steno telesne votline (npr. z aspiratorjem, s troakarjem ali z iglo) za odstranitev tekočine: ~ roženice
trebušna ~ paracenteza skozi trebušno steno **sin.:** abdominocenteza, paracentesis abdominalis
SIN.: centeza, paracentesis

parachondriacus -a -um [parahondríjakus]
 obrebrn:
 régió ~a

paracístij -a m vezivo in žilje ob sečniku
SIN.: paracystium

paracístítis -a m vnetje paracístija

Paracoccidioides [párokocidijóides] zastar.
Blastomyces

paracoccidioidomycosis -is ž
 [párokocidijóidomikózis] blastomikoza

paracolpium -ii s [parakólpíjum] parakolprij

paracostalis -e [parakostális] parakostalen

paracystium -ii s [paracístijum] paracístij

paradentítis -a m parodontitis

paradentosis -is ž [paradentózis] parodontoza

paradentóza -e ž parodontoza

paradidymis -dymidis ž [paradídimis -dimídis]
 obmodek

paradóksen -sna -o nepričakovan, na videz nemogoč, vendar resničen:
 ~a embolija
SIN.: paradoxus

paradoxus -a -um [paradóksus] paradoksen:
 embólia ~a, ischúria ~a

paraepiglóticus -a -um [paraepiglótikus]
 paraepiglótičen:
 tonsilla ~a

paraepiglótičen -čna -o ki leži ob epiglótisu:
 ~a tonzila
SIN.: paraepigloticus

parafaringeálen -lna -o obžrelen:
 ~i absces

paraffinum -i s [parafínium] parafin:
 ~ **liquidum** parafinsko olje

parafimóza -e ž nesposobnost retrakcije penisa zaradi nabrekliosti ali zažetosti prepucija
SIN.: paraphimosis

parafín -a m bela, prosojna, prečiščena mešanica ogljikovodikov iz nafte, netopna v vodi in etanolu, topna v etru, ki se uporablja za pripravo mazil in histoloških preparatov:
tekoči ~ parafinsko olje
SIN.: paraffinum

parafínski -a -o nanašajoč se na parafin:
 ~ obkladek, ~o olje

párafolikuláren -rna -o ki je ob foliklu:

~a celica

parafúnkcija -e ž nenavadna, nepravilna funkcija

paragánglij -a m nav. mn. majhne, z ovojnico obdane skupine kromafinih živčnih celic v bližini simpatičnih ganglijev ob aorti, ki izločajo adrenalin ali noradrenalin

paraglutinácija -e ž aglutinacija sorodnih vrst bakterij ali celic z aglutinini, ki so nastali z imunizacijo z eno samo vrsto celic (omogočajo jo parcialni antigeni)

paraholija -e ž difuzni ikterus po poškodbi jetrnih celic

parahormón -a m presnovek, snov, ki učinkuje podobno kot hormon na kak oddaljen organ

parainfluéna -e ž akutna bolezen živali, okuženih z virusom parainfluence: vakcina proti pasji kugi, kužnemu hepatitisu psov in ~i psov, virus ~e

goveja ~ kužna bolezen goveda (predvsem mladega pitovnega goveda), ki poteka v obliki bronhopnevmonije in jo povzroča virus parainfluence-3 **sin.**: parainfluenca-3, ~ **psov** kužna bolezen pri psih, ki poteka v obliki traheobronhitisa in jo povzroča virus parainfluence-2 **sin.**: parainfluenca-2, **prašičja** ~ kužna bronhopnevmonija pri mladih prašičih, ki jo povzroča virus parainfluence-1 **sin.**: parainfluenca-1

parainfluéna-1 -e-1 ž prašičja parainfluenca: virus ~e-1

parainfluéna-2 -e-2 ž parainfluenca psov: virus ~e-2

parainfluéna-3 -e-3 ž goveja parainfluenca: virus ~e-3

parakeratosis -is ž [parakeratózis] parakeratoza

parakeratóza -e ž čezmerno, nenormalno roženjenje vrhnjice, pri katerem oroženele celice ohranijo svoja jedra:

dedna ~ prirojena parakeratoza telet, ki se zaradi letalnega gena pojavi takoj po rojstvu, verjetno zaradi imunske pomanjkljivosti, **metabolična** ~ presnovna parakeratoza, ~ **vampa** parakeratoza vampove sluznice, ki nastane domnevno zaradi krmljenja z briketiranimi krmili, **presnovna** ~ parakeratoza pri teletih in prašičih zaradi pomanjkanja cinka v hrani **sin.**: metabolična parakeratoza **sin.**: parakeratosis

parakinéza -e ž neusklajeno gibanje telesa

parakliničen -čna -o nanašajoč se na nenormalnosti (morfološke, biokemične), ki so podlaga kliničnim pojavom

parakóličen -čna -o ki je ob kolonu: ~i edem

parakolítis -a m vnetje veziva ob kolonu

parakólpij -a m vezivo ob nožnici **sin.**: paracolpium

parakolpítis -a m vnetje veziva ob nožnici

parakortikálen -lna -o ki je ob možganski skorji

parakostálen -lna -o ki je ob rebrih **sin.**: paracostalis

parakrín -a -o ki deluje na celice v neposredni bližini endokrinih celic, v katerih se sintetizira npr. hormon: ~a sekrecija, ~a žleza

paraksiálen -lna -o ki leži ali poteka ob osi telesa: ~i mezodem

paralágma -e ž premik kosti ali odlomka zlomljene kosti

paralimfadenítis -a m vnetje veziva ob bezgavki

paralítičen -čna -o nanašajoč se na paralizo: ~a abazija, ~a atonija, ~i ileus, ~a mioglobulinurija **konj sin.**: paralyticus

paraliza -e ž začasna ali trajna popolna izguba aktivne gibljivosti zaradi poškodbe živčnega ali mišičnega ustroja:

bilateralna ~ obojestranska paraliza, **bulbarna** ~ paraliza zaradi prizadetosti podaljšane hrbtenjače **sin.**: paralysis bulbaris, **centralna** ~ paraliza zaradi poškodbe možganov ali hrbtenjače, **cerebelarna** ~ paraliza zaradi okvare malih možganov, **cerebralna** ~ možganska paraliza, **enostranska** ~ paraliza leve ali desne strani telesa **sin.**: enostranska ohromelost, unilateralna paraliza, **flakcidna** ~ ohlapna paraliza, **Landryjeva** ~ progresivna paraliza, ki je posledica vakcinacije proti steklini z vakcino, ki vsebuje možgansko tkivo (npr. vakcina po Hemptu), **možganska** ~ paraliza zaradi poškodbe velikih možganov **sin.**: cerebralna paraliza, možganska ohromelost, **obojestranska** ~ paraliza obeh strani telesa **sin.**: bilateralna paraliza, diplegija, obojestranska ohromelost, diplegia, **ohlapna** ~ paraliza, pri kateri prizadeto tkivo postane ohlapno **sin.**: flakcidna paraliza, ohlapna ohromelost, paralysis flaccida, ~ **danke** paraliza mišic danke in zadnjika **sin.**: proktoparaliza, proktoplegija, ~ **živec** paraliza, ki nastane zaradi okvare živca **sin.**: nevroparaliza, **postvakcinalna** ~ paraliza, ki nastopi po vakcinaciji (npr. Landryjeva paraliza) **sin.**: paralysis postvaccinalis, **spastična** ~ paraliza, ki se kaže v povečanem mišičnem tonusu, **spinalna** ~ paraliza zaradi okvare hrbtenjače, **unilateralna** ~ enostranska paraliza **sin.**: ohromelost, plegija, paralysis, plegia

paraliziran -a -o ki se zaradi paralize ne more gibati, premikati: ~a okončina **sin.**: ohromel **prim.**: hrom

paralizirati -am dov. povzročiti paraliza
 SIN.: ohromiti

paralumbalis -e [paralumbális] v zvezah:
 fóssa ~, régio ~

paralysis -is ž [paralízis] paraliza:
 ~ **bulbáris** bulbarna paraliza, ~ **fláccida** flakcidna paraliza, ~ **póstvaccinális** postvakcinalna paraliza

paralyticus -a -um [paralítikus] paraličen:
 íleus ~, myoglobinúria ~a équi

paramastitis -a m vnetje tkiv okrog mlečne žleze

Paramecium [paramécijum] rod enceličnih praživali iz razreda migetalkarjev (uporabljajo se za študij odnosov med jedrom in citoplazmo)

paramesonephricus -a -um [pamezonéfrikus] paramezonefričen:
 dúctus ~

parámeter -tra m 1. statistična količina, ki definira populacijo (npr. povprečje in standardno deviacijo)
 2. konstanta ali spremenljivo število, ki ima v določeni funkcijski povezavi viden ali izjemen pomen
 3. kar se uporablja za vrednotenje, ocenjevanje, merjenje

paramétrij -a m plast rahlega fibrilarnega vezivnega tkiva, ki obdaja mrežo krvnih žil v steni maternice in sega v široko maternično vez
 SIN.: obmaterničje, parametrium

parametritis -a m vnetje parametrija
 SIN.: parametritis (lat.)

parametritis -idís ž [paramétrítis] parametritis

parametrium -ii s [paramétrijum] parametrij

paramezonéfríčen -čna -o ki je blizu ali poteka vzdolž praledvice:
 ~i vod
 SIN.: paramesonephricus

paramfistomóza -e ž metljavost, ki jo povzroča vampov metljaj

paramieloblást -a m spremenjeni ali pomanjkljivo izoblikovani mieloblast

páramiksovírús -a m virus RNK iz družine Paramyxoviridae:
 aviári ~ virus atipične kokoške kuge

paramioklónus -a m mioklonus v posameznih mišičnih skupinah
 SIN.: paramyoclonus

Paramphistomatidae [paramfistomatíde] družina metljajev z rodом *Paramphistomum*

Paramphistomum [paramfistómum] rod metljajev iz družine Paramphistomatidae:
 ~ **cérví** vampov metljaj

paramyoclonus -i m [paramijoklónus] paramioklonus

Paramyxoviridae [páramiksovíríde] družina velikih virusov RNK z ovojnico z rodovi *Avulavirus*, *Metapneumovirus*, *Morbillivirus*, *Respirovirus*

paranasalis -e [paranazális] obnosni:
 sínus ~es

paranazálen -lna -o obnosni:
 ~i sínusi

paranefritis -a m vnetje veziva ob ledvicah
 SIN.: paranephritis

paranéfos -a m zastar. nadledvična žleza

paranephritis -idís ž [paranefrítis] paranefritis

paranukleáren -rna -o ki je blizu jedra: ~a vakuola

paraparesis -is ž [paraparézis] parapareza

paraparéza -e ž delna paraliza zadnjih okončin
 SIN.: paraparesis

parapharyngealis -e [parafaringeális] obžrelen:
 abscessus ~

paraphimosis -is ž [parafimózis] parafimoza

paraplázma -e ž kemično inertne snovi, ki se lahko pojavijo v celicah kot posledica njihove aktivnosti, niso pa bistvene za njihov obstoj (npr. kristali, glikogen, lipidi, pigmenti, rumenjaki)

paraplázemski -a -o nanašajoč se na paraplazmo:
 ~i vključki

paraplegia -ae ž [paraplégia] paraplegija:
 ~ **fláccida** ohlapna paraplegija

paraplegija -e ž popolna paraliza zadnjih okončin:

ohlapna ~ paraplegija brez mišičnega tonusa

SIN.: paraplegia flaccida

SIN.: paraplegia

PRIM.: monoplegija, tetraplegija

parapnevmoníčen -čna -o ki spremlja pljučnico:
 ~i eksudat

párapóksvírus -a m virus iz rodu *Parapoxvirus*

Parapoxvirus [párapóksvírus] rod virusov iz poddružine Chordopoxvirinae, iz družine Poxviridae, v katerem je virus kontagioznega ektima ovc in koz, virus govejega papuloznega stomatitisa, virus lažnih koz in virus molzniških koz

paraprókcij -a m tkivo ob danki in zadnjiku

pararectalis -e [pararektális] pararektalen:
 abscessus ~

pararektálen -lna -o ki je ob danki:
 ~i absces

SIN.: pararectalis

pararenálen -lna -o ki je ob ledvici ali blizu nje:

~a cista, ~i hematoma

SIN.: pararenalis

pararenalis -e [pararenális] pararenalen

pararitmija -e ž nenormalni ritem srca zaradi tekmovanja ritmov iz dveh centrov

Parascaris [paráskaris] rod nematodov iz družine Ascaridae:
~ *equorum* konjska glista

parasekrécija -e ž nenormalna sekrecija (npr. hipersekrecija)

parasimpátičen -čna -o nanašajoč se na parasimpatično živčevje:
~i ganglij, ~i živci, ~o živčevje, ~i živčni sistem

párasimpatikolítik -a m vagolitik

párasimpatikomimétik -a m snov, ki vzburja parasimpatično živčevje

párasimpatikotonija -e ž vagotonija

párasimpatikotónik -a m vagotonik

parasimpátikus -a m žarg. parasimpatično živčevje:
tonus ~a

parasístola -e ž nenormalna srčna kontrakcija iz sekundarnega centra, kjer vzniknejo dražljaji prej kot v sinuatrialnem vozlu

parasistóličén -čna -o nanašajoč se na parasistolo ali parasistolijo:
~a aritmija

parasistolija -e ž neredno bitje srca zaradi hkratnega delovanja sinuatrialnega vozla in sekundarnega centra dražljajev srca

paraskaridóza -e ž zajedavska bolezen kopitarjev, ki jo povzročata konjska glista (zajedavec se naseli v tankem črevesu)

paraspadia -ae ž [paraspádija] paraspadija

paraspadija -e ž prirojen defekt, pri katerem je odprtina sečnice na levi ali na desni strani penisa
SIN.: paraspadia
PRIM.: epispadija

paraspázem -zma m krč skeletnih mišic zadnjih okončin

parasternalén -lna -o ki je ob prsnici: ~i higrom
SIN.: parasternalis

parasternalis -e [parasternalís] parasternalen:
hygroma ~e

parašústavec -vca m maligni edem

parathormón -a m polipeptidni hormon občitnice, ki vzdržuje normalno koncentracijo kalcija v krvni plazmi
SIN.: paratiroidni hormon

parathyroideus -a -um [paratiroídeus]
obščitničen:
glándula ~a

paratifítis -a m peritiflitis

paratífus -a m oblika salmoneloze, pri kateri je proces omejen v glavnem na črevesje:
~ pri prašičih paratifus pri prašičih, ki ga

povzročata v glavnem *Salmonella choleraesuis* in *Salmonella typhisuis*, ~ pri teletih paratifus pri sesnih teletih, ki ga povzročajo salmonela, predvsem *Salmonella typhimurium*, *Salmonella enteritidis* in *Salmonella dublin*

PRIM.: tifus

paratiroídea -e ž žarg. občitnica

paratiroíden -dna -o občitničen:
~i hormon, ~a žleza

paratonija -e ž vsaka sprememba mišičnega tonusa

paratóp -a m vezalno mesto na protitelesu za antigensko determinanto (je na fragmentu Fab)

paratrihóza -e ž nenormalnost v značilni razvrstitvi dlake

paratuberculosis -is ž [pátatuberkulózis]
paratuberkuloza

pátatuberkulóza -e ž kužna bolezen pri prežvekovalcih, ki poteka v obliki kroničnega enteritisa, povzročata jo acidorezistentna bakterija *Mycobacterium avium* subsp. *paratuberculosis*:

test na ~o

SIN.: Johnejeva bolezen, paratuberculosis

paratyphlitis -idis ž [paratiflítis] peritiflitis

páravakínija -e ž lažne kozice:
virus ~e

paravenosus -a -um [paravenózus] paravenski

paravénski -a -o ki je ob veni: ~a krvavitev
SIN.: paravenosus

paravertebrálen -lna -o ki je ob hrbtenici: ~a novotvorba
SIN.: paravertebralis

paravertebralis -e [paravertebrális]
paravertebralen

parazit -a m **1.** zajedavec:
endobiotski ~ notranji zajedavec
2. parazitski dvojček

parazitáren -rna -o zajedavski:
~a bolezen

parazitírati -am nedov. zajedati

parazitízem -zma m zajedavstvo

parazitologija -e ž veda, ki proučuje zajedavstvo, zajedavce in bolezni, ki jih ti povzročajo:
tropska ~ parazitologija, ki proučuje zajedavce, ki povzročajo tropske bolezni, **veterinarska** ~ parazitologija, ki proučuje zajedavce pri živalih

parazitolóški -a -o nanašajoč se na parazitologijo:
~ laboratorij, ~a preiskava

parazitotrópen -pna -o ki ima posebno afiniteto do zajedavcev: ~o zdravilo

parazitóza -e ž zajedavska bolezen: živalska ~

parazitski -a -o **1.** zajedavski:

~ absces, ~a anevrizma, ~ dvojček

2. v zvezi:

~ dvojček

parciálen -lna -o delen:

~i antigen, ~a atelektaza, ~a gastrektomija, ~a resekcija, ~i tlak

parektazija -e ž pretirana raztegljivost ali razširjenost dela votlega organa

páren -rna -o ki je, nastopa v paru:

~a kost, ~i organ, ~a plavut, ~i serum

parenchyma -atis s [parenhíma] parenhim

parenchymatosus -a -um [parenhimatózus]

parenhimski:

degeneratio ~a, icterus ~, inflammatió ~a, myositis ~a

parenhim -a m bistveno funkcionalno tkivo ali celice organa

SIN.: parenhimsko tkivo, parenchyma

PRIM.: intersticij, stroma

parenhimski -a -o nanašajoč se na parenhim:

~a degeneracija, ~a krvavitev, ~ miozitis, ~o tkivo, ~o vnetje

SIN.: parenchymatosus

parentálen -lna -o starševski:

~a agresija, ~a generacija

parenterálen -lna -o ki ne gre skozi prebavila (temveč npr. skozi kožo, v veno, v mišico):

~a absorpcija, ~a alimentacija, ~a aplikacija, ~o hranjenje,

~a infekcija, ~a okužba, totalno ~o hranjenje

SIN.: parenteralis

parenteralis -e [parenterális] parenteralen

parenterocentesis -is ž [paréterocentézis]

parenterocenteza

paréterocentéza -e ž paracenteza skozi

trebušno in črevesno steno za odstranitev plina, tekočine ali za dajanje zdravil v črevo

SIN.: parenterocentesis

paresis -is ž [parézis] pareza:

~ fláccida ohlapna pareza

parétičen -čna -o nanašajoč se na parezo: ~a okončina

paréza -e ž delna paraliza:

flakcidna ~ ohlapna pareza, norveška tetanična ~

tetanja krav s sekundarno hipomagneziemijo v obdobju laktacije zaradi krmljenja z ribjo

moko polenovk (tj. z visokoproteinsko in nizkokalorično krmo), ohlapna ~ pareza z

zmanjšanim mišičnim tonusom in ugaslimi refleksi **SIN.:** flakcidna pareza, paresis flaccida,

poporodna ~ pareza po porodu, zlasti pri kravah,

zaradi nenadnega znižanja ravnih kalcija,

spastična ~ goveda dedna okvara pri govedu,

za katero je značilna berglasta stoja

SIN.: paresis

páries -etis m [párijes -íjetis] stena:

~ extérnus zunanji list, ~ intérnus notranji list,

~ úngulae kopitna stena

parietálen -lna -o stenski:

~a celica, ~i endokarditis, ~i peritonej, ~a plevra, ~i trombus

parietalis -e [parijetalis] **1.** stenski:

endocarditis ~, fácies ~, lámina ~ túnicae vaginális,

peritónaeum -e, pléura -, thrombus ~

2. temenski:

ós ~e, régio ~

Paris quadrifolia [páris kvadrifólija] volčja jagoda

parítev -tve ž spolno združevanje dveh živali iste vrste različnih spolov zaradi oploditve

páriti -im nedov. spolno združevati: ~ kravo z bikom

páriti se -im se nedov. spolno se združevati: krava se pari z bikom

parítven -a -o nanašajoč se na paritev:

~i čas, ~i nagon

parjenje -a s spolno združevanje samca in samice pri živalih:

incestno ~ incest, sokrvno ~ incest

párkelj -klja m rožena obloga distalnega konca parkeljnice pri sodoprstih kopitarjih: goveji ~, ovčji ~, svinjski ~

gniloba ~ev, korekcija ~ev, nega ~ev

SIN.: ungula fissa

párkeljni -a -o parkljev:

~a pododerma, ~ svitek

párkeljnica -e ž spodnja prstnica pri sodoprstih kopitarjih (pri prašičih štiri, pri prežvekovalcih dve)

SIN.: parkljeva kost, os unglare (1)

PRIM.: kopitnica, krepeljnica

párkljar -ja m sodoprsti kopitar:

divji ~ sodoprsti kopitar, ki živi v divjini (npr. čopičasta svinja, svinja bradavičarka)

párkljarji -jev m mn. sodoprsti kopitarji

párkljev -a -o nanašajoč se na parkelj:

~a kost, ~a matica, ~a usnjica

SIN.: parkeljni

párkljevka -e ž v zvezah:

afta pri slinavki in ~i, slinavka in ~, vakcina proti slinavki in

~i, virusi slinavke in ~e

parodóncij -a m obzobje

parodontálen -lna -o obzoben:

~i absces, ~a bolezen, ~a pioreja

parodontalis -e [parodontális] obzoben:

abscessus ~

parodontitis -a m vnetje obzobja

SIN.: parodontitis, parodontitis (lat.)

parodontitis -idis ž [parodontítis] parodontitis

parodontium -ii s [parodóncijum] obzobje

parodontopathia -ae ž [parodontopátija]

parodontopatija:

~ **saturnina** značilen sivkast rob na dlesnih ob zobeh, viden pri zastrupitvi s svinčcem

parodontopatija -e ž katera koli bolezen obzobja
SIN.: parodontopathia

parodontosis -is ž [parodontózis] parodontoza

parodontóza -e ž nevetna kronična distrofija obzobja, ki privede do izpadanja zob
SIN.: paradentoza, parodontosis, parodontosis

paroksizem -zma m nenaden pojav ali stopnjevanje bolezenskih znakov

paroksizmalen -lna -o nanašajoč se na paroksizem:
~a abazija, ~a tahikardija

paronihija -e ž panaricij

paroóforon -a m objajčnik

paroophoron -i s [paroóforon] objajčnik

parotíden -dna -o nanašajoč se na podušesno slinsko žlezo:

~i vod, ~a žleza

SIN.: parotideus

parotideus -a -um [parotideus] parotiden:
ductus ~, glándula ~a, lymphonódi ~i, régio ~a

parotitis -a m vnetje podušesne slinske žleze

pars -tis ž [párs] del:

~ **caeca retinae** slepi del mrežnice, ~ **cardiaca** kardialni del želodca, ~ **ciliáris retinae** ciliarni del mrežnice, ~ **infléxa** uvihek kopitne stene, ~ **laryngea pharyngis** grlni del žrela, ~ **nasális pharyngis** nosni del žrela, ~ **óptica retinae** vidni del mrežnice, ~ **orális pharyngis** ustni del žrela, ~ **petrósa óssis temporális** skalnični del senčnice, ~ **pylórica** pilorični del želodca

partenogenéza -e ž razvoj osebka iz neoplojenega jajčeca
SIN.: deviška ploditev, deviško razmnoževanje

partialis -e [parcijális] delen:
gastroctómia ~, reséctio ~

partus -us m [pártus] porod:
~ **immatúrus** porod nezrelega plodu, ~ **indúctus** inducirani porod, ~ **matúrus** porod donošenca, ~ **naturális** spontani porod, ~ **operatívus** porod s kirurškim posegom, ~ **per sectionem caesáream** porod s carskim rezom, ~ **praecox** prezgodnji porod, ~ **praematúrus** prezgodnji porod, ~ **protractus** podaljšani porod, ~ **provocatús** izzvani porod, ~ **siccus** dolgotrajen porod izsušenega plodu po izteku plodove vode, ~ **spontáneus** spontani porod, ~ **stimulatús** stimulirani porod, ~ **temporárius** pravočasni porod

parúlis -a m zazobnica

Parvoviridae [párvoviridae] družina majhnih (okrog 20 nm v premeru), ikozaedričnih virusov DNK brez ovojnice, v kateri je tudi rod *Parvovirus*

párvoviróza -e ž bolezen, ki jo povzroča

parvovirus:

trivalentna vakcina proti ~i in leptospirozi psov, vakcina proti ~i psov, vakcina proti prašičji ~i, virusi ~oz

goveja ~ okužba prebavil pri govedu z govejim parvovirusom, ki navadno ne povzroča klinično zaznavne bolezni, ~ **psov** okužba prebavil pri psih s pasjim parvovirusom, predvsem pri mladičih, ki povzroča drisko, bruhanje, vročino, dehidracijo, levkopenijo in visoko smrtnost (vakcinacija uspešno preprečuje bolezen), **prašičja** ~ okužba prašičev s prašičjim parvovirusom, ki povzroča zvriganje, rojevanje mrtvorojencev in jalovost SIN.: sindrom SMEDI

Parvovirus [párvovírus] rod virusov iz družine Parvoviridae, v katerem so virus panlevkopenije mačk, virusi parvoviroz goveda, mačk, prašičev, psov in virus aleutske bolezni minkov

parvovirus -a m virus iz rodu *Parvovirus*:

goveji ~ parvovirus, ki povzroča govejo parvovirozo, **mačji** ~ virus panlevkopenije mačk, **pasji** ~ parvovirus, ki povzroča parvovirozo psov, **prašičji** ~ parvovirus, ki povzroča prašičjo parvovirozo SIN.: virus sindroma SMEDI

parvus -a -um [párvus] mali:
púlsus ~

PAS [peaèš in páš] okr. paraaminosalicilna kislina:
reakcija ~

pás -ú m anatomska struktura v obliki traku:
anizotropni ~ v svetlobnem mikroskopu temen, v polarizacijskem mikroskopu svetel, močno dvolomen pas prečnoprogastega mišičnega vlakna SIN.: pas A, **izotropni** ~ v svetlobnem mikroskopu svetel, v polarizacijskem mikroskopu temen pas prečnoprogastega mišičnega vlakna z zelo majhno dvolomnostjo SIN.: pas I, ~ A anizotropni pas, ~ I izotropni pas

pasáža -e ž prehajanje, prenašanje:
črevesna ~ prehajanje hrane (ali rentgenskega kontrasta) skozi črevo, ~ **mikroorganizmov** prenašanje mikroorganizmov (virusov, bakterij) z živali na žival, z gojišča na gojišče (zaradi izolacije, oslabitve virulence), **serijska** ~ več zaporednih pasož mikroorganizmov, **slepa** ~ pasaja kužnine, v kateri utegne biti povzročitelj bolezni

pásèsek -ska m gluhi sesek (1)

pasíven -vna -o nedejaven, neaktiven, nesamostojen:
~a aglutinacija, ~a hemadsorpcija, ~a hemaglutinacija, ~a hiperemija, ~a imunizacija, ~a imunost, ~i obrambni mehanizem, ~o razgibavanje, ~i transport, ~a zaščita
SIN.: passivus

pasjerêja -e ž dejavnost, ki se ukvarja z rejo, vzrejo in plemenitjenjem psov

pásji -a -e 1. nanašajoč se na psa:

~a bolha, ~e garje, ~a glista, ~ kontumac, ~a kuga, ~ morbilivirus, ~ parvovirus, ~a steklina, ~a trakulja, ~ ugriz, ~a uš, vakcina proti ~i kugi, vakcina proti ~i kugi, kužnemu hepatitisu psov in parainflucenci psov, virus ~e kuge

SIN.: caninus

2. v zvezi:

~a trava

pásjica -e ž utica za bivanje psa

SIN.: pesjak (2)

pásma -e ž živali iste vrste, ki se v določenih dednih lastnostih razlikujejo od drugih živali iste vrste:

angorska ~ živalska pasma z značilno dolgo, mehko belo dlako (npr. pri kuncih, kozah), **cikasta** ~ pasma goveda z belim repom in belo progno na hrbtu, trebuho ter podlaktju na temno rjavi, rdeči ali kostanjevo rjavi podlagi, ki izvira iz švicarske pokrajine Pinzgau **SIN.:** pincgavska pasma, **hanovrska** ~ po nemškem mestu Hannover poimenovana pasma lahkih konj, uporabnih zlasti za športno jahanje,

jerseyska ~ pasma goveda, ki daje dosti mleka z velikim odstotkom maščobe, vzgojena na otoku Jersey, **jezersko-solčavska** ~ **ovc** avtohtona pasma ovc, ki se goji na planinah Jezerskega in Solčave, **jorkširska** ~ **prašičev** pasma hitro rastočih, mesnatih belih prašičev s kratkim rilcem in pokonci stoječimi uhlji, ki se redi zlasti za zrejo bekonov, **lipicanska** ~ pasma plemenitih belih konj za jahanje in dresuro, ki izvira iz Lipice, **lisasta** ~ pasma goveda z rjavimi lisami na beli podlagi, ki se goji zaradi mesa in mleka **SIN.:** simentalška pasma, **malteška** ~

psov pasma majhnih, belih dolgodlakih psov, ki verjetno izvira iz Sredozemlja, **mesnata** ~ pasma živali, ki se goji za prirajo mesa, **mlečna** ~ pasma goveda, ovc, koz, ki se goji zaradi pridobivanja mleka, **montafonska** ~ pasma sivorjavega goveda, ki se goji zaradi mleka ali mesa, ~ **lahkih konj** pasma konj z manjšo telesno maso, ki se vzgajajo predvsem za šport in razvedrilo, ~ **landrace** pasma žlahtnih prašičev bele barve, mesnatega tipa, s tanko slanino, dolgim telesom, z dolgim rilcem in visečimi uhlji, ~ **leghorn** pasma lahkih belih kokoši, ki se goji zaradi jajc, ~ **težkih konj** pasma konj z večjo telesno maso za težka fizična opravila (npr. ardenski konj, belgijski konj, noriški konj), **pincgavska** ~ cikasta pasma, **plemenita** ~ pasma, ki ima zaradi načrtnega izbora ali križanja izboljšane lastnosti (npr. pasma landrace, lipicanska pasma), **primitivna** ~ pasma na nizki stopnji razvoja, **prtilikava** ~ pasma živali nenormalno majhne rasti (npr. bantamska kokoš, poni), **rjava** ~ **goveda** sivorjavo govedo, **simentalška** ~ lisasta pasma

PRIM.: rasa

Passalurus [pasalúrus] rod zajedavskih nematodov iz družine Oxyuridae:

~ **ambiguus** zajedavski nematod v slepem in debelem črevesu kuncev, zajcev in žvižgačev

passivus -a -um [pasívus] pasiven:

hyperaemia ~a

pásta -e ž mazilo testaste konsistence, ki vsebuje 25–60 % drobne praškaste snovi:

hladilna ~ pasta, ki hladi

SIN.: pasta (lat.)

pasta -ae ž [pásta] pasta:

~ **dúra** pasta bolj čvrste konsistence z večjim odstotkom praškaste snovi, ~ **móllis** pasta mehkeše konsistence z manjšim odstotkom praškaste snovi

pasteréla -e ž bakterija iz rodu *Pasteurella*

pasterelóza -e ž okužba z bakterijo *Pasteurella multocida*, ki povzroča perakutno hemoragično septikemijo, pljučnico, kužni nahod ali sekundarne okužbe pri živalih

SIN.: pasteurellosis

pasterizácija -e ž uničevanje mikroorganizmov v živilih s segrevanjem pri 60 °C do 85 °C:

nizka ~ pasterizacija pri 60 °C do 65 °C 30 sekund do 50 sekund, **srednja** ~ pasterizacija pri 71 °C do 74 °C 30 do 40 sekund, **visoka** ~ pasterizacija pri 85 °C eno sekundo do tri sekunde

PRIM.: biorizacija

pasterizíran -a -o ki je bil v postopku pasterizacije:

~o mleko

Pasteur, Louis [pastêr luí] (1822–1895)

francoski kemik in bakteriolog, utemeljitelj mikrobiologije kot znanosti (razvil je tehniko vakcinacije z atenuiranim virusom stekline)

Pasteurella [pasteréla] rod majhnih kokoidnih gramsko negativnih bipolarnih bakterij:

~ **anatipéstifer** pasterela, ki povzroča kužni aviarni serozitis, ~ **cánis** pasterela, ki naseljuje ustno votlino mesojedov, ob ugrizu pa se lahko prenaša na človeka, psa ali druge živali, kjer povzroči flegmono, ~ **haemolýtica** pasterela, ki povzroča predvsem pljučnico pri govedu in ovcah, ~ **multocida** pasterela, ki povzroča hemoragično septikemijo perutnine, prašičev, goveda, ovc, kužni nahod kuncev, gangrenozni mastitis pri ovcah in progresivni atrofični rinitis prašičev (slednjega skupaj z bakterijo *Bordetella bronchiseptica*), ~ **pseudotuberculosis** zastar. *Yersinia pseudotuberculosis*

pasteurellosis -is ž [pasterelózis] pastereloz**pasteureloza** -e ž pastereloz**Pasteurjev** -a -o [pastêrjev] v zvezah:

~ efekt, ~a kapilara

pásti pásem nedov. prehranjevati živali s pašo: ~ koze, ~ krave**pásti se** pásem se nedov. prehranjevati se z rastočimi rastlinami na paši**pastír** -ja m kdor pase, čuva domačo žival: kravji ~, ovčji ~, svinjski ~, vaški ~

električni ~ žična ograja okoli pašnika, v kateri je visokofrekvenčni tok

pastirski -a -o nanašajoč se na pastirja:
~o nomadstvo, ~ pes

paša -e ž **1.** način prehranjevanja z rastočimi rastlinami:

čredinska ~ paša, ki se izmenjuje na čredinkah,
planinska ~ paša na planinskih pašnikih,
sezonska ~ paša samo v določenem letnem času (predvsem poleti), **želodova** ~ paša v hrastovem gozdu z želodom (predvsem za prašiče), **žirova** ~ paša v bukovem gozdu z žirom (predvsem za prašiče)

2. nabiranje medicinine in cvetnega prahu (npr. pri čebelah): ajdova ~, akacijina ~, kostanjeva ~, smrekova ~

3. pašnik

4. pravica do pasenja

pašen -šna -o nanašajoč se na pašo:
~a čebela, ~i pljučni emfizem goveda

pašnik -a m pretežno s travo porasel svet, namenjen za pašo:

čredinski ~ pašnik z več čredinkami

SIN.: paša (3)

pašniški -a -o v zvezah:

~a hematurnja, ~a krvomočnost, ~a tetanija

pašništvo -a s gospodarska dejavnost, ki se ukvarja z izkoriščanjem pašnikov

patéla -e ž pogačica

pateláren -rna -o pogačičen:
~i refleks

patella -ae ž [patéla] pogačica:
ligamentum ~ae

patens -entis [pátens -éntis] široko odprt, dostopen:
úrachus ~

patentíran -a -o v zvezi:
~o zdravilo

patergija -e ž **1.** prešibka ali premočna odzivnost na alergen

2. alergija na številne alergene

pathologicus -a -um [patológicus] patološki:
fractúra ~a

pátoanatómski -a -o patološkoanatomski: ~ inštitut
~a diagnoza, ~a preiskava, ~a sekcija

pátofiziologija -e ž medicinska, veterinarska veda, ki proučuje delovanje organizma in njegovih delov v boleznih ali v nenormalnih razmerah v okolju

SIN.: patološka fiziologija

patogén -a m patogeni mikroorganizem

patogén -a -o ki je sposoben povzročiti bolezen:
fakultativno ~i mikroorganizem, fakultativno ~i zajedavec, obligatno ~i mikroorganizem, obvezno ~i mikroorganizem, oportunistično ~i mikroorganizem, ~a bakterija, ~e kvasovke,

~e mikobakterije, ~i mikroorganizem, pogojno ~a bakterija, pogojno ~e mikobakterije, pogojno ~i mikroorganizem

patogenéza -e ž nastanek in razvoj bolezni ali poškodbe

SIN.: nozogeneza, nozogenija

patogénost -i ž sposobnost povzročiti bolezen:
determinanta ~i

patognomóničen -čna -o ki je značilen za kako bolezen:

~i znak

SIN.: patognostičen

patognostíčen -čna -o patognomoničen

pátohistologija -e ž veja patomorfologije, ki proučuje mikroskopske spremembe v zgradbi tkiv in organov poginulega ali poškodovanega organizma

SIN.: patološka histologija

pátohistolóški -a -o nanašajoč se na patohistologijo: ~ izvid

~a preiskava

patologija -e ž **1.** veda, ki proučuje osnovne zakonitosti bolezni in poškodb, posebno strukturne in funkcionalne spremembe tkiv in organov poginule živali:

klinična ~ patologija, s katero se rešuje klinična vprašanja, predvsem z laboratorijskimi preiskavami, **komparativna** ~ patologija, ki proučuje in primerja bolezni in druge patološke procese pri raznih vrstah živali in človeku **SIN.:** primerjalna patologija, ~ **živčevja** nevropatologija, **primerjalna** ~ komparativna patologija, **splošna** ~ patologija, ki na splošno proučuje različne vrste reakcij organizma na poškodbo, zlasti spremembe v celicah in organih organizma, **veterinarska** ~ patologija, ki proučuje bolezni živali

SIN.: patološka anatomija

2. žarg. bolezenski pojavi nasploh

patolóški -a -o **1.** nanašajoč se na patologijo (2):

~a fraktura, ~a mineralizacija, ~ proces, ~a tvorba, ~ lom

SIN.: pathologicus

2. patološkoanatomski:

~a anatomija, ~a fiziologija, ~a histologija

patolóškoanatómski -a -o nanašajoč se na patologijo (1):

~a diagnoza, ~ preparat

SIN.: patoanatomski, patološki (2)

patricín -a m antibiotična in antimikotična snov, pridobljena iz kulture streptomycete *Streptomyces aureofaciens*

patroklín -a -o nanašajoč se na izvor po očetu:
~o dedovanje

patulín -a m zelo strupen mikotoksin, ki ga izloča plesen *Penicillium patulum* in druge vrste plesni

páv -a m velik domač ptič z zelo dolgim, živo pisanim repom

SIN.: *Pavo cristatus*

Pavlov, Ivan Petrovič [pávlov iván petrôvič] (1849–1936) ruski fiziolog, ustvarjalec teorije o pogojnih refleksih

Pavo [pávo] rod ptičev iz družine fazanov:
~ *cristátus* pav

pázduha -e ž področje med sprednjo okončino in steno prsnega koša
SIN.: aksila, axilla

pázdušen -šna -o nanašajoč se na pazduho:
~a arterija, ~e bezgavke, ~a regija, ~a telesna temperatura,
~a vena, ~i živec
SIN.: aksilaren, axillaris

Pb [pebé] simb. (Plumbum) svinec

PCR [peceèr] krat. (polymerase chain reaction) polimerazna verižna reakcija

Péan, Jules Émile [peán žíl emíl] (1830–1898) francoski kirurg:
precepka po ~u

peán -a m precepka po Peanu

Péanov -a -o [peánov] v zvezi:
~a precepka

pebrína -e ž bolezen sviloprejk, ki jo povzroča pražival *Nosema bombycis* (po telesih bolnih ličink, gosenic, se pojavijo temne pege)

pêcelj -clja m zoženi del strukture, ki jo povezuje s sosednjo strukturo

pectineus -a -um [pektíneus] grebenski:
músculus ~

pectoralis -e [pektoralís] prsen (1):
músculus ~ profúndus, músculus ~ superfičiális

pectus -oris s [péktus] prsi

P **pecus** -oris m [pékus -óris] drobnica:
péstis ~órum et caprárum

peča -e ž duplikatura potrebušnice, na kateri visi želodec
SIN.: epiploon, omentum majus

péčica -e ž serozna duplikatura med želodcem, jetri in dvanajstnikom
SIN.: omentum minus

pečín -a -o nanašajoč se na pečo:
~a vreča
SIN.: epiploicus, omentalis

pedigré -êja m rodovnik

péga -e ž **1.** po barvi ali drugače spremenjena manjša površina, očitno drugačna od okolnega tkiva:

krvne ~e drobni madeži krvi v kokošjih jajcih, **mrtvaške ~e** pege na koži trupla, nastale zaradi hipostaze krvi **SIN.:** livores mortis

SIN.: makula (1), macula

2. v zvezah:

~ **mešička** zadebelitev v steni preddvornega mešička z ravnotežnimi receptorji, ki so občutljivi za linearne pospeške **SIN.:** macula

sacculi, macula utriculi, **rumena ~** za svetlobo najobčutljivejši osrednji del mrežnice **SIN.:** macula lutea, macula retinae, **slepa ~** mesto na mrežnici, kjer vstopa vidni živec s krvnimi žilami, neobčutljivo za svetlobo **SIN.:** optična papila, papila vidnega živca, vidnikova ploščica, discus nervi optici, papilla nervi optici

pegátka -e ž napol udomačen, kokoši podoben ptič z grahastim perjem iz reda kur
SIN.: biserka

pékinčan -a m pekinški pes

pékinški -a -o v zvezah:
~ pes, ~a rāca

peklénski -a -o v zvezi:
~ kamen
SIN.: infernalis

péksa -e ž pritrjevanje organa s šivom pri operaciji
SIN.: peksija

peksija -e ž peksa

pektín -a m polisaharid, polimer galakturonske kisline, gradnik medceličnine v sadju in zelenjavi

pektínóza -e ž arabinoza

pektínski -a -o nanašajoč se na pektin:
~ sladkor

pektorálen -lna -o prsen (1):
~o dihanje

pélagra -e ž bolezen zaradi pomanjkanja vitamina B₇
SIN.: pellagra

pelét -a m nav. mn. stisnjenec krmila, zdravila ali druge snovi v obliki zrnca, kroglice
PRIM.: briket

peletíran -a -o stisnjen v pelet: ~o krmilo

pelíkula -e ž **1.** tanka plast na površini tekočine (npr. na mleku)

2. gostejša zunanja plast pri celici praživali

pêlin -ína m rastlina iz rodu *Artemisia*:

pravi ~ zdravilna rastlina s svetlo sivimi listi grenkega okusa, uporabljana kot tonik, stomahik, antiseptik, antihelmintik **SIN.:** *Artemisia absinthium*

peliosis -is ž [pelijózis] purpura

pelióza -e ž purpura

pellagra -ae ž [pelágra] pelagra

pellucidus -a -um [pelúcidus] prosojen, prozoren:
zóna ~a

pêlod -óda m obnožina

pelóden -dna -o nanašajoč se na pelod:
~a alergija, ~i rinitis, ~o zrno

pélvičen -čna -o medeničen:

~i živci

pelvinus -a -um [pelvínus] medeničen:

cingulum extremitátis ~ae, nêrvi ~i, symphysis ~a

pélvioperitonítis -a m vnetje medeničnega dela trebušnice

pelvis -is ž [pélvis] **1.** medenica:

apertúra ~is caudális, apertúra ~is craniális, cávum ~is, fáscia ~is

2. vsaka telesna tvorba skledaste ali lijakaste oblike:

~ **renális** ledvični meh

pémfigus -a m skupina kroničnih, avtoimunskih bolezni kože in sluznic z mehurčki, bulami, ulceracijo (predvsem pri psih, mačkah, konjih):

vulgarni ~ najpogostejša oblika pemfigusa z ulceracijo, tudi v ustni sluznici **sin.:** pemphigus vulgaris

sin.: mehurjevka, pemphigus

pemphigus -i m [pémfigus] pemfigus:

~ **erythematósus** oblika pemfigusa z luščenjem kože na smrčku, ~ **vulgáris** vulgarni pemfigus

pendulácija -e ž z prosto nihanje organa, dela organa na peclju

pendulans -antis [péndulans -ántis] viseč: fibróma ~

penetrácija -e ž **1.** vdiranje, vstopanje, prodiranje:

~ **virusa** vdiranje virusa v celico gostitelja

sin.: penetratio

2. prodiranje ali seganje v globino ali sosednje organe:

ulkusna ~ širjenje ulkusa v globino

penetrans -antis [pénetrans -ántis] penetrirajoč: úlcus ~, vólnus ~

penetránten -tna -o penetrirajoč: ~a rana, ~i ulkus

penetratio -onis ž [penetrácijo -ónis] penetracija (1)

penetrirajóč -a -e ki prodira, penetrira: ~a rana, ~i ulkus

sin.: penetranten, penetrans

penicilamín -a m razkrojek penicilinov

penicilij -a m plesen iz rodu *Penicillium*
sin.: čopičasta plesen

penicilín -a m antibiotik, pridobljen neposredno ali posredno iz kultur vrst plesni *Penicillium*, ki deluje bakteriostatično ali baktericidno predvsem na gramsko pozitivne bakterije (streptokoke, stafilokoke, bacile, klostridije): internacionalna enota ~a

benzatiński ~ penicilin za enkratno parenteralno aplikacijo, ki deluje več dni, **depojski** ~ penicilin, ki se po aplikaciji v organizmu odloži, odkoder se nato razporeja na mesto učinkovanja, ~ **G** benzilpenicilin, ~ **V** derivat penicilina,

ki ga želodčni sok ne more razgraditi, zato ga je mogoče uporabljati parenteralno **sin.:** fenoksimetilpenicilin, **prokainški** ~ penicilin za parenteralno aplikacijo, ki deluje krajši čas **sin.:** prokainpenicilin

sin.: penicilinski antibiotik

penicilináza -e ž betalaktamaza I

penicilínski -a -o nanašajoč se na penicilin: ~ antibiotik

Penicillium [penicilijum] rod septiranih plesni, ki z micelijem in konidiji tvorijo čopiče: ~ **cámemberti** plemeniti penicilij, ki se uporablja pri proizvodnji sirov camembert in brie, ~ **chrysógenum** penicilij, ki izloča penicilin, ~ **citreoviride** penicilij, ki izloča citreoviridin, ~ **cyclopium** penicilij, ki izloča ohratoksin, ~ **griseofúlvum** penicilij, ki izloča grizeofulvin, ~ **islándicum** penicilij, ki izloča kancerogene toksine, ~ **notátum** penicilij, ki izloča penicilin, ~ **pátulum** penicilij, ki izloča patulin, ~ **róqueforti** plemeniti penicilij, ki se uporablja pri proizvodnji sirov rokfor, gorgonzola, ~ **rúbrum** penicilij, ki izloča rubratoksin, ~ **viridicátum** penicilij, ki izloča ohratoksin

pénis -a m zunanji spolni organ samca, skozi katerega poteka sečnica in se izločata sperma in urin:

arterija ~a, brecilo ~a, bulbarna arterija ~a, bulbus ~a, čebula ~a, dorzalna arterija ~a, erekcija ~a, glavica ~a, globinska arterija ~a, kavernožno telo ~a, koren ~a, kranialna arterija ~a, prepucij ~a, srednja arterija ~a, srednja arterija ~a, zgornja arterija ~a
sin.: falus (1), scalo, spolni ud, ud (2), žila (2), penis (lat.), phallus, priapus

penis -is [pénis] penis:

artéria búlbi ~is, artéria ~is, artéria ~is craniális, artéria ~is dorsális, artéria ~is média, artéria profúnda ~is, búlbus ~, córpus cavernósum ~, gláns ~is, nêrvus dorsális ~, os ~is, praepútium ~is, rádix ~is

penishiza -e ž prirojena shiza penisa z nenormalnim izhodom sečnice (na hrbtu, ob strani ali na spodnji strani penisa)

pénisov -a -o v zvezi:

dorzalni ~ živec, zgornji ~ živec

péntamêr -a m molekula iz petih monomerov

pentamêra -e ž kapsomera iz petih strukturnih enot

péntamêren -rna -o ki je sestavljen iz petih monomerov: ~i imunoglobulin

pentapeptid -a m peptid iz petih aminokislin

péntavalénten -tna -o **1.** petvalenten (1)

2. petvalenten (2):

~o protitelo

pentil -a m amilna skupina

pêntlja -e ž zanka (1):

Henlejeva ~ Henlejeva zanka

péntoksíd -a m oksid, ki vsebuje v molekuli pet atomov kisika:
arzenov(V) ~ strupena arzenova spojina, anhidrid arzenove(V) kisline

pentóza -e ž monosaharid, ki vsebuje pet atomov ogljika v molekuli (npr. arabinoza, riboza, ksiloza)
SIN.: pentozni monosaharid
PRIM.: heksoza, tetroza, trioza

pentózen -zna -o nanašajoč se na pentozo: ~i monosaharid

pentozurija -e ž izločanje pentoz z urinom

penumbra -ae ž [penúmbra] polsenca

peploméra -e ž pretežno glikoproteinska strukturna enota na površini peplosa, praviloma determinanta patogenosti oziroma antigenosti virusa

péplos -a m lipoproteinski ovoj nekaterih virusov

pepsín -a m endopeptidaza, prebavni encim v želodčnem soku, ki nastopa v dveh oblikah

pepsinogén -a m proencim, ki ga izločajo celice želodčne sluznice in se ob prisotnosti klorovodikove kisline spremeni v pepsin
SIN.: propepsin

pepsinogén -a -o ki tvori pepsin: ~a celica

pepsinski -a -o nanašajoč se na pepsin: ~a razgradnja beljakovin

pepticus -a -um [péptikus] peptičen: úlcus ~um

péptičen -čna -o nanašajoč se na prebavo v želodcu: ~a motnja, ~i úlcus
SIN.: pepticus

peptíd -a m spojina iz dveh ali več aminokislin (do 20), povezanih s peptidnimi vezmi:
atrijski natriuretski ~ atrijski natriuretski hormon, **opioidni** ~i peptidi z učinki, ki so podobni učinkom opiatov, **vazoaktivni intestinalni** ~ vazoaktivni intestinalni polipeptid

peptidáza -e ž encim, ki hidrolizira peptidne vezi

peptíden -dna -o nanašajoč se na peptid: ~i hormon, ~a veriga, ~a vez

peptidérgičen -čna -o nanašajoč se na delovanje, podobno delovanju peptidnih hormonov: ~a sinapsa

peptidiltransferáza -e ž transferaza, ki katalizira podaljševanje polipeptidne verige pri sintezi beljakovin

peptidoglikán -a m skupno ime za polisaharide, ki so na gosto križno vezani s peptidi in so sestavina bakterijske stenice

peptogén -a -o ki tvori pepsin: ~a želodčna sluznica

peptolíza -e ž hidroliza peptonov

peptón -a m topen razkrojek beljakovin, nastal po učinku pepsina in drugih proteaz (uporablja se za pripravo bakterijskih gojišč)

peptonizácija -e ž encimska razgradnja beljakovin do peptonov: ~ mleka

peptónski -a -o nanašajoč se na pepton: ~a voda

peptonurija -e ž izločanje peptonov z urinom:
enterogena ~ peptonurija zaradi bolezní črevesja, **hepatogena** ~ peptonurija zaradi bolezní jeter, **nefrogena** ~ peptonurija zaradi bolezní ledvic, **neonatalna** ~ peptonurija takoj po rojstvu, **piogena** ~ peptonurija zaradi gnojnega procesa v organizmu, **puerperalna** ~ peptonurija, ki se pojavlja v puerperiju

PER [peeèr] krat. (protein efficiency ratio) biološka vrednost beljakovin

peraceticus -a -um [peracétikus] peroceten: ácidum ~um

peracíden -dna -o superaciden: ~i želodčni sok

peracídnost -i ž superacidnost: ~ želodčnega soka

perakúten -tna -o ki zelo hitro nastane in poteka: ~a septikemija

per anum [per ánum] skozi zadnjik

percépcija -e ž dojetje vtisov iz zunanjega sveta s čutili
SIN.: zaznavanje

percola! [perkóla] pripis na receptu precedi!

per continuitatem [per kontinujitátem] neprekinjeno (npr. širjenje vnetja, novotvorbe)

Perdix [pêrdiks] rod kur iz družine fazanov: ~ **pêrdix** jerebica

perforácija -e ž **1.** luknja ali raztrganina v steni ali membrani organa, nastala zaradi erozije, okužbe ali drugih vzrokov:
 ~ **maternice** perforacija stene maternice (npr. pri težkem porodu) **sin.:** perforatio uteri
SIN.: perforatio

2. nastajanje lukenj, raztrganin

perforans -antis [pêrforans -ántis] perforanten: úlcus ~, vénae ~es

perforánten -tna -o nanašajoč se na perforacijo: ~e vene
SIN.: perforirajoč, perforans

perforatio -onis ž [perforácijo -ónis] perforacija (1): ~ **úteri** perforacija maternice

perforatus -a -um [pêrforátus] perforiran: úlcus ~um, vúlnus ~um

perforirajóč -a -e perforanten: ~i úlcus

perforiran -a -o ki ima luknjo, luknje:

~i ulkus

SIN.: perforatus

perfundirati -am nedov. in dov. prepajati organ ali tkivo

perfuzija -e ž 1. pretakanje krvi ali druge tekočine skozi žile organa ali tkiva:

pljučna ~ pretok krvi skozi pljučne kapilare

2. izpiranje votline ali vnetnega žarišča s tekočino ali z zdravili

3. vzdrževanje pretoka tekočine ali krvi po žilju kakega organa zunaj telesa

per granulationem [per granulacijónem] žarg. celjenje rane z granulacijo

peradenitis -a m vnetje tkiva okrog žleze

perialienitis -a m vnetje tkiva okrog tunjka

SIN.: periksenitis

perialveolitis -a m vnetje okrog alveol (npr. zobnih)

perianálen -lna -o ki je okrog zadnjika:

~i absces

SIN.: perianalis

perianalis -e [perianális] perianalen:

abscessus ~

periangiitis in **periangítis** -a m vnetje adventicije krvne ali limfne žile in njene okolice

SIN.: periangiitis (lat.)

periangiitis -idis ž [periangijítis] periangiitis

periaortitis -a m vnetje tkiva okrog aorte

SIN.: periaortitis (lat.)

periaortitis -idis ž [periaortítis] periaortitis

periarteriálen -lna -o ki je ob adventiciji arterije

SIN.: periarterialis

periarterialis -e [periarterijális] periarterialen

periarteriitis in **periarterítis** -a m vnetje adventicije arterije

SIN.: periarteriitis (lat.)

periarteriitis -idis ž [periarterijítis] periarteriitis

periarticularis -e [periartikuláris] ob sklepen:

fractúra ~

periartritis -a m vnetje tkiva okrog sklepa

peribronchialis -e [peribronhijális] peribronhialen

peribronchiolaris -e [peribronhijoláris] peribronhiolaren

peribronchiolitis -idis ž [pêribronhijolítis] peribronhiolitis

peribronchitis -idis ž [pêribronhítis] peribronhitis

peribronhiálen -lna -o ki je okrog bronhusa:

~o metastaziranje

SIN.: peribronchialis

peribronhioláren -rna -o ki je okrog bronhiolusa:

~o vnetje

SIN.: peribronchiolaris

peribronhiolitis -a m vnetje tkiva okrog bronhiolusov

SIN.: peribronchiolitis

peribronhitis -a m vnetje tkiva okrog bronhusov

SIN.: peribronchitis

pericardialis -e [perikardijális] osrčnikov:

empýéma ~e

pericarditis -idis ž [perikardítis] perikarditis:

~ **adhaesiva** adhezivni perikarditis, ~ **bacteriális**

bakterijski perikarditis, ~ **caseósa** kazeozni

perikarditis, ~ **exudativa** eksudativni perikarditis,

~ **fibrinósa** fibrinski perikarditis,

~ **fibrósa** fibrozni perikarditis, ~ **haemorrhágica**

hemoragični perikarditis, ~ **mediastinális**

medpljučni perikarditis, ~ **purulénta** gnojni

perikarditis, ~ **serofibrinósa** serofibrinozni

perikarditis, ~ **serósa** serozni perikarditis,

~ **sicca** suhi perikarditis, ~ **suppurativa** gnojni

perikarditis, ~ **tuberculósa** tuberkulozni

perikarditis

pericardium -ii s [perikárdijum] osrčnik:

accrétio cordis cum ~io, cávum ~ii, concrétio cordis cum

~io, líquor ~ii

pericholangitis -idis ž [periholangítis]

periholangitis

pericholecystitis -idis ž [periholecistítis]

periholecistitis

perichondritis -idis ž [perihondrítis]

perihondritis

pericistitis -a m vnetje tkiva okrog sečnika

pericit -a m celica kapilarne stene bazalne membrane

SIN.: adventicijska celica (2)

perifaringeálen -lna -o ki obdaja žrelo: ~o tkivo

SIN.: peripharyngeus

periféren -rna -o ki leži na obrobni delih

organizma ali tkiva:

oporno tkivo ~ega živčevja, ~a anestezija, ~a ataksija, ~a

cirkulacija, ~a kri, ~i krvni obtok, ~a nevroglija, ~i učinek, ~o

živčevje, ~i živčni sistem

SIN.: periphericus

periflebitis -a m vnetje tkiva okoli vene

SIN.: periphlebitis

periglanduláren -rna -o ki leži ob žlezi: ~i

absces

periholangitis -a m vnetje tkiva ob žolčevodih

SIN.: pericholangitis

periholecistitis -a m vnetje tkiva ob žolčniku

SIN.: pericholecystitis

perihondrálen -lna -o nanašajoč se na

pohrutančnico:

~a osifikacija

perihóndrij -a m pohrustančnica

perihondritis -a m vnetje ob hrustancu
 SIN.: perichondritis

perikapiláren -rna -o ki obdaja kapilare:
 ~i prostor

perikárd -a m osrčnik

perikardiálen -lna -o osrčnikov:
 ~i empiem, ~i fremitus, ~a friccija, ~i prostor, ~a tekočina,
 ~o trenje, ~a votlina

perikárdij -a m osrčnik

perikardiolíza -e ž operacijsko ločevanje
 fibrozne plasti in serozne plasti osrčnika

perikardiomediastinitis -a m sočasno vnetje
 osrčnika in medpljučja

perikarditis -a m vnetje osrčnika:
adhezivni ~ perikarditis z zarastlinami med
 osrčnikom in srcem **sin.:** pericarditis adhaesiva,
bakterijski ~ perikarditis, ki ga povzročajo
 bakterije **sin.:** pericarditis bacterialis,
eksudativni ~ perikarditis z eksudatom **sin.:**
 pericarditis exudativa, **fibrinski** ~ perikarditis s
 fibrinskim eksudatom **sin.:** pericarditis fibrinosa,
fibrozni ~ perikarditis z razraščanjem veziva
sin.: pericarditis fibrosa, **gnojni** ~ perikarditis z
 gnojnim eksudatom **sin.:** supurativni perikarditis,
 pericarditis purulenta, pericarditis suppurativa,
hemoragični ~ perikarditis s hemoragičnim
 eksudatom **sin.:** pericarditis haemorrhagica,
kazeozni ~ perikarditis s kazeoznim eksudatom
sin.: pericarditis caseosa, **mediastinalni** ~ med-
 pljučni perikarditis, **medpljučni** ~ vnetje
 fibrozne plasti osrčnika in tkiva medpljučja
sin.: mediastinalni perikarditis, pericarditis
 mediastinalis, **serofibrinozni** ~ perikarditis s
 seroznim eksudatom s fibrinskimi nitmi **sin.:**
 pericarditis serofibrinosa, **serozni** ~ perikarditis
 s seroznim eksudatom **sin.:** pericarditis serosa,
suhi ~ perikarditis brez seroznega eksudata, pri
 katerem se na serozni plasti osrčnika nabirajo
 fibrinske niti **sin.:** pericarditis sicca, **supurativni** ~
 gnojni perikarditis, **tuberkulozni** ~ perikarditis,
 ki ga povzročajo patogene mikobakterije **sin.:**
 pericarditis tuberculosa
SIN.: pericarditis

perikárijon -a m telo nevrona z jedrom in
 citoplazmo (brez dendritov in aksonov)
SIN.: soma (3)

perikolítis -a m vnetje okolice kolona, predvsem
 trebušnega dela trebušnice

perikolpítis -a m vnetje tkiva okrog nožnice
SIN.: perivaginitis

periksenítis -a m perialienitis

perilímfa -e ž tekočina v notranjem ušesu, v pros-
 toru med koščenim in membranskim labirintom,
 ki posreduje zvočne dražljaje v spiralni organ
PRIM.: endolimfa

perilimfadenítis -a m vnetje tkiva okrog bezgavke
SIN.: perilymphadenitis

perilymphadenitis -idís ž [perilimfadenítis]
 perilimfadenitis

perimétrij -a m drobovna potrebušnica, ki obdaja
 maternico

perimetritis -a m vnetje perimetrija
SIN.: perimetritis (lat.)

perimetritis -idís ž [perimetrítis] perimetritis

perimizij -a m vezivna ovojnica, ki ovija snop
 prečnoprogastih mišičnih vlaken

SIN.: perimysium
PRIM.: endomizij, epimizij

perimysium -ii s [perimizijum] perimizij

perinatálen -lna -o obrojstven:
 ~a hipoksija, ~a listerioza, ~a medicina, ~o obdobje

perinatologija -e ž veja veterinarske in humane
 medicine, ki obravnava obrojstveno obdobje,
 predvsem dogajanje pri plodu ali novorojencu
 v odvisnosti od funkcije in zdravja matere,
 porodnice

perineálen -lna -o presredkov:
 dorzalna ~a arterija, mačje ~e ciste, ~a regija, ~e žleze

perinealis -e [perineális] presredkov:
 artéria ~ dorsális, glándulae ~es, régio ~

perinéfrij -a m drobovna potrebušnica, ki
 prekriva ledvice

perinefritis -a m vnetje perinefrija in maščevja
 okrog ledvic

perinėj -a m presredek

perineotomija -e ž epiziotomija

perineum -i s [perinėjum] presredek

perineuritis -idís ž [perinevrítis] perinevritis

perinevrálen -lna -o nanašajoč se na perinevrij:
 ~o metastaziranje

perinévrij -a m vezivna ovojnica okrog snopa
 aksonov v živcu
PRIM.: endonevrij, epinevrij

perinevrítis -a m vnetje perinevrija
SIN.: perineuritis

perinukleáren -rna -o ki obdaja jedro:
 ~a cisterna

periódichen -čna -o ki se ponavlja v določenih
 časovnih presledkih:
 ~a oftalmija

periodóncij -a m pozobnica

periodontálen -lna -o pozobničen:
 ~e bolezní

periodontitis -a m vnetje pozobnice
SIN.: periodontitis (lat.)

periodontitis -idís s [periodontítis] periodontitis

periodontium -ii s [periodóncijum] pozobnica

periodontóza -e ž degenerativno, nevetnetno stanje pozobnice, za katero je značilna razgradnja tkiva

pêriooforitis -a m vnetje tkiva okrog jajčnika
SIN.: perioophoritis

perioophoritis -idis ž [pêriooforítis] periooforitis

periorálen -lna -o ki je okrog ust: ~i izpuščaj
SIN.: perioralis

perioralis -e [periorális] perioralen

periórbita -e ž pokostnica kosti, ki sestavljajo orbito

periorchium -ii s [periórhijum] periorhij

periórhij -a m notranja stena vaginalne tunike moda
SIN.: lamina parietalis tunicae vaginalis, periorchium

periorhítis -a m vnetje periorhija

perióst -a m pokostnica

pêriosteomielítis -a m vnetje kosti s pokostnico in kostnim mozgom vred
SIN.: periosteomyelitis

periosteomyelitis -idis ž [pêriosteomijelítis] periosteomielitis

periosteum -i s [periósteum] pokostnica: strátum fibrósum ~i, strátum osteogénicum ~i

periostítis -a m vnetje pokostnice: osifikantni ~ periostitis z osifikacijo *SIN.:* periostitis ossificans
SIN.: periostitis (lat.)

periostitis -idis ž [periostítis] periostitis: ~ ossificans osifikantni periostitis

periostosis -is ž [periostózis] periostozna

periostóza -e ž omejeno nastajanje kostnega tkiva na zunanji površini kosti zaradi dolgotrajnega draženja pokostnice
SIN.: periostosis

peripancréaticus -a -um [pêripankreátikus] ki je v okolici trebušne slinavke: liponecrósis ~a

peripharyngeus -a -um [perifaríngeus] perifaringealen

periphericus -a -um [perifêrikus] periferen: systéma nervósum ~um

periphlebitis -idis ž [periflebítis] periflebitis

peripleuritis -idis ž [periplevrítis] periplevritis

periplevrítis -a m vnetje tkiva med poprsnico in steno prsnega koša
SIN.: peripleuritis

periproctitis -idis ž [periproktítis] periproktitis

periproktitis -a m vnetje tkiva okrog zadnjika ali danke
SIN.: periproctitis

perirenálen -lna -o obledvičen: mačje ~e ciste

perisalpingítis -a m vnetje drobovne trebušnice, ki pokriva jajcevod
SIN.: perisalpingitis

perisalpingitis -idis ž [perisalpingítis] perisalpingitis

perisplenítis -a m vnetje tkiva okrog vranice
SIN.: perisplenitis (lat.)

perisplenitis -idis ž [perisplenítis] perisplenitis

Perissodactyla [perisodáktila] lihoprsti kopitarji

peristáltičen -čna -o nanašajoč se na peristaltiko: ~o gibanje

peristáltika -e ž podolžno in krožno valovito gibanje stene prebavil (od požiralnika do konca debelega črevesa) ali drugega cevastega organa, ki vsebino pomika naprej: retrogradna ~ antiperistaltika
SIN.: enterokinezija, peristaltično gibanje, vermikulacija

perístola -e ž sposobnost stene črevesa, da zadrži vsebino tako dolgo, da jo prebavi

peritendinitis -a m vnetje tkiva ob kiti
SIN.: peritendinitis (lat.)

peritendinitis -idis ž [peritendínitis] peritendinitis

peritiflitis -a m vnetje tkiva okrog slepega črevesa
SIN.: paratiflitis, paratyphlitis, perityphlitis

peritoneaum in **peritoneum** -i s [peritónéjum in peritonéjum] trebušnica: cávum ~i, líquor ~i
~ **parietále** obstenska trebušnica, ~ **viscerále** drobovna trebušnica

peritoneálen -lna -o trebušničen: ~i likvor, ~i prostor, ~a tekočina, ~a votlina

peritonêj -a m trebušnica: diafragemski ~ preponska trebušnica, **parietalni** ~ obstenska trebušnica, **visceralni** ~ drobovna trebušnica

peritoneocentesis -is ž [peritónocentézis] peritoneocenteza

peritónocentéza -e ž paracenteza v obstensko trebušnico
SIN.: peritoneocentesis

peritónoskóp -a m endoskop za pregledovanje trebušnice

peritónoskopija -e ž pregled trebušnice s peritoneoskopom
PRIM.: abdominoskopija, laparoskopija, ventroskopija

peritónotomija -e ž kirurški vrez v trebušnico

peritonitis -a m vnetje trebušnice:

adhezivni ~ peritonitis, ki pušča zarastline **sin.:** peritonitis adhaesiva, **akutni** ~ peritonitis, ki se hitro razvija **sin.:** peritonitis acuta, **aseptični** ~ peritonitis, ki ga povzroča prepuščanje žolča, urina, želodčnega soka ali pankreasnih encimov v trebušno votlino, **cirkumskriptni** ~ omejeni peritonitis, **difuzni** ~ vnetje vsega peritoneja **sin.:** peritonitis diffusa, **gnojni** ~ peritonitis z gnojnim eksudatom **sin.:** purulentni peritonitis, peritonitis purulenta, **karcinomatozni** ~ peritonej z mnogimi zasevki karcinoma **sin.:** peritonitis carcinomatosus, **kronični osifikantni** ~ dolgotrajni peritonitis z osifikacijo, **kronični** ~ dolgotrajni peritonitis, navadno z adhezijami, **omejeni** ~ peritonitis, ki zajema le posamezne dele trebušnice **sin.:** cirkumskriptni peritonitis, peritonitis circumscripta, **purulentni** ~ gnojni peritonitis, **septični** ~ peritonitis, ki nastane po poškodbi trebušne votline ali z iztokom vsebine iz prebavil, **serozni** ~ peritonitis s seroznim eksudatom **sin.:** peritonitis serosa, **travmatski** ~ peritonitis zaradi mehanske poškodbe (pri govedu najpogosteje zaradi tujka) **sin.:** peritonitis traumatica, **tuberkulozni** ~ peritonitis, ki ga povzročajo patogene mikobakterije, lahko poteka eksudativno ali pa v obliki tuberklov, podobnih biserom (npr. bisernica pri govedu) **sin.:** peritonitis tuberculosa
SIN.: peritonitis (lat.)

peritonitis -idis ž [peritonítis] peritonitis: ~ **acúta** akutni peritonitis, ~ **adhaesíva** adhezivni peritonitis, ~ **carcinomatósa** karcinomatozni peritonitis, ~ **circumscripta** omejeni peritonitis, ~ **diffúsa** difuzni peritonitis, ~ **purulénta** gnojni peritonitis, ~ **serósa** serozni peritonitis, ~ **traumática** travmatski peritonitis, ~ **tuberculósa** tuberkulozni peritonitis

peritrihen -hna -o ki ima več bičkov po vsej površini celice:
~a bakterija
SIN.: holotrihen
PRIM.: amfitrihen, atrihen (1), lofotrihen, monotrihen

perityphlitis -idis ž [peritiflítis] peritiflitis

perivaginitis -a m perikolpitis

perivascularis -e [perivaskuláris] obžilen

perivaskulären -rna -o obžilen: ~a krvavitev

perivaskulitis -a m vnetje tkiva okrog žile

perivazálen -lna -o ki je ob žilah:
~o metastaziranje

perivenosus -a -um [perivenózus] perivenozen

perivenózen -zna -o ki obdaja veno
SIN.: perivenosus

perjád -i ž skupno ime za večje domače ali divje ptiče, navadno z užitnim mesom:

domača ~ perutnina, **poljska** ~ perjad, ki živi na polju (npr. fazani, prepelice, jerebice), **vodna** ~ perjad, ki živi ob vodi (race, gosi, labodi)

pérje -a s rožena krovna kožna tvorba odraslih ptičev:

sindrom kljuvanja ~a pri kokoših, virus sindroma kljuvanja ~a pri kokoših

dlakasto ~ dlaki podobno perje, **juvenilno** ~ puh (1)

perkolácija -e ž ekstrakcija zdravilnih učinkovin iz zdrobljenih snovi, navadno zelišč, z ustreznim topilom, ki teče skozi perkolator: **ponovna** ~ perkolacija, ki se zgodi še enkrat
SIN.: reperkolacija

perkolátor -ja m posoda za perkolacijo v obliki dolgega lijaka

perkusija -e ž fizikalni pregled z udarjanjem prsta na prst po površini telesa s kratkimi udarci zaradi ugotavljanja gostote tkiva in organov v globini na podlagi ocene dobljenih zvokov (ena od temeljnih kliničnih preiskav)
SIN.: pretrkavanje

perkusijski -a -o nanašajoč se na perkusijo: ~ izvid hipersonorni ~ zvok, ~ zvok, sonorni ~ zvok

perkután -a -o nanašajoč se na prehajanje skozi kožo:
~a aplikacija, ~a infekcija, ~a okužba

perkutírati -am nedov. pregledovati z udarjanjem prsta na prst po površini telesa s kratkimi udarci zaradi ugotavljanja gostote tkiva in organov v globini na podlagi ocene dobljenih zvokov
SIN.: pretrkavati

permanens -entis [permánens -éntis] stalen (2):
déns ~, déntes ~es

permanganát -a m anion ali sol manganove(VII) kisline:
kalijev ~ močen oksidant, ki se uporablja za razkuževanje kože in sluznic **sin.:** hipermangan

permeabilnost -i ž prepustnost:
kapilarna ~ kapilarna prepustnost

permeácija -e ž prehajanje tekočin skozi steno žile ali širjenje bolezenskega procesa skozi tkivo

permeáza -e ž katera koli od celičnih beljakovin, ki aktivno sodeluje pri transportu topnih snovi skozi celično membrano

pérnat -a -o ki je porasel s perjem:
~a divjad

perniciósus -a -um [pernicijózus] perniciozen:
anaémia ~a perniciozna anemija

perniciózen -zna -o nevaren, poguben:
~a anemija
SIN.: perniciosus

peró -éša s kožna tvorba iz roževinastega tulca s pahljačastimi podaljški, ki v velikem številu pokriva telo ptičev:

krmilna ~a peresa v repu ptičev, s katerimi se v letu obrača, dviga ali spušča **SIN.**: repna peresa, **letalna** ~a močnejša peresa v peruti za letenje, **repna** ~a krmilna peresa

perobrachijs -ii m [perobráhijus] perobrahijs

perobráhijs -a m zarodek z deformiranimi sprednjimi okončinami
SIN.: perobrachijs

peróceten -tna -o v zvezi:

~a kislina

SIN.: peraceticus

perojéd -a m tekut, ki zajeda ptiče, hrani se z delci odmrle kože, s perjem in včasih krvjo

pêroksíd -a m spojina s peroksidno skupino v molekuli:

vodikov ~ močno oksidacijsko sredstvo, ki zaradi lahkega sproščanja kisika deluje razkužilno

pêroksidáza -e ž oksidoreduktaza, ki reducira organski substrat z vodikovim peroksidom v vodo in kisik:

bakterijska ~ peroksidaza, ki jo tvorijo nekatere vrste bakterij in pomaga pri determinaciji njihove vrste (s peroksidazno reakcijo), **ščitnična** ~ encim, ki katalizira oksidacijo jodida v aktivno obliko in jodiranje tirozinskih ostankov tiroglobulina **SIN.**: tiroidna peroksidaza **okr.**: TPO, **tiroidna** ~ ščitnična peroksidaza

pêroksidázen -zna -o nanašajoč se na peroksidazo:

~a reakcija

peroksidén -dna -o v zvezi:

~a skupina

peroksisóm -a m droben celični organel, obdan z membrano, ki z molekularnim kisikom oksidira organske molekule in vsebuje encime, ki gradijo in razgrajujejo vodikov peroksid
SIN.: mikroperoksisom

peromelia -ae ž [peroméljia] peromelija

peromelija -e ž prirojena deformacija okončin

SIN.: peromelia

peroneus in **peronaeus** -a -um [peróneus]

mečničen:

músculus ~ brévis, músculus ~ lóngus, músculus ~ tertiús,

nêrvus ~ commúnis, nêrvus ~ profúndus

perorálen -lna -o ki se vnaša, vdira skozi usta:

~a aplikacija, ~a infekcija, ~a okužba, ~a vakcinacija, ~o zdravlilo

per os [per ós] skozi usta

peróza -e ž bolezen mladih ptičev (npr. perutnine) zaradi pomanjkanja mangana, holina, vitaminov B in E v hrani, ki se kaže v deformaciji nog, tj. z odebeltvijo skočnega sklepa in dislokacijo Ahilove kite

per primam [per prímam] žarg. primarno celjenje

per rectum [per réktum] v danko (npr. dajanje zdravila)

per secundam [per sekúndam] žarg. sekundarno celjenje

persisténca -e ž vztrajanje, trdovratnost: ~ mikrobov v okolju, ~ mikrobov v organizmu, ~ mlečnosti, ~ rumenega telesa

persistens -entis [persistens -éntis] persistenten (1):
córpus lúteum ~

persisténten -tna -o 1. ki med razvojem ni obliteriral:

~o rumeno telo, ~i urahus

SIN.: persistens

2. vztrajen, trdovraten:

~a infekcija, ~a okužba, ~o protitelo

perspirácija -e ž 1. oddajanje telesne toplote z izločanjem znoja iz znojnic in z izparevanjem s površja kože

SIN.: perspiratio

2. oddajanje telesne toplote z izparevanjem tekočine skozi dihala ter s površine ustne sluznice in jezika pri psih in prašičih

SIN.: perspiratio

perspiratio -onis ž [perspirácijo -ónis] perspiracija

persuflácija -e ž dovajanje zraka v cevaste organe, zlasti jajcevode, za ugotavljanje prehodnosti ali za doseg prehodnosti
SIN.: prepiphovalje

per tertiam [per tércijam] žarg. terciarno celjenje

Perthes, Georg Clemens [pértés géorg klémens] (1869–1927) nemški kirurg

pertubácija -e ž persufilacija ali insufilacija jajcevodov (da bi postali spet prehodni)

per tubam [per túbam] skozi cev (npr. dajanje zdravila, hrane)

perturbácija -e ž 1. velika vznemirjenost in nemir pacienta

2. hudo stopnjevanje bolezni pred krizo

perújski -a -o v zvezi:

~ balzam

perút -i ž organ za letanje na trupu ptičev, preobrazena analogna sprednja okončina

SIN.: krilo (3), perutnica

perútast -a -o podoben peruti:

~i mišici

SIN.: pterygoideus

perutníca -e ž perut

perutnína -e ž 1. perjad, ki se goji zaradi mesa, jajc, perja (npr. kokoš, puran, gos, raca):

ascitesni sindrom ~e, borelioza pri ~i, garje pri ~i,

hemoragična septikemija ~e, infekcijski laringotraheitis

~e, kronična bolezen dihal pri ~i, polinevritis ~e, virus

infekcijskega laringotraheitisa ~e, vrtoglavost ~e

SIN.: domača perjad

2. meso perjadi

SIN.: perutninsko meso

perutninarstvo -a s gospodarska dejavnost, ki se ukvarja z rejo, vzrejo perutnine

perutninski -a -o nanašajoč se na perutnino: ~a farma, ~a klavnica
~ kombinat, ~o meso

per vaginam [per vaginam] skozi nožnico

per vias naturales [per vijas naturales] po naravnih poteh (npr. porod, hranjenje)

pêrzijski -a -o v zvezi:
~a mačka

pes pedis m [pés] noga (3):
artéria dorsális pedis, digitus pedis

pès psà m 1. zver iz rodu *Canis*:

domači ~ pes (2)

2. najstarejša udomačena žival (izvira verjetno iz volka) za čuvanje doma, črede, za lov, vleko, družbo, ki se goji v mnogih pasmah:

bruceloza pri psu, gastroenteritis psov, kužni hepatitis psov, kužni traheobronhitis psov, leptospiroza psov, malteška pasma psov, papilomatoza psov, parainfluenca psov, parvoviroza psov, sindrom hipoglikemije in zamaščenosti jeter psov, trening psov, trivalentna vakcina proti parvovirozi in leptospirozi psov, vakcina proti parvovirozi psov, vakcina proti pasji kugi, kužnemu hepatitisu psov in parainfluenzi psov, virus gastroenteritisa psov, virus kužnega hepatitisa psov

dolgoglaví ~ pes z dolgim obraznim in ozkim

možganskim delom lobanje, **družni** ~ pes za družbo človeku, **hišni** ~ pes, ki se goji v stanovanju, **krvosledni** ~ pes, šolan za to, da sledi plen po krvi (ki je iztekla npr. iz rane ustreljene ali zastreljene divjadi), **lavinski** ~ pes, šolan za reševanje izpod snežnih plazov **sin.**: lavinec,

lovski ~ pes različnih pasem, ki se uporablja za lov, **ovčarski** ~ pes, ki čuva in zganja ovce v čredo **sin.**: ovčar, **pastirski** ~ pes, ki brani čredo pred napadalcem, zlasti pred volkovi, **pekiniški** ~ zelo stara pasma psa majhne postave z razmeroma veliko glavo, s širokim potlačnim gobcem, izbuljenimi očmi in visečimi uhlji **sin.**: pekincan,

planinski ~ pes na planini za čuvanje črede, predvsem ovčje, **planšarski** ~ pes na planšariji za čuvanje črede, predvsem goveje, **sledni** ~ lovski pes, ki vodi lovca po sledi divjadi **sin.**: slednik, **službeni** ~ pes, ki se glede na sposobnost uporablja v vojaški policiji in za reševanje,

vlečni ~ pes, šolan za vleko (npr. sani) **SIN.**: domači pes, canis, *Canis familiaris*

3. v zvezi:

morski ~ velika morska riba z vretenčasto obliko telesa

pésá -e ž kulturna rastlina, posamezne vrste so užitne za človeka in živali:

krmna ~ pesa, katere podzemni deli in listi se uporabljajo za krmo prašičev, goveda **sin.**: *Beta vulgaris* subsp. *crassa*, **rdeča** ~ pesa z užitnim podzemnim delom **sin.**: *Beta vulgaris* subsp. *esculenta*, **sladkorna** ~ pesa, katere podzemni deli vsebujejo 14–24 % sladkorjev (predvsem saharozo) **sin.**: *Beta vulgaris* subsp. *altissima*

pések -ska m drobní, nesprijeti delci kamnin: **ledvični** ~ trde, pesku podobne tvorbe iz snovi, ki so v urinu, **možganski** ~ poapnela zrnca v epifizi in horoidnem plexusu **sin.**: acervulus, corpus arenaceum

pésen -sna -o nanašajoč se na peso:
~i sladkor

pesják -a m 1. zaprt, ograjen prostor za psa
2. pasjica

pessimus -a -um [pésimus] najslabši:
prognósis ~a

pesticíd -a m kemično sredstvo, ki uničuje rastlinske škodljivce, plevela in zatira bolezní rastlin (npr. insekticíd, herbicíd, fungicíd, rodenticíd, akaricíd, limacid, muricíd)

pestilénca -e ž zastar. nalezljiva kužna bolezen, ki se naglo širi

pestis -is ž [péstis] kuga:

~ **africána equórum** afriška konjska kuga,

~ **africána súum** afriška prašičja kuga, ~ **ápium**

huda gniloba čebelarje zalege, ~ **ávium** klasična

kokošja kuga, ~ **ávium átýpica** atipična kokošja

kuga, ~ **bovína** goveja kuga, ~ **equórum** spolna

kuga konj, ~ **pecórum et caprárum** kuga drobnice,

~ **suilla** klasična prašičja kuga

Pestivirus [pestivírus] rod virusov iz družine Flaviviridae, v katerega se uvrščajo virus klasične prašičje kuge, virus goveje virusne diareje, virus bolezní škotske mejne dežele

pestivirus -a m virus iz rodu *Pestivirus*

peščén -a -o nanašajoč se na pesek:
~a kopel

SIN.: arenaceus

pêta -e ž predel zadnje okončine, katerega osnova je petnica:

kopitna ~ parni segment dlanskega ali podplatnega

dela kopita z izraženo unjico, ki jo prekriva

mehka roževinasta plast **sin.**: torus unguulae

SIN.: calx

petechia -ae ž [petéhija] petehija

petehiálen -lna -o nanašajoč se na petehijo:
~a krvavitev, ~a mrzlica

petéhija -e ž drobna krvava pika na koži ali sluznici, ki nastane zaradi krvavitve iz kapilare **SIN.**: petechia

petélin -lna m 1. kurji samec:

mali divji ~ ruševac, **veliki divji** ~ velik gozdni ptič

temne, na prsih zelenkasto modre barve **sin.**:

Tetrao urogallus

SIN.: gallus

2. v zvezi:

morski ~ na morskem dnu živeča riba z velikimi

prsnimi plavutmi in veliko koščeno glavo

petelínji -a -e nanašajoč se na petelina:

~ greben, ~a roža

pêten -tna -o nanašajoč se na peto:
~a burza, ~a kita, ~a kitna vrv, ~a kost
SIN.: calcaneus -a -um

pêti -a -o v zvezi:
~ možganski živec

pêtnica -e ž večja od dveh nartnic, ki štrli od narta navzgor in nazaj
SIN.: petna kost, calcaneus -i, os tarsi fibulare
PRIM.: skočnica

pêtničen -čna -o nanašajoč se na petnico:
~a grča

petrificatio -onis ž [petrifikácijo -ónis]
petrifikacija

petrifikácija -e ž preobrazba tkiva v kamnu podobno snov
SIN.: okamnitev, petrificatio

pétrijevka -e ž okrogla, plitva steklena ali plastična laboratorijska posodica z ravnim dnom in s pokrovom enake oblike, uporabna zlasti za gojitev mikroorganizmov

petrosus -a -um [petrózus] 1. trd kot kamen, skala:
ós ~um
2. skalničen:
párs ~a óssis temporális

petrotympanicus -a -um [petrotimpánikus]
skalnično-bobničen:
fissúra ~a

pétvalénten -tna -o 1. ki ima valenco pet: ~i element
SIN.: pentavalenten (1)
2. ki vsebuje pet različnih sestavin:
~o protítelo
SIN.: pentavalenten (2)

Peyer, Johann Conrad [pájer jóhan kónrad] (1653–1712) švicarski anatom

Peyerjev -a -o [pájerjev] v zvezi:
~e plošče

Pfeiffer, Emil [fájfer émil] (1846–1921) nemški zdravnik:
barvanje po ~ju

PG [pegé] okr. prostaglandin

pH [pehá] krat. (potenca H) negativni logaritem koncentracije vodikovih ionov, ki pokaže stopnjo kislosti (0,0–6,9) ali bazičnosti (7,1–14,0), raztopina s 7,0 pa pomeni nevtralnno vrednost:
indikator ~, optimum ~
bazični ~ pH pri vrednostih od 7,1 do 14,
fiziološki ~ pH krvi ali intersticijske tekočine (7,36–7,44) **sin.:** normalni pH, **kisli** ~ pH pri vrednostih pod 7,0, **nevtralni** ~ pH pri vrednosti 7,0, **normalni** ~ fiziološki pH

Phacochoerus [fakohérus] rod sodoprstih kopitarjev iz družine prašičev:
~ **aethiopicus** svinja bradavičarka

phagedaena -ae ž [fagedéna] fagedena

phagedaenicus -a -um [fagedénikus] fagedeničen:
úlcus ~um

phalanx -gis ž [fálanks -ángis] prstnica:
~ **distális** spodnja prstnica, ~ **média** srednja prstnica, ~ **proximális** zgornja prstnica

phallus -i m [fálus] penis

pharyngeus -a -um [faringeus] žrelen:
óstium ~um túbae auditívae, pléxus ~, tonsilla ~a

pharyngitis -idis ž [faringítis] faringitis

pharyngospasmus -i m [faringospázmus]
faringospazem

pharynx -gis m [fárinkš] žrelo:
fórnix ~gis, párs laryngea ~gis, párs nasális ~gis, párs orális ~gis, ráphe ~gis

Phasianidae [fazijaníde] fazani

Phasianinae [fazijaníne] pravi fazani

Phasianus [fazijánus] rod kur iz poddružine pravih fazanov:
~ **cólichicus** navadni fazan

Phe [pehaé] okr. (phenylalanine) fenilalanin

phenolatus -a -um [fenolátus] fenolen:
áqua ~a

phenolum -i s [fenólum] fenol:
~ **liquefactum** mešanica 90 % fenola in 10 % vode

phenylaethylbarbituricus -a -um [feníletilbarbitúrikus] feniletilbarbituren:
ácídum ~um

pheochromocytoma -atis s [féokromocitóma]
feokromocitom

phlebetasia -ae ž [flebektázija] flebektazija

phlebectomia -ae ž [flebektómija] flebektomija

phlebitis -idis ž [flebitis] flebitis:
~ **séptica** septični flebitis

phlebofibrosis -is ž [flebofibrózis] fleboskleroza

phlebolithiasis -is ž [flebolitfázis] flebolitiazia

phlebosclerosis -is ž [flebosklerózis] fleboskleroza

phlebothrombosis -is ž [flebotrombózis] venska tromboza

phlebotomia -ae ž [flebotómija] flebotomija

Phlebotomus [flebotómus] rod pikajočih dvokrilec, ki prenašajo povzročitelje nekaterih kužnih bolezní (npr. leishmanije, bartonele)

phlegmone -es ž [flegmóne] flegmona

phocomelia -ae ž [fokomélíja] fokomelija

phocomelus -us m [fokomélus] fokomelus

phosphoricus -a -um [fosfórikus] fosforjev:
ácídum ~um

photodermatitis -is ž [fótodermatózis]
fotodermatoza

phrenicoabdominalis -e [frénikoabdomínális]
preponsko-trebušen:
artéria ~

phrenicocostalis -e [frénikokostális] rebrno-
preponski:
recéssus ~

phrenicopericardiacus -a -um
[frénikoperikardíjakus] preponsko-osrčnikov:
ligamentum ~um

phrenicotomia -ae ž [frénikotómija]
frenikotomija

phrenicus -a -um [frénikus] preponski:
artéria ~a caudális, nêrvus ~

phthisis -is ž [ftízis] ftiza

phyma -atis s [fíma] fima

physialis -e [fizijális] nanašajoč se na rast telesa
kosti:
cartilágo ~

physometra -ae ž [fizométra] fizometra

pía -e ž mehka opna:
hrbtenjačna ~ mehka hrbtenjačna opna,
možganska ~ mehka možganska opna, **spinalna** ~
mehka hrbtenjačna opna

pía -ae ž [píja] mehka opna:
~ **máter** mehka opna, ~ **máter encéphali** mehka
možganska opna, ~ **máter spinális** mehka
hrbtenjačna opna

piartróza -e ž pioartroza

Picornaviridae [pikórnaviríde] družina
majhnih (25 nm v premeru) virusov RNK brez
ovojnice z rodovi *Aphthovirus*, *Cardiovirus*,
Enterovirus, *Hepatovirus*, *Rhinovirus*, *Erbovirus*
in *Teschovirus*

picricus -a -um [píkrikus] pikrinski:
ácídum ~um

picrinicus -a -um [pikrínikus] pikrinski:
ácídum ~um

picronitricus -a -um [pikronítrikus] pikrinski:
ácídum ~um

pielektazija -e ž razširitev ledvičnega meha

pielitis -a m vnetje ledvičnega meha in ledvičnih čaš:
kalkulozni ~ pielitis zaradi ledvičnih kamnov
SIN.: pyelitis

pielocistitis -a m vnetje ledvičnega meha in sečnika
SIN.: pyelocystitis

pielocistografija -e ž rentgensko slikanje ledvic,
sečevoda in sečnika

pielocistogramm -a m rentgenogram ledvic,
sečevoda in sečnika

pielografija -e ž rentgensko slikanje ledvic

pielolitotomija -e ž odstranitev ledvičnega
kamna iz ledvičnih izvodil ali ledvičnega
meha

pielon -a m ledvični meh

pielonefritis -a m gnojno vnetje ledvičnega meha
in ledvičnega parenhima:

kalkulozni ~ pielonefritis zaradi kamna v
ledvičnem mehu

SIN.: nefropielitis, pyelonephritis

pieméza -e ž bruhanje gnojnega eksudata

piémíčen -čna -o nanašajoč se na piemijo:
~i absces

SIN.: pyaemicus

piemija -e ž septikemija s sekundarnimi gnojnimi
žarišči, ki jo povzročajo piogene bakterije:

stafilokokna ~ septikemija zaradi okužbe s
stafilokoki z multiplimi abscesi

SIN.: pyaemia

piencéfalus -a m absces v možganih

SIN.: pyencephalus

pigmènt -ênta m barvna snov, nastala v organizmu,
ki obarva organizem ali njegove dele:

avtohtoni ~ endogeni pigment, **eksogeni** ~
pigment, vnesen v organizem od zunaj,

endogeni ~ pigment, nastal v organizmu s

presnovo **sin.:** avtohtoni pigment, **fotosintezni** ~

pigment, ki sodeluje pri fotosintezi (npr. kloro-
fil), **hematogeni** ~ pigment, nastal iz hemoglo-
bina ali eritrocitov, **kožni** ~ pigment v koži

(npr. melanin), **krvni** ~ hemoglobin in njegovi
derivati, **lipokromni** ~ lipokrom, **melaninski** ~

melanin, **mikrobni** ~i pigmenti, ki jih gradijo
nekateri vrste bakterij (npr. stafilokoki

rumeni pigment, *Serratia marcescens* rdeči
pigment, *Pseudomonas aeruginosa* rumeno

rjavi in modro zeleni pigment) in nekatere
glivice, ~ **obrabe in starosti** lipofuscin, **rastlinski**

~i pigmenti v rastlinah (npr. karotin, klorofil,
antocian), **respiratorni** ~i hemoglobin, mioglobin

in citokromi, ki sodelujejo pri prenosu kisika
in pri celičnem dihanju, **vidni** ~ pigment v

fotoreceptorskih celicah (rodopsin v palični-
cah in jodopsin v čepkih), **žolčni** ~i pigmenti,

razkrojki hema, ki nastajajo v jetrih in se
odvajajo v žolč (npr. biliverdin, bilirubin,

bilicianin)

PRIM.: barvilo

pigmentácija -e ž močnejša obarvanost dela
telesa ali tkiva (kože, sluznice) zaradi odlaganja
pigmentov:

hematogena ~ pigmentacija zaradi odlaganja
razkrojkov hemoglobina (npr. hemosiderina)

pigmènten -tna -o nanašajoč se na pigment:

~a celica, ~i epitelij, ~o zmec

pigmentíran -a -o ki vsebuje pigment: ~a
bakterijska kolonija, ~a celica

SIN.: pigmentosus

pigmentofóra -e ž kromatofora

pigmentogénéza -e ž nastajanje pigmenta

pigmentoliza -e ž razgradnja pigmenta

pigmentosus -a -um [pigmentózus] pigmentiran:
urticária ~a

pigopágus -a m dvojčka, zraščena v križu
SIN.: pygopagus

pigostil -a m končni del hrbtenice pri ptičih,
sestavljen iz zadnjih štirih do osmih
hrbteničnih vretenc
SIN.: mrdina

PIH [peihá] krat (prolaktin inhibirajoči hormon)
prolaktostatin

pijánost -i ž v zvezi:
barjanska ~ bolezen kopitarjev zaradi
pomanjkanja vitamina B₁ (pojavlja se predvsem
na barjih in močvirjih zaradi krmljenja s krmo,
bogato s preslico)

pijavka -e ž **1.** kolobarnik, ki živi predvsem v
sladkih vodah in se z ustnim priseskom prisesa
na gostitelja ter pije njegovo kri:
medicinska ~ pijavka, ki se je nekdanj uporabljala
za odvzemanje krvi SIN.: *Hirudo medicinalis*
2. v zvezi:
~ **kopitnega hrustanca** fistula kopitnega hrustanca

pík -a m ugriz, vbod, zasaditev žela v kožo,
sluznico: čebelji ~, ~ obada
kačji ~ kačji ugriz

píka -e ž majhno okroglo mesto, ki ima drugačen
videz kot okolica:
~ **na jeziku** omejena roževinasta tvorba na
konic jezika, predvsem pri perutnini (navadno
pri avitaminozi)

píkčast -a -o ki ima pike:
~a krvavitev

piknocit -a m zgoščen, skrčen eritrocit

piknométer -tra m naprava za merjenje gostote
tekočin in trdnih teles

piknótičen -čna -o nanašajoč se na piknozo:
~a celica

piknóza -e ž degeneracija celice, pri kateri se
jedro skrči, kromatin pa zgosti in močno
obarva
SIN.: kariopiknoza

pikórnávirus -a m virus iz družine Picornaviridae

pikrínski -a -o v zvezi:
~a kislina
SIN.: picricus, picrinicus, picronitricus

pileflebitis -a m vnetje dverne vene
SIN.: pylephlebitis

piletromboflebitis -a m vnetje dverne vene z
nastankom trombusov
SIN.: pylethrombophlebitis

piletrombóza -e ž tromboza dverne vene
SIN.: pylethrombosis

pilocít -a m astrocit z izrazitimi debelimi podaljški
SIN.: pilocitni astrocit

pilocíten -tna -o nanašajoč se na pilocite:
~i astrocit

piloerékcija -e ž nasršenje dlake zaradi
vzdraženja simpatičnega živčevja (npr. zaradi
mraza)

pilomotóričen -čna -o ki draži kožo:
~i žvici

pilorektomíja -e ž delna gastrektomija z ekscizijo
pilorusa

pilóričen -čna -o nanašajoč se na pilorus:
~i del želodca, ~i kanal, ~a stenoza, ~o ustje, ~a zapiralka,
~e žleze
SIN.: pyloricus

piloromiotomíja -e ž vzdolžno prerezanje
pilorične zapiralke pri pilorospazmu

piloroskopíja -e ž pregled pilorusa z
endoskopom

pilorospázem -zma m krč pilorične zapiralke ali
piloričnega dela želodca
SIN.: pylorospasmus, spasmus pylori

pilorostenóza -e ž zožitev pilorusa
SIN.: pylorostenosis

pilórus -a m odprtina med želodcem in
dvanajstnikom, ki jo obdaja pilorična
zapiralka, skozi katero prehaja vsebina želodca
v dvanajstnik
SIN.: želodčni vratar, pylorus

pílula -e ž zdravilo v obliki kroglice, ki se jemlje
skozi usta
SIN.: zdravilna kroglica

pílus -a m **1.** dlaka
2. fimbrija (1):
~ **F** spolna fimbrija, **spolni** ~ spolna fimbrija

pílus -i m [pílus] **1.** dlaka:
búlbús ~i, flúmina ~órum, follícúlus ~i, medúlla ~i, músculus
arréctor ~i, rádix ~i, vórtex ~órum
~ **equinus** dlaka konjske žime, ~i **lánei** podlanka,
~ **táctus** tipalna dlaka
2. fimbrija (1):
~ **F** spolna fimbrija

pimaricín -a m antibiotik, ki deluje na kandido

pimelítis -a m vnetje maščevja

pimelóm -a m navadno benigna novotvorba
pretežno iz maščevja

pimelóza -e ž **1.** pretvorba kakega tkiva v
maščevje
2. zamaščenost

pincéta -e ž manjša kovinska priprava iz dveh
vzporednih krakov za prijemanje:
kirurška ~ pinceta, ki ima na koncu obeh krakov
oster trioglat kaveljček za boljše pričvrstitev

píncgavec -vca m **1.** cik
2. noriški konj

píncgavka -e ž cika

píncgavski -a -o v zvezah:

~o govedo, ~a pasma

pineálen -lna -o epifizen (2):

~a žleza

pinealis -e [pineális] epifizen (2):

glándula ~

pinealocít -a m parenhimska celica epifize

Pinnipedia [pinipédija] plavutonožci

pinocitóza -e ž sprejemanje raztopljenih snovi v celico po invaginaciji celične membrane

PRIM.: makropinocitoza, mikropinocitoza

pinosóm -a m vakuola, napolnjena s tekočino, ki se oblikuje po pinocitozi

pioartróza -e ž gnojno vnetje v sklepu

SIN.: piartroza, pyarthros, pyarthrosis, pyoarthritis

piobacilóza -e ž pojav piogenih bakterij v krvi (npr. streptokokov, stafilokokov)

piocéfalus -a m gnojni eksudat v možganskih prekatih

SIN.: pyocephalus

piocianáza -e ž antibakterijska snov, ki jo izloča bakterija *Pseudomonas aeruginosa* in deluje proti mnogim bakterijam (npr. antraksovemu bacilu)

piocianín -a m modrozeleni pigment, ki ga izloča bakterija *Pseudomonas aeruginosa*, topen v vodi in kloroformu (daje barvo gnojnemu eksudatu pri okužbi s to bakterijo)

piocín -a m bakteriocin, ki ga izloča bakterija *Pseudomonas aeruginosa*

P

piodérma -e ž piodermija

piodermíd -a m sprememba na koži, podobna piodermiji

piodermija -e ž gnojno vnetje kože s pustulami, furunkli, ki ga povzročajo predvsem stafilokoki in/ali streptokoki:

stafilokokna ~ stafilodermija, streptokokna ~ streptodermija

SIN.: pioderma, pyoderma, pyodermia

piofizométra -e ž gnojni eksudat in plin v maternici

pioftalmija -e ž pioftalmitis

pioftalmítis -a m gnojno vnetje zrkla

SIN.: pioftalmija

piogén -a -o 1. ki povzroča gnojenje:

~a bakterija, ~i streptokok

2. nanašajoč se na gnojenje:

~i artritis, ~i dermatitis, ~a infekcija, ~a membrana, ~a peptonurija, ~a okužba

SIN.: pyogenes

piogenéza -e ž nastajanje gnojnega eksudata

SIN.: piopoeza

piogranulólm -a m granulom, v katerem prevladujejo nevtrofilni levkociti

piohemotóraks -a m gnojni eksudat in kri v poprsnični votlini

SIN.: pyohaemothorax

piokók -a m kok, ki povzroča gnojenje

piokólpos -a m gnojni eksudat v nožnici

SIN.: pyocolpos

piométra -e ž gnojni eksudat v maternici

SIN.: pyometra

piometrítis -a m gnojno vnetje maternične sluznice

SIN.: pyometritis

pionefritis -a m gnojno vnetje ledvic

SIN.: pyonephritis

pionefrolitiáza -e ž nastajanje gnojnega eksudata in kamnov v ledvicah

SIN.: pyonephrolithiasis

pionefróza -e ž nabiranje gnojnega eksudata v ledvičnem mehu in ledvičnih čašah s posledičnim razširjenjem

SIN.: pyonephrosis

pioovárij -a m absces v jajčniku

SIN.: pyoovarium

pioperikárdij -a m gnojni eksudat v osrčnikovi votlini

SIN.: pyopericardium

pioperikarditis -a m gnojno vnetje osrčnika

SIN.: pyopericarditis

pioperitonêj -a m gnojni eksudat v trebušni votlini

SIN.: pyoperitoneum

pioperitonítis -a m gnojno vnetje potrebušnice

SIN.: pyoperitonitis

piopnévmpoperikárdij -a m vnetje osrčnika z nabiranjem gnojnega eksudata in plina

SIN.: pyopneumopericardium

piopnévmpoperitonítis -a m vnetje potrebušnice z nabiranjem gnojnega eksudata in plina v trebušni votlini

SIN.: pyopneumoperitonitis

piopnévmotóraks -a m nabiranje gnojnega eksudata in plina v prsni votlini

SIN.: pneumoempiem, pneumoempyema, pyopneumothorax

piopoéza -e ž piogeneza

piorêja -e ž obilno izločanje, iztekanje gnojnega eksudata:

alveolarna ~ gnojno vnetje pokostnice zoba s progresivno nekrozo zobnih alveol in z izpadanjem zob sin.: parodontalna pioreja, pyorrhoea alveolaris, parodontalna ~ alveolarna pioreja

SIN.: pyorrhoea

piosalpingítis -a m gnojno vnetje jajcevoda
 SIN.: pyosalpingitis

piosálpinks -a m gnojni eksudat v jajcevodu
 SIN.: pyosalpinx

piospermija -e ž gnojni eksudat v spermi
 SIN.: pyospermia

piotóraks -a m nabiranje gnojnega eksudata v prsni votlini
 SIN.: pyothorax

piperazín -a m antihelmintik, predvsem proti askarisom (zlasti pri konjih in psih)

pipéta -e ž merilna cevka z zoženim koncem za odmerjanje ali prenašanje manjših količin tekočine:
 graduirana ~ pipeta z oznakami za količinske enote

pipetirati -am nedov. odmerjati količino tekočine s pipeto

piramída -e ž 1. anatomska struktura koničaste, piramidaste oblike:
 ledvična ~ koničasti del ledvične sredice sin.: pyramis renalis
 SIN.: pyramis (1)
 2. parna odelbelina na spodnji strani podaljšane hrbtenjače
 SIN.: pyramis medullae oblongatae

piramíden -dna -o nanašajoč se na piramido (1):
 ~a celica, ~i hrustanec

pirán -a m ciklična spojina, sestavljena iz verige petih atomov ogljika, osnovna struktura piranoz

piranóza -e ž monosaharid, katerega osnovna struktura je piran

pirazinamíd -a m tuberkulostatik, ki deluje hitro in učinkovito

pirazíni -ov m mn. snovi s prodornim vonjem, sestavni deli razkrojkov gnijočega mesa

pireksija -e ž vročina

pirétik -a m pripravek, ki zviša telesno temperaturo

piretrín -a m insekticid, ki se pridobiva iz rastline dalmatinski bolhač in deluje hitro, vendar kratkotrajno

piridín -a m heterociklična spojina z dušikovim atomom v konjugiranem šestčlenskem obroču v molekuli, brezbarvna strupena tekočina neprijetnega vonja, ki se uporablja kot topilo, v proizvodnji zdravil in insekticidov

piridoksál -a m oblika vitamina B₆ z aldehydno skupino v molekuli

piridoksamín -a m oblika vitamina B₆ z aminoskupino v molekuli

piridoksín -a m bel kristalinični prašek, topen v vodi, oblika vitamina B₆ z alkoholno skupino v molekuli

pirifórmen -mna -o hruškast: ~a spora

piriformis -e [pirifórmis] hruškast:
 músculus ~

pirimidín -a m organska sestavina, ki vsebuje uracil, citozin in timin, osnovna struktura pirimidinskih baz in barbituratov

pirimidínski -a -o nanašajoč se na pirimidine:
 ~e baze

pirnica -e ž v zvezi:
 plazeča ~ travniška trava s suličastimi listi in klasastim socvetjem, pogost plevel na njivah, pogost v senu sin.: *Agropyron repens*

pirofobija -e ž strah pred ognjem

pirofosfát -a m difosfat:
 kalcijev ~ kalcijev difosfat

pirofosfatáza -e ž encim, ki katalizira hidrolizo vezi med dvema fosfatoma

pirofosfátén -tna -o nanašajoč se na difosfat:
 ~a vez

pirogén -a m snov, ki povzroča zvišanje telesne temperature:
 eksogeni ~ snov, ki vnesena v organizem ali sproščena iz mikroorganizma spodbudi sproščanje endogenega pirogena, endogeni ~ citokin, ki deluje na termoregulacijski center v hipotalamusu in povzroči zvišanje telesne temperature

pirogén -a -o ki povzroča zvišanje telesne temperature

piról -a m petčlenska heterociklična nenasičena spojina, osnovno ogrodje mnogih biološko pomembnih snovi, pomembna pri sintezi porfirinov

pirólov -a -o v zvezi:
 ~ obroč

pironín -a m rdeče anilinsko barvilo, ki se uporablja za barvanje tkiv v histologiji

Piroplasma [piroplázma] zastar. *Babesia*

piroplasmosis -is ž [piroplazmózis] zastar. babezioza

piroplázma -e ž zastar. babezija

piroplazmóza -e ž zastar. babezioza

piruvát -a m anion ali sol piruvične kisline, končni razkrojek glikolize

pirúvičen -čna -o v zvezi:
 ~a kislina
 SIN.: pyruvicus

Pisces [písces] ribe

piscis -is m [píscis] riba (1)

piskajóč -a -e ki daje visok, oster glas:
 ~i hropci
 SIN.: sibilans

piščál -i ž v zvezah:

sprednja ~ področje dlani pri konju, **zadnja** ~ področje stopala pri konju

piščálnica -e ž kost v piščali:

sprednja ~ tretja, močnejše razvita dlančnica pri konju **sin.**: os metacarpale III, **zadnja** ~ tretja, močnejše razvita stopalnica pri konju **sin.**: os metatarsale III

piščánek -nca m perutninski mladič: enodnevni ~

bela griža ~ev, infekciозна anemija ~ev, kužni burzitis ~ev, sindrom zamaščenosti jeter in ledvic pri ~ih, virus infekciозна anemije ~ev

vzrejni -i piščanci za vzrejo (ne za brojlerje)
SIN.: pullus

pítanec -nca m kategorija živali določene vrste, ki se redi za zakol do določene telesne mase

pítanje -a s načrtno krmljenje živali, namenjenih za prirejo mesa, tudi maščobe

pítanka -e ž zastar. tkivni bazofilni levkocit

pítati -am nedov. rediti (2)

píten -tna -o primeren, uporaben za pitje:
~a voda

SIN.: potabilis

pítiríazá -e ž izpuščaj neznanega porekla, ki povzroča luščenje vrhnjice na koži prašičev
SIN.: otrobnica, pityriasis

pítoven -vna -o nanašajoč se na pitanje:

mlado ~o govedo, ~o govedo, ~a svinja, ~a žival

pítuicít -a m specializirana nevrogljijska celica nevrohipofize

pítuitárius -a -um [pítuitárijus] nanašajoč se na hipofizo:
glándula ~a

pítiríazís -is ž [pítiríjazís] pitiriazia:
~ rosea rožnata otrobnica

Pityrosporum [pítirospórur] zastar. *Malassezia*:
~ cánis *Malassezia pachydermatis*

piuríja -e ž izločanje gnojnega eksudata z urinom

pívski -a -o v zvezah:

~ kvas, ~e kvasovke

placébo -a m farmakodinamično indiferentna snov, podobna zdravilu, ki deluje predvsem psihološko in se uporablja pri preizkušanju novih zdravil za kontrolno skupino:

učinek ~a

SIN.: navidezno zdravilo

placénta -e ž posteljica:

dihorična ~ posteljica dihoričnih dvojčkov, **fetalne** ~e plodove posteljice, **materina** ~ materina posteljica, **plodove** ~e plodove posteljice

placenta -ae ž [placénta] posteljica:

ablátio ~ae, amótió ~ae, extráctio ~ae, reténtiо ~ae

~ **endothéliochoóriális** endoteliohorialna posteljica,

~ **epithéliochoóriális** epiteliohorialna posteljica,

~**ae fetáles** plodove posteljice, ~ **haemochóriális**

hemohorialna posteljica, ~ **matérna** materina

posteljica, ~ **reténta** zaostala posteljica,

~ **syndesmochóriális** sindezmohorialna posteljica

placentácija -e ž proces nastajanja posteljice po nidaciji

Placentalia [placentalíja] višji sesalci

placentalis -e [placentalís] posteljičen

placénten -tna -o posteljičen:

~a bariera, ~a beljakovina, ~i gonadotropin, ~i hormoni, ~i krvni obtok, ~e ovojnice

placentítis -a m vnetje posteljice

SIN.: placentitis (lat.)

placentítis -idís ž [placentítis] placentitis

placéntóm -a m **1.** stik maternične karunkule in kotiledona plodove posteljice v steni gravidne maternice samice prežvekovalcev

2. novotvorba, nastala iz posteljice

SIN.: placentoma

placéntoma -atís s [placéntóma] placentom (2)

placéntopátíja -e ž katera koli bolezen posteljice

pláhtast -a -o podoben ponjavi:

~a kita

pláhtica -e ž manjša ploska anatomska struktura iz fibroznega vezivnega tkiva:

bicljeva ~ vsaka od ploskih vezi na podplatni oziroma dlanski strani biclja in prstov, ki utrjuje vezi med prstnicami in kite mišic upogibalk prstov **sin.**: stragulum compedale
SIN.: stragulum

plák -a m žarg. **1.** okrogla čistina na enoplastnem sloju tkivne kulture zaradi popolne ali delne lize z virusom okuženih celic

2. okrogla čistina na trati bakterijske kulture zaradi lize z bakteriofagom okuženih bakterij

SIN.: golina (2)

3. leha:

siderozni ~ siderozna leha, **zobni** ~ zobna obloga

plakóda -e ž omejena zadebelina epitelija zarodka, zasnova za organ ali del telesa

planína -e ž **1.** živinorejsko gospodarstvo, praviloma v gorskem svetu, s pašniki, lahko s hlevi, senikom, kočjo za ljudi in mlekarskim oziroma sirarskim obratom

2. s travo porasel svet, navadno v gorah, namenjen za pašo

planínski -a -o nanašajoč se na planino (2):

~a paša, ~ pes, ~ zajec

plánkton -a m skupno ime za drobne živali (zooplankton) in rastline (fitoplankton) v zgornjih plasteh morij ali jezer

planocellularis -e [plánoceluláris]

ploščatoceličen:

carcinóma ~e

planospóra -e ž zoospora

plánšarski -a -o v zvezi:
~ pes

planta -ae ž [plánta] podplat:
músculus quadrátus ~ae

plantaris -e [plantáris] podplaten:
artêriae digitáles ~es commúnes, artêriae digitáles ~es
própríae, artêriae metatarsáles ~es, artêria ~ laterális, artêria
~ mediális, ligamênta ~ia, ligamêntum ~e lóngum

plantigrád -a m podplatar

planum -i s [plánum] ravna ploskev:
glándulae ~i nasolabiális
~ **nasále** smrček pri mesojedih, ~ **nasolabiále**
nosno-ustnično ogledalo, ~ **rostrále** rilčeva
plošča

planus -a -um [plánus] **1.** raven (1):

sutúra ~a

2. raven (2):

articulátio ~a

3. ploščat:

ós ~um

plasmocytoma -atis s [plazmocitóma]
plazmocitom

Plasmodium [plazmódijum] rod trosorcev iz
reda Haemosporidia, ki zajedajo krvne celice
živali in človeka:
~ **gallináceum** plazmodij, ki povzroča malarijo
pri perutnini

plást -í ž **1.** debelejši sloj iz celic in/ali njihovih
delov:

bradavična ~ vrhnja plast usnjice s številnimi
bradavičastimi podaljški in vrhnjico, **mesena** ~
plast gladkih mišičnih vlaken v koži modnika
sin.: tunica dartos, **mišična** ~ plast mišičnega
tkiva, ki meji na podsluznico pri večjem delu
prebavil, dihal in urogenitalnega sistema **sin.**:
tunica muscularis, **rumena trebušna** ~ globinska
fascija na področju trebuha pretežno iz
elastičnega veziva (predvsem pri prežveko-
valcih) **sin.**: tunica flava abdominis, **zunanja**
~ **jajčnika** ovoj, ki ovija jajčnik **sin.**: tunica
albuginea ovarii

2. luski podobna masa snovi približno enake
debeline:

fibrozna ~ **pokostnice** zunanja plast pokostnice s
fibroblasti, ki jo sestavlja gosto mreže vezivnih
vlakn **sin.**: stratum fibrosum periosteí,

odluščena ~ **vrhnjice** plast deloma odluščenih
poroženelih celic vrhnjice **sin.**: stratum
disjunctum epidermidis, **osteogena** ~ **pokostnice**
notranja plast pokostnice z nediferenciranimi
celicami, ki se lahko razvijejo v osteoblaste
sin.: kambij, stratum osteogenicum periosteí,

rožena ~ **vrhnjice** vrhnja plast vrhnjice iz
poroženelih celic, ki ima predvsem varovalno
funkcijo **sin.**: stratum corneum epidermidis,
svetleča ~ **vrhnjice** plast celic v vrhnjici, ki
vsebuje eleidin, ki močneje lomi svetlobo **sin.**:

stratum lucidum epidermidis, **temeljna** ~ **vrhnjice**
spodnja plast vrhnjice iz visokoprizmatskega
epitelija **sin.**: stratum basale epidermidis,
trnasta ~ **vrhnjice** plast celic nad temeljno plastjo
vrhnjice, za katero so značilni lažni medcelični
mostički **sin.**: stratum spinosum epidermidis,
zarodna ~ **vrhnjice** plast vrhnjice iz živih celic
iz temeljne in trnaste plasti vrhnjice **sin.**:
stratum germinativum epidermidis, **zrnata**
~ **vrhnjice** plast celic vrhnjice, ki vsebujejo
zrnca keratohialina **sin.**: stratum granulosum
epidermidis

SIN.: stratum

pláster -tra m obliž

plasticus -a -um [plástikus] plastičen (2):
linitis ~a

plástičen -čna -o **1.** ki je iz umetne snovi (plastične
mase): ~a brizgalka, ~a epruveta, ~i kateter
~i mehur, ~a petrijevka

2. v zvezah:

~a kirurgija, ~i linitis, ~a operacija

SIN.: plasticus

plášč -a m zunanji varovalni del česa:

možganski ~ možganska skorja, **virusni** ~ virusna
ovojnica

SIN.: palij (1), pallium (1)

platihelmint -a m ploskavec

plátina -e ž kemijski element, redka, plemenita
kovina, sivkasto srebrenne barve, težja od zlata
SIMB.: Pt

Platyhelminthes [platihelmintés] ploskavci

platysma -atis s [plátizma] široka kožna mišica
vratu

plavina -e ž lažji delci snovi, ki se pri
centrifugiranju ne usedejo na dno posode
PRIM.: lebdenina, sediment, supernatant

plavút -i ž organ za plavanje na trupu rib in
nekaterih drugih v vodi živečih živali:

hrbtna ~ neparna plavut na hrbtu ribe, **neparna** ~
plavut, ki nima para (npr. hrbtne plavut),
parna ~ plavut, ki ima par (npr. prsna plavut),
prsna ~ parna plavut pri ribah, ki leži za
škrkami, **repna** ~ neparna plavut, ki raste iz
repa ribe, **tolsta** ~ neparna plavut pri lososih,
postrvih, ki leži med hrbtno in repno plavutjo
sin.: toščénka

plavutonóžci -ev m mn. naddružina vodnih
sesalcev, mesojedov, ki živijo večinoma v morju
ali na morski obali, v katero se uvrščajo mroži,
tjulnji

SIN.: morske zveri, Pinnipedia

plazěč -ěča -e v zvezah:

~a detelja, ~a pirnica

plázemski -a -o nanašajoč se na krvno plazmo:

~e beljakovine, ~i faktorji strjevanja krvi, ~ globulin, ~a
membrana, ~i proteini, totalna količina ~ih beljakovin

plazílci -ev m mn. razred vodnih ali obvodnih mrzlokrvnih vretenčarjev, ki vključuje kače, kuščarje, želve, aligatorje, krokodile
 SIN.: reptili, Reptilia

plazílec -lca m vretenčar iz razreda plazilcev

plázma -e ž **1.** tekoča sestavina krvi ali limfe:
 ekspander ~e

citirana krvna ~ krvna plazma, ki vsebuje citrat,
krvna ~ serum s fibrinogenom, vendar brez
 krvnih celic **sin.:** sokrvica, liquor sanguineus,
limfna ~ limfa brez levkocitov
2. protoplazma

plazmablást -a m predhodnik plazmatke,
 soroden imunoblastu

plazmaekspánder -ja m žarg. ekspander plazme

plazmaléma -e ž celična membrana

plazmátka -e ž celica, nastala iz limfocita B, ki
 neposredno proizvaja protitelesa:
 celica ~

SIN.: celica plazmatka, plazmocit

plazmatoréksa -e ž razpad celice zaradi
 notranjega tlaka

plazmíd -a m od kromosoma ločeni
 delček nukleinske kisline pri nekaterih
 bakterijah, ki skozi spolno fimbrijo
 razmeroma lahko prehaja iz celice v celico
 in obenem prenaša gene iz bakterije v
 bakterijo (tudi nesorodno) ali v celice
 višjih organizmov in se lahko samostojno
 podvojuje:
 ~ **F** spolni faktor

plazmín -a m ena od proteaz, ki raztaplja fibrin
 SIN.: fibrinolizin

P **plazminogén** -a m neaktivni predhodnik
 plazmina, ki ga proteaza (npr. urokinaza,
 streptokinaza) aktivira v plazmin
 SIN.: profibrinolizin

plazmocít -a m plazmatka

plazmocitótm -a m maligna novotvorba kostnega
 mozga iz plazmatk
 SIN.: plasmocytoma

plazmocitóza -e ž kopičenje plazmatk v tkivih
 oziroma organih (npr. pri aleutski boleznii
 minkov)

plazmódij -a m **1.** trosovec iz rodu *Plasmodium*
2. mnogojedrna celična masa, nastala z zlitjem
 enojedrnih celic
 PRIM.: sincicij

plazmolíza -e ž zmanjšanje volumna cito-
 plazme zaradi izgube vode, ki nastane z
 osmozo

plazmoptíza -e ž izstop plazme iz celice zaradi
 raztrganja celične membrane

plazmoréksa -e ž razpad protoplazme na manjše
 dele (npr. pri eritrocitih)

pléče -éta s **1.** področje plečnice

SIN.: plečniče, regio scapularis
2. meso zgornjega dela sprednje okončine
 goveda, prašiča, navadno s kostjo

pléčen -čna -o nanašajoč se na pleče:

koščeni ~i obroč, mišica ~ega sklepa, ~i sklep, vezi ~ega
 sklepa

pléčnica -e ž velika parna ploščata trikotna kost v
 košenem plečnem obroču:

arterija ovijalka ~e

SIN.: lopatica, scapula

pléčničén -čna -o nanašajoč se na plečnico:

grča ~a trna, ~i hrustanec, ~i trn, ~i vrat, zgornja ~a arterija

SIN.: lopatičen, scapularis

pléčničje -a s pleče (1)

pléčno-jezičničén -čna -o nanašajoč se na pleče
 in jezičnico:

~a mišica

SIN.: omohyoideus

pléčno-préčen -čna -o ki poteka prečno čez
 pleče do vratnih vretenc:

~a mišica

SIN.: omotransversarius

plegia -ae ž [plégija] paraliza

plegija -e ž paraliza

pleiotrópen -pna -o nanašajoč se na pleio-
 tropijo:

~i učinek gena

pleiotropija -e ž nastajanje več fenotipskih
 lastnosti pod vplivom enega samega gena
 SIN.: polifenija

pleksítis -a m vnetje živčnega pleksusa
 SIN.: plexitis

pléksus -a m mreža ali voz, ki ga sestavljajo
 živci, mezgovnice ali krvne žile:

avulzija nadlaktnega ~a

aortni ~ mreža mezgovnic okrog aorte
sin.: plexus aorticus, **avtonomni** ~i vsako od
 široko razprostranjenih mrežij nevronov
 vegetativnega živčevja **sin.:** visceralni
 plexusi, plexus autonomici, plexus viscerales,
celiakalni ~ mreža vegetativnih ganglijev
 in živcev, ki oživčuje trebušne organe **sin.:**
 plexus coeliacus, **enterični** ~ avtonomni
 plexus v steni prebavne cevi, ki ga sestavljajo
 submukozni, subserozni in mienterični
 plexus **sin.:** plexus entericus, **faringealni** ~
 žrelni plexus (1), **horoidni** ~ mreža krvnih
 žil, ki izvirajo iz žil mehke možganske opne
 (izloča cerebrospinalno tekočino) **sin.:**
 plexus choroideus, **kardialni** ~ srčni plexus,
križnični ~ plexus, ki ga tvorijo veje 4. in 5.
 ledvenega živca ter veje 1. do 4. križničnega
 živca **sin.:** sakralni plexus, plexus sacralis,
ledveni ~ plexus, ki ga sestavljajo veje
 ledvenega živca **sin.:** lumbalni plexus, plexus
 lumbalis, **limfatični** ~ mreža limfnih kapilar

in mezočonic, po katerih se odvaja limfa iz kakega področja **sin.**: plexus lymphaticus, **lumbalni** ~ ledveni plexus, **mezenterični** ~ oporkov plexus, **mienterični** ~ plexus iz nevronov v mišični plasti črevesa **sin.**: plexus myentericus, **muralni** ~ preplet živčnih vlaken in parasimpatičnih ganglijev ob steni notranjih organov ali v njej, ki omogoča motorično in/ ali sekretorno aktivnost cevastih organov **sin.**: plexus intramuralis, **nadlaktni** ~ plexus, ki ga sestavljajo veje 5. do 8. cervikalnega in 1. torakalnega živca **sin.**: plexus brachialis, **očesni** ~ venski plexus pod periorbito, v katerega se steka kri iz zrkla in zrkelnih mišic (povezuje se z venoznimi sinusi v možganski skorji in vejami obrazne vene in se uporablja za odvzem krvi pri glodavcih) **sin.**: oftalmični plexus, plexus ophthalmicus, **oftalmični** ~ očesni plexus, **oporkov** ~ mreža parasimpatičnih in simpatičnih živcev, ki oživčujejo trebušne organe **sin.**: mezenterični plexus, plexus mesentericus, **pampiniformni** ~ plexus, ki ga tvorijo modove vene in vene nadmodka **sin.**: plexus pampiniformis, **sakralni** ~ križnični plexus, **solarni** ~ sončni plexus, **sončni** ~ mreža vegetativnih ganglijev in živcev ob sprednjem delu abdominalne aorte in njenih vejah, ki oživčujejo trebušne organe **sin.**: solarni plexus, plexus solaris, **srčni** ~ plexus, ki je okrog baze srca, globoko v posrčnici in ga tvorijo veje vagusnega živca, simpatičnega debla in aferentnih živčnih vlaken, ki oživčujejo srce **sin.**: kardialni plexus, plexus cardiacus, **submukozni** ~ plexus iz vegetativnih nevronov v podsluznici črevesa **sin.**: plexus submucosus, **subserozni** ~ del enteričnega plexusa, ki leži globoko v serozi **sin.**: plexus subserosus, **venski** ~ plexus iz med seboj povezanih ven v steni ali na površju kakega organa **sin.**: plexus venosus, **visceralni** ~i avtonomni plexusi, **živčni** ~ plexus iz prepletenih živčnih vlaken **sin.**: plexus nervorum, **žrelni** ~ 1. plexus iz ven okrog žrela, ki se izliva v notranjo jugularno veno **sin.**: faringealni plexus, plexus pharyngeus 2. plexus vej, predvsem 9., 10., 11. možganskega živca (jezično-žrelni, vagusni, akcesorni) v steni žrela **SIN.**: pletež, splet (1), plexus

plektridij -a m paličasta, sporogena, gramsko pozitivna, večinoma anaerobna bakterija iz rodu *Clostridium*, ki tvori spore na koncu paličke (v obliki loparja) **PRIM.**: klostridij

plême -éna s 1. živali iste pasme, ki se v določenih lastnostih razlikujejo od drugih živali iste pasme 2. razmnoževanje, razplojevanje: pustiti bikca za ~e, telica za ~e žival za ~e

plemenica -e ž plemenska samica

plemenit -a -o ki ima s križanjem, z umetnim izborom izboljšane lastnosti: ~a pasma, ~a plesen **SIN.**: žlahten

plemenitev -tve ž izboljševanje lastnosti živali s križanjem, z načrtnim izborom **SIN.**: žlahtnjenje

plemenjāk -a ž plemenski samec

pleménka -e ž plemenska samica

pleménski -a -o odbran za pleme (2): ~a kondicija ~ bik, ~ oven, ~ samec, ~a samica, ~a svinja, ~a žival, ~ žrebec

Plenčič, Mark Anton [pléncič márk antón] (1705–1786) zdravnik in veterinar slovenskega rodu, ki je postavil teorijo o živem kužilu (raziskoval je govejo kugo)

pleocitóza -e ž povečano število celic (npr. limfocitov) v likvorju

pleomastija -e ž polimastija

pleomórfen -fna -o 1. ki se v življenjskem ciklusu pojavlja v več oblikah 2. ki se lahko pojavlja v različnih oblikah: ~a bakterija

pleomorfizem -zma m sočasno pojavljanje istega osebk v različnih oblikah (bakterije npr. v kroglasti obliki in v obliki paličk) 2. v zvezi: **genski** ~ genski pleomorfizem

pleroocerkoid -a m ličinka trakulje *Ligula intestinalis*, ki zajeda v telesni votlini sladkovodnih rib

plésen -sni ž večcelična glivica iz skupine plesni: **čopičasta** ~ penicilij, **dermatotrópna** ~ plesen, ki ima afiniteto do kože (npr. dermatofiti), **glavičasta** ~ plesen iz družine Mucoraceae, **neseptirana** ~ plesen z neseptiranim micelijem (npr. mukor, rizopus), **plemenita** ~ plesen, ki se uporablja v živilsko-predelovalni industriji za izboljšanje okusa živila (npr. *Penicillium roqueforti* pri pripravi sirov) **sin.**: žlahtna plesen, **septirana** ~ plesen s septiranim micelijem, **toksična** ~ plesen, ki izloča toksine (npr. mikotoksine), **žlahtna** ~ plemenita plesen **SIN.**: hifomiceta

plésni plésni ž mn. netaksonomska skupina večceličnih glivic, sestavljenih iz hif (razmnožujejo se spolno z askosporami in nespolno s konidiji in drugimi oblikami spor) **SIN.**: Hyphomycetes

plesniv -a -o ki vsebuje plesen: ~a krma

plésno -a s prstna blazinica

plesnôba -e ž kontaminacija s plesnijo: ~ krme

plétež -a m plexus

plethora -ae ž [plétora] pletora

pletizmograf -a m aparat za določanje in registriranje sprememb volumna organa, dela organa in količine krvi, ki je v njem ali teče skozi

pletizmografija -e ž merjenje s pletizmografom

plétora -e ž nenormalno povečan krvni volumen
SIN.: plethora
PRIM.: hipervolemija

pleura -ae ž [plévrá] poprsnica:
 cávum ~ae, concrétió ~ae, cúpula ~ae, empyéma ~ae, líquor ~ae
 ~ **costális** porebrnica, ~ **diaphragmática** preponska poprsnica, ~ **mediastinális** medpljučna poprsnica, ~ **parietális** obstenska poprsnica, ~ **pulmonális** popljučnica, ~ **viscerális** popljučnica

pleuritis -idis ž [plevrítis] plevritis:
 ~ **adhaesiva** adhezivni plevritis, ~ **carcinomatosa** karcinomatozni plevritis, ~ **circumscripta** omejeni plevritis, ~ **costális** rebri plevritis, ~ **exudativa** eksudativni plevritis, ~ **fibrinosa** fibrinski plevritis, ~ **mediastinális** mediastinalni plevritis, ~ **purulénta** gnojni plevritis, ~ **putrida** putridni plevritis, ~ **serosa** serozni plevritis, ~ **sicca** suhi plevritis, ~ **suppurativa** gnojni plevritis

pleuroperikarditis -idis ž [plévroperekardítis] pleuroperikarditis

pleuropneumonia -ae ž [plévropnevmonija] pleuropnevmonija

plévrá -e ž poprsnica:
diaphragemska ~ preponska poprsnica, **mediastinalna** ~ medpljučna poprsnica, **parietalna** ~ obstenska poprsnica, **pulmonalna** ~ popljučnica, **visceralna** ~ popljučnica

plevrálen -lna -o poprsničen:
 ~a adhezija, ~a biopsija, ~a bolečina, ~i empiem, ~a frikcija, ~a kupola, ~i likvor, ~i prostor, ~a punkcija, ~a sinehija, ~a tekočina, ~i tlak, ~i transudat, ~o trenje, ~a votlina, ~a vreča

plevralgija -e ž bolečina v medrebrnih mišicah ali v poprsnici
SIN.: plevrodinija

plevritis -a m vnetje poprsnice:
adhezivni ~ plevritis z zarastlinami med popljučnico in obstensko poprsnico **SIN.:** pleuritis adhaesiva, **circumskriptni** ~ omejeni plevritis, **difuzni** ~ vnetje celotne poprsnice, **eksudativni** ~ plevritis z eksudatom v prsni votlini **SIN.:** pleuritis exudativa, **fibrinski** ~ plevritis s fibrinskim eksudatom **SIN.:** pleuritis fibrinosa, **gnojni** ~ plevritis z gnojnim eksudatom **SIN.:** purulentni plevritis, supurativni plevritis, pleuritis purulenta, pleuritis suppurativa, **karcinomatozni** ~ plevritis zaradi karcinomatose poprsnice **SIN.:** pleuritis carcinomatosa, **mediastinalni** ~ plevritis ob medpljučju **SIN.:** pleuritis mediastinalis, **omejeni** ~ omejeno vnetje poprsnice **SIN.:** cirkumskriptni plevritis, pleuritis circumscripta, **purulentni** ~ gnojni plevritis,

putridni ~ plevritis, ki ga povzročajo gnilobne bakterije z nastajanjem smrdečih plinov **SIN.:** pleuritis putrida, **rebri** ~ vnetje porebrnice **SIN.:** pleuritis costalis, **serozni** ~ plevritis s seroznim eksudatom **SIN.:** pleuritis serosa, **suhi** ~ plevritis brez eksudata **SIN.:** pleuritis sicca, **supurativni** ~ gnojni plevritis **SIN.:** pleuritis

plévrobromhitis -a m vnetje poprsnice in bronhusov
plévrocéntéza -e ž torakocenteza

plevrodinija -e ž plevralgija

plevrokela -e ž izpad dela pljučnega tkiva ali izbuh preponske poprsnice skozi prepono v trebušno votlino

plevroklíza -e ž izpiranje prsne votline

plevrolít -a m kamen v prsni votlini

plevrolíza -e ž operativno luščenje zaraščene porebrnice od popljučnice

plévroperekardítis -a m vnetje poprsnice in ostrčnika
SIN.: pleuropericarditis

plévropnevmonija -e ž vnetje poprsnice in pljučnega parenhima:
 vakcina proti kontagiozni ~i goveda, vakcina proti kontagiozni ~i prašičev

kontagiozna ~ goveda pljučna kuga goveda, **kontagiozna** ~ prašičev zelo nalezljiva

plevropnevmonija prašičev, ki jo povzroča bakterija *Actinobacillus pleuropneumoniae*
SIN.: pleuropneumonia

plevroskopija -e ž torakoskopija

plevrotomija -e ž prerezanje ali prebod poprsnice

plexitis -idis ž [pleksítis] pleksitis

plexus -us m [pléksus] pleksus:
 ~ **aórticus** aortni pleksus, ~ **autonómici** avtonomni pleksusi, ~ **brachiális** nadlaktni pleksus, ~ **cardiacus** srčni pleksus, ~ **choroideus** horoidni pleksus, ~ **coeliacus** celiakalni pleksus, ~ **entéricus** enterični pleksus, ~ **intramurális** muralni pleksus, ~ **lumbális** ledveni pleksus, ~ **lumbosacrális** ledveno-križni pletež, ~ **lympháticus** limfatični pleksus, ~ **mesentéricus** oporkov pleksus, ~ **myentéricus** mienterični pleksus, ~ **nervórum** živčni pleksus, ~ **ophthalmicus** očesni pleksus, ~ **pampinifórmis** pampiniformni pleksus, ~ **pharyngeus** žrelni pleksus (1), ~ **sacrális** križnični pleksus, ~ **soláris** sončni pleksus, ~ **súbmucósus** submukozni pleksus, ~ **súbserósus** subserozni pleksus, ~ **venósus** venski pleksus, ~ **us visceralés** avtonomni pleksusi

plica -ae ž [plíka] guba:
 ~ae **abómasi** normalne gube sluznice siriščnika, ~ae **circuláres** krožne gube, ~ **cólli ventrális** podgrlna, ~ **semilunáris conjunctivae** tretja očesna veča, ~ **vocális** glasilka

plika -e ž guba:

cirkularne ~e krožne gube, **kloakina** ~ ena od dveh gub, ki se pojavita v zgodnjem embrionalnem razvoju, po zraščanju obeh pa nastane izboklina, iz katere se razvije falus

plikácija -e ž kirurški poseg, pri katerem se s šivi naguba stena votlega organa, da bi se ta zmanjšal

plin -a m snov v plinastem agregatnem stanju, z majhno gostoto, ki izpolnjuje vso prostornino posode:

alveolarni ~ plin v pljučnih alveolah, kjer se izmenjavata kisik in ogljikov dioksid **sin.**: alveolarni zrak, **črevesni** ~ plin, ki nastaja v črevesju med prebavo in se izloča skozi danko, **dihalni** ~ zrak v pljučnih alveolah pri dihanju, **gnilobni** ~ plin, ki nastaja pri gnitju beljakovin, **jamski** ~ metan, **močvirski** ~ metan, **toplogredni** ~i plini, ki povzročajo toplo gredo, predvsem ogljikov dioksid in metan, ki nastajata pri zgorevanju fosilnih goriv, predvsem nafte

plinast -a -o ki je v obliki plina:
~o agregatno stanje

plinski -a -o nanašajoč se na plin:

~a analiza, ~ analizator, ~ edem, ~a embolija, ~a faza, ~a flegmona, ~a gangrena, ~a kromatografija, ~ prisad
SIN.: gaseosus

plítev -tva -o **1.** ki ima v navpični smeri navzdol razmeroma majhno razsežnost:
~a rana

2. v zvezh:
~o dihanje, ~a nezavest

pljuča pljuč s mn. parni organ v prsni votlini vseh vretenčarjev, ki dihajo zrak:

fibroza pljuč, gangrena pljuč, karcinomatoza pljuč, karnifikacija pljuč, kolaps pljuč, konsolidacija pljuč, maksimalna kapaciteta pljuč, mikroza pljuč, odpoved pljuč, vitalna kapaciteta pljuč, zaglinjenost pljuč, zasenčenost pljuč
antrakotična ~ pljuča z antrakozo, **atelektatična** ~ pljuča z atelektazo, **hepatizirana** ~ zaradi hepatizacije spremenjena pljuča, **kavernozna** ~ pljuča s kaverno, kavernami, **sukulentna** ~ pljuča, ki vsebujejo mnogo tekočine
SIN.: pulmo

pljučén -čna -o nanašajoč se na pljuča:

desna ~a arterija, desno ~o krilo, leva ~a arterija, levo ~o krilo, pašni ~i emfizem goveda, ~i acinus, ~a adenomatoza, ~a alveola, ~i apeks, ~a bolezen, ~a cirkulacija, ~o deblo, ~a dispneja, ~i edem, ~a elastanca, ~i emfizem, ~i folikel, ~i hilus, ~a hipertenzija, ~a hipostaza, ~i infarkt, ~i intersticij, ~i kolaps, ~a kongestija, ~i koren, ~o krilo, ~i krvni obtok, ~a kuga goveda, ~a kuga koz, ~a lina, ~i mehurček, ~i mešiček, ~a mrena, ~i nematod, ~a perfuzija, ~i rak, ~i reženi, ~i režnjič, ~a stenoza, ~i surfaktant, ~a tromboza, ~a tuberkuloza, ~e vene, ~a ventilacija, ~a vez, ~i volumen, ~i vršček, ~a zaklopka, ustje ~ega debila
SIN.: pulmonalen, pulmonalis

pljučnica -e ž vnetje pljuč:

vakcina proti enzootski ~i prašičev

abscedentna ~ pljučnica z abscesi v pljučnem parenhimu **sin.**: abscedentna pnevmonija, pneumonia abscedens, **alveolarna** ~ pljučnica, pri kateri se vnetni eksudat nabira v pljučnih alveolah **sin.**: alveolarna pnevmonija, **apikalna** ~ vnetje pljučnih vršičkov **sin.**: apikalna pnevmonija, pneumonia apicalis, **aspiracijska** ~ pljučnica, ki se razvije po aspiraciji tekočine ali tujka **sin.**: aspiracijska pnevmonija, pneumonia ex aspiratione, **atipična** ~ klinično netipično potekajoča pljučnica **sin.**: atipična pnevmonija, pneumonia atypica, **atipična intersticijska** ~ sklop etiološko in patogenetsko različnih pljučnic pri govedu brez eksudata, za katerega so značilni edem, intersticijski emfizem in fibroza intersticija s celično infiltracijo (v ta sklop sodijo pašni pljučni emfizem goveda, ekstrinzični alergijski alveolitis goveda in konj, preobčutljivost za zajedavca *Dictyocaulus viviparus*), **atipična** ~ ovc kronična neprogresivna mikoplazemska pljučnica pri ovcah, ki jo povzroča mikoplazma *Mycoplasma ovipneumoniae*, s komplikacijo sekundarne okužbe s pasterelami, **bakterijska** ~ pljučnica, ki jo povzročajo bakterije (npr. pnevmokoki) **sin.**: pneumonia bacterialis, **eksudativna** ~ vnetje pljuč z eksudatom v pljučnem parenhimu, **enzootska** ~ goveda pljučnica pri govejih pitancih v velikih rejah, ki jo primarno povzročajo virusi, sekundarno pa bakterije, **enzootska** ~ prašičev mikoplazemska pljučnica pri prašičih, ki jo povzroča zlasti mikoplazma *Mycoplasma hyopneumoniae*, **fibrinska** ~ krupozna pljučnica, **gangrenozna** ~ pljučnica, pri kateri se eksudat razkrajja z gnitjem **sin.**: gangrena pljuč, gangrenozna pnevmonija, nekropnevmonija, pneumonia gangraenosa, **gnojna** ~ pljučnica, ki jo povzročajo piogene bakterije **sin.**: gnojna pnevmonija, pneumonia purulenta, **hipostatična** ~ zastojna pljučnica, **inhalacijska** ~ pljučnica, ki se razvije po inhalaciji dražjih plinov **sin.**: inhalacijska pnevmonija, **intersticijska** ~ pljučnica, pri kateri se vnetje odvija predvsem v pljučnem intersticiju (pri vnetju prevladujejo limfociti in monociti) **sin.**: interalveolitis, intersticijska pnevmonija, pneumonia interstitialis, **kazeozna** ~ pljučnica s pretežno kazeoznim eksudatom **sin.**: sirasta pljučnica, pneumonia caseosa, **konfluentna** ~ pljučnica, pri kateri se vnetna žarišča združujejo **sin.**: konfluentna pnevmonija, pneumonia confluens, **kronična** ~ pljučnica, ki traja dalj časa **sin.**: kronična pnevmonija, pneumonia chronica, **krupozna** ~ pljučnica, pri kateri je eksudat predvsem fibrin **sin.**: fibrinska pljučnica, fibrinska pnevmonija, krupozna pnevmonija, pneumonia fibrinosa, **lobarna** ~ pljučnica, pri kateri se že v začetni fazi vname ves pljučni reženi **sin.**: lobarna pnevmonija, pneumonia

P

lobaris, **lobularna** ~ vnetje enega pljučnega režnjiča ali več pljučnih režnjičev **sin.**: lobularna pnevmonija, pneumonia lobularis, **mikoplazemska** ~ pljučnica, ki jo povzročajo mikoplazme (npr. *Mycoplasma hyopneumoniae* pri enzooski pljučnici prašičev, *Mycoplasma ovipneumoniae* pri atipični pljučnici ovc) **sin.**: mikoplazemska pnevmonija, pneumonia mycoplasmatica, **progressivna** ~ **ovc** kronična pljučnica ovc, oblika bolezni maedi-visna, ki jo povzroča virus progresivne pljučnice ovc, **proliferativna** ~ pljučnica s proliferacijo pnevmocitov, fibroblastov, makrofagov, **sirasta** ~ kazeozna pljučnica, **tuberkulozna** ~ pljučnica s tuberkli v pljučnem parenhimu, iz katerih lahko nastanejo kaverne, povzročajo jo patogene mikobakterije **sin.**: tuberkulozna pnevmonija, **virusna** ~ pljučnica, ki jo povzročajo virusi **sin.**: virusna pnevmonija, pneumonia virosa, pneumonitis virosa, **zajedavska** ~ pljučnica, ki jo povzročajo pljučni nematodi (npr. iz rodov *Dictyocaulus*, *Metastrongylus*) **sin.**: zajedavska pnevmonija, **zastojna** ~ pljučnica, nastala zaradi daljše pljučne hipostaze **sin.**: hipostatična pljučnica, hipostatična pnevmonija, pneumonia hypostatica
SIN.: pnevmonija, pneumonitis, pulmonitis, pneumonia, pneumonitis, pulmonitis (lat.)

plód -ú m razvojni stadij organizma živorodnih živali in človeka v maternici po končani zasnovi organov do rojstva:
evisceracija ~u, lega ~u, maceracija ~u, sinistropozicija ~u
anencefalični ~ plod s prirojenim manjkanjem glave, **doñošeni** ~ donošenec, **hidropični** ~ vodenični plod, **izsušeni** ~ plod s preveliko izgubo vode **sin.**: mumificirani fetus, mumificirani plod, fetus mumificatus, **macerirani** ~ zmehčani plod zaradi prepojitve z vodo **sin.**: fetus maceratus, **mrtvorojeni** ~ mrtvorojenec, **mumificirani** ~ izsušeni plod, **nezreli** ~ nepopolno razvit plod, rojen ob terminu **sin.**: fetus immaturus, fetus praematurus, **okamneli** ~ poapneli plod, **poapneli** ~ med brejostjo odmrli, s kalcijevimi solmi prepojeni plod **sin.**: inkrustrirani fetus, kalcificirani fetus, litopedion, okamneli plod, fetus calcificatus, fetus incrustatus, lithopaedion, **vodenični** ~ plod, prepojen z vodo **sin.**: hidropični plod
SIN.: fetus, fetus (lat.)

plóden -dna -o **1.** sposoben oploditi: ~i bik
SIN.: fertilen (1), fertilis (1)
2. sposoben imeti veliko potomcev:
~a krava
SIN.: fertilen (2), roden, fertilis (2)

plodílen -lna -o razmnoževalen:
~a zmožnost

plodišče -a s **1.** kraj, prostor, kjer se živali plodijo:
~ divjih rac

2. del glive, glivice, namenjen za razmnoževanje
3. prostor v panju, kjer čebele gojijo zalego
PRIM.: medišče

plodítev -tve ž razmnoževanje:
deviška ~ partenogeneza

plódnik -a m amnij

plódnost -i ž **1.** sposobnost oploditi (pri samcu)
SIN.: fertilitnost
2. sposobnost imeti veliko potomcev (pri samici)
SIN.: fertilitnost, rodnost
3. sposobnost obrejitve (pri samici)
SIN.: fertilitnost

plódnosten -tna -o nanašajoč se na plodnost:
~a motnja, ~o obdobje

plódov -a -o nanašajoč se na plod (1):
~o gibanje, ~ mehur, ~e ovojnice, ~a placente, ~e posteljice,
~ sečnik, ~a tekočina, ~a voda
SIN.: fetalen, fetalis

plodóvnica -e ž tekočina v amniju
SIN.: amnijski likvor, amnijska tekočina, amnijska voda, plodova tekočina, plodova voda, liquor amnii

plómba -e ž trajno in neposredno polnilo zobne kavitete:
amalgamska ~ plomba iz amalgama za popravilo zoba **sin.**: amalgamska zalivka, **silikatna** ~ plomba iz silikatnega cementa **sin.**: silikatna zalivka
SIN.: zalivka

plombíran -a -o ki ima plombo: ~i zob

plombírati -am nedov. in dov. polniti in napolniti zobno kaviteto s plombo

plòsk plòska -o ki je brez vboklin ali izboklin:
~i črv, ~i črvi

plòskavci -ev m mn. debla nečlenarjev s sploščenim segmentiranim telesom v hrbtno-trebušni smeri, v katerega se uvrščata razreda metljajev, trakulj
SIN.: ploski črvi, Platyhelminthes

plòskavec -vca m zajedavec iz debla ploskavcev
SIN.: plathelminth, ploski črv

plòskev -kve ž del površine telesa ali telesnega dela, praviloma raven:
aprosimalna ~ **zoba** stična ploskev zoba, **artikulacijska** ~ sklepna gladčina, **drobovna** ~ ploskev organa, obrnjena proti notranjosti trebušne ali prsne votline, **drobovna** ~ **želodca** stran želodca, obrnjena proti notranjosti trebušne votline, **grizna** ~ **zoba** površina zobne krone, ki se pri grizenju dotakne ustrezne ploskve zoba v nasprotni čeljusti **sin.**: okluzijska ploskev zoba, facies occlusalis, **jezična** ~ **zoba** ploskev zobne krone, obrnjena v ustno votlino **sin.**: facies lingualis, **lična** ~ **zoba** ploskev zobne krone, obrnjena proti lični sluznici **sin.**: facies buccalis, **mlevna** ~ **zoba** površina zoba,

s katero žival melje hrano, **okluzijska** ~ **zoba** grizna ploskev zoba, **prelomna** ~ **kosti** ploskev na prelomu kosti, **sklepna** ~ sklepna gladčina, **stenska** ~ ploskev, ki omejuje organ ali telesno votlino **sin.**: facies parietalis, **stenska** ~ **želodca** stran želodca, obrnjena proti potrebušnici, **stična** ~ **zoba** ploskev zobne krone, ki je v stiku s sosednjim zobom v zobni vrsti **sin.**: aproksimalna ploskev zoba, facies contacta, **ustnična** ~ **zoba** ploskev zobne krone, obrnjena proti ustnici **sin.**: facies labialis
SIN.: facies (2)

plôškvica -e ž faseta

plôšča -e ž ploščata plast ali anatomska struktura:

žleze rilčeve ~e

dentalna ~ spodnji del trdega neba, ki pri prežvekovalcih nadomešča sekalce **sin.**: pulvinus dentalis, **kopitna** ~ rožena stran kopita, **nevalna** ~ odelbeljeni ektoderm na dorzalni strani zarodka, zasnova nevalne cevi, **Peyerjeve** ~e skupki limfatičnega tkiva v sluznici in podsluznici tankega črevesa **sin.**: noduli lymphatici aggregati, **rilčeva** ~ končni, ploščati del rilca z nosnicami **sin.**: planum rostrale, **sednična** ~ del sednice, ki s spodnje strani zapira medenično votlino **sin.**: tabula ossis ischii
SIN.: tabula

ploščät -äta -o ki ima razmeroma majhno debelino: ~a celica

~a kost

SIN.: planus (3)

ploščatocéličen -čna -o ki je iz ploščatih epiteljskih celic:

~i epitelij, ~i karcinom

SIN.: planocellularis

plôščica -e ž struktura ali naprava v obliki majhne plošče:

prolaps medvretenčne ~e, zdrs medvretenčne ~e

fiksacijska ~ ploščica za imobilizacijo poškodovanega sklepa, **krvna** ~ trombocit, **medvretenčna** ~ ploščica med telesi dveh zaporednih vretenc (grajena iz fibroznega obročka in pulpoznega jedra) **sin.**: medvretenčna, discus intervertebralis, **motorične** ~e živčno-mišični stiki, v katerih motorični nevroni prenašajo vzburjenje na skeletno mišično vlakno **sin.**: nevrromuskularne ploščice, **nevromuskularne** ~e motorične ploščice, **sklepna** ~ ploščica iz hrustanca v sklepni votlini nekaterih sklepov **sin.**: artikalarni diskus, discus articularis, **vidnikova** ~ slepa pega

plôvci -cev m mn. družina vodnih ptičev z rodovi *Anas*, *Anser*, *Cygnus*

SIN.: Anatidae

plumbismus -i m [plumbízmus] saturnizem

plumbizem -zma m saturnizem

plurigravida -e ž multigravida

pluripára -e ž mnogorodna samica

pluripoténca -e ž sposobnost nekaterih celic, da se razvijejo v več sorodnih celic (npr. matične krvotvorne celice, ki se v postnatalnem obdobju razvijejo v vse vrste krvnih celic)
PRIM.: totipotenca, unipotenca

plurirezisténca -e ž rezistenca proti raznim dejavnikom

plúrivakuolären -ma -o ki vsebuje več vakuol:
~a celica, ~o maščobno tkivo

PMK [peemká] krat proste maščobne kisline

pneográf -a m spirograf

pneografija -e ž spirografija

pneogram -a m spirogram

pneumaticus -a -um [pnevmatíkus] pnevmatičen:
ós ~um

pneumatocele -es ž [pnevmatocéle] pnevmatokela

pneumatosís -is ž [pnevmatózis] pnevmatoza

pneumocele -es ž [pnevmocele] pnevmatokela (3)

pneumocephalus -i m [pnevmocefalus]
pnevmocefalus

pneumoconiosis -is ž [pnevmonijózis]
pnevmonioza

pneumoempyema -atis s [pnevmoempijéma]
piopnevmotoraks

pneumohydrothorax -acís m
[pnevmohidrotóraks -ácis] hidropnevmotoraks

pneumomediastinum -i s
[pnevmoedijastinum] pnevmomediastinum

pneumomycosis -is ž [pnevmonikózis]
pnevmonikoza

pneumonia -ae ž [pnevmoníja] pljučnica:

~ **abscedens** abscedentna pljučnica, ~ **apicalís** apikalna pljučnica, ~ **átýpica** atipična pljučnica, ~ **bacteriális** bakterijska pljučnica, ~ **caseosa** kazeozna pljučnica, ~ **chrónica** kronična pljučnica, ~ **cónfluens** konfluentna pljučnica, ~ **ex aspiratióne** aspiracijska pljučnica, ~ **fibrinósa** krupozna pljučnica, ~ **gangraenósa** gangrenozna pljučnica, ~ **hypostática** zastojna pljučnica, ~ **interstitiális** intersticijska pljučnica, ~ **lobáris** lobarna pljučnica, ~ **lobuláris** lobularna pljučnica, ~ **mycoplasmática** mikoplazemska pljučnica, ~ **purulénta** gnojna pljučnica, ~ **virósa** virusna pljučnica

pneumonitis -idis ž [pnevmonítis] pljučnica:
~ **virósa** virusna pljučnica

pneumopathia -ae ž [pnevmpópátija] pljučna bolezen

pneumopericardium -ii s
[pnevmpoperikárdijum] pnevmoperikardij

pneumoperitoneum -i s [pnevmpoperitónejum]
pnevmpoperitonej

P

pneumoperitonitis -idis ž [pnémoperitonítis]
pnevmooperitonitis

pneumopleuritis -idis ž [pnémoplevritis]
pnevmoopleuritis

pneumothorax -acis m [pnevnotóraks -ácis]
pnevnotoraks:
~ **traumáticus** travmatski pnevnotoraks

pnevmatičen -čna -o **1.** nanašajoč se na strukturo, napolnjeno z zrakom:
~a kost

SIN.: pneumaticus

2. ki deluje na stisnjeni zrak: ~a naprava

pnevmatizácija -e ž nastajanje, oblikovanje značnih votlin v tkivu, zlasti v kosteh (npr. pri ptičih)

pnevmatogram -a m spirogram

pnevmatokéla -e ž **1.** protruzija dela pljučnega tkiva, npr. skozi razpoko na poprsnici

SIN.: pnevmonokela, pneumatocele

2. cista v pljučih, navadno benigna, ki vsebuje zrak

SIN.: pneumatocele

3. nabrekliina ali tvorba, ki vsebuje zrak, navadno v modniku

SIN.: pnevmokela, pneumatocele, pneumocele

pnevmatóza -e ž bolezensko nabiranje zraka ali plina na nenormalnem mestu v telesu:
~ **debelega črevesa** plin ali zrak v steni debelega črevesa

SIN.: pneumatosis

pnevmaturija -e ž izločanje zraka ali plina z urinom

pnévmoangiografija -e ž radiografija pljučnih krvnih žil

pnévmoartrografija -e ž radiografija sklepa po vnašanju zraka vanj kot kontrastnega sredstva

pnevmoćéfalus -a m prisotnost zraka v lobanji
SIN.: pneumocephalus

pnevmoćit -a m epitelijska celica, gradnik stene pljučne alveole:

membranski ~ nizka epitelijska celica z močno raztegnjeno citoplazmo, skozi katero prehajata kisik in ogljikov dioksid **sin.:** alveolarna celica tipa I, pnevmocit tipa I, ~ **tipa I** membranski pnevmocit, ~ **tipa II** sekretorni pnevmocit, **sekretorni** ~ visoka epitelijska celica, ki izloča na notranje površje pljučne alveole pljučni surfaktant **sin.:** alveolarna celica tipa II, pnevmocit tipa II

SIN.: alveolarna celica, alveocit, pnevmonocit

pnévmoćitografija -e ž radiografija sečnika po vnašanju zraka ali plina vanj kot kontrastnega sredstva

pnévmoempiém -a m piopnevnotoraks

pnevmoćrafija -e ž **1.** opis pljuč

2. zapis gibanja prsnega koša pri dihanju

3. radiografija dela telesa po vnašanju zraka ali plina kot kontrastnega sredstva

pnévmoćemotóraks -a m plin ali zrak in kri v poprsnični votlini

pnévmoćhidrotóraks -a m hidropnevnotoraks

pnevmoćéla -e ž pnevmatokela (3)

pnevmoćók -a m streptokok iz vrste *Streptococcus pneumoniae*

pnevmoćóken -kna -o nanašajoč se na pnevmokoke:

~a kapsula

pnevmoćonióza -e ž bolezen pljuč zaradi vdihavanja delcev industrijskih snovi (npr. prahu, železa, premoga)

SIN.: pnevmonokonioza, pneumoconiosis

pnevmoćiza -e ž odlusčenje dela pljuč, priraslega na prsno steno

pnevmoćalácija -e ž bolezensko omehčanje pljuč zaradi aspiracije kislega izbljvka (navadno v agoniji)

SIN.: pnevmonomalácija

pnévmoćmediastinum -a m zrak ali plin v medpljučju

SIN.: pneumoćmediastinum

pnevmoćmikoća -e ž mikoza, omejena na pljuča (najpogosteje jo povzroča aspergil *Aspergillus fumigatus* pri perutnini)

SIN.: mikoza pljuč, pnevmonomikoća, pneumomycosis

pnévmoćnećtomija -e ž operacijska odstranitev enega pljučnega krila

pnevmoćija -e ž pljučnica:

abscedentna ~ abscedentna pljučnica, **alveolarna** ~ alveolarna pljučnica, **apikalna** ~ apikalna pljučnica, **aspiracijska** ~ aspiracijska pljučnica, **atipićna** ~ atipićna pljučnica, **fibrinska** ~ krupozna pljučnica, **gangrenozna** ~ gangrenozna pljučnica, **gnojna** ~ gnojna pljučnica, **hipostatićna** ~ zastojna pljučnica, **inhalacijska** ~ inhalacijska pljučnica, **intersticijska** ~ intersticijska pljučnica, **konfluentna** ~ konfluentna pljučnica, **kronićna** ~ kronićna pljučnica, **krupozna** ~ krupozna pljučnica, **lobarna** ~ lobarna pljučnica, **lobularna** ~ lobularna pljučnica, **mikoplazemska** ~ mikoplazemska pljučnica, **tuberkuloćna** ~ tuberkuloćna pljučnica, **virusna** ~ virusna pljučnica, **zajedavćna** ~ zajedavćna pljučnica

pnevmoćitis -a m pljučnica

pnevmoćocit -a m pnevmocit

pnévmoćokéla -e ž pnevmatokela (1)

pnévmoćokonioća -e ž pnevmokonioća

pnévmoćomalácija -e ž pnevmomalácija

pnévmoćomikoća -e ž pnevmomikoća

pnevmoćóza -e ž nevnetna pljučna bolezen

pnevmpatija -e ž pljučna bolezen

pnévmpoperikárd -a m pnevmoperikardij

pnévmpoperikárdij -a m zrak ali plin v osrčniku
 SIN.: pnevmoperikard, pneumopericardium

pnévmpoperitonêj -a m zrak ali plin v trebušni votlini
 SIN.: pneumoperitoneum

pnévmpoperitonitis -a m vnetje potrebušnice s prisotnostjo plina ali zraka
 SIN.: pneumoperitonitis

pnévmpoplevritis -a m plevritis s prisotnostjo plina ali zraka
 SIN.: pneumopleuritis

pnévmmoradiografija -e ž radiografija organa ali dela telesa po vbrizganju zraka ali plina, ki deluje kot kontrastno sredstvo

pnévmserotóraks -a m zrak in serozna tekočina v prsni votlini

pnévmtahográf -a m aparat za merjenje zračnega pretoka pri dihanju

pnévmtahografija -e ž merjenje zračnega pretoka pri dihanju

pnévmtahogram -a m zapis krivulje zračnega pretoka pri dihanju

pnevmtáktičen -čna -o nanašajoč se na uravnavanje frekvence dihanja:
 ~i center

pnevmtomíja -e ž kirurški vrez v pljuča

pnevmtóraks -a m zrak ali plin v prsni votlini, ki povzroča pljučni kolaps in posledično ovira dihanje:
ekstrapleuralni ~ zrak med porebrnico in prsnim košem **sin.**: aerotoraks, **enotranski** ~ pnevmotoraks ene polovice prsne votline (delovanje pripadajočega pljučnega krila s tem preneha), **travmatski** ~ pnevmotoraks zaradi poškodbe popljučnice ali porebrnice **sin.**: pneumothorax traumaticus
 SIN.: intrapleuralni zrak, pneumothorax

pnevmotrópen -pna -o ki ima afinetito do pljučnega tkiva:
 ~i virus
 PRIM.: epiteliotropen, nevrotropen

pnevmovagína -e ž kronično razširjena nožnica zaradi aspiracije zraka vanjo (povzroča plodnostne motnje)

Poa [póa] rod trav iz skupine travniških trav:
 ~ *praténsis* travniška latovka

Poaceae [poacêje] trave

pòanestezíjski -a -o nanašajoč se na obdobje po anesteziji:
 ~o okrevanje

poapnèl -éla -o prepojen s kalcijevimi solmi:
 ~i fetus, ~i plod, ~i tuberkel, ~a tuberkuloza

SIN.: kalcificiran, okamnel, calcificans, calcificatus

poapnévanje -a s kalcifikacija

pobolévati -am nedov. bolehati

počasen -sna -o ki porabi za kako delo, pot ali učinek razmeroma dosti časa ali ima nizko frekvenco:

~i srčni utrip, ~i virus

SIN.: lentus

počasí prisl. v zvezí:

~ rastoče mikobakterije

póčenje -a s rekxa

počítek -tka m navadno daljša prekinitev telesne dejavnosti

SIN.: relaksacija (2)

podájnost -i ž komplianca

podalgíja -e ž bolečina v zadnji okončini

podáljšan -a -o **1.** ki ima večjo dolžino:

~a hrbtnjača

SIN.: oblongatus

2. ki traja dalj časa, kot je normalno:

~a brejost, ~a gravidnost, ~i porod, ~i zvok

SIN.: prolongiran, prolongatus

podáljšek -ška m koničasta ali topa izboklina na površini kosti, organa, celice:

alveolarni ~ zobišče, **krokarnični** ~ koščeni

podaljšek na plečnici **sin.**: processus

coracoideus, **ksifoidni** ~ mečasti podaljšek

prsnice, **mečasti** ~ **prsnice** zadnji del prsnice,

na katerega je nasajen mečasti hrustanec

sin.: ksifoid, ksifoidni podaljšek, processus

xiphoideus, **sklepni** ~ **vretenca** parni sprednji

in zadnji podaljšek vretenca, s katerima tvori

sklep s sosednjim vretencem **sin.**: processus

articularis, **trnasti** ~ **vretenca** podaljšek, ki štrli

z loka prsnega vretenca navzgor (je nasadišče

nekaterih hrbtnih mišic) **sin.**: vretenčni trn,

processus spinosus, **vaginalni** ~ razvojno

izbočenje potrebušnice in prečne fascije pri

zarodku, ki se pojavi pred descenzusom moda

v modovo vodilce **sin.**: processus vaginalis

masculus, **vokalni** ~ podaljšek na piramidnem

hrustancu, na katerega je pritrjena glasilka **sin.**:

processus vocalis

SIN.: processus

podáncica -e ž nematod, ki zajeda debelo črevo in zadnjik pri kopitarjih

SIN.: *Oxyuris equi*

podartritis -a m vnetje sklepov kopita ali parklja

podátek -tka m dejstvo, ki o določeni stvari kaj

pove ali se nanjo nanaša:

anamnestični ~ podatek iz anamneze,

katamnestični ~ podatek iz katamneze

podbrádek -dka m del obraza pod brado

pòddèblo -a s taksonomska kategorija v biološki klasifikaciji, nižja od debela in višja od razreda

- pòddružina** -e ž taksonomska kategorija v biološki klasifikaciji, nižja od družine in višja od rodu, ki združuje več sorodnih rodov
- podedován** -a -o pridobljen z dedno zasnovo: ~a bolezen
~a imunost
- podencéfalus** -a m spaček brez lobanjskih kosti z izpadom možganov
- podgána** -e ž glodavec z zelo dolgim repom iz rodu *Rattus*:
črna ~ podgana s črno dlako, po poreklu iz Azije **sin.:** *Rattus rattus*, **norveška** ~ podgana s krajšim repom in uhlji **sin.:** siva podgana, *Rattus norvegicus*, **siva** ~ norveška podgana, ~ **Wistar** podgana z belo dlako, ki se uporablja v laboratorijske namene (poimenovana po inštitutu Wistar v Filadelfiji)
- podgánji** -a -e nanašajoč se na podgano:
~a bolha, ~i strup
- podgrlína** -e ž kožna guba na spodnji strani vratu pri govedu
SIN.: grlina, paelear, plica colli ventralis
- podhladítev** -tve ž hipotermija:
umetna ~ umetna hipotermija
- podhránjenost** -i ž telesna oslabelost zaradi količinsko in/ali kakovostno pomanjkljive prehrane ali nezadostne resorpcije hranilnih snovi
SIN.: malnutricija, nedohranjenost
- podjezičen** -čna -o ki je, leži pod jezikom: ~a guba
~a cista, ~a karunkula, ~a slinavka, ~a slinska žleza, ~a tableta, ~i živec
SIN.: hypoglossus, sublingualis
- podjezičničen** -čna -o ki je, leži pod jezičnico
SIN.: subhyoideus
- podjezičniče** -a s področje pod jezikom
SIN.: regio subhyoidea, regio sublingualis
- pòdkev** -kve ž polkrožno ukrivljen kovinski predmet, ki se pribije na kopito ali parkelj:
dirkalna ~, kljunasta ~, konjska ~, ortopedska ~, volovska ~
- podkljúčničen** -čna -o ki je pod ključnico:
~a arterija, ~a vena
SIN.: subclavius
- podkolénje** -a s področje zadnje okončine pod kolenom
SIN.: regio poplitea
- podkolénski** -a -o nanašajoč se na podkolenje:
~a arterija, ~e bezgavke, ~a mišica, ~a vena
SIN.: poplitealis, popliteus
- podkován** -a -o ki ima na nogi pritrjeno podkev:
~i konj, ~i vol
- podkovánje** -a s pritrjevanje podkve na nogo
- podkováti** -kújem dov. pritrđiti podkev na nogo
- podkovnják** -a m žebelj za podkovanje

- podkóvski** -a -o nanašajoč se na podkovanje:
~e klešče, ~o kovač, ~a šola, ~ žebelj
- podkóvstvo** -a s dejavnost podkovskih kovačev
- podkóžen** -žna -o ki je neposredno pod kožo:
~i absces, ~a aplikacija, ~e burze, ~i emfizem, ~o maščevje, ~o tkivo, ~a vena, ~i zolj
SIN.: subdermalen, subkutan, subcutaneus
- podkóžje** -a s plast rahlega veziva, ki povezuje kožo z globljimi tkivi in se pri strojenju kože odstrani
SIN.: hipodermis, mezdra, podkožno tkivo, podusnjica, hypodermis, subcutis, tela subcutanea
- pòdkrajéstvo** -a s taksonomska kategorija v biološki klasifikaciji, nižja od kraljestva in višja od razreda
- podláket** -kta m del sprednje okončine od komolca do zapestja
SIN.: antebrachium
- podlákten** -tña -o nanašajoč se na podlaket:
globinska ~a arterija, površinska ~a arterija
SIN.: antebrachialis
- podláktje** -a s področje podlakta
SIN.: regio antibrachii
- podláanka** -e ž volnasta, puhasta krajša dlaka
SIN.: pili lanei
PRIM.: nadlanka
- podlásica** -e ž majhna zver iz rodu podlasic:
bela ~ zver s sivim kožuhom, ki živi v rovih, kjer uničuje miši **sin.:** *Mustela nivalis*
- podlásice** podlasic ž mn. rod zveri iz družine kun, vitkega telesa z rdečkasto rjavo, po trebuhu belkasto dlako
SIN.: *Mustela*
- podlések** -ska m v zvezi:
jesenski ~ zelnata trajnica z gomoljem, iz katerega izraščajo suličasti listi z vijoličnim cvetom (gomolj vsebuje alkaloid kolhicin) **sin.:** *Colchicum autumnale*
- podlíšček** -čka m močno strupena zelnata trajnica, ki vsebuje več alkaloidov, s podobnim učinkom, kot ga ima volčja češnja
SIN.: *Mandragora officinarum*
- podmládek** -dka m živalski potomci: ribji ~
- podóben** -bna -o v zvezi:
človeku ~e opice
- podóbnost** -i ž v zvezi:
zakon ~i
- podocít** -a m velika celica na zunanji površini kapilar v ledvičnih glomerulih s številnimi citopodiji
SIN.: epicit
- podóčničen** -čna -o ki leži pod očnico:
~a arterija, ~a odprtina, ~i živec
SIN.: infraorbitalen, infraorbitalis

podóčnik -a m vsak od štirih zob med zadnjima sekalcema in prvima predmeljakoma v zgornji in spodnji čeljusti (pri prašiču čekan, pri zvereh derač)

SIN.: očnjak, dens caninus (1)

OKR.: C (6)

pododěrma -e m posebno grajen del kože, ki oskrbuje kopito, parkelj, krepelj:

kopitna ~ kopitna matica, **parkeljna** ~ parkljeva matica

pododermatitis -a m vnetje lamel v steni pododerme:

travmatski ~ pododermatitis zaradi mehanskih vzrokov

SIN.: pododermatitis (lat.)

pododermatitis -icis ž [pododermatitis] pododermatitis:

~ **chrónica** kopitni rak

podotrohliš -a m vnetje osrednje nartnice

podotrohloza -e ž kronična degeneracija osrednje nartnice, zaradi katere pride do občasnega klecanja zadnje okončine pri stoju (predvsem pri konju)

SIN.: navikularna bolezen (1)

podpájčevničen -čna -o subarahnoiden: ~i prostor

podplāt -āta m spodnja, nazaj usmerjena ploskev stopala:

~ **kopita** spodnja ploskev kopita **SIN.:** solea ungulae

SIN.: planta, solea, solum

podplātar -ja m žival, ki se s celotnim stopalom dotika tal (npr. medved, opica)

SIN.: plantigrad

PRIM.: poprstar, unguigrad

podplāten -tna -o nanašajoč se na podplāt:

dolga ~a vez, kvadratasta ~a mišica, ~e stopalne arterije, ~a usnjica, ~e vezi, skupne ~e prstne arterije, sredinska ~a arterija, stranska ~a arterija

SIN.: plantaris

podplēčničen -čna -o ki leži pod plečnico:

~a arterija, ~a jama, ~a mišica

SIN.: subscapularis

podpóren -rna -o ki omogoča, da kaj je, ostane v določenem stanju:

~a terapija, ~o zdravljenje

podpršje -a s spodnji del prsnega koša pri nekaterih vrstah živali

podpršnica -e ž jermen, navadno pri konjski opremi, s katerim se pritrdi sedlo ali vlečna oprema

pòdrázred -a m taksonomska kategorija v biološki klasifikaciji, nižja od razreda in višja od reda

pòdréd -a m taksonomska kategorija v biološki klasifikaciji, nižja od reda in višja od družine

podróčen -čna -o nanašajoč se na področje (1):

~a bezgavka, ~a hiperemija

SIN.: regionalen

podrójče -a s 1. del telesa, ki ima naravno določeno omejitev ali ožje dogovorjene meje v topografski anatomiji:

vohalno ~ vohalna regija

SIN.: regija, regio

2. v zvezi:

nelovno ~ področje, na katerem se nekaterih vrst divjadi ne sme loviti

podseróza -e ž subseroza

podslúznicā -e ž plast dobro ožiljenega elastičnega tkiva med sluznico in mišično plastjo mnogih cevastih organov

SIN.: submukoza, tela submucosa

podslúzničen -čna -o ki leži pod sluznico: ~a plast

SIN.: submukozen, submucosus

podškřipčev -a -o nanašajoč se na položaj pod škřipcem:

~ živec

SIN.: infratrochlearis

podštevīlnost -i ž stanje, manjše od normalnega števila:

~ **zob** hipodontija

podtlāk -a m tlak v aparatu ali organu, ki je nižji od zunanjeja tlaka

podtrńov -a -o ki je pod plečničnim trnom:

~a mišica

SIN.: infraspinatus

podúsñjica -e ž podkožje

podušesen -sna -o ki je med spodnjo čeljustnico in prvim vratnim vretencem:

~e bezgavke, ~a slinavka, ~a slinska žleza

podúšje -a s področje podušesne slinske žleze

SIN.: regio parotidea

podvéza -e ž ligatura (1)

podvézati -véžem dov. zaustaviti krvavitev z ligaturo

SIN.: ligirati

podvojèn -ēna -o nanašajoč se na podvojitev:

~a elevacija, ~i pulz

SIN.: bigeminus

podvojevánje -a s genska ali kromosomska mutacija, pri kateri se podvoji kako zaporedje baz v kromosomu:

genko ~ genska amplifikacija, **semikonservativno**

~ **DNK** nastanek dveh novih vijačnic DNK, pri katerem se ob vsaki od razklenjenih enojnih verig DNK sintetizira nova vijačnica komplementarne DNK

pòdvřsta -e ž taksonomska kategorija v biološki klasifikaciji, nižja od vrste

OKR.: subsp.

poénter in **pôinter** -tra m pasma srednjevelikega kratkodlakega lovskega psa z dolgim hrbtom, visečimi uhlji in dolgim repom (koža je bela z rjavimi, črnimi ali oranžnimi pegami)

pogáča -e ž stisnjena hrana za živali, pripravljena iz ostankov rastlin:
oljna ~

pogáčica -e ž lečasta sezamoidna kost pred kolenskim sklepom, na katero se veže kita štiriglave stegenske mišice
SIN.: patela, patella

pogáčičen -čna -o nanašajoč se na pogačico:
~i refleksi, ~a vez
SIN.: patelaren

pogín -a m smrt pri živali (razen čebel): ~ rib

pogíniti -em dov. prenehati živeti (pri živalih)
PRIM.: umreti

pogójen -jna -o v zvezah:
~i dražljaj, ~i odziv, ~i refleksi
SIN.: kondicionalen

pogójno prisl. v zvezah:
~ patogena bakterija, ~ patogeni mikroorganizem

pogóstnost -i ž frekvenca

pohábiti -im dov. povzročiti trajno telesno okvaro

pohábljenost -i ž trajno pridobljena telesna okvara

pohrustánčnica -e ž dobro ožiljena plast veziva, ki pokriva hrustanec in omogoča prehranjevanje hrustančevine (njene celice se lahko preobrazijo v hondrocite)
SIN.: perihondrij

poikilocít -a m eritrocit, različno oblikovan zaradi motenj v eritrocitopoezi (npr. pri megaloblastni anemiji)

poikilocitóza -e ž prisotnost poikilocitov v krvi (npr. pri megaloblastni anemiji)

poikilotêrmen -mna -o mrzlokruven:
~a žival

poikilothermija -e ž lastnost organizmov (nevretenčarji, ribe, dvoživke, plazilci), da se njihova telesna temperatura izravnava s temperaturo okolja
PRIM.: homeothermija

pojátev -tve m gonjenje:
regularna ~ gonjenje, ki se pojavlja ob določenih intervalih, značilnih za posamezne vrste živali

pójati se -am se nedov. poljud. goniti se

pójáv -áva m kar se kaže in je zaznavno s čutili:
atavistični ~ ponovitev telesnih in/ali duševnih lastnosti davnih prednikov na potomcih,
biometeorološki ~ pojav pri meteorotropni bolezni, katerega intenzivnost je posledica vpliva vremena, **fenološki** ~ periodični pojav pri živalih in rastlinah, ki ga povzročajo podnebje, letni časi (npr. selitev ptic, zimsko spanje medveda)

pójáv -a -o poljud. ki se goni: ~a krava

pójavnost -i ž incidenca

póka -e ž kar nastane na mestu, kjer se struktura zaradi delovanja sile raztrga:
frakturna ~ prelomna črta

poklópec -pca m v zvezah:
grlni ~ epiglotis, **škržni** ~ zunanja zaščita pri ribah, ki pokriva škrge

pokóstnica -e ž dvojna plast veziva (zunanja fibrozna in notranja osteogena), ki prekriva zunanje površje kosti:
fibrozna plast ~e, osteogena plast ~e
SIN.: periost, periosteum

pokrit -a -o v zvezi:
~a kapljica

pokrôvček -čka m operkulum

pokrôvnica -e ž tanka steklena ploščica velikosti 20 mm x 20 mm za pripravo mikroskopskih preparatov (npr. za pokrito kapljico, visečo kapljico)
SIN.: krovno stekelce

póksvírus -a m virus iz družine Poxviridae:
kokošji ~ avipoksvirus, ki povzroča kokošjo difterijo **sin.:** kokošji avipoksvirus, virus aviarne varirole, virus kokošje difterije

pól -a m vsak od dveh nasprotnih koncev na osi (npr. celice, molekule):
animalni ~ pol na jajčecu, na katerem so jedro, mnogo citoplazme in polarno telesce, **lipofilni** ~ molekule pol molekule, ki ima afiniteto do maščobe, **lipofobni** ~ molekule pol molekule, ki odbija maščobo, **vegetativni** ~ pol na jajčecu, na katerem je veliko rumenjaka, **vitelinski** ~ pol na jajčecu nekaterih živali, na katerem je več rumenjaka

polákisurija -e ž potreba po pogostem uriniranju

poláren -rna -o 1. nanašajoč se na pol:
~a mutacija, ~o telesce

2. v zvezi:
~a lisica

polarizácija -e ž 1. značilnost elektro-magnetnega valovanja, pri katerem električno polje niha v določeni smeri (tudi nastanek takega stanja)
2. zbiranje, močnejše delovanje okoli polov

polarizacijski -a -o v zvezah:
~ filter, ~ mikroskop

polarizátor -ja m naprava, ki omogoča nastanek polarizirane svetlobe

polariziran -a -o v zvezi:
~a svetloba

polárnost -i ž obstoj dveh polov

polénovka -e ž posušena riba trska
SIN.: bakalar

polenóza -e ž alergija na cvetni prah
SIN.: pollenosis
PRIM.: seneni nahod

poléten -tna -o v zvezi:
 ~i mastitis

poliadenítis -a m vnetje več žlez
SIN.: polyadenitis

póliadenomatóza -e ž prisotnost več adenomov na kakem delu telesa
SIN.: polyadenomatosis

poliakrilamid -a m sestavina gela, ki se uporablja pri gelski elektroforezi

poliamín -a m organska spojina z dvema aminoskupinama ali več aminoskupinami v molekuli

poliangiítis -a m vnetje več krvnih ali limfnih žil

poliarteriítis in **poliarteriítis** -a m vnetje in degenerativne poškodbe srednje velikih in majhnih arterij
SIN.: panarteriitis, panarteriitis (lat.), polyarteriitis

póliartikuláren -rna -o nanašajoč se na dva sklepa ali več sklepov:
 ~i artritis

poliartrítis -a m vnetje več sklepov hkrati
SIN.: hamartritis, poliartikularni artritis, polyarthritus

policéntričen -čna -o v zvezi:
 ~i kromosom

policikličén -čna -o v zvezah:
 ~i ogljikovodik, ~a spojina

policístičén -čna -o ki vsebuje več cist: ~i organ

policitemija -e ž eritrocitoza

polidaktilija -e ž hiperdaktilija

polidipsija -e ž bolezensko pretirana potreba po pitju

polidisplázija -e ž napačen razvoj različnih tkiv, organov ali sistemov
SIN.: polydysplasia

poliembrionija -e ž razvoj dveh ali več zarodkov iz enega jajčeca

poliemija -e ž hiperemija

poliéstričen -čna -o večpojatven:
 ~a samica

poliéstrus -a m pojav dveh ali več gonjenj v eni sezoni

polifenija -e ž pleiotropija

polifosfát -a m alifatska neciklična veriga monofosfatov

poligámen -mna -o v zvezi:
 ~a samica

poligamija -e ž oblika skupnega življenja in ploditve samca z več samicami ali samice z več samci

poligén -a m skupina genov, ki vsi skupaj določajo kvantitativno lastnost

poligenija -e ž stanje, pri katerem je pri nastanku določene lastnosti udeleženih več genov

poligénski -a -o nanašajoč se na poligenijo:
 ~o dedovanje

polignátus -a m spaček iz zračenih dvojčkov, pri katerem je manjši prirastel na čeljust večjega

poligráf -a m naprava za sočasno zapisovanje različnih fizioloških pojavov (npr. pulznega vala, delovanja srčne mišice, dihanja, krvnega tlaka)

polihibríd -a m križanec, katerega starši se razlikujejo v najmanj dveh alelnih parih
PRIM.: monohibríd

polihibríden -dna -o nanašajoč se na polihibríd:
 ~o križanje

polihidróza -e ž hiperhidroza

polihondrítis -a m vnetje več hrustancev v telesu (npr. hrustanec na več sklepih)
SIN.: polychondritis

polikariocít -a m celica velikanka s številnimi jedri (npr. hondroblast, osteoklast)

políkemoterapija -e ž sočasno zdravljenje z več kemoterapevtiki
SIN.: kombinirana kemoterapija
PRIM.: monokemoterapija

poliklínika -e ž zdravstvena ustanova ali organizacijska enota, ki izvaja specialistično diagnostiko in zdravljenje

poliklónski -a -o **1.** ki izhaja iz različnih celic **2.** ki pripada različnim klonom:
 ~a protitelesa

polikloríran -a -o ki ima v molekuli atome vodika delno ali v celoti zamenjane z atomi klora:
 ~i bifenil

poliklorurija -e ž povečano izločanje kloridov z urinom

polikorija -e ž prirojena napaka, pri kateri ima osebek v očesu dve zenici ali več zenic
SIN.: polycoria

polikromátски -a -o nanašajoč se na polikromazijo:
 ~a citoplazma, ~ eritrocit

polikromazija -e ž lastnost celičnih struktur, da se obarvajo tako s kislimi kot z bazičnimi barvili:
 ~ eritrocitov
PRIM.: metakromazija, ortokromazija (1)

polikrómski -a -o nanašajoč se na več barv:
 ~o metilensko modrilo

polilecitálen -lna -o ki ima veliko količino rumenjaka: ~o jajce

polimastija -e ž čezmerno število seskov s pripadajočim žleznim tkivom mlečne žleze
SIN.: pleomastija, hiperplastija (2)
PRIM.: politelija

polimelija -e ž čezmerno število okončin

polimélus -a m spaček s čezmernim številom okončin

polimêr -a m organska makromolekula, navadno z veliko molekulsko maso, iz več enakih monomerov:
ogljikohidratni ~ polimer, nastal s spajanjem številnih molekul ogljikovih hidratov

polimeráza -e ž encim, ki katalizira združevanje enakih enot v polimere:
 ~ **DNK** encim pri retrovirusih, ki gradi DNK po vzorcu RNK, ~ **RNK** transkriptaza

polimerázen -zna -o nanašajoč se na polimerazo:
 ~a verižna reakcija, test ~e verižne reakcije

polimerizácija -e ž vezanje monomerov v polimer

polimialgija -e ž mialgija, ki prizadene več mišic
SIN.: polymyalgia

polimiksin -a m protibakterijska učinkovina iz skupine cikličnih polipeptidnih antibiotikov, ki jih izloča bakterija *Bacillus polymixa* in deluje na gramsko negativne bakterije, predvsem na vrste iz rodu *Pseudomonas*

polimiopatija -e ž bolezen, ki prizadene več mišic hkrati
SIN.: polymyopathia

polimiozítis -a m kronično progresivno vnetje skeletnih mišic z občutno oslabeledostjo mišic

polimórfen -fna -o ki se pojavlja v več oblikah znotraj iste vrste:
 ~a bakterija

polimorfizem -zma m 1. pojavljanje organizmov znotraj iste vrste, populacije v različnih oblikah (npr. čebela delavka, matica, trot)
SIN.: mnogoličnost
PRIM.: monomorfizem
 2. v zvezi:
genski ~ pojavljanje dveh ali več genotipov v določeni populaciji, katerih frekvenca ni posledica ponavljajoče se mutacije **sin.:** genski pleomorfizem

pólimorfonukleárec -rca m polimorfonuklearni levkocit

pólimorfonukleáren -rna -o v zvezi:
 ~i levkocit

polinevritis -a m sočasno vnetje več živcev:
 ~ **perutine** eden od bolezenskih znakov pri Marekovi bolezni
SIN.: polyneuritis

polinukleáren -rna -o večjedrn: ~a celica

polinukleotíd -a m polimer iz več kot deset nukleotidov
PRIM.: oligonukleotid

poliodistrofija -e ž atrofija sive snovi

poliodontija -e ž anomalija s čezmernim številom zob
SIN.: polyodontia

póioencefalija -e ž bolezenska sprememba, pri kateri se mehča predvsem siva snov možganov

póioencefalítis -a m vnetje sive snovi možganov
SIN.: polioencephalitis

póioencéfalomielítis -a m vnetje sive snovi centralnega živčevja (npr. pri nalezljivi ohromelosti prašičev)
SIN.: polioencephalomyelitis

polioencephalitis -idis ž [póljoencefalítis] polioencefalitis

polioencephalomyelitis -idis ž [póljoencéfalomijelítis] polioencefalomielitis

poliól -a m inozitol

poliómavírus -a m virus iz rodu *Polyomavirus*

poliomielítis -a m vnetje sive snovi hrbtenjače:
virusni prašičji ~ nalezljiva ohromelost prašičev
SIN.: tefromielitis, poliomyelitis

poliomielitis -idis ž [póljomijelítis] poliomieliitis

poliorhija -e ž obstoj nadštevilnih mod
SIN.: polyorchia

poliotija -e ž prisotnost dodatnega uhlja na eni strani ali na obeh straneh

poliovolácija -e ž superovulacija (1)

políp -a m pecljasti izrastek na sluznici:
nosni ~ novotvorba (navadno benigna) ali druga novonastala masa, ki izhaja iz sluznice nosne votline (ovira prehod zraka v nosu)
SIN.: polypus

polipektomija -e ž kirurška odstranitev polipa

polipeptíd -a m peptid iz desetih do stotih aminokislin:
gastrični inhibitorni ~ hormon, ki ga izločajo nekatere enteroendokrine celice v sluznici tankega črevesa, spodbuja izločanje insulina ter zavira sekrecijo želodčnega soka **krat.:** GIP, **pankreasni** ~ hormon, izloček nekaterih endokrinih celic pankreasnih otočkov (fiziološka funkcija še ni poznana) **krat.:** PP, **vazoaktivni intestinalni** ~ polipeptidni hormon, ki ga izločajo (skupaj z acetilholinom) postganglijski nevroni v črevesju (tudi nekatere celice pankreasnih otočkov) in deluje kot vazodilatator, spodbuja sekrecijo v tankem črevesu in trebušni slinavki, zavira sekrecijo v želodcu, deluje tudi v nevronih centralnega živčevja kot neurotransmitor **sin.:** vazoaktivni intestinalni peptid **krat.:** VIP
PRIM.: oligopeptid

polipeptiden -dna -o nanašajoč se na polipeptid:
~i hormon
~a veriga

poliplegija -e ž paraliza, ki prizadene več mišic

poliploiden -dna -o nanašajoč se na poliploidijo:
~i organizem
~o število

poliploidija -e ž stanje, pri katerem je v celici, tkivu ali organizmu število kromosomov povečano za eno kromosomsko garnituro ali več kromosomskih garnitur
PRIM.: alopoliploidija, avtoploidija, disploidija, evploidija

polipnêja -e ž tahipneja

polipragmazija -e ž sočasno predpisovanje številnih različnih zdravil

poliptih -a -o večskladen:
~a žleza

poliribosóm -a m skupek ribosomov, povezanih z molekulo mRNK, ki deluje kot enota pri prevajanju dedne informacije v beljakovino
SIN.: polisóm

polisaharid -a m ogljikov hidrat (npr. celuloza, škrob), polimer iz več kot deset monosaharidov
SIN.: glikan
PRIM.: oligosaharid

poliserozitis -a m splošno vnetje seroz z eksudacijo seroznega eksudata:
prašičji ~ nalezljiva bolezen pujskov, ki jo povzroča bakterija *Haemophilus parasuis* **SIN.:** Glässerjeva bolezen
SIN.: multipli serozitis, polyserosytis

polisialija -e ž hipersalivacija

polisináptičen -čna -o ki gre skozi mnoge sinapse:
~i refleks

polisinuzitis -a m vnetje obnosnih votlin
SIN.: polysinusitis

polisóm -a m poliribosom

polispermija -e ž motnja pri oploditvi jajčeca, ko vanj vdre večje število semenčic
PRIM.: monospermija

politelija -e ž čezmerno število seskov (npr. pri kravi), navadno brez pripadajočega žleznega tkiva mlečne žleze
SIN.: hipertelija, polythelia
PRIM.: polimastija

politrávma -e ž mehanska poškodba več organov

politrópen -pna -o pantropen

poliurija -e ž izločanje velike količine urina

polivalénten -tna -o **1.** ki ima več kot eno valenco: ~i element
SIN.: večvalenten

2. ki ima več različnih enot, sestavin:
~i antiserum, ~a vakcina, ~a vakcina proti boleznim dihal pri govedu
SIN.: večvalenten

polivinílkloríd -a m umetna snov, nastala s polimerizacijo, ki se uporablja za izdelavo folij, umetnih vlaken in cevi

póljce -a s areola

pólje -a s **1.** zemljišče za gojenje kulturnih, krmnih rastlin

2. del razdeljene, omejene manjše površine:
operacijsko ~ omejeno področje na telesu, kjer se odvija kirurški poseg, **temno** ~ temno ozadje v svetlobnem mikroskopu, na katerem se pod poševno osvetlitvijo svetijo opazovani predmeti, **vidno** ~ področje, ki se vidi z enim očesom ali z obema očesoma
SIN.: campus, area

poljedéstvo -a s gospodarska dejavnost, ki se ukvarja z obdelovanjem zemlje, gojenjem rastlin za pridobivanje hrane in industrijskih surovin

póljski -a -o nanašajoč se na polje (1):
bruceloza pri ~ih zajcih, ~a bolnišnica, ~ glodavec, ~ mak, ~a perjad, ~ zajec

pólkítast -a -o ki je polovično sestavljen iz kite:
~a mišica
SIN.: semitendinosus

pólkóma -e ž semikoma

polkróžen -žna -o ki ima obliko polkroga:
~i kanal, ~i vod
SIN.: semicirkularen, semicircularis

polkrívren -vna -o v zvezi:
~i konj

pollenosis -is ž [polenózis] polenoza

pollutio -onis ž [polúciyo -ónis] polucija (1)

pól másten -tna -o ki ima, vsebuje razmeroma malo maščobe:
~o mleko, ~i sir

pól mésečast -a -o semilunaren:
~a valvula

polnokrívren -vna -o **1.** nanašajoč se na hiperemijo:
~a jetra
2. čistokrven:
~i konj

polnokrívnost -i ž hiperemija

polnomásten -tna -o ki ima vso svojo maščobo:
~o mleko, ~i sir

polnovréden -dna -o ki vsebuje hranilne snovi, ki se v celoti izkoristijo:
~i obrok

pólóbla -e ž hemisfera:
malomožganska ~ malomožganska hemisfera,
možganska ~ možganska hemisfera

polocít -a m polarno telesce

pôlprepústen -tna -o ki le delno dovoljuje prehod delcev, snovi, svetlobe:
~a membrana
SIN.: semipermeabilen

pôlsénca -e ž področje med osvetljenim območjem in polno senco
SIN.: penumbra

pôlsintétičen -čna -o ki je delno naravnega izvora, delno kemično pridobljen:
~i antibiotik

pôltekóč -a -e ki je med trdnim in kapljevinskim agregatnim stanjem:
~i agar, ~e gojišče

pôltnóv -a -o nanašajoč se na trnaste podaljške vratnih, prsnih in ledvenih vretenc:
~a mišica
SIN.: semispinalis

polúcija -e ž **1.** iztok sperme po nehoteni spolni nadraženosti
SIN.: efluvij sperme, izliv sperme, pollutio
2. onesaženje z nezaželenimi ali škodljivimi snovmi:

atmosferska ~ onesaženje zraka z dimom in škodljivimi plini (predvsem z oksidi ogljika, žvepla in dušika) zaradi izpušnih plinov, industrijskih emisij, kurjenja smeti

pôlupogib -a m semifleksija

polutánt -a m snov, ki onesnažuje in je lahko škodljiva zdravju ljudi in živali
PRIM.: kontaminant

pôlvezíven -vna -o ki ima na eni strani veliko veziva:
~a mišica
SIN.: semimembranosus

polyadenitis -idis ž [poliadenítis] poliadenitis

polyadenomatosis -is ž [póliadenomatózis] poliadenomatoza

polyarteriitis -idis ž [poliarteriítis] poliarteriitis

polyarthrit -idis ž [poliartrítis] poliartiritis

polychondritis -idis ž [polihondrítis] poli-hondritis

polycoria -ae ž [polikórija] polikorija

polycysticus -a -um [policístikus] policističen

polycythaemia in **polycythemia** -ae ž [policitémija] eritrocitoza

polydysplasia -ae ž [polidisplázija] polidis-plazija

Polygonaceae [poligonáceje] dresnovke

Polymeria [polimérija] mnogočlenarji

polymyalgia -ae ž [polimijálgija] polimialgija

polymyopathia -ae ž [polimijopátija] poli-miopatija

polyneuritis -idis ž [polinevrítis] polinevritis

polyodontia -ae ž [poliodóntija] poliodontija

Polyomaviridae [polijómaviríde] družina virusov DNK brez ovojnice z rodom *Polyomavirus*

Polyomavirus [polijómavírus] rod virusov iz družine Polyomaviridae z vrstami, ki povzročajo pri raznih gostiteljih neopazne okužbe, pri glodavcih pa novotvorbe

polyorchia -ae ž [poliórhija] poliorhija

polypus -i m [pólipus] polip

polyserositis -idis ž [poliserozítis] poliserozitis

polysinusitis -idis ž [polisinuzítis] polisinuzitis

polythelia -ae ž [politélija] politelija

pôlž -a m **1.** mehkužec, navadno v zaviti apnenčasti hišici
2. struktura, ki po obliki spominja na polževo hišico:
koščeni ~ kohlea (1), **membranski** ~ polžev vod
SIN.: cochlea (2)
3. limaks

pôlžev -a -o nanašajoč se na kohleo (1):

~o okence, ~ vod, ~ živec

SIN.: kohlearen (1), cochlearis

pomagálka -e ž v zvezi:

celica ~

pománjkanje -a s stanje, za katero je značilna nezadostna količina česa: ~ hrane, ~ krme, ~ mineralov

~ **glikoproteinov** dedna motnja pri psih z defektno funkcijo delovanja fagocitov (prizadeti psi imajo visoko stalno nevtrofilijo in so občutljivi za okužbe)

pomanjkljiv -a -o **1.** ki ne obstaja v zadostni, zadovoljivi meri: ~a ješčnost

2. ki ni v skladu z zahtevanimi lastnostmi, zahtevano kakovostjo:

~a prehrana

SIN.: deficiten

pomanjkljivost -i ž lastnost, ki nakazuje manjkanje česa:

sindrom mačje pridobljene imunske ~i, sindrom opičje pridobljene imunske ~i, virus sindroma mačje pridobljene imunske ~i, virus sindroma opičje pridobljene imunske ~i
imunska ~ pomanjkljiva odzivnost imunskega sistema, **pridobljena imunska** ~ zvečana občutljivost za okužbe zaradi podhranjenosti, napredovale novotvorbe, zdravljenja z imunosupresivnimi zdravili ali okužbe imunokompetentnih celic, s povzročitelji faidsa, saidsa

pomirjeválo -a s pripravek, ki pomirja

SIN.: sedativ, trankvilant, trankvilizant

pomladánski -a -o v zvezi:

~ hrček

pomóč -i ž zdravstvena opravila pri poškodovanih ali nenadoma zbolelih živalih:

laična prva ~ prva pomoč, ki jo nudi laik, **nujna veterinarska** ~ ukrepi veterinarja na mestu poškodovanja ali nenadne bolezni živali (npr. prevoz v ustrezno ustanovo ali pomoč v sami ustanovi), **prva** ~ takojšnja neposredna oskrba poškodovane ali nenadno zbolele živali, ki jo opravi veterinar, tudi laik, **ročna** ~ pomoč z rokami, npr. pri porodu **sin.:** auxilium manuale, **takojšnja** ~ pomoč, ki se daje brez odlašanja oziroma v najkrajšem možnem času
SIN.: auxilium

pomočniški -a -o ki komu ali čemu pomaga:
~ virus

pomól -ôla m talamus

pomólsti -mólzem dov. **1.** končati molžo
2. iztisniti, odvzeti mleko iz vimena

pomólzen -a -o v zvezah: ~a krava
~o mleko

pomóžen -žna -o ki omogoča, pomaga, da glavno bolje ali lažje deluje:
~a diagnostična metoda, ~o zdravilo
SIN.: avksiliaren

ponavljajóč se -a se -e se ki se ponavlja:
~a se vročina

Pongo pygmaeus [póngo pigméus] orangutan

póni -ja m pritlikava pasma konj

ponóven -vna -o ki nastopi, se zgodi še enkrat po čem drugem iste vrste:
~a inokulacija, ~a perkolacija, ~a tuberkulinizacija

póns -a m **1.** vsak delček tkiva, ki povezuje dva dela enega organa
2. del možganov, ki leži med podaljšano hrbtnjačo in srednjimi možgani pod malimi možgani
SIN.: pons (lat.)

pons pontis m [póns] pons (2)

pônivca -e ž vbočeni sklepni okrajek:

prečna vez kolčnične ~e

kolčnična ~ ponivca, v kateri se vrti glava stegenice **sin.:** acetabulum, sklepna jamica kolčnice, acetabulum (lat.), **sklepna** ~ ponivca na sklepnem okrajku ene kosti, v kateri se vrti glava sklepnega okrajka druge kosti **sin.:** sklepna jamica

pòdstavitven -a -o nanašajoč se na obdobje po odstavitvi:

sindrom multisistemskega ~ega hiranja prašičev, virus sindroma multisistemskega ~ega hiranja prašičev

pooglenitev -tve ž **1.** popolno izgorevanje organske snovi iz rastlin in živali pri visoki temperaturi in brez dostopa zraka
SIN.: karbonifikacija, karbonizacija
2. popolna ožganina ali uničenje tkiva zaradi delovanja visokih temperatur

SIN.: karbonifikacija, karbonizacija, carbonificatio

pool -a m [púl] **1.** navadno količina, iz katere se izhaja:

genski ~ celotno število genov oziroma alelov vseh lokusov določene populacije, **serumski** ~ zmes serumov več vrst živali
2. mešanica plazme različnih darovalcev

pòoperacijski -a -o nanašajoč se na obdobje po operaciji:

~ empiem, ~a infekcija, ~a kila, ~a komplikacija, ~a krvavitev, ~a nega, ~a okužba

SIN.: postoperativus

popádek -dka m boleče krčenje maternice, navadno ob porodu:

poporodni ~i popadki v poporodnem obdobju, **porodni** ~i močni krči maternice med iztisom plodu skozi porodni kanal **sin.:** porodni krči, **šibki** ~i kratkotrajni krči maternice med porodom, ki navadno ne iztisnejo plodu

popárek -rka m izvleček, dobljen s prelivanjem zdravnih rastlin s kropom

SIN.: infuz, oparek, infusum

pópek -pka m okrogla brazgotina sredi spodnje strani trebuha sesalcev, kjer je bila odrezana popkovnica

SIN.: omphalus, umbilicus, umbo (2)

pópje -a s predel trebušne stene okrog popka

SIN.: popkovna regija, regio umbilicalis

popkóven -vna -o nanašajoč se na popek:

~i absces, ~a fistula, ~a kila, ~o povescmo, ~a regija

SIN.: umbilicalis (1)

popkovína -e ž tkivo popkavnice, ki vsebuje zdrizovino s krvnimi žilami

popkóvnica -e ž vezivni trak z dvema arterijama in veno, ki povezuje zarodek s posteljico:

izpad ~e

SIN.: popkovno povescmo, funiculus umbilicalis

popkóvničen -čna -o nanašajoč se na popkovnico:

~a arterija, ~a vena

SIN.: umbilicalis (2)

poplitealis -e [popliteális] podkolenski:
lymphonódi ~es

popliteus -a -um [poplíteus] podkolenski:
artéria ~a, músculus ~, régio ~a, véna ~a

popljúcnica -e ž del poprsnice, ki prekriva pljuča:

zraščena ~ pri fibroznem vnetju združena popljúcnica z obstensko poprsnico

SIN.: drobovna poprsnica, pljučna mrena, pulmonalna plevra, visceralna plevra, visceralna poprsnica, pleura pulmonalis, pleura visceralis

PRIM.: porebrnica

popóln -a -o v zvezah:

biološko ~o krmilo, ~i encim, ~a gastrektomija, ~e glive, ~a gluhost, ~a hemoliza, ~a ozdravitev, ~i srčni blok

poporóden -dna -o nanašajoč se na obdobje po porodu:
~a čiščá, ~a eklampsija, ~o obdobje, ~a pareza, ~i popadki

pôprov -a -o nanašajoč se na poper:
~a meta

poprnsnica -e ž seroza, ki prekriva površino pljuč in notranjost prsne votline:

konkrecija ~e

drobovna ~ popljučnica, **medpljučna** ~ del obstsenske poprnsnice, ki prekriva medpljučje
sin.: mediastinalna plevra, pleura mediastinalis, **obstsenska** ~ del poprnsnice, ki obdaja notranjo steno prsne votline, medpljučje in površino prepone **sin.**: parietalna plevra, pleura parietalis, **preponska** ~ del obstsenske poprnsnice, ki prekriva prepono s prsne strani **sin.**: diafragemska plevra, pleura diaphragmatica, **visceralna** ~ popljučnica
sin.: plevra, prsna mrena, pleura

poprnsničen -čna -o nanašajoč se na poprnsnico:
~a kupola, ~a tekočina, ~a votlina
sin.: pleuralen

poprstar -ja m žival, ki se dotika tal le s prsti (mesojedi)
sin.: digitigrad
PRIM.: podplatar, unguligrad

populácija -e ž 1. vse enote z določeno skupno lastnostjo
sin.: statistična masa
2. skupnost navadno istovrstnih osebkov ali celic na določenem kraju v določenem času:
celična ~ skupina istovrstnih celic, **nativna** ~ populacija rastlin ali živali, ki izvira iz istega področja, na katerem te rastline ali živali živijo

P **populacijski** -a -o nanašajoč se na populacijo:
~a genetika, ~a statistika

popušćanje -a s 1. izgubljanje, slabljenje, upadanje kake kolićine, pojava: ~ vroćine ~ bolezní upadanje bolezenskih znakov
2. postopno odpovedovanje kake funkcije ali organskega sistema

póra -e ž majhna odprtina:
kožna ~ ustje izvodila znojnice ali dlaćnega folikla, **znojnićna** ~ ustje izvodila znojnice **sin.**: porus sudoriferus
sin.: porus

porca -ae ž [pórka] svinja (1)

porcus -i m [pórkus] domaći prašič

porébrje -a s področje spodnjega dela prsnega koša
sin.: regio costalis

porébrnica -e ž del obstsenske poprnsnice, ki pokriva notranjo površino reber in medrebrnih prostorov
sin.: rebrna mrena, pleura costalis
PRIM.: popljučnica

porékle -a s značilnost glede na prvotno pripadnost:
žívilo živalskega ~a

porencefalija -e ž prirojena nenormalna razvitost možganske skorje, pri kateri sta stranska možganska prekata povezana s površino možganov in ju prekriva le pajčevnica
sin.: porencephalia

porencephalia -ae ž [porencefálíja] porencefalija

porfin -a m osnovna zgradba porfirinov, sestavljena iz štirih pirolovih obroćev, vezanih med seboj z metinskimi skupinami

porfirija -e ž bolezenski pojav, pri katerem se kopićijo porfirini v krvi in tkivih
sin.: porphyria

porfirin -a m organska spojina s strukturo porfina, iz katere nastajajo biološko zelo aktivne snóvi (npr. hemoglobin, citokromi in klorofil)

porfirinogén -a m predhodnik v sintezi porfirina

porfirinski -a -o nanašajoč se na porfirin:
~ obroć

porfirinurija -e ž izloćanje čezmerne kolićine porfirina z urinom

poròd -óda m dejanje, s katerim samica, porodnica iztisne plod iz maternice skozi nožnico, pri katerem aktivno sodeluje tudi novorojenec:
sinhronizacija ~ov

anticipirani ~ pričakovani porod, **forsirani** ~ porod, pri katerem se novorojenec s silo izvleće skozi nožnico, **hitri** ~ porod s samo nekaj popadki, ki se hitro konća **sin.**: oksitocija, **inducirani** ~ namerno povzročeni porod (najvećkrat iz zdravstvenih razlogov breje samice) **sin.**: partus inductus, **izzvani** ~ porod, ki ga izzovejo zunanji dejavniki **sin.**: provocirani porod, partus provocatus, **komplicirani** ~ porod, pri katerem pride do zapletov zlasti zaradi nenormalne lege plodu, ki onemogoća prehod po porodnem kanalu, **lahki** ~ porod, ki ne povzroća večjih težav **sin.**: evtocija, **podaljšani** ~ porod, ki traja dalj časa, kot je normalno za določeno vrsto živali, in je nevaren za porodnico in plod **sin.**: prolongirani porod, protrahirani porod, partus protractus, ~ **po naravni poti** porod skozi nožnico, ~ **s carskim rezom** porod skozi operativno odprtino trebušne stene in maternice **sin.**: partus per sectionem caesaream, **pravočasni** ~ porod, ki nastopi ob terminu za porod **sin.**: partus temporarius, **prezgodnji** ~ porod, ki nastopi pred iztekom trajanja brejosti, znaćilnem za vrsto živali **sin.**: partus praecox, partus praematurus, **prićakovani** ~ porod, ki se zgodi ob doloćenem času **sin.**: anticipirani porod, **prolongirani** ~ podaljšani porod, **protrahirani** ~ podaljšani porod, **provocirani** ~ izzvani porod, **spontani** ~ porod brez pomoći človeka **sin.**: partus naturalis, partus spontaneus, **stimulirani** ~ porod, izzvan s stimulansom (npr. z oksitocinom) **sin.**: partus stimulatus,

težavni ~ porod, pri katerem je potrebna pomoč strokovnjaka **sin.**: distocija
SIN.: partus

poróden -dna -0 nanašajoč se na porod:
~i kanal, ~i krčji, ~a krvavitev, ~i popadki, ~a poškodba, ~a pot, ~i prisad

porodnica -e ž samica v času poroda

porodničar -ja m veterinar ali laik, ki vodi porod
SIN.: akušer

porodničarski -a -0 nanašajoč se na porodničarje:
~a cerklaža, ~e klešče

porodniški -a -0 nanašajoč se na porod:
~ kavelj

porodništvo -a s veja veterinarske medicine, ki se ukvarja s pomočjo pri brejosti, porodu in puerperiju
SIN.: akušerstvo, obstetrika

pòròjstven -a -0 ki nastane po rojstvu:
~a infekcija, ~i krvni obtok, ~a okužba
SIN.: postnatalen

porosis -is ž [porózis] poroza

poróza -e ž nastajanje por v tkivu:
kostna ~ osteoporoza
SIN.: porosis

porózen -zna -0 nanašajoč se na porozo:
~a kost

poroženevajóč -a -e nanašajoč se na porožitev:
~i epitelij

poroženítev -tve ž otrdevanje zaradi nastajanja roženih tvorb

porphyria -ae ž [porfirija] porfirija

pórta -e ž pogreznjeno mesto v organu, predvsem v jetrih, kjer vstopajo žile, živci in/ali izstopajo izvodila:

jetrna ~ porta na spodnji strani jeter, v kateri ležijo dverna vena, jetrna arterija, skupni jetrni vod **sin.**: porta hepatitis
SIN.: porta (lat.)

porta -ae ž [pórta] porta:
véna pórtae
~ **hépatis** jetrna porta

portálen -lna -0 nanašajoč se na porto:
~a cirkulacija, ~a obstrukcija, ~i obtok, ~a vena
SIN.: dveren

portografija -e ž rentgensko slikanje dverne vene z rentgenskim kontrastnim sredstvom

portográm -a m rentgenska slika dverne vene

pórtosistémski -a -0 nanašajoč se na dverno veno in sistemski krvni obtok:
~a anastomoza

porus -i m [pórus] pora:
~ **sudoriferus** znojnična pora

posében -bna -0 ki se po kaki lastnosti, značilnosti razlikuje od drugih:
~a iztegovalka prvega in drugega prsta

posèg -éga m dejanje, s katerim se odločilno vpliva na kako drugo dogajanje:
kirurški ~ operacija, **nestrokovni** ~ poseg laika (npr. pri porodu, kastraciji), **terapevtski** ~ zdravljenje, **urgentni kirurški** ~ neodložljiva operacija

posíp -a m nevtralna snov za posipanje (npr. pilul, da se ne lepijo med seboj)
SIN.: konspogens

poskús -a m znanstveni postopek, s katerim se v načrtno določenih razmerah ugotavljajo neznani pojavi, preverjajo domneve ali potrjujejo že znana dejstva:
alternativni ~ poskus na tkivni kulturi (in vitro) namesto biološkega poskusa (na živalih), **biološki** ~ poskus na živih živalih za ugotavljanje patogenosti mikroorganizmov ali zajedavcev, za preverjanje farmakoloških preparatov, vakcin, imunskih serumov, toksinov **sin.**: biološki test, biotest, **laboratorijski** ~ poskus, opravljen v laboratoriju

poskúsen -sna -0 nanašajoč se na poskus:
~a žival
SIN.: eksperimentalen

posmríten -tna -0 ki se zgodi po smrti:
~a cianoza, ~i izvid, ~a poškodba, ~a preiskava, ~i strdek
SIN.: postmortalen, postmortalis

posnétek -tka m v zvezah:
rentgenski ~ kar nastane pri snemanju rentgenograma, **superponirani rentgenski** ~ dva rentgenska posnetka v eni sliki

pospešèn -éna -0 hitrejši od normalnega:
~o dihanje, ~i pulz, ~i srčni utrip
SIN.: akceleran

pospeševálen -lna -0 1. ki širi nova spoznanja:
~a služba
2. ki kaj pospešuje: ~o gibanje
SIN.: akceleranten

pospeševálo -a s snov, ki pospešuje (npr. kako reakcijo, delovanje srca)
SIN.: akcelerator

posírnica -e ž seroza, ki pokriva zunanjo površino srčne mišice
SIN.: epikard, epikardij, epicardium

posréden -dna -0 ki poteka s čim vmesnim:
~a transfuzija
SIN.: indirekten

posrédnik -a m 1. mediator (1)
2. mediator (2)

pòst pòsta m delna ali popolna omejitev pri jemanju hrane v določenem času

postája -e ž enota organizacije, ki zunaj sedeža te organizacije opravlja njeno dejavnost v zmanjšanem obsegu: osemenjevalna ~, veterinarska ~
selekcijaska ~ postaja, na kateri kontrolirajo proizvodne lastnosti živali

post cibum [post cíbum] pripis na receptu po jedi

pósteljica -e ž večplastni organ pri sesalcih, ki se razvije po oploditvi in povezuje mater s plodom, vzdržuje brejost s hormoni (horijev gonadotropin, luteotropin), omogoča prevzem hranil in kisika iz materinega krvnega obtoka in oddajo presnovkov, zlasti ogljikovega dioksida:

ablacija ~e, abrupcija ~e, ekstrakcija ~e, manualna odstranitev ~e, retenca ~e, ročna odstranitev ~e
endoteliohoralna ~ posteljica, pri kateri se materine krvne žile v endoteliju maternične sluznice stikajo s horijem plodu (pri psici) **sin.**: placenta endotheliochorialis, **epiteliohoralna** ~ posteljica, pri kateri se epitelija maternice in horija plodu stikata (pri kravi, svinji, kobil) **sin.**: placenta epitheliochorialis, **hemohoralna** ~ posteljica, pri kateri se horij plodu neposredno stika s krvjo materine posteljice (pri glodavcih, kuncih, primatih) **sin.**: placenta haemochorialis, **materina** ~ del posteljice, ki se razvije iz bazalne decidue in se izloči normalno v dvanajstih urah po porodu **sin.**: materina placenta, placenta materna, **plodove** ~e ovojnice, ki ovijajo plod v maternici (alantois, amnij, horij) in oblikujejo stik z maternično sluznico ter omogočajo oskrbo plodu s hranili in kisikom **sin.**: fetalne membrane, fetalne placentе, placentne ovojnice, plodove ovojnice, plodove placentе, posteljčne ovojnice, placentaе fetales, **sindezmohoralna** ~ posteljica, pri kateri je epitelij maternične sluznice zelo malo razgrajen (pri prežvekovalcih) **sin.**: placenta syndesmochorialis, **večdelna** ~ posteljica iz več prekatov (npr. pri mnogorodnicah), **vodenična** ~ posteljica s čezmerno količino tekočine v njenem tkivu, **zaostala** ~ posteljica, zaostala v maternici po porodu **sin.**: placenta retenta
SIN.: placenta, placenta (lat.)

pósteljčen -čna -o nanašajoč se na posteljico: ~e ovojnice
SIN.: placenten, placentalis

pósterioanterioren -rna -o ki je usmerjen od zadaj naprej:
 ~a projekcija

posterior -ius [postêrijor] zadnji (1):
 artêriae ciliares ~ôres breves, artêriae ciliares ~ôres longae, câmera ~ búlbi

póstgánglijski -a -o ki je za ali pod ganglijem in poteka od ganglija k organu:
 ~ nevron, ~i simpatični nevroni

posthaemorrhagicus -a -um [pósthemorágikus] posthemoragičen:
 anaemia ~a

pósthemorágičen -čna -o ki nastane po krvavitvi:
 ~a anemija
SIN.: posthaemorrhagicus

posthitis -idis ž [postítis] vnetje prepucija

póstinfárkten -tina -o ki se razvije po infarktu:
 ~a brazgotina

póstkapiláren -rna -o ki je neposredno za kapilaro:
 ~a venula

póstmortálen -lna -o posmrten:
 ~a avtocoloiza, ~i koagulum, ~a preiskava, ~i strdek

postmortalis -e [póstmortális] posmrten:
 autocytolysis ~

postnatálen -lna -o porojstven:
 ~a infekcija, ~o obdobje, ~a okužba

postópen -pna -o ki poteka po določenih stopnjah, v določenem zaporedju:
 ~a odstavitev

postoperativus -a -um [póstoperatívus] pooperacijski:
 hêrnia ~a

post partum [post pártum] (takoj) po porodu

postŕv -i ž riba iz poddružine postrvi z velikim gobcem in tolstno plavutjo, ki živi v bistrih, neosnaženih sladkih vodah:

kužna nekroza trebušne slinavke ~i, virus kužne nekroze trebušne slinavke ~i, vrtoglavost ~i

ameriška ~ postrv z rdečo progo vzdolž telesa **sin.**: kalifornijska postrv, šarenka, *Oncorhynchus mykiss*, **jezerska** ~ postrv brez rdečih peg **sin.**: jezerka, *Salmo trutta m. lacustris*, **kalifornijska** ~ ameriška postrv, **potočna** ~ postrv z izrazitimi rdečimi pegami **sin.**: potočnica, *Salmo trutta m. fario*, **soška** ~ avtohtona vrsta postrvi, ki živi v porečju Jadranskega morja (npr. v reki Soči) **sin.**: *Salmo marmoratus*

postŕvi postrví ž mn. poddružina sladkovodnih rib iz družine lososov z rodovi *Salmo*, *Salvelinus*, *Oncorhynchus* in *Hucho*
SIN.: Salmoninae

póstináptičen -čna -o nanašajoč se na področje distalno od sinapse:
 ~a membrana, ~i nevron, ~i receptor

pósttransfuzijski -a -o ki je nastal po transfuziji:
 ~ sindrom

posttraumaticus -a -um [pósttravmátikus] posttravmatski:
 hêrnia ~a

pósttravmátski -a -o ki je posledica mehanične poškodbe:
 ~a kila
SIN.: posttraumaticus

postulát -a m predpostavka, izhodišče:

Kochovi ~i štiri pravila, ki jih je postavil Robert Koch, po katerih se lahko oceni, da določen mikroorganizem povzroča določeno kužno bolezen (1. mikroorganizem mora biti navzoč pri vsakem primeru bolezni 2. izoliran mora biti v čisti kulturi 3. inokulacija pri občutljivi živali mora povzročiti to bolezen 4. izoliran mora biti iz živali, v katero je bila aplicirana kultura tega mikroorganizma)

postvaccinalis -e [póstvakínális] postvakcinalen: paralysis ~

póstvaccínálen -lna -o ki se pojavi po vakcinaciji:
~a paraliza, ~a reakcija
SIN.: postvaccinalis

pošéven -vna -o ki se odklanja od navpične ali vodoravne smeri:
notranja ~a trebušna mišica, ~i agar, ~a fraktura, ~a kultura, ~i sezamoidni vezi, ~i zlom, zunanja ~a trebušna mišica
SIN.: obliquus

poškódba -e ž akutna okvara zdravja zaradi fizikalnih, mehanskih, kemičnih dejavnikov ali nenadnih večjih obremenitev organizma:
električna ~ poškodba, ki nastane zaradi delovanja elektrike ali strele, **huda telesna** ~ poškodba, ki ogroža življenje oseba, **intraartikularna** ~ poškodba, ki sega v sklep, **korozijska** ~ poškodba, ki nastane zaradi delovanja kavstičnega sredstva, **lahka telesna** ~ poškodba, ki ni usodna za zdravje, **mehanska** ~ poškodba npr. zaradi udarca, **porodna** ~ poškodba pri novorojencu, do katere je prišlo med porodom (npr. krvavitev, zlom), **posmrtna** ~ poškodba, ki je nastala po smrti, **smrtna** ~ poškodba, ki povzroči smrt, **termična** ~ poškodba zaradi delovanja visoke ali zelo nizke temperature
SIN.: trauma, trauma

pót -í ž naraven ali umeten sistem struktur, po katerih kaj potuje, poteka, teče, se premika:
porod po naravni ~i
dihalne ~i del dihal, po katerih prihaja zrak v pljučne alveole, **ekstrinzična** ~ koagulacije zaporedje procesov, ki se začne s sproščanjem tkivnega faktorja, ki v stiku s krvjo tvori kompleks s prokonvertinom, ta kompleks pa v prisotnosti kalcijevih ionov aktivira Stuartov faktor, **intrinzična** ~ koagulacije zaporedje procesov, ki vodi od poškodbe žile prek aktivacije Hagemanovega faktorja, faktorja XI, Christmasovega faktorja, ob prisotnosti antihemofilnega globulina, protrombina in kalcijevih ionov do aktivacije Stuartovega faktorja, **porodna** ~ porodni kanal, **vidna** ~ pot vidnega živca od mrežnice do centrov za vid v možganih, **vohalna** ~ pot vohalnega živca od receptorjev za voh v nosni sluznici do vohalnega področja v skorji velikih možganov, **živčna** ~ pot živčevja po kateri se prevaja živčne impulze od receptorjev do živčnih središč v možganih ali od živčnih središč v možganih do efektorjev

pót -ú m znoj

potabilis -e [potábilis] piten:
áqua ~

Potamochoerus [potamohêrus] rod sodoprstih kopitarjev iz družine prašičev:
~ **pórcus pórcus** čopičasta svinja

potegoválka -e ž v zvezah:
mišica ~

vzvatna ~ mišica, ki poteguje določen del telesa nazaj **SIN.:** musculus retractor, **vzvatna** ~ **rebra** mišica, ki izvira na podaljških prvih ledvenih vretenc in se pripenja na poslednje rebro, vleče rebra nazaj **SIN.:** musculus retractor costae

potèk -éka m v zvezah:

abortivni ~ **bolezni** skrajšan potek bolezni, **dvofazni** ~ **bolezni** razvoj bolezni in njenih bolezenskih znakov (npr. telesne temperature) v dveh fazah z vmesno remisijo, **fatalni** ~ **bolezni** potek bolezni, ki se konča s smrtjo, poginom, **inaparentni** ~ **bolezni** nezaznavni potek bolezni, ~ **bolezni** nizanje, sledenje bolezenskih dogodkov **SIN.:** decursus morbi, **progressivni** ~ **bolezni** potek bolezni, ki napreduje, **subklinični** ~ **bolezni** potek bolezni brez vidnih kliničnih znakov, **subkronični** ~ **bolezni** počasen in dolgo trajajoč potek bolezni v milejši obliki, **torpidni** ~ **bolezni** potek bolezni, na katerega ni mogoče vplivati
SIN.: decursus

poténcia -e ž moč, sposobnost:
spolna ~ spolna zmožnost

potenciál -a m v zvezah:

akcijski ~ kratkotrajna prehodna sprememba membranskega potenciala, ki se sproži, ko lokalna depolarizacija membrane doseže prag vzdraženosti, med vznurjenjem potuje vzdolž aksona ali skeletnega mišičnega vlakna, **membranski** ~ električni potencial notranjosti celice, merjen glede na potencial v zunanosti celice, **oksidoredukcijski** ~ mera za sposobnost snovi v vodnem okolju za oddajanje ali sprejemanje elektronov pri oksidoredukcijski reakciji **SIN.:** potencial redoks, ~ **redoks** oksidoredukcijski potencial

poténje -a s znojenje

potísen -sna -o v zvezi:
~i sklep

potíni -a -o v zvezi:
živinski ~ list

potóčen -čna -o v zvezah:
~a postrv, ~i rak, ~a zlatovčica

potóčnica -e ž potočna postrv

potómeč -mca m sorodnik v ravni črti naprej
SIN.: descendent
PRIM.: prednik

potómstvo -a s sorodstvo po potomcih
SIN.: descendencia (2)

potrebúšina -e ž meso s trebuha živali, zlasti govoda in prašiča
SIN.: flam

potrebúšnica -e ž seroza, ki prekriva stene trebušne in medenične votline ter vse trebušne organe, del maternice in sečnika:

drobovna ~ seroza, ki prekriva vse trebušne organe, del maternice in sečnika **SIN.:** visceralni peritonej, peritoneum viscerale, **obstenska** ~ seroza, ki prekriva stene trebušne in medenične votline **SIN.:** parietalni peritonej, peritoneum parietale, **preponska** ~ potrebušnica, ki prekriva prepono s trebušne strani **SIN.:** diafragmatski peritonej

SIN.: peritonej, trebušna mrena, peritoneum

potrebúšničen -čna -o nanašajoč se na potrebušnico:

~a tekočina, ~a votlina

SIN.: peritonealen

potujoč -a -e migrirajoč:

~i absces, ~a ledvica, ~a ličinka, ~e modo

povésno -a s sveženj:

popkovno ~ popkavnica, **semensko** ~ sveženj iz arterije, vene, mezigovnic, vzdigovalke moda, živcev in semenovoda, ki se razteza od dimeljskega kanala do moda **SIN.:** funiculus spermaticus

povešálka -e ž v zvezah:

mišica ~

~ **spodnje ustnice** mišica, ki poteka po stranski ploskvi mandibule do ustnice in vleče ustnico navzdol in nazaj **SIN.:** musculus depressor labii inferioris, ~ **zgornje ustnice** mišica, ki jo imajo samo prašiči in prežvekovalci, vleče rilec oziroma zgornjo ustnico navzdol **SIN.:** musculus depressor labii superioris

povéšen -a -o ki je nižje od navadne lege:

~a ledvica, ~a maternica

povézek -zka m v zvezah:

Billrothov ~ vranični povezek, **vranični** ~ sveženj retikularnega tkiva v parenhimu vranice **SIN.:** Billrothov povezek

povezoválen -lna -o ki kaj povezuje:

~a žila

SIN.: communicans

povírje -a s področje, iz katerega se steka kri v veno ali limfa v mezigovnico

povišan -a -o v zvezah:

~i krvni tlak, ~a telesna temperatura

povôden -dna -o v zvezah:

~i konj, ~a kuna

povòj -ôja m **1.** podolgovat kos tkanine za zavarovanje rane, poškodbe:

kalikojev ~ povoj kaliko, **mavčni** ~ tkanina, prepojena z mavcem za povoj npr. kostnega zloma, **okluzivni** ~ povoj, ki varuje rano pred

okužbo, ~ **kaliko** povoj s tkanino kaliko **SIN.:**

kalikojev povoj

PRIM.: obveza

2. fascija

povráten -tna -o **1.** ki se povrne ali ponavlja v enakomernih ali neenakomernih časovnih razmikih: ~i proces, ~i tok

SIN.: rekurenten (1), recurrens (1)

2. ki poteka ali potuje nazaj:

~i grlni živec

SIN.: rekurenten (2), recurrens (2)

povréči -vržem dov. iztisniti plod iz rodil (npr. krava, kobila)

površinski -a -o ki je, deluje na površju, površini:

~a anestezija, ~a brahialna arterija, ~e dimeljske bezgavke, ~i dimeljski obroček, ~a fascija, ~ ingvinalni obroček, ~a kranialna epigastrična arterija, ~a nadlaktna arterija, ~a napetost, ~a podlaktna arterija, ~a prsna mišica, ~a senčna arterija, ~ skleritis, ~a sprednja predtrebušna arterija, ~a stegenska fascija, ~a temporalna arterija, ~a upogibalka prstov, ~e vratne bezgavke, ~a zadnjična mišica

SIN.: superficialis

Poxviridae [poksviride] družina virusov DNK z rodovi *Avipoxvirus*, *Capripoxvirus*, *Leporipoxvirus*, *Orthopoxvirus*, *Parapoxvirus*, *Suipoxvirus* in *Yatapoxvirus*

pôzen -zna -o ki je od začetka trajanja zelo oddaljen:

~a alergija, ~a kastracija, ~a preobčutljivost, ~a preobčutljivostna reakcija

PRIM.: zapoznel

pozícijski -a -o v zvezi:

~ vertigo

póztiven -vna -o **1.** ki kaže na prisotnost česa:

katalazno ~a bakterija, koagulazno ~a bakterija, laktozno ~a bakterija, lažno ~a aglutinacija, lažno ~i izvid, ~a bilanca, ~i izvid

2. ki učinkuje v smeri proti čemu ali komu:

~a fototaksa, ~a kemotaksa, ~a reotaksa, ~a taksa, ~i tropizem, ~a tuberkulinska reakcija

3. ki kaj povečuje, okrepi:

~i batmotropni učinek, ~i dromotropni učinek, ~i efektor, ~i inotropni učinek, ~i kronotropni učinek

4. v zvezah:

gramsko ~a bakterija, ~i ion

pozóbnica -e ž vezivo v obliki vezi, ki obkroža

zobno korenino in veže zob s čeljustnico

SIN.: alveolarna membrana, periodoncij, periodontium

pozóbničen -čna -o nanašajoč se na pozobnico:

~e bolezní

SIN.: periodontalen

požirálka -e ž v zvezi:

celica ~

požirálnik -a m del prebavne cevi, ki povezuje žrelo z želodcem:

ahalazija ~a, atrezija ~a, krč ~a, striktura ~a

SIN.: ezofagus, oesophagus

požirálnikov -a -o nanašajoč se na požiralnik:
~ hiatus, ~a obstrukcija, ~ reflux, ~ spazem, ~a tonzila, ~e vene, ~a zapora, ~e žleze
SIN.: ezofagealen, oesophagealis, oesophageus, oesophagicus

požiranje -a s pomikanje hrane ali tekočine iz ust po požiralniku v želodec:

boleče ~ oteženo požiranje zaradi bolečine ali strahu pred bolečino **SIN.:** aphagia algera, **oteženo** ~ težavno požiranje, navadno zaradi bolečine v požiralniku **SIN.:** agluticija, disfagija, dysphagia
SIN.: degluticija

požršen -šna -o ki rad veliko je: ~a žival

požršenost -i ž lastnost živali, da rada veliko je

PP [pépé] krat pankreasni polipeptid

PPD [pepedé] krat. prečiščeni proteinski derivat

práčrevó -ésa s votlina gastrule, iz katere se razvije črevo
SIN.: arhenteron, gastrocel, coelenteron

praecox -cis [prékoks] prezgodnji (1):
ejaculatio ~, pártus ~, séniun ~

praematurus -a -um [prematúrus] **1.** prezgodnji (2):

pártus ~

2. nezrel:

fétus ~

praemolaris -e [premoláris] ki leži pred meljakom:
déns ~

praeputialis in preputialis -e [prepucijális]
prepucijski:
diverticulum ~e, glándulae ~es, músculi ~es, sébum ~e

praeputium in preputium -ii s [prepúcijum]
prepucij:
~ **clitóridis** prepucij klitorisa, ~ **pénis** prepucij penisa

praerenalis -e [prerenális] prerenalen:
anúria ~

praescriptio -onis ž [preskrípčijo -ónis]
predpisovanje

praeternaturalis -e [preternaturális] preternaturalen:
ánus ~

pràg prága m **1.** mejna vrednost dražljaja, ki izzove določeno reakcijo:

bolečinski ~ najmanjša jakost dražljaja, pri kateri se zazna bolečina, ~ **ločljivosti** mejna vrednost zaznavanja, ~ **vzdražljivosti** najmanjša jakost dražljaja, ki izzove odziv (akcijski potencial) po zakonu vse ali nič, **slušni** ~ mejna jakost zvoka, ki je s sluhom še zaznavna

2. mejna doza ali koncentracija učinkovine ali presnovka, ki povzroči določen učinek:
~ **toksičnosti** najmanjša količina ali

koncentracija česa, ki deluje toksično,
terapevtski ~ najmanjša doza ali najnižja koncentracija zdravilne učinkovine, ki ima zdravilni učinek

práh -ú m izdelek iz določene snovi v obliki zelo drobnih suhih delcev:

jajca v ~u, mleko v ~u, sirotka v ~u

cvetni ~ trosi v obliki zrnec pri cvetnicah, **inertni** ~ prah, ki pri organizmu ne povzroča reakcije

práledvíca -e ž izločalo sesalcev v začetni fazi embrionalnega razvoja, ki deluje kratek čas (pri samcu se iz nje razvijejo nadmodkov vod, semenovod, ejakulatorni vod in mehurnica, pri samici pa večinoma zakrni)
SIN.: mezonefros, mesonephros

práledvíčen -čna -o nanašajoč se na praledvico:
~i vod

prám -a m konj rjave barve

praménka -e ž pasma ovc z ostro volno (različica pramenke je belokranjska ovca)

prámožgáni -ov m mn. zasnova, iz katere se razvijejo sprednji in srednji možgani
SIN.: arhencefalon

práporec -rca m v pramenih viseča dolga dlaka na repu in nogah psov nekaterih pasem

práprot -i ž večletna gozdna rastlina brez pravih cvetov in semen:

orlova ~ praprot, ki po zaužitju povzroča zastrupitev pri govedu (hlevsko krvomočnost), vsebuje tiaminazo, ki razkroji vitamin B₁
SIN.: *Pteridium aquilinum*

práse -éta s pujssek

práséčnik -a m alantois

prásegmènt -ènta m eden od parnih odsekov paraksialnega mezoderma, sestavljen iz dermatoma, miotoma in sklerotoma
SIN.: somit

prásèn -sna -o v zvezi:
~a svinja

prasítev -tve ž rojevanje pri svinji

práska -e ž manjša povrhnja poškodba kože v obliki črte:

bolezen mačjih prask

prásnòv -í ž protoplazma

prášek -ška m snov v obliki zelo drobnih suhih delcev:

zdravilni ~ prašek, ki vsebuje zdravilo **SIN.:** pulvis
okr.: pulv.

prášič -íča m **1.** domači prašič:

akutna diareja ~ev, atrofični rinitis ~ev, bacilarna dizenterija ~ev, bacilarna griža ~ev, črevesna adenomatoza ~ev, edemska bolezen ~ev, eksudativni epidermitis ~ev, enzooska diareja ~ev, enzooska pljučnica ~ev, enzooska srčna kap ~ev, inkluzijski rinitis ~ev, jorkširska pasma ~ev, kontagiozna plevropnevmonija ~ev, krvava griža ~ev, kužni gastroenteritis

~ev, mehurčkasti izpuščaj ~ev, nalezljivi gastroenteritis
 ~ev, nalezljiva ohromelost ~ev, nekrotični rinitis ~ev,
 paratifus pri ~ih, sajavost ~ev, sindrom multisistemskega
 podstavitvenega hiranja ~ev, srčna kap ~ev, transmissijski
 gastroenteritis ~ev, vakcina proti atrofičnemu rinitisu
 ~ev, vakcina proti enzooski pljučnici ~ev, vakcina proti
 kontagiozni plevropnevmoniji ~ev, vezikularna bolezen ~ev,
 vezikularni eksantem ~ev, virus akutne diareje ~ev, virus
 encefalomiokarditisa ~ev, virus enzooske diareje ~ev,
 virus influence ~ev, virus inkluzijskega rinitisa ~ev, virus
 nalezljivega gastroenteritisa ~ev, virus nalezljive ohromelosti
 ~ev, virus sindroma multisistemskega podstavitvenega
 hiranja ~ev, virus vezikularne bolezni ~ev, virus vezikularnega
 eksantema ~ev, virus virusnega encefalomielitisa ~ev, virusni
 encefalomielititis ~ev, virusni encefalomiokarditis ~ev

2. sesalec iz družine prašičev:

bekonski ~ bekon (1), **berkširski** ~ berkširec,
divji ~ prašič, ki živi v vlažnih gozdovih,
 ima klinasto glavo in dolge, nazaj štrleče
 podočnike **sin.**: divja svinja, *Sus scrofa ferus*,
domači ~ prašič, vzgojen iz divjega prašiča,
 neprežvekoalec z enostavnim želodcem, ki
 se goji zaradi mesa, slanine, kože **sin.**: domača
 svinja, prašič (1), porcus, sus, *Sus scrofa*
domestica, **evrazijski** ~ divji prašič iz stepskih
 in gozdnatih območij Evrazije **sin.**: *Sus scrofa*,
jorkširski ~ jorkširec
sin.: svinja (2)

prašiček -čka m pujssek

prašičerēja -e ž gospodarska dejavnost, ki se
 ukvarja z rejo prašičev

prašiči -ev m mn. družina vsejedih sesalcev,
 sodoprstih kopitarjev, ki ne prežvekujejo, z
 enostavnim želodcem, katerih kožo obraščajo
 ščetine, z rodovi *Sus*, *Potamochoerus*,
Phacochoerus, *Hylochoerus*
sin.: svinje, Suidae

prašičji -a -e nanašajoč se na prašiča: ~a farma
 afriška ~a kuga, deviacija ~ega rilca, klasična ~a kuga,
 kronična ~a kuga, ~a bolha, ~a bruceloza, ~a dizenterija, ~e
 garje, ~a glista, ~ gobec, ~a gripa, ~ hlev, ~a influenza, ~
 kalicivirus, ~e koze, ~a maligna hipertermija, ~e meso, ~a
 parainfluenca, ~a parvoviroza, ~ parvovirus, ~ poliserozitis,
 ~a rdečica, ~ reprodukcijski in respiratorni sindrom, ~ rilec,
 ~ stresni sindrom, vakcina proti klasični ~i kugi, vakcina proti
 ~i parvovirozi, vakcina proti ~i rdečici, virus afriške ~e kuge,
 virus ~ih koz, virus ~ega reprodukcijskega in respiratornega
 sindroma, virusni ~ poliomielititis
sin.: svinjski, suillus

prátvorívo -a s protoplazma

práústa -úst s mn. odprtina na gastruli, v kateri
 prehaja ektoderm v entoderm
sin.: blastopora, prostoma

právi -a -o ki ima vse bistvene značilnosti:
 ~ bagun, ~e čebele, ~i fazani, ~i golobi, ~a goveda, ~e
 jegulje, ~i jeleni, ~a kadulja, ~a kamilica, ~a kolika, ~e
 kune, ~i obadi, ~a otalgija, ~ pelin, ~a rebra, ~ sklep, ~a
 sviloprejkja, ~ vampir, ~o vretence
sin.: verus

pravočasen -sna -o ki je, se opravi v določenem
 času:
 ~i porod

sin.: temporarius

prárvzòr -ôra m originalni tip ali oblika, značilna
 za posamezno biološko vrsto, rod ali višjo
 taksonomsko kategorijo

sin.: prototip

prázničen -čna -o nanašajoč se na praznik:
 ~a bolezen konj

práživ -a m pražival

práživál -i ž enoceličar iz podkraljestva
 praživali:

enteropatogena ~ pražival (npr. kokcidij), ki
 povzroča črevesne bolezni (npr. driske)
sin.: praživ, protozoj

práživáli -i ž podkraljestvo iz kraljestva
 živali, evkarionski enoceličarji, med
 katere se uvrščajo amebe, kokcidiji,
 trosovc, bičkarji
sin.: Protozoa

prádec -dca m poljud. flatus (2)

prádnje -a s poljud. flatulencia (2)

prebáva -e ž spreminjanje zaužite hrane ali
 njenih sestavin v prebavilih z encimi v snovi,
 ki jih organizem lahko absorbira
sin.: digestija

prebáven -vna -o nanašajoč se na prebavo ali
 prebavila:

~a cev, ~i encimi, ~i koeficient, ~i mehurček, ~a motnja, ~i
 organi, ~i sistem, ~i sok, ~a vakuola
sin.: digestiven, digestorius

prebavíla prebavíl s mn. sistem organov, ki
 sodelujejo pri prebavi hrane od ust do zadnjika
 (usta, požiralnik, slinske žleze, želodec, tanko
 in debelo črevo in zadnjik), vključuje trebušno
 slinavko in jetra
sin.: digestivni aparat, prebavni organi,
 prebavni sistem, apparatus digestorius

prebavílo -a s prebavni organ

prebavljív -a -o ki se da prebaviti: ~a hrana

prebiótičen -čna -o nanašajoč se na obdobje pred
 življenjem na Zemlji

prebirálnik -a m eden od treh predželodcev pri
 prežvekovalcih
sin.: devetogub, izžemalni želodec, psalter,
 omasum

prebóden -dna -o v zvezi:

~a rana
sin.: transfixus

prebodbína -e ž rana, narejena s prebodom
sin.: prebodna rana, vulnus perforatum, vulnus
 transfixum

preboléti -ím dov. prenehati biti bolan

prebolévník -a m osebek, ki je pred kratkim prebolel bolezen
SIN.: konvalescent, okrevanec, rekonvalescent

precédek -dka m filtrat

precèp -épa m lesena naprava za stisnjenje semenovoda, žil, mišic pri kastraciji

precépka -e ž kleščam podobna kovinska priprava, zlasti za stiskanje žil pri operaciji:
Peanova ~ precepka po Peanu, ~ **po Doyenu** precepka, ki ima kraka vzdolžno narezana (uporablja se pri operacijah črevesja), ~ **po Peanu** kljunasta ali ravna precepka, ki ima notranjo stran krakov v obliki mreže **SIN.:** pean, Peanova precepka

precipitácija -e ž **1.** obarjanje
2. reakcija med antigenom (v obliki ekstrakta) in protitelesom, pri kateri nastane precipitat:
Ascolijeva ~ serološka reakcija za ugotavljanje vraničnega prisada z Ascolijevim serumom in ekstraktom tkiva živali, **hladna Ascolijeva** ~ Ascolijeva precipitacija z ekstraktom tkiva živali, ki se ekstrahira pri sobni temperaturi

precipitát -a m **1.** oborina
2. kompleks protiteles in specifičnega antigena, ki je bele barve

precipitín -a m protitelo, ki veže specifični antigen (npr. precipitinogen)

precipitinogén -a m **1.** antigen, ki je sposoben stimulirati nastajanje precipitinov
2. antigen v obliki ekstrakta, ki se veže s specifičnim precipitinom v precipitat

precipitínski -a -o nanašajoč se na precipitine:
 ~a progá, ~ prstan, ~a reakcija, ~ test

precipitírati -am nedov. in dov. **1.** obarjati
2. oboriti

préčen -čna -o ki poteka pravokotno na vzdolžno os:
 ~a cevka, ~a fascija, ~i kolon, ~a lega, ~a nadlahtična vez, ~a odprtina, ~a prsna mišica, ~a ravnina, ~a trebušna mišica, ~a vez kličnične ponvice, ~a vez kolena, ~i zlom
SIN.: transversalen, transversalis, transversarius, transversus

prečičšen -a -o pripravljen v kemično čisti obliki, brez primesi drugih snovi:
 ~i etanol, ~i proteinski derivat, ~a voda
SIN.: depuratus, purificatus

prečnik -a m v zvezi:
možganski ~ debela plošča iz bele snovi, ki povezuje možganski hemisferi **SIN.:** corpus callosum

prečnoprógast -a -o ki ima proge počez:
 ~a mišica, ~a mišična celica, ~o mišično tkivo, ~o mišično vlakno, ~a mišičnina

predanestezija -e ž omama živali pred narkozo
SIN.: predhodna anestezija, preliminarna anestezija

prèddifuzija -e ž v zvezi:
 ~ **antibiotika** difuzija antibiotika v agar pred inkubacijo nasajene bakterijske kulture pri antibiogramu **SIN.:** predhodna difuzija antibiotika, preliminarna difuzija antibiotika

preddvérje -a s preddvor (**2**):
 ~ **nožnice** kavdalna razširitev nožnice (v njem so večje vestibularne žleze) **SIN.:** vestibulum vaginae

prèddvòr -òra m **1.** del srca vretenčarjev, ki sprejema kri in jo potiska v prekat:
sistola srčnih ~ov
desni srčni ~ srčna votlina, v katero se stekata sprednja in zadnja votla vena ter iz katere odteka kri v desni srčni prekat **SIN.:** desni atrij, atrium dextrum cordis, **levi srčni** ~ srčna votlina, v katero se stekajo pljučne vene in iz katere odteka kri v levi srčni prekat **SIN.:** levi atrij, atrium sinistrum cordis
SIN.: atrij, atrium (**1**)
2. prostor ali vdolbina pred vstopom v kanal ali drug prostor:
nosni ~ sprednji del nosne votline, pokrit z večskladnim epitelijem **SIN.:** vestibulum nasi, ~ **grla** sprednji del laringealne votline **SIN.:** vestibulum laryngis, ~ **ušesa** del koščnega labirinta, ki povezuje kohleo in polkrožne kanale **SIN.:** vestibulum auris, **ustni** ~ začetni del ustne votline **SIN.:** vestibulum buccale, vestibulum oris
SIN.: preddverje, vestibulum
3. v zvezi:
vampov ~ prvi del vampa ob požiralniku **SIN.:** atrium ruminis
SIN.: atrium (**2**)

prèddvòren -ma -o **1.** nanašajoč se na preddvor (**1**):
 ~a aritmija, ~a ekstrasistola, ~a fibrilacija, ~o migetanje
SIN.: atrijski, atrialis
2. vestibularen:
 ~i hodnik, ~i mešiček, ~o okence, ~i sakulus, ~i živec

prèddvòrno-pólžev -a -o nanašajoč se na preddvor ušesa in kohleo:
 ~ živec
SIN.: vestibulokohlearen, vestibulocochlearis

prèddvòrno-prekátén -tna -o atrioventrikularen:
 ~i blok, ~i vozle

predeláva -e ž v zvezi:
industrijska ~ predelava v velikih količinah z uporabo strojev

prèdembrionálen -lna -o nanašajoč se na obdobje prvih treh tednov življenja zarodka:
 ~o obdobje

predentín -a m prvoten, še nepoapneli dentin
predhóden -dna -o ki je glede na čas, vrstni red neposredno pred čim drugim:
 ~a anestezija, ~a difuzija antibiotika
SIN.: preliminarren

predhódnik -a m **1.** zgodnejši člen v razvoju vrst, celic, organizmov
2. molekula, ki je biokemično predstopnja druge molekule
 SIN.: prekursor

predikátor -ja m predznak

predilekcijski -a -o ki je bolj izpostavljen:
 ~o mesto

predisponíran -a -o dovteten: ~ za bolezen

predispozícija -e ž vnaprejšnja pripravljenost ali določenost za kaj: ~ za bolezen
dedna ~ predispozicija, ki se prenaša z geni
 SIN.: dovzetnost, nagnjenost

prèdledvíca -e ž organ sesalcev za izločanje urina v začetni fazi embrionalnega razvoja, ki pozneje zakrni
 SIN.: pronefros

predmelják -a m vsak od zob med podočnikom in prvim kočnikom v zgornji in spodnji čeljusti
 SIN.: ličnik, premolar, dens praemolaris

predmétnica -e ž stekelce, na katerega se postavi, kane, razmaže ali razkosmiči snov (tkivo, kužnino, kri) za opazovanje z mikroskopom
 SIN.: objektinik, predmetnik

predmétnik -a m predmetnica

prédnik -a m sorodnik v ravni črti nazaj
 SIN.: ascendent
 PRIM.: potomec

predozíranje -a s prekoračenje terapevtske doze

predpisováñje -a s navodilo, zahteva, navadno v pisni obliki:
 ~ **zdravila** navodilo na receptu za pripravo, izdajo in uporabo zdravila sin.: preskripcija zdravila
 SIN.: preskripcija, praescriptio
 PRIM.: subskripcija

prèdplèčje -a s področje vratu pred plečnico
 SIN.: regio prescapularis

prèdplèčničen -čna -o nanašajoč se na predplečje
 SIN.: prescapularis

prèdporóden -dna -o nanašajoč se na čas pred porodom: ~o obdobje
 SIN.: antepartalen

prèdprsíničen -čna -o nanašajoč se na predprsniče
 SIN.: presternalis

prèdprsíniče -a s področje sprednjega dela prsnice
 SIN.: regio presternalis

prèdrójtven -a -o ki se zgodi pred rojstvom plodu: ~i razvoj plodu
 SIN.: antenatalen, prenatalen

predtrebúšen -šna -o nanašajoč se na predtrebušje:

površinska sprednja ~a arterija, sprednja ~a arterija, sprednja ~a vena, zadnja ~a arterija, zadnja ~a vena
 SIN.: epigastričen, epigastricus

prèdtrebúšje -a s sprednji del trebušja, ki sega od prsnice do prečne ravnine skozi zadnji par reber

SIN.: epigastrična regija, epigastrij, epigastrium, regio abdominis cranialis, regio epigastrica

prèdznák -a m bolezenski znak, ki se pojavlja pred drugimi značilnimi bolezenskimi znaki in napoveduje bolezen

SIN.: predikátor

prèdželódec -dca m pri prežvekovalcih vsak od treh delov prebavne cevi (vamp, kapica, prebiralnik) neposredno pred siriščnikom, prekritih s kutano sluznico

SIN.: proventriculus

pregánglijski -a -o ki leži pred ganglijem ali nad njim in vstopa v ganglij:
 ~ nevron

pregíb -a m **1.** del telesa v sklepu

SIN.: fleksura, flexura

2. mesto na zavoju organa:

~ **kolona** pregib med prečnim in ascendentnim ali descendentnim kolonom

SIN.: fleksura, flexura

preglèd -éda m osnovna diagnostična metoda za ugotavljanje bolezenskih znakov, sprememb v telesu:

abdominalni endoskopski ~ abdominoskopija,

avskultacijski ~ pregled z avskultacijo sin.:

osluškovalni pregled, **fizikalni** ~ pregled bolnika s palpacijo, inspekcijo, avskultacijo in perkusijo, **osluškovalni** ~ avskultacijski pregled

pregonítev -tve ž ponovno gonjenje plemenice zaradi odmrta zarodka ali ker ni prišlo do oploditve

pregoníti se -gónim se dov. ponovno se goniti, ker ni prišlo do oploditve ali zaradi odmrta zarodka

prehlád -áda m akutna virusna bolezen, ki se kaže z vnetjem zgornjih dihal, splošno prizadetostjo živali in včasih s povišano telesno temperaturo

prehóden -dna -o v zvezah:

~a divjad, ~i epitelij

prehrána -e ž **1.** hranilne snovi, potrebne za življenje:

deficitna ~ pomanjkljiva prehrana, **dietna** ~ dieta,

pomanjkljiva ~ prehrana s hrano ali krmili, ki jim primanjkujejo za življenje pomembne sestavine (npr. beljakovine, vitamini, minerali) sin.: deficitna prehrana

2. prehranjevanje, hranjenje:

balansirana ~ uravnotežena prehrana,

dopolnilna ~ prehrana, ki energijsko ali hranilno dopolni neuravnoteženo prehrano, **intenzivna** ~ prehrana, ki je usmerjena v doseganje hitre

ali obilne prireje, **neuravnotežena** ~ prehrana s hrano, v kateri so posamezne sestavine v presežku ali pomanjkanju, **uravnotežena** ~ prehrana, ki zadostuje za vsakdanje življenjske potrebe organizma **sin.**: balansirana prehrana, **vegetativna** ~ prehrana z rastlinsko hrano

3. v zvezi:

~ **domačih živali** učni predmet na veterinarskih fakultetah

prehranjevalen -lna -o nanašajoč se na

prehranjevanje:

~i kanal, ~a veriga

SIN.: nutricijski, prehranski (2), nutricius

prehranjevanje -a s zadovoljevanje organizma s hrano

SIN.: nutricija

prehranski -a -o **1.** nanašajoč se na prehrano (1):

~a indigestija

SIN.: alimentaren, alimentarius

2. prehranjevalen:

~i dodatki

preimunizacija -e ž prva od dveh zaporednih, načrtovanih aplikacij vakcine (druga sledi po štirih tednih)

preiskáva -e ž iskanje možnega vzroka bolezni, ugotavljanje zdravstvenega stanja glede na uporabljeno metodo: mikroskopska ~ **bakteriološka** ~ preiskava glede na prisotnost bakterij (npr. z gojitvijo na umetnem gojišču), **citokemična** ~ preiskava celic na kemično sestavo in aktivnost, **citološka** ~ ugotavljanje prisotnosti določenih celic (npr. rakavih), **citomorfološka** ~ ugotavljanje posebnih struktur v celicah, **citoskopska** ~ citoskopija, **endoskopska** ~ preiskava z endoskopom, **fizikalna** ~ preiskava živali z napravami, npr. z rentgenom, ultrazvokom, magnetno resonanco, **hematološka** ~ preiskava krvi, **histološka** ~ preiskava, ki proučuje mikroskopsko zgradbo tkiv, **histopatološka** ~ preiskava, ki proučuje mikroskopsko zgradbo patološko spremenjenih tkiv, **kemična** ~ preiskava na določen kemijski element snov, **klinična** ~ preiskava na živi živali brez laboratorijskih pripomočkov, **laboratorijska** ~ preiskava tkiv, izločkov živali, opravljena v laboratoriju (npr. bakteriološka, hematološka, parazitološka, patoanatomska, virološka), **mikološka** ~ preiskava na prisotnost glivic (npr. z mikroskopom, z uporabo gojišč), **mikrobiološka** ~ preiskava na mikroorganizme, predvsem bakterije, **organoleptična** ~ preiskava, opravljena s čutili (z vidom, okusom, vonjem, tipom, sluhom), **parazitološka** ~ preiskava na prisotnost zajedavcev (navadno z mikroskopom), **patoanatomska** ~ obdukcija, **patohistološka** ~ preiskava, ki proučuje mikroskopsko zgradbo tkiv trupla, **posmrtna** ~ preiskava po smrti, poginu živali **sin.**: postmortalna preiskava, **postmortalna** ~ posmrtna preiskava, ~ **na brejost** ugotavljanje navzočnosti

plodu v maternici (npr. z rektalno preiskavo, z ultrazvokom, z laboratorijsko, rentgensko preiskavo), **radiološka** ~ preiskava s presevanjem z rentgenskimi žarki, **rektalna** ~ otipavanje organov v medenični in trebušni votlini z roko v danki in distalnem delu debelega črevesa (npr. pri ugotavljanju brejosti pri kravah) **sin.**: rektalna eksploracija, **rinoskopopska** ~ preiskava nosnih votlin z rinoskopom, **toksikološka** ~ preiskava na prisotnost toksinov ali strupov, **virološka** ~ preiskava na prisotnost virusov (npr. s kulturo tkiva)

Preis, Hugo [prájs húdo] (1860–1940) madžarski bakteriolog

Preisz-Nocardov -a -o [prájs-nokárov] v zvezi: ~ bacil

preizkús -a m postopek, s katerim se ugotovi, dokaže prisotnost česa:

alergijski ~ preizkus, s katerim se ugotavlja stanje senzibilizirane živali glede na reakcijo po aplikaciji alergena (npr. abortina, brucelina, johnina, maleina, tuberkulina), **alizarinski** ~ preizkus mleka na svežino z alizarinom, **intrakutani alergijski** ~ alergijski preizkus z intrakutano aplikacijo brucelina za ugotavljanje bruceloze pri ovcah in kozah, **kalifornijski** ~ preizkus kravjega mleka na mastitis v hlevu **krat.**: CMT, **katalazni** ~ ugotavljanje katalaze pri bakterijah z vodikovim peroksidom, **koagulazni** ~ ugotavljanje koagulaze pri bakterijah (npr. pri stafilokokih, streptokokih) s krvno plazmo, **lužni** ~ preiskava mleka na mastitis z uporabo 4-odstotne raztopine natrijevega hidroksida **sin.**: Whitesidov test, **mlečni prstanasti** ~ serološki test na bruceloza za dokazovanje protiteles v mleku **krat.**: MPP, ~ **CAMP** biokemični preizkus, s katerim se loči *Streptococcus agalactiae* od drugih streptokokov po fenomenu CAMP, **Sanfordov** ~ bakteriološka preiskava urina na prisotnost mikroorganizmov (pri cistitisu je preiskava pozitivna tudi v razredčenju urina 1:10 000), **tuberkulinski** ~ preizkus za ugotavljanje tuberkuloze pri živali z intrakutano aplikacijo tuberkulina (tuberkulozna žival se odzove s pozno preobčutljivostno reakcijo z nabreklostjo kože na mestu aplikacije), **Voges-Proskauerjev** ~ ugotavljanje indola pri bakterijah v tekočem gojišču z indikatorjem **SIN.**: preskus, test

prejémnik -a m osebek, ki kaj prejme: ~ organov, ~ tkiva, ~ krvi

SIN.: recipient

PRIM.: dajalec, darovalec

prekajeválnica -e ž prostor za prekajevanje mesa, mesnih izdelkov

prekajeváti -újem nedov. izpostavljeti dimu zaradi konzervacije

prekanceróza -e ž spremembe v tkivu, organu, iz katerih se lahko razvije karcinom

prekancerózen -zna -o ki se nagiba k razvoju v rakasto tvorbo: ~o stanje
SIN.: prekarcinomatozen

prekáp -a m destilacija:
 ~ vode destilacija vode

prekapilára -e ž žila med arteriolo in kapilarami, z redkimi, spiralno urejenimi celicami gladke mišičnine v steni
SIN.: metarteriola, prekapilarna arteriola

prekapiláren -rna -o ki je pred kapilaro:
 ~a arteriola

prekapína -e ž destilat

prekarcinomátózen -zna -o prekancerózen: ~o stanje

prekát -a m **1.** naravna votlina v tkivu ali organu:

diskinezija ~ov, sistola srčnih ~ov

četrți možganski ~ možganski prekat v rombencefalonu (med možganskim deblom in malimi možgani) **SIN.:** četrți možganski ventrikel, ventriculus quartus, **desni srčni** ~ votlina v srcu, iz katere izhaja pljučno deblo **SIN.:** desni srčni ventrikel, ventriculus dexter cordis, **levi srčni** ~ votlina v srcu, iz katere izhaja aorta **SIN.:** levi srčni ventrikel, ventriculus sinister cordis, **možganski** ~ vsak od štirih prekatov v možganih, napolnjen s cerebrospinalno tekočino **SIN.:** možganski ventrikel, ventriculus cerebri, **stranski možganski** ~ vsak od dveh možganskih prekatov, ki leži v možganski hemisferi **SIN.:** lateralni možganski ventrikel, stranski možganski ventrikel, ventriculus lateralis, **tretji možganski** ~ možganski prekat v diancefalonu med obema talamusoma, povezan z obema stranskima možganskima prekatoma in možganskim vodovodom **SIN.:** tretji možganski ventrikel, ventriculus tertius

SIN.: kletka (2), ventrikel, ventriculus (1)

2. majhen zaprt prostor:

sprednji zrkelní ~ del prostora med roženico in šarenico, napolnjen s prekatno vodico **SIN.:** sprednja očesna komora, camera anterior bulbi, **zadnji zrkelní** ~ del prostora med šarenico in očesno lečo, napolnjen s prekatno vodico **SIN.:** zadnja očesna komora, camera posterior bulbi

SIN.: komora (2), camera (1)

prekátén -tna -o **1.** nanašajoč se na prekate v srcu, možganih:

~a asinhronija, ~o migetanje

SIN.: ventrikularen, ventricularis

2. nanašajoč se na prekata v zrklu:

~a vodica

prekinjen -a -o v zvezi:

~i spolni akt

SIN.: interruptus

preklòp -ópa m sinapsa

prekolagénski -a -o ki označuje predhodno stopnjo v razvoju kolagena:
 ~o vlakno

prekrižan -a -o nanašajoč se na prekrižanje: ~i homologni kromosom

prekrižanje -a s **1.** dogajanje, pri katerem se kaj položi navzkriž:

~ **kromosomov** navadno recipročna izmenjava delov med prekrižanima homolognima kromosomoma med profazo mejotske delitve ali med mitozo **SIN.:** crossing-over, dekusacija kromosomov, prekrižanje (2)
SIN.: dekusacija, križanje (2), decussatio

2. prekrižanje kromosomov:

mejotsko ~ recipročna izmenjava delov kromatid združenih homolognih kromosomov med mejozo in s tem prenos skupine genov z enega kromosoma na drugi homologni kromosom, **mitotsko** ~ zamenjava delov kromatid med mitozo, **somatsko** ~ mitotsko prekrižanje v somatskih celicah

prekrvítev -tve ž oskrba organa, tkiva s krvjo

prekrvljen -èna -o oskrbljen s krvjo, poln krvi:
 ~o tkivo

prekrvljenost -i ž oskrbljenost tkiva, organa s krvjo

prekúrzor -ja m predhodnik (2)

prekúrzorski -a -o nanašajoč se na predhodnik (2): ~a beljakovina

prekúžen -a -o ki je pri okužbi pridobil določeno imunost: ~a čreda

prekúženost -i ž stanje imunosti po preboleli določeni kužni bolezni

prekužítev -tve ž proces, pri katerem organizem pri okužbi pridobi določeno imunost

prekúžiti se -im se dov. z okužbo pridobiti določeno imunost

preletálnica -e ž voljera

preležánina -e ž rana na koži, ki nastane zaradi dolgotrajnega pritiska pri ležanju
SIN.: dekubitus (1), decubitus

prelimináren -rna -o predhoden:
 ~a anestezija, ~a difuzija antibiotika

prelòm -òma m **1.** prekinitve kake strukture
2. mesto zloma na kosti, hrustancu:
 linija ~a kosti

prelómén -mna -o nanašajoč se na prelom:
 ~a črta, ~a ploskev kosti

prém -a -o raven (1):

manjša zgornja ~a mišica glave, ~a stegenska mišica, ~a trebušna mišica, vagina ~e trebušne mišice, večja zgornja ~a mišica glave

premedicírati -am dov. in nedov. dati premedikacijo

premedikacija -e ž **1.** dajanje zdravil za zmanjšanje bolečine, pomiritev in olajšanje uvajanja v anestezijo
2. zdravilo za ta namen

premičen -čna -o v zvezi:
~o satovje

premik -a m sprememba lege:
fraktorni ~ premik odlomljenih delcev kosti pri zlomu kosti

premikš -a m mešanica hranilnih dodatkov (npr. mineralov, vitaminov), ki se dodaja gotovim krmnim mešanicam

premolár -ja m predmeljak

premortalen -lna -o ki je neposredno pred smrtjo, poginom:
~a telesna temperatura

premostitev -tve ž obvod

premunicija -e ž odpornost proti okužbi z enakim ali antigensko sorodnim patogenim mikroorganizmom, ki traja tako dolgo, dokler je patogen mikroorganizem v organizmu, in zavira superinfekcijo
SIN.: infekcijska imunost

prenaséljenost -i ž čezmerno število bioloških vrst na omejenem prostoru
SIN.: hiperpopulacija

prenasičen -a -o ki vsebuje več, kot lahko sprejme:
~a raztopina
PRIM.: nasičen

prenašálec -lca m **1.** osebek, ki prenaša povzročitelja kužne ali zajedavske bolezni
SIN.: vektor (1)
PRIM.: konduktor (1)
2. snov, ki mehansko prenaša povzročitelja bolezni
SIN.: vektor (2)
3. spojina, ki kaj inhibira, stimulira:
kemični ~ kemična snov (npr. acetilholin, noradrenalin), izločena iz kake celice, ki sproži določeno aktivnost ciljne celice, ko doseže njen receptor, **živčni** ~ neurotransmitor
SIN.: transmitor

prenašálen -lna -o ki kaj prenaša:
~a beljakovina, ~i encim, ~a ribonukleinska kislina, ~a RNK
SIN.: transferen, transporten (2)

prenatálen -lna -o predrojstven:
~o obdobje, ~a smrt, ~a smrtnost, ~a umrljivost

prenòs -òsa m proces ali postopek, pri katerem se kaj prenese drugam:
iatrogeni ~ **bolezni** prenos bolezni, navadno zaradi nestrokovnega zdravniškega posega, **indirektni** ~ **okužbe** prenos okužbe prek posrednika, npr. vektorja, **nevromuskularni** ~ živčno-mišični prenos, **živčno-mišični** ~ prenos vzbujenja z motoričnega nevrona na

skeletno mišično vlakno z acetilholinom kot mediatorjem v motorični ploščici **SIN.:** nevromuskularni prenos

prenòsen -sna -o nanašajoč se na prenos:
~a spongiformna encefalopatija minkov

prenosljiv -a -o ki se da prenesti, prenašati:
spolno ~a bolezen
SIN.: transmisijski

preobčutljivost -i ž **1.** prevelika odzivnost organizma na dražljaje
SIN.: hipersenzitivnost, supersenzitivnost
2. alergija:
citotoksična ~ od protiteles odvisna in s komplementom povzročena liza celic **SIN.:** preobčutljivost tipa II, **kontaktna** ~ kontaktna alergija, **pozna** ~ pozna alergija, ~ **tipa I** takojšnja alergija, ~ **tipa II** citotoksična preobčutljivost, ~ **tipa III** alergija zaradi imunskih kompleksov, ~ **tipa IV** pozna alergija, **takojšnja** ~ takojšnja alergija

preobčutljivosten -tna -o alergijski:
pozna ~a reakcija, ~a reakcija

preobjéda -e ž zelo strupena rastlina iz družine zlatičevk, iz gomoljev katere se pridobiva akonitin
SIN.: *Aconitum napellus*

preobrázba -e ž metamorfoza

preparát -a m **1.** žival ali njeni deli, prirejeni za proučevanje:
anatomski ~ tkivo, organ, del organa v posebni tekočini žrtvovane, poginule živali, prirejen za pedagoške namene **SIN.:** makroskopski preparat, **citološki** ~ preparat iz celic osebkov za mikroskopsko preiskavo, **direktni** ~ preparat, narejen neposredno iz kužnine, brez poprejšnje gojitve in izolacije mikroorganizma, **histološki** ~ mikroskopski preparat iz organov ali delov telesa za diagnostične namene, **makroskopski** ~ anatomski preparat, **mikroskopski** ~ preparat, pripravljen za opazovanje z mikroskopom, **nativni mikroskopski** ~ neobarvan, nefiksiran mikroskopski preparat, **patološkoanatomski** ~ organ, tkivo z bolezenskimi spremembami, ustrezno konzerviran za pedagoške namene, **trajni** ~ mikroskopski preparat, prirejen tako, da se lahko hrani za opazovanje daljši čas
2. pripravek:
androgenski ~ androgen (2), **antiblastični** ~ pripravek, ki zavira rast novotvorb, **farmaceutski** ~ farmacevtski pripravek, **hormonski** ~ hormonski pripravek, **radioaktivni** ~ radiofarmak, **virustatični** ~ virustatični pripravek, **vitaminski** ~ vitaminski pripravek

prepariranje -a s **1.** pripravljanje mrtve živali ali njenih delov za opazovanje, proučevanje ali kot trofejo
2. operacijska priprava tkiva, organa za opazovanje, proučevanje

preparirati -am nedov. in dov. **1.** obdelovati kaj za uporabo: ~ učinkovine iz rastline
2. z določenim postopkom pripravljati organizem ali del telesa za proučevanje zgradbe, funkcije ali za trofejo: ~ tkivo med operacijo, ~ tkivo za anatomsko proučevanje

prepelica -e ž kura rjavkaste barve, ki živi v Afriki, Aziji in Evropi
SIN.: *Coturnix coturnix*

prepihovanje -a s persulfacija

prepís -a m prenos genskega koda iz ene vrste nukleinske kisline na drugo
SIN.: transkript

prepisovanje -a s proces, pri katerem se genski zapis, ki je v nukleotidnem zaporedju ene verige DNK, prepíše v komplementarno zaporedje primarnega zapisa RNK:
gensko ~ sinteza kopije RNK iz sekvenc nukleotidov v omejenih področjih DNK **sin.:** genska transkripcija, **reverzno** ~ sinteza kopije DNK po vzorcu RNK, ki jo katalizira reverzna transkriptaza **sin.:** reverzna transkripcija
SIN.: transkripcija

prepojina -e ž infiltrat

prepóna -e ž mišično-kitasta pregrada med prsno in trebušno votlino pri sesalcih, ki pomaga pri dihanju, s trebušne strani prekrita s potrebnišnico, s prsne s poprsnico
SIN.: diafragma (1), diaphragma

prepónski -a -o nanašajoč se na prepono: avulzija ~ega živca, ~a kila, ~a kupola, ~a poprsnica, ~a potrebušnica, ~ živec, zadnja ~a arterija
SIN.: diafragemski, freničen, diaphragmaticus, phrenicus

P

prepónsko-osrčnikov -a -o nanašajoč se na prepono in osrčnik:
 ~a vez
SIN.: phrenicopericardiacus

prepónsko-trebušen -šna -o nanašajoč se na prepono in trebušno aorto:
 ~a arterija
SIN.: phrenicoabdominalis

prepróga -e ž v zvezi:
razkuževalna ~ dezbariera

prepròst -òšta -o v zvezi:
 ~i sklep

prepúcij -a m kožna guba, ki prekriva klitoris ali penis:
 ~ **klitorisa** kožna guba, ki prekriva glavico klitorisa **sin.:** praeputium clitoridis, ~ **penisa** kožna guba, ki prekriva glavico penisa **sin.:** žilnik, praeputium penis
SIN.: praeputium

prepúcijev -a -o v zvezi:
 ~a maža

prepúcijski -a -o nanašajoč se na prepucij:

~ izpirek, ~a konkrecija, ~e mišice, ~ mošnjiček, ~e žleze
SIN.: praeputialis

prepúst -a m špranjast prehod za nekatere anatomske strukture:
mišični ~ prepust, skozi katerega se pri konju spustita črevnično-ledvena mišica in krojaška mišica na notranjo ploskev stegna **sin.:** mišična lakuna, lacuna musculorum, **žilni** ~ prepust med tkivi za arterije, vene **sin.:** žilna lakuna, lacuna vasorum
SIN.: lakuna (2), lacuna (2)

prepústnost -i ž lastnost strukture, da prepušča snovi:
kapilarna ~ prepústnost stene kapilar (npr. za plazmo, eritrocite) **sin.:** kapilarna permeabilnost
SIN.: permeabilnost

prerenálen -lna -o ki je nastal zunaj ledvice:
 ~a anurija
SIN.: praerenalis

preròd -óda m metagenez

presádek -dka m tkivo ali organ, prenesen z enega dela telesa na drugi del ali z enega osebkna na drugega ob ustrezni tkivni kompatibilnosti:
 zavrnitev ~a
SIN.: transplantat

presaditi -ím dov. **1.** transplantirati
2. prenesti mikroorganizme z enega gojišča na drugo gojišče

presájanje -a s **1.** transplantacija: ~ tkiv ~ **zarodkov** prenos zarodkov iz maternice darovalke v maternico prejemnice **sin.:** embriotransfer
2. prenašanje mikroorganizmov z enega gojišča na drugo gojišče

presájati -am nedov. transplantirati

prescapuláris -e [preskapuláris] predplečničen: régio ~

preseljévanje -a s spreminjanje stalnega ali začasnega bivališča (npr. čred ovc v zimskem času, severnih jelenov)
SIN.: migracija (1)

preséven -vna -o nanašajoč se na prehanjanje svetlobe skozi plast česa:
 ~a osvetlitev

prèsináptičen -čna -o ki leži pred sinaptično špranjo ali se dogaja med sproščanjem neurotransmitorja v sinaptično špranjo:
 ~a membrana, ~i nevron, ~i receptor

preskóčen -a -o v zvezi:
 ~a generacija

preskrípcija -e ž predpisovanje:
 ~ **zdravila** predpisovanje zdravila

preskús -a m preizkus

préslica -e ž rastlina iz rodu *Equisetum*:

gozdna ~ preslica, ki raste v gozdu in izloča snovi, ki razkrajajo vitamin B₁, kar povzroča pri živalih avitaminozo vitamina B₁, pri njih barjansko pijanost **sin.:** *Equisetum sylvaticum*, **njivska** ~ preslica, ki raste na njivah in travnikih **sin.:** *Equisetum arvense*, **travniška** ~ preslica, ki raste na travnikih, katere velika količina v senu povzroča hipovitaminozo vitamina B₁, pri konjih barjansko pijanost **sin.:** *Equisetum pratense*

presnávljanje -a s presnova

presnôva -e ž usklajeni biokemični procesi v organizmu, s katerimi se gradi živa snov (anabolizem) in razgrajujejo velike molekule v manjše (katabolizem), pri čemer se sprošča energija:

bazalna ~ minimalna energija, potrebna za vzdrževanje dihanja, krvnega obtoka, peristaltike, mišičnega tonusa, telesne temperature, delovanja žlez in drugih vegetativnih funkcij organizma **sin.:** bazalni metabolizem **SIN.:** metabolizem, presnavljanje

presnôvek -vka m snov, ki nastaja pri presnovi **SIN.:** metabolit

presnôven -vna -o nanašajoč se na presnovo: ~a bolezen, ~a parakeratoza, ~i profil, ~i toksini **SIN.:** metaboličen

présorecéptor -ja m receptorski živčni končič v steni žile (predvsem v karotidnem sinusu in aortnem loku), ki reagira na spremembo krvnega tlaka **SIN.:** baroreceptor, receptor za pritisk

presrédek -dka m področje med zadnjikom in vulvo pri samici ter zadnjikom in modnikom pri samcu: zgornja arterija ~a **SIN.:** perinej, perineum

presrédkov -a -o nanašajoč se na presredek: ~e žleze **SIN.:** perinealen, perinealis

presternalis -e [presternális] predprsničen: régio ~

prestrél -a m strel skozi telo

prestrélen -lna -o nanašajoč se na prestrel: ~a rana

prestrelišna -e ž strelna poškodba s projektilom, ki gre skozi telo ali del telesa **SIN.:** prestrelna rana

presušítev -tve ž 1. stanje, pri katerem mlečna žleza fiziološko preneha izločati mleko: **umetna** ~ nasilna oziroma tehnološko planirana prekinitev molže in aktivnosti mlečne žleze proti koncu brejosti **SIN.:** agalaktacija (1), alaktija, brezmlječje, brezmlječnost 2. stanje, pri katerem mlečna žleza preneha izločati mleko zaradi vnetja:

kontagiozna ~ ovc in koz nalezljivi mastitis ovc in koz, ki ga povzroča bakterija *Mycoplasma agalactiae* **sin.:** kontagiozna agalaktacija ovc in koz, **kužna** ~ vimena nalezljivi mastitis s presušitvijo pri kravah, ki ga povzroča bakterija *Streptococcus agalactiae* **sin.:** agalactia contagiosa bovum **SIN.:** agalaktacija (2), agalactia

presvetlítev -tve ž 1. usmeritev svetlobe skozi tkivo, organ za preiskovanje: **rentgenska** ~ presvetlitev z rentgenskimi žarki 2. pregled sprememb v koži preko tanke steklene ali plastične ploščice

preternaturálen -lna -o narejen z operacijo: ~i anus **SIN.:** praeternalis

pretín -a m pregrada, ki deli dve votlini ali masi mehkejšega tkiva:

deviacija nosnega ~a, hrustanec nosnega ~a

interalevolarni ~ pretin med sosednjima pljučnima alveolama **sin.:** interalevolarni septum, septum interalevolare,

interlobularni ~ pretin, ki razmejuje pljučne režnjiče **sin.:** interlobularni septum, septum interlobulare, **medpreddvorni** ~ pretin med levim in desnim srčnim preddvorom **sin.:** atrijski septum, interatrijski septum, septum interatriale, **medprekatni** ~ pretin, ki razmejuje desni in levi srčni prekat **sin.:** interventrikularni septum, septum interventriculare, **modnikov** ~ pretin, ki ločuje modnik v dva dela, v vsakem je eno modo **sin.:** septum scroti, **nosni** ~ pretin, ki deli nosno votlino v dve polovici (sestavljen iz hrustančnega, koščenega in vezivnega dela) **sin.:** nosni septum, septum nasi **SIN.:** septum, septum (lat.)

pretóčen -čna -o nanašajoč se na pretok: ~a citometrija

pretók -óka m volumen telesne tekočine ali zraka, ki se giblje skozi kak organ ali njegov del v časovni enoti: ~ krvi skozi pljuča avtoregulacija ledvičnega ~a, avtoregulacija možganskega ~a

pretrès -éša m poškodba mehke strukture zaradi udarca: ~ možganov poškodba možganov (navadno zaradi mehničnega vzroka) s kratkotrajno nezavestjo in brez trajnih posledic **sin.:** komocija možganov, commotio cerebri, ~ mrežnice edem dela mrežnice zaradi mehnične poškodbe **sin.:** komocija mrežnice, commotio retinae **SIN.:** komocija, commotio

pretrkávaje -a s perkusija

pretrkávati -am nedov. perkutirati

prevajálo -a s v zvezi:

srčno ~ modificirana prečnoprogasta mišična vlakna in Purkynějeva vlakna v prevodnem sistemu srca, ki prenašajo dražljaje v srčni mišici

P

prevájanje -a s **1.** prenos dražljaja ali energije:
antidromno ~ prevajanje impulza vzdolž nevrna v nasprotni smeri od normalne smeri,
ortodromno ~ prevajanje impulza vzdolž nevrna v normalni smeri
SIN.: conductio
2. v zvezi:
 ~ **RNK** translacija

prevaleńca -e ž skupno število primerov kake bolezni v določeni populaciji v določenem času
PRIM.: incidenca

preventiva -e ž ukrepi, s katerimi se preprečuje vnos bolezni v populaciji na področje, kjer se še ni pojavila, in zmanjšujejo možnosti širjenja okužbe, če se je bolezen že pojavila
PRIM.: kurativa, profilaksa

preventiven -vna -o nanašajoč se na preventivo:
 ~a medicina, ~a ortodontija, ~i ukrep, ~o zdravljenje

prevájanje -a s menjavanje obveze

prevléka -e ž plast snovi, ki pokriva kakšno površino:
zobna ~ izdelek iz različnega materiala, ki prekriva zobno krono

prevóden -dna -o nanašajoč se na prevajanje:
 ~a blokada, ~a cevka, ~i sistem srca, srčno -o mišičje

prevódnik -a m snov, skozi katero prehaja električni tok, toplota ali zvok

prevódnost -i ž lastnost snovi, da dopušča prevajanje toplote, zvoka, ionov, električnega toka:
transmembranska ~ sposobnost celične membrane za prevajanje ionov

prevrétek -tka m dekot

prezgódnji -a -e **1.** ki se pojavi, poteka pred določenim časom:
 ~a ejakulacija, ~a ostarelost
SIN.: praecox
2. predčasno zrel, prezgodaj dozorel:
 ~ novorojenec, ~ porod, ~ rojenec
SIN.: praematurus (1)

prezračeváńje -a s aeracija: ~ vode

prežvekoválc -cev m mn. podred rastlinojedih sesalcev iz reda sodoprstih kopitarjev, ki prežvekujejo in imajo poleg siriščnika še tri predželodce (vamp, kapico in prebiralnik), z družinama jelenov in goved
SIN.: Ruminantia

prežvekoválec -lca m sodoprsti kopitar iz podreda prežvekovalcev: klinika za ~e
divji ~i prežvekovalci, ki živijo v divjini (npr. bizoni, srne, jeleni, severni jeleni), **votlorogi** ~ prežvekovalci iz družine goved, ki ima votle rogove
SIN.: ruminant

prežvekováńje -a s **1.** ponovno žvečenje hrane, ki se pri prežvekovalcih vrača iz vampa in kapice v usta
SIN.: ruminacija

2. v zvezi:
nepravo ~ zauživanje lastnega fecesa pri lagomorfi (npr. zajcih, kuncih)

prežvekováti -újem nedov. ponovno žvečiti hrano, ki se pri prežvekovalcih vrača iz vampa in kapice v usta

PRH [peerhá] krat. (prolactin-release hormone) prolaktoliberin

přhati -am nedov. silovito izpuščati zrak iz nosu in ust, da nastanejo kratki, ostri glasovi: konj prha

prhljáj -a m **1.** luska delčki rožene plasti vrhnjice
2. kožna bolezen, pri kateri se rožena plast vrhnjice čezmerno lušči v obliki otrobov

prhljájast -a -o nanašajoč se na prhljaj:
 ~a alopecija
SIN.: furfuraceus

priapízem -zma m dolgotrajna boleča erekcija brez libida, ki nastane zaradi bolezenske ovire odtoka krvi iz brecila penisa ali iz drugih vzrokov (poškodbe, kamnov v sečnici, tromboze, učinka zdravil)
SIN.: erectio dolorosa

priapus -a m [priapus] penis

pričakován -a -o za katerega se domneva, da se zgodi ob določenem času:
 ~i porod
SIN.: anticipiran

pričvrstítev -tve ž dejanje, s katerim se naredi kaj trdno na določenem mestu, v določenem položaju: ~ fascije, ~ kite, ~ mišice, ~ zarodka v steno maternice

prideláva -e ž pridobitev česa z gojenjem rastlin:
 ~ krme, ~ pšenice, ~ sadja

pridobljén -éna -o ki se pojavi po rojstvu zaradi zunanjih vplivov:
 ~a defektnost, ~a imunost, ~a kila, ~a odpornost, ~a rezistenca, ~a toksoplazmoza, sindrom mačje ~e imunske pomanjkljivosti, sindrom opičje ~e imunske pomanjkljivosti, virus sindroma mačje ~e imunske pomanjkljivosti, virus sindroma opičje ~e imunske pomanjkljivosti
SIN.: akviriran, acquisitus
PRIM.: konatalen, kongenitalen, prirojen

pridrúžen -a -o v zvezi:
 ~i gen

prihódnost -i ž v zvezi:
 vakcine ~i

prikřit -a -o ki je brez vidnih kliničnih znakov:
 ~a infekcija, ~a krvavitev, ~a okužba

prilagodítev -tve ž adaptacija (1): ~ na nizke temperature, ~ na visoke temperature
fenotipska ~ fenotipska adaptacija, ~ **očesne leče** akomodacija očesne leče

prilagojén -éna -o adaptiran:
 ~a salmonela

primanjkljáj -a m razlika med dejansko in potrebno količino česa
SIN.: deficit

primáren -ma -o **1.** ki se pojavi prvi, najprej, je bolj pomemben:

~i absces, ~i afekt, ~a atelektaza, ~a bolezen, ~o celjenje, ~a fluorescenca, ~a infekcija, ~i karcinom, ~a kardiomiopatija, ~i kompleks, ~a kultura, ~a okužba, ~a osifikacija, ~i spolni znaki, ~a tuberkuloza, ~i tumor, ~i učinek, ~i urin, ~o žarišče okužbe

SIN.: primarius

PRIM.: sekundaren

2. v zvezah:

~a zgradba beljakovine, ~a zgradba DNK, ~a zgradba RNK

primarius -a -um [primárius] primaren (1):
 cardiomyopathia ~a, complexus ~

Primates [primátes] primati

primáti -ov m mn. red najbolj razvitih sesalcev, ki vključuje tudi naddružino človeku podobnih opic

SIN.: prvaki, Primates

primér -a m v zvezah:

bolezenski ~ osebek glede na bolezen, poškodbo, kot predmet obravnave, **nujni** ~ pojav, dogodek, ki je zaradi narave predmet takojšnje obravnave
SIN.: casus

primer -ja m [prájmer] oligonukleotid, ki se veže na molekulo DNK in sproži njeno replikacijo v prisotnosti polimeraze (pomemben v polimerazni verižni reakciji)
SIN.: začetnik

primerjálen -lna -o ki temelji na primerjanju:
 ~a anatomija, ~a fiziologija, ~a patologija
SIN.: komparativen

primés -í ž manjša količina snovi, pomešana z glavno snovjo ali vgrajena v njeno strukturo

primigrávida -e ž samica, ki je prvič breja

primik -a m premik telesnega dela (npr. okončine) k sredinski ravnini telesa
SIN.: addukcija

primikati -am nedov. premikati telesni del (npr. okončino) k sredinski ravnini telesa ali središčni ravnini okončine
SIN.: adducirati, pritegovati

primípara -e ž privesnica

primitíven -vna -o ki je na začetni stopnji razvoja:
 ~a pasma

primordiálen -lna -o začeten, praižvoren, najzgodnejši:
 ~i znaki

principalis -e [principális] glaven:
 brónchus ~

priočésen -sna -o ki je blizu očesa:
 ~a leča

príon -a m kužna termorezistentna beljakovina,

ki povzroča spongiformno encefalopatijo ovc, prenosno spongiformno encefalopatijo minkov, bovino spongiformno encefalopatijo in nekatere bolezni pri človeku (npr. Creutzfeld-Jakobovo bolezen, kuru)

príonski -a -o nanašajoč se na prion:
 ~a beljakovina, ~a bolezen, ~ protein

priprávek -vka m na določen način pripravljena snov za določen namen:

farmaceutski ~ zdravilna snov, pripravljena za uporabo **sin.:** farmacevtski preparat, **hormonski** ~ pripravek, ki vsebuje hormone **sin.:** hormonski preparat, **virustatični** ~ pripravek, ki inhibira replikacijo virusov **sin.:** virustatični preparat, **vitaminski** ~ pripravek, ki vsebuje večjo količino določenega vitamina ali več vitaminov **sin.:** vitaminski preparat
SIN.: preparat (2)

pripustíti -ím dov. **1.** pripeljati samico k samcu zaradi oploditve: svinjo ~ k merjascu

2. v zvezah:

~ **mleko** povzročiti (npr. z masažo vimena), da doteka mleko iz mlečne žleze v mlečno cisterno, ~ **tele h kravi** spustiti tele h kravi, da jo posesa

3. začeti s funkcijo mlečne žleze kratek čas pred porodom: krava ~i

prirásel -sla -o ki je z rastjo ali vraščanjem postal povezan z okolico, podlago:
 ~a kila
SIN.: accretus

prirástek -tka m kar priraste v določenem razdobju: poraba krmila na kilogram ~a, ~ žive teže **naravni** ~ presežek števila rojenih nad številom umrlih

priréja -e ž pridobitev česa s krmljenjem, rejo: ~ mesa, ~ mleka, ~ jajc

priróčnik -a m knjiga, publikacija, ki na pregleden način vsebuje podatke, navodila o čem:
bakteriološki ~ priročnik, ki obravnava bakterije

prírojèn -êna -o ki se pojavi med intrauterinim razvojem:

~a alopecija, ~a apnevemija, ~a imunost, ~a kila, ~a mioklonija, ~a srčna napaka

PRIM.: konatalen, kongenitalen, pridobljen

prisád -a m okužba:

distrikt šumečega ~a, distrikt vraničnega ~a, vakcina proti šumečemu ~u in malignemu edemu, vakcina proti vraničnemu ~u

plinski ~ bolezen, ki jo povzročajo nekateri klostridiji, pri kateri se v mišicah nabira ogljikov dioksid **sin.:** emfizematozna gangrena, plinska flegmona, plinska gangrena, gangraena emphysematosa, gangraena gaseosa, **porodni** ~ okužba porodnice med porodom ali po njem, **šumeči** ~ nagla, smrtna bolezen goveda, drobnice, ki jo povzroča klostridij *Clostridium chauvoei* **sin.:** šustavec, **vranični** ~ kužna bolezen

P

živali in človeka (navadno s povečanjem vranice), ki jo povzroča antraksov bacil **sin.**: antraks, anthrax

prisadíti se -ím se dov. okužiti se: rana se ~i

priséga -e ž javna, po določenem postopku dana obljuba ravnati se po načelih, navedenih v izjavi:

Hipokratova ~ prvi zapis načel o obnašanju in dolžnosti zdravnika

prisèsek -ska m tvorba na koži zlasti nekaterih nižjih živali (npr. trakulj, metljajev), ki omogoča pritrditev na podlago

prisèsen -sna -o v zvezi:
~a brazda

prisklédnik -a m komenzal

prisklédníštvo -a s komenzalizem

pritegoválka -e ž v zvezah:
mišica ~

~ **prvega prsta** mišica, ki priteguje prvi prst **sin.**: musculus adductor digiti I, **velika in kratka** ~ mišica, ki izvira na medenici in se končuje na stegenici **sin.**: musculus adductor magnus et brevis

pritegovátí -újem nedov. in dov. primikati

prítisk -a m sila ali težnja, ki kaj premaguje, deluje na kaj: preležanina zaradi ~a
receptor za ~

prítlikav -a -o ki je nenormalno majhne rasti:
~a bakterijska kolonija, ~a pasma

prítlikavost -i ž stanje nenormalne majhnosti, nerazvitosti živali, ki je lahko posledica anomalije v razvoju, nezadostne prehrane, hormonskih motenj ali značilnost pasme, vrste živali

SIN.: nanizem
PRIM.: mikrosomija

prívések -ska m adneks:

kožni ~ kožni derivat, **maternični** ~i maternični adneksi, **možganski** ~ hipofiza

príželjc -a m timus

PRL [peerèl] okr. prolaktin

Pro [pró] okr. prolin

proakcelerín -a m koagulacijski faktor, ki veže faktor Xa na površino trombocitov

SIN.: faktor V
OKR.: F V

pro analysis [pro analizis] za analizo

OKR.: p. a.

probatóren -ma -o ki je namenjen diagnostičnemu, preizkušanju:

~a punkcija
SIN.: probatorius

probatorius -a -um [probatórijs] probatoren:
púncio ~a

probiótík -a m **1.** nav. mn. mikroorganizmi, snovi, ki uravnavajo ravnotežje med mikroorganizmi v prebavilih (npr. *Lactobacillus acidophilus*)
2. biokemično sredstvo, ki se namesto antibiotikov daje živalim za krepitev odpornosti

probiótika -e ž veđa o uporabi probiotikov

procés -a m potek, razvoj, kar se dogaja:

biofizikalni ~ fizikalni proces v živem organizmu, **biokemični** ~ kemični proces v živem organizmu, **bolezenski** ~ med seboj povezani pojavi, ki se vrstijo v času bolezni, **diskeratotični** ~ moten proces v roženju trnaste plasti vrhnjice, **fizikalni** ~ proces, pri katerem pride do sprememb v snovi, energiji, ni pa kemičnih sprememb, **floridni bolezenski** ~ močno razvit bolezenski proces, **imunoproliferativni** ~ proces, pri katerem brstijo imunokompetentne celice (limfociti T, plazmatke), **indurativni** ~ preraščanje tkiva ali organa z vezivom v otrdelo tkivo, **involucijski** ~ proces zaradi fiziološke involucije ali zaradi staranja, **ireverzibilni** ~ proces, ki poteka samo v eni smeri **sin.**: nepovratni proces, **kemični** ~ proces kemičnih reakcij, pri katerem se določena snov razgradi ali sintetizira, **nepovratni** ~ ireverzibilni proces, **patološki** ~ potek patoloških sprememb v organizmu, **povratni** ~ reverzibilni proces, **progressivni** ~ proces, pri katerem so procesi asimilacije intenzivnejši od procesov disimilacije, **regeneracijski** ~ proces obnavljanja celic ali tkiv, **regresivni** ~ patološki proces, pri katerem prevladuje katabolizem nad anabolizmom, **reverzibilni** ~ proces (npr. reakcija), ki poteka v obe smeri **sin.**: povratni proces, **termodinamični** ~ proces pretvarjanja toplote v mehansko delo in druge energije in obratno, **tuberkulozni** ~ bolezenski proces kjer koli v organizmu (v organih, tkivih, na serozah ali sluznicah), ki ga povzročajo patogene mikobakterije in lahko poteka v obliki eksudativnega vnetja (predvsem na serozah) ali v obliki hiperplastičnega vnetja (tuberkli)

processus -us m [procésus] podaljšek:

~ **alveoláris** zobiščé, ~ **articuláris** sklepni podaljšek vretenca, ~ **caudátus** repati podaljšek repatega režnja, ~ **us ciliáres** ciliarni izrastki, ~ **coracoídeus** krokarnični podaljšek, ~ **mastoídeus** bradavičnik, ~ **spinósus** trnasti podaljšek vretenca, ~ **vaginális masculínus** vaginalni podaljšek, ~ **vermifórmis** črvast podaljšek slepega črevesa pri kuncih, zajcih, ~ **vocalís** vokalni podaljšek, ~ **xiphóideus** mečasti podaljšek prsnice

procóna -e ž izostanek vidne imunske reakcije (aglutinacije, precipitacije, citolize, lize) v območju presežka protiteles pri titraciji
PRIM.: blokada (2)

proctalgia -ae ž [proktálgija] proktalgija

proctalis -e [proktális] dankin

proctitis -idis ž [proktitis] proktitis

proctocolitis -idis ž [proktokolitis] rektokolitis

proctorrhagia -ae ž [proktorágija] proktoragija

proctos -i m [próktos] danka

prodigiozín -a m rdeč, v etanolu topen pigment, ki ne prehaja v substrat in ga sintetizirajo nekatere vrste bakterij (npr. seracije, streptomycete)

prodontia -ae ž [prodóncija] prodontija

prodontija -e ž naprej pomaknjeni zobje v spodnji čeljusti
SIN.: prodontia
PRIM.: prognatija

prodróm -a m bolezenski znak, ki nakazuje začetek bolezni (npr. povišana telesna temperatura)

prodrómski -a -o nanašajoč se na prodrom:
~ stadij, ~ znak

productivus -a -um [produktívus] produktiven:
inflammatio ~a, tuberculósis ~a

produkt -a m snov, ki nastane pri kakem procesu (npr. pri kemični reakciji):
intermediarni ~ vmesni produkt, **končni** ~ posledica razgradnje (npr. voda, ogljikov dioksid, energija), **vmesni** ~ spojina med potekom kemične reakcije, ki je pomembna za nastanek končnega produkta **SIN.:** intermediarni produkt

produktiven -vna -o nanašajoč se na povečano število celic ali novo nastale celice:
~a tuberkuloza, ~o vnetje
SIN.: productivus

próencím -a m neaktivna oblika encima, ki se aktivira s specifično delno hidrolizo
SIN.: cimogen -a

próeritroblást -a m celica z velikim okroglim jedrom z nekaj nukleolusi in z bazofilno citoplazmo, začetna stopnja eritrocitopoeze

próestrogén -a m neaktivni predhodnik estrogena, ki se s presnovo spremeni v aktivni estrogen

proéstrus -a m obdobje povečane aktivnosti jajčnika, ki mu sledi gonjenje

prófág -a m stadij temperatnega bakteriofaga v lizogeni bakteriji, v kateri je njegova nukleinska kislina vključena v bakterijski kromosom, se z njo deli, a je ne lizira
PRIM.: defektni bakteriofag

profáza -e ž začetna faza mejoze ali mitoze, v kateri se oblikujejo parni kromosomi, izgine jedrna membrana, pojavita se delitveno vreteno in polarno telesce:
mejotska ~ atipična profaza mejoze, med katero se zgodi prekrížanje, **mitotska** ~ faza mitoze, med katero kromosomi v jedru postanejo

vidni, se postopoma krajšajo in postanejo debelejši, sestavljeni iz dveh kromatid, istočasno centrioli potujejo na nasprotna pola

prófibrinolizín -a m plazminogen

profil -a m v zvezah:

metabolični ~ presnovni profil, **presnovni** ~ raven hematoloških, biokemičnih in drugih laboratorijskih parametrov pri ljudeh ali živalih
SIN.: metabolični profil

profilákza -e ž preprečevanje bolezni:

kavzalna ~ odstranjevanje vzroka bolezni, **kemična** ~ uporaba kemičnih sredstev (npr. razkužil) za preprečevanje in širjenje bolezni, **zobna** ~ redno čiščenje zob za zmanjšanje možnosti kariesa in drugih bolezni zob in dlesni

PRIM.: kurativa, preventiva

profiláktičen -čna -o nanašajoč se na profilakso:

~a indikacija, ~a vakcinacija, ~i ukrep

profundus -a -um [profúndus] globinski:

ánulus inguinális ~, artèria auriculáris ~a, artèria cervicális ~a, artèria circumfléxa ilíaca ~a, artèria ~a antebráchií, artèria ~a bráchií, artèria ~a clitorídis, artèria ~a fémoris, artèria ~a pénis, artèria temporális ~a, fáscia ~a, lymphonódi cervicáles ~i, lymphonódi inguináles ~i, músculus fléxor digitórum ~, músculus glútaeus ~, músculus pectorális ~, nérvus fibuláris ~, nérvus peróneus ~, véna ~a fémoris

profúzen -zna -o obilno tekoč:

~a driska, ~i izcedek, ~a krvavitev, ~o znojenje

próga -e ž **1.** sveženj aksonov v centralnem živčevju s posebno funkcijo:

akustična ~ slušna proga, **olfaktorna** ~ vohalna proga, **optična** ~ vidna proga, **slušna** ~ proga iz vlaken, ki izvirajo iz kohlearnega jedra v zgornjem delu ponsa **SIN.:** akustična proga, tractus acusticus, **vidna** ~ del vidne poti od križanja vidnih živcev do genikulatnega telesa **SIN.:** optična proga, tractus opticus, **vohalna** ~ del vohalne poti **SIN.:** olfaktorna proga, tractus olfactorius, **živčna** ~ večji sveženj aksonov v centralnem živčevju s poznanim potekom in funkcijo

SIN.: tractus

2. ozko, podolgovato mesto, ki ima drugačno barvo ali videz kot ostala površina:

anorektalna ~ mejna proga med sluznico danke in zadnjika, **precipitinska** ~ precipitat v obliki bele črtice (npr. pri Ouchterlonyjevem testu)

prógast -a -o ki ima prečno potekajoče črte ali proge:

~o jedro, ~o telo

SIN.: striatus

progastrín -a m nedejavni predhodnik gastrina

progén -a -o nanašajoč se na potomstvo:

~i test

progenéza -e ž zorenje gamet pred spolno zrelostjo organizma (npr. pri metacerarijah nekaterih ploskavcev)

progestagén -a m progesteron

progesterón -a m hormon rumenega telesa, ki pogojuje nidacijo in razvoj zarodka in vzdržuje brest
SIN.: luteohormon

progestogén -a m vsaka snov z učinkom progesterona
SIN.: progestagen

proglotída -e ž odrivek

prognát -a m osebek, ki ima značilnosti prognatije

prognathia -ae ž [prognátija] prognatija

prognatija -e ž močno naprej štrleča spodnja čeljust
SIN.: prognathia
PRIM.: prodontija

prognosis -is ž [prognózis] prognoza:
 ~ **bóna** dobra prognoza, ~ **dúbía** dvomljiva prognoza, ~ **dubiósa** dvomljiva prognoza, ~ **incérta** negotova prognoza, ~ **letális** prognoza, ki napoveduje smrtni izid, ~ **mála** slaba prognoza, ~ **péssima** brezupna prognoza

prognóstičen -čna -o nanašajoč se na prognozo:
 ~i znaki

prognóza -e ž predvidevanje (verjetnega) izida bolezni, operacije:
brezupna ~ prognoza bolezni, ki ne daje upanja na ozdravitev **SIN.:** prognosis pessima, **dobra** ~ prognoza, ki je ugodna za izid bolezni **SIN.:** prognosis bona, **dvomljiva** ~ nezanesljiva prognoza, ki vzbuja dvom **SIN.:** prognosis dubia, prognosis dubiosa, **negotova** ~ prognoza z nezanesljivim izidom **SIN.:** prognosis incerta, **slaba** ~ prognoza, ki ni ugodna za izid bolezni **SIN.:** prognosis mala
SIN.: napoved, prognosis

programíran -a -o ki je vnaprej določen:
 ~a celična smrt, ~a operacija

progređínten -tna -o napredujoč: ~o vnetje

progresíven -vna -o ki napreduje, se razvija:
 ~a ataksija goveda, ~a pljučnica ovc, ~i potek bolezni, ~i proces, ~i šok, virus ~e pljučnice ovc

próhormón -a m nedelujoči hormon, naravni predhodnik hormona, zlasti peptidnega, polipeptidnega ali beljakovinskega

próinsulín in **próinzulín** -a m predhodnik insulina z minimalno aktivnostjo hormona

projékcija -e ž **1.** standardizirana usmerjenost rentgenskih žarkov pri slikanju dela telesa: **anteroposteriorna** ~ projekcija, usmerjena od spredaj nazaj, **lateralna** ~ stranska projekcija, **posteroanteriorna** ~ projekcija, usmerjena od zadaj naprej, **stranska** ~ projekcija od strani **SIN.:** lateralna projekcija
2. potek projekcijskih nevronov

projekcijski -a -o nanašajoč se na projekcijo (2):
 ~ nevron

projektiv -a m projekcijska leča v elektronskem mikroskopu, ki po funkciji ustreza okularju svetlobnega mikroskopa in usmerja s predmeta odbite ali skozi predmet prehajajoče elektrone na fluorescenčni zaslon

projiciran -a -o ki je prenesen drugam:
 ~a bolečina

prokain -a m derivat benzojske kisline, ki se uporablja kot lokalni anestetik

prokaínpenicilín -a m prokainiski penicilin

prokainíski -a -o v zvezi:
 ~ penicilin

prókarbóksipeptidáza -e ž proencim karboksipeptidaze v pankreasnem soku, ki ga aktivira enteropeptidaza

prokárión -a m predstopnja jedra, v kateri kromosom še ni ločen od citoplazme z membrano, temveč leži v notni protoplazmi

prokariónt -a m organizem iz nadkraljestva prokariotov
SIN.: prokariotski enoceličar, prokariotski protist
PRIM.: evkariot

prokariónti -ov m mn. nadkraljestvo enoceličnih organizmov, pri katerih jedrovina ni obdana z jedrno membrano in se navadno razmnožujejo z binarnim razmnoževanjem (npr. cianobakterije, bakterije)
SIN.: Prokaryota
PRIM.: evkarionti

prokarióntski -a -o nanašajoč se na prokarionta:
 ~a celica, ~ enoceličar, ~ protist, ~ ribosom

Prokaryota [prokarijóta] prokarionti

prókolagén -a m topni predhodnik kolagena, sestavljen iz treh polipeptidnih verig, ki se pretvori v tropokolagen (tvorijo ga fibroblasti, osteoblasti in druge celice)

prokonvertín -a m faktor ekstrinzične poti koagulacije, ki tvori kompleks s tkivnim faktorjem, ki nato v prisotnosti kalcijevih ionov aktivira Stuartov faktor v faktor Xa
SIN.: faktor VII
OKR.: F VII

proksimálen -lna -o zgornji (4):
 ~a cevka

proktálen -lna -o dankin:
 ~a krvavitev

proktalgija -e ž bolečina v danki ali zadnjiku
SIN.: proktodinija, proctalgia

proktektázija -e ž bolezenska razširitev danke
SIN.: ektazija danke

proktitis -a m vnetje sluznice danke
 SIN.: rektitis, proctitis

proktoatrezija -e ž atrezija danke

proktodinija -e ž proktalgija

proktogén -a -o ki izhaja iz danke:
 ~a krvavitev

proktokéla -e ž rektokela

proktoklíza -e ž počasno uvajanje velikih količin tekočine v danko

proktokolitis -a m rektokolitis

proktologija -e ž veja medicine, ki se ukvarja s proučevanjem anatomije, fiziologije in patologije danke in zadnjika

proktoparalíza -e ž paraliza danke

proktoplegija -e ž paraliza danke

proktoragija -e ž krvavitev iz sluznice danke
 SIN.: hemoproktija, proktalna krvavitev, proctorrhagia

proktoréja -e ž gnojni ali sluzni izcedek iz danke

proktoskóp -a m rektoskop

proktoskopija -e ž rektoskopija

proktospázem -zma m krčevito krčenje mišičja v steni danke
 SIN.: krč danke

proktostáza -e ž obstopacija zaradi neobčutljivosti danke za blatenje

proktotomija -e ž rektotomija

prolabiran -a -o ki je zdrknil, izpadel:
 ~a danka, ~a maternica, ~a nožnica

prolabirati -am dov. in nedov. izpasti iz normalnega položaja

prolaktín -a m adenohipofizni hormon, ki pri sesalcih stimulira izločanje mleka po porodu, pri nekaterih ptičih pa tudi nastajanje mleku podobne tekočine v golši
 SIN.: galaktin, laktogen (2), laktogeni hormon, laktotropni hormon, mamotropin
 OKR.: PRL

prólaktoliberín -a m hormon hipotalamusa, ki spodbuja sintezo in sproščanje prolaktina v adenohipofizi
 KRAT.: PRH

prólaktostatín -a m hormon hipotalamusa, ki zavira sproščanje prolaktina v adenohipofizi
 KRAT.: PIH

prolán -a m zastar. horijev gonadotropin

proláps -a m premik organa ali strukture iz navadnega položaja:
 ~ danke prolaps danke v zadnjik, ~ jajcevoda prolaps jajcevoda pri perjadi skozi kloako (ki lahko s kljuvanjem izpadlega jajcevoda

vzpodbudi kanibalizem), ~ kloake prolaps kloake pri malih udomacelih ptičih (npr. kanarčkih), navadno posledica enteritisa, ki ga povzročajo zajedavci, ~ maternice prolaps maternice skozi maternični vrat v nožnico ali zunanost
 sin.: prolapsus uteri, ~ medvretenčne ploščice prolaps pulpoznega jedra skozi poškodovan fibrozni obroček v hrbtenični kanal
 sin.: zdrs medvretenčne ploščice, hernia disci intervertebralis, herniatio disci, ~ nožnice vaginokela, ~ zrkla prolaps zrkla iz orbite
 SIN.: zdrs, prolapsus

prolapsus -us m [prolápsus] prolaps:
 ~ úteri prolaps maternice

prolepsija -e ž povrnitev močnejših bolezenskih znakov pred pričakovanim terminom

proliferácija -e ž rast in razmnoževanje kakih struktur: celična ~
 ekstramedularna ~ razmnoževanje sestavin kostnega mozga zunaj kosti, medularna ~ razmnoževanje sestavin kostnega mozga v kosti

proliferacijski -a -o nanašajoč se na proliferacijo:
 ~a hemoragična enteropatija
 SIN.: proliferativen, proliferativus

proliferatíven -vna -o proliferacijski:
 ~a pljučnica, ~o vnetje

proliferatívus -a -um [proliferatívus] proliferacijski:
 inflammátio ~a

prolín -a m nebistvena aminokislina, glavna sestavina kolagenov in elastinov
 OKR.: P (1), Pro

prolongátus -a -um [prolongátus] podaljšan (2):
 graviditas ~a

prolongíran -a -o podaljšan (2):
 ~a brejost, ~i porod

prómégakariocít -a m vmesna stopnja v razvoju med megakarioblastom in megakariocitom

prómetafáza -e ž faza v mitozii, ki sledi profazi, med katero se kromosomi usmerjajo proti ekvatorju delitvenega vretena

prómielocít -a m celica v fazi med mieloblastom in mielocitom, ki vsebuje azurofilna zrnca

prominénca -e ž majhna normalna štrlina, navadno na kosti
 SIN.: prominentia
 PRIM.: eminencia, izboklina, protuberanca

prominentia -ae ž [prominéncija] prominencia

prómonocít -a m vmesna stopnja med monoblastom in monocitom

promontorium -ii s [promontórijum] brdce:
 ~ óssis sácri križnično brdce, ~ týmpáni brdce v bobnični votlini

promótor -ja m **1.** agens, ki sam po sebi ni karcinogen, stimulira pa proliferacijo celic, v katerih je že sprožena karcinogeneza in tako prispeva k razvijanju karcinoma

PRIM.: iniciator

2. promotorski gen:

gen ~

promotórski -a -o v zvezi:

~ gen

pronácija -e ž način premikanja sprednje okončine, pri čemer se sprednja stran šape obrne navznoter (razen pri primatih)

SIN.: pronatio

pronatio -onis ž [pronácijo -ónis] pronacija

pronator -oris m [pronátor -óris] v zvezah: *músculus ~, músculus ~ quadrátus, músculus ~ tères*

pronéfros -a m predledvica

prontosil -a m prvo zdravilo iz skupine diazospojin, ki je v organizmu prešlo v sulfanilamid

pronúkklus -a m eno od obeh jeder v zigoti: ~ **samca** pronukleus, ki izvira iz semenčice, ~ **samice** pronukleus, ki izvira iz jajčeca

propagácija -e ž širjenje, napredovanje česa: ~ **bolezni** širjenje boleznih na ves organizem ali med čredo, ~ **virusa** nastajanje novih virionov v celici, okuženi z virusom

propedévtika -e ž uvodni del v vedo, nauk ali znanstveno področje:

klinična ~ poučevanje fizikalnih preiskovalnih metod za ugotavljanje bolezenskih znakov (učni predmet na veterinarski fakulteti)

propepsín -a m pepsinogen

properdín -a m normalna, proti temperaturi razmeroma slabo odporna serumska beljakovina, ki ni protitelo, v prisotnosti kompleksa in magnezijevih ionov pa deluje proti tujim celicam in antigenom

propicilín -a m polsintetični penicilin za peroralno uporabo, ki se v prebavilih dobro absorbira

propionát -a m sol propionske kisline, ki se v jetrih presnavlja v glukozo, pomemben vir ogljikovih hidratov pri prežvekovalcih

Propionibacteriaceae [propijónibakterijáceje] družina negibljivih, nesporogenih anaerobnih in aerotolerantnih gramsko pozitivnih pleomorfnih paličastih bakterij, ki v mlečnih izdelkih s fermentacijo tvorijo propionsko in tudi ocatno kislino

Propionibacterium [propijónibaktèrijum] rod gramsko pozitivnih mikroaerofilnih bakterij iz družine Propionibacteriaceae, ki tvorijo propionsko kislino (naseljujejo kožo in prebavila, predvsem vamp pri prežvekovalcih)

propiónibaktèrija -e ž bakterija iz rodu *Propionibacterium*

propionicus -a -um [propijónikus] propionski: *ácídum ~um*

propionil -a m acilna skupina, nastala iz propionske kisline

propiónski -a -o v zvezi:

~a kislina

SIN.: propionicus

próplazmacít -a m vmesna stopnja med plazmablastom in plazmatko

própolis -a m antibiotik, ki ga čebele izdelujejo v čebeljem panju in z njo zalepijo reže ali oblepijo vsiljivce

SIN.: zadelavina

proporcionálen -lna -o sorazmeren:

~a zbolevnost, ~a smrtnost

próprija -e ž vezivni sloj, ki leži pod epitelijem sluznice

SIN.: lamina propria

proprioécija -e ž **1.** zaznavanje položaja telesa, dela telesa, organa v prostoru

2. zaznavanje dražljajev znotraj telesa

proprioceptíven -vna -o nanašajoč se na propriocepco:

~i dražljaj, ~i refleks, ~o tkivo

proprioécptor -ja m receptor, ki zaznava dražljaje iz mišic, kit, sklepnih ovojníc za gibanje, položaj telesa (npr. mišično, kitno vreteno)

PRIM.: eksteroreceptor, interoreceptor, teleceptor

proprius -a -um [próprijus] lasten:

artériae digitáles dorsáles ~ae, artériae digitáles palmáres

~ae, artériae digitáles plantáres ~ae, lámina ~a, músculus

exténsor digítii I et II ~, nérvi digitáles própii

proptosis -is ž [proptózis] eksoftalmus

proptóza -e ž eksoftalmus

prósekretín -a m predhodnik sekretina v epiteljskih celicah dvanajstnika in vitega črevesa, ki se pretvori v sekretin pri hidrolizi s kislino

prosencephalon -i s [prozencéfalon] **1.** prozencefalon (1)

2. sprednji možgani

Proskauer, Bernhard [próskaver bérnhard] (1851–1915) nemški bakteriolog

prosó -á s **1.** v zvezi:

navadno ~ enoletna kulturna rastlina iz skupine žitnih trav **SIN.:** *Panicum miliaceum*

2. seme, zrnje te rastline

SIN.: millium (1)

3. bolezenska sprememba v obliki takega semena (npr. pri tuberkulozi)

SIN.: millium (2)

prospektíven -vna -o usmerjen v prihodnost:

~a raziskava

PRIM.: retrospektiven

prospermíja -e ž prezgodnja ejakulacija

pròst *pròsta -o* **1.** ki opravlja svoje delo brez pripomočkov: viden s ~im očesom
2. ki ni oviran v gibanju:

~a kila, ~a rebra, ~i živčni končič

SIN.: liber

3. ki ni kemično vezan: ~i nukleotid
~e maščobne kisline, ~i radikal, ~a voda

prostaciklín -a m prostaglandin, ki nastaja v endotelijskih celicah krvnih žil in zavira agregacijo trombocitov (je tudi vazodilatator)

prostaglandín -a m spojina, nastala iz nenasičenih maščobnih kislin (predvsem arahidonske kisline), ki stimulira npr. kontrakcije gladkih mišičnih vlaken, vključno materničnih, zmanjšuje krvni tlak, ureja izločanje kisline v želodcu, sodeluje pri prepustnosti kapilar ter ureja telesno toploto in agregacijo trombocitov (je tudi vnetni mediator)

OKR.: PG

próstata -e ž obsečnica:

arterija ~e

prostata -ae ž [próstata] obsečnica

prostatectomia -ae ž [prostatektómija]
prostatektomija

prostatektomija -e ž kirurška odstranitev obsečnice

SIN.: prostatectomia

prostaticus -a -um [prostátikus] nanašajoč se na obsečnico:

artéria ~a

prostatitis -a m vnetje obsečnice

SIN.: prostatitis (lat.)

prostatitis -idis ž [prostatítis] prostatitis

prostatolít -a m kamen v obsečnici

SIN.: prostatolithus

prostatolithus -i m [prostatolítus] prostatolit

prostatovesiculitis -idis ž [prostatovezikulítis]
vnetje obsečnice in mehurnice

prostétičen -čna -o ki zamenja, nadomesti:
~a skupina

próstoma -e ž prausta

pròstor -óra m **1.** omejen del telesa, votline ali špranje v telesu, opisan z anatomskimi, redko s fiziološkimi značilnostmi:

ekstracelularni ~ zunajcelični prostor, **epiduralni** ~ prostor med čvrsto hrbtenjačno opno in steno hrbteničnega kanala (primeren za epiduralno anestezijo) **sin.:** cavum epidurale, **interkostalni** ~ medrebrje, **intersticijski** ~ medcelični prostor, **intervaskularni** ~ medžilni prostor, **likvorski** ~ prostor, ki je izpolnjen z likvorjem (npr. subarahnoidni prostor), **medcelični** ~ bolj ali manj ozka špranja med celicami tkiva **sin.:** intersticijski prostor, **medločni** ~ prostor

med vretenčnima lokoma dveh zaporednih vretenc (primeren za epiduralno anestezijo)

sin.: spatium interarcuale, **medpljučni** ~ prostor med medpljučjem in pleuralnima vrečama, **medrebrni** ~ medrebrje, **medžilni** ~ prostor med krvnimi žilami **sin.:** intervaskularni prostor, **perikapilarni** ~ prostor, ki obdaja kapilare, **perikardialni** ~ osrčnikova votlina, **peritonealni** ~ trebušnična votlina, **pleuralni** ~ poprsnična votlina, **podpajčevnični** ~ subarahnoidni prostor, **retrokardialni** ~ prostor med hrbtenico in srcem **sin.:** retrokardij, **retroperitonealni** ~ prostor med obstensko trebušnico in zgornjim delom trebušne stene, v katerem so predvsem ledvici, nadledvični žlezi, sečevod, zadnja votla vena, abdominalna aorta **sin.:** retroperitonej, spatium retroperitoneale, **subarahnoidni** ~ špranja med mehko opno in pajčevnico, napolnjena s cerebrospinalno tekočino **sin.:** podpajčevnični prostor, cavum subarahnoidale, spatium subarahnoidale, **subduralni** ~ prostor pod čvrsto možgansko opno **sin.:** cavum subdurale, **Tenonov** ~ prostor med beločnico in Tenonovo ovojnico **sin.:** spatium episclerale, **zunajcelični** ~ prostor zunaj celice **sin.:** ekstracelularni prostor **SIN.:** spatium

2. del zgradbe, omejen s stenami:

averzija do ~a

čisti živilski ~ prostor, kjer se opravlja končna obdelava in distribucija živil ob upoštevanju splošnih higienskih ukrepov, **nečisti živilski** ~ prostor, kjer se opravlja groba obdelava živil **3.** v zvezah:

valilni ~ gnezdo, kjer ptič vali, **življenjski** ~ biotop

prostotrónice -nic ž mn. deblo gliv, ki se razmnožujejo z bazidiosporami (večina užitnih in strupenih gliv, rje, sneti)

SIN.: Basidiomycota

prostrácija -e ž onemoglost

proteáza -e ž hidrolaza, ki katalizira razgradnjo peptidne vezi v beljakovinah (npr. endopeptidaza, eksopeptidaza, karboksipeptidaza)

SIN.: proteinaza, proteolitični encim

protein -a m beljakovina:

elektroforeza serumskih ~ov

enostavni ~ enostavna beljakovina, **fibrilarni** ~ fibrilarna beljakovina, **globularni** ~ globularna beljakovina, **plazemski** ~ plazemske beljakovine, **prionski** ~ prionska beljakovina, **regulacijski** ~ regulacijska beljakovina, **ribosomski** ~ ribosomska beljakovina, **serumski** ~i serumske beljakovine, **sestavljene** ~ sestavljena beljakovina, **strukturni** ~ strukturna beljakovina, **transmembranski** ~ transmembranska beljakovina, **transportni** ~ prenašalna beljakovina

proteináza -e ž proteaza

proteinemija -e ž čezmerna količina beljakovin v krvni plazmi ali serumu
PRIM.: albuminemija

proteinosis -is ž [protejinózis] proteinoza

proteinóza -e ž preobilje beljakovin v tkivih
SIN.: proteinosis

proteinski -a -o beljakovinski:
 prečiščeni ~ derivat, ~ deficit

proteinurija -ae ž [protejinúrija] proteinurija:
 ~ **nephrogénes** nefrogena proteinurija

proteinurija -e ž izločanje beljakovin z urinom:
febrilna ~ proteinurija, ki jo povzroča povišana telesna temperatura, **nefrogena** ~ proteinurija, ki ima izvor v ledvicah **sin.:** proteinuria nephrogenes, **nefrotska** ~ proteinurija pri nefrozi
SIN.: proteinuria
PRIM.: albuminurija

proteoglikán -a m vsaka makromolekula iz skupine polisaharidov, vezanih na beljakovine (prisotna v medceličnici)

proteolípíd -a m spojina beljakovine in lipida, ki ima topne lastnosti lipida

proteolítíčen -čna -o proteolitski:
 ~i encim

proteolítiski -a -o nanašajoč se na proteolizo:
 ~a razgradnja
SIN.: proteolitičen

proteolíza -e ž razgradnja beljakovin s hidrolizo peptidnih vezi, pri čemer nastajajo polipeptidi
SIN.: proteolitska razgradnja

protétičen -čna -o nanašajoč se na protetiko: ~i pripomoček

protétika -e ž veja medicine, ki se ukvarja z nadomeščanjem manjkajočih delov telesa in izdelavo teh delov iz ustreznih snovi:
zobna ~ nadomeščanje manjkajočih zob, njihovih delov ali njihovih nosilnih struktur z zobno protezo

próteus -a m **1.** bakterija iz rodu *Proteus*
2. človeška ribica

Proteus [próteus] **1.** rod gramsko negativnih, gibljivih paličastih bakterij iz družine Enterobacteriaceae, ki so navadno v fekalnem in gnijočem materialu:
 ~ **mirábilis** proteus, ki naseljuje črevesje, najde pa se tudi pri okužbi oči, kože in sečil, ~ **morgánii** zastar. *Morganella morganii*, ~ **vulgáris** proteus, ki se najde pri okužbi spolovil in sečil pri psu
2. v zvezi:
 ~ **anguínus** človeška ribica

protéza -e ž naprava za nadomestitev manjkajočega naravnega dela telesa:
provizorična ~ proteza, ki nadomešča del telesa (npr. zob) le za krajši čas **sin.:** začasna

proteza, **sklepna** ~ umetno napravljen sklep, **začasna** ~ provizorična proteza, **zobna** ~ proteza, ki nadomesti en zob ali več zob

prótibaktérijski -a -o antibakterijski: ~o delovanje

prótbodyečinski -a -o ki deluje proti bolečinam:
 ~o sredstvo
SIN.: analgetičen

protín -a m kopičenje, nabiranje kristalov soli sečne kisline v tkivih, zlasti sklepah, zaradi napake v presnovi sečne kisline, ki se pojavlja pri ptičih in plazilcih

prótisêrum -a m antiserum

protisrédstvo -a s sredstvo, ki nevtralizira ali zmanjša oziroma odpravi učinke strupa ali kake druge škodljive snovi
SIN.: antidot

protíst -a m **1.** zastar. enoceličar (1):
evkarióntski ~ evkarióntski enoceličar,
prokarióntski ~ prokariónt
2. enoceličar (2)

Protista [protista] enoceličarji

protísti -OV m mn. enoceličarji

protistrúp -a m sredstvo, ki nevtralizira strupe

protiteló -éša s posebna skupina serumskih beljakovin (globulinov gama), iz katerih pod vplivom antigenov nastajajo imunoglobulini: kompleks antigen~, nizek titer ~es, reakcija antigen~, titer ~es, visok titer ~es

antikapsularno ~ protitelo, nastalo pod vplivom bakterijskih kapsul (npr. pri pnevmokokih), **avtoimunsko** ~ protitelo, nastalo pod vplivom organizmu lastnih tkiv, ki lahko povzroči avtoimunsko bolezen, **avtologno** ~ protitelo, ki izvira iz lastnega telesa, **blokirajoče** ~ **1.** protitelo, ki se veže na specifični antigen, reakcija (navadno aglutinacija) pa ostane nevidna **sin.:** inkompletno protitelo, nepopolno protitelo **2.** imunoglobulin G, ki se veže z alergeni, preden se ti vežejo na imunoglobulin E, pritrjen na tkivne in krvne bazofilne levkocite, **citofílnó** ~ protitelo, ki se veže na celice, **citolítíčno** ~ **1.** protitelo, ki raztaplja celice **2.** lizin (2), **citotropno** ~ protitelo, ki ima afiniteto do celic, **fluorescénčno** ~ s fluorokromom označeno protitelo, **heterofílnó** ~ nespecifično protitelo, **homofílnó** ~ specifično protitelo, **humoralno** ~ protitelo v telesnih tekočinah (predvsem v krvi), **inkompletno** ~ blokirajoče protitelo (1), **kolostralno** ~ protitelo v mlečju, ki ga je proizvedla samica med brejostjo, **markirano** ~ protitelo, na katero je vezan označevalec (npr. fluorokrom) in ki fluorescira v prisotnosti specifičnega antigena **sin.:** označeno protitelo, **materino** ~ protitelo, ki ga je proizvedla mati in se z mlekom ali iz posteljice prenese na mladiča, **monoklónsko** ~ protitelo, ki ga proizvaja celica enega kлона in reagira le z

zanj specifično antigensko determinanto, **nepopolno** ~ blokirajoče protitelo (1), **nespecifično** ~ protitelo, ki reagira z antigeni, ki niso spodbudili njegove tvorbe **sin.:** heterofilno protitelo, **neutralizacijsko** ~ protitelo, ki nastaja v organizmu kot odziv na virusni antigen, **označeno** ~ markirano protitelo, **pentavalentno** ~ petvalentno protitelo, **persistentno** ~ protitelo, ki se ohranja v organizmu zelo dolgo po okužbi, **petvalentno** ~ protitelo, ki ima pet vezišč za antigen (npr. pri strukturi imunoglobulina M) **sin.:** pentavalentno protitelo, **poliklonska** ~a protitelesa, ki se vežejo na isto antigensko determinanto, sintetizirajo pa jih različni kloni limfocitov B, **specifično** ~ protitelo, ki se veže le z antigenom, ki je spodbudil tvorbo teh protiteles **sin.:** homofilno protitelo, **vakcinalno** ~ protitelo, ki je posledica vakcinacije

protivirusen -sna -o antivirusen: ~a učinkovina
~a snov

protivneten -tna -o ki deluje proti vnetju:
~o zdravilo
SIN.: antiflogističen, antiinflamatoren

protodiastóličen -čna -o ki se pojavlja na začetku diastole, v času polnitve srčnega prekata:
~i šum

protofibríla -e ž podolgovata tvorba, ki se pojavi na začetku formiranja vlakna

protón -a m delec s pozitivnim osnovnim nabojem, skupaj z nevtronom gradnik atomskega jedra:
akceptor ~ov
PRIM.: elektron, nevtron

protoonkogén -a m kateri koli normalni gen, ki nadzoruje celično rast in se z mutacijo lahko spremeni v onkogen

protopátičen -čna -o nanašajoč se na zaznavanje grobe stimulacije:
~a občutljivost

protoplást -a m **1.** celica bakterije ali glivice, ki nastane z odstranitvijo celične stenice (npr. z uporabo nekaterih antibiotikov)
PRIM.: sferoplast
2. bakterija brez celične stenice (npr. mikoplazme)

protoplázemski -a -o nanašajoč se na protoplazmo: ~a sestavina, ~a snov

protoplázma -e ž viskozna, prozorna koloidna snov, osnovna sestavina vsake žive celice, sestavljena iz citoplazme in nukleoplazme
SIN.: bioplazma, plazma (2), prasnov, pratvorivo

protoporfirín -a m glavni predstavnik porfirinov brez kovinskih ionov, ki kompleksno veže kovinske ione (npr. ione železa)

prototíp -a m pravzor

Protozoa [protozója] praživali

protozój -a m pražival

protozójski -a -o nanašajoč se na praživali:
~a bolezen

protractus -a -um [protráktus] protrahiran:
pártus ~

protrahíran -a -o nenormalno podaljšan:
~i porod
SIN.: protractus

protrombín -a m predstopnja trombina, ki se sintetizira v jetrih
SIN.: faktor II, trombinogen
OKR.: F II

protrombináza -e ž kompleks koagulacijskih faktorjev, ki ga sestavljajo faktorji Xa in Va, trombocitni lipoprotein in kalcijevi ioni

protrusio -onis ž [protrúzijo -ónis] protruzija

protruzija -e ž izbočenje dela organa preko normalnih mej nad površje (npr. v kilno vrečo)
SIN.: protrusio

protuberánca -e ž izboklina na kosti:
zatilnična ~ protuberanca na zatilnici **sin.:** zatilnična izboklina, protuberantia occipitalis
SIN.: protuberantia
PRIM.: eminenca, izboklina, prominenca

protuberantia -ae ž [protuberáncija] protuberanca:
~ **occipitális** zatilnična protuberanca

proventriculus -i m [proventríkulus] predželodec

próvírus -a m virusni genom, vgrajen v kromosom celice gostitelja in tako prenosljiv na vse njene hčerske celice

próvitamín -a m snov, iz katere v določenih okoliščinah nastane vitamin (npr. karotin, ki se spremeni v vitamin A, ergosterol v vitamin D₂)

provizóričen -čna -o začasen (2):
~a proteza

provocatus -a -um [provokátus] izzvan:
abórtus ~, ovulátio ~a, pártus ~

provocíran -a -o izzvan:
~i abortus, ~a ovulacija, ~i porod

proximalis -e [proksimális] zgornji (4):
artéria caudális femoris ~, articulatio rádioulnáris ~, phálanx ~, túbulus ~

prozencéfalon -a m **1.** zasnova za sprednje možgane v embrionalnem razvoju, ki se kasneje razvije v telencefalon in diencefalon
SIN.: prosencephalon (1)
2. sprednji možgani

prozopágus -a m spaček iz neenako velikih dvojčkov, pri katerih je manjši (parazit) kakor bula priraščen na obraz večjega (avtozita)

PrP [peerpé] okr. (prionski protein) prionska beljakovina

PRRS [peererès] krat. prašičji reproduktivni in respiratorni sindrom

pršen -sna -o 1. nanašajoč se na prsi:

~i koš, ~i mezgovod, ~a mrena, ~a plavut, ~a stena, ~a vodenica

SIN.: pektoralen, pectoralis

2. nanašajoč se na prsni koš:

dolgi ~i živec, globinska ~a mišica, notranja ~a arterija, notranja ~a fascija, notranja ~a vena, površinska ~a mišica, prečna ~a mišica, ~a aorta, ~o dihanje, ~i organi, ~a spodnja nazobčana mišica, ~a spondiloza, ~a votlina, ~a vretenca, ~i živci, sprednja odprtina ~ega koša, stranska ~a arterija, zunanja ~a arterija, zadnja odprtina ~ega koša

SIN.: torakalen, thoracalis, thoracicus

prši *prši* ž mn. spodnji predel prsnega koša

SIN.: pectus

pršk -a m gonjenje pri kozlu, srnjaku, ovnu

prsnica -e ž kost na trebušnem delu prsnega koša, na katero so pritrjena prava rebra:

mečasti podaljšek ~e, ročaj ~e

SIN.: grodnica, sternum

prsničen -čna -o nanašajoč se na prsnico:

~e bezgavke

SIN.: sternalen, sternalis

prsničje -a s predel ob prsnici

SIN.: regio sternalis

prsnično-doglávén -vna -o nanašajoč se na prsnico in glavo:

~a mišica

SIN.: sternoccephalicus

prsnično-jezičnicén -čna -o nanašajoč se na prsnico in jezičnico:

~a mišica

SIN.: sternohyoideus

prsnično-osrčnikov -a -o nanašajoč se na prsnico in osrčnik:

~a vez

SIN.: sternopericardiacus

prsnično-rêbrn -a -o nanašajoč se na prsnico in rebra:

~i sklep

SIN.: sternocostalis

prsnično-ščitast -a -o nanašajoč se na prsnico in ščitasti hrustanec:

~a mišica

SIN.: sternothyroideus

pršno-lédven -a -o nanašajoč se na prsna in ledvena vretenca:

~a fascija

SIN.: thoracolumbalis

prst -a m vsak od petih členastih podaljškov dlani ali stopala:

dolga iztegovalka ~ov, dolga iztegovalka prvega ~a, globinska upogibalka ~ov, kratka iztegovalka ~ov, odtegovalka ~ov, posebna iztegovalka prvega in drugega ~a, površinska

upogibalka ~ov, pritegovalka prvega ~a, skupna iztegovalka ~ov, stranska iztegovalka ~ov

prvi ~ prst, ki je najbližji sredinski ravnini telesa

SIN.: digitus

prstan -a m v zvezi:

precipitinski ~ bela oborina, precipitat pri precipitinski reakciji v epruveti

prstanast -a -o obročast:

mlečni ~i preizkus, ~i sideroblast

pršten -tna -o nanašajoč se na prst, prste:

dorzalni skupni ~i živci, lastne dlanske ~e arterije, lastne hrbtiščne ~e arterije, lastni ~i živci, lastne stopalne ~e arterije, ~a blaznica, ~i člen, ~a kost, skupne dlanske ~e arterije, skupne hrbtiščne ~e arterije, skupne podplatne ~e arterije

SIN.: daktilen, digitalis

prstnica -e m kost med dvema sklepoma prsta:

spodnja ~ končna prstnica, ki je izoblikovana pri mesojedih v krempljnicu, pri lihoprstih kopitarjih v kopitnico, pri sodoprstih kopitarjih pa v parkeljnicu **sin.:** spodnja falanga, phalanx distalis, **srednja** ~ prstnica med zgornjo prstnico in spodnjo prstnico pri kopitarjih **sin.:** nadkopitnica, srednja falanga, phalanx media, **zgornja** ~ prstnica med srednjo prstnico in zapestjem oziroma nartom **sin.:** zgornja falanga, phalanx proximalis

SIN.: falanga (1), prstna kost, os digiti, phalanx

pršica -e ž pajkovec iz reda pršic:

kokošja ~ pršica, ki zajeda kožo pri perutnini

sin.: *Dermanyssus gallinae*

SIN.: grinja

pršice *pršic* ž mn. raznolika skupina zajedavskih členonožcev iz razreda pajkovcev (vanjo sodijo tudi klopi, rodova *Acarapis*, *Acarus*)

SIN.: *Acarina*

pršičavost -i ž bolezen, ki jo povzročajo pršice:

~ **čebel** infestacija čebel z zajedavsko pršico *Acarapis woodii* **sin.:** akaroza čebel, grinjavost čebel

SIN.: akarinoza, akarioza, akaroza, grinjavost

pršilo -a s sredstvo (npr. proti mrčesu), ki se pri uporabi prši

SIN.: razpršilo (1), sprej (1)

pršút -a m svinjsko stegno, presušeno na zraku

prúritus -a m srbenje

pruritus -us m [prúritus] srbenje:

~ **áni** močno kronično srbenje v analni regiji (npr. pri konjih najpogosteje zaradi črevesnih zajedavcev, pri psu in mački zaradi vnetja paraanalnih vrečk)

prváki -ov m mn. primati

prvésnica -e ž samica, ki je prvič rodila:

stara ~ prvesnica, ki je rodila mnogo pozneje po običajnem starostnem obdobju

SIN.: primipara, prvorodnica

prvi -a -0 **1.** v zvezah:

dolga iztegovalka ~ega prsta, posebna iztegovalka ~ega in drugega prsta, pritegovalka ~ega prsta, ~ možganski živec, ~i prst

2. ki je na začetku vrste istovrstnih pojavov po času, kraju ali pomenu:

laična ~a pomoč, ~a filialna generacija, ~a ozobitev, ~a pomoč

prvina -e ž **1.** sestavni del, sestavina:

biogena ~ prvina, potrebna za življenje,

referenčna ~ prvina za primerjanje

2. kemijski element:

bistvene ~e bistveni mikroelementi, **kemijska** ~ kemijski element, ~ **v sledeh** mikroelement

prvoródnica -e ž prvesnica

prvorójen -éna -o ki se rodi prvi v gnezdu: ~i pujskek

Przewalski, Nikolaj Mihajlovič [pševálski nikoláj mihájlovič] (1839–1888) ruski geograf poljskega rodu

przewalski - - - [pševálski] v zvezi:

konj ~

psálder -tra m prebiralnik

pseudoarthrosis -is ž [psévdoartrózis]

psevdoartroza

pseudocystis -is ž [psévdocístis] lažna cista

pseudoinclusio -onis ž [psévdoinklúzijo -ónis]

psevdoinkluzija

pseudomembranaceus -a -um

[psévdomembranáceus] psevdomembranski: angína ~a, inflammatió ~a

pseudomembranosus -a -um

[psévdomembránósus] psevdomembranski: inflammatió ~a

Pseudomonas [pševdomónas] rod gramsko negativnih, monotrihnih paličastih bakterij, nekatere vrste so lahko patogene za vretenčarje in rastline:

~ **aeruginósa** psevdomonas (izloča modrozelen in rjavkast pigment, piocianin, piocianazo, piocin), ki se pogosto izolira iz ran, okuženih sečil in drugih gnojnih procesov (vnetje srednjega ušesa, mastitis) **sin.:** *Bacillus pyocyaneus*, *Bacterium aeruginosum*,

~ **fluoréscens** psevdomonas, ki verjetno povzroča furunkulozo rib (uspeva pri sobni temperaturi), ~ **mállei** zastar. *Burkholderia mallei*, ~ **pseudomállei** zastar. *Burkholderia pseudomallei*, ~ **pútida** psevdomonas, ki povzroča sepsa pri akvarijskih ribah

pseudoparesis -is ž [psévdoparézis]

psevdropareza

Pseudophyllidea [psévdofilídeja] red trakulj z družino Diphyllbothriidae, pri katerih ima skoleks namesto priseskov dve nasproti si ležeči prisesni brazdi, ki zajedajo prebavila dvoživk, plazilcev, ptičev

psévdopopleksija -e ž stanje, podobno apopleksiji, vendar brez možganske krvavitve

psévdoartróza -e ž nepravilno zaceljen kostni zlom, navadno zaradi neprimerne imobilizacije oziroma slabe naravnave:

atrofična ~ psevdoartróza, pri kateri se kostno tkivo v bližini zloma absorbira, **hipertrofična** ~ psevdoartróza, pri kateri je ob zlomu obilen kalus, ki brsti iz obeh koncev zlomljene kosti **SIN.:** disartroza (2), lažni sklep, dysarthrosis (2), pseudoarthrosis

psévdocista -e ž lažna cista

psévdodiferijski -a -0 difteroiden:

~a membrana

psévdofiliden -dna -0 v zvezi:

~a trakulja

psévdogén -a m neaktivni gen, ki je nastal z mutacijo aktivnega gena

psévdohematurija -e ž rožnato ali rdeče obarvan urin, vendar brez hemoglobina ali krvnih celic (npr. pri zdravljenju želodčno-črevesnih zajedavskih bolezni s fenotiazinom)

psévdoinkluzija -e ž navidezni, lažni vključek v celici ali tkivu

SIN.: pseudoinclusio

psévdokápsula -e ž tvorba, podobna kapsuli

psévdokoprostáza -e ž koprostaza, ki jo povzroča pletež dolgih dlak okrog zadnjika (npr. pri dolgočlakah psih, mačkah), ki mehansko preprečuje izločanje fecesa

psévdokóže -kôž ž mn. lažne koze

psévdokrúp -a m psevdomembranski krup

psévdomáleus -a m **1.** melioidoza

2. afriška konjska smrkavost

psévdomelanóza -e ž posmrtna črnazelenkasta do črnomodrikasta obarvanost tkiv s krvnimi pigmenti

psévdomembrána -e ž difteroidna membrana

psévdomembránski -a -0 nanašajoč se na difteroidno membrano:

~a angína, ~ krup, ~o vnetje

SIN.: pseudomembranaceus, pseudomembranosus

psévdomicélij -a m lažni micelij

psévdomikóza -e ž bolezen, ki je videti kot gliivična okužba, vendar je ne povzročajo gljivice

psévdomónas -a m bakterija iz rodu

Pseudomonas

psévdoošépnice -nic ž mn. lažne koze

psévdoparalíza -e ž nenadna izguba mišične moči brez prave paralize: ~ po splošni omami, ~ zaradi hude bolečine

psévdoparéza -e ž navidezna delna paraliza, ki ne izvira iz organskih bolezni
SIN.: pseudoparesis

psévdopódij -a m panožica

psévdorábies -a m bolezen Aujeszkega

psévdotuberkulóza -e ž **1.** kužna bolezen domačih in divjih prežvekovalcev, ki jo povzroča bakterija *Corynebacterium pseudotuberculosis* in za katero je značilen kazeozni limfadenitis
2. kužna bolezen, predvsem glodavcev, ki jo povzroča bakterija *Yersinia pseudotuberculosis* (v parenhimu organov se razvijejo drobne nekroze)

psévdounipoláren -rna -o ki ima navidezno en sam pol:
 ~i nevron

psi **psóv** m mn. družina mesojedih zveri z rodovoma *Canis*, *Vulpes*
SIN.: Canidae

psíca -e ž samica psa:
 sešec pri ~i

psihoaktiven -vna -o ki je sposoben spremeniti razpoloženje, obnašanje:
 ~i alkaloid

psihóza -e ž bolezensko duševno stanje:
puerperalna ~ agresivno vedenje pri nekaterih psicah in svinjah po porodu **SIN.:** psychosis puerperalis
SIN.: psychosis

psihrofil -a m organizem, za katerega je optimalna temperatura za rast med 15 °C in 20 °C

psihrofilen -lna -o ki uspeva pri temperaturah med 15 °C in 20 °C:
 ~a bakterija

psihroterapija -e ž zdravljenje bolezni z ohlajanjem (npr. s hladnimi obkladki)

psitakóza -e ž kužna bolezen pri papigah, ki jo povzroča bakterija *Chlamydia psittaci* (prenaša se tudi na človeka in druge ptiče)
SIN.: papigovka, psittacosis
PRIM.: ornitoza

Psittacidae [psitacíde] papige

psittacosis -is ž [psitakózis] psitakozna

psóas **psóae** [psóas psóe] v zvezah:
 músculus ~ májor, músculus ~ mínor

Psoroptes [psoróptes] rod srbcev iz družine Psoroptidae, ki povzročajo garje:
 ~ **cuniculi** srbec, ki povzroča garje pri kuncih (predvsem v zunanem sluhovodu), kozah, konjih in oslih, ~ **équi** srbec, ki povzroča garje pri konjih, oslih in mulah, ~ **óvis** srbec, ki povzroča garje pri ovcah, kozah in govedu

Psoroptidae [psoroptíde] družina srbcev, v kateri so rodovi *Chorioptes*, *Otodectes*, *Psoroptes*

psychosis -is ž [psihózis] psihoza:
 ~ **puerperális** puerperalna psihoza

pšeníca -e ž **1.** v zvezi:
navadna ~ enoletna kulturna rastlina iz skupine žitnih trav, razširjena po vsem svetu **SIN.:** *Triticum sativum*
2. seme, zrnje te rastline
SIN.: triticum

pšeníčen -čna -o nanašajoč se na pšenico (2):
 ~a snet, ~i škrob

Pt [peté] simb. (Platinum) platina

PTA [peteaá] krat. (plasma tromboplastin antecedent) faktor XI

pteridín -a m dušikova spojina, sestavina folne kisline

Pteridium [pteridijum] rod zelnatih rastlin brez pravih cvetov in semen z eno samo vrsto:
 ~ **aquilinum** orlova praprotn

pterigij -a m dobro ožiljena tvorba očesne veznice, v notranjem očesnem kotu prirastla na roženico
SIN.: pterygium

pterygium -i s [pterígijum] pterigij

pterygoideus -a -um [pterigoídeus] perutast:
 músculi ~i, ós ~um

ptialektazija -e ž sialektazija

ptialín -a m amilaza, ki jo izločajo slinske žleze

ptialízem -zma m čezmerno bolezensko izločanje slin
SIN.: sializem, ptyalismus

ptialoréja -e ž slinjenje

ptíca -e ž ptič:
 ~ **roparica** ptič, ki lovi, pobija druge živali za hrano

ptíce **ptic** ž mn. ptiči

ptič -a m pripadnik razreda ptičev:
talni ~i ptiči, ki živijo na tleh, ker ne morejo leteti, **vodni** ~i ptiči, ki živijo na vodi, so dobri plavalci
SIN.: ptica, avis

ptičar -ja m lovski pes z več pasmami:
madžarski ~ vižla

ptiči -ev m mn. razred toplokrvnih vretenčarjev, pokritih s perjem, z roženim kljunom, s prednjimi udi, spremenjenimi v peruti, z redom kur
SIN.: ptice, Aves

ptičji -a -e nanašajoč se na ptiče:
 ~a golša
SIN.: aviaren (2), aviaris (2)

ptilóza -e ž operjenost pri ptičih

ptomáin -a m beljakovinski razkrojek, posledica delovanja bakterij

ptosis -is ž [ptózis] ptoza

ptóza -e ž povešenost, spuščенost:

~ **ledvice** nefroptoza, ~ **zgornje veke** blefaroptoza

SIN.: ptosis

ptyalismus -i m [ptjalízmus] ptializem

pubes -is ž [púbes] **1.** osramje

2. v zvezi:

ós ~is

pubicus -a -um [púbikus] **1.** sramničen:

régio ~a

2. dimeljničen:

sympthesis ~a

pubiotomija -e ž simfiziomija

Puccinia [pukcínija] rod glivic iz reda rij:

~ **gráminis** žitna rja

Pucciniales [pukcinijáles] rje

púdej -dlja m koder

puendoepigastricus -a -um [puéndoeipi-gástrikus] sramno-predtrebušen:

trúncus ~, véna ~a

puendum -i s [puéndum] osramje:

ríma ~i

~ **femininum** vulva

puendus -a -um [puéndus] sramen:

artéria ~a extérna, artéria ~a intérna, nêrvus ~

puerperálen -lna -o nanašajoč se na puerperij:

~a eklampsija, ~a infekcija, ~i metritis, ~a mrzlica, ~a okužba, ~a peptonurija, ~a psihoza, ~a sepsa, ~a tetanija

SIN.: puerperalis

puerperalis -e [puerperális] puerperalen:

eclámpsia ~, psyhósis ~, sépsis ~

puerpêrij -a m obdobje od poroda do vrnitve

maternice v prvotno stanje

SIN.: poporodno obdobje, puerperium

puerperium -li s [puerpêrijum] puerperij

púfer -fra m tekočina, ki preprečuje, da bi se

koncentracija vodikovih ionov v raztopini zaradi

dodatka kisline ali baze bistveno spremenila

púferski -a -o nanašajoč se na pufer:

~a kapaciteta

púh -a m **1.** mehki dlaki podobno perje pri ptičjih

mladičih

SIN.: juvenilno perje

2. lanugo

pújsek -ska m prašičji mladič:

anemija sesnih ~ov, dizenterija jagijet, telet, ~ov, žrebet, kolibaciloza sesnih ~ov, kongenitalni tremor ~ov, vakcina proti kolibacilozi sesnih ~ov, virus konginetalnega tremorja ~ov

sesni ~ pujsek, ki še sesa pri materi

SIN.: prase, prašiček

Pulex [púleks] rod krvosesan žuželk iz reda

bolh, ki zajedajo človeka in živali:

~ **irritans** človeška bolha, ~ **porcinus** prašičja bolha

pullus -i m [púlus] piščanec:

mórbus ~órum

pulmo -onis m [púlmo -ónis] pljuča:

ápex ~ónis, carcínoma ~ónis, collápsus ~ónum, congéstio

~ónum, emphyséma ~ónum, hilus ~ónis, infárctus ~ónis,

lóbulus ~ónis, lóbus ~ónis, oedéma ~ónum, rádix ~ónis

~ **déxter** desno pljučno krilo, ~ **sinister** levo

pljučno krilo

pulmonálen -lna -o pljučen:

desna ~a arterija, leva ~a arterija, ~a plevra, ~e vene

pulmonalis -e [pulmonális] pljučen:

alvéolus ~, artéria ~ déxtra, artéria ~ sinistra, ligaméntum

~e, pléura ~, stenósis ~, trúnkus ~, tuberculósis ~, válua

trúnci ~, vénae ~es

pulmonítis -a m pljučnica

pulmonítis -idis ž [pulmonítis] pljučnica

puloróza -e ž kužna bolezen piščancev, ki jo

povzročá bakterija *Salmonella pullorum*

SIN.: bela gríža piščancev, morbus pullorum

púpa -e ž mehko tkivo v notranjosti organov:

bela vranična ~ limfatični ovoj okrog arterij v

parenhimu vranice SIN.: pulpa lienis alba, **rdeča**

vranična ~ del parenhima vranice iz vraničnih

povezkov in sinusoidov, prežet s krvjo SIN.:

pulpa lienis rubra, **zobna** ~ bogato ožiljeno in

oživčeno vezivo, ki napolnjuje zobno votlino

SIN.: endodontij, pulpa dentis

SIN.: pulpa (lat.)

pulpa -ae ž [púpa] pulpa:

~ **déntis** zobna pulpa, ~ **lienis álba** bela vranična

pulpa, ~ **lienis rúbra** rdeča vranična pulpa

pulpectomia -ae ž [pulpektómija] pulpektomija

pulpektomija -e ž odstranitev zobne pulpe

SIN.: pulpectomia

púlpín -a -o ki pripada pulpi:

~ absces, ~a votlina

pulpítis -a m vnetje zobne pulpe

SIN.: pulpitis (lat.)

pulpítis -idis ž [pulpítis] pulpitis

pulposus -a -um [pulpózus] pulpozen:

núcleus ~

pulpózen -zna -o mehek, mesnat, zdrizast:

~o jedro

SIN.: pulposus

pulsus -us m [púlzus] pulz (1):

~ **átermans** alternirajoči pulz, ~ **áltus** pulz z

visokim pulznim valom, ~ **arteriósus** arterijski

pulz, ~ **bigéminus** podvojeni pulz, ~ **céler** hitri

pulz, ~ **filifórmis** filiformni pulz, ~ **fréquens**

pospešeni pulz, ~ **léntus** počasni pulz, ~ **móllis**

pulz, pri katerem se žila z lahkoto komprimira,

~ **párvus** slabotni pulz, ~ **rárus** redki pulz,

~ **tárdus** počasni pulz, ~ **vácuus** zelo slaboten

pulz, ~ **venósus** venski pulz

pulv. okr. (pulvis) zdravilni prašek

pulvinus -i m [pulvínus] blazina:

~ **dentális** dentalna plošča

pulvis -eris m [púlvis] zdravilni prašek

púlz -a m ritmično razširjanje in krčenje krvnih žil zaradi dotokanja krvi ob srčnih kontrakcijah, ki se lahko zazna s prsti:

alternirajoči ~ pulz zaradi pravilne izmenjave močnih in šibkih srčnih utripov **sin.:** pulsus alternans, **anakrotni** ~ pulz z zobcem na ascendentnem kraku pulznega vala, **arterijski** ~ pulz, ki se zazna nad steno arterije **sin.:** pulsus arteriosus, **dikrotni** ~ podvojeni pulz, **filiformni** ~ komaj zaznaven, šibek pulz **sin.:** pulsus filiformis, **frekventni** ~ pospešeni pulz, **hitri** ~ pulz s hitro naraščajočim pulznim valom **sin.:** pulsus celer, **jugularni** ~ pulz, viden ali otipljiv nad zunanjo jugularno veno, **katahdikrotni** ~ pulz, pri katerem sta na descendentnem kraku pulznega vala dva zobca, **katakrotni** ~ pulz, pri katerem je na descendentnem kraku pulznega vala zobec, **monokrotni** ~ pulz z enkratnim dvigom enega pulznega vala, **neenakomerni** ~ pulz z neenakomernimi presledki med pulznimi vali, **počasni** ~ pulz s počasi naraščajočim pulznim valom (zaradi podaljšane sistole ali diastole) **sin.:** pulsus lentus, pulsus tardus, **podvojeni** ~ pulz z dvakratnim dvigom enega pulznega vala, ko srčnemu utripu hitro sledi ekstrasistola, nato pa daljša pavza **sin.:** bigeminija (2), dikrotna elevacija, dikrotni pulz, podvojena elevacija, pulsus bigeminus, **pospešeni** ~ pulz z višjo frekvenco srčnih utripov, kakor je normalno za določeno vrsto **sin.:** frekventni pulz, pulsus frequens, **redki** ~ pulz z nižjo frekvenco srčnih utripov, kakor je normalno za določeno vrsto osebkov **sin.:** pulsus rarus, **slabotni** ~ pulz z nizkim pulznim valom **sin.:** pulsus parvus, **venski** ~ pulz, viden ali otipljiv na veni (predvsem na zunanji jugularni veni) **sin.:** pulsus venosus

SIN.: pulsus

púlzen -zna -o nanašajoč se na pulz:

arterijska ~a krivulja, ascendentni krak ~ega vala, descendentni krak ~ega vala, ~a krivulja, ~i tlak, ~i val

pulzirati -am nedov. biti ali udarjati v ritmu

púma -e ž zver iz skupine srednjih mačk z rjavim ali črnim kožuhom

SIN.: *Puma concolor*

Puma [púma] rod iz skupine srednjih mačk, ki živijo v Severni in Južni Ameriki in za življenje potrebujejo veliko področje:

~ **concolor** puma

punctio -onis ž [púncijio -ónis] punkcija:

~ **probatória** diagnostična punkcija

punctum -i s [púntum] točka:

~ **ossificatiónis** osifikacijsko središče

punctus -a -um [púntus] vboden:

válnus ~um

púncija -e ž vbod s punkcijsko iglo, tudi s troakarjem v žilo, del telesa, telesno votlino, za odvzem telesnih snovi v diagnostične ali terapevtske namene:

abdominalna ~ trebušna punkcija (2), **arterijska** ~ odvzem vzorca krvi iz arterije, **aspiracijska** ~ punkcija za aspiracijo, **dekompresijska** ~ punkcija zaradi zmanjšanja tlaka predvsem v votlem organu (npr. pri meteorizmu), **diagnostična** ~ punkcija za odvzem vzorca tkiva ali tekočine za mikroskopsko preiskavo z namenom ugotoviti diagnozo **sin.:** probatorna punkcija, punctio probatoria, **lumbalna** ~ punkcija med dvema ledvenima vretenčema za odvzem vzorca cerebrospinalne tekočine za diagnostiko ali za vbizgavanje zdravila ali narkotika **sin.:** rahicenteza, **pleuralna** ~ torakocenteza, **probatorna** ~ diagnostična punkcija, ~ **vampa** punkcija s troakarjem v vamp za odstranjevanje odvečnih plinov pri napenjanju, **razbremenilna** ~ punkcija, s katero se zmanjša tlak v telesni votlini, **spinalna** ~ punkcija v področju hrbtenice, **sternalna** ~ punkcija prsnice za aspiracijo kostnega mozga za citološko preiskavo, **terapevtska** ~ punkcija zaradi aplikacije zdravila, **torakalna** ~ torakocenteza, **trebušna** ~ 1. punkcija zaradi zmanjšanja količine tekočine v trebušni votlini (npr. pri trebušni vodenici) 2. punkcija vzorca iz trebušne votline za laboratorijsko preiskavo **sin.:** abdominalna punkcija, **ultrazvočno vodena** ~ punkcija za odvzem materiala za citološko preiskavo, vodena z ultrazvokom, **usmerjena** ~ punkcija, ki se nadzoruje z očesom, rentgenom ali ultrazvokom, **venska** ~ venepunkcija, **ventrikularna** ~ punkcija možganskih prekatov **SIN.:** punktacija, punctio

púncijski -a -o nanašajoč se na punkcijo:

~a igla

punktácija -e ž punkcija

punktát -a m material, odvzet s punkcijo:

sternalni ~ vzorec kostnega mozga, odvzet iz prsnice s punkcijo

punktirati -am dov. in nedov. vbosti s punkcijsko iglo, s troakarjem v tkivo, organ, telesno votlino za odvzem telesne snovi, navadno tekočine ali plina

pupiláren -ma -o zeničen:

~i refleks

pupilla -ae ž [pupíla] zenica:

músculus dilatátor ~ae, músculus sphínter ~ae, seclúsió ~ae

pupiloplegija -e ž počasno reagiranje zenice na svetlobo

purán -a m velik divji in domači ptič z dolgim golim vratom in golo glavo:

bolezen črne glave pri ~ih, hemoragični enteritis ~ov, koze pri ~ih in golobih, kužni enterohapatitis pri ~ih, kužni sinuzitis ~ov, virus hemoragičnega enteritisa ~ov, virus koz pri ~ih in golobih, virus rinotraheitisa ~ov, virusni rinotraheitis ~ov **SIN.:** *Meleagris gallopavo*

puráni -OV m mn. poddružina ptičev iz družine fazanov z rodом *Meleagris*
SIN.: Meleagridinae

puránov -a -O v zvezi:
~ smrkelj

purgatív -a m odvajalo

purificatus -a -um [purifikátus] prečiščen:
áqua ~a

purín -a m biciklična spojina z dušikom, iz katere nastajajo v organizmu biološko pomembni derivati (npr. purinske baze, ksantini, sečna kislina)

purinski -a -O nanašajoč se na purin:
~e baze, ~ receptor
SIN.: aloksuren

Purkyně, Jan Evangelista [púrkinje ján évangélista] (1787–1869) češki anatom in histolog

Purkynějev -a -O [púrkinjejev] v zvezah:
~a celica, ~a vlakna

púrpur -ja m rdeče vijolični pigment:
vidni ~ rodopsin

púrpura -e ž drobne rdečkaste lise in pike na koži, ki nastanejo zaradi majhnih krvavitev v koži ali podkožju in presevajo skozi vrhnjico
SIN.: pelioza, peliosis, purpura (lat.)

purpura -ae ž [púrpura] purpura

purpurín -a m uroeritrin

púrpurno-žvéplov -a -O v zvezi:
~a bakterija

purulénten -tna -O gnojen (1):
~i eksudat, ~i meningitis, ~i peritonitis, ~i plevritis, ~o vnetje

purulentus -a -um [puruléntus] gnojen (1):
endometritis ~a, inflammátio ~a, meningítis ~a, pericardítis ~a, peritonítis ~a, pleurítis ~a, pneumónia ~a, rhinitis ~a

pus puris s [pús púris] gnojni eksudat

pústula -e ž gnojni mehurček v vrhnjici:
erupcija pustul
SIN.: pustula (lat.)

pustula -ae ž [pústula] pustula

pustulácija -e ž nastajanje in razvoj pustul

pustulosis -is ž [pustulózis] pustuloza

pustulosus -a -um [pustulózus] pustulozen:
ácne ~a, dermatitis ~a

pustulóza -e ž izbruh pustul po večji ali manjši površini kože
SIN.: pustulosis

pustulózen -zna -O nanašajoč se na pustulo:
infekciózni ~i vulvovaginitis, ~i izpuščaj, virus infekcióznega bovinega rinotraheítisa/infekcióznega ~ega vulvovaginitisa
SIN.: pustulosus

putrefactio -onis ž [putrefákcijo -ónis] gnitje

putrefákcija -e ž gnitje

putrescéncia -e ž delni ali popolni razkroj beljakovin

putrescín -a m poliamin, ugotovljen v gnilem mesu, v majhnih količinah je v večini celic
PRIM.: kadaverin

putriden -dna -O gniloben:
~i abortus, ~i absces, ~i plevritis, ~o vnetje

putridus -a -um [putrídus] gniloben:
abórtus ~, abscessus ~, inflammátio ~a, pleurítis ~a

pyaemia -ae ž [pijémija] piemija

pyaemicus in pyemicus -a -um [pijémikus] piemičen:
abscessus ~

pyarthros -i s [pijártros] pioartroza

pyarthrosis -is ž [pijartrózis] pioartroza

pyelitis -idis ž [pijelítis] pielitis

pyelocistitis -idis ž [pijelocistítis] pielocistitis

pyelonephritis -idis ž [pijelonefrítis] pielonefritis

pyencephalus -i m [pijencéfalus] piencefalus

pyogpagus -i m [pigópágus] pigopagus

pylephlebitis -idis ž [pileflebitis] pileflebitis

pylethrombophlebitis -idis ž [píletromboflebitis] piletromboflebitis

pylethrombosis -is ž [piletrombózis] piletromboza

pyloricus -a -um [pilórikus] piloričen:
canális ~, glándulae ~ae, óstium ~um, párs ~a, tórus ~

pylorospasmus -i m [pilórospázmus] pilorospazem

pylorostenosis -is ž [pilórostenózis] pilorostenozia

pylorus -i m [pilórus] pilorus:
músculus sphíncter ~i, spásmus ~i, stenósis ~i

pyoarthrosis -is ž [pijoartrózis] pioartroza

pyocephalus -i m [pijocéfalus] piocefalus

pyocolpos -i m [pijokólpos] piokolpos

pyoderma -atis s [pijodérma] piodermija

pyodermia -ae ž [pijodérmija] piodermija

pyogenes -es [pijogénes] piogen (2):
abscessus ~

pyohaemothorax -cis m [pijohemotóraks -ácis] piohemotoraks

pyometra -ae ž [pijométra] piometra

pyometritis -idis ž [pijometrítis] piometritis

pyonephritis -idis ž [pijonefrítis] pionefritis

pyonephrolithiasis -is ž [pijonefrolitíjazis] pionefrolitiazia

pyonephrosis -is ž [pijonefrózis] pionefroza

- pyoovarium** -ii s [pijoovárijum] pioovarij
- pyopericarditis** -idis ž [pijoperikardítis] pioperikarditis
- pyopericardium** -ii s [pijoperikárdijum] pioperikardij
- pyoperitoneum** -i s [pijoperitónejum] pioperitonej
- pyoperitonitis** -idis ž [pijoperitonítis] pioperitonitis
- pyopneumopericardium** -ii s [pijopnévmo-perikárdijum] piopnevmo-perikardij
- pyopneumoperitonitis** -idis ž [pijopnévmo-peritonítis] piopnevmo-peritonitis
- pyopneumothorax** -acis m [pijopnevnotóraks -ácis] piopnevnotoraks
- pyorrhoea** -ae ž [pijorêja] pioreja:
~ **alveoláris** alveolarna pioreja
- pyosalpingitis** -idis ž [pijosalpingítis] piosalpingitis
- pyosalpinx** -gjs ž [pijosálpinks] piosalpink
- pyospermia** -ae ž [pijospêrmija] piospermija
- pyothorax** -acis m [pijotóraks -ácis] piotoraks
- pyramis** -idis ž [píramis -ámidis] **1.** piramida (1):
~ **renális** ledvična piramida
2. v zvezi:
~ **medúllae oblongátae** piramida (2)

Pyrethrum cinerarietifolium [pirétrum cinerarijefóljum] dalmatinski bolhač

pyruvicus -a -um [pirúvikus] piruvičen:
ácídum ~um

PŽS [pežešs] krat. (periferni živčni sistem) periferno živčevje

Q R

Q

Q [kú] **1.** okr. glutamin
2. zn. (Queensland) v zvezi:
mrzlíca ~

q. l. [kú èl] okr. quantum libet

q. s. [kú ès] okr. quantum satis

quadratus -a -um [kvadrátus] kvadratast:
lóbus ~, músculus pronátor ~, músculus ~ fémoris,
músculus ~ lumbórum, músculus ~ plántae

quadriceps -cipitis [kvádriceps -cípitis] štiriglav:
músculus ~ fémoris

quadrigéminus -a -um [kvadrigéminus] četreren:
córpora ~a

quadripa -ae ž [kvadripára] samica, ki je bila štirikrat breja in pri vsaki brejosti rodila žive mladiče
SIN.: quartipara

quantum libet [kvántum líbet] pripis na receptu kolikor hočeš, po volji
OKR.: q. l.

quantum satis [kvántum sátis] pripis na receptu kolikor je potrebno
OKR.: q. s.

quartipara -ae ž [kvartipára] quadripara

quártus -a -um [kvártus] četrti:
ventrículus ~

R

R [èr] **1.** okr. arginin
2. okr. rentgen (1)
3. okr. (rough) v zvezi:
kolonija ~

r. [èr] okr. (ramus) veja

Ra [erá] simb. (Radium) radij

rabdomióm -a m benigna novotvorba iz prečnoprogastih mišičnih vlaken
SIN.: rhabdomyoma
PRIM.: leiomiom, miom

rábdomiosarkóm -a m maligna novotvorba iz miogenih celic mišičnine
SIN.: rhabdomyoblastoma, rhabdomyosarcoma

rabdovírus -a m virus iz družine Rhabdoviridae

rabiáten -tna -o nanašajoč se na klinične znake pri steklini: ~a žival

rábíčen -čna -o stekel: ~a žival

rábies -a m steklina:
vírus ~a

rabies -ei ž [rábijes -êji] steklina

ráca -e ž **1.** večji vodni ptič iz rodu *Anas*:
vírus enteritisa rac, vírus hepatitisa rac, virusni enteritis rac,
virusni hepatitis rac
divja ~ raca, prednica domače race, ki gnezdi

tudi v Sloveniji **sin.:** mlakarica, utva, *Anas platyrhynchos*, **domača** ~ rasa, ki se goji zaradi mesa, jajc, perja **sin.:** *Anas domestica*, **pekinška** ~ pasma rac, po izvoru s Kitajskega, navadno farmsko, zaradi mesa gojena rasa

SIN.: anas

2. račja samica

racák -a m račji samec

racemát -a m optično neaktivna oblika snovi, ki ima enako količino desno- in levosučnih izomerov

racemáza -e ž izomeraza, ki katalizira reakcijo racemizacije

racemizácija -e ž pretvorba polovice optično aktivne sestavine molekule, ki vsebuje ravno nasprotno konfiguracijo s popolno izgubo levo- ali desnosučnosti zaradi ravnotežja med enakim številom levo- in desnosučnih molekul

racemosus -a -um [racemózus] ki ima obliko svežnja:

aneurýsma ~um

rachiopathia in **rhachiopathia** -ae ž [rahiopátija] rahiopatija

rachipagus in **rhachipagus** -i m [rahipágus] rahipagus

rachischisis in **rhachischisis** -is ž [rahishízis] rahishiza

rachitis in **rhachitis** -idis ž [rahítis] rahitis

racionalén -lna -o razumen, smotrno, preudaren: ~i ukrep

racionirati -am dov. in nedov. načrtno določiti optimalne obroke: ~ hrano, ~ zdravilo

ráčji -a -e **1.** nanašajoč se na raco: ~e jajce ~a kuga

2. nanašajoč se na raka:

~a kuga

računálniški -a -o v zvezi:

~a tomografija

radektómija -e ž kirurška odstranitev živčne korenine

radiácija -e ž **1.** anatomska struktura v obliki žarkovja:

akustična ~ živčno nitje, ki povezuje genikulatno telo in slušno središče **sin.:** radiatio acustica,

optična ~ živčno nitje, ki povezuje genikulatno telo in vidno središče **sin.:** radiatio optica

SIN.: radiatio (1)

2. sevanje (1):

elektromagnetna ~ sevanje elektromagnetnega valovanja

3. sevanje (2):

ionizirna ~ ionizirno sevanje

4. obsevanje

radiacijski -a -o sevalen:

absorbirana ~a doza, akutni ~ sindrom, ~a bariera, ~

dermatitis, ~ karcinom, ~a nekroza, ~ rak, ~ sindrom, ~a terapija, ~o zdravljenje

radiálen -lna -o **1.** koželjničen:

~a arterija, ~a vena, ~i živec

2. žarkast:

~a simetrija

radialis -e [radijális] koželjničen:

artéria ~, mýsculus exténsor cárpi ~, mýsculus fléxor cárpi

~, nérvus ~, ós cárpi ~e, vena ~

radiánt -a m snov, ki oddaja žarke (npr. svetlobne, toplotne)

radiatio -onis ž [radijácijo -ónis] radiacija (1): ~ **acústica** akustična radiacija, ~ **óptica** optična radiacija

radiatus -a -um [radijátus] žarkast:

coróna ~a

radiculítis -idis ž [radikulítis] radikulitis

radiektómija -e ž kirurška odstranitev zobne korenine

rádij -a m radioaktivni element, ki razpade v radon in pri tem seva žarke alfa, beta in gama (uporablja se pri zdravljenju malignih novotvorb)

SIMB.: Ra

rádijev -a -o v zvezi:

~a emanacija

radikál -a m skupina atomov, ki vstopa in izstopa iz kemične reakcije, se pri tem ne spremeni in tako tvori eno od osnovnih sestavin molekule: **prosti** ~ radikal, ki se pojavlja samostojno in zaradi svoje visoke reaktivnosti ni vezan na molekulo kake druge spojine (ima kratko trajanje)

radikálen -lna -o temeljit, korenit:

~a kirurgija, ~a odstranitev novotvorbe, ~a terapija, ~o zdravljenje

radikotómija -e ž kirurško prerezanje živčne korenine

SIN.: rizotomija

rádiks -a m **1.** koren

2. korenina

radikulítis -a m vnetje korenine hrbtenjačnega živca **SIN.:** radiculitis

rádioaktiven -vna -o nanašajoč se na radioaktivnost:

coná ~ega sevanja, deponija ~ih odpadkov, ~i element, ~i indikator, ~i izotop, ~i jod, ~i kobalt, ~i nuklid, ~i ogljik, ~i označevalec, ~i preparat, ~o sevanje, ~i sledilec, ~i stroncij, ~a terapija, ~i žarki

rádioaktivnost -i ž lastnost nekaterih kemijskih elementov (npr. radija), da se njihova atomska jedra samohotno razgradijo, pri tem oddajajo energijo v obliki žarkov alfa, beta in gama in se spreminjajo v druge kemijske elemente, ki so tudi lahko radioaktivni

rádioalergosorbénten -tna -o nanašajoč se na adsorpcijo radioaktivno označenega protitelesa:
~i test

rádioavtografija -e ž avtoradiografija

rádioavtogram -a m avtoradiogram

rádiobiologija -e ž veda, ki proučuje učinke radioaktivnega sevanja na živo tkivo ali organizem:
dentalna ~ uporaba radiobiologije v zobozdravstvu

rádiodermatitis -a m vnetje kože, posledica izpostavljanja radioaktivnemu sevanju
SIN.: radiacijski dermatitis

rádiodiagnostika -e ž diagnostika, ki uporablja rentgensko ali drugo ionizirno sevanje

rádioekologija -e ž veda, ki se ukvarja z učinki sevanja na živali in rastline v ekosistemu

rádioelement -ênta m žarg. radioaktivni element

rádioencefalogram -a m zapis sprememb električnega potenciala v možganih pri obsevanju z rentgenskimi ali drugimi žarki
OKR.: REG

rádiofarmacija -e ž pripravljanje, kontroliranje in razdeljevanje radiofarmakov

rádiofarmak -a m radioaktivni element ali spojina za diagnostiko ali zdravljenje, izdelana po farmacevtskih predpisih
SIN.: radioaktivni preparat

rádiofilaksa -e ž omejen učinek majhne doze obsevanja, ki se uporablja za omilitve reakcije naslednje, večje doze obsevanja

radiografija -e ž slikanje notranjih organov ali telesnih delov z rentgenskimi žarki ali žarki gama:
kontrastna ~ radiografija po vnosu kontrastnega sredstva, **subtrakcijska** ~ posebna metoda radiografije, ki se uporablja zlasti v angiografiji, npr. v lobanji (kontrastno sredstvo, aplicirano v kri, omogoči sliko žilja brez slike kosti in drugega tkiva)

radiografski -a -o nanašajoč se na radiografijo:
~a cefalometrija

radiogram -a m slika, dobljena z radiografijo
SIN.: aktinogram

rádioimunologija -e ž imunološka tehnika za dokazovanje oziroma merjenje zelo majhnih količin kakih snovi v imunologiji, pri čemer je eden od reagentov označen z radioaktivnim nuklidom

rádioimunosorbénten -tna -o nanašajoč se na adsorpcijo radioaktivno označenih protiteles:
~i test

rádioimunoterapija -e ž usmerjeno zdravljenje

novotvorbe z radioaktivnim elementom, vezano na monoklonska protitelesa
OKR.: RAIT

rádioindikátor -ja m radioaktivni sledilec

rádioizotópski -a -o v zvezah:
~a nefrografija, ~ označevalec

rádiojód -a m radioaktivni jod

rádiojodiranje -a s označevanje kake snovi z radioaktivnim jodom

rádiokemija -e ž veja kemije, ki se ukvarja s kemičnimi reakcijami radioaktivnih snovi

rádiokontrásten -tna -o ki daje kontrast pri radiografiji: ~o sredstvo

rádiokurábilen -lna -o ki je ozdravljiv z radioaktivnim sevanjem: ~a novotvorba

radiolézija -e ž poškodba tkiva zaradi radioaktivnega sevanja

radiolízija -e ž razcepljenje kemičnih vezi z radioaktivnim sevanjem

radiologija -e ž **1.** veda, ki proučuje elektromagnetno valovanje spektra različnih valovnih dolžin in njegovo uporabo zlasti v kemiji, fiziki in biologiji
2. veja medicine, ki se ukvarja z uporabo rentgenskih žarkov, radioaktivnih nuklidov, ultrazvoka pri ugotavljanju in zdravljenju bolezni
SIN.: aktinologija

radiolóški -a -o nanašajoč se na radiologijo:
~a preiskava

rádiolóško-biolóško-kémičen -čna -o v zvezah:
~i strupi
~a zaščita
KRAT.: RBK

rádioluminiscéncia -e ž pojav, pri katerem kaka spojina ob radioaktivnem razpadu seva vidno svetlobo

radionecrosis -is ž [radijonekrózis] radionekroza

radionekróza -e ž nekroza tkiva, ki jo povzroči obsevanje z radioaktivnimi viri
SIN.: radionecrosis

rádiorezisténcia -e ž odpornost, neobčutljivost celic, tkiv ali organov proti učinkom radioaktivnega sevanja

rádiorezisténten -tna -o nanašajoč se na radiorezistenco:
~a novotvorba

rádiosenzibilen -lna -o nanašajoč se na radiosenzibilnost: ~a celica
SIN.: radiosenzitiven

rádiosenzibilnost -i ž občutljivost celic, tkiv ali organov na učinke radioaktivnega sevanja
SIN.: radiosenzitivnost

rádiosenzitiven -vna -o radiosenzibilen: ~a celica

rádiosenzitivnost -i ž radiosenzibilnost

radioskopija -e ž preiskava notranjih organov, tkiv s presevanjem, npr. z rentgenskimi žarki

rádioterapija -e ž obsevalno zdravljenje z radioaktivnim sevanjem:

frakcionirana ~ radioterapija, ki se opravlja v presledkih **sin.**: frakcionirano obsevanje, **globinska** ~ radioterapija v globini telesa (npr. novotvorbe), **intersticijska** ~ zdravljenje tkiva z neposredno aplikacijo radioaktivnega elementa (npr. z iglo ali žico) v tkivo, ~ **telesne votline** zdravljenje z neposredno aplikacijo radioaktivnega elementa v telesno votlino **SIN.**: radioaktivna terapija

PRIM.: aktinoterapija

radiotóksičen -čna -o nanašajoč se na radio-toksičnost:

~a snov

radiotóksičnost -i ž škodljivost nekaterih radioaktivnih snovi, vnesenih v organizem, zaradi ionizirnega sevanja

rádiotransparéncia -e ž prepustnost za rentgenske žarke ali kako drugo ionizirno sevanje

rádiotransparénten -tna -o nanašajoč se na radiotransparenco:

~o tkivo

radioulnaris -e [rádijoulnáris] koželjnično-komolčničen:

articulatio ~ distális, articulatio ~ proximális, ligaméntum ~e

radius -ii m [rádijus] koželjnica:

cápút ~ii, ligaméntum anuláre ~ii, tuberósitas ~ii

radix -icis m [rádiks -icis] **1.** koren:

~ **linguae** koren jezika, ~ **pénis** koren penisa, ~ **pulmónis** pljučni koren

2. korenina:

ápex ~icis déntis, canális ~icis déntis

~ **déntis** zobna korenina, ~ **píli** dlačna korenina

rádon -a m radioaktivni element, žlahtni plin, ki nastaja pri razpadu radija

SIMB.: Rn

rafinóza -e ž melitoza

ragáda -e ž razpoka na koži ali sluznici (predvsem kutani)

SIN.: rhagas

ráhel -hla -o ki ni zgoščen, ni čvrst:

~o fibrilarno vezivno tkivo

rahialgija -e ž bolečina v hrbtenici

rahianestezija -e ž izguba občutljivosti po aplikaciji anestezika v hrbtenični kanal

rahicentéza -e ž lumbalna punkcija

rahiomielitís -a m mielitís (1)

rahiopatija -e ž bolezen hrbtenice

SIN.: rachioptia

rahipágus -a m dvojčka, zraščena s hrbtenicama **SIN.**: rachipagus

rahishíza -e ž prirojena shiza hrbteničnega kanala **SIN.**: rachischisis

rahítičen -čna -o nanašajoč se na rahitis: ~a žival

rahítis -a m bolezen okostja pri mladem organizmu zaradi motnje v presnovi kalcija, fosfatov in pomanjkanja vitamina D: **tardivni** ~ rahitis, ki se počasi razvija **SIN.**: angleška bolezen, avitaminoza D, rachitis

Raillietina [rajlijetína] rod trakulj (predvsem pri perutnini) iz družine Davaineidae s številnimi vrstami:

~ **cesticillus** trakulja pri perutnini, ~ **ránsomi** trakulja pri puranih

RAIT [eraité, rájt] okr. radioimunoterapija

ràk **ráka** m **1.** maligna novotvorba

2. karcinom:

maternični ~ rak na maternici **sin.**: carcinoma uteri, **pljučni** ~ različne vrste raka na pljučih s kroničnim kašljem, dispnejo in izčrpanostjo, ki se končajo s smrtjo (poginom) **sin.**: carcinoma pulmonis, **radiacijski** ~ radiacijski karcinom, **žlezni** ~ adenokarcinom

3. v zvezi:

kopitni ~ kronično proliferativno vnetje kopitne strele, podplata in usnjice kopitne stene z motenim oroževanjem **sin.**: pododermatitis chronica

4. členonožec iz poddebla rakov, ki diha s škrgami in ima hitinski oklep:

morski ~ rak, ki živi v morski vodi (npr. jastog, rorog, škamp), **norveški** ~ škamp, **potočni** ~ jelševc

rákast -a -o podoben raku (1):

~a infiltracija, ~a tvorba

rákav -a -o nanašajoč se na raka (1):

~a celica, ~o tkivo, ~a tvorba

ráki -ov m mn. poddeblo iz debela členonožcev, v katerega se uvršča rod *Astacus*

SIN.: Crustacea

rakotvóren -rna -o karcinogen

rákovina -e ž rakavo tkivo

rálo -a s lemežnica

ráma -e ž pri primatih področje sklepa nadlahtnice s plečnico in ključnico ter ustreznih mišičnih skupin

ramifikácija -e ž vejičenje: ~ žile, ~ živca

ramnóza -e ž pentoza, derivat manoze, sestavina rastlinskih glikozidov in lipopolisaharidov nekaterih gramsko negativnih bakterij

ramus -i m [rámus] veja:

~ **commúnicans** veja, ki povezuje dva živca ali dve krvni žili, ~ **cornuális** veja zgornječeljustnega živca pri govedu oziroma očesnega živca pri kozah za oživčenje roga

rána -e ž popolna prekinitev sloja kože ali sluznice ali globljega tkiva zaradi fizikalnih dejavnikov: oskrba -e, oživitvi -o, revizija -e, žep -e
čista ~ rana, ki se ne gnoji, **dekubitalna** ~ rana, ki je nastala zaradi dolgotrajnega ležanja, **globoka** ~ rana, ki seže globlje pod kožo ali sluznico, **gnojna** ~ rana s primesjo gnojnega eksudata **sin.:** zagnojena rana, vulnus suppurativum, **ihorozna** ~ smrdeča rana, **kirurška** ~ rez, narejen pri kirurškem posegu, **kontuzijska** ~ rana na koži, nastala zaradi delovanja tope sile **sin.:** vulnus contusum, **krvaveča** ~ rana, iz katere pronicra kri, **laparotomijska** ~ rana, ki je nastala po laparotomiji, **odprta** ~ rana, ki se ne zarašča, ne prekriva s krasto, **omrzlinska** ~ rana, ki nastane pri omrzlini ali po njej, **opeklinska** ~ rana, ki nastane po opeklini, pa tudi zaradi delovanja kemičnih, električnih ali radiacijskih vplivov, **penetrantna** ~ penetrirajoča rana, **penetrirajoča** ~ rana, ki prodira v globino **sin.:** penetrantna rana, vulnus penetrans, **plitva** ~ rana, ki ne sega globoko v tkivo, **prebodna** ~ prebodnina, **prestrelna** ~ prestrelina, **raztrgana** ~ raztrganina, **retrahirana** ~ rana, ki se je skrčila, zmanjšala, **smrdeča** ~ rana, ki zaudarja zaradi gnitja **sin.:** ihorozna rana, **smrtna** ~ rana, ki ima za posledico smrt (pogin), **strelna** ~ rana, ki jo povzroči izstreljena krogla strelnega orožja **sin.:** strelina, vulnus sclopetarium, **ugrizna** ~ rana, ki je nastala zaradi ugriza (npr. ugriza psa) **sin.:** ugriznina, vulnus morsum, **vbodna** ~ rana zaradi vboda z ostrim koničastim predmetom (npr. nabod na žebelj) **sin.:** vbodnina, vulnus ictum, vulnus punctum, **vrezna** ~ ureznina, **zagnojena** ~ gnojna rana **SIN.:** vulnus

Rana [rána] rod žab:
 ~ *esculénta* zelena žaba

Ranavirus [ránavírus] rod virusov iz družine Iridoviridae, v katerem je virus epizootske hematopoetske nekroze salmonidov in ostrizev

Rangifer [rangífer] rod iz poddružine severnih jelenov:
 ~ *tarándus* severni jelen

Rangiferinae [rangiferíne] severni jeleni

ránula -e ž čistčna razširitev izvodila podjezične slinske žleze zaradi obstrukcije
SIN.: podjezična cista, žabica (1)

Ranunculaceae [ranunkuláčeje] zlatičevke

Ranunculus [ranúnkulus] rod zelnatih rastlin iz družine zlatičevk s številnimi vrstami, ki so bolj ali manj strupene:
 ~ *ácris* ripeča zlatica

Ranvier, Louis Antoine [ranvjé luí antoán] (1835–1922) francoski patolog

Ranvierov -a -o [ranvjéjev] v zvezi:
 ~ zažetek

rápe *ráp* ž mn. zastar. mahovnice

raphe in *rhaphe* -es ž [ráfe] šiv (2):
 ~ **pálati** nebni šiv, ~ **pháryngis** žrelni šiv, ~ **scróti** modnikov šiv

rapíden -dna -o nagel, sunkovit: ~o poslabšanje bolezni

rárog -a m navadno 40 cm dolg rak, živo rdečkasto vijolične barve, brez klešč, ki živi v Sredozemskem morju in Atlantiku, najraje na skalnem dnu
SIN.: *Palinurus vulgaris*

arus -a -um [rárus] redek (1):
 púlsus ~

rása -e ž skupnost ljudi z določenimi skupnimi značilnimi telesnimi znaki, ki se dedujejo
PRIM.: pasma

raspatórij -a m kirurški instrument, s katerim se odlušči hrustanec ali pokostnica od kosti

RAST [eraesté, rást] okr. radioalergosorbentni test

rást -í ž **1.** normalno povečanje obsega organizma ali njegovih delov zaradi razmnoževanja celic ali povečanja posameznih celic ali medceličnine:

apozicijska ~ rast tkiva z nalaganjem celic od zunaj, **disproporcionalna** ~ nesorazmerna rast, **nesorazmerna** ~ pretirana rast kakega dela ali več delov telesa **sin.:** disproporcionalna rast
2. nenormalno nastajanje tkiva (npr. pri novotvorbah), pri katerem se tumorske celice razmnožujejo počasi in enakomerno na vse strani:

ekspanzivna ~ **novotvorbe** rast, pri kateri se tumorske celice razmnožujejo hitro, se vrivajo v okolno zdravo tkivo in ga uničujejo **sin.:** tumorska rast, **hiperplastična** ~ rast zaradi povečanja števila celic, **infiltrativna** ~ rast drugačnega, največkrat malignega tkiva v ortotopno tkivo, **invazivna** ~ rast (npr. rakavega tkiva) v kako drugo tkivo, **multipla** ~ rast, ki se pojavlja na več mestih organizma (npr. pri nekaterih novotvorbah), **neoplastična** ~ rast v novotvorbi, **tumorska** ~ ekspanzivna rast novotvorbe

3. brstenje celic (npr. v bakterijski kulturi): **disgonična** ~ slaba, nezadostna rast bakterijske kulture, **evgonična** ~ dobra rast bakterijske kulture

4. v zvezi:

sinhrona ~ približno enak povprečni dnevni prirastek

rásten -tna -o nanašajoč se na rast (1):

~i faktor, ~i hormon, ~i hrustanec, živčni ~i faktor

rástítev -tve ž parjenje pri perjadi

rástíti se -im se nedov. pariti se pri perjadi

rástlína -e ž evkariont (navadno z listi, cvetjem in koreninami), ki gradi svoje telo načeloma s fotosintezo: fotosinteza zelenih rastlin

industrijska ~ rastlina, ki se uporablja za industrijsko predelavo (npr. lan, bombaževac),
krmna ~ rastlina, ki se uporablja za hrano rastlinojedov in vsejedov (npr. trave, soja, krmna pesa, detelje), **kulturna** ~ rastlina, ki se goji, prideluje za prehrano ali industrijsko predelavo (npr. žita, krompir), **medovita** ~ rastlina, ki ima v cvetovih medičino, iz katere čebele izdelujejo med, **mesojeda** ~ rastlina, ki se hrani z majhnimi živalmi, zlasti žuželkami (npr. rosika), **strupena** ~ rastlina, ki sintetizira človeku in živalim škodljive, strupene snovi (npr. strupene alkaloidne, atropin, strihnin), **sukulentna** ~ rastlina, ki vsebuje več tekočine (npr. agava, aloja), **začimbna** ~ rastlina, ki se uporablja kot začimba (npr. paprika, kumina), **zdravilna** ~ rastlina, ki se uporablja za zdravljenje ali za pripravo in izdelavo zdravil (npr. škrlatni naprsteč) **sin.:** farmak (2), **zelната** ~ rastlina z neolesenim stebлом, pri kateri nadzemni del ob koncu vegetacijske dobe navadno odmre **sin.:** zelišče

rastlinojéd -a m žival, ki se hrani samo z rastlinsko hrano (npr. prežvekovalci)
SIN.: herbivor, rastlinojeda žival, rastlinojedec
PRIM.: mesojed, travojed, vsejed

rastlinojéd -a -o ki se hrani samo z rastlinsko hrano:
 ~a žival

rastlinojédec -dca m rastlinojed

rastlinojédi -ov m mn. netaksonomska enota organizmov, ki se hranijo z rastlinsko hrano
SIN.: Herbivora

rastlinski -a -o nanašajoč se na rastline: ~a hrana
 ~a celica, ~a maščoba, ~o olje, ~i pigmenti, ~a sluz, ~strup, ~ škrob, ~ toksin, ~a združba
SIN.: vegetabilen, vegetativen (1)

rastoč -a -e v zvezah:
 hitro ~e mikobakterije, počasi ~e mikobakterije

Rathke, Martin Heinrich [rátke mártin hájnríh] (1793–1860) nemški anatom

Rathkejev -a -o [rátkejev] v zvezi:
 ~ žep

Rattus [rátus] rod glodavcev z dolgim repom iz poddružine miši (ima okrog 750 vrst):
 ~ **norvégicus** norveška podgana, ~ **rátтус** črna podgana

ráven -vna -o 1. ki poteka naravnost, premočrtno:
 ~i šiv, ~e žile
SIN.: prem, planus (1), rectus
 2. ki ima gladko površino, brez izboklin:
 ~i sklep
SIN.: planus (2)

ravnina -e ž ravna ploskev:
čelna ~ ravnina, ki poteka vzporedno s čelom in je pravokotna na sredinsko ravnino,
mediana ~ sredinska ravnina, **prečna** ~ ravnina,

ki poteka pravokotno na sredinsko in čelno ravnino in deli telo v sprednji in zadnji del **sin.:** transverzalna ravnina, **sagitalna** ~ ravnina, ki je vzporedna s sredinsko ravnino, **sredinska** ~ ravnina, zamišljena skozi sredino telesa, organa, okončine, ki ga razdeli na levo in desno polovico **sin.:** mediana ravnina, **središčna** ~ ravnina, ki poteka skozi središče telesa, organa, okončine, **transverzalna** ~ prečna ravnina

ravnodušnost -i ž stanje brez zanimanja ali zavzetosti

ravnótežen -žna -o nanašajoč se na ravnotežje:
 ~i kamenček, ~i organ, ~i receptorji, ~i živec

ravnótežje -a s stanje, v katerem je sila teže telesa, teles na obeh straneh enaka

ravnótežno-slušén -šna -o nanašajoč se na ravnotežje in sluh:
 ~i organ, ~i živec
SIN.: statoakustičen, statoacusticus

ráza -e ž površinska poškodba kože ali sluznice v obliki črte

razapnítev -tve ž dekalcinacija

razbremenílen -lna -o ki odvzame breme, pritisk:
 ~a punkcija

razcepíšče -a s bifurkacija:
 ~ aorte bifurkacija aorte, ~ **sapnika** bifurkacija sapnika

razcépljen -a -o ki je ločen na dva dela:
 ~o nebo
SIN.: bifidus, fissus

razcépljenke -pljenk ž mn. trakaste mišice, ki se raztezajo neposredno ob hrbtnici od križnice do drugega oziroma tretjega vratnega vretenca in sodelujejo pri utrjevanju hrbtnice
SIN.: musculi multifidi

razgíbanje -a s dejavnost, s katero se kaj naredi gibljivo:
aktivno ~ razgibanje z lastno mišično močjo, **pasivno** ~ razgibanje (npr. mišič, sklepov), ki ga opravi npr. naprava

razgradíti -ím dov. razstaviti, navadno z encimi, na enostavnejše sestavine

razgrádnja -e ž proces, navadno encimski, pri katerem organska snov preide v svoje enostavnejše sestavine z odcepitevijo ene funkcionalne skupine ali več funkcionalnih skupin iz molekul:
intracelularna ~ znotrajcelična razgradnja, **pepsinska** ~ **beljkovin** razgradnja beljakovin s pepsinom, **proteolitska** ~ proteoliza, **tripsinska** ~ **beljakovin** razgradnja beljakovin s tripsinom, **znotrajcelična** ~ razgradnja avtofagnega ali heterofagnega substrata v lizosomih **sin.:** intracelularna razgradnja
SIN.: razkranjanje, razkroj

razhúdnikovke -ovk ž mn. družina rastlin s številnimi rodovi in vrstami, nekatere od njih vsebujejo strupene snovi, druge pa snovi z zdravilnim učinkom (npr. volčja češnja, kristavec, črni zobnik, podlišček, tobak, bunika, krompir)

SIN.: Solanaceae

raziskáva -e ž zbiranje podatkov, ugotavljanje dejstev s temeljitim, načrtnim delom: **epizootiološka** ~ raziskava zdravstvenega stanja pri določeni vrsti živali glede nalezljivih kužnih in zajedavskih bolezni, pa tudi glede množičnih bolezni drugačne etiologije (npr. deficitarnih bolezni), **epizootska** ~ raziskava glede na določeno kužno ali zajedavsko bolezen pri določeni vrsti živali, **etiopatogenetska** ~ raziskava glede na vzrok in razvoj patološke spremembe ali bolezni, **favnistična** ~ raziskava glede na prisotnost in pomembnost živalskih vrst na določenem področju, **prospektivna** ~ raziskava, ki se načrtuje sedaj in poteka v prihodnost, **retrospektivna** ~ raziskava, ki uporablja podatke iz prejšnjih let opazovanja

raziskovanje -a s načrtno zbiranje in urejanje informacij o čem:

aplikativno ~ raziskovanje, ki daje konkretne rezultate, uporabne v praksi **sin.:** uporabno raziskovanje, **bazično** ~ temeljno raziskovanje, **razvojno** ~ uvajanje znanstvenih dognanj v prakso, **temeljno** ~ znanstveno raziskovanje, ki proučuje osnovne pojave in navadno nima takojšnjega praktičnega pomena **sin.:** bazično raziskovanje, **uporabno** ~ aplikativno raziskovanje, **znanstveno** ~ raziskovanje, ki si metodično prizadeva priti do dokazljivih spoznanj o naravi ali družbi

razjéda -e ž ulkus:

varikozna ~ varikozni ulkus, **želodčna** ~ želodčni ulkus

razklorirati -am dov. odstraniti aktivni klor iz vode

razkósanje -a s razrezanje na kose: ~ plodu v maternici

SIN.: disekcija, dissectio

razkováti -kújem dov. odstraniti podkev

razkrájanje -a s razgradnja

razkréh -a m prevelik razmik okončin pri hoji, zdrsu, ki povzroči poškodbo sklepa v kolku, kolenu

razkròj -ôja m razgradnja:

mikrobni ~ razgradnja, ki jo povzročajo encimi mikroorganizmov

razkrójek -jka m kar nastane pri razgradnji

razkúžba -e ž uničevanje škodljivih mikroorganizmov s fizikalnimi ali kemičnimi sredstvi:

fizikalna ~ razkužba s fizikalnimi sredstvi (npr. s toploto), **kemična** ~ razkužba s kemičnimi sredstvi (npr. z lugom, krezolom), **sprotna** ~ razkužba med potekom kužne ali zajedavske bolezni **sin.:** sprotna dezinfekcija, **zaključna** ~ razkužba po končani kužni ali zajedavski bolezni **sin.:** zaključna dezinfekcija **SIN.:** dezinfekcija

razkuževálen -lna -o nanašajoč se na razkužbo:

~a preproga, ~o sredstvo

SIN.: dezinfekcijski

razkuževálnik -a m naprava za razkužbo

SIN.: dezinfekcijski aparat

razkužilo -a s fizikalno ali kemično sredstvo za razkužbo

SIN.: dezinfekcijsko sredstvo, dezinficiens, razkuževalno sredstvo

PRIM.: antiseptik

razlíka -e ž kar kaže na neenakost med primerjanimi stvarmi:

signifikantna ~ v statistiki matematična razlika med dvema parametroma ali več naključnimi različnimi parametri

razmáz -áza m plast snovi, razmazane po čem:

fiksirani mikroskopski ~ mikroskopski razmaz, obdelan s toploto ali kemično (npr. z etanolom), **krvni** ~ razmaz krvi na predmetnici, pripravljen za barvanje in preiskavo, **mikroskopski** ~ na tanko razmazana kužnina (npr. parenhimski organ, kri, serozna tekočina, vsebina fecesa, vsebina abscesa) na predmetnici za takojšnje opazovanje (nativni mikroskopski preparat) ali za nadaljnjo obdelavo (npr. za barvanje)

razmnoževálen -lna -o nanašajoč se na razmnoževanje:

~o obdobje, ~i organi

SIN.: plodilen, ploditven, razplojevalen, reprodukcijski, reproduktiven

razmnoževáanje -a s nastajanje novih osebkov, potomcev iz že obstoječih:

aseksualno ~ nespolno razmnoževanje, **binarno** ~ nespolno razmnoževanje (npr. pri bakterijah) z razpolovitvijo, **deviško** ~ partenogeneza, **incestno** ~ razmnoževanje v najožjem sorodstvu, **nespolno** ~ razmnoževanje brez združevanja spolnih celic (npr. brstenje, binarno razmnoževanje) **sin.:** agamija, aseksualno razmnoževanje, monogonija, **seksualno** ~ spolno razmnoževanje, **spolno** ~ razmnoževanje z združitvijo spolnih celic samca in samice **sin.:** amfigonija, seksualno razmnoževanje, **vegetativno** ~ presajanje, npr. bakterijske, glivične kulture, z gojišča na gojišče, iz česar se z rastjo celic razvijejo novi organizmi **SIN.:** ploditev, razplod, razplojevanje, reprodukcija

raznovrsten -tna -o ki ni enakih, istovrstnih sestavin: ~a hrana, ~e živali

SIN.: heterogen (1)

razpirálo -a s kirurški instrument za razširitev rane ali telesnih rež

SIN.: ekarter, razpirka, retraktor

razpírka -e ž razpiralo

razplòd -óda m razmnoževanje

razplojeválen -lna -o razmnoževalen:

~a doba

razplojevánje -a s razmnoževanje

razpolóven -vna -o nanašajoč se na zmanjšanje česa (npr. intenzitete, števila) na polovico vrednosti:

~i čas

razpršílen -lna -o ki kaj razpršuje:

~a leča

razpršílo -a s 1. pršilo

2. posoda, v kateri je sredstvo za razprševanje pod pritiskom

SIN.: sprej (2)

rázred -éda m 1. taksonomska kategorija, nižja od debela, ki združuje več sorodnih redov

2. kategorija imunoglobulinov

razrédčen -a -o 1. ki mu je primešana določena količina vode ali drugega razredčila: ~a očetna kislina

~i etanol

SIN.: dilutus

2. ki je postal številčno manjši: ~e živalske vrste

razredčítev -tve ž znižanje koncentracije topljenca v raztopini z dodajanjem topila:

~ krvi hemodilucija

razrédčiti -im dov. 1. narediti kaj manj gosto, manj koncentrirano

2. povzročiti, da se kaj številčno zmanjša: ~ stalež medveda

razsejáti se -sêjem se dov. metastazirati

razsèv -éva m diseminacija

razsévek -vka m zasevek

razsòl -òla m zmes (kuhinjske) soli, začimb in drugih dodatkov, s katero se prepoji meso zlasti pred prekajevanjem

razsolíca -e ž raztopina razsola v vodi (v katero se da meso zaradi konzerviranja)

SIN.: salamurja

razsoljevánje -a s postopek odstranjevanja kuhinjske soli iz morske vode za pridobivanje pitne vode

SIN.: desalinizacija

razstáva -e ž prireditev, na kateri je kaj dano, postavljeno na ogled: pasja ~, živinorejska ~

razstáven -vna -o nanašajoč se na razstavo: ~a kondicija

razstrúpljenje -a s postopek ali proces, med katerim se zmanjša ali odstrani vpliv toksina

SIN.: detoksikacija

razšírítev -tve ž dilatacija

razšírjen -a -o ki presega meje organa, posameznika, skupine:

~a reprodukcija

raztápljanje -a s pripravljanje raztopine z enim topljencem ali več topljenci v topilu: ~ krvnega strdka

SIN.: disolucija

raztelésba -e ž anatomska sekcija

raztelésenje -a s anatomska sekcija

raztopína -e ž homogena zmes enega ali več topljencev, molekularno razpršenih v drugi snovi, navadno tekočini (topilu):

nasičenost ~e, saturacija ~e

anizotonična ~ raztopina z neenakomernim osmotskim tlakom, **fiziološka** ~ sterilna vodna raztopina navadno natrijevega klorida (0,9-odstotna), izotonična s telesnimi tekočinami **sin.:** solutio natrii chloridi,

Hanksova ~ sterilna vodna raztopina za infuzijo v veno, ki vsebuje hranilne ali zdravilne snovi, **hipertonična** ~ raztopina, ki ima osmolarnost višjo kot krvna plazma (višjo kot 0,9-odstotno raztopino NaCl),

hipotonična ~ raztopina, ki ima osmolarnost nižjo kot krvna plazma (nižjo kot 0,9-odstotno raztopino NaCl), **izotonična** ~ raztopina, ki ima osmolarnost podobno ali enako kot krvna plazma (0,9-odstotna raztopina NaCl), **kisla** ~ raztopina s kislim pH, **kolidna** ~ raztopina, v kateri so topljenci v obliki kolidov (npr. beljakovine v raztopini), **lugolova** ~ lugol,

lužnata ~ raztopina, ki vsebuje hidroksilne ione oziroma ima bazični pH, **molarna** ~ raztopina, ki vsebuje 1 mol topljenca, raztopljenega v litru raztopine, **nasičena** ~ raztopina, ki ima ob določeni temperaturi in določenem tlaku najvišjo možno koncentracijo in se v njej ne more raztapljati več topljenca **sin.:** saturirana raztopina, solutio saturata, **nenasičena** ~

raztopina, ki vsebuje manj topljenca, kot ustreza njeni topnosti pri določeni temperaturi in določenem tlaku, **nevtralna** ~ raztopina z nevtralnim pH, **prenasičena** ~ raztopina, ki vsebuje več topljenca, kot ustreza njegovi topnosti pri določeni temperaturi in določenem tlaku, **Ringerjeva** ~ sterilna vodna raztopina za infuzijo v veno za nadomeščanje izgubljene telesne tekočine (vsebuje natrijev, kalijev in kalcijev klorid), **saturirana** ~ nasičena raztopina

SIN.: solucija, solutio

OKR.: sol.

raztrgán -a -o nanašajoč se na raztrganino:

~a rana

SIN.: laceratus

raztrganína -e ž rana z raztrganimi robovi in stenami

SIN.: dilaceracija (1), laceracija, raztrgana rana, laceratio, vulnus laceratum

R

raztrganje -a s ruptura

razuševanje -a s odpravljanje, uničevanje uši
sin.: depedikulacija

razvoj -ôja m 1. evolucija

2. geneza: ~ boleznj, ~ jajčeca

razvojen -jna -o nanašajoč se na razvoj:
~a malformacija, ~o raziskovanje, ~a stopnja

RBK [erbeká] krat. radiološko-biološko-kemičen:
zaščita ~

rdëč rdëča -e v zvezah: ~i urin

bolezen ~ih ust, ~i blister, ~a detelja, ~a hepatizacija, ~i infarkt, ~e jedro, ~i kostni mozeg, ~a krvna celica, ~a krvna slika, ~e krvno telesce, ~a krvnička, ~a lisica, ~a mušnica, ~a pesa, ~i trombus, ~a vranična pulpa
sin.: ruber

rdečekóžnost -i ž eritrodermija

rdečica -e ž v zvezah:

vakcina proti prašičji ~i
prašičja ~ kužna bolezen pri prašičih, ki jo povzroča bakterija *Erysipelothrix rhusiopathiae*
sin.: erizipel, erysipelas

rdečičen -čna -o nanašajoč se na prašičjo rdečico:

~i artritis, ~i valvularni endokarditis

rdečilo -a s barvilo rdeče barve:

~ kongo sintetično barvilo, ki se uporablja za diferencialno barvanje elastičnih vlaken in kot indikator pH

rdečina -e ž 1. eritem

2. v zvezi:

vnetna ~ eden od klasičnih znakov vnetja, ki se kaže s hiperemijo sin.: rubor

rdëčka -e ž rdečkastorjava žival, navadno krava

R

rDNK [erdeenká] okr. ribosomska deoksiribonukleinska kislina

reabsórpčija -e ž proces ponovne absorpcije skozi membrano:

kapilarna ~ prehod vode in elektrolitov iz zunajcelične tekočine v svetlino venskih kapilar, **tubularna** ~ reabsorpcija glukoze, beljakovin, natrija v ledvičnih cevkah

readaptácija -e ž ponovna adaptacija razmeram v okolju

reagënt -ënta m snov, s katero se po značilnih reakcijah ugotavlja vrsta sestavin kake snovi:

Fehlingov ~ bakrova raztopina za dokazovanje glukoze v urinu, **Nesslerjev** ~ vodna raztopina kalijevega jodida, živosrebrovega klorida in kalijevega hidroksida za ugotavljanje amoniaka, **Schiffov** ~ fuksinžveplasta kislina

reagin -a m zastar. imunoglobulin E

reagirati -am dov. in nedov. odzvati se, povratno delovati na dražljaj

reákcija -e ž 1. pojav, pri katerem se snov spremeni zaradi učinkovanja druge snovi, toplote, svetlobe:

test polimerazne verižne ~e

Abderhaldnova ~ zastar. laboratorijska reakcija za ugotavljanje brejosti z določanjem placentnih beljakovin v urinu okr.: A. R., **alkalna** ~ bazična reakcija, **bazična** ~ kemična reakcija raztopine s prebitkom hidroksilnih ionov (vrednost pH višja od 7,0), ki pomodri lakmusov papir sin.: alkalna reakcija, **benzidinska** ~ nespecifična reakcija za dokazovanje krvi, pri kateri se benzin v stiku s krvjo obarva modro, **biokemična** ~ kemična reakcija v živem organizmu, **biuretska** ~ reakcija za kvalitativno ali kvantitativno dokazovanje beljakovin z biuretom, **citokemična** ~ uporaba celice v kemični reakciji, **eksotermna** ~ reakcija, pri kateri sistem oddaja toploto, če je njegova temperatura konstantna, **encimska** ~ kemična reakcija, ki jo izzove encim, **endotermna** ~ reakcija, ki poteka v sistemu le, če se mu dovaja toplota, **Fehlingova** ~ reakcija za dokazovanje glukoze v urinu, **Feulgenova** ~ specifična citokemična reakcija na prisotnost DNK v celici, s katero se celično jedro obarva škrlatno sin.: kromatinska reakcija, **histokemična** ~ kemična reakcija za dokazovanje aktivnosti ali vsebnosti določenih snovi v tkivni rezini, **kemična** ~ medsebojno kemično učinkovanje snovi, pri katerem se trajno spremenijo kemijske in fizikalne lastnosti snovi sin.: kemijska reakcija, **kemijska** ~ kemična reakcija, **kisla** ~ kemična reakcija raztopine z vrednostmi pH od 0,1 do 6,9, ki pordeči lakmusov papir, **kromatinska** ~ Feulgenova reakcija, **oksidoredukcijska** ~ oksidoredukcijska, **peroksidazna** ~ reakcija za dokazovanje peroksidaze, v kateri nastane barvni produkt (uporablja se za prepoznavanje nezrelih granularnih levkocitov), **polimerazna verižna** ~ metoda za dokazovanje določenega genskega zaporedja s pomnoževanjem specifičnih fragmentov DNK krat.: PCR, ~ **PAS** histokemična reakcija za prikaz z ogljikovimi hidrati bogatih molekul (npr. glikogena, glikoproteinov, proteoglikanov), pri kateri jodova (VII) kislina oksidira hidroksilne skupine v aldehide, ki nato reagirajo s Schiffovim reagentom rdeče, **reverzibilna** ~ reakcija, ki lahko poteka v obe smeri
2. sprememba v organizmu zaradi akcije, dražljaja, dogodka, vnosa telesu tujih snovi, vdora mikroorganizmov:
alarmna ~ prva faza splošnega adaptacijskega sindroma, ki jo povzročata zvečana aktivnost simpatičnega živčevja in zvečano izločanje hormonov iz sredice nadledvične žleze, **alergijska** ~ lokalna ali splošna reakcija organizma na specifični antigen (alergen), na katerega je bil organizem predhodno senzibiliziran sin.: hiperergična reakcija,

preobčutljivostna reakcija (2), **anafilaktična** ~ takojšnja preobčutljivostna reakcija, ki lahko nastane po ponovnem vdoru istovrstnega alergena v organizem **sin.**: anafilaksija (2), **anafilaktoidna** ~ reakcija, ki je po svojem nastanku in razvoju podobna anafilaksiji, **anamnestična** ~ takojšen pojav protiteles v krvi proti antigenu, na katerega je organizem že pokazal primarni imunski odziv, **astrocitra** ~ reakcija okrog bolezenskega žarišča, ki se kaže z namnožitvijo astrocitov, **atopična** ~ alergijska reakcija na dedni podlagi, **cepilna** ~ postvakcinalna reakcija, **hiperergična** ~ alergijska reakcija, **imunska** ~ reakcija organizma na okužbo ali vakcinacijo kot posledica imunskega odziva, **intradermalna** ~ vnetje v koži po intradermalnem vnosu alergena (npr. pri intradermalnem tuberkulinskem preizkusu) **sin.**: intrakutana reakcija, **intrakutana** ~ intradermalna reakcija, **kožna** ~ odziv organizma, najpogosteje na kak alergen, vbrizgan v kožo (npr. na tuberkulin) **sin.**: kutana reakcija, **kutana** ~ kožna reakcija, **kutana tuberkulinska** ~ reakcija, ki nastane pri senzibiliziranem organizmu pri intrakutanem tuberkulinskem testu, **metabolične** ~e reakcije razgradnje in sinteze, ki potekajo v organizmu, **negativna tuberkulinska** ~ reakcija organizma, ki ni okužen s povzročitelji tuberkuloze (ni sprememb na mestu vnosa tuberkulina ali so spremembe neznatne), **nevneta** ~ reakcija organizma, ki ne kaže znakov vnetja, **oftalmična** ~ reakcija očesne sluznice na vkapanje alergena (npr. maleina), **postvakcinalna** ~ reakcija, ki se pojavi po vakcinaciji **sin.**: cepilna reakcija, vakcinalna reakcija, **pozitivna tuberkulinska** ~ reakcija organizma, za katerega se domneva, da je okužen s povzročitelji tuberkuloze (organizem reagira s pozno preobčutljivostno reakcijo, z nabrekanjem kože na mestu vnosa tuberkulina), **pozna preobčutljivostna** ~ pozna alergija, **preobčutljivostna** ~ 1. nenormalno močen odziv na kako snov, ki je lahko sama po sebi neškodljiva 2. alergijska reakcija, **Strausova** ~ reakcija pri budri ali podgani po intraperitonealnem vnosu kulture bakterije *Burkholderia mallei* (povzročitelja konjske smrkavosti), ki se kaže kot boleča gnojna oteklina modnika, **sumljiva tuberkulinska** ~ reakcija organizma z manjšim nabrekanjem kože na mestu vnosa tuberkulina od pozitivne tuberkulinske reakcije, vendar večjim od negativne tuberkulinske reakcije, **takojšnja** ~ reakcija, ki nastopi v zelo kratkem času po izpostavljenju kakemu strupu, zdravilu ali čemu drugemu, **transfuzijska** ~ reakcija zaradi nezdržljivosti krvnih skupin dajalca in prejemnika krvi, **tuberkulinska** ~ reakcija organizma pri intrakutanem tuberkulinskem testu, **vakcinalna** ~ postvakcinalna reakcija, **vitalna** ~ sprememba ali poškodba, najdena na

truplu, ki je nastala za življenja, **zavrnitvena** ~ imunska reakcija proti inkompatibilnemu presadku, ki se kaže v razkroju presadka pri prejemniku

3. test, preiskava v diagnostičnem laboratoriju: **precipitinska** ~ serološka reakcija med precipitini in specifičnim homolognim topnim antigenom (precipitogenom) s tvorbo in izločanjem precipitata **sin.**: imunoprecipitacija, ~ **antigen-protitelo** vezanje antigena s specifičnim homolognim protitelesom, ki se kaže npr. z aglutinacijo, lizo, precipitacijo, ~ **vezanja komplementa** vezanje antigena s specifičnim homolognim protitelesom, na katerega se veže nespecifični komplement (kompleks povzročča lizo antigena) **krat.**: RVK, **serološka** ~ reakcija, ki nastane v serumu med antigenom in homolognimi protitelesi, **seronegativna** ~ serološka reakcija, ki je negativna na protitelesa ali specifični homologni antigen, **seropozitivna** ~ serološka reakcija, ki izkazuje določen titer specifičnih homolognih protiteles, **sumljiva serološka** ~ serološka reakcija s titrom protiteles, nižjim kot pri seropozitivni reakciji

reakcijski -a -0 nanašajoč se na reakcijo:
~ čas

reaktánt -a m snov, ki vstopa v reakcijo:
imunski ~ specifična snov, ki vstopa v imunsko reakcijo (npr. antigen, protitelo)

rèaktivácija -e ž **1.** ponovna pridobitev aktivnosti: ~ encima, ~ latentnega virusa
2. obnovitev (npr. bolezní, patološkega procesa)

rèaktivátor -ja m snov, ki omogoča reaktivacijo

reaktiven -vna -0 **1.** ki lahko povzroči kemično reakcijo: ~a spojina
2. ki je v stanju reakcije na kaj:
~a trombocitemija

reaktivnost -i ž odzivnost

reaktór -ja m žival, ki pri določenem preizkusu reagira pozitivno: tuberkulinski ~

rèanimácija -e ž oživljanje

rèanimátor -ja m obujevalec

rèanimirati -am dov. **1.** oživljati
2. oživiti (1)

rêbrn -a -0 nanašajoč se na rebro:
~a grbica, ~i hrustanec, ~a jamica, ~a kost, ~i kot, ~i lok, ~a mrena, ~i pleuritís, ~i vrat, vez ~e grbice
SIN.: costalis

rêbrno-prêčen -čna -0 ki poteka prečno na rebro:
~a vez
SIN.: costotransversarius

rêbrno-prepónski -a -0 nanašajoč se na prepono in rebra:
~o zakotje
SIN.: phrenicocostalis

R

rêbrno-trebúšen -šna -o nanašajoč se na rebra in trebuch:

zgornja ~a arterija

SIN.: costoabdominalis

rêbrno-vrâten -tna -o nanašajoč se na rebra in vrat: ~o deblo

SIN.: costocervicalis

rêbro -a s vsaka od parnih kosti, ki povezujejo prsna vretenca s prsnico in tvorijo koščeno osnovo stranskega dela prsnega koša:

glava ~a, mišice vzdigovalke reber, notranja sklepna vez glave ~a, telo ~a, vzdigovalke reber, vzratna potegovalka ~a

neprava ~a zadnja rebra, ki se povezujejo s prsnico posredno prek rebrnih hrustancev
 sin.: costae asternales, costae spuriae, **prava** ~a sprednja rebra, ki se prek rebrnih hrustancev neposredno povezujejo s prsnico
 sin.: costae sternales, costae verae, **prosta** ~a rebra, ki se ne stikajo s prsnico, temveč se končujejo prosto v mišičju
 sin.: costae fluctuantes

SIN.: costa

recenter paratum [recéter parátum] sveže pripravljeno (npr. zdravilo)

recépcija -e ž sprejemanje dražljajev

recépt -a m pisni predpis zdravila, ki ga napiše veterinar (zdravnik), opremljen z datumom in podpisom, namenjen lekarnarju

receptaculum -i s [receptákulum] receptakulum

receptákulum -a m telesna votlina za sprejemanje ali shranjevanje česa
 SIN.: receptaculum

recéptor -ja m **1.** molekula ali struktura na površju celice ali v njej, na katero se selektivno vežejo organizmu lastne ali vanj vnesene snovi oziroma zdravila:

adrenergični ~ receptor, na katerega se fiziološko vežejo kateholamini (npr. noradrenalin, adrenalin, dopamin), **dopaminski** ~ receptor, na katerega se fiziološko veže dopamin, **estrogenski** ~ receptor v celičnih jedrih, na katerega se vežejo estrogeni, **histaminski** ~ receptor, na katerega se fiziološko veže histamin, **holinergični** ~ receptor v holinergičnem živčevju, na katerega se fiziološko veže acetilholin, **hormonski** ~ receptor, na katerega se vežejo posamezni hormoni, **membranski** ~ molekula ali struktura na celični membrani za vezanje kake snovi, **muskarinski** ~ receptor v holinergičnem živčevju, na katerega se fiziološko veže acetilholin (je ob postganglijskih parasimpatičnih končičih in v centralnem živčevju), **nikotinski** ~ receptor, na katerega se fiziološko veže acetilholin, **postsinaptični** ~ receptor, ki leži na postsinaptični membrani, **presinaptični** ~ avtorceptor, **purinski** ~ receptor, ki posreduje učinke adenoizina na celice, **serotoninski** ~ receptor, ki veže serotonin, **steroidni** ~ znotrajcelični ali membranski receptor, ki specifično veže steroidne hormone in posreduje genomske in negenomske učinke

2. občutljiv živčni končič, ki se odziva na različne stimulanse:

bolečinski ~ algoreceptor, **ravnotežni** ~i čutnice v preddvornem mešičku, ki vzbujajo ravnotežni živec, ~ **za dotik** receptor v koži, ki zazna kratkotrajno, popolno zblizanje, ~ **za mrz** receptor, ki zazna temperaturo, nižjo od površine telesa, ~ **za pritisk** presoreceptor, ~ **za sluh** receptor za sprejemanje zvočnih dražljajev, ~ **za svetlobo** fotoreceptor, ~ **za voh** receptor na vohalnem ciliju v sluznici nosne votline, ki zazna vonj, ~ **za vročino** termoreceptor, **sklepni** ~ proprioceptor v vežeh sklepa ali sklepni ovojnjici, ki posreduje občutek položaja in gibanja sklepa, **taktilni** ~ taktoreceptor, **virusni** ~ mesto na gostiteljski celici, na katero se veže virion, **visceralni** ~i receptorji, ki zaznavajo spremembe v notranjih organih

3. v zvezi:

~ **Fc** specifični receptor na površini makrofagov in nevtrofilnih levkocitov, ki veže z imunoglobulinom G obložene mikroorganizme, kar sproži fagocitozo, ter specifični receptor na tkivnih in krvnih bazofilnih levkocitih, ki veže imunoglobulin E, kar povzroči anafilaktično senzibilizacijo

recéptorski -a -o nanašajoč se na receptor: ~a beljakovina, ~ živčni končič

receptúra -e ž **1.** pripravljane zdravil po veterinarjem, zdravnikovem receptu
2. oddelek v lekarni za pripravo zdravil
3. knjiga za izdelovanje zdravil po veterinarjem, zdravnikovem receptu
4. pripravljane in uporaba krmnih mešanic po strokovnih navodilih

recesiven -vna -o v delovanju (izražanju lastnosti) podrejen, neučinkovit v prisotnosti dominantnega:

~i alel, ~o dedovanje, ~i gen, ~i letalni faktor

recessus -US m [recésus] zakotje:

~ **phrénicocostális** rebro-preponsko zakotje

recidív -a m ponovitev iste bolezni pri istem bolniku
 SIN.: recidivum

recidíven -vna -o ki se ponavlja: ~a bolezen, ~i znak

recidívum -i s [recidívum] recidiv

recipe! [récipe] pripis na receptu vzemi!
 OKR.: Rp

recipiènt -ènta m prejemnik:

~ organov, ~ tkiva, ~ transfuzijske krvi

recipróčen -čna -o povraten, mesebojen, obrnjen: ~a inervacija, ~a translokacija

rectalis -e [rektális] dankin:

artèria ~is caudális, artèria ~is cranialis, artèria ~is média

rectocele -es ž [rektocéle] rektokela

rectocolitis -idis ž [rektokolitis] rektokolitis

rectovaginalis -e [rektovaginális] rektovaginalen:
fistula ~

rectum -i s [réktum] danka:
ampúlla ~i

rectus -a -um [réktus] raven (1):
músculus ~ abdóminis, músculus ~ cápitis dorsális májor,
músculus ~ cápitis dorsális minor, músculus ~ fémoris,
vagina músculi ~i abdóminis, vása ~a

recurrens -entis [rekúrens -éntis] **1.** povraten (1):
fébris ~, iridocyclítis ~
2. povraten (2):
nervus laryngeus ~

récen -čna -o v zvezi:
~a jegulja

réd -a m taksonomska enota v biološki klasifikaciji
med razredom in družino

rédek -dka -o ki se pojavlja v velikih presledkih:
~i pulz
SIN.: rarus

redestillatus -a -um [rèdestilátus] ponovno,
dvakrat destilirano:
áqua ~a

rédiija -e ž ličinka pri nekaterih metljajih, ki se
razvije v vmesnem gostitelju (npr. polžu) iz
sporociste, iz nje se razvije cerkarija

rediti -ím nedov. **1.** načrtno se ukvarjati z živalmi,
zlasti v gospodarske namene: ~ govedo, ~
konje, ~ ovce
2. načrtno krmiti žival, da bi se zredila
SIN.: pitati

rédioks -- -- okr. (redukcijsko-oksidacijski)
oksidoredukcijski:
potencial ~

reducènt -ênta m atom, ion ali molekula,
ki odda en elektron ali več elektronov v
oksidoredukcijski reakciji, pri čemer se sam
oksidira
SIN.: donor elektronov
PRIM.: oksidant

reducírati -am nedov. in dov. **1.** oddajati elektrone ali
kisik ali spajati z vodikom
2. oddajati elektrone iz atomov kemijskega
elementa
3. zmanjševati (npr. maso, velikost)

redúkcija -e ž **1.** oddajanje kisika ali spajanje z
vodikom
PRIM.: oksidacija (1)
2. oddajanje elektronov iz atomov kemijskega
elementa
3. regresivna evolucija
4. zmanjševanje česa glede na količino, število

redukcijski -a -o nanašajoč se na redukcijo (4):
~a delitev, ~a dieta

reduktáza -e ž encim, ki katalizira
oksidoredukcije

reduktívén -vna -o nanašajoč se na redukcijo
(1, 2): ~a razgradnja

redwater (angl.) [rèdvóter] poimenovanje
bolezni, pri katerih se pojavlja rdeč urin (npr.
pri babeziozi, krvomočnosti)

referéncén -čna -o ki je kot vir, izhodišče za
primerjanje:
~a prvina, ~i sev

refléks -a m samodejen, od volje neodvisen odziv
organizma na dražljaj:

Ahilov ~ refleks, pri katerem udarec na Ahilovo
kito sproži krčenje podplata, **akomodacijski** ~
koordinirana prilagoditev očesa za gledanje
v bližino, **alveolokapilarni** ~ skrčenje prekapilar
okrog oksidiranih pljučnih alveol, **faringealni** ~
žrelni refleks, **kitni** ~ refleks, pri katerem udarec
na določeno kito sproži skrčenje ustrezne
mišice, **kornealni** ~ naglo zapiranje vek, ki ga
izzove dotik z roženico, **konsenzualni** ~ refleksno
vzdraženje organa na dražljaj drugega organa,
navadno parnega (npr. zenični refleks),
miotatični ~ tonična kontrakcija mišice kot
odziv na naglo iztegnitev, **monosinaptični** ~
refleks, pri katerem sta mesto dražljaja in
končni organ identična, **patelarni** ~ samohotno
krčenje štiriglave stegenske mišice in iztegnitev
okončine po blagem udarcu na pogacično vez
SIN.: pogacični refleks, **pogacični** ~ patelarni
refleks, **pogojni** ~ pridobljeni refleks kot rezultat
odnosov organizma do okolja, ki traja tako
dolgo, dokler trajajo ti odnosi, **polisinaptični** ~
refleks, ki gre skozi več sinaps, **proprioceptivni** ~
refleks, ki ga izzove draženje proprioceptorjev,
pupilarni ~ zenični refleks, **skrotalni** ~ krčenje
vzdigovalke moda zaradi izpostavitve modnika
nizki temperaturi, **trebušni** ~ krčenje trebušnih
mišic (npr. na mehansko draženje trebušne
stene), **ugasli** ~i refleksi, ki jih ni mogoče več
izzvati, **vagovagalni** ~ refleksi, pri katerem se
afertni in eferentni impulz posreduje po
vagusnem živcu, **zapozneli** ~ refleksi, ki se pojavi
nekaj časa po dražljaju, ki ga je izzval, **zenični** ~
zoženje zenice zaradi nenadne izpostavitve
svetlobi SIN.: pupilarni refleksi, **žrelni** ~ refleksi, ki
sproži skrčenje žrela ob dotiku zadnje stene žrela
SIN.: faringealni refleksi

refléksen -sna -o nanašajoč se na refleksi:
~i center, ~i čas, ~o kladivce, ~a otalgija, ~o središče

reflúks -a m regurgitacija:
intrarenalni ~ vračanje urina iz ledvične čaše
v parenhim ledvice, **požiralnikov** ~ vračanje
želodčne vsebine v požiralnik (npr. pri
anesteziji)

refrákcija -e ž ponovni zlom slabo zaraščene kosti
SIN.: refraktura

refraktáren -rna -o neodziven:
~a faza, ~i šok

refraktúra -e ž refrakcija

R

refrigerácija -e ž ohlajanje, ohladitev organizma (npr. zaradi terapevtskega posega):
splošna ~ refrigeracija vsega telesa

refrigeracijski -a -o nanašajoč se na refrigeracijo:
~a anestezija

REG [eregé] okr. radioencefalogram

régeljc -a m divja raca z belo črto od oči do zatilja
SIN.: *Anas querquedula*

regenerácija -e ž 1. naravna obnovitev celic ali tkiva
SIN.: obnavljanje
2. obnovitev celic, tkiva ali dela telesa, ki je bilo uničeno
SIN.: obnavljanje
3. izolacija in prečiščenje reagenta, ki je bil uporabljen v kemični reakciji
SIN.: obnavljanje

regeneracijski -a -o nanašajoč se na regeneracijo:
~a hipertrofija, ~ proces, ~a zmožnost

regenerát -a m tkivo, del organa, organ, nastal z regeneracijo
SIN.: obnovek, regenerirano tkivo

regeneríran -a -o nastal z regeneracijo:
~o tkivo

regenerirati se -am se dov. in nedov. nadomestiti uničeno tkivo s tvorbo novega, istovrstnega tkiva
SIN.: obnavljati se, obnoviti se

régija -e ž področje (1):
aksilarna ~ pazdušna regija, **analna** ~ del telesa ob zadnjiku, **epigastrična** ~ predtrebušje, **ingvinalna** ~ dimlje, **lumbalna** ~ ledje, **pazdušna** ~ področje prsnega koša v območju pazduhe
sin.: aksilarna regija, regio axillaris, **perinealna** ~ področje okrog presredka sin.: regio perinealis, **popkorna** ~ popje, **temporalna** ~ sence, **vohalna** ~ sluznica v nosni školjki in na nosnem pretinu, ki jo pokriva vohalni epitelij sin.: vohalno področje, regio olfactoria

regio -onis ž [régijo -ónis] področje (1):
~ **abdóminis** trebušje, ~ **abdóminis caudális** zatrebušje, ~ **abdóminis craníalis** predtrebušje, ~ **abdóminis média** sredtrebušje, ~ **antebráchií** podlaktje, ~ **auriculáris** obušje, ~ **axilláris** pazdušna regija, ~ **bráchií** nadlaktje, ~ **buccális** ličje, ~ **carpi** področje zapestja, ~ **costális** porebrje, ~ **crúris** področje goleni, ~ **cúbiti** področje komolca, ~ **epigástrica** predtrebušje, ~ **frontális** očelje, ~ **génus** okolenje, ~ **glutaeális** področje zadnjice, ~ **inguinális** dimlje, ~ **intermandibuláris** medčeljustje, ~ **interscapuláris** medplečje, ~ **larýngea** obgrlje, ~ **lumbális** ledje, ~ **mentális** obradje, ~ **nuchális** tilnik, ~ **occipitális** zatilje, ~ **olfactória** vohalna regija, ~ **omobrachiális** oplečje, ~ **ophthalmica** obočje, ~ **orális** obstuje, ~ **parachondriaca** obrebrje, ~ **paralumbális** obledje,

~ **parietális** teme, ~ **parotídea** podušje, ~ **perineális** perinealna regija, ~ **poplítea** podkolenje, ~ **prescapuláris** predplečje, ~ **presternális** predprsničje, ~ **púbica** osramje, ~ **sacrális** križ, ~ **scapuláris** pleče (1), ~ **sternális** prsničje, ~ **súbhyoídea** podjezičničje, ~ **súblinguális** podjezičničje, ~ **supraorbitális** nadočničje, ~ **társi** nart, ~ **temporalis** sence, ~ **túberis cóxae** okolčje, ~ **umbilicális** popje

regionálen -lna -o področen:
~a anatomija, ~a bezgavka

regíster -tra m uradni seznam kakih podatkov:
centralni ~ knjiga z najpomembnejšimi podatki o živalih (npr. psov), **genealoški** ~ rodovnik

regmografija -e ž metoda za izdelavo rentgenogramov na zaporednih ravninah izbranih presekov skozi kako trdno telo (organ)
PRIM.: tomografija

regrediénten -tna -o nazadujoč, pojemajoč:
~o vnetje

regresija -e ž 1. vračanje na prejšnje stanje ali razvojno zgodnejše stanje
2. pojevanje kliničnih znakov ali procesa bolezni
3. vračanje na nižjo razvojno stopnjo

regresíven -vna -o nanašajoč se na regresijo (3):
~a evolucija, ~i proces

regulácija -e ž ustrezno vodenje ali uravnavanje funkcije, rasti, razvoja:
genska ~ mehanizem, s katerim se uravnava izražanje genov, **hormonska** ~ uravnavanje delovanja organizma s hormoni

regulacijski -a -o nanašajoč se na regulacijo:
~a beljakovina, ~ protein

reguláren -rna -o 1. ki se drži pravil
2. ki se pojavlja ob pravem času ali ob določenih intervalih:
~a pojatev

regulátor -ja m regulatorski gen:
gen ~

regulátorski -a -o v zvezi:
~ gen

regurgitácija -e ž tok v nasprotni smeri od normalne (npr. hrane ali plina iz želodca v požiralnik ali vračanje krvi iz srčnih prekatov v preddvore zaradi prizadetih zaklopk)
SIN.: povratni tok, refluks

rehabilitácija -e ž zposabljanje pacienta po bolezni ali poškodbi za ponovno opravljanje funkcije, dela

rehabilitíranec -nca m osebek po dokončani rehabilitaciji

rèhidrácija -e ž nadomestitev tekočine dehidriranemu organizmu

rèimplantácija -e ž ponovna vsaditev na prvotno mesto: ~ zoba
SIN.: replantacija

rèimplantírati -am dov. in nedov. ponovno vsaditi

rèinervácija -e ž obnova izgubljene živčne funkcije tkiva (spontano ali s presaditvijo živca)

rèinfárkt -a m ponovni infarkt

rèinfékcija -e ž ponovna okužba s povzročiteljem iste vrste

rèinfuzija -e ž infuzija telesne tekočine osebk, ki mu je bila odvzeta (npr. reinfuzija ascitesne tekočine)

rèinokulácija -e ž ponovna inokulacija

rèintegrácija -e ž obnovitev tkiva po poškodbi

rèintubácija -e ž ponovna intubacija

rèinvêrziya -e ž vrnitev zvrnjene organa v normalno stanje: ~ maternice

rêja -e ž načrtno ukvarjanje z živalmi, zlasti v gospodarske namene: ~ prašičev
farmska ~ kontrolirana reja navadno ene vrste živali na farmi, **hlevska** ~ reja, pri kateri žival živi stalno v hlevu

rejékcija -e ž **1.** izbljuvanje hrane iz želodca v usta
2. vračanje hrane iz vampa in kapice v usta pri prežvekovalcih
3. zavračanje presadka, ki ni histokompatibilen s tkivom prejemnika

rèkalcifikácija -e ž **1.** ponovni dodatek kalcijevih ionov krvi, iz katere so bili kalcijevi ioni odstranjeni s citratom ali oksalatom

2. kalcifikacija tkiv, ki so izgubila kalcijeve soli

rèkalcifikacijski -a -o nanašajoč se na rekalcifikacijo:
~ čas

rèkanalizácija -e ž vzpostavitev pretočnosti zamašene svetline: ~ žile

reklinácija -e ž **1.** nagibanje nazaj

2. zmik očesne leče v zrklovino

rèkombinácija -e ž **1.** preurejanje ali združevanje prej ločenih elementov:

genska ~ nastanek novih kombinacij genov ali alelov npr. pri prekrizanju homolognih kromosomov

2. vključevanje dela kromosoma enega seva mikroorganizma v kromosom drugega seva mikroorganizma:

~ DNK tvorba rekombinantne DNK, **virusna** ~ interakcija med genomi virusov različnih vrst, ki so okužili gostiteljsko celico

rèkombinánta -e ž organizem ali celica, v kateri je prišlo do genske rekombinacije

rèkombinánten -tna -o nanašajoč se na rekombinacijo:
~a DNK, ~a vakcina

rekón -a m odsek na molekuli DNK, ki vstopa v rekombinacijo

rèkonstitúcija -e ž obnovitev posušene ali liofilizirane snovi v tekočo obliko: ~ liofilizirane virusne kulture

rekonstrúkcija -e ž ponovna zgraditev, preureditev (npr. kostnega tkiva)

rekonvalescéncia -e ž okrevanje

rekonvalescènt -ênta m preboleznik

rekonvalescènten -tna -o nanašajoč se na okrevanje:
~i klicenosec, ~o obdobje, ~i serum

rekrudescéncia -e ž povrnitev kliničnih znakov nekaj dni ali tednov po navideznem začasnem izboljšanju
PRIM.: relaps

rékxa -e ž prekinitev stene organa (npr. jeter, vranice, žile, voda), ki ima vzrok v notranjosti organa

SIN.: počenje, rhexis

rektálen -lna -o dankin:

kavdalna ~a arterija, kranialna ~a arterija, ~a aplikacija, ~a eksploracija, ~a preiskava, ~i spekulium, ~a telesna temperatura, ~i termometer

rektítis -a m proktitis

rektokéla -e ž izbočenje dela stene danke proti nožnici
SIN.: proktokela, rectocele

rektokolítis -a m vnetje sluznice danke in debelega črevesa
SIN.: koloproktitis, proktokolitis, proctocolitis, rectocolitis

rektoskóp -a m endoskop za preiskavo danke
SIN.: proktoskop

rektoskopija -e ž preiskava danke z rektoskopom
SIN.: proktoskopija

rektotomija -e kirurški poseg na steni danke
SIN.: proktotomija

rektovaginálen -lna -o nanašajoč se na danko in nožnico:
~a fistula
SIN.: rectovaginalis

rekurénca -e ž ponavljanje bolezni pri remisiji

rekurénten -tna -o **1.** povraten (1):

~a vročina

2. povraten (2)

relaksácija -e ž **1.** ohlapanitev

2. počitek

relaksánt -a m v zvezi:

mišični ~ snov, ki zmanjšuje mišični tonus oziroma preprečuje krčenje mišice sin.: miorelaksant

relaksín -a m hormon rumenega telesa, ki povzroča ohlapanitev tkiv v področju dimelj in materničnega vratu (za olajšanje poroda)

R

rèlaparotomija -e ž ponovno kirurško odpiranje trebušne votline skozi isto rano

reláps -a m ponovitev bolezenskih znakov kmalu po predhodnem izboljšanju
PRIM.: rekrudescenca

rèlativen -vna -o odvisen, odnosen, omejen, delen:
~a gostota, ~a gostota mleka, ~a gostota urina, ~a indikacija, ~a vlaga

reluksácija -e ž habitualna luksacija

remanéncia -e ž preostanek, ostanek: ~ rakavega tkiva

remedium -ii s [remédijum] zdravilo:
~ **adiúvans** pomožno zdravilo, ~ **cardinále** glavna, bistvena učinkovina v zdravilu, ~ **constituens** konstituens, ~ **specificum** posebno zdravilo za kako bolezen, ~ **vehiculum** konstituens

rèmineralizácija -e ž nadomestitev izgubljenih mineralov v organizmu (npr. kalcijevih soli v kosti)

remisija -e ž prehodno pojevanje kliničnih znakov
SIN.: remissio

remissio -onis ž [remísijo -ónis] remisija

remiténca -e ž občasno omiljenje, pojevanje bolezni, brez popolnega prenehanja kliničnih znakov

remiténten -tna -o nanašajoč se na remitenco:
~a vročina
SIN.: remittens

remittens -entis [remítens -éntis] remitenten: fébris ~

remónt -a m obnova vojaških konj (kot nadomestilo za izločene)

ren -is m [rén] ledvica:
córteX ~is, ectópia ~is, hypoplásia ~is, medúlla ~is, vénulae stellátae ~is
~ **cýsticus** cistična ledvica, ~ **móbilis** gibljiva ledvica

renálen -lna -o ledvičen:
interlobarne ~e vene, ~a acidoza, ~a anurija, ~a arterija, ~a glukozurija, ~a hematurija, ~a hipertenzija, ~i infarkt, ~a insuficiencia, ~a kolika, ~a krvomočnost, ~a papila, ~i sinus, ~a sredica, ~a vena

renalis -e [renális] ledvičen:
anúria ~, artèria ~, cálculus ~, cálix ~, cólica ~, corpúsculum ~e, córtex ~, glucosúria ~, hilus ~, hiperténsio ~, lóbus ~, papilla ~, pélvís ~, píramis ~, sínus ~, túbulus ~, véna ~

renaturácija -e ž vzpostavljanje prvotnega stanja makromolekule, npr. nativne beljakovine ali nukleinske kisline, po denaturaciji

Renibacterium [renibaktèrijum] rod mezotermofilnih gramsko negativnih paličastih bakterij:
~ **salmonínárum** renibakterija, ki povzroča kronično bolezen pri salmonidih z granulomi v ledvicah in vranici ter degeneracijo mišic

renibaktèrija -e ž bakterija iz rodu *Renibacterium*

renin -a m 1. encim, ki katalizira pretvorbo angiotenzinogena v angiotenzin I (sintetizira se v ledvicah kot neaktivna beljakovina in se nato izloča v aktivni obliki v kri)
2. v zvezi:
siriščni ~ himozin

renográf -a m naprava za preiskavo ledvične funkcije z radioaktivnim izotopom

renografija -e ž rentgensko slikanje z radioaktivnimi nuklidi za prikaz ledvične funkcije
SIN.: radioizotopska nefrografija

renotrópen -pna -o ki ima afiniteto do ledvic:
~i kemoterapevtik

réntgen -a m 1. stara enota za dozo rentgenskega sevanja
OKR.: R (2)
2. rentgenski aparat
3. žarg. rentgenski pregled

rentgenizirati -am nedov. in dov. 1. preiskovati z rentgenskimi žarki
2. obsevati z rentgenskimi žarki

rentgenografija -e ž rentgensko slikanje

rentgenógram -a m radiogram notranje zgradbe organizma, dobljen s presevanjem z rentgenskimi žarki skozi telo na fotografsko folijo
SIN.: rentgenska slika

rentgenologija -e ž veda, ki proučuje rentgenske žarke in njihovo uporabo, zlasti v medicini, veterini

réntgenski -a -o nanašajoč se na rentgen (2, 3):
~a diagnostika
kontaktno ~o obsevanje, kontaktna ~a terapija, kontrastno ~o slikanje, mehki ~i žarki, ~ aparat, ~a atrofija, ~a cev, ~a diagnoza, ~ kontrast, ~o kontrastno sredstvo, ~o obsevanje, ~ posnetek, ~a presvetlitev, ~o sevanje, ~a slika, ~o slikanje, ~a terapija, ~a tomografija, ~ tubus, ~i žarki, superponirani ~ posnetek, trdi ~i žarki
OKR.: rtg

rénula -e ž del ledvice, ki ga oskrbuje veja ledvične arterije (navadno iz treh do štirih ledvičnih piramid in njim pripadajoče ledvične skorje)

rèoksidácija -e ž ponovno vezanje kisika (npr. na hemoglobin)

rèoksigenácija -e ž fenomen v radiobiologiji, pri katerem se hipoksične tumorske celice močnejše izpostavijo kisiku in postanejo občutljivejše za obsevanje z rentgenskimi žarki

reologija -e ž veda, ki proučuje vedenje snovi pod delovanjem zunanjih sil (npr. tok tekočin, krvi skozi obtočila)

rèoperácija -e ž ponovni kirurški poseg zaradi iste bolezni

rèoregulácija -e ž uravnavanje pretoka krvi

reotáksa -e ž usmerjenost gibanja organizma ali celic glede na tok tekočine:

negativna ~ reotaksa v smeri gibanja tekočine,
pozitivna ~ reotaksa v nasprotni smeri gibanja tekočine

Reoviridae [reoviríde] družina srednje velikih ikozaedričnih virusov brez ovojnice, z rodovoma *Orbivirus* in *Rotavirus*

reovírus -a m virus iz družine Reoviridae:
konjski ~ virus afriške konjske kuge

rèp **rèpa** m **1.** končni del hrbtenice pri vretenčarjih, grajen iz repnih vretenc, vezi in repnih mišic
SIN.: cauda (1)

2. tanjši konec podolgovatega organa, celice ali mikroorganizma:

nadmodkov ~ končni del nadmodka **SIN.:** cauda epididymidis, ~ **bakteriofaga** cevasti podaljšek bakteriofaga, ki se pri okužbi pritrdi na bakterijo, gre skozi bakterijsko stenico in skozenj vstopi v bakterijo nukleinska kislina bakteriofaga, ~ **semenčice** dolg, tanek podaljšek semenčice, ki služi za gibanje **SIN.:** spermijev rep, **spermijev** ~ rep semenčice
SIN.: cauda (2)

3. v zvezah:

sindrom konjskega ~a

konjski ~ anatomska struktura, ki jo oblikujejo nazaj usmerjene korenine hrbtenjačnih živcev na koncu hrbteničnega kanala **SIN.:** kavda ekvina, cauda equina
SIN.: kavda, cauda (3)

Rep. [rèp] okr. repetatur

rèpa -e ž enoletna krmna rastlina s kroglastim podzemnim gomoljem
SIN.: *Brassica rapa*

reparácija -e ž **1.** nadomestitev propadlega parenhima z vezivom

2. operacijska vzpostavitev prvotnega stanja

repàt -áta -o ki ima rep ali je podoben repu:
~o jedro, ~i reženji
SIN.: kavdaten, caudatus

repelènt -ènta m agens, pripravek, ki deluje odbojno, ki odganja (npr. mrčes)

rèpen -pna -o nanašajoč se na rep (1):
~i čop, ~e mišice, ~a peresa, ~a plavut, ~e vene, ~o vretence, ~i živci, središčna ~a arterija
SIN.: kavdalen (2), caudalis (2)

rèperkolácija -e ž ponovna perkolacija

reperkúsija -e ž odbijanje, odboj (npr. zvoka pri perkusiji)

repetatur! [repetátur] pripis na receptu ponovi!
OKR.: Rep.

replantácija -e ž reimplantacija: ~ zoba

replikácija -e ž nastajanje originalu enake kopije:
~ **DNK** proces, pri katerem nastajata iz DNK ali

RNK enaki kopiji molekul DNK ali RNK,
virusna ~ razmnoževanje virionov s podvojevanjem njihovih nukleinskih kislin in sintezo ostalih virusnih sestavin v celici gostitelja

replikáza -e ž encim, ki katalizira podvojevanje nukleinskih kislin

replikón -a m najmanjši odsek na molekuli DNK, ki se podvojuje

reponibilen -lna -o ki ga je mogoče namestiti na prvotno mesto: ~i zlom
~a kila

SIN.: reponibilis

reponibilis -e [reponibilis] reponibilen:
hèrnia ~

reponiran -a -o ki je nameščen na prvotno mesto:
~a kila, ~i zlom

reponirati -am dov. in nedov. namestiti organ, tkivo ali zlomljeno kost v prvotni, pravilni ali normalni položaj
SIN.: naravnati

rèpopulácija -e ž **1.** nastanitev iste vrste živali v hlev, izpraznjen zaradi bolezni ali tehnološkega postopka

2. ponovna naselitev iztrebljenih živali z isto vrsto živali

3. ponovna rast normalnih celic na mestu rakavih celic novotvorbe, uničenih z obsevanjem

repositio -onis ž [repozícijo -ónis] repozicija:
~ **úteri** repozicija maternice

repozícija -e ž uravnavanje, nameščanje na prvotno mesto, npr. izpahnjene kosti, izpadlih trebušnih organov iz kilne vreče:
~ **maternice** repozicija zdrsnjene maternice nazaj v nožnico **SIN.:** repositio uteri
SIN.: naravnavanje, repositio

représor -ja m **1.** regulacijska beljakovina, ki jo posreduje regulacijski gen in z vezanjem na operatorski gen operona ustavi prepisovanje
2. represorski gen:
gen ~

représorski -a -o v zvezi:
~ gen

reprezentativen -vna -o ki kaj predstavlja:
~i vzorec

reprodukcija -e ž razmnoževanje:
enostavna ~ razmnoževanje, pri katerem je stalež nove populacije enak staležu prejšnje populacije, **razširjena** ~ razmnoževanje, pri katerem je stalež nove populacije večji od staleža prejšnje populacije, **zožena** ~ razmnoževanje, pri katerem je stalež nove populacije manjši od staleža prejšnje populacije

reprodukcijski -a -o razmnoževalen:
prašičji ~ in respiratorni sindrom, ~ micelij, ~o obdobje, ~i organi, virus prašičjega ~ega in respiratornega sindroma

R

reproduktiven -vna -o razmnoževalen:

~i ciklus, ~o obdobje

reptili -ov m mn. plazilci

Reptilia [reptilija] plazilci

RES [ereš] okr. (retikuloendotelijski sistem) makrofagni sistem

res rei ž [rés rêji] stvar, predmet:

~ aliéna tujek

résa -e ž trša, daljša dlaka

resecirati -am dov. in nedov. kirurško odstraniti organ, del organa, tkivo

resectio -onis ž [resékcijo -ónis] resekcija:
~ **partiális** delna resekcija, **subtotális** subtotalna resekcija, ~ **totalis** popolna resekcija, ~ **ventriculi** gastrektomija

resékcija -e ž kirurška odstranitev organa, dela organa ali patološke spremembe:

delna ~ delna odstranitev organa ali patološke spremembe **sin.**: parcialna resekcija, resectio partialis, **parcialna** ~ delna resekcija, **popolna** ~ resekcija, pri kateri se odstrani ves organ ali vse patološko spremenjeno tkivo **sin.**: resectio totalis, **subtotalna** ~ skoraj popolna resekcija **sin.**: resectio subtotalis

SIN.: resectio

résica -e ž majhen, navadno ožiljen podaljšek sluznice, membrane, navadno v svetlini organa:

črevesne ~e številni podaljški sluznice tankega črevesa, prekriti z enterociti, ki precej povečujejo površino in fiziološko učinkovitost črevesne sluznice **sin.**: villi intestinales, **horijeve** ~e podaljški horija, ki se stikajo z deciduo in omogočajo prenos hranilnih snovi od matere na plod ali zarodek **sin.**: villi choriales, **sinovij-ske** ~e tanki podaljški na površini sinovijske membrane v sklepni votlini **sin.**: villi synoviales
SIN.: vilus, villus

résičast -a -o ki ima na površini resice:

~a mrena

SIN.: vilozen, villosus

résintéza -e ž ponovna sinteza razkrojkov

resolúcija -e ž prenehanje in izginotje vnetja ali otekline

resolvént -énta m sredstvo za splahnjenje (npr. otekline)

resorbirati -am nedov. in dov. absorbirati (1)

resórcija -e ž 1. absorpcija (1)

2. fiziološka ali patofiziološka izguba kake telesne strukture: ~ odmrgla zarodka v maternici, ~ tekoče snovi preko kože ali sluznice
SIN.: resorptio

resorpcijski -a -o nanašajoč se na resorpcijo (2):

~a atelektaza

resorptio -onis ž [resórcijo -ónis] resorpcija (2):

atelectásis e ~óne

respirácija -e ž 1. dihanje (1):

aerobna ~ aerobno dihanje, **anaerobna** ~ anaerobno dihanje

2. dihanje (2):

diafragemska ~ abdominalno dihanje

3. dihanje (3):

amforična ~ amforično dihanje

respiratio -onis ž [respirácijo -ónis] dihanje

respirátor -ja m naprava za umetno dihanje

respiratóren -rna -o dihalen:

mačja ~a bolezen, minutni ~i volumen, prašičji reprodukcijski in ~i sindrom, ~a acidoza, ~i aparat, ~a aritmija, ~i bronhiolus, ~i center, ~i encimi, ~i epitelij, ~a infekcija, ~a insuficienca, ~i koeficient, ~i količnik, ~a okužba, ~i pigmenti, ~a sluznica, virus mačje ~e boleznij, virus prašičjega reprodukcijskega in ~ega sindroma

respiratorius -a -um [respiratórijus] dihalen:

apparátus ~, bronchiolus ~

respirirati -am dov. z dihanjem vnesti tujo snov v pljuča

Respirovirus [respirovírus] rod virusov RNK iz družine Paramyxoviridae, v katerem so virus parainfluenca-1, virus parainfluenca-2, virus parainfluenca-3 in virus Sendai

rèstenoziranje -a s ponovna zožitev srčne zaklopke, žile ali drugega votlega organa po terapevtski korekciji

restitúcija -e ž povrnitev v prejšnje stanje

SIN.: restitutio

restitutio -onis ž [restitúcijo -ónis] restitucija:

~ **ad íntegrum** popolna ozdravitev

restrictivus -a -um [restríktívus] restriktiven:

cardiomyopáthia ~a

restríkcija -e ž omejevanje, prikrajševanje:

~ **DNK** razkosanje dolge molekule DNK na fragmente z restríktazami

restríkcijski -a -o restriktiven:

~ encim, ~a endonukleaza

restríktáza -e ž nukleaza, ki prepozna odseke na molekuli DNK in jih odcepi (tovrstni encimi se uporabljajo v genskem inženiringu in raziskavah sestave DNK)

SIN.: restríkcijski encim, restríkcijaska endonukleaza

restríktiven -vna -o omejitven, omejevalen:

~a kardiomiopatija

SIN.: restríkcijski, restrictivus

rèsutúra -e ž ponovno šivanje dehiscirane rane

retardácija -e ž upočasnitev, upočasnjenost

kakega razvoja

SIN.: retardatio

retardatio -onis ž [retardácijo -ónis] retardacija

retardatus -a -um [retardátus] zapoznel:

ejaculátio ~a

rete -is s [réte] mrežje:

~ **arteriósum** arterijsko mrežje, ~ **articuláre** skleпно mrežje, ~ **cárpí dorsális** dorzalna karpalna mreža, ~ **mirábile** čudežno mrežje, ~ **téstis** mrežje cev v srčiki moda, ~ **venósum** vensko mrežje

reténca -e ž **1.** zastajanje, navadno tekočin, v telesu: ~ **urina** nesposobnost izločanja urina ob polnem sečniku **sin.:** zastoj urina, **retentio urinae**

2. zaostajanje organa, tkiv na prvotnem mestu: ~ **moda** zaostanek enega moda ali obeh mod v trebušni votlini **sin.:** **retentio testis**, ~ **posteljice** zastoj posteljice v maternici po porodu **sin.:** **retentio placentae**, ~ **sekundin** pojav, da se trebilo po porodu samo ne izloči iz rodil, ~ **zoba** pojav, pri katerem zob, ki je sicer v kosti, ne izraste, čeprav bi imel v zobni vrsti prostor **sin.:** **retentio dentis**

SIN.: **retentio**

retencijski -a -o nanašajoč se na retenco: ~a cista, ~ **ikterus**

retentio -onis ž [reténcijo -ónis] retenca:

cýstis ~ónis
~ **déntis** retenca zoba, ~ **placéntae** retenca posteljice, ~ **téstis** retenca moda, ~ **urinae** retenca urina

retentus -a -um [reténtus] zaostal: **déns** -, **placénta** ~a

reticularis -e [retikuláris] mrežast: **zóna** ~

reticuloendotheliosis -is ž [retíkuloendotelijózis] retikuloendotelioza

reticulosis -is ž [retikulózis] retikuloza

reticulum -i s [retíkulum] **1.** retikulum (1) **2.** kapica

retikuláren -rna -o **1.** mrežast: ~ o tkivo, ~o vezivo
2. retikulumski: ~a **cona**

retikulín -a m kolagenu sorodna snov, iz katere so zgrajena vlakna retikularnega tkiva

retikulínski -a -o nanašajoč se na retikulin: ~o vlakno

retikulítis -a m vnetje sluznice kapice: **travmatski** ~ retikulitis zaradi mehanske poškodbe (najpogosteje zaradi prisotnosti kovinskega predmeta, npr. žeblja v krmi)

retikulocít -a m razvojna stopnja eritrocita sesalcev

retikulocitopenija -e ž zmanjšano število retikulocitov v krvi

retikulocitóza -e ž povečano število retikulocitov v enoti krvi

retikuloendotélijski -a -o nanašajoč se na retikulumske in endotelijske celice: ~e celice, ~ sistem, ~o tkivo

retikuloendotelióza -e ž hiperplazija

retikuloendotelijskega tkiva: **aviarna** ~ skupina bolezní perutnine, ki jo povzročajo retrovirusi, **mačja** ~ mieloproliferativna bolezen mačk z anemijo (povzročitelj je onkovirus) **sin.:** mačja levkemija
SIN.: **reticuloendotheliosis**

retikulohistiociten -tna -o nanašajoč se na retikulumske celice in histiocite: ~i sistem

retikulooperitonítis -a m vnetje sluznice kapice in potrebušnice: **travmatski** ~ retikulitis zaradi predrtja kapice s tujkom

retikulóza -e ž nenormalno povečanje števila histiocitov, monocitov in drugih celic makrofagnega sistema
SIN.: **reticulosis**

retikulum -a m **1.** drobno mrežje v notranjosti celice:

agranularni endoplazemski ~ gladki endoplazemski retikulum, **endoplazemski** ~ ultrastrukturni celični organel iz sistemov prostorov, omejenih s celičnimi membranami, pomemben za znotrajcelični transport in presovno dejavnost različnih snovi v citoplazmi **krat.:** ER, **gladki endoplazemski** ~ endoplazemski retikulum brez ribosomov, v katerem se sintetizirajo lipoproteini, glikogen, triglicerid in v katerem poteka detoksikacija toksičnih snovi eksogenega in endogenega nastanka **sin.:** agranularni endoplazemski retikulum, **granularni endoplazemski** ~ zrnati endoplazemski retikulum, **sarkoplazemski** ~ sistem membran gladkega endoplazemskega retikuluma okrog vsake miofibrile, sestavljen iz sarkotubulov in cistern (sproščanje ionov Ca⁺⁺ iz sarkoplazemskega retikuluma sproži krčenje miofibrile), **zrnati endoplazemski** ~ endoplazemski retikulum (obložen z zunanje strani z ribosomi), v katerem se sintetizirajo beljakovine, zlasti tiste, ki se izločijo iz celice **sin.:** ergastoplazma, granularni endoplazemski retikulum **krat.:** GER
SIN.: **reticulum** (1)
2. kapica

retikulumski -a -o nanašajoč se na retikulum (1): ~a celica, **epitelijska** ~a celica
SIN.: **retikularen** (2)

retína -e ž mrežnica: **ablacija** ~e, **amocija** ~e

retina -ae ž [retína] mrežnica: **ablátio** ~ae, **amótio** ~ae, **angiomatósis** ~ae, **artéria centrális** ~ae, **commótio** ~ae, **mácula** ~ae, **párs caéca** ~ae, **párs ciliáris** ~ae, **párs óptica** ~ae

retinaculum -i s [retinákulum] retinakulum

retinákulum -a m vezivni trak, ki kaj pritrjuje na podlago
SIN.: **retinaculum**

R

retinál -a m aldehyd, nastal z oksidacijo vitamina A₁
 SIN.: retinaldehid

retinaldehid -a m retinal

retiniran -a -o zaostal:
 ~i zob

retinitis -a m vnetje mrežnice
 SIN.: retinitis (lat.)

retinitis -idis ž [retinitis] retinitis

retinól -a m vitamin A₁

retinoskóp -a m naprava za ugotavljanje loma svetlobnih žarkov od mrežnice v očesu
 SIN.: skiaskop

retinoskopija -e ž metoda ugotavljanja odboja svetlobnih žarkov od mrežnice v očesu z retinoskopom za določanje dioptrije, kratkovidnosti
 SIN.: skiaskopija

retórta -e ž kovinska ali steklena hruškasta posoda z dolgim upognjenim vratom za fizikalne in kemične poskuse

retractor -oris m [retráktor -óris] v zvezah: *músculus ~, músculus ~ cóstae*

retrahiran -a -o skrčen: ~i krvni strdek
 ~a rana

retrákcija -e ž zmanjšanje po dolžini ali prostornini, navadno po zaceljenju:
 ~ dlesni skrčenje dlesni po izgubi zoba, ~ krvnega strdka skrčenje svežega krvnega strdka za okrog 40 % svojega prvotnega volumna zaradi iztisnjevanja seruma, ~ maternice skrčenje maternice po porodu

retráktor -ja m razpiralo

retransplantácija -e ž ponovna transplantacija enakovrstnega tkiva, organa v isti organizem

retrodeviácija -e ž odklon organa od normalne lege nazaj: ~ maternice
 SIN.: retrodeviatio

retrodeviatio -onis ž [retrodeviácijo -ónis] retrodeviacija

retrográden -dna -o ki se giblje, je usmerjen nazaj, proti običajni smeri, običajnemu toku:
 ~a peristaltika, ~a uretrocistografija, ~a urografija
 PRIM.: anterograden

retrokardiálen -lna -o ki leži za srcem:
 ~i prostor

retrokárdij -a m žarg. retrokardialni prostor

rétroperitoneálen -lna -o ki leži zunaj trebušnice ali za njo:
 ~i prostor
 SIN.: retroperitonealis

retroperitonealis -e [rétroperitoneális] retroperitonealen:
spátium ~e

rétroperitonéj -a m retroperitonealni prostor

rétroperitonitis -a m vnetje intersticijskega veziva v retroperitonealnem prostoru
 SIN.: retroperitonitis (lat.)

retroperitonitis -idis ž [rétroperitonítis] retroperitonitis

retropositio -onis ž [retropozícijo -ónis] retropozicija:
 ~ úteri retropozicija maternice

retropozícija -e ž z pomik kakega organa nazaj:
 ~ maternice pomik maternice nazaj sin.: retropositio uteri
 SIN.: retropositio

retrospektíven -vna -o usmerjen v preteklost:
 ~a raziskava
 PRIM.: prospektiven

retroversio -onis ž [retrovêrzijo -ónis] retroverzija

retrovêrzija -e ž nepravilna lega organa, pri kateri je vrh organa obrnjen nazaj
 SIN.: retroversio
 PRIM.: introverzija

Retroviridae [retroviríde] družina virusov RNK z reverzno transkriptazo, v kateri so rodovi *Alpharetrovirus*, *Deltaretrovirus*, *Lentivirus*

retrovirus -a m virus iz družine Retroviridae
 SIN.: levkovirus

retuberkulinizácija -e ž tuberkulinizacija, ki se opravi pri vseh živalih v reji, od katerih je pred določenim časom (6 tednov) reagirala sumljivo ali pozitivno ena žival ali več živali (če je pri tuberkulinizaciji uporabljen monotest, se pri retuberkulinizaciji navadno uporabita obe vrsti tuberkulina)
 SIN.: ponovna tuberkulinizacija

revakcinácija -e ž ponovna vakcinacija

revaskularizácija -e ž ponovno vraščanje žilja v tkivo

revêrz -a m v zvezi:
 ~ kulture pojav pri nekaterih dermatofitih, da v kulturi na trdnem gojišču (npr. na Sabouraudovem agarju) tvorijo pigment, ki je viden na obrnjeni strani gojišča

revêrzen -zna -o ki je obrnjen ali delujoč v nasprotni smeri:
 ~o prepisovanje, ~a transkripcija, ~a transkriptaza

reverzibílen -lna -o **1.** ki se lahko povrne, obrne, je sposoben potekati v obeh smereh:
 ~a denaturacija, ~i proces, ~a reakcija
2. ki se povrne v prvotni položaj:
 ~a kila

revír -ja m manjši del ozemlja, na katerem je ali se opravlja določena dejavnost:
divjadni ~ revir, v katerem živi ali se zadržuje divjad, **lovski** ~ revir, v katerem se določena divjad lahko lovi

revizija -e ž ponovni pregled:
~ rane natančni pregled rane

révma -e ž žarg. revmatizem

revmátičen -čna -o nanašajoč se na revmatizem:
~i artritis, ~a bolezen, ~i miozitis
SIN.: rheumaticus

revmatizem -zma m različne oblike bolezni s kroničnim vnetjem sklepov, mišic, vezi in kit, z bolečino, togostjo in zmanjšano sposobnostjo gibanja:
sklepní ~ kronično vnetje sklepov z bolečino, togostjo in zmanjšano sposobnostjo gibanja
SIN.: revma, rheumatismus

revmatoid -a m bolezenska sprememba, podobna revmatični bolezni

revmatoiden -dna -o ki je podoben revmatičnemu:
~i artritis, ~i faktor
SIN.: rheumatoideus

revulzija -e ž derivacija (2)

revulziv -a m derivant

réz -a m poteg z ostrim rezilom:
porod s carskim ~om

carski ~ kirurško napravljena odprtina v trebušno steno in v steno gravidne materice, skozi katero se izvleče plod **sin.:** sectio caesarea, **cirkularni** ~ cirkumcizija, **kirurški** ~ rez, ki ga opravi kirurg pri operaciji, **krožni** ~ cirkumcizija, **obročasti** ~ cirkumcizija

rezërva -e ž zaloga za silo, potrebo:
alkalna ~ količina bazičnih snovi (npr. v krvi), ki lahko nevtralizirajo kisle snovi

rezërven -vna -o ki je na zalogi:
inspiracijski ~i volumen, ~a maščoba, ~i škrob

rezervoár in **rezervár** -ja m **1.** zaprt prostor ali posoda za shranjevanje navadno večjih količin plina ali tekočine

2. mesto v organizmu, kjer se povzročitelj okužbe zadržuje in od koder se okužba širi po organizmu:
~ **kužnega agensa** rezervoar okužbe, ~ **okužbe** človek, žival ali neživa organska snov, v kateri povzročitelj okužbe živi in se razmnožuje in se lahko prenaša na dovetnega gostitelja **sin.:** biotop kužnega agensa, rezervoar kužnega agensa

reziduálen in **residuálen** -lna -o ostal, preostal:
~i urin, ~i volumen, ~i zrak

reziduum in **residuum** -a m kar ostane od česa po kakem kemijskem procesu, odstranitvi druge snovi
SIN.: ostanek (2)

rezína -e ž v zvezah:
histološka ~ 5–10 mikrometrov debela rezina za opazovanje s svetlobnim mikroskopom, **mikroskopska** ~ tanka plast tkiva organa

ali organizma, dobljena pri rezanju z mikrotomom, **tkivna** ~ tanka plast tkiva, pripravljena za nadaljnjo laboratorijsko obdelavo (npr. za barvanje), **ultratanka** ~ 20–80 nanometrov debela rezina, odrezana z ultramikrotomom za opazovanje z elektronskim mikroskopom, **zamrznjena** ~ rezina iz zamrznjenega tkiva, pripravljena z zamrzovalnim mikrotomom

rezisténca -e ž **1.** upornost:

vaskularna ~ žilna upornost

2. naravni odpor organizma proti škodljivim vplivom:

naravna ~ naravni pojav pri posamezni živalski vrsti, da ne zboli za kako boleznijo (npr. divji prašič ne zboli za enzoosko srčno kapjo prašičev, konj ne zboli za slinavko in parkljevko) **sin.:** naravna odpornost, **pridobljena** ~ rezistenca organizma zaradi aktivne ali pasivne humoralne ali celične imunosti **sin.:** pridobljena odpornost **SIN.:** odpornost (1)

3. sposobnost mikroorganizmov, da antibiotiki ali kemoterapevtiki nanje ne delujejo:

multipla ~ sočasna rezistenca mikroorganizma proti več vrstam antibiotikov **sin.:** multipla odpornost

SIN.: odpornost (2)

4. acidorezistentnost

5. lastnost mikroorganizmov, da jih ne uniči celična obramba

rezisténten -tna -o **1.** odporen (1): ~i organizem

2. odporen (2):

~i mikroorganizem

rezorcín -a m rezorcinol

rezorcínól -a m keratolitik, ki se uporablja predvsem v pripravkih za zdravljenje kožnih bolezni
SIN.: rezorcin

reža -e ž podolgovat presledek med telesnima deloma, ki se ne stikata:

medparkeljna ~ prostor med obema parkljema,

očesna ~ reža med zgornjo in spodnjo veko

sin.: rima palpebrarum, **sramna** ~ reža med sramnima ustnicama **sin.:** rima pudendi,

škržna ~ vsaka od petih odprtin med škržnimi loki, skozi katere odteka voda, ki obliva škrge

zarodka, **ustna** ~ reža med zgornjo in spodnjo ustnico **sin.:** rima oris

SIN.: rima

reženj -nja m bolj ali manj omejen del organa, žleze:

četverkotni ~ kvadratasti reženj, **desni jetrni** ~ največji jetrni reženj, ki ga žolčnik loči od kvadratatega reznja **sin.:** lobus hepatis

dexter, **kavdatni** ~ repati reženj, **kvadratasti** ~ majhen jetrni reženj, ki leži pod jetrno porto med desnim in levim jetrnim režnjem **sin.:** četverkotni reženj, lobus quadratus,

ledvični ~ strukturna enota ledvice, ki jo sestavlja ledvična piramida in priliegajoča se ledvična skorja **sin.:** lobus renalis, **levi jetrni** ~ jetrni reženj, ki leži levo od jetrne porte in kvadratnega režnja **sin.:** lobus hepatis sinister, **okcipitalni** ~ zatilnični reženj, **pljučni** ~ vsak od režnjev desnega pljučnega krila ali levega pljučnega krila **sin.:** lobus pulmonis, **repati** ~ jetrni reženj, ki leži nad jetrno porto in pogosto obdaja desno ledvico **sin.:** kavdatni reženj, lobus caudatus, **senčnični** ~ del skorje velikih možganov, ki ga pokriva senčnica **sin.:** lobus ethmoidalis, **sprednji** ~ **hipofize** adenohipofiza, **zadnji** ~ **hipofize** nevrohipofiza, **zatilnični** ~ del skorje velikih možganov, ki ga pokriva zatilnica **sin.:** okcipitalni reženj, lobus occipitalis **SIN.:** lobus, lobus (lat.)

réžnjič -a m del režnja, ki je bolj ali manj ostro razmejen od okolice z vezivnimi pretini: **jetrni** ~ del jetrnega režnja **sin.:** lobulus hepatis, **pljučni** ~ enota pljuč, ki ustreza enemu terminalnemu bronhiolusu **sin.:** lobulus pulmonis **SIN.:** lobul, lobulus

RF [eréf] krat revmatoidni faktor

rhabdomyoblastoma -atis s [rábdomijoblastóma] rbdomiosarkom

rhabdomyoma -atis s [rabdomijóma] rbdomiom

rhabdomyosarcoma -atis s [rábdomijosarkóma] rbdomiosarkom

Rhabdoviridae [rabdoviríde] družina virusov RNK z lipidno ovojnico, v kateri sta poddružini Lyssavirinae in Vesiculovirinae

Rhabdovirus-carpio [rábdovírus-kárpíjo] rod virusov iz poddružine Vesiculovirinae, v katerem je virus spomladanske viremije krapov

rhagas -adis ž [rágas -ádis] ragada

rheumaticus -a -um [revmátikus] revmatičen: **arthritis** ~a, **myositis** ~a

rheumatismus -i m [revmatízmus] revmatizem

rheumatoideus [revmatojídeus] revmatoiden: **arthritis** ~a

rhexis -is ž [réksis] rekxa: **haemorrhagia** per ~

rhinencephalon -i s [rinencéfalon] rinencefalon

rhinitis -idis ž [rinítis] rinitis: ~ **allérgica** alergijski rinitis, ~ **purulénta** gnojni rinitis, ~ **serósa acúta** nahod

Rhinoestrus [rinoéstrus] rod muh iz družine Oestridae: ~ **purpúreus** muha, katere ličinka zajeda v grlu in obnosnih sinusih kopitarjev

rhinoguttæ -arum ž mn. [rinogúte -árum] kapljice za nos

rhinolithiasis -is ž [rinolitíjazis] rinolitiazia

Rhinosporium [rinospórijum] rod glivic iz debla nepopolnih gliv:

~ **seeberi** glivica, ki povzroča rinosporidiozo

Rhinovirus [rinovírus] rod virusov, iz družine Picornaviridae, ki povzročajo prehlade pri človeku in podobne bolezni pri govedu

Rhipicephalus [ripicéfalus] rod klopov iz družine Ixodidae, razširjenih v Afriki (številne vrste so prenašalci patogenih praživali, rikecij, borelij)

rhis -is m [rís] nos

Rhizobiales [rizobíales] red gramsko negativnih znotrajceličnih paličastih bakterij z družino Barthionellaceae

Rhizopoda [rizopóda] korenonožci

Rhizopus [rizópús] rod neseptiranih plesni iz družine Mucoraceae, ki tvorijo rizoide: ~ **nigricans** plesen, ki tvori črne sporangije (pogost kontaminant na kruhu)

rhombencephalon -i s [rombencéfalon] rombencefalon

rhomboideus -a -um [romboídeus] **1.** rombast: **músculus** ~ **2.** romboiden

rhonchus -i m [rónhus] hropec: ~i **húmidi** vlažni hropci, ~i **sibilántes** piskajoči hropci, ~i **sonóri** zveneči hropci, ~i **sonóri et sibilántes** suhi hropci

RHS [erhaès] okr. (retikulohistiocitni sistem) makrofagni sistem

rhythmus -i m [rítmus] ritem: **convêrsio** ~i **córdis**

riba -e ž **1.** vretenčar iz skupine rib: drstitev rib **furunkuloza** rib, **migracija** rib

ikrava ~ riba (samica), ki ima ikre, ~ **roparica** riba, ki lovi in se hrani z drugimi vrstami rib (npr. ščuka), **salmonidna** ~ riba iz družine lososov **SIN.:** piscis

2. meso najdaljše hrbtne mišice pri prašiču

ribe ríb ž mn. netaksonomska skupina mrzlokrvnih vretenčarjev, ki dihajo s škrkami, imajo plavuti, kožo navadno pokrito z luskami ter živijo v morskih in sladkih vodah **SIN.:** Pisces

ribica -e ž v zvezi: **človeška** ~ repata dvoživka, ki živi v podzemeljskih jamah Krasa **sin.:** močeril, proteus (2), **Proteus anguinus**

ribišstvo -a m gospodarska in športna dejavnost, ki se ukvarja z gojitvijo in lovljenjem rib

ribitól -a m pentozni alkohol, ki nastane z redukcijo riboze (sestavina teihoične kisline in riboflavina)

ribitólteihoičen -čna -o v zvezi: ~a **kislina**

ribji -a -e nanašajoč se na ribe: ~a mladica, ~ podmladek
~a ikra, ~e jajčece, ~a koža, ~a luska, ~ mehur, ~a moka, ~e olje, ~a trakuja, ~a zalega

riboflavin -a m vitamin B₂

ribogójnica -e ž obrat za načrtno gojitev rib, zlasti v gospodarske namene

ribolóven -vna -o v zvezi:
~a voda

ribonukleáza -e ž nukleaza, ki katalizira razcep ribonukleinske kisline

ribonukleínski -a -o v zvezah:
informacijska ~a kislina, prenašalna ~a kislina, ~a kislina, ribosomska ~a kislina, sporočilna ~a kislina, transferna ~a kislina

ribonukleoprotein -a m kompleks ribonukleinske kisline in beljakovine
OKR.: RNP

ribonukleotíd -a m nukleotid, v katerem sta pirimidinska in purinska baza vezani z ribozo

ribonukleozid -a m purinska ali pirimidinska baza, vezana z ribozo

riboslóvje -a s področje zoologije, ki proučuje ribe
SIN.: ihtiologija

ribosóm -a m znotrajcelični organel, ki sodeluje pri sintezi beljakovin:
evkariontski ~ ribosom v evkariontski celici, mitohondrijski ~ ribosom v mitohondrijskem matriksu, prokariontski ~ ribosom v prokariontski celici

ribosómski -a -o nanašajoč se na ribosom:
~a beljakovina, ~a deoksiribonukleinska kislina, ~a DNK, ~ protein, ~a ribonukleinska kislina, ~a RNK

ribóza -e ž pentozna sestavina ribonukleinskih kislin, nekaterih koencimov, vitamina B₁₂ in različnih glikozidov
SIN.: D-riboza

D-ribóza -e ž riboza

ricín -a m zelo toksična snov v semenih kloščevca

ricínus -a m 1. kloščevac
2. ricinusovo olje

Ricinus communis [ricínus komúnis] kloščevac

ricínusov -a -o nanašajoč se na kloščevac:
~o olje

Ricketts, Howard Taylor [ríkec hávard téjlor] (1871–1910) patolog v ZDA

Rickettsia [rikécija] rod rikacij iz družine Rickettsiaceae:
~ félis rikacija, ugotovljena v mačji bolhi

Rickettsiaceae [rikacijácej] družina rikacij iz reda Rickettsiales z rodom *Rickettsia*

Rickettsiales [rikacijáles] red majhnih paličastih do kokoidnih, gramsko negativnih bakterij, ki

se razmnožujejo samo v živih celicah gostitelja in so patogene za človeka in živali, z družinama Rickettsiaceae in Anaplasmataceae

rifamicín -a m antibiotik, pridobljen iz kulture streptomycete *Streptomyces mediterranei* (deluje na gramsko pozitivne koke in na mikobakterijo *Mycobacterium tuberculosis*)

rifampicín -a m polsintetični derivat rifamicina, ki deluje na mikobakterijo *Mycobacterium tuberculosis*
SIN.: rifampin

rifampín -a m rifampicin

rigiden -dna -o otrdel (2):
~i sklep

rigidnost -i ž povečan tonus ene mišice ali več mišic, ki povzroča, da postanejo napete, prizadeti del telesa pa tog in neprožen:
ekstraartikularna ~ sklepa zunajsklepna rigidnost sklepa, intraartikularna ~ sklepa zmanjšana gibljivost sklepa zaradi sprememb v sklepu, zunajsklepna ~ sklepa zmanjšana gibljivost sklepa zaradi sprememb zunaj sklepa
SIN.: ekstraartikularna rigidnost sklepa

rigor -oris m [rígor -óris] okorelost:
~ mórtis mrliška okorelost

rikécija -e ž bakterija iz reda Rickettsiales

rílčen -čna -o nanašajoč se na rilec:
~a deviacija
SIN.: rostralen (3), rostralis (2)

rílčev -a -o ki je v, na rilcu:
~a ploščca, žleze ~e ploščce
SIN.: rostralen (2), rostralis (1)

rílčnica -e ž kost v mehkem delu rilca (pri prašiču, govedu)
SIN.: os rostri

rílec -lca m 1. podaljšani, zoženi sprednji del glave z nosnicama pri nekaterih sesalcih:

deviacija prašičjega ~a

prašičji ~ rílec pri prašiču
SIN.: rostrum (1)

2. v dolg organ zrasla nos in zgornja ustnica pri slonu
SIN.: trobec

rima -ae ž [ríma] reža:

~ óris ustna reža, ~ palpebrárum očesna reža,

~ pudéndi sramna reža

rinalgija -e ž bolečina v nosu

rinencéfalon -a m del možganov, ki ima pomembno funkcijo pri vohu
SIN.: vohalni možgani, rhinencephalon

Ringer, Sydney [rínger sídni] (1835–1910) britanski fiziolog

Ringerjev -a -o [ríngerjev] v zvezi:
~a raztopina

riniatrija -e ž veda, ki proučuje bolezninosu

R

rinitis -a m vnetje nosne sluznice, pri katerem se močneje izločajo serozni, sluzni ali gnojni eksudati:

vakcina proti atrofičnemu ~u prašičev, virus inkluzijskega ~a prašičev, virus konjskega ~a-A, virus konjskega ~a-B

akutni serozni ~ nahod, **alergijski** ~ rinitis, ki ga povzročajo alergeni **sin.:** rhinitis allergica, **atrofični ~ prašičev** vnetje nosne sluznice pri prašičih z atrofijo nosnih školjk, ki je posledica okužbe z bakterijama *Bordetella bronchiseptica* in *Pasteurella multocida*, **gnojni** ~ rinitis z gnojnim eksudatom **sin.:** rhinitis purulenta, **inkluzijski ~ prašičev** virusna bolezen prašičev z virusnimi inkluzijami v celicah žlez nosne sluznice, ki jo povzroča virus inkluzijskega rinitisa prašičev, **kataralni** ~ kataralno vnetje nosne sluznice, **konjski ~-A** vnetje nosne sluznice pri konjih, ki ga povzroča virus konjskega rinitisa-A, **konjski ~-B** vnetje nosne sluznice pri konjih, ki ga povzroča virus konjskega rinitisa-B, **nekrotični ~ prašičev** vnetje mehkih tkiv nosu pri prašičih, ki ga povzroča bakterija *Fusobacterium necrophorum*, **pelodni** ~ seneni nahod, **seneni** ~ seneni nahod **SIN.:** rhinitis

rinoblenorêja -e ž kataralno vnetje sluznice v nosu z obilnim sluzastim gnojnim eksudatom

rinofaringitis -a m vnetje sluznice v nosu in žrelu

rinohiperplazija -e ž klinična oblika nekrotičnega rinitisa prašičev, pri kateri je otekel obrazni del glave

rinolaringitis -a m vnetje sluznice nosu in grla

rinolit -a m nosni kamen

rinolitiaza -e ž nastajanje kamnov v nosni votlini **SIN.:** rhinolithiasis

rinologija -e ž veda, ki obravnava boleznin nosu

rinomiáza -e ž invazija ličink dvokrilcev v nosno votlino in obnosne sinuse (povzroči npr. estrozo)

rinomikóza -e ž glivična okužba nosne sluznice

rinopatija -e ž bolezen nosu

rinopnevmonitis -a m vnetje sluznice nosu in pljuč:

virus ~a konj

virusni ~ konj vnetje sluznic nosu in pljuč pri konjih, ki ga povzroča virus rinopnevmonitisa konj

rinoragija -e ž epistaksa

rinoskóp -a m optični instrument za pregled nosnih votlin

rinoskopija -e ž pregled nosnih votlin z rinoskopom

rinoskópski -a -0 nanašajoč se na rinoskopijo: ~a preiskava

rinosporidióza -e ž mikoza, ki jo povzroča glivica *Rhinosporium seeberi* pri konjih in

govedu, za katero so značilni nosni polipi, ki povzročajo oteženo dihanje

rinotraheitis -a m vnetje sluznice nosu in sapnika: vakcina proti ~u in panleukopeniji mačk, virus infektivnega bovinega ~a/infektivnega pustuloznega vulvovaginitisa, virus ~a konj, virus ~a mačk, virus ~a puranov

infekciozni bovini ~ akutna in zelo kužna bolezen goveda, ki jo povzroča herpesvirus 1 **krat.:** IBR, **virusni ~ konj** akutno vnetje zgornjih dihal pri konjih, ki ga povzroča virus rinotraheitisa konj, **virusni ~ mačk** akutno vnetje zgornjih dihal (včasih tudi pljuč) pri mačkah, ki ga povzroča virus rinotraheitisa mačk, **virusni ~ puranov** kataralno vnetje zgornjih dihal pri mladih puranah, ki ga povzroča virus rinotraheitisa puranov

ripèč -éča -e v zvezi:

~a zlatica

ris -a m zver iz skupine srednjih mačk, z dolgimi okončinami, z rumenkasto do rdečkasto dlako s temnimi lisami in majhno glavo:

južnoevropski ~ ris, ki ima šop dlak na koncu vsakega uhlja in živi v Evropi (naseljen tudi v Sloveniji) **sin.:** *Lynx lynx*

PRIM.: divja mačka

RIST [ríst] okr. radioimunosorbentni test

rit -i ž vulg. zadnjica

ritanje -a s suvanje z zadnjima okončinama nazaj

ritati -am nedov. suvati z zadnjima okončinama nazaj: žrebec ~a

ritem -tma m enakomerno, urejeno pojavljanje značilnih elementov v delovanju, poteku česa: konverzija srčnega ~a

biološki ~ zaporedje faz fizioloških dogajanj, **srčni** ~ enakomerno zaporedje srčnih kontrakcij **SIN.:** rhythmus

rituálen -lna -o v zvezi:

~i zakol

rizoid -a m struktura zračnega micelija pri plesnih iz rodu *Rhizopus*, podobna korenini

rizoiden -dna -o v zvezi:

~i micelij

rizopód -a m pražival iz razreda korenonožcev

rizopódij -a m panožica pri rizopodih

rizotomija -e ž radikotomija

riž -a m 1. enoletna kulturna rastlina iz skupine žitnih trav

SIN.: *Oryza sativa*

2. zrno te rastline

SIN.: oryza

rižev -a -0 nanašajoč se na riž (2):

~ škrob

rja -e ž 1. eksudativni epidermitis prašičev

2. glivica iz reda rij:

žitna ~ zajedavska rja, toksična glivica na žitih,

ki po zaužitju povzroča ptializem in stomatitis pri konjih, v hujši obliki tudi pogin **sin.:**

Puccinia graminis

3. mikoza rastlin, ki jo povzroča rja

rjav *rjáva* -o v zvezah:

~o govedo, ~i jelen, ~o maščevje, ~i medved, ~a pasma goveda, ~a tolišča, ~o toliščno tkivo

rjavec -vca m žival (navadno samec) z rjavo barvo dlake, kože, navadno konj

PRIM.: lisjak (2)

rje *řij* ž mn. red glivic iz debela prostotrošnic z rodom *Puccinia*, ki zajedajo na rastlinah **SIN.:** Pucciniales, Uredinales

Rn [erèn] simb. (Radon) radon

RNK [erenká] okr. ribonukleinska kislina:

dvojna veriga ~, enojna molekula ~, enojna veriga ~, iniciacija transkripcije ~, polimeraza ~, prevajanje ~, primarna zgradba ~, virus ~

informacijska ~ sporočilna ribonukleinska kislina, **mitohondrijska** ~ mitohondrijska ribonukleinska kislina, **prenašalna** ~ prenašalna ribonukleinska kislina, **ribosomska** ~ ribosomska ribonukleinska kislina, **sporočilna** ~ sporočilna ribonukleinska kislina, **transferna** ~ prenašalna ribonukleinska kislina, **transportna** ~ prenašalna ribonukleinska kislina

RNP [erenpé] okr. ribonukleoprotein

rób -a m **1.** skrajni, zunanji del česa:

grizni ~ zgornji rob na sekalcih, **očesni** ~ rob, v katerem se stikata roženica in beločnica **sin.:** limbus corneae, **uhljev** ~ rob uhlja **sin.:** heliks (2), helix

SIN.: limbus

2. obroba, meja:

svitkov ~ rob kopitnega, parkeljnega svitka **sin.:** venčni rob, margo coronalis, **venčni** ~ svitkov rob **SIN.:** margo

róborans -a m sredstvo za telesno krepitev (npr. kininski pripravki)

Rocuss labrax [rókus lábraks] brancin

ročáj -a m v zvezi:

~ **prsnice** sprednji podaljsek prsnice, na katerega se veže prvi par reber **sin.:** manubrium sterni **SIN.:** manubrium

rôčen -čna -o v zvezah: ~a masaža

~a odstranitev posteljice, ~a odstranitev rumenega telesa, ~a pomoč

SIN.: manualen, manualis

ród -ú m taksonomska kategorija, nižja od družine, ki združuje več sorodnih vrst

róden -dna -o ploden (2)

Rodentia [rodéncija] glodavci

rodenticíd -a m pesticid, ki uničuje glodavce (npr. podganji strup)

rodíla *rodíl* s mn. del spolovil samice (maternica in nožnica), ki je neposredno udeležen pri porodu

rodíteljica -e ž mati

rodíteljski -a -o starševski:

~a generacija

rodíti -ím dov. in nedov. spraviti plod iz rodil

ródnost -i ž plodnost (2)

rodopsin -a m fotosenzitivni rdeče vijolični vidni pigment v palčkah, ki na svetlobi obledi, pri čemer pride do vzdraženja živčnih končičev v mrežnici, v temi pa se obnovi **SIN.:** eritropsin, vidni purpur **PRIM.:** jodopsin, fuscín

rodóvnik -a m zbirka podatkov o prednikih živali, ki se uporablja v genetiki v analizi Mendlovih zakonov dedovanja in iz katerih se lahko sklepa o proizvodnih lastnostih, ki jih bodo podedovali potomci **SIN.:** genealoški register, pedigre

rodóvniški -a -o nanašajoč se na rodovnik: ~ pes ~a knjiga, ~a krava

róg -a m **1.** rožen in koščen ali samo rožen izrastek na glavi nekaterih živali:

arterija za ~, živec za ~

SIN.: cornu (1)

2. rogu podobna anatomska struktura:

Amonov ~ zastar. hipokampus, **kožni** ~ vzbrst na koži, podobna rogu, nastala zaradi hiperplazije rožene plasti vrhnjice **sin.:** cornu cutaneum, **maternični** ~ vsak od dveh delov maternice, ki kavdalno prehajata v neparno maternično telo **sin.:** cornu uteri

SIN.: cornu (2)

rogàt -áta -o ki ima rogove:

~a živina

rógelj -glja m rog, zlasti gamsov, srnjakov

rógov -a -o nanašajoč se na rog:

~ **obroček** krožna izboklina na rogu, npr. pri govedu, ki zraste v enem letu

SIN.: kornualen, cornualis

rogôvje -a s koščena, zlasti razčlenjena izrastka na glavi nekaterih živali (npr. jelenov, losov srnjakov)

rój *rója* m skupina čebel, ki z matico zapusti panj

rojê nec -nca m novorojenec:

prezgodnji ~ nedonošenec

rojévanje -a s spravljanje plodu iz rodil

rójstvo -a s prihod novorojenca iz rodil

róka -e ž **1.** sprednja okončina pri primatih

2. končni del sprednje okončine pri primatih, ki zajema zapestje, področje dlančnic in prste **SIN.:** manus

rokáv -a m del kake razvejene strukture, navadno stranski:

možganski ~ del možganske brazde **sin.:**

možganski krak, crus cerebri

SIN.: krak (2), crus (2)

R

rókfor in **roquefort** [rókfor] -ja m vrsta mehkega pikantnega sira, prepreženega s plemenito plesnijo *Penicillium roqueforti*

romadúr -ja m nemški mehki pikantni sir, navadno iz ovčjega mleka, z rdečkastorjavo ovojnico

rómbast -a -o po obliki podoben rombu:
~a mišica
SIN.: rhomboideus (1)

rombencéfalon -a m embrionalni del možganov okrog četrtega možganskega prekata, iz katerega se razvijejo pons, podaljšana hrbtenjača in mali možgani
SIN.: rhombencephalon

romboiden -dna -o po obliki podoben romboidu:
~a urtikarija
SIN.: rhomboideus (2)

rónhus -a m hropec

Röntgen, Wilhelm Konrad [réntgen vílhelm kónrad] (1845–1923) nemški fizik

róparica -e ž žival, ki lovi, pobija druge živali za hrano:
čebela ~, ptica ~, riba ~

roseus -a -um [rózeus] rožnat:
pityriasis ~a

rostélum -a m konični izrastek na skoleksu trakulj, ki ima lahko kaveljčke

rostrálen -lna -o **1.** ki je v sprednjem delu, v področju nosu in ust, pri zarodku blizu področja hipofize
2. rilčev
3. rilčen

rostrális -e [rostrális] **1.** rilčev:
glándulae ~es, plánum ~e
2. rilčen

rostrum -i s [róstrum] **1.** rilec (1):
ós ~i
2. gobec
3. kljun (1)

rotacijski -a -o nanašajoč se na vrtenje:
~ mikrotom

rotator -oris m [rotátor -óris] v zvezi:
músculus ~

rótaviróza -e ž okužba z rotavirusom

Rotavirus [rótavírus] rod virusov iz družine Reoviridae, v katerem so povzročitelji akutne diareje pri prašičih, teletih, psih

rótavirus -a m virus iz rodu *Rotavirus*:
govej ~ rotavirus, ki povzroča enteritis telet

rótavírusen -sna -o nanašajoč se na rotavirus:
~a driska

Rous, Francis Peyton [rávs frénsis péjton] (1879–1970) zdravnik v ZDA

Rousov -a -o [rávsov] v zvezi:
~ sarkom

ròv ròva m daljši cevast prostor pod površino:
femoralni ~ stegenski rov, **stegenski** ~ žleb na medialni strani stegna, med krojaško in sloko mišico ter grebensko mišico, po katerem poteka stegenska arterija (za tipanje pulza)
SIN.: femoralni kanal, femoralni rov, canalis femoralis

rozéola -e ž majhna, rdeče pigmentirana pega na koži

róža -e ž v zvezi:
petelinja ~ rdeč nazobčan kožni izrastek na vrhu petelinove glave **SIN.:** petelinji greben, crista galli

rožén -a -o nanašajoč se na rog ali roževino: ~a luska
~a plast vrhnjice, ~a stena kopita, ~a tvorba
SIN.: corneus

roženénje -a s spreminjanje živih celic v mrtve, napolnjene z roževino:

~ **epidermisa** roženenje celic epidermisa

SIN.: keratinizacija, kornifikacija, zaroženevanje

roženica -e ž sprednja, prozorna, nekoliko izbočena plast zrkla:
stroma ~e, vaskularizacija ~e
SIN.: kornea, cornea

roženika -e ž limaks

roženina -e ž roževina

roževína -e ž trdo mrtvo tkivo iz poroženelih celic, ki sestavlja rog, dlako, nohte (glavna sestavina je keratin)
SIN.: roženina

roževínast -a -o nanašajoč se na roževino: ~a luska

rožiček -čka m v zvezi:

rženi ~ sklerocij škriatnordeče glavnice, ki zajeda rž in nekatere trave (vsebuje več različnih alkaloidov, med njimi tudi ergotamin) **SIN.:** sekale, *Secale cornutum*

rožnat -a -o v zvezi:

~a otrobnica
SIN.: roseus

Rp [erpé] okr. recipe!

rRNK [ererenká] okr. (ribosomska RNK)
ribosomska ribonukleinska kislina

rtg [ertegé] okr. rentgenski

rubefáciens -a m sredstvo, ki povzroča eritem kože oziroma lokalno akutno vnetje

ruber -bra -brum [rúber] rdeč:

hepatísatio ~bra, infárctus ~, medúlla óssium ~bra, núcleus ~, púlpá liénis ~bra, thrómbus ~

Rubia tinctorum [rúbija tinktórum] brošč

rubor -oris m [rúbor -óris] vnetna rdečina

rubratoksin -a m mikotoksin, ki ga izloča plesen *Penicillium rubrum* (povzroča bolečine v trebuhu, ikterus, konvulzije)

ructus -us m [rúktus] izpahovanje

rudiment -ênta m zakrnel ostanek organa (npr. oko pri človeški ribici, okončine pri kačji), razvit v prejšnjih filogenetskih ali ontogenetskih razvojnih stadijih

rudimentären -ma -o zaostal v rasti, razvoju, zakrnel, nerazvit: ~e oči človeške ribice
~i micelij

rudnina -e ž mineral

rudninski -a -o mineralen

rúk -a m **1.** gonjenje jelenov
2. čas gonjenja jelenov

rúkati -am nedov. **1.** oglašati se z močnim, donečim glasom (ob času ruka): jelen ~a
2. goniti se (pri jelenju)

rumèn -êna -o v zvezah:
enukleacija ~ega telesa, hormoni ~ega telesa, persistentno ~o telo, ~a hepatizacija, ~i kostni mozeg, ~a pega, ~o telo, ~a trebušna plast, ~i vazelin, ~e vezi, ~i vosek
SIN.: flavus, luteus

rúmen -mna m vamp

rumen -inis s [rúmen] vamp:
átrium ~inis, sáccus dorsális ~inis, sáccus ventrális ~inis

rumenják -a m rezervna hranilna snov v jajčni celici večine živali, sestavljena iz beljakovin, lipidov in polisaharidov, nujno potrebna za razvoj zarodka
SIN.: vitellus

rumenjákov -a -o v zvezah:
~ vod, ~a vrečka

ruménkast -a -o v zvezi:
~i ovsenec

Rumex [rúmeks] rod zelnatih travniških rastlin iz družine dresnovk:
~ *acetósa* navadna kislica

ruminácija -e ž prežvekovanje (1)

ruminánt -a m prežvekovalec

Ruminantia [ruminácija] prežvekovalci

ruminitis -a m vnetje sluznice vampa

ruminotomija -e ž kirurški vrez v vamp (navadno zaradi odstranitve tujka)

rúnast -a -o nanašajoč se na runo (3):
~o srce

rúno -a m **1.** volna, dlaka na živali, zlasti na ovci
2. vsa volna ene ovce, dobljena pri striženju
3. runu podobna anatomska struktura

Rupicapra [rupikápura] gamsi:
~ *rupicápura* gamsi

ruptúra -e ž prekinitev tkiva (npr. parenhimskega organa): ~ kite, ~ žile

~ *črevesa* ruptura črevesne stene **SIN.:** enteroreksa, enterorrhexis, ~ *maternice* ruptura stene maternice, najpogosteje pri težavnem porodu **SIN.:** metrorreksa, metrorrhexis, ruptura uteri, ~ *mišice* ruptura posameznih skeletnih mišičnih vlaken **SIN.:** mioreksa, myorrhexis, ~ *srca* ruptura srčne mišice **SIN.:** kardioreksa, cardiorrhexis, ~ *vranice* ruptura parenhima vranice **SIN.:** splenorrhexis
SIN.: raztrganje, ruptura (lat.)

ruptura -ae ž [ruptúra] ruptura:
~ *úteri* ruptura maternice

rúski -a -o v zvezi:
~ hrt

rúševéc -vca m kura iz poddružine divjih kur, ki živi v visokih gorah ob gozdni meji, z bleščočimi zakrivljenimi peresi v repu
SIN.: mali divjji petelin, *Lyrurus tetrix*

RV [ervé] krat. rezidualni volumen

RVK [erveká] krat. reakcija vezanja komplementa

rž rží ž **1.** enoletna kulturna rastlina iz skupine žitnih trav
SIN.: *Secale cereale*
2. seme, zrnje te rastline

ržén -a -o nanašajoč se na rž:
alkaloidi ~ega rožička, ~i rožiček

S

S [ès] **1.** okr. serin
2. okr. (oxygen-stable) v zvezi:
streptolizin ~
3. okr. (smooth) v zvezi:
kolonija ~
4. simb. (Sulphur) žveplo
5. en. svedberg

Sa [esá] okr. sarkom

Sabin, Albert Bruce [séjbin álbért brús] (1906–1993) virolog v ZDA

Sabin-Feldmanov -a -o [séjbin féldmanov] v zvezi:
~ barvni test

Sabouraud, Raymond Jacques Adrian [sabaró rejmon žák adrián] (1864–1938) francoski dermatolog

S

Sabouraudov -a -o [saborújev] v zvezi:
~ agar

saccatus -a -um [sakátus] sakadiran (2):
empyéma ~um

Saccharomyces [saharómices] rod glivic iz skupine kvasovk, ki se razmnožujejo z brstiči in askosporami:
~ *cerevisiae* ena od vrst pivskih kvasovk, ki se uporablja pri proizvodnji alkoholnih pijač (npr. piva, vina) in fermentirane hrane (npr. kruha, kefirja)

saccharum -i s [sáharum] sladkor:
~ *amylaceum* škrobni sladkor, ~ *lactis* laktoza,
~ *úvae* glukoza

Saccharum officinarum [sáharum oficinárum]
sladkorni trs

sacciformis -e [sакcífórmis] vrečast:
aneurisma ~e

saccularis -e [sakuláris] sakuliran:
bronchiectásia ~

sacculus -i m [sákulus] vrečka:
mácula ~i
~ *alveoláris* alveolarni sakulus, ~ *vestibuli* pred-dvorni mešiček

saccus -i m [sákus] vreča (1):
~ *caecus ventriculi* slepa vreča želodca,
~ *conjunctivae* vreča očesne veznice, ~ *dorsális rúminis* zgornja vampova vreča, ~ *lacrimális* solznik, ~ *ventrális rúminis* spodnja vampova vreča, ~ *vitellinus* rumenjaka vrečka

sacer -cra -um [sácer sákra] v zvezah:
ós ~um, promontórium óssis ~i

sacralis -e [sакrális] **1.** križen:
régio ~, vértebrae ~es
2. križničen:
ála ~, artéria ~ mediána, canális ~, lymphonódi ~es, nérvi ~es, pléxus ~, túber ~e, véna ~ mediána

S **sacrocaudalis** -e [sákrokavdális] križnično-repen:
músculi ~es

sacroccycticus -a -um [sákrokocígikus]
križnično-repen:
músculi ~i

sacroiliacus -a -um [sákroiliákus] križnično-črevničen:
articulatio ~a, ligaméntum ~um dorsále, ligaméntum ~um interósseum

sacroteralis -e [sákrotuberális] križnično-sedničen:
ligaméntum ~e látum

sáden -dna -o v zvezi:
~i sladkor

sádra -e ž mavec (1)

safénski -a -o ki je dobro viden skozi kožo:
~a arterija, ~ živec, sredinska ~a vena, stranska ~a vena
SIN.: saphenus

safranín -a m rdeče anilinsko barvilo, ki se uporablja pri barvanju bakterij (npr. brucel) in v histologiji kot jedrno barvilo

sagítálen -lna -o nanašajoč se na ravnino, ki je vzporedna s sredinsko ravnino:
~a ravnina

saharáza -e ž encim, ki katalizira razgradnjo sahoroze v glukozo in fruktozo

saharid -a m ogljikov hidrat

saharóméter -tra m naprava za ugotavljanje koncentracije sladkorja v raztopinah

saharomicéta -e ž kvasovka iz rodu *Saccharomyces*

saharóza -e ž najpogostejši disaharid, sestavljen iz molekule glukoze in fruktoze, ki je skoraj v vseh sadežih (pridobiva se iz sladkornega trsa, sladkorne pese)

SAIDS [esaideés, sájds] krat. (simian acquired immune deficiency syndrome) sindrom opičje pridobljene imunske pomanjkljivosti

sáids -a m sindrom opičje pridobljene imunske pomanjkljivosti

sájavost -i ž impetigo:
~ *prašičev* eksudativni epidermitis prašičev

sakáda -e ž niz avtonomnih, nenadnih, naglih trzajev, sočasno na obeh očeh

sakadíran -a -o **1.** v presledkih prekinjen:
~o dihanje
2. ki je v obliki prekatov:
~i empiem
SIN.: saccatus

sакcífórmén -mna -o vrečast:
~a anevrizma

sakrálen -lna -o **1.** križen:
~a vretenca, ~i živci
2. križničen:
~i pleksus

sakralgija -e ž bolečina v križu
SIN.: sakrodinija

sakrodinija -e ž sakralgija

saksitoksín -a m močen, termostabilen nevrotoksin, ki ga sintetizirajo in izločajo nekateri morski bičkarji (dinoflagelati), če se akumulira v školjkah, lahko pri ljudeh po zaužitju povzroča težke zastrupitve

sakulíran -a -o ki ima več stranskih žepov:
~a bronhiektazija
SIN.: saccularis

sákulus -a m vrečka:
alveolarni ~ prostor, v katerega se odpirajo pljučne alveole **sin.:** sacculus alveolaris,
preddvorni ~ preddvorni mešiček

salamúrja -e ž razsolica

salicil -a m poljud. salicilna kislina

salicilát -a m anion ali sol salicilne kisline

salicilen -lna -o v zvezi:

~a kislina

SIN.: salicylicus

salicylicus -a -um [salicílikus] salicilen:

ácídum ~um

salíva -ae ž [salíva] slina

salivácija -e ž slinjenje

salivánt -a m sredstvo, ki pospešuje tvorjenje in izločanje sline

SIN.: salivator

salivarius -a -um [salivárijus] slinski:

fistula ~a, glándula ~a

salivatio -onis ž [salivácijo -ónis] slinjenje

salivátor -ja m salivant

Salmo [sálmo] rod sladkovodnih rib iz

podružine postrvi:

~ *sálar* losos, ~ *trúttá m. fário* potočna postrv,

~ *trúttá m. lacústris* jezerska postrv, ~ *marmorátus*

soška postrv

Salmon, Daniel Elmer [sélmon déniel élmer]

(1850–1914) veterinar v ZDA, ki je odkril salmonelo pri prašičih, zbolelih za prašičjo kugo, in jo imenoval *Salmonella choleraesuis* (mislječ, da povzroča prašičjo kugo)

salmonéla -e ž paličasta bakterija iz rodu

Salmonella:

adaptirana ~ prilagojena salmonela,

neadaptirana ~ neprilagojena salmonela,

neprilagojena ~ salmonela, ki je patogena za

človeka in živali **sin.**: neadaptirana salmonela,

prilagojena ~ salmonela, ki ima glavnega

gostitelja (npr. *Salmonella gallinarum*,

Salmonella pullorum pri perutnini), izjemoma

pa je lahko patogena tudi za druge vrste živali

in človeka **sin.**: adaptirana salmonela

Salmonella [salmonéla] rod gramsko

negativnih, laktozno negativnih, paličastih,

nesporogenih patogenih bakterij iz družine

Enterobacteriaceae:

~ *abórtus-équi* prilagojena salmonela, ki povzroča

zvriganje pri kobilah, ~ *abórtus-óvis* prilagojena

salmonela, ki povzroča zvriganje pri ovcah,

~ *chóleraesúis* prilagojena salmonela, ki povzroča

paratifus in sepo pri prašičih in je patogena

tudi za človeka, ~ *dúblin* neprilagojena salmonela,

ki povzroča paratifus pri teletih, ~ *enterítidis*

neprilagojena salmonela, ki povzroča drisko

in sepo pri vrsti domačih živali in človeku,

~ *gallínárum* prilagojena salmonela, ki povzroča

kokošji tifus, ~ *pullórum* prilagojena salmonela,

ki povzroča pulorozo **sin.**: *Bacterium pullorum*,

~ *typhimúrium* neprilagojena salmonela, patogena

za več vrst domačih živali in človeka, ~ *typhisúis*

primarno patogena prilagojena salmonela, ki

povzroča paratifus pri prašičih

SIN.: Eberthella

salmonellosis -is ž [salmonelózis] salmoneloza

salmonelóza -e ž kužna bolezen, ki jo

povzročajo prilagojene in neprilagojene

salmonele (npr. puloroza, ki jo povzroča

Salmonella pullorum, kokošji tifus, ki ga

povzroča *Salmonella gallinarum*, paratifus

pri prašičih, ki ga povzroča *Salmonella*

typhisuis ali *Salmonella choleraesuis*)

SIN.: salmonellosis

salmonid -a m riba iz družine lososov:

epizootska hematopoetska nekroza ~ov in ostríža, infekciозна

anemija ~ov, virus epizootske hematopoetske nekroze ~ov in

ostríža, virus infekciозна anemije ~ov

Salmonidae [salmoníde] lososi

salmoniden -dna -o nanašajoč se na salmonide:

~a riba

Salmoninae [salmoníne] postrvi

sálo -a s 1. maščobno tkivo ob drobovju, pri

prašičih zlasti okrog ledvic

2. maščoba iz tega tkiva

salpingectomia -ae ž [salpingektómija]

salpingektomija

salpingektomija -e ž kirurška odstranitev

jajcevoda

SIN.: tubektomija, salpingectomia

salpingitis -a m 1. vnetje jajcevoda

SIN.: salpingitis (lat.)

2. vnetje ušesne troblje

SIN.: salpingitis (lat.)

salpingitis -idis ž [salpingítis] salpingitis

sálpingoooforektomija -e ž kirurška

odstranitev jajcevoda in jajčnika

SIN.: salpingoophorectomia

sálpingoooforítis -a m vnetje jajcevoda in

jajčnika

SIN.: salpingoophoritis

salpingoophorectomia -ae ž

[sálpingoooforektómija] salpingooforektomija

salpingoophorítis -idis ž [sálpingoooforítis]

salpingooforitis

salpingoskopija -e ž rentgenski ali endoskopski

pregled jajcevoda

salpingotomija -e ž tubotomija

salpinx -gis ž [sálpinks] troblja:

~ *uterina* zast. jajcevod

salurétik -a m diuretik, ki povzroča izločanje

zlasti kuhinjske soli z urinom

saluréza -e ž čezmerno izločanje natrijevih in

klorovih ionov z urinom

salus -utis ž [sálus -útis] zdravje

salvarzán -a m prvi sintetski kemo-

terapevtik, nekdanj specifično zdravilo

proti sifilisu

S

Salvelinus [salvelínus] rod sladkovodnih rib iz poddružine postrvi:
~ **alpinus** jezerska zlatovčica, ~ **fontinalis** potočna zlatovčica

Salvia [sálvija] rod zelnatih rastlin iz družine ustnatic:
~ **officinalis** žajbelj, ~ **pratensis** travniška kadulja

sáмец -mca m žival moškega spola:
pronukleus ~a, spolni organi ~a, spolovila ~a
plemenski ~ samec, odbran za pleme na podlagi izbranih lastnosti **sin.**: plemenjak

samica -e ž žival ženskega spola:
androidni tip ~e, pronukleus ~e, spolni organi ~e, spolovila ~e
enorodna ~ samica, ki pri enem porodu normalno rodi samo enega mladiča **sin.**: enorodnica, monopara, monoparna samica, unipara, uniparna samica, **kastrirana** ~ kastriranka, **mnogorodna** ~ 1. samica, ki je večkrat rodila **sin.**: mnogorodnica, multipara, multiparna samica, pluripara 2. samica, ki rodi dva mladiča ali več mladičev pri enem porodu (npr. svinja, zajklja) **sin.**: mnogorodnica, multipara, multiparna samica, pluripara, **monoestrična** ~ samica, ki se na leto goni samo enkrat, **monogamna** ~ samica, ki ima istega spolnega partnerja v določenem obdobju ali vse življenje, **monoparna** ~ enorodna samica, **multiparna** ~ mnogorodna samica, **plemenska** ~ samica, odbrana za pleme na podlagi izbranih lastnosti **sin.**: plemenica, plemenka, **poliestrična** ~ samica, ki se na leto večkrat goni, **poligamna** ~ samica, ki ima na leto več kot enega spolnega partnerja, **uniparna** ~ enorodna samica

sámookúžba -e ž 1. okužba organizma z mikroorganizmi ali invazija jajčec ali ličink zajedavcev, ki so bili že v njem in so se začeli iz različnih vzrokov močneje ali ponovno razmnoževati
sin.: avtoinfekcija
2. razširjenje okužbe iz enega dela organizma v drugega
sin.: avtoinfekcija

sámooplodítev -tve ž oploditev jajčeca s semenčico istega ali genetsko enakega osebk pri hermafroditih
sin.: avtogamija

sámoozdravítev -tve ž ugasnitev bolezenskega procesa (npr. okužbe) z izločitvijo bolezenskih mikroorganizmov, z odmrtnjem ali izločitvijo razvojnih oblik zajedavcev

sámopohába -e ž avtoamputacija

sámopoškodováñje -a s pojav, pri katerem žival sama sebe poškoduje (npr. z zobmi, s kljunom):
~ pri bolezní Aujeszkega
sin.: avtomutilacija

sámozadovoljeváñje -a s draženje lastnih spolovil, navadno za doseg orgazma
sin.: masturbacija, onanija, onanismus

sámozadovoljevátí se -újem se nedov. dražiti lastna spolovila, navadno za doseg orgazma
sin.: onanirati

sámozastрупítev -tve ž avtointoksikacija

sanabilen -lna -o ozdravljiv: ~a bolezen

sanácija -e ž 1. celjenje: ~ rane
2. asanacija
3. urejanje po zdravstvenih predpisih

sanacijski -a -o asanacijski:
~ ukrep

sanatio -onis ž [sanácijo -ónis] celjenje

sanatio per primam intentionem [sanácijo per primam intenciónem] primarno celjenje

sanatio per secundam intentionem [sanácijo per sekundam intenciónem] sekundarno celjenje

sanatio per tertiam intentionem [sanácijo per tércijam intenciónem] terciarno celjenje

Sanford, Jay Philip [sánford džéj filip] (1928–1996) zdravnik v ZDA

Sanfordov -a -o [sánfordov] v zvezi:
~ preizkus

sanguinans -antis [sángvinans -ántis] krvaveč:
úlcus ~

sanguineus -a -um [sangvíneus] krven:
líquor ~, vása ~a

sanguis -inis m [sángvis] kri

sangvinolénten -tna -o krvavkast:
~i líkvor

sanírati -am dov. asanirati

sanitácija -e ž asanacija

sanitáren -rna -o 1. nanašajoč se na zdravstvo in javno higieno:
~a bakteriologija
2. v zvezi:
~a voda

sanitas -atis ž [sánitas -átis] zdravje

sanitéten -tna -o v zvezi:
~i material

saphenus -a -um [safénus] safenski:
artéria ~a, nérvus ~, véna ~a laterális, véna ~a mediális

sapíščé -a s parna odprtina med nosno votlino in nosnim delom žrela
sin.: hoana, choana

sápnica -e ž bronhus

sápníčen -čna -o bronhialen:
~i katar

sapníčka -e ž bronhiolus

sápníčno-požirálnikov -a -o nanašajoč se na bronhus in požiralnik:
~a arterija, ~a véna
sin.: bronhoezofagealen, bronchoesophageus

sápnik -a m iz zaporednih hrustancev oblike C sestavljena cev, ki jo pokriva dihalna sluznica (sega od grla do razcepišča v dva glavna bronhusa):

bifurkacija ~a, razcepišče ~a

fenestrirani ~ sapnik s kirurško narejeno odprtino za dovod zraka (npr. pri smoliki)

SIN.: dušnik, traheja, trachea

sápnikov -a -o v zvezah: ~ kateter
~ hrustanec, ~ obroček, ~a stenoza, ~ tubus
SIN.: trahealen, trachealis

sapo -onis m [sápo -ónis] milo:
~ **kalínus** kalijevo milo, ~ **medicinális** medicinsko milo

saponatus -a -um [saponátus] milnat:
resóli solútio ~a

saponifikácija -e ž **1.** spreminjanje maščobe v milo v prisotnosti baze (npr. z natrijevimi, kalijevimi hidroksidom)

SIN.: umiljenje

2. posmrtni proces spreminjanja maščobe v maščevju poginule živali, ko se ne morejo graditi gnilobni produkti (zlasti pri nizki temperaturi in veliki vlažnosti) v vosku podobno snov

saponin -a m glikozid rastlinskega izvora (npr. v divjem kostanju), ki se v vodnih raztopinah peni (draži sluznice in tkiva), uporablja se kot adjuvans

sapremija -e ž zastupitev krvi z razkrojki, ki nastanejo pri okužbi z gnilobnimi bakterijami

saprofág -a m organizem, ki se hrani z gnilo organsko snovjo

saprofit -a m **1.** organizem (npr. bakterija), ki živi na mrtvi organski snovi in povzroča njen razkroj (gnitje)

SIN.: saprofitski mikroorganizem

2. mikroorganizem, ki ni patogen:

črevesni ~i saprofiti v črevesju

saprofitski -a -o nanašajoč se na saprofite:
~e mikobakterije, ~ mikroorganizem

saprogén -a -o **1.** ki je sposoben živeti in se razmnoževati na mrtvi organski snovi in povzročiti njeno gnitje

2. ki ga povzroči gnitje:

~a zastupitev

Saprolegnia [sapolégnija] rod glivic iz razreda Oomycetes:
~ **férax** glivica, ki povzroča saprolegniozo pri ribah

saprolegnióza -e ž okužba ribjih iker in mikotični dermatitis pri ribah z belo sivimi oblogami na koži (povzroča jo glivica *Saprolegnia ferax*)

sáprozoónóza -e ž **1.** zoonoza, katere povzro-

čitelj se razmnožuje v gostitelju in tudi še v mrtvi organski snovi (v zemlji, vodi)

2. bolezen, ki jo povzročajo mikroorganizmi okolja

Sarcina [sarcína] rod gramsko pozitivnih kokov, ki se pojavljajo v paketih po osem (so anaerobni saprofiti, redko najdeni v kliničnih vzorcih)

sarcocarcinoma -atis s [sárkokarcinóma] karcinosarkom

Sarcocystis [sarkocístis] rod kokcijev, ki imajo obveznega vmesnega gostitelja, končni gostitelj so pes, mačka, človek:

~ **bovihóminis** kokcij, pri katerem je govedo specifičen vmesni, človek pa končni gostitelj,

~ **miescheriána** *Sarcocystis suicanis*, ~ **ovicánis**

Sarcocystis tenella, ~ **porcifélis** kokcij, pri katerem je vmesni gostitelj prašič, ~ **suicánis**

kokcij, pri katerem je vmesni gostitelj prašič, končni pa pes, lisica, volk **SIN.:** *Sarcocystis miescheriana*, ~ **suihóminis** kokcij, pri katerem

je vmesni gostitelj prašič, končni gostitelj pa človek, ~ **tenélla** kokcij, pri katerem je

pes vmesni gostitelj, ovca pa končni gostitelj (povzroča pogine pri jagnjetih) **SIN.:** *Sarcocystis ovcianis*

SIN.: *Sarcosporidia*

sarcolemma -atis s [sarkoléma] sarkolema

sarcoma -atis s [sarkóma] sarkom:
~ **osteogénes** osteosarkom

sarcomatosis -is ž [sarkomatózis] sarkomatoza

Sarcophaga [sarkofága] rod iz skupine muh, ki polagajo jajčeca v živalska trupla, meso, rane, nosno votlino in obnosne sinuse, nožnico, kjer se razvijajo ličinke:
~ **carriána** mesarska muha

Sarcophagidae [sarkofágide] družina muh iz reda dvokrilcev, z rodovi *Sarcophaga*, *Glossina*, *Wohlfahrtia*

sarcoplasma -atis s [sarkoplázma] sarkoplazma

Sarcoptes [sarkóptes] rod zajedavskih srbcev iz družine Sarcoptidae, z eno samo vrsto:
~ **scabiéi** vrsta srbcev s številnimi podvrstami, ki lahko prehajajo z ene vrste živali na drugo in povzročajo garje

Sarcoptidae [sarkoptíde] družina zajedavskih srbcev iz razreda pajkovcev, z rodovi *Sarcoptes*, *Cnemidocoptes*, *Notoedres*

Sarcosporidia [sarkosporídija] zastar. *Sarcocystis*

sarcostosis -is ž [sarkostózis] sarkostoza

sarkoartróza -e ž sinsarkoza

sarkoblást -a m mioblast

sarkocista -e ž **1.** pražival iz rodu *Sarcocystis*
2. cista v mišicah organizma s sarkocistozo, ki vsebuje številne trofocite sarkocist

sarkocistóza -e ž okužba s sarkocistami, redka bolezen domačih živali, ki služijo predvsem kot vmesni gostitelji, končni gostitelj so človek, pes, mačka, kjer se bolezen pokaže (sarkociste se razvijajo v mišicah, predvsem požiralnika, srca, pa tudi v pljučih)

SIN.: sarkosporidioza

sarkoid -a m sarkomu podobna sprememba: **konjski** ~ semimaligna novotvorba kože konj, histološko podobna fibrosarkomu, ki jo povzročajo virusi papilomatoze

sárkokarcinóm -a m karcinosarkom

sarkoléma -e ž celična membrana prečno-progastega mišičnega vlakna, srčnomišičnega vlakna in gladkega mišičnega vlakna

SIN.: miolema, sarcolemma

sarkoliza -e ž raztapljanje skeletnih mišičnih vlaken

SIN.: mioliza

sarkóm -a m mezenhimska maligna novotvorba, ki je lahko grajena iz popolnoma nediferenciranih celic ali pa iz delno diferenciranega tkiva (npr. angiosarkom, fibrosarkom, hondrosarkom, osteosarkom, limfosarkom):

osteogeni ~ osteosarkom, **Rousov** ~ sarkom pri kokoših, ki ga povzroča onkivirus

SIN.: sarcoma

OKR.: Sa

sarkomatóza -e ž razraščanje sarkomov po telesu

SIN.: sarcomatosis

sarkoméra -e ž osnovna morfološka in funkcionalna enota miofibrile s pasovi aktina in miozina (ki omogočata krčenje), omejena s črtama Z

sarkoplást -a m intersticijska celica mišice, ki se lahko transformira v skeletno mišično vlakno

sarkoplázemski -a -o nanašajoč se na sarkoplazmo:

~ retikulum

sarkoplázma -e ž citoplazma prečnoprogastega mišičnega vlakna, srčnomišičnega vlakna in gladkega mišičnega vlakna

SIN.: sarcoplasma

sarkosóm -a m mitohondrij prečnoprogastega mišičnega vlakna, srčnomišičnega vlakna in gladkega mišičnega vlakna

sarkosporidíóza -e ž sarkocistozna

sarkostóza -e ž okostenitev mišičnega tkiva

SIN.: sarcostosis

sarkotripsija -e ž stisnjenje mišičnega tkiva

sarkotúbul -a m cevka, ki poteka vzdolž miofibrile in je sestavni del sarkoplazemskega retikuluma

sarkozín -a m aminokislina, vmesni produkt presnove holina

SIN.: metilglicin

sartorius -a -um [sartórius] krojaški:

músculus ~

sáseks -a m **1.** kokošja pasma, selekcionirana v angleški grofiji Sussex, ki se uporablja za križanje z drugimi kokošnjimi pasmami za pridobitev križancev za pitanje ali nesenje jajc

2. pasma goveda rdeče barve

sát -a m skupek voščenih celic šesterokotne oblike, v katere odlagajo čebele med, obnožino, zalego:

obnožni ~ sat, v katerem je obnožina

sat. okr. (saturatus) nasičen (1)

SAT1, 2, 3 krat. (Southern African Territories 1, 2, 3) oznaka za tri vrste virusa slinavke in parkljevke (aftovirus SAT1, aftovirus SAT2, aftovirus SAT3)

satelitizem -zma m fenomen, pri katerem nekatere bakterijske vrste (npr. hemofilus) rastejo mnogo bolje v neposredni bližini kolonije druge, nesorodne vrste mikroorganizma (npr. kvasovk, stafilokokov)

SIN.: satelitski fenomen

satelitski -a -o v zvezah:

~a bakterija, ~a celica, ~ fenomen, ~ virus

satiromanija -e ž bolezensko povečan, nenasiten spolni nagon pri samcu

PRIM.: nimfomanija

sátje -a s več satov:

deviško ~ satje, ki še ni zalezeno, **zalezeno** ~ satje, v katerem so izležena jajčeca čebelje matice

SIN.: satovje

sátnica -e ž voščena ploščica, ki se vstavi v satnik, da čebele na njej zgradijo satje

sátnik -a m navadno lesen okvir pravokotne oblike, v katerega se vstavi satnica

SIN.: satovnjak

satóvje -a s satje:

premično ~ satje v eksportnem čebelnem panju

satovnják -a m satnik

sáttratoksín -a m mikotoksin, ki ga izloča plesen *Stachybotrys alternans*

saturácija -e ž nasičenost:

~ raztopine nasičenost raztopine

saturatus -a -um [saturátus] nasičen (1):

solútio ~a

saturíran -a -o nasičen (1):

~a raztopina

saturnínus -a -um [saturnínus] svinčev:

cólica ~a, *parodontopáthia* ~a, *stóma* ~a

saturnísmus -i m [saturnízmus] saturnizem

saturnízem -zma m zastrupitev s svincem

SIN.: plumbizem, plumbismus, saturnismus

Sb [esbé] simb. (Stibium) antimon

sc. [escé] okr. (sub cutim) pod kožo

scabies -ei ž [skábijes] garje

scala -ae ž [skála] polžasto zavita struktura:
~ **týmpani** bobnični hodnik, ~ **vestibuli**
preddvorni hodnik

scalina -e ž poljud. urin

scálo -a s poljud. penis

scapha -ae ž [skáfa] čolnič

scapula -ae ž [skápula] plečnica:
artéria circumfléxa ~ae, cartilágo ~ae, cóllum ~ae, spína
~ae, túber spínae ~ae

scapularis -e [skapuláris] plečničen:
artéria ~ dorsális, régio ~

scat. [skát] okr. scatula

scatula -ae ž [skátula] posoda za shranjevanje
zdravil
OKR.: scat.

scélen -lna -o v zvezi:
~o kostno tkivo

scéliti -im dov. narediti kaj celo, navadno rano

Schiff, Hugo [šíf húgo] (1834–1915) nemški
kemik, ki je deloval v Firencah

Schiffov -a -o [šífov] v zvezi:
~ reagent

Schistosoma [shistosóma] rod metljajev
iz družine Schistosomatidae, ki zajedajo
predvsem človeka, pa tudi živali:
~ **bóvis** schistosoma, ugotovljena v dverni veni
pri govedu, ovcah v Afriki, Južni Evropi, Indiji,
~ **mátthei** schistosoma, ugotovljena v dverni
veni pri ovcah, kozah, divjadi, oslih, redko pri
človeku, v Južni Afriki, ~ **spindále** schistosoma
pri govedu, ovcah in kozah na Daljnem vzhodu
ter v Južni Afriki
SIN.: *Bilharzia*

Schistosomatidae [shistosomatíde] družina
metljajev z rodovoma *Schistosoma* in
Ornithobilharzia, ki v svojem življenjskem
ciklusu zamenjajo gostitelja dveh oddaljenih
vrst, polža kot vmesnega gostitelja in
vretenčarja kot končnega gostitelja

schistosomosis -is ž [shistosomózis]
shistosomoza

Schwann, Friedrich Theodor [šván frídrih
téodor] (1810–1882) nemški histolog, anatom
in fiziolog

Schwannov -a -o [švánov] v zvezi:
~a celica

SCI [esceí] krat. (science citation index)
mednarodna podatkovna baza o citiranju
znanstvene literature

scintigrafija -e ž dvodimenzionalno zapisovanje
porazdelitve radioaktivne snovi v telesu s
kamero gama
SIN.: skeniranje (1)

scintigráfski -a -o nanašajoč se na scintigrafijo:
~a slika

scintigrám -a m zapis, pridobljen s scintigrafijo
SIN.: scintigráfska slika

scirrhosus -a -um [skirózus] skirozen:
carcinóma ~um

scissus -a -um [scísus] vreten:
vúlnus ~um

Sciuridae [scijurídae] veverice

Sciurus [scijúrus] rod iz družine veveric:
~ **vulgáris** navadna veverica

sclera -ae ž [skléra] beločnica

scleradenitis -idis ž [skleradenítis] skleradenitis

scleritis -idis ž [sklerítis] skleritis

scleroma -atis s [skleróma] sklerom

sclerosans -antis [sklêrozans -ántis] sklerozirajoč:
inflammátio ~

sclerosatio -onis ž [sklerozácijo -ónis]
sklerozacija

sclerosis -is ž [sklerózis] skleroza

sclopetarius -a -um [sklopetárius] strelen:
vúlnus ~um

scoliosis -is ž [skolijózis] skolioza

Scopoli, Giovanni Antonio [skópoli džováni
antónijo] (1723–1788) italijanski botanik,
kemik ter zdravnik, ki je deloval v Idriji

Scopolia [skopólíja] rod iz družine
razhudnikovk:
~ **carniólíca** kranjska bunika

Scopulariopsis [skopularijópsis] rod septiranih
plesni:
~ **brevicáulis** plesen, ki redko povzroča
dermatomikozo pri govedu

scrapie (angl.) [skréjpi] spongiformna
encefalopatija ovc

scrotalis -e [skrotális] modnikov:
hèrnia ~

scrotum -i s [skrótum] modnik:
ráphe ~i, séptum ~i

scutum -i s [skútum] gladka vezivno-hrustančna
ploščica na zadnji strani prstov, po kateri drsijo
kite globinske upogibalke prstov sprednjih in
zadnjih okončin
SIN.: ščit (2)

scybalum -i s [skíbalum] skibal

Se [esé] simb. (Selenium) selen

sebaceous -a -um [sebáceus] lojen:
glándula ~a

sebolít -a m kamenček v lojnici

seborêja -e ž **1.** povečano izločanje loja
2. seboroični dermatitis

seboroičen -čna -o nanašajoč se na seborejo (2):

~i dermatitis, ~i ekcem

SIN.: seborrhoicus

seborrhoea -ae ž [seborėja] seboroični dermatitis

seborrhoicus -a -um [seborójikus] seboroičen: dermatitis ~a

sebstasis -is ž [sebstázis] sebstaza

sebstáza -e ž zastajanje loja v lojnicah

SIN.: sebstasis

sebum -i s [sébum] **1.** loj (1):

~ **cutáneum** loj (1), ~ **pálpebrae** oljni izloček tarzalnih žlez, ~ **praeputiále** smegma

2. loj (2)

Secale [sekále] rod enoletnih kulturnih rastlin iz skupine žitnih trav z daljšim klasjem:

~ **cereále** rž (1)

Secale cornutum [sekále kornútum] rženi rožiček

secernirati -am nedov. in dov. **1.** izločati sekret iz žleze: ~ znoj, ~ slino

2. izločati serozno tekočino iz rane: rana ~a

seciranje -a s sistematsko razrezovanje trupla ali njegovega dela ali organa zaradi ugotovitve zgradbe, bolezenskih sprememb

SIN.: sekcija (2), sectio (2)

PRIM.: obdukcija

secirati -am nedov. in dov. sistematsko rezati, razrezati truplo ali njegov del ali organ zaradi ugotavljanja njegove zgradbe, bolezenskih sprememb

secirnica -e ž prostor, soba za seciranje

seclusio -onis ž [seklúzijo -ónis] sekluzija:

~ **pupillae** sekluzija zenice

sectio -onis ž [sékcijo -ónis] **1.** sekcija (1):

~ **caesárea** carski rez, ~ **caesárea in mórtua** carski rez na živali v agoniji, **pártus per ~ónem caesáream** porod s carskim rezom

2. seciranje:

~ **anatómica** anatomska sekcija, ~ **cadáveris** obdukcija

sectorius -a -um [sektórijus] v zvezi:

déns ~

sectus -a -um [séktus] usekan, ranjen z ostrim rezilom:

vúl nus ~um

secundarius -a -um [sekundárijus] sekundaren: **cardiomyopáthia** ~a

seč -a m urin

sečen -čna -o urinski:

~a izvodila, ~i kamen, ~a kislina, ~i mehur, ~i organi

sečetvóren -rna -o urinogen:

~i organi

sečevòd -òda m parni cevasti organ za odvajanje urina iz ledvic v sečnik:

ustje ~a

SIN.: ureter, ureter (lat.)

sečila -čil s mn. sistem organov, v katerem se tvori, zbira in odvaja urin (obsega ledvici, sečevoda, sečnik in sečnico):

sluznica sečil

SIN.: mokrila, sečetvorni organi, sečni organi, uropoetski organi, organa urinaria

sečnica -e ž cevasti del sečil za izločanje urina iz sečnika (pri samcih tudi sperme):

brecilo ~e, kavernožno telo ~e, notranje ustje ~e, zapiralka ~e, zunanje ustje ~e

SIN.: uretra, urethra

sečničen -čna -o nanašajoč se na sečnico:

~a mišica, ~a papila, ~e žleze

SIN.: uretralni, urethralis

sečnik -a m organ v obliki mehurja, sestavljen iz sluznice in debele sečnične mišice od zunaj, za zbiranje urina, ki priteka po sečevodih iz ledvic in se izloča po sečnici:

apeks ~a, atonija ~a, ektopija ~a, krč ~a, tenezem ~a, tuberkuloza ~a, zapiralka ~a

atonični ~ sečnik z zmanjšanim tonusom stene, **plodov** ~ alantoid

SIN.: sečni mehur, vesica urinaria

sečnikov -a -o nanašajoč se na sečnik:

okrogla ~a vez, ~ kamen, ~ vrat, sprednja ~a arterija, središčna ~a vez, stranska ~a vez, zadnja ~a arterija

SIN.: vezikalen, vesicalis

sečnina -e ž urea:

ciklus ~e

sedácija -e ž umiritev s pomirjevalom

sedativ -a m pomirjevalo:

črevesni ~ pripravek, ki pomirja črevesje, predvsem peristaltiko

sedes -is ž [sédes] sedež, središče:

~ **mórb**i bolezensko torišče

sedimènt -ènta m kar se pri sedimentaciji usede na dno posode:

urinski ~ netopne soli in celice v urinu, ki se čez nekaj časa ali po centrifugiranju usedejo na dno posode

SIN.: usedlina

PRIM.: lebdenina, plavina, supernatant

sedimentabilen -lna -o ki zlahka sedimentira:

~e celice

sedimentácija -e ž proces, v katerem se delci trdne snovi, ki lebdijo v tekočini, zaradi težnosti ali centrifugalne sile izločijo iz zmesi in se naberejo na dnu posode ali ob trdni prepreki:

~ **eritrocitov** laboratorijska preiskava, s katero se ugotavlja hitrost sedimentacije eritrocitov v epruveti

SIN.: usedanje

sedimentacijski -a -o nanašajoč se na sedimentacijo:
~ koeficient

sedimentirati -am nedov. in dov. ločevati delce iz suspenzije s sedimentacijo
SIN.: usedati se

sedirati -am nedov. in dov. blažiti (npr. bolečino) s pomirjevalom

sêdlast -a -o podoben sedlu:
~i sklep
SIN.: sellaris

sêdlo -a s naprava za sedenje, jahanje na živali

sêdmi -a -o v zvezi:
~ možganski živec

sédnica -e ž ena od treh parnih kosti, ki so zraščene v kolčnico (drugi dve sta dimeljnica in črevnica)
SIN.: ischium, os ischii

sédničen -čna -o nanašajoč se na sednico:
~a grča, ~a plošča, ~i trn, ~a zrast, ~i živec
SIN.: ishiadičen, ischiadicus

segment -ênta m manjši del telesa, organa, ki je združen v zaključeno celoto:

bronhopulmonalni ~ segment pljučnega režnja, ki ima svoj bronhus in je s pretinom ločen od sosednjih režnjev **SIN.:** segmentum bronchopulmonale, **jetrni** ~ segment jetrnega parenhima s pripadajočo arterijo, veno in žolčevodom, **ledvični** ~ segment ledvice, ki ga oskrbuje veja ledvične arterije
SIN.: segmentum

segmentalen -lna -o segmenten:
~i bronhus

segmentalis -e [segmentális] segmenten:
brónchus ~

segmentên -tna -o nanašajoč se na segment:
~a anestezija, ~i bronhus
SIN.: segmentalen, segmentalis

segmentíran -a -o razdeljen v dva segmenta ali več segmentov: ~a noga členonožcev
~i nevtrofilni levkocit

segmentum -i s [segmentũm] segment:
~ **bronhopulmonále** bronhopulmonalni segment

segregácija -e ž **1.** izločanje iz celote: ~ celic
2. ločitev dveh kromatid pri delitvi celice med mitozo
3. ločitev podvojenih homolognih kromosomov med mejozo

Seitz, Eugen [zájč êvgen] (1817–1899) nemški zdravnik

Seitzev -a -o [zájčev] v zvezi:
~ filter

sekálčen -čna -o nanašajoč se na sekalce:
~i mišiči
SIN.: inciziven, incisivus

sekále -ja m žarg. rženi rožiček

sekálec -lca m vsak od šestih sprednjih zob v zgornji in spodnji čeljusti
SIN.: inciziv, dens incisivus
OKR.: I (4)

sékicija -e ž **1.** rezanje, zarezovanje
SIN.: sectio (1)

2. seciranje:

anatomska ~ sistematični razrez trupla zaradi proučevanja anatomskih sistemov **SIN.:** raztelesba, raztelesenje, sectio anatomica, **patoanatomska** ~ obdukcija

sékcijski -a -o nanašajoč se na sekcijo: ~a dvorana, ~ postopek, ~ zapisnik
~ nož

seklúzija -e ž ločitev, razdvojitve:

~ **zenice** ločitev sprednjega očesnega prekata od zadnjega očesnega prekata zaradi vnetnih zarastlin šarenice na očesno lečo **SIN.:** seclusio pupillae
SIN.: seclusio

sekrécija -e ž proces nastajanja specifičnih snovi v žlezah in njihovega izločanja:

apokrína ~ sekrecija, pri kateri žlezna celica sekret najprej nakopiči v svoji citoplazmi, nato pa se apikalni del celice odcepi in skupaj s sekretom izloči v izvodilo (npr. sekrecija mlečne žleze), **avtokrina** ~ sekrecija, pri kateri sekret učinkuje na isto celico, ki ga je izločila, **eksokrína** ~ zunanja sekrecija, **endokrína** ~ notranja sekrecija, **holokrína** ~ sekrecija, pri kateri postane vsa celica sekret (npr. lojnice), **merokrína** ~ sekrecija, pri kateri se sekret iz žlezne celice izloča z eksocitozo, brez izgube citoplazme celice (npr. sekrecija merokrinih znojnic), **nevrokrína** ~ sekrecija hormonov iz nevronov, **notranja** ~ sekrecija, pri kateri se sekret (npr. hormoni) izloča v kri ali limfo **SIN.:** endokrína sekrecija, inkrecija, notranje izločanje, **parakrina** ~ sekrecija, pri kateri sekret učinkuje na bližnjo okolico, **traheobronhialna** ~ sekrecija sluznice sapnika in bronhusov, **zunanja** ~ sekrecija, pri kateri se sekret izloča na zunanjo ali notranjo površino telesa (npr. sekrecija znoja, sline, želodčnega ali pankreasnega soka) **SIN.:** eksokrína sekrecija, zunanje izločanje

sekrećijski -a -o nanašajoč se na sekrecijo:
~ ciklus, ~ glikoprotein, ~a zrnca
SIN.: sekretoren

sekkrét -a m kar žleza izloča iz telesa ali v njegovo notranjost in je zanj uporabno (npr. znoj, slina, hormoni):

albuminozni ~ sekret, bogat z albumini (izločajo ga npr. albuminozne žleze), **mlečni** ~ mleko, **mukozni** ~ sluzni sekret, **sluzni** ~ sekret, ki vsebuje sluz **SIN.:** mukozni sekret, **sluznični** ~ fiziološki izloček sluznice (npr. prebavni sokovi, sluz)
PRIM.: ekskret, inkret

sekretagóg -a m sredstvo, npr. zdravilo, ki pospešuje izločanje sekreta iz žlez

sekretin -a m polipeptidni hormon, ki ga izloča sluznica dvanajstnika in teščega črevesa, vzpodbuja sekrecijo trebušne slinavke (kot odziv na dotekanje himusa iz želodca v dvanajstnik in tanko črevo)
SIN.: oksikrinin

sekretoren -rna -o sekrecijski:
~a celica, ~i epitelij, ~i granulí, ~i pnevmocit, ~a zrnca

séks -a m značilnost oziroma grajenost osebká, da je sposoben proizvajati spolne celice samice (jajčeca) ali spolne celice samca (semenčice)
PRIM.: spol

seksdukcija -e ž proces pri razmnoževanju bakterij, pri katerem se del kromosoma bakterije donatorja pritrudi na spolni faktor, z njim pa se prenese na bakterijo prejemnico

seksiranje -a s določanje spola pri enodnevnikh piščancih na podlagi spolnih izboklin v kloaki (samci se izločajo iz reje brojlerjev)

seksuálen -lna -o spolen:
~i ciklus, ~o razmnoževanje

sektórius -a m lomilec

sekundáren -rna -o ki se pojavi kasneje, je manj pomemben:
~i absces, ~a bobnična membrana, ~a bolezen, ~o celjenje, ~i imunski odziv, ~a infekcija, ~a kardiomiopatija, ~a kultura, ~a mrliška ohlapnost, ~a okužba, ~a osifikacija, ~o sevanje, ~i spolni znaki, ~i urin

SIN.: secundarius

PRIM.: primaren

sekundíne -dín ž mn. trebilo:
retenca ~din

sekundipára -e ž samica, ki je rodila drugič

sekvéla -e ž bolezensko stanje, ki je posledica predhodne bolezni ali poškodbe

sekvénca -e ž zaporedje: ~ aminokislin v polipeptidni verigi, ~ nukleotidov v verigi DNK, ~ genov v kromosomu

sekvéster -tra m odmrlí del tkíva, zlasti kosti, ločen od živega tkíva
SIN.: trhlina, sequestrum

sekvestrácija -e ž 1. nastajanje sekvestrov
SIN.: sequestratio
2. izolacija pacienta

sekvestrektomija -e ž kirurška odstranitev sekvestra

selékcija -e ž izbor:
naravna ~ naravni izbor, umetna ~ umetni izbor

selekcíjski -a -o nanašajoč se na izbor:
~a postaja, ~a teorija

selektíven -vna -o izbirén, odbiralén:
~o barvanje, ~o gojišče
SIN.: elektíven

selén -a m kemijski element, nekovina, bistveni mikroelement (npr. v glutation-peroksidazi), ki je v večjih količinah strupén
SINB.: Se

selenít -a m anion ali sol selenove kisline

selenítén -tna -o nanašajoč se na selenit:
~o gojišče

selenosis -is ž [selenózis] selenoza

selénov -a -o v zvezi:
~a kislina

selenóza -e ž zastrupitev s selenom predvsem pri rastlinojedih, katerih hrana vsebuje selen iz zemlje (posledice so hepatociroza, anemija, izguba dlake, mršavost)
SIN.: selenosis

selívka -e ž celica, ki spreminja položaj v telesu:
mirujoča ~ histiocit

sellaris -e [seláris] sedlast:
articulatio ~

Selye, Hans [séli háns] (1907–1982) kanadski endokrinolog madžarskega rodu:
syndróma ~

Selyejev -a -o [sélijev] v zvezi:
~ sindrom

séme -éna s sperma

semen -ínis s [sémen] sperma (1):
líquor ~inis

seménčica -e ž zelo gibljiva gameta samca, ki nastane v modih:
rep ~e
SIN.: spermatozój, spermij, spermium

semenják -a m 1. plemenski samec, katerega sperma se uporablja za osemenjevanje
2. mehurnica

semenonôsen -sna -o ki proizvaja ali vsebuje semenčice:
~e cevke
SIN.: seminifer

semenovòd -óda m vod za odvajanje semenčíc, ki se začénja v nadmodku, poteka skozi dimeljski kanal in se izliva v medenični del sečnice:
ampula ~a
SIN.: semenski vod, ductus deferens

semenovóden -dna -o nanašajoč se na semenovod:
~a arterija

seménski -a -o 1. nanašajoč se na spermo (1):
deplecija ~e tekočine
mreže ~ih cevk, ~e cevke, ~ epitelij, ~o povosmo, ~a tekočina, ~ vod
SIN.: seminalen, seminalis, spermaticus

2. nanašajoč se na spermo (2):

~a banka, ~a doza

semenurija -e ž izločanje sperme z urinom

SIN.: seminurija, spermaturija

semicircularis -e [sémicirkuláris] polkrožen:

canális ~, dúctus ~

sémicirkuláren -rna -o polkrožen:

~i kanal, ~i vod

sémifleksija -e ž **1.** položaj okončine med

fleksijo in ekstenzijo

SIN.: polupogib

2. premik, ki privede do takega položaja

SIN.: polupogib

sémikóma -e ž stanje nezavesti, iz katerega je

pacienta še mogoče zbuditi

SIN.: polkoma

sémikomatózen -zna -o nanašajoč se na

semikomo:

~o stanje

sémikonservativen -vna -o v zvezi:

~o podvojevanje DNK

sémikvantitiven -vna -o v zvezi:

~i test

sémiletálen -lna -o ki je pogojno smrten:

~i gen

sémilunáren -rna -o ki ima obliko polmeseca:

~a valvula

SIN.: polymesečast, semilunaris

semilunaris -e [sémilunáris] semilunaren:

plíca ~ conjunctivae, válvula ~

sémimalígen -gna -o v zvezi:

~a novotvorba

semimembranósus -a -um [sémimembránósus]

polveziven:

músculus ~

semínácija -e ž osemenitev

semínálen -lna -o semenski (1):

~a žleza

semínalis -e [semínális] semenski (1):

vesícula ~

semínifer -a -um [semínifer -ífera] semenosen:

túbuli ~i

semínóm -a m germinom moda, ki izvira iz

spermatogonijev

SIN.: seminoma

PRIM.: disgerminom

seminoma -atis s [seminóma] seminom

seminurija -e ž semenurija

sémipermeabilen -lna -o polprepusten:

~a membrana

semispínalis -e [sémispínális] poltrnov:

músculus ~ cápitis

semítendinosus -a -um [sémítendínósus]

polkitast:

músculus ~

sencè -à s stranski del lobanjskega svoda

SIN.: temporalna regija, regio temporalis

sénčen -čna -o nanašajoč se na sence:

globinska ~a arterija, površinska ~a arterija, ~a jama, ~a

kost, ~a mišica

SIN.: temporalen, temporalis

sénčnica -e ž parna lobanjska kost, ki oblikuje

spodnji del stranske stene lobanjskega svoda:

skalnični del ~e

SIN.: senčna kost, os temporale

sénčničen -čna -o nanašajoč se na senčnico:

~a luska, ~i reženj

Sendai [séndaj] v zvezi:

virus ~

senén -a -o nanašajoč se na seno:

~i drobir, ~i nahod, ~i obkladek, ~i rinitis

SIN.: senski

senescéncia -e ž **1.** staranje:

dentalna ~ naravni starostni procesi na zobeh

2. starost (1)

sénij -a m starost (3)

senílen -lna -o starosten:

~a atrofija, ~a involucija, ~a kaheksija, ~i marazem, ~a

osteomalacija

senilis -e [senílis] starosten:

alopécia ~, atróphia ~, cachéxia ~, catarácta ~, involútió ~,

marásmus ~, osteomalácia ~

senílnost -i ž fizično in mentalno pojemanje

zaradi staranja

SIN.: ostarelost

senium -ii s [sénijum] starost (3):

~ **praécox** prezgodnja ostarelost

senó -á s posušena trava prve košnje (hrana za

rastlinojede domače živali)

sénski -a -o senen:

~ nahod

sensorius -a -um [senzórijus] čutilen

sensus -us m [sénsus] čut:

órganum ~us

senzibílen -lna -o občutljiv (1): ~i živčni končiči

senzibilizácija -e ž **1.** imunski odziv organizma

na prvi stik z antigenom (alergenom), ki

povzroči preobčutljivost ob drugem stiku z

istim alergenom:

anafilaktična ~ senzibilizacija z anafilaktogenom

2. prekrivanje eritrocitov s protitelesi, da lahko

pride do hemolize v prisotnosti komplementa

in homolognega antigena (prva stopnja

reakcije vezanja komplementa)

senzibilizátor -ja m snov, ki senzibilizira (npr.

antigen, alergen)

S

senzibilizín -a m imunoglobulin E

senzibiliziran -a -o ki je bil izpostavljen senzibilizaciji in postal bolj občutljiv: ~a celica

senzibilizirati -am dov. in nedov. povzročiti preobčutljivost

senzibilnost -i ž sposobnost zaznavanja zunanjih in notranjih dražljajev s čutili

SIN.: estezija

PRIM.: občutljivost

senzóren -rna -o čutilen: ~i nevron

senzóričen -čna -o čutilen: ~a jedra, ~i živec

senzórij -a m zavest

Sepia [sépija] rod mehkužcev iz razreda glavonožcev: ~ *officinális* navadna sipa

sépsa -e ž vdor in množično razmnoževanje patogenih mikroorganizmov z njihovimi toksini v krvi s pojavom hipertermije, tahikardije, tahipneje, levkocitoze ali levkopenije:

fulminantna ~ naglo in hudo potekajoča sepsa, ki se navadno konča s smrtjo, poginom

SIN.: sepsis fulminans, **puerperalna** ~ sepsa v puerperiju

SIN.: sepsis puerperalis

SIN.: sepsis

PRIM.: okužba

sepsis -is ž [sépsis] sepsa:

~ **fulminans** fulminantna sepsa, ~ **lénta** sepsa, ki ima počasen potek, ~ **puerperális** puerperalna sepsa

septicaemia -ae ž [septikémija] septikemija

septicus -a -um [séptikus] septičen:

abórtus ~, embólia ~a, endocarditis ~a, fébris ~a, infárctus

~, necrósis ~a, phlebitis ~a

séptičen -čna -o nanašajoč se na sepsa:

~i abortus, ~a embolija, ~i endokarditis, ~i flebitis, ~i infarkt,

~a kolibaciloza, ~a nekroza, ~i peritonitis, ~i šok, ~a telesna

temperatura, ~o vnetje, ~a vročina

SIN.: septicus

septikemija -e ž bolezen, ki se razvije med sepsa: virus epizootske hemoragične ~e šarenk

epizootska hemoragična ~ šarenk septikemija

pri šarenkah, ki jo povzroča virus epizootske

hemoragične septikemije šarenk, **hemoragična**

~ **perutnine** perakutna septikemija, **hemoragična**

~ **pri govedu** huda akutna bolezen pri govedu s

številnimi krvavitvami, fibrinoznim vnetjem

pljuč in popljučnice (pektoralna oblika) ali

krvavim vnetjem črevesja (črevesna oblika),

ki jo povzroča bakterija *Pasteurella multocida*

(zbolijo tudi ovce, koze in drugi prežvekovalci),

perakutna ~ pastereloza pri perutnini, ki se

razvije v nekaj urah in se navadno konča

s poginom

SIN.: hemoragična septikemija

perutnine, kokošja kolera, **stafilokokna** ~

septikemija, ki jo povzročajo patogeni stafilokoki (predvsem *Staphylococcus aureus*)

SIN.: septicæmia

séptikoflebitis -a m septični flebitis

séptikopiemija -e ž septikemija s piogenimi bakterijami

septiran -a -o ki je pregrajen s steno, stenami: ~a hifa, ~i micelij, ~a plesen

séptum -a m pretin:

atrijski ~ medpreddvorni pretin,

atrioventrikularni ~ vezivna pregrada, ki

ločuje preddvora od prekatov

SIN.: septum atrioventriculare, **interalveolarni** ~ interalveolarni

pretin, **interatrijski** ~ medpreddvorni pretin,

interlobularni ~ interlobularni pretin, **inter-**

ventrikularni ~ medprekatni pretin, **nosni** ~

nosni pretin

septum -i s [séptum] pretin:

cartilágo ~i nási, deviatío ~i nási

~ **átrioventriculáre** atrioventrikularni

septum, ~ **interalveoláre** interalveolarni

pretin, ~ **interatriálé** medpreddvorni

pretin, ~ **interlobuláre** interlobularni pretin,

~ **interventriculáre** medprekatni pretin, ~ **nási**

nosni pretin, ~ **scróti** modnikov pretin

sequestratio -onis ž [sekvestrácijo -ónis] sekvestracija (1)

sequestrum -i s [sekvéstrum] sekvester

Ser [sêr] okr. serin

serácija -e ž bakterija iz rodu *Serratia*

sérec -rca m konj z barvo dlake, podobno barvi

litega železa, pri čemer je njegova temeljna

dlaka pomešana s temno sivo oziroma črno,

griva in rep pa sta črna

sérijski -a -o v zvezah:

~a pasaža, ~o slikanje, ~ zlom

seril -a m aminoacilna skupina, nastala iz serina

serín -a m v naravi razširjena, nebitvena

aminokislina

OKR.: S (1), Ser

sêroalbuminurija -e ž albuminurija

sêrodiagnóstika -e ž metoda, ki za diagnozo

bolezni uporablja serološke teste (npr.

aglutinacijo, precipitacijo, reakcijo vezanja

komplementa)

sêrodiagnóza -e ž diagnoza na podlagi

seroloških testov

serofibrinosus -a -um [sêrofibrinózus]

serofibrinozen:

inflammátio ~a, pericarditis ~a

sêrofibrinózen -zna -o ki vsebuje serozni eksudat

s fibrinom:

~i perikarditis, ~o vnetje

SIN.: serofibrinosus

sêrogonadotropín -a m iz seruma břejih kobil dobljen gonadotropin s prevladujočim učinkom folikulotropina

sêrohemorágičen -čna -o ki ima v seroznem eksudatu primesi krvi ali eritrocitov: ~i enteritis

serologija -e ž veda, ki proučuje koncentracije protiteles pri kužnih in zajedavskih boleznih in ugotavlja antigene s serološkimi testi

serolóški -a -o nanašajoč se na serologijo:
~a reakcija, ~ test, ~ tip, ~a tipizacija, sumljiva ~a reakcija

seróm -a m novotvorbi podobna tvorba iz seruma in limfe med tkivom, navadno po operaciji ali poškodb

sêromukózen -zna -o nanašajoč se na serozo in mukožo:
~i eksudat

sêronegátiven -vna -o ki je glede na serološki test negativen:
~i pacient, ~a reakcija
PRIM.: seropozitiven

sêropnevmoóraks -a m pnevmotoraks, pri katerem je v pleuralni votlini poleg zraka tudi večja količina serozne tekočine

sêropozítiven -vna -o ki je glede na serološki test pozitiven:
~i pacient, ~a reakcija
PRIM.: seronegativen

sêroprofiláksa -e ž preprečevanje kužne bolezni z aplikacijo antiseruma
PRIM.: serovakcinacija

sêropurulénten -tna -o ki vsebuje serozni in gnojni eksudat:
~i eksudat, ~o vnetje

serosítis -idis ž [serozítis] serozítis

sêrost -i ž levkotrihija

serosus -a -um [serózus] serozen:
inflammátio ~a, meningítis ~a, meningoencephalítis ~a, pericardítis ~a, peritonítis ~a, pleurítis ~a, rhinítis ~a acúta, túnica ~a

sêroterapija -e ž zdravljenje bolezni z injekcijo, ki vsebuje protitelesa ali antitoksine (npr. pri tetanusu)

serotíp -a m serovar

sêrotipízacija -e ž razvrščanje mikroorganizmov po antigenski strukturi (npr. pri salmonelah)

serotonín -a m hormon, ki nastane iz triptofana, nevrottransmitor v mnogih tkivih, vključno v trombocitih, črevesni sluznici, epifizi in centralnem živčevju, ki ima mnoge fiziološke lastnosti (npr. inhibira sekrecijo želodčne sluznice, stimulira gladka mišična vlakna in vazokonstrikcijo)

serotonínski -a -o nanašajoč se na serotonin:
~ neuron, ~ receptor

sêrovakcinácija -e ž aplikacija antiseruma, združenega z živo vakcino (da bi se dosegla pasivna imunost s serumom, ki bi preprečil hujšo reakcijo na cepljenje)
SIN.: simultana vakcinacija
PRIM.: seroprofilaksa

serovár -a m varieteta določene vrste mikroorganizma, ki se od drugih razlikuje po antigenski zgradbi, določa pa se s serološkim testom
SIN.: serološki tip, serotip
PRIM.: biovar, fagovar

seróza -e ž **1.** vezivna membrana, prekrita s ploščatoceličnim epitelijem, ki obdaja notranje telesne votline in pokriva organe iz parenhima (npr. potrebušnica, popljučnica, osrčnik) ter izloča transudat, ki vlaži te površine ter preprečuje trenje
SIN.: serozna membrana, serozna mreža, tunica serosa
2. membrana, ki prekriva zarodek insektov
3. horij ptičev in plazilcev

serózen -zna -o nanašajoč se na serozo:
akutni ~i rinitis, kronični ~i sinovitis, ~i eksudat, ~a infiltracija, ~a membrana, ~i meningitis, ~i meningoencefalitis, ~a mreža, ~i perikarditis, ~i peritonitis, ~i plevritis, ~a tekočina, ~o vnetje, ~e votline, ~a žleza, tuberkuloza ~ih membran
SIN.: serosus

serozítis -a m vnetje seroze:
kužni aviarni ~ septikemija rac in gosi s fibrinskim perikarditisom in vnetjem zračnih vrečk, ki jo povzročata bakterija *Pasteurella anatipestifer*, **multipli** ~ poliserozitis
SIN.: serositis

Serpentes [serpéntes] kače

serpiginosus -a -um [serpiginózus] serpiginozen

serpiginózen -zna -o ki se premika kot kača:
~o gibanje
SIN.: serpiginosus

Serpulina [serpulína] zastar. *Brachyspira*:
~ *hyodisenteríae* *Brachyspira hyodisenteriae*

Serranidae [seraníde] zobčasti ostriži

Serratia [serácija] rod gramsko negativnih, laktozno negativnih, peritrihnih enterobakterij, ki živijo na rastlinah, v zemlji, vodi:
~ *liquefáciens* pogojno patogena seracija, ki ne izloča pigmenta, ~ *marcéscens* pogojno patogena seracija, ki izloča rdeč pigment **sin.:** *Bacillus prodigiosus*

serratus -a -um [serátus] nazobčan:
músculus ~ dorsális caudális, músculus ~ dorsális craniális, músculus ~ ventrális cêrvicis, músculus ~ ventrális thorácis, óra ~a, sutúra ~a

Sertoli, Enrico [sértoli enríko] (1842–1910)
italijanski histolog

Sertolijev -a -o [sêrtolijev] v zvezi:
~a celica

sêrum -a m **1.** bistri, tekoči del krvne plazme brez fibrinogena (ki ostane po strjevanju krvi): valenca ~a

antikomplementarnost ~a, inaktivacija ~a

aktivni ~ serum, ki vsebuje komplement, **antigamaglobulinski** ~ serum, ki vsebuje protitelesa proti homolognim globulinom gama, **antimunski** ~ serum, ki inhibira tvorbo protiteles, **antikomplementarni** ~ serum, ki inaktivira komplement, **antileptospirozni** ~ serum, ki vsebuje protitelesa proti leptospiram, **antirabični** ~ serum s protitelesi proti steklini, **antistreptokokni** ~ serum, ki vsebuje protitelesa proti določeni vrsti streptokoka, **antitetanusni** ~ serum, ki vsebuje antitoksine proti povzročitelju tetanusa, **antitoksični** ~ serum, ki vsebuje antitoksine, **antivirusni** ~ serum, ki deluje proti virusom, **Ascolijev** ~ hiperimunski serum, ki vsebuje visok titer protiteles proti antraksovemu bacilu, **citolični** ~ serum, ki raztaplja celice, **heterologni** ~ serum živali, ki pripada drugi vrsti živali, kot žival prejemnik, **hiperimunski** ~ serum z visokim titrom protiteles, **homologni** ~ serum druge živali iste živalske vrste, **imunski** ~ antiserum, **inaktivirani** ~ serum, ki ima uničen lastni komplement (komponenta C₁ in C₄ s segrevanjem pri temperaturi 56 °C 30 minut), **konjugirani** ~ serum s protitelesi, na katera je vezan fluorokrom **sin.:** konjugat, markirani serum, **konvalescentni** ~ rekonvalescentni serum, **markirani** ~ konjugirani serum, **parni** ~ dva vzorca seruma iste živali, vzeta sočasno, **rekonvalescentni** ~ serum živali po preboleli kužni bolezni, ki najverjetneje vsebuje specifična protitelesa **sin.:** konvalescentni serum, **specifični** ~ serum, ki vsebuje protitelesa proti določeni vrsti antigena

SIN.: serum (lat.)

2. v zvezi:

mlečni ~ sirotka

serum -i s [sêrum] serum (1):
~ **antiviperinum** serum proti kačjemu strupu

sêrumski -a -o nanašajoč se na serum:
elektroforeza ~ih proteinov, ~ agar, ~ albumin, ~e beljakovine, ~a bolezen, ~ bujon, ~i globulini, ~ pool, ~i proteini, ~a terapija

sesáč -a m metljaj

sesáči -ev m mn. metljaji

sesálc -cev m mn. razred toplokrvnih vretenčarjev, katerih mladiči se hranijo z izločkom mlečnih žlez njihovih mater:
višji ~ podrazred sesalcev, katerih zarodki se v maternici oskrbujejo skozi posteljico **sin.:** Placentalia

SIN.: Mammalia

sesálec -lca m pripadnik razreda sesalcev

sesálo -a s cevast organ nekaterih žuželk (npr. čebel) za sesanje hrane

sesamoideus -a -um [sezamoídeus] sezamoiden:
ligamênta ~ea collateralia, ligamênta ~ea cruciata, ligamêntum ~um distále impar, ligamênta ~ea obliqua, ós ~um

sêsec -sca m enota mlečne žleze s pripadajočim seskom pri nekaterih sesalcih (npr. psi, svinji):
~ **pri mački** več mlečnih kompleksov pri mački,
~ **pri psici** več mlečnih kompleksov mlečne žleze pri psici

sêsek -ska m podaljšek mlečne žleze z izvodilom za izločanje mleka pri prežvekovalcih:
atrezija ~a

gluhi ~ 1. sesek, navadno brez pripadajočega žleznega tkiva mlečne žleze **sin.:** pasesek, slepi sesek **2.** sesek, katerega pripadajoči del mlečne žleze je prenehal izločati mleko zaradi vnetja, **slepi** ~ gluhi sesek (1)

sêsen -sna -o **1.** nanašajoč se na sesanje:
~a naprava

2. ki je v starosti, da še sesa:

anemija ~ih pujskov, kolibaciloza pri ~ih teletih, kolibaciloza ~ih pujskov, ~i pujssek, ~o tele, vakcina proti kolibacilozi ~ih pujskov

sesírek -rka m strdek:

mlečni ~ mlečni strdek

sesíriti se -im se dov. zaradi delovanja (mlečnih) bakterij ali kisline postati kašast, zdrazast: mleko se sesiri

sesírjen -a -o ki se je sesiril: ~o mleko

sêskov -a -o v zvezah:

~a papila, ~ vod, udrta ~a papila, uleknjenost ~e papile

sestavína -e ž v zvezi:

krmna ~ snov, ki z drugimi snovmi sestavlja krmilo

SIN.: komponenta

sestávljen -a -o ki je iz dveh ali več delov ali sestavin:

~o barvanje, ~a beljakovina, ~i lipid, ~o oko, ~i protein, ~o sevanje, ~i sklep, ~a žleza

SIN.: compositus

seta -ae ž [séta] ščetina

sêter -tra m pasma srednje velikega psa z dolgo, ozko lobanjo in kvadratastim gobcem, z dolgimi visečimi uhlji, globokimi prsmi, zmerno dolgimi nogami in kratkimi šapami, z dolgo dlako in dolgim dlakavim repom:
angleški ~ seter z belo dlako in temnimi lisami, **irski** ~ večji lovski pes rdečkaste barve, vitke postave, z dolgimi visečimi uhlji in dolgo dlako, posebno na repu v obliki praporca, **škotski** ~ seter s črno dlako in temno rjavimi ožigi

sêv -a m **1.** organizem, npr. mikroorganizem, znotraj vrste ali varietete, značilen po nekaterih posebnih lastnostih (npr. bakterije s hrapavimi

ali gladkimi kolonijami, proti antibiotikom odporni sev, avirulentni sev):

akapsularni ~ sev antraksovega bacila brez kapsule, ki je zato nepatogen, **avirulentni** ~ sev patogenega mikroorganizma, ki se zaradi izgube virulence lahko uporabi npr. za pripravo vakcine, **identični** ~ mikroorganizma sev, ki je popolnoma enak drugemu sevu iste vrste mikroorganizma, **referenčni** ~ sev mikroorganizma, s katerim se primerjajo drugi sevi, **vakcinalni** ~ akapsularni sev povzročitelja vraničnega prisada, ki se uporablja za pripravo vakcine proti vraničnemu prisadu

SIN.: soj

2. kateri koli izolat mikroorganizmov

SIN.: soj

seválen -lna -o nanašajoč se na sevanje:

~a doza

SIN.: radiacijski

sevanje -a s **1.** prenos energije skozi prostor:

atenuacija ~a, cona radioaktivnega ~a, slabitev ~a

elektromagnetno ~ elektromagnetno valovanje, **ionizirno** ~ sevanje, pri katerem se izločajo iz atomov elektroni in nastajajo ioni (npr. žarki alfa, beta, gama in rentgenski žarki) **sin.:** ionizirna radiacija, **karcinogeno** ~ sevanje, ki povzroča karcinom, **monokromatično** ~ sevanje enobarvne svetlobe, **sestavljeno** ~ sevanje, ki ga sestavljajo različni delci ali žarki z različnimi energijami

SIN.: radiacija (2)

2. oddajanje energije v obliki elektromagnetnega valovanja ali delcev iz izvora v prostor:

infrardeče ~ elektromagnetno valovanje, ki ga oddajajo segreta telesa z valovno dolžino 0,70 do 1000 mikrometrov **sin.:** toplotno sevanje, **mikrovalovno** ~ elektromagnetno valovanje kratkih valovnih dolžin (od nekaj desetink milimetra do nekaj decimetrov), **nuklearno** ~ ionizirno sevanje, ki nastaja pri razpadu in cepitvi atomskih jeder in jedrski reakciji, **radioaktivno** ~ sevanje (žarki alfa, žarki beta), ki nastane ob radioaktivnem razpadu naravnih atomskih jeder (npr. radija), **rentgensko** ~ sevanje rentgenskih žarkov **sin.:** sevanje X, **sekundarno** ~ sevanje, ki je posledica interakcije rentgenskih žarkov s kakšno snovjo, ~ **alfa** nuklearno sevanje žarkov alfa, ~ **beta** nuklearno sevanje elektronov, ~ **gama** nuklearno sevanje, visokoenergetsko kratkovalovno elektromagnetno valovanje z veliko prodornostjo, ~ **X** rentgensko sevanje, **svetlobno** ~ sevanje vidne svetlobe, **toplotno** ~ infrardeče sevanje, **ultravijolično** ~ sevanje ultravijoličnih žarkov **SIN.:** emisija (1), radiacija (3)

sévati -am nedov. **1.** oddajati energijo v obliki elektromagnetnega valovanja ali delcev iz izvora v prostor

2. prenašati bolečino iz oddaljenega žarišča globoko v telesu na omejen del telesne površine

séveren -rna -o v zvezah:

~i jelen, ~i jeleni, ~i medved

sexus -us m [séksus] spol:

~ **femininus** ženski spol, ~ **virilis** moški spol

sezamoiden -dna -o nanašajoč se na kitno kost:

bočni ~i vezi, navzkržižne ~e vezi, neparna spodnja ~a vez, poševni ~i vezi, ~a kost

SIN.: sesamoideus

sezóna -e ž čas, del leta, najprimernejši za kako delo, dejavnost:

drstna ~ čas drstitve (pri ribah), **lovna** ~ doba v letu, ko je lov dovoljen

sezónski -a -o nanašajoč se na sezono:

~a migracija, ~a paša

sfagnól -a m snov, ki jo vsebujejo mahovi iz rodu *Sphagnum* (deluje rahlo antiseptično in preprečuje gnitje)

sféren -rna -o v zvezi:

~a aberacija

sferocít -a m zmanjšan kroglast eritrocit

sferocitóza -e ž pojav sferocitov v krvi

sferoplást -a m celica bakterij, kvasovk, ki po delni odstranitvi trdne (rigidne) celične stenice dobi kroglasto obliko (npr. listerija)

sférula -e ž **1.** kroglica

2. kroglasta večjedrna celica glivice *Coccidioides immitis* v parazitskem stadiju

sfigmográf -a m naprava za zapisovanje pulznega vala arterij

sfigmográm -a ž zapis gibanja, oblike in moči pulznega vala arterij s sfigmografom

sfigingól -a m alkohol, ki nastane pri hidrolizi sfingomielina

sfigingolípíd -a m vsak izmed sestavljenih lipidov, ki vsebuje sfingozin (npr. sfingomielin, ceramid, cerebrozid, ganglioizid), pomembna sestavina živčevja

sfigingomielín -a m sfingolipid v živčnem tkivu, ledvicah, jetrih in v jajčnem rumenjaku, ki se s hidrolizo razkroji v holin, sfingozin in maščobne kisline

sfigingomielináza -e ž zastar. sfingomielin-fosfodiesteraza

sfigingomielín-fósfodiesteráza -e ž encim, ki katalizira hidrolizo estrske vezi med fosforjevo(V) kislino in ceramidom v sfingomielinu

SIN.: sfingomielinaza

sfigingomielinóza -e ž podedovano manjkanje sfingomielin-fosfodiesteraze pri mačkah, psih, miših, ki povzroča nenormalno kopičenje sfingomielina v živčnem tkivu, jetrih in vranici (posledice so zaostalost v razvoju in živčne motnje od zgodnje dobe)

S

sfingozín -a m aminoalkohol, sestavljeni lipid, glavna sestavina sfingomielina

sfinkter -tra in -ja m žarg. mišica zapiralka

shíranost -i ž onemoglost zaradi počasnega pojemanja življenjskih moči

shistoglosija -e ž razvojna napaka, pri kateri je jezik razcepljen

shistosóma -e ž metljaj iz rodu *Schistosoma*

shistosomiáza -e ž zastar. shistosomoza

shistosomóza -e ž bolezen, ki jo povzročajo shistosome
SIN.: shistosomiaza, schistosomosis

shíza -e ž prirojena napaka v obliki razcepa (nastala na stičiščih embrionalnih zasnov)

shizogenéza -e ž shizogonija

shizogonija -e ž nespolna faza razmnoževanja pri trosovcih (npr. pri kokcidijih) z večkratno delitvijo začetne celice in razvojem v številne shizonte
SIN.: shizogeneza
PRIM.: sporogonija

shizónt -a m večjedrna celica pri trosovcih, razvojna oblika shizogonije

shizotrihija -e ž razcepljenost dlake na koncih

Shope, Richard Edwin [šóup ríčard édvin] (1901–1966) ameriški virolog

Shopov -a -o [šóupov] v zvezah:
~ fibrom, ~ papilom, virus ~ega fibroma, virus ~ega papiloma

shunt (angl.) [šánt] šant

SI [esi] krat. (Système International d'Unités) mednarodni sistem enot:
enota ~, osnovna enota ~

Si [esi] simb. (Silicium) silicij

Siadenovirus [siadenovírus] rod virusov iz družine Adenoviridae, v katerem sta virus hemoragičnega enteritisa puranov in virus kužnega hepatitisa psov

sialadenóza -e ž nevnetna bolezen slinskih žlez, ki se kaže zlasti s povečanjem podušesne slinske žleze

sialektazija -e ž razširitev slinovoda
SIN.: ptialektazija

siálen -lna -o v zvezi:
~a kislina

sialidáza -e ž nevraminidaza

sialija -e ž slinjenje

sialítis -a m sialoadenitis

sializem -zma m ptializem

sialoadenektomija -e ž kirurška odstranitev slinske žleze

sialoadenítis -a m vnetje slinske žleze
SIN.: sialitis, sialoadenitis (lat.)

sialoadenitis -idís ž [síjaloadenítis] sialoadenitis

sialocele -es ž [síjalocéle] sialokela

sialodochitis -idís ž [síjalodohítis] sialodohitis

sialodohítis -a m vnetje slinovoda
SIN.: sialodochitis

sialografija -e ž rentgenski prikaz slinskih žlez in slinovodov po vbrizganju kontrastnega sredstva

sialokéla -e ž cistična razširitev slinovoda zaradi obstrukcije
SIN.: sialocele

sialolít -a m kamen v izvodu slinske žleze
SIN.: slinski kamen, sialolithus

sialolithiasis -is ž [síjalolítijazis] sialolitiazia

sialolithus -i m [síjalolítus] sialolit

sialolitíza -e ž nastajanje kamnov v slinovodu ali slinski žlezi
SIN.: sialolithiasis

sialostenosis -is ž [síjalostenózis] sialostenozia

sialostenóza -e ž bolezenska zožitev slinovoda
SIN.: sialostenosis

sialóza -e ž hipersalivacija

siamski -a -o v zvezah:
~a dvojička, ~a mačka

sibilans -antis [síbilans -ántis] piskajoč:
rhónchi ~es, rhónchi sonóri et ~es

siccus -a -um [síkus] suh (1):
alveolítis ~a, gangraéna ~a, keratítis ~a, pártus ~, pericardítis ~a, pleurítis ~a, synovítis ~a, tússis ~a

sideroblást -a m eritroblast z jedrom in zrnici feritina v citoplazmi (vidnimi po ustreznem barvanju) v kostnem mozgu:
prstanasti ~ sideroblast, ki ima zrnca feritina v obliki obročev

sideroblásten -tna -o nanašajoč se na sideroblaste:
~a anemija
SIN.: sideroblasticus

sideroblasticus -a -um [sideroblástikus] sideroblasten:
anaémia ~a

siderocít -a m eritrocit v krvi, ki vsebuje majhne količine hemosiderina

siderofág -a m makrofag, ki vsebuje hemosiderin
SIN.: siderofor (2)

siderofibrosis -is ž [síderofibrózis] siderofibroza

siderofibróza -e ž fibroza z majhnimi žarišči depozita železa
SIN.: siderofibrosis

siderofór -a m 1. celica, na katero je vezano železo

2. siderofag
3. snov, ki jo izločajo nekatere vrste mikobakterij in enterobakterij, s katero vežejo železo iz hemoglobina

siderofóren -rna -o nanašajoč se na siderofor (1):
~a celica

sideropenicus -a -um [sideropénikus] sideropeničen:
anaemia ~a

sideropéničen -čna -o nanašajoč se na sideropenijo:
~a anemija

SIN.: asiderotičen, sideropriven, sideropenicus

sideropenija -e ž pomanjkanje železa v organizmu
SIN.: asideroza

sideropríven -vna -o sideropeničen:
~a anemija

siderosis -is ž [siderósis] sideroza

sideroskóp -a m naprava z magnetom za iskanje in odstranitev železovih tujkov (npr. iz očesa, vampa)

sideroticus -a -um [siderótikus] siderotičen:
splenomegália ~a

siderótičen -čna -o nanašajoč se na siderozo:
~a splenomegalija
SIN.: sideroticus

sideróza -e ž 1. pnevmokonioza po vdihavanju železovih spojin
SIN.: siderosis
2. presežek železa v krvi
SIN.: siderosis
3. kopičenje železa v tkivih: jetrna ~, vranična ~
SIN.: siderosis

siderózen -zna -o nanašajoč se na siderozo:
~a leha, ~i plak

sievert -a m [sívert] enota SI za ekvivalentno dozo ionizirnega sevanja
EN.: Sv
PRIM.: rem

sífilis -a m v zvezi:
kunjci, zajčji ~ benigna spolna bolezen kuncev, zajcev, ki jo povzroča spiroheta *Treponema paraluís-cuniculi* (z izpadanjem dlake ob zunanjih spolovilih ali pa so ta pokrita s krastami) sin.: spirohetoza kuncev, zajcev

Sig. [síg] okr. 1. Signa!
2. Signetur!

sigmoiden -dna -o ki je v obliki črke S:
~e arterije, ~i kolon
SIN.: sigmoideus

sigmoideus -a -um [sigmoideus] sigmoiden:
artériae ~ae, cólon ~um

Signa! [sígna] pripis na receptu označi!
OKR.: Sig. (1)

signatúra -e ž 1. navodila na receptu o uporabi zdravila

2. oznaka, znak (npr. na posodah z zdravili)

Signetur! [signétur] pripis na receptu naj se označi!
OKR.: Sig. (2)

signifikánten -tna -o statistično značilen ali pomemben:
~a razlika

signírati -am dov. in nedov. označiti zdravilo z navodilom za uporabo

signum -i s [sígnum] znak

sikátív -a m izsuševalec

sila -e ž 1. fizikalna veličina, ki izraža delovanje teles drugega na drugo:
adhezijska ~ sila, ki drži molekule skupaj
2. kar povzroča kako dogajanje ali delovanje:
zakol v ~i

siláza -e ž z anaerobno fermentacijo z mikroorganizmi, ki proizvajajo mlečno kislino, naravno konzervirane zelene rastline za krmo
SIN.: kisal

silážen -žna -o nanašajoč se na silažo:
~a jama, ~i stolp

silícicus -a -um [silícikus] silicijev:
ácídum ~um

silícij -a m kemijski element, zelo razširjena polkovina v zemeljski skorji v obliki spojin (v organizmu je manj pomemben)
SIMB.: Si

silícijev -a -o nanašajoč se na silicij:
~a kislina
SIN.: silícicus

silicosis -is ž [silikósis] silikoza

silikagél -a m posušen gel silicijevega dioksida, ki se uporablja kot adsorbent in kot izsuševalec

silikát -a m sol silicijeve kisline:
aluminijev ~ aluminijeva sol silicijeve kisline, sestavina bele gline, magnezijev ~ magnezijeva sol silicijeve kisline, sestavina lojevca

silikáten -tna -o nanašajoč se na silikat:
~i cement, ~a plomba, ~a zalivka

silikón -a m sintetična polimerna snov, spojina s silicijevimi oksidi, ki je termično in kemično obstojna in vsestransko uporabna (nekateri tekoči preparati se lahko uporabljajo za zaščitne premaze kože in kot implantati, npr. za uhlje pri psih)

silikóza -e ž generaliziran pojav fibroznih vozličev s koncentrično razporejenimi kolagenskimi vlakni zaradi vdihavanja prahu z delci kremenca
SIN.: silicosis

silíranje -a s konzervacija zelenih rastlin s kisanjem
SIN.: kisanje krme

silos -a m **1.** prostor (jama, zgradba) za siliranje in spravilo silaže
2. visok zračeni objekt za spravilo velikih količin zrnja (koruze, raznih drugih žit)
SIN.: silažni stolp
3. posoda za spravilo raznih snovi (npr. dušika v centrih za umetno osemenjevanje)

silvátičen -čna -o gozden:
 ~a steklina

simbiónt -a m organizem, ki živi z drugim organizmom v skupnosti, koristni za oba
SIN.: soživka

simbiótičen -čna -o nanašajoč se na simbiozo:
 ~i mikroorganizem

simbióza -e ž zelo tesno sobivanje organizmov različnih vrst, ki ni škodljivo za nobenega od simbiotov (komenzalizem, foreza) oziroma je koristno za oba (mutualizem), škodljivo za gostitelja (zajedavstvo) ali za oba simbiota (sinnekroza)
SIN.: sožitje

simbléfaron -a m delna ali popolna priraščenost vek na zrklo
SIN.: symblepharon

simelija -e ž simpodija

símentalec -lca m bik, vol simentalске pasme

símentalka -e ž krava simentalске pasme

símentalski -a -o v zvezah:
 ~o govedo, ~a pasma

simetrija -e ž v zvezah:

bilateralna ~ konfiguracija zamišljene telesne oblike (npr. živali), ki se lahko razdeli s podolžno ravnino v dve zrcalni polovici, **helikalna ~ virusa** simetrija virusne kapside, pri kateri so kapsomere razvrščene v obliki vijajnice, ki se vije po površini cilindra ali stožca virusne kapside, **ikozaedrična ~ virusa** simetrija preprosto grajenih virusov, pri kateri kapsomere sestavljajo kapsido v obliki ikozaedra, **kubična ~ virusa** simetrija, pri kateri kapsomere sestavljajo ravne plošče v obliki trikotnikov, združenih v ikozaeder, **radialna** ~ simetrija, pri kateri so telesni deli razvrščeni pravilno okrog osnovne osi, **virusna** ~ somerna razporeditev nukleinske kisline in beljakovinskih enot v virusu **SIN.:** virusna somernost

SIN.: somernost

simfiza -e ž zrast

simfizióliza -e ž razmik kosti v zrasti (navadno zaradi mehanskega vpliva)

simfiziotomija -e ž kirurško prerezanje dimeljnične zrasti (da bi se razširil porodni kanal ob rojevanju prevelikega plodu)
SIN.: pubiotomija

simmélus -a m simpod

simpatektomija -e ž ekscizija dela simpatičnega živca ali enega oziroma več simpatičnih ganglijev
SIN.: simpatikektomija

simpatičen -čna -o nanašajoč se na simpatično živčevje:
 postganglijski ~i nevroni, ~o deblo, ~i ganglij, ~i živci, ~o živčevje, ~i živčni sistem
SIN.: sympathicus

simpatikektomija -e ž simpatektomija

simpatikoblást -a m celica v zarodku, ki se lahko razvije v nevron simpatičnega živčevja

simpatikomimétik -a m snov ali zdravilo (npr. adrenalin, noradrenalin), ki ima enak učinek kot stimulacija simpatičnega živčevja
SIN.: simpatomimetik

simpatikotóničen -čna -o nanašajoč se na simpatikotonijo: ~o delovanje, ~i učinek

simpatikotonija -e ž zvečana aktivnost simpatičnega živčevja, ki povzroča tahikardijo, glikogenolizo, lipolizo
PRIM.: vagotonija

simpatikotripsija -e ž kirurško uničenje živca, ganglija ali pleksusa v simpatičnem živčevju

simpatikotrópen -pna -o ki ima afiniteto do simpatičnega živčevja: ~a učinkovina

simpátikus -a m žarg. simpatično živčevje:
 tonus ~a

simpatoblást -a m mlada celica nevrona simpatičnega živčevja

simpatomimétičen -čna -o ki vzburja simpatično živčevje: ~i amini

simpatomimétik -a m simpatikomimetik

simpéksa -e ž zlepljenost eritrocitov v stebričke

simplex -icis [símpleks] preprost, enostaven:
 articulatio ~, herpes ~

simpód -a m spaček z zraščena zadnjima okončinama in z enim stopalom
SIN.: uromelus, simmelus

simpodija -e ž malformacija, za katero je značilna zraščena zadnjih okončin
SIN.: simelija, sirenomelija, sympodia

simpórt -a m sočasen transport molekul in ionov v isto smer preko celične membrane z istim prenašalcem
PRIM.: antiport, kotransport, uniport

simulácija -e ž vnaprejšnja priprava strokovnjakov za ukrepanje (npr. proti posebno nevarni kužni bolezni po novem postopku)

simulánt -a m žival, ki se s hlinjenjem bolezni ali celo smrti brani pred napadalcem ali ga želi speljati stran (npr. od gnezda z mladiči)

Simuliidae [simulijíde] družina majhnih žuželk iz reda dvokrilcev, v kateri je tudi rod *Simulium*

Simulium [simúlijum] rod žuželk iz družine Simuliidae s številnimi vrstami:
~ *columbaczense* golubaška mušica

simultán -a -0 sočasen, istočasen:
~i tuberkulinski test, ~a vakcinacija

sin. [sín] okr. (sinister) levi

sinalgija -e ž občutek bolečine na mestu, ki je oddaljeno od poškodbe oziroma boleče spremembe (npr. bolečina pri kravi zaradi tujka v predželodcu odseva na hrbet v področju Headove cone)
SIN.: synalgia

sinantrópen -pna -0 ki je ekološko povezan s človekom:
~i krog

sinápsa -e ž 1. stik med sosednjima nevronoma, kjer se vzburjenje ali inhibicija prevaja z nevrona na nevron, ali stik med aksonom in efektorjem:

adrenergična ~ sinapsa, pri kateri je neurotransmitor noradrenalin, **aksoaksonska** ~ sinapsa med aksonom enega nevrona in aksonom drugega nevrona, **akso dendritska** ~ sinapsa med aksonom enega nevrona in dendritom drugega nevrona, **akso glandularna** ~ sinapsa med aksonom in žlezno celico, **akso-muskularna** ~ sinapsa med aksonom in skeletnim mišičnim vlaknom, **akso somatska** ~ sinapsa med aksonom enega nevrona in perikarionom drugega nevrona, **ekscitatorna** ~ sinapsa, skozi katero prehajajo signali, ki povzročajo depolarizacijo postsinaptične membrane, **holinergična** ~ sinapsa, pri kateri je neurotransmitor acetilholin, **inhibitorna** ~ sinapsa, skozi katero prehajajo zaviralni signali, **peptidergična** ~ sinapsa, pri kateri je neurotransmitor peptid

SIN.: preklap

2. združevanje homolognih kromosomov pronukleusov samca in samice na začetku mejoze

sináptičen -čna -0 nanašajoč se na sinapso:
~i mešiček, ~a špranja

sinartróza -e ž oblika kostne povezave, pri kateri so kostni okrajki povezani z vezivom (sindezmoza), hrustančnim (sinhondroza), mišičnim (sinsarkoza) ali kostnim tkivom (sinostoza) in omogočajo le neznatno gibljivost povezanih delov skeleta
SIN.: synarthrosis

sincéfalus -a m cefalopagus

sincícij -a m mnogojedrna celična masa, ki nastane z delitvijo jeder brez celične delitve
PRIM.: plazmodij (2)

sindaktilija -e ž prirojena spačenost v obliki zraščanih prstov (npr. pri prašičih, govedu)
SIN.: syndactylia

sindéza -e ž artrodeza

sindezmeptomija -e ž ekscizija dela vezi

sindezmitis -a m 1. vnetje vezi
2. kataralni konjunktivitis

sindezmoariáln -lna -0 v zvezi:
~a posteljica

SIN.: syndesmochoialis

sindezmoliza -e ž pretrganje vezi
SIN.: syndesmolysis

sindezmozologija -e ž veja anatomije, ki opisuje sklepe in vezi
SIN.: dezmozologija

sindezmoaplástika -e ž plastična operacija vezi

sindezmosarkóza -e ž oblika sinsarkoze, pri kateri je v mišičnem tkivu tudi večja količina fibroznega vezivnega tkiva (npr. stik med pljučnico in trupom)
SIN.: vezivno-mišični stik

sindezmotomija -e ž kirurško prerezanje vezi

sindezmoza -e ž sinartroza, pri kateri stične kostne okrajke povezuje vezivo (npr. sklep med koželjnicno in komolčnico pri prašiču)
SIN.: vezivni stik, syndesmosis

sindróm -a m več bolezenskih znakov, ki se pojavljajo skupaj in predstavljajo eno bolezen: vakcina proti ~u padca nesnosti pri nesnicah, virus multisistemskega ~a poodstavitvenega hiranja prašičev, virus prašičjega reprodukcijskega in respiratornega ~a, virus ~a kljuvanja perja pri kokoših, virus ~a mačje pridobljene imunske pomanjkljivosti, virus ~a opičje pridobljene imunske pomanjkljivosti, virus ~a padca nesnosti pri nesnicah, virus ~a SMEDI

Adams-Stokesov ~ nenadna izguba zavesti zaradi motenj v prevajanju dražljajev v srcu, **akutni radiacijski** ~ bolezenski pojav, ki ga povzroči izpostavljenost vsega telesa določeni dozi ionizirnega sevanja (z znaki navzee, bruhanja, slabosti, utrujenosti, driske, vročine, krvavitve, zmanjšanja števila limfocitov, granulocitov in trombocitov, hipotenzije, tahikardije in končno smrti v nekaj dneh ali tednih po izpostavljenosti), **ascitni** ~ **perutnine** ascites pri brojlerjih večinoma zaradi številnih vzrokov, **Cushingov** ~ sindrom, ki je posledica delovanja čezmernih količin kortikosteroidov, navadno zaradi hiperadrenokorticisma (pojavlja se pri psih z naslednjimi znaki: splošna zamaščenost, bilateralna simetrična izguba dlake, atrofija epidermisa, poemanje mišičnega tonusa, poliurija in polidipsija) **sin.:** Cushingova bolezen, morbus Cushing, sindroma Cushing, **enterohemoragični** ~ črevesna krvavka, **hemolitični uremični** ~ sindrom, ki ga povzroča okužba z enterohemoragično ešerihijo z znaki profuzne krvave driske in odpovedjo ledvic **krat.:** HUS, **hepatorenalni** ~ sindrom sočasne okvare jeter in ledvic toksičnega ali kužnega izvora, **Hornerjev** ~ sindrom ptoze, mioze,

S

enoftalmusa in anhidroze obraza zaradi okvare simpatičnega debla na vratu **sin.:** sindroma Horner, **klinični** ~ več bolezenskih znakov, ki se pri določeni bolezni pojavljajo sočasno in se lahko ugotovijo s klinično preiskavo, **malabsorpcijski** ~ sindrom zaradi pomanjkljive absorpcije normalno prebavljivih hranljivih snovi iz črevesne vsebine in posledična izguba neabsorbiranih snovi (vzrok je zlasti abnormalnost črevesne sluznice in obstrukcija mezovalnic), **maldigestivni** ~ sindrom zaradi motenj hidrolitične razgradnje maščob, ogljikovih hidratov ali beljakovin v prebavilih (zaradi prirojenega ali pridobljenega nezadostnega izločanja želodčnih in pankreasnih sokov ali žolča s posledičnim nepravilnim razkrojem) ali zaradi nenormalne vampove flore pri prežvekovalcih, **nefrotični** ~ nefroza, **nefrotski** ~ nefroza, **posttransfuzijski** ~ sindrom z znaki lize eritrocitov v krvnem obtoku, hemoglobinurije, ki nastanejo kmalu po transfuziji inkompatibilne krvi, **prašičji reprodukcijski in respiratorni** ~ sindrom z neješčnostjo, motnjami dihanja, zvriganjem ali pregonitvami, s povečanim številom mrtvorojencev in s slabšim prirastom prašičev (povzročitelj je virus prašičjega reprodukcijskega in respiratornega sindroma) **krat.:** PRRS, **prašičji stresni** ~ enzootska srčna kap prašičev, **radiacijski** ~ sindrom, npr. po izpostavljenosti radioaktivnemu sevanju, z znaki zmanjšanja števila eritrocitov in levkocitov, obsežnih in ponavljajočih se krvavitve, alopecije in izgube zob, **Selyejev** ~ splošni adaptacijski sindrom, ~ **hipoglikemija in zamaščenosti jeter psov** sindrom s hudo zamaščenostjo jeter in hipoglikemijo pri mladih psih pritlikavih pasem, domnevno zaradi pomanjkanja somatotropina, ~ **kavde ekvine** sindrom konjskega repa, ~ **kljuvanja perja pri kokoših** sindrom, pri katerem začnejo kokoši kljuvati lastno perje, povzročča ga virus sindroma kljuvanja perja pri kokoših, ~ **konjskega repa** sindrom hude bolečine vzdolž sedničnega živca z odrevenelostjo zadnjih okončin, parezami in kasneje atrofijo ustreznih mišic **sin.:** sindrom kavde ekvine, sindroma caudae equinae, ~ **ležeče krave** sindrom pri poporodni parezi pri kravi, za katerega je značilno, da krava kljub zdravljenju s kalcijevimi preparati ne more vstati zaradi hudih travmatskih poškodb mišic in živcev zadnjih okončin, ~ **mačje pridobljene imunске pomanjkljivosti** bolezen mačk zaradi okužbe z virusom sindroma mačje pridobljene imunске pomanjkljivosti, s pogostimi znaki slabosti, letargije, kroničnega gingivitisa, stomatitisa, neješčnosti, izgube telesne mase, kronične okužbe zgornjih dihal, diareje, limfadenopatije in kroničnega dermatitisa **sin.:** faids **krat.:** FAIDS, ~ **mastitisa, metritisa in agalaksije** sindrom zelo pogostih motenj pri svinjah prve dni

po prasitvi, ki se kaže s presušitvijo, vnetjem vimena in včasih z vnetjem matrice **sin.:** puerperalna mrzlica **krat.:** SMMA, ~ **mršavih svinj** sindrom s hudim shujšanjem svinj v dobi dojenja ali zgodnje brejosti z zelo kompleksno etiologijo (npr. zaradi neustrezne prehrane, pogosto zaradi zajedavske bolezni), ~ **multisistemskega poodstavitvenega hiranja prašičev** hiranje svinj po odstavitvi pujskov, ki ga povzročata virus sindroma multisistemskega poodstavitvenega hiranja prašičev, ~ **opičje pridobljene imunске pomanjkljivosti** ajdsu podoben sindrom pri opicah zaradi okužbe z virusom opičje pridobljene imunске pomanjkljivosti **sin.:** saids **krat.:** SAIDS, ~ **otekle glave brojlerjev** sindrom z značilnimi podkožnimi edemi na glavi brojlerjev, etiološko povezan z okužbo z virusom rinotraheitisa puranov, ~ **padca nesnosti pri nesnicah** sindrom, pri katerem se pojavi padec nesnosti z drisko pri 20 % do 40 % nesnic zaradi okužbe z aviadenovirusi, ~ **SMEDI** prašičja parvoviroza, ~ **zamaščenosti jeter in ledvic pri piščancih** sindrom pri piščancih, ki se kaže s hudo zamaščenostjo jeter in ledvic zaradi pomanjkanja vitamina H v hrani pri deficitni oziroma neuravnoteženi prehrani, ~ **zamaščenosti jeter nesnic** sindrom pri nesnicah, ki se kaže s hudo zamaščenostjo jeter, pogosto s posledično rupturo jeter in izkrvavitvijo v trebušno votlino, **splošni adaptacijski** ~ vsota vseh nespecifičnih sistemskih reakcij na dolgotrajno izpostavljenost stresorjem **sin.:** Selyejev sindrom, sindroma Selye, **urološki** ~ **mačk** sindrom s kliničnimi znaki, ki prizadenejo sečila pri mačkah (disurija, polakisurija, hematurija in retenca urina) zaradi zamašitve sečil s sečnimi kamni, **Wohlerjev** ~ sindrom z nekoordiniranim gibanjem zaradi poškodbe 3.-7. vratnega vretenca (pri psih) ali iz različnih vzrokov (pri konjih)

SIN.: sindroma

sinehija -e ž zlepljenost dveh ali več različnih tkiv, organov (npr. pljučnega krila s porebrnico pri plevritisu, šarenice na roženico ali očesno lečo)

SIN.: synechia

PRIM.: adhezija (1), sinkrecija

sinergija -e ž sinergizem

sinergist -a m snov, ki z drugo snovjo daje večji učinek, kot je vsota posameznih delovanj

PRIM.: agonist (1), antagonist (1)

sinergističen -čna -o nanašajoč se na sinergizem:

~o delovanje antibiotikov

PRIM.: antagonističen

sinergizem -zma m medsebojno dopolnjevanje dveh ali več snovi, organov ali telesnih sestavov, katerega učinek je večja od seštevka posameznih učinkov

SIN.: sinergija

PRIM.: sumacija dražljajev

singamíja -e ž združevanje dveh gamet v zigoto

singamóza -e ž zajedavska bolezen perutnine, ki jo povzročajo singamusi (zajedajo sluznico dihal)

singamus -a m nematodni zajedavec iz rodu *Syngamus*

singéza -e ž **1.** nastanek osebkoma iz združene gamete samca in samice
2. bližnje sorodstvo v prvi generaciji

síngenezioplástika -e ž plastična kirurgija, ki uporablja izotransplantate

singénski -a -o izogenski:
~a transplantacija, ~ transplantat

singúltus -a m kolcanje

sinheilíja -e ž malformacija v obliki zraščene zgornje in spodnje ustnice
SIN.: atrezija ustnic, sinhilija, atresia oris

sinhilíja -e ž sinheilija

sinhondróza -e ž sinartroza, pri kateri sta sklepna okrajka povezana s hrustancem
SIN.: hrustančni sklep, articulatio cartilaginea, sychondrosis

sinhrón -a -o ki poteka, deluje istočasno, časovno usklajeno: ~a priprava plemenic za gonjenje ~a rast
PRIM.: asinhron, metahron

sinhronizácija -e ž časovna uskladitev dogodkov, pri kateri se ti pojavijo sočasno:
~ **estrusa** sinhronizacija spolnega ciklusa (npr. s hormoni) večjega števila plemenic v čredi iste vrste tako, da pride do gonjenja sočasno (v nekaj dneh), ~ **porodov** sinhronizacija porodov večjega števila plemenic v čredi iste vrste po sinhronizaciji estrusa

sinister -tra -um [siníster] levi:

artéria cólica ~a, artéria coronária ~a, artéria gástrica ~a, artéria gástroepilóica ~a, artéria pulmonális ~a, átrium ~um córdis dúctus hepáticus ~, lóbus hépatis ~, óstium átrioventriculáre ~um, púlmo ~, válva átrioventriculáris ~a, véna gástrica ~a, véna gástroepilóica ~a, ventriculus ~ córdis

sinistocardia -ae ž [sinístrokardíja]
sinístrokardíja

sinístrokardíja -e ž lega srca precej preko normalne lege na levo stran prsne votline
SIN.: sinistocardia

sinístropositio -ónis ž [sinístropozícijo -ónis]
sinístropozícija

sinístropozícija -e ž stanje, položaj, pri katerem kaj, npr. organ, spremeni lego bolj na levo:
~ **plodu** položaj plodu ob porodu, ko je hrbet plodu obrnjen proti levi strani maternice
SIN.: sinístropositio

sinístroversio -ónis ž [sinístrovêrzijo -ónis]
sinístrovêrzija

sinístrovêrzija -e ž zasuk organa v levo:
~ **maternice** poseg, s katerim se maternica obrne v levo, da se olajša porod
SIN.: sinístroversio

sínkarcinogéza -e ž hkratno delovanje več karcinogenov pri nastanku karcinoma

sínkinéza -e ž sinkinezija

sínkinézija -e ž avtomatsko usklajeno gibanje telesnih delov, pri čemer se npr. glava, okončine in rep samodejno prilagajajo osnovnim gibom (npr. dvig glave ob vstajanju, razkorak sprednjih okončin pri paši, zaporedje stopinj s sprednjimi in zadnjimi okončinami)
SIN.: sinkineza

sínklítizem -zma m **1.** paralelni položaj plodu in porodnega kanala ob porodu
2. normalno, sinhrono dozorevanje jedra in citoplazme eritrocitov

sínkopa -e ž prehodna izguba zavesti zaradi nezadostnega dotoka krvi v možgane:
srčna ~ sínkopa, ki je posledica asistolije, bradikardije in fibrilacije srčnih prekatov, **vazovagalna** ~ kratkotrajna refleksna reakcija obtočil in živčevja, ki se kaže z bledico, znojenjem, bradikardijo in naglim padcem krvnega tlaka
SIN.: kratkotrajna nezavest, omedlevica, syncopa

sínkrecija -e ž zraščenosť, npr. dveh vnetih seroz
PRIM.: adhezija (1), sinehija

sinmielíja -e ž bolj ali manj obsežna priraščenosť hrbtenjače na notranjo površino hrbteničnega kanala

sínnenkróza -e ž simbioza, pri kateri je sožitje med populacijama ali osebkomoma škodljivo za oba

sínnoftalmíja -e ž ciklopija

sinorhízem -zma m pirojena zraščenosť obeh mod (ki sta lahko v modniku ali trebušni votlini)
SIN.: synorchismus

sinostótičen -čna -o nanašajoč se na sinostozo:
~a ankilozo

sinostóza -e ž **1.** negibljiva vezava kosti s kostnim tkivom, nastala iz sindezmoze z okostenitvijo veziva ali iz sinhondroze z okostenitvijo hrustančnega tkiva (npr. sinostozna tretje in četrte dlančnice v sprednjo kračnico oziroma tretje in četrte stopalnice v zadnjo kračnico pri prežvekovalcih)
SIN.: koščeni stik, junctura ostosa
2. zraščenje dveh kosti v sklepu s kostnim tkivom (npr. zaradi kroničnega osifikantnega periostitisa)

sinotíja -e ž malformacija, pri kateri sta zraščena uhlja
SIN.: synotia

sinótus -a m spaček z zraščena uhljema
SIN.: synotus

sinoviektomija -e ž kirurška odstranitev hipertrofiranih sinovijskih resic
SIN.: vilusektomija, synoviectomia

sinóvija -e ž prozorna vlecljiva tekočina (podobna beljaku) v notranjosti sklepov, burz in kitnic:

burzna ~ sinovija, ki jo izloča sinovijska membrana burze, **kitna** ~ sinovija, ki jo izloča sinovijska membrana kitnice, **sklepna** ~ židka tekočina v sklepni votlini, ki jo izloča sinovijska membrana sklepne ovojnice **sin.:** sklepna maža, sklepna tekočina
SIN.: sinovijska tekočina, synovia

sinóvijski -a -o nanašajoč se na sinovijo:
 ~a burza, ~a membrana, ~a membrana kitnice, ~e resice, ~ sklep, ~a tekočina
SIN.: synovialis

sinovítis -a m vnetje sinovijske membrane:
akutni supurativni ~ gnojno vnetje sklepne ovojnice, **kronični serozni** ~ sklepna vodenica, **kužni aviarni** ~ kužna bolezen brojlerjev in mladih puranov z akutnim ali kroničnim sinovitisom, burzitisom in tendosinovitisom, ki jo povzroča bakterija *Mycoplasma synoviae*, **suhí** ~ sinovitis brez seroznega eksudata **sin.:** synovitis sicca, **vilozni** ~ kronični sinovitis s proliferacijo v obliki nitastih izrastkov (resic) v sklepno votlino
SIN.: synovitis

sinsákrum -a m kost iz zraščeni kavalnih prsnih, ledvenih, križnih in nekaj repnih vretenc pri pticah

sinsarkóza -e ž sinartroza, pri kateri so kostni okrajki povezani z mišicami (npr. plečnica sprednje okončine na trup)
SIN.: mišični stik, sarkoartroza

S

sintáza -e ž encim, ki katalizira sintezo spojin (npr. glikogen-sintaza)

sintetáza -e ž ligaza

sintéza -e ž nastajanje spojin z združevanjem preprostejših sestavin, ki poteka umetno ali je rezultat naravnih procesov

sintonín -a m acidalbuminat

sintropija -e ž potekanje dveh bolezní hkrati pri istem bolniku

sinuatríalen -lna -o nanašajoč se na venski sinus in desni srčni preddvor:
 ~i blok, ~i nodus, ~i vozél
SIN.: sinuatrialis

sinuatríalis -e [sinuatrijális] sinuatrialen:
 nóduš ~

sinurija -e ž izločanje snovi z urinom, ki jih v urinu normalno ni (npr. zdravil, njihovih presnovkov)

sinus -a m votlina, kotanja, kanal ali razširitev v kosti, žili ali drugem organu:

aortni ~ začetni, razširjeni prostor v aorti neposredno nad aortnimi zaklopkami, iz katerega izhajata obe koronarni arteriji **sin.:** sinus aortae, **čelni** ~ z zrakom izpolnjena votlina v čelnici **sin.:** frontalni sinus, sinus frontalis, **duralni** ~ venski sinus (2), **etmoidni** ~ sitkin sinus, **frontalni** ~ čelni sinus, **karotidni** ~ razširitev skupne vratne arterije ob njenem razcepišču v zunanjo in notranjo vratno arterijo, kjer so presoreceptorji **sin.:** sinus caroticus, **koronarni** ~ cevasto izbočenje desnega srčnega preddvora, v katerega se izliva venozna kri **sin.:** sinus coronarius, **laktiferni** ~ mlečna cisterna, **ledvični** ~ votlina v sredici ledvice, v kateri je ledvični meh **sin.:** renalni sinus, sinus renalis, **limfni** ~ limfne poti v bezgavki med dovodnimi in odvodnimi mezgovnicami, **maksilarni** ~ vsak od štirih parnih obnosnih sinusov, ki je v zgornji čeljustnici **sin.:** sinus maxillaris, **možganski** ~i z endotelijem pokrite razširitve ven brez valvul, ki ležijo med pokostnico lobanjskih kosti in plastjo čvrste možganske opne, **obnosni** ~i štirje parni sinusi v obraznem delu lobanje (čelni, sitkin, maksilarni in zagozdnični sinus), povezani z nosno votlino **sin.:** paranasalni sinusi, sinus paranasales, **paraanalni** ~ paraanalna vrečka, **paranasalni** ~i obnosni sinusi, **renalni** ~ ledvični sinus, **sitkin** ~ vsak od obnosnih sinusov, ki je v sitkinih celulah in komunicira z nosno votlino **sin.:** etmoidni sinus, sinus ethmoidalis, **solznični** ~ sinus v orbiti (samo pri prežvekovalcih in prašičih) **sin.:** sinus lacrimalis, **transverzalni** ~ venski sinus med plastmi čvrste možganske opne v prečni reži med malimi in velikimi možgani, **venski** ~ 1. del votline desnega srčnega preddvora, v katerega se izliva sprednja in zadnja votla vena **sin.:** sinus venarum cavarum 2. sinus v čvrsti možganski opni, v katerega se zlivajo možganske vene **sin.:** duralni sinus, sinus durae matris, sinus venosus, **zagozdnični** ~ vsak od obnosnih sinusov v zagozdnici **sin.:** sinus sphenoidalis
SIN.: sinus (lat.)

sinus -us m [sínus] sinus:

glándulae ~ paraanális
 ~ **aórtae** aortni sinus, ~ **caróticus** karotidni sinus, ~ **coronárius** koronarni sinus, ~ **dúrae mátris** venski sinus (2), ~ **ethmoidális** sitkin sinus, ~ **frontális** čelni sinus, ~ **lacrimális** solznični sinus, ~ **láctifer** mlečna cisterna, ~ **maxilláris** maksilarni sinus, ~ **páaraanális** paraanalna vrečka, ~ **us paranasáles** obnosni sinusi, ~ **renális** ledvični sinus, ~ **sphenoidális** zagozdnični sinus, ~ **venárum cavárum** venski sinus (1), ~ **venósus** venski sinus (2)

sinusen -sna -o nanašajoč se na sinus:
 ~a aritmija, ~a tahikardija, ~i vozél

sinusitis -idís ž [sinuzítis] sinuzitis

sinusoid -a m mn. nepravilne kapilare iz nesklenjenih endotelijskih celic, ki se jim pridružujejo makrofagi (v jetrih, kostnem mozgu in vranici):
jetrni ~ nepravilno oblikovane kapilare, ki potekajo radialno od interlobularne jetrne vene do centralne jetrne vene v jetrnem režnjicu

sinusoscopia -ae ž [sinusoskópija] sinusoskopija

sinusoskóp -a m optični instrument za pregled obnosnih sinusov

sinusoskopija -e ž pregled obnosnih sinusov s sinusoskopom
SIN.: sinusoscopia

sinuzitis -a m vnetje sinusa, zlasti obnosnih sinusov:
kužni ~ **puranov** bolezen dihal pri puranih, ki jo povzroča bakterija *Mycoplasma gallisepticum*
SIN.: sinusitis

sípa -e ž v zvezi:
navadna ~ do 30 cm dolg užitni glavonožec z desetimi lovkami in črnilno žlezo **sin.:** *Sepia officinalis*

Siphonaptera [sifonáptera] bolhe

sir síra m živilski izdelek, ki se dobi pri sirjenju s koagulacijo trdne snovi (v glavnem kazeina) in izločitvijo sirotke: kozji ~, kravji ~, ovčji ~ zorenje ~a

bohinjski ~ ementalski sir, izdelan v Bohinju, **edamski** ~ trdi sir iz kravjega mleka v obliki krogle ali valja z rdečo povoščeno skorjo, po izvoru iz nizozemskega mesta Edam **sin.:** edamec, **ementalski** ~ trdi sir iz kravjega mleka v obliki velikega hlebca z večjimi luknjami, po izvoru iz področja Emmental v Švici **sin.:** ementalec, **polmastni** ~ sir, ki ima (v suhi snovi) od 25 % do 35 % maščobe, **polnomastni** ~ sir, ki ima (v suhi snovi) vso svojo maščobo, **slepi** ~ sir, ki nima lukenj, **stiški** ~ trapist v približno kilogram težkih hlebcih, proizveden po tehnologiji trapistov v Stični, **tolminski** ~ trdi sir iz kravjega mleka, pripravljen in zorjen po tradicionalnem sistemu na tolminskih planinah, **topljeni** ~ toplotno obdelan sir mazave konsistence

sírast -a -0 kazeozen:
 ~a degeneracija, ~i eksudat, ~a nekroza, ~a pljučnica, ~i tuberkel

sírek -rka m 1. koruzi podobna enoletna kulturna rastlina z latastim socvetjem iz skupine žitnih trav
SIN.: *Sorghum vulgare*
 2. seme, zrnje te rastline

sirenomelija -e ž simpodija

sirílo -a s pripravek, ki vsebuje himozin in se pridobiva predvsem iz siriščnikove sluznice telet (uporablja se v sirsarstvu za sirjenje)
SIN.: sirišče

siringokéla -e ž kila hrbtenjače pri pojavu spina bifida
SIN.: siringomielokela

siringomielija -e ž nastajanje nenormalnih cevastih votlin v hrbtenjači (prirojena anomalija pri mrtvorojenih pujskih in govedu)
SIN.: syringomyelia

siringomielokéla -e ž siringokela

sírinks -a m 1. grgavec
 2. nenormalna votlina v hrbtenjači pri siringomieliji

sirišče -a s sirilo

siriščen -čna -0 nanašajoč se na sirilo:
 ~i encim, ~i renin

siriščnik -a m želodec pri prežvekovalcih
SIN.: abomasum

siriščnikov -a -0 nanašajoč se na siriščnik:
 ~o jadro
SIN.: abomasicus

sirjenje -a s postopek strjevanja mleka v mlečni strdek (topni kazeinogen v mleku se pri temperaturi okrog 37 °C in pod vplivom himozina ali mlečne kisline spremeni v kazein, ki ostane v mlečnem strdku, in albumozo, ki ostane v sirotki)

sirnína -e ž kazein

sírotka -e ž rumeno zelena tekočina, ki ostane po izločitvi kazeina iz mleka:
 ~ v prahu liofilizirana sirotka, ki se uporablja kot krmilo
SIN.: mlečni serum

sírúp -a m gosta raztopina sladkorja (navadno saharoze) v vodi:
zdravilni ~ sirup z zdravilnimi snovmi

sistém -a m 1. sestav več organov, njihovih delov, ki skupaj opravljajo kako funkcijo:
adrenergični ~ adrenergično živčevje, **avtonomi živčni** ~ vegetativno živčevje, **centralni živčni** ~ centralno živčevje, **cirkulacijski** ~ obtočila, **dihalni** ~ dihalna, **endokrini** ~ skupek žlez ali drugih struktur, ki v kri izločajo hormone in vplivajo na presnovo ter druge procese v organizmu **sin.:** endokrinij, **endomembranski** ~ organeli, obdani z endomembrano, ki so funkcionalno povezani med seboj in s celično membrano, **genitalni** ~ spolovila, **hematopoetski** ~ krvotvorni sistem, **holinergični** ~ holinergično živčevje, **homeostatični** ~ fiziološki sistem, ki ga sestavljajo uravnavana količina, receptor, nadzorni center in efektor, **imunski** ~ 1. sistem imunokompetentnih celic, ki prepoznajo tujo snov (antigen) in proti njej proizvajajo protitelesa in limfokine 2. celice, tkiva in organi, ki varujejo organizem pred antigeni, **indikatorski** ~ sistem, ki ima poleg osnovnih komponent še indikator (npr. pri reakciji vezanja kompleksa poleg antigena,

protiteles in komplementa še ovčje eritrocite in antiserum proti ovčjim eritrocitom, kar povzroča hemolizo ali manjkanje hemolize), **intramuralni** ~ mrežje živčnih vlaken in ganglijev v steni votlih organov (npr. v požiralniku, želodcu, črevesu, maternici) **sin.**: stenski živčni sistem, **kardiovaskularni** ~ krvna obtočila, **konglutinacijski** ~ sistem, ki ga sestavljajo konglutinin, ovčji eritrociti in komplement, **krvotvorni** ~ organi in tkiva, ki proizvajajo krvne celice (kostni mozeg, vranica, timus, bezgavke) **sin.**: hematopoetski sistem, **limfatični** ~ sistem mezoepitela in limfopoetskega tkiva **sin.**: systema lymphaticum, **limfni** ~ limfna obtočila, **lokomotorni** ~ gibala, **makrofagni** ~ skupina celic, ki ima obrambno funkcijo (makrofagi in njihovi predhodniki, endotelijske celice v jetrih, vranici in kostnem mozgu in retikulumske celice limfatičnega tkiva) **sin.**: retikuloendotelijski sistem, retikulohistiocitni sistem **okr.**: RES, RHS, **multiencimski** ~ sistem več encimov, ki katalizirajo več zaporednih metaboličnih reakcij, **nevroendokrini** ~ sistem endokrinih žlez z živčevjem, **parasimpatični živčni** ~ parasimpatično živčevje, **periferni živčni** ~ periferno živčevje, **prebavni** ~ prebavila, **prevodni ~ srca** deli prevodne srčne mišičnine (sinuatralni in atrioventrikularni vozeli, atrioventrikularni fascikel in Purkynejeva vlakna), ki sprožajo in prevajajo impulze k raznim delom srčne mišičnine, **retikuloendotelijski** ~ zastar. makrofagni sistem, **retikulohistiocitni** ~ zastar. makrofagni sistem, **simpaticični živčni** ~ simpatično živčevje, **somatski živčni** ~ somatsko živčevje, **srčno-žilni** ~ krvna obtočila, **stenski živčni** ~ intramuralni sistem, **urogenitalni** ~ sečila in spolovila **sin.**: urogenitalni trakt, apparatus urogenitalis, systema urogenitale, **vaskularni** ~ žilje, **vegetativni živčni** ~ vegetativno živčevje, **visceralni živčni** ~ vegetativno živčevje, **živčni** ~ živčevje **SIN.**: aparat (1), apparatus, systema

2. aparat (2):

anestezijski dihalni ~ skupek naprav za dovajanje umetne dihalne zmesi v dihalo, **infuzijski** ~ sterilna naprava s kapalko za dajanje infuzije, **transfuzijski** ~ sistem sterilnega cevja s kanilo na enem koncu in vrečko na drugem koncu sistema, ki se uporablja pri transfuziji krvi **3.** skupina medsebojno povezanih, soodvisnih enot, teles, predpisov, pravil, sestavin, ki sestavljajo ali urejajo celoto:

ekološki ~ ekosistem, **komplementni** ~ skupina več kot 20 plazemskih beljakovin, ki se postopoma povezano aktivirajo, kar vodi med drugim v lizo antigena, **Linnéjev klasifikacijski** ~ mednarodni sistem poimenovanja, v katerem se rastline in živali poimenujejo z dvema besedama, od katerih prva pomeni ime rodu, druga pa ime vrste (npr. *Bacillus anthracis*), **mednarodni ~ enot** sistem mer po mednarodnem sporazumu iz sedmih osnovnih in dveh

dodatnih merskih enot, obvezen v večini držav krat.: SI, **nozološki** ~ sistem poimenovanja in klasificiranja bolezni (ki ga je sestavi Janez K. M. Žagar), **oksidoredukcijski** ~ sistem iz več zaporednih oksidoredukcijskih reakcij (npr. pri dihanju)

sistémški -a -o nanašajoč se na sistem:

~a anatomija, ~e arterije, ~a bolezen, ~a cirkulacija, ~a infekcija, ~ krvni obtok, ~a mikoza, ~a okužba, ~e vene

sístola -e ž faza srčnega ciklusa, v kateri se srčna mišica skrči, kar povzroči srčni utrip:

~ **srčnih predvorov** hkratno skrčenje srčnih predvorov, ~ **srčnih prekatov** hkratno skrčenje srčnih prekatov

PRIM.: diastola

sístóličen -čna -o nanašajoč se na sistolo:

~i interval, ~i tlak, ~i šum

sítka -e ž lobanjska kost v ozadju nosne votline, ki to zapira proti lobanjski votlini:

lamina ~e

SIN.: etmoidna kost, os ethmoidale

sítkin -a -o nanašajoč se na sitko:

~ blodnjak, ~a celica, ~a celula, ~ labirint, ~a odprtina, ~ sinus, ~ živec

SIN.: etmoidalen, etmoiden, ethmoidalis

sítointoksikácija -e ž zastrupitev s hrano

sítologíja in **sitiologíja** -e ž dietetika

sítomaníja in **sitiomaníja** -e ž bolezenska lakota s pretirano pohlepnostjo po hrani

sítost -i ž občutek zadovoljitve potrebe po hrani

sítotáksa -e ž orientacija gibanja gibljivih organizmov kot odziv na hranilno snov

sítotoksín -a m strup v živilih, krmilih, predvsem tisti, ki nastaja v zrnju žit zaradi mikrobnega razkroja

sítotropizem -zma m obračanje, gibanje, rast organizma ali dela organizma v smeri hranilnih snovi

sítus -us m [sítus] položaj, pozicija, lega:

~ **invérsus** obrnjen položaj organa ali sistema organov, ~ **invérsus abdominális** obrnjen položaj organov v trebušni votlini, ~ **invérsus córdís** premik srca na desno stran telesa **prim.**: dektropozicija srca, ~ **invérsus thorácís** obrnjen položaj vseh organov prsne votline, ~ **invérsus viscerum** popolna ali delna prirojena sprememba položaja notranjih organov z leve na desno stran telesa ali obratno

SIV [sív] krat. (simian immunodeficiency virus) virus sindroma opičje pridobljene imunske pomanjkljivosti

sív -a -o v zvezah:

~a gos, ~a hepatizacija, ~a mrena, ~a podgana, ~a snov, ~o živčno vlakno, starostna ~a mrena

SIN.: griseus

sívec -vca m žival s sivo barvo dlake, navadno vol:
jabolčasti ~ konj sive barve dlake z večjimi temnejšimi okroglimi pegami po koži

sivina -e ž siva snov

sívka -e ž **1.** žival s sivo barvo dlake, navadno krava
2. kranjska medonosna čebela

sívorjáv -áva -o v zvezi:
 ~o govedo

skabicíd -a m pesticíd, ki uničuje srčbe

skábies -a m garje

skabiózen -zna -o garjav: ~a žival

skáfa -e ž čolnič

skálen -lna -o v zvezah:
 ~i golob, ~a kost

skálnica -e ž del senčnice, v katerem sta srednje in notranje uho
SIN.: skalna kost, os petrosus

skálničen -čna -o nanašajoč se na skalnico:
 ~i del senčnice
SIN.: petrosus (2)

skálnično-bóbničen -čna -o nanašajoč se na skalnico in bobnično votlino:
 ~a špranja
SIN.: petrotympanicus

skalpél -a m **1.** kirurški nož
2. sekcijski nož

skarifikácija -e ž opraskanje kože ali majhen vrez v kožo (npr. za odvzem ostružka)

skarifikacijski -a -o nanašajoč se na skarifikacijo:
 ~ test

skatemija -e ž toksemija, ki nastopi po zaužitju in absorpciji strupenih snovi iz črevesja

skatofagija -e ž koprofagija

skatokrazija -e ž inkontinenca fecesa

skatól -a m derivat, ki nastaja pri bakterijski razgradnji triptofana in daje fecesu značilen vonj

skatologija -e ž koprologija

skatoskopija -e ž koproskopija

skelét -a m **1.** ogrodje
2. okostje

skeletalni -e [skeletális] skeleten:
 systéma ~e

skeléten -tna -o nanašajoč se na okostje:
 ~a mišica, ~a mišičnina, ~o mišično vlakno, ~a muskulatura
SIN.: skeletalis

skeletiziranje -a s razkroj mehkih delov trupla in ločitev od okostja (npr. za pripravo anatomskih preparatov kosti)

skéner -ja m naprava za pretvorbo slike v digitalni zapis

skeniranje -a s **1.** žarg. scintigrafija
2. pretvorba slike v digitalni zapis

skiaskóp -a m retinoskop

skiaskopija -e ž retinoskopija

skíbal -a m trda kepa strnjenega fecesa v debelem črevesu
SIN.: scybalum

skirózen -zna -o ki je trd zaradi razraščanja veziva:
 ~i karcinom
SIN.: scirrhosus

skírus -a m trda rakasta tvorba, bogata z vezivom in z malo rakavih celic
SIN.: fibrokarcinom, skirozni karcinom, carcinoma scirrhosum, fibrocarcinoma

sklād skláda m debelejša plast česa (npr. celic ali njihovih delov)
PRIM.: lamina

skláden -dna -o ki se ujema v lastnostih, značilnostih:
tkívno ~ histokompatibilen
SIN.: kompatibilen

skládnost -i ž **1.** ujemanje v obliki in velikosti
SIN.: kongruenca
2. harmonično ujemanje, usklajenost v lastnostih:
 ~ krvi skladnost, navadno eritrocitov, krvi dajalca s krvjo prejemnika **SIN.:** kompatibilnost krvi, ~ zdravil uporabnost dveh ali več zdravil hkrati brez nasprotnih učinkov **SIN.:** kompatibilnost zdravil, **tkívna** ~ histokompatibilnost
SIN.: kompatibilnost

sklenína -e ž zelo trda, bleščeča snov, ki prekriva zobovino
SIN.: adamantin, zobni emajl, substantia adamantina

skleninski -a -o nanašajoč se na sklenino:
 ~ epitelij, ~ organ
SIN.: emajlski, adamantinus

sklèp sklépa m negibljiva ali gibljiva povezava dveh ali več sklepnih okrajkov:
 amputacija v ~u, ekstraartikularna rigidnost ~a, intraartikularna rigidnost ~a, izpah v kolčnem ~u, komolčnična iztegovalka zapestnega ~a, komolčnična upogibalka zapestnega ~a, kongruenca ~a, koželjnična iztegovalka zapestnega ~a, koželjnična upogibalka zapestnega ~a, luksacija kolčnega ~a, mišica kolčnega ~a, mišica plečnega ~a, nepopolni izpah v kolčnem ~u, sublüksacija kolčnega ~a, upogibni kot ~a, vezi plečnega ~a, zunajsklepna rigidnost ~a
ankilozni ~ zaradi ankiloze negibljiv sklep, **artroplastični** ~ kirurško vsajen umetni sklep, **artrozni** ~ zaradi artroze prizadet sklep (navadno z zmanjšano sposobnostjo gibanja),

atlantookcipitalni ~ elipsoidni sklep med nosačem in zatilnico **sin.**: articulatio atlantooccipitalis, **bicljav** ~ tečajasti sklep med zgornjo prstnico in dlančnico oziroma stopalnico pri kopitarjih, **brezadni** ~ sklep, pri katerem stične sklepne gladčine drsijo v določeni ravnini, **čeljustni** ~ sklep med spodnjo čeljustnico in senčnico **sin.**: articulatio temporomandibularis, **čvrstasti** ~ sklep iz dveh čvršev z rahlo izbočeno sklepno gladčino, ki se povezujeta z ustrezno izoblikovano vbočeno sklepno gladčino drugega para čvršev (npr. stegenično-golenični sklep) **sin.**: articulatio condylaris, **deformirani** ~ sklep, spremenjen najpogosteje zaradi artritisa **sin.**: disartroza (1), dysarthrosis (1), **dvoosni** ~ sklep z gibanjem okoli dveh vrtilnih osi, **elipsoidni** ~ sklep z jajčastimi vbočenimi oziroma izbočenimi sklepnimi gladčinami **sin.**: articulatio ellipsoidea, **enoosni** ~ sklep, ki se giblje v eni ravnini, samo okoli ene vrtilne osi (npr. komolčni sklep), **enostavni** ~ preprosti sklep, **fibrozni** ~ sklep, pri katerem stične sklepne okrajke povezuje togo fibrilarno vezivno tkivo **sin.**: articulatio fibrosa, **hrustančni** ~ sinhondroza, **imobilizirani** ~ sklep, ki zaradi imobilizacije ni gibljiv (npr. pri zlomu), **imobilni** ~ negibljivi sklep, **kolčni** ~ kroglasti sklep med kolčnico in stegenico **sin.**: articulatio coxae, **kolenski** ~ sestavljeni sklep med stegenico in golenico ter med stegenico in pogačico **sin.**: articulatio genus, **kolesasti** ~ enoosni sklep, pri katerem je os sklepa vzporedna z vzdolžno osjo kosti, sklepni gladčini sta valjasti, zato je možno samo vrtenje okrog vzdolžne osi (npr. nosačevo-okretačev sklep) **sin.**: trohoidni sklep, articulatio trochoidea, **komolčni** ~ tečajasti sklep med nadlahtnico, koželjnico in komolčnico **sin.**: articulatio cubiti, **kopitni** ~ sedlasti sklep med srednjo prstnico, kopitnico in zakopitnico, **križnično-črevnični** ~ speti sklep, ki povezuje kolčnico in črevnico v košeni medenični obroč **sin.**: articulatio sacroiliaca, **kroglasti** ~ večosni sklep s sklepno izboklino v obliki polkrogle in z zmožnostjo gibanja okoli več vrtilnih osi (npr. kolčni sklep, plečni sklep) **sin.**: articulatio sphaeroidea, **lažni** ~ psevdartroza, **medvretenčni** ~i sklepi med dvema zaporednima vretencema **sin.**: articulationes intervertebrales, **medzapestnični** ~i sklepi med zapestnicami zgornje in spodnje vrste **sin.**: articulationes intermetacarpeae, **nadkopitni** ~ sedlasti sklep med zgornjo in srednjo prstnico pri kopitarjih **sin.**: venčni sklep, **nartni** ~ skočni sklep, **nartno-golenji** ~ sklep med valjem skočnice in goleničnim čvršem **sin.**: articulatio tarsocruralis, **negibljivi** ~ sklep, ki je zaradi bolezni (npr. ankiloze) negibljiv **sin.**: imobilni sklep, **nosačevo-okretačev** ~ sklep med nosačem in okretačem **sin.**: articulatio atlantoaxialis, **otrdeli** ~ sklep, ki je zaradi bolezenskih sprememb negibljiv **sin.**: rigidni

sklep, **plečni** ~ večosni kroglasti sklep med nadlahtnico in plečnico, pri nekaterih vrstah živali tudi s ključnico **sin.**: articulatio humeri, **potisni** ~ brezadni sklep s skladnimi ravnimi gladčinami, ki drsijo druga proti drugi (npr. sklep med sklepnimi podaljški vratnih vretenc), **pravi** ~ diartroza, **preprosti** ~ sklep, ki ga sestavljata sklepna okrajka dveh kosti **sin.**: enostavni sklep, articulatio simplex, **prsnično-rebrni** ~ vsak od sklepov med prstnico in hrustancem pravega rebra **sin.**: articulatio sternocostalis, **ravni** ~ brezadni sklep s skladnimi ravnimi sklepnimi gladčinami, ki drsijo druga po drugi **sin.**: articulatio plana, **rigidni** ~ otrdeli sklep, **sedlasti** ~ dvoosni sklep s sklepnim okrajkom ene kosti v obliki sedla, sklepni okrajek druge kosti pa ima obliko valja **sin.**: articulatio sellaris, **sestavljani** ~ sklep, ki ga tvorijo tri ali več kosti (npr. zapestni sklep) **sin.**: articulatio composita, **sinovijski** ~ sklep, pri katerem so kostni okrajki ločeni s sklepno votlino, kar omogoča razmeroma dobro gibljivost **sin.**: articulatio synovialis, ~ **rebrne glave** sklep med glavo rebra in jamico dveh sosednjih prsnih vretenc **sin.**: articulatio capitis costae, **skočni** ~ sklep med golenico, stopalnico in skočnico **sin.**: nartni sklep, articulatio tarsi, **speti** ~ sklep s skladnimi, ravnimi ali tudi grbastimi sklepnimi gladčinami in z neznatno možnostjo gibanja (npr. križnično-črevnični sklep) **sin.**: amfiartroza, amphiarthrosis, **spodnji koželjnično-komolčnični** ~ sklep, ki ga oblikujeta komolčnična incizura na koželjnici in sklepni obod komolčnice **sin.**: articulatio radioulnaris distalis, **stegenično-golenični** ~ sklep med okrajkoma stegenice in golenice **sin.**: articulatio femorotibialis, **tečajasti** ~ enoosni sklep, pri katerem se sklepna izboklina enega sklepnega okrajka veže z ustrezno sklepno vdolbino drugega sklepnega okrajka (npr. komolčni sklep) **sin.**: ginglymus, **trohoidni** ~ kolesasti sklep, **venčni** ~ nadkopitni sklep, **zapestni** ~ sestavljeni sklep, ki ga oblikujejo komolčnica, koželjnica, zapestnice in dlančnice **sin.**: articulatio carpi, **zgornji koželjnično-komolčnični** ~ sklep, ki ga oblikujeta sklepni obod koželjnice in koželjnična incizura na komolčnici **sin.**: articulatio radioulnaris proximalis **SIN.**: artikulacija, articulatio, articulus

sklépen -pna -o nanašajo se na sklep:

notranja ~a vez glave rebra, ~a cirkulferenca, ~i diskus, ~a gladčina, ~a glavica, ~i hrustanec, ~a izboklina, ~a jamica, ~a jamica kolčnice, ~i kamen, ~a kapsula, ~a maža, ~a mišica, ~o mrežje, ~i okrajek, ~a ovojnica, ~a ploskev, ~a ploščica, ~i podaljšek vretenca, ~a ponovica, ~a proteza, ~i receptorji, ~i revmatizem, ~a sinovija, ~a tekočina, ~a ustna, ~a ustnica, ~a vdolbina, ~a vodenica, ~a votlina, ~i zlom

SIN.: artikulacijski, artikularen, articularis

sklêra -e ž beločnica

skleradenítis -a m vnetje bezgavk z razraščanjem veziva

SIN.: scleradenitis

sklerektazija -e ž ektažija beločnice

sklerém -a m zatrditev podkožnega maščevja

sklerítis -a m vnetje beločnice:

površinski ~ površinsko vnetje beločnice in okolnega tkiva

SIN.: scleritis

skleroblastém -a m embrionalno tkivo, iz katerega se razvije hrustanec

sklerócij -a m trda, črnkasta masa iz micelija pri nekaterih glivicah (npr. pri škrlatnordeči glavnici)

sklerodérma -e ž sklerodermija

sklerodermija -e ž dermatoskleroza katerega koli organa (kože, lica, potrebušnice, ledvice, pljuč)

SIN.: skleroderma

sklerodezmija -e ž zatrditev vezi

sklerokorneálen -lna -o nanašajoč se na beločnico in roženico:

~a junkcija

skleróm -a m nenormalna, omejena zatrdlina v koži ali sluznici

SIN.: scleroma

skleromalacija -e ž bolezensko omehčanje beločnice

skleronihija -e ž odebelitev in induracija nohtov, krempljev, kopit ali parkljev

skleroníkša -e ž kirurški vbod v beločnico

skleroprotein -a m vlaknata netopna beljakovina v roževini in hrustančnem tkivu ter v očesni leči, ki ima oporno ali zaščitno funkcijo (npr. keratin, kolagen in elastin)

SIN.: albuminoid (2)

skleroterapija -e ž sklerozacija

sklerotóm -a m kirurški nož za posege v beločnici

sklerotomija -e ž kirurško narejena odprtina v beločnici (kot metoda zdravljenja glavkoma)

skleróza -e ž otrditev tkiva ali organa, zlasti kot posledica vnetja ali brstenja veziva:

arterijska ~ arterioskleroza, **koronarna** ~ skleroza srčnih venčnih žil, **kostna** ~ bolezenska zadebelitev in zgostitev kostnine pod sklepnim hrustancem (pri degenerativni bolezni sklepa), vidna na rentgenogramu **sin.**: eburnacija, osteoskleroza, osteosclerosis, **možganska** ~ skleroza arteriol v možganih, **vaskularna** ~ skleroza žilja, predvsem arterij

SIN.: sclerosis

sklerozácija -e ž zdravljenje (npr. paraanalnih vrečk pri psih) z vbizgavanjem snovi, ki povzroča vnetje in obliteracijo svetline

SIN.: skleroterapija, sclerosatio

sklerózen -zna -o ki ima spremenjeno strukturo tkiva zaradi pomnožitve veziva:

~o tkivo

sklerozirajóč -a -e ki omogoča, povzroča sklerozacijo

SIN.: sclerosans

skóbčevka -e ž v zvezi:

papiga ~

skóčen -čna -o nanašajoč se na skočnico:

~i sklep

skóčnica -e ž manjša od dveh nartnic iz zgornje vrste:

glava ~e, opornik ~e, valj ~e

SIN.: os tarsi tibiale, talus

PRIM.: petnica

skók skóka m 1. premik živali, pri katerem se telo zaradi nenadnega krčenja skeletne mišičnine v kratkem času dvigne s tal in premakne v višino ali daljavo

2. položaj samca, ki omogoča koitus: biti sposoben za ~

skokót -óta m galop (2)

skóleks -a m okroglast pritrjevalni organ na glavi trakulje, ki ima štiri prisese ki tudi rostelum z vencem trnastih izrastkov (z njim se prisesa na črevesno sluznico gostitelja)

skolióza -e ž nenormalna ukrivljenost hrbtenice v levo ali desno zaradi okvar mišic ali kosti

SIN.: scoliosis

PRIM.: lordoza, kifoza

skopítev -tve ž kastracija

skópljenec -nca m kastrat

skópljenje -a s kastracija

skopolamín -a m alkaloid, ki deluje na vegetativno živčevje podobno kot atropin, na centralno živčevje pa depresivno (vsebujejo ga rastline iz družine razhudnikovk, npr. volčja češnja, črni zobnik, kranjska bunika, navadni kristavec)

SIN.: hioscin

skorbút -a m bolezen zaradi pomanjkanja vitamina C

SIN.: hipovitaminoza C

skórja -e ž zunanja plast organa ali dela telesa, ki se razlikuje od notranjosti:

hormoni ~e nadledvične žleze

cerebelarna ~ malomožganska skorja,

cerebralna ~ možganska skorja, **ledvična** ~

zunanja plast ledvice, v kateri so glomeruli (seže do ledvične sredice) **sin.**: cortex renalis,

cortex renis, **malomožganska** ~ skorja malih

možganov **sin.**: cerebelarna skorja, cortex

cerebelli, **možganska** ~ zunanja plast sive snovi

s pripadajočo belo snovjo **sin.**: cerebralna

skorja, možganski plašč, palij (2), cortex

cerebri, pallium (2), **nadledvična** ~ skorja

nadledvične žleze, ~ **nadledvične žleze** zunanja, čvrsta rumenkasta plast, ki zajema pretežni del nadledvične žleze **sin.**: nadledvična skorja, cortex glandulae adrenalis
SIN.: cortex

skotofobija -e ž strah pred temo
SIN.: niktofobija

skotokrómen -mna -o ki tvori pigment tudi v temi: ~a mikobakterija, ~i mikroorganizem

skotopsín -a m beljakovinska sestavina rodopsina

skotópski -a -o prilagojen temi:
~ vid

skrčén -a -o zmanjšán po dolžini ali prostornini:
~a mišica
SIN.: kontrahiran, retrahiran

skrit -a -o ki je na takem mestu, da se ne opazi:
~a hiba, ~a napaka

skrknjenje -a s koagulacija (1): ~ beljaka

skrotálen -lna -o modnikov:
~a kila, ~i refleks, ~i šiv

skróutum -a m modnik

skúpen -pna -o ki pripada več stvarém ali strukturam:

dorzalni ~i prstni živci, ~a bočna aksialna vez, ~a črevnična vena, ~e dlanske prstne arterije, ~e hrbitiščne prstne arterije, ~a iztegovalka prstov, ~i jetni vod, ~a kardinalna vena, ~a karotidna arterija, ~i mečnični živec, ~a medkostna arterija, ~e podplatne prstne arterije, ~a vratna arterija
SIN.: communis

skupina -e ž **1.** značilno združenje med seboj povezanih atomov, v molekulo vezano s kovalentnimi vezmi:

acetilna ~ enovalentni radikal $\text{CH}_3\text{-CO-}$, nastal z odstranitvijo hidroksilne skupine iz ocetne kisline **sin.**: acetil, **acilna** ~ enovalentni radikal R-CO- , nastal z odstranitvijo hidroksilne skupine iz organske kisline **sin.**: acil, **aldehidna** ~ funkcionalna skupina -CHO , značilna za aldehide, **alkilna** ~ enovalentni radikal, nastal iz alkanov po odstranitvi enega atoma vodika **sin.**: alkil, **alkoholna** ~ hidroksilna skupina, funkcionalna skupina alkoholov, **amilna** ~ alkilna skupina $\text{-C}_5\text{H}_{11}$, nastala iz pentana po odstranitvi enega atoma vodika **sin.**: amil, **aminoacilna** ~ skupina, ki nastane iz aminokisljne po odstranitvi hidroksilne skupine iz karboksilne skupine **sin.**: aminoacil, **arilna** ~ skupina, ki nastane po odstranitvi atoma vodika iz aromatske spojine **sin.**: aril, **etilna** ~ alkilna skupina $\text{-C}_2\text{H}_5$, nastala iz etana po odstranitvi enega vodikovega atoma **sin.**: etil, **fenilna** ~ enovalentni radikal $\text{-C}_6\text{H}_5$, nastal iz benzena po odstranitvi enega atoma vodika **sin.**: fenil, **formilna** ~ skupina -CHC- , ki nastane po odcepitvi hidroksilne skupine iz mravljinčne kisline **sin.**: formil, **fostatna** ~ skupina -O-P(O)(OH)_2 , ki nastane

po odstranitvi atoma vodika iz molekule fosforjeve(V) kisline, **fosforilna** ~ skupina -(O)(OH) , ki nastane po odstranitvi skupine -OH iz molekule fosforjeve(V) kisline, **funkcionalna** ~ skupina, ki daje molekuli organske spojine značilne kemične in fizikalne lastnosti (npr. hidroksilna skupina alkoholov), **hidrofilna** ~ vsaka od skupin z veliko afiniteto do vode, **hidrofobna** ~ vsaka od skupin z majhno afiniteto do vode, **hidroksilna** ~ skupina -OH , funkcionalna skupina številnih molekul organskih spojin (npr. alkoholov, fenolov, sladkorjev) **sin.**: hidroksil **prim.**: hidroksid, **hidroksimetilna** ~ skupina HO-CH_2 , ki nastane iz metilne skupine z zamenjavo atoma vodika s hidroksilno skupino **sin.**: hidroksimetil, **karboksilna** ~ enovalentna skupina -COOH , funkcionalna skupina karboksilne kisline **sin.**: karboksil, **karbonilna** ~ dvovalentna skupina >C=O , značilna za ketone, aldehide, estre **sin.**: karbonil, **kromoforna** ~ skupina, ki daje spojini značilno barvo (npr. hemoglobinu), **metilna** ~ alkilna skupina -CH_3 , nastala iz metana **sin.**: metil, **metinska** ~ trivalentna skupina =CH- **sin.**: metin, **nitratna** ~ funkcionalna skupina -NO_3 , **peroksidna** ~ dvovalentna skupina -O-O- , ki lahko sprošča kisik, **prostetična** ~ skupina, ki lahko zamenja del molekule v spojini (npr. koencim), **sulfhidrilna** ~ skupina -SH , ki jo vsebuje npr. cistein **sin.**: sulfhidril, **tiolna** skupina, **tioskupina**, **tiolna** ~ sulfhidrilna skupina, **toksoforna** ~ del molekule toksina, odgovoren za toksičnost

2. več oseb, stvari:

eksperimentalna ~ skupina živali v poskusu, **kontrolna** ~ skupina živali, ki je za kontrolo v poskusu, **terapevtska** ~ skupina terapevtov, ki zdravijo bolno žival

3. enota razvrščanja, klasifikacije:

nezdružljivost krvnih skupin
arbovirusi ~e A, arbovirusi ~e B

krvna ~ sistem dednih lastnosti višje razvitih bioloških vrst, ki temeljijo na izoantigenih na membrani eritrocitov (na podlagi katerih se osebk razporedijo v več skupin)

skupínski -a -o nanašajoč se na skupino:
~ antiserum

skupínsko prisl. v zvezi:
~ specifični antigeni

skúta -e ž mlečni izdelek, ki ostane po odstranitvi sirotke iz mleka in vsebuje kazein

skvamózen -zna -o luskast: ~o vnetje
~i karcinom

sláb slába -o ki ima negativne lastnosti:
~a prognoza
SIN.: malus

slabokrven -vna -o anemičen: ~i pujssek

slabokrvnost -i ž anemija

slabôten -tna -o v zvezi:

~i pulz

slád -a m osušen vzkllili ječmen, ki se uporablja za izdelavo alkoholnih pijač, zlasti piva, in kot dodatek krmilom

sládek -dka -o **1.** ki je prijetnega okusa (kot sladkor ali med), značilen za enega od petih osnovnih okusov

2. v zvezi:

~e vode

sláden -dna -o nanašajoč se na slad:

~i sladkor

sládkor -órja m ogljikov hidrat, katerega molekule so sestavljene navadno iz enega monosaharida ali dveh monosaharidov:

grozdní ~ glukoza, **gumijev** ~ arabinoza, **invertni** ~ inverttoza, **krvni** ~ sladkor v krvi (navadno glukoza), **lesni** ~ ksiloza, **mlečni** ~ laktoza, **pektinski** ~ arabinoza, **pesni** ~ saharoza, pridobljena iz sladkorne pese, **sadni** ~ fruktoza, **sladni** ~ maltoza, **škrobni** ~ iz škroba pridobljena glukoza **sin.:** saccharum amylaceum, **trsní** ~ saharoza, pridobljena iz sladkornega trsa **SIN.:** saccharum

sladkóren -rna -o nanašajoč se na sladkor:

~a bolezen, ~a pesa, ~i trs

sladkovóden -dna -o nanašajoč se na sladke vode:

~i ekosistem

slán -a -o ki ima okus kot sol, značilen za enega od petih osnovnih okusov

slaníja -e ž živilo, pripravljeno iz podkožnega maščevja prašiča:

hamburška ~ po nemškem mestu Hamburg poimenovana prekajena slanina s plastmi mesa

sléd -í ž še obstoječ majhen del, sestavina, element celote:

element v ~eh, mineral v ~eh, prvina v ~eh

sléden -dna -o v zvezi:

~i pes

sledílec -lca m snov za zasledovanje poti kake spojine skozi telo:

radioaktivni ~ kemijski element ali spojina, ki vsebuje enega od izotopov v radioaktivni obliki in se uporablja v radiokemiji **sin.:** radioaktivni indikator, radioindikator

sledník -a m **1.** sledni pes

2. prvi prst na zadnji okončini pri mesojedih **SIN.:** pakrepelj

slép -a -o **1.** ki ni sposoben zaznavati svetlobe:

~i del mrežnice, ~a pega

2. ki ima izhod samo na enem koncu:

~o črevo, ~a vreča želodca

SIN.: caecus

3. v zvezah:

~a pasaža, ~i sesek, ~i sir

slépič -a m črvasta razširina slepega črevesa pri primatih

SIN.: appendix caeci, appendix vermiformis

slepôta -e ž manjkanje ali izguba vida:

barvna ~ nesposobnost zaznavanja barv, zlasti rdeče in zelene **sin.:** daltonizem, **bilateralna** ~ obojestranska slepota, **kurja** ~ zmanjšana sposobnost za videenje v mraku **sin.:** hemeralopija, niktalopija, nočna slepota, nyctalopia, **mesečna** ~ **kopitarjev** ponavljajoče se vnetje žarkovnika, žilnice in šarenice pri kopitarjih s solzenjem, fotofobijo in oslepitvijo **sin.:** periodična oftalmija, iridocyclitis recurrens, **nočna** ~ kurja slepota, **obojestranska** ~ slepota na obe očesi **sin.:** bilateralna slepota, **snežna** ~ kratkotrajna oslepitev zaradi močnega bleščanja (npr. na snegu) **sin.:** nifablepsija, snežna oftalmija, ophthalmia nivalis, **sončna** ~ **1.** huda fotofobija kot posledica keratokonjunktivitisa zaradi ultravijoličnih žarkov **sin.:** sončna oftalmija, ophthalmia solaris **2.** začasna ali trajna oslepitev zaradi direktnih sončnih žarkov, **starostna** ~ slepota pri ostarelih živalih, pogosto zaradi katarakte

SIN.: ablepsija, tifloza

sléz -a m v zvezi:

navadni ~ zdravilna vrtna rastlina z belimi ali svetlo rdečimi cvetovi (korenika in cvetovi se uporabljajo za blaženje kašlja, npr. pri psih)

SIN.: ajbiš, *Althaea officinalis*

slíka -e ž dvodimenzionalna podoba površja česa, njegovega optičnega prereza ali prikaz lastnosti, značilnosti kakega pojava:

bela krvna ~ prikaz števila in vrst levkocitov v krvi, **izoencimska** ~ slika analize aktivnosti encimov, na podlagi katere se sklepa o okvarah določenih tkiv ali organov,

klinična ~ slika bolezenskih znakov v določenem obdobju bolezni, ugotovljiva s klinično preiskavo, **krvna** ~ zapis rezultatov hematološke preiskave (morfoloških značilnosti krvnih celic, koncentracije hemoglobina) **sin.:** hemogram, **levkemična**

krvna ~ krvna slika s prevelikim številom maligno sprevrženih levkocitov, **rdeča krvna** ~ prikaz števila eritrocitov in hemoglobina v krvi, **rentgenska** ~ rentgenogram, **scintigrafska** ~ scintigram

slikanje -a s snemanje notranjih struktur organizma (npr. glave, prsnega koša, kosti, kostnih zlomov) z rentgenskimi žarki, žarki gama, ultrazvokom:

kontrastno rentgensko ~ rentgensko slikanje po vnosu kontrastnega sredstva, **rentgensko** ~ slikanje telesnih struktur z rentgenskimi žarki **sin.:** diagrafija, rentgenografija, **serijsko** ~ rentgensko slikanje z več zaporednimi posnetki, **ultrazvočno** ~ ehografija

slína -e ž brezbarvna, motna, nekoliko sluzasta tekočina, ki jo izločajo slinske žleze (vsebuje ptialin, beljakovine, mucin in nekatere druge encime)

SIN.: saliva

slinavka -e ž **1.** žarg. slinska žleza:

podjezična ~ podjezična slinska žleza, **podušesna** ~ podušesna slinska žleza, **spodnječeljustna** ~ spodnječeljustna slinska žleza

2. žarg. trebušna slinavka:

ahilija trebušne ~e, dodatni vod trebušne ~e, kužna nekroza trebušne ~e postrvi, nekroza trebušne ~e pri ščukah, virus kužne nekroze trebušne ~e postrvi, virus nekroze trebušne ~e pri ščukah, vod trebušne ~e

trebušna ~ podolgovata režnjasta žleza v trebušni votlini, ki kot eksokrina žleza izloča prebavne sokove v dvanajstnik, kot endokrina žleza pa zlasti insulin in glukagon **SIN.:**

pankreas, slinavka (2), pancreas

3. v zvezah:

afte pri ~i in parkljevki, vakcina proti ~i in parkljevki, virusi ~e in parkljevke

~ in **parkljevka** panzootska kužna bolezen sodoprstih kopitarjev, ki jo povzročajo virusi slinavke in parkljevke (značilne so afte po sluznici ustne votline, požiralnika, na svitku in včasih na vimenu) **SIN.:** apthae epizooticae

slinjenje -a s izločanje sline

SIN.: ptialoreja, salivacija, sialija, salivatio

slinovod -óda m vod slinske žleze

slinski -a -o nanašajoč se na slino:

podjezična ~a žleza, podušesna ~a žleza, ~a fistula, ~ kamen, ~a žleza, spodnječeljustna ~a žleza, ustnične ~e žleze, vod ~e žleze

SIN.: salivarius

slišen -šna -o nanašajoč se na slišnost:

~a frekvenca

slišnost -i ž zaznavnost zvoka različnih slišnih frekvenc s sluhom

S

sløj slója m kar je v določeni debelini razprostrto po večji površini:

fosfolipidni dvojni ~ sloj, sestavljen iz amfipatičnih lipidov, zlasti fosfolipidov (temeljna struktura celičnih membran), **monomolekularni** ~ sloj molekul z debelino ene molekule

slók -a -o v zvezi:

~a mišica

SIN.: gracilis

slòn slóna m eden največjih kopnih sesalcev iz družine slonov:

afriški ~ večji slon, ki živi v savanah Afrike, ima velike uhlje in velike okle **SIN.:** *Loxodonta africana*, **azijski** ~ indijski slon, **indijski** ~ manjši čokat slon, ki živi v gozdovih Indije, ima manjše uhlje in neznatne okle **SIN.:** azijski slon, *Elephas maximus*

slónast -a -o ki je tak kot pri slonu:

~a noga

slóni -OV m mn. družina sesalcev, sodoprstih kopitarjev, ki imajo nos in zgornjo ustnico zrasla v dolg, mišičast in gibčen rilec, z rodovoma *Elephas* in *Loxodonta*

SIN.: Elephantidae

slúh -a m čut za zaznavanje zvočnih dražljajev:

receptor za ~

SIN.: auditus

sluhovod -óda m cevasti del zunanjega ušesa, ki sega od uhlja do bobniča:

notranji ~ kratak koščen kanal za prehod preddvorno-polževega in obraznega živca iz skalnice **SIN.:** meatus acusticus internus,

zunani ~ koščen kanal med uhljem in bobničem

SIN.: meatus acusticus externus

SIN.: meatus acusticus

slúšen -šna -o **1.** nanašajoč se na sluh:

~i dražljaj, ~i prag, ~a proga

SIN.: akustičen (1), acusticus

2. nanašajoč se na čutilo za sluh:

~i center, ~e koščice, ~i organ, ~o središče, ~i živec

SIN.: auditivus

slúz -í ž **1.** brezbarven, vlečljiv izloček sluznih žlez, ki vsebuje mucin:

cervikalna ~ sluz materničnega vratu **SIN.:** vratna sluz, **vratna** ~ cervikalna sluz

SIN.: mucus

2. temu podobna tekočina:

rastlinska ~ sluz, ki se uporablja v veterinarstvu kot zdravilo (npr. lanena sluz pri prebavnih motnjah) in kot lubrikant v porodništvu

slúzast -a -o **1.** ki je pokrit s sluzjo: ~a koža, ~a riba

2. ki vsebuje sluz:

~i izcedek

slúzen -žna -o nanašajoč se na sluz:

~a bula, ~a degeneracija, ~i eksudat, ~i sekret, ~e žleze

SIN.: mukozen (1), mucosus (1)

slúznica -e ž epitelijska membrana, ki pokriva mnoge cevaste ali votle strukture organizma, v kateri so celice s številnimi funkcijami (npr. izločanje sluzi, prebavnih sokov, hormonov): **bronhialna** ~ sluznica, ki prekriva notranjost bronhusov, **črevesna** ~ sluznica črevesne stene, ki izloča črevesne sokove in vsrkava razgradne produkte črevesne vsebine, **dihalna** ~ sluznica stene dihalnih poti z večplastnim migetalčnim epitelijem z vrčastimi celicami in žlezami, ki mehansko čisti in vlaži zrak, ter mrežo krvnih žil v propriji, ki zrak segreje **SIN.:** respiratorna sluznica, **hiperemična** ~ sluznica s preobiljem krvi v krvnih žilah, **ikterična** ~ rumeno obarvana sluznica pri ikterusu, **kutana** ~ sluznica, ki je po svoji zgradbi podobna koži, vrhnji sloj je sestavljen iz večskladnega ploščatoceličnega epitelija, **lividna** ~ vijoličasto modro obarvana sluznica zaradi zastoja krvi v žilah sluznice, **maternična** ~ sluznica, ki pokriva steno maternične votline **SIN.:**

endometriji, endometrium, **nosna** ~ sluznica, ki pokriva nosno votlino, ob vhodu je kutana, v osrednjem delu dihalna sluznica, ozadje pa pokriva sluznica z vohalnimi čutnicami, **respiratorna** ~ dihalna sluznica, ~ **sečil** sluznica, ki pokriva sečna izvodila, zanjo je značilen prehodni epitelij, **ustna** ~ sluznica v ustni votlini, **vaginalna** ~ kutana sluznica, ki pokriva nožnico in preddverje nožnice, **želodčna** ~ sluznica, ki prekriva želodec od znotraj
SIN.: mukoza, mucosa, tunica mucosa

slúzničen -čna -o nanašajoč se na sluznico:

~i sekret

SIN.: mukozen (2), mucosus (2)

slúznik -a m burza (1)

slúžba -e ž delo, dejavnost, vezana na določeno področje:

ambulantna ~ zdravljenje, dajanje zdravstvene pomoči v ambulanti, **inspekcijska** ~ služba pooblaščenih oseb, ki nadzorujejo določeno strokovno področje, **pospeševalna** ~ služba, ki se ukvarja s strokovnim svetovanjem (npr. glede reje živine, pridelave kmetijskih pridelkov)

slúžben -a -o nanašajoč se na službo:

~i pes

SMEDI [smédi] krat. (stilborne mumified embryonal death infertility) neplodnost zaradi odmiranja in mumifikacije zarodkov:

sindrom ~, virus sindroma ~

smégma -e ž mazav izloček prepucijskih žlez z odluščenimi epiteljskimi celicami vrhnjice
SIN.: prepucijeva maža, sebum praeputiale

smétana -e ž gostejši, mastni sloj, ki se nabira na površini mleka

SMMA [esememá] krat. sindrom mastitisa, metritisa in agalakcije

smóla -e ž lepljiv, rumenkasto rjav izcedek, izloček:

črevesna ~ mekonij, **ušesna** ~ ušesno maslo

smolika -e ž nalezljiva kužna bolezen praviloma mladih konj, za katero je značilno vnetje žrela in bezgavk grla (povzročitelj je *Streptococcus equi* subsp. *equi*)

SIN.: adenitis contagiosa equorum, coryza contagiosa equorum

sm්රček -čka m sprednji del gobca z nosnicama:

žleze ~a

smrdèč -éča -e ki oddaja neprijeten vonj:

~i izdih, ~a rana

SIN.: fetiden, foetidus

sm්රkavost -i ž v zvezah:

afrška konjska ~ kronična, nalezljiva bolezen konj, za katero je značilno gnojno vnetje mezgovnic in bezgavk, podobno kožni obliki konjske smrkavosti (povzročajo jo kvasovka *Histoplasma capsulatum* subsp. *farciminosum*)

SIN.: psevdomaleus (2), lymphangiitis epizootica, **goveja** ~ kužna bolezen pri govedu s kroničnim vnetjem mezgovnic, ki jo povzročata bakterija *Nocardia farcinica*, **konjska** ~ nalezljiva, kužna bolezen kopitarjev (konj, mežgov, mul, oslov) in človeka, ki se kaže v treh oblikah, nosni s sluznatim izcedkom, kožni z vnetjem in ulceracijo bezgavk in pljučni s tvorbo trdih grčic (povzročiteljica je bakterija *Burkholderia mallei*)
SIN.: maleus (2), malleus (2)

sm්රkelj -klja m 1. sluznat izcedek iz nosu

2. v zvezi:

puranov ~ čampelj

sm්රt -i ž trajno prenehanje življenja, vseh življenjskih procesov v organizmu:

glavni vzrok ~i, neposredni vzrok ~i, vzrok ~i, znaki ~i

biološka ~ stanje, ko preneha delovanje možganov, spontano dihanje in delovanje srca, oživljanje pa ni več mogoče, **celična** ~ popoln propad celice, **embrionalna** ~ smrt zarodka v maternici, **intrauterina** ~ odmrtje plodu v maternici, **kardialna** ~ smrt zaradi odpovedi srca
SIN.: srčna smrt, **klinična** ~ stanje, ko prenehata dihanje in bitje srca, oživljanje pa je še mogoče
SIN.: navidezna smrt, **možganska** ~ smrt zaradi nepopravljive možganske poškodbe, ki se kaže s popolno odsotnostjo reagiranja in dihanja, **naravna** ~ smrt, npr. zaradi starosti
SIN.: mors naturalis, **nasilna** ~ smrt, ki ni posledica staranja ali bolezni
SIN.: mors violenta, **navidezna** ~ klinična smrt, **nenadna** ~ smrt zaradi odpovedi srca, kapi
SIN.: mors subita, **prenatalna** ~ smrt plodu v maternici pred rojstvom, **programirana celična** ~ apoptoza, **srčna** ~ kardialna smrt
SIN.: mors

sm්රten -tna -o 1. nanašajoč se na smrt:

~i boj, ~a bolezen, ~i izid

SIN.: letalis (1)

2. ki povzročata smrt:

~a doza, ~i gen, ~a poškodba, ~a rana

SIN.: letalen (1), smrtonosen, letalis (2)

sm්රtnost -i ž število poginulih živali za določeno boleznijo (navadno na 100 bolnih):

prenatalna ~ smrtnost plodov pred rojstvom,

proporcionalna ~ razmerje med poginulimi in zdravimi osebki

SIN.: letalnost

smrtonösen -sna -o smrten (2)

sm්රkuc -kca m zelo drobno zmlet lojevce (magnezijev silikat), ki se uporablja za posip
SIN.: talk

snét -í ž 1. glivica iz reda sneti:

koruzna ~ snet na nedozorelem zrnju koruze v rasti, ki izloča ustilagino
SIN.: *Ustilago maydis*,

pšenična ~ snet na nedozorelem zrnju pšenice

SIN.: *Ustilago tritici*

2. glivična bolezen rastlin, predvsem žit, koruze, ki jo povzročajo sneti

snetí -í ž mn. red glivic iz debela prostotrosnic, od katerih nekatere zajedajo žita in trave (vsebujejo več alkaloidov, npr. ustilagin)
SIN.: Ustilaginales

snéžen -žna -o v zvezah:
~i jereb, ~i leopard, ~a oftalmija, ~a slepota
SIN.: nivalis

snòp snòpa m fascikel:
atrioventrikularni ~ atrioventrikularni fascikel,
Hisov ~ atrioventrikularni fascikel

snòv snòví ž v zvezah:
totalna količina trdnih ~i v mleku
acidna ~ kislina snov, **aktivna** ~ učinkovina,
alkalna ~ bazična snov, **bazična** ~ snov, ki ima bazično reakcijo **SIN.:** alkalna snov, **bela** ~ tkivo centralnega živčevja iz mieliniziranih aksonov in celic nevroglije **SIN.:** belina, substantia alba, **biološko aktivna** ~ snov, ki deluje v živem organizmu, **črna** ~ plast sive snovi v srednjih možganih **SIN.:** substantia nigra, **energetske** ~i snovi, pri katerih se pri presnavljanju sprošča energija, ki je potrebna za delovno sposobnost organizma (to so predvsem ogljikovi hidrati, maščobe), **fotoaktivna** ~ snov, ki deluje pod vplivom svetlobe (npr. fagopirin) **SIN.:** fotodinamični agens, fotodinamična snov, **fotodinamična** ~ fotoaktivna snov, **genotoksična** ~ snov, ki povzroča genske mutacije, **hranilne** ~i snovi, potrebne za rast in obstoj organizma, **indiferentna** ~ snov brez zdravnega, tudi antigenskega učinka, **intercelularna** ~ medceličnina, **jedrna** ~ I. snov, ki sestavlja celično jedro 2. jedrovina, **karcinogena** ~ snov, ki povzroča raka, **ketogene** ~i snovi, iz katerih nastajajo ketonska telesa, **ketoplastična** ~ snov, ki pospešuje nastajanje ketonskih teles, **kisla** ~ snov, ki ima kislno reakcijo **SIN.:** acidna snov, **kužna** ~ kužnina, **medcelična** ~ medceličnina, **organska** ~ snov, ki vsebuje organske spojine, **protivirusna** ~ učinkovina, ki deluje proti virusom ali inhibira njihovo replikacijo, **radiotoksična** ~ snov, ki zaradi ionizirnega sevanja deluje toksično, **siva** ~ tkivo centralnega živčevja, sestavljeno pretežno iz teles nevronov, nevpola in nevroglijskih celic **SIN.:** sivina, substantia grisea
SIN.: substantia

sòben -bna -o nanašajoč se na sobo: ~a temperatura
~i termometer

sòbivanje -a s skupno življenje, bivanje dveh ali več istovrstnih ali raznovrstnih osebko
SIN.: kohabitacija (1), cohabitatio

sóda -e ž v zvezi:
kavstična ~ natrijev lug

sóden -dna -o v zvezah:
~a medicina, ~o veterinarstvo
SIN.: forenzičen

sódnomedicínski -a -o nanašajoč se na sodno medicino:
veterinarski ~ izvedenec, veterinarsko ~o izvedenstvo, ~a toksikologija

sodomija -e ž spolno občevanje človeka z živaljo
SIN.: bestialnost, zooerastija, zoofilija (1)

sodoprst -a -o ki ima močnejše razvita tretji in četrti prst:
~i kopitar, ~i kopitarji
PRIM.: lihoprst

sodoprstar -ja m žival, ki ima močnejše razvit tretji in četrti prst (npr. sodoprsti kopitar)

sodoprstarji -ev m mn. sodoprsti kopitarji

sòj sòja m sev

sója -e ž enoletna krmna rastlina iz družine metuljnic, bogata z beljakovinami, škrobom in vlakni
SIN.: *Glycine max*

sòjédec -dca m komenzal

sók -a m tekoči izloček nekaterih organov, žlez:
hipersekrecija želodčnega ~a
kislota želodčnega ~a
acidni želodčni ~ kislina želodčni sok,
aklorhidrični želodčni ~ želodčni sok brez nevezane klorovodikove kisline, **anacidni želodčni** ~ želodčni sok brez kisline (predvsem klorovodikove kisline), **črevesni** ~ sok, ki ga izloča črevesna sluznica, **gastrični** ~ želodčni sok, **hiperacidni želodčni** ~ superacidni želodčni sok, **hipokloreimični želodčni** ~ želodčni sok z znižano koncentracijo klorovih ionov, **kisli želodčni** ~ normalni želodčni sok, ki vsebuje nevezano klorovodikovo kislino **SIN.:** acidni želodčni sok, **pankreasni** ~ bistra, brezbarvna tekočina s proencimi za prebavljanje beljakovin, maščob in ogljikovih hidratov, ki jo izloča trebušna slinavka, **peracidni želodčni** ~ superacidni želodčni sok, **prebavni** ~ sok v prebavilih s številnimi encimi, ki razkrajajo hrano pri prebavljanju, **subacidni želodčni** ~ želodčni sok z zmanjšano kislostjo, **superacidni želodčni** ~ čezmerno kisel želodčni sok **SIN.:** hiperacidni želodčni sok, peracidni želodčni sok, **želodčni** ~ sok, ki ga izloča želodčna sluznica (vsebuje klorovodikovo kislino) **SIN.:** gastrični sok

sòkrven -vna -o nanašajoč se na bližnje krvno sorodstvo:
~o parjenje

sokrívica -e ž krvna plazma

sòkrvnost -i ž bližnje krvno sorodstvo

sól -í ž spojina, ki nastane v reakciji med kislino in bazo po zamenjavi vsega ali dela vodika v kislini s kovino ali radikalom: jodiranje kuhinjske ~i
denaturirana ~ kuhinjska sol z dodatki, ki jo naredijo neužitno za ljudi, **Glauberjeva** ~

natrijev sulfat s kristalno vodo, ki se uporablja kot odvajalo, **grenka** ~ magnezijev sulfat z vodo, ki se uporablja kot odvajalo, **jodirana kuhinjska** ~ kuhinjska sol z dodatkom kalijevega jodida, **kuhinjska** ~ bela kristalna higroskopna snov, katere glavna sestavina je natrijev klorid, uporablja se kot dodatek krmi in kot konzervans, **uratna** ~ urat, **živinska** ~ denaturirana sol, s katero se dopolnjuje krma živine

sól -a m koloidna raztopina, v kateri se delci bolj ali manj prosto gibljejo
PRIM.: gel (1)

sol. okr. (solutio) raztopina

Solanaceae [solanáceje] razhudnikovke

solanín -a m strupen alkaloid v rastlinah iz rodu *Solanum*, npr. v zelenih delih krompirja, v paradizniku (povzroča predvsem prebavne in živčne motnje)

Solanum [solánum] rod razhudnikovk, v katerem so krompir, jajčevc in druge vrste, ki vsebujejo solanin:
~ **tuberósum** krompir

soláren -rna -o **1.** sončen (1):
~i dermatitis, ~i eritem, ~o obsevanje
2. sončen (2):
~i pleksus

solaris -e [soláris] **1.** sončen (1):
dermatitis ~, íctus ~, ophthálmia ~, urticária ~
2. sončen (2):
pléxus ~

solea -ae ž [sóleja] podplat:
~ **úngulae** podplat kopita

Solea solea [sóleja sóleja] morski list

sólen -lna -o v zvezi:
~a kislina

soleus -a -um [sóleus] mečen:
músculus ~

solitáren -rna -o ločen, izvzet od drugih istovrstnih struktur:
~i limfatični vozlički, ~a metastaza
SIN.: solitarius

solitarius -a -um [solitárijus] solitaren:
nóduli lymphátici ~ii

solítrn -a -o v zvezi:
~a kislina

solúcija -e ž raztopina

solum -i s [sólum] podplat

solutio -onis ž [solúcija -ónis] raztopina:
eresóli ~ **saponáta** lizol, **iódi** ~ **aethanólíca** jodova tinktura, ~ **nátrii chlorídi** fiziološka raztopina, ~ **saturáta** nasičena raztopina

solvatácija -e ž obdajanje molekul ali ionov topljenca z molekulami topila

sólza -e ž **1.** blago bazičen izloček solznih žlez, ki vlaži sprednjo ploskev zrklka in jo z utripom zgornje veke čisti ter sodeluje pri prehranjevanju roženice
2. kapljica tega izločka
SIN.: lacrima

sólzen -zna -o nanašajoč se na solze:
~a arterija, ~o jezerce, ~i kanalček, ~a karunkula, ~a kost, ~i vod, ~a vreča, ~a žleza
SIN.: lakrimalen (1), lacrimalis (1)

solzénje -a s sekrecija solz iz solznika
SIN.: lakrimacija, lacrimatio

solzila -zil s mn. parni organi, ki sodelujejo pri sekreciji solz (solzna žleza, solznik in solzovod)
SIN.: lakrimalni aparat, apparatus lacrimalis

sólznica -e ž **1.** solzna žleza
2. parna kost glave v nosni steni orbite, v kateri leži solznik
SIN.: solzna kost, lakrimalna kost, os lacrimale

sólzníčen -čna -o nanašajoč se na solznico (2):
~i sinus, ~i živec
SIN.: lakrimalen (2), lacrimalis (2)

sólznik -a m vrečica, v kateri se zbirajo solze
SIN.: solzna vreča, saccus lacrimalis

solzovòd -òda m cevka, ki odvaja solze iz solznika v nosno votlino
SIN.: solzni vod, ductus nasolacrimalis

sóma -e ž **1.** telo (1)
2. ves organizem brez spolnih celic
3. perikarion

somastenija -e ž astenija

somatologija -e ž veda, ki proučuje človekovo, živalsko telo

somatóm -a m embriotom

somatomedín -a m peptid, ki posreduje učinek somatotropina ter sprošča celično proliferacijo in sintezo beljakovin v tkivih
PRIM.: somatostatin

somatomegalija -e ž čezmerna velikost telesa ali njegovih posameznih delov
PRIM.: gigantizem

somatometrija -e ž merjenje dimenzij celotnega telesa ali njegovih delov

somatostatín -a m hormon, ki inhibira predvsem izločanje somatotropina, pa tudi insulina, glukagona in gastrina (izločajo ga celice hipotalamusa, enteroendokrine celice in celice trebušne slinavke)
OKR.: SS (2)
PRIM.: somatomedin

somatotrófin -a m somatotropin

somatotrópen -pna -o ki pospešuje rast celic, tkiv:
~a celica, ~i hormon

somatotropín -a m hormon adenohipofize, ki pospešuje presnovo celic in njihovo rast
SIN.: rastni hormon, somatotrofin, somatotropni hormon
OKR.: STH

somátski -a -o telesen:
 ~ antigen, ~e celice, ~a mutacija, ~o prekrížanje, ~o žívečveje, ~ živčni sistem

somérnost -i ž simetrija:
virusna ~ virusna simetrija

somít -a m prasegment

somnolénca -e ž bolezenska zaspanost
SIN.: dremavica, somnolentia
PRIM.: nespečnost

somnolentia -ae ž [sommelécija] somnolencia

sónčarica -e ž bolezen zaradi neposredne in čezmerne izpostavljenosti glave sončnim žarkom
SIN.: helioza, insolacija (2), sončni udar, heliosis, ictus solaris, insolatio (2)

sónčen -čna -o **1.** nanašajoč se na Sonce, njegovo svetlobo:
 ~i dermatitis, ~a kopel, ~a oftalmija, ~a slepota, ~i udar, ~a urtikarija, ~i žarki

SIN.: solaren (1), solaris (1)

2. ki je v obliki sončnih žarkov:

~i pleksus

SIN.: solaren (2), solaris (2)

3. v zvezi:

~i ostríž

sónčenje -a s izpostavljanje telesa, delov telesa delovanju sončnih žarkov
SIN.: insolacija (3), sončna kopel, insolatio (3)

sónda -e ž **1.** gumijasta, kovinska ali plastična naprava (navadno v obliki cevke) za uvajanje v telesne votline, črevo zaradi preiskovanja, hranjenja ali dajanja zdravil:
duodenalna ~ dvanajstnikova sonda, **dvanajstnikova** ~ tanka gumijasta cev za črpanje vsebine iz dvanajstnika **SIN.:** duodenalna sonda, **endovaginalna** ~ posebej oblikovana sonda za pregled notranosti spolovil pri samici z ultrazvokom **SIN.:** intravaginalna sonda, **gastrična** ~ želodčna sonda, **hranilna** ~ elastična plastična ali gumijasta cev za vnašanje hranilnih snovi v želodec, **intrauterina** ~ paličasta naprava za pregledovanje in merjenje maternične votline, **intravaginalna** ~ endovaginalna sonda, **koagulacijska** ~ naprava za elektrokoagulacijo, **transrektalna** ~ sonda za pregled in posege skozi danko, **transvaginalna** ~ sonda za pregled in posege skozi nožnico, **zobozdravniška** ~ sonda za pregled zobnih kavitet, **želodčna** ~ sonda za črpanje želodčnega soka, za hranjenje ali izpiranje želodca pri zastrupitvah **SIN.:** gastrična sonda, **žlebičasta** ~ sonda z žlebom
2. naprava za merjenje, preiskovanje, vrtnanje težko dostopnih področij:

ultrasonografska ~ ultrazvočna sonda, **ultrazvočna** ~ sonda, ki oddaja zvočne valove določene frekvence, jih odbite sprejema in spreminja v električni signal **SIN.:** ultrasonografska sonda, **Westergreenova** ~ graduirana cevka, ki se uporablja pri Westergreenovi metodi
3. v zvezi:
genska ~ z radioaktivnim izotopom označen delček enojne verige DNK ali RNK, ki vsebuje določeno sekvenco in se uporablja za odkrivanje homologne sekvence v celici, virusu z različnimi laboratorijskimi metodami

sondíratí -am nedov. s sondo preiskovati npr. težko dostopna področja, dajati zdravila ali odvzemati vsebino

sonográf -a m ehograf

sonografija -e ž ehografija

sonógrám -a m ehogram

sonologija -e ž medicinska, veterinarska stroka, ki se ukvarja z uporabo ultrazvoka v diagnostične namene

sonóren -rna -o zveneč:
 ~i hropci, ~i perkusijski zvok

sonorus -a -um [sonórus] zveneč:
 rhónchi ~i, rhónchi ~i et sibilántes

sonus -i m [sónus] zvok

soor (angl.) [sór] sor

sopénje -a s dispneja z glasnim vdihom in izdihom

sór -a m bolezen ustne votline pri perutnini, ki jo povzroča kvasovka *Candida albicans*
SIN.: soor

sorazméren -rna -o katerega deli so v pravem razmerju: ~a rast
SIN.: proporcionalen

sorbènt -ènta m snov, ki vpija, vsrkava druge snovi

sorbicus -a -um [sórbikus] sorbinski:
 ácidum ~um

sorbínski -a -o v zvezi:
 ~a kislina
SIN.: sorbicus

sorbitól -a m alkohol s šestimi hidroksilnimi skupinami v molekuli, ki je v plodovih jerebike, v manjših količinah tudi v sadju (uporablja se kot diuretik)
PRIM.: manitol

Sorbus [sórbus] rod z okoli dvesto vrstami dreves ali grmov:
 ~ *aucupária* jerebika

Sorghum [sórgum] rod enoletnih kulturnih rastlin iz skupine žitnih trav:
 ~ *vulgáre* sirek

soródstvo -a s razmerje do osebk, iz katerega izhaja ali s katerim ima skupnega prednika: **bližnje krvno** ~ sorodstvo do drugega, tretjega kolena **sin.:** konsangvinost, ožje krvno sorodstvo, sokrvnost, **krvno** ~ sorodstvo po materi in očetu, **ožje krvno** ~ bližnje krvno sorodstvo

sóški -a -o v zvezi:
~a postrv

Southern, Edwin Mellor [sávdern édvin mélor] (1938–) britanski biolog

Southern-blot -- [sávdern blót] v zvezi:
test ~

sožitje -a m simbioza

soživka -e ž simbiont

spáček -čka m organizem s prirjeno malformacijo vsega telesa ali njegovih posameznih delov, organov
SIN.: monstrum, nakaza, monstrum (lat.), teras

spáčenost -i ž malformacija

spáh -a m ravni šiv

spahováňje -a s izpahovanje

spánje -a s fiziološko zmanjšanje zavesti in presnove (po prebujenju se ponovno vzpostavi delovanje vseh organskih sistemov):

letargično ~ spanje v letargiji, **zimsko** ~ fenološki pojav pri nekaterih vrstah živali (npr. pri medvedu), da zimo prespijo v brlogu **sin.:** hibernacija (1)

spárjen -a -o konjugiran (2):
~i gameti

spasmus -i m [spázmus] krč:
~ **glóttidis** krč glasila, ~ **pylóri** pilorospazem

spasticus -a -um [spástikus] spastičen:
ileus ~, ischúria ~a, torticólis ~a

spástičen -čna -o nanašajoč se na krč:
~a abazija, ~i bronhitis, ~i ileus, ~i kašelj, ~a paraliza, ~a pareza goveda, ~i tortikolis
SIN.: spasticus

spatium -ii s [spácijum] prostor (1):
~ **episclerále** Tenonov prostor, ~ **interarcuále** medvretenčni prostor, ~ **intercostále** medrebrje, ~ **retroperitoneále** retroperitonealni prostor, ~ **subarachnoideum** subarahnoidni prostor

spátula -e ž naprava za potiskanje jezika pri preiskavi ustne votline, žrela
SIN.: lopatka

spázem -zma m krč:
bronhialni ~ bronhospazem, **bronhogeni** ~ krč, ki ima izvor v bronhusih, **fleksorski** ~ krč s fleksijo, **klonični** ~ klonični krč, **klonično-tonični** ~ klonično-tonični krč, **koronarni** ~ krč koronarne arterije, **požiralnikov** ~ ezofagospazem, **tonični** ~ tonični krč, **tonično-klonični** ~ tonično-klonični krč, **žilni** ~ angiospazem

spazmogén -a -o ki povzroča krče: ~a snov

spazmolíčen -čna -o nanašajoč se na spazmolitik: ~o zdravilo

spazmolítik -a m sredstvo, ki zmanjšuje mišični tonus in preprečuje krče gladke mišičnine
PRIM.: antispastik

spazmolíza -e ž ublažitev krča ali konvulzije

speciálen -lna -o ki ni splošen:
~o gojišče

specialist -a m strokovnjak s poglobljenim znanjem na ožjem področju kake stroke

specialističen -čna -o nanašajoč se na specialiste ali specializacijo: ~i izpit, ~i pregled

specializácija -e ž pridobitev posebnega, poglobljenega znanja na ožjem področju kake stroke

specializíran -a -o ki ima zaradi funkcije posebno zgradbo: ~a celica, ~a usnjica

specificus -a -um [specífikus] specifičen:
inflammátio ~a, remédium ~um

specifičen -čna -o lasten samo določenemu pojavu, predmetu ali osebi:
skupinsko ~i antigen, ~i antigen, ~a bolezen, ~a imunost, ~a obramba, ~o protitelo, ~i serum, ~a terapija, ~a teža, ~a teža mleka, ~o vnetje, ~o zdravljenje, tipsko ~i antigen, vrstno ~i antigen
SIN.: specificus

spékte -tra m **1.** razvrstitev energije v valovanju glede na valovno dolžino ali glede na lastnost delcev:

absorpcijski ~ spekter svetlobe, ki se pri prehodu skozi snov delno absorbira

2. množina različnih stvari iste vrste:

antibiotik širokega ~a, antihelminetik širokega ~a
antibakterijski ~ **antibiotika** antibiotični spekter, **antibiotični** ~ seznam mikroorganizmov, na katere deluje določen antibiotik **sin.:** antibakterijski spekter antibiotika

spektinomicín -a m antibiotik, pridobljen iz kulture streptomycete *Streptomyces spectabilis*

spektrálen -lna -o nanašajoč se na spekter (1):
~a analiza

spektrín -a m nitasta, krčljiva beljakovina citoskeleta eritrocita, ki določa njegovo obliko in upogljivost

spektrofotométe -tra m naprava za spektrofotometrijo

spektrofotométričen -čna -o nanašajoč se na spektrofotometrijo:
~a analiza

spektrofotometrija -e ž metoda za ugotavljanje kemičnih snovi, raztopljenih v tekočini, na podlagi njihovega absorpcijskega spektra (npr. za analizo hemoglobina)

SIN.: spektrofotometrična analiza

spektrométer -tra m naprava za opazovanje in zapisovanje spektrov

spektrometrija -e ž metoda za ugotavljanje sestave določenega spektra

spékulum -a m **1.** instrument za razširitev telesnih kanalov ali votlin (zaradi olajšanja dostopa in njihovega pregleda ali po operaciji):

rektalni ~ spekulum za pregled sluznice danke,

vaginalni ~ spekulum za pregled sluznice nožnice in materničnega vratu

2. zrcalce:

nosni ~ spekulum za pregled notranjosti nosu,

ušesni ~ naprava v obliki lijaka za pregled zunanjšega ušesa **sin.:** liv, **zobozdravniški** ~ zobozdravniško zrcalce

speleoskopija -e ž kavernoskopija

speleotomija -e ž kavernotomija

spërma -e ž **1.** tekoč izloček samca pri ejakulaciji, ki vsebuje semenčice, sekrete akcesornih spolnih žlez, mehurnice in drugih žlez, epitelijske celice in druge manj pomembne sestavine: deplecija ~e

dajalec ~e, efluvij ~e, izbrizg ~e, izliv ~e

SIN.: seme, semen

2. za umetno osemenjevanje pripravljen ejakulat

SIN.: seme

spermaticus -a -um [spermátikus] semenski (1): funiculus ~

spermatída -e ž spolna celica samca, nastala iz spermatocita, iz katere se po mejozi razvije semenčica

spermatoblást -a m zastar. spermatogonij

spermatocít -a m spolna celica samca iz prve faze spermatogeneze, iz katere se razvijajo spermatide

spermatocitogenéza -e ž prva faza spermatogeneze z nastajanjem spermatocitov

S spermatogenéza -e ž proces nastajanja semenčic, ki ima tri faze, spermatocitogenezo, mejozo in spermiogenezo:

zastoj ~e

SIN.: spermija

spermatogónij -a m matična spolna celica samca, ki nastaja v modih in se razvije v spermatocit v prvi fazi spermatogeneze

SIN.: spermatoblast

spermatokéla in **spermatocéla** -e ž retencijska cista s semenčicami v nadmodku ali v modih

spermatopatija -e ž nastajanje patološko spremenjenih semenčic ali mehanizem njihovega izločanja

spermatoréja -e ž nehoten iztok sperme brez orgazma

SIN.: spermatorrhoea

spermatorrhoea -ae ž [spermatoréja] spermatoreja

spermatozój -a m semenčica

spermaturija -e ž semenurija

spermiciden -dna -o ki uničuje semenčice: ~a učinkovina

spèrmij -a m semenčica

spermija -e ž spermatogeneza

spèrmijev -a -o nanašajoč se na semenčice: ~a glavica, ~ rep

spermiogenéza -e ž tretja faza spermatogeneze, v kateri se spermatide preobrazijo v semenčice

spermiográm -a m celotni prikaz preiskave ejakulata (glede količine, oblike, gibljivosti in števila semenčic ter vrednosti pH, vonja, barve ejakulata)

spermium -ii s [spèrmijum] semenčica

spermóvij -a m jajčece po združitvi s semenčico

spét -a -o v zvezi:

~i sklep

SPF [espeèf] krat. (specific pathogens free) v zvezi: žival ~

sphaeroideus in **spheroideus** -a -um [sféroideus] kroglast: articulátio ~a

Sphagnum [sfágnum] rod mahov, iz katerih nastaja šota (imajo veliko vpojno moč in vsebujejo sfagnol)

sphenoidalis -e [sfenoidális] zagozdničen: ós ~e, sínus ~

sphenopalatinus -a -um [sfénopalátinus] zagozdnično-neben: artéria ~a

sphincter -eris m [sfíntker] v zvezah:

músculus ~, músculus ~ áni extérnus, músculus ~ áni intérnus, músculus ~ pupillae, músculus ~ pylori, músculus ~ úrethrae, músculus ~ vesicae urináriae

~ **urethralis** sečnična mišica

spína -e ž **1.** trn (1)

2. hrbtenica

spina -ae ž [spína] **1.** trn (1):

túber ~ae scápulae

~ **ischíadica** sednični trn, ~ **scápulae** plečnični trn

2. hrbtenica:

~ **bífida** prirojen razcep dela hrbtenice, skozi katerega lahko zdrknejo hrbtenjača ali meninge

spinálen -lna -o **1.** hrbtenjačen: ~a mišična atrofija ~a anestezija, ~a apopleksija, ~a arahnoida, ~a ataksija, ~i blok, ~a blokada, ~a dura, ~i ganglij, ~i kanal, ~a kap, ~i meningitis, ~i pahimeningitis, ~a paraliza, ~a pia, ~i živci

2. hrbteničen:

~a punkcija

spinalis -e [spinális] **1.** hrbtenjačen:

apopléxia ~, arahnoida ~, atáxia ~, dura máter ~, gánglion ~e, meningitis ~, nêrvi ~es, pia máter ~

2. hrbteničen:

medúlla ~

3. trnov:

músculus ~

spinus -a -um [spinózus] trnast:

procéssus ~, strátum ~um epidérmidis

spirála -e ž ravninska krivulja, ki neskončno

mnogokrat obide določeno točko nič

SIN.: viba

spirálen -lna -o nanašajoč se na spiralo:

~a fraktúra, ~i ganglij, ~i organ, ~i zlom

SIN.: spiralis

spirális -e [spirális] spiralen:

fractúra ~, gánglion -e, órganum -e

spiralizácija -e ž zavijanje nitaste strukture DNK v vijačnico:~ **kromosoma** zgostitev kromosoma ali njegovih delov zaradi močnejšega zavijanja molekule DNK, ki je povezano z zmanjšanjem genske aktivnosti v teh delih **prim.:** despiralizacija kromosoma**spiramicín** -a m antibiotik, pridobljen iz kulturestreptomicete *Streptomyces ambofaciens*,

ki se uporablja predvsem pri zdravljenju stafilokoknih in mikoplazemskih okužb pri prašičih in pri bacilarni dizenteriji prašičev (pa tudi, kadar so mikroorganizmi odporni proti penicilinu)

spiritus -us m [spíritus] etanol:~ **absolútus** absolutni etanol, ~ **aetheris** zmes dietilnega etra in etanola, ki se uporablja proti meteorizmu, ~ **concentrátus** koncentrirani etanol, ~ **depurátus** prečiščen etanol, ~ **dilútus** razredčeni etanol**Spirocercá** [spirocêrka] rod nematodov iz družine Spiruroidae:~ **sanguinolénta** nematod, ki zajeda v steni aorte, požiralnika in želodca pri psu**Spirochaeta** [spirohéta] rod bakterij iz družine Spirochaetaceae:~ **anserína** zastar. *Borrelia anserina*, ~ **cuniculi** zastar. *Treponema paraluis-cuniculi***Spirochaetaceae** [spirohetácejé] družinagramsko negativnih svedrastih bakterij z rodovi *Spirochaeta*, *Treponema*, *Borrelia***spirográf** -a m naprava za zapisovanje poteka dihanja

SIN.: pneograf

spirografija -e ž grafično zapisovanje

spirometrije in pljučnih kapacitet

SIN.: pneografija

spirográm -a m zapis, dobljen s spirografijo

SIN.: pneogram, pneumatogram

spirohéta -e ž svedrasta, gramsko negativnabakterija iz rodu *Spirochaeta***spirohetóza** -e ž **1.** zastar. boreliozá**2. v zvezi:**~ **kuncev**, **zajcev** kunčji, zajčji sifilis**spirométer** -tra m naprava za merjenje vdihanega in izdihanega zraka iz pljuč**spirometrija** -e ž merjenje pljučnega volumna in kapacitete pljuč s spirometrom**Spiruroidae** [spiruroidé] družina nematodov, kivključuje rodove *Gnathostoma*, *Habronema*, *Thelazia*, *Spirocerca***splanchnicus** -a -um [splánhnikus] droboven:

nêrvus ~ májor, nêrvus ~ mínor

splanchnocranium -ii m [splanhnochránijum]

zastar. viscerokranij

splanchnomegalia -ae ž [splanhnomegálíja]

visceromegalija

splánhnektopija -e ž sprememba položaja

organa ali organov v trebušni votlini

splanhnochránij -a m zastar. viscerokranij**splanhnlít** -a m enterolit**splanhnologija** -e ž področje anatomije, ki

obravna notranje organe

splanhnomegalija -e ž visceromegalija**splanhнопатija** -e ž katera koli bolezen drobovja**splanhnoptóza** -e ž visceroptoza**splen** -is m [splén] vranica**splenalgija** -e ž bolečina v vranici**splenectomy** -ae ž [splenektómija] splenektomija**splenektomija** -e ž kirurška odstranitev vranice

SIN.: splenotomija (2), splenectomy

splenítis -a m vnetje vranice, ki ga spremlja povečanje organa in huda omejena bolečina (navadno posledica okužbe)

SIN.: splenitis (lat.)

splenitis -idis ž [splenítis] splenitis**splenius** -a -um [splénijus] jermenast:

músculus ~

splenokéla -e ž vranična kila**splenomegalia** -ae ž [splenomegálíja]

splenomegalija:

~ **siderótica** siderotična splenomegalija**splenomegalija** -e ž povečanost vranice:**hemolitična** ~ splenomegalija zaradi povečane razgradnje eritrocitov (npr. pri hemolitični anemiji), **kongestivna** ~ splenomegalija zaradi kongestije v vranici, **siderotična** ~ splenomegalija zaradi nalaganja železa in kalcija v vranici **sin.:**

splenomegalia siderotica

SIN.: splenomegalia

splenometrija -e ž merjenje velikosti vranice**splenomielomalacija** -e ž bolezensko

omehčanje vranice in kostnega mozga

S

splenopeksija -e ž kirurška pričvrstitev ektopične vranice na njeno normalno mesto

splenorafija -e ž kirurško šivanje vranice

splenoragija -e ž krvavitev iz vranice (npr. pri rupturi vranice)

splenorrhexis -is ž [splenoréksis] ruptura vranice

splenotomija -e ž **1.** kirurški vrez v vranico
2. splenektomija

splēt spléta m **1.** pleksus

2. skupek med seboj povezanih struktur (npr. vlaken)

splōšen -šna -o nanašajoč se na vse, ne na posamezno:

~i adaptacijski sindrom, ~a alopecija, ~i anestetik, ~a anestezija, ~a atrofija, ~a hiperemija, ~a infekcija, ~a mikrobiologija, ~a okužba, ~a patologija, ~a refrigeracija, ~a veterinarska ambulanta, ~a vodenica, ~i znak

spočétje -a s začetek razvoja oplojenega jajčeca

spodbudílo -a s stimulans

spodbudíti -ím dov. stimulirati

spodbújanje -a s stimulacija

spodbújati -am nedov. stimulirati

spodbujeválnik -a m naprava ali snov, ki vpliva na to, da kaj nastane, se okrepi:

ektopični ~ nenormalno mesto v srcu, razen sinuatrialnega vozla, ki daje pobude za srčno kontrakcijo, **srčni** ~ električna naprava, ki z impulzi spodbuja bitje srca **sin.:** kardioakcelerator (3), **transvenski** ~ zunanji začasni srčni spodbujevalnik, od katerega se po venah vodi elektroda v srce

spodnječeljúst -tna -o nanašajoč se na spodnjo čeljust:

~e bezgavke, ~a slinavka, ~a slinska žleza, ~i živec
SIN.: mandibularen, mandibularis

S

spodnječeljústnično-jezičničen -čna -o nanašajoč se na spodnjo čeljustnico in jezičnico:

~a mišica, ~i živec
SIN.: mylohyoideus

spódnji -a -e **1.** ki leži, je nižje:

povešalka ~e ustnice, ~a alveolarna arterija, ~ alveolarni živec, ~a čeljust, ~a čeljustnica, ~a ustnica, ~a ustnična arterija, ~a veka, ~a zobnična arterija, ~ zobnični živec
SIN.: inferior

2. ki je obrnjen proti trebuhu:

prsna ~a nazobčana mišica, ~a vampova vreča, vratna ~a nazobčana mišica

SIN.: ventralen (1), ventralis (1)

3. ki je najbolj oddaljen od katere koli točke v telesu:

neparna ~a sezamoidna vez, ~a falanga, ~i koželjnjično-komolčnični sklep, ~a prstnica

SIN.: distalen, distalis

4. v zvezi:

~a dihala

spòj spòja m šant (1)

spojina -e ž snov, v kateri so kemijski elementi v molekuli vezani z ionsko ali kovalentno vezjo, tako da se jih fizikalno ne da ločiti:

aciklična ~ organska spojina, ki v molekuli vsebuje neskljenjene obroče ogljikovih atomov brez obroča, **alifatska** ~ aciklična ali ciklična organska spojina, ki v molekuli ne vsebuje aromatskega obroča **sin.:** alifat, **anorganska** ~ spojina, ki ne vsebuje ogljika (z izjemo nekaterih enostavnejših ogljikovih spojin, npr. ogljikov dioksid, karbidi in karbonati), **aromska** ~ ciklična spojina, ki v molekuli vsebuje aromatski obroč ali več združenih aromatskih obročev **sin.:** aromati, **biciklična** ~ ciklična spojina, ki v molekuli vsebuje dva med seboj združena obroča, **ciklična** ~ navadno organska spojina, ki ima v molekuli en obroč ali več združenih obročev, **heterociklična** ~ ciklična spojina, ki ima v obroču poleg atomov ogljika vezane tudi atome drugih kemijskih elementov, **homociklična** ~ ciklična spojina iz enega obroča ali več obročev, sestavljenih iz atomov istega kemijskega elementa, **homologna** ~ vsaka izmed spojin s podobno zgradbo, ki se razlikuje le po številu sestavnih kemijskih elementov, **markirana** ~ spojina z označevalcem, **monociklična** ~ ciklična spojina, ki ima v molekuli samo en obroč, **nasičena** ~ organska spojina z enojnimi vezmi med atomi (npr. nasičene maščobne kisline), **nebeljakovinske dušikove** ~e dušikove organske spojine, razen beljakovin (npr. urea, kreatin, kreatinin, sečna kislina, aminokisline, amoniak), **nenasičena** ~ organska spojina z dvojnimi ali trojnimi vezmi med atomi (navadno med atomi ogljika), ki zato zlahka oksidira (npr. nenasičene maščobne kisline), **organska** ~ snov, ki v molekuli vsebuje kovalentno povezane atome ogljika (z izjemo ogljikovega dioksida, ogljikove kisline in karbonatov), **policiklična** ~ ciklična spojina, ki ima v molekuli dva obroča ali več združenih obročev

spòl spòla m značilnosti živih bitij, določene z različnostjo spolnih organov (primarni spolni znaki) in nekaterih drugih organov (sekundarni spolni znaki) samcev in samic: determinacija ~a

heterogametni ~ spol, ki ima dva tipa gamet, odvisno od spolnih kromosomov,

homogametni ~ spol, ki ima samo en tip gamet, odvisno od spolnih kromosomov, **moški** ~ spol pri sesalcih, ki je genetsko določen s spolnima kromosomoma XY, fenotipično pa s primarnimi in sekundarnimi spolnimi znaki

sin.: sexus virilis, **ženski** ~ spol pri sesalcih, ki je genetsko določen s spolnima kromosomoma XX, fenotipično pa s primarnimi in sekundarnimi spolnimi znaki **sin.:** sexus femininus

SIN.: sexus

PRIM.: seks

spôlen -lna -o **1.** nanašajoč se na spol: ~i razvoj,

~o vedenje

embrionalna ~a celica, primarni ~i znaki, sekundarni ~i znaki, ~e celice, ~i ciklus, ~i dimorfizem, ~i faktor, ~i hormoni, ~i kromosom, ~i nagon, ~i stadij dermatofita

SIN.: seksualen

2. nanašajoč se na spolovila:

akcesorne ~e žleze, arterija ~ega uda, prekinjeni ~i akt, ~i akt, ~o dražilo, ~i eksantem konj, ~i eretizem, ~a fimbrija, ~a grčica, ~i kontakt, ~a kuga konj, ~i organi, ~i organi samca, ~i organi samice, ~i pilus, ~a potencia, ~o razmnoževanje, ~i stik, ~i ud, ~a združitev, ~a zmožnost, ~a zrelost, ~a žleza, virus ~ega eksantema konj, zunanji ~i organi

SIN.: genitalen, genitalis

spôlno prisl. v zvezah:

~ prenosljiva bolezen, ~ zrel

spôlnost -i ž značilnosti, vedenje, ki izhajajo iz spolnega nagona

spôlno-stêgenski -a -o nanašajoč se na zunanja spolovila in stegno:

~i živec

SIN.: genitofemoralis

spolovila spolovíl s mn. zunanji in notranji

spolni organi samca ali samice, namenjeni za razmnoževanje:

~ **samca** organi samca, ki služijo za oploditev (moda, penis, semenovod, obsečnica) **SIN.:**

spolni organi samca, ~ **samice** organi samice, ki služijo za donositev in porod plodu (vulva, nožnica, maternica, jajcevoda, jajčnika)

SIN.: spolni organi samice, **zunanja** ~ moda v modniku in penis pri samcu, vulva pri samici

SIN.: zunanji spolni organi

SIN.: genitalije, genitalni aparat, genitalni sistem, spolni organi, organa genitalia

spomínski -a -o v zvezi:

~a celica

spomladánski -a -o v zvezah:

~a viremija krapov, virus ~e viremije krapov

spondilalgija -e ž bolečina v hrbtenici

SIN.: spondilodinja, spondylalgia

spondilartrítis -a m vnetje medvretenčnih sklepov

SIN.: spondylarthritis

spondilartróza -e ž artroza medvretenčnih sklepov

SIN.: spondylarthrosis

spondilitis -a m vnetje enega vretenca ali več vretenc:

ankilozni ~ spondilitis z ankilozo prizadetega sklepa, **tuberkulozni** ~ vnetje vretenca, ki ga povzročajo patogene mikobakterije

SIN.: spondylitis

spondilodinja -e ž spondilalgija

spondioliza -e ž defekt vretenca, prirojen ali pridobljen zaradi vnetja

SIN.: spondylolysis

spondilóza -e ž degenerativne spremembe v

hrbtenici, ki se lahko razvijejo v ankilozo medvretenčnih sklepov, navadno jih spremljajo tudi bolečina in živčne motnje:

ledvena ~ spondiloza ledvenih vretenc **SIN.:**

spondylosis lumbalis, **prsna** ~ spondiloza prsnih vretenc **SIN.:** spondylosis thoracalis, **vratna** ~

spondiloza vratnih vretenc **SIN.:** spondylosis cervicalis

SIN.: spondylosis

spondylalgia -ae ž [spondilálgija] spondilalgija

spondylarthritis -idis ž [spondilartritis]

spondylarthritis

spondylarthrosis -is ž [spondilartrózis]

spondylartróza

spondylitis -idis ž [spondilítis] spondilitis

spondylolysis -is ž [spondilolízis] spondioliza

spondylosis -is ž [spondilózis] spondiloza:

~ **cervicális** vratna spondiloza, ~ **déformans**

kronična bolezen hrbtenice z degenerativnimi spremembami in osteofiti na vretencih,

~ **lumbális** ledvena spondiloza, ~ **thoracális**

prsna spondiloza

spondylus -i m [spóndilus] vretence

spongiformen -mna -o ki ima strukturo spužve:

bovina ~a encefalopatija, goveja ~a encefalopatija,

prenosna ~a encefalopatija minkov, ~a encefalopatija, ~a encefalopatija ovc

SIN.: spongiformis

spongiformis -e [spongifórmis] spongiformen:

encephalopáthia ~, encephalopáthia ~ bóvum

spongioblást -a m embrionalna epitelijska

celica, iz katere se razvijejo nevroglijske ali ependimske celice

spongioblastóm -a m maligna možganska

novotvorba iz celic, podobnih spongioblastom

SIN.: spongioblastoma

spongioblastoma -atis s [spongijoblastóma]

spongioblastom

spongiocít -a m **1.** nevroglijska celica

2. celica v skorji nadledvične žleze s številnimi vakuolami in lipidnimi snovmi v protoplazmi

spongioplázma -e ž zastar. **1.** snov, ki oblikuje celični retikulum

2. zrnata snov aksona

spongioskleróza -e ž čezmerna tvorba kostnine v spongioznem kostnem tkivu

spongiosus -a -um [spongijózus] spongiozen:

substántia ~a

spongióza -e ž žarg. spongiozno kostno tkivo

spongiózen -zna -o po luknjičasti zgradbi podoben spužvi:

~o kostno tkivo

SIN.: spongiosus

S

spontán -a -o ki nastane ali poteka sam od sebe:
~i abortus, ~a alergija, ~o dihanje, ~a fraktura, ~a generacija, ~a mutacija, ~a ozdravitev, ~i porod, ~i zlom
SIN.: spontaneus
PRIM.: umeten

spontaneus -a -um [spontáneus] spontan:
abórtus ~, fractúra ~a, generátio ~a, pártus ~

spóra -e ž **1.** trajna oblika pri nekaterih vrstah bakterij (družina Bacillaceae), ki nastane v razmerah, neugodnih za bakterije (ne omogoča razmnoževanja), v ugodnih razmerah se razvije v novo bakterijo, ki se lahko množi:
centralna ~ spora, ki nastane v sredini paličaste bakterije, **subterminalna** ~ spora, ki leži med sredino in koncem paličaste bakterije, **terminalna** ~ spora, ki se oblikuje na koncu paličaste bakterije, **termorezistentna bakterijska** ~ spora, ki prenese visoko temperaturo
2. celica pri glivici, ki služi za razmnoževanje (npr. artrospora, bazidiospora, blastospora, klamidospora, askospora, zigospora)
SIN.: tros (2)
3. tros (1)
4. tros (3)

sporádičen -čna -o ki se pojavlja, deluje v časovnih presledkih, navadno nedoločenih, lahko na različnih krajih:
~a bolezen, ~i limfangiitis konj

sporángij -a m vrečasta tvorba pri zigomicetah, v kateri nastajajo sporangiospore

sporangiospóra -e ž nespolna nastala endospora v sporangiju pri zigomicetah

sporoblást -a m zgodnja razvojna oblika sporogonije pri trosovcih, ki se razvije v sporocisto

sporocíd -a m sredstvo, ki ubija spore

sporocísta -e ž **1.** razvojna oblika sporogonije pri trosovcih, ki nastane iz sporoblasta in se razvije v sporožit

2. ličinka metljaja, ki se razvije iz miracidija (razvoj poteka v vmesnem gostitelju, npr. v polžu)

sporočilén -lna -o informacijski:
~a ribonukleinska kislina, ~a RNK

sporočiló -a s informacija (1):
dedno ~ dedna informacija, **genetsko** ~ genetska informacija

sporo fóra -e ž hifa, ki nosi spore

sporo gén -a -o ki tvori spore:
~a bakterija, ~a hifa

sporo genéza -e ž nastajanje spor pri bakterijah (npr. Bacillaceae), glivicah

sporo génost -i ž sposobnost tvoriti spore

sporo gonija -e ž spolna faza življenjskega ciklusa trosovcev (npr. pri kokcidijih) s tvorbo sporocist in sporožitov
PRIM.: shizogonija

sporoplázma -e ž protoplazma v spori

Sporozoa [sporozója] trosovci

sporožit -a m spora pri trosovcih, sposobna za invazijo (končni stadij sporogonije)

sporožój -a m trosovec

sporulácija -e ž **1.** nastajanje spor, način razmnoževanja pri trosovcih
2. pretvorba bakterije v sporo, ki je zelo odporna proti zunanjim vplivom

sprednji -a -e **1.** ki je, leži v telesu pred čim, v sprednjem delu česa (npr. organa):

~e ciliarnikove arterije, ~a očesna komora, ~ zrkelni prekat
SIN.: anterior

2. ki je, leži bližje glavi ali se nanaša nanjo: površinska ~a predtrebušna arterija, ~a arterija danke, ~a arterija ovjalka nadlahtnice, ~a arterija penisa, ~a golenična arterija, ~a golenična mišica, ~a golenična vez stranskega in sredinskega meniskusa, ~a grlna arterija, ~ grlni živec, ~a medenična odprtina, ~a medkostna arterija, ~i možgani, ~a odprtina prsnega koša, ~a oporkova arterija, ~a oporkova vena, ~a pankreasno-duodenalna arterija, ~a piščal, ~a piščalnica, ~a predtrebušna arterija, ~a predtrebušna vena, ~ reženji hipofize, ~a sečnikova arterija, ~a ščitnična arterija, ~a trebušna arterija, ~a vimenska arterija, ~a votla vena, ~a zadnjična arterija, ~ zadnjični živec, ~a zgornja nazobčana mišica

SIN.: kranialen (1), cranialis (1)

3. v zvezah: ~a okončina
~a kračnica

sprehájati -am nedov. voditi žival na sprehod: ~ konja, ~ psa

sprěj -a m **1.** pršilo

2. razpršilo (2)

spremémba -e ž v zvezah:

bolezenske ~e zbir vidnih, otipljivih ali laboratorijsko dokazljivih patoloških pojavov v organizmu med boleznijo, **dedna** ~ spremenjena lastnost dedne zasnove organizma, **mehanična** ~ sprememba, ki nastane pri prehodu iz mirovanja v gibanje, **starostna** ~ sprememba kake lastnosti ostarelega organizma (npr. osivelost dlake)
SIN.: alteracija

spremljajóč -a -e konkomitanten:

~a infekcija, ~a okužba, ~e vene

spričeválo -a s listina, s katero se kaj potrjuje:

~ o zdravstvenem stanju živali

SIN.: certifikat (1)

sprjemljivost -i ž aderenza (1)

sprijétost -i ž aderenza (2)

spróten -tna -o ki se zgodi takoj ali dogaja istočasno:
~a dezinfekcija, ~a razkužba

spurius -a -um [spúrijus] lažen:
cóstae ~ae, melaéna ~a

spútum -a m **1.** izmeček
2. izpljunek

squama -ae ž [skváma] **1.** luska (1):
~ **frontális** čelnična luska, ~ **occipitális** zatilnična luska, ~ **temporalis** senčnična luska
2. luska (2)

squamosus -a -um [skvamózus] luskast:
blepharítis ~a, carcinóma ~um, sutúra ~a

Sr [esèr] simb. (Strontium) stroncij

sráb -a m garje

srámen -mna -o nanašajoč se na zunanja spolovila:

notranja ~a arterija, ~a kost, ~a reža, ~a ustrnica, ~i živec, zunanja ~a arterija

SIN.: pudendus

srámnno-predtrebúšen -šna -o nanašajoč se na zunanja spolovila in predtrebušje:

~o deblo, ~a vena

SIN.: pudendoepigastricus

srábec -bca m mikroskopsko majhen pajkovec, kožni zajedavec iz družin Sarcoptidae in Psoroptidae, ki povzroča garje

srbečica -e ž **1.** vsaka kožna bolezen z močnim srbenjem

2. garje

srbénje -a s neprijeten občutek, zlasti na koži, ki sili k praskanju, drgnjenju in ga povzročajo npr. alergija, kožni zajedavci

SIN.: pruritus, pruritus (lat.)

srcé -á s **1.** votel mišičast organ v osrčniku, ki z ritmičnim utripanjem organa poganja kri po žilah, od zunaj ga obdaja posrčnica, od znotraj endokardij:

akrecija ~a, anevrizma ~a, avtomatizem ~a, avtonomija ~a, avtonomno delovanje ~a, baza ~a, bitje ~a, bolezen murvastega ~a, bradialitično bitje ~a, dekompenzacija ~a, dekstropozicija ~a, dilatacija ~a, distopija ~a, ektopija ~a, elektrostimulacija ~a, hipertrofija ~a, insuficienca ~a, konica ~a, konkrecija ~a, kontraktinost ~a, krčljivost ~a, masaža ~a, minutni volumen ~a, miomalacija ~a, odpoved ~a, ohlapnitev ~a, prevodni sistem ~a, ruptura ~a, tamponada ~a, utripni volumen ~a, zamaščenost ~a

adipozno ~ zamaščeno srce, **dekompenzirano** ~ srce z zmanjšano dejavnostjo črpanja, ki se ne more popraviti s kompenzacijskimi mehanizmi **sin.:** cor decompensatum, **desno** ~ desni srčni preddvor in desni srčni prekat skupaj, **dilatirano** ~ bolezensko razširjeno srce, **distopično** ~ srce na nepravem, napačnem mestu (npr. na desni strani prsnega koša), **hipertrofično** ~ srce s povečano maso srčne mišice v celoti, **kompenzirano** ~ srce, pri katerem je srčna napaka izravnana s hipertrofijo srca **sin.:** cor compensatum, **levo** ~ levi srčni preddvor in levi srčni prekat skupaj, **lipomatozno** ~ zamaščeno srce, **mrenasto** ~ runasto srce, **razširjeno** ~ srce z nenormalno razširjenimi srčnimi votlinami, **runasto** ~ srce s fibrinskimi nitmi na površini pri vnetju

osrčnika **sin.:** mrenasto srce, trihokardija, vilozno srce, cor villosum, **triatrijsko** ~ nepravilno razvito srce, ki ima tri preddvore **sin.:** cor triatriatum, **vilozno** ~ runasto srce, **zamaščeno** ~ z maščobo pretkana srčna mišica **sin.:** adipozno srce, lipomatozno srce, cor adiposum, cor lipomatosum

SIN.: cor

2. v zvezi:

umetno ~ mehanska črpalka, ki začasno ali trajno nadomešča delovanje bolnega srca

síčen -čna -o nanašajoč se na srce:

desni ~i preddvor, desni ~i prekat, desni ~i ventrikel, desnostranska ~a insuficienca, ektopični ~i utrip, enzoostka ~a kap prašičev, frekvenca ~ega utripa, interventrikularni ~i blok, kompenzacija ~e napake, konverzija ~ega ritma, levi ~i preddvor, levi ~i prekat, levi ~i ventrikel, levostranska ~a insuficienca, medprekatni ~i blok, popolni ~i blok, pospešeni ~i utrip, prirojena ~a napaka, sistola ~ih preddvorov, sistola ~ih prekatov, ~i arest, ~a astma, ~a baza, ~i blok, ~i bulbus, ~i ciklus, ~a dispneja, ~a fibrilacija, ~a hiba, ~i iktus, ~i impulz, ~i infarkt, ~a kap, ~a kap prašičev, ~i kirurg, ~a kirurgija, ~i kolaps, ~a kontrakcija, ~a kost, ~a masaža, ~o migetanje, ~a mišica, ~a mišičnina, ~a mrena, ~a naduha, ~a napaka, ~i plexus, ~o prevajalo, ~o prevodno mišičje, ~i ritem, ~a sinkopa, ~a smrt, ~i spodbujevalnik, ~i šum, ~i ton, ~i udar, ~i uhljič, ~i utrip, ~e venčne žile, ~i venčni žleb, ~e vene, ~a vodenica, ~e votline, ~e zaklopke, ~i zastoj, ~o žilje, srednja ~a vena, stenozirana ~a zaklopka, umetna ~a zaklopka, velika ~a vena

SIN.: kardialen (1), cardiacus (1), cardialis

srčika -e ž notranji, osrednji del organa:

~ **moda** del moda, ki ga prepreda mrežje semenskih cev **sin.:** mediastinum testis

síčnomišičen -čna -o nanašajoč se na srčno mišico:

~a celica, ~i infarkt, ~o tkivo ~a trabekula, ~o vlakno

SIN.: miokarden

síčno-žilén -lna -o nanašajoč se na srce in srčne krvne žile:

~i sistem

SIN.: kardiovaskularen, cardiovascularis

srebró -á s **1.** kemijski element, težka polžlahtna kovina, ki dobro prevaja toploto in elektriko

SIMB.: Ag

2. v zvezi:

živo ~ kemijski element, tekoča žlahtna kovina srebrno bele barve, katere hlapi so strupeni **simb.:** Hg

srêbrov -a -o v zvezi:

~ nitrat

sredica -e ž **1.** notranji, navadno mehkejši del organa ali dela telesa:

hormoni ~e nadledvične žleze

cerebelarna ~ bela snov v globini malih možganov **sin.:** corpus medullare, **jajčnikova** ~ središčni, neostro omejen predel tkiva jajčnika, **ledvična** ~ srednji, temnejši del ledvice iz

ledvičnih piramid **sin.**: renalna sredica, medulla renis, **nadledvična** ~ sredica nadledvične žleze, **renalna** ~ ledvična sredica, ~ **nadledvične žleze** notranji, rdečkasti, sočni del nadledvične žleze, ki proizvaja adrenalin in kateholamin **sin.**: nadledvična sredica, substantia medullaris glandulae adrenalis

SIN.: medulla

2. v zvezi:

virusna ~ središčni del viriona, ki vsebuje genom

sredínski -a -o ki je v sredini, bližji sredini:

dolga stranska in ~a bočna nartna vez, kratka stranska in ~a bočna nartna vez, skupna bočna ~a vez, srednja golenična vez stranskega in ~ega meniskusa, ~a arterija ovijalka stegenice, ~a mogočna mišica, ~a podplatna arterija, ~a ravnina, ~a safenska vena, stranska in ~a stegneno-pogačična vez, zadnja golenična vez stranskega in ~ega meniskusa

središče -a s **1.** kraj, prostor, v katerem je

osredotočena kaka dejavnost v organizmu: **bljuvalno** ~ živčno središče v podaljšani hrbtnenjači za vzbujanje bruhanja, **dihhalno** ~ živčno središče v podaljšani hrbtnenjači za uravnavanje dihanja **sin.**: dihalni center, respiratorni center, **gustatorno** ~ okušalno središče, **okušalno** ~ središče v možganih, ki nadzoruje občutek okusa **sin.**: gustatorni center, gustatorno središče, **osifikacijsko** ~ mesto v notranjosti kosti, kjer se začne nadomeščanje hrustančnega tkiva s kostnim tkivom in od koder napreduje osifikacija proti perifernim delom kosti **sin.**: kostenitveno jedro, osifikacijski center, osifikacijska točka, punctum ossificationis, **refleksno** ~ vsako središče v centralnem živčevju, zlasti v hrbtnem mozgu, v katerem se aferentni impulz spremeni v eferentnega **sin.**: refleksni center, **slušno** ~ področje v senčničem režnju za zaznavo zvočnih dražljajev, v katerega vodi slušni živec **sin.**: slušni center, **vazomotorično** ~ živčna središča v podaljšani hrbtnenjači, ki uravnavajo širjenje in oženje krvnih žil **sin.**: vazomotorični center, **vidno** ~ področje v zatilničnem režnju za zaznavo vidnih dražljajev **sin.**: vidni center, **živčno** ~ področje sive snovi v centralnem živčevju, ki opravlja določeno funkcijo (npr. dihalno središče) **sin.**: živčni center

SIN.: center (1), centrum

2. center (2):

~ **za umetno osemenjevanje** center za umetno osemenjevanje

središčen -čna -o ležeč, potekajoč v ravnini, ki deli telo, organ v simetrični polovici:

~a arterija, ~a jamica, ~a komolčna vena, ~a križnična arterija, ~a križnična vena, ~a ravnina, ~a repna arterija, ~a sečnikova vez, ~a vena, ~i živec

SIN.: median (1), medianus

sredínji -a -e v zvezah:

akvedukt ~ih možganov, ~a adrenalna arterija, ~a arterija

danke, ~a arterija klitorisa, ~a arterija penisa, ~a arterija ščetavčaka, ~a falanga, ~a kavdalna femoralna arterija, ~ ključni list, ~a kolonova arterija, ~a letalna doza, ~e mačke, ~i možgani, ~a nadledvična arterija, ~a pasterizacija, ~a prstnica, ~a srčna vena, ~e uho, ~a zadnja stegenska arterija, ~a zadnjična mišica, vodovod ~ih možganov

SIN.: medius

sredstvo -a s snov, naprava, postopek, namenjeni za doseg določenega cilja:

dezinfekcijsko ~ razkužilo, **diagnostično** ~ sredstvo za ugotavljanje bolezni **sin.**: diagnostik (2), **fizikalno** ~ sredstvo (npr. masaža, toplota, električni tok), ki se uporablja pri fizikalni razkužbi, fizioterapiji, **imunosupresivno** ~ fizikalni (npr. rentgensko sevanje), kemični ali biološki dejavnik, ki inhibira imunski odziv, **kemično** ~ snov, ki vstopa v kemično reakcijo **sin.**: kemikalija (1), **kontracepcijsko** ~ hormonsko, kemično ali mehansko sredstvo, ki preprečuje obrežitev, **kontrastno** ~ snov (npr. barvilo) za kontrastno barvanje, **razkuževalno** ~ razkužilo, **rentgensko kontrastno** ~ sredstvo (emulzija srebrovega nitrata) za kontrastno rentgensko slikanje **sin.**: rentgenski kontrast, **vazohipertonično** ~ vazohipertonik, **vazohipotonično** ~ vazohipotonik, **zdravilno** ~ zdravilo

sredtrebušje -a s področje srednjega dela trebušja, ki ga omejujeta prečna ravnina zadnjega para reber in v njo vzporedna ravnina skozi obe kolčni grči

SIN.: mezogastrij (1), mesogastrium (1), regio abdominis media

srna -e ž samica iz rodu *Capreolus*

srnják -a m **1.** sodoprsti kopitar iz družine jelenov, ki ima manjše razvejene rogove

SIN.: *Capreolus capreolus*

2. samec iz rodu *Capreolus*

srp -a m v zvezi:

možganski ~ duplikatura čvrste opne med možganskima hemisferama **sin.**: falx cerebri

srpast -a -o podoben spru:

jetna ~a vez, ~a anemija, ~i eritrocit

SIN.: falciformen, falciformis

srst -í ž ščetina

sršen -éna m kožekrilec, večji od navadne ose, katerega pik lahko povzroči hudo alergijsko reakcijo

SIN.: *Vespa crabro*

SS [esèš] **1.** okr. (*Salmonella-Shigella*) v zvezi: agar ~

2. okr. somatostatini

stabilen -lna -o ustaljen:

~a osteosinteza, ~o stanje, ~i zlom

stabilizácija -e ž ustalitev, utrditev:

transartikularna ~ nameščanje fiksacijskih ploščic

nad in pod poškodovani sklep zaradi imobilizacije

stabilizirajóč -a -e ki utrjuje:

fibrin ~i faktor

Stachybotrys [stahibótrís] rod saprofitских septiranih plesni:
~ **alternans** vrsta, ki izloča satratoksin (plesen tvori na gojišču črne jajčaste konidije v šopih)
sin.: *Stachybotrys atra*, ~ **átra** *Stachybotrys alternans*

stacionár -ja m zdravstvena ustanova za celodnevno oskrbo pacientov

stacionáren -rna -o v zvezah:
~a faza, ~o zdravljenje

stádij -a m **1.** faza v razvoju bolezni:

agonalni ~ stadij v agoniji, **končni** ~ stadij tik pred smrtjo **sin.:** terciarni stadij, terminalni stadij, zadnji stadij, **prodromski** ~ predhodni znaki, ki nakazujejo kako bolezen, **terciarni** ~ končni stadij, **terminalni** ~ končni stadij, **zadnji** ~ končni stadij
SIN.: stadium (1)

2. razvojna stopnja:

filogenetski ~ določeno obdobje v filogenezi, **larvalni** ~ stadij ličink pri trakuljah, ki se razvije iz jajčeca, navadno v drugi vrsti gostitelja (npr. *cisticercus*, mehurnjak, *strobilocercus*), **nespolni** ~ **dermatofita** stadij dermatofita, v katerem se razmnožuje npr. s konidiji, **ontogenetski** ~ določeno obdobje v ontogenezi, **spolni** ~ **dermatofita** stadij dermatofita, v katerem se razmnožuje z askosporami, **strobilarni** ~ zrela, odrasla trakulja, ki zajeda črevesje gostitelja in proizvaja jajčeca, iz katerih se razvijejo ličinke

stadium -ii s [stádijum] **1.** stadij (1):

~ **ácmes** vrhunec bolezni, ~ **decreménti** stadij, v katerem bolezenski znaki pojenjujejo, popuščajó, ~ **fastígii** vrhunec bolezni, ~ **incréménti** stadij, v katerem se bolezenski znaki razvijajo, stopnjujejo

2. razvojna stopnja

stáfilodemodikóza -e ž demodikoza, ki se ji je pridružila okužba s stafilokoki

stafilodermija -e ž piodermija, ki jo povzročajo stafilokoki

SIN.: stafilokokni dermatitis, stafilokokna piodermija, staphylodermia

stafilokináza -e ž kinaza, izloček stafilokokov, ki katalizira nastajanje plazmina, ta pa raztapljanje fibrina
SIN.: stafilokokni fibrinolizin, stafilokokna kinaza

PRIM.: streptokinaza, urokinaza

stafilokók -a m kok iz rodu *Staphylococcus*

stafilokokcíd -a m snov, ki uničuje stafilokoke

stafilokokcín -a m bakteriocin, ki ga tvori stafilokok *Staphylococcus aureus* (preprečuje

sintezo nukleinskih kislin pri drugih vrstah bakterij)

PRIM.: kolicin

stafilokóken -kna -o nanašajoč se na stafilokoke:
~i dermatitis, ~i fibrinolizin, ~i hemolizin, ~a kinaza, ~i levkocidin, ~i mastitis, ~a piemija, ~a piodermija, ~a septikemija, ~i toksin

stafilokokóza -e ž bolezen, ki jo povzročajo stafilokoki

SIN.: staphylococcosis

stáfilolevkocidín -a m stafilokokni levkocidin

stafilolizín -a m **1.** eksotoksin, ki ga izločajo nekatere vrste stafilokokov in povzroča različne vrste hemolize:

~ **alfa** stafilolizin, ki povzroča popolno hemolizo, ~ **beta** stafilolizin, ki povzroča nepopolno hemolizo, ~ **gama** stafilolizin, ki povzroča delno raztapljanje eritrocitov okrog kolonije stafilokoka na krvnem agarju
SIN.: stafilokokni hemolizin

2. imunsko protitelo, ki raztaplja stafilokoke

stafilóm -a m izboklina na roženici ali beločnici, ki je nastala zaradi vnetja

SIN.: staphyloma

stagnácija -e ž zastoj

stája -e ž goveji, ovčji hlev, zlasti na planinah, v katerem živali niso privezane

stálen -lna -o ki je, obstaja dolgo na določenem mestu:

~a denticija, ~a ozobitev, ~i zob, ~o zobovje

SIN.: trajen, permanens

stálež -a m število živali določene vrste v gospodarstvu ali na večjem območju (npr. divjadi v lovišču ali rib v ribolovni vodi)

stán -a m preprosto urejen hlev za živali na paši v planinah

stándarden -dna -o splošno uveljavljen, uporabljan:
~a deviacija, ~a doza, ~a letalna doza

staničevína -e ž celičina

staničnína -e ž celičina

stánje -a s **1.** kar nastopi pri kom kot posledica duševnega ali telesnega procesa (navadno bolezenskega):

acidozno ~ acidoza, **anginozno** ~ stanje organizma z angino **sin.:** status anginosus, **febrilno** ~ vročinsko stanje, **semikomatozno** ~ stanje, iz katerega je pacienta še mogoče zbuditi, **stabilno** ~ stanje pacienta ali bolezni, ki se dolgoročno ne spreminja **sin.:** ustaljeno stanje, **urgéntno** ~ stanje pacienta, ki zahteva nujen poseg za ohranitev zdravja ali življenja, **ustaljeno** ~ stabilno stanje, **vročinsko** ~ stanje povišane telesne temperature **sin.:** febrilno stanje, status febrilis, **zdravstveno** ~ stanje zdravja določenega osebká v določenem obdobju

SIN.: status, status (lat.)

2. v zvezah:

agregatno ~ vsako od stanj snovi (npr. plinasto, kapljevinsko, trdno), ki se razlikujejo po značilnih makroskopskih lastnostih in notranji urejenosti molekul, atomov, ionov, **kapljevinsko agregatno** ~ stanje snovi, v katerem se molekule med seboj skoraj dotikajo, so na majhni razdalji urejene, vendar so gibljive, **plinasto agregatno** ~ stanje snovi, v katerem se molekule prosto gibljejo v prostoru, **trdno agregatno** ~ stanje z urejeno zgradbo snovi v kristalih, v katerem imajo atomi stalna mesta

stapes -edis m [stápes -édis] stremence

staphylococcosis -is ž [stafilokokózis] stafilokokoza

Staphylococcus [stafilokókus] rod gramsko pozitivnih kokov, ki se pojavljajo v grozdastih gruclah:
~ **áureus** stafilokok, ki proizvaja različne toksine (npr. hemolizine, enterotoksin, levkocidin) in encime (npr. koagulazo, stafilokinazo) ter povzroča gnojna vnetja, ~ **cáprae** stafilokok, ki povzroča mastitis, predvsem pri kozah, ~ **epidémidis** stafilokok, ki normalno naseljuje kožo in sluznice živali in človeka, lahko je tudi patogen, ~ **hýicus** stafilokok, ki povzroča gnojna vnetja pri prašičih, predvsem eksudativni epidermitis prašičev, ~ **pseudointermédius** stafilokok, ki naseljuje ustno votlino pri psih, mačkah (po ugrizu lahko povzroči gnojno vnetje rane), ~ **saprophýticus** nepatogena vrsta stafilokoka (ne proizvaja toksinov, nima koagulaze)

staphylocodermia -ae ž [stafilodérmija] stafilodermija

staphyloma -atis s [stafílóma] stafilom

stár stára -o v zvezah:
~a prvesnica, ~i starši

stárnanje -a s naravno upadanje telesnih funkcij z leti
sin.: senescenca (1)

Starling, Ernest Henry [stárling érnest hénri] (1866–1927) britanski fiziolog

Starlingov -a -o [stárlingov] v zvezi:
~ zakon kapilar

stárost -i ž 1. doba v življenju osebkov od zrelih let do smrti:

pigment obrabe in ~i
sin.: senescenca (2)

2. čas, ki je pretekel od rojstva do določenega dneva ali časovne točke: določanje ~i po zobeh
~ **kosti** starost, ugotovljena na podlagi osifikacije ravnih hrustancev, artroze sklepnih gladčin ali osteoporoze

3. pozna življenjska doba: visoka ~
sin.: senij, senium

stárostárševski -a -o nanašajoč se na stare starše:
~a generacija

stárosten -stna -o nanašajoč se na starost (3): ~a brezobost
fiziološka ~a ohlapnost, ~a alopecija, ~a atrofija, ~i diabetes, ~a involucija, ~a kaheksija, ~a katarakta, ~i marazem, ~a naglušnost, ~o obdobje, ~a onemoglost, ~a osteomalacija, ~a siva mreža, ~a slepota, ~a sprememba
sin.: senilen, senilis

stárševski -a -o nanašajoč se na starše:
~a generacija
sin.: parentalen, roditeljski

stárši -ev m mn. samec (oče) in samica (mati), ki imata mladiče:

stari ~ 1. starši očeta in matere 2. samec in samica začetne generacije pri križanju

stasis -is ž [stázis] zastoj (2):

bronchitis e stási, congestio e stási, hyperaemia venosa e stási, oedema e stási

státičen -čna -o ki miruje ali je v ravnotežju, omogoča ravnotežje:
~a obremenitev, ~i organ

statističen -čna -o nanašajoč se na statistiko:
~a analiza, ~a masa, ~i test

statistika -e ž veda, ki proučuje metode zbiranja in analize podatkov o množičnih pojavih:
migracijska ~ statistika o preseljevanju živali, **populacijska** ~ statistika, ki obravnava številčne podatke o populaciji določene živalske vrste, **vitalna** ~ statistika o zbolevnosti, smrtnosti in razmnoževanju (prirastu) določene živalske vrste, **zdravstvena** ~ statistika o zdravstveni problematiki (npr. o kaki kužni bolezni)

statoacusticus -a -um [státoakústikus] ravnotežno-slušen:
nervus ~, organum ~-um

státoakústičen -čna -o ravnotežno-slušen:
~i organ, ~i živec

státus -a m stanje (1):

astmatični ~ dolgotrajni astmatični napad
sin.: status asthmaticus, **epileptični** ~ stanje, pri katerem se epileptični napadi ponavljajo skoraj brez presledka (npr. pri psih) sin.: status epilepticus

status -us m [státus] stanje (1):

~ **anginósus** anginozno stanje, ~ **asthmáticus** astmatični status, ~ **epilepticus** epileptični status, ~ **febrilis** vročinsko stanje

status idem [státus ídem] nespremenjeno stanje (bolezni)

status nascendi [státus nascéndi] stanje nastajanja (bolezni)

status praesens [státus prézens] sedanje stanje (stanje pacienta ob pregledu)

status quo ante [státus kvo ánte] stanje, kakršno je bilo prej

stáza -e ž zastoj (2)

stázen -zna -0 zastojen:

~i edem, ~a hiperemija

stáž -a m delo v organiziranem delovnem procesu zaradi usposabljanja za samostojno opravljanje zlasti veterinarskega, zdravniškega poklica:

asistentski ~

stažirati -am nedov. opravljati staž

steapsin -a m zastar. pankreasna lipaza

stearát -a m anion ali sol stearinske kisline:

natrijev ~ medicinsko milo

stearēja -e ž steatoreja

stearín -a m glicerol, zaestren s tremi stearinskimi kislinami

SIN.: tristearin

PRIM.: olein, palmitin

stearinicus -a -um [stearínikus] stearinski:

ácídum ~um

stearínski -a -0 v zvezi:

~a kislina

SIN.: stearinicus

stearrhoea -ae ž [stearēja] steatoreja

steatocít -a m lipocit

steatóm -a m lipom

steatomatóza -e ž lipomatoza

steatonecrosis -is ž [stéatonekrózis] liponekroza

steatonekróza -e ž liponekroza

steatopigija -e ž čezmerno kopičenje maščevja

v predelu zadnjice (normalno stanje pri nekaterih pasmah ovc)

SIN.: steatopygia

steatopygia -ae ž [steatopígija] steatopigija

steatorėja -e ž prevelika količina maščob v fecesu zaradi bolezensko pomanjkljive absorpcije črevesne sluznice pri malabsorpcijskem sindromu ali zaradi nezadostne dejavnosti pankreasnih encimov, zlasti lipaze, pri boleznih trebušne slinavke

SIN.: steareja, stearrhoea, steatorrhoea

steatorrhoea -ae ž [steatorėja] steatoreja

steatosis -is ž [steatózís] steatoza

steatóza -e ž čezmerno nabiranje maščobe v

različnih tkivih

SIN.: steatosis

stebèr -brà m podolgovata anatomska struktura v obliki valja

SIN.: columna

stègenski -a -0 nanašajoč se na stegno:

dvoglava ~a mišica, globinska ~a arterija, globinska ~a vena, kvadratasta ~a mišica, prema ~a mišica, srednja zadnja ~a arterija, ~a arterija, ~a kila, ~ rov, ~a vena, ~ živec, štiriglava ~a mišica, zadnje ~e arterije, zgornja zadnja ~a arterija
SIN.: bedrn, femoralen (1), femoralis (1)

stegeníca -e ž dolga kost v zgornjem delu zadnje okončine, ki sega od kolčnega do kolenskega sklepa:

glava ~e, globinska arterija ovijalka ~e, sredinska arterija ovijalka ~e, stranska arterija ovijalka ~e, telo ~e

SIN.: femur (2), os femoris

stegeníčen -čna -0 nanašajoč se na stegenico:

dodatna ~a vez, ~i čvrš, ~i kondil, ~i valj, ~i vrat, vez ~e glave

SIN.: femoralen (2), femoralis (2)

stegenično-goleníčen -čna -0 nanašajoč se na stegenico in golenico:

~i sklep

SIN.: femorotibialis

stegenično-pogáčičen -čna -0 nanašajoč se na stegenico in pogáčico:

stranska in sredinska ~a vez

SIN.: femoropatellaris

stègno -a s del zadnje okončine med medenico in kolenom

SIN.: bedro, femur (1)

stékel stékla -0 ki ima steklino: ~a lisica, ~i pes

SIN.: rabičen

stékelce -a s v zvezi:

krovno ~ pokrovnica

steklén -a -0 ki je iz stekla: ~a brizgalka, ~a

epruveta, ~i kateter

~a palička

SIN.: vitreus (2)

stekleníčka -e ž posodica iz stekla

SIN.: vitrum (2)

steklína -e ž akutna, smrtna kužna bolezen

živali in človeka z znaki razdražljivosti, parez in paraliz, ki se praviloma prenaša s slino pri ugrizu in jo povzroča virus stekline:

virus ~e

arktična ~ steklina pri polarnih lisicah na

Arktiki, gozdna ~ steklina, ki se širi med

gozdnimi živalmi, zdaj predvsem med lisicami

SIN.: silvatična steklina, pasja ~ steklina pri psih,

ki se z ugrizom prenaša na druge živali ali

človeka, silvatična ~ gozdna steklina, urbana ~

steklina, ki se prenese iz gozda (navadno s

steklim psom) v mestno naselje

SIN.: rabies, lyssa (1), rabies (lat.)

steklovína -e ž zrklovina

stélja -e ž slama, listje, oblanci in drugo, kar se

uporablja za pokrivanje ležišča domačim živalim

stellatus -a -um [stelátus] zvezdast:

fractúra ~a, vénulae ~ae rénis

sténa -e ž del telesa, organa, ki omejuje prostor,

votlino: evtonija ~e krvne žile

uvihok kopitne ~e

abdominalna ~ trebušna stena, kopitna ~ sprednji

in stranski del kopita SIN.: paries ungulae,

medcelična ~ srednja stena sata (pri čebelah),

medenična ~ del stene, ki prekriva medenično votlino, **prсна** ~ stena prsne votline, ki jo sestavljajo koža, zunanja prsna fascija, rebra s prsnico, medrebrne mišice, notranja prsna fascija in obstenska poprsnica **sin.**: torakalna stena, **rožena ~ kopita** stena iz rožene plasti vrhnjice, ki raste z obrobla, kopitnega svitka in kopitne stene **sin.**: kopitna plošča, **torakalna** ~ prsna stena, **trebušna** ~ stena trebušne votline, ki jo sestavljajo koža, zunanje fascije trupa, trebušne mišice, prečna fascija in potrebušnica **sin.**: abdominalna stena
SIN.: paries

sténica -e ž v zvezah:

bakterijska ~ zunanji ovoj, ki obdaja bakterijo, jo štiti in ji daje obliko, **celična** ~ toga struktura zunaj celične membrane pri mnogih prokariotih **sin.**: celični ovoj

stenica -e ž krvosena žuželka iz rodu *Cimex*: **golobja** ~ zajedavska stenica, ki se zadržuje v golobnjakih in kurnikih **sin.**: *Cimex columbarius*

stenice -íc ž mn. podred zajedavskih krvosenskih žuželk:

zajedavske ~ družina kopenskih stenic z rodом *Cimex*, ki sesajo kri pri sesalcih in ptičih **sin.**: Cimicidae

SIN.: Heteroptera

stenosis -is ž [stenózis] stenoza:

~ **aórtae** aortna stenoza, ~ **mitrális** mitralna stenoza, ~ **pulmonális** pljučna stenoza, ~ **pylóri** pilorična stenoza, ~ **tracheális** traheostenoza, ~ **tricuspidális** trikuspidalna stenoza, ~ **valvuláris** valvularna stenoza

stenóza -e ž bolezenska zoženost ali skrčenje kake telesne odprtine, izvodila, kanala:

aortna ~ stenoza aortnega ustja zaradi adhezij na aortni zaklopki **sin.**: stenosis aortae, **koro-narna** ~ stenoza srčnih venčnih žil, **mitralna** ~ stenoza levega atrioventrikularnega ustja zaradi zadebelitve na srčnih zaklopkah **sin.**: stenosis mitralis, **pilorična** ~ zadebelitev pilorusa, ki otežuje prehod himusa v dvanajstnik **sin.**: stenosis pylori, **pljučna** ~ stenoza ustja pljučnega debla, ki ovira iztiskanje krvi iz desnega srčnega prekata v pljučno deblo **sin.**: stenosis pulmonalis, **sapnikova** ~ traheostenoza, **trikuspidalna** ~ stenoza desnega atrioventrikularnega ustja **sin.**: stenosis tricuspidalis, **valvularna** ~ stenoza, ki nastane zaradi okvare srčne zaklopke **sin.**: stenosis valvularis

SIN.: stenosis

stenozíran -a -o zožen zaradi stenoze:

~a srčna zaklopka

sténski -a -o **1.** nanašajoč se na steno:

~a ploskev, ~a ploskev želodca, ~ **trombus**

SIN.: parietalen (1), parietalis (1)

2. muralen:

~ živčni sistem

stercolithus -i m [sterkolítus] koproлит

stercoralis -e [sterkorális] fekalen:

abscéssus ~, cólica ~, úlcus ~e

stéreočilij -a m nitast, negiben podaljšek na površini nekaterih epitelijskih celic, ki povečuje absorpcijsko površino

PRIM.: biček, migetalka

stéreoizomêr -a m vsak izmed dveh ali več izomerov, ki imajo enako molekulska formulo, razlikujejo pa se po razporeditvi atomov ali atomskih skupin v prostoru

stéreoizometrija -e ž področje stereokemije, ki se ukvarja s tridimenzionalnim prikazom kemičnih formul

stéreochemija -e ž veja kemije, ki raziskuje prostorsko ureditev atomov in molekul in njihov medsebojni položaj

stéreoologija -e ž veda, ki proučuje tridimenzionalno zgradbo predmetov na podlagi dvodimenzionalne slike

stéreooskopija -e ž optična tehnika, s katero se opazuje z enim očesom eno, z drugim očesom drugo sliko istega objekta, ki se v skupni zaznavi zlijeta v eno tridimenzionalno sliko

stéreatáksa -e ž tigmetaksa

stereotípen -pna -o nanašajoč se na stereotipijo: ~o vedenje

stereotípija -e ž stalnost vzorcev vedenja, ki se brez smisla ponavljajo, zlasti pri plemenskih svinjah (npr. žvečenje v prazno, cmokanje, škripanje z zobmi, drgnjenje z rilcem ob tla, grizenje ograjnih prečk)

sterílen -lna -o **1.** jalov:

~i ehinokok

2. ki je brez živih mikroorganizmov ali njihovih spor: ~i material

~i absces

sterilizatio -onis ž [sterilizácijo -ónis] **1.**

sterilizacija (1)

2. kastracija

sterilizácija -e ž **1.** uničenje, odstranitev vseh mikroorganizmov, patogenih in nepatogenih, ter njihovih spor s segrevanjem, kemičnimi sredstvi, z ultravijoličnimi žarki, z elektroni velike hitrosti:

frakcionirana ~ tindalizacija

SIN.: sterilisatio (1)

2. kastracija

sterilizacijski -a -o nanašajoč se na sterilizacijo (1):

~ aparat

sterilizátor -ja m naprava za sterilizacijo (1)

SIN.: sterilizacijski aparat

sterilizíran -a -o **1.** nanašajoč se na sterilizacijo (1): ~o mleko

2. kastriran: ~a svinja, ~i žrebec

sterilizirati -am nedov. in dov. **1.** uničevati mikroorganizme, patogene in nepatogene, ter njihove spore s segrevanjem nad 100 °C in z drugimi metodami: ~ kirurške instrumente
2. kastrirati

sterilnost -i ž **1.** stanje brez živih mikroorganizmov in njihovih spor:
operacijska ~ metoda kirurškega dela v aseptičnih razmerah
PRIM.: asepsa
2. jalovost

sterkobilin -a m rjavi žolčni pigment v fecesu, ki nastane z oksidacijo sterkobilinogena

sterkobilinogén -a m brezbarvna spojina, razkrojek urobilinogena, ki z oksidacijo v črevesju preide v sterkobilin

sterkolit -a m koproilit

sterkorálen -lna -o fekalen:
~i absces, ~i ulkus

sterkoróm -a m kopro

sternálen -lna -o prsničen:
~a punkcija, ~i punktát

sternalis -e [sternális] prsničen:
cóstae ~es, lymphonódi ~es, régio ~

sternocephalicus -a -um [stérnocefálikus]
prsnično-doglaven:
músculus ~

sternocostalis -e [stérnokostális] prsnično-rebrn:
articulátio ~

sternochoideus -a -um [stérnohioideus]
prsnično-jezičničen:
músculus ~

sternopagija -e ž zraščenje dvojčkov v področju prsnice

sternopágus -a m dvojčka, zraščena v področju prsnice
SIN.: sternopagus (lat.)

sternopagus -i m [sternopágus] sternopagus

sternopericardiacus -a -um
[stérnoperikardíjakus] prsnično-osrčnikov:
ligaméntum ~um

sternothyroideus -a -um [stérnotiroideus]
prsnično-ščitast:
músculus ~

sternotóm -a m kirurški nož za prerezanje prsnice

sternotomia -ae ž [sternotómija] sternotomija

sternotomija -e ž kirurški prerez prsnice (navadno pri posegih na srcu in srčnem žilju)
SIN.: sternotomia

sternum -i s [stérnum] prsnica:
manúbrium ~i

steroid -a m **1.** organska spojina, lipid, za katero je značilna zgradba iz štirih, med seboj povezanih obročev atomov ogljika, na katere se vežejo različne funkcionalne skupine (pomembni so vitamin D, steroli, progesteron, žolčne kisline):
anabolni ~ steroid, ki pospešuje anabolizem, spodbuja tvorbo tkiv (zlasti mišičnine), pospešuje obnovo mišic po poškodbi in krepi kosti
SIN.: anabolik
2. zdravilo, ki ima podobno delovanje kot steroidni hormoni

steroidén -dna -o nanašajoč se na steroid:
~i analgetik, ~i hormoni, ~i obroč, ~i receptor

steról -a m steroid z dolgo alifatsko verigo in vsaj eno hidroksilno skupino (npr. holesterol)

stetoskóp -a m naprava za avskultacijo, npr. srca, pljuč in drugih notranjih organov
PRIM.: fonendoskop

STH [estehá] okr. (somatotropni hormon)
somatotropin

stičén -čna -o nanašajoč se na stik (1):
~a ploskev zoba
SIN.: kontakten, contactus

stígma -e ž **1.** značilen klinični znak, ki omogoča diagnozo bolezni
2. v zvezi:
folikulama ~ mesto iztisnjenja jajčeca na jajčnikovem foliklu v jajčniku kokoši
SIN.: macula folliculi

stík -a m **1.** dotik dveh ali več predmetov, osebkov:
spolni ~ stik samca in samice prek spolovil (najpogosteje pri koitusu) ali pa samo z zunanji spolnimi organi
SIN.: spolni kontakt
2. povezava dveh ali več delov telesa, več vrst tkiv:
koščeni ~ sinostoza (1), **mišični** ~ sinsarkoza, **vezivni** ~ sindezmoza, **vezivno-mišični** ~ sindezmosarkoza
3. v zvezi:
živčno-mišični ~ sinapsa med nevronom in skeletnim mišičnim vlaknom

stilbestról -a m sintetični estrogen, ki se je uporabljal pri zdravljenju jalovosti samic (predvsem pri kravah) in inkontinenci urina pri psicah (uporaba pri živalih za zakol je prepovedana)

stilét -a m **1.** bodalo, navadno s trikotnim rezilom, ki se uporablja navadno za traheotomijo
2. žica v katetru ali kanili, ki ohranja prehodnost in trdnost

stimulácija -e ž postopek, s katerim se poveča dejavnost organa, organizma: ~ ovulacije
SIN.: spodbujanje

stímulans in **stímulánt** -a m sredstvo (kemično, fizikalno, optično, psihično), ki stimulira dejavnost organizma
SIN.: spodbudilo

stimulativen -vna -o ki povečuje dejavnost, npr. organa:
~i dražljaj

stimulatus -a -um [stimulátus] stimuliran:
ovulatio ~a, pártus ~

stimulirajóč -a -e ki stimulira:
folikle ~i hormon

stimulíran -a -o ki hitreje poteka, se bolje razvija zaradi stimulacije, delovanja stimulansov:
~a ovulacija, ~i porod
SIN.: stimulatus

stimulírati -am nedov. in dov. delati, da organ, organizem poveča svojo dejavnost
SIN.: spodbujati, spodbuditi

stímulus -a m dražljaj:
kondicionalni ~ pogojni dražljaj

stíptik -a m snov, npr. galun, ki krči tkivo in s tem preprečuje krvavitev

stisnjenec -nca m v zrnce, kroglico (pelet), ploščico (briket) stisnjeni krmilo, zdravilo ali druga snov

stisnjenje -a s kompresija

stiški -a -o v zvezi:
~ sir

stója -e ž drža okončin stoječe živali, vidna s profila, s prednje ali zadnje strani:
berglasta ~ stoja z berglasto nogo, **dogasta** ~ stoja pri živalih z oksastimi nogami v zaprtem ali skočnem sklepu **SIN.:** oksasta stoja, **iksasta** ~ stoja pri živalih z iksastimi nogami, **kravja** ~ stoja pri konju, pri kateri sta skočna sklepa skupaj, kopita pa narazen, **oksasta** ~ dogasta stoja, **strma** ~ nepravilna drža zadnjih okončin z močno iztegnjenim skočnim sklepom, **zanožna** ~ stoja z nazaj iztegnjeno zadnjo okončino

S

stók -a m kloaka (1)

Stokes, William [stòuks víljem] (1804–1878)
irski zdravnik

stòlp stòlpa m v zvezi:
silazni ~ silos (2)

stóma -e ž kirurško narejena odprtina na površju telesa, povezana s cevastim notranjim organom, namenjena za drenažo ali v druge namene:
črevesna ~ stoma med trebušno steno in delom črevesa (npr. kolonostoma, ileostoma) **SIN.:** enterostoma
SIN.: stoma (2) (lat.)

stoma -atis s [stóma] 1. usta:
~ **mercuriális** spremembe v ustni votlini pri zastrupitvi z živim srebrom, zlasti pri govedu, ~ **saturnina** spremembe v ustni votlini pri zastrupitvi s svincem, zlasti pri govedu
2. stoma

stomachus -i m [stómahus] želodec

stomáhih -a m sredstvo, ki pospešuje prebavo v želodcu (pospešuje izločanje želodčnega soka in peristaltiko) in s tem tek

stomatítis -a m vnetje ustne sluznice:
virus govejega papuloznega ~a

aftozni ~ afte na ustni sluznici pri slinavki in parkljevki **SIN.:** stomatitis aphthosa, **goveji papulozni** ~ bolezen goveda s papulami v ustni votlini, požiralniku in siriščniku, ki jo povzroča virus govejega papuloznega stomatitisa, **nekrotični** ~ **telet** difterija telet, **ulcerozni** ~ stomatitis z ulceracijo v ustni votlini **SIN.:** stomatitis ulcerosa, **vezikularni** ~ kužna bolezen konj, goveda, prašičev, ki jo povzroča virus vezikularnega stomatitisa **SIN.:** stomatitis vesiculosa
SIN.: stomatitis (lat.)

stomatítis -idis ž [stomatítis] stomatitis:
~ **aphthósa** aftozni stomatitis, ~ **mercuriális** akutno vnetje ustne sluznice, zlasti pri govedu, pri zastrupitvi z živim srebrom, ~ **ulcerósa** ulcerozni stomatitis, ~ **vesiculósa** vezikularni stomatitis

stomatologíja -e ž zobozdravstvo

stomatomikóza -e ž bolezen ustne sluznice, ki jo povzročajo glivice (npr. *Candida albicans*)

stomatoragíja -e ž krvavitev v ustni votlini
SIN.: stomatorrhagia

stomatorrhagíja -ae ž [stomatorágija]
stomatoragija

stomatoshísis -is ž [stomatoshízis]
stomatoshiza

stomatoshíza -e ž shiza ustne votline:
~ **neba** palatoshiza (1), ~ **zgorjne čeljusti** gnatoshiza, ~ **zgorjne ustnice** zajčja ustnica
SIN.: stomatoschisis

Stomoxys [stomóksis] rod pikajočih muh iz družine Muscidae:
~ **cálcitrans** hlevska muha

stopálen -lna -o nanašajoč se na stopalo:
dorzalna ~a arterija, dorzalni ~i žilci, hrbtiščna ~a arterija, lastne ~e prstne arterije, podplatne ~e arterije, ~a kost
SIN.: metatarzalen, metatarsalis, metatarsus

stopálnica -e ž vsaka od treh do petih kosti v stopalu
SIN.: metatarzalna kost, stopalna kost, os metatarsale

stopálnično-medsezamoiden -dna -o nanašajoč se na stopalnico in kitno kost:
~a vez
SIN.: metatarsointeresesamoides

stopálo -a s spodnji del zadnje okončine od skočnega sklepa navzdol, ki obsega nartnice, stopalnice in prstnice, podplat in hrbet stopala
SIN.: metatarzus, metatarsus

stopinja -e ž odtis, sled stopala na podlagi: živalska ~

stôpnja -e ž **1.** enota pri razvrstitvi glede na intenzivnost:

atrioventrikularni blok I. ~e, atrioventrikularni blok III. ~e

kislinska ~ mleka količina kisline v mleku

2. v zvezi:

razvojna ~ določeno obdobje v razvoju osebkov (npr. pri trakuļjah)

SIN.: stadij (2), stadium (2)

stôžec -žca m v zvezah:

arterijski ~ del desnega srčnega prekata stožča-
ste oblike, iz katerega izhaja pljučno deblo

SIN.: conus arteriosus, ~ hrbtenjače stožčasto

oblikovan konec hrbtenjače SIN.: conus

medullaris

SIN.: conus

strabizem -zma m škiljenje

strádanje -a s nezadostna oskrba organizma s hrano ali stanje, ko organizem ne dobiva nobene hrane:

kvalitativno ~ pomanjkanje ali odsotnost samo nekaterih snovi v hrani (npr. vitaminov, mineralov, beljakovin, energetskih snovi),

kvantitativno ~ sprejemanje nezadostnih količin sicer ustrezno pripravljene (uravnoteženega) krmila ali prenehanje hranjenja

stragulum -i m [strágulum] plahtica:

~ compedále bicljeva plahtica

stráh -ú m neprijetno stanje vznemirjenosti zaradi neposredne ogroženosti sovražnih, nevarnih okoliščin

SIN.: angor

strán -í ž v zvezi:

vajetna ~ leva stran glede na par vprežnih živali

strangulácija -e ž **1.** preprečitev prehoda skozi kak votel organ z zunanjim pritiskom nanj

2. zadušitev zaradi davljenja

3. zadržitev organa, navadno črevesa, z različnimi prostimi pentljastimi trakovi v trebušni votlini (npr. z ostanki popkovnih arterij, urahusa), z ostanki pri kastraciji odtrganega semenskega povessa ali z visečim lipomom pri konjih ali z raztrgano pečo

SIN.: strangulatio

strangulacijski -a -o nanašajoč se na

strangulacijo:

~ ileus

strangulatio -onis ž [strangulácijo -ónis] stran-
gulacija (3):

ileus e ~óne

~ omentális strangulacija z raztrgano pečo

strangulatus -a -um [strangulátus] stranguliran:

hèrnja ~a

strangulíran -a -o zaradi strangulacije neprehoden:

~a kila

SIN.: strangulatus

strangulírati -am nedov. in dov. tesno stiskati, stisniti, tako da je moten krvni obtok ali pretok zraka

stranguríja -e ž boleče izločanje urina po kapljicah (npr. zaradi vnetja sečnika, spazma sečnice in sečnika, pri sečnih kamnih, novotvorbah, pri povečani obsečnici)

stránski -a -o **1.** ki je odmaknjen od sredinske ravnine:

dolga ~a in sredinska bočna nartna vez, kratka ~a in

sredinska bočna nartna vez, sprednja golenična vez ~ega in

sredinskega meniskusa, ~a arterija ovijalka stegenice, ~a in

sredinska stegnenično-pogačična vez, ~a iztegovalka prstov,

~a mogočna mišica, ~ možganski prekat, ~ možganski

ventrikel, ~a nosna arterija, ~a podplatna arterija, ~a prsna

arterija, ~a safenska vena, ~a sečnikova vez, ~ sveženj,

~a torakalna arterija, ~a vez, zadnja golenična vez ~ega in

sredinskega meniskusa

SIN.: bočen, lateralen (1), lateralis

2. v zvezah:

~a projekcija, ~i učinkni

SIN.: lateralen (2)

stratifikácija -e ž nastajanje plasti v tkivih:

~ epidermisa nastajanje celic vrhnjice

stratigrafíja -e ž tomografíja

stratum -i s [strátum] plast (2):

~ basále epidèrmidis temeljna plast vrhnjice,

~ córneum epidèrmidis rožena plast vrhnjice,

~ disjúntum epidèrmidis odluščena plast vrhnjice,

~ fibrósum perióstei fibrozna plast pokostnice,

~ germinatívum epidèrmidis zarodna plast

vrhnjice, ~ granulósum epidèrmidis zrnasta plast

vrhnjice, ~ lícidum epidèrmidis svetleča plast

vrhnjice, ~ osteogénicum perióstei osteogena plast

pokostnice, ~ spinósum epidèrmidis trnasta plast

vrhnjice

Straus, Isidore [strávs isidór] (1845–1896)

francoski zdravnik

Strausov -a -o [strávsov] v zvezi:

~a reakcija

stérdek -dka m **1.** kar nastane pri prehajanju iz koloidnega sola v gel:

retrakcija krvnega ~a

krvni ~ strdek krvi po izstopu krvi iz krvne

žile zaradi prehajanja fibrinogena v fibrin

(vsebuje krvne celice in fibrin) SIN.: krvni

koagulum, mlečni ~ zdruzasta bela gmota,

ki nastane po koagulaciji mleka (vsebuje

predvsem kazein) SIN.: mlečni koagulum,

mlečni sesirek, posmrtni ~ krvni strdek, nastal

v žili po smrti SIN.: postmortalni koagulum,

postmortalni strdek, postmortalni ~ posmrtni

strdek

SIN.: koagulat, koagulum, sesirek, coagulum

2. v zvezi:

fibrinski ~ strdek, ki nastane takoj na mestu

preloma kosti in ga sestavljajo fibrinske niti v

hematomu

stréla -e ž v zvezi:

kopitna ~ klinu podobna tvorba v podplatu kopita **sin.:** žabica (3), cuneus unguale

strélen -lna -o v zvezi:

~a rana

SIN.: sclopetarius

strelina -e ž strelna rana

stréme -éna s kovinski obroč, pritrjen z jermenom na sedlo, za oporo nog jahaču pri jahanju

streménce -a s ena od treh slušnih koščic (drugi dve sta nakovalce in kladivce)

SIN.: stapes

streptobacil -a m streptobakterija

streptobaktêrija -e ž paličasta bakterija, ki se postavlja v verige

SIN.: streptobacil

Streptococcus [streptokókus] rod gramsko pozitivnih, katalazno negativnih kokov, ki se postavljajo v verige:

~ **agalactiae** betahemolitični streptokok, ki povzroča kužno presušitev vimena pri kravah in okužbe pri človeku, zlasti otrocih, ~ **cánis** streptokok, ki povzroča gnojne procese pri mesojedih, ~ **dysgalactiae** piogeni streptokok, ki povzroča mastitis pri kravah, ~ **équi subsp. équi** betahemolitični streptokok, ki povzroča smoliko pri konjih, predvsem pri žrebetih, ~ **équi subsp. zooepidémicus** betahemolitični streptokok, ki povzroča gnojne procese pri mnogih domačih živalih **sin.:** *Streptococcus pyogenes* C, ~ **mútans** streptokok v slini, ki naseljuje ustno votlino in sodeluje pri nastanku zobne gnilobe, ~ **pneumóniae** streptokok v parih ali krajših verigah, ki povzroča lobarno pljučnico pri človeku in pnevmokokno sepso pri teletih **sin.:** *Diplococcus pneumoniae*, ~ **porcinus** streptokok, ki povzroča abscese na vratu pri prašičih **sin.:** *Streptococcus suis*, ~ **pyógenes C** *Streptococcus equi* subsp. *zooepidemicus*, ~ **salivárius** streptokok v slini, ki naseljuje ustno votlino, ~ **sánguis** streptokok v slini, ki naseljuje ustno votlino in se delno pojavlja v zobnih oblogah, ~ **súis** *Streptococcus porcinus*, ~ **súis I, súis II** tipa streptokokov, ki povzročata meningitis in artritis pri prašičih, ~ **úberis** piogeni streptokok, ki povzroča mastitis pri kravah

streptodermija -e ž piodermija, ki jo povzročajo streptokoki

SIN.: streptokokna piodermija

streptokináza -e ž proteaza, izloček betahemolitičnih streptokokov, ki aktivira plazminogen v plazmin (ta nato raztopi krvne strdke, fibrinozne in gnojne eksudate), eden od dejavnikov virulence, ki streptokokom omogoča neovirano širjenje po organizmu

SIN.: streptokokni fibrinolizin

PRIM.: stafilokinaza, urokinaza

streptokók -a m kok iz rodu *Streptococcus* in *Enterococcus*:

alfahemolitični ~ streptokok s hemolizo alfa,

betahemolitični ~ streptokok s hemolizo beta (npr. *Streptococcus agalactiae*, *Streptococcus pyogenes* subsp. *zooepidemicus*, *Streptococcus equi* subsp. *equi*), **fekalni** ~ enterokok,

mlečni ~ streptokok, ki je v mlečnih izdelkih

(npr. *Streptococcus lactis*, *Streptococcus cremoris*), **oralni** ~ ustni streptokok, **piogeni** ~ streptokok, ki povzroča gnojne procese (npr. *Streptococcus agalactiae*, *Streptococcus pyogenes* subsp. *zooepidemicus*, *Streptococcus equi* subsp. *equi*, *Streptococcus dysgalactiae*, *Streptococcus canis*, *Streptococcus suis* I, *suis* II, *Streptococcus uberis*), **ustni** ~ streptokok, ki naseljuje ustno votlino (npr. *Streptococcus salivarius*, *Streptococcus sanguis*, *Streptococcus mutans*) **sin.:** oralni streptokok

streptokóken -kna -o nanašajoč se na streptokoke:

~i artritis, ~i endokarditis, ~i fibrinolizin, ~i hemolizin, ~i mastitis, ~a piodermija

streptokokóza -e ž kužna bolezen, ki jo povzročajo streptokoki (navadno v obliki gnojnih procesov na mnogih mestih telesa, zlasti pri prašičih in perutnini)

streptolizín -a m eksotoksin, ki lizira eritrocite, izloček nekaterih vrst streptokokov:

~ **O** streptolizin, ki ga inaktivira kisik in ima antigenske lastnosti (izločajo ga nekateri sevi vrste *Streptococcus equi* subsp. *zooepidemicus*), ~ **S** streptolizin, ki ga kisik ne inaktivira in nima antigenskih lastnosti

SIN.: streptokokni hemolizin

streptomicéta -e ž bakterija iz rodu *Streptomyces*

streptomicín -a m aminoglikozid, pridobljen iz kulture streptomicete *Streptomyces griseus*, ki deluje na gramsko negativne bakterije, predvsem leptospire in hemofilus

Streptomyces [streptomíces] rod gramsko pozitivnih aerobnih bakterij (številne vrste izločajo antibiotike, druge so le izjemoma patogene):

~ **ambofáciens** streptomiceta, ki izloča spiramicin, ~ **aureofáciens** streptomiceta, ki izloča patricin, ~ **erythreus** streptomiceta, ki izloča tetraciklin in eritromicin, ~ **flóridae** streptomiceta, ki izloča viomicin, ~ **frádiae** streptomiceta, ki izloča neomicin, ~ **griseus** streptomiceta, ki izloča streptomicin, ~ **kanamycéticus** streptomiceta, ki izloča kanamicin, ~ **lincolnénsis** streptomiceta, ki izloča linkomicin, ~ **mediterránei** streptomiceta, ki izloča rifamicin, ~ **niveus** streptomiceta, ki izloča novobiocin, ~ **noursei** streptomiceta, ki izloča nistatin, ~ **orientális** streptomiceta, ki izloča vankomicin, ~ **rimósus** streptomiceta, ki izloča oksitetraciklin, ~ **spectábilis**

streptomiceta, ki izloča spektinomycin, ~ *spheroideus* streptomiceta, ki izloča novobiocin, ~ *tenebrarius* streptomiceta, ki izloča tobramicin, ~ *venezuelae* streptomiceta, ki izloča kloromicetin

Streptothrix [streptótriks] zastar. *Dermatophilus streptotrihóza* -e ž zastar. dermatofiloza

strés -a m **1.** stanje povečane telesne in duševne obremenitve
2. odziv organizma na močne ali dolgotrajne zunanje in notranje moteče in obremenjujoče dražljaje (stresorje), na katere organizem ni prilagojen

strésen -sna -o **1.** nanašajoč se na stres:
~i dejavnik, prašičji ~i sindrom

2. nanašajoč se na čezmerno obremenitev:
~a fraktura, ~i zlom

strésor -ja m dejavnik, ki izzove stres
SIN.: stresni dejavnik

strgálka -e ž kireta

stria -ae ž [strija] strija:
~ *atrófica* atrofična strija, ~ *malleáris* malearna strija, ~ *terminalis* terminalna strija

striatus -a -um [strijátus] progast:
córpus -um

strictura -ae ž [striktúra] striktura:
~ *anuláris* anularna striktura, ~ *oesóphagi* striktura požiralnika

stridor -ja m sikajoči in piskajoči šumi pri dihanju zaradi zožitve dihalne poti:
ekspiracijski ~ stridor pri izdihu SIN.: stridor expiratorius, **inspiracijski** ~ stridor pri vdihu SIN.: stridor inspiratorius, **laringealni** ~ stridor zaradi zožitve v grlu SIN.: stridor laryngealis
SIN.: stridor (lat.)

stridor -oris m [strídor -óris] stridor:
~ *expiratórius* ekspiracijski stridor, ~ *inspiratórius* inspiracijski stridor, ~ *laryngeális* laringealni stridor

Strigeidae [strigejide] družina metljajev z rodом *Cotylurus*, ki zajedajo predvsem črevesje ptičev (razvoj poteka v dveh gostiteljih, vmesni so ribe in polži)

strihnín -a m zelo strupen alkaloid iz semen strihnovca, ki deluje na dihalno središče in krvni obtok, v zelo majhnih količinah pa tudi kot poživilo (največ se uporablja kot rodenticid)

strihnovec -vca m rastlina (drevo), iz katere semen in skorje se pridobiva strihnin
SIN.: *Strychnos nux-vomica*

strija -e ž nežna trakasta struktura:
atrofična ~ rožnata ali rdeča, brazgotini podobna sprememba na koži, posledica

slabljenja elastičnega veziva (npr. pri psih s Cushingovim sindromom) SIN.: stria atrophica, **malearna** ~ obris ročaja kladivca, viđen skozi bobnič pri preiskavi z otoskopom SIN.: stria mallearis, **terminalna** ~ strija iz podaljškov nevronov, pomemben del hipotalamusa SIN.: stria terminalis
SIN.: stria

striktúra -e ž zožitev cevastega organa (kanala, voda, izvodila) zaradi skrčenja brazgotinskega tkiva ali rasti nenormalnega tkiva:
anularna ~ striktura v obliki obroča, prstana SIN.: strictura anularis, ~ **požiralnika** striktura svetline požiralnika SIN.: strictura oesophagi
SIN.: zažetje, strictura

strip cup (angl.) [strip káp] preiskava prvih curkov mleka iz vimena zaradi ugotavljanja skosmičenja mleka, ki je najpogostejši znak mastitisa

strjevánje -a s **1.** koagulacija (1):

~ **mleka** koagulacija mleka

2. v zvezah:

plazemski faktorji ~a krvi

~ **krvi** proces nastajanja krvnega strdka s prehajanjem vodotopnega fibrinogena v netopni fibrin SIN.: koagulacija (2), coagulatio (2)

strjeváti se -újem se nedov. koagulirati

stírm -a -o v zvezi:

~a stoja

strobíla -e ž najdaljši telesni del odrasle trakulje, sestavljen iz odrvkov v verigi

strobiláren -rna -o nanašajoč se na strobilo:

~i stadij

strobilocêrkus -a m cisticerkus trakulje *Taenia taeniaeformis*, ki se razvije v jetrih miši in podgan (odrasla trakulja pa zajeda črevesje mačke, divje mačke, risa)
SIN.: *Cysticercus fasciolaris*

stročnice stročnic ž mn. red rastlin, katerih semena so v strokih, z družino metuljnic
SIN.: Fabales

strofantín -a m kardiotonični glikozid iz rastlin iz rodu *Strophanthus*
PRIM.: digitalin, digitoksin

stròj -ôja m v zvezi:

molzni ~ stroj za molžo

strokóven -vna -o v zvezah:

~i nadzor, ~a napaka

stróma -e ž tkivo, predvsem vezivo, ki oblikuje okvir ali mrežo kakega organa in služi za fizično oporo in za namestitve krvnega žilja in živčevja:

~ **roženice** plast kolagenskih vlaken v roženici

SIN.: stroma corneae

SIN.: stroma (lat.)

PRIM.: intersticij, parenhim

stroma -ae ž [stróma] stroma:

~ **córneae** stroma roženice, ~ **íridis** dobro ožljena vezivna osnova šarenice, ~ **ovárii** intersticijske celice, ki obdajajo jajčnikov folikle, ~ **vitreum** splet zelo nežnih prozornih vlaken v zrklovini

stróncij -a m kemijski element, mehka kovina srebrno bele barve, ki postane na zraku rumeno rjava:

radioaktivni ~ stroncij 90, ki nastane pri jedrski eksploziji kot radioaktivni izotop in se nato odlaga v kosteh s posledičnimi okvarami kostnega mozga (izloča se z mlekom)

SIMB.: Sr

strongilid -a m nematod iz družine Strongylidae

strongiloides -a m zajedavski nematod v črevesju iz rodu *Strongyloides*

strongiloidóza -e ž zajedavska bolezen, ki jo povzročajo strongiloidesi

SIN.: strongyloidosis

strongilóza -e ž zajedavska bolezen, ki jo povzročajo strongilusi

SIN.: strongylosis

stróngilus -a m nematod iz rodu *Strongylus*

Strongylidae [strongilíde] družina nematodov, v katero se uvrščajo rodovi *Strongylus*, *Chabertia*, *Oesophagostomum*

Strongyloides [strongilójdes] rod nematodov iz družine Strongylodidae s številnimi vrstami, ki zajedajo črevesje:

~ **ávium** strongiloides, ki zajeda tanko črevo in slepo črevo pri kokoših, puranih, ~ **cáti** strongiloides, ki zajeda tanko črevo mačke, ~ **papilósum** strongiloides, ki zajeda tanko črevo ovc, koz, prašičev, telet in kuncev, ~ **ránsomi** strongiloides, ki zajeda tanko črevo sesnih pujskov, ~ **wésteri** strongiloides, ki zajeda tanko črevo žrebet, tudi prašičev

S

Strongylodidae [strongilójidíde] družina nematodov z rodom *Strongyloides*

strongyloidosis -is ž [strongilójidózis] strongiloidoza

strongylosis -is ž [strongilózis] strongilozoza

Strongylus [stróngilus] rod nematodov iz družine Strongylidae s številnimi vrstami, ki zajedajo črevesje (npr. *Strongylus edentatus*, *Strongylus equinus*, *Strongylus vulgaris*, ki zajedajo debelo črevo kopitarjev)

Strophanthus [strofántus] rod afriških in azijskih grmov, nizkih dreves, ki vsebujejo kardiotionične glikozide (npr. strofantin)

strukúra -e ž zgradba:

anatomska ~ zgradba organa, vidna s prostim očesom ali mikroskopsko, **antigenska** ~ mozaik posameznih antigenov v določenem mikroorganizmu, **drobna** ~ ultrastruktura,

molekularna ~ zgradba molekule, predstavljena s kemično formulo, ki navaja število in vrste atomov

strukúren -rna -o nanašajoč se na zgradbo:

~a beljakovina, ~i gen, ~a formula, ~a metamorfoza, ~i protein, virusna ~a beljakovina

strúma -e ž golša (1):

adenomatozna ~ adenomatozna golša, **benigna** ~ benigna golša, **difuzna** ~ difuzna golša, **koloidna** ~ koloidna golša, **maligna** ~ maligna golša, **toksična** ~ toksična golša, **vaskulozna** ~ vaskulozna golša

struma -ae ž [strúma] golša (1):

~ **collóides** koloidna golša, ~ **diffúsa** difuzna golša, ~ **maligna** maligna golša, ~ **tóxična** toksična golša, ~ **vasculósa** vaskulozna golša

strumectomia -ae ž [strumektómija] strumektomija

strumektomija -e ž kirurška odstranitev golše

SIN.: strumectomy

strumipriven -vna -o tiropriven:

~a kaheksija

strumitis -a m vnetje golše

SIN.: strumitis (lat.)

PRIM.: tiroiditis

strumitis -idis ž [strumítis] strumitis

strumogén -a -o ki povzroča golšo: ~a snov

strúna -e ž kitasta ali vrvi podobna anatomsko struktura:

bobnična ~ živec, ki povezuje jezični in obrazni živec in vodi živčna vlakna parasimpatičih in okušalnih živcev za jezik in slinske žleze v ustni votlini **sin.:** chorda tympani, **hrbtna** ~ osno oporno ogrodje zarodka, ki se pri nižje razvitih strunarjih ohrani vse življenje, pri višje razvitih pa se porojstveni ostanki ohranijo v pulpozni jedrih medvretenčnih ploščic, ostale dele pa nadomestijo vretenca **sin.:** chorda dorsalis

strúnarji -jev m mn. deblo mnogoceličarjev, ki imajo vsaj v embrionalnem stadiju vzdolž telesa hrbtno struno in škržno črevo

SIN.: Chordata

strúp -a m snov, ki s svojimi kemičnimi lastnostmi organizmu škoduje ali ga usmrti: celični ~, organski ~

čebelji ~ strup, ki ga izloči čebela iz svojega žela, **kačji** ~ izloček žleze strupnice kače, ki vsebuje različne toksine (npr. ehidnin), **kemični** ~ strup s poznano kemično formulo (npr. cianid), **kontaktni** ~ strup, ki deluje neposredno na kožo ali sluznico, **podganji** ~ strup, ki uničuje glodavce (vsebuje npr. cianide), **rastlinski** ~ fitotoksin, **živalski** ~ zootoksin

PRIM.: toksin

strupén -a -o ki vsebuje strup:

~e gobe, ~a kača, ~a rastlina

strúpen -pna -o nanašajoč se na strup:
~i zob

strúpnica -e ž v zvezi:
žleza ~

strúpnik -a m cevast ali žlebičast zob, skozi katerega se izloča iz žleze strupnice strup
SIN.: strupni zob

Strychnos [strihnos] rod južnoameriških rastlin (drevesa, grmi, ovijalke), ki vsebujejo strihnin ali strihninu podobne snovi:
~ *nux-vómica* rastlina, iz katere se pridobiva strihnin
SIN.: strihnovec, ~ *toxífera* rastlina, iz katere se pridobiva kurare

stržén -a m podolgovata, valju podoben notranji osrednji del česa:
dláčni ~ stržen dlake z nepopolno poroženelimi celicami
SIN.: medulla pili, **gnojni** ~ osrednji, trdnejši del furunkla, sestavljen iz odmrlih celic

Stuartov -a -o [stjúartov] v zvezi:
~ faktor

stúpor -ja m v zvezi:
~ **konj** možganska bolezen (najpogosteje posledica hidrocefalusa) pri konjih s postopnim izgubljanjem zavesti in tiščanjem glave ob steno
SIN.: tiščavka

súbaciden -dna -o ki ima zmanjšano stopnjo kislosti:
~i želodčni sok

subacutus -a -um [súbakútus] subakuten:
endocarditis ~a, inflammatio ~a

súbakúten -tna -o ki je med akutnim in kroničnim:
~i endokarditis, ~o vnetje
SIN.: subacutus

subarachnoidalis -e [súbarahnojídális] subarahnoiden:
cávum ~e

subarachnoideus -a -um [súbarahnojídeus] subarahnoiden:
cistérna ~a, haemorrhágia ~a, spátium ~um

súbarahnoiden -dna -o ki leži pod pajčevnico:
~a anestezija, ~i blok, ~a cisterna, ~a krvavitev, ~i prostor
SIN.: podpajčevničen, subarachnoidalis, subarachnoideus

subcapitalis -e [súbkapítális] subkapitalen:
fractúra ~

subclavius -a -um [súbklátívijus] podključničen:
artéria ~a, véna ~a

subcutaneus -a -um [súbkutáneus] podkožen:
abscessus ~, búrsae ~ae, emphyséma ~um, téla ~a, véna ~a, véna ~a abdominis

sub cutim [sub kútím] pod kožo

subcutis -is ž [subkútis] podkožje

súbdermálen -lna -o podkožen:
~a injekcija

súbdiafrágemski -a -o ki je pod prepono:
~ absces

SIN.: subfreničen, subdiaphragmaticus, subphrenicus

subdiaphragmaticus -e [súbdijafragmátikus] subdiafragmatski:
abscessus ~

súbdurálen -lna -o ki leži pod čvrsto možgansko opno:
~i absces, ~i empiem, ~a krvavitev, ~i prostor
SIN.: subduralis

subduralis -e [súbdurális] subduralen:
abscessus ~, cávum ~e, empyéma ~e, haemorrhágia ~

súbfebrílen -lna -o nanašajoč se na zmerno povišano telesno temperaturo: ~i potek bolezní
SIN.: subfebrilis

subfebrilis -e [súbfebrílís] subfebrilen

súbfebrílnost -i ž zmerno povišana telesna temperatura
SIN.: subfebris

subfebris -is ž [subfébrís] subfebrilnost

súbfreníčen -čna -o subdiafragmatski:
~i absces

subfrenij -a m prostor za prepono

subgalát -a m bazična sol galne kisline:
bizmutov ~ prašek za posipanje rane

subhyoideus -a -um [súbhijóideus] podjezičničen:
régio ~a

súbikterus -a m blaga stopnja ikterusa

súbíleus -a m delna zapora pretoka črevesne vsebine

súbinvolúcija -e ž nepopolna involucija:
~ **maternice** še nedokončana involucija maternice po porodu
SIN.: subinvolutio uteri

subinvolutio -onis ž [súbinvolúccijo -ónis] subinvolucija:
~ **úteri** subinvolucija maternice

subitus -a -um [súbítus] nenaden, takojšen:
mórs ~a

subjektíven -vna -o ki se pri presojanju, vrednotenju ravna po osebnih nagnjenjih, interesih:
~a anamneza, ~i znak
PRIM.: objektivni

súbkapitálen -lna -o ki je pod glavo (npr. nadlahtnice, stegenice):
~a fraktura, ~i zlom
SIN.: subcapitalis

súbkliničen -čna -o **1.** ki poteka brez kliničnih znakov:

~i ikterus, ~a infekcija, ~i mastitis, ~a okužba, ~i potek bolezni

2. nanašajoč se na začetno fazo bolezni pred očitnimi znaki bolezni

súbkortikálen -lna -o ki je pod možgansko skorjo: ~i hematom

súbkroničen -čna -o nanašajoč se na počasi potekajoč in dolgo trajajoč pojav v milejši obliki: ~i potek bolezni

súbkultúra -e ž mikrobná kultura, ki zraste po presaditvi (npr. bakterij, kvasovk) na drugem gojišču

súbkután -a -o podkožen: ~i absces, ~a aplikacija, ~i emfizem, ~a injekcija, ~a vena

súbletálen -lna -o v zvezi: ~a doza

sublimácija -e ž neposredni prehod snovi iz trdnega agregatnega stanja v plinasto agregatno stanje (npr. pri kafri)

sublimát -a m snov, ki nastane pri sublimaciji

sublimatus -a -um [sublimátus] sublimiran: súlfur ~um

sublimíran -a -o ki je prešel iz trdnega agregatnega stanja v plinasto agregatno stanje: ~o žveplo
SIN.: sublimatus

sublingualis -e [súblingvális] podjezičen: carúncula ~, glándula ~, régio ~

súblingvaléta -e ž podjezična tableta

subluksácija -e ž **1.** nepopolni izpah: ~ kolčnega sklepa nepopolni izpah v kolčnem sklepu

2. nepopolni zmik: ~ očesne leče nepopolni zmik očesne leče **SIN.:** subluxatio lentis, ~ zoba nepopolni zmik zoba **SIN.:** subluxatio dentis

subluksíran -a -o nanašajoč se na subluksacijo: ~i kolk

subluxatio -onis ž [subluksácijo -ónis] **1.** nepopolni izpah:

~ cóxae nepopolni izpah v kolku
2. nepopolni zmik: ~ dentis subluksacija zoba, ~ léntis subluksacija očesne leče

súbmaksimálen -lna -o ki je manjši, nižji kot maksimalen: ~i dražljaj

submucosus -a -um [súbmukózus] podsluzničen: pléxus ~, téla ~a

súbmukóza -e ž podsluznica

submukózen -zna -o podsluzničen: ~i pleksus

súbnitrát -a m bazična sol dušikove(V) kisline: bizmutov ~ bel prašek za posipanje ran

súbnormálen -lna -o ki je manj kot normalen ali nižji od normalnega: ~a telesna temperatura

súbperioštálen -lna -o ki je, leži pod pokostnico: ~a fraktura, ~i zlom
SIN.: subperiostalis

subperiostalis -e [súbperijostális] subperiostalen: fractúra ~

subphrenicus -a -um [súbfrénikus] subdiafragemski: abscessus ~

súbplacentáren -rna -o ki leži neposredno pod posteljico: ~a krvavitev

subscapularis -e [súbskapuláris] podplečničen: artêria ~, fôssa ~, músculus ~

subscriptio -onis ž [subskrípcijo -ónis] subskripcija

subsekvénten -tna -o ki sledi: ~o vnetje

subserosus -a -um [súbserózus] subserozen: pléxus ~, téla ~a

súbseróza -e ž plast veziva, ki se prilega serozi
SIN.: podseroza, tela subserosa

súbserózen -zna -o ki leži neposredno pod serozo: ~a krvavitev, ~i pleksus
SIN.: subserosus

subskrípcija -e ž navodila zdravnika, veterinarja farmacevtu na receptu za izdelavo in izdajo zdravila

SIN.: subscriptio
PRIM.: predpisovanje

subsp. [subspécijes] okr. (subspecies) podvrsta

substantia -ae ž [substáncija] snov: ~ adamantina sklenina, ~ álba bela snov, ~ compácta scelno kostno tkivo, ~ ebúrnea zobovina, ~ grisea siva snov, ~ medulláris bela snov v hrbtenjači, ~ medulláris glándulae adrenális sredica nadledvične žleze, ~ nervósa živčnina, ~ nígra črna snov, ~ spongiósa spongiozno kostno tkivo

substitúcija -e ž **1.** zamenjava, nadomeščanje (npr. mrtvega tkiva z vezivom pri procesu organizacije)
2. zamenjava kakega atoma ali skupine atomov v molekuli z drugim atomom ali skupino (npr. pri polsintetični proizvodnji zdravil)

substitucijski -a -o nadomesten (1): ~a terapija

substrát -a m **1.** vsaka snov, ki jo encim lahko razgradi: avtofagni ~ snov v avtofagosomu, razkrojena z lizocimom

2. gojišče (2)

3. podlaga, na katero se nalaga, pritrjuje različen material ali se vanjo vrašča

subtendineus -a -um [súbtendíneus]

subtendinozen:

búrsa ~a

súbtendinózen -zna -o ki leži pod kito:

~a burza

SIN.: subtendineus

súbterminálen -lna -o ki leži blizu konca:

~a insercija (1), ~a insercija (2), ~o nasadišče, ~a spora

súbtotálen -lna -o skoraj v celoti popoln:

~a resekcija

SIN.: subtotalis

subtotalis -e [súbtotális] subtotalen:

reséctio ~

subtrákcijski -a -o v zvezi:

~a radiografija

suburethralis -e [súburetrális] suburetralen:

divertículum ~

súburetrálen -lna -o ki leži pod sečnico:

~i divertikel

SIN.: suburethralis

succinicus -a -um [sukcínikus] jantaren:

ácídum ~um

succusio -onís ž [sukúsijo -ónis] sukusija

sudán -a m barvilo iz skupine azobarvil (v histološki tehniki se uporablja za barvanje maščob)

SIN.: sudansko barvilo

sudánski -a -o v zvezi:

~o barvilo

sudor -oris m [súdor -óris] znoj

sudorifer in **sudoriferus** -a -um [sudorífer, sudoríferus] ki secernira znoj:

glándula ~a, glándula ~a apocrína, glándula ~a merocrína, pórus ~us

suffocatio -onís ž [sufokácijo -ónis] zadušitev

suffusio -onís ž [sufúzijo -ónis] sufuzija

sufokácija -e ž zadušitev

sufuzija -e ž obsežnejša lisasta podkožna krvavitev:

toksična ~ sufuzija, ki je posledica zastrupitve s strupom, ki zavira ali onemogoča strjevanje krvi

SIN.: suffusio

sugilácija -e ž manjša, neostro omejena lisasta krvavitev v tkivu ali pod kožo oziroma sluznico, manjša od sufuzije

SIN.: sugillatio

PRIM.: ekhimoza

sugillatio -onís ž [sugilácijo -ónis] sugilacija

súh -a -o **1.** ki je brez seroznega eksudata:

~a gangrena, ~i hropci, ~i kašelj, ~i keratitis, ~i perikarditis,

~i plevritis, ~i sinovitis

SIN.: siccus

2. ki ne vsebuje ali ne potrebuje tekočine ali jo je izgubil:

~i led, ~i objektiv

3. ki ima na telesu razmeroma malo maščevja, mesa

PRIM.: debel (1)

Suidae [sujíde] prašiči

suillus -a -um [sujílus] prašičji:

ádeps ~, péstis ~a

Suipoxvirus [sujipóksvírus] rod virusov iz poddružine Chordopoxvirinae, iz družine Poxviridae, v katerem je virus prašičjih koz

sukálka -e ž v zvezah:

mišica ~

dolga ~ **navzven** ozka, dolga trakasta mišica, ki poteka čez upogibno stran komolčnega sklepa, obrača podlaket (imajo jo samo mesojedi)

SIN.: nadlaktno-koželjnica mišica, musculus brachioradialis, musculus supinator longus, **kvadratista** ~ **navznoter** mišica, ki obrača

podlaket in šapo navznoter (imajo jo samo mesojedi) **SIN.:** musculus pronator quadratus, **okrogla** ~ **navznoter** mišica, ki povezuje nadčvrš

nadlahtnice in koželjnico ter obrača podlaket in šapo navznoter (imajo jo samo mesojedi, prašič in prežvekovalci, pri konju je zakrnela in spremenjena v vez) **SIN.:** musculus pronator

teres, ~ **navznoter** mišica, ki pri krčenju obrača sklep navznoter **SIN.:** musculus pronator, ~ **navzven** mišica, ki poteka čez srednjo

ploskev komolčnega sklepa, obrača podlaket in šapo navzven (imajo jo samo mesojedi)

SIN.: musculus supinator

sukcesiven -vna -o postopen, zaporeden:

~o barvanje

súkcija -e ž izsesavanje plina, tekočine, trdnih delcev iz telesne votline: plevralna ~

súkcijski -a -o nanašajoč se na sukucijo:

~ aparat, ~a aspiracija

sukcinát -a m anion ali sol jantarne kisline

sukcinát-dehidrogenáza -e ž dehidrogenaza, ki v ciklusu trikarboksilnih kislin katalizira oksidacijo sukcinata v fumarat

sukcinílen -lna -o jantaren:

~a kislina

sukulénten -tna -o ki ima v tkivu mnogo tekočine:

~a pljuča, ~a rastlina

sukúsija -e ž stresanje telesa ali dela telesa za ugotavljanje tekočine ali zraka v kaki telesni votlini na podlagi zvoka, ki nastane pri tem

SIN.: succusio

sulcus -i m [súlkus] žleb:

~i **cérebro** možganske brazde, ~ **coronárius córdis**

srčni venčni žleb, ~ **juguláris** jugularni žleb,

~ **ventriculi** želodčni žleb

súlec -lca m sladkovodna riba roparica z vretenastim telesom, velikimi usti in številnimi zobmi **SIN.:** *Hucho hucho*

súlfadiazin -a m sulfonamid, ki se hitro absorbira in hitro izloča, povzroča pa manj nezaželenih stranskih učinkov kot mnogi drugi sulfonamidi

súlfagvanidin -a m sulfonamid, ki se uporablja za zdravljenje črevesnih okužb (počasi se absorbira v črevesju in zato vzdržuje visoko raven koncentracije)

sulfamid -a m sulfonamid

sulfanilamid -a m najstarejši preparat iz skupine sulfonamidov

sulfát -a m anion ali sol žveplove(VI) kisline: **aluminijev kalijev** ~ galun, **amonijev** ~ amonijeva sol žveplove(VI) kisline, reagent za obarjanje beljakovin, **bakrov** ~ bakrova sol žveplove(VI) kisline, glavna sestavina modre galice, **barijev** ~ barijeva sol žveplove(VI) kisline, ki se uporablja kot rentgensko kontrastno sredstvo, **kalcijev** ~ kalcijeva sol žveplove(VI) kisline, poglavitna sestavina mavca, **magnezijev** ~ magnezijeva sol žveplove(VI) kisline, sestavina grenke soli, **natrijev** ~ natrijeva sol žveplove(VI) kisline, sestavina Glauberjeve soli

súlfatiázól -a m sulfonamid s kratkotrajnim učinkom, ki se je uporabljal pri črevesnih okužbah (stranski učinek je toksičnost že v terapevtski koncentraciji)

sulfatid -a m cerebrozid, zaestren z žveplovo(VI) kislino, sestavina mielina

sulfatiran -a -o ki ima vezan sulfat: ~i polisaharid

súlfhemoglobín -a m nenormalna oblika hemoglobina, ki vsebuje žveplo, vezano na dvovalentno železo v hemu **PRIM.:** sulfmethemoglobin

S

sulfhidril -a m sulfhidrilna skupina

sulfhidrilen -lna -o v zvezi: ~a skupina

sulfid -a m spojina kemijskega elementa z žveplom: **ogljikov** ~ spojina ogljika in žvepla, ki se uporablja kot razkužilo **SIN.:** ogljikov žveplec, **vodikov** ~ spojina vodika in žvepla ali sol žveplovodikove kisline (brezbarven strupen plin, ki smrdi po gnilih jajcih in nastaja pri razkroju organskih snovi, ki vsebujejo žveplo) **SIN.:** žveplovodik

sulfít -a m anion ali sol žveplove(IV) kisline

súlfmethemoglobín -a m nenormalna oblika hemoglobina, ki vsebuje žveplo, vezano na trivalentno železo v hemu **PRIM.:** sulfhemoglobin

sulfonamid -a m kemoterapevtik, ki izvira iz sulfanilamida, deluje bakteriostatično in kokcidiostatično (npr. sulfapiridin,

sulfagvanidin, sulfatiazol, sulfadiazin, sulfanilamid)

SIN.: sulfamid

sulfur in sulphur -uris s [súlfur] žveplo: ~ **sublimátum** sublimirano žveplo

sulfuricus -a -um [súlfúrikus] žveplov: **ácídum** ~um, **ácídum** ~um **concentrátum**

sumácija -e ž v zvezi:

~ **dražljajev** hkratno delovanje dražljajev, ki so vsak zase po jakosti pod pragom vzdražljivosti, skupaj pa povzročijo vzbujenje **prim.:** sinergizem

sumljív -a -o ki vzbuja sum:

~a serološka reakcija, ~a tuberkulinska reakcija

súnek -nka m truzija

súperáciden -dna -o čezmerno kisel:

~i želodčni sok

SIN.: hiperaciden, peraciden

súperácidnost -i ž čezmerna kislost: ~ želodčnega soka

SIN.: hiperacidnost, peracidnost

supercilium -ii s [supercilijum] obrv

superfecdutio -onis ž [súperfekundácijo -ónis] superfekundacija

súperfekundácija -e ž oploditev dveh ali več jajčec pri enem ovulacijskem ciklusu po več zaporednih koitusih enega samca ali več samcev **SIN.:** superfecundatio

súperfetácija -e ž oploditev jajčeca ali dodatnih jajčec iz naslednje ovulacije, po tem, ko so se zarodki ali plodovi po predhodni ovulaciji že razvili

SIN.: superfetatio

superfetatio -onis ž [súperfetácijo -ónis] superfetacija

superficialis -e [superficiális] površinski:

ánulus inguinális ~, artéria antebrachiális ~, artéria brachiális ~, artéria epigástrica craniális ~, artéria temporális ~, fáscia ~, lymphonódi cervicáles ~es, lymphonódi inguináles ~es, músculus fléxor digitórum ~, músculus glútaeus ~, músculus pectorális ~

súperinfékcija -e ž dodatna okužba z isto vrsto mikroorganizmov ali ponovna okužba z odpornim mikroorganizmom iste vrste zaradi neuspešne antimikrobne terapije

superior -ius [supérijor] zgornji (5):

lábium ~ius, músculus deprésor lábii ~óris, músculus levátor lábii ~óris, músculus levátor pálpebrae ~óris, pálpebra ~

supernatánt -a m tekočina, ki ostane v epruveti nad slojem sedimenta po obarjanju ali centrifugiranju

PRIM.: lebdenina, plavina, sediment

supernumericus -a -um [súpernumérikus] nadštevilen:

déns ~

súperoksid -a m prosti radikal, ki nastane z redukcijo molekularnega kisika
SIN.: hiperoksid

súperovulácija -e ž **1.** hkratno dozorevanje in ovulacija čezmernega števila jajčec (npr. po aplikaciji hormonskih preparatov)
SIN.: poliovulacija
2. ovulacija pri že breji samici, ki lahko privede do superfetacije

superponíran -a -o prekrit s čim, naložen na kaj:
 ~i rentgenski posnetek

súperregenerácija -e ž preobilno nastajanje tkiva pri regeneraciji

súpersekrécija -e ž hipersekrecija

súpersenzitivnost -i ž preobčutljivost (1)

superskrípcija -e ž prvi od štirih delov recepta (naslov ordinacije, kraj in datum)

supinator -oris m [supinátor -óris] v zvezah: *músculus ~, músculus ~ lóngus*

supozitóriy -a m zdravilo v obliki zamaška, ki se daje v telesne odprtine (danko, nožnico, uho, ne pa v usta):
analni ~ supozitorij, ki se daje v danko **sin.:** analna svečka, suppositorium anale, **vaginalni** ~ vagitorij
SIN.: čepek (2), svečka, suppositorium

suppositorium -ii s [supozitóriy] supozitorij:
 ~ **anále** analni supozitorij, ~ **vaginále** vagitorij

suppuratio -onis ž [supurácijo -ónis] gnojenje (1)

suppurativus -a -um [supuratívus] gnojen (1):
arthritís ~a, inflammátio ~a, pericarditís ~a, pleuritís ~a, vulnus ~um

supracondylaris -e [súprakondiláris] suprakondilaren:
fractúra ~

súprakondiláren -rna -o ki je nad čvršem:
 ~a fraktura, ~i zlom
SIN.: supracondylaris

súpraletálen -lna -o ki je nad količino, ki je lahko smrtna:
 ~a doza

súpramaksimálen -lna -o ki je večji, kot je potrebno za maksimalni učinek ali odziv: ~i dražljaj

supramammaricus -a -um [súpramamárikus] nadvimenski:
músculus ~

supraorbitalis -e [súpraorbitális] nadočničen:
regió ~

súprarenálka -e ž žarg. nadledvična žleza

suprascapularis -e [súpraskapuláris] nadplečničen:
nêrvus ~

supraspinatus -a -um [súpraspínátus] nadtrnov:
fóssa ~a, músculus ~

supresija -e ž potlačitev, zavrtje, zatrtje:
genska ~ nericipročna interakcija nealelnih genov, pri čemer gen določenega lokusa onemogoči delovanje alelov v drugem lokusu **prim.:** epistaza, **imunska** ~ imunostupresija

supresíjski -a -o nanašajoč se na supresijo:
 ~o delovanje zdravila

suprésor -ja m supresorski gen:
 gen ~

suprésorski -a -o nanašajoč se na supresijo:
 ~e celice, ~ gen, ~a mutacija

suprimirati -am nedov. in dov. zatirati, tlačiti
PRIM.: inhibirati

supurácija -e ž gnojenje (1)

supurativén -vna -o gnojen (1):
akutní ~i sinovitis, ~i perikarditís, ~i plevritís, ~o vnetje

sura -ae ž [súra] meča:
músculus tríceps ~ae

surditas -atís ž [súrditas -átis] gluhost

surfaktánt -a m snov, ki kot dodatek kapljevini zmanjšuje njeno površinsko napetost (npr. detergent):
pljučni ~ lipoproteinski izloček pnevmocitov tipa II na notranjem površju pljučnih alveol, ki znižuje površinsko napetost, preprečuje sesedanje alveolarnih sten v pljučih in lajša vdih

surogát -a m nadomestek

surra -ae ž [súra] kužna bolezen živali, zlasti konj v Indiji, na Javi, Filipinih in v azijskem delu Rusije, ki jo povzroča pražival *Trypanosoma evansi* (kaže se z anemijo, hujšanjem, tudi poginom, prenašajo jo dvokrilci, zlasti obadi)

Sus [sús] rod sodoprstih kopitarjev iz družine prašičev:
 ~ **scrófa** evrazijski prašič, ~ **scrófa doméstica** domači prašič, ~ **scrófa fêrus** divjji prašič

SUS suis m [sús sújis] domači prašič:
apopléxia enzoótica súum, mórbus vesiculáris súum, péstis africána súum

suspénzija -e ž **1.** zmes netopnih trdnih delcev, enakomerno porazdeljenih v ustrezni tekoči, poltrdi ali trdi podlagi: bakterijska ~, mikrobná ~, ~ eritrocitov
2. obešanje dela telesa na višjo lego

suspenzórij -a m **1.** naprava za oporo poškodovanega ali bolnega dela telesa
SIN.: opornjak
2. vez, kost, mišica, obveza, ki služi za oporo

sustentaculum -i s [sustentákulum] opornik:
 ~ **táli** opornik skočnice

sutura -ae ž [sutúra] šiv (1):

óssa ~árum

~ **foliáta** listasti šiv, ~ **harmónia** ravni šiv, ~ **plána** ravni šiv, ~ **serráta** nazobčani šiv, ~ **squamósa** luskasti šiv

SV [esvé] krat. (simian virus) opičji virus

Sv [esvé] en. sievert

sváljek -jka m v zvezi:

~ **hrane** površno prežvečena hrana, ki jo žival (npr. konj) vrže iz ust

svéča -e ž v zvezi:

Chamberlandova ~ Chamberlandov filter

svéčka -e ž supozitorij:

analna ~ analni supozitorij, **vaginalna** ~ vagitorij

Svedberg, Theodor [svédberg téodor] (1884–1971) švedski kemik

svédberg -a m enota za sedimentacijski koeficient

SIN.: Svedbergova enota

EN.: S (5)

Svédbergov -a -0 v zvezi:

~a enota

svéder -dra m orodje z navoji za delanje lukenj, vrtin:

oscilacijski ~ sveder, ki z oscilacijami prodira v trdo tkivo

PRIM.: trepan (1), vrtalnik

svédrast -a -0 podoben svedru: ~a bakterija

svetilka -e ž v zvezah:

diaskleralna ~ svetilka za presvetljevanje očesa skozi beločnico, **germicidna** ~ svetilka, ki seva ultravijolično svetlobo in uničuje mikroorganizme, **ultravijolična** ~ svetilka, ki seva ultravijolične žarke (npr. Woodova svetilka), **Woodova** ~ svetilka z živosrebrvo žarnico in vgrajenim Woodovim filtrom, ki se uporablja v klinični diagnostiki dermatomikoz (predvsem pri mikrosporozih, ker spore dermatofita fluoescirajo)

svetlèč -éča -e ki se sveti:

~a plast vrhnjice

SIN.: lucidus

svetlikanje -a s v zvezah:

hladno ~ luminiscenca, ~ v **temi** fosforescenca

svetlína -e ž prostor znotraj cevastega ali votlega organa ali dela telesa (npr. v krvni žili, črevesu, sapniku, sapnicah)

SIN.: lumen

svetlôba -e ž **1.** predvsem vidna svetloba v

sevanju iz okolja, svetil

2. elektromagnetno valovanje:

lom ~e, receptor za ~o, uklon ~e

enobarvna ~ elektromagnetno valovanje, katerega valovne dolžine so iz ozkega intervala valovnih dolžin, **infrardeča** ~ elektromagnetno valovanje iz infrardečega dela spektra elektromagnetnega valovanja, ki ga človeško oko ne zaznava in ima

toplotni učinek, **koherentna** ~ žarek enobarvne svetlobe, sestavljen iz elektromagnetnih valovanj, ki so med seboj v isti fazi (npr. laserski žarek), **polarizirana** ~ elektromagnetno valovanje, ki ima določeno smer električnega polja, **Tyndallova** ~ vidna svetloba, ki jo odbijajo delci, suspendirani v zraku ali tekočini (ti povzročajo Tyndallov fenomen), **ultravijolična** ~ elektromagnetno valovanje iz ultravijoličnega dela spektra elektromagnetnega valovanja, ki ga človeško oko ne zaznava, ima pa močne biološke učinke, **vidna** ~ elektromagnetno valovanje z valovnimi dolžinami med 390 in 740 nm, zaznavno z vidom, **Woodova** ~ ultravijolična svetloba, ki jo proizvaja Woodova svetilka

svetlôben -bna -0 nanašajoč se na svetlobo:

~i mikroskop, ~a mikroskopijska, ~o sevanje, ~i žarki

svéženj -žnja m skupek podolgovatih, vrvicam podobnih anatomskih struktur:

dorzalni ~ del bele snovi, ki leži med nevralnim žlebom in izstopiščem hrbtenjačnega živca **SIN.:** funiculus dorsalis, **stranski** ~ del bele snovi, ki leži med izstopiščema hrbtenjačnega živca **SIN.:** funiculus lateralis, **ventralni** ~ del bele snovi, ki leži pod izstopiščem hrbtenjačnega živca **SIN.:** funiculus ventralis

SIN.: povescmo, funiculus

svínčev -a -0 nanašajoč se na svinec:

~a kolika

SIN.: saturninus

svínek -nca m kemijski element, modrikasto bela mehka kovina

SIMB.: Pb

svinina -e ž svinjina

svínja -e ž **1.** samica prašiča:

aktinomikoza pri ~ah, sindrom mršavih svinj

doječa ~ svinja, ki doji mladiče, **mladovna** ~ svinja v prvem obdobju po prasiatvi, **pitovna** ~ svinja, ki se redi za zakol, **plemenska** ~ svinja, odbrana za pleme na podlagi razmnoževalnih in rejjskih lastnosti, **prasna** ~ svinja, ki ima mladiče

SIN.: porca

2. prašič (2):

čopičasta ~ afriški divji prašič s čopom dlak na koncu vsakega uhlja in na repu, rezervoar virusa afriške prašičje kuge **SIN.:** čopičar, *Potamochoerus porcus porcus*, **divja** ~ divji prašič, **domača** ~ domači prašič, **orjaška gozdna** ~ divji prašič vzhodne in zahodne Afrike **SIN.:** *Hylochoerus meinertzhageni*, ~ **bradavičarka** v afriški savani živeči divji prašič z mogočno glavo, izrazitimi obraznimi bradavicami in zakrivljenimi čekani (pogost asimptomatski nosilec virusa afriške prašičje kuge) **SIN.:** *Phacochoerus aethiopicus*

svínják -a m hlev za prašiče

SIN.: prašičji hlev

svínje svínj ž mn. prašiči

svinjina -e ž meso prašiča
SIN.: prašičje meso, svinina, svinjsko meso

svinjski -a -o prašičji:
 ~a mast, ~o meso, ~a trakulja, ~a uš

svitek -tka m struktura v obliki obroča, prepleta ali spirale na prehodu kože v kopito ali parkelj:
kopitni ~ del kopita na meji med kožo in roževino **sin.:** corona unguulae (1), **parkeljni** ~ del parklja na meji med kožo in roževino **sin.:** corona unguulae (2)
SIN.: konvolut

svitkov -a -o nanašajoč se na svitek:
 ~ rob
SIN.: koronaren (2), venčen (2), coronalis

svòd svòda m lokasto oblikovana anatomska struktura:
lobanjski ~ kupolasti zgornji del lobanje, sestavljen iz obeh čelnic in senčnic ter temenice, zatilnice, medtemenice **sin.:** kalvarija, calvaria, fornix cranii, **možganski** ~ snop vlaken, ki poteka od hipokampusa do hipotalamusa **sin.:** fornix cerebri, **nožnični** ~ prstanasta vdolbina v nožnici kranialno okrog materničnega vratu **sin.:** fornix vaginae, **žrelni** ~ del žrela med lobanjskim dnom in zadnjo steno žrela **sin.:** fornix pharyngis
SIN.: fornix

symblepharon -i s [simbléfaron] simblefaron

sympathicus -a -um [simpátikus] simpatičen:
 gánghlion ~um, trúnkus ~

sympphysis -is ž [simfízis] zrast:
 ~ **ischiádica** sednična zrast, ~ **pelvína** medenična zrast, ~ **púbica** dimeljnična zrast

sympodia -ae ž [simpódija] simpodija

synalgia -ae ž [sinálgija] sinalgija

synarthrosis -is ž [sinartrózis] sinartroza

synchondrosis -is ž [sinhondrózis] sinhondroza

syncopa -ae ž [sinkópa] sinkopa

syndactylia -ae ž [sindaktlíja] sindaktilija

syndesmochorialis -e [sindezmochoriális] sindezmochorialen:
 placénta ~

syndesmolysis -is ž [sindezmolízis] sindezmoliza

syndesmosis -is ž [sindezmozís] sindezmoza

syndroma -atis s [sindróma] sindrom:
 ~ **cáudae equinae** sindrom konjskega repa,
 ~ **Cúshing** Cushingov sindrom, ~ **Hómer** Hornerjev sindrom, ~ **Sélye** splošni adaptacijski sindrom

synechia -ae ž [sinéhija] sinehija

Syngamidae [singamíde] družina nematodov z rodом *Syngamus*

Syngamus [sínгамus] rod zajedavskih nematodov iz družine Syngamidae:

~ **laryngeus** nematod, ki zajeda v grlu goveda (v vzhodni Aziji in Južni Ameriki), ~ **nasicola** nematod, ki zajeda v nosnih votlinah prežvekovalcev (v Aziji, Afriki in Južni Ameriki), ~ **tracheae** nematod, ki zajeda dihala (sapnik) pri perutnini in pticah ter povzroča singamozo

synorchismus -i m [sinorhízmus] sinorhizem

synotia -ae ž [sinotíja] sinotija

synotus -i m [sinótus] sinotus

synovia -ae ž [sinòvija] sinovija

synovialis -e [sinovijális] sinovijski:

articulatio ~, bursa ~, membrána ~, vagina ~, vagina ~ téndinis, villi ~es

synovietomia -ae ž [sinovijektómija]

sinoviektomija

synovitis in **synoviitis** -idis ž [sinovítis] sinovitis:

~ **sicca** suhi sinovitis

syringomielia -ae ž [siringomijélija] siringomielijska

syrinx -ingis ž [sírinks] grgavec

systema -atis s [sistéma] sistem (1):

~ **cardiovasculáre** krvna obočila, ~ **lymphaticum** limfatični sistem, ~ **nervósum** živčevje, ~ **nervósum autonómicum** vegetativno živčevje, ~ **nervósum centrále** centralno živčevje, ~ **nervósum periphéricum** periferno živčevje, ~ **skeletále** okostje, ~ **urogenitále** urogenitalni sistem, ~ **vasórum** žilje

SŽS [esžeès] krat. (simpatični živčni sistem)

simpatično živčevje

Š

Š

šakál -a m zver iz rodu *Canis*:

navadni ~ zlati šakal, **zlati** ~ volku podobna zver iz rodu *Canis*, ki živi zlasti v Aziji in Afriki, pa tudi v jugovzhodni Evropi (npr. v Makedoniji in na nekaterih dalmatinskih otokih) **sin.:** navadni šakal, *Canis aureus*

šánt -a m **1.** preusmeritev, obrnitev toka (npr. krvi, likvorja) v nasprotno smer

SIN.: spoj, shunt

2. prehod ali anastomoza med dvema kanaloma, predvsem med krvnimi žilami

SIN.: shunt

3. kirurško narejena anastomoza

SIN.: shunt

šápa -e ž del sprednje okončine od zapestja navzdol, zlasti pri zvereh: medvedja ~, pasja ~
hrbtišče ~e

šárec -rca m konj z belimi lisami na rjavi podlagi kože

šárenica -e ž podaljšek žarkovnika in s tem tudi žilnice v obliki sploščenega obroča, ki loči sprednji zrkelni prekat od zadnjega in uravnava premer zenice:

bombirana ~ izbočena šarenica zaradi zvišanega tlaka v zadnjem zrkelnem prekatu

SIN.: iris

šáreničen -čna -o nanašajoč se na šarenico
SIN.: iridicus

šárenka -e ž ameriška postrv:
epizootska hemoragična septikemija šarenk, virus epizootske hemoragične septikemije šarenk

šárka -e ž žival z belimi lisami na rjavi podlagi kože, navadno kobila, krava

šárplaninec -nca m pasma velikega pastirskega psa z dolgo dlako in košatim, zavitim repom, ki izvira s pogorja Šarplanina

šávsniti -em dov. hitro, nepričakovano zgrabiti z zobmi, s kljunom

ščáven -vna -o v zvezi:
~a kislina

ščegetávček -včka m klitoris:
brecilo ~a, dorzalni živec ~a, glavica ~a, srednja arterija ~a

ščetína -e ž trša dlaka, zlasti pri prašiču
SIN.: seta, srst

ščetinárji -ev m mn. s ščetinami porasle živali, zlasti prašiči

ščipálec -lca m škorpiljon

ščít -a m 1. ploščata, okrogla anatomska struktura:
embrionalni ~ zarodek v zgodnji razvojni stopnji iz ekoderma in entoderma
2. scutum

ščítast -a -o podoben ščitu:
~i hrustanec
SIN.: tiroiden (2), thyroideus (2)

ščítnica -e ž endokrina žleza, nameščena na obeh straneh začetnega dela sapnika, ki izloča hormone trijodtironin, tiroksin in kalcitonin, regulatorje bazalne presnove (v ščitnici je uskladiščen tudi jod)
SIN.: tiroidea, tiroidna žleza, glandula thyroidea

ščítničen -čna -o nanašajoč se na ščitnico:
sprednja ~a arterija, ~i folikel, ~i hormoni, ~a peroksidaza, zadnja ~a arterija
SIN.: tiroiden (1), thyroideus (1)

ščúka -e ž sladkovodna riba roparica z velikim, račjemu kljunu podobnim gobcem:
nekroza pankreasa pri ~ah, virus nekroze pankreasa pri ~ah
SIN.: *Esox lucius*

ščúke ščúk ž mn. družina sladkovodnih rib roparic z rodом *Esox*
SIN.: Esocidae

šentjánževka -e ž zdravilna rastlina s prosojno pikastimi listi in rumenimi cveti v socvetju (za živali je v večjih količinah strupena, izloča hiperin in povzroča hipericizem)
SIN.: *Hypericum perforatum*

šépati -am nedov. nenormalno hoditi zaradi akutnih ali kroničnih vnetnih in drugih bolezní mišic, kosti, živcev, sklepov okončine

šésti -a -o v zvezi:
~ možganski živec

šíbek -bka -o ki ima majhno moč ali dosega nizko stopnjo delovanja:
~a baza, ~a kislina, ~i popadki

šílar -ja m mlad jelen ali srnjak z rogovi brez izrastkov
SIN.: iglar

šímelj -lja m konj z dlako belkaste barve

šimpánz -a m v zvezi:
navadni ~ opica s kratko, temno dlako iz skupine velikih, človeku podobnih opic, ki živi v tropski Afriki sin.: *Pan troglodytes*

šípërka -e ž belgijska pasma manjših psov temne ali črne barve iz skupine špicev, uporabna kot družni pes

šíráz -a m iranska pasma vzdržljivih jahalnih konj

šírílka -e ž v zvezah:
mišica ~
~e **nosnice** tri mišice (konična, sredinska in stranska), ki širijo nosnico sin.: musculi dilatatores naris, ~ **zenice** mišica, ki širi zenico sin.: musculus dilator pupillae

šíròk -òka -o v zvezah:
antibiotik ~ega spektra, antihelmintik ~ega spektra, nategovalka ~e fascije, ~a fascija, ~a hrbtna mišica, ~a kožna mišica vratu, ~a maternična vez, ~a medenična vez
SIN.: latus -a -um

šíròkospektrálen -lna -o ki deluje na več različnih vrst mikroorganizmov:
~i antibiotik

šív -a m 1. spoj iz fibroznega vezivnega tkiva med lobanjškimi kostmi v obdobju rasti, ki ga kasneje nadomesti kostno tkivo:
gladki ~ ravni šív, **listasti** ~ šív, podoben listu rastline sin.: sutura foliata, **luskasti** ~ ribjim luskam podoben šív sin.: sutura squamosa, **nazobčani** ~ rezilu žage podoben šív sin.: sutura serrata, **ravni** ~ šív, pri katerem so stični robovi kosti ravni, gladki sin.: gladki šív, spah, sutura harmonia, sutura plana
SIN.: sutura
2. združevalna črta dveh polovic raznih simetričnih delov:
modnikov ~ črta po sredini površine kože na modniku, ki ga deli v dva približno enaka

dela **sin.**: skrotalni šiv, raphe scroti, **nebni** ~ koščena zrast podaljškov zgornje čeljustnice, medčeljustnice in nebnice **sin.**: raphe palati, **skrotalni** ~ modnikov šiv, **žrelni** ~ spoj na zadnji strani žrela, kjer se stikajo mišice žrela leve in desne strani **sin.**: raphe pharyngis

SIN.: raphe

3. robova rane, združena s šivanjem:

kirurški ~ šiv, s katerim se pri operaciji ali poškodbi spenjajo prekinjena tkiva

4. kirurški material, ki se uporablja za šivanje tkiv, robov rane

5. ostanki niti po šivanju in zaceljenju rane: pobrati ~e iz zaceljene rane

šiválnik -a m kirurški instrument za šivanje ran, ki drži kirurško iglo z nitjo

šiven -vna -o nanašajoč se na šiv (1):
~e kosti

škámp -a m rak z vitkim, podolgovatim, bočno sploščenim trupom svetlo rožnate barve in dolgimi tipalkami, z užitnim mesom, ki živi ob vzhodnih obalah Atlantika in v Sredozemskem morju:

kvarnerski ~ škamp, ki živi v Jadranskem morju, predvsem v Kvarnerju

SIN.: norveški rak, *Nephrops norvegicus*

škarjast -a -o v zvezah:
~a hoja, ~i ugriz, ~o zobovje

škarje -rij ž mn. **1.** orodje za rezanje, sestavljeno iz dveh rezil:

kirurške ~ škarje, ki se uporabljajo pri operaciji

2. parni lopatasti organ z užitnim mesom za lomljenje plena pri nekaterih vrstah rakov

škiljenje -a s prirojena ali pridobljena napaka pri usmerjanju pogleda, pri kateri vidni osi nista vzporedni (navadno posledica motenj v delovanju zrkelnih mišic):

bilateralno ~ obojestransko škiljenje,

obojestransko ~ škiljenje na obe očesi **sin.**:

bilateralno škiljenje

SIN.: strabizem

škofija -e ž v zvezi:
kurja ~ uropigij

škóljčnica -e ž vsaka od zelo krhkih, tankih zavitih kostnih lamel, ki štrlijo v nosno votlino, koščena osnova nosne školjke

škóljka -e ž **1.** morski ali sladkovodni mehkužec iz razreda školjk:

užitne ~e nekatere vrste predvsem morskih školjk, npr. dagnje, od katerih se nekatere gojijo tudi umetno, npr. ostrige

2. s sluznico prekrita anatomsko struktura v obliki školjke:

nosna ~ z dihalno sluznico prekrita školjčnica **sin.**: nosna konha, concha nasalis, **uhljeva** ~ vbočena notranja ploskev uhlja, ki ima obliko školjke in seže do antheliksa in se nadaljuje v

zunanjji sluhovod **sin.**: uhljeva konha, concha auriculae

SIN.: konha, concha

škóljke škóljk ž mn. razred vodnih mehkužcev z dvobočno somernim telesom, pogosto z mišičasto nogo, pokrito z dvema apnenčastima lupinama, ki pri večini vrst obdajata vse telo **SIN.**: Lamellibranchiata

škorpijón -a m členonožec iz razreda pajkovcev, z žlezo strupnico in navzgor obrnjenim želom na koncu dolgega členastega zadka:

južnoevropski ~ škorpijon, ki živi v južnih predelih Evrope **sin.**: *Euscorpis carpathicus*

SIN.: ščipalec

škótski -a -o v zvezah:

bolezen ~e mejne dežele, ~o govedo, ~ ovčar, ~ seter, ~ terier, virus bolezní ~e mejne dežele

škrbína -e ž **1.** zelo poškodovan, navadno zlomljen zob

2. vrzel v zobovju zaradi izgube zoba

škríga -e ž parni organ pri večini vodnih živali, ki omogoča dihanje

SIN.: branhij

škríc -a m valvula

škrípajóč -a -e ki pri premikanju s trenjem, drgnjenjem povzroča kratke, visoke glasove:
~i tendovaginitis

SIN.: crepitans

škrípčev -a -o nanašajoč se na valjasto, kolesu škripca podobno anatomsko strukturo:

~a jamica, ~ živec

SIN.: trochlearis

škrípec -pca m lesena priprava za stisnjenje žil v semenskem povsemu pri kastraciji

škrlátén -tna -o v zvezi:

~i naprstec

škrláténordèč -éča -e v zvezi:

~a glavnica

škrób -a m **1.** polisaharid, sestavljen iz molekul glukoze, ki nastaja v zelenih listih rastlin: **jodirani** ~ škrob z dodatkom joda **sin.**: amyllum iodatum, **koruzni** ~ škrob v koruznih zrnih **sin.**: amyllum maydis, **pšenični** ~ škrob v pšeničnih zrnih **sin.**: amyllum tritici, **rižev** ~ škrob, pridobljen iz riževega zrnja **sin.**: amyllum oryzae

SIN.: amyllum

2. v zvezah:

rezervni ~ glikogen, **živalski** ~ glikogen

škróben -bna -o nanašajoč se na škrob (1):

~i sladkor

SIN.: amylaceus

škróbovína -e ž zmes vodotopnih oligosaharidov, ki nastane pri razkroju škroba, amilopektina ali glikogena

SIN.: dekstrin

škrtnje -a m dajanje kratkih, rezkih glasov

škržen -žna -o 1. nanašajoč se na škrge:

~i listič, ~i oblok, ~o ogrodje, ~i poklopec

2. branhialen:

~a brazda, ~o črevo, ~i lok, ~i organ, ~a reža, ~i žep

šlézvijec -jca m holsteinski konj

šnávcer -ja m gobčar

šók -a m kar povzroči nezadostno prekrvljenost tkiv:

anafilaktični ~ huda sistemska reakcija krvnih obtočil zaradi preobčutljivosti na določen alergen (npr. zdravilo, toksin, beljakovino), **bolečinski** ~ šók zaradi hude bolečine, **dekompensirani** ~ napredovali šók, pri katerem se stanje prizadetega slabša **sin.**: progresivni šók, **endotoksinski** ~ šók zaradi močne okužbe z bakterijami (predvsem z enterotoksigeno eserihijo), **hemoragični** ~ šók, ki nastane zaradi zunanje ali notranje krvavitve, **hipovolemični** ~ šók, ki nastane zaradi zmanjšane volumna cirkulirajoče krvi **sin.**: oligemični šók, **histaminski** ~ šók zaradi sproščanja histamina iz bazofilnih levkocitov (npr. pri alergijski reakciji), **insulinski** ~ šók, ki nastane zaradi znižanja koncentracije glukoze v krvi po aplikaciji insulina, **ireverzibilni** ~ šók, ki v poteku ni več zaustavljiv, **kardiogeni** ~ šók, ki nastane zaradi odpovedi delovanja srca, **kompensirani** ~ šók, pri katerem je prišlo do zaustavitve njegovega razvoja, **nevrogeni** ~ šók zaradi vazodilatacije živčnega izvora (npr. pri pregloboki narkozi ali spinalni anesteziji), **oligemični** ~ hipovolemični šók, **opeklinski** ~ šók zlasti zaradi hipovolemije pri opeklinah, **progresivni** ~ dekompenzirani šók, **refraktarni** ~ šók, ki ne reagira na zdravljenje, **septični** ~ šók pri hudi okužbi, predvsem zaradi delovanja bakterijskih toksinov, **toksični** ~ šók, ki ga povzročajo toksini v krvi (npr. toksini streptokokov in stafilokokov), ki sprožijo masovno izločanje citokinov iz limfocitov T in posledično povečano prepustnost perifernih žil, **travmatski** ~ vazogeni šók, ki nastane zaradi fizične poškodbe, **vazogeni** ~ šók zaradi močne vazodilatacije

šokoven -vna -o nanašajoč se na šók:

~i organ

šóla -e ž v zvezi:

podkovska ~ šóla za izobraževanje podkovskih kovačev (v Sloveniji ustanovljena leta 1850 v Ljubljani, delovala do leta 1962)

šólanje -a s učenje kakih posebnih dejanj, spretnosti domače živali: ~ psov

PRIM.: dresura, trening

šóta -e ž snov, nastala s pooglenitvijo rastlinskih ostankov, zlasti mahu

šóten -tna -o nanašajoč se na šoto:

~i obkladek

šótor -óra m v zvezi:

malomožganski ~ tvorba med velikimi in

malimi možgani, ki jo omejujejo obe temenici, medtemenica in čvrsta opna **sin.**: tentorium cerebelli

SIN.: tentorium

špájka -e ž v zvezi:

zdravilna ~ zelna trajnica, katere korenina vsebuje valerín (v senu kvari kvaliteto mleka) **sin.**: baldrijan (1), *Valeriana officinalis*

španjél -a m skupno ime za več vrst pasem psov nižje ali srednje rasti, z značilnimi povešenimi uhlji, uporabljen za lov in kot družni psi

špánski -a -o v zvezi:

~a muha

špíc -a m skupno ime za več vrst pasem psov, ki izvirajo iz arktičnih področij, z značilno gosto dlako, s pokončnimi uhlji ter k hrbtu zavihanim repom

špírit -a m 1. koncentrirani etanol

2. etanol

špránja -e ž 1. ozka, podolgovata, normalna odprtina na organu, med deli organa:

Glaserjeva ~ špranja v skalnici ob zunanjem sluhovodu za prehod bobnične strune **sin.**: skalnično-bobnična špranja, fissura petrotympanica, **skalnično-bobnična** ~ Glaserjeva špranja

SIN.: fisura, fissura

2. v zvezi:

sinaptična ~ ozek prostor v sinapsi med živčnim končičem presinaptičnega nevrona in postsinaptičnim nevromom ali efektorjem, kamor se izloča vsebina sinaptičnega mešička

štájerski -a -o v zvezi:

~a kokoš

številčen -čna -o nanašajoč se na številko, število:

~a aberacija

SIN.: numeričen, numericus

števílo -a s kar izraža, koliko enot kaj obsega:

diploidno ~ število kromosomov v celičnem jedru, ki je dvakratnik haploidnega števila **sin.**: diploidna garnitura kromosomov, dvojna garnitura kromosomov, **haploidno** ~ število kromosomov v gameti **sin.**: enojna garnitura kromosomov, haploidna garnitura kromosomov, **poliploidno** ~ število kromosomov, večje od dvakratnega haploidnega števila

štírigláv -áva -o ki ima štiri glave:

~a stegenska mišica

SIN.: quadriceps

štírinóžec -žca m vretenčar s sprednjim in zadnjim parom okončin (razen rib)

SIN.: kvadripod, tetrapod

štrćelj -clja m krn

šúm -a m nefiziološki zvok, ki se sliši pri avskultaciji pljuč, srca:

anemijski ~ šum, ki ga je slišati s fonendoskopom nad srcem pri pacientu s hudo anemijo, **anevrizemski** ~ šum zaradi anevrizme, **bronhitični**

~i šumi v bronhusih pri bronhitisu, **diastolični** ~ šum v diastoli, **ekstrakardialni** ~ šum, ki prihaja iz osrčnikove votline, **endokardialni** ~ šum, ki prihaja iz srčne votline (npr. diastolični šum, sistolični šum), **inspiracijski** ~ šum pri vdihu pri boleznih dihal, **mezosistolični** ~ šum, ki se pojavlja, sliši sredi sistole, **protodiastolični** ~ šum, ki nastaja v prvi tretjini diastole, **sistolični** ~ šum v sistoli, **srčni** ~ šum, ki se sliši pri avskultaciji srca, ~ **crescéndo** šum, ki se krepi, ~ **decrescéndo** šum, ki pojema, **trikuspidalni** ~ šum pri boleznih desne atrioventrikularne zaklopke, **vaskularni** ~ žilni šum, **žilni** ~ šum, ki izvira iz krvnih žil, navadno zaradi stenoze žilne svetline **sin.:** vaskularni šum

PRIM.: ton

šumčič -čča -e v zvezah:

distrikt ~ega prisada, ~i prisad, vakcina proti ~u prisadu in malignemu edemu

šuštavac -vca m šumeči prisad

švárcvaldec -dca m pasma vprežnega konja, po izvoru iz nemške pokrajine Schwarzwald

T

T [té] **1.** okr. telesna temperatura

2. okr. (Threonine) treonin

3. okr. timidin

4. okr. timin

5. okr. (telofragma) v zvezi:

črta ~

6. okr. (thymus, timus) v zvezah:

celica ~, limfocit ~

7. okr. (transverzalen) v zvezah:

cevka ~

⊕, θ [théta] zn. theta

T₂ [té dvá] zn. (trihotecen) v zvezi: toksin ~

T₃ [té trí] zn. trijodtironin

T₄ [té štíri] zn. (tetrajodtironin) tiroksin

T_d [té dé] zn. troland

Ta [teá] simb. (Tantalum) tantal

Tabanidae [tabaníde] obadi

Tabanus [tabánus] rod krvosernih žuželk iz družine obadov:
~ **bovinus** goveji obad

tábes -a m **1.** postopno hiranje, hujšanje

2. progresivna atrofija organizma ali dela organizma

SIN.: tabes (lat.)

tabes -is ž [tábes] tabes (2)

tabléta -e ž zdravilo v obliki okrogle ploščice z natančno določeno dozo učinkovine:

burova ~ tableta, ki vsebuje aluminijev acetat in se uporablja za pripravo burove vode,

podjezična ~ tableta, ki se daje pod jezik,

zdravilo pa se absorbira prek ustne sluznice

sin.: lingvaleta, sublingvaleta, **vaginalna** ~

vagitorij

tabula -ae ž [tábula] plošča:

~ **óssis ischii** sednična plošča

taches blanches (fr.) [táš blánš] bele pege na jetrih pri nekaterih kužnih ali zajedavskih boleznih

tachypnoe -es ž [tahipnóje] tahipneja

tactus -us m [táktus] tip (1):

corpúsculum ~us, pilus ~i

Taenia [ténija] rod trakulj iz družine Taeniidae:

~ **crassicola** *Taenia taeniaeformis*, ~ **echinococcus**

pasja trakulja, ~ **hydatigéna** tenija, ki zajeda

v črevesju psa, volka, lisice, njena ličinka

(*Cysticercus taenuicollis*) pa se razvije v jetrih

in trebušni votlini glodavcev, nekaterih drugih

živali in človeka **sin.:** *Taenia marginata*,

~ **margináta** *Taenia hydatigena*, ~ **óvis** tenija,

ki zajeda v črevesju psa in divjih mesojedov,

njena ličinka (*Cysticercus ovis*) pa se razvije

v skeletni mišičnini ovc in koz, ~ **pisifórmis**

tenija, ki zajeda v črevesju psa, mačke,

lisice, volka in drugih živali, njena ličinka

(*Cysticercus pisiformis*) pa se razvije v jetrih

in trebušni votlini kuncev, ~ **sagináta** goveja

trakulja, ~ **serráta** svinjska trakulja, ~ **sólium**

svinjska trakulja, ~ **taeniaefórmis** tenija, ki

zajeda v črevesju mačke, redkeje psa ali drugih

mesojedov, njena ličinka (strobilocerkus)

pa se razvije v tkivih miši, podgan in drugih

glodavcev **sin.:** *Taenia crassicola*

Taeniidae [tenijíde] družina trakulj iz reda

Cyclophyllidea z rodovi *Taenia*, *Echinococcus*,

Multiceps

taeniosis -is ž [tenijózis] tenioza

tahiaritmija -e ž motnja srčnega ritma, pri kateri

so srčni utripi nenormalno številni

tahifagija -e ž naglo goltanje hrane

tahifilaksija -e ž naglo upadanje učinka zdravila

po večkratnih aplikacijah

tahikárden -dna -o ki ima pospešen srčni utrip:

~i bolnik

tahikardija -e ž zelo pospešeno bitje srca:

paroksizmalna ~ nenadno, kratkotrajno,

ponavljajoče se stopnjevanje bitja srca, **sinusna** ~

tahikardija zaradi bolezenskih sprememb v sinuatrinalnem vozlu, **ventrikularna** ~ tahikardija srčnega prekata

SIN.: pospešeni srčni utrip

tahikinín -a m polipeptid v tkivih vretenčarjev, ki povzroča hipotenzijo, močnejšo peristaltiko, krčenje gladkih mišičnih vlaken sečnika, slinjenje in deluje kot neurotransmitor

tahipnêja -e ž pospešeno, plitko dihanje
SIN.: polipneja, tachypnoe

tahisistola -e ž nenormalno kratka sistola

tahizoít -a m razvojna stopnja toksoplazme *Toxoplasma gondii*, ki se naseljuje v celicah toplokrvnih živali in človeka
SIN.: endozoít

tahografija -e ž zapisovanje hitrosti pretoka krvi

tahogram -a m zapis, dobljen s tahografijo

tajlêrija -e ž pražival iz rodu *Theileria*

tajleriôza -e ž bolezen, ki jo povzročajo tajlerije, prenašajo pa klopi (razvije se akutna ali kronična okužba)

takójšnji -a -e v zvezah:
~a alergija, ~a pomoč, ~a preobčutljivost, ~a reakcija

táksa -e ž gibanje organizmov, ki ga izzovejo dražljaji:
negativna ~ gibanje stran od dražljaja, **pozitivna** ~ gibanje proti dražljaju
SIN.: taksija

taksidermija -e ž **1.** spretnost gačenja živali
2. nauk o tem

taksija -e ž taksa

taksin -a m toksični alkaloid, ki ga vsebuje navadna tisa

taksón -a m po značilnostih, lastnostih opredeljena skupina organizmov v biološki klasifikaciji

taksonomija -e ž področje biologije, ki se ukvarja z določanjem, poimenovanjem in razvrščanjem organizmov, taksonov v taksonomske kategorije: ~ bakterij

taksonómski -a -o nanašajoč se na taksonomijo:
~a kategorija

taktílen -lna -o tipalen:
~a dlaka, ~i dražljaj, ~i receptor

taktométer -tra m naprava za merjenje sposobnosti ločevanja dveh točk na koži
SIN.: esteziometer

taktorecéptor -ja m živčni končič, navadno v koži, ki se odziva na dotik
SIN.: taktilni receptor

tálamus -a m osrednji del diencefalona, v katerem je tretji možganski prekat (pomembno

preklopno središče živčnih impulzov med možganskim deblom in možganskima hemisferama)

SIN.: pomol, thalamus

talasoporija -e ž pitje morske vode in posledice tega pitja (npr. bruhanje, zastrupitev z natrijevim kloridom)

tálen -lna -o nanašajoč se na tla:
~e bakterije, ~i ptiči

talfánski -a -o v zvezah:
~a bolezen, virus ~e bolezen

táljij -a m kemijski element, redka kovina, ki tvori zelo strupene spojine
SIMB.: Tl

tališče -a s temperatura, pri kateri ob določenem tlaku preide snov iz trdnega v tekoče agregatno stanje in obratno

táلك -a m smukec

talus -i m [tálus] skočnica:
cáput ~i, sustentáculum ~i, tróchlea ~i

támar -ja m **1.** ograjen prostor, v katerega se zapirajo živali za prenočitev: ovčji ~
2. preprosta stavba za bivanje živali

tampón -a m sveženj, zvitek, kosmič iz gaze ali drugega vpojnega materiala, uporabljan v kirurgiji za ustavljanje krvavitve ali za absorpcijo sekretov, ekskretov, lahko prepojen z zdravili, ki tako učinkujejo dalj časa:
imbibicija ~a

tamponáda -e ž **1.** zapolnitev votlega organa ali mesta po operaciji s tamponom
2. ustavljanje krvavitve s tamponom
3. v zvezi:
~ srca pritisk na srčno mišico zaradi nabiranja tekočine ali krvi v osrčnikovi votlini (ki povzroči nenaden pogin)

tamponírati -am nedov. s tamponi zapolnjevati votli organ ali zaustavljati krvavitve

tanatofobija -e ž strah pred smrtjo

Tánatos -a m bog smrti v starogrški mitologiji

tánatos -a m nagon, ki sili živali v smrt

táneek -nka -o v zvezah:
oporek ~ega črevesa, ~o črevo
SIN.: tenuis

tanín -a m izvleček iz lubja dreves, ki vsebuje več kislin, npr. galno kislino, in se uporablja za strojenje in kot stiptik
SIN.: čreslovina

tanínski -a -o nanašajoč se na tanin:
~a kislina
SIN.: tannicus

tankoígelen -lna -o nanašajoč se na tanko iglo:
~a biopsija, ultrazvočno vodena ~a biopsija

tankoplásten -tna -o nanašajoč se na tanko plast česa:

~a kromatografija

tannicus -a -um [tánikus] taninski:

ácídum ~um

tántal -a m kemijski element, redka kovina, ki se uporablja za izdelavo kirurških instrumentov
SIMB.: Ta

tapetum -i s [tapétum] krovna struktura ali plast celic:

~ **lúcidum** mavrično pigmentiran del žilnice pri živalih, ki povzroča, da se oči v temi lesketajo,
~ **nigrum** črno pigmentirana plast mrežnice

tapióka -e ž moka iz gomoljev manioke, ki se uporablja kot krmilo

tapír -ja m lihoprsti kopitar, prežvekovalac iz družine *Tapiridae*

Tapiridae [tapiríde] družina lihoprstih kopitarjev, prežvekovalcev z dolgim gobcem, ki živijo v vlažnih tropskih gozdovih (od srednjega terciarja do sedaj se niso spremenili)

tarantéla -e ž velik, rjav, strupen pajek, ki živi v Sredozemlju

SIN.: *Lycosa tarentula*

tárča -e ž del organizma, ki ga selektivno zadene določen dejavnik (npr. hormon, zdravilo, sevanje)

tárčen -čna -o nanašajoč se na tarčo:

~a celica, ~i organ

SIN.: ciljen

tardíven -vna -o v zvezi:

~i rahitis

tardus -a -um [tárdus] počasen, pozen, zapoznel:
púlsus ~

tárpan -a m izumrla podvrsta evrazijskega divjega konja, prednik zdajšnjih pasem konj

tarsalis -e [tartzális] **1.** narten:

ós ~e

2. tarzalen (2):

glándulae ~es

tarsocruralis -e [tartzokrurális] nartno-golenji:
articulatio ~

tarsus -i m [társus] **1.** nart:

articulatio ~i, ligaméntum collaterále ~i laterále et mediále bréve, ligaméntum collaterále ~i laterále et mediále lóngum, ligaméntum ~i dorsále, ligaménta ~i interóssea, ós ~i centrále, ós ~i fibuláre, ós ~i tibíale, régio ~i

2. tarzus

tartaricus -a -um [tartárikus] v zvezi:

ácídum ~um

tarzálen -lna -o **1.** narten:

~a kost

2. nanašajoč se na tarsus (2):

~e žleze

SIN.: tarsalis (2)

tarzoptóza -e ž blefaroptoza

tárorsafija -e ž blefarorafija

társus -a m fibrozna ali hrustančna proga, ki služi za oporo veči
SIN.: tarsus (2)

TAT [teaté in tát] okr. tetanusni antitoksin

tavrín -a m aminokislina, derivat cisteina, ki vsebuje žveplo, je v tkivih sesalcev, nujno potrebna za presnovo, predvsem pri mačkah

tavrohólen -lna -o v zvezi:

~a kislina

tavtomêr -a m vsaka od dveh izomernih oblik molekule pri tavtomeriji

tavtomerija -e ž obstoj spojine istočasno v dveh različnih oblikah molekule, ki sta v kemičnem ravnotežju

Tawara, Sunao [tavára sunáo] (1873–1952) japonski patolog

Taxus [táksus] rod zimzelenih igličastih dreves ali grmov:

~ **baccáta** navadna tisa

Taylorella [tejlórela] rod fakultativno anaerobnih, gramsko negativnih paličastih bakterij iz družine Alcaligenaceae:

~ **equigenítális** tejlorela, ki povzroča kontagiozni metritis kobil

TBC [tebecé] okr. (tuberculosis) tuberkuloza

tebáin -a m alkaloid v opiju, ki povzroča krče (podobno kot strihnin)

tectorius -a -um [tektórijus] kroven (1):
membrána ~a

tectum -i s [téktum] tektum:
~ **mesencéphali** tektum mezencefalona

tečájast -a -o v zvezi:

~i sklep

teflón -a m zaščiteno ime za umetno snov, ki se uporablja za različne kirurške vsadke (npr. proteze, žile)

téfromielítis -a m poliomielititis

tefróza -e ž kremacija

tegmen -minis s [tégmen] pokrivalu podobna anatomska struktura:

~ **týmpani** tanka koščena plošča, ki ločuje bobnično votlino od lobanjske votline

tegméntum -a m v zvezi:

~ **mezencefalona** osrednji, najboljšežnjiši del srednjih možganov **SIN.:** tegmentum mesencephali

SIN.: tegmentum (lat.)

tegmentum -i s [tegméntum] tegmentum:
~ **mesencéphali** tegmentum mezencefalona

téhnica -e ž strokovna delavka s srednjo izobrazbo: veterinarska ~

téhnik -a m strokovni delavec s srednjo izobrazbo: veterinarski ~

téhnika -e ž urejen, ustaljen način, postopek opravljanja kakega dela, dejavnosti:
histološka ~ načini priprave tkivnih vzorcev za izdelavo histoloških preparatov, **operacijska** ~ postopki za izvajanje operacijskega posega, ~ **in vitro** kemični ali biološki postopek v poskusni posodici (npr. v epruveti) zunaj človeškega ali živalskega telesa, ~ **in vivo** biološki ali medicinski postopek v živem organizmu

tehnologija -e ž skupek postopkov kakega dela, dejavnosti od začetka do končnega stanja:
hibridoma ~ razvoj hibridomov in aplikacija monoklonskih protiteles pri zdravljenju ali diagnostiki, **živilska** ~ tehnologija izdelave živila od surovine do končnega izdelka

tehnološki -a -o nanašajoč se na tehnologijo:
 ~a napaka, ~a voda

tehnopodija -e ž mehanska poškodba kože, podkožja parkljev, zlasti pri prašičih, zaradi tehnološke napake v reji (npr. zaradi neustreznih tal)

teihóičen -čna -o v zvezi:
 ~a kislina

teín -a m alkaloid v pravem čaju, ki v zmernih količinah poživlja, v večjih pa je strupen

tejloréla -e ž bakterija iz rodu *Taylorella*

ték -a m **1.** želja po hrani
SIN.: apetenca, apetit
PRIM.: anoreksija, ješčnost, neješčnost
2. način hitrega premikanja živali, pri katerem občasno z okončinami ni v stiku s podlago:
žirafin ~ kljus

téka -e ž žarg. kapsula (1)

tekáč -a m prašič po odstavitvi do teže okoli 45 kg

tekóč -a -e ki obstaja v obliki tekočine:
 ~i dušik, ~i ekstrakt, ~e gojišče, ~i ogljikovodik, ~i parafin, ~e vezivno tkivo
SIN.: fluiden, liquidus

tekočina -e ž snov v kapljevinskem ali plinastem agregatnem stanju:
 bilanca tekočin
alantoisna ~ tekočina v alantoisu, **amnijska** ~ plodovnica, **ascitesna** ~ tekočina, ki se nabere v trebušni votlini pri vodenici, **Bouinova** ~ tekočina za fiksiranje tkivnih vzorcev, **cerebrospinalna** ~ bistra zunajcelična tekočina, ki obliva možgane in hrbtenjačo ter polni možganske prekate in hrbtenični kanal **SIN.:** cerebrospinalni likvor, možgansko-hrbtenjačna tekočina, nevrolimfa, liquor cerebrospinalis, **edemska** ~ edemski transudat, **ekstracelularna** ~ zunajcelična tekočina, **hiliformna** ~ tekočina, podobna mlečku, **hilozna** ~ mleček (1), **hranilna** ~ tekočina za intravensko aplikacijo, ki vsebuje hranilne snovi, npr. glukozo, minerale, **imerzijska** ~ tekočina (navadno

cedrovo olje), ki se uporablja pri mikroskopiiranju z imerzijo, **infuzijska** ~ tekočina za infuzijo, ki vsebuje hranilne snovi (npr. glukozo), **intercelularna** ~ intersticijska tekočina, **intersticijska** ~ zunajcelična tekočina, ki ni sestavni del krvi ali limfe in ne transcelularne tekočine (nastaja s filtracijo skozi krvne kapilare in se nato odvaja v limfo) **SIN.:** intercelularna tekočina, medcelična tekočina, tkivna tekočina, **intraocularna** ~ znotrajcelična tekočina, **intraokularna** ~ prekatna vodica, **irigacijska** ~ tekočina za izpiranje tkiv, **izotonična** ~ tekočina, ki ima enak osmozni tlak kot intersticijska tekočina, **medcelična** ~ intersticijska tekočina, **možgansko-hrbtenjačna** ~ cerebrospinalna tekočina, **odvajalna** ~ tekočina za izpiranje danke, **osrčnikova** ~ neznatna količina serozne tekočine v osrčnikovi votlini, ki zmanjšuje trenje **SIN.:** osrčnikov likvor, perikardialna tekočina, liquor pericardii, **perikardialna** ~ osrčnikova tekočina, **peritonealna** ~ potrebušnična tekočina, **pleuralna** ~ poprsnična tekočina, **plodova** ~ plodovnica, **poprsnična** ~ neznatna količina tekočine v poprsnični votlini, ki dela poprsnico vlažno in zmanjšuje trenje **SIN.:** pleuralni likvor, pleuralna tekočina, liquor pleurae, **potrebušnična** ~ neznatna količina serozne tekočine v potrebušnični votlini, ki vlaži potrebušnico in zmanjšuje trenje **SIN.:** peritonealni likvor, peritonealna tekočina, liquor peritonaei, **semenska** ~ izloček akcesornih spolnih žlez samca, sestavni del sperme **SIN.:** liquor seminis, **serozna** ~ bistra tekočina, ki jo izločajo seroze telesnih votlin, da jo vlažijo in zmanjšujejo trenje (osrčnikova tekočina, potrebušnična tekočina), **sinovijska** ~ sinovija, **sklepna** ~ sklepna sinovija, **telesne** -e znotrajcelična in zunajcelična tekočina, **tkivna** ~ intersticijska tekočina, **zdravilna** ~ tekočina, ki vsebuje zdravilno snov, **Zenkerjeva** ~ tekočina za fiksiranje tkiv v histologiji, **znotrajcelična** ~ tekočina znotraj celice **SIN.:** intracelularna tekočina, **zunajcelična** ~ vsa tekočina zunaj celic v telesu (npr. cerebrospinalna tekočina, intersticijska tekočina, krvna plazma, limfa), ki vzdržuje stalno vlažnost v okolici celice **SIN.:** ekstracelularna tekočina
PRIM.: kapljevina

tekočinski -a -o nanašajoč se na tekočino:
 ~a kromatografija

tekóm -a m benigna novotvorba jajčnika
SIN.: thecoma

tekostegnóza -e ž skrčenje kitnice

tekstúra -e ž razporeditev vidnih sestavin česa:
 ~ tkiva

téktum -a m krovna struktura:
 ~ **mezencefalona** zgornji del srednjih možganov, kjer se preklaplja vidna pot z vlakni polževega živca **SIN.:** tectum mesencephali
SIN.: ostrešje, tectum

tekút -a m žuželka iz podreda tekutov, ki zajeda na koži ptičev (pri perutnini), tudi pri sesalcih

tekúti -ov m mn. podred žuželk, ki se hranijo izključno s peresi, luskami vrhnjice in z izločki lojnih žlez ptičev (pri perutnini), tudi pri sesalcih
SIN.: Mallophaga

téla -e ž **1.** tanko vlaknato tkivo ali anatomska struktura:

horoidna ~ tanek sloj veziva, del horoidnega pleksusa **sin.:** tela choroidea

SIN.: tela (1) (lat.)

2. gaza

tela -ae ž [téla] **1.** tela (1):

~ **choroidea** horoidna tela, ~ **subcutánea**

podkožje, ~ **submucósa** podsluznica, ~ **subserósa** subseroza

2. gaza

telángion -a m končni del arteriole, kapilare

telázija -e ž zajedavski nematod iz rodu *Thelazia*

telazióza -e ž infestacija konjunktivalne vrečke s telazijami, ki povzroča konjunktivitis, solzenje, blefarospazem in keratitis

téle -éta s mladič krave, košute, mlajši od enega leta:

difterija telet, dizenterija jagnjet, telet, pujskov, žrebet, enteritis telet, nekrotični stomatitis telet, paratífus pri teletih, pripustiti ~ h kravi, ustna nekrobaciloza telet, vakcina proti enteritisu telet

sesno ~ tele, ki še sesa

telecéptor -ja m receptorski živčni končič, ki zaznava dražljaj iz daljave (npr. v nosu, očeh, ušesih)

SIN.: telereceptor

PRIM.: eksteroreceptor, interoceptor, proprioceptor

telečják -a m prostor v hlevu za teleta

teléčji -a -e nanašajoč se na teleta:

~a glista, ~e meso

télediagnóza -e ž diagnoza bolezni, postavljena na podlagi podatkov prek telefona ali radijske zveze

SIN.: telegnoza

téledirigíran -a -o voden na daljavo: ~i rentgenski aparat

telegnóza -e ž telediagnoza

telegonija -e ž zmotna teza, da potomec, zaplojen po enem samcu, lahko podeduje značilnosti tudi po samcu, s katerim je bila samica uspešno oplojena pred njim

télekardiofón -a m naprava za prenos srčnih tonov na daljavo do tistega, ki avskultura

telemetrija -e ž sledenje živali na daljavo z radijskimi signali

telemórf -a m dermatofit v stadiju tudi spolnega razmnoževanja

SIN.: telemorfní dermatofit

PRIM.: anamorf

telemórfen -fna -o v zvezi:

~i dermatofit

têlen -lna -o ki ima tele:

~a krava

telencéfalon -a m del embrionalnih možganov, iz katerega se razvije večji del možganskih hemisfer

SIN.: telencephalon

telencephalon -i s [telencéfalon] telencephalon

telenevrít -a m končni del aksona

telenevrón -a m živčni končič

teleopsija -e ž motnja v vidu, pri kateri je predmet gledanja videti mnogo bolj oddaljen, kot je v resnici

téleradiografija -e ž radiografija z rentgenskimi žarki, pri kateri je vir žarkov oddaljen od obsevanega objekta, da bi bila čim bolj zagotovljena vzporednost žarkov

SIN.: telerentgenografija

téleradioterapija -e ž zdravljenje z obsevanjem z rentgenskimi žarki, katerih vir je oddaljen od obsevanega objekta

télerécéptor -ja m teleceptor

télerentgenografija -e ž teleradiografija

telésce -a s vsaka majhna, omejena struktura, navadno mikroskopske velikosti:

apikalno ~ akrosom, **apoptotsko** ~ z membrano

obdan celični fragment, ki vsebuje del jedra,

nastal po apoptozi, **bazalno** ~ telesce na bazi

migetanke ali bička v citoplazmi bičkarjev

ali celic z bičkom, nastalo iz centriola, iz

katerega izhaja osna nit bička, ki uravnava

njegovo gibanje **sin.:** kinetosom, **belo krvno** ~

levkocit, **elementarno** ~ **1.** sestavni del inklu-

zijskega telesa (verjetno virusni delec) **2.**

razmnoževalna oblika pri klamidijah, ki je

invazivna, **inkluzijsko** ~ skupina virionov ali

virusnih delcev v citoplazmi ali jedru celice,

okužene z virusom **sin.:** virusna inkluzija,

kromatinsko ~ telesce v bakteriji, ki se barva kot

DNK, **krvno** ~ krvna celica, **ledvično** ~ ledvični

glomerul, ovit z glomerulno kapsulo **sin.:**

Malpighijevo telesce (1), corpusculum renale,

Malpighijevo ~ **1.** ledvično telesce **2.** vranično

telesce, **mamilarno** ~ drobna parna izboklina

na dnu hipotalamusa **sin.:** corpus mamillare,

Negrijevo ~a eozinofilni vključki v citoplazmi

možganskih celic in v nevrogliji, značilni

za steklino, **polarno** ~ telesce, ki se pojavi

pri mitozih celice **sin.:** polocit, **rdeče krvno** ~

eritrocit, **tipalno** ~ periferni živčni končič v

usnjici, občutljiv za dotik **sin.:** corpusculum

tactus, **vranično** ~ skupek limforetikularnega

tkiva, ki obdaja manjše arterije v vraniči **sin.:**

Malpighijevo telesce (2)

SIN.: corpusculum

telésen -sna -o v zvezah:

aksilarna ~a temperatura, bazalna ~a temperatura, dedna ~a hiba, huda ~a poškodba, kožna ~a temperatura, kritični padec ~e temperature, lahka ~a poškodba, litični padec ~e temperature, normalna ~a temperatura, padec ~e temperature, pazdušna ~a temperatura, povišana ~a temperatura, premortalna ~a temperatura, radioterapija ~e votline, rektalna ~a temperatura, septična ~a temperatura, subnormalna ~a temperatura, ~o deblo, ~i krvni obtok, ~a masa, ~e tekočine, ~a temperatura, ~a teža, ~a toplota, ~a višina, ~e votline

SIN.: somatski

telétenje -a s telitev

téleterapija -e ž obsevalno zdravljenje, pri katerem je vir sevanja oddaljen od objekta

SIN.: daljinsko obsevanje, teloterapija

PRIM.: brahiterapija

telétina -e ž meso teleta

SIN.: telečje meso

telétiti -im nedov. teliti

telénica -e ž krava od poroda do odstavitve teleta

telíca -e ž **1.** goveja samica od prvega leta starosti do prve telitve: obrejena ~

virgína ~ telica, ki je bik še ni zaskočil

SIN.: junica

2. košuta v drugem letu starosti

telítev -tve ž **1.** rojevanje teleta

2. porod pri kravi

SIN.: teletenje

telíti -im dov. in nedov. roditi, povreči tele: krava teli

SIN.: teletiti

telítis -a m vnetje seskove papile mlečne žleze

teló -ésa s **1.** snovni del človeškega ali živalskega bitja

SIN.: corpus (1), soma (1)

2. glavni ali osrednji del kakega organa ali anatomske strukture:

genikulatno ~ dvojna izboklina na zadnji strani talamusa, skozi katero potekata vidna in slušna proga **sin.:** corpus geniculatum, **kavernozno** ~

klitorisa parna anatomska struktura iz brecilnega tkiva klitorisa **sin.:** corpus cavernosum clitoridis, **kavernozno** ~

penisa parna anatomska struktura iz brecilnega tkiva penisa **sin.:** corpus cavernosum penis, **kavernozno** ~ **sečnice** parni stebriček iz brecilnega tkiva sečnice **sin.:** corpus cavernosum urethrae, **maternično** ~ osrednji del maternice, iz katerega (pri večini domačih sesalcev) kranialno

izhajata parna maternična rogova, kavdalno pa se nadaljuje v maternični vrat **sin.:** corpus uteri, ~ **kosti** srednji del dolge kosti **sin.:** diafiza,

diaphysis, ~ **rebra** srednji, glavni del rebra med glavo rebra in stikom med koščenic in hrustančnim delom rebra **sin.:** corpus costae,

~ **stegenice** srednji, podolgovati del stegenice med njenima okrajnoma **sin.:** corpus ossis femoris, ~ **vretenca** masivni del vretenca, ki nosi

težo **sin.:** corpus vertebrae, ~ **želodca** srednji del želodca med želodčnim dnom in piloričnim delom želodca **sin.:** corpus ventriculi

SIN.: corpus (2)

3. manjši organ ali del telesa:

enukleacija rumenega ~a, hormoni rumenega ~a, manualna odstranitev rumenega ~a, ročna odstranitev rumenega ~a

persistentno rumeno ~ rumeno telo, ki se ni

absorbiralo (preprečuje gonjenje, novo ovulacijo) **sin.:** corpus luteum persistens,

progasto ~ siva snov v globini velikih možganov, v kateri sta repato in lečasto jedro **sin.:** progasto jedro, corpus striatum, **rumeno** ~ rumena

tvorba, ki nastane na mestu poka jajčnikovega folikla (izloča progesteron in preprečuje gonjenje, novo ovulacijo) **sin.:** corpus luteum

SIN.: corpus (3)

4. skupek z določenimi fizikalnimi ali kemičnimi značilnostmi:

ketonska ~a trije ketoni (beta-hidroksimaslena kislina, acetocetna kislina in aceton), ki se

pojavi v organizmu pri ketozi

5. v zvezi:

tuje ~ tujec

SIN.: corpus (4)

telocéntričen -čna -o v zvezi:
~i kromosom

telodéndrij -a m telodendron

telodéndron -a m vsak od najtanjših končnih vej aksona

SIN.: telodendrij

telofáza -e ž zadnja od štirih faz mitoze, v kateri kromosomi prispejo v oba pola celice in se začne delitev citoplazme

telogljíja -e ž konci Schwannovih celic, združeni z motoričnimi živčnimi končiči

telognóza -e ž diagnoza, ki temelji na interpretaciji rentgenograma, sporočenega prek telefona ali radia

telolecitálen -lna -o ki ima rumenjaka na enem koncu (pri nevretenčarjih): ~o jajce

telomêra -e ž ponavljajoča se sekvenca nukleotidov na vsakem koncu kromosoma, ki preprečuje zlepljanje s sosednjimi kromosomi

teloplástika -e ž kirurški poseg na sesku, s katerim se nadomesti manjkajoče tkivo

teloragíja -e ž krvavitev iz seskove papile

telotáksa -e ž težnja organizma, da ohranja med gibanjem določeno smer glede na dražljaj (opažena pri obnašanju nekaterih žuželk, npr. čebel in mravelj)

teloterapija -e ž teleterapija

temà -è ž v zvezah:

svetlikanje v ~i

tême -éna s predel glave med čelom, zatiljem in sencema

SIN.: verteks lobanje, regio parietalis, vertex cranii

témeljen -jna -o ki predstavlja, določa osnove česa:

~a plast vrhnjice, ~o raziskovanje

SIN.: bazičen (1)

tèmen -mna -o v zvezi:

~o polje

temenica -e ž parna, štirioglasta kost v lobanjskem svodu med čelnico, senčnico in zatilnico

SIN.: temenska kost, os parietale

teménski -a -o nanašajoč se na teme:

~a kost

SIN.: parietalis (2)

temeráten -tna -o zmeren, blag:

~i bakteriofag, ~i fag

SIN.: temperiran (2)

temperátura -e ž **1.** telesna temperatura:

kritični padec telesne ~e, litični padec telesne ~e, padec telesne ~e

aksilarna telesna ~ pazdušna telesna temperatura,

bazalna telesna ~ telesna temperatura, ki se

meri večkrat dnevno in omogoča sklepanje o

ovulaciji, **kožna telesna** ~ telesna temperatura,

merjena na koži določenega predela telesa,

normalna telesna ~ telesna temperatura zdravega

osebka, značilna za določeno živalsko vrsto,

pazdušna telesna ~ telesna temperatura, izmerjena

pod pazduho **SIN.:** aksilarna telesna temperatura,

povišana telesna ~ vročina, **premortalna telesna** ~

naglo znižanje telesne temperature tik pred

smrtjo, poginom, **rektalna telesna** ~ telesna tem-

peratura, izmerjena v danki, **septična telesna** ~

telesna temperatura, ki se razvije med sepo

(navadno je visoka), **subnormalna telesna** ~

telesna temperatura, nižja od normalne

2. veličina, ki izraža toplotno stanje okolja,

telesa: ~ ambienta, hlevska ~, sobna ~, ~ vode,

~ zraka

absolutna ~ temperatura pri absolutni ničli

(-273,15 °C), **maksimalna** ~ temperatura, nad

katero rast (npr. bakterij) ni več mogoča,

optimalna ~ **1.** temperatura, pri kateri je rast

določene vrste mikroorganizma največja

SIN.: temperturni optimum **2.** temperatura,

pri kateri reakcija doseže največjo moč **SIN.:**

temperturni optimum, **telesna** ~ temperatura

(živega) telesa, izmerjena s termometrom (pri

mrzlokrvnih živalih se ravna po temperaturi

okolja, toplokrvne živali pa imajo stalno

telesno temperaturo, navadno okrog 37 °C)

SIN.: temperatura (1) okr.: T (1)

temperátúren -rna -o nanašajoč se na

temperaturo: ~a amplituda

~i list, ~a krivulja, ~a kriza, ~i optimum, tipična ~a krivulja

temperiran -a -o **1.** ki ima temperaturo naravnano navadno na določeno višino: ~a voda

2. temperaten:

~i bakteriofag

temporálen -lna -o senčen:

globinska ~a arterija, površinska ~a arterija, ~a regija

temporalis -e [temporalís] senčen:

artéria ~ profúnda, artéria ~ superficialís, fóssa ~, músculus

~, ós ~e, párs petrósa óssis ~is, régio ~, squáma ~

temporarius -a -um [temporárius] pravočasen:

pártus ~

temporomandibularis -e

[témporomandibuláris] nanašajoč se na

senčnico in spodnjo čeljustnico:

articulátio ~

tenákulum -a m kljukasta kirurška naprava za

držanje telesnih delov med operacijo

tendineus -a -um [tendíneus] kiten:

chórdæ ~ae

tendinitís -a m vnetje kite

SIN.: tenozitis

tendo -inis m [téndo] kita:

vagína fibrósa ~inis, vagina synoviális ~inis, vagina ~inis

~ **Achillis** Ahilova kita, ~ **calcáneus commúnis**

petna kitna vrv

tendodinija -e ž bolečina v kiti

tendogén -a -o ki izvira iz kite:

~a bolečina, ~a kontraktura

tendolíza -e ž operacijska odstranitev zarastlin okoli kite

SIN.: tendolysis

tendolysis -is ž [tendolízis] tendoliza

téndonektomija -e ž operacijsko izrezanje dela

kite (zaradi skrajšanja ali podaljšanja)

téndoplástika -e ž plastična operacija na kiti

téndosinovítis -a m vnetje kitnice

SIN.: tendosynovitis

tendosynovitis -idis ž [téndosinovítis]

tendosynovitis

téndotomija -e ž prerezanje kite

téndovagína -e ž kitnica

téndovaginitís -a m vnetje kite in njenih ovojnic,

najpogosteje zaradi mehanske poškodbe:

adhezivni ~ tendovaginitis z zarastlinami

SIN.: tendovaginitis adhaesiva, **škripajoči** ~

tendovaginitis, pri katerem je pri premikanju

slišati škripanje **SIN.:** tendovaginitis crepitans

SIN.: tendovaginitis (lat.)

tendovaginitis -idis ž [téndovaginitís]

tendovaginitis:

~ **adhaesiva** adhezivni tendovaginitis, ~ **crépítans**

škripajoči tendovaginitis

tenesmus -i m [tenézmus] tenezem:

~ **álvi** tenezem danke, ~ **áni** tenezem danke, ~

vesicae urinárie tenezem sečnika

tenezem -zma m boleč, navadno neučinkovit poskus izločanja fecesa ali urina:

T

~ **danke** tenezem pri blatenju **sin.:** tenesmus alvi, tenesmus ani, ~ **sečnika** tenezem pri uriniranju **sin.:** tenesmus vesicae urinariae
SIN.: tenesmus

tenicíd -a m sredstvo, ki ubija trakulje

ténija -e ž **1.** trakulja iz rodu *Taenia*
2. vzdolžni mišični trak na debelem in slepem črevesu pri prašiču, konju, kuncu

tenióza -e ž zajedavska bolezen, ki jo povzročajo tenije
SIN.: taeniosis

tenofít -a m koščen ali hrustančast podaljšek ali zatrditev v kiti
PRIM.: osteofít

Tenon, Jacóbus René [tenón jákobus rené] (1724–1816) francoski kirurg

Tenonov -a -o [tenónov] v zvezah:
~a ovojnica, ~ prostor

tenorafija -e ž kirurško sešitje pretrgane kite

ténorecéptor -ja m proprioceptor v kiti

tenostóza -e ž okostenitev kite

tenozítis -a m tendinitis

tensor -óris m [ténzor] v zvezah:
músculus ~, músculus ~ fasciae látae

téntákel -kla m tanka vlaknata struktura, ki lahko služi za oprijemanje ali kot čutilo

téntórij -a m koničast zamašek iz sočnega materiala za razpiranje rane, da bi se preprečilo celjenje

tentorium -ii s [téntórijum] šotor:
~ **cerebélli** malomožganski šotor

tenuis -e [ténuis] tanek:
intestínium ~e

ténzija -e ž **1.** raztezanje ali stanje raztegnjenega **PRIM.:** tonus

2. tlak plina ali mešanice plinov, raztopljenih v tekočini (npr. kisika v krvi):

arterijska ~ krvni tlak v arteriji, **intraokularna** ~ visok tlak v očesu (npr. pri glavkomu)

teobromín -a m alkaloid v semenu drevesa kakaovca, ki stimulira diurezo, delovanje srčne mišice, širi krvne žile in sprošča gladko mišičnino

teofilín -a m alkaloid v listih čajevca, ki sprošča gladko mišičnino, predvsem pri pljučnem emfizemu, astmi, kroničnem bronhitisu, stimulira tudi dilatacijo srčnih žil in deluje diuretčno

teorija -e ž urejen splet znanstvenih spoznanj, ki temeljijo na dokazanih dejstvih in so povezana v logično celoto:

celična ~ teorija, po kateri so vsi živi organizmi iz celic, nosilk življenjskih procesov **sin.:** celularna teorija, **celularna** ~ celična teorija, **descendenčna** ~ darvinizem, **selekcijška** ~ darvinizem

têr -a m katran

teraciklín -a m trgovsko ime za oksitetraciklin

teramicín -a m oksitetraciklin

terapévt -a m v zvezi:
fizikalni ~ fizioterapevt

terapévtika -e ž veja medicine, veterinarstva, ki se ukvarja z načini zdravljenja bolezni

terapévtka -e ž v zvezi:
fizikalna ~ fizioterapevtka

terapévtski -a -o **1.** nanašajoč se na zdravljenje:
~a katetrizacija

~ abortus, ~a abrazija, ~a blokada, ~a doktrina, ~a doza, ~a inkompatibilnost, ~a koncentracija antibiotika, ~a korekcija, ~ poseg, ~ prag, ~a punkcija

SIN.: therapeuticus

2. nanašajoč se na terapevte:

~a skupina

terapija -e ž zdravljenje:

antibiotična ~ zdravljenje z antibiotiki,

antikoagulantna ~ zdravljenje z zdravili, ki delujejo proti strjevanju krvi, proti trombozi,

antipiretična ~ zdravljenje, ki znižuje vročino,

biološka ~ zdravljenje s pripravki, ki povečajo biološko aktivnost organizma (npr. zdravljenje s serumom, z antitoksini ali beljakovinami),

citostatična ~ zdravljenje s citostatiki, **dietna** ~ zdravljenje z uravnavanjem prehrane,

endokrina ~ endokrino zdravljenje, **etiološka** ~ etiološko zdravljenje, **fizikalna** ~ fizioterapija,

genska ~ gensko zdravljenje, **hormonska** ~ endokrino zdravljenje, **imunosupresivna** ~

imunosupresivno zdravljenje, **inhalacijska** ~ inhalacijsko zdravljenje, **intenzivna** ~ intenzivno zdravljenje, **intravenska** ~ intravensko zdravljenje,

kavzalna ~ etiološko zdravljenje, **kirurška** ~ zdravljenje s kirurškim posegom,

konservativna ~ konservativno zdravljenje, **kontaktna rentgenska** ~ zdravljenje z rentgenski-

mi žarki, pri katerem je vir sevanja oddaljen manj kot 15 cm **sin.:** kontaktno rentgensko

obsevanje, **laserska** ~ zdravljenje z laserskimi žarki, **lokalna** ~ lokalno zdravljenje, **nespecifična** ~

nespecifično zdravljenje, **obsevalna** ~ obsevalno zdravljenje, **obsoletna** ~ zastarelo zdravljenje, **oksigenška** ~ oksigenoterapija, **paliativna** ~

paliativno zdravljenje, **podporna** ~ podporno zdravljenje, **radiacijska** ~ obsevalno zdravljenje, **radikalna** ~ radikalno zdravljenje, **radioaktivna** ~

radioterapija, **rentgenska** ~ obsevalno zdravljenje z rentgenskimi žarki, **serumska** ~ zdravljenje z

imunskimi oziroma antitoksičnimi serumi, **specifična** ~ specifično zdravljenje, **substitucijska** ~

nadomestno zdravljenje, **ultrakratkovalovna** ~ obsevalno zdravljenje z ultrakratkimi valovi

terárij -a m zaprta steklena posoda s peskom, vodo in rastlinami za gojitev malih živali (npr. plazilcev, dvoživk)

PRIM.: akvarij, vivarij

teras -atos s [têras] spaček

têratoblastóm -a m novotvorba, ki vsebuje vse tri klične liste
SIN.: teratoblastoma
PRIM.: teratom

teratoblastoma -atis s [têratoblastóma]
 teratoblastom

teratocarcinoma -atis s [têratokarcinóma]
 teratokarcinom

teratogén -a m agens ali vpliv, ki povzroča malformacijo plodu

teratogén -a -o ki povzroča malformacijo plodu:
 ~o determinacijsko obdobje, ~i učinek

teratogenéza -e ž razvoj malformacije plodu
SIN.: teratogenija

teratogenija -e ž teratogeneza

teratogénost -i ž lastnost dejavnika, da ima teratogeni učinek

têratokarcinóm -a m maligna novotvorba, nastala iz prirojene nepravilnosti razvoja kakega organa ali tkiva (največkrat v modu)
SIN.: teratocarcinoma

teratologija -e ž veja embriologije in patologije, ki obravnava nenormalni razvoj plodu

teratóm -a m novotvorba z več vrstami tkiv, ki izvirajo iz kličnih listov (najpogosteje se pojavlja v jajčniku ali modu in je lahko benigna ali maligna)
SIN.: teratoma
PRIM.: teratoblastom

teratoma -atis s [teratóma] teratom

teratóza -e ž motnja v razvoju zarodka

têratozóospermija -e ž stanje, v katerem ejakulat vsebuje visok odstotek morfološko nenormalnih semenčic (npr. s po dvema glavama ali dvema repoma)

terciáren -rna -o tretji po vrsti:
 ~o celjenje, ~i stadij

tercigrávida -e ž tretjič breja samica

tercipára -e ž tripara

teréfa -- -- izločitev mesa, ki ni primerno za prehrano Judov

teres teretis [têres terétis] okrogel:
 ligamêntum ~ hépatis, ligamêntum ~ úteri, ligamêntum ~ vesicae, músculus pronátor ~, músculus ~ májor, músculus ~ minor

teriêr -ja m pasma pogumnega, srednje velikega psa z močnimi čeljustmi in zobovjem, z majhnimi, navadno h glavi upognjenimi uhlji:
airedalski ~ lovski pes (po izvoru iz doline rečice Aire v Angliji), največji med terierji, uporaben tudi kot službeni pes, **borderski** ~ eden najmanjših terierjev z vidrasto glavo,

kratkim in močnim gobcem, z ostro dlako rdeče, pšenične, sivkasto čreslove barve, po izvoru iz mejne pokrajine Borders med Anglijo in Škotsko, lovski pes na lisice in kune, priljubljen hišni pes **sin.:** mejni terier, **bostonski** ~ terier s kratko, ravno, bleščeče črno dlako z belimi lisami na čelu, gobcu, vratu, prsih, s kratkim repom, družni pes, vzgojen v Severni Ameriki, **češki** ~ kratkonogi terier s sivo modro ali svetlo rjavo dlako, ki se striže, pusti pa neostrižen na obrveh in bradi ter na spodnji polovici telesa, dober hišni pes, **irski** ~ terier z dolgo glavo, z žimasto, rahlo valovito dlako rdeče barve, dober hišni pes, tudi v mestnem okolju, **jorkširski** ~ manjši terier s kratkimi nogami, dolgo, ravno svilasto dlako po vsem telesu, pogumen in igriv pes, po poreklu iz severnoangleške grofije Yorkshir, **mejni** ~ borderski terier, **nemški lovski** ~ srednje velik terier z močnim gobcem, s trikotnimi, naprej povešenimi uhlji, z ravnimi močnimi sprednjimi okončinami, z resasto ali kratko dlako črne ali črno sive barve, pogumen lovski pes in čuvaj, **škotski** ~ robusten terier z dolgo ozko glavo, s črno, pšenično ali marogasto ščetinasto dlako, z izrazitimi obrvmi in brado, dober čuvaj in hišni pes, **tibetanski** ~ majhen terier z dolgo belo, zlato rumeno, sajasto sivo ali črno dlako, ki prekriva glavo, uhlje in rep (dlaka je uporabna tudi za predivo), redke hišni pes in čuvaj, **valizanski** ~ srednje velik terier z razmeroma ozko lobanjo in dolgimi gobcem, z majhnimi trikotnimi povešenimi uhlji, kupiranim repom ter obilno žimasto daljšo dlako črne ali čreslove barve, hišni pes in čuvaj, po izvoru iz severnega Walesa v Veliki Britaniji

tériogenologija -e ž veja veterinarstva, ki zajema normalno fiziologijo in anatomijo roditel ter patologijo roditel (vključuje porodništvo, razmnoževanje na podlagi črede ali jate, umetno osemenjevanje in presajanje zarodkov, v nekaterih državah pa tudi neonatologijo)

teriólít -a m okamel, fosilni ostanek živali

teritoriálen -lna -o nanašajoč se na ozemlje:
 ~i marker

termálen -lna -o v zvezi:
 ~a voda

têrmičen -čna -o toploten:
 ~a obdelava, ~a poškodba

termín -a m omejen čas, datum, določen ali dogovorjen za kaj (npr. za porod, za gonjenje, za osemenitev ali za prijavo skrite napake živali pri kupoprodaji)

terminacijski -a -o ki kaj zaključuje:
 ~ kodon

terminálen -lna -o končen:
 ~i bronhiolus, ~a insercija, ~a spora, ~i stadij, ~a strija

T

N-terminálen -lna -o nanašajoč se na konec peptidne verige s prosto aminoskupino: ~i konec aminokisljine

terminalis -e [terminális] končen:
bronchiolus ~, corpusculum nervósum ~e, stría ~, ventrikulus ~

terminatio -onis ž [terminácijo -ónis] konec, zaključek:
núclei ~ónis nervórum craniálíum

terminski -a -o nanašajoč se na termin:
~a odstavitev

térmoanestezija -e ž **1.** manjkanje ali izguba občutka za temperaturo
2. nesposobnost razpoznati občutenje toplote ali mraza

térmodinámičen -čna -o v zvezi:
~i proces

térmodúren -rna -o ki prenese visoke temperature: ~a bakterija

termofil -a m rastlinski ali živalski organizem, ki uspeva najbolje pri temperaturah od 45 °C do 80 °C

termofilen -lna -o ki uspeva najbolje pri temperaturi od 45 °C do 80 °C: ~a bakterija
SIN.: toploljuben

termofór -a m navadno gumijasta, hermetično zaprta posoda s toplo vodo za lokalno aplikacijo toplote

térmogénéza -e ž proizvodnja toplote, predvsem v telesu oseba (živali, človeka) zaradi katabolizma:

drgetna ~ termogeneza, ki nastane pri mišičnem drgetu, **neonatalna** ~ še nezadostno razvita termogeneza pri novorojencih, poznana predvsem pri novorojenih pujskih

termográf -a m naprava za zapisovanje temperaturnih sprememb v času

termografija -e ž postopek, s katerim se snema površinska telesna temperatura na podlagi oddajanja infrardečih žarkov telesa (uporablja se v diagnostiki površinskih novotvorb ter pri ocenjevanju bolezní veziv in kit)

T **termográf** -a m **1.** zapis temperaturnih sprememb, dobljen s termografom
2. prikaz na zaslonu pri termografiji

térmohiperalgezija -e ž stanje, pri katerem že zmerna toplota povzroča ekstremno bolečino

térmohipestezija -e ž slabša občutljivost kože za toploto ali mraz

térmoinhibijski -a -o ki zavira ali upočasnjuje proizvodnjo telesne toplote: ~o zdravilo

térmokávstika -e ž termokavterizacija

térmokávter -ja m naprava za termokavterizacijo

térmokavterektomija -e ž odstranitev tkiva, organa s termokavterjem

térmokavterizácija -e ž kavterizacija kože ali tkiva s toploto
SIN.: termokavstika

térmokemija -e ž proučevanje toplotnih pojavov pri kemičnih procesih in vpliva toplote nanje

térmoakoagulácija -e ž **1.** koagulacija tkiva z visokofrekvenčnim tokom
2. koagulacija tkiva s toploto

termolíz -e ž **1.** kemična razgradnja pod vplivom toplote
2. oddajanje telesne toplote s površine telesa (npr. z izhlapevanjem, sevanjem)

térmomasaža -e ž fizioterapija z masažo in s toploto (npr. s toplo vodo)

termométer -tra m naprava za merjenje temperature:

alkoholni ~ termometer, ki ima v kapilari obarvan etanol, **bimetalni** ~ termometer z zakrivljenim bimetalnim trakom, ki se pri spreminjanju temperature upogiba, kar pokaže kazalec nad skalo, **klinični** ~ termometer za merjenje telesne temperature z ozkim grlom, da gladina živega srebra, ko doseže najvišjo telesno temperaturo, ne more upasti, **kožni** ~ termometer za določanje temperature na površju telesa, **maksimalno-minimalni** ~ termometer, pri katerem živo srebro potisne železni zatič do najvišje dosežene temperaturne vrednosti, pri znižanju temperature pa ga ne povleče nazaj, po najnižji doseženi temperaturi pa ga ne dvigne, **rektalni** ~ medicinski termometer, ki se za merjenje telesne temperature vstavi v danko, **sobni** ~ živosrebrov ali alkoholni termometer za merjenje sobne temperature, ki ima skalo navadno od -10 °C do +50 °C, **vročinski** ~ termometer s kapilaro z živim srebrom, ki je na eni strani zožena, kar preprečuje živemu srebrom, da se po merjenju ne spusti, tako da se najvišja dosežena temperatura lahko odbere tudi po merjenju, **živosrebrov** ~ termometer, ki ima v kapilari živo srebro in skalo od -30 °C do +35 °C

SIN.: toplomer

térmetrír -a s merjenje temperature

térmpalpácija -e ž določanje telesne temperature s palpacijo na podlagi primerjanja temperatur na različnih površinah telesa

térmpolegija -e ž vročinska kap

térmpoleksija -e ž vročinska kap

térmpolipnéja -e ž pospešeno dihanje zaradi visoke temperature okolja ali visoke telesne temperature

térmprecipitácija -e ž **1.** precipitacija z antigenom, obdelanim s segrevanjem materiala v razredčeni očetni kisljini

2. v zvezi:

Ascolijeva ~ serološka reakcija za ugotavljanje vraničnega prisada, ki se izvaja pri

sobni temperaturi, vendar z ekstraktom, pridobljenim iz prekuhanega tkiva živali, in s Ascolijevim serumom

têrmorecéptor -ja m živčni končič v koži ali nekaterih sluznicah, receptor za zaznavanje sprememb temperature
SIN.: receptor za vročino

têrmoregulácija -e ž uravnavanje telesne temperature pri toplokrvnih živalih (npr. drget za ogrevanje telesa, znojenje za oddajanje odvečne toplote)

têrmoregulacijski -a -o nanašajoč se na termoregulacijo:
 ~ center

têrmorezistén -tna -o ki prenese visoko temperaturo:
 ~a bakterijska spora

termostát -a m **1.** aparat, v katerem se lahko regulira in vzdržuje temperatura na določeni stopnji, npr. pri 25 °C, pri 37 °C, pri 42 °C
2. naprava za avtomatsko vzdrževanje stalne temperature (npr. termometer, nameščen v hladilnici)

termostáza -e ž vzdrževanje normalne telesne temperature pri toplokrvnih organizmih

termosteréza -e ž izgubljanje telesne toplote

termotáksa -e ž **1.** naravnavanje na normalno telesno temperaturo
2. taksa kot odziv na toplotni dražljaj

têrmotoleránten -tna -o ki prenese visoko temperaturo: ~a bakterija

têrmotropizem -zma m tropizem pod vplivom temperaturnih razlik

têrmovka -e ž posoda z dvema stenama, med katerima je brezračni prostor, ki preprečuje segrevanje ali ohlajanje vsebine

terpén -a m ciklični ali aciklični ogljikovodik, sestavljen iz izoprenov

terpentín -a m brezbarvna tekočina, ki se pridobiva z destilacijo drevesnih smol, predvsem iglavcev (glavna sestavina so terpeni), organsko topilo

terpentínov -a -o v zvezi:
 ~o olje

tertius -a -um [têrcijus] tretji:
 músculus peróneus ~, pálpebra ~a, ventricúlus ~

Teschovirus [têšovirus] rod virusov iz družine Picornaviridae s trinajstimi varietetami, v katerem sta virus nalezljive ohromelosti prašičev in virus virusnega encefalomielitisa prašičev

tesnôba -e ž neprijetno stanje vznemirjenosti, napetosti, negotovosti brez stvarnega zunanega vzroka, ki ga spremljajo vegetativni

pojavi (npr. s pospešenim srčnim utripom, pospešenim dihanjem, drhtenjem)

SIN.: anksioznost

tést -a m preizkus:

aglutinacijski ~ serološki test, pri katerem se veže aglutinogen (bakterije, celice) s homolognim aglutininom (protitelesom), reakcija tega vezanja je aglutinat v obliki sivih kosmičev, **bakteriološki** ~ ugotavljanje encimov pri izolirani bakteriji na podlagi razkrojkov, **barvni** ~ Sabin-Feldmanov barvni test, **benzidinski** ~ ugotavljanje prisotnosti krvi v fecesu, **biokemični** ~ ugotavljanje kemične zgradbe in kemičnih procesov v živem organizmu, **biološki** ~ biološki poskus, **Coombsov** ~ indirektni antigamaglobulinski test, **Cubonijev** ~ test glede na brejost pri kobilah, po 150 dneh po pripustu, z ugotavljanjem estrogenov v urinu (test za krave ni primeren), **direktni** ~ kontrolirana vzreja živali za ugotavljanje osebkov z nadpovprečnimi proizvodnimi lastnostmi, namenjenih za pleme **SIN.:** individualni test, **encimski imunski** ~ test za odkrivanje specifičnih protiteles s poznanim antigenom ali pa za odkrivanje antigenov (npr. virusov) s poznanimi monoklonskimi protitelesi **okr.:** EIA, ELISA, **halotanski** ~ test, ki z inhalacijo halotana omogoča odkrivanje recisivnih homozigotov za enzoosko srčno kap prašičev (dovzetni prašič reagira s toničnimi krči in maligno hipertermijo), **hemadsorpcijski** ~ test za ugotavljanje virusnega hemaglutinina na podlagi adsorpcije na površino eritrocitov (pojav hemolize), **imunodifuzijski** ~ precipitinski test, opravljen z imunodifuzijo, **imunofluorescenčni** ~ test, s katerim se s protitelesi, označenimi s fluorokromi, ugotavlja antigen v tkivu, ki postane viden s fluorescenčnim mikroskopom, **indirektni antigamaglobulinski** ~ test za ugotavljanje nepopolnih (enovalentnih) specifičnih protiteles v serumu preiskovanih osebkov, pri čemer se suspenzija antigena (brucel pri preiskavi na brucelozo, eritrocitov pri ugotavljanju določenih krvnih faktorjev) po prvi inkubaciji spere, prisotnost specifičnih protiteles pa dokaže ali izključi na podlagi morebitne aglutinacije, ki jo povzroči dodatek antigamaglobulinskega seruma **SIN.:** Coombsov test, **individualni** ~ direktni test, **intrakutani tuberkulinski** ~ test za ugotavljanje tuberkuloze pri živali z intrakutano aplikacijo tuberkulina (tuberkulozna žival se odzove s pozno alergijo, z nabreklostjo kože na mestu aplikacije), **intrapalpebralni** ~ na brucelozo test na brucelozo pri ovcah in kozah z injekcijo brucelina v spodnjo veko (okužena žival reagira s pozno alergijo, z edemom spodnje veke), **konglutinacijski** ~ modificirani test vezanja komplementa, ki se uporablja za ugotavljanje smrkavosti pri oslih in mulah, pri katerem se za indikatorski sistem izkorišča pojav, da normalni goveji serum, inaktiviran pri 54 °C, v prisotnosti

komplementa (svežega konjskega seruma) povzroči konglutinacijo ovčjih eritrocitov, **kožni** ~ vsak test, pri katerem se antigen nanese na kožo ali vnese vanjo, **laktoaglutinacijski** ~ test, s katerim se na podlagi aglutinacije ugotavljajo protitelesa v sirotki pri kroničnem bruceloznem mastitisu, **lateksov aglutinacijski** ~ aglutinacijski test za ugotavljanje protiteles, v katerem se topni antigen adsorbira na delce lateksa, **navzkrižni** ~ test za ugotavljanje združljivosti krvi dajalca in prejemnika, **nevtalizacijski** ~ test za ugotavljanje nevtalizacijskih protiteles z virusnim antigenom ali bakterijskim toksinom in obratno, **oftalmični** ~ test za ugotavljanje konjske smrkavosti z aplikacijo maleina v vrečo očesne veznice (okužena žival reagira z gnojnim izcedkom iz vreče očesne veznice), **Ouchterlonyjev** ~ imunodifuzijski test v agarškem gelu, pri katerem antigen in protitelo difundirata drug proti drugemu (rezultat pozitivne reakcije je precipitacijska črta), **precipitinski** ~ serološki test, pri katerem se antigen v topni obliki (precipitinogen) veže s specifičnimi protitelesi (precipitini) v precipitat (izvaja se v epruveti, v agarškem gelu), **progeni** ~ preizkušanje potencialnih proizvodnih lastnosti samca z ugotavljanjem proizvodnih sposobnosti (npr. mlečnosti) njegovih potomcev generacije F₁, **radioalergosorbentni** ~ test za merjenje zelo majhnih količin imunoglobulina E v vzorcih seruma okr.: RAST, **radioimunisorbentni** ~ test za merjenje celotne količine imunoglobulina E v vzorcih seruma okr.: RIST, **Sabin-Feldmanov barvni** ~ test za ugotavljanje toksoplazmoze s serumom pacienta in z živo kulturo toksoplazme (vzgojene v trebušni votlini miši) ter z metilenskim modrilom (v prisotnosti protiteles v serumu pacienta se toksoplazma ne obarva z metilenskim modrilom) **sin.:** barvni test, **semikvantitativni** ~ test, ki daje približen podatek o količini preiskovane snovi, **serološki** ~ preizkus seruma na prisotnost protiteles, **simultani tuberkulinski** ~ test za razlikovanje med okužbo s povzročiteljem goveje (*Mycobacterium bovis*) in kokošje tuberkuloze (*Mycobacterium avium* subs. *avium*) z istočasno intrakutano aplikacijo bovinea in aviarnega tuberkulina, **skarifikacijski** ~ 1. test glede na alergene, pri katerem se na kožo žive živali nanese kaplja alergena in skoznjo spraska ali nabode vrhnjica 2. preizkus na koži žive živali za ugotavljanje patogenosti bakterij (npr. pri dermatofitih, rdečici), **statistični** ~ matematični postopek, s katerim se ugotavlja verjetnost, da dva vzorca ali več vzorcev izhaja iz ene populacije oziroma več populacij ali da sta dve spremenljivki ali je več spremenljivk med seboj soodvisnih oziroma povezanih, ~ **inhibicije hemaglutinacije** test za ugotavljanje specifičnih virusnih protiteles na podlagi inhibicije hemaglutinacije (ne pride do hemolize), ~ **na paratuberkulozo** ugotavljanje kronične okužbe z bakterijo

Mycobacterium avium subsp. *paratuberculosis* z intrakutano ali, praviloma, intravensko aplikacijo johnina (okužena žival reagira z alergijsko reakcijo zadebelitve kože na mestu intrakutane aplikacije oziroma s povišanjem telesne temperature za 1 °C ali z nevtrofilijo šest ur po intravenski aplikaciji), ~ **Northern-blot** test, ki je podoben testu Southern-blot, vendar se za ugotavljanje specifičnih zaporedij RNK uporablja komplementarna DNK, ~ **polimerazne verižne reakcije** test, s katerim se pomnoži določeni segment DNK, pri čemer služi enojna vijachnica segmenta DNK kot matrika (sonda), ob kateri se s polimerazo, ustreznimi začetnimi oligonukleotidi in nukleotidi, v ponavljajočih se ciklikih segrevanja in ohlajanja, pomnoži komplementarni segment DNK, če je prisoten v preiskovani DNK, ~ **Southern-blot** test po Southernu za ugotavljanje specifičnih fragmentov DNK na podlagi hibridizacije nukleinskih kislin, ~ **vezanja komplementa** serološki test za ugotavljanje protiteles s poznanim antigenom (ekstraktom bakterij) z dodatkom komplementa v titru in s kasneje dodanim indikatorskim sistemom, tj. s suspenzijo eritrocitov, obloženih s hemolizinom (hemoliza pomeni negativno reakcijo na iskana protitelesa), ~ **Western-blot** test za ločevanje določenih beljakovin z gelsko elektroforezo, za njihov prenos na nitrocelulozo ali najlonsko membrano ter za prepoznavanje razločenih beljakovin z označenimi protitelesi, **Weinbergov (M.)** ~ test vezanja komplementa za ugotavljanje ehinokokoze, **Whitesidov** ~ lužni prekus

testalgija -e ž bolečina v modih

téstast -a -o v zvezi:

~a oteklina

testesektomija -e ž kirurška odstranitev mod

SIN.: emaskulacija, orhiektomija

PRIM.: kastracija, ovariektomija

testicularis -e [testikuláris] modov:

artêria ~, véna ~

testikuláren -rna -o modov:

~a anomalija, ~a arterija, ~a vena

téstis -a m modo

testis -is m [téstis] modo:

agenésia ~is, descénsus ~is, dúctuli efferéntes ~is,

gubernáculum ~is, maldescénsus ~is, mediástínium ~is, réte

~is, reténtio ~is

~ **migrans** potujoče modo

testopatija -e ž katera koli bolezen mod

testosterón -a m najmočnejši androgen, ki ga izločajo Leydigove celice pod vplivom lutropina (uravnava rast in razvoj spolovil samca, spodbuja rast kosti in mišic)

těšč -a -e 1. ki tega dne še ni jedel: ~a žival

2. v zvezi:

arterije ~ega črevesa, ~e črevo

těšovirus -a m virus iz rodu *Teschovirus*:
hipovirulentni ~ virus virusnega encefalomielitisa prašičev

těšovirus 1 -a 1 m virus virusnega encefalomielitisa prašičev

těšovirus 2–13 -a 2–13 m bolj virulentne varietete těšovirusa, ena od njih povzroča nalezljivo ohromelost prašičev

tetania -ae ž [tetánija] tetanija

tětaničen -čna -o 1. nanašajoč se na tetanijo:
 ~a kontrakcija, norveška ~a pareza
 2. nanašajoč se na tetanus:
 ~a konvulzija

tetaniija -e ž stanje z dolgotrajnimi krčji mišic zaradi pomanjkanja kalcija v krvi in intersticijski tekočini:
hlevska ~ tetaniija pri kravah v hlevu v pozni brejosti ali na višku laktacije,
laktacijska ~ 1. tetaniija pri kravah, ovcah zaradi hipomagneziemije in hipokalciemije 2. tetaniija pri kobilah, ki se pojavi takoj po odstavitvi žrebeta 3. tetaniija pri psicah in mačkah po porodu v laktaciji zaradi hipokalciemije,
pašniška ~ tetaniija, ki se pojavlja pri kravah molznicah na paši zaradi hipomagneziemije,
puerperalna ~ tetaniija po porodu v laktaciji,
transportna ~ tetaniija pri kravah molznicah med transportom zaradi hipomagneziemije
SIN.: tetania

tětanolepsin -a m eksotoksin bakterije *Clostridium tetani*, ki povzroča nezaznavno hemolizo eritrocitov

tětanolizin -a m hemolitični eksotoksin bakterije *Clostridium tetani* (njegova funkcija pri tetanusu ni znana)

tětanospázem -zma m krč prečnoprogastih mišic zaradi delovanja tetanospazmina pri tetanusu

tětanospazmín -a m nevrotoksični eksotoksin bakterije *Clostridium tetani*, ki povzroča tonične krče prečnoprogastih mišic pri tetanusu

tětanus -a m kužna, vendar nenalezljiva bolezen živali in človeka s krčji, ki jo povzroča tetanospazmin:
 vakcina proti ~u
SIN.: otrpni krč

tětanusen -sna -o nanašajoč se na tetanus:
 ~i antitoksin

tětíva -e ž kita:
Ahilova ~ Ahilova kita

tetoviranje -a s vnašanje barvila v kožo z vbodi, vrezi tako, da ostanejo neizbrisni trajni znaki, številke (metoda označevanja živali zaradi razpoznavanja)

tetoviren -rna -o ki je za tetoviranje:
 ~e klešče

tetraborát -a m anion ali sol tetraborove kisline:
natrijev ~ natrijeva sol tetraborove kisline, glavna sestavina boraksa

tetrabórov -a -o v zvezi:
 ~a kislina

tetrabráhíus -a m spaček, ki ima štiri sprednje okončine
PRIM.: tetrapus

tetraciklín -a m antibiotik iz skupine tetraciklinov z zelo širokim spektrom delovanja

tetraciklíni -ov m mn. skupina biosintetičnih antibiotikov (klortetraciklin, metaciklin, oksitetraciklin, tetraciklin), izoliranih iz kultur različnih vrst streptomicet ali proizvedenih polsintetično z uvajanjem vodika v klortetraciklin ali oksitetraciklin, ki delujejo na gramsko negativne in gramsko pozitivne bakterije, tudi na aktinomicete, klamidije, mikoplazme ter na vrste virusov in praživali

tetráda -e ž 1. skupek štirih enakih, podobnih ali sorodnih enot, npr. štirih kemijskih elementov ali radikalov z enako valenco ali enako močjo 2. skupek štirih homolognih kromatid, ki se povežejo med profazo in metafazo 3. skupki celic, ki po delitvi ostanejo skupaj po štiri, npr. pri nekaterih kokih

tetrájódtironín -a m tiroksin

tetrakloríd -a m spojina, ki v molekuli vsebuje štiri atome klora in en atom drugega kemijskega elementa:
ogljikov ~ tetraklormetan

tetraklórmétán -a m spojina, derivat metana, v molekuli katerega so vodikovi atomi zamenjani z atomi klora (brezbarvna, hlapna, negorljiva strupena tekočina, topilo, čistilo in sredstvo za gašenje v aparatih, poškoduje zlasti jetra in ledvice)
SIN.: ogljikov tetraklorid

tetrakozaktíd -a m sintetični hormon, ki deluje kot kortikotropin

tetralogíja -e ž kombinacija štirih elementov ali dejavnikov, pomanjkljivosti, znakov:
Fallotova ~ kombinacija prirojenih srčnih napak, ki vključuje stenozo pljučnega debla, okvaro medprekatnega pretina, dekstopozicijo aorte (tako, da dobiva vensko in arterijsko kri) in hipertrofijo desnega srčnega prekata (konča se navadno s smrtjo)

tetramêr -a m polimer iz štirih monomerov

tetranitrát -a m spojina, ki vsebuje v molekuli štiri nitratne skupine

Tetraoninae [tetraoníne] divje kure

Tetrao urogallus [tetraó urogálus] veliki divji petelin

tetraparesis -is ž [tetraparézis] tetrapareza

tetraparéza -e ž mišična slabost vseh štirih okončin

SIN.: tetraparesis

tetrapeptid -a m peptid iz štirih aminokislin

tetraplegija -ae ž [tetraplégija] tetraplegija

tetraplegija -e ž paraliza telesa od vratu nazaj

SIN.: kvadriplegija, tetraplegia

PRIM.: monoplegija, paraplegija

tetraploidija -e ž genomska mutacija, pri kateri so v celici štirje haploidni nizi kromosomov

tetrapód -a m štirinožec

tetrapús -a m spaček, ki ima štiri zadnje okončine

PRIM.: tetrabrahius

tetrasaharíd -a m saharid iz štirih monosaharidov

tetrasomia -ae ž [tetrasómija] tetrasomija

tetrasomija -e ž prisotnost štirih kromosomov na eni poziciji kariotipa

SIN.: tetrasomia

tetroksíd -a m oksid, ki v molekuli vsebuje štiri atome kisika:

osmijev ~ fiksacijsko sredstvo za celice in tkiva v elektronski mikroskopiji

textus -i m [tékstus] tkivo:

~ **connectívus** vezivo, ~ **epitheliális** epitelij,

~ **musculáris** mišičnina, ~ **nervósus** živčnina

teža -e ž **1.** sila, s katero Zemlja zaradi težnosti privlači vsa telesa v smeri središča:

specifična ~ veličina za merjenje razmerja med težo in prostornino telesa, ki ustreza relativni gostoti, **specifična** ~ **mleka** relativna gostota mleka

2. telesna masa:

prirastek žive ~e

čista klavna ~ živa teža pred zakolom, **klavna** ~

živa teža pred zakolom, **telesna** ~ telesna masa,

živa ~ telesna masa žive živali

težáven -vna -o v zvezah:

~a denticija, ~i porod, ~o zobljenje

SIN.: difficilis

têžek -žka -o **1.** ki povzroča težave, zaplete:

~a bolezen

2. ki ima veliko atomsko ali molekulsko maso:

~i meromiozin, ~a miozinska veriga, ~a veriga

imunoglobulina

3. ki ima veliko gostoto:

~a voda

4. v zvezi:

pasma ~ih konj

TGE [tegeé] okr. (transmissible gastroenteritis) nalezljivi gastroenteritis prašičev

Th [tehá] simb. (Thorium) torij

thalamus -i m [tálamus] talamus

Thalarcos [talárktos] rod zveri iz družine medvedov z edino vrsto beli medved:

~ **marítimus** beli medved

Thamnidium [tamnídijum] rod neseptiranih plesni iz družine Mucoraceae, ki se razmnožujejo s sporangiosporami in zigosporemi:

~ **élegans** plesen, ki uspeva pri zelo nizkih temperaturah, npr. na zamrznjenem mesu

theca -ae ž [téka] kapsula (1)

thecoma -atis s [tekóma] tekom

Theiler, Arnold [tájler árnold] (1876–1936) švicarski mikrobiolog

Theileria [tajlêrija] rod trosovcev iz reda Haemosporidia, ki zajedajo živali, razmnožujejo se v levkocitih, nato v eritrocitih, prenašajo se s klopi:

~ **annuláta** tajlerija, ki zajeda pri govedu

(prenaša jo klop iz rodu *Hyalomma*) sin.:

Theileria dispar, ~ **dispar** *Theileria annulata*,

~ **hírci** tajlerija, ki zajeda pri ovcah in kozah,

~ **párva** tajlerija, ki zajeda pri govedu (prenaša jo klop iz rodu *Rhipicephalus*)

Thelazia [telázija] rod nematodov iz družine Spiruridae:

~ **lacrimális** telazija, ki zajeda v solznikih kopitarjev (vmesni gostitelji so muhe)

therapeuticus -a -o [terapévtikus] terapevtski: abórtus ~

therapia -ae ž [terápija] zdravljenje

théta -e ž osma črka grške abecede, ki pogosto označuje sedmi člen v nizu:

toksin ~

ZN.: Θ, θ

thoracalis -e [torakális] prsen (2): spondylósis ~

thoracenticis -is ž [toracentézis] torakocenteza

thoracicus -a -um [torácikus] prsen (2):

aórtá ~a, artéria ~a extérna, artéria ~a intérna, artéria ~a

laterális, cingulum extremitátis ~ae, dúctus ~, nêrvus ~

lóngus, nêrvi ~i, véna ~a intérna, vértebrae ~ae

thoracocentesis -is ž [tórakocentézis] torakocenteza

thoracolumbalis -e [tórakolumbális] prsnolodven: fáscia ~

thoracopagus -i m [tórakopágus] torakopagus

thoracotomia -ae ž [tórakotómija] torakotomija

thorax -acis m [tóraks -ácis] prsni koš:

apertúra ~ácis caudális, apertúra ~ácis cranialis, cávum

~ácis, empyéma ~ácis, músculus serrátus ventrális ~ácis,

músculus transversus ~ácis, situs invêrsus ~ácis

Thr [tehaèr] okr. (threonine) treonin

thrombangiitis -idis ž [trombangijítis] trombangiitis

thrombarteriitis -idis ž [trombarterijítis] trombarteriitis

thrombembolia -ae ž [trombembólíja] trombembolija

thrombendocarditis -idis ž [trómbendokardítis] trombendokarditis

thrombocytopenia -ae ž [trómbocitopéníja] trombocitopenija

thrombophlebitis -idis ž [tromboflebitis] tromboflebitis

thrombosis -is ž [trombózis] tromboza:
~ **migrans** migrirajoča tromboza, ~ **murális** **córdis** tromboza na endokardiju, ~ **obstructiva** obstruktivska tromboza

thromboticus -a -um [trombótikus] trombotičen:
embólia ~a, endocarditis ~a

thrombus -i m [trómbus] trombus:
~ **álbus** beli trombus, ~ **murális** muralni trombus, ~ **obstructivus** obstruktivski trombus, ~ **parietális** stenski trombus, ~ **rúber** rdeči trombus

Thymallinae [timalíne] lipani

Thymallus [tímálys] rod iz poddružine lipani:
~ **thymallus** lipan

thymectomy -ae ž [timektómíja] timektomija

thymitis -idis ž [tímítis] timitis

thymoma -atis s [timóma] timom

Thymus [tímus] rod rastlin iz družine ustnatic:
~ **serpyllum** materina dušica, ~ **vulgáris** timijan

thymus -i m [tímus] timus:
involútio ~i

thyrogenes [tirogénes] tirogen

thyroidectomy -ae ž [tirojidektómíja] tiroidektomija

thyroideus in **thyroideus** -a -um [tirojídus] 1. ščitničen:
artéria ~a caudális, artéria ~a craniális, folliculus glándulae ~ae, glándula ~a
2. ščitast:
cartilágo ~a

thyroiditis -idis ž [tirojidítis] tiroiditis

thyropathia -ae ž [tiropátíja] tiropatija

Ti [tí] simb. (Titanium) titan

tiabendazol -a m zdravilo, ki se uporablja kot antihelmintik širokega spektra

tiamín -a m vitamin B₁

tiamináza -e ž encim, ki katalizira razkroj tiamina v derivate pirimidina (ugotovljen v orlovi praproti, preslicah, v nekaterih ribah)

tiaminpirofosfát -a m ester tiamina in difosforjeve kisline, koencim mnogih dekarboksilaz in drugih encimov, pomemben predvsem v presnovi ogljikovih hidratov
SIN.: kokarboksilaza

tiamulín -a m penicilin, ki deluje na miko-

plazme, treponeme in hemofiluse (uporablja se tudi kot dodatek za boljšo rast v hrani za prašiče)

tiazid -a m diuretik, ki zavira reabsorpcijo natrija v distalnih cevkah

tiazín -a m matična snov skupine barvil, v katero sodijo npr. metilensko modrilo, tionin, toluidinsko modrilo

tibetánski -a -o v zvezi:
~ terier

tibia -ae ž [tíbija] golenica:
córdylus ~ae, tuberósitas ~ae

tibiálen -lna -o goleničen:
kavdalna ~a arterija, kranialna ~a arterija, ~a vena, ~i živec

tibialis -e [tibijális] goleničen:
artéria ~ caudális, artéria ~ craniális, ligaméntum ~e caudále menisci laterális et mediális, ligaméntum ~e craniále menisci laterális et mediális, músculus ~ craniális, nérvus ~, ós társi ~e, véna ~

tiflektazija -e ž razširitev slepega črevesa

tiflitis -a m vnetje slepega črevesa
SIN.: typhlitis

tiflostomija -e ž cekostomija

tiflotomija -e ž cekotomija

tiflóza -e ž slepota

tifus -a m huda akutna nalezljiva kužna bolezen, ki jo povzročajo rikecije ali salmonele:
kokošji ~ akutno vnetje črevesja ali generalizirana okužba pri kokoših, puranih, ki jo povzroča salmonela *Salmonella gallinarum* (pri kronični obliki je značilna degeneracija jajčnikov) **SIN.:** typhus avium
SIN.: typhus
PRIM.: paratifus

tiger -gra m zver iz skupine velikih mačk z rumenimi in črnimi prečnimi progami
SIN.: *Panthera tigris*

tigmotáksa -e ž premik organizma kot odziv na dotik
SIN.: stereotaksa

tigmotropizem -zma m tropizem organizma, izzvanega z dotikom

tigrast -a -o v zvezi:
~i bokser

tih -a -o ki je brez vidnih znakov:
~o gonjenje, ~a mutacija

tik -a m nehoten trzaj

Tilia platyphyllos [tilija platifílos] navadna lipa

Tilletia [tilécíja] rod glivic iz reda sneti:
~ **tritici** snet na zrnju pšenice, rži, koruze (izloča več alkaloidov, npr. ustilagin, ki povzročajo glomerulonefritis in slab prirastek pri govedu)

T

tilničen -čna -o nanašajoč se na tilnik:

~a vez, ~a vrv

SIN.: nuchalis

tilnik -a m zgornji del vratu (od zatilnične protuberance do sedmega vratnega vretenca)

SIN.: nucha, regio nuchalis

tilóm -a m žulj

tilóza -e ž žuljavost

timektomija -e ž kirurška odstranitev timusa

SIN.: thymectomia

timelkóza -e ž zagnojitev timusa z ulceracijo

timidín -a m nukleozid z molekulo timina, vezano na deoksiriboza

OKR.: T (3)

tímijan -a m zelnata trajnica, ki izloča eterična olja, tanin in vitamin C

SIN.: *Thymus vulgaris*

tímijanov -a -o v zvezi:

~o olje

timín -a m pirimidinska baza, sestavina deoksiribonukleinskih kislin

OKR.: T (4)

timítis -a m vnetje timusa

SIN.: thymitis

timocít -a m limfocit T

timól -a m fenol, ki se pridobiva iz timijanovega olja ali drugih hlapnih olj (uporablja se v farmacevtski industriji, ima antiseptične, antibakterijske in fungicidne učinke, tudi za odvajanje črevesnih zajedavcev)

timolíza -e ž involucija timusa

timóm -a m novotvorba iz epiteljskih celic in limfocitov

SIN.: thymoma

timopatija -e ž katera koli bolezen timusa

tímopietín -a m polipeptidni hormon, ki ga izločajo epiteljske celice timusa in spodbuja proliferacijo predhodnikov limfocitov ter njihovo diferenciacijo v limfocite T

timotrófičen -čna -o ki deluje stimulatивно na rast timusa: ~o sredstvo

timozín -a m polipeptidni hormon, ki ga izločajo celice timusa in spodbuja zorenje limfocitov T

SIN.: timusni hormon

timpáničen -čna -o 1. nanašajoč se na bobnično votlino

2. ki je podoben zvoku bobna, bobnanja:

~i zvok

timpanízem -zma m 1. meteorizem

2. timpanični zvok

típanometritis -a m vnetje maternice z nabiranjem plina

típanoskleróza -e ž sklerozno tkivo okrog ušesnih košič v bobnični votlini

tímus -a m parni limfoepitelijski organ v prsnem košu, razdeljen v režnjiče (v njem nastajajo in dozorevajo limfociti T, tvori se timozin, je nosilec celične imunosti, največji obseg doseže do spolne zrelosti, nato atrofirira in se njegova funkcija zmanjša in končno zakrni):

involucija ~a

SIN.: priželjc, thymus

tímusen -sna -o nanašajoč se na timus:

~i hormon

Tinca tinca [tínka tínka] linj

tinct. [tínkt] okr. (tinctura) tinktura

tinctura -ae ž [tíntúra] tinktura:

~ amára tinktura z različnimi grenkimi zelišči za spodbujanje apetita

tindalizácija -e ž trikratna zaporedna sterilizacija pri temperaturi 80 °C do 100 °C s tako dolгим presledkom, da lahko vzklijejo spore: ~ sporo-genih bakterij

SIN.: frakcionirana sterilizacija

tínitus -a m šumenje, zvenenje v glavi, predvsem zaradi motenj v ušesu

SIN.: tinnitus

tíntúra -e ž alkoholna raztopina z zdravilnim živalskim ali rastlinskim izvlečkom ali s kemično snovjo:

jodova ~ raztopina joda in kalijevega jodida v etanolu za razkuževanje kože **sin.:** iodi solutio aethanolica, **lakmusova** ~ alkoholna raztopina z lakmusom

SIN.: tinctura

OKR.: tinct.

tínnitus -us m [tínitus] tinitus:

~ áurium tinitus v ušesu

tíoalkohól -a m tiol

tíokarbamát -a m herbicid, toksičen za živali, ki povzroča tremor, dispnejo, slinjenje, bruhanje, meteorizem

tíól -a m organska spojina s sulfhidrilno skupino, tekočina ali plin z neprijetnim vonjem

SIN.: merkaptan, tioalkohol

tíólen -lna -o v zvezi:

~a skupina

tíonín -a m temnozeleno barvilo, ki postane v vodi vijoličasto (uporablja se v histološki tehniki in za barvanje bakterij ter kot dodatek selektivnim bakterijskim gojiščem, npr. za determinacijo brucel)

tíosečnina -e ž tiourea

tíoskupína -e ž sulfhidrilna skupina

tíouúra -e ž analog uree, ki vsebuje v molekuli žveplo namesto kisika in inhibira sintezo ščitničnih hormonov

SIN.: tiosečnina

típ -a m **1.** čut za zaznavanje predmetov z dotikom, otipom
SIN.: tactus
2. varieteta znotraj vrste, ki se odlikuje po svojih antigenskih (serovar) ali biokemičnih (biovar) lastnostih ali po lastnostih fagotipizacije (fagovar)
3. kategorija, ki temelji na skupnih, značilnih lastnostih:
 nevron Deitersovega ~a, nevron Golgijevega ~a
divji ~ tip, ki ni mutiran, **divji** ~ **gena** najpogostejši alel v populaciji na določenem lokusu, za katerega se meni, da ni mutiran, **serološki** ~ serovar
4. v zvezah:
 alveolarna celica ~a I, alveolarna celica ~a II, pnevmocit ~a I, pnevmocit ~a II, preobčutljivost ~a I, preobčutljivost ~a II, preobčutljivost ~a III, preobčutljivost ~a IV
androidni ~ **samice** tip samice, ki ima značilnosti samca

tipálen -lna -o nanašajoč se na tip (1):
 ~a celica, ~a dlaka, ~o telesce
SIN.: taktilen

tipičen -čna -o **1.** ki v homogeni skupini ne odstopa od povprečja za več kot eno standardno deviacijo:
 ~a temperatura krivulja
2. izrazit, zelo opazen, viden: ~i znaki bolezn

tipizacija -e ž urejanje, razvrščanje po značilnostih v tipe, vrste, kategorije: ~ bakterij
biokemična ~ tipizacija, npr. bakterij, glede na njihove biokemične lastnosti (fermentacija ogljikovih hidratov, razkroj beljakovin), **serološka** ~ tipizacija glede na antigensko zgradbo (npr. salmonel), ~ **krvi** tipizacija krvnih skupin pri transfuziji, ~ **tkiva** tipizacija tkivnih značilnosti za pripravo pred transplantacijo

tipsko prisl. v zvezi:
 ~ specifični antigen

tiroadenitis -a m tiroiditis

tiroaplazija -e ž pomanjkljiv razvoj ščitnice (povzroča pomanjkljivo aktivnost njenih sekretov, predvsem ščitničnih hormonov)

tirocidin -a m kristalinična polipeptidna antibiotična snov, poglavitna sestavina tirotricina

tirocít -a m celica v epiteliju ščitničnega folikla

tirogén -a -o ki kaže na izvor v ščitnici: ~i hormon
SIN.: thyrogenes

tiroglobulin -a m **1.** glikoprotein v koloidu ščitničnih foliklov, v katerem sta trijodtironin in tiroksin
2. izvleček prašičje ščitnice za zdravljenje hipotiroidizma

tiroidea -e ž žarg. ščitnica

tiroidektomija -e ž delna ali popolna kirurška odstranitev ščitnice
SIN.: thyroidectomy

tiroiden -dna -o **1.** ščitničen:
 kavdalna ~a arterija, kranialna ~a arterija, ~i hormon, ~a peroksidaza
2. ščitast:
 ~a žleza

tiroiditis -a m vnetje ščitnice
SIN.: tiroadenitis, thyroiditis
PRIM.: strumitis

tirokalcitonín -a m kalcitonin

tiroksín -a m glavni ščitnični hormon, derivat tirozina, ki vsebuje jod, sodeluje pri presnovi ogljikovih hidratov, maščob, beljakovin, deluje na rast in odpornost proti okužbam (v jetrih, ledvicah, srcu se spremeni v trijodtironin, ki je biološko še aktivnejši)
SIN.: tetrajodtironin
ZN.: T₄

tiromegalija -e ž golša (1)

tiropatija -e ž vsaka bolezen ščitnice
SIN.: thyropathia

tiropríven -vna -o nanašajoč se na zmanjšano aktivnost ali odsotnost ščitnice:
 ~a kaheksija
SIN.: strumipriven

tirostátíčen -čna -o antitiroiden:
 ~o zdravilo

tirostátík -a m zdravilo, ki zmanjšuje ali preprečuje nastajanje ščitničnih hormonov
SIN.: tirostatično zdravilo

tiroterapija -e ž zdravljenje s preparati, pridobljenimi iz ščitnice (domačih živali)

tirotoksikóza -e ž hipertiroidizem

tirotomija -e ž **1.** kirurški poseg na ščitnici
2. kirurški poseg na ščitastem hrustancu
SIN.: laringofisura

tirotricín -a m antibiotik, pridobljen iz kulture bakterije *Bacillus brevis*, sestavljen pretežno iz polipeptidov (npr. tirocidina, manj iz gramicidina), deluje na gramsko pozitivne bakterije in se uporablja predvsem zunanje, lokalno

tirotrofín -a m tirotropin

tirotrópen -pna -o ki spodbuja delovanje ščitnice:
 ~i hormon

tirotropín -a m hormon adenohipofize, ki specifično stimulira delovanje ščitnice:
horíjev ~ placentni hormon, ki stimulira ščitnico
SIN.: tirotropni hormon, tirotrofin
OKR.: TSH

tiróza -e ž bolezen, ki temelji na motnjah delovanja ščitnice

tirozín -a m aminokislina v večini beljakovin (produkt presnove fenilalanina in predhodnik ščitničnih hormonov, cateholaminov in melanina)
OKR.: Tyr, Y (2)

T

tirozinemija -e ž presežek tirozina v krvi
 SIN.: hipertirozinemija

tirozinurija -e ž izločanje tirozina z urinom

tisa -e ž zimzeleno strupeno igličasto drevo ali grm:
 navadna ~ tisa, ki vsebuje taksin sin.: *Taxus baccata*

tiščávka -e ž stupor konj

titán -a m kemijski element, zelo odporna trda kovina, ki se uporablja pri fiksaciji kostnih zlomov
 SIMB.: Ti

titer -tra m 1. količina reaktanta, ki reagira v določenem volumnu z drugim reaktantom
 2. največje razredčenje protiteles, ki še reagira z antigenom:
 aglutinacijski ~ titer aglutininov, nizek ~ protiteles titer z majhno količino protiteles, ~ protiteles titer, izražen z razredčenjem protiteles seruma pacienta, visok ~ protiteles titer z veliko količino protiteles

titracija -e ž ugotavljanje sestavin v raztopini z dodajanjem znanih reaktantov do končne koncentracije

titrirati -am nedov. določati s titracijo

tjéšinski -a -o v zvezi:
 ~a bolezen

tkíven -vna -o nanašajoč se na tkivo:
 ~i bazofilec, ~i bazofilni levkocit, ~a cista, ~o dihanje, ~i faktor, ~i hormon, ~a imunost, ~a inkompatibilnost, ~a kompatibilnost, ~a kultura, ~i makrofag, ~a metamorfoza, ~a rezina, ~a skladnost, ~a tekočina, ~i vzorec
 SIN.: histološki (2)

tkívno prisl. v zvezi:
 ~ skladen

tkívo -a s skupek morfološko in funkcionalno specializiranih celic s pripadajočo medceličnino za opravljanje določenih funkcij (obstajajo štiri osnovne vrste tkiv, epitelijsko, vezivno, mišično in živčno):
 homogenat ~a, homogenizacija ~a, presajanje tkiv, tipizacija ~a
abiotično ~ tkivo, v katerem so se končali življenjski procesi, **adenoidno** ~ zastar. limforetikularno tkivo, **adipozno** ~ maščevje, **analogno** ~ tkivo, podobno po funkciji, ne pa po izvoru ali ustroju (npr. krila žuželk in peruti ptičev), **belo maščobno** ~ belo maščevje, **belo tolščno** ~ belo maščevje, **braditrofno** ~ tkivo, ki ima počasno presnovo, z majhno potrebo po kisiku, **brazgotinsko** ~ novo tkivo pri zaraščanju rane sin.: cikatrijsko tkivo, **brecilno** ~ tkivo s številnimi kavernoznimi prostori, ki nabrekne zaradi navala arterijske krvi, **brežžilno** ~ tkivo brez krvnih žil (npr. sklepnih hrustanec), **centralno živčno** ~ živčina, ki oblikuje možgane in hrbtenjačo (makroskopsko se deli na sivo snov, v kateri so poleg nevroglije še perikarioni živčnih celic, in belo snov, v kateri prevladujejo

mielinizirani aksoni, ki ne vsebujejo perikarionov živčnih celic), **cikatrijsko** ~ brazgotinsko tkivo, **čvrsto vezivno** ~ fibrozno vezivno tkivo, **dezmalno** ~ vezivo, **eksuberantno** ~ bohotno brazgotinsko tkivo, nastalo pri celjenju rane (npr. na koži, sluznici, parenhimskem organu, kosti), **ektodermalno** ~ ektoderm, **elastično vezivno** ~ elastično vezivo, **embrionalno vezivno** ~ mezenhim, **emfizematozno** ~ tkivo, bolezensko prepreženo z zrakom ali drugačnim plinom, **epitelijsko** ~ epitelij, **eritropoetsko** ~ tkivo, v katerem poteka eritrocitopoeza (predvsem rdeči kostni mozeg, pri plodu in novorojencu tudi jetra), **evplastično** ~ tkivo, ki se normalno razvija, **feokromno** ~ kromafino tkivo, **fibrilarno vezivno** ~ zelo razširjeno vezivo v organizmu, grajeno iz fibroblastov (tkivo vezi, aponevroz, kit) sin.: vlaknato vezivno tkivo, **fibromatozno** ~ tkivo v Shopovem fibromu, **fibrozno vezivno** ~ vezivo, v katerem prevladujejo snopi kolagenskih vlaken in fibrociti sin.: čvrsto vezivno tkivo, fibrozno vezivo, **gladko mišično** ~ tkivo iz gladkih mišičnih vlaken, **glandularno** ~ žlezno tkivo, **granulacijsko** ~ novo, ožiljeno tkivo, ki nastaja pri celjenju ran, iz katerega se razvije brazgotinsko tkivo, **granulocitopoetsko** ~ tkivo, v katerem nastajajo granulociti, **hemopoetsko** ~ krvotvorno tkivo, **heterologno** ~ tkivo živali druge živalske vrste, **heterotopično** ~ tkivo na nenavadnem mestu, **hialino hrustančno** ~ opornina, značilna za organizem v embrionalnem razvoju, ki se večinoma nadomesti s kostnim tkivom (pri odraslem organizmu pokriva sklepno gladčino, je na koncih reber, sestavlja nosni pretin, sapnikov hrustanec in hrustančni del grla) sin.: hialini hrustanec, **hiperplastično** ~ tkivo, ki nastane pri hiperplaziji, **hipoksemično** ~ tkivo z nezadostno oksigenirano arterijsko krvjo, **histokompatibilno** ~ tkivo, ki je genotipsko skladno za transplantacijo (darovalčevo za prejemnika), **hondralno** ~ hrustančno tkivo, **hondroidno** ~ hrustančasto tkivo, **hrustančasto** ~ embrionalna oblika hrustančnega tkiva s številnimi mehurčastimi celicami in malo glukozaminglikanov v medceličnini (pri višjih vretenčarjih včasih v ogrodju srca) sin.: hondroidno tkivo, **hrustančno** ~ trdno in prožno oporno tkivo brez krvnih žil, grajeno iz hrustančnih celic (hondrocitov) in amorfnih medceličnine s kolagenimi in/ali elastičnimi vlakni sin.: hondralno tkivo, kartilaginozno tkivo, **intervalveolarno** ~ vezivo s krvnimi kapilarami ob stenah pljučnih alveol, **intersticijsko** ~ intersticij, **izokromno** ~ tkivo, ki se enakomerno obarva, **karcinomsko** ~ rakavo tkivo, **kartilaginozno** ~ hrustančno tkivo, **kavernožno** ~ tkivo, ki ima votlinice, **kitno** ~ fibrozno tkivo kite, **kompaktno kostno** ~ scelno kostno tkivo, **kostno** ~ oporno vezivo iz osteoblastov, zrelih osteocitov in osteoklastov in kostnine, **kromafino** ~ tkivo iz kromafinih celic sin.: feokromno tkivo, **kromatofilno** ~ kromofilno

tkivo, **kromofilno** ~ tkivo, ki se zlahka obarva **sin.**: kromatofilno tkivo, **krvotvorno** ~ tkivo, v katerem nastajajo in dozorevajo krvne celice (npr. kostni mozeg) **sin.**: hemopoetsko tkivo, **levkopoetsko** ~ krvotvorno tkivo, v katerem nastajajo, se razmnožujejo in dozorevajo levkociti, **limfatično** ~ mreža iz retikularnega tkiva, ki vsebuje limfocite, **limforetikularno** ~ retikularno tkivo, ki ga naseljujejo limfopoetske celice in limfociti (npr. bezgavke, vranica) **sin.**: adenoidno tkivo, **maščobno** ~ maščevje, **matično** ~ manj diferencirano tkivo, iz katerega se razvijajo bolj diferencirana tkiva in celice, **mehko** ~ tkivo, ki se pod pritiskom rado vda (npr. mišica, parenhimski organi), **mezenhimsko** ~ mezenhim, **mieloično** ~ tkivo rdečega kostnega mozga, **mišično** ~ mišičnina, **mrežasto vezivno** ~ retikularno tkivo, **nekrotično** ~ odmrlo tkivo, **neoblastično** ~ novo nastalo tkivo, **nevrnalno** ~ živčnina, **obzobno** ~ obzobje, **odmrlo** ~ tkivo, v katerem so prenehali življenjski procesi **sin.**: mrtvina, nekrotično tkivo, **oporno** ~ tkivo, ki daje telesu oporo in obliko (hrustančno tkivo, kostno tkivo, hrbtna struna), **oporno** ~ **centralnega živčevja** tkivo iz astrocitov, oligodendrocitov, mikroglije in nevroglije, **oporno** ~ **perifernega živčevja** tkivo iz Schwannovih in satelitskih celic, **ortotopno** ~ tkivo, ki je na normalnem mestu, **osteogeno** ~ vezivo, ki je sposobno tvoriti kostno tkivo, **otrdelo** ~ sklerozno tkivo, **parenhimsko** ~ parenhim, **plurivakuolarno maščobno** ~ rjavo maščevje, **podkožno** ~ podkožje, **prečnoprogasto mišično** ~ mišičnina iz prečnoprogastih mišičnih vlaken, **proprioceptivno** ~ tkivo (npr. mišica, kita), ki vsebuje proprioceptorje, **radiotransparentno** ~ tkivo, ki prepušča rentgenske žarke ali kako drugo ionizirno sevanje, **rahlo fibrilarno vezivno** ~ najbolj razširjeno, dobro ožiljeno vezivo iz fibroblastov, eozinofilnih granulocitov, limfocitov, makrofagov, plazmatk, tkivnih bazofilnih levkocitov in amorfne medceličnine z malo kolagenih, elastičnih in retikulinskih vlaken, **rakavo** ~ tkivo, ki vsebuje rakave celice **sin.**: karcinomsko tkivo, rakovina, **regenerirano** ~ regenerat, **retikularno** ~ tkivo iz zvezdastih retikulumskih celic in retikulinskih vlaken, ki daje ogrodje limfatičnim in krvotvornim organom **sin.**: mrežasto vezivno tkivo, mrežasto vezivo, retikularno vezivo, **retikuloendotelijsko** ~ tkivo iz retikulumskih in endotelijskih celic, **rjavo tolščno** ~ rjavo maščevje, **scelno kostno** ~ gosto kostno tkivo na površju kosti iz prilagajočih se osteonov, brez vmesnih prostorov **sin.**: kompakta, kompaktno kostno tkivo, substantia compacta, **skeletno mišično** ~ prečnoprogasto mišično tkivo z večjedinimi, s sarkolemo obdanimi mišičnimi vlakni, ki deluje pod vplivom volje, **sklerozno** ~ tkivo, preraščeno s fibroznim tkivom **sin.**: otrdelo tkivo, **spongiozno kostno** ~ kostno tkivo, grajeno iz tridimenzionalne mreže kostnih trabekul,

predvsem v notranjosti kostnih okrajkov **sin.**: spongioza, substantia spongiosa, **srčnomišično** ~ srčna mišičnina, **tekoče vezivno** ~ tkivo, ki kroži po cirkulacijskem sistemu in vsebuje krvne celice (eritrocite, levkocite, trombocite) ter tekočo medceličnino (krvno plazmo ali limfno plazmo), **tolščno** ~ maščevje, **tumorsko** ~ tkivo novotvorbe, **univakuolarno maščobno** ~ belo maščevje, **vezivno** ~ vezivo, **vezivno hrustančno** ~ hrustančno tkivo s snopi kolagenskih vlaken v medceličnini, **vlaknato vezivno** ~ fibrilarno vezivno tkivo, **vrhnjično** ~ epitelij, **živčno** ~ živčnina, **žlezno** ~ tkivo iz epiteljskih celic, specializiranih za sekrecijo **sin.**: glandularno tkivo

SIN.: textus

TI [teèl] simb. (Thallium) talij

tlà tál s mn. v zvezi:

mikroflora tal

tlák -a m sila na enoto površine:

avtoregulacija arterijskega ~a

arterijski ~ tlak krvi na steno arterije,

atmosferski ~ tlak zraka v ozračju, odvisen

od vremena, nadmorske višine in drugih

dejavnikov **sin.**: zračni tlak, **diastolični** ~ krvni

tlak, ki nastane med diastolo srčnih prekatov,

hidrostatični ~ tlak zaradi teže stolpca tekočine,

intraokularni ~ tlak prekatne vodice, **krvni** ~ tlak

krvi na steno krvne žile, izražen v paskalih

ali tudi v mmHg (arterijski, kapilarni, pulzni,

venski), **koloidnoosmozni** ~ osmozni tlak, ki ga

povzročajo koloidi v raztopini (npr. beljakovine

v krvni plazmi, ki vlečejo vodo iz tkiv v cirku-

lacijski sistem) **sin.**: onkotski tlak, **normalni**

krvni ~ krvni tlak, katerega vrednost znaša

med 90 mmHg in 130 mmHg za sistolični ter

med 60 mmHg in 85 mmHg za diastolični

tlak (razlike obstajajo glede na vrsto živali),

onkotski ~ koloidnoosmozni tlak, **osmotski** ~

osmozni tlak, **osmozni** ~ tlak v raztopini, ki

ustvari dotok čistega topila skozi polprepustno

membrano v raztopino topljenca **sin.**: osmotski

tlak, **parcialni** ~ tlak plina v plinski mešanici, ki

bi ga imel, če bi sam zapolnjeval isti prostor,

plevralni ~ tlak v prostoru med popljučnico in

stensko poprsnico, **povišani krvni** ~ krvni tlak,

ki je višji od normalnega, **pulzni** ~ razlika med

sistoličnim in diastoličnim krvnim tlakom,

sistolični ~ krvni tlak, ki nastane med sistolo

srčnih prekatov, **transmuradni** ~ razlika med

tlakoma na zunanji in notranji strani stene

volega organa, **transpulmonalni** ~ razlika med

alveolarnim in plevralnim tlakom, sorazmerna

s pljučnim volumnom in obratno sorazmerna

s komplianco pljuč, **venski** ~ tlak krvi na steno

vene, **ventrikularni** ~ tlak v srčnem prekatu,

visok krvni ~ povišan krvni tlak nad zgornjo

referenčno mejo, značilno za določeno

živalsko vrsto **sin.**: hipertenzija, hipertenzija (2),

hypertensio, hypertensio alta, hypertonia (2),

zračni ~ atmosferski tlak

T

toaléta -e ž čiščenje in oskrba rane

tobák -a m v zvezi:

navadni ~ enoletna rastlina, zelo razširjena po svetu (vsebuje več alkaloidov, najpomembnejši je nikotin, ki je strupen tudi za živali) **sin.:** *Nicotiana tabacum*

tobramicín -a m aminoglikozid, po delovanju podoben kanamicinu in neomicinu, pridobljen iz kulture streptomicete *Streptomyces tenebrarius*

točka -e ž manjše mesto na površini česa, določeno s svojo funkcijo, lastnostjo:

akupunkturne ~e določene točke na telesu za vbadanje igel pri akupunkturi, **bolečinska** ~ 1. točka na telesu, kjer je bolečina pri določeni bolezni najizrazitejša 2. točka na telesu, ki se pri akupresuri masira zaradi lajšanja bolečine, **osifikacijska** ~ osifikacijsko središče **SIN.:** punctum

tóf -a m v zvezi:

uradni ~ kristal sečne kisline in soli sečne kisline okrog hrustanca, v vezeh in burzah (npr. pri protinu)

Togaviridae [tógaviríde] družina virusov RNK z rodом *Alphavirus*

tógavírus -a m virus iz družine Togaviridae

tók -a m v zvezi:

povratni ~ regurgitacija

tokoferól -a m najpomembnejša skupina izomerov vitamina E v rastlinah, za katero je značilno močno antioksidativno delovanje: ~ **alfa** tokoferol z najmočnejšim antioksidativnim učinkom (je v klicah žit, sestavlja večino vitamina E)

tokografija -e ž grafično prikazovanje popadkov med porodom

tokolitik -a m zdravilo, ki blaži popadke med porodom

tokoliza -e ž blaženje popadkov ali sproščanje mišice materničnega vratu, da bi se omogočil ali na kratko odložil porod pri distociji (če je preživetje plodu še mogoče)

T

tóksaskaridóza -e ž zajedavska bolezen predvsem mesojedov, ki jo povzročajo nematodi iz rodu *Toxascaris*

toksemija -e ž 1. prisotnost toksinov v krvnem obtoku

SIN.: toksinemija, toxemia

2. v zvezi:

brejostna ~ ovc presnovna bolezen ovc v pozni brejosti (zlasti pri dvojčkih) zaradi prehrane, revne z lahko prebavljivimi ogljikovimi hidrati (kaže se predvsem v živčnih motnjah) **sin.:** ketoza ovc **SIN.:** toksinemija, toxemia

tóksičen -čna -o 1. ki vsebuje in izloča toksine: ~a snov

~i agens, ~a bakterija, ~i mikroorganizem, ~a plesen

2. ki nastane zaradi delovanja toksinov:

~a alopecija, ~a ambliopija, ~i eritem, ~i hepatitis, ~a kolibaciloza, ~a nefroza, ~a sufuzija, ~i šok, ~i tremor

SIN.: toxicus (1)

3. ki je posledica premočne sekrecije hormonov:

~a goiša, ~a struma

SIN.: toxicus (2)

tóksičnost -i ž lastnost snovi ali organizmov, da vsebujejo in izločajo toksine: prag ~i

toksigén -a -o ki tvori toksine:

~a bakterija, ~e glive, ~e glivice, ~i mikroorganizem

toksigenost -i ž 1. sposobnost sintetizirati toksine

2. lastnost toksigenih organizmov

tóksikodermija -e ž kožni izpuščaj zaradi jemanja zdravil

tóksikodinámika -e ž fiziološki mehanizmi absorpcije, razširjanja, razgradnje in izločanja toksinov v organizmu

tóksikoinfécija -e ž zastupitev z bakterijskimi toksini:

alimentarna ~ zastupitev s hrano, kontaminirano z bakterijami, ki izločajo toksine (npr. s salmonelami, s stafilokoki)

toksikologija -e ž veda o strupih, toksinih:

genetska ~ veda, ki proučuje mutageno delovanje toksičnih substanc oziroma dejavnikov, **sodnomedicinska** ~ izdelava analiz toksikoloških preiskav za sodnomedicinsko izvedenstvo, **veterinarska** ~ toksikologija, ki proučuje strupe in zastupitve pri živalih

toksikolóški -a -o nanašajoč se na toksikologijo: ~a analiza, ~a preiskava

toksikóza -e ž bolezensko stanje zaradi učinkov kakega toksina, strupa:

alimentarna ~ toksikoza zaradi zaužitja toksičnih snovi s hrano, **eksogena** ~ toksikoza zaradi delovanja strupov, vnesenih v organizem od zunaj, **endogena** ~ toksikoza, ki nastane zaradi delovanja toksigenih mikroorganizmov v organizmu

tóksín -a m 1. snov, ki jo proizvajajo nekatere rastline (fitotoksin), nekatere živali (zootoksin), nekatere bakterije (bakteriotoksin), glive (glivni toksin) in glivice (mikotoksin) in je zelo strupena za druge žive organizme, je praviloma antigen:

antraksov ~ eksotoksin, ki ga izloča večina sevov bakterije *Bacillus anthracis*, **bakterijski** ~ toksin bakterij, ki vključuje eksotoksine in endotoksine (npr. enterotoksine, nevrotoksine) **sin.:** bakteriotoksin, **botulinski** ~ botulin, **eksogeni** ~ eksotoksin, **ekstracelularni** ~ eksotoksin, **endogeni** ~ endotoksin, **eritrogeni** ~ eksotoksin bakterij, ki povzročata eritem (izločajo ga npr. stafilokoki), **glivični** ~ mikotoksin, **hemolitični bakterijski** ~ bakterijski eksotoksin, ki povzročata hemolizo (izločajo ga npr.

Actinobacillus pleuropneumoniae, stafilokoki, streptokoki), **hepatotropni** ~ toksin, ki deluje toksično in povzroča okvare jeter, **intracelularni** ~ endotoksin, **kačji** ~ toksin, izoliran iz kačjega strupa, **klostridijski** ~ eksotoksin bakterij iz rodu *Clostridium* (npr. botulin, toksin alfa, toksin beta, toksin eta, toksin theta), **rastlinski** ~ fitotoksin, **stafilokokni** ~ eksotoksin, ki ga izloča večinoma *Staphylococcus aureus* (npr. enterotoksin, eritrogeni toksin, hemotoksin alfa, hemotoksin beta, levkocidin), ~ **alfa** eksotoksin bakterije *Clostridium perfringens* tipa A, ki pri človeku povzroča plinski prisad, ~ **beta** eksotoksin bakterije *Clostridium perfringens* tipa B, ki povzroča dizenterijo jagnjet, telet, pujskov, žrebet, ~ **eta** eksotoksin bakterije *Clostridium perfringens* tipa C, ki povzroča nekrotični enteritis pujskov, in tipa D, ki povzroča enterotoksemijo ovc ter bolezen ledvic, ~ **F₂** zearalenon, ~ **T₂** najpomembnejši mikotoksin iz skupine trihotecenov, ki povzroča fuzarijtoksikozo, ~ **theta** vodotopni eksotoksin, ki ga izloča sporogena bakterija *Clostridium perfringens*, predvsem tip C, **uremični** ~i snovi, ki se poleg uree in kreatinina kopičijo pri kronični ledvični insuficienci in se ne morejo izločiti skozi ledvice, **zunajcelični** ~ endotoksin, **zunajcelični** ~ eksotoksin, **živalski** ~ zootoksin, **živčni** ~ nevrotoksin

PRIM.: strup

2. v zvezi:

presnovni ~i presnovki, ki presežejo normalne vrednosti (npr. ketoni pri ketozi, mlečna kislina pri paralitični mioglobinuriji konj, toksični amini, kreatinin, urea pri uremiji)

toksinemija -e ž toksemija

toksofören -ma -o v zvezi:
~a skupina

toksoid -a m s toploto ali kemično obdelan (npr. s fenolom) toksin, ki nato izgubi toksičnost, ohranja pa imunogenost
SIN.: anatoksin

toksokára -e ž nematod iz rodu *Toxocara*

toksokaróza -e ž zajedavska bolezen, ki jo povzročajo nematodi iz rodu *Toxocara*
SIN.: toxocarosis

toksoplázma -e ž kokcij iz rodu *Toxoplasma*

toksoplazmín -a m antigen za dokazovanje toksoplazmoze (pri človeku), pripravljen iz peritonealne tekočine miši, infestirane s toksoplazmo

toksoplazmóza -e ž akutna ali kronična nalezljiva zajedavska bolezen pri živalih in človeku, ki jo povzroča toksoplazma *Toxoplasma gondii* (bolezen lahko poteka neopazno, lahko pa kot mononukleoza s poškodbami možganov, oči, skeletne mišičnine in srčne mišice, jeter, pljuč, plodu s posledičnim abortusom):

kongenitalna ~ toksoplazmoza, ki se razvije po transplacentarnem prehodu tahizoitov od matere na plod (povzročajo poškodbo plodu in celo smrt s posledičnim abortusom), **pridobljena** ~ toksoplazmoza, ki se razvije pri mesojedih, človeku po zaužitju surovega ali slabo toplotno obdelanega mesa ali mesnega izdelka, ki vsebuje oociste, ali z drugo hrano, kontaminirano z oocistami pri rastlinojedih, človeku

SIN.: toxoplasmosis

toleránca -e ž **1.** dopustno odstopanje od predpisanih norm

2. sposobnost brez škode prenašati fizične, kemične, biološke, čustvene obremenitve: **farmakološka** ~ največja dovoljena količina zdravila v organizmu, ki še ni škodljiva **SIN.:** toleranca za zdravilo, **imunska** ~ imunotoleranca, ~ **za zdravilo** farmakološka toleranca

tolerogén -a m antigen, ki lahko povzroči imunotoleranco
PRIM.: imunogen

tolmínski -a -o v zvezi:
~ sir

tôlst -a -o debel (1):
~a plavut

tolstorép -a -o debelorep:
~a ovca

tôlišča -e ž **1.** maščevje:
rjava ~ rjavo maščevje
2. maščoba

tôliščavost -i ž zamaščenost

tôliščen -čna -o maščoben:
belo ~o tkivo, rjavo ~o tkivo, ~a celica, ~o tkivo

tôliščénka -e ž tolsta plavut

tôliščnost -i ž količina, delež maščobe:
~ **mleka** količina mlečnih maščob v mleku

toluidín -a m strupena spojina, po strukturi sorodna anilinu, ki se med drugim uporablja za izdelavo barvil

toluidínski -a -o nanašajoč se na toluidin:
~o modrilo

tomatin -a m antibiotična in antimikotična snov, izolirana iz ovenele rastline paradižnika

tomográf -a m naprava za globinsko premikanje vira rentgenskih žarkov v določeni smeri

tomografija -e ž globinsko slikanje telesnih organov z zaporednimi posnetki po plasteh, v različnih smereh:

računalniška ~ računalniško vodena tomografija, **rentgenska** ~ tomografija z rentgenskimi žarki, **ultrazvočna** ~ tomografija, dobljena z ultrazvokom

SIN.: stratigrafija

PRIM.: regmografija

tomogram -a m slika organa, tkiva ali rezine tkiva, dobljena s tomografijo

tón -a m zvok določene frekvence, barve, jakosti in trajanja:
inspiracijski ~ fiziološki zvok v pljučih pri vdihu zraka, **srčni** ~ fiziološki zvok, ki se sliši pri avskultaciji srca
PRIM.: šum

tóničen -čna -o nanašajoč se na tonus:
 ~a kontrakcija, ~a konvulzija, ~i krč, ~i spazem
PRIM.: kloničen

tónično-kloničen -čna -o v zvezah:
 ~i krč, ~i spazem

tónik -a m pripravek, ki blaži telesno in duševno utrujenost

tonin -a m encim v mnogih tkivih, ki sproža nastanek angiotenzina II in bradikinina iz njenih predhodnikov (vzdržuje krvni tlak)

tonofibrila -e ž nežno vlakence v epitelijski celici, verjetno del podporne mreže epitelijskih celic

tonométer -tra m naprava za merjenje tlaka, zlasti intraokularnega

tonsilla -ae ž [tonzila] **1.** tonzila (1):
 ~ **lingvális** jezična tonzila, ~ **palatína** nebnica (2), ~ **paraepiglótica** paraepiglotična tonzila, ~ **pharyngea** žrelnica, ~ **tubária** trobljina tonzila, ~ **velí palatini** mehkon ebna tonzila
2. tonzila (2):
 ~ **oesophágica** požiralnikova tonzila

tonsillaris -e [tonziláris] tonzilaren:
 crýpta ~, fóssa ~

tonsillectomia -ae ž [tonzilektómija] tonzilektomija

tonsillitis -idis ž [tonzilítis] tonzilitis:
 ~ **acúta** akutni tonzilitis, ~ **catarrhális** kataralni tonzilitis, ~ **chrónica** kronični tonzilitis, ~ **folliculáris** folikularni tonzilitis, ~ **ulcerósa** ulcerozni tonzilitis

tonsilloadenectomia -ae ž [tonziloadenektómija] tonziloadenektomija

tónus -a m stanje stalne vzdraženosti ali aktivnosti tkiv, zlasti mišičja in vegetativnega živčevja:
krvožilni ~ normalni tonus sten krvnih žil v mirovanju, predvsem arterij, **mišični** ~ normalni tonus mišičja v mirovanju **sin.:** mišični napon, ~ **parasimpatikusa** aktivnost parasimpatičnega živčevja, ~ **simpatikusa** aktivnost simpatičnega živčevja
SIN.: napon
PRIM.: tenzija (1)

tonzila -e ž **1.** limfoepitelijski organ iz limforetikularnega tkiva, prekrit z epitelijem, ki se ugreza v globino organa, zlasti v področju žrela, jezika:
faringealna ~ žrelnica, **jezična** ~ tonzila na korenu jezika **sin.:** tonsilla lingualis, **mehkonebna** ~ tonzila na mehkem nebu **sin.:**

tonsilla veli palatini, **nebna** ~ nebnica (2), **paraepiglótica** ~ tonzila na bazi epiglotisa **sin.:** tonsilla paraepiglótica, **trobljina** ~ tonzila v žrelnem ustju ušesne troblje **sin.:** tubarna tonzila, tonsilla tubaria, **tubarna** ~ trobljina tonzila, **žrelna** ~ žrelnica
SIN.: tonsilla (1)
2. limfatično tkivo v steni požiralnika pri nekaterih vrstah ptičev:
ezofagealna ~ požiralnikova tonzila, **požiralnikova** ~ tonzila v zadnjem delu požiralnika pri goseh **sin.:** ezofagealna tonzila, tonsilla oesophagica
SIN.: tonsilla (2)

tonziláren -rna -o nanašajoč se na tonzilo:
 ~a kripta
SIN.: tonsillarís

tonzilektomija -e ž kirurška odstranitev tonzile (najpogosteje pri psu)
SIN.: tonsillectomia

tonzilítis -a m vnetje tonzil, predvsem nebnic:
akutni ~ tonzilitis, pri katerem so tonzile povečane in hiperemične **sin.:** tonsillitis acuta, **folikularni** ~ akutni tonzilitis z zagnjenimi folikli **sin.:** tonsillitis follicularis, **kataralni** ~ negnojni akutni tonzilitis **sin.:** tonsillitis catarrhalis, **kronični** ~ tonzilitis, pri katerem so tonzile povečane ali zmanjšane, trde in razbrazdane **sin.:** tonsillitis chronica, **ulcerozni** ~ akutni tonzilitis z ulceracijo na površju **sin.:** tonsillitis ulcerosa
SIN.: tonsillitis
PRIM.: angina (2)

tonziloadenektomija -e ž kirurška odstranitev nebnic in žrelnic
SIN.: tonsilloadenectomia

tonzilolít -a m kamen v tonzili

topalgija -e ž bolečina, omejena na zelo majhno področje, na eno točko

tópel -pla -o **1.** ki ima zmerno visoko temperaturo:
 ~a kopel, ~i obkladek
2. v zvezi:
 ~a greda

tópen -pna -o ki se (zlahka) raztopi: ~ v acetonu, ~ v etanolu, ~ v vodi

tópičen -čna -o omejen le na določeno področje:
 ~a aplikacija

tópik -a m sredstvo, ki učinkuje na določen del, določeno področje, npr. kože, očesne veznice

topílo -a s organska snov, navadno tekočina, v kateri se raztopijo različne snovi, da nastane raztopina:
organsko ~ topilo, ki topi npr. maščobe, umetne smole, katerega hlapi dražijo dihala (nekatera povzročajo narkozo)

topljen -êna -o v zvezi:
 ~i sir

topljenec -nca m snov, ki se topi v tekočini (topilu)

toplogrêden -dna -o v zvezi:

~i plini

toplokrîven -vna -o 1. ki ima stalno telesno temperaturo, neodvisno od temperature okolja:

~i vretenčarji, ~a žival

SIN.: evtermen, homeotermen

PRIM.: mrzlokrven

2. v zvezi:

~i konj

toplojljuben -bna -o termofilen: ~e bakterije

toplomér -a m termometer

toplôta -e ž 1. energija, ki prehaja z mesta višje temperature na mesto nižje temperature

2. energija, ki se sprošča pri gorenju, razkrajanju snovi, trenju:

telesna ~ toplota, ki nastane pri katabolizmu v telesu

3. lokalno povišana telesna temperatura zaradi večjega pretoka krvi na področju vnetja, eden od klasičnih znakov vnetja

SIN.: calor

toplôten -tna -o nanašajoč se na toploto: ~i dražljaj
~a kap, ~a kapaciteta, ~i kolaps, ~a obdelava, ~o sevanje,
~i udar

SIN.: termičen, vročinski (2)

tôpnost -i ž 1. lastnost topnega

2. razmerje med količino topljenca in količino topila

topografija -e ž položaj telesnega dela, organa glede na sosednje dele: ~ jeter, ~ srca, ~ vranice

topografski -a -o nanašajoč se na topografijo:
~a anatomija

toponarkôza -e ž lokalna anestezija

toponím -a m poimenovanje telesnega dela

torakálen -lna -o prsen (2):

dolgi ~i živec, notranja ~a arterija, stranska ~a arterija, ~a aorta, ~a asimetrija, ~a bolečina, ~o dihanje, ~a kirurgija, ~i organi, ~a punkcija, ~a stena, ~a votlina, ~a vretenca, ~i živci, zunanja ~a arterija

tórakocentéza -e ž paracenteza skozi prsno steno

SIN.: plevralna punkcija, plevrocenteza, torakalna punkcija, thoracentesis, thoracocentesis

torakodídimus -a m torakopagus

torakodínija -e ž bolečina v prsnem košu

tórakolaparotómija -e ž laparotomija v prsno in trebušno votlino hkrati

torakomélus -a m spaček z nadštevilnimi sprednjimi okončinami na prsnem košu

torakopágus -a m dvojček, zraščén v prsniču ali blizu njega, tako da si obe polovici gledata v obraz

SIN.: torakodidimus, thoracopagus

torakoskóp -a m endoskop za pregled prsne votline

tórakoskopija -e ž pregled prsne votline s torakoskopom

SIN.: plevroskopija

tórakostenóza -e ž nenormalna ozkost prsnega koša

tórakostómija -e ž kirurško narejena odprtina v steni prsnega koša za drenažo gnojnega eksudata iz empiemske votline

tórakotómija -e ž kirurški vrez v prsno steno

SIN.: thoracotomia

tóraks -a m prsni koš

tórij -a m kemijski element, šibko radioaktivna kovina srebrno bele barve, začetni člen torijeve emanacije (uporabljal se je kot kontrastno sredstvo pri radiografiji)

SIMB.: Th

tórijev -a -o v zvezi:

~a emanacija

torišče -a s kraj, prostor, kjer se kaj dogaja:

bolezensko ~ področje, kjer poteka bolezenski proces **sin.:** sedes morbi

Torovirus [tórovirus] rod virusov RNK iz družine Coronaviridae, ki povzročajo driske pri živalih, možna je tudi okužba ljudi

tórovirus -a m virus iz rodu *Torovirus*

torpiden -dna -o ki počasi reagira ali nanj ni mogoče vplivati:
~i potek bolezní

torσιο -onis ž [tórzijo -ónis] torzija:

fractúra ~ónis

~ úteri torzija maternice

torticollis -is ž [tortikólis] tortikolis:

~ spástica spastični tortikolis

tortikólis -a m krč mišic vratu, ki povzroča zasuk tilnika navzgor in nenavadno držo glave:

spastični ~ tortikolis zaradi krča mišic vratu

sin.: torticollis spastica

SIN.: torticollis

Torula histolytica [tóruła histolítika] zastar.

Cryptococcus neoformans

Torulopsis [torulópsis] rod kvasovk s številnimi vrstami, ki so del normalne mikroflore prebavil in dihál mnogih živali:

~ **glabráta** kvasovka, redek povzročitelj mastitisa pri kravah, ~ **neofórmans** zastar. *Cryptococcus neoformans*

torus -i m [tórus] 1. izboklina dela telesa:

~ **línguae** izboklina na hrbtu jezika pri prežvekovalcih, ~ **pylóricus** mesnata izboklina, ki štrli v svetlino pilorusa pri izhodu želodca in pomaga pilorični zapiralki pri zapiranju piloričnega ustja

2. blazinica:

~ **metacárpeus** kostanj, ~ **úngulae** kopitna peta

torzija -e ž zasuk organa ali dela organa: ~ moda, ~ tankega črevesa
~ **maternice** zasuk maternice v levo ali desno, navadno med porodom **sin.:** torsio uteri
SIN.: torsio

torzijski -a -o nanašajoč se na torzijo:
~a fraktura, ~ zlom

tórzo -a m telo brez glave, vratu in okončin

totalén -lna -o ki zajema določeno stvar v njenem popolnem obsegu:
~a alopecija, ~a ekstirpacija, ~a gastrektomija, ~a količina ogljikovega dioksida, ~a količina plazemskih beljakovin, ~a količina trdnih snovi v mleku, ~a količina vode, ~o parenteralno hranjenje
SIN.: totalis

totalis -e [totális] totalen:
alopécia ~, gastrectómia ~, reséctio ~

totemízem -zma m pripisovanje živalskih lastnosti ljudem
PRIM.: antropomorfizem

totipoténca -e ž sposobnost nekaterih celic, da se razvijejo v vse tipe celic
PRIM.: pluripotenca, unipotenca

tovóren -rna -o ki je namenjen prevažanju, prenašanju: ~o sedlo
~a živina

toxaemia in **toxemia** -ae ž [toksémija] toksemija

Toxascaris [toksáskaris] rod nematodov iz družine Ascarididae, ki zajedajo v črevesju:
~ **leonina** nematod, ki zajeda v tankem črevesu psa, mačke, lisice, divje mačke in drugih kanidov (njene ličinke se razlikujejo od vrst *Toxocara canis* in *Toxocara catis*, ker se ne selijo skozi notranje organe) **sin.:** *Toxascaris limbata*, ~ **limbáta** *Toxascaris leonina*

toxicus -a -um [tóksikus] **1.** toksičen (2):
alopécia ~a
2. toksičen (3):
strúma ~a

Toxocara [toksokára] rod nematodov iz družine Anisakidae:
~ **cánis** pasja glista, ~ **cátis** mačja glista

toxocarosis -is ž [tóksokarózis] toksokaroza

Toxoplasma [toksoplázma] rod zajedavskih kokcidijev:
~ **gónдії** edina vrsta v rodu *Toxoplasma*, obligatni znotrajcelični zajedavec, ugotovljen pri številnih živalskih vrstah (predvsem pri mački) in človeku (oblikuje tri razvojne stadije, tahizoite, tkivne ciste in oociste)

toxoplasmosis -is ž [tóksoplazmózis] tokso-plazmoza

TPO [tepeó] okr. (tiroidna peroksidaza) ščitnična peroksidaza

trabecula -ae ž [trabékula] trabekula:
~ **carnea** srčnomišična trabekula

trabékula -e nav. mn. ž majhne oporne strukture iz veziva, mišičnine ali kosti, ki dajejo oporo nekaterim organom, npr. vranici:
kostne ~e kostni podaljški v spongioznem kostnem tkivu, ki tvorijo tridimenzionalno mrežo, v kateri so medsebojno povezane votlinice, napolnjene s kostnim mozgom **sin.:** kostni tramiči, **miokardna** ~ srčnomišična trabekula, **srčnomišična** ~ trabekula v srčnem prekatu **sin.:** miokardna trabekula, trabecula carnea, **vranične** ~e trabekule iz fibroznega vezivnega tkiva in gladkih mišičnih vlaken, ki se ugrezajo od ovojnice v parenhim vranice ter ji dajejo oporo
SIN.: tramič, trabecula

trabekulácija -e ž visoka nagubanost (npr. sluznice)

trachea -ae ž [trahéja] sapnik:
bifurcátio ~ae

trachealis -e [traheális] sapnikov:
cartilágo ~, stenósis ~, trúnco ~

tracheítis -idís ž [trahejítitis] traheitis

trachelocystitis -idís ž [trahelocistítis]
trahelocistitis

tracheobronchitis -idís ž [tráheobronhítis]
traheobronhitis

tracheocele -es ž [traheocéle] traheokela

tracheoesophagitis -idís ž [tráheoezofagítis]
traheoezofagitis

tracheomalacia -ae ž [traheomalácija]
traheomalacija

tracheopathia -ae ž [traheopátija] traheopatija

tracheostoma -ae ž [traheostóma] traheostoma

tracheostomia -ae ž [traheostómija] traheostomija

tracheotomia -ae ž [traheotómija] traheotomija

tractus -us m [tráktus] progá (1):
~ **acústicus** slušna progá, ~ **olfactorius** vohalna progá, ~ **ópticus** vidna progá

trágus -a m **1.** hrustančna izboklina na sprednji strani vhoda v sluhovod
SIN.: tragus (lat.)
PRIM.: antitragus
2. dlaka v koži uhlja
SIN.: tragus (lat.)

tragus -i m [trágus] tragus

traheálen -lna -o sapnikov:
~a aspirácija, ~a intubácija

trahealgija -e ž bolečina v sapniku

tráheektázija -e ž razširitev svetline sapnika

traheítis -a m vnetje sluznice sapnika
SIN.: tracheitis

trahéja -e ž sapnik

trahlektomija -e ž kirurško izrezanje ustja materničnega vratu

trahelhematóm -a m hematom na vratu (navadno posledica nepravilnega jemanja krvi)

trahelítis -a m cervicitis

trahelízem -zma m spazem mišic vratu pri opistotonusu, eden od znakov epilepsije

trahelocistítis -a m vnetje vratu sečnika
SIN.: trachelocystitis

traheloléksa -e ž kirurška pričvrstitev materničnega vratu

trahelomiítis -a m vnetje mišic vratu

trahelorafija -e ž šivanje materničnega vratu

trahelotomija -e ž cervikotomija

tráheobronhiálen -lna -o nanašajoč se na sapnik in bronhuse:
~a sekrecija
SIN.: bronhotrahealen

tráheobronhítis -a m vnetje sluznice sapnika in bronhusov:
infekcijski ~ bordeteloza, **kužni** ~ **psov** zelo nalezljiva večvzročna bolezen dihal pri psih, ki jo povzročajo virusi, mikoplazme
SIN.: bronhotraheitis, bronchotracheitis, tracheobronchitis

tráheobronhoskopija -e ž pregled sapnika in bronhusov z bronhoskopom

tráheoezofagítis -a m vnetje sluznice sapnika in požiralnika
SIN.: tracheoesophagitis

tráheofonija -e ž zvok, slíšen pri avskultaciji sapnika

trahеokéla -e ž izbočenje sapnikove sluznice skozi poškodovano steno sapnika
SIN.: tracheocele

tráheomalacija -e ž omehčanje sapnikovih hrustancev
SIN.: tracheomalacia

trahеopatija -e ž katera koli bolezen sapnika
SIN.: tracheopathia

trahеoragija -e ž izliv krvi v sapniku

trahеoskóp -a m optični instrument za pregledovanje sapnika

trahеoskopija -e ž pregled sapnika s trahеoskopom

trahеostenóza -e ž skrcenje in zožitev sapnika
SIN.: sapnikova stenoza, stenosis trachealis

trahеostóma -e ž kirurško narejena odprtina v sapnik skozi vrat
SIN.: tracheostoma

trahеostomija -e ž kirurška izdelava trajne trahеostome, v katero se vtakne kanila za dihanje
SIN.: tracheostomia

trahеotóm -a m kirurški nož za trahеotomijo

trahеotomija -e ž kirurški vbod v sapnik zaradi odstranitve tujka, odvzema vzorca za biopsijo ali odstranitve lokalne lezije
SIN.: tracheotomia

trájen -jna -o stalen (2): ~i kateter
~a celična kultura, ~a kultura, ~i preparat

trájnica -e ž rastlina, ki raste, cveti več let:
zelnata ~ rastlina, pri kateri ob koncu vegetacijske dobe odmrejo nadzemni deli

trákcija -e ž natezanje v smeri podolžne osi (npr. dislocirane zlomljene kosti v prejšnji položaj)
PRIM.: detrakcija

trákt -a m v zaporedju razvrščeni organi z isto skupno funkcijo:
gastrointestinalni ~ želodčno-črevesni trakt, **urogenitalni** ~ urogenitalni sistem, **želodčno-črevesni** ~ del prebavil od želodca do zadnjika
SIN.: gastrointestinalni trakt

trakúlja -e ž nečlenar iz razreda trakulj:

glava ~e
ciklofilidna ~ trakulja iz reda Cyclophyllidea, **goveja** ~ trakulja, ki zajeda v črevesju človeka, njena ličinka (*Cysticercus bovis*) pa se razvije v mišicah in drugih tkivih pri govedu in drugih prežvekovalcih (človek se okuži z govedino s cisticerkusi, živali pa z zaužitjem fecesa človeka, v katerem so jajčeca te trakulje)
SIN.: *Taenia saginata*, **juvenilna** ~ telesno in spolno še nedozorela trakulja, **pasja** ~ trakulja z največ tremi odrivki, zajedavec črevesja pri psu in volku (iz njenih jajčec se razvijejo mehurnjaki v različnih tkivih in organih pri skoraj vseh sesalcih, vmesnih gostiteljih) **SIN.:** *Echinococcus granulosus*, *Taenia echinococcus*, **pseudofilidna** ~ trakulja iz reda Pseudophyllidea, **ribja** ~ trakulja, ki zajeda v črevesju živali in človeka in povzroča difilobotriozo, njeni ličinke koracidij in plerocerkoid se razvijeta v telesni votlini sladkovodnih rib **SIN.:** *Diphyllobothrium latum*, **svinjska** ~ trakulja, ki zajeda v črevesju človeka, njena ličinka (*Cysticercus cellulosae*) pa se razvije v mišičju in drugih tkivih pri prašiču, pa tudi pri človeku, ovcah, psu (človek se okuži s svinjino, ki vsebuje ličinke te trakulje, prašiči pa z zaužitjem fecesa človeka z jajčeci te trakulje) **SIN.:** *Taenia serrata*, *Taenia solium*
SIN.: cestod

trakúljavost -i ž bolezen, ki jo povzročajo trakulje v strobilarnem stadiju (ko zajedajo v črevesju)
PRIM.: cisticerkoza

trakúlje trakúlji ž mn. razred nečlenarjev iz debla ploskavcev, ki zajedajo v prebavilih človeka in živali (strobilarni stadij), kot ličinke (cisticercus, ditiridij, mehurnjak, strobilocercus, cenurus) pa v notranjih organih (jetrih, pljučih, možganih, mišičju) vmesnih gostiteljev, ki so lahko tudi domače živali in človek
SIN.: Cestoda

tramič -a m trabekula:

kostni ~i kostne trabekule

trankvilánt -a m pomirjevalo

trankvilizánt -a m pomirjevalo

tránsabdominálen -lna -o ki gre skozi trebušno steno ali v trebušno votlino:

~a biopsija

transacetiláza -e ž acetiltransferaza

transaminácija -e ž prenos aminoskupine z ene molekule na drugo z aminotransferazo

transamináza -e ž aminotransferaza

tránsartikuláren -rna -o ki poteka nad sklepom, pod njim ali skozenj:

~a stabilizacija

tránsceľuláren -rna -o ki poteka skozi celico:

~i transport

transcitóza -e ž sprejemanje snovi, bakterij, formiranih delcev, tekočine z endocitozo in izločanje z eksocitozo

SIN.: vezikularni transport

transcondylaris -e [tránscondiláris]

tránscondilaren:

fractúra ~

tránsdermálen -lna -o ki vstopa, deluje skozi

kožo: ~i obliž

transdúkcija -e ž **1.** prenos dela genetske mase (npr. plazmida) iz ene bakterijske celice v drugo z bakteriofagom

2. prenos dedne snovi iz ene celice v drugo z virusno okužbo

3. spreminjanje energije iz ene oblike v drugo

tránssezofageálen -lna -o nanašajoč se na poseg skozi požiralnik: ~a sonda

transfékcija -e ž vnos tujega gena ali dela gena v celico z virusom ali bakteriofagom

transferáza -e ž encim, ki katalizira prenos skupine ali dela molekule iz ene molekule v drugo

SIN.: prenašalni encim

transféren -rna -o prenašalen:

~a ribonukleinska kislina, ~a RNK

transferín -a m plazemski globulin beta, ki reverzibilno veže in prenaša železove ione

transfixus -a -um [transfiksus] preboden:

vúl nus ~um

transformácija -e ž **1.** sprememba v obliki, strukturi in funkciji, navadno regresivna:

celična ~ morfološke in fiziološke spremembe v celici zaradi okužbe z onkogenim virusom, ki ostane vključen v celični genom, **limfocitna** ~ morfološke in biokemične spremembe limfocitov pod vplivom mitogena ali nespecifičnih dejavnikov (seruma proti limfocitom, rastlinskih mitogenov, streptolizina), pri čemer

dobijo obilnejšo citoplazmo in postanejo podobni blastocitom, **maligna** ~ sprememba normalne celice v rakavo celico

2. prenos genetske informacije med mikroorganizmi:

bakterijska ~ izmenjava med bakterijskimi sevi fragmenta DNK od celice darovalke na celico prejemnico

transfundirati -am nedov. izvajati, opravljati transfuzijo

transfuzija -e ž vnos krvi ali krvnih sestavin (npr. krvne plazme) enega oseba v krvni obtok drugega:

indirektna ~ posredna transfuzija, **intra-**

peritonealna ~ vnos krvi dajalca v trebušno

votlino prejemnika, **neposredna** ~ prenos krvi od dajalca do prejemnika brez uporabe vmesnega

posodja ali antikoagulansa, **posredna** ~ prenos krvi od dajalca v steklenico ali kako drugo

posodo in šele nato v prejemnika **SIN.:**

indirektna transfuzija

transfuzijski -a -o nanašajoč se na transfuzijo: recipient ~e krvi

~ aparat, ~a reakcija, ~ sistem

transfuziologija -e ž veda o uporabi krvi in krvnih sestavin za transfuzijo

transgenéza -e ž vgraditev tujega gena v genom organizma z genskim inženiringom

transgénski -a -o v zvezi:

~ organizem

transiluminácija -e ž preiskovanje tkiva, organa s presvetlitvijo:

očesna ~ ugotavljanje prosojnosti očesa in

pregled očesnega ozadja

SIN.: diafanoskopija

tránskapiláren -rna -o ki poteka skozi stene kapilar: ~a izmenjava

tránscondiláren -rna -o ki poteka preko čvrša:

~a fraktura, ~i zlom

SIN.: transcondylaris

transkripcija -e ž prepisovanje:

iniciacija ~e DNK

genska ~ gensko prepisovanje, **reverzna** ~ reverzno prepisovanje

transkript -a m prepis

transkriptáza -e ž encim, ki katalizira sintezo (polimerizacijo) RNK iz ribonukleozidnega trifosfata po vzorcu DNK:

reverzna ~ encim pri retrovirusih, ki katalizira

prepisovanje RNK do DNK **SIN.:** virusna

transkriptaza, **virusna** ~ reverzna transkriptaza

SIN.: polimeraza RNK

tránskután -a -o ki deluje preko kože ali skozi njo: ~o obsevanje

translácija -e ž proces, v katerem se določeno zaporedje baz v molekuli sporočilne

ribonukleinske kisline med sintezo beljakovine prevede v zaporedje aminokislin v polipeptidu
SIN.: prevajanje RNK

translokácija -e ž zamenjava mest posameznih nukleotidov ali večjih odsekov znotraj kromosoma, med homolognimi kromosomi ali nehomolognimi kromosomi:
recipročna ~ izmenjava odsekov med nehomolognima kromosomoma

tránsmembránski -a -o ki poteka skozi membrano:
 ~a beljakovina, ~a prevodnost, ~ protein

transmetilácija -e ž prenos metilne skupine iz ene molekule na drugo

transmetiláza -e ž metiltransferaza

tránsmigrácija -e ž diapedeza

transmisija -e ž **1.** prenos boleznih med osebki:
horizontalna ~ transmisija s stikom, **vertikalna** ~ transmisija s prednika na potomca (zlasti pri nekaterih virusnih boleznih pri vmesnih gostiteljih)
2. prehod živčnega impulza skozi sinapse

transmisíjski -a -o prenosljiv:
 ~ gastroenteritis prašičev

transmitor -ja m prenašalec (3)

tránsmurálen -lna -o **1.** ki zavzema vso debelino stene votlega organa
2. ki poteka skozi steno votlega organa:
 ~i tlak

transmutácija -e ž **1.** evolucijska sprememba ene biološke vrste v drugo vrsto
2. sprememba enega kemijskega elementa v drugi element s spremembo atomskega jedra

tránsnazálen -lna -o ki poteka skozi nosno votlino: ~a okužba

tránsparietálen -lna -o ki poteka skozi steno (npr. skozi celično membrano)

tránsperitoneálen -lna -o ki poteka skozi potrebušnico

transpirácija -e ž znojenje

tránsplacentáren -rna -o ki prehaja skozi posteljico v plod:
 ~a infekcija, ~a okužba

transplantácija -e ž kirurški prenos tkiva, organa z enega dela na drugi del istega organizma ali z enega organizma na drugi organizem iste vrste ali z ene vrste na drugo vrsto organizma:
alogenška ~ homotransplantacija, **avtogena** ~ avtotransplantacija, **avtologna** ~ avtotransplantacija, **heterologna** ~ heterotransplantacija, **homologna** ~ homotransplantacija, **izogenska** ~ izotransplantacija, **singenska** ~ izotransplantacija
SIN.: presajanje, transplantatio

transplantácijski -a -o nanašajoč se na transplantacijo:
 ~a imunost

transplantát -a m presadek:

alogenški ~ homotransplantat, **avtogeni** ~ avtotransplantat, **avtologni** ~ avtotransplantat, **avtovenski** ~ transplantat osebkeve lastne vene, **heterologni** ~ heterotransplantat, **homologni** ~ homotransplantat, **izogenski** ~ izotransplantat, **izologni** ~ izotransplantat, **kostni** ~ del kosti, pripravljen za transplantacijo, **kožni** ~ košček kože, pripravljen za transplantacijo, **singenski** ~ izotransplantat

transplantatio -ónis ž [transplantácijo -ónis] transplantacija

transplantírati -am dov. in nedov. s kirurškim posegom prenesti tkivo z enega dela telesa na drugi del telesa ali tkivo, del organa, organ iz organizma v drug organizem iste vrste ali v organizem druge vrste
SIN.: presaditi, presajati

transponírati -am dov. in nedov. premestiti, prenesti, prestaviti

transpórt -a m **1.** prenos, prevoz, prevažanje (blaga, ljudi, živali)
2. gibanje ali prenos ionov ali molekul v bioloških sistemih:
aktivni ~ gibanje snovi skozi celične membrane z uporabo energije iz presnove, **membranski** ~ prehod anorganskih ionov in vodotopnih organskih molekul skozi membrano s transmembranskimi beljakovinami, **pasivni** ~ gibanje snovi, navadno skozi celične membrane, ki ne porablja energije iz presnove, **transcelularni** ~ transport, ki poteka skozi celico, **vezikularni** ~ transcitoza

transpórtén -tna -o **1.** nanašajoč se na transport:
 ~a mrzlíca, ~a tetanija
2. prenašalen:
 ~i protein, ~a RNK, ~a vakuola

transpositio -ónis ž [transpozícijo -ónis] transpozicija (1)

transpozícija -e ž **1.** prirojena sprememba položaja kakega organa, navadno na nasprotno stran telesa:
 ~ **velikih žil** prirojena srčno-žilna napaka, pri kateri izhaja aorta iz desnega srčnega prekata, pljučna arterija pa iz levega
SIN.: transpositio
2. kirurška premestitev organa ali njegovega dela

transpozón -a m odsek DNK, ki je sposoben replicirati samega sebe in kopijo prenesti na novo mesto znotraj istega ali drugega kromosoma, plazmida

tránspulmonálen -lna -o ki je v pljučih ali poteka skozi pljuča:
 ~i tlak

T

tránsrektálen -lna -o ki poteka skozi danko:
~a sonda

transsonánca -e ž prenos zvoka, ki je nastal v organu, skozi tkivo drugega organa

transsudatio -onis ž [tránssudáció -ónis]
transudacija

tránstraheálen -lna -o ki poteka skozi sapnik: ~a
sukcija

transudácija -e ž prehajanje seruma ali drugih telesnih tekočin iz kapilar in venul v tkivo ali na kako površje
SIN.: transsudatio
PRIM.: eksudacija

transudát -a m tekočina, ki izstopa iz krvnih ali limfnih žil in prehaja skozi membrane (ima majhno količino beljakovin, celic in trdnih snovi):
edemski ~ tekočina v edemu **sin.:** edemska tekočina, **plevalni** ~ nevnetna, bistra tekočina v poprsnični votlini, ki zmanjšuje trenje
PRIM.: eksudat

tránsvaginálen -lna -o ki poteka skozi nožnico:
~a sonda

tránsvénski -a -o ki je dan skozi veno:
~ spodbujevalnik

transversalis -e [transverzális] prečen:
fascia ~, fractúra ~

tránsversarius -a -um [tansverzárius] prečen:
forámen ~um

transversus -a -um [transvêrsus] prečen:
côlon ~um, ligamêntum ~um acetábuli, ligamêntum ~um génus, ligamêntum ~um húmeri, músculus ~ abdóminis, músculus ~ thorácis

transverzálen -lna -o prečen:
~a cevka, ~a fascija, ~a fraktúra, ~i kolon, ~a ravnina, ~i sinus, ~i zlom

transvêrzija -e ž izražanje zoba na nenormalnem mestu

trapezius -a -um [trapézijus] kapucast:
músculus ~

T **trapíst** -a m poltrdi kravji sir navadno z redkimi luknjami, ki so ga prvi izdelovali menihi v opatiji La Trape v Normandiji

trauma -atis s [trávma] poškodba

traumaticus -a -um [traumatíkus] travmatski:
abórtus ~, aneurýsma ~um, catarácta ~a, fractúra ~a, orchítis ~a, peritonítis ~a, pneumothórax ~, túmor ~

tráva -e ž rastlina iz družine trav:
pasja ~ krmna rastlina iz družine trav **sin.:**
Dactylis glomerata

tráve tráv ž mn. družina večinoma zelnatih rastlin z dolgimi ozkimi listi in kolenčastim stebлом, pomembne krmne in kulturne rastline:
travniške ~ večletne rastline, ki rastejo predvsem

na travnikih in pašnikih in so pomembne krmne rastline (npr. rodovi *Agropyron*, *Arrhenatherum*, *Festuca*, *Dactylis*, *Lolium*, *Poa*, *Vulpia*), **žitne** ~ enoletne kulturne rastline, katerih seme, zrnje se uporablja v prehrani (npr. ječmen, koruza, proso, pšenica, rž)
SIN.: Poaceae, Gramineae

trávma -e ž poškodba

travmatizem -zma m zbolevnost zaradi poškodbe

travmatologija -e ž stroka, ki se ukvarja z zdravljenjem poškodb

travmátski -a -o nanašajoč se na poškodbo: ~a amputacija
~ abortus, ~a anevrizma, ~a fraktura, ~a indigestija, ~a katarakta, ~a koma, ~ orhitis, ~ peritonitis, ~ pnevmotoraks, ~ pododermatitis, ~ retikulitis, ~ retikuloepitonitis, ~ šok, ~a tromboza, ~ zlom
SIN.: traumaticus

trávniški -a -o nanašajoč se na travnik:
~a bilnica, ~a detelja, ~a kadulja, ~a latovka, ~a preslica, ~e trave

travojéd -a m žival, ki se hrani samo s travo
SIN.: travojeda žival, travojedec
PRIM.: mesojed, rastlinojed, vsejed

travojéd -a -o nanašajoč se na travojede:
~a žival

travojédec -dca m travojed

tréd -a -o **1.** ki se pod pritiskom ne vda:
~o nebo
SIN.: durus (1)
2. ki ima veliko prodorno moč:
~i rentgenski žarki
3. ki vsebuje mnogo mineralov:
~a voda

tréden -dna -o ki ohranja svojo prostornino in obliko, če nanj ne deluje prevelika sila:
totalna količina ~ih snovi v mleku, ~i agar, ~o agregatno stanje, ~o gojišče

trdnina -e ž snov v trdnem agregatnem stanju, ki ohranja svojo obliko

trebilo -a s plodove posteljice, ki se po porodu navadno odluščijo iz rodil
SIN.: iztrebina, sekundine

trébuh -úha m **1.** del telesa med rebrenim lokom, hrbtenico in medenico
SIN.: abdomen, abdomen (lat.), venter (1)
2. srednji, širši del mišice
SIN.: venter (3)

trébúšen -šna -o nanašajoč se na trebuh (1): ~a tekočina
ahilija ~e slinavke, dodatni vod ~e slinavke, kužna nekroza ~e slinavke postrvi, nekroza ~e slinavke pri ščukah, notranja poševna ~a mišica, prečna ~a mišica, prena ~a mišica, rumena ~a plast, sprednja ~a arterija, ~a aorta, ~a arterija, ~o deblo, ~o dihanje, ~a kila, ~a lavaža, ~e mišice, ~a mrena, ~i organi, ~a paracenteza, ~a punkcija, ~i refleksi,

~a slinavka, ~a stena, ~o ustje jajcevoda, ~a vodenica, ~a votlina, ~a vreča, vagina preme ~e mišice, virus kužne nekroze ~e slinavke postrvi, virus nekroze ~e slinavke pri ščukah, vod ~e slinavke, zunanja poševna ~a mišica
SIN.: abdominalen, ventralen (2), abdominalis, ventralis (2)

trebušje -a s področje trebuha, ki sega od prsnega koša do vhoda v medenično votlino in se deli na predtrebušje, sredtrebušje in zatrebšuše
SIN.: regio abdominis

trematód -a m metljaj

Trematoda [trematóda] metljaji

trémor -ja m nehoteno, hitro, ritmično drhtenje mišic, okončin in drugih delov telesa:
 virus aviarnega epidemičnega ~ja, virus kokošjega epidemičnega ~ja, virus kongenitalnega ~ja pujskov
aviarni epidemični ~ bolezen nekaj tednov starih piščancev z nekoordiniranim gibanjem, paralizami in pogini, ki jo povzroča virus aviarnega epidemičnega tremorja **SIN.:** aviarni encefalomyelitis, **fibrilarni** ~ naglo, izmenično ponavljanje krčenj majhnih snopičev skeletnih mišičnih vlaken, **kongenitalni** ~ **pujskov** benigna, večvročna kongenitalna bolezen pujskov zaradi motenj v mielinizaciji živčnih vlaken, ki poteka v štirih oblikah, dve sta dedni, dve pa posledici intrauterine okužbe z benigno varianto virusa klasične prašičje kuge ali pa z virusom iz rodu *Circovirus*, **toksični** ~ tremor zaradi kronične zastrupitve (npr. z živim srebrom)
SIN.: tresavica, tremor (lat.)

tremor -oris m [trémor -óris] tremor:
 ~ **mercuriális** toksični tremor zaradi zastrupitve z živim srebrom

tréning -a m organizirano sistematično urjenje za opravljanje kakih dejavnosti:
kondicijski ~ trening za vzdrževanje telesne zmogljivosti, ~ **konj** trening za izvajanje določenih spretnosti (npr. kombinacij določenih korakov, preskakovanje določenega zaporedja različnih ovir pri dresurnem jahanju), ~ **psov** trening za opravljanje določenih nalog (npr. iskanje drog, reševanje izpod plazu)
PRIM.: dresura, šolanje

trénje -a s frikcija (1):
perikardialno ~ perikardialna frikcija, **plevalno** ~ plevralna frikcija

treonil -a m aminoacilna skupina, nastala iz treonina

treonín -a m bistvena aminokislina, pomembna za rast
OKR.: T (2), Thr

trepálnica -e ž dlaka na ciliarnem robu veke
SIN.: cilij (3), cilium (3)

trepán -a m **1.** inštrument za navrtanje kosti, predvsem lobanjskih
PRIM.: sveder, vrtnalnik

2. inštrument za odvzem dela roženice, predvsem pri presajanju
SIN.: trepanator

trepanácija -e ž **1.** odpiranje lobanje
SIN.: trepanatio

2. odpiranje zobne votline zaradi zdravljenja kanalov zobne korenine ali drenaže gnojnega eksudata
SIN.: trepanatio

trepanatio -onis ž [trepanácijo -ónis] trepanacija

trepanátor -ja m trepan (2)

trepanírati -am dov. in nedov. odpreti lobanjo, kost, zob

Treponema [treponéma] rod zelo tankih, svedrastih bakterij iz družine Spirochaetaceae, ki povzročajo okužbe živali in ljudi ali pa so saprofiti v ustih, v drugih delih prebavil in na spolovilih:
 ~ **hyodysentériae** zastar. *Brachyspira hyodysenteriae*, ~ **paraliús-cuniculi** treponema, ki povzroča kunčji, zajčji, sifilis **SIN.:** *Spirochaeta cuniculi*

treponéma -e ž bakterija iz rodu *Treponema*

trepopnéja -e ž stanje, pri katerem lahko položaj telesa (npr. ležanje na boku ali sedenje pri prašiču) lajša ali otežuje dihanje

tresávica -e ž tremor

tretíran -a -o ki je bil v kakem veterinarskem postopku:
 ~a žival

trétji -a -e v zvezah:
 ~a mečična mišica, ~ možganski prekat, ~ možganski ventrikel, ~ možganski živec, ~a veka, veznica ~e veke
SIN.: tertius

trhlína -e ž sekvester

tríacilgliceról -a m triglicerid

tríacilglicerólen -lna -o nanašajoč se na triglicerid:
 ~a lipaza

triáda -e ž **1.** skupek treh enakih, podobnih ali sorodnih enot
SIN.: trias (2), trias (lat.)

2. skupina treh znakov, značilnih za eno bolezen:

Virchowova ~ trije dejavniki, ki pogojujejo trombozo (zastoj krvi, povečana sposobnost strjevanja krvi, poškodba tunike intime)

trías -a m **1.** uvodne klinične preiskave pri pacientu (ugotavljanje telesne temperature, števila srčnih utripov, števila vdihov-izdihov, pri prežvekovalcih tudi števila vampovih krčenj)

2. triada (1):

jetrni ~ skupek treh cevastih struktur, medrežnjičnega žolčnega izvodilca, arterije in vene, v intersticiju med tremi sosednjimi jetrnimi režnji **SIN.:** trias hepatica

trias -adis ž [trías] triada (1):

~ **hepática** jetrni trias

triatriatus -a -um [triátrijátus] triatrijski:

cór ~um

triátrijski -a -o ki ima tri preddvore:

~o srce

SIN.: triatriatus

triáža -e ž razvrščanje pacientov glede na vrsto in težo bolezenskega procesa ter nujnost obravnave

triažirati -am nedov. in dov. razvrščati paciente glede na vrsto in težo bolezenskega procesa ter glede na nujnost obravnave

tribrachius -ii m [tríbráhijus] dvojčka, ki imata tri sprednje okončine, od katerih sta dve zraščeni v eno

triceps -cipitis [tríceps -cípitis] triglav:

músculus ~ bráchií, músculus ~ súrae

Trichinella [trihinéla] rod nematodov iz družine Trichinellidae:

~ **natíva** trihinelá pri divjih kanidih, ~ **nélsoni** trihinelá pri podgani in prašiču, ~ **pseudospirális** trihinelá, pri kateri ličinka v mišicah ni obdana z ovojnico (ugotovljena pri rakunu), ~ **spirális** trihinelá, ki naseljuje tanko črevo živali in človeka, njene ličinke pa se razvijajo v prečnoprogastih mišicah istega gostitelja (avtoheterogonijski cikel) sin.: lasnica (2)

Trichinellidae [trihinélide] družina nematodov z rodом *Trichinella*

trichinellosis -is ž [trihinelózis] trihinelozá

trichinosis -is ž [trihinózis] trihinozá

trichinosus -a -um [trihinózus] trihinski:

myositis ~a

trichloraceticus -a -um [trikloracétikus]

trikloroceten:

ácídum ~um

Trichodectes [trihodéktes] rod krvosernih uši:

~ **cánis** pasja uš, ~ **équi** uš pri ekvidih in zebrah

Trichoderma [trihodérma] rod saprofitskih

septiranih plesni:

~ **viride** vsepovsodnja plesen z zelenimi konidiji

Trichomonadidae [trihomonadíde] družina

bičkarjev z rodом *Trichomonas*

Trichomonas [trihomónas] rod bičkarjev iz družine Trichomonadidae:

~ **fétus** trihomonas, ki se naseli na sluznici nožnice pri govedu, prašičih, konjih in divjadi, trihomonoza pa povzroča samo pri govedu, ~ **gallinae** trihomonas, ki povzroča trihomonozo pri golobih

SIN.: *Tritrichomonas*

trichomoniasis -is ž [trihomoníjázis] trihomonozá

trichomonosis -is ž [trihomonózis] trihomonozá

trichomycosis -is ž [trihomikózis] trihomikozá

trichophytia -ae ž [trihofítija] trihofitozá

Trichophyton [trihofítón] rod dermatofitov, v

katerem so vrste, ki povzročajo dermatomikoze pri nekaterih domačih živalih in pri človeku:

~ **équi** trihofiton, ki povzroča trihofitozo pri kopitarjih, ~ **gallinae** trihofiton, ki povzroča trihofitozo pri perutnini, ~ **mentagrophytes** trihofiton, ki povzroča trihofitozo pri nekaterih domačih živalih in pri človeku, ~ **verrucosum** trihofiton, ki povzroča trihofitozo pri govedu in človeku

Trichosporon [trihospóron] rod nepopolnih gliv, podobnih kvasovkam, ki so lahko tudi patogene:

~ **cutaneum** trihosporon, ki lahko povzroča mastitis pri kravah

trichosporosis -is ž [trihosporósis] trihosporozá

Trichostrongylidae [trihostrongilíde] družina

nematodov z rodovi *Trichostrongylus*, *Ostertagia*, *Cooperia*, *Haemonchus*

Trichostrongylus [trihostróngilus] rod

nematodov iz družine Trichostrongylidae, v katerem so številne vrste zajedavcev pri živalih in ljudeh

trichromasia -ae ž [trihromázija] trikromazija

Trichuridae [trihuríde] družina nematodov z rodом *Trichuris*

Trichuris [trihúris] rod nematodov iz družine

Trichuridae, ki zajedajo v slepem črevesu prežvekovalcev, mesojedov, prašičev:

~ **óvis** trihuris, ki zajedá v slepem črevesu ovc, goveda (pri jagnjetih pa v zadnjem delu vitega črevesa), ~ **súis** trihuris, ki zajedá v slepem črevesu domačega in divjega prašiča, ~ **vúlpis** trihuris, ki zajedá v slepem črevesu psa, lisice

tricuspidalis -e [trikuspidális] trikuspidalen:

stenósis ~, válva ~

tridermálen -lna -o ki izhaja iz vseh treh kličnih listov (ektoderma, endoderma in mezoderma):

~i teratom

tridermóm -a m novotvorba, ki jo sestavljajo tkiva vseh treh kličnih listov

SIN.: tridermoma

tridermoma -atis s [tridermóma] tridermom

tridimit -a m silicijev dioksid, pridobljen s segrevanjem kremená, ki se uporablja v zobozdravstvu

Trifolium [trifólíjum] rod detelj iz družine metuljnic, zelo pomembnih krmnih in pašnih rastlin, ki vsebujejo visok odstotek beljakovin:

~ **incarnátum** rdeča detelja, ~ **pratense** črna detelja, ~ **repens** plazeča detelja

trigeminalis -e [trigeminális] trivejen:

gánglion ~e

trigéminus -a m žarg. trivejni živec

trigeminus -a -um [trigéminus] trivejen:
nervus ~

trigeminus -i m [trigéminus] trojček

trigéminusov -a -o nanašajoč se trivejni živec:
~ ganglij

trigláv -áva -o ki ima tri glave:
~a mečna mišica, ~a nadlaktna mišica
SIN.: triceps

triglicerid -a m ester glicerola in treh maščobnih
kislín, sestavina naravnih maščob in olj
SIN.: triacilglicerol

trihidróksibenzójski -a -o v zvezi:
~a kislina

trihína -e ž ličinka trihinele *Trichinella spiralis*, ki
iz tankega črevesa gostitelja preide prek limfe v
prečnoprogaste mišice istega gostitelja, se obda
z vezivno ovojnico (avtoheterogonijski ciklus
zajedavca) in povzroča trihinozo

trihinéla -e ž nematod iz rodu *Trichinella*, ki
zajeda v tankem črevesu gostitelja (živali in
človeka)

trihinelóza -e ž zajedavska bolezen živali in
človeka, ki jo povzročajo trihinele:
črevesna ~ navadno klinično nezaznavna
trihineloza, pri kateri se zajedavec naseli v
tankem črevesu **SIN.:** intestinalna trihineloza,
intestinalna ~ črevesna trihineloza, **mišična** ~
trihinoza
SIN.: trichinellosis

trihinóskóp -a m kompresijska naprava iz dveh
steklenih ploščic za stiskanje koščka mišice, s
katero se z mikroskopom ugotavljajo trihine

trihínóza -e ž zajedavska bolezen živali in
človeka zaradi infestacije prečnoprogastih
mišic s trihino, z miozitisom z bolečinami
in otredlostjo mišic, edemi, vročino (človek
se infestira skoraj izključno s svinjino, tudi z
mesom medveda, v katerem so trihine)
SIN.: mišična trihineloza, trichinosis

trihinózen -zna -o ki je infestiran s trihino:
~o meso

trihínski -a -o nanašajoč se na trihino:
~ miozitis
SIN.: trichinosus

trihobezoár -ja m kamnu podobna tvorba iz
živalskih dlak v želodcu ali črevesju
PRIM.: bezoar, fitobezoar, trihofitobezoar

trihofagija -e ž bolezensko uživanje dlake, volne

trihofítija -e ž trihofitoza

trihofítin -a m filtrat kulture dermatofita iz rodu
Trichophyton, ki se uporablja za kožni test na
trihofitozo

trihofitobezoár -ja m kamnu podobna tvorba

v želodcu ali črevesju, sestavljena iz živalskih
dlak in rastlinskih vlaken

PRIM.: bezoar, fitobezoar, trihobezoar

trihofítin -a m dermatofit iz rodu *Trichophyton*

trihofítóza -e ž dermatomikoza, ki jo povzročajo
dermatofiti iz rodu *Trichophyton*
SIN.: trihofitija, trichophytia

trihógranulóm -a m gnojna granulomska kožna
tvorba, pogosta pri dermatofitozi

trihokardíja -e ž runasto srce

trihomikóza -e ž katera koli mikoza dlake
SIN.: trichomycosis

trihomónas -a m bičkar iz rodu *Trichomonas*

trihomonóza -e ž **1.** spolno prenosljiva bolezen
goveda, ki jo povzroča bičkar *Trichomonas*
fetus, za katero so značilni neplodnost, zvrgi in
vnetja maternice pri kravah ter vnetje sečnice
pri bikih
SIN.: trichomoniasis, trichomonosis

2. vnetje zgornjega dela prebavil pri mladi
perjadi, predvsem pri golobih, ki ga povzroča
bičkar *Trichomonas gallinae*
SIN.: trichomoniasis, trichomonosis

trihoréksa -e ž razcepljenost dlake

trihoskópíja -e ž preiskava dlake (navadno z
mikroskopom)

trihosporíja -e ž trihosporoza

trihospóron -a m glivica iz rodu *Trichosporon*

trihosporóza -e ž bolezen, ki jo povzročajo
trihosporoni
SIN.: trihosporija, trichosporosis

trihóstrongilóza -e ž zajedavska bolezen, ki jo
povzročajo nematodi iz rodu *Trichostrongylus*
(zajedajo v tankem črevesu)

trihotecéni -ov m mn. skupina mikotoksinov
(okoli 40), presnovkov nekaterih glivic iz rodu
Fusarium, morebiti prisotnih v plesnivi krmi,
zlasti toksin T₂

trihotómen -mna -o razdeljen na tri enake dele:
~o vejičenje

trihúris -a m nematod iz rodu *Trichuris*

trihuróza -e ž zajedavska bolezen, ki jo
povzročajo trihurisi (zajedajo v slepem
črevesu)

trijódtironín -a m ščitnični hormon, ki se v
manjši količini sintetizira v ščitnici, večinoma
pa v jetrih iz tiroksina (pospešuje celični
metabolizem, je štiri- do petkrat aktivnejši od
tiroksina)

ZN.: T₃

trikarbóksílen -lna -o ki ima tri karboksilne
skupine:
ciklus ~ih kislín, ~a kislina

T

triklóretilén -a m klorirani ogljikovodik, hlapljivo, nevnetljivo, strupeno topilo z vonjem, kot ga ima kloroform, uporablja se za razmaščevanje kosti

trikloróaceten -tna -o v zvezi:

~a kislina

SIN.: trichloroaceticus

trikromazija -e ž normalen barvni vid

SIN.: trichromasia

trikrotizem -zma m pojav treh zobcev v pulznem valu

PRIM.: dikrotizem, monokrotizem

trikuspidálen -lna -o nanašajoč se na tri valvule:

~a stenoza, ~i šum, ~o ustje, ~a zaklopka

SIN.: tricuspidalis

trikuspidálka -e ž žarg. desna atrioventrikularna zaklopka

trilogija -e ž sočasni obstoj treh anomalij:

Fallotova ~ kombinacija treh prirojenih srčnih napak, ki vključuje okvaro medpreddvornega pretina, stenozo pljučnega debla in hipertrofijo desnega srčnega prekata

trimér -a m **1.** molekula iz treh monomerov

2. kapsomera iz treh strukturnih enot

trimetilamin -a m spojina, ki nastane s fermentacijo ostankov sladkorne pese (krmljena kravam daje mleku neprijeten vonj)

trimetoprím -a m kemoterapevtik, ki se uporablja v kombinaciji s sulfonamidi, predvsem pri okužbah sečil

trimorfizem -zma m pojavljanje osebkov iste vrste v treh različnih oblikah (npr. čebela delavka, trot, matica)

trinitrofenól -a m pikrinska kislina

trinukleotíd -a m polimer iz treh nukleotidov

trioksid -a m oksid, ki vsebuje v molekuli tri atome kisika:

arzenov(III) ~ arzenik

trioleín -a m olein

triorhíd -a m samec, ki ima tri moda

triorhidizem -zma m pojav, pri katerem ima samec tri moda

trióza -e ž monosaharid, ki vsebuje tri atome ogljika v molekuli (npr. gliceraldehid)

SIN.: triozni monosaharid

PRIM.: heksoza, pentoza

triózen -zna -o nanašajoč se na triozo:

~i monosaharid

trípalmitín -a m palmitin

trípanosóm -a m bičkar vretenaste oblike iz rodu *Trypanosoma*

trípanosomiáza -e ž tripanosomoza

trípanosomija -e ž tripanosomoza

trípanosomóza -e ž bolezen, ki jo povzročajo tripanosomi

SIN.: tripanosomiazia, tripanosomija

trípára -e ž samica, ki je bila trikrat breja in je trikrat rodila žive mladiče

SIN.: tercipara

trípas -a m zdrobljena kost

trípeptíd -a m peptid iz treh aminokislin

tríplegia -ae ž [triplégija] triplegija

tríplegija -e ž paraliza treh okončin

SIN.: triplegia

tríploidén -dna -o ki ima trojni niz (3n)

homolognih kromosomov

PRIM.: diploiden, haploiden

tríplokoriya -e ž polikoriya, pri kateri ima osebek tri zenice v enem očesu

tripsija -e ž kirurški postopek, pri katerem se struktura tkiva načrtno zmečka, zdrobi, uniči

tripsín -a m endopeptidaza, ki katalizira hidrolizo peptidnih vezi na karboksilnem koncu arginina in lizina (sintetizira se v trebušni slinavki kot tripsinogen in izloča v dvanajstnik, kjer se pod vplivom enteropeptidaze spremeni v aktivni encim)

tripsinogén -a m proencim tripsina, ki se izloča v trebušni slinavki in aktivira v dvanajstniku pod vplivom enteropeptidaze v tripsin

tripsínski -a -o nanašajoč se na tripsin:

~a razgradnja beljakovin

tríptáza -e ž proteaza, ki deluje pri vnetju in je mediator pri anafilaksiji

tríptofán -a m bistvena aminokislina, predhodnik serotonina (z bakterijsko razgradnjo nastaja indol)

OKR.: Trp, W

tríptofanurija -e ž izločanje čezmernih količin triptofana z urinom (bolezenski znak pri pelagri)

tríptofil -a m aminoacilna skupina, nastala iz triptofana

trísaharíd -a m ogljikov hidrat iz treh monosaharidov, povezanih z dvema glikozidnima vezema (npr. melitoza)

Trisetum [trísétum] rod zelnatih rastlin iz družine trav:

~ *flavescens* rumenkasti ovsenec

trismus -i m [trízmus] trizem

trístearín -a m stearin

Triticum [trítikum] rod enoletnih kulturnih rastlin iz skupine žitnih trav:

~ *sativum* navadna pšenica

triticum -i s [trítikum] pšenica (2):

amylum ~i

Tritrichomonas [trítrihomónas] *Trichomonas*

trivalénten -tna -o **1.** ki ima valenco tri: ~i arzen, ~o železo

2. ki vsebuje tri različne sestavine:

~a vakcina, ~a vakcina proti parvovirozi in leptospirozi psov

trívêjen -jna -o ki ima tri veje:

~i živec

SIN.: trigeminalis, trigeminus -a -um

triviálen -lna -o navaden, vsakdanji:

~o ime

trízem -zma m motorična motnja trivejnega živca, predvsem krč žvekalnih mišic, ki povzročajo težave pri odpiranju ust, gobca (eden od znakov tetanusa)

SIN.: trismus

trín -a m **1.** koničast podaljšek kosti:

grča plečničnega ~a

plečnični ~ trn na hrbtni strani plečnice **sin.:**

spina scapulae, **sednični** ~ trn na telesu sednice

sin.: spina ischiadica, **vretenčni** ~ trnasti podaljšek vretenca

SIN.: spina (1), spina (1) (lat.)

2. koničasta mikroskopska struktura:

dendritski ~ izrastek dendrita na mestu sinapse

trínast -a -o v zvezah:

~a plast vrhnjice, ~i podaljšek vretenca

SIN.: spinosus

trNK [teerenká] okr. (transferna RNK) prenašalna ribonukleinska kislina

trínov -a -o v zvezi:

~a mišica

SIN.: spinalis (3)

troakár -ja m triroba igla, bodalo s tulcem za odstranjevanje tekočin iz telesnih votlin

SIN.: trokar

tróbec -bca m rílec (2)

trobélika -e ž v zvezi:

velika ~ zelnata trajnica, zelo strupena rastlina s trojnatimi listi, z belimi cveti in debelo koreniko, ki vsebuje cikutoksin **sin.:** *Cicuta*

virosa

trobílka -e ž v zvezi:

mišica ~

tróblja -e ž organ v obliki lijakasto razširjene cevi:

divertikel ušesne ~e, koščeni del ušesne ~e, žrelno ustje ušesne ~e

ušesna ~ cev, ki povezuje bobnično votlino v srednjem ušesu z dihalnim delom žrela

sin.: Evstahijeva cev, tuba auditiva, tuba Eustachii

SIN.: tuba, salpinx, tuba (lat.)

tróbljin -a -o nanašajoč se na trobljo:

~a tonzila

SIN.: tubaren, tubarius

trochanter -is m [trohánter] obrtec:

~ **májor** večji obrtec, ~ **mínor** manjši obrtec

trochantericus -a -um [trohantérikus] obrtčev:

búrsa ~a, fóssa ~a

trochlea -ae ž [tróhlea] valj:

~ **húmeri** nadlahtnični valj, ~ **óssis fémoris**

stegnenični valj, ~ **táli** valj skočnice

trochlearis -e [trohleáris] škripčev:

fóvea ~, nêrvus ~

trochoideus -a -um [trohoídeus] kolesast:

articulátio ~a

tród -a m izpad maternice po porodu pri kravi

trofalgija -e ž alergija, ki jo povzročajo alergeni po zaužiti hrani

trofedém -a m kronični edem v podkožnem tkivu okončin zaradi obstrukcije žil ali bezgavk

SIN.: limfedem, limfni edem, lymphoedema

PRIM.: zastojni edem

trófičen -čna -o nanašajoč se na hrano, prehranjevanje ali prekrvljenost:

~i ulkus

SIN.: trophicus

trofizem -zma m neposredni vpliv hrane, prehranjevanja na organizem

trofoblást -a m plast epitelija, ki pritrjuje blastulo na maternično sluznico in omogoča njeno prehranjevanje (iz njega se razvijejo plodove posteljice)

SIN.: trofoderm

trofocít -a m manj razvit tip celice, ki prehranjuje bolj razvite celice tkiv (npr. Sertolijeva celica, amfocit)

trofodêrm -a m trofoblast

trofodinámika -e ž veda, ki proučuje dinamiko prehranjevanja

trofologija -e ž nauk o prehranjevanju in prehrani

trofonevróza -e ž funkcionalna motnja živca zaradi pomanjkljivega prehranjevanja

trofonóza -e ž trofopatija

trofopatija -e ž motnja zaradi pomanjkljivega in nepravilnega prehranjevanja

SIN.: trofonoza

trofotáksa -e ž taksa kot odziv na hranilno snov

trofoterapija -e ž zdravljenje bolezni z dieto

trofotrópen -pna -o nanašajoč se na dejavnike, ki povzročajo mirovanje in obnovo energijskih zalog

PRIM.: ergotropen

trofotropizem -zma m kemotropizem organizma na hranilno snov

trofozoít -a m razvojna stopnja trosoccev, ki se razvije iz oociste (pri toksoplazmozi so trofozoiti v tkivih pri akutni fazi bolezni)

Troglotrematidae [troglotrematide] družina zajedavcev iz razreda metljajev z rodом *Collyriclum*

T

trohnênje -a s razgradnja organskih snovi pod vplivom bakterij in glivic v preproste anorganske sestavine (vodo, ogljikov dioksid, amoniak, vodikov sulfid) ob primerni vlagi in temperaturi

trohoiden -dna -o kolesast:
~i sklep

trójček -čka m vsak od treh pri istem porodu rojenih mladičev
SIN.: trigeminus -i

trójen -jna -o ki je iz treh delov ali vrst:
~a vez

trokár -ja m troakar

trolánd -a m merska enota za osvetljenost na mrežnici
ZN.: T_d

trómb -a m trombus

trombangiitis in **trombangítis** -a m vnetje krvne žile s trombusom in svetlini
SIN.: thrombangiitis

trómbarteriitis in **trómbarterítis** -a m arteriitis s trombusi na tuniki intimi
SIN.: thrombarteriitis

trombastenija -e ž zmanjšana sposobnost trombocitov za zlepljanje in agregacijo, ki povzroči podaljšanje časa strjevanja krvi oziroma močnejše krvavitve (npr. pri kirurškem posegu)

trombektomija -e ž kirurška odstranitev trombusa (npr. iz krvne žile)

trombembolija -e ž zamašitev krvne žile s trombusom z drugega področja žilja:
zajedavska ~ trombembolija, ki jo pri konju povzroča prehod ličink strongilusov iz črevesne stene v krvni obtok (posledice so občasne kolike, peritonitis)
SIN.: tromboembolija, trombusna embolija, embolia thrombotica, thrombembolia

trómbendokarditis -a m endokarditis, predvsem na zaklopkah, z nastajanjem trombusov
SIN.: thrombendocarditis

T

Trombicula [trombíkula] rod pajkovcev iz skupine pršic s številnimi vrstami, katerih ličinke prenašajo nekatere vrste rikicij (predvsem na Japonskem):
~ **autumnális** trombikula, ki je razširjena v Evropi, njene ličinke povzročajo poškodbe kože (čire) pri človeku in živalih

trombiculosis -is ž [trombikulózis] trombikuloza

trombikula -e ž pršica iz rodu *Trombicula*

trombikulóza -e ž dermatoza v obliki eksantema, ki jo povzroča ličinka pršice *Trombicula autumnalis*
SIN.: trombiculosis

trombin -a m tripsinu podobna proteaza v krvi,

derivat protrombina, ki spremeni vodotopni fibrinogen v netopni fibrin in s tem povzroči strjevanje krvi (stimulira tudi agregacijo trombocitov)

trombinogén -a m protrombin

trómboglutinín -a m protitelo, ki aglutinira trombocite in lahko povzroči trombocitopenijo

trombocít -a m brezbarvna, brezjedrna ploščica v krvi s tanko, zelo krhko membrano, ki nastaja v rdečem kostnem mozgu iz megakariocita (je najmanjša izoblikovana struktura v krvi, pomembna pri strjevanju krvi)
SIN.: krvna ploščica

trómbocitemija -e ž zvišana koncentracija trombocitov v krvi:
reaktivna ~ trombocitemija, ki se pojavi pri akutnih krvavitvah, poškodbah, novotvorbah
SIN.: trombocitoza

trombocíten -tna -o nanašajoč se na trombocite:
~i faktorji, ~i lipoprotein

trómbocitoliza -e ž razkranjanje, razpad trombocitov

trómbocitopenija -e ž zmanjšano število trombocitov v enoti krvi
SIN.: thrombocytopenia

trómbocitopoéza -e ž nastajanje in zorenje trombocitov
SIN.: trombogeneza, trombopoeza

trombocitóza -e ž trombocitemija

trómbembolija -e ž trombembolija

trombofilija -e ž nagnjenost k trombozi

tromboflebitis -a m vnetje stene vene, navadno z nastankom trombusov, z zoženjem in zaporo svetline vene
SIN.: thrombophlebitis
PRIM.: venska tromboza

trombogenéza -e ž trombocitopoeza

trombokináza -e ž zastar. faktor Xa

trombokláza -e ž tromboliza

tromboksán -a m nestabilna snov, ki nastaja v trombocitih ter sodeluje pri vnetju in agregaciji trombocitov

trómbolimfangítis -a m vnetje stene mezgovnice z nastajanjem trombusa

trombolíza -e ž raztapljanje trombusa v krvni žili
SIN.: tromboklaza

tromboplastín -a m zastar. tkivni faktor

trombopoéza -e ž trombocitopoeza

trómboprofiláksa -e ž preprečevanje nastajanja tromboze

trombostáza -e ž zastoj krvi zaradi trombusa v krvni žili

trombostenín -a m krčljiva beljakovina v trombocitih, ki sodeluje pri skrčevanju trombusa

trombótičen -čna -o nanašajoč se na trombus:
~i endokarditis
SIN.: trombusen, thromboticus

trombóza -e ž nastajanje trombusov v krvnih žilah in mezogovnicah ali srčnih votlinah pri živem organizmu:
arterijska ~ tromboza v arterijah, **koronarna** ~ zamašitev srčne venčne žile s trombusom (kar privede do srčnomišičnega infarkta), **migrirajoča** ~ tromboza, pri kateri se trombus seli v druge žile **sin.:** thrombosis migrans, **obstruktivna** ~ tromboza, pri kateri trombus povzroči zamašitev žile in onemogoči pretok krvi **sin.:** thrombosis obstructiva, **pljučna** ~ zamašitev leve ali desne pljučne arterije ali njunih vej s trombusom, **travmatska** ~ tromboza zaradi poškodbe, **venska** ~ nastajanje venskih trombusov brez znakov vnetja stene vene (npr. pri puščanju ali odvzemu krvi) **sin.:** flebotromboza, phlebothrombosis **prim.:** tromboflebitis
SIN.: thrombosis

tromboziran -a -o ki je zamašen s trombusom:
~a žila

trombozirati -am *dov. in nedov.* umetno ali bolezensko zamašiti žilo

trómbus -a m strdek iz trombocitov, fibrina in drugih krvnih celičnih sestavin, ki se lepi na steno poškodovane žile (najpogosteje vene) ali endokardija pri živem organizmu in lahko zamaši svetlino žile:
organizacija ~a
beli ~ trombus, ki vsebuje pretežno levkocite in fibrin (nastaja pretežno v arterijah) **sin.:** thrombus albus, **fibrinski** ~ trombus brez celic, ki nastane pri koagulaciji krvne plazme in ne zamaši svetline v celoti **hialini** ~ trombus, nastal iz eritrocitov, ki so izgubili hemoglobin, in tvori v žili brezbarvno prosojno snov, **intraatrijski** ~ trombus v srčnem preddvoru, **intrakardialni** ~ trombus v srčni votlini, **intravenski** ~ trombus v veni, **intraventrikularni** ~ trombus v srčnem prekatu, **kanalizirani** ~ trombus, v katerem se pojavi pretočni kanal, **laminirani** ~ trombus v plasteh, **malignomski** ~ skupina metastazirajočih malignih celic, ki se pojavi v krvni žili in jo lahko zamaši, **muralni** ~ trombus, pritrjen na prizadeti endokardij ali na bolno mesto velike žile **sin.:** thrombus muralis, **neorganizirani** ~ trombus, ki ga še ni prerastlo vezivo, **obstruktivski** ~ trombus, ki zapre svetlino žile in prepreči pretok krvi **sin.:** obturacijski trombus, thrombus obstructivus, **obturacijski** ~ obstruktivski trombus, **organizirani** ~ trombus, ki ga je prerastlo vezivo, **parietalni** ~ stenski trombus, **rdeči** ~ trombus, ki vsebuje pretežno eritrocite (nastaja pretežno v venah) **sin.:**

thrombus ruber, **stenski** ~ trombus, prilepljen na steno žile **sin.:** parietalni trombus, thrombus parietalis, **valvularni** ~ trombus, prilepljen na valvulo
SIN.: tromb, thrombus

trómbusen -sna -o trombotičen:
~a embolija

tróp trôpa m skupina živali iste vrste, navadno manjša: ~ koz, ~ psov, ~ volkov
PRIM.: čreda

trophicus -a -um [trófikus] trofičen:
úlcus ~um

trópezem -zma m **1.** usmerjenost proti viru ali od vira dražljaja:
negativni ~ usmerjenost od vira dražljaja, **pozitivni** ~ usmerjenost k viru dražljaja
2. specifična privlačnost virusa za določeno tkivo gostitelja, pogojena z interakcijo med površjem virusa in celičnimi površinskimi receptorji

tropokolagén -a m osnovna strukturna enota protofibrile kolagena, sestavljena iz treh polžasto zavitih polipeptidnih verig, spletenih v vijačnico

tropomiozín -a m mišična beljakovina, ki preprečuje krčenje miofibrile z blokado interakcije med aktinom in miozinom

troponín -a m kompleks beljakovin aktinskega miofilamenta, ki v povezavi s kalcijevimi ioni omogoča interakcijo med aktinom in miozinom ter s tem sproži krčenje skeletnega mišičnega vlakna

trópski -a -o v zvezah:
~e bolezní, ~a parazitologíja

trós -a m **1.** razmnoževalna oblika pri nekaterih praživalih (npr. pri trosovcih)
SIN.: spora (3)
2. spora (2)
3. celica pri rastlinah, ki služi za razmnoževanje
SIN.: spora (4)

trósovci -ev m mn. razred praživali, ki se spolno razmnožujejo s sporogonijo, nespolno pa s shizogonijo (npr. kokcidiji)
SIN.: Sporozoa

trósovec -vca m pražival iz razreda trosovcev
SIN.: sporozoj

trót -a m samec medonosne čebele, ki oplodi čebeljo matico
SIN.: čebelak

trótovec -vca m čebelja družina, v kateri matica ali čebele delavke zalegajo neoplojena jajčeca

Trp [teerpé] okr. triptofan

třs -a m visoka močvirska ali vodna rastlina iz družine trav s tankim, votlim stebлом:
sladkorni ~ trs, iz katerega se pridobiva trsni sladkor **sin.:** *Saccharum officinarum*

T

trŕsen -sna -o nanašajoč se na trs:
~i sladkor

trŕska -e ž užitna morska riba v Atlantiku (posušena in osoljena je polenovka, iz nje se prideluje ribja moka in ribje olje)
SIN.: *Gadus morhua*

trŕtica -es ž zadnji del hrbtenice iz zraščenenih štirih do petih repnih vretenc pri primatih
SIN.: coccyx

trŕtičen -čna -o nanašajoč se na trtico:
~a vretenca, ~a žleza
SIN.: koccigealen, coccygeus

truncus -i m [trúnkus] **1.** deblo (1):
óštium ~i, válva ~i pulmonális
~ arteriósus arterijski deblo, ~ bicaróticus dvo-karotidno deblo, ~ brachiocephálicus nadlaktno-doglavno deblo, ~ coeliacus trebušno deblo, ~ costocervicális rebrno-vratno deblo, ~ encéphali možgansko deblo, ~ intestinális črevesno deblo, ~ linguofaciális jezično-obrazno deblo, ~i lumbáles ledvena debela, ~ lumbosacrális ledveno-križno deblo, ~i lymphátici limfatična debela, ~ pudéndo-epigástricus sramno-predtrebušno deblo, ~ pulmonális pljučno deblo, ~ sympáthicus sim-patično deblo, ~ tracheális obsapnikovo deblo
2. trup:
músculus cutáneus ~i

trúp -a m osrednji, največji del živalskega telesa, ki obsega prsni koš, trebuh in medenico ter na katerem so pritrjene okončine in glava:
kožna mišica ~a
SIN.: truncus (2)

trúplo -a s telo mrtve živali, človeka:
izkop ~a, ohlajanje ~a, upepelitev ~a
balonirano ~ zaradi razkrajanja in nastajanja plinov napihnjeno truplo
SIN.: kadaver, cadaver

trúzija -e ž nenaden sunkovit, močnejši gib, premik: ~ srca, ~ plodu v maternici
SIN.: sunek

Trypanosoma [tripanosóma] rod bičkarjev iz družine Trypanosomatidae, ki vključuje krvne zajedavce pri vretenčarjih in nevretenčarjih (življenjski cikel ima štiri stopnje, prve tri se odvijajo v vektorjih, navadno krvososnih nevretenčarjih, četrta pa v vretenčarjih, končnih gostiteljih, živalih, človeku):
~ congolénse tripanosom, ki povzroča bolezen nagano, prenaša pa se z muho cece sin.:
Trypanosoma nanum, ~ equipêrdum tripanosom, ki povzroča spolno kugo konj in se prenaša s spolnim stikom, ~ évansi tripanosom, ki povzroča bolezen surra pri konjih in kamelah, prenaša pa se z ugrizom žuželk, zlasti obadov, ~ nánium *Trypanosoma congolense*

Trypanosomatidae [tripanosomatíde] družina bičkarjev, z rodovi *Leishmania*, *Leptomonas* in *Trypanosoma*

trzáj -a m **1.** sunkovit premik, gib zaradi nehotenega skrčenja mišice, mišic:
fascikularni ~ spontano skrčenje posameznih snopičev skeletnih mišičnih vlaken
2. kratek, sunkovit poteg: ~ uzde

trzávica -e ž v zvezi:
očesna ~ nistagmus

TSH [teeshá] okr. (thyroid-stimulating hormone) tirotropin

túba -e ž troblja

tuba -ae ž [túba] troblja:
ampúlla ~ae uterínae, divertículum ~ae auditívae, fimbriáe ~ae uterínae, óštium abdominále ~ae uterínae, óštium pharyngeum ~ae auditívae, óštium uterínium ~ae uterínae ~ **auditiva** ušesna troblja, ~ **Eustáchie** ušesna troblja, ~ **uterína** jajcevod (1)

tubáren -rna -o trobljin:
~a brejost, ~a gravidnost, ~a tonzila

tubarius -a -um [tubárijus] trobljin:
gravíditas ~a, tonsilla ~a

tubektomija -e ž salpingektomija

tuber -is s [túber] grča:
régio ~is cóxae
~ **calcánei** petnična grča, ~ **cinéureum** grča pod površino srednjih možganov, na katero je pritrjena hipofiza, ~ **cóxae** kolčna grča, ~ **ischiadídicum** sednična grča, ~ **sacrále** križnična grča, ~ **spínae scápulae** grča plečničnega trna

tuberculoma -atis s [tuberkulóma] tuberkulom

tuberculosis -is ž [tuberkulózis] tuberkuloza:
~ **aviáris** kokošja tuberkuloza, ~ **bovína** goveja tuberkuloza, ~ **calcificans** poapnela tuberkuloza, ~ **caseocavernósa** kazeokavernozna tuberkuloza, ~ **caseósa** kazeozna tuberkuloza, ~ **exudativa** eksudativna tuberkuloza, ~ **haematogénes** hematogena tuberkuloza, ~ **miliáris** miliarna tuberkuloza, ~ **productíva** produktivna tuberkuloza, ~ **pulmonális** pljučna tuberkuloza

tuberculosisus -a -um [tuberkulózus] tuberkulozen:
meningítis ~a, pericardítis ~a, peritonítis ~a

tuberculum -i s [tubêrkulum] **1.** grbica:
ligaméntum ~i costae
~ **cóstae** rebrna grbica, ~ **genítale** spolna grčica, ~ **május** večja grbica nadlahtnice, ~ **minus** manjša grbica nadlahtnice
2. tuberkel:
~ **calcificans** poapneli tuberkel

tubêrkel -kla m siv, prosojen vozlič iz modificiranih makrofagov (epiteloidnih celic), obdanih z limfociti, v sredini so Langhansove celice velikanke in povzročitelj tuberkuloze:
fibrozni ~ tuberkel, preraščen s fibroznim vezivnim tkivom, **kazeozni** ~ najpogostejša oblika tuberkla s sirasto nekrozno vsebino v središču sin.: sirasti tuberkel, **miliarni** ~ tuberkel velikosti prosa, navadno v mnogih organih,

poapneli ~ tuberkel, prepojen s kalcijevimi solmi
sin.: tuberculum calcificans, **sirasti** ~ kazeozni tuberkel

SIN.: tuberkulozni vozlič, tuberculum (2)

tuberkulin -a m diagnostično sredstvo za ugotavljanje tuberkuloze pri živalih na podlagi preobčutljivostne reakcije:

aviarni ~ sterilna tekočina, ki vsebuje izvlečke kulture bakterije *Mycobacterium avium* subsp. *avium* (uporablja se za tuberkulinski preizkus pri perutnini in za primerjalni preizkus pri tuberkulinizaciji goveda ob bovinem tuberkulinu), **bovini** ~ sterilna tekočina, ki vsebuje izvlečke kulture bakterije *Mycobacterium bovis* (uporablja se za tuberkulinski preizkus pri tuberkulinizaciji goveda)
sin.: goveji tuberkulin, **goveji** ~ bovini tuberkulin, **Kochov** ~ alttuberkulin

PRIM.: abortin, brucelin, malein, melitin

tuberkulinizacija -e ž izvajanje tuberkulinskih preizkusov v diagnostiki tuberkuloze pri živalih:
ponovna ~ retuberkulinizacija

tuberkulinski -a -o nanašajoč se na tuberkulin:
 ~ reaktor

intrakutani ~ test, kutana ~a reakcija, negativna ~a reakcija, pozitivna ~a reakcija, simultani ~ test, sumljiva ~a reakcija, ~ preizkus, ~a reakcija

tuberkulitis -a m vnetje tuberkla ali tkiva okoli njega

tuberkulociden -dna -o ki uničuje povzročitelje tuberkuloze: ~o zdravilo

tuberkuloid -a m tvorba, podobna tuberklu

tuberkuloiden -dna -o podoben tuberklu, tuberkulozi: ~i proces

tuberkulóm -a m tuberklu podobna tvorba, nastala iz kazeoznega tuberkla, ki nastane najpogosteje v pljučih
SIN.: tuberculoma

tuberkulostátik -a m zdravilo (npr. antibiotik), ki zavira razmnoževanje, rast povzročiteljev tuberkuloze

tuberkuloza -e ž nalezljiva, navadno kronična kužna bolezen pri živalih in človeku, ki jo povzročajo patogene mikobakterije (*Mycobacterium avium* subsp. *avium* pri perutnini, *Mycobacterium bovis* pri govedu, drobnici, prašičih, mački, človeku, *Mycobacterium microti* pri voluharici, *Mycobacterium marinum* pri ribah, *Mycobacterium tuberculosis* pri človeku, psih, opicah, govedu):
aerogena ~ inhalacijska tuberkuloza, **aktivna** ~ tuberkuloza, pri kateri okužena žival izloča povzročitelja iz organizma (npr. iz pljuč, iz vimena) v okolje **sin.:** odprta tuberkuloza, **aviarna** ~ kokošja tuberkuloza, **bovina** ~ goveja tuberkuloza, **črevesna** ~ tuberkuloza črevesja, predvsem črevesnih bezgavk, **diseminirana** ~

tuberkuloza, pri kateri se povzročitelj razširi (hematogeno ali limfogeno) iz primarnega žarišča v druge organe ali tkiva, **eksudativna** ~ tuberkuloza, pri kateri bolezenski proces poteka v obliki seroznega eksudata **sin.:** tuberculis exudativa, **generalizirana** ~ tuberkuloza, ki se razvije zaradi raznosa povzročitelja po vseh organih in tkivih, **goveja** ~ tuberkuloza pri govedu, ki jo povzroča acidorezistentna bakterija *Mycobacterium bovis* (prenaša se tudi na človeka) **sin.:** bovina tuberkuloza, tuberculis bovina, **hematogena** ~ tuberkuloza, ki se razvije po raznosu povzročitelja s krvnim obtokom v druge organe ali tkiva **sin.:** tuberculis haematogenes, **inaktivna** ~ 1. tuberkuloza, pri kateri se povzročitelj ne izloča iz organizma v okolje 2. tuberkuloza, pri kateri je tuberkulozni proces poapnel ali inkapsuliran, **inhalacijska** ~ tuberkuloza, ki se razvije po vdihavanju zraka, kontaminiranega s povzročiteljem tuberkuloze **sin.:** aerogena tuberkuloza, **kazeokavernozna** ~ tuberkuloza, pri kateri bolezenski proces poteka v obliki nekroze in kavern **sin.:** tuberculis caseocavernosa, **kazeozna** ~ tuberkuloza, pri kateri bolezenski proces poteka v obliki kazeozne nekroze **sin.:** tuberculis caseosa, **kokošja** ~ tuberkuloza pri perutnini, ki jo povzroča acidorezistentna bakterija *Mycobacterium avium* subsp. *avium* **sin.:** aviarna tuberkuloza, tuberculis aviaris, **kostna** ~ tuberkuloza, pri kateri bolezenski proces poteka v kosteh, **limfohematogena** ~ tuberkuloza, ki se razvije po raznosu povzročitelja s krvnim in limfnim obtokom v druge organe ali tkiva, **miliarna** ~ tuberkuloza, pri kateri se razvijejo številni tuberkli v velikosti prosa, ki lahko nastanejo kjer koli v organizmu (navadno posledica hematogeno razširjenih klic iz primarnega žarišča) **sin.:** tuberculis miliaris, **možganska** ~ tuberkuloza, ki navadno zajame meninge, **odprta** ~ aktivna tuberkuloza, **pljučna** ~ tuberkuloza, pri kateri je bolezenski proces omejen na pljuča in predvsem na medpljučne bezgavke **sin.:** tuberculis pulmonalis, **poapnela** ~ tuberkuloza, pri kateri bolezenske spremembe poapnijo **sin.:** tuberculis calcificans, **primarna** ~ tuberkuloza, ki se razvije na mestu okužbe organizma, prvič okuženega s povzročiteljem tuberkuloze, **produktivna** ~ tuberkuloza, pri kateri se razvijejo tuberkli **sin.:** tuberculis productiva **prim.:** eksudativna tuberkuloza, ~ **bezgavke** tuberkuloza, pri kateri je tuberkulozni proces omejen na bezgavko, ~ **ledvic** tuberkuloza, pri kateri je bolezenski proces omejen na ledvice, ~ **sečnika** tuberkuloza, omejena na sečnik, ~ **seroznih membran** tuberkuloza, ki se razvije npr. na porsnici, potrebusnici (bisernica), sklepnih ovojnic, meningah, ~ **vretenca** tuberkulozni proces na vretencu **sin.:** caries vertebrae
SIN.: tuberculis
OKR.: TBC

tuberkulozen -zna -o nanašajoč se na tuberkulozo:
~i mastitis, ~i meningitis, ~i perikarditis, ~i peritonitis, ~a pljučnica, ~a pnevmonija, ~i proces, ~i spondilitis, ~i vozlič
SIN.: tuberculosis

tuberositas -atis ž [tuberózas -átis] grbavina:
~ **iliaca** črevnična grbavina, ~ **rádii** koželjnična grbavina, ~ **tibiae** golenična grbavina

tuberóza -e ž nastajanje vozličev

tuborēja -e ž izločanje tekočega izcedka iz ušesne troblje

tuboskopija -e ž ogledovanje notranjosti jajcevoda z endoskopom

tubotomija -e ž kirurško prerezanje stene jajcevoda
SIN.: salpingotomija

tubuláren -rna -o 1. cevkast:

~a žleza

2. tubulen:

~a reabsorpcija

túbulen -lna -o nanašajoč se na cevko (1):

~i maksimum

SIN.: tubularen (2)

tubulín -a m poglobitna beljakovina v mikro-tubulih evkariotske celice, odgovorna za gibljivost bičkov, migetalk

túbuloalveoláren -rna -o nanašajoč se na acinus (2) in cevke v žlezi:

~a žleza

SIN.: alveolotubularen

tubulopatija -e ž bolezen, ki prizadene ledvične cevke

tubulus -i m [túbulus] cevka (1):

~ **attenuátus** prevodna cevka, ~ **distális** distalna cevka, ~ **proximális** proksimalna cevka, ~ **renális** ledvična cevka, ~i **seminiferi** semenske cevke

túbus -a m 1. cev, ki se vstavi v votli organ za dovajanje (npr. zraka, zdravila) ali odvajanje (npr. sekreta, ekskreta) iz organizma:

endotrahealni ~ sapnikov tubus, **nazalni** ~ nosni tubus, **nosni** ~ tubus za vstavitve v nosnico SIN.:

endotrahealni tubus, **oralni** ~ ustni tubus, **sapnikov** ~ tubus za vstavitve v sapnik SIN.: endotrahealni tubus, **ustni** ~ tubus za vstavitve v usta, gobec SIN.:

oralni tubus, **žrelni** ~ tubus za vstavitve v žrelo

2. del kake naprave:

mikroskopski ~ cevasti del svetlobnega mikroskopa, ki ima v zgornjem delu okular, na spodnjem pa objektiv, **rentgenski** ~ nastavek na ohišju rentgenske cevi, ki omejuje širino snopa žarkov

túj -a -e ki po lastnostih, izvoru ni enak, soroden: ~e telo

SIN.: alienus

tújek -jka m snov, ki pride v organizem in se z njim biološko ne uskladi, ne poveže:

mobilni ~ tujek, ki se premika, **železov** ~ tujek iz železa (npr. žebelj v vampu, kapici pri govedu)

SIN.: tuje telo, corpus alienum, res aliena

tularemia -ae ž [tularémija] tularemija:

~ **úlcero glanduláris** ulceroglandularna tularemija

tularemija -e ž nalezljiva kužna bolezen živali, zlasti glodavcev, poljskih zajcev in človeka, ki jo povzroča bakterija *Francisella tularensis*, in pri kateri navadno otečejo področne bezgavke (prenaša se z dotikom, predvsem pa s krvosessnimi žuželkami):

okuloglandularna ~ tularemija, pri kateri nastanejo vnetne spremembe na očeh in otekajo podušesne bezgavke, **ulceroglandularna** ~ najpogostejša oblika tularemije, pri kateri se na mestu okužbe razvije eritemska makula, iz nje pa ulkus z dvignjenimi robovi, ki ne boli, področne bezgavke pa otečejo in se lahko zagnojijo SIN.: tularemia ulceroglandularis
SIN.: tularemia

tumescéncia -e ž nabrekliina

túmor -ja m 1. vnetna oteklinea

2. novotvorba:

benigni ~ benigna novotvorba, **ekspanzivni** ~ benigna novotvorba, ki z rastjo odtriva okolna tkiva, **infiltrativni** ~ maligna novotvorba, ki se vrašča v okolna tkiva SIN.: invazivni tumor,

invazivni ~ infiltrativni tumor, **maligni** ~ maligna novotvorba, **primarni** ~ maligna novotvorba,

iz katere se tumorske celice širijo po organizmu

3. oteklinea, nastala zaradi mehanskega vpliva

SIN.: tumor (3) (lat.), tumor traumaticus

tumor -oris m [túmor -óris] 1. vnetna oteklinea

2. novotvorba

3. tumor (3):

~ **contusiónis** obtolčenina, ~ **traumáticus** tumor (3)

4. v zvezi:

~ **líenis** povečana, otekla vranica (npr. pri vranicnem prisadu, sepsah)

túmerski -a -o nanašajoč se na novotvorbo:

hipokslična ~a celica, ~ antigen, ~a celica, ~ encim, ~ marker, ~ označevalec, ~a rast, ~o tkivo

tunica -ae ž [túnika] tunika:

lámina parietális ~ae **vaginális**, **lámina viscerális** ~ae **vaginális**

~ **adventítia** adventicija, ~ **albuginea** čvrst, bel fibrozni ovoj, ki ovija organ (npr. jajčnik, moda, penis), ~ **albuginea ovarii** zunanja plast jajčnika,

~ **albuginea testis** belo, neelastično tkivo, ki ovija srčiko moda, ~ **conjunctiva** očesna veznica,

~ **conjunctiva búlbi** veznica zrkla, ~ **conjunctiva palpebrárum** veznica veke, ~ **dártos** mesena plast,

~ **extérna** tunika eksterna, ~ **fibrósa** fibrozni ovoj, ki prekriva notranje organe, ~ **fláva abdóminis** rumena trebušna plast, ~ **intérna** tunika intima,

~ **intima** tunika intima, ~ **média** tunika medija,

~ **mucósa** sluznica, ~ **musculáris** mišična plast,

~ **serósa** seroza (1), ~ **vaginális** vaginalna tunika

moda, ~ **vasculósa búlbi** uvea

túnika -e ž membrana ali druga tkivna struktura,

ki pokriva ali omejuje del telesa, organa:

~ **eksterna** adventicija žilne stene SIN.: tunica externa, ~ **intima** notranja vezivna plast žilne

stene, prekrita z notranje strani z endotelijem

sin.: endangium, tunica interna, tunica intima,
 ~ **medija** srednja, plast žilne stene iz skeletnih
 mišičnih in elastičnih vlaken **sin.:** tunica media,
vaginalna ~ moda serozna prevleka, ki kot epiorhij
 prekriva modo, nadmodek in semensko povs-
 mo, kot periorhij pa notranjo steno vaginalnega
 podaljška **sin.:** tunica vaginalis
SIN.: tunica

túr -a m 1. furunkel

2. izumrlo divje govedo, prednik domačega
 evropskega goveda

SIN.: *Bos primigenius*

túravost -i ž pojav več turov na koži (npr. pod
 komatom)

túrgor -ja m pritisk celične vsebine na celično
 stenico

turicefalija -e ž akrocefalija

turicéfalus -a m akrocefalus

tusigén -a -o ki povzroča kašelj:
 ~i dražljaj

tusisedativ -a m antitusik

tussis -is ž [túsis] kašelj:
 ~ **sicca** suhi kašelj

tvégan -a -o v zvezi:
 ~a operacija

tvéganje -a s dejanje, vezano z nevarnostjo,
 nezaželenim, slabim rezultatom:
 dejavnik ~a

tvór -a m nestrok. furunkel

tvórba -e ž kar se naredi, ustvari:

cistoidna ~ lažna cista, **homeoformna** ~ tvorba,
 ki je po obliki in zgradbi podobna, vendar
 ne nujno enake sestave, **patološka** ~ tvorba,
 ki nastane pri patološkem procesu, **rakasta** ~
 tvorba, podobna rakavi tvorbi, **rakava** ~ tvorba,
 ki vsebuje rakavo tkivo, **rožena** ~ posebno
 oblikovano tkivo na vrhnjici iz roževine (npr.
 dlaka, kljun, krepelj, kopito, noht, parkelj,
 pero, rog)

tyloma -tis s [tilóma] žulj

Tylopoda [tilopóda] žuljevinarji

tylosis -is ž [tilózis] žuljavost

tympanum -i s [tímpanum] bobnična votlina:
 cávum ~i, chórda ~i, membrána ~i, promontórium ~i, scála
 ~i, tégmen ~i

Tyndall, John [tíndal džón] (1820–1893)
 britanski fizik

Tyndallov -a -o [tíndalov] v zvezah:
 ~ fenomen, ~a svetloba

typhlitis -idis ž [tiflitis] tiflitis

typhus -i m [tífus] tifus:
 ~ **ávium** kokošji tifus

Tyr [tír] okr. (tyrosine) tirozin

U

U 1. okr. uracil

2. okr. uridin

3. simb. (Uranium) uran

uber -eris s [úber] vime

ubijálka -e ž v zvezi:

celica ~

ubikinól -a m reducirana oblika ubikinona, v
 lipidih topen endogeni antioksidant, ki varuje
 celične membrane

ubikinón -a m kinon, topen v lipidih, ki sodeluje
 v dihalni verigi pri prenosu elektronov s
 citokromi v mitohondrijih

SIN.: koencim Q

ubikvitáren -ma -o vsepovsodnji:

~i mikroorganizmi

ubikvitín -a m beljakovina iz 76 aminokislin v
 celicah višje razvitih organizmov (vključena
 v vsaj dva procesa, v medcelično razgradnjo
 beljakovin in v modificiranje histonov v
 nukleinskih kislinah)

učínek -nka m rezultat ali posledica delovanja česa
 na kaj:

aditivni ~ učinek, ki je enak vsoti posameznih
 učinkov, če bi delovali ločeno (pri delovanju
 dveh ali več agensov), **glavni** ~ učinek, ki določa
 namen uporabe zdravila, **kumulativni** ~ **antibiotika**
 kumulativno delovanje antibiotika, **muskarinski** ~
 učinek, ki se kaže v inhibiciji sistole, upočasnitvi
 srčnega utripa, dilataciji arteriol, slinjenju,
 solzenju, bronhospazmu, stimulaciji krčenja
 in sekreciji v prebavilih ter znojenju, **negativni**
batmotropni ~ učinek, ki se kaže v zmanjšani
 vzdražljivosti mišičnega in živčnega tkiva (npr.
 v srcu), **negativni dromotropni** ~ učinek, ki se
 kaže v zmanjšani hitrosti prevajanja impulzov
 (npr. v srcu), **negativni inotropni** ~ učinek, ki se
 kaže v zmanjšani moči krčenja mišic (npr.
 srca), **negativni kronotropni** ~ učinek, ki se kaže
 v znižani frekvenci ritmično ponavljajočih
 se pojavov (npr. srčnega ritma), **nikotinski** ~
 učinek acetilholina, nikotina in drugih snovi na
 nikotinske receptorje v ganglijih vegetativnega
 živčevja, na motoričnih ploščicah in v central-
 nem živčevju, **periferni** ~ učinek, vezan na
 delovanje aktivne učinkovine v telesu, razen
 v centralnem živčevju, **pleiotropni** ~ **gena** spre-
 memba več lastnosti osebkca zaradi vpliva gena
 ali alelnega para, **pozitivni batmotropni** ~ učinek,
 ki se kaže v povečani vzdražljivosti tkiva (npr.
 v srcu), **pozitivni dromotropni** ~ učinek, ki se kaže
 v povečani hitrosti prevajanja impulzov (npr.
 v srcu), **pozitivni inotropni** ~ učinek, ki se kaže
 v povečani moči krčenja mišic, zlasti srčne mišice,
pozitivni kronotropni ~ učinek, ki se kaže v zvišani

U

frekvenci ritmično pojavljajočih se pojavov (npr. srčnega ritma), **primarni** ~ učinek zdravila, ki se najprej pokaže in je posledica poglavitnega mehanizma delovanja zdravila, **stranski** ~ učinek, ki se pojavi poleg glavnega učinka in ima lahko zaželene ali nezželene lastnosti, **teratogeni** ~ učinek, ki izzove spremembe na organu ali več organih v času teratogenega determinacijskega obdobja, ~ **placeba** učinek farmakološko neaktivne snovi ali posega, ki zaradi psihičnih dejavnikov deluje kot zdravilo
SIN.: efekt

učinkovina -e ž snov, ki vpliva na biokemične ali biofizikalne procese v živih organizmih:
zdravilna ~ 1. učinkovina, za katero je znanstveno ugotovljena uporabnost pri zdravljenju 2. snov, pridobljena iz zdravilnih rastlin
SIN.: aktivna snov

úd -a m 1. okončina

2. penis:
arterija spolnega ~a
spolni ~ penis

udár -a m 1. učinek električnega toka, visoke vročine, strele:
električni ~ učinek električnega toka pri prehodu skozi telo, organ, ki lahko povzroči poškodbe ali tudi smrt **sin.:** električni iktus, **sončni** ~ sončarica, **toplotni** ~ vročinska kap
SIN.: iktus (1), ictus (1)
2. v zvezi:
srčni ~ srčni utrip
SIN.: iktus (2), ictus (2)

udáren -rna -o v zvezi:
~a doza

udóbje -a s kar je potrebno za dobro počutje:
cona ~a

udomáčen -a -o ki se je prilagodil človekovemu okolju: ~a srna

udomáčitev -tve ž postopek, s katerim se divja žival prilagodi človekovemu okolju
SIN.: domestikacija

udomáčiti -im dov. narediti, da postane kaka divja žival prilagojena človekovemu okolju
PRIM.: ukrotiti

U

udít -a -o ki ni v ravnini okolice, ampak pomaknjen v globino:
~a seskova papila, ~o zrklo

udrtína -e ž poškodba, pri kateri je tkivo zaradi pritiska pomaknjeno v globino:
~ **kosti** impresijski zlom
SIN.: impresija (2)

ugásel -sla -o ki je prenehal delovati, obstajati, biti:
~i refleksi

ugnézdenje -a s nidacija

ugotávjljati -am nedov. s sistematičnim raziskova-

njem prihajati do določenih dejstev: ~ vzrok bolezní, ~ starost po zobeh

ugríz -a m rana, poškodba, nastala z zasaditvijo zob v tkivo:
bolezen mačjega ~a
kačji ~ ugriz kače s hkratnim vbizgom strupa skozi strupnika **sin.:** kačji pik, morsus viperæ,
pasji ~ poškodba na telesu zaradi zasaditve zob psa **sin.:** morsus canis, **škarjasti** ~ ugriz škarjastega zobovja
SIN.: morsus -us

ugrizen -zna -o ki je posledica ugriza:
~a rana
SIN.: morsus -a -um

ugrízlnína -e ž ugrizna rana

úhelj úhlja m zunanji del ušesa iz hrustanca, prekrita s kožo, s pripadajočimi mišicami, ki ga premikajo, s katerim se lovi zvok:
živec za ~ in vežo
SIN.: avrikula, auricula

úheljen -jna -o nanašajoč se na uhelj:
globinska ~a arterija, ~i hrustanec, ~e vene, zadnja ~a arterija
SIN.: avrikularen, auricularis

úheljno-sénčen -čna -o nanašajoč se na uhelj in sence:
~i živec
SIN.: auriculotemporalis

úheljno-vékin -a -o nanašajoč se na uhelj in vežo:
~ živec
SIN.: auriculopalpebralis

uhléviti -im dov. nastaniti žival v hlev (npr. enodnevne piščance)

uhlévljenje -a s postopek, s katerim se žival nastani v hlev

úhljev -a -o v zvezi:
~a konha, ~ rob, ~a školjka

uhljič -iča m v zvezi:
srčni ~ izboklina s tankimi stenami v vsakem od srčnih preddvorov, ki obdaja začetek aorte in pljučnega debla **sin.:** auricula atrii

uhó ušesa s organ za zaznavanje zvoka, ravnotežja in položaja telesa v prostoru, sestavljen iz notranjega, srednjega in zunanjega ušesa:
kapljice za ~, preddvor ušesa
notranje ~ del ušesa v skalnici, sestavljen iz membranskega labirinta, napolnjenega z endolimfo, katere valovanje vzdraži receptor-na področja za ravnotežje in sluh v steni membranskega labirinta **sin.:** auris interna,
srednje ~ votlina s slušnimi koščicami in ušesno trobljo, oddeljena od zunanjega ušesa z bobničem **sin.:** auris media, **zunanje** ~ del ušesa iz uhlja in zunanjega sluhovoda (lovi zvok in ga usmerja proti bobniču) **sin.:** auris externa
SIN.: slušni organ, auris, organum auditus

ukléščen -a -o ki se zaradi stiska z dveh ali več strani ne more več premikati, vrniti v prvotno lego:

~a kila

SIN.: inkarceriran, incarceratus

ukléščenje -a s izrazita utesnitev organa ali dela telesa zaradi stisnjenja od zunaj:

~ **črevesa** ukleščenje kilnega vratu s črevesno vijugo **sin.:** inkarceracija črevesa, incarceratio intestini, ~ **kile** ukleščenje kilne vsebine, najčešče dela črevesa **sin.:** inkarceracija kile, incarceratio herniae

SIN.: inkarceracija, incarceratio

ukrèp -épa m v zvezah:

preventivni ~ ukrep, s katerim se preprečuje bolezen ali poškodba **sin.:** profilaktični ukrep, **profilaktični** ~ preventivni ukrep, **racionalni** ~ ukrep pri zdravljenju, ki preprečuje ali zmanjšuje gospodarsko škodo, **sanacijski** ~ ukrep, ki zboljšuje zdravstvene ali higienske razmere

ukrotiti -ím dov. s svojim ravnanjem narediti, da se žival vede mirno, ubogljivo: ~ podivjanega žrebca

PRIM.: udomačiti

UKV [ukavé] okr. ultrakratki valovi

ulcerácija -e ž nastajanje, razvoj ulkusa, ulkusov

SIN.: helkoza, ulceratio

PRIM.: eksulceracija

ulceratio -ónis ž [ulcerácijo -ónis] ulceracija

ulceratíven -vna -o nanašajoč se na ulceracijo:

~i gingivitis, ~i glossitis

SIN.: ulcerativus

ulceratívus -a -um [ulceratívus] ulcerativen:

gingivitis ~a, glossitis ~a

ulcerogangraenosus -a -um

[ulcerogangrenózus] ulcerogangrenozen:
inflammátio ~a

úlcerogangrenózen -zna -o nanašajoč se na razpadanje gangrenozno spremenjenega tkiva:

~o vnetje

SIN.: ulcerogangraenosus

úlceroglanduláren -rna -o nanašajoč se na razpadanje ognjenih ali nekrotičnih bezgavk:

~a tularēmija

SIN.: ulceroglandularis

ulceroglandularis -e [úlceroglanduláris]

ulceroglandularen:

tularémia ~

ulceronecroticans -antis [úlceronekrótikans

-ántis] ulceronekrotičen

úlceronekrótičen -čna -o nanašajoč se na

odmiranje ulceroznega tkiva

SIN.: ulceronecroticans

ulcerosus -a -um [ulcerózus] ulcerozen:

angína ~a, colitis ~a, inflammátio ~a, stomatitis ~a, tonsillitis ~a

ulcerózen -zna -o razjeden zaradi ulkusov, ki nastane zaradi ulkusov:

~a angina, ~i kolitis, ~i stomatitis, ~i tonzilitis, ~o vnetje

SIN.: ulcerosus

ulcus -eris s [úlkus] ulkus:

~ **callósum** kalozni ulkus, ~ **decubitále**

dekubitalni ulkus, ~ **duodéni** dvanajstnikov

ulkus, ~ **ischaémicum** ishemični ulkus,

~ **oesophagogastricum** ezofagogastrični ulkus,

~ **pénetrans** penetrirajoči ulkus, ~ **pépticum**

peptični ulkus, ~ **pêrforans** perforirajoči ulkus,

~ **perforátum** perforirani ulkus, ~ **phagedaénicum**

fagedenični ulkus, ~ **sánguinans** krvaveči ulkus,

~ **stercorále** sterkoralni ulkus, ~ **tróphicum**

trofični ulkus, ~ **varicósum** varikozni ulkus,

~ **ventriculi** želodčni ulkus

ulegírija -e ž spremenjena oblika možganskih girusov

SIN.: ulegyria

ulegyria -ae ž [ulegírija] ulegirija

uléknjenost -i ž upognjenost navznoter:

~ **seskove papile** pomaknjenost seskove papile v sesek

ulektomíja -e ž gingivektomija

úličén -čna -o v zvezi:

~i virus

ulítis -a m gingivitis

úláj -a m zastar. čebelni panj

uljnják -a m zastar. čebelnjak

úlkus -a m omejeno manjkanje tkiva na

koži, sluznici, organu, ki nastane zaradi bolezenskega procesa in se slabo celi ali sploh ne:

dekubitalni ~ ulkus zaradi preležanine **sin.:**

ulcus decubitale, **duodenalni** ~ dvanajstnikov

ulkus, **dvanajstnikov** ~ ulkus na sluznici

dvanajstnika **sin.:** duodenalni ulkus, ulcus

duodeni, **erozijski** ~ ulkus z razjedenim robom,

ezofagogastrični ~ ulkus, ki se pojavlja na kutani

sluznici ezofagogastričnega dela želodca

pri prašičih, kot samostojna bolezen skoraj

izključno v intenzivnih rejskih razmerah

in zelo kompleksne, deloma nepopolno

razjasnjene etiologije (npr. zaradi prehrane z

drobno mleto krmo, stresnih stanj) **sin.:** ulcus

oesophagogastricum, **fagedenični** ~ ulkus, ki

se naglo širi, večá **sin.:** ulcus phagedaenicum,

ishemični ~ ulkus zaradi lokalne motnje v

dotoku krvi **sin.:** ulcus ischaemicum, **kalozni** ~

trd, zadebeljen ulkus **sin.:** ulcus callosum,

krvaveči ~ ulkus, iz katerega teče kri **sin.:** ulcus

sanguinans, **penetrantni** ~ penetrirajoči ulkus,

penetrirajoči ~ ulkus, ki se širi v sosednje organe

sin.: penetrantni ulkus, ulcus penetrans,

peptični ~ ulkus na sluznici požiralnika,

želodca, dvanajstnika, nastal zaradi delovanja

kislega želodčnega soka **sin.:** ulcus pepticum,

perforirajoči ~ ulkus, ki se širi skozi steno

votlega organa (npr. želodca, črevesa) v telesno votlino **sin.:** ulcus perforans, **perforirani** ~ ulkus, ki je že predril steno votlega organa **sin.:** ulcus perforatum, **sterkoralni** ~ ulkus na debelem črevesu, nastal zaradi pritiska in draženja zastajajočega fecesa **sin.:** ulcus stercoralis, **trofični** ~ ulkus zaradi nezadostne prekrvitve dela telesa **sin.:** ulcus trophicum, **varikozni** ~ ulkus kože zaradi bolezenskih razširitev venskih pleksusov (npr. pri kožni obliki konjske smrkavosti) **sin.:** varikozna razjeda, ulcus varicosum, **želodčni** ~ peptični ulkus na sluznici želodca **sin.:** želodčna razjeda, ulcus ventriculi
SIN.: čir, helkom, razjeda, ulcus

úlkusen -sna -o nanašajoč se na ulkus:
~a penetracija

ulna -ae ž [úlna] komolčnica:
cápút ~ae

ulnaris -e [ulnárís] komolčničen:
artéria collateralís ~, músculus exténsor cárpi ~, músculus fléxor cárpi ~, nérvus ~, ós cárpi ~e

uloglosítis -a m vnetje dlesni in jezika
SIN.: uloglossitis

uloglossitis -idis ž [uloglosítis] uloglositis

uloíd -a m brazgotini podobna tvorba zaradi degenerativnih sprememb v globljih plasteh kože

uloragija -e ž krvavitev iz dlesni
SIN.: ulorrhagia

ulorrhagia -ae ž [ulorágija] uloragija

ulotomija -e ž kirurški vrez v dlesen

ultima ratio [última rácijo] zadnji, skrajni ukrep pri zdravljenju, ki naj bi še učinkoval

últimum cause [últimum kávze] glavni, najpomembnejši vzrok (npr. bolezní, smrti)

últimum moriens [últimum móriens] ki umre zadnji (navadno srce)

últracentrifúga -e ž centrifuga z velikim številom obratov (do 150 000 na minuto), s katero se ločujejo molekule, virusi, koloidi

últrafagocítóza -e ž fagocitoza koloidov

últrafilter -tra m filter z zelo majhnimi porami, ki prepušča delce do velikosti enega mikrometra

últrafiltrácija -e ž filtracija raztopin koloidov, navadno pod tlakom, skozi membrano z zelo majhnimi porami, ki zadrži koloide (npr. filtracija plazme skozi membrane kapilar)

últrafiltrát -a m filtrat, dobljen z ultrafiltracijo

últrakrátek -tka -o v zvezi:
~i valovi

últrakratkóvalóven -vna -o nanašajoč se na ultrakratke valove:
~a terapija

últraligátúra -e ž ligatura krvne žile pod odcepom njene veje

últramikrósóp -a m svetlobni mikroskop s temnim poljem in stransko osvetlitvijo za opazovanje delcev na podlagi Tyndallovega fenomena z ultravijoličnimi žarki

últramikrósopija -e ž mikroskopija z ultravijoličnimi žarki pri ultramikroskopu, z elektroni pri elektronskem mikroskopu

últramikrósópski -a -o nanašajoč se na strukture ali organizme, premajhne za opazovanje s svetlobnim mikroskopom, vidne z ultramikroskopom ali elektronskim mikroskopom: ~a struktura

últramikrotóm -a m naprava z nožem za rezanje rezin, tanjših od desetinke mikrometra

últrapasterizácija -e ž pasterizacija, npr. mleka, pri višji temperaturi, s hitrim segretjem in hitro ohladitvijo
SIN.: uperizacija

últrasonografija -e ž ehografija

últrasonográfski -a -o nanašajoč se na ehografijo:
~a sonda

últrasonoterapija -e ž zdravljenje z ultrazvokom

últrastruktúra -e ž struktura tkiva, celic ali organov, vidna z elektronskim mikroskopom
SIN.: drobna struktura

últratánek -nka -o zelo tanek, primeren za ultramikroskopijo:
~a rezina

últravijóličén -čna -o ki ima valovno dolžino krajšo od 400 nm in ni zaznaven z vidom:
~o sevanje, ~a svetilka, ~a svetloba, ~i žarki
OKR.: UV

últrazvóčen -čna -o nanašajoč se na ultrazvok: ~a diagnostika
~o slikanje, ~a sonda, ~a tomografija

últrazvóčno prist. v zvezah:
~ vodena punkcija, ~ vodena tankoigelna biopsija

últrazvók -a m **1.** longitudinalno valovanje s frekvenco nad 20 000 nihajev v sekundi, ki se uporablja v veterinarski medicini pri ultrasonoterapiji, ehografiji
OKR.: UZ
2. žarg. slikanje notranje strukture telesa s takim longitudinalnim valovanjem
OKR.: UZ

umbilicalis -e [umbilikális] **1.** popkoven:
abscessus ~, hêrnia ~, régio ~
2. popkovničen:
artéria ~, funiculus ~, véna ~

umbilicus -i m [umbílikus] popek

umbilicectomia -ae ž [umbiliektómija] umbiliektomija

umbiliektomija -e ž izrezanje popka, navadno med operacijo popkove kile
SIN.: umbilicetomia

umbo -onís m [úmbo -ónis] **1.** okroglasta ugreznina ali središče te ugreznine katere koli zaobljene površine
2. popek

uméten -tna -o narejen, nastal kot rezultat človekovega dela, ne narave same:
 center za ~o osemenjevanje, središče za ~o osemenjevanje, ~o dihanje, ~a fistula, ~o gnojilo, ~o gojišče, ~a hibernacija, ~a hipotermija, ~a imunost, ~i izbor, ~a koklja, ~a oploditev, ~a podhladitev, ~a presušitev, ~a selekcija, ~o srce, ~a srčna zaklopka

SIN.: arteficialen, arteficialis

PRIM.: spontan

umiljenje -a s saponifikacija (1)

umirajóč -a -e ki umira: ~a žival
SIN.: moribunden

umiranje -a s odpovedovanje življenjskih funkcij, ki se konča s smrtjo

umréti umrém dov. izgubiti življenjske funkcije, prenehati živeti: čebele umirajo
PRIM.: poginiti

umrljivost -i ž število umrlih, poginjenih na 1000 osebkov v enem letu:
prenatalna ~ umrljivost plodu pred rojstvom
SIN.: mortalnost

Uncia uncia [úncija úncija] snežni leopard

Uncinaria [uncináríja] zastar. *Ancylostoma*

uncus -i m [únkus] unkus

undulans -antis [úndulans -ántis] valujoč:
 fébris ~, membrána ~

undulirajóč -a -e valujoč:
 ~a membrana, ~a vročina

unése -ska m kalo (1)

ung. okr. (unguentum) mazilo

unguentum -i s [ungvéntum] mazilo

unguicula -ae ž [ungvíkula] krempelj

unguicularis -e [ungvíkuláris] krempljast:
 ós ~e

Unguiculata [ungvíkuláta] krempljarji

unguis -is m [úngvis] noht

ungula -ae ž [úngula] kopito:
 cápsula ~ae, cartilágo ~ae, coróna ~ae, cúneus ~ae, mátrix ~ae, páries ~ae, sólea ~ae, tórus ~ae
 ~ fissa parkelj

ungularis -e [unguláris] kopiten:
 ós ~e

ungulát -a m kopitar

Ungulata [unguláta] kopitarji

unguligrád -a m žival, ki med hojo stopa po

kopitih, parkljih (npr. govedo, ovca, koza, konj in drugi kopitarji)

PRIM.: podplatar, poprstar

ungvikulát -a m krempljar

uniceluláren -rna -o enoceličen:
 ~i organizem

unicornis -e [unikórnis] enorog:
 úterus ~

uniflageláren -rna -o ki ima samo en biček:
 ~i bičkar

unigenêričen -čna -o monogeneričen:
 ~a družina

unigrávida -e ž samica, ki je breja samo z enim plodom (npr. praviloma krava)

unilaterálen -lna -o enostranski:
 ~a paraliza

unilateralis -e [unilaterális] enostranski:
 hêrnia inguinális ~

unilokuláren -rna -o ki ima en sam prekat:
 ~i ehinokok, ~i mehurnjak

unilókusen -sna -o nanašajoč se na en lokus:
 ~a genska lastnost

uninukleáren -rna -o enojedrni: ~a celica

uniokuláren -rna -o monokularen:
 ~i mikroskop

unipára -e ž enorodna samica

unipáren -rna -o enoroden:
 ~a samica

uniparentálen -lna -o ki je izbran po enem samem predniku (npr. samo po biku, samo po žrebcu)

unipennatus -a -um [unipenátus] enoperesen:
 músculus ~

unipoláren -rna -o ki ima samo en pol, podaljšek:
 ~i nevron

unipórt -a m prenos molekule ali iona preko celične membrane s prenašalcem

PRIM.: antiport, kotransport, simport

unipoténca -e ž sposobnost celic za razvoj v le en tip celice

PRIM.: pluripotenca, totipotenca

únivakuoláren -rna -o ki ima le eno vakuolo:
 ~a celica, ~o maščobno tkivo

universalis -e [univerzális] univerzalen:
 adipósitas ~, alopécia ~

univerzálen -lna -o ki je primeren, uporaben za različne namene:

~i indikator

SIN.: universalis

únkcija -e ž **1.** mazilo

2. mazanje

únkus -a m kavljú podobna anatomska struktura
SIN.: uncus

unókulus -a m obveza za eno oko

upárjanje -a s postopek, pri katerem se z dovanjem toplote povzroči izparevanje
SIN.: vaporizacija

upepelítev -tve ž v zvezah:

~ **kadvra** upepelitev trupla, ~ **trupla** sežig trupla kot ukrep pri zatiranju nevarne kužne bolezni
SIN.: upepelitev kadvra

uperizácija -e ž ultrapasterizacija

upogíb -a m fleksija

upogibálka -e ž v zvezah:

mišica ~

globinska ~ prstov mišica na sprednji in zadnji okončini, katere dolge kite se končujejo na zadnji strani spodnjih prstnic, najmočnejša mišica upogibalka prstov **SIN.:** musculus flexor digitorum profundus,

komolčnična ~ zapestnega sklepa mišica, ki se začena z dvema glavama na nadčvršu nadlahtnice in na komolcu, upogiba zapestni sklep in ga obrača navzven **SIN.:** musculus flexor carpi ulnaris, **koželjnična ~ zapestnega sklepa** mišica, ki se začena na nadčvršu nadlahtnice in preide v mesnato vretenasto mišico, ki leži na površini koželjnice ter upogiba zapestni sklep **SIN.:** musculus flexor carpi radialis, **površinska ~ prstov** mišica na sprednji in zadnji okončini, katere dolge kite se končujejo na zadnji strani srednjih prstnic, upogiba prste **SIN.:** musculus flexor digitorum superficialis

upogibanje -a s fleksija

upogíben -bna -o v zvezi:

~i kot sklepa

uporába -e ž v zvezi:

zdravilo za zunanjo ~o

uporáben -bna -o v zvezi:

~o raziskovanje

SIN.: aplikativen

upórnost -í ž upiranje proti nasprotno usmerjeni sili:

žilna ~ upornost žilnih sten proti krvnemu tlaku **SIN.:** vaskularna rezistenca

SIN.: rezistenca (1)

U

upráven -vna -o v zvezi:

~o veterinarstvo

urachus -i m [úrahus] urahus:

~ **pátens** persistentni urahus

uracil -a m pirimidinska baza, navadno vezana na ribozo, sestavina ribonukleinske kisline

OKR.: U (1)

uraemia -ae ž [urémija] uremija

uraemicus -a -um [urémikus] uremičen:

cóma ~um

uragóg -a m diuretik

úrahus -a m izvodilo pri plodu za odvajanje urina iz sečnika v alantois, ki po rojstvu obliterira: **persisténtni** ~ urahus, ki ni obliteriral, temveč se je ohranil kot cev med vrhom sečnika in popkom **SIN.:** urachus patens

SIN.: urachus

urakracija -e ž inkontinenca urina

uramín -a m presnovek beljakovin, ki se izloča z urinom

PRIM.: gvanidin

urán -a m kemijski element, naravni radioaktivni element, kovina, ki ima več izotopov

SIMB.: U (3)

uranilacetát -a m uranov acetat, rahlo radioaktivna sol rumeno zelene barve, ki se uporablja kot kontrastno sredstvo v elektronski mikroskopiji

uranoschisis -is ž [uranoshízis] palatoshiza (1)

uranoshíza -e ž palatoshiza (1)

urapóstema -e ž absces, ki vsebuje tudi urin

uraróma -e ž močen aromatični vonj urina

urát -a m sol ali anion sečne kisline:

mononatrijev ~ sol sečne kisline, ki se pri protinu odlaga v obliki kristalov v sklepkih in njihovi okolici, v tofih in v ledvični sredici ter povzroča vnetje, **natrijev** ~ natrijeva sol sečne kisline

SIN.: uratna sol

uratemija -e ž prisotnost uratov, zlasti natrijevega urata, v krvi

uráten -tna -o nanašajoč se na urate:

~i kamen, ~a sol, ~i tof

PRIM.: uričen

urát-oksidáza -e ž encim v jetrih, vranici in ledvicah pri večini sesalcev, ki v prisotnosti kisika pospeši spremembo sečne kisline v alantoin

SIN.: urikaza

uraturija -e ž izločanje uratov z urinom

uravnotéžen -a -o pri katerem so stvari, sestavine v pravilnem razmerju, usklajene:

~o krmilo, ~a prehrana

SIN.: balansiran

urazín -a m diurea

urbán -a -o nanašajoč se na mestno naselje:

~a steklina

úrea -e ž diamin ogljikove kisline, končni razkrojek dušikovih spojin, ki nastaja v jetrih in se izloča z urinom (uporablja se kot dodatek krmilom za prežvekovalce in kot dušično gnojilo)

SIN.: karbamid, sečnina

úreagenéza -e ž nastajanje uree pri presnovi aminokislín

SIN.: ureapoeza

Ureaplasma [ureaplázma] rod gramsko negativnih, pleomorfnih bakterij iz družine Mycoplasmataceae, ki nimajo celične stenice in hidrolizirajo ureo (za rast na umetnem gojišču potrebujejo ureo in holesterol):

~ *divêrsum* ureaplazma, ki naseljuje nožnico pri kravah in ovcah in lahko povzroči vnetje, pljučnico pri teletih, mastitis pri kravah

ureaplázma -e ž bakterija iz rodu *Ureaplasma*

ureapoéza -e ž ureageneza

ureáza -e ž encim, ki katalizira hidrolizo uree v ogljikov dioksid in amoniak (npr. pri diferenciaciji bakterij)

uredém -a m edem zaradi infiltracije urina v podkožje
SIN.: uroedem, urooedema

Uredinales [uredináleš] zastar. rje

ureíd -a m spojina uree s kako kislino oziroma aldehydom

urekhíza -e ž pronicanje urina v tkivo

urelkóza -e ž ulceracija sečil

urémíčen -čna -o nanašajoč se na uremijo:
hemolitični ~i sindrom, ~a ambliopija, ~i arteriitis, ~a koma, ~a konvulzija, ~i toksini
SIN.: uraemicus

uremija -e ž povišana koncentracija uree, kreatinina in drugih dušikovih spojin v krvi, ki so končni produkti presnove beljakovin, največkrat posledica zadnjega stanja odpovedi ledvic
SIN.: azotemija, hiperazotemija, uraemia

ureografija -e ž radiografija sečil po dajanju kontrastnega sredstva v krvi

ureográm -a m slika sečil, dobljena z ureografijo

ureotéličen -čna -o ki razkrojuje dušikovih spojin izloča z urinom v obliki uree (npr. sesalci): ~i organizem
PRIM.: amonioteličen, urikoteličen

uretán -a m snov, ki se pridobiva iz uree in se uporablja kot pomirjevalo oziroma uspavalno

uréter -tra m sečevod

ureter -eris m [uréter -êris] sečevod:
óstium ~êris

ureterálen -lna -o nanašajoč se na sečevod:
~a hematurija, ~a krvomočnost, ~a obstrukcija

ureteralgija -e ž bolečina v sečevodu

ureterectasia -ae ž [uréterektázija] ureterektazija

ureterectomia -ae ž [ureterektómija] ureterektomija

ureterektazija -e ž bolezenska razširitev sečevoda
SIN.: ureterectasia

ureterektomija -e ž kirurško izrezanje sečevoda ali dela sečevoda
SIN.: ureterectomia

ureterítis -a m vnetje sečevoda

SIN.: ureteritis (lat.)

ureteritis -idis ž [ureterítis] ureteritis

ureterocele in **ureterokele** -es ž [uréterocéle in uréterokéle] ureterokela

ureterocolostomia -ae ž [uréterokolostómija] ureterokolostomija

uréterografija -e ž rentgenografija sečevoda z rentgenskim kontrastnim sredstvom

uréterokéla -e ž mešičkasta razširitev končnega dela sečevoda, ki štrli in svetlino sečnika
SIN.: ureterocele

uréterokolostomija -e ž anastomoza med sečevodom in steno debelega črevesa za odvajanje urina
SIN.: ureterocolostomia

ureterolít -a m kamen v sečevodu
SIN.: ureterolithus

ureterolithiasis -is ž [uréterolitíjzisis] ureterolitiazia

ureterolithotomia -ae ž [uréterolitotómija] ureterolitotomija

ureterolithus -i m [uréterolítus] ureterolit

uréterolitíazia -e ž nastajanje kamnov v enem sečevodu ali obeh sečevodih
SIN.: ureterolithiasis

uréterolitotomija -e ž kirurška odstranitev ureterolita s prerezom sečevoda
SIN.: ureterolithotomia

uréterolíza -e ž **1.** pretrganje sečevoda
2. paraliza sečevoda
3. kirurška oddelitev sečevoda od okolnih adhezij in zarastlin

uréteropatija -e ž katera koli bolezen sečevoda

uréteropielítis -a m vnetje ledvičnega meha in pripadajočega sečevoda
SIN.: ureteropyelitis

uréteropielonefritis -a m vnetje sečevoda, ledvičnega meha in ledvice
SIN.: ureteropyelonephritis

uréteropióza -e ž nabiranje gnojnega eksudata v sečevodu

uréteroplástika -e ž plastična operacija na sečevodu

ureteropyelitis -idis ž [uréteropijelítis] ureteropielitis

ureteropyelonephritis -idis ž [uréteropijelonefritis] ureteropielonefritis

ureterostenosis -is ž [uréterostenósis] ureterostenozia

uréterostenóza -e ž stenoza sečevoda
SIN.: ureterostenosis

ureterotomia -ae ž [uréterotómija] ureterotomija

uréterotomija -e ž kirurški vrez v sečevod
SIN.: ureterotomia

urethra -ae ž [urétra] sečnica:
córpus cavernósum ~ae, músculus sphíncter ~ae, óstium
~ae extérnum, óstium ~ae intérnum

urethralis -e [urétrális] sečničen:
glándulae ~es, músculus ~, papilla ~, sphíncter ~

urethritis -idis ž [uretrítis] urethritis

urethrocele -es ž [uretrocéle] uretrokela

urethrocystitis -idis ž [uretrocistítis] uretrocistitis

urethrolithiasis -is ž [uretrolitíjasis] uretrolitiazia

urethrolithus -i m [uretrolítus] uretrolit

urethrorrhagia -ae ž [uretrorágija] uretroragija

urethrorrhaphia -ae ž [uretroráfija] uretrorafija

urethrorrhoea -ae ž [uretrorejá] uretroreja

urethroscrotalis -e [urétrorskrotális]
urethroscrotalen:
fistula ~

urethrostenosis -is ž [uretrostenósis]
uretrostenoza

urethrostomia -ae ž [uretrostómija] uretrostomija

urethrotomia -ae ž [uretrotómija] uretrotomija

urethrovaginalis -e [urétrovaginális]
uretrovagenalen:
fistula ~

urétra -e ž sečnica:
brecilo ~e

uretrálen -lna -o sečničen: ~i kateter
~a obstrukcija

uretralgija -e ž bolečina v sečnici
SIN.: uretrodinija

urethritis -a m vnetje sečnice
SIN.: urethritus

urétroblenoréja -e ž izločanje sluzavo gnojnega
urina

uretrocistitis -a m vnetje sečnice in sečnika
SIN.: urethrocystitis

urétrocistografija -e ž rentgenografija sečnice in
sečnika po aplikaciji rentgenskega kontrastnega
sredstva:

mikijska ~ uretrocistografija med uriniranjem,

retrogradna ~ uretrocistografija po retrogradni
aplikaciji rentgenskega kontrastnega sredstva

urétrocistográm -a m slika sečnice in sečnika,
dobljena z uretrocistografijo

uretrodinija -e ž uretralgija

uretrofima -e ž katera koli omejena izboklina
sečnice

uretrofráksa -e ž počasno odtekanje ali
prenehanje odtekanja urina

uretrokéla -e ž izpad sečnice v nožnico
SIN.: urethrocele

uretrolít -a m kamen v sečnici
SIN.: urethrolithus

uretrolitiazia -e ž nastajanje kamnov v sečnici
SIN.: urethrolithiasis

uretrorafija -e ž šivanje sečnice
SIN.: urethrorrhaphia

uretroragija -e ž krvavitev iz sečnice
SIN.: urethrorrhagia

uretrorejá -e ž nenormalen iztok iz sečnice
SIN.: urethrorrhoea

uretroskóp -a m endoskop za pregledovanje
notranjosti sečnice

uretroskopija -e ž pregledovanje notranjosti
sečnice z uretrooskopom

uretroskrotálen -lna -o nanašajoč se na sečnico
in modnik:
~a fistula
SIN.: urethroscrotalis

uretrospázem -zma m krč sečnice

uretrostáksa -e ž krvavitev iz sečnice po kapljicah

uretrostenóza -e ž stenoza sečnice
SIN.: urethrostenosis

uretrostomija -e ž kirurška izdelava trajne
odprtine na sečnici
SIN.: urethrostomia

uretotóm -a m naprava za operacije na sečnici

uretrotomija -e ž kirurški vrez v sečnico
(predvsem pri uretrostomiji)
SIN.: urethrotomia

urétrov -a -o nanašajoč se na sečevod: ~ kateter
~o ustje

urétrovaginálen -lna -o nanašajoč se na zvezo
med sečnico in nožnico:
~a fistula
SIN.: urethrovaginalis

uréza -e ž uriniranje

ureziestezija -e ž občutek potrebe, nuje po
uriniranju
SIN.: uriestezija

ureznína -e ž rana, narejena z ostrim predmetom
SIN.: vrezna rana, vulnus scissum

urgénca -e ž nujna, neodložljiva zadeva, ki
zahteva takojšnje ukrepanje

urgénten -tna -o nujen, neodložljiv:
~i kirurški poseg, ~o stanje

urhidróza -e ž izločanje znoj, ki vsebuje ureo ali
sečno kislino

uricaemia -ae ž [urikémija] urikemija

uricus -a -um [úrikus] uričen:
ácídum ~um, arthritís ~a

úričen -čna -o nanašajoč se na sečno kislino ali njene soli:
~i artritis, ~a kislina
SIN.: uricus
PRIM.: uraten

uridín -a m ribonukleozid, ki vsebuje uracil in ribozo, sestavina ribonukleotidov in ribonukleinskih kislin
OKR.: U (2)

uriestezija -e ž ureziestezija

urikáza -e ž urat-oksidadza

urikemija -e ž zvišana koncentracija sečne kisline v krvi
SIN.: uricaemia

urikolíza -e ž razgradnja, razpad sečne kisline ali njenih soli

urikotéličen -čna -o ki izloča dušikove spojine v obliki sečne kisline (npr. žuželke, ptiči, plazilci): ~i organizem
PRIM.: amonioteličen, ureoteličen

urikóza -e ž odlaganje uratov na različnih mestih v organizmu zaradi motenj v presnovi in nezadostnega izločanja sečne kisline skozi ledvice

urikozurija -e ž izločanje sečne kisline z urinom

urikozúrik -a m sredstvo, ki pospešuje izločanje sečne kisline z urinom

urín -a m telesna tekočina, ki nastaja v ledvicah in vsebuje odvečno vodo, soli, nekatere kisline in ureo (odvaja se po sečevodih v sečnik, od tam pa po sečnici v zunanost):
inkontinenca ~a, retenca ~a, zastoj ~a
albuminurični ~ urin, ki vsebuje serumske albumine, **gnojni** ~ urin s primesjo levkocitov, **hilozni** ~ urin mlečne barve zaradi primesi limfe, **kosmičasti** ~ urin, ki vsebuje povečano količino fosfatov ali uratov v obliki kosmičev (lahko je posledica uremije), **krvavi** ~ urin s primesjo eritrocitov ali hemoglobina, **primarni** ~ ultrafiltrat krvne plazme, nastal v glomerulih ledvic, **rezidualni** ~ urin, ki ostane v sečniku po končanem uriniranju, **sekundarni** ~ urin, ki nastane iz primarnega urina z reabsorpcijo, ekskrecijo in izločanjem v ledvičnih cevkah
SIN.: scalina, seč, voda (4), urina

urina -ae ž [urína] urin:
incontinentia ~ae, retentio ~ae

urinál -a m naprava v obliki vrečke za zbiranje urina pri živalih z inkontinenco urina

urinanalíza -e ž preiskava urina glede na barvo, motnost, relativno gostoto, vrednost pH, morebitno vsebnost albuminov, sladkorja, ketonov, levkocitov, eritrocitov, epiteljskih celic

urinarius -a -um [urinárijus] urinski:
ápex vesicae ~ae, atónia vesicae ~ae, cêrvix vesicae ~ae, ectópia vesicae ~ae, órgana ~a, tenêsmus vesicae ~ae, vesica ~a

urinativ -a m diuretik

uriniranje -a s izločanje urina iz sečnika
SIN.: mikcija, mokrenje, ureza

urinirati -am nedov. in dov. izpraznjevati sečnik
SIN.: mokriti (1)

urinogén -a -o ki tvori ali izloča urin
SIN.: sečtevoren

urinokultúra -e ž **1.** žarg. bakteriološka preiskava urina na gojišču
SIN.: urokultura
2. bakterije, glivice na gojišču pri bakteriološki preiskavi urina
SIN.: urokultura

urinóm -a m pararenalna cista

urinóméter -tra m naprava za merjenje relativne gostote urina
SIN.: urogravimeter, urometer

urinometrija -e ž ugotavljanje relativne gostote urina z urinometrom

urínski -a -o nanašajoč se na urin:
~i cilindri, ~a cista, ~a infekcija, ~ infekt, ~a infiltracija, ~ kamen, ~a okužba, ~ sediment
SIN.: sečen, urinarius

úroacidométer -tra m naprava za merjenje pH v urinu

úroacidometrija -e ž merjenje pH v urinu z uroacidometrom

uroantiséptik -a m razkužilo za sečila

urobenzóičen -čna -o v zvezi:
~a kislina

urobilín -a m rjavkast pigment, oksidirana oblika urobilinogena (npr. v fecesu in včasih v urinu, če je ta na zraku)

urobilinemija -e ž urobilin v krvi

urobilinogén -a m brezbarvna spojina, ki nastaja v črevesju z redukcijo bilirubina

urocistitis -a m cistitis (1)

urocystitis -idís ž [urocistítis] cistitis (1)

urodéum -a m srednji del kloake pri ptičih, v katerega se stekajo sečnica in izvodila spolovil

urodinámika -e ž spremenljivost količine in pretoka urina v sečilih

urodinija -e ž **1.** bolečina v sečilih
2. boleče uriniranje

uroedém -a m uredem

uroéteron -a m urogastron

uroeritrín -a m temnordečkast pigment v urinu, ki obarva sediment urina rdeče
SIN.: purpurin

uroflavin -a m fluorescirajoči produkt razgradnje riboflavina, ki se izloča z urinom

urofuscín -a m pigment v urinu, predhodnik hematorporfirina (npr. pri porfirinuriji)

urogastrón -a m polipeptid, ki ga izločajo slinske in dvanajstnikove žleze (deluje kot močen inhibitor sekrecije in peristaltike želodca)
SIN.: uroenteron

urogén -a -o ki izhaja iz urina

urogenitálen -lna -o nanašajoč se na sečila in spolovila:
~i sistem, ~i trakt
SIN.: urogenitalis

urogenitalis -e [urogenitális] urogenitalen:
apparátus ~, systéma ~e

urografija -e ž radiografija katerega koli dela sečil:
descendentna ~ urografija sečil po intravenski aplikaciji kontrastnega sredstva, ki se takoj izloči z urinom, **oralna** ~ urografija, pri kateri se kontrastno sredstvo vnese skozi usta, **retrogradna** ~ urografija, pri kateri se kontrastno sredstvo vnaša v sečnik skozi sečnico

urográm -a m prikaz sečil, dobljen z urografijo

urograviméter -tra m urinometer

úrohematonefróza -e ž bolezenska razširitev ledvičnega meha zaradi nabiranja urina in krvi v njem
PRIM.: uronefroza

úrohematoporfirin -a m hematorporfirin, nastal v urinu

urohezija -e ž izločanje urina v feces skozi zadnjik

úroinfékcija -e ž okužba sečil, ki jo povzročajo mikroorganizmi
SIN.: uroinfekt (1)

uroinfékt -a m 1. žarg. uroinfekcija
2. izolat pri uroinfekciji

urokanát -a m sol ali ester urokanske kisline

urokanát-hidratáza -e ž urokanaza

urokanáza -e ž encim, ki katalizira razgradnjo urokanske kisline (v drugi stopnji razgradnje histidina)
SIN.: urokanat-hidrataza

urokánski -a -o v zvezi:
~a kislina

urokináza -e ž proteaza v urinu, ki pospešuje razgradnjo plazminogena v plazmin
PRIM.: stafilokinaza, streptokinaza

uroklepsija -e ž uroreja

urokrizija -e ž ugotavljanje bolezni na podlagi preiskave urina

urokróm -a m razkrojek hemoglobina, podoben žolčnim pigmentom rumene barve, ki daje urinu značilno barvo

urokultúra -e ž urinokultura

urolít -a m sečni kamen

uroolithiasis -is ž [urolítijazis] urolitiazza

urolitiazza -e ž prisotnost sečnih kamnov v sečilih
SIN.: urolithiasis

urolítik -a m sredstvo za topljenje sečnih kamnov

urologija -e ž veja medicine, veterine, ki se ukvarja z diagnostiko in boleznimi sečil
SIN.: urologija

urolóški -a -o nanašajoč se na urologijo:
~ sindrom mačk

uromelanín -a m črn pigment v urinu, produkt razgradnje urokroma

uromélus -a m simpod

urométer -tra m urinometer

uronefróza -e ž čezmerna razširitev ledvičnega meha v eni ledvici ali obeh ledvicah in atrofija parenhima zaradi zastoja urina (npr. pri ureteralni obstrukciji)
SIN.: hidronefroza, vodenica ledvic, hydronephrosis
PRIM.: urohematonefroza

urónkus -a m urinska cista

uronologija -e ž urologija

urononkometrija -e ž merjenje količine urina, izločenega v 24 urah

urónski -a -o v zvezi:
~a kislina

urooedema -atis s [urooedéma] uredem

uropathia -ae ž [uropátija] uropatija

uropatija -e ž katera koli motnja ali bolezen v sečilih:
obstrukcijska ~ patološke spremembe v sečilih zaradi obstrukcije sečil
SIN.: uropathia

uropatogén -a -o ki povzroča bolezen sečil:
~i mikroorganizmi

uropepsinogén -a m pepsinogen v urinu

uropígij -a m konicast konec telesa pri pticih, grajen iz kavdalnih vretenc in pigostila (je opora za repna peresa in vsebuje žleze kurje mrde)
SIN.: kurja škofija, uropygium

uropoétski -a -o nanašajoč se na uropoezo:
~i organi

uropoéza -e ž nastajanje urina v ledvicah

úroporfirin -a m vsak od več porfirinov, ki nastajajo med biosintezo porfirinov in se izločajo z urinom (obstajata dva izomera, uroporfirin I in III)

úroporfirinogén -a m vmesni produkt pri biosintezi porfirina (uroporfirinogen III) ali stranski produkt v biosintezi porfirina (uroporfirinogen I)

uropsámus -a m sediment v urinu v obliki pesku podobnih zrnč

uropygium -ii s [uropígijum] uropigij:
glándula ~ii

úroradiologija -e ž radiologija sečil

uroragija -e ž preobilno izločanje urina
SIN.: diareza, urorrhagia

uroréja -e ž nehoteno izločanje urina iz sečil
SIN.: uroklepsija

urorrhagia -ae ž [urorágija] uroragija

urorubín -a m rdeč pigment, ki nastaja v urinu ob prisotnosti klorovodikove kisline

úrosaharometrija -e ž ugotavljanje sladkorja in merjenje njegove koncentracije v urinu

urosépsa -e ž sepsa, ki se širi iz sečil
SIN.: urosepsis

urosepsis -is ž [urosépsis] urosepsa

urospektrín -a m pigment v normalnem urinu, združen s hematoporfirinom

urostealit -a m sečni kamen s primesjo maščob

urotelij -a m prehodni epitelij v sečilih

úroureter -tra m razširitev sečevoda zaradi zastoja pri odtokanju urina
SIN.: hidroureter, hydroureter

urovagína -e ž nabiranje urina v nožnici pri kobili in kravi zaradi povešene maternice

Ursidae [urzíde] medvedi

Ursus [úrzus] rod zveri iz družine medvedov, ki mu pripada rjavi medved:
~ *árctos* rjavi medved, ~ (*árctos*) *horribilis* grizli

urtica -ae ž [úrtika] koprivka

urticaria -ae ž [urtikáríja] urtikarija:
~ *haemorrhágica* hemoragična urtikarija,
~ *medicamentósa* urtikarija zaradi jemanja nekaterih zdravil, ~ *násolacrimális* konjunktivitis in rinitis po vdihavanju alergenov, ~ *papulósa* alergijska reakcija na ugriz različnih žuželk, pri kateri se pojavijo rdeče ali rjave papule,
~ *pigmentósa* eritem in hiperpigmentacija ustne votline, brade, tilnika in oči pri mačkah, ~ *soláris* sončna urtikarija

úrtika -e ž koprivka

urtikáríja -e ž kožna bolezen z značilnimi, zelo srbečimi izpuščaji (npr. pri preobčutljivosti), ki jo povzročajo zelo različni dejavniki (npr. alergeni, toksini):

hemoragična ~ urtikarija s krvavitvami na koži ali sluznicah **sin.:** urticaria haemorrhagica,

romboidna ~ urtikarija v obliki romboidov, značilen znak kožne oblike prašičje rdečice,

sončna ~ urtikarija zaradi premočnega ali predolgega izpostavljanja direktnim sončnim žarkom **sin.:** urticaria solaris

SIN.: koprivnica (1), urticaria

usáhlost -i ž izguba tkivne tekočine ali celičnih sestavin:

~ **mišič** atrofija mišic

usédanje -a s sedimentacija: ~ krvi

usédati se -am se nedov. sedimentirati: urin se useda

usedlína -e ž sediment

usekanína -e ž rana, narejena s sekalom
SIN.: vulnus sectum

usmérjen -a -o naravnan k določenemu cilju:
~a *biopsija*, ~a *punkcija*
SIN.: ciljan

úsnje -a s živalska koža, strojena brez dlake

úsnjica -e ž plast kože med vrhnjico in podkožjem, sestavljena iz mreže kolagenskih vlaken, z živci in krvnimi žilami, celicami in drugimi vlakni, vsebuje dlačne korenine ter lojnice in znojnice: vnetje kopitne ~e

kopitna ~ specializirana usnjica ob svitkovem robu, ki prehranjuje kopito, **koronarna** ~ specializirana usnjica ob svitkovem robu, ki prehranjuje kopito, parkelj, **parkljeva** ~ specializirana usnjica ob svitkovem robu, ki prehranjuje parkelj, **podplatna** ~ usnjica podplata, ki proizvaja roževino podplata
SIN.: korium, dermis, corium

uspaválo -a s zdravilo, ki omogoča nastop spanja in ga podaljšuje
SIN.: hipnotik

ústa *úst* s mn. odprtina na obrazu, s katero se začnejo prebavila:
bolezen rdečih ust
SIN.: os oris, stoma (1) (lat.)

ustaljèn -éna -o ki se ne spreminja, menja:
~o stanje
SIN.: stabilen

ústen -tna -o nanašajoč se na usta:
~i del žrela, ~o dno, ~i kot, ~a krožna mišica, ~a mikroflora, ~a nekrobaciloza telet, ~i predvdor, ~a reža, ~a sluznica, ~i streptokok, ~i tubus, ~a votlina
SIN.: oralen, oralis

ustilagin -a m eden od alkaloidov, ki ga izločata koruzna, pšenična snet in povzroča ustilaginizem

Ustilaginales [ustilagináles] sneti

ustilaginismus -i m [ustilaginízmsus] ustilaginizem

ustilaginízem -zma m zastrupitev z ustilaginom po zaužitju koruznega, pšeničnega zrnja, okuženega s snetjo (povzroča tudi zvriganje)
SIN.: ustilaginismus

Ustilago [ustilágo] rod glivic iz reda sneti:
~ *máydís* koruzna snet, ~ *trítici* pšenična snet

ustín -a m antibiotična snov, ki jo izloča plesen *Aspergillus ustus*

ústje -a s odprtina na začetnem ali končnem delu česa votlega, podolgovatega:

aortno ~ ustje na izstopišču aorte iz levega srčnega prekata **sin.:** ostium aortae, **desno atrioventrikularno** ~ ustje med desnim srčnim preddvorom in desnim srčnim prekatom **sin.:** trikuspidalno ustje, ostium atrioventriculare dextrum, **ileocekalno** ~ ustje med vitim in slepim črevesom **sin.:** ostium ileocaecale, **levo atrioventrikularno** ~ ustje med levim srčnim preddvorom in levim srčnim prekatom **sin.:** mitralno ustje, ostium atrioventriculare sinistrum, **maternično** ~ **jajcevoda** ustje jajcevoda, odprto v maternično votlino **sin.:** ostium uterinum tubae uterinae, **mitralno** ~ levo atrioventrikularno ustje, **notranje maternično** ~ ustje na prehodu maternične votline v kanal materničnega vratu **sin.:** ostium uteri internum, **notranje** ~ **sečnice** ustje v sečniku, kjer se začne sečnica **sin.:** ostium urethrae internum, **pilorično** ~ ustje med želodcem in dvanajstnikom **sin.:** ostium pyloricum, **trebušno** ~ **jajcevoda** ustje jajcevoda, odprto v trebušno votlino **sin.:** ostium abdominale tubae uterinae, **trikuspidalno** ~ desno atrioventrikularno ustje, **uretrovo** ~ ustje ob vstopišču sečevoda v sečnik **sin.:** ustje sečevoda, ostium ureteris, ~ **pljučnega debela** ustje na izstopišču pljučnega debela iz desnega srčnega prekata **sin.:** ostium trunci, ~ **sečevoda** uretrovo ustje, **zunanje maternično** ~ ustje na materničnem vratu, ki se odpira v nožnico **sin.:** ostium uteri externum, **zunanje** ~ **sečnice** pri samcu ustje sečnice na glavičici penisa, pri samici ustje sečnice v preddvoru nožnice (obdano z mišico zapiralke s prečno-progastimi mišičnimi vlakni) **sin.:** ostium urethrae externum, **želodčno** ~ kardija, **žrelno** ~ **ušesne troblje** ustje ušesne troblje v nosnem delu žrela **sin.:** ostium pharyngeum tubae auditivae **SIN.:** orificium, ostium

ústna -e ž **1.** ustnica (1)

2. ustnica (2):

sklepna ~ sklepna ustnica

ustnátice *ustnátic* ž mn. družina enoletnih ali trajnih zelnatih rastlin s številnimi rodovi, kamor spadajo npr. travniška kadulja, poprova meta, materina dušica, žajbelj **SIN.:** Lamiaceae

U

ústnica -e ž **1.** široka izboklina ali guba, navadno okrog kake odprtine:

atrezija ustnic, **povešalka** spodnje ~e, **povešalka** zgornje ~e, **stomatoshiza** zgornje ~e, **vzdigovalka** zgornje ~e

spodnja ~ del ust med brado in ustno režo **sin.:** labium inferius, **sramna** ~ parna kožna guba zunanjšega spolovila samice **sin.:** labium vulvae, **zajčja** ~ prirojena razklanost zgornje ustnice **sin.:** heiloshiza, **stomatoshiza** zgornje ustnice, **cheiloschisis**, **labium leporinum**, **zgjornja** ~ del ust med nosom in ustno režo **sin.:** labium superius **SIN.:** ustna (1), labium

2. ustnici podobna anatomska struktura:

sklepna ~ vezivnohrustančni obroč, ki dopolnjuje površino sklepne vdolbine (npr. ustnica kolčnične ponvice) **sin.:** sklepna ustna, labrum articulare

SIN.: ustna (2), labrum

ústničen -čna -o nanašajoč se na ustnico:

spodnja ~a arterija, ~a ploskev zoba, ~e slinske žleze, ~a zadruga

SIN.: labialis

usura -ae ž [uzúra] uzura

úš -í ž brezkrilna žuželka, majhen krvosadni zajedavec sesalcev in pičev, ki sodi v več rodov:

goveja ~ uš, ki zajeda na koži goveda **sin.:**

Haematopinus eurysternus, **pasja** ~ uš, ki zajeda kožo psov, lisic, volkov **sin.:** *Trichodectes canis*, **svinjska** ~ uš, ki zajeda na koži prašiča **sin.:**

Haematopinus suis

ušésen -sna -o nanašajoč se na uho:

divertikel ~e troblje, **koščeni del** ~e troblje, ~o maslo, ~a smola, ~i spekulum, ~a troblja, **žrelno ustje** ~e troblje

SIN.: oticus

ušivost -i ž pojav uši na telesu

úšjak in **úšjek** -a m feces, ki ga izloči uš

SIN.: ušji iztrebek

úšji -a -e nanašajoč se na uši:

~ iztrebek

uteralgija -ae ž [uterálgija] uteralgija

uteralgija -e ž bolečina v maternici

SIN.: hysteralgija, histerodinija, metralgija, metrodinija, metralgia, uteralgia

uterinus -a -um [uterínus] materničen:

ampúlla túbae ~ae, **artêria** ~a, **carúncula** ~a, **fimbriae túbae** ~ae, **glándule** ~ae, **ostium abdominale túbae** ~ae, **ostium** ~um túbae ~ae, **sálpinx** ~a, **túba** ~a

uteritis -a m metritis

úterofiksácija -e ž uteropeksa

úterogestácija -e ž brejost v maternici

uterolit -a m kalcificirana tvorba v maternici

SIN.: histerolit

uterolitik -a m snov, ki zmanjšuje tonus maternice

uteropéksa -e ž kirurška pričvrstitev zelo

premakljive maternice ali maternice v nenormalni legi

SIN.: histeropeksa, uterofiksacija, uteropeksija

uteropeksija -e ž uteropeksa

úterosálpingografija -e ž rentgensko slikanje

maternice in jajcevodov po aplikaciji rentgenskega kontrastnega sredstva

SIN.: histerosalpingografija, uterotubografija

uteroskóp -a m endoskop za pregled maternične votline

SIN.: histeroskop

uteroskopija -e ž pregled maternične votline z uteroskopom
SIN.: histeroskopija

uterotomija -e ž kirurški vrez v steno maternice:
abdominalna ~ uterotomija skozi operacijsko rano na trebušni steni, **vaginalna** ~ uterotomija skozi nožnico
SIN.: histerotomija

uterotoničen -čna -o ki povečuje tonus stene maternice: ~i pripravek

uterotoničnik -a m zdravilo, ki vzpostavi ali okrepi delovanje mišične stene maternice (odpravlja atonijo, utrujenost maternice)

úterotubografija -e ž uterosalpingografija

úterus -a m maternica

uterus -i m [úterus] maternica:

ádnexa ~i, aplásia ~i, atónia ~i, canális cêrvicis ~i, carcinóma ~i, cávum ~i, cêrvix ~i, córnú ~i, córpúš ~i, evacuátio ~i, hypoplásia ~i, inhêrtia ~i, invêrsio ~i, involútio ~i, ligamêntum látum ~i, ligamêntum tères ~i, myóma ~i, opêrculúm ~i, óstium ~i extêrnúm, óstium ~i intêrnúm, perforátio ~i, prolápsus ~i, reposítio ~i, retroposítio ~i, ruptúra ~i, subinvolutio ~i, tórsio ~i, vélum ~i
 ~ **bicórnis** dvoroga maternica, ~ **bipartítus** dodelna maternica, ~ **didélphys** dvojna maternica, ~ **dúplex** dvojna maternica, ~ **infantilis** infantilna maternica, ~ **unicórnis** enoroga maternica

utóren -rna -o v zvezi:
 ~i zlom

utriculitis -idis ž [utrikulítis] utrikulitis

utriculus -i m [utríkulus] mešiček (2):
 mácula ~i
 ~ **vestibuláris** predgovorni mešiček

utrikulitis -a m vnetje mešička v notranjem ušesu
SIN.: utriculitis

utríkulus -a m mešiček (2)

utrip -a m **1.** vsak od malo zaznavnih, rahlih, navadno enakomernih gibov: ~ trepalnic z vekami
2. srčni utrip:
 frekvenca srčnega ~a

ektopični srčni ~ srčni utrip, ki ne izvira iz sinuatrialnega vozla, ampak iz kakega drugega mesta v srcu, **pospešeni srčni** ~ tahikardija, **srčni** ~ posamezna srčna kontrakcija, pri kateri konica srca udari na prsno steno **SIN.:** srčni iktus, srčni udar, utrip (2), ictus cordis

utripálnica -e ž arterija

utripáti -am nedov. **1.** ritmično krčiti in širiti se zaradi ritmičnega dotekanja krvi (npr. krvna žila, srce)
2. delati rahle, navadno enakomerne gibe (npr. s krili, z vekami)

utripén -pna -o nanašajoč se na utrip:
 ~i volumen srca

útva -e ž divja raca

UV [uvé] okr. ultravijoličen

uva -ae ž [úva] grozd, grozdje:
 sáccharum ~ae

úvea -e ž srednja, močno ožiljena plast zrkla, ki vključuje žilnico, skupaj s slepim delom mrežnice tvori žarkovnik in šarenico
SIN.: tunica vasculosa bulbi, uvea (lat.)

uvea -ae ž [úveja] uvea

uveítis -a m vnetje šarenice in žarkovnika
SIN.: uveitis (lat.)

uveitis -idis ž [uvejítis] uveitis

uveoscleritis -idis ž [uveosklerítis] uveoskleritis

uveosklerítis -a m skleritis, nastal z razširitvijo vnetja v uveji
SIN.: uveoscleritis

uvíhan -a -o obrnjen navznoter:
 ~a veka
SIN.: inflexus

uvíhanost -i ž obrnjenost navznoter:
 ~ **veke** entropij
SIN.: infleksija

uvíhek -hka m v zvezi:

~ **kopitne stene** del kopitne stene, ki se kavdalno z obeh strani previje na podplat kopita **SIN.:** pars inflexa

úvula -e ž visečemu grozdu podoben podaljšek mehkega neba, ki štrli v žrelo
SIN.: uvula palatina

uvula -ae ž [úvula] v zvezi:
 ~ **palatína** uvula

uvulítis -a m vnetje uvule
SIN.: uvulitis (lat.)

uvulitis -idis m [uvulítis] uvulitis

UVŽ [uvežé] okr. ultravijolični žarki

UZ [uzé] okr. ultrazvok

úzda -e ž priprava iz žvale in jermenov, ki se da konju na glavo, da ga je mogoče voditi

úzdati -am nedov. **1.** nadevati, nameščati uzdo: ~ konja
2. zadrževati z uzdo

úzdice **úzdíc** ž mn. habenule

uzúra -e ž izginjanje tkiva zaradi obrabe: ~ hrustanca, ~ kosti
SIN.: usura

uzíten -tna -o primeren, uporaben za hrano:
 ~e gobe, ~a klapavica, ~e školjke

uživanje -a s prejemanje hrane, tekočine in drugih snovi v telo skozi usta: ~ zdravil

V

V [vé] **1.** okr. valin
2. okr. volumen
3. okr. (Veetids) v zvezi:
penicilin ~

v. [vé] okr. **1.** vena
2. virus

vába -e ž pripravek za privabljanje živali z namenom, da se ujame, vakcinira, obročka (npr. za vakcinacijo lisic proti steklini, za zatiranje glodavcev)

vábec -bca m žival, navadno ptica, s katero se privablja druge živali

vacca -ae ž [váka] krava

vaccinatus -a -um [vakcinátus] ki nastane zaradi vakcinacije:
eczéma ~um

vaccinia -ae ž [vakcínija] krvaje kože

vacuus -a -um [vákuus] prazen, nezapolnjen, izpraznjen:
púlsus ~

vagálen -lna -o vagusen:
~i živec

vagina -e ž **1.** nožnica (1)

2. tulcu podobna struktura, ki kaj obdaja (npr. mišico, kito, živec):

karotidna ~ vezivna ovojnica vratne arterije **sin.:** vagina carotica, ~ **preme trebušne mišice** vezivna ovojnica, ki obdaja premo trebušno mišico **sin.:** vagina musculi recti abdominis, ~ **vidnega živca** vezivna fascija, ki ovija vidni živec **sin.:** vagina nervi optici
SIN.: nožnica (2), vagina (2) (lat.)

vagina -ae ž [vagína] **1.** nožnica (1):

atrésia ~ae, fórnix ~ae, vestibulum ~ae

2. vagina (2):

~ **carótica** karotidna vagina, ~ **fibrósa téndinis** fibrozna ovojnica kitnice, ~ **músculi récti abdóminis** vagina preme trebušne mišice, ~ **něrví óptici** vagina vidnega živca, ~ **synoviális** sinovijska membrana, ~ **synoviális téndinis** sinovijska membrana kitnice, ~ **téndinis** kitnica

vaginálen -lna -o **1.** nožničen (1):

~a arterija, ~a biopsija, ~i bris, ~a citologija, ~a histerektomija, ~i izcedek, ~a sluznica, ~i spekulum, ~i supozitorij, ~a svečka, ~a tableta, ~a uterotomija, ~i vložek

2. nožničen (2):

~i podaljšek, ~a tunika moda

vaginaléta -e ž vagitorij

vaginaletta -ae ž [vaginaléta] vagitorij

vaginalis -e [vaginális] **1.** nožničen (1):

artéria ~, flátus ~, hysterectómia ~, suppositórium ~e

2. nožničen (2):

lámina parietális túnicae ~, lámina viscerális túnicae ~, procéssus ~ masculínus, túnica ~

vaginektomija -e ž kolpektomija

vaginismus -i m [vaginízmus] vaginizem

vaginitis -a m **1.** kolpitis

2. vnetje vagine, npr. kitnice

vaginizem -zma m boleč krč mišic nožnice

SIN.: vaginismus

vaginicistokéla -e ž izpad nožnice in sečnika

vaginodinija -e ž kolpalgija

vaginokéla -e ž izpad spodnjega oziroma kavalnega dela nožnice

SIN.: zdrs nožnice, prolaps nožnice

vaginomikóza -e ž okužba nožnice z glivicami

vaginopatija -e ž katera koli bolezen nožnice

SIN.: vagozoza

vaginopeksija -e ž kolpopeksija

vaginoperineorafija -e ž kirurško šivanje raztrgane nožnice in presredka

vaginatorfija -e ž kolporafija

vaginokóp -a m kolposkop

vaginoskopija -e ž kolposkopija

vaginotomija -e ž kolpotomija

vaginóza -e ž vaginopatija

vagitórij -a m pripravek v obliki vložka, ki se daje v nožnico (npr. ovcam za sinhronizacijo gonjenja):

zdravilni ~ vagitorij, ki vsebuje zdravilno snov
SIN.: vaginaleta, vaginalni supozitorij, vaginalna svečka, vaginalna tableta, vaginalni vložek, suppositorium vaginale, vaginaletta, vagitorium

vagitorium -ii s [vagitórijum] vagitorij

vagolitik -a m sredstvo, ki inhibira delovanje vagusnega živca

SIN.: parasimpatikolitik

vagotomija -e ž kirurško prerezanje vagusnega živca (tudi nehotena prekinitev, npr. pri jemanju krvi prašičem)

vagotonija -e ž povečana vzdraženost vagusnega živca, ki se praviloma kaže z okrepljeno peristaltiko

SIN.: parasimpatikotonija

PRIM.: simpatikotonija

vagotónik -a m **1.** sredstvo, ki spodbuja delovanje parasimpatičnega živčevja

SIN.: parasimpatikotonik

2. bolnik z vagotonijo

SIN.: parasimpatikotonik

vagotonín -a m hormonski pripravek iz trebušne slinavke, ki povečuje tonus vagusnega živca,

upočasnjuje delovanje srca in povečuje shranjevanje glikogena v jetrih

vagotróp -a m sredstvo, ki uravnava delovanje vagusnega živca

vagovagálen -lna -o ki nastane kot posledica eferentnih in aferentnih impulzov, prevajanih preko vagusnega živca:
~i refleks

vágus -a m žarg. vagusni živec

vagus -a -um [vágus] blodeč, bloden:
nervus -

vágusen -sna -o v zvezi:
~i živec
sin.: vagalen

vájét -i ž nav. mn. na uzdo pritrjen jermen za vodenje živali pri ježi, dresuri, vožnji: imeti konja na ~ih

vájeten -tna -o nanašajoč se na vajeti:
~i konj, ~a stran

vakcína -e ž pripravek z atenuiranimi, avirulentnimi ali mrtvimi mikroorganizmi (bakterijami, glivicami, virusi), toksoidi in pripravke iz zajedavcev, ki se vnaša v telo zaradi preprečevanja kužne ali zajedavske bolezni: valenca ~e
adsorbatna ~ vakcina, pri kateri je vakcinalni agens adsorbiran na adsorbent (najpogosteje na aluminijev hidroksid), **atenuirana** ~ vakcina iz živih mikroorganizmov, ki so izgubili virulenco (po naravni poti ali v laboratoriju z gojitvijo na umetnih gojiščih ali s pasažami prek živali), zadržali pa so imunogenost, **aviarizirana** ~ vakcina, ki vsebuje virus, oslabljen s serijsko pasažo preko piščancev (npr. vakcina proti kontagiozni pleuropnevmoniji goveda), **avtoгена** ~ mrtvovakcina, **bakterijska** ~ vakcina iz živih ali mrtvih bakterij, ki se uporablja za imunizacijo proti bakterijskim boleznim, **bivalentna** ~ dvovalentna vakcina, **dvovalentna** ~ vakcina, ki vsebuje vakcinalni agens proti dvema vrstama bolezni sin.: bivalentna vakcina, **emulzijska** ~ oljna vakcina, **enovalentna** ~ vakcina, ki vsebuje vakcinalni agens proti eni vrsti bolezni sin.: monovalentna vakcina, **heterotipična** ~ vakcina, pripravljena iz antigeno sorodnega virusa, **homotipična** ~ vakcina, pripravljena iz virusa, ki povzroča bolezen, proti kateri se želi pridobiti imunost, **inaktivirana** ~ vakcina, pri kateri je vakcinalni agens usmrčen, **jatrenska** ~ vakcina z mešanico kultur različnih vrst bakterij in z jatrenom sin.: vakcina jatren, **kaprinizirana** ~ vakcina, ki vsebuje virus, oslabljen s serijsko pasažo preko koz (npr. vakcina proti goveji kugi), **lapinizirana** ~ vakcina, ki vsebuje virus, oslabljen s serijsko pasažo preko kuncev, **lizatna** ~ vakcina z lizatom mikroorganizma, **mešana** ~ vakcina, ki vsebuje dve vrsti mikroorganizmov (npr. nespecifična vakcina za zdravljenje nekaterih novotvorb pri psih, ki vsebuje kulturi

bakterij *Streptococcus equi* subsp. *zooepidemicus* in *Serratia marcescens*), **monovalentna** ~ enovalentna vakcina, **mrtva** ~ vakcina, ki vsebuje usmrčene mikroorganizme ali njihove sestavine, **nespecifična** ~ vakcina, ki spodbudi nespecifično obrambo organizma, **oljna** ~ vakcina z oljnim adjuvansom sin.: emulzijska vakcina, lipovakcina, **polivalentna** ~ vakcina iz dveh ali več vrst mikroorganizmov, **polivalentna** ~ **proti boleznim dihal pri govedu** vakcina, ki vsebuje goveji herpesvirus 1, virus parainfluence-3 in kulture bakterij *Streptococcus pneumoniae*, *Pasteurella multocida* in *Arcanobacterium pyogenes*, **rekombinantna** ~ vakcina, izdelana z insercijo specifične sekvence nukleotidov v verigi DNK ali z delecijo določenega segmenta virusnega genoma (npr. vakcina proti boleznim Aujeszkega), **trivalentna** ~ vakcina iz treh vrst mikroorganizmov, **trivalentna** ~ **proti parvovirozi in leptospirozi psov** vakcina, ki vsebuje inaktiviran pasji parvovirus ter inaktivirani kulturi bakterij *Leptospira interrogans* serovar *canicola* in *Leptospira interrogans* serovar *icterohaemorrhagiae*, ~ **BCG** vakcina proti tuberkulozi pri človeku, ki vsebuje žive avirulentne bakterije *Mycobacterium bovis*, ~ **HEP** vakcina, pripravljena z živim virusom, atenuiranim z več pasažami preko kokošjih, račjih zarodkov, ~ **jatren** jatrenska vakcina, ~ **LEP** vakcina, pripravljena z živim virusom, atenuiranim z manjšim številom pasaž preko kokošjih, račjih zarodkov (npr. vakcina proti steklini, vakcina proti boleznim Aujeszkega), ~ **po Hemptu** vakcina proti steklini, ki vsebuje virus fixe v možganskem tkivu kuncev, usmrčen s fenolom (ne uporablja se več zaradi Landryjevih paraliz) sin.: cepivo po Hemptu, ~ **e prihodnosti** 1. vakcine iz virusov, katerih virulenca se je zmanjšala zaradi delecije enega segmenta ali več segmentov virusnega genoma, ki določajo patogenost virusa, zaradi delecije pa je tudi mogoče serološko razlikovati med vakcinalno in s popolnoma virulentno varianto virusa okuženih živali (npr. že obstoječe vakcine proti bolezni Aujeszkega) 2. vakcine v fazi razvoja iz določenega avirulentnega živega virusa, v katerega genom je vključen en gen ali več genov za imunogene fragmente patogenih bakterij ali virusov 3. žive vakcine iz nepatogenih, vendar imunogenih bakterij 4. vakcine, ki vsebujejo le določene sestavine (podenote) celic, virionov ali fragmentov patogenih bakterij, virusov ali zajedavcev (podenote bakterij in virusov se navadno razmnožijo z genskim inženiringom v bakterijah), ~ **proti afriški konjski kugi** dve vakcini, vzgojeni na tkivni kulturi, ki vsebujeta vsaka navadno po štiri različne antigenske variante virusa afriške konjske kuge in se aplicirata druga za drugo v razmiku treh tednov, ~ **proti atipični kokošji kugi** 1. vakcina, ki vsebuje več variant živega virusa atipične kokošje kuge 2. vakcina, ki vsebuje liofilizirani virus atipične kokošje kuge seva LaSota, ~ **proti atrofičnemu rinitisu prašičev**

vakcina, ki vsebuje inaktivirani kulturi bakterij *Bordetella bronchiseptica* in *Pasteurella multocida*, ~ **proti bolezni Aujeszkega** 1. vakcina, ki vsebuje žive avirulentne ali hipovirulentne variante prašičjega herpesvirusa 2 2. vakcina, ki vsebuje inaktivirani prašičji herpesvirus 2 variante Bartha ali druge variante z delecijami v genomu in dodano mineralno olje, ~ **proti bolezni modrikastega jezika** vakcina, ki vsebuje en serovar, dva serovara ali več serovarov ovčjega orbivirusa (serovar se določi glede na to, kje naj se cepi), ~ **e proti brucelozi** 1. vakcina ki vsebuje živo kulturo bakterije *Brucella melitensis*, seva Elberg-France Rev. 1 za vakcinacijo proti ovčji brucelozi (uporablja se samo v enzootsko okuženih deželah) 2. vakcina, ki vsebuje živo kulturo seva bakterije *Brucella abortus* Buck 19 (uporablja se predvsem za vakcinacijo telic, izjemoma krav) 3. vakcina, ki vsebuje živo kulturo bakterije *Brucella abortus* seva RB 51 (ki je v obliki hrapave bakterijske kolonije in ne povzroča tvorbe vakcinalnih aglutininov), ~ **proti enteritisu telet** vakcina, ki vsebuje inaktivirani goveji rotavirus in kulturo bakterije *Escherichia coli*, ~ **proti enzootski pljučnici prašičev** vakcina, ki vsebuje inaktivirano kulturo bakterije *Mycoplasma hyopneumoniae*, ~ **proti goveji kugi** 1. vakcina, ki vsebuje živ lapinizirani sev virusa goveje kuge (uporablja se na Kitajskem in v Koreji) 2. vakcina, ki vsebuje kozam prilagojeni sev virusa goveje kuge in vakcina, ki vsebuje virus goveje kuge, vzgojen na celični kulturi (uporablja se v Indiji, na Bližnjem vzhodu, v Afriki), ~ **proti gumborski bolezni** vakcina, ki vsebuje živ birnavirus iz rodu *Avibirnavirus* variante Winnerfield 2512, ~ **proti hemoragični bolezni kuncev in zajcev** vakcina, ki vsebuje en serovar ali več serovarov (skupaj jih je devet) oslabljenih virusov hemoragične bolezni kuncev in zajcev, ~ **proti IBR/IPV** vakcina, ki vsebuje živ goveji herpesvirus 1, atenuiran s pasažami preko celičnih kultur, ~ **proti influenci konj** vakcina, ki vsebuje več (s formalinom) inaktiviranih sevov virusa influenza konj z adjuvansom, ~ **proti klasični prašičji kugi** vakcina, ki vsebuje živ lapiniziran in liofiliziran kitajski sev virusa klasične prašičje kuge (v Evropski skupnosti je cepljenje prepovedano), ~ **proti kokošji difteriji** vakcina, ki vsebuje živ, atenuiran in liofiliziran kokošji poksvirus, ~ **proti kokošji koleri** vakcina, ki vsebuje mrtvo kulturo bakterije *Pasterella multocida* z adjuvansom, ~ **proti kolibacilozi sesnih pujskov** vakcina, ki vsebuje inaktivirane kulture bakterije *Escherichia coli* z adhezini, ~ **proti kontagiozni agalakciji ovc in koz** vakcina, ki vsebuje inaktivirano kulturo bakterije *Mycoplasma agalactiae* z dodanim saponinom, ~ **proti kontagiozni plevropnevmoniji goveda** vakcina, ki vsebuje živo, atenuirano (aviarizirano) ali liofilizirano kulturo bakterije *Mycoplasma mycoides* subsp. *mycoides*, tudi v tekočem stanju (uporablja se samo v enzootsko okuženih deželah, npr. v Afriki,

včasih sočasno z vakcino proti goveji kugi), ~ **proti kontagiozni plevropnevmoniji prašičev** vakcina, ki vsebuje kombinacijo inaktiviranih kultur bakterije *Actinobacillus pleuropneumoniae*, ~ **proti kužnemu aviarnemu bronhitisu** vakcina, ki vsebuje živ atenuiran koronavirus sevov H-120 in H-52, ~ **proti Marekovi bolezni** vakcina, ki vsebuje živ, hipovirulentni virus nevrolimfomatoze, ~ **proti okužbi z bakterijo Clostridium perfringens** vakcina, ki vsebuje inaktivirano kulturo bakterije *Clostridium perfringens* tipov B, C, D ali njihove toksoida za vakcinacijo ovc in prašičev, ~ **proti parvovirozi psov** vakcina, ki vsebuje živ atenuiran in liofiliziran pasji parvovirus, ~ **proti pasji kugi** vakcina, ki vsebuje živ, atenuiran in liofiliziran virus pasje kuge, ~ **proti pasji kugi, kužnemu hepatitisu psov in parainfluenci psov** trivalentna vakcina, ki vsebuje živ, atenuiran in liofiliziran virus pasje kuge, atenuiran virus kužnega hepatitisa psov in virus parainfluence-2, ~ **proti prašičji parvovirozi** vakcina, ki vsebuje inaktiviran prašičji parvovirus, ~ **proti prašičji rdečici** 1. adsorbirana vakcina, ki vsebuje inaktivirane kulture imunogenih sevov bakterije *Erysipelothrix rhusiopathiae* z dodanim aluminijevim hidroksidom 2. lizatna vakcina, ki vsebuje inaktivirane in lizirane kulture imunogenih sevov bakterij *Erysipelothrix rhusiopathiae* z dodanim saponinom 3. oljna vakcina, ki vsebuje inaktivirane kulture bakterij *Erysipelothrix rhusiopathiae* z dodanim aluminijevim hidroksidom in mineralnim oljem, ~ **proti rinotraheitisu in panlevkopeniji mačk** vakcina, ki vsebuje živa, atenuirana in liofilizirana virusa panlevkopenije mačk in mačje respiratorne bolezn. ~ **proti sindromu padca nesnosti pri nesnicah** vakcina, ki vsebuje inaktivirani virus sindroma padca nesnosti pri nesnicah, ~ **proti slinavki in parkljevki** 1. vakcina, izdelana iz inaktiviranih ustreznih vrst virusov slinavke in parkljevke, namnoženih na govejih jezikih ali na celicah jezične sluznice goveda 2. vakcina, izdelana iz ustreznih vrst virusov slinavke in parkljevke, vzgojenih na celičnih kulturah in inaktiviranih s formalinom, z dodanim aluminijevim hidroksidom ali s Freundovim adjuvansom 3. dvovalentna vakcina, ki vsebuje dve vrsti virusov slinavke in parkljevke 4. trivalentna vakcina, ki vsebuje tri vrste virusov slinavke in parkljevke, ~ **proti steklini** 1. vakcina, ki vsebuje inaktiviran virus flury z aluminijevim hidroksidom 2. vakcina, ki vsebuje živ, liofiliziran virus flury 3. vakcina po Hemptu, ki vsebuje virus fixe v možganskem tkivu kuncev, usmrčen s fenolom (se ne uporablja več zaradi Landryjevih paraliz), ~ **proti šumečemu prisadu in malignemu edemu** vakcina, ki vsebuje mešano kulturo inaktiviranih bakterij *Clostridium chauvoei* in *Clostridium septicum* z njihovimi toksoidi, ~ **proti tetanusu** 1. vakcina, ki vsebuje toksoid tetanospazmina 2. vakcina, ki vsebuje prečiščeni toksoid tetanospazmina zaradi

preprečitve alergijske reakcije (uporablja se za vakcinacijo konj), ~ **proti virusnemu arteriitisu konj** vakcina, ki vsebuje živo, oslABLJENO varianto virusa arteriitisa konj, ~ **proti virusnemu rino-pnevmonitisu konj** vakcina, ki vsebuje živo, hipovirulentno varianto konjskega herpesvirusa 2, ~ **proti vranličnemu prisadu** vakcina, ki vsebuje suspenzijo živih spor nepatogenega, akapsularnega seva antraksovega bacila, **živa** ~ vakcina, ki vsebuje žive atenuirane mikroorganizme
SIN.: cepivo

vakcinacija -e ž vnašanje vakcine v telo za pridobitev imunosti proti specifični bolezni: **peroralna** ~ dajanje vakcine skozi usta, **profilaktična** ~ vakcinacija v času, ko se pričakuje izbruh bolezni ali možnost okužbe, **simultana** ~ serovakcinacija
SIN.: cepljenje (1)

vakcinálen -lna -o nanašajoč se na vakcino: ~i agens, ~i aglutinin, ~i ekcem, ~o protitelo, ~a reakcija, ~i sev

vakcinija -e ž kravje koze:
 virus ~e

vakcinióla -e ž 1. sekundarni eksantem na koži, kakršen je včasih sledil vakcinaciji ljudi z virusom kravjih koz (podoben eksantemu pri kozah)
 2. generalizacija kravjih koz

vakcinírati -am nedov. vnašati vakcino v telo
SIN.: cepiti (1)

vakcinoaterapija -e ž zdravljenje z vnašanjem vakcine v telo

vakuóla -e ž z membrano obdan prostor v citoplazmi evkariontske celice:
avtofagna ~ avtofagosom, **Golgijeva** ~ transportna vakuola, odcepek Golgijeve cisterne, ki vsebuje različne encime, **heterofagna** ~ heterofagosom, **kontraktilna** ~ s tekočino napolnjena vakuola pri enoceličarjih, ki se krči in širi in s tem opravlja ekskrecijsko in dihalno funkcijo, **maščobna** ~ prazen prostor v celici, kjer se raztopi maščoba pri pripravi histološkega preparata, **prebavna** ~ vakuola, v kateri se encimsko razgrajuje substrat avtofagnega in heterofagnega izvora, **transportna** ~ vakuola, ki znotraj celice prenaša kako specifično snov

vakuoláren -rna -o nanašajoč se na vakuolo:
 ~a degeneracija

vakuolizácija -e ž oblikovanje, nastajanje vakuol

vakuolizírán -a -o ki ima vakuole: ~a celica

vákuum -a m prostor, iz katerega je bil zrak izsesan

vakuumírati -am nedov. in dov. izsesavati zrak (npr. iz posode, v katero je vložena vakcina, zdravilo ali kaka druga snov)

Val [vál] okr. valin

vál -a m 1. periodična motnja v sredstvu ali prostoru:

ultrakratki ~ovi elektromagnetno valovanje z dolžino od 1 m do 10 m **OKR.:** UKV

2. fiziološki pojav, ki se širi podobno valu na površju vode ali ima v zapisu tako obliko: **ascendentni krak pulznega** ~a, **descendentni krak pulznega** ~a

pulzni ~ val, ki je posledica srčne kontrakcije in ga je mogoče otipati na steni arterije ali vene

valénca -e ž 1. število, ki izraža sposobnost vezanja med atomi, radikali, enako številu atomov vodika, ki bi jih atom lahko vezal ali nadomestil v kemični spojini

2. število antigenских determinant, s katerimi se lahko veže enako število protiteles

3. karenc (3): ~ seruma, ~ vakcine, ~ zdravila

4. v zvezi:

ekološka ~ obseg tolerance vrste na različne dejavnike

Valeriana [valerijána] rod zelnatih trajnic, nepomembnih za prehrano živali:
 ~ **officinális** zdravilna špajka

valerín -a m alkaloid v zdravilni špajki (predvsem v korenini), ki deluje analeptično, uspavalno, pomirjevalno, tonično

valgus -a -um [válgus] upognjen navzven:
 cóxa ~a, génu ~um

validírati -am nedov. in dov. preverjati diagnostično metodo, preiskavo

valífen -lna -o nanašajoč se na valjenje:
 ~a jajca, ~i prostor

valílnica -e ž 1. prostor, urejen za valjenje, navadno piščancev
 2. valilnik

valílnik -a m 1. naprava za valjenje z umetnim ogrevanjem (navadno za piščance)
SIN.: inkubator (1), valilnica (2)

2. bazen, posoda s tekočo vodo za valjenje ribjih iker

valín -a m bistvena aminokislina, ki tvori beljakovine v organizmu
OKR.: V (1), Val

valinemija -e ž povišana raven valina v krvi

valíščé -a s 1. prostor, kjer ptice valijo
 2. gnezdo, v katerem kokoši nesejo jajca ali jih valijo

valítí -ím nedov. s toploto, navadno lastnega telesa ali umetno, dosežati, da se v jajcih, jajčecih razvijejo mladiči: koklja ~i jajca, ~ jajca v inkubatorju, ~ ribje ikre v valilniku

valizánski -a -o v zvezi:
 ~ terier

válj -a m valjasta, kolesu škripca podobna anatomska struktura, predvsem na kostnem okrajku:

nadlahtnični ~ valjasti del spodnjega okrajka nadlahtnice, ki se v sklepu veže s kostema v podlaktju **sin.:** trochlea humeri, **stegenični** ~ vsaka od dveh gladkih izboklin na spodnjem okrajku stegenice, po kateri drsi pogačica **sin.:** trochlea ossis femoris, ~ **skočnice** izbočeni zgornji okrajek skočnice, ki se stika z golenico in mečnico **sin.:** trochlea tali **SIN.:** trochlea

váljast -a -o ki ima obliko valja:
~i črvi

valjênje -a s ogrevanje valilnih jajc do izvalitve mladičev (npr. piščancev)
SIN.: inkubacija (1)

valovánje -a s periodično spreminjanje kake veličine v kraju in času:
elektromagnetno ~ prenos energije skozi prostor z menjavanjem električnega in magnetnega polja **sin.:** elektromagnetno sevanje, svetloba (2), **longitudinalno** ~ valovanje v sredstvu, pri katerem delci snovi nihajo vzdolžno v smeri širjenja valovanja (npr. zvok)

valováti -ím nedov. premikati se v obliki valovanja
SIN.: fluktuirati

valujóč -a -e ki valuje:
~a membrana, ~a vročina
SIN.: undulirajoč, undulans

valva -ae ž [válva] zaklopka:
~ **aórtae** aortna zaklopka, ~ **átrioventriculáris dēxtra** desna atrioventrikularna zaklopka, ~ **átrioventriculáris sínistra** leva atrioventrikularna zaklopka, ~ **bicuspidális** leva atrioventrikularna zaklopka, ~ **caecocólicá** cekokolična guba, ~ **ileocaecális** ileocekalna guba, ~ **mitrális** leva atrioventrikularna zaklopka, ~ **tricuspidális** desna atrioventrikularna zaklopka, ~ **trúnci pulmonális** pljučna zaklopka

válvotomija -e ž kirurško izrezanje zaklopke

válvula -e ž majhna zaklopka ali del zaklopke:
limfatična ~ valvula v mezovalnici **sin.:** valvula lymphatica, **polmesečasta** ~ semilunarna valvula, **semilunarna** ~ vsaka od treh duplikatur tunike intime, ki sestavlja aortno in pljučno zaklopko **sin.:** polmesečasta valvula, valvula semilunaris, **venska** ~ venska zaklopka
SIN.: loputka, škric, cuspis, valvula (lat.)

valvula -ae ž [válvula] valvula:
~ **lymphática** limfatična valvula, ~ **semilunáris** semilunarna valvula, ~ **venósa** venska zaklopka

valvuláren -rna -o nanašajoč se na valvulo:
rdečični ~i endokarditis, ~i endokarditis, ~a stenoza, ~i trombus
SIN.: valvularis

valvularis -e [valvuláris] valvularen:
endocarditis ~, stenosis ~

valvulítis -a m vnetje valvule
SIN.: valvulitis (lat.)

valvulítis -idis ž [valvulítis] valvulitis

valvuloplástika -e ž plastična operacija srčne zaklopke

valvulotóm -a m kirurški nož za operacijo srčne zaklopke

valvulotomija -e ž operacija srčne zaklopke

vámp -a m največji od treh predželodcev prežvekovalcev, kjer poteka razgradnja krme s pomočjo mikroflore, iz katerega se vsebina povrne v usta in jo žival ponovno prežveči in pogoltne:
distenzija ~a, **izpiranje** ~a, **lavaža** ~a, **mikroflora** ~a, **parakeratoza** ~a, **punkcija** ~a
SIN.: rumen, rumen (lat.)

vámpast -a -o ki ima velik trebuh: ~a krava

vampír -ja m v zvezi:

pravi ~ krvosolni netopir iz Srednje in Južne Amerike, prenašalec virusa stekline (na njegovem področju je treba živo v vakcinirati proti steklini) **sin.:** *Desmodus rotundus murinus*

vámpov -a -o nanašajoč se na vamp:
spodnja ~a vreča, ~a fistula, ~ metljaj, ~ preddvor, **zgornja** ~a vreča

van Gieson, Thompsen Iva [van gíson tómpsen ájva] (1865–1913) histolog, mikrobiolog in patolog v ZDA:
barvanje po ~u

vankomicín -a m antibiotik ozkega spektra, pridobljen iz kulture streptomicete *Streptomyces orientalis* (deluje na gramsko pozitivne bakterije in se uporablja pri okužbah s streptokoki, odpornimi proti penicilinu)

vaporizácija -e ž uparjanje

vaporizátor -ja m del anestezijskega aparata, ki spreminja anestetik v paro, hlape
SIN.: hlapilnik

vapoterapija -e ž zdravljenje s paro, hlapi, v katerih so zdravilne učinkovine

variábiln -lna -o spremenljiv, nestabilen:
~i deli imunoglobulina

variábilnost -i ž lastnost, mera za spreminjanje organizmov pod vplivom okolja ali zaradi sprememb dednih lastnosti

variácija -e ž prirojena sprememba v obliki, odkim od norme, praviloma brez izgube funkcije (pomemben pojav v evoluciji organizmov):
genska ~ variacija zaradi genske rekombinacije pri spolnem razmnoževanju, ki je lahko tudi posledica mutacije posameznih genov

variánta -e ž kar se v kakih lastnostih razlikuje od skupine, ki ji pripada

varíca -e ž krčna žila

varicocele -es ž [varikocéle] varikokela

varicosis -is ž [varikózis] varikoza

varicosus -a -um [varikózus] varikozen:
úlcus ~um

varietéta -e ž taksonomska kategorija, nižja od vrste, podvrste, v kateri se organizmi po eni lastnosti ali več lastnostih razlikujejo od organizmov v vrstah, podvrstah (vsi se lahko razmnožujejo med seboj)

varikácija -e ž nastajanje ali prisotnost krčnih žil

váríkoflebitis -a m vnetje varikozno razširjenih ven

váríkokéla -e ž nenormalna razširitev ven v pampiniformnem pleksusu v semenskem povescu
SIN.: varicocele

váríkoómfalus -a m otekline na popku zaradi razširjenih ven

váríkotomíja -e ž kirurško izrezanje krčne žile

varikóza -e ž razširjenost ven z zastojem krvi
SIN.: varicosis

varikózen -zna -o nanašajoč se na varikozo:
~a razjeda, ~i ulkus
SIN.: varicosus

varíkula -e ž majhna krčna žila:
konjunktivalna ~ varíkula v očesni veznici

variola -e ž v zvezah:
virus aviarne ~e
aviarna ~ kokošja difterija
SIN.: variola (lat.)

variola -ae ž [varijola] variola:
~ ovína ovčje, kozje kože

varix -ícis ž [váríks -ícis] krčna žila

varója -e ž pršica iz rodu *Varroa*

varosis -is ž [varózis] varoza:
~ ápium varoza čebel

varoválen -lna -o v zvezi:
~a barva

varóza -e ž zajedavska bolezen, ki jo povzročajo pršice iz rodu *Varroa*:
~ čebel bolezen čebel zaradi infestacije z varojo *Varroa jacobsoni* sin.: varosis apium
SIN.: varosis

Varro, Marcus Terentius [váro márkus teréncijus] (116–27 pr. n. št.) starorimski učenjak in čebelar

Varroa [varója] rod zajedavskih pajkovcev iz skupine pršic:
~ *jacobsoni* varoja, ki povzroča varozo (zajedavec polaga jajčeca v čebeljo zalego, ki odmre, odrasla pršica pa zajeda odrasle čebele, ki zato živijo krajši čas in nato donos medu manjši)

várstvo -a s v zvezi:
zdravstveno ~ živali strokovni, zdravstveni

nadzor nad določeno vrsto živali (npr. zdravstveno varstvo divjadi, kopitarjev, mesojedov, perutnine, prašičev, prežvekovalcev, rib, čebel)

varus -a -um [várus] upognjen navznoter:
cóxa ~a, génu ~um

vas vasis s [vás vázis] žila:
lacúna ~órum, systéma ~órum
~ áberans vsaka nenormalna ali nenavadna žila, ~ áfferens aferentna žila, ~ éfferens eferentna žila, ~ lympháticum mezgovnica, ~a récta ravne žile, ~a sanguínea krvne žile, ~a vasórum majhne arterije in vene v steni večjih krvnih žil

vasculitis -ídis ž [vaskulítis] angiitis

vasculosus -a -um [vaskulózus] žilnat:
strúma ~a, túnica ~a búlbi

vasectomia -ae ž [vazektómija] vazektomija

vaselinum -i s [vazelínium] vazelin:
~ álbum beli vazelin, ~ flávum rumeni vazelin

vasitis -ídis ž [vazítis] vazitis

vaskuláren -rna -o žilen:
~a kapaciteta, ~a rezistenca, ~i sistem, ~a skleroza, ~i šum

vaskularizácija -e ž ožiljenje:
~ roženice ožiljenje, ki nastane kot posledica vnetja roženice

vaskularizíran -a -o ožiljen: ~a roženica

vaskularizírati -am dov. in nedov. oskrbeti z žilami

vaskulárnost -i ž ožiljenost

vaskulítis -a m angiitis

vaskulopatíja -e ž bolezen drobnega krvnega žilja

vaskulózen -zna -o žilnat:
~a golša, ~a struma

vastus -a -um [vástus] mogočen:
músculus ~ intermédius, músculus ~ laterális, músculus ~ mediális

vaténka -e ž s svaljkom vate ovita paličica, primerna za odvzem brisa, čiščenje ušesa

vazalgíja -e ž angialgija

vazektomíja -e ž kirurška prekinitev ali delna odstranitev semenovoda
SIN.: vasectomia

vazelin -a m z destilacijo dobljena snov iz nafte:
beli ~ prečiščeni vazelin podlaga za številna zdravilna mazila sin.: vaselinum album, rumeni ~ neprečiščeni vazelin, ki se uporablja za različna mazila sin.: vaselinum flavum
SIN.: vaselinum

vazítis -a m vnetje žile ali voda
SIN.: vasitis

vázoaktíven -vna -o ki spreminja tonus stene žile:
~i amini, ~i intestinalni peptid, ~i intestinalni polipeptid

vázodepresija -e ž vazorelaksacija

vázodepresor -rja m sredstvo, ki povzroča vazorelaksacijo in s tem zmanjšuje krvni tlak

vázodilatácija -e ž razširjenost krvnih žil (zaradi zmanjšanja tonusa gladke mišičnine v steni krvne žile)

vázodilatátor -ja m sredstvo, ki širi žile

vázoformácija -e ž angiopoeza

vazogén -a -o ki izvira iz žilja:
~i šok

vázografija -e ž **1.** angiografija
2. rentgensko slikanje semenovoda za dokazovanje prehodnosti

vázohipertóničen -čna -o ki povišuje krvni tlak:
~o sredstvo

vázohipertónik -a m sredstvo, ki povišuje krvni tlak, ker oži krvne žile (npr. nekateri prostaglandini, angiotenzin, vazopresin)
SIN.: vazohipertonično sredstvo

vázohipotóničen -čna -o ki znižuje krvni tlak:
~o sredstvo

vázohipotónik -a m sredstvo, ki znižuje krvni tlak, ker širi krvne žile
SIN.: vazohipotonično sredstvo

vázokardiografija -e ž angiokardiografija

vázokonstrikcija -e ž zoženje žil zaradi zvečanja tonusa gladke mišičnine v steni krvne žile
SIN.: angiokonstrikcija

vázokonstriktor -ja m **1.** sredstvo, ki oži žile
2. živec, ki povzroča ožanje krvne žile

vázokonstriktóren -rna -o ki oži žilje:
~a vlakna
SIN.: angiokonstriktoren

vázoligácija -e ž podvezovanje semenovoda

vázoligatúra -e ž ligatura semenovoda

vazomócija -e ž spreminjanje svetline (oženje ali širjenje) žile
SIN.: angiokineza

vázomotóričen -čna -o ki oži ali širi žile:
~i agens, ~i center, ~o središče, ~i živec
SIN.: angiokinetičen

vázonevropatija -e ž bolezen, pri kateri so prizadeti vazomotorični živci in krvne žile

vázopoeza -e ž angiopoeza

vazopresin -a m hormon, polipeptid iz devetih aminokislin, ki nastaja v hipotalamusu in se izloča v nevrohipofizo (stimulira krčenje krvnih žil in tako viša krvni tlak, krepi peristaltiko, deluje v ledvicah antidiuretsko)
SIN.: adiuretin, antidiuretski hormon
OKR.: ADH
PRIM.: oksitocin

vázoproliferácija -e ž nastajanje novih krvnih žil
PRIM.: angiopoeza

vázopunktúra -e ž kirurški vbod v semenovod

vázorefléks -a m refleks krvnih žil (npr. na vazomotorični agens)

vázorelaksácija -e ž zmanjšanje tonusa v stenah krvnih žil
SIN.: vazodepresija

vázospázem -zma m angiospazem

vázospazmolítičen -čna -o ki odpravi angiospazem: ~a učinkovina

vázostimulacijski -a -o ki stimulira širjenje in ožanje žil

vázostimulans -a m sredstvo, ki stimulira širjenje in ožanje žil

vázostomija -e ž kirurško oblikovanje odprtine v semenovod

vázotocín -a m vazopresin pri pticih

vázotomija -e ž angiotomija

vázotonija -e ž angiotonija

vázotripsija -e ž angiotripsija

vázovagálen -lna -o nanašajoč se na žilje in na vagusni živec:
~a sinkopa

vbòd vbòda m dejanje, pri katerem se potisne koničast predmet v kaj, npr. v telesno površje:
~ z iglo, ~ z žebljem, ~ žuželke
vratni ~ vbod v vratni predel pri izkrvavitvi živali ob zakolu, **zančni** ~ vbod v obliki zanke

vbóden -dna -o nanašajoč se na vbod:
~a kultura, ~o mesto, ~a rana
SIN.: ictus -a -um, punctus

vbodnína -e ž vbodna rana

vbórizg -a m vnos tekoče snovi pod pritiskom v žilo, mišico, kožo, pod kožo, v sklep

vbrizgnína -e ž injekcija (2)

vdíh -a m enkratno zajetje zraka v pljuča pri dihanju
SIN.: inspirij
PRIM.: izdih

vdihávanje -a s zajemanje zraka v pljuča pri dihanju
SIN.: inspiracija

vdihávati -am nedov. zajemati zrak v pljuča pri dihanju
SIN.: inspirirati

vdíhniti -nem dov. zajeti zrak v pljuča pri dihanju
SIN.: inspirirati

vdolbína -e ž v zvezi:
sklepna ~ vdolbina sklepnega hrustanca, obkrožena s sklepno ustnico

vdòr vdóra m nasilen vstop: ~ mikroorganizmov v telo

vdóren -rna -o nanašajoč se na vdor:

~o mesto

věččěličěn -čna -o mnogoceličen: ~i konidij, ~i organizem

věččđėlen -lna -o nanašajoč se na razdeljenost na več delov, predelov:
~a posteljica

věččjėdrn -a -o ki ima več jedr: ~a celica
SIN.: polinuklearen

věčči -a -e ki glede na kako lastnost dosega stopnjo nad dogovorjeno mejo:
~ drobovni živec, ~a dvanajstnikova papila, ~a grbica nadlahtnice, ~a ledvena mišica, ~a nebna arterija, ~ nebni živec, ~ obrtec, ~a okrogla mišica, ~ skalnični živec, ~a vestibularna žleza, ~a zgornja prema mišica glave, ~a želodčna krivina
SIN.: major
PRIM.: manjši

věččperėsen -sna -o ki je po videzu podoben šopu peres:
~a mišica
SIN.: multipennatus
PRIM.: enoperesen, dvoperesen

věččplásten -stna -o večskladen:
~i epitelij

věččpojátven -a -o ki se v enem letu goni večkrat (npr. krava, kobila, zajklja): ~a žival
SIN.: poliistričen
PRIM.: enopojatven

věččskládėn -dna -o ki je iz več med seboj ločenih skladov:
~i epitelij, ~a žleza
SIN.: poliptih, večplasten
PRIM.: večvrsten

věččvalėnten -tna -o polivalenten

věččvrstėn -stna -o ki je iz več vrst:
~i epitelij
PRIM.: večskladen

vedėnje -a s izražanje, kazanje razpoloženja, odnosa do ljudi, do živali in okolja:
instinktivno ~, nasilno ~, spolno ~
aloplastično ~ vedenje, prilagojeno spremembam zunanjega okolja
SIN.: obnašanje

vedėnjski -a -o nanašajoč se na vedenje:
~a motnja

vegetabilen -lna -o rastlinski:
~a združba

vegetabilije -lij ž mn. rastlinska hrana

vegetácija -e ž 1. rast in razvoj rastlin
2. rastlinske združbe na določenem področju
3. gobi podobni izrastki na koži ali sluznici
4. vzbrst na srčni zaklopki pri endokarditisu

vegetacijski -a -o nanašajoč se na vegetacijo (1):
~a inverzija

vegetativen -vna -o 1. rastlinski:

~a prehrana

2. nespolen:
~i micelij, ~o razmnoževanje

3. ki deluje samostojno, neodvisno od volje organizma, vendar z lastno zakonitostjo:
~a fiziologija, ~e funkcije, ~i ganglij, ~i živec, ~o živčevje, ~i živčni sistem
SIN.: avtonomen, autonomicus

4. v zvezi:
~i pol

vegetirati -am nedov. živeti samo z osnovnimi življenjskimi funkcijami

vehiculum -i m [vehíkulum] vehikulum:
remédium ~

vehikulum -a m farmakološko neaktivna snov, ki daje zdravilu določeno trdnost
SIN.: excipiens, excipiens, vehiculum

Veillonella [vejlonéla] rod gramsko negativnih, anaerobnih kokov, v formaciji diplokokov, sestavni del normalne mikroflore ustne votline, črevesja in dihal:
~ **párvula** vejlonela, ki lahko povzroča gingivitis, periodontitis

věja -e ž vsak od manjših, navadno stranskih delov, enot, ki potekajo od česa glavnega: dve
~i živca, žilna ~
SIN.: ramus
OKR.: r.

vejčėnje -a s delitev v veje, vejice: ~ žile, ~ živca
SIN.: ramifikacija

vejlonéla -e ž bakterija iz rodu *Veillonella*

věka -e ž vsaka od dveh premičnih gub pred zrklo, ki ima na zunanji strani kožo, na notranji sluznico (očesno veznico), vmes pa mišico, tarzalne žleze in vezivo:
edem ~e, evertiranje ~e, everzija ~e, izvihanost ~e, ohlapnost kože ~e, ptoza zgornje ~e, uvihanost ~e, veznica tretje ~e, veznica ~e, vzdvigovalka zgornje ~e, živec za uhelj in ~o
izvihana ~ navzven obrnjena veka, **spodnja** ~ veka, ki ščiti oko od spodaj sin.: palpebra inferior, **tretja** ~ pri nekaterih vretenčarjih prozorna opna v medialnem očesnem kotu, ki se lahko pomika prek zrkla sin.: žmurka, membrana nictitans, palpebra tertia, plica semilunaris conjunctivae, **uvihana** ~ navznoter obrnjena veka, **zgomja** ~ veka, ki ščiti oko od zgoraj sin.: palpebra superior
SIN.: palpebra

věkcija -e ž prenos povzročiteljev bolezni z bolnega oseba na zdravega

věktor -ja m 1. prenašalec (1):

biološki ~ prenašalec, ki je za določeno vrsto patogenega mikroorganizma nujno potreben (v njem mikroorganizem opravi del življenjskega ciklusa)
2. prenašalec (2)

3. virus, ki v biološkem postopku vnese v kromosom nov odsek DNK

velamentum -i s [velaméntum] tanka membrana

velblód -a m žuljevinar iz rodu velblodov:

arabski ~ dromedar, **dvogربی** ~ velblod z dvema grbama, tovarna žival azijske celine **sin.:** dvogrba kamela, *Camelus bactrianus*, **enogربی** ~ dromedar

SIN.: kamela

velblódi -OV m mn. rod žuljevinarjev iz družine kamel

SIN.: *Camelus*

vèlemolékula -e ž makromolekula

vèlik -íka -o ki dosega visoko stopnjo glede na razsežnost, število sestavnih enot:

transpozicija ~ih žil, ~i divji petelin, ~i hrček, ~a in kratka pritegovalka, ~i jetrni metljaj, ~i krvni obtok, ~a lina, ~i možgani, ~a odprtina, ~a srčna vena, ~a trobelika, vene ~ih možganov

SIN.: magnus

velikánka -e ž v zvezah:

celica ~, Langhansova celica ~

velum -i s [vélum] zavesa, pregrada:

tonsilla ~i palatíni

~ **abomásicum** sirišnikovo jadro, ~ **meduláre** mozgovno jadro, ~ **palatinum** mehko nebo, ~ **úteri** pregrada v maternici pri mesojedih in sodoprstih kopitarjih, ki ločuje oba maternična rogova

véna -e ž krvna žila, ki dovaja kri do srca in ima praviloma tanjšo steno kot ustrezna arterija: odprtina zadnje votle ~e

aksilarna ~ pazdušna vena, **alantoisna** ~ popkovnična vena, **avikularne** ~e uheljne vene, **brahialna** ~ nadlaktna vena, **bronhialne** ~e vene, ki odvajajo kri s področja bronhusov (venska kri se nato steka preko sapnično-požiralnikove vene v neparno veno) **sin.:** venae bronchiales, **bronhozofagealna** ~ sapnično-požiralnikova vena, **cefalna** ~ vena, ki poteka površinsko po sprednji ploskvi sprednje okončine in odvaja vensko kri do zunanje jugularne vene (uporablja se za intravensko dajanje zdravil in za odvzem krvi) **sin.:** vena cephalica, **centralna jetrna** ~ vena v središču jetrnega režnja, ki sprejema kri iz jetrnih sinusoidov in se izliva v povirje jetrnih ven **sin.:** vena centralis, **cerebralne** ~e vene malih možganov, **cerebralne** ~e vene velikih možganov, **desna gastrična** ~ desna želodčna vena, **desna gastroepiploična** ~ veja želodčno-dvanajstnikove vene, ki poteka po večji želodčni krivini in odvaja kri iz desnega spodnjega dela želodca **sin.:** vena gastroepiploica dextra, **desna želodčna** ~ veja želodčno-dvanajstnikove vene, ki poteka vzdolž manjše želodčne krivine z desne na levo in odvaja kri iz desnega zgornjega dela želodca **sin.:** desna gastrična vena, vena gastrica dextra, **dverna** ~ vena, po kateri doteka venska kri iz želodčno-črevesnega dela prebavil, vranice in trebušne slinavke v jetra (nastane z združitvijo želodčno-dvanajstnikove, vranice, sprednje in

zadnje oporkove vene) **sin.:** portalna vena, vena portae, **emisarne** ~e vene, ki povezujejo venske sinuse v lobanjski votlini z venami zunaj lobanjske votline (npr. z vejami zgornječeljustne vene) **sin.:** venae emissariae, **ezofagealne** ~e požiralnikove vene, **facialna** ~ obrazna vena, **femoralna** ~ stegenska vena, **gastroduodenalna** ~ želodčno-dvanajstnikova vena, **globinska femoralna** ~ globinska stegenska vena, **globinska stegenska** ~ veja zunanje črevnične vene, ki sprejme vensko kri iz mišičja medialnega dela stegna in iz povirja sramno-predtrebušne vene **sin.:** globinska femoralna vena, vena profunda femoris, **golenična** ~ vsaka od dveh glavnih vej (sprednja, zadnja) na področju goleni, ki se združita v podkolensko veno **sin.:** tibialna vena, vena tibialis, **hepatične** ~e jetrne vene, **interlobarne renalne** ~e medreženjske ledvične vene, **interlobularne jetrne** ~e medrežnjične jetrne vene, **jajčnikova** ~ parna vena, ki odvaja kri iz jajčnika in sprednjega dela materničnih rogov, odvisno od živalske vrste se odpira v ledvično veno ali neposredno v zadnjo votlo veno **sin.:** ovarijska vena, vena ovarica, **jetrne** ~e več ven v jetrih, v katere se stekajo centralne jetrne vene in pripadajo povirju zadnje votle vene **sin.:** hepatične vene, venae hepaticae, **jezično-obrazna** ~ ena od obeh vej (druga je zgornječeljustna vena) zunanje jugularne vene, katere veje odvajajo kri s področja obraza in jezika **sin.:** vena linguofacialis, **kavdalna epigastrična** ~ zadnja predtrebušna vena, **kavdalna zadnjična** ~ veja notranje črevnične vene, ki odvaja vensko kri predvsem s področja zadnjice, stene medenične votline, pri konju pa tudi iz repa **sin.:** vena glutaea caudalis, **komitantne** ~e vene, ki spremljajo istoimenske arterije ali žilce (navadno so parne in nameščene v okončinah) **sin.:** spremljajoče vene, venae comitantes, **koželjnična** ~ vena, ki odvaja kri iz sprednje okončine **sin.:** radialna vena, vena radialis, **kožna** ~ vsaka od najmanjših ven, ki izliva v vezivnih papilah kože in se izliva v podkožne vene **sin.:** kutana vena, vena cutanea, **kranialna epigastrična** ~ sprednja predtrebušna vena, **kutana** ~ kožna vena, **ledvična** ~ parna vena, po kateri odteka kri iz ledvičnega sinusa v zadnjo votlo veno (pri mesojedih večkrat sprejme kri tudi iz nadlevične žleze in jajčnikov oziroma mod) **sin.:** renalna vena, vena renalis, **leva gastrična** ~ leva želodčna vena, **leva gastroepiploična** ~ veja vranične vene, ki poteka po večji krivini želodca in odvaja kri pretežno iz levega dela želodca **sin.:** vena gastroepiploica sinistra, **leva želodčna** ~ veja vranične vene, ki poteka po manjši želodčni krivini, odvaja kri iz levega dela želodca in trebušnega dela požiralnika **sin.:** leva gastrična vena, vena gastrica sinistra, **lična** ~ veja zgornječeljustne vene, ki poteka vzdolž lica (pri konju se odpira v obrazno veno) **sin.:** vena buccalis, **lokaste** ~e vene, ki potekajo v obliki loka pod skorjo ledvic in povezujejo sosednje medreženjske ledvične vene **sin.:** venae arcuatae,

maksilarna ~ zgornječeljustna vena, **medreženjske ledvične -e** vene, ki potekajo med ledvičnimi piramidami in se v ledvičnem sinusu združijo v ledvično veno **sin.**: interlobarne renalne vene, venae interlobares, **medrežnjične jetrne -e** vene, ki potekajo med jetrnimi režnjiči, so veje dverne vene in se odpirajo v jetrne sinusoidne **sin.**: interlobularne jetrne vene, venae interlobulares hepatis, **medvretenčne -e** parne vene, ki potekajo skozi medvretenčne odprtine vzdolž hrbtenice in povezujejo venski pleksus ob hrbtenjači s sistemskimi venami **sin.**: venae intervertebrales, **mlečna** ~ parna površinska veja sprednje predtrebušne vene na spodnji ploskvi trebuha, v katero se steka kri iz mlečne žleze samic prežvekovalcev in kobil (žila je v času laktacije zelo debela in se uporablja za venepunkcijo) **sin.**: vena mammaria cranialis, vena subcutanea abdominis, **modova** ~ parna vena, ki odvaja kri iz mod in nadmodkov (v semenskem povescu oblikuje pampiniformni pleksus okoli modove arterije in ohlaja kri v njej, odvisno od živalske vrste se odpira v ledvično veno ali naravnost v zadnjo votlo veno) **sin.**: testikularna vena, vena testicularis, **nadlaktna** ~ globoka vena v nadlaktnem delu sprednje okončine, ki spremlja istoimensko arterijo in se proksimalno nadaljuje v pazdušno veno **sin.**: brahialna vena, vena brachialis, **neparna** ~ vena, v katero se steka kri iz bronhozofagealne vene, zgornjega dela prsnega koša in ledij in se izliva v sprednjo votlo veno pred njenim vstopom v desni srčni preddvor ali pa v koronarni sinus (mesojedi in konji imajo desno, prašiči levo, prežvekovalci obe) **sin.**: vena azygos, vena impar, **notranja črevnična** ~ ena od dveh vej skupne črevnične vene, ki sprejme vensko kri predvsem s področij stene in organov medenične votline **sin.**: vena iliaca interna, **notranja jugularna** ~ vena, ki poteka vzdolž vratu kot spremljajoča vena skupne vratne arterije (pri ovci, kozi in konju je ni) **sin.**: vena jugularis interna, **notranja prsna** ~ veja podključnične vene, ki poteka po notranji spodnji steni prsnega koša do prepone, se nadaljuje po spodnji trebušni steni v sprednjo predtrebušno veno **sin.**: vena thoracica interna, **obrazna** ~ vena, ki preko svojih vej zbira kri s področja obraza in se izliva v jezično-obrazno veno **sin.**: facialis vena, vena facialis, **očesna kotna** ~ podkožna vena, ki leži pred medialnim očesnim kotom in pri mesojedih ter govedu povezuje obrazno veno in očesni pleksus, posredno tudi z venskimi sinusi (uporablja se za intravensko dajanje kontrasta za rentgenološko opazovanje ven v možganih) **sin.**: vena angularis oculi, **ovarijska** ~ jajčnikova vena, **pazdušna** ~ glavna vena v pazduhi, ki se nadaljuje v podključnično veno in zbira kri iz sprednje okončine **sin.**: aksilarna vena, vena axillaris, **perforantne -e** vene, ki prodirajo skozi mišico in povezujejo vene na površini z venami v globini, predvsem na spodnjih delih okončin **sin.**: venae perforantes, **pljučne -e** vene, ki vodijo s kisikom

obogateno kri iz pljuč v levi srčni preddvor **sin.**: pulmonalne vene, venae pulmonales, **podključnična** ~ kratka, močna vena, nadaljevanje pazdušne vene na njenem vstopu v prsno votlino (po njej doteka večina krvi iz sprednje okončine, sprednjega dela hrbta, prsnega koša in vratu v sprednjo votlo veno) **sin.**: vena subclavia, **podkolenska** ~ vena, ki nastane z združitvijo sprednje in zadnje golenične vene (nadaljuje se v stegensko veno) **sin.**: vena poplitea, **podkožna** ~ vena, ki poteka pod kožo in zbira kri iz kože in podkožja **sin.**: subkutana vena, vena subcutanea, **popkovnična** ~ žila, po kateri iz posteljice doteka v plodova jetra s kisikom in hranljivimi snovmi bogata kri (v popkovnici je parna in spiralno zavita, ob vstopu v plod se združi v enotno žilo) **sin.**: alantoisna vena, vena umbilicalis, **portalna** ~ dverna vena, **požiralnikove -e** vene, ki odvajajo kri iz požiralnika in se izlivajo v bronhozofagealno veno ter deloma v levo želodčno veno **sin.**: ezofagealne vene, venae oesophageales, **pulmonalne -e** pljučne vene, **radialna** ~ koželjnična vena, **renalna** ~ ledvična vena, **repne -e** vene, po katerih se steka kri s področja repa v neparno središčno križnično veno ali pa v kavdalno zadnjično veno **sin.**: venae caudales, venae coccygeae, **sapnično-požiralnikova** ~ vena, ki sprejme kri iz bronhusov in požiralnika in se navadno izliva v neparno veno **sin.**: bronhozofagealna vena, vena bronchoesophagea, **sistemske -e** vene, po katerih poteka sistemski krvni obtok, **skupna črevnična** ~ vena, ki se izoblikuje z združitvijo zunanje in notranje črevnične vene in sprejme vensko kri s področja medenice in zadnje okončine **sin.**: vena iliaca communis, **skupna kardinalna** ~ parna končna vena, ki vodi kri iz zarodka v venski sinus zasnove srca **sin.**: vena cardinalis communis, **sprednja oporkova** ~ neparna vena, ki sprejme kri iz večjega dela tankega in debelega črevesa ter se odpira v dverno veno **sin.**: vena mesenterica cranialis, **sprednja predtrebušna** ~ vena, ki odvaja kri iz sprednjega dela spodnje trebušne stene in prilegajočih se mlečnih kompleksov v notranjo prsno veno **sin.**: kranialna epigastrična vena, vena epigastrica cranialis, **sprednja votla** ~ vena, ki nastane v medpljučju z združitvijo ven, po katerih priteka kri iz glave, sprednje polovice trupa in sprednjih okončin in se odpira v desni srčni preddvor **sin.**: vena cava cranialis, **spremljajoče -e** komitantne vene, **sramno-predtrebušna** ~ veja globinske stegenske vene, v katero se steka kri iz zadnjega spodnjega dela trebušne stene, področja dimelj ter prilegajočih se mlečnih kompleksov oziroma delov spolovil **sin.**: vena pudendoepigastrica, **srčne -e** vene, ki odvajajo kri iz stene srca (večje se stekajo v koronarni sinus, ki se odpira v desni srčni preddvor, manjše pa se odpirajo naravnost v srčne votline) **sin.**: venae cordis, **sredinska safenska** ~ podkožna vena na medialni strani zadnje okončine **sin.**: vena saphena medialis, **središčna komolčna** ~ kratka vena na upogibni

strani kromolca, ki povezuje središčno veno s cefalno veno **sin.**: vena mediana cubiti, **središčna križnična** ~ neparna vena, ki je neposredno nadaljevanje zadnje votle vene, poteka pod križnico in se nadaljuje v repne vene **sin.**: vena sacralis mediana, **središčna** ~ vena, ki izhaja iz venskega mrežja na zadnji strani zapestja, teče po sredinski ploskvi podlakta in se izliva v nadlahtno veno **sin.**: vena mediana, **srednja srčna** ~ vena, ki odvaja vensko kri iz stene srčnih prekatov na desni strani srca **sin.**: vena cordis media, **stegenska** ~ močna vena, ki je nadaljevanje zunanje črevnične vene in poteka po stegenskem rovu na medialni strani stegna distalno od podkoljenja, kjer prehaja v podkolensko veno **sin.**: femoralna vena, vena femoralis, **stranska safenska** ~ podkožna vena na stranski strani zadnje okončine, ki je pri mesojedih zelo močna in se uporablja za vensko punkcijo **sin.**: vena saphena lateralis, **subkutana** ~ podkožna vena, **testikularna** ~ modova vena, **tibialna** ~ golenična vena, **uheljne -e** vene, ki potekajo večinoma po kavdalni površini uhlja in se stekajo v zgornječeljustno veno (pri nekaterih živalskih vrstah so pomembne za ohlajanje ter služijo za odvzem krvi in za intravensko dajanje zdravil) **sin.**: avrikularne vene, venae auriculares, **velika srčna** ~ srčna vena, v katero se steka venska kri iz stene leve strani srca, končni del poteka vzdolž srčnega venčnega žleba in se odpira v koronarni sinus **sin.**: vena cordis magna, **-e malih možganov** vene, ki zbirajo kri iz malih možganov in se izlivajo v venske sinuse lobanjske kotanje **sin.**: cerebelarne vene, venae cerebelli, **-e velikih možganov** vene, ki odvajajo vensko kri s površja ali iz notranjosti možganskih hemisfer v venske sinuse možganov **sin.**: cerebralne vene, venae cerebri, **vitelinska** ~ parna žila pri zarodku, po kateri priteka kri, bogata s hranljivimi snovmi, iz rumenjakeve vrečke v venski sinus zasnove srca **sin.**: vena omphaloenterica, **vortikozne -e** vene, navadno štiri, po katerih se steka kri iz žilnice v očesni pleksus **sin.**: venae vorticosae, **vranlična** ~ vena, ki odvaja kri iz vranice, levega dela želodca in trebušnega dela požiralnika v dverno veno **sin.**: vena lienalis, **vretenčna** ~ vena, ki spremlja vretenčno arterijo vzdolž vratnega dela hrbtenice **sin.**: vena vertebralis, **zadnja oporkova** ~ vena, ki odvaja vensko kri iz descendentnega kolona in danke v dverno veno **sin.**: vena mesenterica caudalis, **zadnja predtrebušna** ~ parna vena, ki odvaja kri iz zadnjega dela spodnje trebušne stene in prilgajočih se mlečnih kompleksov in se zliva v sramno-predtrebušno veno **sin.**: kavdalna epigastrična vena, vena epigastica caudalis, **zadnja votla** ~ vena, po kateri se steka venska kri iz zadnje polovice trupa in zadnjih okončin v desni srčni predvor **sin.**: vena cava caudalis, **zavorna** ~ vena, ki ima v steni blazinice, ki lahko zavrejo odtok krvi iz kapilarne mreže, **zgornječeljustna** ~ parna vena, po kateri odteka kri s področja zgornje in

spodnje čeljusti, iz žvekalnih mišic, mišic žrela, lic, delov orbite, ustne, nosne in možganske votline (z jezično-obrazno veno se združuje v zunanjo jugularno veno) **sin.**: maksilarna vena, vena maxillaris, **zunanja črevnična** ~ ena od dveh vej skupne črevnične vene, v katero se steka kri iz zadnje okončine, delov trebušne stene in dimelj **sin.**: vena iliaca externa, **zunanja jugularna** ~ vena, po kateri odteka večina krvi iz glave proti srcu, poteka podkožno vdolž vratu v jugularnem žlebu (uporablja se za intravensko dajanje zdravil in za odvzem krvi) **sin.**: vena jugularis externa, **želodčno-dvanajstnikova** ~ vena, po kateri se steka kri iz desnega dela želodca, dvanajstnika in trebušne slinavke v dverno veno **sin.**: gastroduodenalna vena, vena gastroduodenalis **SIN.**: dovodnica, vena (lat.)

OKR.: v. (1)

vena -ae ž [véna] vena:

forāmen ~ae cávae caudālis, sīnus ~ārum cavārum
 ~ **angulāris oculi** očesna kotna vena, **-ae arcuātae** lokaste vene, **-ae auriculāres** uheljne vene,
 ~ **axillāris** pazdušna vena, ~ **āzygos** neparna vena, ~ **brachiālis** nadlaktna vena, **-ae bronchiāles** bronhialne vene, ~ **brōnchooesopagéa** sapnično-požiralnikova vena, ~ **buccālis** lična vena,
 ~ **cardinālis commūnis** skupna kardinalna vena, **-ae caudāles** repne vene, ~ **cāva caudālis** zadnja votla vena, ~ **cāva craniālis** sprednja votla vena, ~ **centrālis** centralna jetrna vena, ~ **cephālica** cefalna vena, **-ae cerebelli** vene malih možganov, **-ae cērebri** vene velikih možganov, **-ae coccýgeae** repne vene, ~ **ae comitāntes** komitantne vene, **-ae córdis** srčne vene, ~ **córdis mágna** velika srčna vena, ~ **córdis média** srednja srčna vena, ~ **cutānea** kožna vena, ~ **ae emissāriae** emisarne vene, ~ **epigástrica caudālis** zadnja predtrebušna vena, ~ **epigástrica craniālis** sprednja predtrebušna vena, ~ **faciālis** obrazna vena, ~ **femorālis** stegenska vena, ~ **gástrica dēxtra** desna želodčna vena, ~ **gástrica sinistra** leva želodčna vena, ~ **gástroduodenālis** želodčno-dvanajstnikova vena, ~ **gástroepiplóica dēxtra** desna gastroepiploična vena, ~ **gástroepiplóica sinistra** leva gastroepiploična vena, ~ **glútaea caudālis** kavdalna zadnjična vena, **-ae hepáticae** jetrne vene, ~ **iliaca commūnis** skupna črevnična vena, ~ **iliaca extérna** zunanja črevnična vena, ~ **iliaca intérna** notranja črevnična vena, ~ **impar** neparna vena, **-ae interlobāres** medreženjske ledvične vene, **-ae interlobulāres hépatis** medrežnjične jetrne vene, **-ae intervvertebrāles** medvretenčne vene, ~ **jugulāris extérna** zunanja jugularna vena, ~ **jugulāris intérna** notranja jugularna vena, ~ **lienālis** vranlična vena, ~ **linguofaciālis** jezično-obrazna vena, ~ **mammária craniālis** mlečna vena, ~ **maxillāris** zgornječeljustna vena, ~ **mediāna** središčna vena, ~ **mediāna cubiti** središčna kromolčna vena, ~ **mesentérica caudālis** zadnja oporkova vena, ~ **mesentérica craniālis** sprednja oporkova vena, **-ae oesophageāles** požiralnikove vene, ~ **ōmphaloentérica** vitelinska

vena, ~ **ovárica** jajčnikova vena, ~**ae perforántes** perforantne vene, ~ **poplítea** podkolenska vena, ~ **pórtae** dverna vena, ~ **profúnda fémoris** globinska stegenska vena, ~ **puδέndoepigástrica** sramno-predtrebušna vena, ~**ae pulmonáles** pljučne vene, ~ **radiális** koželjnična vena, ~ **renális** ledvična vena, ~ **sacrális mediána** središnja križnična vena, ~ **saphéna laterális** stranska safenska vena, ~ **saphéna mediális** sredinska safenska vena, ~ **subclávia** podključnična vena, ~ **subcutánea** podkožna vena, ~ **subcutánea abdóminis** mlečna vena, ~ **testiculáris** modova vena, ~ **thorácica** **intérna** notranja prsna vena, ~ **tibiális** golenična vena, ~ **umbilicális** popkovnična vena, ~ **vertebrális** vretenčna vena, ~**ae vorticósae** vortikozne vene

vêncen -čna -o **1.** ki poteka krožno okoli anatomske strukture:
desna ~a arterija, jetna ~a vez, leva ~a arterija, srčne ~e žile, srčni ~i žleb, ~i žleb
SIN.: koronaren (1), coronarius (1)
2. svitkov:
~i rob
3. nanašajoč se na srednjo prstnico:
~i sklep
SIN.: coronarius (2)

vêncnica -e ž nadkopitnica

venectasia -ae ž [venektázija] flebektazija

venografija -e ž flebografija (1)

venegrám -a m flebogram

venektazija -e ž flebektazija

venektomija -e ž flebektomija

venenum -i s [venénium] strupena snov, zlasti tista, ki jo izločajo kače, ose, čebele, sršeni

venepúncija -e ž punkcija v veno (npr. za puščanje krvi, odvzem krvi, za vbrizganje zdravila, narkotika)
SIN.: venska punkcija

venesékcija -e ž operacijsko prepiranje vene za intravensko infuzijo ali injekcijo
PRIM.: flebotomija

venezuélski -a -o v zvezah:
~ encefalomielitis konj, virus ~ega encefalomielitisa konj

venografija -e ž flebografija (1)

venográm -a m **1.** flebogram
2. posnetek ven z radiokontrastnim sredstvom

venoklíza -e ž injiciranje hranilne tekočine, zdravila v veno

venosclerosis -is ž [venosklerózis] fleboskleroza

venoskleróza -e ž fleboskleroza

venostáza -e ž venski zastoj

venosus -a -um [venózus] venski:
ángulus ~, dúctus ~, haemorrhágia ~a, hyperaémia ~a, hyperaémia ~a e stási, pléxus ~, púlsus ~, réte ~um, sinus ~, válvula ~a

venotomija -e ž flebotomija

vénovenostomija -e ž kirurško narejena anastomoza med dvema venama

venózen -zna -o v zvezi:
~a kri

vénski -a -o nanašajoč se na veno:
~a hiperemija, ~ kamen, ~a kapilara, ~ kot, ~a kri, ~a krvavitev, ~o mrežje, ~ pleksus, ~ pulz, ~a punkcija, ~ sinus, ~ tlak, ~a tromboza, ~a valvula, ~ vod, ~a zaklopka, ~ zastoj
SIN.: venosus

venter -tris m [vénter] **1.** trebuh (1)
2. želodec (1)
3. trebuh (2)

ventilácija -e ž **1.** izmenjava zraka med pljuči in okoljem, prostorom:
alveolarna ~ količina zraka, ki vstopa v alveole in je na voljo za izmenjavo plinov v krvi, **pljučna** ~ dihanje (2)
2. nadomeščanje zraka ali plina v okolju s svežim zrakom ali plinom

ventilacijski -a -o nanašajoč se na ventilacijo (1):
~a motnja

ventilátor -ja m naprava za izmenjavo zraka v okolju, prostoru

ventilirati -am nedov. **1.** dovajati komu zrak, kisik z napravo za umetno dihanje
2. prezračevati prostor z ventilatorjem

ventrálen -lna -o **1.** spodnji (2):
~i sveženj
2. trebušen: ~a stran organa
~a vzdolžna vez

ventralis -e [ventrális] **1.** spodnji (2):
funiculus ~, músculus serrátus ~ cêrvicis, músculus serrátus ~ thorácis, plíca cóllii ~, sáccus ~ rúminis
2. trebušen:
ligaméntum longitudínale ~e

ventricularis -e [ventrikuláris] prekatan (1):
fibrillátio ~

ventriculitis -itis ž [ventrikulítis] ventrikulitis

ventriculostomia -ae ž [ventrikulostómija] ventrikulostomija

ventriculus -i m [ventrikulus] **1.** prekat (1):
~ **cêbri** možganski prekat, ~ **déxter córdis** desni srčni prekat, ~ **lárngis** vboklina v grlu, ~ **laterális** stranski možganski prekat, ~ **quártus** četrti možganski prekat, ~ **sinister córdis** levi srčni prekat, ~ **terminális** kavdalni, razširjeni, zaprti del hrbteničnega kanala, ~ **tértius** tretji možganski prekat
2. želodec (1):
córpus ~i, curvatúra ~i májor, curvatúra ~i mínor, fúndus ~i, glándulae cardíacae ~i, reséctio ~i, sáccus caécus ~i, súlcus ~i, úlcus ~i
~ **glanduláris** žlezovnik, ~ **musculáris** mišični želodec

ventrikel -kla m prekat (1):

četrti možganski ~ četrti možganski prekat, **desni srčni** ~ desni srčni prekat, **lateralni možganski** ~ stranski možganski prekat, **levi srčni** ~ levi srčni prekat, **možganski** ~ možganski prekat, **stranski možganski** ~ stranski možganski prekat, **tretji možganski** ~ tretji možganski prekat

ventrikulären -rna -o prekaten (1):

~a fibrilacija, ~a punkcija, ~a tahikardija, ~i tlak

ventrikulitis -a m vnetje ependima možganskih prekatov

SIN.: ventriculitis

PRIM.: ependimitis

ventrikulografija -e ž 1. rentgensko slikanje srčnega prekata z rentgenskim kontrastnim sredstvom

2. rentgensko slikanje možganskih prekatov s kontrastnim sredstvom

ventrikulogram -a m 1. rentgenogram srčnega prekata z rentgenskim kontrastnim sredstvom

2. rentgenogram možganskih prekatov s kontrastnim sredstvom

ventrikuloplastika -e ž kirurški poseg v srčni prekat

ventrikulopunkcija -e ž punkcija možganskega prekata

ventrikuloskopija -e ž pregled možganskih prekatov z endoskopom

ventrikulostomija -e ž kirurška izdelava odprtine v tretji možganski prekat (za odvod cerebrospinalne tekočine v subarahnoidni prostor, da se olajšajo znaki hidrocefalusa)

SIN.: ventriculostomia

ventrikulotomija -e ž kirurški vrez v prekat

ventrofiškacija -e ž kirurški poseg, pri katerem se kak organ pričvrsti na sprednjo trebušno steno

SIN.: ventrofixatio

ventrofixatio -onis ž [ventrofiškacija -ónis] ventrofiškacija

ventrokavdalen -lna -o ki leži, je spodaj in zadaj: ~a smer

ventrokranialen -lna -o ki leži, je spodaj in spredaj: ~a smer

véntrolateralén -lna -o ki leži, je spodaj in proti eni strani: ~a smer

véntroskopija -e ž pregled trebušne ali medenične votline z endoskopom

PRIM.: abdominoskopija, laparoskopija, peritoneoskopija

vénula -e ž tanka žila med venskimi kapilarami in venami:

mišična ~ venula, ki povezuje postkapilarne venule z venami in vsebuje eno plast do dve plasti gladkih mišičnih vlaken v tuniki mediji,

postkapilara ~ venula, ki povezuje kapilare z mišičnimi venulami in je podobno zgrajena kot kapilara

SIN.: venula (lat.)

venula -ae ž [vénula] venula:

~ae **stellátae rénís** venule, ki zbirajo kri iz zunanjih delov ledvične skorje in se izlivajo v medreženjske ledvične vene

véper -pra m samec divjega prašiča

SIN.: divji merjasec

veratridín in **veratroidín** -a m glikozid v beli čemeriki, ki povzroča zastrupitve pri pašnem govedu in konjih (z drisko, slinjenjem, krčmi, žejo, počasnejšim bitjem srca, dušenjem, poginom)

Veratrum album [verátrum álbum] bela čemerika

veriga -e ž zaporedje med seboj povezanih členov, enot, pojavov:

citokromi dihalne ~e, encimi dihalne ~e

alifatska ~ odprta, nesklenjena veriga alifatske spojine, **dihalna** ~ zaporedje prenašalcev elektronov v celični membrani prokariotov in v notranji mitohondrijski membrani evkariotov, preko katerega se prenašajo elektroni do kisika, **dvojna** ~ RNK veriga virusov RNK iz družine Reoviridae, ki ima podobno zgradbo vijačnice kot dvojna vijačnica,

enojna ~ DNK veriga zaporedno vezanih deoksiribonukleotidov

SIN.: enojna molekula DNK, **enojna** ~ RNK veriga zaporedno povezanih ribonukleotidov

SIN.: enojna molekula RNK, **lahka miozinska** ~ polipeptidna veriga z manjšo molekulsko maso, sestavina molekule miozina,

lahka ~ **imunoglobulina** vsaka od dveh majhnih polipeptidnih verig (kapa in lambda) v imunoglobulinu, z molekulsko maso 20 000, neodvisno od razreda imunoglobulinov, ki tvori molekulo protitelesa, ko se z disulfidno vezjo združi s težko verigo imunoglobulina

SIN.: veriga L, **peptidna** ~ zaporedje aminokislin, povezanih s peptidnimi vezmi, **polipeptidna** ~ zaporedje aminokislin v polipeptidu, povezanih s peptidnimi vezmi, **prehranjevalna** ~ zaporedje organizmov, ki se hranijo drug z drugim,

skozi katere prehajata snov in energija v obliki hrane, **težka miozinska** ~ polipeptidna veriga z večjo molekulsko maso, sestavina molekule miozina,

težka ~ **imunoglobulina** vsaka od dveh večjih polipeptidnih verig v imunoglobulinu, z molekulsko maso 51 000–72 000, odvisno od razreda imunoglobulinov

SIN.: veriga H, ~ H težka veriga imunoglobulina, ~ **kapa** ena od dveh lahkih verig imunoglobulina, ~ **L** lahka veriga imunoglobulina, ~ **lambda** ena od dveh parnih lahkih verig imunoglobulina (drugi parni verigi sta težki verigi imunoglobulina),

~ **okužbe** dejavniki, ki pogojujejo nastanek okužbe (npr. kužni agens, vstop v gostitelja, pot prenosa, dovzetnost gostitelja)

verížen -žna -o v zvezah:

polimerazna ~a reakcija, test polimerazne ~e reakcije, ~i zlomi

Vermes [vêrmes] zastar. črvi

vermicíd -a m učinkovina, ki uničuje črve, predvsem zajedavske

vermiformis -e [vermifórmis] črvast:
apéndix ~, procéssus ~

vermifúgum -a m sredstvo, ki prežene zajedavce iz črevesa

vermikulácija -e ž peristaltika

verminácija -e ž infestacija s črvi

verminosus -a -um [verminózus] črvast:
aneurýsma ~um

verminózen -žna -o črvast:
~a anevrízma

vêrmis -a m sredinski del malih možganov med malomožganskima hemisferama
SIN.: črv (2), vermí (lat.)

vermis -is m [vêrmis] vermí

vêrníks -a m v zvezi:

kazeozni ~ mastna snov iz odluščenih epitelijskih celic in izločkov lojnic, ki prekriva kožo pri plodu in novorojencu **SIN.:** vernix caseosa
SIN.: vernix

vernix -icis ž [vêrníks] verníks:
~ caseósa kazeozni verníks

verotoksín -a m toksin, ki ga izloča enterohemoragična ešerihija in povzroča hemolitični uremični sindrom

verruca -ae ž [verúka] bradavica (2):
~ acumináta koničasta bradavica

verrucosus -a -um [verukózus] bradavičast:
dermatítis ~a, endocardítis ~a

vertebra -ae ž [vêrtebra] vretenca:

árcus ~ae, cáries ~ae, córpus ~ae
~ anticlinális vsako od prvih vretenc v področjih repa, ledij, prsi, ki ima trnast podaljšek, nagnjen nazaj (vretenca pred njim ga imajo navpično), ~ae caudáles repna vretenca, ~ae cervicáles vratna vretenca, ~ae coccýgeae trtična vretenca, ~ae lumbáles ledvena vretenca, ~ae sacráles križna vretenca, ~ae thorácicae prsna vretenca, ~ véra pravo vretenca

vertebralis -e [vertebrális] 1. vretenčen:
artéria ~, forámen ~e, véna ~

2. hrbteničen:
canális ~, colúmna ~

vertebrát -a m vretenčar

Vertebrata [vertebráta] vretenčarji

vêtrebrectomija -e ž kirurška odstranitev vretenca

vertebrodydimus -i m [vêtrebrodídimus]
dvojčka, zraščena v področju hrbtenice

vêrteks -a m 1. najvišja točka:

~ lobanje teme
SIN.: vertex (1)

2. koničasti del organa
SIN.: vertex (2)

vertex -icis m [vêrteks] 1. vertex (1):

~ cránii teme
2. vertex (2)

Verticillium [verticílijum] rod septiranih plesni, patogenih za rastline, insekte, členonožce, oportunistično patogenih tudi za sesalce

vertigo -a m vrtočglavica:

centralni ~ vrtočglavica zaradi okvar centralnega živčevja, **organski** ~ vrtočglavica, katere vzrok je prizadetost kakega organa (npr. možganov), **pozicijski** ~ vrtočglavica zaradi spremembe položaja telesa (npr. od ležanja na stoji)

vertigo -inis ž [vertígo] vrtočglavica

vertikálen -lna -o v zvezi:

~a transmíjsja

verúka -e ž bradavica (2)

verukózen -žna -o bradavičast:
~i endokardítis

verus -a -um [vêrus] pravi:
cóstae ~ae, vêrtebra ~a

vêrzija -e ž predvsem ročno obračanje plodu v maternici pri porodu

vésa -e ž viseči položaj:

v ~i v visečem položaju (npr. okončine)

Vesalijev -a -o [vezálijev] v zvezi:

~a koččica

Vesalius, Andreas [vezálijus andrêjas] (1514–1564) flamski anatom v Padovi

vésen -sna -o v zvezi:

~a noga

vesica -ae ž [vezíka] mehur (1):

ápex ~ae urinárie, atónia ~ae urinárie, cêrvix ~ae urinárie, cóllum ~ae félleae, ectópia ~ae urinárie, fóssa ~ae félleae, ligamêntum téres ~ae, ligamêntum ~ae laterále, ligamêntum ~ae mediánum, músculus sphínxter ~ae urinárie, tenésmus ~ae urinárie
~ féllea žolčnik, ~ urinária sečnik

vesicalis -e [vezikális] sečnikov:

artéria ~ caudális, artéria ~ craniális

vesicula -ae ž [vezíkula] vezikula:

~ germinatíva blastula, ~ seminális mehurnica

vesicularis -e [vezikuláris] vezikularen (2):

glándula ~, mórbus ~ súum

vesiculítis -idis ž [vezikulítis] vezikulitis

vesiculosus -a -um [vezikulózus] mehurčkast (2):

exanthéma ~um, stomatítis ~a

Vesiculovirinae [vezikuloviríne] poddružina virusov RNK iz družine Rhabdoviridae, z rodovi *Ephemerovirus*, *Vesiculovirus*, *Novirhabdovirus*, *Rhabdovirus-carpio*

Vesiculovirus [vezikulovírús] rod virusov RNK iz poddružine Vesiculovirinae, iz družine Rhabdoviridae, v katerem je virus vezikularnega stomatitisa

Vesivirus [vézivírús] rod kalicivirusov, v katerega se uvrščajo virus prašičje vezikularne bolezni, virus vezikularnega eksantema prašičev, virus mačje respiratorne bolezni in virusi pri morskih sesalcih in ribah (patogeni tudi za človeka)

SIN.: *Calicivirus*

Vespa [véspa] rod velikih, čebelam podobnih kožekrilcev iz družine os z rjavo rdečimi progami po glavi in oprsju:
~ *crábro* sršen

Vespidae [vespíde] ose

Vespula [véspula] rod čebelam podobnih kožekrilcev iz družine os s tankim rumenkastim telesom:
~ *vulgáris* navadna osa

vestibuláren -ma -o nanašajoč se na preddvor (2):
manjše ~e žleze, večja ~a žleza, ~i organ, ~i živec, ~e žleze
SIN.: preddvoren (2), vestibularis

vestibularis -e [vestibuláris] vestibularen:
glándulae ~es, glándula ~ májor, glándulae ~es minóres, nêrvus ~, órganum ~e, utrículus ~

vestibulocochlearis -e [vestibulokohleáris] preddvorno-polžev:
nêrvus ~, órganum ~e

vestibulokohleáren -ma -o preddvorno-polžev:
~i organ, ~i živec

vestibulum -i s [vestibulum] preddvor (2):
búbus ~i, fenéstra ~i, sácculus ~i, scála ~i
~ *áuris* preddvor ušesa, ~ *buccále* ustni preddvor,
~ *lárngis* preddvor grla, ~ *nási* nosni preddvor,
~ *óris* ustni preddvor, ~ *vaginae* predverje nožnice

vestigialén -lna -o ki je deloval v zarodku in po rojstvu zakrnel:
~i organ

veterína -e ž veterinarstvo

veterinár -ja m diplomant veterinarske fakultete
SIN.: živinozdravnik

veterinárka -e ž diplomantka veterinarske fakultete
SIN.: živinozdravnica

veterinárski -a -o nanašajoč se na veterinarje ali veterinarstvo: ~a deontologija, ~a inšpekcija, ~a intervencija, ~a klinika, ~a oftalmologija, ~a patologija, ~a postaja, ~o spričevalo, ~ tehnik

doktor ~e medicine, nujna ~a pomoč, splošna ~a ambulanta, ~a anatomija, ~a bakteriologija, ~a etika, ~a fakulteta, ~ farmaceutska industrija, ~a fiziologija, ~a higijena, ~ higienik, ~a histologija, ~ inšpektor, ~a kirurgija, ~a medicina, ~a mikrobiologija, ~a parazitologija, ~a patologija, ~ sodnomedicinski izvedenec, ~o sodnomedicinsko izvedenstvo, ~a toksikologija
SIN.: živinozdravniški

Veterinárski znánstveni závod Slovénije

osrednja državna ustanova za opravljanje javne veterinarske službe in za raziskovalno delo na področju veterinarstva, ustanovljena leta 1946, z združitvijo z Državnim veterinarskim bakteriološkim zavodom v Ljubljani, s Centralno veterinarsko bolnico v Ljubljani in Podkovsko šolo v Ljubljani do leta 1979, ko se je priključila Veterinarski fakulteti v Ljubljani

veterinárstvo -a s veda in stroka, ki se ukvarja s preprečevanjem, ugotavljanjem in zdravljenjem bolezni živali, z zagotavljanjem zdravega razmnoževanja živali in zagotavljanjem zdravstveno neoporečnih živil živalskega izvora:

zakon o ~u

forenzično ~ sodno veterinarstvo (1), **kurativno** ~ veterinarstvo, ki se ukvarja z zdravjem in nego živali, **sóдно** ~ 1. specializirana veja veterinarske medicine, ki obravnava vprašanja v zvezi s pravosodjem SIN.: forenzično veterinarstvo 2. učni predmet na veterinarski fakulteti, ki obravnava vprašanja v zvezi s pravosodjem, **upravno** ~ 1. služba, ki pripravlja pravila, postopke in zakone na področju veterinarstva 2. učni predmet na veterinarski fakulteti, ki obravnava pravila, postopke in zakone na področju veterinarstva
SIN.: veterina, živinozdravstvo

vetróvi -óv m mn. napenjanje s flatusom (zaradi nabiranja plina v črevesju)

véverica -e ž v zvezi:

navadna ~ manjša gozdna žival, glodavec s košatim repom SIN.: *Sciurus vulgaris*

véverice véveric ž mn. družina glodavcev z dolgim in košatim repom, ki se prehranjujejo predvsem z rastlinsko hrano, v katero se uvršča tudi rod *Sciurus*
SIN.: Sciuridae

véz -í ž 1. pas fibroznega ali elastičnega tkiva, ki povezuje dele okostja:

akcesorne ~i vezi na stranski in sredinski strani zapestja SIN.: ligamenta accessoria, **bočne** ~i močne trakaste vezi med sklepnimi okrajki okončin, prisotne na vseh sklepih pod plečnim sklepom na sprednjem in pod kolčnim sklepom na zadnjem paru okončin SIN.: ligamenta collateralia, **bočni sesamoidni** ~i vezi, ki sta razpeti med zgornjima kitnima kostema, dlančnico in zgornjo prstnico SIN.: ligamenta sesamoidea collateralia, **dimeljska** ~

vez, ki povezuje kolčno grčo s srednjim robom dimeljnice **sin.:** ligamentum inguinale, **dlančnično-medsezamoidna** ~ kratka elastična vez pri konju, ki se začenja z dvema krakoma na spodnjem koncu dlanske ploskve piščalnice, po združitvi krakov pa se pritrdi na dlansko vez **sin.:** ligamentum metacarpointersesamoideum, **dlanske -i** vezi, ki povezujejo dlanski ploskvi parnih zgornjih kitnih kosti **sin.:** ligamenta palmaria, **dodatna stegnenična** ~ vez stegenice, ki jo imajo samo konji **sin.:** ligamentum accessorium ossis femoris, **dolga podplatna** ~ vez, ki se začenja na podplatnem robu petnice in se oprijemlje stranskih nartnic in stopalnic **sin.:** ligamentum plantare longum, **dolga stranska in sredinska bočna nartna** ~ vez, ki se začenja na stranskem ali sredinskem gležnju, se oprijemlje nartnic, končuje pa na zgornjem koncu stranskih ali sredinskih stopalnic **sin.:** ligamentum collaterale tarsi laterale et mediale longum, **dorzalna križnično-črevnična** ~ vez, ki se razteza med križnično grčo črevničnega krila in križnico **sin.:** ligamentum sacroiliacum dorsale, **dorzalna nartna** ~ vez trikotne oblike, ki se z ožjim delom začenja na medialni ploskvi skočnice, končuje pa na spodnjih nartnicah ter na zgornjem okrajku tretje in četrte stopalnice **sin.:** ligamentum tarsi dorsale, **dorzalna nosačevo-okretačeva** ~ elastična vez med dorzalno grbico na nosaču in dorzalnim grebenom okretača **sin.:** ligamentum atlantoaxiale dorsale, **dorzalni -i** elastični vezi, ki se raztezata med zgornjim delom srednje prstnice in stensko ploskvijo krepeljnice in omogočata protruzijo krepplja ob sočasnem skrcenju globinske upogibalke prstov **sin.:** ligamenta dorsalia, **dorzalna vzdolžna** ~ vez v hrbteničnem kanalu, ki poteka po zgornji ploskvi teles vretenc od okretača do križnice **sin.:** ligamentum longitudinale dorsale, **koželjnično-komolčnična** ~ vez, ki pri mesojedih povezuje spodnja okrajka koželjnice in komolčnice **sin.:** ligamentum radioulnare, **kratka stranska in sredinska bočna nartna** ~ vez, ki povezuje stranski in sredinski gleženj s petnico in skočnico **sin.:** ligamentum collaterale tarsi laterale et mediale breve, **krilni -i** vezi med okretačem in nosačem **sin.:** ligamenta alaria, **krokarnično-nadlahtnična** ~ vez plečnega sklepa, ki povezuje krokarnico z nadlahtnico **sin.:** ligamentum coracohumerale, **medkostna križnično-črevnična** ~ vez, ki povezuje spodnjo ploskev črevničnega krila z zgornjo ploskvijo križničnega krila **sin.:** ligamentum sacroiliacum interosseum, **medkostne -i narta** vezi, ki povezujejo sosednje nartnice iste vrste ali različnih vrst **sin.:** ligamenta tarsi interossea, **medprečne -i** vezi, ki so razpete med prečnimi podaljški ledvenih vretenc in preprečujejo čezmerno vrtenje in upogibanje hrbtenice vstran **sin.:** ligamenta intertransversaria, **medtrnove -i** vezi, ki povezujejo trnaste podaljške vretenc **sin.:** ligamenta interspinalia, **meniskusno-stegnenična** ~ vez, ki povezuje rob stranskega

meniskusa z sredinskim stegneničnim čvrštem **sin.:** ligamentum meniscofemorale, **navzkrižni kolenski -i** vezi (sprednja in zadnja navzkrižna vez), ki ležita med sinovijskima burzama in povezujeta spodnji okrajek stegenice s zgornjim okrajkom golenice **sin.:** ligamenta cruciata genus, **navzkrižne sezamoidne -i** vezi, ki potekajo z baze obeh zgornjih kitnih kosti do nasprotnega roba na dlanski ali podplatni ploskvi pripadajoče zgornje prstnice **sin.:** ligamenta sesamoidea cruciata, **neparna spodnja sezamoidna** ~ vez, ki povezuje spodnji rob zakopitnice s kopitnico **sin.:** ligamentum sesamoideum distale impar, **notranja sklepna -glave rebra** vez, ki se začenja na glavi rebra in se s tremi kraki pritruje na hrbtenico, srednji krak vezi povezuje glavi rebra istega para reber **sin.:** ligamentum capitis costae intraarticulare, **obročasta ~ koželjnice** vez pri mesojedih, ki izvira na komolčnici in obkroža glavo koželjnice **sin.:** ligamentum anulare radii, **podplatne -i** vezi, ki povezujejo podplatni ploskvi parnih zgornjih kitnih kosti **sin.:** ligamenta plantaria, **pogačična** ~ končna kita štiriglave stegenske mišice, v katero je vključena pogačica, končuje se na golenični grbavini (pri mesojedih, prašiču ovcah, kozah je vez enotna, pri govedu in konju je razcepljena v stransko, vmesno in sredinsko pogačično vez) **sin.:** ligamentum patellae, **poševni sezamoidni -i** vezi, ki povezujeta bazi zgornjih kitnih kosti s hrapavo ploskvijo na dlanski oziroma podplatni ploskvi srednje prstnice **sin.:** ligamenta sesamoidea obliqua, **prečna nadlahtnična** ~ vez, ki pri mesojedih poteka čez sprednjo ploskev zgornjega okrajka nadlahtnice in omejuje čezmerno gibljivost začetne kite dvoglave nadlaktne mišice **sin.:** ligamentum transversum humeri, **prečna ~ kolčnične ponvice** vez, ki se razpenja čez incizuro kolčnične ponvice, v kateri sta vez stegnenične glave in dodatna stegnenična vez **sin.:** ligamentum transversum acetabuli, **prečna ~ kolena** snop vezivnih vlaken v kolenu in ob meniskusu **sin.:** ligamentum transversum genus, **rebrno-prečna** ~ vez, ki povezuje rebri vrat z vretenčnim lokom **sin.:** ligamentum costotransversarium, **rumene -i** elastične vezi, razpete med vretenčnimi loki, ki utrjujejo hrbtenico **sin.:** ligamenta flava, **skupna bočna aksialna** ~ vez, ki pri prežvekovalcih poteka s spodnjega konca zgornje prstnice do parkeljnice **sin.:** ligamentum collaterale commune axiale, **sprednja golenična ~ stranskega in sredinskega meniskusa** vez, ki povezuje sprednji kot ustreznega meniskusa z zgornjim okrajkom golenice **sin.:** ligamentum tibiale craniale menisci lateralis et medialis, **stopalnično-medsezamoidna** ~ kratka elastična vez pri konju, ki se začenja z dvema krakoma na spodnjem koncu podplatne ploskve piščalnice, po združitvi krakov pa se pritrdi na podplatno vez **sin.:** ligamentum metatarsointersesamoideum, **stranska in sredinska stegnenično-pogačična** ~ vez,

ki se pri mesojedih začena na kitnih kosteh dvoglave mečne mišice, pri drugih sesalcih pa na grbicah stegenice in se končuje na bazi pogačice **sin.**: ligamentum femoropatellare laterale et mediale, **stranska** ~ vez, ki povezuje zatilnico s krilom nosača **sin.**: ligamentum laterale, **široka medenična** ~ široka vez pri kopitarjih, ki se začena na stranskem delu križnice in na prečnih podaljških prvih repnih vretenc ter se pripenja na sednični trn ter sednično grčo **sin.**: ligamentum sacrotuberale latum, **tilnična** ~ elastična vez, ki pri večini sesalcev povezuje zatilje in vratna vretenca s trni prvih prsnih vretenc (prevzema velik del bremena glave in vratu, prašič in mačka te vezi nimata) **sin.**: ligamentum nuchae, **ventralna vzdolžna** ~ vez, ki se pritrjuje na spodnji del vretenc in medvretenčnih ploščic ter se razteza od osmega prsnega vretenca do križnice **sin.**: ligamentum longitudinale ventrale, ~ **kljukice** vez, ki se razteza med sredinskim nadčvrštem nadlahtnice in podaljškom komolčnice ter preprečuje čezmerni upogib komolčnega sklepa **sin.**: ligamentum olecrani, ~ **plečnega sklepa** vezi, ki pri mesojedih krepita sklepno ovojnico plečnega sklepa na stranski in sredinski strani **sin.**: ligamenta glenohumeralia, ~ **rebrne grbice** vez, ki povezuje prečni podaljšek prsnega vretenca z rebrno grbico **sin.**: ligamentum tuberculi costae, ~ **stegenične glave** vez, ki povezuje glavo stegenice in kolčnično ponvico **sin.**: ligamentum capitis ossis femoris, **zadnja golenična** ~ **stranskega in sredinskega meniskusa** vez, ki povezuje zadnji kot ustreznega meniskusa z zgornjim okrajkom golenice **sin.**: ligamentum tibiale caudale menisci lateralis et medialis **SIN.**: ligamentum (1)

2. duplikatura seroze, ki povezuje drobove s steno telesne votline ali dele drobovja med seboj: **jetrna srpasta** ~ vez, ki povezuje drobovno ploskev jeter z belo črto **sin.**: ligamentum falciforme hepatis, **jetrna venčna** ~ vez, ki povezuje jetra s prepono **sin.**: ligamentum coronarium hepatis, **pljučna** ~ vez, ki za pljučnim korenem povezuje pljuča z medpljučjem **sin.**: ligamentum pulmonale, **preponsko-osrčnikova** ~ vez, ki povezuje osrčnik s prepono **sin.**: ligamentum phrenicopericardiacum, **prsnično-osrčnikova** ~ vez, ki povezuje osrčnik s prsnico **sin.**: ligamentum sternopericardiacum, **središčna sečnikova** ~ neparna vez, ki pritrjuje sečnik in persistentni urahus na spodnjo trebušno in medenično steno **sin.**: ligamentum vesicae medianum, **stranska sečnikova** ~ parna serozna guba, ki pritrjuje sečnik na stransko steno medenične votline **sin.**: ligamentum vesicae laterale, **široka maternična** ~ parna obešalna vez, na kateri visijo maternica, jajčnika in jajcevoda na zgornji trebušni in medenični steni **sin.**: ligamentum latum uteri, **želodčno-vranična** ~ serozna duplikatura, ki povezuje večjo želodčno krivino z vranično lino **sin.**: ligamentum gastrolienale

SIN.: ligamentum (2)

3. vrvičast ostanek cevastih struktur plodu, ki so po rojstvu obliterirale:

arterijska ~ fibrozni ostanek arterijskega voda, ki pri plodu povezuje pljučno deblo z aorto, po rojstvu pa obliterira **sin.**: ligamentum arteriosum, **okrogla jetrna** ~ v vez obliterirana popkovnična vena, ki poteka vzdolž prostega roba jetrne srpaste vezi od popka do drobovne ploskve jeter **sin.**: ligamentum teres hepatis, **okrogla maternična** ~ del široke maternične vezi pri psicah, ki sega od vrha materničnega roga do globinskega dimeljskega obročka **sin.**: ligamentum teres uteri, **okrogla sečnikova** ~ ostanek embrionalne popkovnične arterije v prostem robu sečnikovih vezi **sin.**: ligamentum teres vesicae

SIN.: ligamentum (3)

4. kemična vez:

amidna ~ kemična vez, ki povezuje kislino in amin, **anhidridna** ~ kovalentna vez, ki nastane s povezavo dveh molekul ob odcepitvi molekule vode, **disulfidna** ~ močna kovalentna vez med dvema atomoma žvepla med peptidnimi verigami ali med deli peptidne verige v beljakovinah in peptidih, ki nastane z oksidacijo sulfhidridnih skupin dveh aminokislinskih ostankov cisteina **sin.**: disulfidni most, **dvojna** ~ kovalentna vez, v kateri si dva atoma v molekuli delita par elektronov, **enojna** ~ kovalentna vez, v kateri si dva atoma v molekuli delita elektron, **estrska** ~ vez skupina -COO- na sredini verige, ki nastane pri reakciji med kislino in alkoholom, **etrška** ~ kisikov atom, vezan na dve alkilni ali arilni skupini pri reakciji med dvema hidroksilnima skupinama ob odcepitvi vode, **fosfodiestrška** ~ povezava dveh molekul ali dveh delov iste molekule preko fosforjeve(V) kisline, **glikozidna** ~ kovalentna vez med atomom ogljika v molekuli monosaharida in skupino ali molekulo, s katero tvori glikozid, **N-glikozidna** ~ glikozidna vez, v kateri je atom ogljika v molekuli monosaharida povezan z atomom dušika molekule, s katero tvori glikozid, **hidrofobna** ~ nekovalentna vez med dvema nepopolnima skupinama iste molekule ali dveh molekul **sin.**: hidrofobna interakcija, **ionska** ~ kemična vez, ki nastane tako, da atom ene molekule odda, atom druge molekule pa sprejme elektron, pri čemer nastaneta ion s pozitivnim in ion z negativnim nabojem, ki se zaradi nasprotnih nabojev privlačita, **kemična** ~ interakcija, ki veže atome v molekuli, **koordinacijska** ~ kovalentna vez med atomoma, pri kateri en atom prispeva v vez oba elektrona veznega para, **kovalentna** ~ kemična vez med atomoma nekovin, ki nastane tako, da si dva atoma delita en skupni elektronski par ali več skupnih elektronskih parov, **nekovalentna** ~ šibka kemična vez med molekulami ali deli molekul, ki povzroča stabilno strukturo

(npr. interakcije med dipoli, hidrofobne vezi, vodikove vezi in ionske vezi v vodnih raztopinah) **sin.**: nekovalentna interakcija, **peptidna** ~ skupina CO-NH- , ki nastane pri vezavi karboksilne skupine ene aminokislina z aminoskupino druge aminokislina ob odcepitvi molekule vode, **pirofosfatna** ~ anhidridna vez med dvema ostankoma fosforjeve(V) kisline, **trojna** ~ kovalentna vez, v kateri si dva atoma delita tri skupne elektronske pare, **vodikova** ~ nekovalentna vez med atomom vodika, ki je vezan na močno elektronegativen atom, in prostim elektronskim parom drugega elektronegativnega atoma (npr. kisika, klora, dušika)

vezálen -lna -o ki kaj veže, povezuje:
~a beljakovina, ~o mesto
SIN.: connectivus

vézan -a -o ki je sestavni del tega, v čemer se nahaja:
~i kotransport, ~a voda

vézanje -a s v zvezah:
reakcija ~a komplementa, test ~a komplementa

vézica -e ž **1.** frenulum:
jezična ~ sluznična guba, ki veže jezik na dno ustne votline **sin.**: jezični frenulum, frenulum linguae
2. trak, navadno iz veziva, ki omejuje gibanje organa
SIN.: vinculum

vezikálen -lna -o sečnikov:
kavdalna ~a arterija, kranialna ~a arterija, ~a hematurija, ~a krvomočnost

vezikánt -ánta m snov, ki povzroča vezikule

vezikostomija -e ž cistostomija

vezikula -e ž **1.** normalna votlina v telesu, z lastno steno, izpolnjena z zrakom ali s tekočino
SIN.: mehurček (1), vesicula
2. votla eflorescenca do velikosti graha, izpolnjena s serozno tekočino
SIN.: mehurček (2), vesicula

vezikulácija -e ž nastajanje vezikul

vezikuláren -rna -o **1.** nanašajoč se na vezikulo (1):

~i avskultacijski zvok

2. nanašajoč se na vezikulo (2):
~a bolezen prašičev, ~i eksantem prašičev, ~i stomatitis, ~i transport, virus ~e boleznini prašičev, virus ~ega eksantema prašičev, virus ~ega stomatitisa
SIN.: mehurčkast (1), vesicularis

vezikulítis -a m vnetje mehurnice
SIN.: vesiculitis

vezikulografija -e ž rentgensko slikanje mehurnice in semenovoda

vezikulovírus -a m virus iz rodu *Vesiculovirus*

vezíven -vna -o nanašajoč se na vezivo:
čvrsto ~o tkivo, elastično ~o tkivo, embrionalno ~o tkivo,

fibrilarno ~o tkivo, fibrozno ~o tkivo, mrežasto ~o tkivo, rahlo fibrilarno ~o tkivo, tekoče ~o tkivo, ~a ankiloza, ~a hrustančevina, ~o hrustančno tkivo, ~a nit, ~a papila, ~i stik, ~o tkivo, ~a vlakna, vlaknato ~o tkivo
SIN.: dezmalen

vezívno-míšičen -čna -o nanašajoč se na vezivo in mišico:
~i stik

vezívno -a s skupina tkiv, nastalih večinoma iz mezoderma, ki ležijo v notranjosti organizma in imajo oporno, povezovalno, prehranjevalno, skladiščno, obrambno ter termoregulacijsko vlogo:
elastično ~ vezivo, v katerem prevladujejo elastična vlakna **sin.**: elastično vezivno tkivo, **fibrozno** ~ fibrozno vezivno tkivo, **intersticijsko** ~ vezivo, ki izpolnjuje medcelične prostore med parenhimskimi celicami, **mrežasto** ~ retikularno tkivo, **retikularno** ~ retikularno tkivo
SIN.: dezmalno tkivo, vezivno tkivo, textus connectivus

véznica -e ž žarg. očesna veznica:

vreča očesne ~e, žepič očesne ~e

injicirana ~ pojav, pri katerem so žile očesne veznice hiperemične **sin.**: konjunktivalna injekcija, **očesna** ~ sluznica, ki pokriva sprednji del zrkla (razen roženice) in notranjo površino veke **sin.**: konjunktiva, veznica, conjunctiva, tunica conjunctiva, ~ **tretje veke** del očesne veznice, ki prekriva tretjo očesno veko **sin.**: conjunctiva membranae nictitans, ~ **veke** del očesne veznice, ki prekriva notranjo stran veke **sin.**: tunica conjunctiva palpebrarum, ~ **zrkla** del očesne veznice, ki prekriva zrklo **sin.**: tunica conjunctiva bulbi

vezuvín -a m bazično anilinsko barvilo rjave barve, ki se uporablja v histološki (npr. za barvanje jedra, mucina, hrustančevine) in v mikrobiološki tehniki

vhòd *vhóda* m predel telesne votline ali votlega organa, ki se nadaljuje v telesno votlino ali svetlino organa:

~ v **grlo** odprtina na zgornjem delu grla **sin.**: aditus laryngis

SIN.: aditus

viabilnost -i ž sposobnost za življenje

viba -e ž spirala

vibrácija -e ž tresenje, nihanje navadno z visoko frekvenco in nizko amplitudo:
mediastinalne ~e nenormalno premikanje medpljučja med dihanjem

vibracijski -a -o nanašajoč se na vibracijo:
~a masaža

vibrátor -ja m naprava za vibracijsko masažo

víbrij -a m bakterija iz rodu *Vibrio*

Vibrio [víbrijo] rod monotrihnih paličastih bakterij v obliki vejice iz družine Vibrionaceae, ki rastejo v aerobnih razmerah:

~ **anguillárum** vibrij, ki povzroča bolezní pri sladkovodnih ribah, ~ **cóli** zastar. *Campylobacter coli*, ~ **fétus** subsp. **venereális** zastar. *Campylobacter fetus* subsp. *venerealis*

Vibrionaceae [vibrijonáceje] družina gramsko negativnih, pogojno anaerobnih bakterij, sposobnih fermentacije, z rodóm *Vibrio*

vibríóza -e ž **1.** bolezen, ki jo povzročajo vibriji
2. zastar. kampilobakterioza

vibrísa -e ž **1.** kocina
2. tipalka pri žuželkah

vibrissa -ae ž [vibrísa] kocina

vicarius -a -um [vikárijus] nadomesten:
hypertrophía ~a

Vicia [vícija] rod zelnatih trajnic ali enoletnic iz družine metuljnic:
~ **fába** bob

vid -a m čut za zaznavanje svetlobnih dražljajev v očesu:

organ ~a

barvni ~ zaznavanje barv, sestavin spektra vidne svetlobe, ki ga posredujejo čepnice v mrežnici,
dnevni ~ sposobnost videti podnevi, **fotopski** ~ vid v fazi, ko so oči prilagojene dnevni svetlobi,
nočni ~ sposobnost videti ponoči (npr. pri mačkah), **skotopski** ~ vid v fazi, ko so oči prilagojene temi

SIN.: višus

vidén -dna -o **1.** nanašajoč se na vid, vidni živec:
atrofija ~ega živca, kanal ~ega živca, papila ~ega živca, vagina ~ega živca, ~i center, ~i del mrežnice, ~i dražljaj, ~i organ, ~i pigment, ~a pot, ~a progá, ~i purpur, ~o središče, ~i živec

2. ki ga je mogoče zaznati z vidom:
~a hiba, ~i kot, ~a napaka, ~o polje, ~a svetloba

SIN.: vizualen

vidník -a m vidni živec:
križanje ~ov

vidníkóv -a -o v zvezi:
~a ploščica

vídra -e ž zver z vitkim telesom in dragocenim kožuhom, ki živi ob vodah in se hrani z ribami

SIN.: vodna kuna, *Lutra lutra*

víher -hra m greben na sprednjem delu hrbta, katerega osnovo oblikujejo visoki trnasti podaljški sprednjih prsnih vretenc, značilen predvsem za konje:
fistula ~a

vijáčen -čna -o nanašajoč se na vijačnico:
~i virus

SIN.: heličen, helikalen

vijáčnica -e ž struktúra iz dveh med seboj zvitih enojnih verig nukleinskih kislin:

dvójna ~ tridimenzionalni model molekule DNK, v katerem sta dve enojni verigi DNK

zaviti v vijačnico in povezani z baznimi pari

SIN.: dvojni heliks

SIN.: heliks (1)

viják -a m valjast predmet z navoji za pritrjevanje, povezovanje:
osteosintetski ~ vijak, ki se uporablja pri osteosintezi

vijákast -a -o ki je po videzu podoben polzasto oblikovani krivulji:
~i zavoj

vijúga -e ž girus:
impresija možganskih vijug
možganska ~ možganski girus

vikúnja -e ž južnoameriška kamela z zelo mehko svilnato dlako
SIN.: *Lama vicugna*

viličke viliček ž mn. furkula

vilítis -a m vnetje dermisa na kopitnem svitku
SIN.: koronitis

villosus -a -um [vilózus] resičast:
cór ~um

villus -i m [vílus] resica:
~i **choriáles** horijeve resice, ~i **intestinales** črevesne resice, ~i **synoviales** sinovijske resice

vilózen -zna -o resičast:
~i sinovitis, ~o srce

vilus -a m resica

vilusektómija -e ž sinoviektomija

vilusen -sna -o nanašajoč se na resice:
~a atrofija

vime -na s mlečna žleza samice pri nekaterih sesalcih, predvsem prežvekovalcih:
insufilacija ~na, kužna presušitev ~na, nabrekanje ~na
juvenilno ~ telesno nezadostno razvito vime,
kozje ~ obe polovici mlečne žleze pri kozí,
kravje ~ vse štiri četrti mlečne žleze pri kravi,
ovčje ~ obe polovici mlečne žleze pri ovci, ~ **pri kobilí** obe polovici mlečne žleze pri kobilí
SIN.: mamma (2), uber

vímenski -a -o nanašajoč se na vime:
sprednja ~a arterija, ~a četrt, zadnja ~a arterija
SIN.: mamaren, mammarius

vimentín -a m beljakovina, sestavina intermediarnih miofilamentov citoskeleta

vinculum -i s [vínkulum] vezica (2)

vínski -a -o v zvezah:
~ cvet, ~a kislina, ~e kvasovke, ~a mušica

violénca -e ž agresivno vedenje

violéntus -a -um [vijoléntus] agresiven:
mórs ~a

viomelín -a m mikotoksin, ki ga izločajo plesni iz rodu *Penicillium* in deluje toksično na ledvice

viomicín -a m antibiotik, pridobljen iz kulture

streptomicete *Streptomyces floridiae* (deluje proti mikobakterijam in nekaterim gramsko negativnim bakterijam)

viosteról -a m ergosterol

VIP [viipé in víp] krat. vazoaktivni intestinalni polipeptid

Vipera [vípera] rod strupenih kač iz družine gadov:

~ *ammodýtes* modras, ~ *bérus* navadni gad

vipera -ae ž [vípera] strupena kača:
mórsus ~ae

Viperidae [vipéride] gadi

viperín -a m strup v izločku žleze strupnice kač iz rodu *Vipera*
PRIM.: ehidnin

vípet -a m pasma hrta manjše rasti, vzgojena v Angliji, ki se uporablja predvsem za pasje dirke
SIN.: mali angleški hrt

vír -a m v zvezi:

~ **okužbe** mesto, kraj, od koder se okužba širi po organizmu

viraemia -ae ž [virémija] viremija

Virchow, Rudolf [virhov rúdolf] (1821–1902) nemški patolog, utemeljitelj patološke histologije in celične patologije

Virchowov -a -o [virhovov] v zvezi:
~a triada

viremija -e ž prisotnost virusov v krvi:

virus spomladanske ~ krapov

spomladanska ~ krapov septikemija krapov, ki jo povzroča virus spomladanske viremije krapov
SIN.: viraemia

virgín -a -o deviški (1):
~a telica

virgínijski -a -o v zvezi:
~ brin

virgo -inis ž [vírgo] devica

viricíd -a m sredstvo, ki uničuje viruse

virilis -e [virílis] moški:
séxus ~

virilisatio -onis ž [virilizáció -ónis] virilizacija

virilismus -i m [virilízmsus] virilizem

virilización -e ž razvoj moških lastnosti pri samici
SIN.: virilisatio
PRIM.: maskulinizacija

virilízem -zma m pojav moških sekundarnih spolnih znakov pri samici:
ovarijski ~ virilizem zaradi izločanja androgenov v jajčnikih
SIN.: virilismus

viríno -a m domnevni kužni delec, sestavljen iz gostiteljske beljakovine in kake nukleinske kisline

virión -a m infektivni virus v končni fazi razmnoževanja (vsebuje genom DNK ali RNK, obdan je s kapsido ali tudi z dodatno ovojnico)

viriooplázma -e ž virusni matriks

virocít -a m povečan limfocit, ki se pojavlja ob virusnih okužbah

virologija -e ž veja mikrobiologije, ki proučuje viruse in virusne bolezni

virolóški -a -o nanašajoč se na virologijo:
~ laboratorij, ~a preiskava

viropéksa -e ž vstopanje virusa v celico z endocitozo

virosus -a -um [virózus] virusen:
enterítis ~a, hepatitis ~a anátis, meningítis ~a, meningoencephalítis ~a, pneumonítis ~a

viróza -e ž virusna bolezen

virózen -zna -o ki ima virusno bolezen: ~i pacient

virucíden -dna -o ki je sposoben uničiti viruse:
~i agens

virulénca -e ž stopnja patogenosti mikroorganizma:
atenuacija ~e
~ **mikroorganizma** sposobnost mikroorganizma, da povzroči kužno bolezen

virulénten -tna -o ki ima virulenco:
~i bakteriofag, ~i virus

virurija -e ž prisotnost virusov v urinu

vírus -a m zelo majhen mikroorganizem (od 20 do 400 nm), ki se podvaja samo v živih celicah, vsebuje genom v obliki DNK ali RNK, je obdan s kapsido, nekatere vrste tudi z zunanjo lipoproteinsko ovojnico, in je sposoben povzročiti kužno bolezen:
helikalna simetrija ~a, ikozaedrična simetrija ~a, kubična simetrija ~a, penetracija ~a, propagacija ~a
adenosatelitski ~ virus, ki se ne more razmnoževati v odsotnosti adenovirusov,
animalni ~ virus, ki povzroča bolezní pri živalih,
atenuirani ~ virus z zmanjšano virulenco, predvsem v postopku za pripravo vakcine,
aviarizirani ~ virus, oslabljen s pasažami preko piščancev, ki izgubi del virulence in patogenosti,
citopatogeni ~ virus, ki povzroča degenerativne spremembe v celici, **defektni** ~ virus s pomanjkljivim genomom, ki ne more tvoriti viriona brez prisotnosti pomočniškega virusa, **divji** ~ virus (izoliran neposredno iz pacienta), ki še ni mutiral, **epiteliotropni** ~ virus z afiniteto do epitelijskega tkiva (npr. virusi slinavke in parkljevke), **filtrabilni** ~ virus, ki prehaja skozi bakterijske filtre, **goli** ~ virus brez lipoproteinske ovojnice, **helični** ~ virus, ki ima zgradbo nukleokapside v obliki vijačnice **sin.:** vijačni virus, **hemadsorpcijski** ~ virus, ki povzroča hemadsorpcijo, **hipovirulentni** ~ manj virulentni virus, **humani** ~ virus, ki povzroča bolezen pri

človeku, **ikozaedrični** ~ virus z nukleokapsido v obliki ikozaedra, **inaktivirani** ~ s fizikalnimi ali kemičnimi postopki spremenjen virus, ki tako postane neaktiven, **infektivni** ~ virus, sposoben povzročiti okužbo, **kancerogeni** ~ virus, ki povzroča maligne novotvorbe, **kaprinizirani** ~ virus, oslabljen s pasažami preko koz, ki izgubi del virulence in patogenosti, **kompleksni** ~ virus, ki ima poliedrično ali kubično kapsido, **lapinizirani** ~ virus, oslabljen s pasažami preko kuncev, ki izgubi del virulence in patogenosti, **latentni** ~ mirujoči virus, **limfotropni** ~ virus z afiniteto do limfatičnega tkiva (npr. virus enzooske goveje levkoze, virus aviarne levkoze), **litični** ~ virus, ki s svojim razmnoževanjem povzroči razkroj okužene celice, **lizogeni** ~ bakteriofag, katerega nukleinska kislina se kot profag vključi v bakterijski kromosom, **mirujoči** ~ virus v neinfektivnem stanju v celici gostitelja **sin.**: latentni virus, **mitigirani** ~ virus z umetno oslabljeno virulenco, **neinfektivni** ~ virus, ki ne more povzročiti okužbe, **nevrotropni** ~ virus s tropizmom do živčnine (npr. virus stekline), **onkogeni** ~ virus, ki povzroča novotvorbe, **opični** ~ virus, katerega primarni gostitelji so opice **krat.**: SV, **organotropni** ~ virus s tropizmom do določenega organa (npr. virus stekline do možganov), **pantropni** ~ virus s tropizmom do več vrst tkiv organizma, **pnevmotropni** ~ virus s tropizmom do pljuč, **počasni** ~ virus, ki povzroča bolezen z dolgo inkubacijo, **pomočniški** ~ virus, ki pomaga defektnim virusom pri podvajanju, **satelitski** ~ virus, ki za svoje podvajanje potrebuje pomočniški virus, **ulični** ~ virulentni virus stekline, izoliran iz naravno okužene živali, ki povzroča urbano in gozdno steklino **sin.**: virus des rues, **vijačni** ~ helični virus, **virulentni** ~ virus, sposoben replikacije (podvojevanja) in je lahko patogen, ~ **afriške konjske kuge** orbivirus, ki povzroča afriško konjsko kugo **sin.**: konjski reovirus, ~ **afriške prašičje kuge** virus iz rodu *Asfivirus*, ki povzroča afriško prašičjo kugo, ~ **akutne diareje prašičev** rotavirus, ki povzroča akutno diarejo prašičev, ~ **aleutske boleznin minkov** parvovirus, ki povzroča aleutsko bolezen minkov, ~ **arteriitisa konj** arterivirus, ki povzroča virusni arteriitis konj **sin.**: konjski arterivirus, ~ **atipične kokoške kuge** paramiksovirus iz rodu *Avulavirus*, ki povzroča atipično kokošjo kugo **sin.**: aviarni paramiksovirus, virus newcastelske boleznin, ~ **aviarnega encefalomielitisa** virus aviarnega epidemičnega tremorja, ~ **aviarnega epidemičnega tremorja** virus iz rodu *Hepatitisvirus*, ki povzroča aviarni encefalomielitis **sin.**: virus aviarnega encefalomielitisa, virus kokošjega epidemičnega tremorja, ~ **aviarne levkoze** retrovirus iz rodu *Alpharetrovirus*, ki povzroča aviarno levkozo, ~ **aviarne variole** kokošji poksvirus, ~ **boleznin Aujeszkega** herpesvirus 2, ki povzroča bolezen Aujeszkega pri prašičih, ~ **boleznin maedi-visna** virus progresivne pljučnice ovc, ~ **boleznin modrikastega jezika** ovčji orbivirus,

~ **boleznin škotske mejne dežele** pestivirus, ki povzroča bolezen škotske mejne dežele pri ovcah **sin.**: virus borderske boleznin, ~ **borderske boleznin** virus boleznin škotske mejne dežele, ~ **DNK** virus z genomom iz enojne ali dvojne verige DNK, ~ **efemerne mrzlice goveda** virus iz rodu *Ephemerovirus*, ki povzroča efemerno mrzlico goveda, ~ **encefalomiokarditisa prašičev** pikornavirus iz rodu *Cardiovirus*, ki povzroča virusni encefalomielitis prašičev, ~ **enteritisa rac** virus iz rodu *Avihepadnavirus*, ki povzroča račjo kugo, ~ **enzooske diareje prašičev** virus nalezljivega gastroenteritisa prašičev (1), ~ **enzooske goveje levkoze** retrovirus iz rodu *Deltaretrovirus*, ki povzroča enzoosko govejo levkozo, ~ **epizooske hematopoetske nekroze salmonidov in ostriza** virus iz rodu *Ranavirus*, ki povzroča epizoosko hematopoetsko nekrozo salmonidov in ostriza, ~ **epizooske hemoragične septikemije šarenk** rabdovirus iz rodu *Novirhabdovirus*, ki povzroča epizoosko hemoragično septikemijo šarenk, ~ **flury** sev virusa stekline, izoliran iz francoske deklince Flury, ki je umrla za steklino (uporablja se za pripravo vakcine proti steklini pri živalih), ~ **gastroenteritisa psov** koronavirus, ki povzroča nalezljivi gastroenteritis psov, ~ **govejega herpetičnega mamilitisa** herpesvirus 2, ki povzroča goveji herpetični mamilitis, ~ **goveje kuge** morbilivirus, ki povzroča govejo kugo, ~ **govejega papuloznega stomatitisa** poksvirus iz rodu *Parapoxvirus*, ki povzroča goveji papulozni stomatitis, ~ **goveje virusne diareje** pestivirus, ki povzroča govejo virusno diarejo, ~ **i gripe** virusi influence, ~ **gumborske boleznin** birnavirus iz rodu *Avibirnavirus*, ki povzroča kužni burzitis piščancev, odkrit v kraju Gumboro v ZDA, ~ **hemoragične boleznin kuncev in zajcev** kalicivirus iz rodu *Lagovirus*, ki povzroča hemoragično bolezen kuncev in zajcev **sin.**: virus kunčje, zajčje kuge, ~ **hemoragičnega enteritisa puranov** adenovirus iz rodu *Siadenovirus*, ki povzroča hemoragični enteritis puranov, ~ **hepatitisa rac** virus iz rodu *Avihepadnavirus*, ki povzroča virusni hepatitis rac, ~ **IBR/IPV** virus infektivnega bovinega rinotraheitisa/infektivnega pustuloznega vulvovaginitisa ~ **infektivne anemije kopitarjev** virus kužne malokrvnosti kopitarjev, ~ **infektivne anemije piščancev** virus iz rodu *Gyrovirus*, ki povzroča infektivno anemijo piščancev, ~ **infektivne anemije salmonidov** virus iz rodu *Isavirus*, ki povzroča infektivno anemijo salmonidov, ~ **infektivnega artritisa in encefalitisa koz** lentivirus, ki povzroča infektivni artritis in encefalitis koz, ~ **infektivnega aviarnega nefritisa** virus iz rodu *Avastrovirus*, ki povzroča infektivni aviarni nefritis, ~ **infektivnega bovinega rinotraheitisa/infektivnega pustuloznega vulvovaginitisa** herpesvirus 1, ki povzroča infektivni bovine rinotraheitis in infektivni pustulozni vulvovaginitis **sin.**: virus IBR/IPV, ~ **infektivnega encefalomielitisa konj** virus iz rodu *Bornavirus*, ki povzroča bolezen Borna,

~ **infekciозnega laringotraheitisa perutnine** alfa herpesvirus iz rodu *Iltovirus*, ki povzroča infektivni laringotraheitis perutnine, ~ **i influence** antigensko zelo spremenljivi virusi iz rodov *Influenzavirus A* in *Influenzavirus C*, povzročitelji gripe pri ljudeh in živalih **sin.**: virusi gripe, ~ **influence konj** virus iz rodu *Influenzavirus A*, ki povzroča influenco konj, ~ **influence prašičev** virus iz rodu *Influenzavirus A*, ki povzroča prašičjo gripo, ~ **inkluzijskega rinitisa prašičev** beta herpesvirus iz rodu *Cytomegalovirus*, ki povzroča inkluzijski rinitis prašičev, ~ **klasične kokoške kuge** virus iz rodu *Influenzavirus A*, ki povzroča klasično kokoško kugo, ~ **klasične prašičje kuge** pestivirus, ki povzroča klasično prašičjo kugo, ~ **klopnega meningoencefalitisa** flavivirus, ki povzroča meningoencefalitis pri človeku, ~ **kokoške difterije** kokošji poksvirus ~ **kokošjega epidemičnega tremorja** virus aviarnega epidemičnega tremorja, ~ **kongenitalnega tremorja pujskov** virus iz rodu *Circovirus*, ki povzroča kongenitalni tremor pujskov, ~ **konjskega rinitisa-A** pikornavirus iz rodu *Aphthovirus*, ki povzroča konjski rinitis-A, ~ **konjskega rinitisa-B** pikornavirus iz rodu *Erbovirus*, ki povzroča konjski rinitis-B, ~ **kontagioznega ektima ovc in koz** parapoksvirus, ki povzroča kontagiozni ektim ovc in koz **sin.**: virus orfa, ~ **koz pri puranih in golobih** avipoksvirus, ki povzroča koze pri puranih in golobih, ~ **kravjih koz** ortopoksvirus, ki povzroča kravje koze (uporabljal se je za pripravo vakcine proti črnim kozam) **sin.**: virus vakcinije, ~ **kuge drobnice** morbilivirus, ki je zelo podoben virusu goveje kuge in povzroča kugo drobnice, ~ **kunčje, zajčje kuge** virus hemoragične bolezni kuncev in zajcev, ~ **kužnega aviarnega bronhitisa** koronavirus, ki povzroča vnetje bronhusov pri perutnini, ~ **kužnega hepatitisa psov** adenovirus iz rodu *Siadenovirus*, ki povzroča kužni hepatitis psov, ~ **kužne malokrvnosti kopitarjev** lentivirus, ki povzroča kužno malokrvnost kopitarjev **sin.**: virus infektivne anemije kopitarjev, ~ **kužne nekroze trebušne slinavke postvri** birnavirus iz rodu *Aquabirnavirus*, ki povzroča kužno nekrozo trebušne slinavke pri postvrih, ~ **lažnih koz** parapoksvirus, ki povzroča lažne koze pri govedu **sin.**: virus paravakcinije, ~ **mačje kuge** virus panleukopenije mačk, ~ **mačje respiratorne bolezni** kalicivirus iz rodu *Vesivirus*, ki povzroča mačjo respiratorno bolezen **sin.**: mačji kalicivirus, ~ **miksomatoze kuncev** leporipoksvirus, ki povzroča miksomatozo kuncev, ~ **nalezljivega gastroenteritisa prašičev** 1. varieteta koronavirusa, ki povzroča nalezljivi gastroenteritis prašičev **sin.**: virus enzooske diareje prašičev 2. varieteta koronavirusa, ki povzroča bolezn dihal pri prašičih, ~ **nalezljive ohromelosti prašičev** tešovirus, ki povzroča nalezljivo ohromelost prašičev, ena od varietet tešovirusa 2–13, ~ **nekroze trebušne slinavke pri ščukah** alfavirus, ki povzroča nekrozo trebušne slinavke pri ščukah, ~ **nevrolimfomatoze**

alfaherpesvirus iz rodu *Mardivirus*, ki povzroča Marekovo bolezen, ~ **newcastelske bolezn** virus atipične kokoške kuge, ~ **orfa** virus kontagioznega ektima ovc in koz, ~ **ovčjega encefalomielitisa** flavivirus, ki povzroča ovčji encefalomielititis in ga prenašajo klopi, ~ **ovčjih, kozjih koz** poksvirus iz rodu *Capripoxvirus*, ki povzroča ovčje, kozje koze, ~ **panleukopenije mačk** parvovirus, ki povzroča panleukopenijo mačk **sin.**: mačji parvovirus, virus mačje kuge, ~ **papilomatoze** papilomavirus, ki povzroča bradavice pri človeku in živalih, ~ **parainfluence** paramiksovirus iz rodu *Respirovirus*, ki ima tri tipe (virus parainfluence-1, virus parainfluence-2, virus parainfluence-3), ~ **parainfluence-1** paramiksovirus iz rodu *Respirovirus*, ki povzroča prašičjo parainflueno in bolezn dihal pri glodavcih, ~ **parainfluence-2** paramiksovirus iz rodu *Respirovirus*, ki povzroča parainflueno psov, ~ **parainfluence-3** paramiksovirus iz rodu *Respirovirus*, ki povzroča govejo parainflueno, ~ **paravakcinije** virus lažnih koz, ~ **i parvoviroz** parvovirusi, ki povzročajo parvovirozo pri govedu, prašičih, psih, ~ **pasje kuge** morbilivirus, ki povzroča pasjo kugo **sin.**: pasji morbilivirus, ~ **prašičjih koz** poksvirus iz rodu *Suipoxvirus*, ki povzroča prašičje koze, ~ **prašičjega reprodukcij-skega in respiratornega sindroma** arterivirus, ki povzroča prašičji reprodukcijski in respiratorni sindrom, ~ **progressivne pljučnice ovc** lentivirus, ki povzroča progresivno pljučnico ovc **sin.**: virus bolezni maedi-visna, ~ **rabiesa** virus stekline, ~ **rinopnevmonitisa konj** herpesvirus 2, ki povzroča virusni rinopnevmonitis konj, ~ **rinotraheitisa konj** herpesvirus 3, ki povzroča virusni rinotraheitis konj, ~ **rinotraheitisa mačk** herpesvirus 1, ki povzroča virusni rinotraheitis mačk, ~ **rinotraheitisa puranov** paramiksovirus iz rodu *Metapneumovirus*, ki povzroča virusni rinotraheitis puranov, ~ **RNK** virus z genomom iz enojne verige RNK (dve družini), ~ **Sendai** zelo patogen paramiksovirus iz rodu *Respirovirus*, ki povzroča bolezen dihal predvsem pri miših, poimenovan po japonskem mestu Sendai, ~ **Shopovega fibroma** leporipoksvirus, ki povzroča Shopov fibrom pri kuncih, ~ **Shopovega papiloma** papilomavirus, ki povzroča Shopov papilom pri poljskih zajcih, ~ **sindroma kljuvanja perja pri kokoših** virus iz rodu *Circovirus*, ki povzroča sindrom kljuvanja perja pri kokoših, ~ **sindroma mačje pridobljene imunske pomanjkljivosti** retrovirus iz rodu *Deltaretrovirus*, ki povzroča pridobljeno imunsko pomanjkljivost pri mačkah, ~ **sindroma multisistemskega poodstavitvenega hiranja prašičev** virus iz rodu *Circovirus*, ki po odstavitvi povzroča pri svinjah hiranje, ~ **sindroma opičje pridobljene imunske pomanjkljivosti** lentivirus, ki povzroča sindrom opičje pridobljene imunske pomanjkljivosti **krat.**: SIV, ~ **sindroma padca nesnosti pri nesnicah** aviadenovirus, ki povzroča sindrom padca nesnosti pri nesnicah, ~ **sindroma**

SMEDI prašičji parvovirus, ~i **slinavke in parkljevke** aftovirusi (aftovirus A, aftovirus O, aftovirus C, aftovirus SAT1, aftovirus SAT2, aftovirus SAT3, aftovirus Asia1), ki povzročajo slinavko in parkljevko pri sodoprstih kopitarjih, ~ **spolnega eksantema konj** herpesvirus 2, ki povzroča spolni eksantem konj, ~ **spomladanske viremije krapov** rabdovirus, ki povzroča spomladansko viremijo krapov, ~ **stekline** nevrotropni rabdovirus iz rodu Lyssavirus, ki povzroča steklino pri živalih in človeku **SIN.**: virus rabiesa, ~ **talfanske bolezn**i virus virusnega encefalomielitisa prašičev, ~ **vakcinije** virus kravjih koz, ~ **venezuelskega encefalomielitisa konj** alfavirus, ki povzroča venezuelski encefalomielitisa konj, odkrit v Južni Ameriki, ~ **vezikularne bolezn**i prašičev kalicivirus iz rodu *Vesivirus*, ki povzroča vezikularno bolezen prašičev, ~ **vezikularnega eksantema prašičev** kalicivirus iz rodu *Vesivirus*, ki povzroča vezikularni eksantem prašičev **SIN.**: prašičji kalicivirus, ~ **vezikularnega stomatitisa** rabdovirus iz rodu *Vesiculovirus*, ki povzroča vezikularni stomatitis pri konjih, prašičih, govedu, ~ **virusnega encefalomielitisa prašičev** manj virulentna varieteta tešovirusa, ki povzroča virusni encefalomielitisa prašičev **SIN.**: hipovirulentni tešovirus, tešovirus 1, virus talfanske bolezn*i*, ~ **vozličastega dermatitisa** poksvirus iz rodu *Capripoxvirus*, ki povzroča vozličasti dermatitis, ~ **zločeste kataralne mrzlice ovc in goveda** ovčji orbivirus
OKR.: v. (2)

virus des rues (fr.) [vīrus de rī] ulični virus

virus fixe (fr.) [vīrus fīks] virus stekline, ki ga je L. Pasteur oslabil (atenuiral) s 178 pasažami preko možganov kuncev (uporabljal se je za pripravo vakcine po Hemptu)

virusen -sna -o nanašajoč se na virus:

goveja ~a diareja, vakcina proti ~emu arteriitisu konj, virus goveje ~e diareje, virus ~ega encefalomielitisa prašičev, ~i antigen, ~i arteriitis konj, ~a beljakovina, ~a bolezen, ~a DNK, ~a eklipsa, ~i encefalomielitisa prašičev, ~i encefalomiokarditis prašičev, ~i enteritis, ~i enteritis rac, ~i hemaglutinini, ~a hemoliza, ~i hepatitis rac, ~a infekcija, ~a inkluzija, ~a interferenca, ~a kapsida, ~a klasifikacija, ~a komplementacija, ~i kristali, ~a kultura, ~i matriks, ~i meningitis, ~i meningoencefalitis, ~i mrk, ~a nestrukturna beljakovina, ~a nevraminidaza, ~a okužba, ~a ovojnica, ~i plašč, ~a pljučnica, ~a pnevmonija, ~i prašičji poliomielitis, ~i receptor, ~a rekombinacija, ~a replikacija, ~i rinopneumonitis konj, ~i rinotraheitis konj, ~i rinotraheitis mačk, ~i rinotraheitis puranov, ~a simetrija, ~a somernost, ~a sredica, ~a strukturna beljakovina, ~a transkriptaza, ~i zidak
SIN.: virosus

virusoid -a m delček RNK, sposoben lastne replikacije, ki se vključuje v kapsido pomočnikskega virusa (povzroča bolezn*i* rastlin)

virusonosec -sca m organizem (npr. žival, človek), ki ima v sebi virus, vendar je brez kliničnih znakov bolezn*i*
SIN.: bacilonosec

virustatičen -čna -o nanašajoč se na virustatik:
~i preparat, ~i pripravek

virustatik -a m zdravilo, ki inhibira podvajanje virusov

viscera -um s mn. [vīscera] drobovje:
sītus invērsus ~um

viscerálen -lna -o droboven:

~i aferentni nevron, ~i eferentni nevron, ~a leishmanioza, ~i peritonej, ~i pleksusi, ~a plevra, ~a poprsnica, ~i receptorji, ~o živčevje, ~i živčni sistem

viscerális -e [vīscerális] droboven:

cránium ~e, gánglion ~e, lámína ~ túnicæ vaginális, peritónæum ~e, pléura ~, pléxus ~es

viscerocéptor -ja m interoceptor

viscerocranium -ii s [vīscerokránijum]
viscerokránij

viscerogén -a -o ki ima izvor v drobovju:
~a bolečina

viscerokránij -a m obrazni del lobanje z nosno in ustno votlino

SIN.: obrazna lobanja, splanhnokefalij, cranium viscerale, splanchnocranium, viscerocranium

PRIM.: nevrokefalij

visceromegalija -e ž izjemna povečanost drobovja
SIN.: splanhnomegalija, splanchnomegalia

visceromotóričen -čna -o ki vpliva na aktivno gibanje drobovja

visceroptosis -is ž [vīsceroptósis] visceroptoza

visceroptóza -e ž povešenost drobovja zaradi shujšanosti ali manjšega tonusa trebušnih mišic
SIN.: splanhnooptoza, visceroptosis

PRIM.: enteroptoza

visceroskelét -a m **1.** katera koli koščena sestavina kakega notranjega organa (npr. srčna kost)
2. del okostja, ki varuje drobovje (npr. prsna, kolčnica, rebra)

viscerotrópen -pna -o usmerjen proti drobovju:
~i zajedavec

viscus -eris s [vīskus] kateri koli organ v telesnih votlinah, zlasti v trebušni in prsni:
sītus invērsus ~erum

visěč -ěča -e ki visi:
~i fibrom, ~a kapljica
SIN.: pendulans

viskózen -zna -o ki je težko tekoč: ~a sluz
SIN.: židek

viskoziméter -tra m naprava za merjenje viskoznosti tekočin

viskóznost -i ž veličina, merilo, ki izraža upor tekočine proti tečenju zaradi notranjega trenja
SIN.: židkost

vis major [vís májor] višja sila, nepredvidljiv ali neovrgljiv nepričakovan dogodek, na katerega se ne da vplivati

visók -óka -o v zvezah: ~a frekvenca, ~a starost
~ krvni tlak, ~a pahovka, ~a pasterizacija, ~ titer protiteles
SIN.: altus

visokoprizrátski -a -o v zvezi:
~ epitelij

visus -us m [vívus] vid:
órganum ~us

vis vitalis [vís vítális] življenjska sila, po nauku vitalizma posebna sila, ki omogoča življenjske procese

višina -e ž v zvezi:

telesna ~ višina telesa, izmerjena pri živali v stoječem položaju od sprednjih okončin do medplečja, izražena v dolžinskih enotah

višji -a -e v zvezah:
~i sesalci, ~i vretenčarji

vít -a -o v zvezi:
~o črevo

vita -ae ž [víta] življenje:
árbor ~ae
~ **minima** stanje organizma z minimalnimi znaki življenjskih funkcij

vítálen -lna -o **1.** nanašajoč se na vitalnost (1):
~e funkcije, ~i indeks, ~a indikacija, ~a kapaciteta pljuč, ~a reakcija

SIN.: intravitalen

2. nanašajoč se na vitalnost (2): ~o tele
~i zob

SIN.: vitalis

3. nanašajoč se na živo bitje:
~o barvanje, ~a statistika

vítálij -a m zlitina kobalta in kroma, ki se uporablja v zobozdravstvu, kirurgiji, protetiki in pri izdelovanju instrumentov

vitalizem -zma m nazor, da je v živih organizmih posebna sila, ki je v neživi naravi ni (ta sila naj bi bila posebna moč v evoluciji – po francoskem filozofu Bergsonu – ne pa po Darwinovi naravni selekciji)

vítálnost -i ž **1.** življenjska moč, energija
2. sposobnost preživetja v kritičnih fazah življenja: ~ novorojenca

vitalométer -tra m električna naprava za merjenje vitalnosti zobne pulpe

vitámin -a m kompleksna organska molekula, v zelo majhnih količinah nujno potrebna za potek presnovnih procesov organizma (mnogi vitamini delujejo kot encimi v encimskih procesih, so biokatalizatorji):

kompleks ~ov B

antirahitični ~ vitamin D, **antiskorbutni** ~ vitamin C, **liposolubilni** ~i vitamini, topni v maščobah (npr. vitamin E), ~ **A** v maščobi topna organska

snov, ki iz rastlinskih karotinov nastaja v epiteliju črevesne sluznice (razen pri mački) in se skladišči v jetrih (je potreben za splošno rast in rast kosti, za tvorbo rodopsina in za vzdrževanje krvnega epitelija), ~ **A₁** alkohol z 20 atomi ogljika, oblika vitamina A pri sesalcih, ki encimsko reverzibilno izgublja vodik in se spreminja v aldehid (je v mleku, maslu, jajcih in jetrih, lahko nastane iz karotinov) sin.: retinol, ~ **A₂** oblika vitamina A s tretjino biološke aktivnosti vitamina A₁ sin.: dehidroretinol, ~ **B₁** sestavina kompleksa vitamina B, prisotna v živilih, v krvni plazmi, v cerebrospinalni tekočini, predhodnik tiaminpirofosfata sin.: anevrin, tiamin, ~ **B₂** sestavina kompleksa vitamina B, pomembna za presnovo ogljikovih hidratov sin.: laktoflavin sin.: riboflavin, ~ **B₃** sestavina kompleksa vitamina B, organska kislina, ki sodeluje pri oksidoredukcijskih reakcijah v celicah sin.: niacin, nikotinska kislina, acidum nicotinicum, ~ **B₆** vitamin, ki obstaja v treh biološko enako aktivnih oblikah (piridoksin, piridoksamin, piridoksal), ~ **B₁₁** sestavina kompleksa vitamina B, organska kislina, sestavina iz derivatov pteridina, benzojske kisline in glutaminske kisline, ki sodeluje pri presnovi aminokislin in DNK sin.: folijska kislina, folna kislina, acidum folicum, ~ **B₁₂** sestavina kompleksa vitamina B, ki skupaj z intrinzičnim faktorjem uravnava absorpcijo v črevesju, potrebna za eritrocitopoezo sin.: ekstrinzični faktor, ~ **C** v naravi zelo razširjena organska kislina (predvsem v rastlinah), nujno potrebna za sintezo kolagena sin.: antiskorbutni vitamin, askorbinska kislina, acidum ascorbicum, ~ **D** kompleks vitaminov z antirahitičnim učinkom (obstaja v obliki provitamina in prehaja v vitamin pod vplivom ultravijolične svetlobe) sin.: antirahitični vitamin, ~ **D₂** vitamin D, ki nastane po obsevanju ergosterola z ultravijolično svetlobo sin.: ergokalciferol, ~ **D₃** vitamin D, ki nastane iz holesterola pod vplivom ultravijolične svetlobe sin.: holekalciferol, ~ **E** v maščobi topen vitamin z antioksidativnim delovanjem, ki ščiti nenasičene lipide pred oksidacijo (najaktivnejša oblika je tokoferol alfa), ~ **H** vodotopni vitamin iz kompleksa vitaminov B, kofaktor različnih encimov (karboksilaz) sin.: biotin, koencim R, kožni faktor, ~ **K** kompleks vitaminov, topnih v maščobah, potrebnih za sintezo protrombina ter prokonvertina, Christmasovega in Stuartovega faktorja, prisotnih v večini rastlinske hrane sin.: antihemoragični faktor, ~ **K₁** najpomembnejša sestavina vitamina K v rastlinah, potrebna za sintezo koagulacijskih faktorjev sin.: filokinon, fitomenadion, ~ **K₂** sestavina vitamina K, ki jo tvori črevesna mikroflora sin.: menakinon, ~ **K₃** sintetična oblika vitamina K sin.: menadion

vitaminiziran -a -o ki ima dodan vitamin:
~o mleko

vitaminski -a -o nanašajoč se na vitamin:
~ napitek, ~ preparat, ~ pripravek

vitelin -a m fosfoprotein, glavna sestavina rumenjaka

vitelinski -a -o nanašajoč se na rumenjak ali rumenjakovo vrečko:
~a arterija, ~a membrana, ~a ovojnica, ~ pol, ~a vena, ~ vod, ~o žilje
SIN.: vitellinus
PRIM.: omphaloentericus

vitellinus -a -um [vitelínus] vitelinski:
artéria ~a, sáccus ~

vitellus -i m [vitélus] rumenjak

vitelogenéza -e ž nastajanje rumenjaka

vitelolutein -a m rumeni pigment rumenjaka

vitiligo -a s bolezen kože, pri kateri se zaradi izginjanja melanina pojavljajo bele lise (npr. pri konjih, govedu)
PRIM.: depigmentacija

vitium -ii s [vícijum] **1.** napaka (1):
~ **córdis** srčna napaka, ~ **córdis congénitum** prirojena srčna napaka
2. napaka (3):
~ **ártis** strokovna napaka

vitreitis -a m vitritis

vitrektomija -e ž kirurška odstranitev zrklovine iz očesa

vitreodentín -a m dentin steklastega videza in izrazite trdote

vitreus -a -um [vitreus] **1.** ki je podoben steklu:
córpus ~um, opácitas ~a, stróma ~um
2. steklen:
bacillus ~

vitriól -a m žveplova(VI) kislina

vitritis -a m vnetje zrklovine, ki ga spremlja povečan intraokularni tlak in se stopnjuje do oslepitve
SIN.: hialitis, vitreitis

vitropresija -e ž pritisk predmetnice na kožo za preprost pregled kože

vitrum -i s [víturum] steklenička:
~ **guttatórium** steklenička z izlivom za odmerjanje po kapljicah

vivárij -a m posoda ali zaprt prostor za gojenje kopenskih ali vodnih živali
PRIM.: akvarij, terarij

vivializa -e ž dializa skozi membrane v telesu (npr. skozi potrebušnico)

vivipára -e ž samica, ki rodi žive mladiče (npr. večina sesalcev)
PRIM.: ovipara, ovovivipara

vivipáren -rna -o živoroden:
~e živali

vivisékcija -e ž operacija na živi živali pod anestezijo (npr. v raziskovalne namene)
SIN.: biotomija

vivus -a -um [vívus] živ (1):
contágium ~um

vizíta -e ž vsakodnevni obhod veterinarja in pregled bolnih živali na kliniki

vizuálen -lna -o viden: ~o zaznavanje

vižla -e ž pasma prijaznega, živahnega psa, nastala na Ogrskem, s kratkim repom, visečimi uhlji, dolgimi nogami, močnih kosti
SIN.: madžarski ptičar

vkapljáti -ám *dov.* po kapljicah spraviti v kaj: ~ kapljice v oko, ~ zdravilo v uho

vključek -čka m inkluzija:
ekstracelularni ~ vključek, ki ni v celici (npr. v možganski gliji pri steklini), **eozinofilni** ~ vključek v možganski celici ali v gliji pri steklini, ki se obarva z eozinom rdeče, **paraplazemski** ~i vključki v celicah iz kemično inertnih snovi, ki niso bistveni za obstoj celice

vlága -e ž v zvezi:
absolutna ~ masa vodne pare na enoto prostornine zraka pri določeni temperaturi in določenem zračnem tlaku, **nasičena absolutna** ~ največja masa vodne pare na enoto prostornine zraka, ki jo lahko sprejme zrak pri določeni temperaturi **relativna** ~ razmerje med dejansko absolutno vlago in nasičeno absolutno vlago, izraženo v odstotkih
SIN.: humor (2)

vlákence -a s majhno vlakno ali sestavina vlakna:
kolagensko ~ snop kolagenskih mikrofibril, **mišično** ~ miofibrila
SIN.: fibrila

vláknat -a -o ki je bogat z vlakni:
~a medceličnina, ~o vezivno tkivo

vla knína -e ž v zvezi:
krvna ~ fibrin

vla kno -a s podolgovata, tanka anatomska struktura:
adrenergično živčno ~ živčno vlakno, katerega vzburjenje pripelje do izločanja adrenalina ali sorodnih snovi (npr. noradrenalina), **angiokonstriktorna** ~a vazokonstriktorna vlakna, **asociacijsko** ~ akson, ki povezuje različne dele možganov ali hrbtenjače, **belo živčno** ~ mielinizirani akson, **ekstrafuzalno mišično** ~ skeletno mišično vlakno, **elastično** ~ vlakno iz elastina, sestavina medceličnine v nekaterih vezivih, **gladko mišično** ~ mišično vlakno, gradnik mišic v steni cevastih organov, ki se nehoteno krči **sin.:** gladka mišična celica, **golo živčno** ~ nemielinizirani akson, **intrafuzalno mišično** ~ drobno skeletno mišično vlakno znotraj mišičnega vretena, ki zaznava spremembe v napetosti mišice,

kolagensko ~ vlakno iz kolagenskih vlaken, sestavina medceličnine v večini veziv in opornih tkiv, **lečna** ~a vlakna, ki pripenjajo očesno lečo na žarkovnik **sin.**: obešalna vlakna, fibrae zonulares, **mielinizirano živčno** ~ mielinizirani akson, **mišično** ~ celica, katere osnovna značilnost je sposobnost krčenja, **motorično živčno** ~ akson, ki prevaja impulze od centralnega živčevja k skeletnim mišičnim vlaknom, **nemielinizirano živčno** ~ nemielinizirani akson, **obešalna** ~a lečna vlakna, **prečnoprogasto mišično** ~ celica z več jedri in miofibrilami, ki potekajo vzporedno z vzdolžno osjo celice in dajejo pod mikroskopom videz prečne progavosti skeletnih mišic in srčne mišičnine **sin.**: prečnoprogasta mišična celica, **prekolagensko** ~ nezrelo kolagensko vlakno, **Purkynějeva** ~a modificirana skeletna mišična vlakna, ki so del prevodnega srčnega sistema, **retikulinsko** ~ vlakno iz neurejenih mikrofilbril, premera povprečno 45 nm, ki se barva s srebrovimi solmi in tvori z drugimi podobnimi vlakni mreže na meji med vezivom in drugimi tkivi, oblikuje oporno mrežo v limfatičnih in krvotvornih organih, **sivo živčno** ~ nemielinizirani akson, **skeletno mišično** ~ celica podolgovate ali vretenaste oblike z jedrom ali več jedri v sarkoplazmi ter z aktinskimi in miozinskimi miofilamenti v miofibrilah, ki omogočajo krčenje skeletnih mišic **sin.**: ekstrafuzalno mišično vlakno, mišična celica, mišično vlakno, **srčnomišično** ~ prečnoprogasto mišično vlakno srčne mišice **sin.**: srčnomišična celica, **vazokonstriktorna** ~a adrenergična živčna vlakna v stenah krvnih žil z izjemo kapilar **sin.**: angiokonstriktorna vlakna, **vezivna** ~a sestavina medceličnine veziv in opornin (kolagenska, elastična in retikulinska vlakna), **~a delitvenega vretena** mikrotubuli delitvenega vretena, **živčno** ~ del nevrona, po katerem se širi vzburljenje bodisi proti perikarionu (dendrit) ali od perikariona (akson)

SIN.: fibra

vlážen -žna -o ki vsebuje vlago:

~a gangrena, ~i hropci, ~a nekroza

SIN.: humidus

vlažilnik -a m razpršilnik vode (npr. za vlaženje zraka)

SIN.: nebulizator

vléčen -čna -o v zvezi:

~i pes

vlečljivost -i ž lastnost snovi, da se lahko razpotegne, vleče (npr. v tanko plast, nit): ~ služi

vlív -a m klistir

vlóžek -žka m predmet, snov, ki se vstavi v kako telesno votlino:

vaginalni ~ vagitorij, **zobni** ~ inlej

vméšen -sna -o ki je, leži vmes:

~a bakterijska kolonija, ~i gostitelj, ~a mogočna mišica, ~i možgani, ~i nevron, ~i produkt

SIN.: intermediaren, intermedius

vnét -a -o ki kaže znake vnetja: ~a sluznica

vnéten -tna -o nanašajoč se na vnetje: ~i proces

~a bolečina, ~i edem, ~a hiperemija, ~a infiltracija, ~i mediatorji, ~a oteklina, ~a rdečina

SIN.: inflamatoren

vnetišče -a s mesto, kjer poteka vnetje

SIN.: mesto vnetja

vnetje -a s lokalna kompleksna obrambna reakcija organizma, ki jo sproži delovanje kakega škodljivega dejavnika, pri kateri nastanejo oteklina, rdečina, lokalna toplota, bolečina in omejena funkcija prizadetega predela ali organa: ~ notranjega ušesa, ~ zunanega ušesa

klasični znaki ~a, mesto ~a

abacilarno ~ vnetje brez bacilov,

abscedentno ~ vnetje, pri katerem nastanejo abscesi **sin.**: inflammatio abscedens, **adhezivno** ~

vnetje, pri katerem nastajajo adhezije (npr. pri plevritisu) **sin.**: inflammatio adhaesiva, **aktinično** ~

vnetje zaradi obsevanja, **akutno** ~

vnetje s hitrim začetkom, kratkim, vendar hudim potekom **sin.**: inflammatio acuta,

ascendentno ~ vnetje, ki se širi proti smeri težnosti, proti toku **sin.**: inflammatio ascen-

dens, **atrofično** ~ vnetje, pri katerem atrofirajo parenhim vnetega organa zaradi razraščanja

veziva **sin.**: inflammatio atrophicans,

inflammatio sclerosans, **descendentno** ~ vnetje, ki se širi v smeri težnosti, v smeri toka,

difteroidno ~ vnetje z difteroidnimi membranami,

diseminirano ~ vnetje s številnimi razsejanimi žarišči, **eksudativno** ~ vnetje, pri katerem

nastaja eksudat **sin.**: inflammatio exudativa,

fibrinsko ~ vnetje, pri katerem je v eksudatu

fibrin (predvsem na površinah seroz) **sin.**:

inflammatio fibrinosa, **fibroзно** ~ kronično

vnetje z razraščanjem veziva **sin.**: inflammatio

fibrosa, **flegmonozno** ~ flegmona, **fokalno** ~ vnetje,

omejeno na posamezna žarišča, **gangrenozno** ~

vnetje zaradi gnitja tkiva, ki ga povzročajo

saprofiti **sin.**: inflammatio gangraenosa, **gnojno** ~

vnetje, pri katerem je v eksudatu večja količina

levkocitov **sin.**: purulentno vnetje, supurativno

vnetje, inflammatio purulenta, inflammatio

suppurativa, **granulomsko** ~ navadno kronično

vnetje s tvorbo granulomov **sin.**: inflammatio

granulomatosa, **hemoragično** ~ vnetje z izlitjem

krvi v tkivo zaradi vnetne okvare kapilar **sin.**:

inflammatio haemorrhagica, **hiperplastično** ~

kronično vnetje s čezmernim razraščanjem

veziva in žilja **sin.**: produktivno vnetje, proliferativno

vnetje, inflammatio hyperplastica,

inflammatio productiva, inflammatio proliferativa,

hipertrofično ~ vnetje, za katerega je značilno

povečanje velikosti in števila celičnih elementov v prizadetem tkivu **sin.**: inflammatio

hypertrophica, **intersticijsko** ~ vnetje intersticija, pri katerem je parenhim organsko manj prizadet **sin.**: inflammatio interstitialis, **kataralno** ~ vnetje sluznice s seroznim eksudatom **sin.**: katar, catarrhus, inflammatio catarrhalis, **kronično** ~ vnetje, ki dolgo traja **sin.**: inflammatio chronica, **metastatsko** ~ vnetje, ki nastane zaradi metastaze, **mukopurulentno** ~ vnetje s sluznim in z gnojnim eksudatom **sin.**: inflammatio mucopurulenta, **negnojno** ~ vnetje brez prisotnosti gnojnega eksudata, **nekrotizirajoče** ~ vnetje, pri katerem odmirajo celice vnetega tkiva **sin.**: inflammatio necrotisans, **obliterantno** ~ vnetje, pri katerem se zraščajo svetline izvodil ali ozke špranje med dvema površinama seroz **sin.**: inflammatio obliterans, **odontogeno** ~ vnetje, ki ima izvor v zobu, **parenhimsko** ~ vnetje, ki prizadene pretežno parenhimske celice organov **sin.**: inflammatio parenchymatosa, **produktivno** ~ hiperplastično vnetje, **proliferativno** ~ hiperplastično vnetje, **pseudomembransko** ~ akutno vnetje površine sluznice, pri katerem so v eksudatu fibrin, granulociti in odmrle epiteljske celice, iz česar nastane pseudomembrana **sin.**: inflammatio pseudomembranacea, inflammatio pseudomembranosa, **purulentno** ~ gnojno vnetje, **putridno** ~ gnojno vnetje, pri katerem prevladuje gnitje **sin.**: inflammatio putrida, **regredientno** ~ vnetje, ki pojema, **septično** ~ vnetje zaradi razširitve okužbe po vsem telesu, **serofibrinozno** ~ vnetje, pri katerem je v seroznem eksudatu tudi fibrin **sin.**: inflammatio serofibrinosa, **seropurulentno** ~ vnetje s seroznim eksudatom in gnojnim eksudatom, **serozno** ~ vnetje s seroznim eksudatom **sin.**: inflammatio serosa, **specifično** ~ vnetje, pri katerem se pojavljajo bolj ali manj značilne morfološke spremembe, tako da se lahko že na podlagi morfološke slike sklepa o njegovem povzročitelju, ne da bi bila za to potrebna bakteriološka preiskava (npr. tuberkuloza, smrkavost, aktinomikoza, botriomikoza) **sin.**: inflammatio specifica, **subakutno** ~ vnetje, ki že prehaja iz akutne faze **sin.**: inflammatio subacuta, **subsekventno** ~ vnetje, ki sledi (npr. pri okužbi), **supurativno** ~ gnojno vnetje, **ulcerogangrenozno** ~ vnetje z odmrtnim tkiva in s tvorbo razjed **sin.**: inflammatio ulcerogangraenosa, **ulcerozno** ~ vnetje, pri katerem nastajajo ulkusi **sin.**: inflammatio ulcerosa

SIN.: flogozā, volčič (4), inflammatio

V

vocalis -e [vokális] vokalen:

músculus ~, plíca ~, procéssus ~

vòd vòda m cevasta anatomska struktura za iztok sekretov ali pretok telesnih tekočin:

alantoični ~ cevasti ostanek distalnega dela alantoiisa v popkavnici, **alveolarni** ~ vsak od ozkih, votlih prostorčkov, ki povezujejo bronholuse z alveolarnimi sakulusi **sin.**: ductus alveolaris, **arterijski** ~ žila, ki pri plodu povezuje

pljučno deblo z aorto **sin.**: ductus arteriosus, **desni jetrni** ~ vod, v katerega se stekajo drobni žolčevodi iz desnega jetrnega režnja **sin.**: ductus hepaticus dexter, **desni limfni** ~ desni mezigovod, **dodatni** ~ **trebušne slinavke** vod iz glave trebušne slinavke, ki se pri manjši dvanajstnikovi papili odpira v dvanajstnik **sin.**: ductus pancreaticus accessorius, **ejakulatorni** ~ parni vod, ki nastane pri konju in prežvekovalcih z združitvijo končnega dela semenovoda in izvodila mehurnice ter se izliva v medenični del sečnice **sin.**: ductus ejaculatorius, **Gartnerjev** ~ zakrneli ostanek praledvičnega voda pri spolovilih samice **sin.**: Gartnerjev kanal, ductus epoophori longitudinalis, **interlobularni žolčni** ~ medrežnjični žolčni vod, **kohlearni** ~ polžev vod, **levi jetrni** ~ vod, v katerega se stekajo drobni žolčevodi iz levega jetrnega režnja, kvadratnega režnja in deloma iz repatega režnja **sin.**: ductus hepaticus sinister, **mandibularni** ~ vod spodnječeljustne slinske žleze **sin.**: ductus mandibularis, **medrežnjični žolčni** ~ žolčno izvodilce med jetrnimi režnjiči **sin.**: interlobularni žolčni vod, ductus interlobularis bilifer, **Müllerjev** ~ paramezonefrični vod, **nadmodkov** ~ zavita cev, v katero se zlivajo odvodne cevke moda in tvori glavino nadmodka ter se nadaljuje v semenovod **sin.**: ductus epididymidis, **pankreasov** ~ vod trebušne slinavke, **paramezonefrični** ~ parna cev pri zarodku, ki se pri samici razvije v jajcevod, maternico in del nožnice, pri samcu pa v glavem zakrni **sin.**: Müllerjev vod, ductus paramesonephricus, **parotidni** ~ vod podušesne slinske žleze **sin.**: ductus parotideus, **polkrožni** ~ vsak od treh vodov v membranskem labirintu **sin.**: ductus semicircularis, **polžev** ~ spiralo vod v kohli **sin.**: kohlearni vod, membranski polž, ductus cochlearis, **praledvični** ~ vod praledvice, iz katerega se razvijeta pri samcu semenovod in nadmodek, pri samici pa Gartnerjev vod **sin.**: Wolffov (K. F.) vod, **rumenjakov** ~ vod, ki povezuje črevo in rumenjako v vrečko pri zarodku **sin.**: vitelinski vod, ductus omphaloentericus, **semenski** ~ semenovod, **seskov** ~ vod mlečne žleze, ki se odpira na konici seska **sin.**: ductus papillaris, **skupni jetrni** ~ žolčevod, ki nastane z združitvijo manjših jetrnih vodov **sin.**: ductus hepaticus communis, **solzni** ~ solzovod, **venski** ~ večji vod, ki se razvija v jetrih plodu iz popkovične vene, se odpira v zadnjo votlo veno in obliterira v prvih dneh po rojstvu **sin.**: ductus venosus, **vitelinski** ~ rumenjakov vod, ~ **slinske žleze** vsak vod treh parnih slinskih žlez, ki odvaja slino v ustno votlino **sin.**: slinovod, ~ **trebušne slinavke** vod, ki se iz trebušne slinavke z žolčevodom izliva v dvanajstnik v večji dvanajstnikovi papili **sin.**: pankreasov vod, ductus pancreaticus, **Wolffov (K. F.)** ~ praledvični vod, **žlezni** ~ vod, skozi katerega žleza izloča svoj sekret, **žolčni** ~ žolčevod,

žolčnikov ~ vod iz žolčnika, ki povezuje žolčnikov vrat in skupni jetrni vod **sin.:** ductus cysticus

SIN.: ductus

PRIM.: izvodilo

- vôda** -e ž **1.** naravna prozorna tekočina brez barve, vonja in okusa, spojina dveh atomov vodika in atoma kisika, nujno potrebna za življenje: aeracija ~e, dekloriranje ~e, deodoracija ~e, kloriranje ~e, anomalija ~e, destilacija ~e, mehčanje ~e, prekap ~e, zastрупitev z ~o
- arteška** ~ voda, ki se nabira pod neprepustnimi plastmi pod zemeljskim površjem, **deionizirana** ~ voda, očiščena s pretakanjem skozi kolone z ionskimi izmenjevalci, **demineralizirana** ~ voda z odvzetimi minerali, **destilirana** ~ z destilacijo pridobljena voda **sin.:** aqua destillata, **dvakrat destilirana** ~ voda, pridobljena z dvakratno zaporedno destilacijo **sin.:** aqua bidestillata, aqua redestillata, **klorirana** ~ voda z dodanim klorom (za uničenje morebitnih mikroorganizmov v njej), uporabna za uživanje, **kontaminirana** ~ voda, onesnažena s kontaminanti, **kristalna** ~ kemično vezana voda v kristalu mineralov, **mehka** ~ voda, ki vsebuje malo ali nič kalcijevih, magnezijevih soli (npr. meteorna voda), **morska** ~ voda v morju (vsebuje večji odstotek natrijevega klorida), **odpadna** ~ odplaka, **pitna** ~ čista, nekontaminirana voda brez večjih primesi raztopljenih mineralov **sin.:** aqua potabilis, **prečiščena** ~ z destilacijo ali demineralizacijo pitne vode pridobljena voda za pripravo medicinskih raztopin **sin.:** aqua purificata, **prosta** ~ voda, ki ni kemično vezana v molekule, **ribolovna** ~ voda, v kateri je dovoljen ribolov, **sanitarna** ~ voda, uporabna samo za pranje, umivanje, za sanitarije (ni pitna), **sladke** ~e vode rek, jezer, potokov, **tehnološka** ~ voda, ki se uporablja v tehnološke namene in ni pitna, **termalna** ~ voda, ki izvira iz tal in ima povprečno višjo temperaturo od povprečne letne temperature tega kraja, **trda** ~ voda, ki vsebuje veliko količino mineralov (npr. kalcijevih, magnezijevih soli), **vezana** ~ voda, kemično vezana v koloidih ali molekulah, **vodovodna** ~ voda iz vodnjaka ali vodovoda (laboratorijsko kontrolirana glede vsebnosti mikroorganizmov in škodljivih kemičnih snovi) **sin.:** aqua fontana, aqua fontis
- SIN.:** aqua
- OKR.:** aq
- 2.** vodna raztopina:
- peptonska** ~ tekoče gojišče z odstotkom peptona
- 3.** tekočina v telesu:
- totalna količina ~e
- amnijska** ~ plodovnica, **plodova** ~ plodovnica
- 4.** urin

vôden -dna -o nanašajoč se na vodo: ~a para ~a cistoskopija, ~a kopel, ~a kuna, ~a perjad, ~i ptiči, ~i vretenčarji

SIN.: aquosus (1)

vodén -a -o ki ima, vsebuje veliko vode:

~a bula, ~a kila, ~e kože, ~o meso, ~o mleko

vóden -a -o ki je ali se izvaja pod nadzorom:

računalniško ~

ultrazvočno ~a punkcija, ultrazvočno ~a tankoigelna biopsija

vodénast -a -o ki je podoben vodi:

~i izcedek, ~i urin

SIN.: aquosus (2)

vodenica -e ž čezmerno nabiranje serozne tekočine v tkivih ali telesnih votlinah:

krvna ~ povečana količina vode v krvni plazmi

sin.: hidremija, hydraemia, **osrčnikova** ~

čezmerna količina serozne tekočine v osrčniku

(poglavitni bolezenski znak pri ehrlichozi

prežvekovalcev) **sin.:** hidroperikardij,

hydropericardium, **prsna** ~ čezmerno

nabiranje serozne tekočine v prsni votlini

sin.: hidrotoraks, hydrothorax, **sklepna** ~

bolezensko nabiranje serozne tekočine v sklepu

sin.: hidrartroza, kronični serozni sinovitis,

hydrarthrosis, **splošna** ~ izrazit generalizirani

edem ter kopičenje serozne tekočine v vseh

seroznih votlinah **sin.:** hidropsija, **srčna** ~

splošna vodenica zaradi oslabelosti srca,

trebušna ~ čezmerno nabiranje serozne tekočine

v trebušni votlini **sin.:** ascites, hidroperitonej,

hydroperitoneum, ~ **ledvic** uronefroza

vodeničen -čna -o nanašajoč se na vodenico: ~i pacient

~i plod, ~a posteljica

SIN.: hidropičen, hydropticus

vodeničnost -i ž anasarka

vodenočlavec -vca m spaček s hidrocefalusom

vodenočlavo -i ž hidrocefalija

vôdica -e ž tekočina ali poltekoča snov v telesu:

prekatna ~ telesna tekočina v zadnjem in

sprednjem očesnem prekatu, ki prodira tudi

v zrklovino, prehranjuje očesno lečo in je

odgovorna za vzdrževanje intraokularnega

tla **sin.:** intraokularna tekočina, humor

aqueosus

SIN.: humor (1)

vodík -a m najlažji in najbolj razširjen kemijski element, gorljiv plin brez barve, vonja in okusa, sestavina vode in večine organskih spojin:

akceptor ~a, donor ~a

SIMB.: H (5)

vodíkov -a -o v zvezah:

~ bromid, ~ cianid, ~ jodid, ~ klorid, ~ peroksid, ~ sulfid,

~a vez

vodílce -a s fibrozno vezivno tkivo v obliki vrvice, ki povezuje dve tvorbi:

modovo ~ vezivo, ki pri plodu povezuje modo s

steno modnika **sin.:** gubernaculum testis

SIN.: gubernaculum

vodotôpen -pna -o ki se raztaplja v vodi: ~i vitamini

vodovòd -óda m akvedukt:

~ **srednjih možganov** ozek kanalček v srednjih možganih, ki povezuje tretji in četrti možganski prekat **sin.:** akvedukt srednjih možganov, aqueductus cerebri, aqueductus mesencephali

vodovòden -dna -o v zvezi:

~a voda

Voges, Daniel Wilhelm Otto [fóges dánijel vílhelm óto] (1867–1911) nemški bakteriolog

Voges-Proskauerjev -a -o [fóges-próskaverjev]

v zvezi:

~ preizkus

vóh -a m čut za zaznavanje vonja:

receptor za ~

SIN.: olfactus

vohálen -lna -o nanašajoč se na voh:

~i betič, ~a celica, ~i cilij, ~i epitelij, ~i možgani, ~i organ,

~o področje, ~a pot, ~a progá, ~a regija, ~i živec, ~e žleze

SIN.: olfactoren, olfactorius

vohálo -a s čutilo za zaznavanje voha, nameščeno v sluznici zadnjega dela nosne votline:

kemoreceptorji ~a

SIN.: vohalni organ, organum olfactus

vóhati -am nedov. zaznavati vonj

vokálen -lna -o nanašajoč se na tvorbo glasu:

~i podaljšek

SIN.: glasilen, vocalis

vòl vòla m kastriran samec goveda, ki se goji zlasti zaradi vprege in mesa:

zunanjí ~ desni vol v vpregi

PRIM.: junec (1)

volatilizácija -e ž spreminjanje v paro ali plin brez kemične spremembe

volčič -iča m 1. volčji mladič

2. kranjska bunika

3. žarg. mastitis

4. žarg. vnetje

volčják -a m razširjeno nestrokovno ime za velike, volkom podobne pse (npr. nemški volčjak, irski volčjak)

vólčji -a -e 1. nanašajoč se na volka (1):

~e žrelo

SIN.: lupinus

2. v zvezah:

~a češnja, ~a jagoda

volemíja -e ž krvni volumen

voljêra in voliêra -e ž zaprt prostor, kletka za preletavanje ptičev

SIN.: preletalnica

vólk -a m 1. psu podobna zver z rumenkasto ali rjavkasto sivim kožuhom

SIN.: *Canis lupus*

2. žarg. intertrigo

volkúlja -e ž samica volka

vòlna -e ž dlaka nekaterih vrst živali, primerna za tekstilno obdelavo: ovčja ~

SIN.: lana

volòvski -a -o nanašajoč se na vola: ~a podkev

~a vprega

volúharica -e ž glodavec, večji od miši, s krajšim repom, ki živi na polju ali vrtu, pri katerem je ugotovljena bakterija *Mycobacterium microti*

volúmen -mna m v prostorninskih enotah izražena količina:

dihalni ~ količina zraka pri vdihu in

izdihu pri spontanem dihanju, **inspiracijski**

rezervni ~ količina zraka, ki se s forsiranim

vdihom dodatno vdihne pri spontanem

dihanju, **krvni** ~ količina krvi v obtoku **sin.:**

volemíja, **minutni respiratorni** ~ količina zraka,

ki se v minuti vdihne in izdihne (izražena v

litrih), **minutni ~ srca** količina krvi, ki jo potisne

srce v žilje v minuti, **pljučni** ~ vsi volumni, ki

so kazalci pljučne funkcije, **rezidualni** ~ količina

zraka, ki ostane v pljučih po maksimalnem

izdihu **sin.:** rezidualni zrak **okr.:** RV, **utripni ~**

srca količina krvi, ki jo potisne srce v žilje z

enim utripom

OKR.: V (2)

volúmenski -a -o nanašajoč se na volumen:

~a atrofíja

volumetrija -e ž ugotavljanje množine

raztopljene snovi s titracijo

voluminózen -zna -o ki je prostorsko razsežen:

~a hrana

volutín -a m rezervna snov v obliki zrnc pri bakterijah in glivicah z visoko vsebnostjo polifosfatov

vólvulus -a m zasuk črevesnega zavoja, ki povzroči obstrukcijo dotoka krvi v prizadeto področje

SIN.: črevesni zaplet

vómer -ja m 1. lemežnica

2. žlebičasta sonda za pregled rane

vomer -is m [vómer] lemežnica

vomica -ae ž [vómika] 1. izkašljevanje tekočega gnojnega eksudata

2. nenormalna votlina v organu, predvsem

v pljučih, kot posledica gnojnega procesa in

razkroja tkiva

vómitus -a m bruhanje

vomitus -us m [vómitus] bruhanje

vónj -a m hlapi, ki jih oddajajo hlapljive snovi in dražijo receptorje za voh v nosu:

acetonski ~ vonj po acetonu (npr. pri molznici z

acetonemijo)

SIN.: odor

vonjálen -lna -o nanašajoč se na oddajanje, razširjanje vonja:

~e žleze

SIN.: odorifer

vórteks -a m vrtničasto razporejene anatomske strukture (npr. dlake, srčnomišična vlakna
SIN.: vrtnec, vortex

vortex -icis m [vórteks] vorteks:
 ~ **córdis** del srčne mišice v konici srca, v katerem se vrtničasto stekajo srčnomišična vlakna, ~ **pilórum** dlačni vrtnec

vorticósus -a -um [vortikózus] vortikozen:
 vénae ~ae

vortikózen -zna -o nanašajoč se na vorteks:
 ~e vene
SIN.: vorticósus

vósek -ska m **1.** lahko gnetljiva rumenkasta snov, zmes estrov nasičenih maščobnih kislin z alkoholi in drugih snovi rastlinskega ali živalskega izvora:
beli ~ čebelji vosek, razbarvan z oksidacijo, ki se uporablja za pripravo zdravil, obližev **SIN.:** cera alba, **čebelji** ~ vosek, ki ga izdelujejo čebele za izgradnjo satovja, **rumeni** ~ nerazbarvani čebelji vosek **SIN.:** cera flava

SIN.: cera

2. v zvezi:

mrliški ~ vosku podobna snov, ki nastane med razgradnjo trupla, predvsem iz maščobnih kislin in njihovih soli **SIN.:** adipocera

vóskast -a -o po konsistenci podoben vosku:
 ~a degeneracija

voščén -a -o ki je iz voska:
 ~a celica, ~i cilinder

vótel -tla -o ki ima v sebi prazen prostor: ~i organi
 sprednja ~a vena, zadnja ~a vena
SIN.: cavus

votlína -e ž z vseh ali več strani zaprt prazen prostor v telesu:
 radioterapija telesne ~e
abdominalna ~ trebušna votlina, **abscesna** ~ votlina, ki nastane po izpraznitvi gnojnega eksudata iz abscesa **SIN.:** ognjokova votlina, **alantoisna** ~ votlina, ki jo zapira alantois in je napolnjena z alantoisno tekočino, **amnijska** ~ notranjost amnija, napolnjena z amnijsko tekočino, **bobnična** ~ glavni del srednjega ušesa, v katerem so tri slušne koščice **SIN.:** cavum tympani, tympanum, **celomska** ~ celom, **eksoceolomska** ~ eksoceolom, **empijska** ~ votlina po izpraznitvi v njej nabranega gnojnega eksudata, **laringealna** ~ prostor, ki ga obdajajo stene grla **SIN.:** cavum laryngis, **lobanjska** ~ votlina, ki jo omejujejo lobanjske kosti (v njej so možgani) **SIN.:** cavum cranii, **maternična** ~ notranjost maternice, pokrita s sluznico **SIN.:** cavum uteri, **medenična** ~ votlina, ki jo omejujejo kosti medenice **SIN.:** cavum pelvis, **medularna** ~ mozgovna votlina, **mozgovna** ~ votlina v telesu dolge kosti, v kateri je kostni mozeg **SIN.:** medularna votlina, cavum medullare, **nosna** ~ del notranjosti nosu od nozdrvi do žrela, razdeljen z nosnim pretinom v dve polovici (v njem so

nosne konhe) **SIN.:** cavum nasi, **očesna** ~ orbita, **ognjokova** ~ abscesna votlina, **osrčnikova** ~ prostor med osrčnikom in posrčnico z nekaj tekočine **SIN.:** perikardialni prostor, perikardialna votlina, cavum pericardii, **perikardialna** ~ osrčnikova votlina, **peritonealna** ~ trebušnična votlina, **plevralna** ~ poprsnična votlina, **poprsnična** ~ prostor med popljučnico in porebrnico z nekaj tekočine **SIN.:** plevralni prostor, plevralna votlina, cavum pleurae, **potrebušnična** ~ ozek prostor med obstensko in drobovno potrebušnico z nekaj tekočine **SIN.:** peritonealni prostor, peritonealna votlina, cavum peritoneaei, **prsna** ~ telesna votlina, ki jo obdajata prsni koš in prepona **SIN.:** torakalna votlina, cavum thoracis, **pulpina** ~ zobna votlina, **serozne** ~e telesne votline, prekrite z mezotelijskimi celicami, nastale iz celoma (npr. osrčnikova, potrebušnična, poprsnična votlina), **sklepna** ~ prostor, ki ga omejuje sklepna ovojnica, v katerem se stikata površini sklepnih okrajkov **SIN.:** cavum articulare, **srčne** ~e prostori znotraj srčne mišice, **telesne** ~e večje votline v telesu (npr. medenična, prsna, trebušna votlina), **torakalna** ~ prsna votlina, **trebušna** ~ največja telesna votlina, ki sega od prepone do vhoda v medenično votlino **SIN.:** abdominalna votlina, cavum abdominis, **ustna** ~ začetek prebavne cevi, ki pri sesalcih vsebuje jezik, zobe, dlesni in v katero se odpirajo odprtine vodov slinskih žlez **SIN.:** cavum oris, **zobna** ~ naravna votlina v notranjosti zoba, napolnjena z zobno pulpo, obdana z odontoplasti, ki se nadaljuje v kanal zobne korenine **SIN.:** pulpina votlina, cavum dentis

SIN.: antrum, antrum (lat.), cavitas, cavum

votlínica -e ž majhen, manjši, z vseh ali več strani zaprt prazen prostor v telesu
SIN.: lakuna (1), lacuna (1)

votloróg -a -o ki ima votle rogove:
 ~i prežvekovalci

votlorógi -OV m mn. goveda

vôzel -zla m **1.** manjša omejena tvorba normalnega tkiva:

Aschoff-Tawarov ~ atrioventrikularni voz, **atrioventrikularni** ~ skupek srčnega prevodnega mišičja v medpreddvornem pretinu, od koder poteka srčno prevajalo proti srčnima prekatoma **SIN.:** Aschoff-Tawarov voz, atrioventrikularni nodus, preddvorno-prekatni voz, nodus atrioventricularis, **preddvorno-prekatni** ~ atrioventrikularni voz, **sinuatralni** ~ skupek srčnega prevodnega mišičja ob vstopu zadnje votle vene v desni srčni preddvor, kjer nastajajo impulzi za krčenje srca **SIN.:** sinuatralni nodus, sinusni voz, nodus sinuatralis, **sinusni** ~ sinuatralni voz, **živčni** ~ ganglij
SIN.: nodus, nodus (lat.)

2. v zvezah:

kirurški ~ preplet in zategnitev koncev niti med operacijo **SIN.:** ligatura (3), ligatura (lat.)

vozlič -iča m majhen vozle:

limfatični ~ vozlič iz limforetikularnega tkiva (npr. v črevesni sluznici) **sin.:** lymphonodulus, nodulus lymphaticus, **solitarni limfatični** ~i limfatični vozlič, ki se pojavljajo posamično **sin.:** noduli lymphatici solitarii, **tuberkulozni** ~ tuberkel
SIN.: nodul, nodulus

vozličast -a -0 ki ima vozliče:

bolezen ~e kože pri govedu, virus ~ega dermatitis, ~i dermatitis
SIN.: nodularen

vprega -e ž **1.** oprema, v katero se žival, skupina živali vpreže

2. vprežna žival z opremo za vprego:

volovska ~ vprega z volom, voloma

3. pripenjanje živali z opremo za vprego k vozu

vpregati -am nedov. pripenjati vprežno žival z vprežno opremo k vozu

vprežen -žna -0 ki se pripenja v vprego:
~i konj, ~a živina

vránec -nca m konj s črno dlako s kovinskim sijajem
SIN.: vranji konj

vránica -e ž velik limfatični organ v sprednjem delu trebušne votline levo od želodca:

ruptura ~e

ektopična ~ vranica na nepravem mestu v telesu

SIN.: lien, splen

vráničen -čna -0 nanašajoč se na vranico: ~a sideroza

bela ~a pulpa, distrikt ~ega prisada, rdeča ~a pulpa, vakcina proti ~u prisadu, ~a arterija, ~i hilus, ~a lina, ~i povezek, ~i prisad, ~o telesce, ~e trabekule, ~a vena
SIN.: lienalis

vránji -a -e črn s kovinskim sijajem:
~ konj

vráščanje -a s rast, prodiranje tkiva v kaj
SIN.: incarnatio

vrát -ú m **1.** del telesa, ki povezuje glavo s trupom:

kožna mišica ~u, široka kožna mišica ~u, upogibalka ~u

SIN.: cervix (1), collum (1)

2. zoženi del kake anatomske strukture ali organa:

kanal materničnega ~u, žleze materničnega ~u

kilni ~ zoženi začetni del kilne vreče, **lopatični** ~ plečnični vrat, **maternični** ~ zoženi konec maternice, ki se z zunanjim materničnim ustjem odpira v nožnico **sin.:** cervix uteri, **plečnični** ~ zoženi del plečnice **sin.:** lopatični vrat, collum scapulae, **rebrni** ~ ozki del rebra med glavo rebra in rebrno grbico **sin.:** collum costae, **sečnikov** ~ zoženi del sečnika, kjer je izhod sečnice **sin.:** cervix vesicae urinariae, **stegnenični** ~ zoženi del stegenice pod glavo stegenice **sin.:** collum ossis femoris, ~ **nadlahtnice** neizravno zoženje pod glavo nadlahtnice **sin.:** collum humeri, **zobni** ~ del zoba med zobno krono in zobno

korenino **sin.:** cervix dentis, collum dentis, **žolčnikov** ~ zoženi del žolčnika **sin.:** collum vesicae felleae

SIN.: cervix (2), collum (2)

vrátár -ja m v zvezi:

želodčni ~ pilorus

vráten -tna -o **1.** nanašajoč se na vrat (1):

dolga ~a mišica, drugo ~o vretenca, globinska ~a arterija, globinske ~e bezgavke, notranja ~a arterija, površinske ~e bezgavke, skupna ~a arterija, ~a opornica, ~a spodnja nazobčana mišica, ~a spondilozna, ~i vbod, ~a vretenca, ~i živci, zunanja ~a arterija

SIN.: cervikalen (1), cervicalis (1)

2. nanašajoč se na vrat (2):

~a sluz

SIN.: cervikalen (2), cervicalis (2)

vrátina -e ž vratovina

vrátovina -e ž sveže ali prekajeno meso svinjskega vratu

SIN.: vratina

vrčast -a -0 podoben vrču:

~a celica

vréča -e ž **1.** na treh straneh zaprta podolgovata anatomska struktura:

odprtina pečine ~e

pečina ~ votlina, ki jo oblikujeta steni peče in zadnja ploskev želodca, dostopna samo skozi odprto pečine vreče **sin.:** bursa omentalis,

plevralna ~ parna votlina v prsni votlini s pljučnima kriloma, predeljena z medpljučjem,

slepa ~ želodca del želodca pri konju, ki se vzdiguje nad kardijo **sin.:** saccus caecus ventriculi,

solzna ~ solznik, **spodnja vampova** ~ spodnji del vampa **sin.:** saccus ventralis ruminis, ~ **očesne**

veznice s solzami napolnjen špranjast prostor med vekama in zrklo **sin.:** saccus conjunctivae,

zgornja vampova ~ zgornji del vampa **sin.:** saccus dorsalis ruminis

SIN.: saccus

2. bolezensko vrečasto spremenjen del telesa: **anevrizemska** ~ lokalno razširjena stena arterije ali vene, **kilna** ~ izboklina, ki vsebuje kilo

3. v zvezi:

trebušna ~ vreči podobna kožna guba na trebuhu vrečarjev, v kateri samica nosi mladiče

vrečarji -ev m mn. red sesalcev, katerih samice imajo trebušno vrečo (npr. kenguru)

SIN.: Marsupialia

vrčast -a -0 podoben vrči:

~a anevrizma

SIN.: sacciformen, sacciformis

vréčka -e ž anatomska struktura v obliki majhne

vreče ali votline: žleze paraanalnih vrečk **paraanalna** ~ parna vrečka ob zadnjiku meso-

jedov, v kateri so žleze paraanalnih vrečk

sin.: paraanalni sinus, zadnjikov mošnjček, sinus paraanalis, **rumenjakova** ~ z rumenjacom napolnjena rudimentarna tvorba zarodka

vretenčarjev (npr. pri mladih ribah) **sin.:** saccus vitellinus, **zračne** **-e** široki, z zrakom napolnjeni prostori, ki služijo kot mehovi, iz katerih se pri dihanju potiska zrak v pljuča, del dihal ptičev **SIN.:** sakulus, sacculus

vrédnost **-i** ž značilnost česa glede na zadovoljevanje določenih potreb: **biološka** **~ beljakovin** razmerje med beljakovinami, zaužitimi s hrano, in njihovim izkoristkom za sintezo lastnega organizma **krat.:** PER, **energetska** **~** kalorična vrednost, **hranilna** **~** vrednost živila glede na kakovost in količino hranil, ki jih vsebuje, **kalorična** **~** vrednost živila glede na vsebnost uporabne energije **sin.:** energetska vrednost

vrelišče **-a** s temperatura, pri kateri ob določenem tlaku preide snov iz kapljevinekega agregatnega stanja v plinasto agregatno stanje in obratno (za vodo ob normalnem atmosferskem tlaku pri 100 °C, za olje pri 112 °C do 120 °C)

vrénje **-a** s fermentacija (1): **alkoholno** **~** pretvorba ogljikovih hidratov v etanol in ogljikov dioksid pod vplivom encimov kvasovk **sin.:** alkoholna fermentacija, **mlečnokislinsko** **~** fermentacija, ki jo povzročajo mlečnokislinske bakterije

vréténast **-a -o** ki je v obliki vretena: **~a** bakterija, **~a** celica **SIN.:** fuziformen, fusiformis

vréténce **-a** s vsaka od kosti, ki sestavljajo hrbtenico: **sklepni podaljšek** **~a**, **telo** **~a**, **trnasti podaljšek** **~a**, **tuberkuloza** **~a** **cervikalna** **~a** vratna vretenca, **kokcigealna** **~a** trtična vretenca, **križna** **~a** vretenca v križnem delu hrbtenice, ki so zrasla v križnico **sin.:** sakralna vretenca, vertebrae sacrales, **ledvena** **~a** vretenca v ledveni hrbtenici **sin.:** lumbalna vretenca, vertebrae lumbales, **lumbalna** **~a** ledvena vretenca, **pravo** **~** vretence, ki ni zraščeno z drugimi vretenci (npr. vratno, prsno, ledveno vretence) **sin.:** vertebra vera, **prsna** **~a** vretenca v prsnem delu hrbtenice **sin.:** torakalna vretenca, vertebrae thoracicae, **repna** **~a** vretenca, ki sestavljajo okostje repa **sin.:** vertebrae caudales, **sakralna** **~a** križna vretenca, **torakalna** **~a** prsna vretenca, **trtična** **~a** zakrnela repna vretenca, ki sestavljajo trtico **sin.:** kokcigealna vretenca, vertebrae coccygeae, **vratna** **~a** vretenca, ki sestavljajo okostje vratu **sin.:** cervikalna vretenca, vertebrae cervicales **SIN.:** spondylus, vertebra

vréténčár **-ja** m žival iz poddebla vretenčarjev **SIN.:** vertebrat

vréténčárji **-jev** m mn. poddeblo živali iz debla strunarjev, ki imajo hrbtenico, sestavljeno iz vretenc (dvoživke, plazilci, ptiči, ribe, sesalci): **kopenski** **~** vretenčarji, ki živijo na kopnem

in dihajo s pljuči, **mrzlokrvni** **~** vretenčarji, pri katerih se telesna temperatura izravnava s temperaturo okolja (ribe, dvoživke, plazilci), **nižji** **~** vretenčarji, med katere sodijo dvoživke, ribe, plazilci, **toplokrvni** **~** vretenčarji, ki imajo stalno telesno temperaturo, navadno višjo od okolja (sesalci, ptiči), **višji** **~** vretenčarji, med katere sodijo ptiči in sesalci, **vodni** **~** vretenčarji, ki živijo v vodi in dihajo s škrgami **SIN.:** Vertebrata

vréténčén **-čna -o** nanašajoč se na vretence in/ali na hrbtenico: **~a** arterija, **~i** lok, **~a** odprtina, **~i** trn, **~a** vena **SIN.:** vertebralis (1)

vréténo **-a** s valjasto, na obeh koncih zašiljeno telo: **ekvator delitvenega** **~a**, **mikrotubuli delitvenega** **~a**, **vlakna delitvenega** **~a** **delitveno** **~** struktura v evkariontski celici v fazi delitve, ki jo sestavlja vretenasta tvorba iz mikrotubulov, postavljena med centrioloma **sin.:** mitotsko vreteno, **kítno** **~** proprioceptor, ki zaznava spremembe v tonusu kite, **mišično** **~** proprioceptor, ki zaznava spremembe v tonusu mišice, **mitotsko** **~** delitveno vreteno

vréz **vréza** m rez, rana, narejena v tkivo z ostrim predmetom: **kirurški** **~** vrez v tkivo, kožo, narejen s kirurškim nožem **SIN.:** incizija, incisio

vrézati **vréžem** dov. zarezati s kirurškim inštrumentom **SIN.:** incidirati

vrézen **-zna -o** nanašajoč se na vrez: **~a** rana **SIN.:** scissus

vréh **-a** m najvišja točka, najvišji del, najvišja vrednost česa: **~ epizootije** faza epizootije, ko število zbolelih doseže najvišjo vrednost oziroma ko število zbolelih ne narašča več

vréhjica **-e** ž vrhnja, zaščitna neožiljena plast kože vretenčarjev, sestavljena iz plasti epiteljskih celic, ki na površju roženijo in odpadajo: **odluščena plast** **~e**, **rožena plast** **~e**, **svetleča plast** **~e**, **temeljna plast** **~e**, **trnasta plast** **~e**, **zarodna plast** **~e**, **zrnata plast** **~e** **SIN.:** epidermis, epidermis (lat.)

vréhjičén **-čna -o** nanašajoč se na vrhnjico: **~o** tkivo **SIN.:** epidermalen

vrhúnc **-nca** m obdobje največje aktivnosti, intenzivnosti, najvišja stopnja v poteku, razvoju česa: **~ bolezni** stadij, ko bolezen doseže kritično (najvišjo) točko **sin.:** klimaks bolezní, stadium acmes, stadium fastigii, **~ vročine** najvišja dosežena telesna temperatura pri vročini **SIN.:** fastigij (2), klimaks (1), acme, climax (1), fastigium (2)

vróč -a -e ki ima višjo temperaturo od normalne telesne temperature:

~i absces, ~a kopel

vročica -e ž stanje pri vročini s slabim počutjem in močnim potenjem

vročičen -čna -o nanašajoč se na vročico: ~i pacient

vročina -e ž telesna temperatura nekaj stopinj nad normalno:

receptor za ~o, vrhunec ~e

intermitentna ~ vročina, ki se pojavlja občasno
sin.: febris intermittens, **kontinuirana** ~ vročina, ki niha dnevno največ za 1 °C in traja nekaj časa **sin.:** febris continua, **medikamentna** ~ vročina po jemanju zdravil, **ponavljajoča se** ~ vročina, ki se izmenjuje vsakih nekaj dni z brezvročinskimi intervali **sin.:** rekurentna vročina, febris recurrens, **rekurentna** ~ ponavljajoča se vročina, **remitentna** ~ vročina z dnevnim nihanjem (zjutraj in zvečer) za okrog 1 °C **sin.:** febris remittens, **septična** ~ vročina, ki se razvije pri sepsi (čez noč se navadno zniža) **sin.:** febris septica, **undulirajoča** ~ valujoča vročina, **valujoča** ~ vročina z intervali nekajdnevne vročine in intervali brez vročine **sin.:** undulirajoča vročina, febris undulans

SIN.: febra, pireksija, povišana telesna temperatura, febris

vročinski -a -o 1. ki izvira iz vročine:

~ abortus, ~a bolezen, ~ krč, ~o stanje

SIN.: febrilen, febrilis

2. toploten:

~a kap, ~ kolaps, ~ termometer

vrsta -e ž 1. taksonomska kategorija v biološki klasifikaciji, nižja od rodu (njeni predstavniki imajo isti izvor in plodno potomstvo), označena z dvojnimi poimenovanjem
 2. kar v okviru kake celote tvorijo posamezne stvari z določeno skupno lastnostjo:

zobna ~ vrsta zaporednih zob v zgornji ali spodnji čeljusti

3. v zvezah:

eritrocitopoetska ~ zaporedno stanje razvijajočih se celic v hematopoezi, ki končno dozoriijo v zrele krvne celice **sin.:** eritrocitna vrsta, **eritrocitna** ~ eritrocitopoetska vrsta, **granulocitna** ~ granulocitopoetska vrsta, **granulocitopoetska** ~ vrsta zorečih levkocitov, ki končno dozoriijo v granularne levkocite (mieloblast, promielocit, mielocit, granularni levkocit) **sin.:** granulocitna vrsta, **limfocitna** ~ limfocitopoetska vrsta, **limfocitopoetska** ~ časovno zaporedje zorenja levkocitov, ki končno dozoriijo v limfocite (limfoblast, limfocit) **sin.:** limfocitna vrsta

vrstno prist. v zvezi:

~ specifični antigen

vršček -čka m končni, zoženi del organa, telesa:

pljučni ~ koničasti del pljučnega krila, ki sega v sprednji del prsnega koša **sin.:** pljučni apeks, apex pulmonis

SIN.: apex (2)

vrt -a m v zvezah:

zoološki ~ živalski vrt, **živalski** ~ zemljišče, na katerem se gojijo živali zlasti za študijske in splošnoizobraževalne namene **sin.:** zoo, zoološki vrt

vrtálnik -a m naprava za vrtnanje:

kirurški ~ električna ali pnevmatična naprava za vrtnanje kosti, **zobozdravniški** ~ električna ali pnevmatična naprava za vrtnanje v zobozdravstvu

PRIM.: sveder, trepan (1)

vrtén -tna -o v zvezi:

~i mak

vrtičavost -i ž zajedavska bolezen pri ovcah, govedu, redkeje pri drugih vrstah živali, ki jo povzroča infestacija z vrtoglavci (živali se vrtijo v krogu)

SIN.: cenuroza

vrtíneč -nca m vorteks:

desnosučni dlačni ~ dlačni vrtinec, pri katerem so dlake obrnjene v desno, **dlačni** ~ spiralasta razvrstitev dlak (npr. na čelu pri govedu, konju) **sin.:** flumina pilorum, vortex pilorum, **levosučni dlačni** ~ dlačni vrtinec, pri katerem so dlake obrnjene v levo

vrtogláveč -vca m ličinka trakulje *Multiceps*

multiceps, ki se razvije v možganih ovce, goveda, redko drugih živali, in povzroča vrtičavost

SIN.: *Coenurus cerebralis*

vrtoglávica -e ž občutek, da se predmeti vrtijo okrog osebk ali da se sam vrti

SIN.: vertigo, vertigo (lat.)

vrtoglávost -i ž stanje pri različnih boleznih živali z znaki vrtoglavice (motnje pri hoji, tavanje, omotičnost, vrtenje v krogu):

~ **perutnine** vnetje možganskih open pri perutnini, ki povzroča motnje pri koordinaciji hoje,

~ **postrvi** bolezen pri postrveh, ki jo povzroča pražival *Myxosoma cerebralis* (napada zarod in prizadene organe za ravnotežje), ~ **pri ovcah** možganska bolezen pri ovcah, ki jo povzroča invazija ikrice pasje trakulje (prizadete živali brezciljno tavajo ali se neprestano vrtijo v krogu)

vrív -í ž v zvezah:

petna kitna ~ skupek kit več mišic stegna, okrepljenih s fascijo, ki se pripenja na petnično grčo, sodeluje pri utrjevanju zadnje okončine **sin.:** tendo calcaneus communis, **tilnična** ~ vrvičasti del tilnične vezi, ki pri psu povezuje zatilnico oziroma drugo vratno vretence s trni prvih prsnih vretenc **sin.:** funiculus nuchae

vrvica -e ž v zvezi:

kitne ~e vezivne niti, ki povezujejo mišice z robovi loputk atrioventrikularnih zaklopk **sin.:** chordae tendineae

vrzél -i ž v zvezi:

medzobna ~ diastema

vrzelják -a m vsak od sprednjih meljakov pri zvereh

vsádek -dka m v telo presajeno tkivo, organ ali tuja snov
SIN.: implantat

vsadítev -tve ž **1.** implantacija (1)
2. implantacija (2)

vsébnost -i ž navzočnost, količina kake sestavine v snovi: ~ vitaminov v hrani, ~ rudnin v krmilih

vsejéd -a m žival, ki se hrani z rastlinsko hrano in mesom (npr. medved, prašič)

SIN.: omnivor, vsejeda žival, vsejedec

PRIM.: mesojed, rastlinojed, travojed

vsejéd -a -o nanašajoč se na vsejede:
~a žival

vsejédec -dca m vsejed

vsejédi -ov m mn. netaksonomska enota organizmov, ki se hranijo z rastlinsko hrano in mesom (npr. človek, govedo)

SIN.: Omnivora

vsešpovsódnji -a -e ki je povesod razširjen:

~i mikroorganizmi

SIN.: ubikvitaren

vulgáren -rna -o navaden:

~i pemfigus

vulgaris -e [vulgáris] navaden:

lúpus ~, pémpfigus ~

vulnus -eris s [vúlnus] rana:

~ **cicátrísans** rana, ki se celi z brazgotinjenjem,

~ **contúsum** kontuzijska rana, ~ **ictum** vbodna

rana, ~ **lacerátum** raztrganina, ~ **mórsu**m ugrizna

rana, ~ **pénetrans** penetrirajoča rana, ~ **perforátum**

prebodnina, ~ **púncu**tu vbodna rana, ~ **scíssu**m

ureznina, ~ **sclopetárium** strelna rana, ~ **séctum**

usekanina, ~ **suppuratívum** gnojna rana,

~ **transfíxum** prebodnina

Vulpes [vúlpes] rod mesojedih zveri iz družine psov:

~ **lágopus** polarna lisica, ~ **vúlpes** rdeča lisica

vulséla -e ž precepka, ki ima na obeh koncih prijemalk kaveljček

vulva -ae ž [vúlva] vulva:

lábium ~ae

vúlva -e ž zunanji spolni organ samice, ki zajema sramni ustnici, klitoris, predverje nožnice in vestibularne žleze

SIN.: cunnus, pudendum femininum, vulva (lat.)

vulvektomija -e ž kirurška odstranitev vulve

vulvítis -a m vnetje vulve:

enzootski ~ ovc vnetje vulve pri ovcah ob izbruhu enzooskega balanopostitisa koštrunov

vúlvovagínítis -a m vnetje sluznice vulve in nožnice:

virus infekciозnega bovinega rinotraheitisa/ infekciозnega

pustuloznega ~a

infekciозni pustulozni ~ oblika kužne bolezni goveda, pri kateri se razvijejo pri kravah gnojni mehurčki na nožnici in vulvi in ga povzroča herpesvirus-1 **krat.:** IPV, **mikotoksični ~** edem in hiperemija dimeljnice in vulve pri svinjah zaradi zastrupitve z zearalenonom

vzajémnost -i ž mutualizem

vzbrúst -í ž v zvezi:

kožna ~ eflorescenca

vzburjeválec -lca m ekscitatorni nevrotransmitor:

adrenergični ~ adrenergični agonist, **holinergični ~** holinergični agonist

vzdígoválka -e ž v zvezah:

mišica ~

nosno-ustnična ~ široka, ploska mišica z izhodiščem na čelu in nosnem gredlju ter z nasadiščem v zgornji ustnici, ki vzdiguje

zgorjnjo ustnico **sin.:** musculus levator

nasolabialis, ~ **moda** mišica, ki se odcepi od

notranje poševne trebušne mišice, se spusti

na vaginalni podaljšek in ga privzdiguje **sin.:**

musculus cremaster, ~ **e reber** ploščati mišični

trakovi, ki povezujejo prečne podaljške prsnih

vretenc in zgornje dele reber in sodelujejo

pri vdihu **sin.:** muscoli levatores costarum,

~ **zgornje ustnice** mišica z izhodiščem pod

očesnim kotom, od koder sega v steno nosnice

in v zgornjo ustnico, vzdiguje zgornjo ustnico

in vleče smrček oziroma rilec nazaj **sin.:**

musculus levator labii superioris, ~ **zgornje veke**

tanka mišica, ki se začinja v orbiti in vstopi v

zgorjnjo veko, v kateri se žarkasto končuje **sin.:**

musculus levator palpebrae superioris

vzdólžen -žna -o longitudinalen:

dorzalna ~a vez, ventralne ~e vezi

vzdražljívost -i ž sposobnost organizma, da se odziva na notranje ali zunanje dražljaje:

prag ~i

SIN.: ekscitabilnost, vzdražnost

vzdrážnost -i ž vzdražljivost

vzdrževálen -lna -o ki kaj vzdržuje, ohranja:

~a doza

vzórec -rca m del celote ali populacije, odvzet za analizo:

biopsijski ~ vzorec, npr. tkiva, vzet za

biopsijo, **kontrolni ~** material, odvzet zaradi

ugotavljanja higienske ali ekološke ustreznosti,

reprezentativni ~ skupina enot (snovi ali bitij), izbrana na podlagi naključnega izbora, ustrezno velika glede na velikost skupine,
tkivni ~ vzorec tkiva, vzet za biopsijo

vzplamtévanje -a s prehajanje bolezni iz latentne v aktivno obliko
SIN.: aktivacija (3)

vzrediti -ím dov. **1.** z oskrbo, nego živali doseči, da se razvije do gospodarsko zaželene razvojne stopnje: ~ prašiča, ~ vola

PRIM.: zrediti

2. z odbiranjem, parjenjem živali doseči, da potomci zrastejo in dobijo ustrezne, zaželene lastnosti: ~ čebeljo matico

vzrêja -e ž **1.** oskrba, nega živali z namenom, da se razvije do gospodarsko uporabne, zaželene razvojne stopnje

2. dejavnost, pri kateri se z odbiranjem, parjenjem živali skuša doseči, da potomci zrastejo in dobijo ustrezne, zaželene lastnosti:

čista ~ vzreja, pri kateri se pariyo nesorodne živali iste pasme

vzrejališče -a s prostor, obrat za vzrejo živali

vzrêjati -am nedov. **1.** z oskrbo, nego živali dosegati, da se razvije do gospodarsko uporabne, zaželene razvojne stopnje: ~ konja, ~ prašiče

2. z odbiranjem, parjenjem živali dosegati, da zrastejo in dobijo ustrezne, zaželene lastnosti: ~ novo pasmo, ~ čebelje matice

vzrêjen -jna -o nanašajoč se na vzrejo:
 ~i piščanci

vzročén -čna -o nanašajoč se na vzrok:
 ~o zdravljenje
SIN.: etiološki, kavzalen

vzròk vzróka m v zvezah:

glavni ~ **smrti** bolezen, poškodba, ki je sama dovolj, da povzroči smrt, **neposredni** ~ **smrti** bolezen, poškodba, ki je, poleg drugih bolezní ali poškodb, povzročila smrt, ~ **smrti** bolezen ali poškodba, ki je privedla do smrti **sin.:** causa mortis

SIN.: causa

vzvráten -tna -o v zvezah:

~a potegovalka, ~a potegovalka rebra

W

W [vé] okr. triptofan

Waksman, Selman Abracham [véksmen, sêlmen ábraham] (1888–1973) ameriški mikrobiolog ruskega rodu, ki je odkril streptomycin (1944)

Watson, James Dewey [vótson džéjms djúí] (1928) ameriški biokemik, ki je s Crickom in Wilkinsom odkril molekularno strukturo nukleinskih kislin in njihov pomen za prenos informacij v živi snovi

Weil, Adolf [váil, ádolf] (1848–1916) nemški klinik, ki je 1886 odkril povzročitelja Weilove bolezni

Weilov -a -o [vájlov] v zvezi:
 ~a bolezen

Weinberg, Michel [vájnberg mišél] (1868–1940) francoski patolog

Weinberg, Wilhelm [vájnberg vílhelm] (1862–1937) nemški zdravnik, porodničar

Weinbergov (M.) -a -o [vájnbergov] v zvezi:
 ~ (M.) test

Welchia perfringens [vélhija perfringens] zastar. *Clostridium perfringens*

Westergreen, Alf [véstergrin, álf] (1891–1968) švedski zdravnik

Westergreenov [véstergrinov] v zvezi:
 ~a metoda, ~a sonda

Western-blot -- [véstern blót] analogno izbrano poimenovanje za primerjavo s Southernblot: test ~

Whitesidov -a -o [vájtsajdov] v zvezi:
 ~ test

Whitmore, Major Alfred [vítmor méjdz r álfred] (1876–1946) britanski kirurg, ki je deloval v Indiji

Whitmorov -a -o [vítmorov] v zvezi:
 ~a bolezen

Willis, Thomas [vília tómas] (1621–1675) angleški anatom in fiziolog

Willisov -a -o [víliašov] v zvezi:
 ~ arterijski obroč

Wistar [vístar] v zvezi:
 podgana ~

Wohlerjev -a -o [vólerjev] v zvezi:
 ~ sindrom

Wohlfahrtia [volfártija] rod muh iz družine Sarcophagidae, katerih ličinke lahko povzročijo miazozo pri človeku in živalih

Wolff, Julius [vólf júlijus] (1836–1902) nemški anatom in kirurg

Wolff, Kaspar Friederich [vólf káspár frídrih] (1733–1794) nemški zdravnik, anatom, embriolog in botanik, ki je deloval v Rusiji

Wolffov -a -o [vólfov] v zvezah:
~ (K. F.) vod, ~ (J.) zakon

Wood, Robert Williams [vúd, róbert víljems] (1868–1955) fizik v ZDA

Woodov -a -o [vúдов] v zvezah:
~a svetilka, ~a svetloba, ~ svetlobni filter

Wright, Almroth Edward [rájt, álmrot édvard] (1861–1947) britanski zdravnik, ki je razvil aglutinacijski test za ugotavljanje bruceloze

X

X [íks] **1.** zn. v zvezah:
bolezen ~, kromosom ~, noge na ~, sevanje ~, žarki ~
2. zn. v zvezi:
mórbus ~

xanthochromia -ae ž [ksantokrómija]
ksantokromija

xanthogranuloma -atis s [ksántogranulóma]
ksantogranulom

xanthoma -atis s [ksantóma] ksantom

xanthomatosis -is ž [ksantomatózis]
ksantomatoza

xanthosarcoma -atis s [ksantosarkóma]
ksantosarkom

Xenopsylla [ksenopsíla] rod krvosesnih žužek iz reda bolh z več vrstami, od katerih mnoge prenašajo povzročitelje bolezni:
~ *cheópis* podganja bolha

xerocheilia -ae ž [kserohéjlja] kseroheilija

xerophthalmia -ae ž [kseroftálmija] kseroftalmija

xerophthalmus -i m [kseroftálmus] kseroftalmija

xerosis -is ž [kserózis] kseroza

xerostomia -ae ž [kserostómija] kserostomija

xiphoideus -a -um [ksifoídeus] ksifoiden:
cartilágo ~a, procéssus ~

xiphopagus -i m [ksifopágus] ksifopagus

XO [íksníč] zn. patološki kariotip:
kromosom ~

XX [íksíks] zn. kariotip sesalca ženskega spola

XY [íksípílon] zn. kariotip sesalca moškega spola

Y

Y [ípsilon] **1.** zn. v zvezi:
kromosom ~
2. okr. (Tyrosine) tirozin

Yatapoxvirus [jatapoksvírus] rod virusov DNK iz družine Poxviridae, v katerem so vrste, ki povzročajo bolezni pri opicah v Afriki

Yersin, Alexandre John Emile [jersén, aleksánder džón emíl] (1863–1943) švicarski bakteriolog, po katerem se imenuje rod bakterij *Yersinia*

Yersinia [jersínija] rod gramsko negativnih, laktozno negativnih, bipolarnih bakterij, ki lahko povzročajo bolezni pri človeku in živalih:
~ *enterocolitica* vsepovsodna bakterija, ki lahko povzroča gastroenteritis pri človeku in živalih, ~ *pseudotuberculosis* jersinija, ki povzroča pri poljskih zajcih in kuncih navadno kronično obliko bolezni, podobno tuberkulozi **sin.:** *Pasteurella pseudotuberculosis*, ~ *rúckeri* jersinija, ki povzroča pri salmonidnih ribah (postrveh, lososu) bolezen rdečih ust

Z

Z [zé] okr. (Zwischenscheibe) v zvezi:
črta ~

zabrazgotiniti se -im se dov. zaceliti se tako, da nastane brazgotina: rana se zabrazgotini

zabrazgotinjen -a -o zaraščen z brazgotino:
~i infarkt, ~i živec
SIN.: cicatrisatus

zabrazgotinjenje -a s nastanek brazgotine pri zaraščanju rane

zabrejiti -ím dov. **1.** postati brej: samica zabreji
2. narediti, da kdo postane brej: bik zabreji kravo

zabuhlina -e ž izboklina na telesu, organu, navadno zaradi bolezenskega nabiranja tekočine: ~ od udarca

zacéliti -ím dov. narediti kaj celo

zacéliti se -ím se dov. postati cel: rana se zaceli

zacéljen -a -0 pri katerem je celjenje končano: ~a rana

začášen -sna -0 **1.** ki je, obstaja, se pojavlja krajše obdobje:

~i izločevalec klic

2. namenjen za uporabo v krajšem časovnem obdobju:

~a proteza

SIN.: provizoričen

začétnik -a m primer -ja

začímba -e ž snov organskega ali anorganskega izvora, ki že v majhnih količinah vpliva na okus, vonj glavne jedi, krmila

začímben -bna -0 nanašajoč se na začímbo: ~a rastlina

zadáh -áha m manj močen neprijeten vonj, navadno po slabem, pokvarjenem
SIN.: fetor, foetor

zadélan -a -0 s čim zapolnjen:

~a odprtina

SIN.: obturatus

zadelavina -e ž propolis

zádnji -a -e **1.** ki je, leži v telesu za čim, v zadnjem delu česa (npr. organa):

dolge ~e ciliarnikove arterije, kratke ~e ciliarnikove arterije,

~a očesna komora, ~i zrkelní prekat

SIN.: posterior

2. ki je, leži bliže repu ali je usmerjen proti njemu: odprtina ~e votle vene, srednja ~a stegenska arterija, ~a arterija danke, ~a arterija ovijalka nadlahtnice, ~a golenična arterija, ~a golenična vez stranskega in sredinskega meniskusa, ~i grlní živec, ~a medenična odprtina, ~a medkostna arterija, ~a odprtina prsnega koša, ~a oporkova arterija, ~a oporkova vena, ~a pankreasno-duodenalna arterija, ~a predtrebušna arterija, ~a predtrebušna vena, ~a preponska arterija, ~e režený hipofize, ~a sečnikova arterija, ~e stegenske arterije, ~a ščitnična arterija, ~a uheljna arterija, ~a vimenska arterija, ~a votla vena, ~a zadnjična arterija, ~i zadnjični živec, ~a zgornja nazobčana mišica, zgornja ~a stegenska arterija

SIN.: kavdalen (1), caudalis (1)

3. v zvezah: ~a okončina

~a kračnica, ~a piščal, ~a piščalnica, ~e stadij

zádnjica -e ž zgornja in stranska stran medenice z debelim mišičjem in maščevjem

SIN.: rit, clunus, natis

zádnjičen -čna -0 nanašajoč se na zadnjico:

globinska ~a mišica, kavdalna ~a vena, površinska ~a mišica, sprednja ~a arterija, sprednji ~i živec, srednja ~a mišica, zadnja ~a arterija, zadnji ~i živec

SIN.: glutealen, glutaecalis, glutaecus

zádnjik -a m končni del danke:

notranja zapiralka ~a, zunanja zapiralka ~a

SIN.: anus, anus (lat.)

zádnjikov -a -0 nanašajoč se na zadnjik:

~e mošnjiček

SIN.: analen, analis

zadrága -e ž v zvezi:

ustnična ~e naprava, ki se zadrigne na ustnico konja, da se umiri

zadrágnítev -tve ž umetna zožitev cevastega izhoda:

~e maternice kirurško zavezovanje materničnega vratu v zgodnji brejosti zaradi nevarnosti odpiranja materničnega ustja

zadrágnjen -a -0 v zvezi:

~a kila

zadušítev -tve ž smrt zaradi asfiksije

SIN.: sufokacija, suffocatio

zadušíti -ím dov. z dušenjem povzročiti smrt

zaéstriti -ím dov. spojiti kislino z alkoholom v ester

zagljínenost -i ž nakopičenost aluminijevega prahu v tkivih, organih organizma:

~e pljuč aluminoza

zagnojén -éna -0 ki ima primesi gnojneja eksudata:

~a rana

zagnojíti se -ím se dov. postati gnojen

zagozdén -éna -0 zaustavljen zaradi zožene strukture:

~i zlom

SIN.: impaktiran, impactus

zagózdnicá -e ž kost nepravilne oblike na lobanjskem dnu

SIN.: os sphenoidale

zagózdničen -čna -0 nanašajoč se na zagózdnicó:

~i sinus

SIN.: sphenoidalis

zagózdnično-nében -bna -0 nanašajoč se na zagózdnicó in nebo:

~a arterija

SIN.: sphenopalatinus

zahíran -a -0 neprimerno, premalo razvit (npr. zaradi nezadostne prehrane): ~i pujssek

zahíranček -čka m žival, ki je zaostala v rasti, telesnem razvoju

SIN.: dismaturus

zájci -ceV m mn. rod manjših sesalcev iz reda

Lagomorpha z dolgimi uhlji in dolgimi zadnjimi okončinami, ki odlakane mladiče polegajo na površju, ne v brlogu

SIN.: Lepus

zájčar -ja m pasma psa, šolanega za lov na zajce:
angleški ~ manjši zajčar z dolgo glavo in visečimi uhlji, globokimi prsmi, kratkimi nogami in dolgim repom **SIN.:** beagle

zajčevina -e ž **1.** zajčje meso
2. zajčje krzno

zájčjak in **zájček** -a m feces, ki ga izloči zajec
SIN.: zajčji iztrebek

zájčji -a -e nanašajoč se na zajca:
 kunčja, ~a kuga, kunčji, ~ sifilis, virus kunčje, ~e kuge, ~ iztrebek, ~e oko, ~a ustnica
SIN.: leporinus

zajec -jca m sesalec iz rodu zajcev:
 bruceloza pri poljskih ~ih, hemoragična bolezen kuncev in ~ev, spirohetoza kuncev, ~ev, vakcina proti hemoragični boleznim kuncev in ~ev, virus hemoragične bolezni kuncev in ~ev
angorski ~ zajec po izvoru iz Azije, ki ima dolgo svilenlo belo ali rumeno dlako, **planinski** ~ poleti sivo rjav, pozimi snežno bel zajec, ki živi v gorskih in polarnih področjih **SIN.:** *Lepus timidus*, **poljski** ~ zajec, ki živi v predelih severne, srednje in vzhodne Evrope **SIN.:** *Lepus europaeus*
PRIM.: kunec

zajédati -am nedov. živeti na ali v tujem organizmu na njegov račun
SIN.: parazitirati

zajedávec -vca m vsak organizem, ki živi v gostitelju ali na njem na njegov račun:
 klobčič ~ev
črevesni ~ zajedavec, ki zajeda črevesje **SIN.:** enteroparazit, **fakultativno patogeni** ~ zajedavec, ki je patogen v posebnih okoliščinah, **heteroksi** ~ zajedavec, ki potrebuje za svoj razvoj več kot enega vmesnega gostitelja (npr. veliki jetrni metljaj), **kožni** ~ zajedavec, ki zajeda na koži (npr. srbcí, tekuti), **monoksi** ~ zajedavec, ki prehaja z enega gostitelja na drugega brez vmesnega gostitelja, **nitasti** ~ zajedavec v obliki niti (npr. kapilarija), **notranji** ~ zajedavec, ki zajeda v telesu gostitelja **SIN.:** endobiotski parazit, endoparazit, **viscerotropni** ~ zajedavec, ki ima afiniteto do notranjih organov gostitelja, **zunanji** ~ zajedavec, ki živi na koži, dlaki gostitelja **SIN.:** ektoparazit, epizoon, **živalski** ~ zooparazit
SIN.: parazit (1)

zajedávski -a -o nanašajoč se na zajedavca:
 ~ absces, ~a bolezen, ~a embolija, ~a pljučnica, ~a pnevmonija, ~e stenice, ~a trombembolija
SIN.: parazitaren, parazitski (1)

zajedávstvo -a s simbioza, pri kateri ima zajedavec korist, gostitelj pa škodo
SIN.: parazitizem

zájklja -e ž zajčja samica

zakášljati -am dov. sunkovito, glasno izdihniti zrak (npr. zaradi dražljajev v grlu, žrelu, sapniku ali večjih bronhusih)

zakísan -a -o ki je kisel zaradi dodajanja ali nastajanja kisline:
 ~o gojišče
SIN.: acidificiran

zakísanje -a s **1.** dodajanje kisline kaki snovi: ~ gojišča
SIN.: acidifikacija
2. nastajanje kisline v snovi zaradi delovanja mikroorganizmov: ~ mleka
SIN.: acidifikacija

zakísati -am dov. dodati ali tvoriti kislino
SIN.: acidificirati

zakláti -kóljem dov. usmrtiti (domačo) žival za hrano, navadno z nožem: ~ prašiča

zakljúčen -čna -o ki zaključuje kako celoto:
 ~a dezinfekcija, ~a razkužba

zaklóпка -e ž endokardijska ali endotelijska guba, ki preprečuje regurgitacijo:
aortna ~ zaklopka v ustju aorte, zgrajena iz treh valvul **SIN.:** valva aortae, **bikuspidalna** ~ leva atrioventrikularna zaklopka, **desna atrioventrikularna** ~ zaklopka v desnem atrioventrikularnem ustju, zgrajena iz treh valvul **SIN.:** trikuspidalna zaklopka, valva atrioventricularis dextra, valva tricuspidalis, **leva atrioventrikularna** ~ zaklopka v levem atrioventrikularnem ustju, zgrajena iz dveh valvul **SIN.:** bikuspidalna zaklopka, mitralna zaklopka, valva atrioventricularis sinistra, valva bicuspidalis, valva mitralis, **mitralna** ~ leva atrioventrikularna zaklopka, **pljučna** ~ zaklopka v ustju pljučnega debla, zgrajena iz treh valvul **SIN.:** valva trunci pulmonalis, **srčne** ~e vsaka od štirih zaklopk v srcu, zgrajena iz dveh ali treh valvul, nameščenih na prehodu iz srčnih predvorov v prekate ali na začetku aorte in pulmonalnega trunksusa, **stenozirana srčna** ~ srčna zaklopka, skrčena zaradi stenoze, **trikuspidalna** ~ desna atrioventrikularna zaklopka, **umetna srčna** ~ proteza, ki nadomesti srčno zaklopko, **venska** ~ endotelijske gube v venah, ki preprečujejo vračanje venske krvi (številne so v venah na okončinah) **SIN.:** venska valvula, valvula venosa
SIN.: valva

zakòl -òla m usmrtitev (domače) živali za hrano, navadno z nožem:
ekonomski ~ zakol iz ekonomskih vzrokov (ko zdravljenje ne zagotavlja izboljšanja bolezni), **ritualni** ~ zakol, opravljen po nekaterih verskih predpisih (npr. košer), ~ v **sili** zakol (domače) živali zaradi nuje (npr. nevarnosti pogina)

zákon zákóna m **1.** splošno veljavno pravno pravilo, ki je po hierarhiji med ustavo in odredbami in določa pravice in dolžnosti članov kake skupnosti:
 ~ o **veterinarstvu** zakon, ki ureja organizacijo veterinarske službe, preprečevanje in zatiranje živalskih kužnih in zajedavskih bolezni,

skupaj s problematiko zoonoz ter s kontrolo zdravstvene ustreznosti živil živalskega izvora

2. stalna, potrjena zveza med določenimi stvarmi, pojavi v naravi ali v kaki dejavnosti:

Behringov ~ zakon, po katerem osebek, ki je dovzeten za določeno bolezen, pridobi (relativno) pasivno imunost določene stopnje, če dobi parenteralno serum osebka, ki je bil proti tej bolezni imuniziran, **Bellov** ~ zakon, po katerem so trebušne veje hrbtnjačnih živcev motorične, hrbtnje pa čutilne, **Bowditchev** ~ zakon, po katerem kakršen koli dražljaj, nežen ali močen, sproži srčno kontrakcijo, ki je tako močna, kot jo izzove najmočnejši dražljaj, ali pa se srčna mišica sploh ne skrči **sin.:** zakon vse ali nič, **Boyllov** ~ plinski zakon, po katerem je produkt tlaka in prostornine razredčenega plina pri konstantni temperaturi konstanten, **Charlesov** ~ Gay-Lussacov zakon, **Frank-Starlingov** ~ zakon, po katerem je energija, ki se sprošča ob srčni kontrakciji, funkcija dolžine skeletnih mišičnih vlaken na koncu diastole, **Gay-Lussacov** ~ plinski zakon, po katerem je pri konstantnem tlaku prostornina razredčenega plina sorazmerna s temperaturo **sin.:** Charlesov zakon, **Hamburgerjev** ~ zakon, po katerem fosfati prehajajo iz eritrocitov, če je kri acidozna, pri alkalični krvi pa je pretok obrnjen, **Hardy-Weinbergov** ~ zakon, ki se uporablja pri študiju (določanju) frekvenc genov oziroma alelov v populaciji brez selekcije in imigracije genov iz drugih populacij iste vrste osebkov, v taki populaciji se ohranjajo frekvence genov in genotipov konstantno, **Henryjev** ~ zakon, po katerem je ob ravnotežju raztopljenih plinov v tekočini količina posameznega plina v tekočini v razmerju, v katerem je ta v plinski fazi, **Hiltonov** ~ zakon, po katerem živec, ki oživčuje posamezni sklep, oživčuje tudi mišice, ki sklep premikajo, in kožo, ki pokriva nasadišče ustreznih mišic, **Mendlovi** ~i trije zakoni, ki določajo dedovanje t. i. mendelskih lastnosti, in sicer zakon o segregaciji in neodvisnosti razporejanja alelov, zakon o enakosti križancev prve filialne generacije ter zakon o cepljenju lastnosti v drugi filialni generaciji in neodvisnem razporejanju alelov, **Nystenov** ~ zakon, po katerem se mrliška okorelost pojavi najprej v mišicah na glavi, se širi proti sprednjim okončinam in nato proti zadnjim okončinam, **Starlingov** ~ **kapilar** zakon o silah, ki uravnavajo prehod in reabsorpcijo tekočin in v njej raztopljenih snovi skozi steno kapilar, **Wolffov (J.)** ~ zakon, po katerem pri kateri koli spremembi v obliki ali funkciji kake kosti sledijo določene spremembe v njeni notranji zgradbi in, posledično, spremembe v njeni zunanji prilagoditvi, ~ **podobnosti** doktrina, po kateri kaka droga, ki utegne povzročiti pri zdravem organizmu bolezenske znake, odpravi enake bolezenske znake pri bolnem osebk, ~ **vse ali nič** Bowditschev zakon

zakonik -a m zbirka zakonov:

Hamurabijev ~ babilonski zakonik iz 18. stoletja pr. n. št., ki ga je izdal kralj Hamurabi in našteva stroge kazni za zdravnike zaradi nepravilnega ali nevestnega zdravljenja

zakopitnica -e ž drobna kitna kost, vrinjena med kopitnico in kito globinske upogibalke prstov pri kopitarjih

zakostenévati -am nedov. osificirati (1)

zakótje -a s majhno prazno mesto v telesu: **rebrno-preponsko** ~ špranjast prostor med prsnim košem in prepono, v katerega se pri vdihu razširijo pljuča **sin.:** recessus phrenicocostalis **STN.:** recessus

zakován -a -o napačno podkovan:

~i konj

zakováti -újem dov. z zabitjem žeblja v živi del kopita napačno podkovati

zakrñel -éla -o zaostal v rasti: ~i organ

zakrvavéti -ím dov. nenadoma začeti krvaveti

zaleći -lěžem dov. z izločitvijo jajčec zaradi razmnoževanja zapolniti kaj: matica zaleže sate

zaléga -e ž zaležena jajčeca ali iz njih izležene ličinke, mlade živali:

blaga gniloba čebelje ~e, huda gniloba čebelje ~e, krmiti na ~o

čebelja ~ čebelja jajčeca, ličinke v satju, **okamneta**

čebelja ~ okužba odraslih čebel in zaleženih jajčec z aspergili **sin.:** aspergiloza čebel, **ribja** ~ oplojene in neoplojene ribje ikre

zaležen -a -o v zvezi:

~o satje

zalívka -e ž plomba:

amalgamska ~ amalgamska plomba, **silikatna** ~ silikatna plomba

zalóga -e ž določena količina česa, ki se hrani, da je na voljo za uporabo:

glikogenska ~ zaloga glikogena (npr. v mišicah, jetrih)

zamaščèn -êna -o obložen, pretkan z maščobo:

~a jetra, ~o srce

STN.: adipozen (1), adiposus (1)

zamaščènost -i ž čezmerno nakopičenje maščobe v telesu zaradi povečanega števila ali obsega (velikosti) lipocitov:

sindrom hipoglikemije in ~i jeter psov, sindrom ~i jeter in ledvic pri piščancih, sindrom ~i jeter nesnic

~ **jeter** čezmerno kopičenje maščobe v jetrih **sin.:** adipositas hepatis, ~ **srca** delna pretkanost srčne mišice z maščobo **sin.:** adipositas cordis **STN.:** adipoznost, debelost, pimeloza (2), toščavost, adipositas, obesitas

zamášek -ška m kar se nabere, nakopiči na določenem mestu in onemogoči prehod, pretok:

cerumenski ~ zamašek iz ušesnega masla **sin.:**
cerumen obturans

zamávčenje -a s zdravljenje ali imobilizacija z mavčnim povojem

zamávčiti -im dov. napraviti mavčno obvezo, povoj

zamétek -tka m zasnova (1):

zobni ~ skleninski organ

zamolknína -e ž zamolkel perkusijski zvok nad kompaktnim organom

zamrznjen -a -o v zvezi:

~a rezina

zamrzoválen -lna -o nanašajoč se na zamrzovanje:

~a komora, ~i mikrotom

zamrzovánje -a s postopek za konzervacijo živil z nizko temperaturo:

globoko ~ zamrzovanje živil na temperaturo od -45 °C do -50 °C

zánčen -čna -o nanašajoč se na zanko:

~i vbod

zánka -e ž **1.** anatomska struktura v obliki črke U:

Henlejeva ~ odsek nefrona v obliki črke U, sestavljen iz ravnega dela proksimalne cevke, prevodne cevke in ravnega dela distalne cevke v ledvici, kjer poteka reabsorpcija večine organizmu koristnih snovi iz primarnega urina **sin.:** Henlejeva pentlja, zanka nefrona, ansa nephroni, ~ **nefrona** Henlejeva zanka **sin.:** pentlja, ansa

2. v zvezah:

bakteriološka ~ eza, **cepilna** ~ eza

zanosítev -tve ž obrejtjev

zanóžen -žna -o v zvezi:

~a stoja

zanožén -êna -o v zvezi:

~a noga

zanožítí -ím dov. dvigniti zadnjo okončino nazaj

zaostál -ála -o ki ni napredoval, je ostal na svojem mestu:

~a posteljica, ~i zob

SIN.: retiniran, retentus

zapečén -êna -o obstipiran: ~o blato, ~i bolnik

zapéka -e ž obstipacija

zapéstén -tna -o nanašajoč se na zapetje:

komolčnična iztegovaalka ~ega sklepa, komolčnična upogibalka ~ega sklepa, koželjnična iztegovaalka ~ega sklepa, koželjnična upogibalka ~ega sklepa, ~a kost, ~i sklep **SIN.:** karpalen, carpalis, carpeus

zapéstje -a s del sprednje okončine na pregibu med podlahtjo in šapo (oblikujejo ga zapestnice)

SIN.: karpus, carpus

zapéstnica -e ž vsaka od osmih kosti v

zapestnem sklepu, ki sooblikujejo zapestje:

komolčnična ~ zapestnica, ki se stika s spodnjim

koncem komolčnice **sin.:** os carpi ulnare, **koželjnična** ~ zapestnica, ki se stika s spodnjim koncem koželjnice **sin.:** os carpi radiale **SIN.:** karpalna kost, zapestna kost, os carpale, os carpi

zapiráalka -e ž v zvezah:

mišica ~

notranja ~ **zadnjika** gladka mišica v steni zadnjika, neposredno nadaljevanje mišične plasti stene črevesa **sin.:** musculus sphincter ani internus, **pilorična** ~ močna krožna gladka mišica, ki obdaja odprtino med želodcem in dvanajstnikom in zapira pilorično ustje **sin.:** musculus sphincter pylori, ~ **sečnice** sečnična mišica, ~ **sečnika** krožno potekajoča gladka mišična vlakna, ki obdajajo notranje ustje sečnice **sin.:** musculus sphincter vesicae urinariae, **zunanja** ~ **zadnjika** prečnoprogasta mišica, ki obdaja zadnjik **sin.:** musculus sphincter ani externus

zapís -a m v zvezi:

dedni ~ dedna informacija

zapléčje -a s del živali ob plečih, za pleči: vol s širokim ~em

zaplenítí -plénim dov. izločiti iz uporabe zaradi neužitnosti, nevarnosti okužbe ali zaradi neprimerne videza: ~ jetra, ~ meso

zaplèt -éta m **1.** komplikacija

2. v zvezi:

črevesni ~ volvulus

zaplínítí -ím dov. razkužiti s plinom: ~ garjavega konja

zaplinjen -a -o fumigiran: ~o krmilo

zaplinjeválen -lna -o nanašajoč se na fumigacijo:

~a komora

zaplinjevánje -a s fumigacija

zapljúnek -nka m ličinka mesarske muhe: ~i v mesu

zapljúnkarica -e ž mesarska muha

zaplodítí -ím dov. **1.** z oploditvijo povzročiti nastanek novega živalskega organizma: bik je zaplodil kravo

2. narediti, da kaka žival začne kje živeti in se razmnoževati: ~ ovce na otoku

zaplodítí se -ím se dov. začeti kje živeti in se razmnoževati: kuncí so se zaplodili na kontinentu

zapóra -e ž **1.** obstrukcija:

črevesna ~ ileus, **požiralnikova** ~ požiralnikova obstrukcija

2. v zvezi:

zdravstvena ~ kontumac

zaporédje -a s več posameznih, sledečih si pojavov, elementov, snovi: ~ aminokislin, ~ nukleotidov

SIN.: sekvenca

zapoznèl -éla -o ki se začne, nastopi pozneje, kot se predvideva, pričakuje:

~a ejakulacija, ~i refleksi

SIN.: retardatus

PRIM.: pozen

zapréči -préžem dov. pripeti vprežno žival v vprežno opremo k vozu: ~ vola, ~ konja

zapréga -e ž **1.** oprema, s katero se žival, skupina živali zapreže

2. zaprežena žival, skupina živali z vozilom

zapréžen -a -o ki je pripet v vprežno opremo: ~a žival

zaprt -a -o **1.** obstipiran

2. ki nima izhoda:

~a fraktura, ~i zlom

SIN.: clausus

zaprték -tka m jajce z razpadajočo, pokvarjeno vsebino

zaprtost -i ž obstipacija

zaprtotrósnice -ic ž mn. deblo gliv (npr. kvasovk, plesni), ki se spolno razmnožujejo z askosporami (ki so v askusih), nespolno pa z blastosporami

SIN.: Ascomycota

zaraslina -e ž zarastlina

zarásti se -rástem se dov. z rasto tkiva postati cel, zaceljen

zarastlina -e ž z na novo nastalim tkivom obnovljena, ozdravljena rana

SIN.: zaraslina

zarébrnica -e ž kos mesa s kostjo s telečjega ali svinjskega hrbta

SIN.: karmenatelj

PRIM.: kare

zaréza -e ž incizura

zárod -óda m živalski potomci, mladiči

zaródek -dka m zgodnji stadij organizma, ki se razvije iz oplojenega ali s partenogenezo aktiviranega jajčeca do zasnove organov:

presajanje ~ov

SIN.: embrij, embrio, embryo

PRIM.: plod

zaróden -dna -o nanašajoč se na germinacijo (1):

~a celica, ~i mešiček, ~a plast vrhnjice

SIN.: germinalen, germinativus

zaródkov -a -o nanašajoč se na zarodek: ~ razvoj

SIN.: embrionalen, embryonalis

zaróžen -žna -o ki leži za rogom:

~a žleza

zarožénévanje -a s roženenje

zaséñčen -a -o pri katerem se na rentgenskem posnetku vidijo sence, lise: ~a pljuča

zaséñčenost -i ž v zvezi:

~ pljuč bolezenska sprememba na pljučih, ki se

kaže na rentgenskem posnetku kot ena senca, lisa ali več svetlih senc, lis

zasévek -vka m skupek patogenih organizmov, tumorskih celic ali drugih celic, ki potuje iz žarišča po krvi, limfi ali drugače v druge organe, dele organov in tam tvori nova žarišča: **miliarni** ~ zasevek velikosti prosa (npr. pri tuberkulozi)

SIN.: metastaza, razsevek, metastasis

zaskočiti -skóčim dov. dvigniti se na samico v položaj, ki omogoča samcu koitus: bik ~i kravo

zaskók -óka m skok samca na samico zaradi koitusa

zasnóva -e ž **1.** začetna oblika kakega organa v razvoju organizma: ~ možganov

SIN.: zametek

2. v zvezah:

dedna ~ skupek jedrnih in zunajjedrnih genov v celici (pri višje razvitih živih bitjih DNK v jedru s polovičnima genomoma očeta in matere in DNK v mitohondrijih, ki se dedujejo le po materi) **sin.:** genska zasnova, **genska** ~ dedna zasnova

zastáran -a -o **1.** ki se zaradi dolgotrajnega obstajanja težko odpravi, pozdravi: ~a bolezen ~i zlom

SIN.: inveteriran, inveteratus

2. ki ni več v skladu s strokovnimi dognanji,

postopki: ~a metoda zdravljenja

zastarèl -éla -o ki ni več v rabi:

~o zdravljenje

SIN.: obsoleten

zastój -ója m **1.** nenadno prenehanje ali ustavitev gibanja, dogajanja:

dihalni ~ prenehanje dihanja pred srčnim zastojem, ~ **spermatogeneze** prenehanje nastajanja semenčic, ~ **urina** retenca urina

SIN.: stagnacija

2. zaostajanje ali čezmerno kopičenje krvi v ožilju ali tekočine v telesu ali sluzi v cevastih organih:

cirkulacijski ~ prenehanje cirkulacije zaradi srčnega zastoja **sin.:** cirkulacijski arest, **srčni** ~ prenehanje delovanja srca **sin.:** srčni arest, **venski** ~ nenormalno počasen pretok krvi ali popoln zastoj krvi v venah **sin.:** flebostaza, venostaza, ~ **krvi** prenehanje pretakanja krvi po žilah in njeno kopičenje pred zaporo **sin.:** arest, stagnacija, staza, stasis

zastójen -jna -o nanašajoč se na zastoj (2):

~i bronhitis, ~i edem, ~a hiperemija, ~a pljučnica

SIN.: stazen

zastrél -a m strel, pri katerem krogla zadene žival, je ne ubije in ostane v telesu

zastrelek -lka m krogla pri strelu, ki zadene žival, je ne ubije in ostane v telesu

zastrelina -e ž rana, ki jo naredi krogla v telesu pri strelu in tam ostane

zastrupitev -tve ž stanje po vnosu strupa v organizem:

akutna ~ zastrupitev z nenadnim začetkom po enkratnem vnosu strupa v organizem
sin.: akutna intoksikacija, intoxicatio acuta,
alimentarna ~ zastrupitev s hrano **sin.:** alimentarna intoksikacija, intoxicatio alimentaria,
enterogena ~ zastrupitev s strupi, ki nastajajo v črevesju, **kronična** ~ zastrupitev z dolgotrajnim jemanjem strupa (skozi usta, prek dihal ali kako drugače) in z dolgotrajnim potekom **sin.:** kronična intoksikacija, intoxicatio chronica,
saprogena ~ zastrupitev z razkrojki saprofitov,
 ~ **z mesom** zastrupitev zaradi uživanja mesa, ki vsebuje bakterijske toksine (npr. botulin),
 ~ **z vodo** zastrupitev po čezmernem pitju vode (hidracija) ali s hipotonično raztopino (razvije se možganski edem)
SIN.: intoksikacija, intoxicatio

zastrupiti -ím **dov. 1.** povzročiti, da v organizem pride strup: ~ škodljive glodavce, ~ s plinom
2. narediti, povzročiti, da postane kaj strupeno: ~ hrano, ~ s svincom, ~ vodo

zastrupljen -êna -o ki vsebuje strup: ~a hrana, ~a voda

zaščita -e ž ukrepi, aktivnosti in sredstva, s katerimi se zavarujejo živali pred nevarnostmi in škodljivostmi:

aktivna ~ preventivna zaščita živali z vakcinacijo, **pasivna** ~ kratkotrajna zaščita proti določeni kužni bolezni, dosežena z uporabo antisera ali koncentriranih imunoglobulinov živalskega izvora, ~ **ABK** zaščita pred ionizirnim sevanjem, biološko delujočimi snovmi in kemičnimi strupi, ~ **pred okužbo** ukrepi, ki se izvajajo, da bi se preprečila okužba (npr. vakcinacija, razkužba, kontumac), ~ **RBK** zaščita pred radiološko-biološko-kemičnimi strupi

zaščiten -a -o z določenim ukrepom, pravnim predpisom zavarovan pred čim slabim, neželenim:
 ~a divjad, ~o ime

zaščiten -tna -o nanašajoč se na zaščito:
 ~o cepljenje

zašinek -nka m prekajena svinjska vratina
SIN.: bondžola

zatljen -lna -o nanašajoč se na zatilje:
 ~a arterija, ~a kost
SIN.: okcipitalen (1), occipitalis (1)

zatilje -a s spodnji del lobanjskega svoda
SIN.: occiput, regio occipitalis

zatilnica -e ž neparna kost v zatilju, ki obdaja veliko zatilčno lino
SIN.: okcipitalna kost, zatilna kost, os occipitale

zatilničen -čna -o nanašajoč se na zatilnico:
 ~a izboklina, ~a luska, ~a protuberanca, ~i reženj
SIN.: okcipitalen (2), occipitalis (2)

zatirati -am **nedov.** delati, povzročati, da kaj škodljivega na določenem mestu ali v celoti preneha obstajati: ~ mrčes, ~ nalezljive bolezni

zatrđel -éla -o otrdel (2): ~o koleno

zatrđevanje -a s nastajanje skrajno trdega tkiva: ~ sklepa

zatrđlina -e ž bolezensko, nenormalno otrdelo mesto na telesu

zatrebušen -šna -o nanašajoč se na zatrebušje:
 ~i živec
SIN.: hypogastricus

zatrebušje -a s zadnji del trebušja, ki obsega osramje in dimlje
SIN.: hipogastrij, hypogastrium, regio abdominis caudalis

zatrěp -épa m fastigij (1)

zatrěti -trēm **dov.** narediti, povzročiti, da kaj škodljivega na določenem mestu ali v celoti preneha obstajati: ~ mrčes, ~ nalezljivo bolezen

zaustáviti -ím **dov.** prekiniti kako dejanje, proces: ~ krvavitev

zaužiti -žijem **dov.** sprejeti hrano, tekočino v telo skozi usta: ~ zdravilo

zavarovánje -a s pravno razmerje, ki zavezuje določeno organizacijo, da zavarovancu (lastniku živali) povrne škodo v dogovorjenem primeru: ~ živine

zavést -i ž celota duševnih stanj in procesov, ki se jih kdo zaveda: biti pri ~i
SIN.: senzorij

zavetišče -a s azil

zavirálec -lca m inhibitor:
adrenergični ~ adrenergični antagonist,
holinergični ~ holinergični antagonist

zaviráalka -e ž v zvezi:
 celica ~

zaviranje -a s inhibicija

zavirati -am **nedov.** inhibirati

zavòj -òja m **1.** kar je zavito, zvito: ~i semenovoda
2. enkratna pot povoja okrog poškodovanega dela telesa:
krožni ~ enkratna obkrožitev poškodovane okončine, dela telesa s povojem, **vijakasti** ~ dolabra

zavóren -rna -o ki zavira (npr. pretok krvi):
 ~a vena

zavrétek -tka m dekolt

zavrńitev -tve ž odklonitev ali nesprejetje česa:
 ~ **presadka** pojav, da se telo odzove na presadek z imunsko reakcijo, ki povzroči odmrtje presadka

zavrńitven -a -o nanašajoč se na zavrńitev:
 ~a reakcija

zazdráviti se -im se dov. začasno ali delno pozdraviti se

zaznávávanje -a s percepcija

zazóbnica -e ž ognjek pod pokostnico na dlesni **SIN.:** parulis

zažémka -e ž instrument za elastično stisnjenje (npr. krvne žile) za zaustavitev krvnega obtoka

zažétek -tka m zoženi predel:
Ranvierov ~ manjkanje mielinske ovojnice aksona, ki jo nadomesti podaljšek Schwanove celice

zažétje -a s striktura

zbirálec -a s del sečnega izvodila v ledvici, po katerem se urin s področja ledvične skorje steka proti ledvični papili

zbirálen -lna -o ki kaj zbira:
~a leča

zboléti -ím dov. postati bolan

zbolévnost -i ž število zbolelih živali iste vrste v določenem obdobju:
proporcionalna ~ razmerje med zbolelimi in zdravimi osebki
SIN.: morbidnost

zbositi -ím dov. narediti, povzročiti, da ostane žival brez podkve: ~ konja, ~ vola

zbósti zbódem dov. s koničastim predmetom povzročiti komu bolečino ali ga raniti

zdráv zdráva -o **1.** ki je v stanju dobrega telesnega počutja, brez motenj v delovanju organizma
2. ki ne vsebuje škodljivih snovi: ~a hrana, ~a voda
3. ki je pregledan na določeno kužno bolezen (npr. tuberkulozo, brucelozo), preiskava pa je bila negativna

zdravílec -lca m kdor se brez ustrezne izobrazbe ukvarja z zdravljenjem živali

zdravílen -lna -o nanašajoč se na zdravljenje:
~a kroglica, ~o oglje, ~e paličke, ~i prašek, ~a rastlina, ~i sirup, ~o sredstvo, ~a špajka, ~a tekočina, ~a učinkovina, ~i vagitorij
SIN.: medicatus, medicus -a -um

zdravílo -a s snov, ki se v določeni količini in na določen način uporablja za zdravljenje, preprečevanje ali ugotavljanje bolezni: ostanke zdravil
incompatibilnost zdravil, inotropno delovanje ~a, interakcija zdravil, kompatibilnost zdravil, medsebojno delovanje zdravil, nezdržljivost zdravil, predpisovanje ~a, preskripcija ~a, skladnost zdravil, supresijsko delovanje ~a, toleranca za ~o
antagonistično ~ zdravilo, ki ima nasprotni učinek drugemu, sočasno apliciranemu zdravilu, **blago** ~ zdravilo, ki nima močnega učinka ali hujšega stranskega neželenega delovanja, **domače** ~ doma pripravljeno zdravilo, **febrifugno** ~ zdravilo, ki odpravlja vročino, **galensko** ~ v lekarni pripravljeno zdravilo po uradnem receptu **SIN.:** galenik

(2), **generično** ~ zdravilo, ki se po sestavi delno razlikuje od izvornega zdravila iste vrste, ima pa enako delovanje, **inovativno** ~ izvorno zdravilo, **izvorno** ~ zdravilo, proizvedeno po lastnem receptu (npr. farmacevtske firme) **SIN.:** inovativno zdravilo, **kumulativno** ~ zdravilo, ki se v organizmu kopiči in zato deluje dalj časa, **magistralno** ~ zdravilo, pripravljeno v lekarni po zdravnikovem, veterinarjevem receptu, **mazaško** ~ nestrokovno pripravljeno zdravilo **SIN.:** nostrum (1), **navidezno** ~ placebo, **noztotropno** ~ zdravilo, ki zdravi samo bolezenske znake, ne pa vzrokov, **oficinalno** ~ zdravilo, sprejeto v uradni seznam in opis zdravil, **oralno** ~ zdravilo za lokalno zdravljenje ustne votline, ki se daje v usta in absorbira skozi ustno sluznico, **patentirano** ~ v laboratoriju preverjeno in potrjeno zdravilo **SIN.:** nostrum (2), **peroralno** ~ zdravilo, ki se daje skozi usta (in navadno absorbira v črevesju), **pomožno** ~ zdravilo, ki pomaga, da glavno zdravilo bolje in lažje deluje **SIN.:** remedium adjuvans, **protivnetno** ~ zdravilo, ki preprečuje ali inhibira vnetje, **srčnoaktivno** ~ zdravilo, ki deluje na aktivnost srca, **tirostatično** ~ tirostatik, ~ **za zunanjo uporabo** zdravilo, ki se daje na kožo **SIN.:** farmak (1), medikament, zdravilno sredstvo, medicamentum, remedium

zdravílski -a -o nanašajoč se na zdravilstvo in zdravilo:
~a industrija

zdravílstvo -a s zdravljenje in varovanje zdravja
SIN.: iatrika

zdráviti -ím nedov. delati, povzročati, da kdo postane zdrav: ~ s čajem, ~ z dieto, ~ z oblogami, ~ pljučnico, ~ rano, ~ živino

zdrávje -a s stanje živega bitja, v katerem vsi življenjski procesi potekajo normalno, brez motenj
SIN.: salus, sanitas

zdrávljen -a -o ki se zdravi ali se je zdravil: ~a žival

zdrávljenec -nca m osebek (žival), ki se zdravi

zdrávljenje -a s uporaba zdravil ali drugih učinkovin za pridobitev ponovnega zdravja ali za izboljšanje telesnih funkcij:
alopatsko ~ alopatija, **ambulantno** ~ zdravljenje v ambulanti, **bolnišnično** ~ zdravljenje v bolnišnici **SIN.:** hospitalno zdravljenje, **endokrino** ~ zdravljenje s hormoni **SIN.:** endokrina terapija, endokrinoterapija, hormonska terapija, hormonsko zdravljenje, **etiološko** ~ zdravljenje, usmerjeno proti vzroku bolezni **SIN.:** etiološka terapija, kavzalna terapija, kavzalno zdravljenje, vzročno zdravljenje, **gensko** ~ vnašanje specifičnega gena v celice organizma za zdravljenje dednih defektov **SIN.:** genska terapija, **hormonsko** ~ endokrino zdravljenje, **hospitalno** ~ bolnišnično zdravljenje,

imunosupresivno ~ uporaba imunosupresivnih sredstev (npr. kortikosteroidov, citotoksičnih snovi) za zaviranje nezaželenega imunskega odziva (npr. pri presaditvah, alergijah) **sin.**: imunosupresivna terapija, **inadekvatno** ~ neustrezno zdravljenje, **individualno** ~ zdravljenje vsakega oseba posamič, **inhalacijsko** ~ zdravljenje z vdihavanjem aerosola z zdravilom, tudi s kisikom **sin.**: inhalacijska terapija, **inkompatibilno** ~ zdravljenje z dvema zdraviloma ali več zdravili hkrati, pri čemer eno zdravilo izključuje ali zmanjšuje učinek drugega, **intenzivno** ~ zdravljenje bolnika, ki so mu odpovedale življenjsko pomembne funkcije **sin.**: intenzivna terapija, **intravensko** ~ dajanje zdravilne tekočine v veno **sin.**: intravenska terapija, **kavzalno** ~ etiološko zdravljenje, **kemoterapevtsko** ~ zdravljenje s kemoterapevtiki, **kompatibilno** ~ zdravljenje z dvema zdraviloma ali več zdravili hkrati, ki ne izključujejo drug drugega, **konservativno** ~ zdravljenje, pri katerem se skuša ohraniti ali obnoviti okvarjeni del telesa brez kirurškega posega **sin.**: konservativna terapija, **lokalno** ~ zdravljenje, pri katerem se zdravi le del telesa (npr. kopito, sklep) **sin.**: lokalna terapija, **medikamentno** ~ zdravljenje z zdravili, **nadomestno** ~ 1. zdravljenje z nadomestnim zdravilom, ki deluje podobno kot izvorno zdravilo **sin.**: substitucijska terapija 2. zdravljenje npr. hormonskih pomanjkljivosti s transplantacijo ustreznih tkiv oziroma organskih izvlečkov **sin.**: substitucijska terapija, **nespecifično** ~ zdravljenje s sredstvi, ki na splošno izboljšajo stanje organizma **sin.**: nespecifična terapija, **obsevalno** ~ zdravljenje z obsevanjem (npr. z rentgenskimi žarki, z ultravijoličnimi žarki) **sin.**: obsevalna terapija, radiacijska terapija, radiacijsko zdravljenje, **obvezno** ~ zdravljenje, ki je po predpisih stroke obvezno, **optimalno** ~ zdravljenje, ki je v danem trenutku najustreznejše, **paliativno** ~ zdravljenje predvsem znakov, ne pa vzroka bolezni **sin.**: paliativna terapija, **podporno** ~ zdravljenje, s katerim se ohranja splošno stanje bolnika, ne vpliva pa na vzrok bolezni **sin.**: podporna terapija, **preventivno** ~ zdravljenje, s katerim naj bi se preprečila bolezen, **radiacijsko** ~ obsevalno zdravljenje, **radikalno** ~ korenito zdravljenje, npr. nevarne kužne bolezni zaradi njenega izkoreninjenja **sin.**: radikalna terapija, **specifično** ~ zdravljenje z zdravili pri nekaterih boleznih, ki so zanje najboljša **sin.**: specifična terapija, **stacionarno** ~ zdravljenje živali daljši čas v stacionarju, **vzročno** ~ etiološko zdravljenje, **zastarelo** ~ zdravljenje z zdravili, ki niso več v skladu z normami določenega časa **sin.**: obsoletna terapija **SIN.**: terapevtski poseg, terapija, therapia

zdravnik -a m izvajalec zdravstvenih storitev po diplomi medicinske fakultete **SIN.**: iater, medicus -i

zdrávstven -a -o nanašajoč se na zdravje:

~a neoporečnost živil, ~o stanje, ~a statistika, ~o varstvo živali, ~a zapora

zdríz -a m navadno grudičasta snov z veliko vode

zdrízast -a -o podoben zdrizu: ~a snov

zdrizovina -e ž vezivo v plodovi koži in popkavnici, podobno galerti

zdrobiti -ím dov narediti iz celote majhne, drobne dele: ~ ledvične kamne

zdrobljen -êna -o spremenjen iz celote v majhne, drobne kosce:

~a kost, ~i zlom

SIN.: kominutiven, comminutivus

zdrís -a m prolaps:

~ **medvretenčne ploščice** prolaps medvretenčne ploščice, ~ **nožnice** vaginokela

zdrstíti se -ím se dov odložiti ikre in semenčice zaradi razmnoževanja (npr. ribe)

zdrúžba -e ž v zvezah:

rastlinska ~ fitocenoza, **vegetabilna** ~ fitocenoza,

živalska ~ zoocenoza, **življenjska** ~ biocenoza

združítev -tve ž v zvezi:

spolna ~ koitus

Zea [zêja] rod enoletnih kulturnih rastlin iz skupine žitnih trav:

~ **máys** koruza (1)

zeaksantín -a m rumeni pigment v jajčnem rumenjaku, koruznih zrnih in mnogih drugih rastlinah

zearalenón -a m fuzariumtoksin, ki ga izločajo na koruznih zrnih rastoče plesni iz rodu *Fusarium* (povzroča npr. lažno gonjenje pri svinjah)

SIN.: toksin F₂

zêbra -e ž konju podobna afriška žival, lihoprsti kopitar z belimi in črnimi ali rjavimi prečnimi progami:

kraljevska ~ zebra s tanjšimi belimi in črnimi prečnimi progami po vsem telesu **sin.**: *Equus grevyi*

zebroid -a m križanec konja ali osla z zebro

zebú -ja m v zvezi:

govedo ~

zêin -a m beljakovina v koruznih zrnih

zèl zlá zló ki povzroča slabo, težave, trpljenje:

zla bula

zelèn -êna -o v zvezah:

~a galica, ~a hemoliza, ~a mrena, ~a mušnica, ~a žaba, zlom ~e palice

zelénko -a m konj sive barve

zelišče -a s zelnata rastlina

zélje -a s kulturna rastlina s tesno priliegajočimi se gladkimi listi, pomembna krmna rastlina

SIN.: *Brassica capitata*

zélmat -a -0 v zvezah:

~a rastlina, ~a trajnica

zenica -e ž odprtina v očesu, ki jo oblikuje šarenica, skozi katero prodirajo svetlobni žarki: ožilka ~e, sekluzija ~e, širilka ~e

midriatična ~ razširjena zenica, **miotična** ~ zožena zenica

SIN.: pupilla

zeničen -čna -0 nanašajoč se na zenico:

~i refleks

SIN.: pupilaren

Zenker, Fridrich Albert [cénk r frídrih álbért] (1825–1898) nemški patolog

Zenker, Konrad [cénk r kónrad] (?–1894) nemški histolog

Zenkerjev -a -0 [cénk rjev] v zvezah:

~a (F. A.) degeneracija, ~a (F. A.) nekroza, ~a (K.) tekočina

zèť zéťa m majhna sladkovodna ali morská riba, katere samci gradijo gnezda, naženejo vanje samice, jih oplodijo in skrbijo za zarod

SIN.: *Gasterocteus aculeatus*

zetakrit -a m vertikalno centrifugiranje krvi v kapilarnih cevkah (odbere se kot hematokrit)

zèv zéva m hiatus

zgódnji -a -e ki se pojavi prej, kakor se pričakuje, ali predčasno:

~a kastracija, ~a odstavitev

zgonnječeljústen -tna -0 nanašajoč se na zgornjo čeljust:

~a arterija, ~a vena, ~i živec

SIN.: maksilaren, maxillaris (1)

zgonnječeljústničen -čna -0 nanašajoč se na zgornjo čeljustnico

SIN.: maxillaris (2)

zgonjesavínjski -a -0 v zvezi:

~ želodec

zgórnji -a -e **1.** ki leži, je nad čim drugim:

manjša ~a mišica glave, sprednja ~a nazobčana mišica, stomatoshiza ~e čeljusti, stomatoshiza ~e ustnice, večja ~a prema mišica glave, zadnja ~a nazobčana mišica, ~a arterija klitoris, ~a arterija penisa, ~a arterija presredka, ~a čeljust, ~a čeljustnica, ~e medrebrne arterije, ~a nosna arterija, ~a plečnična arterija, ~a rebmo-trebušna arterija

SIN.: dorzalen (1), dorsalis (1)

2. ki leži v smeri hrbta, stran od osnove, od tal, na površini:

~ klitorisov živec, ~ penisov živec, ~a vampova vreča

SIN.: dorzalen (2), dorsalis (2)

3. hrbten

4. ki je krajevno malo oddaljen od kake točke, npr. od središča, sredinske ravnine, točke pričvrstitve, izvora:

~a falanga, ~i koželjnično-komolčnični sklep, ~a prstnica

SIN.: proksimalen, proximalis

5. ki leži zgoraj, je usmerjen navzgor:

povešalka ~e ustnice, ptoza ~e veke, vzdigovalka ~e

ustnice, vzdigovalka ~e veke, ~a ustnica, ~a veka, ~a zadnja stegenska arterija

SIN.: superior

6. v zvezi:

~a dihala

zgotítev -tve ž povečanje gostote:

~ krvi hemokonzracija

SIN.: kondenzacija (1)

zgrádba -e ž razporeditev sestavin kake celote:

citokopska ~ vrsta in razporeditev celic v organu ali tkivu, **kemična** ~ razmerje (število atomov v molekuli) ali odstotek sestavin v snovi, **mikroskopska** ~ zgradba tkiva, organa, vidna v histološkem preparatu, **mozaična** ~ **antigena** zgradba antigena iz več različnih antigenov, **primarna** ~ **beljakovine** polipeptidna veriga z določenim zaporedjem aminokislin, povezanih s peptidnimi vezmi, **primarna** ~ **DNK** zaporedje nukleotidov v polinukleotidu DNK, povezanih s fosfodiestrskimi vezmi, **primarna** ~ **RNK** zaporedje ribonukleotidov v polinukleotidu RNK, povezanih s fosfodiestrskimi vezmi

SIN.: struktura

zgrúčiti se -im se dov. zaradi slabosti, nemoči nenadoma preiti iz pokončnega položaja v ležečega, klečečega

zidák -a m v zvezi:

virusni ~ virusna strukturna beljakovina

Ziehl, Franz [cíl fránc] (1857–1926) nemški mikrobiolog:

barvanje po ~-Neelsenu

zigadenín -a m veratridinu podoben alkaloid, ki ga vsebuje rastlina *Zygadenus venenosum*, povzroča slinjenje, bruhanje, tahikardijo, oslabelost in pogin

zigogamija -e ž spolni način razmnoževanja pri glivicah iz razreda Zygomycetes (združitev koncev dveh hif)

zigomicéta -e ž glivica iz razreda Zygomycetes

zigomikóza -e ž mikoza, ki jo povzročajo zigomicete

SIN.: zygomycosis

zigospóra -e ž spora, nastala z združitvijo koncev dveh hif pri glivicah iz razreda Zygomycetes

zigóta -e ž diploidna celica po združitvi dveh gamet, samca in samice

zímski -a -0 v zvezah:

~a dizenterija, ~a griža, ~o spanje

zlát -a -0 v zvezi:

~i šakal

zlaténica -e ž ikterus:

barjanska ~ **konj** hepatoencefaloza pri konjih nepojasnjene etiologije, ki se pojavlja na barjanskih tleh **sín.:** barjanska norost, **hepatična** ~ ikterus, ki izvira iz jeter

zlaténičen -čna -o ikteričen: ~a beločnica

zlatíca -e ž v zvezah:

kuna ~

ripeča ~ zelnata trajnica iz rodu *Ranunculus* (po zaužitju kvari kvaliteto mleka pri govedu) **sin.**: *Ranunculus acris*

zlatičevke zlatičevk ž mn. družina enoletnih zelnatih trajnic z rodом *Ranunculus*

SIN.: Ranunculaceae

zlató -á s kemijski element, mehka, težka, žlahtna kovina rumene barve

SIMB.: Au

zlatóvčica -e ž postrv iz rodu *Salvelinus*:

jezerska ~ zlatovčica, ki živi v jezerih **sin.**:

Salvelinus alpinus, **potočna** ~ zlatovčica, ki živi v potokih **sin.**: *Salvelinus fontinalis*

zlépek -pka m aglutinat

zlepljívost -i ž aglutinabilnost

zločést -a -o 1. malign (2):

~a bula, ~a novotvorba

2. nevaren, poguben: ~a bolezen

virus ~e kataralne mrzlice ovc in goveda, ~a kataralna mrzlica ovc in goveda

zlòm zlóma m 1. poškodba, pri kateri pride do preloma kosti, hrustanca:

abdukcijski ~ zlom, pri katerem je spodnji del

kosti odmaknjen od sredinske črte **sin.**: abdukcijska fraktura, fractura abductoria,

addukcijski ~ zlom, pri katerem je spodnji

del kosti primaknjen k sredinski črti **sin.**:

addukcijska fraktura, fractura adductoria,

atrofični ~ patološki zlom atrofične kosti

sin.: atrofična fraktura, fractura atrophica,

avulzijski ~ zlom, pri katerem je kostni odlomek

odtrgan skupaj z nasadiščem kite ali vezi **sin.**:

avulzijska fraktura, fractura avulsiva, **direktni** ~

zlom na mestu poškodbe, zlasti lobanjskega

svoda, **ekstrakapsularni** ~ zlom v bližini sklepa,

ki ne sega v sklep **sin.**: ekstrakapsularna

fraktura, fractura extracapsularis, **epifizni** ~

epifizioliza, **epikondilarni** ~ zlom ob nadčvršu

kosti, **impaktirani** ~ zlom, pri katerem sta

kostna odlomka vtisnjena drug v drugega **sin.**:

impaktirana fraktura, zagodeni zlom, fractura

impacta, **impresijski** ~ zlom, navadno lobanjskih

kosti, pri katerem se kostni odlomek ugrezne

sin.: impresijska fraktura, udrtina kosti, utorni

zlom, fractura impressiva, **inkompletni** ~ zlom,

pri katerem kost ni popolnoma prekinjena **sin.**:

nepopolna fraktura, nepopolni zlom, fractura

incompleta, **intraartikularni** ~ sklepni zlom,

intrakapsularni ~ zlom znotraj sklepne ovojnice

sin.: fractura intracapsularis, **intrauterini** ~ zlom

ene ali več kosti plodu pred porodom, **inve-**

terirani ~ zastarani zlom, **kominutivni** ~ zdrobljeni

zlom, **komplícirani** ~ zlom, pri katerem zlomljena

kost prebode kožo **sin.**: komplícirana fraktura,

odprta fraktura, odprti kostni zlom, fractura

aperta, fractura complicata, **kompresijski** ~

zlom, ki ga povzroči mehanska sila in stisne

prelomljene dele kosti (npr. vretenc) **sin.**:

kompresijska fraktura, fractura compressiva,

konatalni ~ zlom kosti, ki se zgodi ob porodu **sin.**:

konatalna fraktura, **kondilarni** ~ zlom, pri katerem

je zlomljen čvrš nadlahtnice oziroma stegenice

sin.: kondilarna fraktura, fractura condylaris,

konsolidirani kostni ~ kostni zlom, učvrščen

zaradi namnožitve fibrocitov v kostnem

kalusu, **kontaminirani** ~ odprti zlom, pri katerem

pride do okužbe **sin.**: kontaminirana fraktura,

kontuzijski ~ zlom zaradi padca, zlasti pri mački

sin.: kontuzijska fraktura, **longitudinalni** ~ zlom,

pri katerem poteka prelomna črta vzporedno z

vzdolžno osjo kosti **sin.**: longitudinalna fraktura,

fractura longitudinalis, **luksacijski** ~ zlom z

istočasnim izpahom **sin.**: luksacijska fraktura,

fractura luxativa, **multipli** ~ zlom, pri katerem je

ena kost zlomljena na dveh ali več mestih ali

je zlomljenih več kosti **sin.**: multipla fraktura,

fractura multiplex, **nepopolni** ~ inkompletni

zlom, **nestabilni** ~ zlom, pri katerem se kostni

odlomki med seboj premikajo, **nezarazčeni** ~

zlom, pri katerem nastaja kostni kalus počasi

ali sploh ne in nastaja med fragmentoma

fibrozno vezivno tkivo, **obsklepní** ~ zlom v

bližini sklepa **sin.**: fraktura periarticularis, **odprti**

kostni ~ komplícirani zlom, **patološki** ~ zlom

že prej bolne kosti (npr. pri osteoporozí, ob

novotvorbah) **sin.**: patološka fraktura, fractura

pathologica, **poševni** ~ zlom, pri katerem poteka

prelomna črta poševno **sin.**: poševna fraktura,

fractura obliqua, **prečni** ~ zlom, pri katerem

prelomna črta poteka prečno na dolgo os

kosti **sin.**: transverzalna fraktura, transverzalni

zlom, fractura transversalis, **serijski** ~ zlom,

pri katerem je zlomljenih več reber ali

vretenc, **sklepni** ~ zlom v sklepu ali znotraj

sklepne ovojnice **sin.**: artikularna fraktura,

intraartikularna fraktura, intraartikularni zlom,

fractura articularis, fractura intraarticularis,

spiralni ~ zlom, pri katerem prelomna črta

poteka spiralno (navadno nastane zaradi

torzijske obremenitve in je pogostejši na dolgih

kosteh) **sin.**: spiralna fraktura, fractura spiralis,

spontani ~ zlom, ki nastane sam od sebe **sin.**:

spontana fraktura, fractura spontanea, **stabilni** ~

zlom, pri katerem se ob primerni imobilizaciji

kostni odlomki ne premikajo, **stresni** ~ 1.

zlom kosti zaradi nenadnega sunkovitega

krča mišic **sin.**: stresna fraktura 2. zlom

kosti zaradi ponovne obremenitve kosti **sin.**:

stresna fraktura, **subkapitalni** ~ zlom pod glavo

stegenice ali nadlahtnice **sin.**: subkapitalna

fraktura, fractura subcapitalis, **subperiostalni** ~

zlom pri malih živalih, pri katerem je prelomna

črta vidna, pokostnica pa zaradi elastičnosti

ostane nepoškodovana in drži kostna odlom-

ka skupaj **sin.**: subperiostalna fraktura, frac-

tura subperiostalis, **suprakondilarni** ~ zlom v

spodnji tretjini stegenice ali nadlahtnice

nad čvrštem **sin.**: suprakondilarna fraktura, fractura supracondylaris, **torzijski** ~ zlom zaradi torzijske obremenitve kosti **sin.**: torzijska fraktura, fractura torsionis, **transkondilarni** ~ zlom, ki poteka preko čvršev stegenice ali nadlahtnice **sin.**: transkondilarna fraktura, fractura transcondylaris, **transverzalni** ~ prečni zlom, **travmatski** ~ zlom, ki nastane po mehanski poškodbi **sin.**: travmatska fraktura, fractura traumatica, **utorni** ~ impresijski zlom, **veržni** ~i zlomi, ki nastanejo ob enkratnem delovanju sile in so razvrščeni drug za drugim (npr. zlom v kolčnem sklepu, zlom ledvenega dela hrbtenice), **zagodeni** ~ impaktirani zlom, **zaprti** ~ zlom, pri katerem koža ali sluznica nad zlomom ni poškodovana **sin.**: zaprta fraktura, fractura clausa, **zastarani** ~ zlom, pri katerem je reparacija končana na neustrezen, nefunkcionalen način (na rentgenski sliki se vidijo sledi starega zloma) **sin.**: inveterirana fraktura, inveterirani zlom, fractura inveterata, **zdrobljeni** ~ zlom, pri katerem je kost zdrobljena na številne večje ali manjše kostne odlomke **sin.**: kominutivna fraktura, kominutivni zlom, fractura comminutiva, ~ **zelene palice** zlom, pri katerem je ena stran kosti zlomljena, druga pa upognjena, **zvezdasti** ~ zlom, ki nastane po direktnem udarcu na ploščato kost (npr. na plečnico, pogačico ali lobanjski svod) **sin.**: fractura stellata

SIN.: fraktura, fractura

2. poljud. izguba moči za odpor, vztrajanje:

živčni ~ stanje nenadne popolne živčne izčrpanosti, odpovedi

zmečkanína -e ž konkvasacija

zmés -í ž snov, sestavljena iz več sestavin v določenem razmerju

PRIM.: mešanica

zmík -a m premaknitev organa iz normalne lege: **nepopolni** ~ nepopolna premaknitev organa iz normalne lege **sin.**: subluksacija (2), subluxatio (2), ~ **očesne leče** premaknitev očesne leče iz normalnega položaja **sin.**: luksacija očesne leče, luxatio lentis, ~ **zoba** premaknitev zoba v zobni alveoli **sin.**: luksacija zoba, luxatio dentis **SIN.**: luksacija (2), luxatio (2)

zmogljivost -i ž sposobnost osebk, naprave, določena z dejanjem, delom, ki ga zmore: telesna ~

~ **mikroskopa** moč povečave mikroskopa

zmóžnost -i ž skladnost zmogljivosti z zahtevami ali obremenitvami:

imunska ~ imunokompetenca, **plodilna** ~ zmožnost za razmnoževanje, **regeneracijska** ~ zmožnost regeneracije, **spolna** ~ zmožnost samca za koitus **sin.**: spolna potencia **SIN.**: kompetenca

zmrzišče -a s temperatura, pri kateri preide snov iz kapljevinskega agregatnega stanja (raztopina, suspenzija, voda) v trdno agregatno stanje

zmrzlína -e ž omrzlina

Zn [zeèn] simb. (Zincum) cink

znák -a m kar omogoča sklepati na obstoj česa: lateralizacija bolezenskih ~ov **akcidentalni bolezenski** ~i bolezenski znaki, ki za izhod bolezi niso bistveni, **bolezenski** ~ znak, ki kaže na kako bolezen ali je značilen zanjo in se ugotovi s klinično preiskavo, **fizikalni** ~ bolezenski znak, ki se ugotovi z avskultacijo, perkusijo ali palpacijo, **inducirani** ~ namerno povzročeni bolezenski znak, **inicialni bolezenski** ~i prvi, začetni bolezenski znaki, **kardialni** ~i bolezenski znaki, ki nakazujejo bolezen srca, **klasični** ~i **vnetja** skupina bolezenskih znakov, ki se kažejo kot vnetna oteklina, vnetna rdečina, toplota, vnetna bolečina in omejena funkcija (tumor, rubor, calor, dolor, functio laesa), **klinični** ~ bolezenski znak, viden s klinično preiskavo, **lokalni** ~ bolezenski znak, omejen na manjšo površino, navadno na koži, **patognomonični** ~ bolezenski znak, po katerem se lahko postavi diagnoza (npr. butoni v debelem črevesu pri kronični prašičji kugi, koprivka na koži pri prašičji rdečici, tuberkel pri tuberkulozi), **primarni spolni** ~i telesni znaki, med katere sodijo zunanja in notranja spolovila in po katerih se ločita oba spola, **primordialni** ~i najzgodnejši bolezenski znaki, **prodromski** ~ bolezenski znak, ki se pojavi na začetku bolezi, **prognostični** ~i znaki, ki nakazujejo prognozo, **recidivni** ~ bolezenski znak v stadiju recidiva, **sekundarni spolni** ~i zunanji znaki delovanja spolnih žlez na organizem (npr. griva pri levu, rogovi pri srnjaku), **splošni** ~ bolezenski znak, značilen za mnoge bolezi, **subjektivni** ~ bolezenski znak, pridobljen po presoji po osebnih nagnjenjih, interesih, ~i **smrti** spremembe v delovanju organizma, po katerih se ugotovi smrt (npr. prenehanje dihanja in srčnega utripa, živčne vzdražljivosti ter negibnost), **zunani** ~i **bolezni** bolezenski znaki, določljivi s čutili (npr. bolezenske spremembe na koži)

SIN.: signum

známka -e ž v zvezi:

ušesna ~ kovinska, plastična ploščica s številko iz centralnega registra, pritrjena v uhelj živali

znánost -i ž dejavnost, ki si metodično prizadeva priti do dokazljivih spoznanj o naravi in družbi

znánstven -a -o nanašajoč se na znanost: ~a informacija, ~o raziskovanje

znój -a m prozorna telesna tekočina, ki jo izločajo znojnice (vsebuje vodo, elektrolite, predvsem natrijev klorid, albumin in ureo, ter nekaj drugih spojin):

evaporacija ~a

fetidni ~ znoj, ki oddaja neprijeten vonj zaradi delovanja bakterij **sin.**: bromhidroza

SIN.: pot, sudor

znójen -jna -o nanašajoč se na znoj:
~a žleza

znojénje -a s izločanje znoja skozi kožo (kot posledica termoregulacije ali psihičnega vzburjenja):

profuzno ~ obilno izločanje znoja
SIN.: hidroza, potenje, transpiracija

znójnica -e ž kožna žleza, ki izloča svoj sekret, znoj, na površje kože (prašiči nimajo znojnic, pes jih ima predvsem na šapah):

apokrína ~ znojnica, pri kateri se z znojem izloči tudi apikalni del žlezne celice **SIN.:** glandula sudorifera apocrina, **merokrína** ~ znojnica, ki izloča znoj z eksocitozo brez izgube citoplazme žlezne celice **SIN.:** glandula sudorifera merocrina

SIN.: znojna žleza, glandula sudorifera

znójničen -čna -o nanašajoč se na znojnice:
~a pora

znótrajcéličén -čna -o ki je v celični notranjosti:
~i mediator, ~a membrana, ~a razgradnja, ~a tekočina, ~i toksin

SIN.: intracelularen

znótrajjêdrn -a -o endonuklearen: ~i kromatin

znótrajlobánjski -a -o intrakranialen: ~i tlak

znótrajmáterničén -čna -o intrauterin: ~a okužba

znótrajžilén -lna -o intravaskularen: ~i trombus

zób -a m **1.** trd, bel izrastek v spodnji in zgornji čeljusti za grizenje, žvečenje hrane: atricija
~a, omajanje ~a, reimplantacija ~a, replantacija ~a

aproximalna ploskev ~a, brušenje ~a, devitalizacija ~a, ekstrakcija ~a, erupcija ~a, grizna ploskev ~a, izdrtje ~a, izrast ~a, izruvanje ~a, jezična ploskev ~a, lična ploskev ~a, luksacija ~a, mlevna ploskev ~a, okluzijska ploskev ~a, podštevilnost zob, retenca ~a, stična ploskev ~a, subluksacija ~a, škrtnje z ~mi, ustnična ploskev ~a, zmik ~a

avitalni ~ zob z odmrlo ali odstranjeno zobno pulpo, **devitalizirani** ~ mrtvi zob, **gangrenozni** ~ zob z gangreno predvsem zobne pulpe, **impaktirani** ~ izoblikovan zob, ki zaradi mehanskih ovir ni prdril na površje **SIN.:** dens impactus, **invaginirani** ~ zob v zobu, **kariozni** ~ zob s kariesom, najpogostejša bolezenska sprememba na zobu, **mlečni** ~ mlečnik, **mrtvi** ~ zob z odmrlim ali odstranjenim živcem **SIN.:** devitalizirani zob, **nadštevilni** ~ vsak od zob, ki presega število zob, normalno za določeno živalsko vrsto **SIN.:** dens supernumericus, **retinirani** ~ zaostali zob, **stalni** ~ vsak od normalnega števila stalnega zobovja, značilnega za živalsko vrsto **SIN.:** dens permanens, **vitalni** ~ zob z neokrnjenimi živci in žilami, **zaostali** ~ zob, ki je zaostal v dlesni, čeprav je imel v zobni vrsti prostor **SIN.:** retinirani zob, dens retentus, ~ v zobu razvojna

motnja v formiranju zoba, ki nastane zaradi ugreznjenja epitelija v prostor, določen za zobno pulpo **SIN.:** invaginirani zob, dens in dente

SIN.: dens

2. zobu podobna tvorba:
strupni ~ strupnik

zób -í ž **1.** oves kot hrana za konje

2. zrnata hrana za kokoši, ptice

zobálo -a s zobovje

zobátec -tca m večja morska riba roparica z močnim zobovjem in okusnim mesom
SIN.: *Dentex vulgaris*

zóbčast -a -o v zvezi:
~i ostrži

zóbéc -bca m nenormalna vzvišina na ascendentnem ali descendentnem kraku pulznega vala, vidna na elektrokardiogramu

zóbén -bna -o nanašajoč se na zob:

apeks ~e korenine, kanal ~e korenine, ~a alveola, ~i antagonist, ~i cement, ~i emajl, ~a formula, ~a gniloba, ~i granulom, ~a jamica, ~i kamen, ~i kanal, ~i karies, ~a kaviteta, ~a korenina, ~a krona, ~i lok, ~a obloga, ~i plak, ~a prevleka, ~a profilaksa, ~a protetika, ~a proteza, ~a pulpa, ~i vložek, ~a votlina, ~i vrat, ~a vrsta, ~i zametek
SIN.: dentalen, odontalen, dentalis

zóber -bra m evropsko divje govedo svetlo rjave barve, z močnim spodnjim delom prsnega koša (ki je v divjinim izumrlo leta 1919, ponovno so ga naselili na Poljskem v Bialowieški pragozd, kasneje še na Kavkaz)

SIN.: evropski bizon, *Bison bonasus*

zobíščé -a s kostna struktura (v čeljusti), ki je opora zobu

SIN.: alveolarni podaljšek, processus alveolaris

zobítev -tve ž zobljenje

zóbljenje -a s izražanje zob:

težavno ~ boleče zobljenje s počasnim izražanjem zob **SIN.:** težavna denticija, dentitio difficilis

SIN.: denticija (1), zobitev, dentitio

zóbница -e ž zobna alveola

zobníca -e ž torba za oves, zob, ki se obesi konju na vrat

zóbničen -čna -o alveolaren (2):

spodnja ~a arterija, spodnji ~i živec

zobník -a m v zvezi:

črni ~ zelo strupena rastlina iz družine razhudnikov, ki vsebuje alkaloida atropin in skopolamin (in še nekatere strupene alkaloida)
SIN.: *Hyoscyamus niger*

zobnína -e ž zobovina

zobobòl -òla m bolečina v zobu
SIN.: odontalgija

zóbovec -vca m odontolit

zobovina -e ž osnovna poapnela sestavina zoba, ki jo tvorijo odontoplasti (obdaja zobno pulpo, v predelu krone jo pokriva sklenina, v predelu korenine pa zobni cement)

SIN.: dentin, zobnina, dentinum, substantia eburnea

zobovinski -a -o nanašajoč se na zobovino:
~a celica

zobovje -a s vsi zobje v obeh čeljustih:
anizodontno ~ zobovje nepravilne oblike in dolžine, **mlečno** ~ zobovje mladih sesalcev, ki pozneje izpade **SIN.:** mlečna denticija, dentes decidui, **stalno** ~ zobovje, ki zraste pri določeni starosti, ko mlečno zobovje izpade **SIN.:** stalna denticija, dentes permanentes, **škarjasto** ~ zobovje, pri katerem segajo zgornji sekalci čez spodnje
SIN.: zobačo

zobozdravniški -a -o v zvezah:
~e kleščice, ~a sonda, ~ spekulum, ~ vrtalnik, ~o zrcalce

zobozdravstvo -a s veja medicine, veterine, ki se ukvarja s proučevanjem, ugotavljanjem, preprečevanjem in zdravljenjem bolezni, poškodb in anomalij zobovja, čeljusti in ustne votline
SIN.: stomatologija

zôlj zôlja m velika muha, dvokrilec iz družin Gastrophilidae in Oestridae:
goveji ~ zôlj iz rodu *Hypoderma*, katerega ličinke zajedajo v podkožju na hrbtu goveda **SIN.:** podkožni zôlj, *Hypoderma bovis*, **konjski** ~ zôlj iz rodu *Gastrophilus*, katerega ličinke se naselijo na sluznico požiralnika ali želodca, tudi črevesja pri konju **SIN.:** *Gastrophilus equi*, **nosni** ~ zôlj iz rodu *Oestrus*, ki zajeda v nosni votlini pri drobnici, srnjadi, jelenjadi, **ovčji** ~ zôlj iz rodu *Oestrus*, katerega ličinke zajedajo v nosni votlini pri drobnici **SIN.:** *Oestrus ovis*, **podkožni** ~ goveji zôlj

zóna -e ž neprijeten občutek z drhtenjem zaradi močnega vznemirjenja, odpora, strahu

zona -ae ž [zóna] **1.** cona (1):
~ **confórta** cona udobja
2. cona (3):
~ **álba** spoj med roženo steno in roženim podplatom pri kopitarjih, ~ **fasciculáta** fascikulatna cona, ~ **glomerulósa** glomerulozna cona, ~ **pellúcida** oolema, ~ **reticuláris** retikularna cona

zóning -a m močnejša reakcija pri reakciji vezanja komplementa v manjši razredčitvi seruma

zonografija -e ž tehnika rentgenskega slikanja, s katero se lahko prikaže razmeroma debelejša plast slikanega območja

zonogram -a m rentgenska slika, dobljena z zonografijo

zonula -ae ž [zónula] majhna, navadno okrogla cona:

~ **ciliáris** del žarkovnika, na katerega je pripeta očesna leča

zonularis -e [zonuláris] v zvezi:
fibrae -es

zôo zôa m žarg. živalski vrt

zôoantroponôza -e ž zoonoza, ki se prenaša z drugih vretenčarjev na človeka
PRIM.: antropozoonoza

zôocenologija -e ž področje ekologije, ki proučuje živalske vrste

zôocenôza -e ž skupnost vseh živalskih vrst, ki živijo v določenem biotopu
SIN.: živalska združba

zoodermálen -lna -o nanašajoč se na presadek kosa kože živali na človeka ali na žival druge vrste: ~i transplantat

zooerastija -e ž sodomija

zoofág -a m **1.** žival, ki se hrani z drugimi živalmi (npr. ujede, zveri)
2. rastlina, ki se hrani z živalmi (npr. rosika)

zooofagija -e ž prehranjevanje rastlin z živalmi

zooofárma -e ž farma, na kateri se gojijo divje živali (npr. damjaki)

zôofarmakologija -e ž veja farmakologije, ki se ukvarja z zdravlili za živalske bolezni

zooofilen -lna -o ki ima afiniteto do živali:
~i dermatofit
PRIM.: antropofilen

zooofilija -e ž **1.** sodomija
2. zoogamija (1)
3. pretirana ljubezen človeka do živali

zooofit -a m žival, prirasla na podlago (npr. spužva)

zooofobija -e ž patološki strah človeka pred živalmi

zoogamija -e ž **1.** spolno razmnoževanje živali
SIN.: zoofilija (2)
2. oprashevanje rastlin z živalmi (npr. s čebelami, čmrlji)

zooogén -a -o **1.** ki izvira iz živalskih ostankov:
~a kamnina
2. nanašajoč se na nastanek živali

zooogenija -e ž veda, ki proučuje geografsko razširjenost živalskih vrst

zoooglêja -e ž skupek bakterij v sluzi, ki jo te izločajo

zooografija -e ž opisovanje in sistematiziranje živalskih vrst
SIN.: opisna zoologija

zooográf -a m živalsko tkivo, uporabljeno za presadek na človeka

zoohigiéna -e ž veja veterinarstva, ki proučuje življenjske razmere, prehrano, oskrbovanje in izkoriščanje, zdravstveno varstvo, vzrejo in pospeševanje razvoja zaroda živali
SIN.: veterinarska higiena

zoohorija -e ž razširjanje rastlinskih semen z živalmi

zoolid -a m 1. osebek v koloniji nevretenčarjev (npr. v korali)
2. osebek, npr. živalska celica, sposoben neodvisnega obstoja
3. organizem ali objekt, podoben živali

zookemija -e ž veda, ki proučuje kemične reakcije in presnovo v živalskih organizmih

zookultura -e ž vzreja živali

zoolit -a m 1. okamenel ostanek živali (npr. amonit, trilobit)
2. sedimentna kamnina, nastala izključno ali večinoma iz ostankov živali (iz fosilov)

zoologija -e ž veda, ki proučuje živali in živalstvo:
opisna ~ zoografija

zoološki -a -o v zvezi:
~ vrt

zoóm -a m živalski del bioceneze v širšem geografskem prostoru

zometrija -e ž primerjalno merjenje posameznih živalskih delov telesa in organov ter veda o tem

zoonosis -is ž [zoonózis] zoonoza

zoonóza -e ž nalezljiva kužna ali zajedavska bolezen živali in človeka, ki ima isto vrsto povzročitelja
SIN.: zoonosis

zóopaleontologija -e ž veda, ki proučuje živalstvo prejšnjih geoloških dob ali izumrle živali sploh

zóoparazit -a m zajedavec, ki zajeda živali
SIN.: živalski zajedavec

zóoplánton -a m živalski del planktona (vsebuje majhne odrasle živali, razvojne stopnje živali, jajčeca, ličinke), ki se hrani z fitoplanktonom, sam pa je hrana za večje živali, npr. za ribe

zóopsihologija -e ž znanost o pojavih duševnega življenja živali

zóosemántika -e ž področje zoologije, ki proučuje znakovno govorico živali

zóospóra -e ž gibljiva ali plavajoča spora z bički pri algah in glivicah
SIN.: blodilka, planospóra

zóosteról -a m sterol živalskega izvora

zóotéhničen -čna -o nanašajoč se na zootehniko:
~i ukrepi

zóotéhnik -e ž veda, ki proučuje rejo, vzrejo in plemenitev domačih živali

zóoterapija -e ž zdravljenje živalskih bolezni in nauk o tem

zóotoksikóza -e ž toksikoza, ki jo povzroča zootoksin

zóotoksin -a m toksin, ki ga izločajo nekatere živali (npr. sestavina kačjega strupa, škorpionovega strupa, strupa nekaterih pajkov, mušic, saksitoksin, toksini os, čebel)
SIN.: živalski strup, živalski toksin

zorénje -a s dobivanje dokončne podobe, zrelosti z bioloških vidikov:

~ **mesa** biokemični proces, pri katerem pridobi mišičnina zaklane živali posebno cenjene gastronske lastnosti, ~ **sira** biokemični proces pri tehnologiji pridobivanja različnih vrst sirov, pri katerem sir pridobi značilne lastnosti

zorilnica -e ž prostor za zorenje (npr. sira)

zóžen -a -o zmanjšan, omejen:

~a reprodukcija

zóžitev -tve ž ožje, zoženo mesto: ~ sapnika
kromosomska ~ zožena mesta na kromosomu,
~ **aorte** prirojena, omejena zožitev svetline aorte (ki povzroči zvišan krvni tlak pred zožitvijo)
SIN.: koarktacija aorte, coarctatio aortae
SIN.: koarktacija, coarctatio

Zr [zeèr] simb. (Zirconium) cirkonij

záčén -čna -o nanašajoč se na zrak:

~a cistoskopija, ~a embolija, ~i kisik, ~a kost, ~i mehur, ~i micelij, ~i tlak, ~e vrečke

SIN.: aerialen, aereus

záračénje -a s postopek, dejanje, s katerim se zrak v kakšnem prostoru zamenja:

~ **čebeljega panja** uravnavanje vlažnosti, temperature v čebeljem panju z odpiranjem prezračevalne lopute

zárák **zárák** m zmes plinov v ozračju, ki vsebuje 20,95 % kisika, 78,08 % dušika, 0,93 % argona, 0,03 % ogljikovega dioksida in 0,01 % drugih plinov: deodoracija ~a

goltanje ~a

alveolarni ~ alveolarni plin, **intrapleuralni** ~ pnevmotoraks, **rezidualni** ~ rezidualni volumen

zárást -í ž spoj dveh kosti, pri kateri sta površini kostnih okrajkov čvrsto povezani z vezivno hrustančevino:

dimeljníčna ~ zrast med obema dimeljnicama

SIN.: symphysis pubica, **medeníčna** ~ dimeljnična in sednična zrast skupaj **SIN.:** symphysis

pelvina, **sednična** ~ zrast obeh sednic **SIN.:** symphysis ischiadica

SIN.: simfiza, symphysis

zárásti **zárástem** dov. 1. postati večji zaradi naravnega življenjskega razvoja: tele zraste v telico

2. postati višji: temperatura je zrastle

zárástišče -a s mesto, kjer se dve strukturi zrastle: ~ zlomljene kosti

zárástlína -e ž adhezija (1):

črevesna ~ črevesna adhezija

zraščen -a -o **1.** združen pri rasti:

~a dvojčka

2. združen pri fibroznem vnetju:

~a popljučnica

zrcálce -a s majhno zrcalo:

laringealno ~ zrcalce s premerom od 15 mm do 30 mm, ki se uporablja pri neposrednem pregledu, ogledovanju notranjosti grla, **zobozdravniško** ~ na vitko držalce nameščeno okroglo zrcalce s premerom 20 mm, ki omogoča pregled in delo na tistih delih zob, ki niso dostopni neposrednemu pregledu **sin.:** zobozdravniški spekulum

SIN.: spekulum (2)

zrcálo -a s **1.** predmet, navadno steklena ploščica, na katero je nanesena gladka, svetlobo odbijajoča kovinska plast:

konkavno ~ zrcalo z vbočeno zrcalno površino, **konveksno** ~ zrcalo z izboklo zrcalno površino

2. tak predmet, vgrajen v medicinski pripomoček:

jajčje ~ naprava za presvetljevanje jajc,

mikroskopsko ~ zrcalo, vgrajeno v svetlobni mikroskop (ki osvetljuje mikroskopski preparat)

zrediti -ím dov. narediti, povzročiti, da postane žival (bolj) debela: ~ prašiča, ~ vola

PRIM.: vzrediti

zrèl zrèla -o ki je v rasti, razvoju dosegel stopnjo, primerno za spravilo, razmnoževanje, uporabo:

~a doba, ~a katarakta, ~i med

spolno ~ ki proizvaja spolne celice in je sposoben oploditve

SIN.: viripotenten, maturus

zrélost -i ž stopnja v razvoju samca, samice, ko je telesno in duševno popolnoma razvit:

spolna ~ razvojna stopnja, pri kateri se lahko organizem spolno razmnožuje

zrkeln -a -o nanašajoč se na zrklo:

sprednji ~i prekat, zadnji ~i prekat, ~e mišice

SIN.: bulbaren (2), bulbaris (2)

zrklo -a s glavni del očesa v obliki krogle, ki leži v orbiti in v katerem so receptorji za svetlobo:

enukleacija ~a, prolaps ~a, veznica ~a

udrto ~ enoftalmus

SIN.: bulbus oculi

zrklovina -e ž prozorna, zdrizasta snov v notranjosti zrkla:

motnjava ~e

SIN.: steklovina, corpus vitreum

zrnat -a -o ki je iz zrn ali bogat z njimi:

~i endoplazemski retikulum, ~a plast vrhnjice

SIN.: granularen, granularan, granulosis

zrnce -a s nav. mn. majhen skupek največkrat kroglaste oblike znotraj celice, ki se navadno specifično obarva:

acidofilna ~a zrnca, ki se s kislimi barvili obarvajo rdeče **sin.:** acidofilni granulii, **argentafina** ~a zrnca,

ki reducirajo in vežejo srebro iz srebrovih soli ter se v histološkem preparatu obarvajo črno **sin.:** argentafini granulii, **argirofilna** ~a zrnca, ki po dodatku reducenta reducirajo in vežejo srebro iz srebrovih soli ter se v histološkem preparatu obarvajo črno **sin.:** argirofilni granulii, **azurofilna** ~a zrnca, ki se v histološkem preparatu obarvajo rdečkastovijolično **sin.:** azurofilni granulii, **bazofilna** ~a zrnca, npr. v levkocitu, ki se obarvajo z bazičnimi barvili modro **sin.:** bazofilni granulii, **cimogena** ~a zrnca v citoplazmi žleznih celic, ki izločajo encime in vsebujejo proencim, **eozinofilna** ~a zrnca v eozinofilnih levkocitih, ki se z eozinom obarvajo rdeče **sin.:** eozinofilni granulii, **kortikalna** ~a zrnca v zunanji plasti oocita, ki se razgradijo po oploditvi in preprečujejo vdor naslednjim semenčicam, **kromafina** ~a zrnca, ki porjavijo po dodatku kromovih soli **sin.:** kromafini granulii, **melaninsko** ~ zrnca melanina v melaninski celici, **nevrosekretorna** ~a telesa v nevronih hipotalamusa, ki vplivajo na izločanje nevrosekretov (npr. vazopresina, nevrotransmitorjev), **nevtrofilna** ~a zrnca v nevtrofilnih levkocitih in nevtrofilnih metamielocitih, ki se obarvajo s kislimi in bazičnimi barvili **sin.:** nevtrofilni granulii, **sekrecijska** ~a zrnca v žleznih celicah (obdana z membrano), ki vsebujejo specifičen sekret ali njegovo predstopnjo in se končno z eksocitozo izločijo iz celice **sin.:** sekretorni granulii, sekretorna zrnca, **sekretorna** ~a sekrecijska zrnca **SIN.:** granul, granulum (1), granulum (lat.)

zrno -a s **1.** okrogel ali oglat, navadno majhen delec: **pelodno** ~ tros pri rastlinah

2. vsako od semen rastlin, navadno v klasu žit

zúnajcéličèn -čna -o ki je zunaj celice:

~i prostor, ~a tekočina, ~i toksin

SIN.: ekstracelularen

zúnajcikličèn -čna -o ki je zunaj rednega ciklusa:

~a ovulacija

zúnajmátérničen -čna -o ki je zunaj maternice:

~a brejost

SIN.: ektrauterin, extrauterinus

zúnajsklépen -pna -o ekstraartikularen:

~a rigidnost sklepa

zúnajtelésen -sna -o ki poteka zunaj telesa:

~a cirkulacija, ~a fertilizacija, ~i krvni obtok, ~a oploditev

SIN.: ekstrakorporalen

zúnajžílen -lna -o ki je zunaj žile: ~a krvavitev

SIN.: ekstravaskularen

zúnánji -a -e ki je zunaj ali na površju telesa, organa ali dela telesa:

zdravilo za ~o uporabo, ~a črevnična arterija, ~a črevnična

vena, ~a elastična membrana, ~a fiksacija, ~ fiksator,

~a fistula, ~e izločanje, ~a jugularna vena, ~ kalus, ~a

karotidna arterija, ~ ključni list, ~a krvavitev, ~ list, ~a

masaža, ~a mašilka, ~e maternično ustje, ~ nos, ~a očesna

arterija, ~a oftalmična arterija, ~a oftalmoplegija, ~a plast

čajčnika, ~a poševna trebušna mišica, ~a prsna arterija, ~a sekrecija, ~ sluhovod, ~i spolni organi, ~a spolovila, ~a sramna arterija, ~a torakalna arterija, ~e uho, ~e ustje sečnice, ~ vol, ~a vratna arterija, ~ zajedavec, ~a zapiralka zadnjika, ~i znaki bolezni
SIN.: externus

zvenječ -éča -e ki daje višji, jasno slišni glas:

~i hropci

SIN.: sonoren, sonorus

zvér -í ž sesalec iz reda zveri, ki se hrani predvsem z mesom:

mesojeda ~ zver, ki se hrani izključno z mesom

zverí *zverí* ž mn. red sesalcev, ki se hranijo predvsem z mesom in imajo za to prilagojeno zobovje ter prebavila (enodelen želodec in kratko črevo), z družinami psov, mačk, medvedov in kun:

kopenske ~ podred sesalcev iz reda zveri, ki živijo na kopnem **SIN.:** Fissipedia, **morske** ~ plavutonožci

SIN.: Carnivora

zverinjak -a m prostor, v katerem so zaprte zveri

zvézda -e ž **1.** lik z več koničastimi podaljški, kraki, enakomerno izhajajočimi iz središča
2. belo znamenje različnih oblik na čelu živali (npr. pri konju)

zvézdast -a -0 ki ima obliko zvezde (1):

~i zlom

SIN.: stellatus

zvin -a m razmik kostnih okrajkov zaradi nategnitve s poškodbo sklepne ovojnice in sklepnih vezi

SIN.: distorzija, izvin, kontorzija, distorsio

zviniti si -em si *dov.* poškodovati si sklepno ovojnico in sklepne vezi s pretiranim gibom ali z gibom v nepravilni smeri: ~ gleženj

zvinjen -a -0 nanašajoč se na stanje po zvinu: ~i sklep

SIN.: distortus

zvočen -čna -0 nanašajoč se na zvok:

~a komunikacija

SIN.: akustičen (2)

zvók -a m longitudinalno valovanje od 16 do 20 000 nihajev na sekundo, zaznavno s sluhom:

atimpanični ~ zvok, ki nima značilnega

timpaničnega zvoka na pričakovanem mestu,

avskultacijski ~ zvok, ki se sliši pri avskultaciji

s fonendoskopom, **hipersonorni perkusijski** ~

perkusijski zvok, ki zveni glasneje, daljše in

višje, **perkusijski** ~ zvok, ki nastane pri perkusiji,

podaljšani ~ zvok, ki traja dalj časa (npr. pri

perkusiji), **sonorni perkusijski** ~ perkusijski zvok

nad zdravimi pljuči, **timpanični** ~ zvok, ki se

sliši pri perkusiji nad telesnimi votlinami z

gladkimi stenami, napolnjenimi s plinom **SIN.:**

timpanizem (2), **vezikularni avskultacijski** ~ zvok,

ki se sliši nad zdravimi pljuči

SIN.: sonus

zvônček -čka m bingeljč

zvréči *zvrézem* *dov.* iztisniti iz rodil nedonošeni ali odmrli plod

SIN.: izvreči

zvrég -a m abortus

zvrégavanje -a s pojav, navadno bolezenski, pri katerem se pri živali večkrat pojavljajo zvrégi:

enzootsko ~ **ovc** zvrégavanje pri ovcah v zadnjem mesecu brejosti s posledično retenco posteljice, ki ga povzroča klamidija *Chlamydia abortus*

SIN.: klamidijsko zvrégavanje ovc, **klamidijsko** ~ **ovc** enzoootsko zvrégavanje ovc

zvrégavati -am *nedov.* izločati odmrli plod (odmrle plodove) iz rodil: svinja je zvrégavala več dni

SIN.: abortirati

zvréžek -žka m iz rodil izločen odmrli plod pri abortusu

SIN.: abortirani fetus

zvréžen -a -0 nanašajoč se na plod, izločen iz rodil pri abortusu

SIN.: abortiran

Zygadenus [zigadénus] rod rastlin iz Severne Amerike in Afrike:

~ **venenósum** zelo strupena rastlina, ki vsebuje zigadenin

zygomáticus -a -um [zigomátikus] **1.** ličničen:

músculus ~, nêrvus ~

2. ličen:

árcus ~, ós ~um

Zygomycetes [zigomicétes] razred plesni, ki se razmnožujejo spolno z zigosporami, nespolno pa s sporangiosporami, z družino Mucoraceae

zygomycosis -is ž [zigomikózis] zigomikoza

Ž

žába -e ž manjša dvoživka s široko glavo, širokim trupom, brez repa in z daljšima zadnjima okončinama:

zelena ~ žába z zelenim hrbtom in črno rjavimi lisami **SIN.:** *Rana esculenta*

žábica -e ž **1.** ranula

2. poljud. bolezen pri govedu, ovcah, za katero je značilno napenjanje, zaprtje

3. kopitna strela

žabjeglavec -vca m anencefalus

žabji -a -e nanašajoč se na žabo: ~ krak

Žagar, Janez Krstnik Mihael [žágar jánez krstník mihael] (1732–1813) slovenski zdravnik in naravoslovec, ustvarjalec nozološkega sistema (ukvarjal se je tudi z raziskavami živalskih kužnih bolezni, npr. z govejo kugo)

žájbelj -blja m večletna dišeča rastlina z dlakavimi listi in svetlo vijoličastimi cveti, ki se uporablja za pripravo čaja

SIN.: prava kadulja, *Salvia officinalis*

žanétka -e ž večja brizgalka (s prostornino do 0,5 litra) za izpiranje

žárek -rka m **1.** svetloba, ki izhaja iz vira v obliki tanke, ravne črte:

deviacija ~a

infrardeči ~i nevidni žarki z veliko toplotno močjo, **sončni** ~i žarki, ki jih seva Sonce (npr. svetlobni žarki, ultravijolični žarki, infrardeči žarki), **svetlobni** ~i del spektra sončnih žarkov ali žarki kakega svetila, **ultravijolični** ~i žarki ultravijolične svetlobe, ki povzročajo opekline, v spektru od 290 nm do 320 nm so tudi kancerogeni **okr.:** UVŽ

2. valovi, delci, ki jih za posebne namene oddajajo določen aparat ali umetni viri radioaktivnega sevanja:

laserski ~ vzporedni žarek koherentne svetlobe iz laserja, **mehki rentgenski** ~i rentgenski žarki z manjšo energijo, manjšo sposobnostjo prodiranja skozi tkivo, **radioaktivni** ~i žarki, ki jih pri radioaktivnem razpadu oddajajo atomska jedra (žarki alfa, žarki beta), **rentgenski** ~i kratkovalovno elektromagnetno valovanje, ki nastane ob udarcu sproščenih elektronov katode na vrteči se anodi v rentgenski cevi (z valovno dolžino od 10^{-8} do 10^{-11} nm in s sposobnostjo prodiranja skozi tkivo) **SIN.:** žarki X, **trdi rentgenski** ~i rentgenski žarki z veliko energijo in veliko sposobnostjo prodiranja skozi tkivo, ~ **alfa** helijevo jedro, emitirano pri radioaktivnem razpadu atomskih jeder **SIN.:** delec alfa, ~ **beta** elektron ali pozitron, ki se sprošča pri radioaktivnem razpadu atomskih jeder **SIN.:** delec beta, ~i **gamma** visokoenergetsko kratkovalovno elektromagnetno valovanje z veliko prodornostjo, ki jih sevajo atomska jedra, ~i X rentgenski žarka

3. smer, v katero potuje energija v valovanju v izotropni snovi

žarišče -a s mesto v telesu, od koder se bolezen širi ali od koder izvirajo bolezenski znaki:

bolezensko ~ mesto v organizmu, kjer poteka bolezenski proces, **kužno** ~ žarišče okužbe, **primarno** ~ okužbe prvo, začetno žarišče okužbe, ~ **bolezni** kužno mesto v organizmu, v katerem se patogeni mikroorganizmi razmnožujejo in od koder se lahko širijo po telesu, ~ **okužbe**

mesto v organizmu ali zunaj njega, od koder se okužba širi **SIN.:** kužno žarišče

SIN.: fokus (2), focus

žariščen -čna -o nanašajoč se na žarišče:

~a infekcija, ~a okužba

SIN.: fokalni, focalis

žárkast -a -o ki iz središča poteka na vse strani:

~i del mrežnice, ~a krona

SIN.: radialni (2), radiatus

žárkovnik -a m zadebeljeni del žilnice z žarkovnikovo mišico, ki se povezuje s šarenico, iz katere izhajajo ledna vlakenka, ki podpirajo očesno lečo **SIN.:** ciliarnik, corpus ciliare

žárkovnikov -a -o nanašajoč se na žarkovnik:

~a mišica

SIN.: ciliaren (2), ciliarnikov, ciliaris

žebèlj -bljà m podolgovat kovinski predmet za pritrdjevanje (npr. podkve) ali za utrjevanje (npr. pri osteosintezi):

Küntscherjev ~ žebelj za intramedularno osteosintezo, **podkovski** ~ žebelj za pritrditev podkve na kopito ali parkelj

žèja -e ž občutek potrebe po vodi

želatína -e ž zmes vodotopnih beljakovin, nastala iz kolagena z delno hidrolizo

SIN.: gelatina

želatinózen -zna -o mucinozen:

~i karcinom

želatínski -a -o nanašajoč se na želatino:

~a kapsula

SIN.: gelatinosus (2)

žélézo -a s **1.** kemijski element, srebrno bela, razmeroma mehka kovina, ki na vlažnem zraku porjavi (sestavina citokromov, citokrom-oksidadze, feritina, hemoglobina, hemosiderina, katalaze, mioglobina)

SIMB.: Fe

2. v zvezi:

žgalno ~ kos železa, ki se segret uporablja za kavterizacijo

želézov -a -o v zvezi:

~ tujek

žèlo -a s sprožljiv organ v zadku nekaterih žuželk v obliki cevke, skozi katero ob piku steče strup v kožo:

čebelje ~ želo pri čebeli delavki, ki se pri piku iztrga iz zadka in ostane v rani, čebela pa nato umre

žélod -óda m plod hrasta, ki vsebuje ogljikove hidrate, pomembna hrana za prašiče

želódčen -čna -o nanašajoč se na želodec:

acidni ~i sok, aklorhidrični ~i sok, anacidni ~i sok, desna ~a arterija, desna ~a vena, hiperacidni ~i sok, hipersekrecija ~ega soka, hipokloreemični ~i sok, kisli ~i sok, kislota ~ega soka, leva ~a arterija, leva ~a vena, manjša ~a krivina, peracidni ~i sok, peracidnost ~ega soka, subacidni ~i

sok, superacidni ~i sok, večja ~a krivina, ~a ahilija, ~a dekompresija, ~o dno, ~i fundus, ~i helmint, ~e jamice, ~i kamen, ~i katar, ~i krč, ~a razjeda, ~a sluznica, ~i sok, ~a sonda, ~i ulkus, ~o ustje, ~i vratar, ~i žleb, ~e žleze
SIN.: gastričen, gastricus

želodčno-črevesen -sna -o nanašajoč se na želodec in črevo:

~i trakt

SIN.: gastroenteralen, gastrointestinalen

želodčno-dvanajstnikov -a -o nanašajoč se na želodec in dvanajstnik:

~a arterija, ~a vena

SIN.: gastroduodenalen, gastroduodenalis

želodčno-požiralnikov -a -o nanašajoč se na želodec in požiralnik:

~ del želodca

SIN.: ezofagogastričen, oesophagogastricus

želodčno-vraničen -čna -o nanašajoč se na želodec in vranico:

~a vez

SIN.: gastrolienalis

želodec -dca m 1. vrečasto razširjeni del prebavne cevi med požiralnikom in tankim črevesom:

atonija ~a, drobovna ploskev ~a, ezofagogastrični del ~a, fundektomija ~a, irigacija ~a, izpiranje ~a, kardialni del ~a, lavaža ~a, meteorizem ~a, ohlapnost ~a, oporek ~a, pilorični del ~a, slepa vreča ~a, stenska ploskev ~a, telo ~a, želodčno-požiralnikov del ~a, žlezni del ~a

ahilični ~ želodec brez klorovodikove kisline,

izžemalni ~ prebiralnik, **mišični** ~ del ptičjega

želodca z močno mišično steno in kamenčki

v njej, s katerimi se zmelje hrana **SIN.:** mlin,

mlinček, ventriculus muscularis

SIN.: gaster, stomachus, venter (2), ventriculus (2)

2. mesni izdelek z nadevom iz mesa in dodatkov v živalskem želodcu:

zgornjesavinjski ~ svinjski želodec z nadevom iz svinjine, slanine in začimb, presušen na zraku

želódov -a -o v zvezi:

~a paša

žénski -a -o nanašajoč se na samico:

~ spol

SIN.: femininus

žep žepa m 1. embrionalna anatomsko struktura v obliki vrečke:

branhialni ~ škržni žep, **Rathkejev** ~ ektodermalna vboklina primitivne ustne votline, okoli katere se razvije adenohipofiza, **škržni** ~ ena od petih parnih izboklin ektoderma v škržnem črevesu zarodka **SIN.:** branhialni žep

2. patološko vbočenje:

dlesenski ~ žep, ki se pojavi med zobom in dlesnijo, navadno zgodnji znak parodontoze **SIN.:** gingivalni žep, **gingivalni** ~ dlesenski žep,

~ **rane** vrečasta razširina rane, v kateri zastaja vsebina rane

žepič -iča m majhen žep:

očesni ~ žepič očesne veznice, ~ **očesne veznice**

polkrožni prostor med veko in zrkлом, prekrit z očesno veznico **SIN.:** očesni žepič, fornix conjunctivae

žerka -e ž ličinka nekaterih dvokrilcev in večine kožekrilcev, ki imajo grizalo

žgálen -lna -o nanašajoč se na segrevanje:
 ~o železo

židek -dka -o viskozen: ~a sluz

židkost -i ž viskoznost

žila -e ž 1. telesna cev, po kateri se pretaka kri ali limfa: anastomoza žil, diabloza ~e

transpozicija velikih žil

afarentna ~ žila, ki dovaja kri ali limfo **SIN.:**

dovodna žila, vas afferens, **anastomozna** ~ žila,

ki se povezuje z drugimi žilami, **dovodna** ~

afarentna žila, **efarentna** ~ žila, ki odvaja kri

ali limfo **SIN.:** odvodna žila, vas efferens,

kolateralna ~ žila, ki poteka vzporedno z drugo

žilo, **koronarne** ~e srčne venčne žile, **krčna** ~

vena, pri kateri je stena lokalno razširjena

SIN.: krotica, krtica, varica, varix, **krvne** ~e žile

(arterije, vene, kapilare), po katerih se pretaka

kri **SIN.:** vasa sanguinea, **limfna** ~ mezgovnica,

mezgovna ~ mezgovnica, **odvodna** ~ eferentna

žila, **povezovalna** ~ žila, ki povezuje dve žili, **ravne**

~e žile s tanko steno, ki potekajo iz ledvične

skorje v sredico in nazaj **SIN.:** vasa recta, **srčne**

venčne ~e krvne žile v koronarnem žlebu srca

SIN.: koronarne žile, **trombozirana** ~ s trombusom

zamašena žila

SIN.: vas

2. penis

žilen -lna -o nanašajoč se na žilo (1): ~i kateter,

~a veja

~i kamen, ~i krč, ~a lakuna, ~i prepust, ~i spazem, ~i šum,

~a upornost

SIN.: vaskularen

žilje -a s mreža krvnih žil in mezgovnic kakšnega področja ali organa:

apnenje ~a

kapilarno ~ vse kapilare v telesu, **krvno** ~ arterije,

vene in kapilare, po katerih se pretaka kri

prim.: krvna obtočila, **limfno** ~ mezgovno žilje,

mezgovno ~ mezgovnice kakšnega sistema

ali organa **SIN.:** limfno žilje, **mrežnično** ~ žilje

mrežnice, **srčno** ~ arterije in vene, ki oskrbujejo

srčno mišico, **vitelinsko** ~ žilje rumenjakeve

vrečke

SIN.: ožilje, vaskularni sistem, systema vasorum

žilnat -a -o bogat z žilami

SIN.: vaskulozen, vasculosus

žilnica -e ž močno ožiljena, pigmentirana zrkelna membrana med beločnico in mrežnico, ki

prehaja v sprednjem delu očesa v žarkovnik in

šarenico

SIN.: horoidea, choroidea

žilnik -a m prepucij penisa

žilnjak -a m kavernom

žima -e ž odrezana dolga dlaka, zlasti iz konjskega repa, konjske grive:

dlaka konjske -e

konjska ~ žima iz konjskega repa, konjske grive

žir -a m plod bukke, ki vsebuje ogljikove hidrate, pomembna hrana za prašiče

žiráfin -a -o v zvezah:

~a hoja, ~ tek

žirov -a -o nanašajoč se na žir:

~a paša

žiten -tna -o nanašajoč se na žito:

~a rja, ~e trave

žito -a s enoletne kulturne rastline iz družine trav, ki se gojijo zaradi plodov, zrnja (npr. ječmen, koruza, oves, proso, pšenica, rž, sirek, pa tudi ajda, ki sodi v družino dresnovk)

SIN.: cerealije

živ -a -o 1. ki vsebuje živ agens:

~a kužnina, ~a vakcina

SIN.: vivus

2. v zvezah: prirastek ~e teže

~o srebro, ~a teža

žival -i ž organizem iz kraljestva živali, ki se hrani z organskimi snovmi, ima čutila in se navadno lahko premika:

fiksacija ~i, identifikacija ~i, prehrana domačih ~i,

zdravstveno varstvo ~i

bolna ~ žival z določeno boleznijo SIN.: bolnik,

čredna ~ žival, ki živi v čredi, **divja** ~ žival, ki

živi, raste svobodno v naravi (npr. v gozdu),

domača ~ žival, ki jo je človek udomačil in

jo redi zaradi koristi ali druženja, **eksotične**

~i živali iz tujih, navadno južnih dežel (npr.

papige), **ektotermna** ~ mrzlokrvna žival,

enocelična ~ žival iz ene same celice, **evtermna** ~

toplokrvna žival, **gozdna** ~ žival, ki živi v gozdu

(npr. jeleni, srne), **homeotermna** ~ toplokrvna

žival, **klavna** ~ žival za zakol (predvsem zaradi

mesa, npr. govedo), **kontrolna** ~ netretirana žival

za kontrolo pri biološkem poskusu, **lovna** ~

divja žival, ki se lovi zaradi kože, mesa, trofeje,

mesojeda ~ mesojed, **molzna** ~ 1. žival, ki se

goji zaradi mleka (npr. koza, krava, ovca) 2.

žival v obdobju, ko mlečna žleza izloča mleko,

morska ~ žival, ki živi v morski vodi, v morju,

mrzlokrvna ~ žival, katere telesna temperatura

se izravnava s temperaturo okolja (npr. ribe,

dvoživke, plazilci) SIN.: ektotermna žival,

poikilotermna žival, **netretirana** ~ žival, ki ni

bila zdravljena, cepljena, v kakem drugem

veterinarskem postopku, **okrasne** ~i živali, ki

se gojijo za okras (npr. pav), **pitovna** ~ žival, ki

se načrtno hrani (pita) za prirejo mesa, tudi

maščobe, **plemenska** ~ samec, samica, odbrana

za plemo na podlagi izbranih lastnosti SIN.:

žival za plemo, **poikilotermna** ~ mrzlokrvna

žival, **poskusna** ~ žival, ki se vzreja zaradi

bioloških poskusov (npr. bela miš, budra),

rastlinojeda ~ rastlinojed, **toplokrvna** ~ žival, ki

ima stalno telesno temperaturo, ki načelno ni odvisna od temperature okolja (npr. sesalci, ptiči) SIN.: evtermna žival, homeotermna

žival, **travojeda** ~ travojed, **tretirana** ~ žival, ki

je bila zdravljena, cepljena, v kakem drugem

veterinarskem postopku, **viviparne** ~i živorodne

živali, **vsejeda** ~ vsejed, ~ za plemo plemenska

žival, ~ **SPF** žival, vzrejena brez specifičnih

patogenih mikroorganizmov, ki se uporablja

za zahtevnejše biološke poskuse prim.:

gnotobiont, **živorodne** ~i živali, ki rodijo žive

mladiče SIN.: viviparne živali

SIN.: animal

živali -i ž mn. kraljestvo enoceličnih in večceličnih heterotrofnih evkariontskih organizmov:

nižje ~ nevretenčarji

SIN.: Animalia

živalski -a -o nanašajoč se na žival: ~e

beljakovine

~a bolezen, ~e maščobe, ~o oglje, ~ strup, ~ škrob, ~

toksin, ~ vrt, ~ zajedavec, ~a združba, živilo ~ega izvora

SIN.: animalen, animalis

živalstvo -a s 1. živali, ki živijo na določenem področju ali so živele v določeni geološki dobi

SIN.: favna

2. seznam vseh živalskih vrst, ki živijo na

določenem področju: ~ Slovenije

SIN.: favna

živčen -čna -o nanašajoč se na živec ali živčevje:

adrenergično ~o vlakno, avtonomni ~i sistem, belo ~o

vlakno, centralni ~i sistem, centralno ~o tkivo, efektorski ~i

končič, golo ~o vlakno, mielinizirano ~o vlakno, motorični

~i končič, motorično ~o vlakno, nemielinizirano ~o vlakno,

parasimpatični ~i sistem, periferni ~i sistem, prosti ~i

končič, receptorski ~i končič, simpatični ~i sistem, sivo ~o

vlakno, somatski ~i sistem, stenski ~i sistem, vegetativni ~i

sistem, visceralni ~i sistem, ~i center, ~a fibrila, ~i impulz,

~i končič, ~a korenina, ~i pleksus, ~a pot, ~i prenašalec, ~a

proga, ~i rastni faktor, ~i sistem, ~i strup, ~o tkivo, ~i toksin,

~o vlakno, ~i vozle, ~i zlom

SIN.: nervosus

živčevje -a s organski sistem, ki ga sestavljajo možgani, hrbtenjača, možganski in hrbtenjačni živci ter vegetativni gangliji in se odziva na dražljaje:

anatomija ~a, fiziologija ~a, oporno tkivo centralnega ~a,

oporno tkivo perifernega ~a, patologija ~a

adrenergično ~ del perifernega in centralnega

živčevja, v katerem sta neurotransmitorja

noradrenalin in adrenalin SIN.: adrenergični

sistem, **avtonomno** ~ vegetativno živčevje,

centralno ~ del živčevja, ki ga sestavljajo

možgani in hrbtenjača SIN.: centralni živčni

sistem, cerebrosipinalno živčevje, osrednje

živčevje, systema nervosum centrale krat.:

CŽS, **cerebrosipinalno** ~ centralno živčevje,

holinergično ~ vegetativno živčevje, v katerem je

v končnih sinapsah neurotransmitor acetilholin

SIN.: holinergični sistem, **hotno** ~ živčevje, ki

je pod vplivom volje, **nehotno** ~ vegetativno

živčevje, **osrednje** ~ centralno živčevje, **parasimpatično** ~ del vegetativnega živčevja s sedežem v možganskem deblu in križnem delu hrbtenjače, ki zavira aktivnost večine notranjih organov, spodbuja pa delovanje gladke mišičnine, izločanje žlez v prebavilih in dihalih, neurotransmitor je acetilholin (je antagonist simpatičnemu živčevju) **sin.**: parasimpatični živčni sistem, parasimpatikus, **periferno** ~ del živčevja, ki ga sestavljajo možganski in hrbtenjačni živci ter vegetativni živci **sin.**: periferni živčni sistem, systema nervosum periphericum **krat.**: PŽS, **simpatično** ~ samostojni del vegetativnega živčevja, ki k večini organov vodi zlasti stimulativne dražljaje, neurotransmitorji so adrenalin, noradrenalin, dopamin) **sin.**: simpatični živčni sistem, simpatikus **krat.**: SŽS, **somatsko** ~ del živčevja, ki sprejema dražljaje iz okolja in proprioceptorjev in uravnava delovanje skeletne mišičnine **sin.**: somatski živčni sistem, **vegetativno** ~ del živčevja, ki uravnava delovanje gladkega mišičnega tkiva in vseh žlez v telesu, večinoma brez zavestnega nadzora **sin.**: avtonomno živčevje, avtonomni živčni sistem, nehotno živčevje, vegetativni živčni sistem, visceralno živčevje, visceralni živčni sistem, systema nervosum autonomicum, **visceralno** ~ vegetativno živčevje
SIN.: živčni sistem, systema nervosum

živčnina -e ž eno od štirih osnovnih tkiv, ektodermalnega izvora, ki ga sestavljajo nevroni z nevroglijo in oporno tkivo (astrociti, endodermalne celice, mikroglija in oligodendrociti), iz katerega je zgrajeno živčevje
SIN.: nevrhalno tkivo, živčno tkivo, substantia nervosa, textus nervosus

živčno-mišičen -čna -o nanašajoč se na oživčenost mišice z motoričnimi živci: ~a bolezen, ~i prenos, ~i stik
SIN.: nevro-muskularen

živčno-žilnen -lna -o nanašajoč se na živce in žile: ~a motnja
SIN.: nevrovaskularen

živec -vca m makroskopsko viden snop živčnih vlaken, ki povezuje centralno živčevje z različnimi deli telesa ali organi: atrofija vidnega ~a, avulzija preponskega ~a, kanal vidnega ~a, papila vidnega ~a, paraliza ~ev, vagina vidnega ~a **abducentni** ~ odmikalni živec, **afarentni** ~ dovodni živec, **akcelerantni** ~ živec, ki pospešuje delovanje srca **sin.**: akcelerant, **akcesorni** ~ možganski živec, ki oživčuje kapucasto in prsnično-doglavno mišico ter večji del nadlaktno-doglavne mišice **sin.**: enajsti možganski živec, nervus accessorius, **aksilarni** ~ pazdušni živec, **avtonomni** ~ vegetativni živec, **bedrni** ~ stegenski živec, **blodni** ~ vagusni živec, **bradni** ~ veja spodnječeljustnega živca, ki oživčuje kožo brade in spodnje ustnice **sin.**:

mentalni živec, nervus mentalis, **bukalni** ~ lični živec, **cervikalni** ~i vratni živci, **čelni** ~ veja očesnega živca, ki oživčuje kožo čela, zgornjo veko in sluznico čelnega sinusa **sin.**: frontalni živec, nervus frontalis, **četrti možganski** ~ škripcev živec, **črevnično-dimeljski** ~ živec, ki izhaja iz sprednjega dela ledveno-križnega plexusa in oživčuje ustrezni pas stranske in spodnje trebušne stene **sin.**: nervus ilioinguinalis, **črevnično-zatrebušni** ~ živec, ki izhaja iz sprednjega dela ledveno-križnega plexusa in oživčuje ustrezni pas stranske in spodnje trebušne stene (živali, ki imajo sedem ledenih vreten, imajo dva črevnično-zatrebušna živca) **sin.**: nervus iliohypogastricus, **čutilni** ~ živec, ki vodi vzburjenje iz receptorjev v centralno živčevje **sin.**: senzorični živec, **depressorni** ~ vegetativna veja sprednjega grlnega živca, ki poteka navadno vzdolž vratu do srčnega plexusa, njegovo vzburjenje znižuje krvni tlak **sin.**: nervus depressor, **deseti možganski** ~ vagusni živec, **deveti možganski** ~ jezično-žrelni živec, **dolgi ciliarni** ~i veje očesnega živca, ki s senzoričnim nitjem oživčuje beločnico, roženico, žilnico in šarenico, s simpatičnim nitjem pa mišico širilko zenice **sin.**: nervi ciliares longi, **dolgi prsni** ~ motorični živec nadlaktnega plexusa, ki oživčuje prsno spodnjo nazobčano mišico **sin.**: dolgi torakalni živec, nervus thoracicus longus, **dolgi torakalni** ~ dolgi prsni živec, **dorzalni klitorisov** ~ zgornji klitorisov živec, **dorzalni penisov** ~ zgornji penisov živec, **dorzalni skupni prstni** ~i površinski živci na hrbtišču šape ali stopala, ki so skupni dvema sosednjima prstoma, nato pa se razcepijo na lastne prstne živce **sin.**: nervi digitales dorsales communes, **dorzalni stopalni** ~i pretežno senzorične veje globinskega mečničnega živca na hrbtišču stopala, ki se pogosto združuje z dorzalnimi skupnimi prstnimi živci **sin.**: nervi metatarsi dorsales, **dorzalni** ~ ščegetavčka zgornji klitorisov živec, **dovodni** ~ živec, ki prevaja živčne impulze od receptorjev v centralno živčevje **sin.**: aferentni živec, nervus afferens, **drugi možganski** ~ vidni živec, **dvanajsti možganski** ~ podjezični živec, **efarentni** ~ odvodni živec, **enajsti možganski** ~ akcesorni živec, **etmoidni** ~ sitkni živec, **facialni** ~ obrazni živec, **femoralni** ~ stegenski živec, **frenični** ~ preponski živec, **frontalni** ~ čelni živec, **globinski mečnični** ~ veja skupnega mečničnega živca, ki motorično oživčuje mišice upogibalke skočnega sklepa in mišice iztegovalke prstov, pod skočnim sklepom se nadaljuje v dorzalne stopalne živce **sin.**: nervus fibularis profundus, nervus peroneus profundus, **golenični** ~ močna veja sedničnega živca, ki motorično oživčuje predvsem mišice upogibalke prstov zadnje okončine in mišice iztegovalke skočnega sklepa, čutilno pa kožo na podplatni strani zadnje okončine **sin.**: tibialni živec, nervus tibialis, **holinergični** ~ živec, katerega neurotransmitor je acetilholin, **hrbtenjačni** ~i živci, ki izvirajo iz

hrbtenjače **sin.**: spinalni živci, nervi spinales, **infraorbitalni** ~ podočnični živec, **inhibitorni** ~ živec, ki inhibira ali zmanjšuje učinek efektorjev ali nevronov, **interkostalni** ~i medrebrni živci, **ishiadčni** ~ sednični živec, **jezični** ~ veja spodnječeljustnega živca, ki oživčuje sluznico sprednjih dveh tretjin jezika **sin.**: nervus lingualis, **jezično-žrelni** ~ čutilni možganski živec, ki oživčuje okušalne brbončice v sluznici korena jezika, sluznico žrela, podušesno slinsko žlezo in mišice neba in žrela **sin.**: deveti možganski živec, nervus glossopharyngeus, **kavdalni glutealni** ~ zadnji zadnjični živec, **kavdalni** ~i repni živci, **kohlearni** ~ polžev živec, **komolčnični** ~ živec nadlaktnega pleksusa, ki poteka ob komolčnici in motorično oživčuje nekatere upogibalke zapestnega sklepa in prstov sprednje okončine, čutilno pa kožo na zadnji strani nadlakti in stranski strani šape **sin.**: nervus ulnaris, **kornualni** ~ živec za rog, **koželjnični** ~ živec, ki izhaja iz nadlaktnega pleksusa in motorično oživčuje mišice iztegovalke komolčnega in zapestnega sklepa ter prstov, čutilno pa kožo stranske strani sprednje okončine **sin.**: radialni živec, nervus radialis, **kožni** ~ vsak od čutilnih živcev, ki oživčujejo posamezno področje kože **sin.**: kutani živec, nervus cutaneus, **kranialni glutealni** ~ sprednji zadnjični živec, **križnični** ~i hrbtenjačni živci, ki izvirajo iz križničnega dela hrbtenjače **sin.**: sakralni živci, nervi sacrales, **kutani** ~ kožni živec, **lakrimalni** ~ solznični živec, **lastni prstni** ~i živci, ki oživčujejo prste (navadno v vsakem prstu po štirje) **sin.**: nervi digitales proprii, **ledveni** ~i hrbtenjačni živci, ki izhajajo iz ledvenega dela hrbtenjače, oživčujejo kožo in mišice ledij, stransko in spodnjo trebušno steno, področje dimelj, dele spolovil in stegna **sin.**: lumbalni živci, nervi lumbales, **lični** ~ senzorična veja spodnječeljustnega živca, ki oživčuje predvsem sluznico lic **sin.**: bukalni živec, nervus buccalis, **ličnični** ~ pretežno senzorična veja maksilarnega živca, ki oživčuje kožo ob stranskem očesnem kotu **sin.**: nervus zygomaticus, **lumbalni** ~i ledveni živci, **maksilarni** ~ zgornječeljustni živec, **mandibularni** ~ spodnječeljustni živec, **manjši drobovni** ~ živec, ki povezuje simpatično deblo z gangliji celiakalnega in oporkovega pleksusa **sin.**: nervus splanchnicus minor, **manjši nebni** ~ živec, ki oživčuje sluznico mehkega neba **sin.**: nervus palatinus minor, **medenični** ~i pretežno parasimpatični živci, ki oživčujejo organe v medenični votlini **sin.**: nervi pelvini, **mediani** ~ središnji živec, **medrebrni** ~i spodnje veje prsnih živcev, ki potekajo vzdolž medrebrnih prostorov in oživčujejo stransko in spodnjo prsno steno in sprednji del trebušne stene **sin.**: interkostalni živci, nervi intercostales, **mentalni** ~ bradni živec, **mešani** ~ živec iz vlaken aferentnih in eferentnih nevronov, **mišično-kožni** ~ živec, ki izhaja iz nadlaktnega pleksusa in motorično oživčuje mišice upogibalke komolčnega sklepa, čutilno pa kožo na medialni strani

podlakti **sin.**: nervus musculocutaneus, **motorični** ~ živec, v katerem prevladujejo motorična živčna vlakna, ki sprožijo krčenje mišic, **možganski** ~i vsak od dvanajstih parov živcev, ki izhajajo predvsem iz možganskega debla, vidni in vohalni pa iz velikih možganov (akcesorni, jezično-žrelni, obrazni, očesno-gibalni, odmikalni, podjezični, predvornopolžev, škripčev, trivejni, vagusni, vidni, vohalni) **sin.**: nervi craniales, **nadlečnični** ~ živec, ki poteka nad plečnico in oživčuje nadtravno mišico **sin.**: nervus suprascapularis, **nosno-nebni** ~ živec, ki oživčuje trdo nebo **sin.**: nervus nasopalatinus, **nosno-zrkelni** ~ pretežno čutilni živec, veja očesnega živca, ki oživčuje dele zrkla in zgornje polovice nosne votline **sin.**: nervus nasociliaris, **obrazni** ~ možganski živec, ki oživčuje predvsem obrazne in kožne mišice glave ter sprednji dve tretjini sluznice jezika, solzno žlezo, nosne žleze, podjezične slinske žleze in spodnječeljustno slinsko žlezo **sin.**: facialni živec, sedmi možganski živec, nervus facialis, **obturatorni** ~ pretežno motorični živec ledveno-križnega pleksusa, ki oživčuje predvsem mišice pritegovalke zadnje okončine **sin.**: nervus obturatorius, **očesni** ~ tanjša, pretežno čutilna veja trivejnega živca, ki oživčuje dele zrkla, kožo zgornje veke in čela, sluznico obnosnih sinusov in sluznico zgornje polovice nosne votline **sin.**: nervus ophthalmicus, **očesno-gibalni** ~ možganski živec, ki motorično oživčuje večino zrkelnih mišic, žarkovnikovo mišico in mišico ožilko zenice **sin.**: okulomotorični živec, tretji možganski živec, nervus oculomotorius, **odmikalni** ~ možganski živec, ki motorično oživčuje nekatere mišice zrkla **sin.**: abducentni živec, šesti možganski živec, nervus abducens, **odvodni** ~ živec, ki prevaja živčne impulze iz centralnega živčevja do efektorja **sin.**: eferentni živec, **okulomotorični** ~ očesno-gibalni živec, **olfaktorni** ~i vohalni živci, **optični** ~ vidni živec, **osmi možganski** ~ predvorno-polžev živec, **parasimpatični** ~i eferentni vegetativni živci, ki izvirajo iz možganskega debla ali iz hrbtenjače, **pazdušni** ~ živec, ki izvira iz nadlaktnega pleksusa in motorično oživčuje predvsem mišice upogibalke komolčnega sklepa (deltoidna mišica, večja okrogla mišica, manjša okrogla mišica) ter spodnji del nadlaktno-doglavne mišice, čutilno pa kožo na sprednji ploskvi podlakti **sin.**: aksilarni živec, nervus axillaris, **peti možganski** ~ trivejni živec, **pilomotorični** ~i vsak od vegetativnih živcev, ki oživčujejo mišice naježevalke dlake, **podjezični** ~ možganski živec, ki motorično oživčuje zunanje in notranje mišice jezika **sin.**: dvanajsti možganski živec, hipoglossus, nervus hypoglossus, **podočnični** ~ pretežno čutilni živec, veja zgornječeljustnega živca, ki oživčuje zobe v zgornji čeljusti, kožo gobca in sluznico nosnega preddvora **sin.**: infraorbitalni živec, nervus infraorbitalis, **podškripčev** ~ pretežno čutilni živec, veja nosno-

zrkelnega živca, ki oživčuje področje medialnega očesnega kota, tretjo veko, dele solzil in pri kozah rog **sin.**: nervus infratrochlearis, **polžev** ~ čutilni možganski živec, ki vodi vzburjenje iz receptorjev za sluh in skupaj s preddvornim živcem oblikuje slušno-ravnotežni živec **sin.**: kohlearni živec, slušni živec, nervus acusticus, nervus cochlearis, **povratni grlni** ~ veja vagusnega živca, od katerega se odcepi v prsni votlini in poteka po vratu vzdolž vratne arterije do grla in motorično oživčuje sapnik, požiralnik in predvsem mišice grla **sin.**: nervus laryngeus recurrens, **preddvorni** ~ del preddvorno-polževega živca, ki vodi iz ravnotežnega organa **sin.**: ravnotežni živec, vestibularni živec, nervus vestibularis, **preddvorno-polžev** ~ čutilni možganski živec, ki vodi vzburjenje iz receptorjev za sluh in ravnotežje v notranjem ušesu **sin.**: osmi možganski živec, ravnotežno-slušni živec, statoakustični živec, vestibulokohlearni živec, nervus statoacusticus, nervus vestibulocochlearis, **preponski** ~ pretežno motorični živec, ki oživčuje prepono in ga oblikujejo spodnje veje vratnih živcev **sin.**: frenični živec, frenikus, nervus phrenicus, **prsni** ~i hrbtenjačni živci, ki izhajajo iz prsnega dela hrbtenjače in oživčujejo predvsem steno prsnega koša **sin.**: torakalni živci, nervi thoracici, **prvi možganski** ~ vohalni živec, **radialni** ~ koželjnični živec, **ravnotežni** ~ preddvorni živec, **ravnotežno-slušni** ~ preddvorno-polžev živec, **repni** ~i živci, ki izhajajo iz stožca hrbtenjače in so odgovorni za čutilno in motorično oživčenje repa **sin.**: kavdalni živci, nervi caudales, nervi coccygei, **safenski** ~ veja stegenskega živca, ki čutilno oživčuje kožo na sredini zadnje okončine **sin.**: nervus saphenus, **sakralni** ~i križnični živci, **sedmi možganski** ~ obrazni živec, **sednični** ~ živec, ki izhaja iz ledveno-križnega plexusa in s svojimi vejami oživčuje večji del zadnje okončine **sin.**: ishiadični živec, ishiadikus, nervus ischiadicus, **senzorični** ~ čutilni živec, **simpatični** ~i vegetativni živci, katerih preganglijsko nitje izvira iz prsno-ledvenega dela hrbtenjače, postganglijsko pa iz ganglijev simpatičnega debla ali ganglijev pred hrbtenico, **sitkin** ~ veja nosno-zrkelnega živca, ki čutilno oživčuje sluznico pretežno zgornje polovice nosne votline **sin.**: etmoidni živec, nervus ethmoidalis, **skupni mečnični** ~ veja sedničnega živca, ki motorično oživčuje predvsem mišice upogibalke skočnega sklepa in mišice iztegovalke prstov, čutilno pa kožo na hrbtišču šape **sin.**: nervus fibularis communis, nervus peroneus communis, **slušni** ~ polžev živec, **solznični** ~ veja očesnega živca, ki čutilno oživčuje zgornjo veko in solzno žlezo **sin.**: lakrimalni živec, nervus lacrimalis, **spinalni** ~i hrbtenjačni živci, **spodnječeljustni** ~ veja trivejnega živca, ki čutilno oživčuje stransko obrazno področje, sence, uho, sluznico ustne votline in dela jezika, spodnjo čeljust in spodnjo ustnico, motorično pa žvekalne mišice **sin.**:

mandibularni živec, nervus mandibularis, **spodnječeljustnično-jezičnični** ~ motorična veja spodnječeljustnega živca, ki oživčuje spodnječeljustnično-jezičnično mišico in sprednji del dvotrebušne mišice **sin.**: nervus mylohyoideus, **spodnji alveolarni** ~ spodnji zobnični živec, **spodnji zobnični** ~ veja spodnječeljustnega živca, ki čutilno oživčuje zobe in dlesni spodnje čeljusti, kožo spodnje čeljusti, kožo spodnje ustnice in brade, motorično pa spodnječeljustnično-jezičnično mišico in sprednji del dvotrebušne mišice **sin.**: spodnji alveolarni živec, nervus alveolaris inferior, **spolno-stegenski** ~ živec, ki izhaja iz ledveno-križnega plexusa in oživčuje del mišic medenice, vzdigovalko moda, modnik, prepucij ter deloma kožo na sredinski strani stegna **sin.**: nervus genitofemoralis, **sprednji grlni** ~ veja vagusnega živca, ki čutilno oživčuje predvsem sluznico grla **sin.**: nervus laryngeus cranialis, **sprednji zadnjični** ~ pretežno motorični živec, ki izhaja iz ledveno-križnega plexusa in oživčuje večji del mišičja zadnjice **sin.**: kranialni glutealni živec, nervus gluteus cranialis, **sramni** ~ živec, ki izhaja iz ledveno-križnega plexusa in čutilno oživčuje presredek, danko in dele spolovil, motorično pa mišice v področju presredka **sin.**: nervus pudendus, **središčni** ~ močen živec nadlaktne plexusa, ki motorično oživčuje večino mišic upogibal prstov, čutilno pa komolčni in zapestni sklep ter kožo na dlanski strani šape **sin.**: mediani živec, nervus medianus, **statoakustični** ~ preddvorno-polžev živec, **stegenski** ~ močnejši živec ledveno-križnega plexusa, ki motorično oživčuje črevnično-ledveno mišico in štiriglavo stegensko mišico, čutilno pa kožo na sredinskem področju stegna ter na medialni strani goleni in stopala **sin.**: bedrni živec, femoralni živec, nervus femoralis, **šesti možganski** ~ odmikalni živec, **škripčev** ~ možganski živec, ki motorično oživčuje eno od mišic, ki premikajo zrkló **sin.**: četrti možganski živec, nervus trochlearis, **tibialni** ~ golenični živec, **torakalni** ~i prsni živci, **tretji možganski** ~ očesno-gibalni živec, **trivejni** ~ možganski živec, ki čutilno oživčuje kožo obraza, sluznico nosne in ustne votline in obnosnih sinusov, motorično pa predvsem žvekalne mišice **sin.**: peti možganski živec, trigeminus, nervus trigeminus, **uheljno-senčni** ~ veja spodnječeljustnega živca, ki pretežno čutilno oživčuje čeljustni sklep, bobnič, slušvod, stranski del obraza, uhelj **sin.**: nervus auriculotemporalis, **uheljno-vekin** ~ veja obraznega živca, ki oživčuje mišice vek in uhelj **sin.**: živec za uhelj in veko, nervus auriculopalpebralis, **vagalni** ~ vagusni živec, **vagusni** ~ najdaljši možganski živec, ki motorično oživčuje predvsem žrelo, grlo, požiralnik, parasimpatično pa tudi notranje organe v prsni in trebušni votlini **sin.**: blodni živec, deseti možganski živec, klatež, vagalni živec, vagus, nervus vagus, **vazomotorični** ~ živec, ki oživčuje gladko mišičino žilnih

sten in tako uravnava krvni tlak, **večji drobovni** ~ živec, ki povezuje simpatično deblo v prsni votlini z gangliji celiakalnega in oporkovega pleksusa **sin.:** nervus splanchnicus major, **večji nebni** ~ veja zgornječeljustnega živca, ki oživčuje večji del sluznice trdega neba **sin.:** nervus palatinus major, **vegetativni** ~ živec, ki oživčuje tkiva, ki niso pod vplivom volje (npr. notranjih organov, žlez) **sin.:** avtonomni živec, **vestibularni** ~ preddvorni živec, **vestibulokohlearni** ~ preddvorno-polžev živec, **vidni** ~ čutilni možganski živec, ki vodi iz mrežnice preko optične kiazme do vidne proge **sin.:** drugi možganski živec, optični živec, optikus, vidnik, nervus opticus, **vohalni** ~ čutilni možganski živec iz več čutilnih živcev, ki vodijo iz vohalne regije skozi perforirani del sitke v vohalni betič **sin.:** olfaktorni živec, prvi možganski živec, nervus olfactorius, **vratni** ~ i osem parov hrbtenjačnih živcev, ki izhajajo iz vratnega dela hrbtenjače in oživčujejo predvsem vrat, prepono in sprednje okončine **sin.:** cervikalni živci, nervi cervicales, **zabrazgotinjeni** ~ živec, zaraščen z brazgotino, **zadnji grlni** ~ živec, ki motorično oživčuje mišice grla, **zadnji zadnjični** ~ pretežno motorični živec, ki izhaja iz ledveno-križnega pleksusa in oživčuje površinsko zadnjično mišico **sin.:** kavdalni glutealni živec, nervus gluteus caudalis, **zatrebušni** ~ živec, ki dovaja organom medenične votline simpatične živce **sin.:** nervus hypogastricus, **zgmječeljustni** ~ pretežno čutilni živec, veja trivejnega živca, ki oživčuje ustnice, dlesni in zobe zgornje čeljusti, področje nosu in sluznico spodnje polovice nosne votline ter mehkega neba **sin.:** maksilarni živec, nervus maxillaris, **zgornji klitorisov** ~ končna veja sramnega živca, ki čutilno oživčuje klitoris **sin.:** dorzalni klitorisov živec, dorzalni živec ščegetavčka, nervus dorsalis clitoridis, **zgornji penisov** ~ končna veja sramnega živca, ki čutilno oživčuje konico penisa **sin.:** dorzalni penisov živec, nervus dorsalis penis, ~ **za rog** čutilni živec, ki oživčuje rog, pri kozah veja podskripčevega živca, pri govedu pa veja ličničnega živca **sin.:** kornualni živec, nervus cornualis, ~ **za uhelj in veko** uheljno-vekin živec **sin.:** nervus, nervus (lat.)

OKR.: п.

živilo -a s nav. mn. snov živalskega, rastlinskega ali rudninskega izvora, potrebna za rast, razvoj in delovanje človeškega organizma:

zdravstvena neoporečnost živil

kontaminirano ~ živilo, onesnaženo s kontaminanti, **neoporečno** ~ živilo, ki ne vsebuje zdravju škodljive snovi, **oporečno** ~ živilo, ki vsebuje zdravju škodljive snovi ali je neprimernega videza, okusa, vonja, ~ **živalskega porekla** živilo iz živalskih tkiv, predvsem meso, mesni izdelki, mleko, mlečni izdelki, maščoba, jajca

SIN.: broma

PRIM.: hranilo, krmilo

živilski -a -o nanašajoč se na živila:

čisti ~ prostor, nečisti ~ prostor, ~a industrija, ~a mikrobiologija, ~a tehnologija

živilskopredelovalen -lna -o nanašajoč se na predelovanje živil:
~a industrija, ~i obrat

živína -e ž navadno večje domače živali, ki se redijo, vzrejajo zaradi gospodarskih koristi, zlasti govedo:
rogata ~ živína, ki ima rogove (npr. govedo), **tovorna** ~ živína, ki prenaša tovore, naložene na hrbet (konji, mule, osli), **vprežna** ~ živína, ki se pripenja v vprego

živinorēja -e ž kmetijska gospodarska dejavnost, ki se ukvarja z rejo, vzrejo in plemenitvijo domačih živali (npr. govedoreja, konjereja, kozjereja, kuncereja, ovčereja, perutninarstvo):
ekstenzivna ~ vzreja pasem domačih živali, ki izkoriščajo manj kakovostno krmo, zahtevajo manj nege in so precej odporne proti mnogim boleznim, **intenzivna** ~ vzreja hitro rastočih pasem domačih živali, ki potrebujejo boljšo in dražjo krmo, več nege in zdravstvenega varstva, zato pa dajejo večje donose

živinoréjski -a -o nanašajoč se na živinorejo: ~ kombinat, ~ obrat
~a kooperacija

živinozdravnica -e ž veterinarika

živinozdravnik -a m veterinar

živinozdravniški -a -o veterinarski

živinozdravstvo -a s veterinarstvo

živinski -a -o nanašajoč se na živino: ~ sejem ~ potni list, ~a sol

življénje -a s 1. pojav, za katerega so značilni presnova, rast, razmnoževanje, dedovanje, mutacije, vzdržljivost, gibanje
SIN.: víta

2. doba bivanja, obstajanja organizma od rojstva do smrti

življénjski -a -o nanašajoč se na življenje:
~a doba, ~o drevo, ~e funkcije, ~ krog, ~ prostor, ~a sila, ~a združba

živoróden -dna -o pri katerem se zarodek razvije v materinem telesu in ki poraja že precej razvite mladiče:

~e živali

SIN.: viviparen

PRIM.: oviparen, ovoviviparen

živrosébrov -a -o v zvezah:

~ jodid, ~ manometer, ~ termometer

SIN.: mercurialis

žláhten -tna -o plemenit:

~a plesen

žlahtnjénje -a s plemenitev: ~ konj

žléb -a m podolgovata vdolbina na kaki anatomski strukturi (npr. na kosti, v možganih):

jugularni ~ vzdolžni žleb na vratu, po katerem poteka zunanja jugularna vena **sin.**: sulcus jugularis, **nevralni** ~ medialna ugreznina nevralne plošče, **srčni venčni** ~ žleb na površju srčne mišice, ki od zunaj nakazuje razmejitev predvdorov od prekatov in po katerem potekajo veje leve in desne venčne arterije in veje srčnih ven **sin.**: venčni žleb, sulcus coronarius cordis, **venčni** ~ srčni venčni žleb, **želodčni** ~ žleb v sluznici želodca, ki povezuje kardijo s pilorusom in poteka vzdolž manjše želodčne krivine **sin.**: sulcus ventriculi **SIN.**: sulcus

žlebičast -a -0 v zvezi:

~a sonda

žleza -e ž organ ali skupek celic, specializiranih za izločanje sekretov:

hormoni skorje nadledvične ~e, hormoni sredice nadledvične ~e, skorja nadledvične ~e, sredica nadledvične ~e, vod slinske ~e

acinarna ~ žleza, iz enega acinusa ali več acinusov, **akcesorne spolne** ~e žleze, ki dopolnjujejo spolne žleze pri samcu (npr. obsečnica, mehurnica, bulbouretralna žleza) in samici (vestibularne žleze v nožnici in mlečna žleza), **albuminozna** ~ žleza, katere celice izločajo voden izloček, bogat z encimi, pogosto z beljakovinskim dodatkom (obarvajo se s kislimi barvili, npr. z eozinom) **sin.**: serozna žleza, **alveolarna** ~ žleza, katere telo ima obliko mešička, **alveolotubularna** ~ tubuloalveolarna žleza, **analne** ~e drobne žleze v sluznici zadnjika **sin.**: glandulae anales, **apokrina** ~ žleza, pri kateri se sekret kopiči, pri sproščanju ga odda celična membrana, pri tem pa se višina celice vidno zniža, izločanje je izmenično in sestavljeno iz faze mirovanja, kopičenja sekreta in njegovega sproščanja (npr. apokrine znojnice, mlečna žleza), **Bartholinova** ~ večja vestibularna žleza, **Brunnerjeve** ~e dvanajstnikove žleze, **bukalne** ~e lične žleze, **bulbouretralna** ~ parna akcesorna moška spolna žleza, ki oddaja sekret v bezalo **sin.**: čebulnica, glandula bulbourethralis, **cerumenske** ~e žleze v koži sluhovoda, ki izločajo sestavino za ušesno maslo **sin.**: glandulae ceruminosae, **cevkasta** ~ tubularna žleza, **ciliarna** ~ modificirana apokrina žleza v robu veke **sin.**: glandula ciliaris, **cirkumanalne** ~e apokrine analne žleze v koži okrog zadnjika pri psu in volku, ki so izrazito dejavne v času parjenja **sin.**: glandulae circumanales, **črevesne** ~e Lieberkühnove kripte, **dimeljske** ~e znojnice v področju dimelj pri ovci in ovnu, ki izločajo ušesnemu maslu podoben sekret **sin.**: glandulae inguinales, **duodenalne** ~e dvanajstnikove žleze, **dvanajstnikove** ~e žleze v podsluznici dvanajstnika, ki izločajo sluzni sekret za nevtralizacijo kisle vsebine v dvanajstniku **sin.**: Brunnerjeve žleze, duodenalne žleze, glandulae duodenales, **eksokrina** ~ žleza, ki sprošča svoj sekret skozi žlezne vode na zunanje telesne površine (kožne

žleze) ali notranje telesne površine (npr. del trebušne slinavke), **endokrina** ~ žleza, ki nima žleznih vodov in sprošča svoje sekrete (predvsem hormone) v kri (npr. trebušna slinavka, epifiza, hipofiza, spolne žleze, nadledvična žleza, obščitnica, ščitnica), **enoskladna** ~ monoptiha žleza, **enostavna** ~ žleza, pri kateri žlezni vod ni razvejen, **ezofagealne** ~e požiralnikove žleze, **hepatoidne kožne** ~e poliptihe merokrine žleze s celicami v več skladih, npr. cirkumanalne žleze pri psu in poljskem zajcu in zarožne žleze, ki izločajo feromone, **holokrina** ~ žleza, katere celice postopoma kopičijo svoj izloček, se z njim napolnijo in odmrejo ter se z vso vsebino primešajo sekretu žleze (npr. lojnice), **intraepiteljske** ~e enocelične in mnogocelične žleze v sluznicah dihal in črevesja, **jezične** ~e sluzne albuminozne žleze v sluznici zgornje površine jezika **sin.**: glandulae linguales, **kardialne** ~e **želodca** cevaste sluzne žleze v kardialnem delu želodca **sin.**: glandulae cardiaecae ventriculi, **karpalne** ~e kožne žleze v področju zapestja pri prašičih **sin.**: glandulae carpeae, **kožne** ~e žleze v koži (lojnice, mlečna žleza, vonjalne žleze, znojnice) **sin.**: glandulae cutis, **lakrimalna** ~ solzna žleza, **lične** ~e slinske žleze pod sluznico lic **sin.**: bukalne žleze, glandulae buccales, **lojna** ~ lojnica, **manjše vestibularne** ~e številne majhne sluzne žleze v predverju nožnice **sin.**: glandulae vestibulares minores, **maternične** ~e enostavne, cevaste žleze v maternični sluznici z enoskladnim visokoprizmatiskim epitelijem, ponekod s ciliji **sin.**: glandulae uterinae, **merokrine** ~e žleze, ki izločajo svoj sekret z eksocitozo brez izgube citoplazme žlezne celice (npr. hepatoidne kožne žleze, merokrine znojnice), **mešane** ~e žleze s celicami, ki izločajo serozni ali sluzni sekret (npr. slinske žleze), **mlečna** ~e apokrina žleza z mlečno cisterno in seskom pri sesalcih, ki tvori in izloča mlezivo in mleko **sin.**: glandula mammaria, mamma (1), **monoptiha** ~ žleza z žleznimi celicami v enem skladu (npr. znojnica), med njim in bazalno membrano pa je umeščen mioepitelij **sin.**: enoskladna žleza, **mukozne** ~e sluzne žleze, **nadledvična** ~ parna endokrina žleza ob srednjem delu ledvice (sredica žleze izloča kateholamine, skorja pa steroidne hormone) **sin.**: adrenalka, nadledvičnica, nadobistna žleza, nadobistnica, paranefros, suprarenalka, glandula adrenalis, **nadobistna** ~ nadledvična žleza, **nadrejena** ~ žleza, ki nadzira drugo žlezo, **nosne** ~e žleze v nosni sluznici, ki izločajo sekret za vlaženje nosne sluznice **sin.**: glandulae nasales, **obščitnična** ~ obščitnica, **obustne** ~e vonjalne žleze okrog ustne reže pri mački **sin.**: glandulae circummorales, **olfaktorne** ~e vohalne žleze, **parakrina** ~ skupina celic z notranjim izločanjem, katerih sekreti (hormoni) potujejo neposredno do tarčnih celic v bližini in ne skozi žile (npr. Leydigove celice), **paratroidna** ~ obščitnica, **parotidna** ~ podušesna slinska žleza, **perinealne** ~e

presredkove žleze, **pilorične** **-e** sluzne žleze v sluznici pilorusa, bogate z enteroendokrinimi celicami (npr. s celicami, ki izločajo gastrin) **sin.**: glandulae pyloricae, **pinealna** **-e** epifiza (2), **podjezična slinska** **-e** ena od treh parnih slinskih žlez, ki leži pod jezikom **sin.**: podjezična slinavka, glandula sublingualis, **podušesna slinska** **-e** največja slinska žleza, ki leži pod ušesom **sin.**: parotidna žleza, podušesna slinavka, glandula parotidea, **poliptiha** **-e** žleza, katere celice so v več skladih (npr. hepatoidne kožne žleze, lojnice) **sin.**: večskladna žleza, **požiralnikove** **-e** cevaste sluzne žleze v podsluznici požiralnika **sin.**: ezofagealne žleze, glandulae oesophageae, **prepucijske** **-e** lojnice in apokrine znojnice v prepuciju (njihovi sekret, pomešani z odlučnimi celicami vrhnjice, tvorijo smegmo) **sin.**: glandulae praeputiales, **presredkove** **-e** skupki apokrinih žlez v koži presredka pri prašiču, pri konju pa tudi iz lojnic **sin.**: perinealne žleze, glandulae perineales, **sečnične** **-e** žleze v steni sečnice, katerih sekret varuje epitelij sečnice pred učinkovanjem urina **sin.**: glandulae urethrales, **seminalna** **-e** mehurnica, **serozna** **-e** albuminozna žleza, **sestavljena** **-e** žleza iz več žleznih enot, pri kateri so žlezni vodi razvejani, **slinska** **-e** vsaka od treh velikih parnih žlez (podjezična, podušesna in spodnječeljustna slinska žleza), ki izloča slino in jo po vodih odvaja v ustno votlino **sin.**: slinavka (1), glandula salivaria, **sluzne** **-e** žleze, ki izločajo sluz **sin.**: mukozne žleze, glandulae mucosae, **solzna** **-e** parna, tubuloalveolarna albuminozna žleza ob zgornjem delu orbite, ki izloča solze **sin.**: lakrimalna žleza, solznica (1), glandula lacrimalis, **spodnječeljustna slinska** **-e** vsaka od treh parnih slinskih žlez, ki leži ob spodnji čeljusti **sin.**: spodnječeljustna slinavka, glandula mandibularis, **spolna** **-e** endokrina žleza, ki proizvaja spolne celice samca ali samice in spolne hormone (pri samcu modo, pri samici jajčnik) **sin.**: gonada, **tarzalne** **-e** lojnice v tarzusu vek, ki mastijo trepalnice **sin.**: glandulae tarsales, **tiroidna** **-e** ščitnica, **trtična** **-e** žleza kurje mrde, **tubularna** **-e** žleza, katere žlezno telo ima podolgovato obliko (obliko cevke) **sin.**: cevka žleza, **tubuloalveolarna** **-e** žleza, katere telesa so grajena iz acinusov in cevki **sin.**: alveolotubularna žleza, **ustnične slinske** **-e** manjše slinske žleze v podsluznici ustnic, številne so predvsem v področju ustnega kota **sin.**: glandulae labiales oris, **večja vestibularna** **-e** parna sluzna žleza v stranski steni predverja nožnice, ki izloča sluzni sekret **sin.**: Bartholinova žleza, glandula Bartholini, glandula vestibularis major, **večskladna** **-e** poliptiha žleza, **vestibularne** **-e** žleze, ki izločajo mukoid v predverju nožnice (manjše vestibularne žleze in večja vestibularna žleza) **sin.**: glandulae vestibulares, **vohalne** **-e** žleze v nosni sluznici, ki izločajo sekret, v katerem se raztapljajo vonjavne snovi **sin.**: olfaktorne žleze, glandulae olfactoriae, **vonjalne** **-e** kožne žleze z izločkom, ki vsebuje

feromone, zaznavne z vohom, omogočajo druženje živali, spodbujajo in usklajujejo parjenje, označujejo teritorij ali pa s svojim smradom odvrtaajo (npr. apokrine znojnice, hepatoidne kožne žleze, karpalne žleze, obustne žleze, zarožna žleza) **sin.**: glandulae odoriferae, **zarožna** **-e** žleza tik za rogom (npr. pri gamsu) z merokrinim in holokrinim izločanjem apokrinih znojnic pri obeh spolih, ki se pri samcu med prskom poveča, **znojna** **-e** znojnica, **želodčne** **-e** žleze v sluznici želodčnega dna in telesa želodca, ki izločajo pepsinogen, vodikove in klorove ione, sluz in intrinzični faktor **sin.**: glandulae gastricae, **kurje mrde** parna holokrina žleza v uropigiju, ki izloča sekret za maščenje perja perjadi, zlasti vodne perjadi **sin.**: trtična žleza, glandula uropygii, **materničnega vratu** žleze v materničnem vratu, ki izločajo sluz, **paraanalnih vrečk** apokrine in holokrine žleze paraanalnih vrečk pri mesojedih **sin.**: glandulae sinus paraanalni, **ričeve plošče** modificirane merokrine znojnice z mioepitelijem v rilcu prašiča, katerih žlezni vodi se lijakasto razširijo pod vrhnjico **sin.**: glandulae rostrales, **smrčka** modificirane merokrine žleze brez mioepitelija pri prežvekovalcih, ki vlačijo smrček (sekret je brez beljakovinskih primesi) **sin.**: glandulae plani nasolabialis, **strupnica** žleza pri nekaterih živalih (npr. pri kačah, škorpionih), ki izloča strup

SIN.: glandula, glandula (lat.)

OKR.: gl.

žlézen **-zna** **-o** nanašajoč se na žlezo:

~a alveola, ~a celica, ~i epitelij, ~i karcinom, ~i mešiček, ~i rak, ~o tkivo, ~i vod

SIN.: glandularen, glandularis

žléznat **-a** **-o** ki vsebuje, ima žleze:

~i del želodca

žlézovnik **-a** m del želodca pri ptičih pred mišičnim želodcem, s tanko sluznično steno, ki izloča prebavne encime

SIN.: žlezni del želodca, ventriculus glandularis

žmúrka **-e** ž tretja veka

žôlč **-a** m grenka zelenkasto rumena tekočina, ki jo izločajo jetra in se izteka po žolčevodu v dvanajstnik (vsebuje v vodi raztopljene soli žolčnih kislin, holesterol, žolčne pigmente in elektrolite)

SIN.: bilis, fel

žôlčen **-čna** **-o** nanašajoč se na žolč:

interlobularni ~i vod, intrahepatični ~i kamen, medrežnjični ~i vod, ~i duktus, ~a izvodilca, ~i kamen, ~e kisline, ~i mehur, ~i pigmenti, ~i vod

SIN.: biliaren, hollen, biliaris, felleus

žolčevòd **-òda** m končno skupno izvodilo žolča, ki se odpira v dvanajstnik

SIN.: holedohus, žolčni vod, ductus choledochus

žôlčnik -a m votel organ na spodnji strani jeter, v katerem se zbira žolč
SIN.: holecista, žolčni mehur, vesica fellea

žôlčnikov -a -o v zvezah:
 ~ vod, ~ vrat
SIN.: cholecysticus, choledochus

žrebè -éta s mladič lihoprstih kopitarjev (npr. kobile, zebre):
 dizenterija jagnet, telet, pujskov, ~et

žrébec -bca m odrasel samec konja: licencirani ~ plemenski ~ žrebec, odbran za pleme na podlagi izbranih lastnosti

žrében -bna -o v zvezi:
 ~a kobila

žrebétn -tna -o ki ima žrebe:
 ~a kobila

žrebetiti -ím nedov. žrebiti

žrebica -e ž samica konja od prvega leta starosti do prve žrebitve

žrebitev -tve ž rojevanje žrebeta

žrebiti -ím nedov. roditi, povreči žrebe
SIN.: žrebetiti

žrêlen -lna -o nanašajoč se na žrelo (1):
 ~i pleksus, ~i refleks, ~i svod, ~i šiv, ~a tonzila, ~i tubus,
 ~o ustje ušesne troblje
SIN.: faringealen, pharyngeus

žrêlnica -e ž tonzila na svodu nosnega dela žrela
SIN.: faringealna tonzila, žrelna tonzila, tonsilla pharyngea

žrêlo -a s 1. votel organ, v katerem se križata prebavna in dihalna pot (povezan je z ustno votlino, s požiralnikom, z nosno votlino in grlom):
 grlni del ~a, krč ~a, nosni del ~a, ustni del ~a
 volčje ~ palatoshiza (1)
SIN.: pharynx
 2. ozka odprtina na sprednji steni čebeljega panja, skozi katero čebele izletavajo in vletavajo
SIN.: izletna odprtina

žréti žrètn nedov. hlastno jesti: krava žre deteljo

žrtvovanje -a s prekinitve življenja živali za potrebe znanstvenega raziskovanja: ~ poskusne živali

žúl -a m mehur kože zaradi kratkotrajnega mehanskega pritiska nanjo
SIN.: tilom, tyloma
PRIM.: otiščanec

žúljavost -i ž obsežna zadebelitev kože v obliki roževine
SIN.: tiloza, tylosis

žuljevina -e ž blazinici podobna struktura pod prsti velblodov

žuljevinar -ja m sodoprsti kopitar iz podreda žuljevinarjev

žuljevinarji -jev m mn. podred sodoprstih

kopitarjev z družino kamel, ki imajo pod prsti žuljevine
SIN.: Tylopoda

žuželka -e ž nevretenčar iz razreda žuželk:
 krvosese ~e žuželke, ki pijejo kri (npr. nekatere muhe, mušice, obadi) in lahko prenašajo povzročitelje kužnih bolezni
SIN.: insekt

žuželke žužélk ž mn. razred nevretenčarjev iz debla členonožcev, navadno s krili in tipalkami
SIN.: Insecta

žužkocvétka -e ž nav. mn. rastline, ki jih oprahujejo žuželke: vetrocvetke in ~e

žužkoslôvje -a s entomologija

žvála -e ž 1. kovinski del uzde, ki ga ima konj v gobcu (zaradi lažjega vodenja)
SIN.: brzda
 2. angularni heilitis

žvarovina -e ž poljud. nekakovostno meso z veliko maščobe, mren, kit

žvéčenje -a s drobljenje hrane z zobmi in mešanje s slino
SIN.: mastikacija

žvéčiti -im nedov. drobiti hrano z zobmi in jo mešati s slino

žvekálen -lna -o nanašajoč se na žvečenje:
 ~a mišica

žvéplast -a -o v zvezi:
 ~a kislina

žvéplec -a m v zvezi:
 ogljikov ~ ogljikov sulfid

žvéplo -a s kemijski element, nekovina živo rumene barve, ki je v več alotropnih modifikacijah (sestavina cisteina, cistina, glutationa, metionina) in se iz organizma izloča v obliki sulfatov z urinom:
 sublimirano ~ žveplo v prahu, pridobljeno s sublimacijo (za posipanje, žveplanje) **sin.:** sulfur sublimatum
SIN.: sulfur
SIMB.: S (4)

žvéplov -a -o v zvezah:
 ~ dioksid, ~a(IV) kislina, ~a(VI) kislina, ~ ogljik
SIN.: sulfuricus

žveplovodik -a m vodikov sulfid

žveplovodikov -a -o v zvezi:
 ~a kislina

žvižgáč -a m 1. sesalec iz rodu žvižgačev
SIN.: *Ochotona pusilla*

2. konj s hemiplegijo grla, ki zaradi atonije glasilk pri pospešenem dihanju žvižga (bistvena napaka pri kupoprodaji)

žvižgáči -ev m mn. rod stepskih sesalcev iz reda Lagomorpha z manjšimi, belo obrobljenimi uhlji
SIN.: *Ochotona*

Nekateri prvi in zadnji deli zloženek, izpeljank, ki se uporabljajo v veterinarstvu

abdomin(o)- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na trebuh (1) (npr. abdominalgija, abdominoskopija)

acid(o)- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na kislino (npr. acidalbumin, acidogen)

aden(o)- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na žlezo (npr. adenitis, adenoblast)

adipo- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na maščobo, maščevje (npr. adipokela, adipoliza)

aer(o)- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na zrak (npr. aeracija, aerokela)

akro-, acro- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na dele, štrleče iz telesa (npr. akrocianoza, acrocephalia)

aktin(o)- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na sevanje (npr. aktiničen, aktinoterapija)

aldo- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na aldehidno obliko molekule (npr. aldoheksosa)

-algija -algia zadnji del, ki izraža, da se kaj nanaša na bolečino (angialgija, colalgia)

alo- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na stanje, drugačno od normalnega (npr. alobioza)

amb(i)-, ambo- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na obe strani, na dvoje, oboje (npr. amboceptor)

amfi-, amfo- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na dvoje, dvojnost, na obe strani (npr. amfikiksa, amfipatičen, amfifilen, amfotropizem)

amid(o)- prvi del, ki označuje prisotnost amidoskupine (npr. amidaza, amidopirin)

amil(o)-, amyl(o)- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na škrob ali kak drug polisaharid (npr. amilalkohol, amilaza, amylaceus, amyloideus)

amin(o)- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na aminoskupino ali aminokislino (aminacija, aminoaceticus, aminoacidemija)

amnio- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na amnij (npr. amnioblast, amniografija)

ana- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na čezmernost, ponavljanje, usmerjenost navzgor ali nazaj (npr. anabioza, anacid, anafaza)

andr(o)- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na samca (npr. androblastom, androsteron)

anencefal-, anencephal- prvi del, ki izraža, da

se kaj nanaša na manjkanje možganov (npr. anencefalija, anencephalus)

angi(o)- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na žile (npr. angialgija, angitis, angioblast)

anizo-, aniso- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na neenakost, različnost (npr. anizocitoza, anizokorija, anisocoria)

ankilo-, ancylo- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na zraščenenost (npr. ankiloheilija, ancylostomosis)

ant(i)- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na nasprotovanje, odpor, nasprotno delovanje (npr. antacid, antagonist, antianafilaksija, antiandrogen)

ante- 1. prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na lego (npr. antetorzija, antevertirati, anteversioflexio) 2. prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na čas pred čim (npr. antenatalen)

antero- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na položaj pred čim ali pomikanje česa naprej (npr. anterograden)

antropo- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na človeka (npr. antropofilen, antropozoonoza)

arteri(o)- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na arterijo (npr. arterializacija, arteriitis, arteriogram)

arteriol(o)- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na arteriolo (npr. arteriolitis, arteriolonekroza)

artr(o)-, arthr(o)- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na sklep (npr. artralgija, artrocenteza, arthritis, arthrodesis)

astr(o)- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na zvezdasto obliko (npr. astralen, astrociti, astrocytoma)

avdi(o)- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na sluh (npr. avditoren, avdiometrija)

-aza zadnji del, ki izraža, da se kaj nanaša na encim (npr. cimaza, lipaza)

-(i)aza, -iasis zadnji del, ki izraža, da se kaj nanaša na bolezen (npr. holelitiaza, arthrolithiasis, broncholithiasis)

benz- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na benzen (npr. benzitin)

bio- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na življenje ali živ organizem (npr. biocenoza, bioelement)

blast(o)- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na nezrelo celico ali skupino celic (npr. blastem, blastoftorija)

-blast zadnji del, ki izraža, da se kaj nanaša na matično, nezrelo celico ali skupino celic (npr. limfoblast, mieloblast, trofoblast)

blefar(o)-, blephar(o)- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na veko (npr. blefaritis, blepharitis, blepharochalasis)

bradi-, brady- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na počasnost (npr. bradiaritmija, bradifagija, bradycardia)

brahi(o)-, brachy(o)- 1. prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na kratkost (npr. brahicefalija, brahiradioterapija, 2. prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na sprednjo okončino (npr. brachialgia, brachioradialis)

brom(o)- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na brom, bromove spojine (npr. bromizem)

bronh(o)-, bronhi(o)-, bronch(o)-, bronchi(o)- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na bronhus (npr. bronhus, bronhoadenitis, bronhiektazija, bronhiolit, bronchoalveolitis, bronchiectasia, bronchiolitis)

cefal(o)-, cephal(o)- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na glavo (npr. cefalhematom, cefalopagus, cephalicus, cephalocele)

ceko-, caeco- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na slepo črevo (npr. cekostoma, caecostomia)

-centeza zadnji del, ki izraža, da se kaj nanaša na vbod, prebod (npr. abdominocenteza, torakocenteza, paracenteza)

-cid zadnji del, ki izraža, da se kaj nanaša na ubijanje ali uničevanje (npr. fungicid, pesticid)

cikl(o)- 1. prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na cikel (npr. ciklični) 2. prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na žarkovnik (npr. ciklitis, ciklokeratitis)

cirkum-, circum- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na okoli, okrog (npr. cirkumcizija, circumferentia)

cist(o)-, cyst(o)- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na cisto ali na sečnik (npr. cistalgija, cistokela, cystitis, cystopyelitis)

-cit zadnji del, ki izraža, da se kaj nanaša na celico (npr. eritrocit, levkocit, trombocit)

cit(o)-, cyt(o)- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na celico (npr. citemija, citoblast, cytolysis)

-citoza 1. zadnji del, ki izraža, da se kaj nanaša na število, količino, koncentracijo določenih celic (npr. eritrocitoza, limfocitoza) 2. zadnji del, ki izraža, da se kaj nanaša na določeno lastnost celic (npr. anizocitoza)

cleido- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na ključnico (npr. cleidobrachialis)

dakri(o)-, dacry(o)- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na solzne žleze ali njihova izvodila (npr. dakrioadenitis, dacryocystitis)

dent-, denti- dento- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na zob (npr. dentalen, denticija, dentogen)

deoksi- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na zamenjavo hidroksilne skupine z vodikom v kemičnih spojinah (npr. deoksigeniran, deoksiribonukleaza)

derm(a)-, dermo-, dermat(o)- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na kožo (npr. dermalgija, dermatik, dermopatija, dermatitis, dermatofiloza)

dezm(o)-, desm- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na vezivo, vez (npr. dezmitis, dezmozogen, desmitis)

diplo- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na dvojnost (npr. diplobacil, diplopija)

dis-, diz-, dys- prvi del, ki izraža da se kaj nanaša na kaj težavnega, bolečega, slabega, nenormalnega, nepravilnega (npr. dispneja, dizurija, dysphagia)

doliho-, dolicho- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na dolgost (npr. dolihocefalija, dolichocephalia)

duoden(o)- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na dvanajstnik (npr. duodenitis)

eho- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na odmev (npr. ehografija)

ekso-, ekto-, exo- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na zunanost, zunaj (npr. eksocitoza, eksogen, ektoderm, exophthalmus)

-ektazija, -ectasia zadnji del, ki izraža, da se kaj nanaša na razširitev (npr. angiektazija, sklerektažija, bronchiectasia)

ektro-, ectro- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na prirojeno pomanjkanje (npr. ektrodaktilija, ectromelia)

-emija, -emia zadnji del, ki izraža, da se kaj nanaša na prisotnost česa v krvi (npr. bakteriemija, viremija, bacillemia)

encefal(o)-, encephal(o)- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na možgane (npr. encefalitis, encefalogram, encephalitis, encephalomyelitis)

end(o)-, ent(o)- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na notranjost, znotraj, v; endo-, ent-, ento-, intra- (npr. endangiitis, endocitoza, entoderm)

enter(o)- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na črevo (npr. enteralgija, entericus, enteroanastomoza, enterocentesis)

epi-, epo- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na zgornjo plast, zgornji del, kaj nad čim (npr. epidermalen, epidermitis, epididimis, epooforon, epoochoron)

eritro- 1. prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na eritrocit (npr. eritroblast) 2. prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na rdeče (npr. eritrodekstrin)

ev-, eu- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na normalno, pravilno (npr. evgnatija, evgoničen, eupnoe)

-fag zadnji del, ki izraža, da se kaj nanaša na požiranje (npr. aerofag, makrofag, zoofag)

fibrino- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na vlakno, vezivo (npr. fibrinoliza)

-filija zadnji del, ki izraža, da se kaj nanaša na izrazito sprejemljivost za kaj, obilje (npr. acidofilija, nevtrofilija, trombofilija)

fito- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na rastline (npr. fitobezoar, fitokonioza)

fleb(o)-, phleb(o)- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na veno (npr. flebalgija, fleboskleroza, phlebothrombosis)

flog- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na vnetje (npr. flogistik, flogoza)

fluor(o)- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na fluor ali fluorescenco (npr. fluorokrom)

-fobija zadnji del, ki izraža, da se kaj nanaša na strah (npr. algofobija, hidrofobija, zoofobija)

fon(o)- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na zvok, ton, šum (npr. fonendoskop, fonokardiogram)

-formen zadnji del, ki izraža, da se kaj nanaša na podobnost čemu po obliki ali kaki drugi značilnosti (npr. akneiformen, herpetiformen)

fosf(o)- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na fosfor, fosforjeve spojine (npr. fosfatemija, fosfolipaza)

-fosfat zadnji del, ki izraža, da se kaj nanaša na ester fosforjeve(V) kisline (npr. ketozafofat)

foto-, photo- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na svetlobo (npr. fotoaktiven, fotoavtotrof, photodermatitis)

galakt(o)-, galact(o)- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na galaktozo ali mleko (npr. galaktagog, galaktan, galaktokela, galactocele)

gameto- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na gameto (npr. gametocit)

gangli(o)- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na ganglij (npr. gangliitis, ganglionevron)

gastr-, gastro- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na želodec (npr. gastralgija, gastrectomia, gastrotonija, gastroduodenalis)

-geneza, -genesis zadnji del, ki izraža, da se kaj nanaša na nastanek ali razvoj, izvor (npr. organogeneza, partenogeneza, spermiogeneza, cancerogeneza, osteogeneza)

gingiv(o)- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na dlesen (npr. gingivektomija, gingivalis, gingivostomatitis)

gli(o)- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na nevroglijo (npr. gliom, glioblast)

glik(o)- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na sladkorje (npr. glikacija)

glos(o)-, gloss(o) prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na jezik (npr. glosantraks, glosodinija, glossitis, glossopharyngeus)

gluk(o)- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na sladkor, glukozo (npr. glukon, glukopiranoza)

gnat(o)-, gnath(o)- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na čeljust (npr. gnatoshiza, gnathopalatoshisis)

gon(o)- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na koleno (npr. gonartroza, gonarthrosis)

haliko- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na apnenec (npr. halikoza)

haplo- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na enojnost (npr. haploiden, haploipija)

heil(o)-, cheil(o)- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na ustnico (npr. heilitis, heiloza, cheilitis, cheiloschisis)

helko- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na ulkus, ulceracijo (npr. helkoid, helkoza)

hem(o)-, haem(o)-, hemat(o)-, haemat(o)- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na hem, eritrocite, kri (npr. hemocit, haemascos, haemoblastosis, hematemeza, hematocefalus, haematemesis, haematonephros)

hemangi(o)-, haemangi(o)- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na žile (npr. hemangiektazija, hemangioblastom, haemangiectasis, haemangiosarcoma)

hemi- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na polovico telesa, snovi (npr. hemiatrofija, hemiplegija, hemispherium)

heredo- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na dednost (npr. heredodegeneracija, heredopathia)

hetero- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na drugo, drugačno (npr. heteroanamneza, heterofagen, heteroglikan)

hial(o)-, hyal(o)- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na podobnost s steklom (npr. hialinizacija, hialoplazma, hyalineus)

hidr(o)-, hydr(o)- 1. prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na žleze znojnice ali znoj (npr. hidradenitis, hidroadenitis) 2. prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na vodo ali telesne tekočine (npr. hidrencefalija, hidrobefaron, hydraemia, hydrocephalus) 3. prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na vodik v spojini (npr. hidriden, hidrofilen, hydrochloricus)

hidroksi- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na hidroksilno skupino (npr. hidroksikislina)

higro- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na vlago ali vodo (npr. higrom, hygroma)

hister(o)-, hyster(o)- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na maternico (npr. histerektomija, histeroptoza, hysterectomy, hysteropathia)

hol(e)-, holo- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na žolč (npr. holagog, holelit, hologeneza)

holo- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na celoto, celost (npr. holoblastičen, holorahishiza)

homo- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na enako, podobno (npr. homoblastičen, homodontija)

hondr(o)-, chondr(o)- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na hrustanec (npr. hondritis, hondrocit, chondritis, chondrodystrophia)

iatro- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na zdravnike ali medicino (npr. iatrogen, iatrogenes, iatroglogija)

ihtio- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na ribe (npr. ihtiotoksin, ihtioza)

ileo- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na vito črevo (npr. ileokolitis, ileostoma)

ilio- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na črevnico (npr. iliohipogastričen, ilioinguinalis)

irid(o)- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na šarenico (npr. iridektomija, iridectomy, iridociklitis, iridomalacija, iridoplegia)

-itis zadnji del, ki izraža, da se kaj nanaša na vnetje (npr. adenitis, adnexitis)

izo- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na enako, isto (npr. izoencim, izocitoza, isocoria)

jejun(o)- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na tešče črevo (npr. jejunalen, jejunitis, jejunorafija)

jod(o)- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na prisotnost joda v spojini (npr. jodamid, jodoterapija, jodovica)

-klazija zadnji del, ki izraža, da se kaj nanaša na razgradnjo, uničenje (npr. kranioklazija)

kalkaneo-, calcaneo- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na petnico ali peto (npr. kalkaneodinija, calcaneodynia)

kapno- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na ogljikov dioksid (npr. kapnometrija)

karbo- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na ogljikove spojine (npr. karboanhidraza)

karboksi- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na ogljikov dioksid, ogljikov monoksid ali prisotnost karboksilne skupine (npr. karboksilacija, karboksihemoglobin)

karcino-, carcino- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na karcinom (npr. karcinogeneza, carcinomatosis)

kardi(o)-, cardi(o)- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na srce (npr. kardialgija, kardiocenteza, cardiacus, cardiocele)

kario- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na celično jedro (npr. kariogamija)

-kela, -cele zadnji del, ki izraža, da se kaj nanaša na oteklino, kilo ali kili podobno tvorbo,

pa tudi votlino in prostor (npr. adipokela, aerokela, gastrokela, cephalocele, cystocele)

kerato- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na roženico ali keratin (npr. keratocit, keratolysis)

keto- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na ketonsko telo (npr. ketoacidoza, ketonurija)

kimo- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na val, gibanje (npr. kimograf)

kineto- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na gibanje (npr. kinetokardiografija, kinetoplast, kinetoza)

kino- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na psa (npr. kinologija)

-klazija zadnji del, ki izraža, da se kaj nanaša na razgradnjo, uničenje (npr. kranioklazija)

kolp(o)-, colp(o)- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na nožnico (npr. kolpitis, kolporafija, colpatesia, colporrhexis)

kopr(o)-, copr(o)- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na feces (npr. kopremeza, koprofag, copremesis)

kranio-, cranio- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na lobanjo (npr. kraniomalacija, craniostenosis)

krio- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na nizko temperaturo (npr. krioterapija)

ksanto-, xantho- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na rumeno barvo (npr. ksantogranulom, ksantokromija, xanthochromia)

ksero-, xero- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na suho, suhost (npr. kseroftalmija, xerophthalmia)

lakt(o)-, lact(o)- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na mlečno kislino, mleko (npr. laktacidemija, laktacija, laktobakterija, laktodenzimeter)

latero- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na oddaljenost od sredinske ravnine ali od osi organa ali dela telesa (npr. laterodeviacija, lateroflexio)

lepto- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na lahkotnost, drobnost, tankost (npr. leptomeninga, leptomeninx)

levk(o)-, leuc(o)- prvi del, ki izraža, da se kaj

nanaša na levkocit (npr. levkemija, leucaemia, leucomyelitis)

lien(o)- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na vranico (npr. lienalis)

limf(o)-, lymph(o)- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na limfo ali limfatični sistem (npr. limfadenitis, limfagog, limfogen, lymphadenitis, lymphoblastus)

lipo- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na maščobe ali maščobam podobne snovi (npr. lipoatrofija, lipocit)

lumb(o)- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na ledja (npr. lumbalgija, lumbodorzalen, lumbosacralis)

-malacija, -malacia zadnji del, ki izraža, da se kaj nanaša na bolezensko zmeščanje kakega organa (npr. gastromalacija, encephalomalacia)

-megalija, -megalía zadnji del, ki izraža, da se kaj nanaša na čezmerno povečanje, razširitev (npr. akromegalija, splenomegalija, acromegalia, nephromegalia)

megalo- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na čezmerno, veliko ali povečano (npr. megaloblast, megalocelalija, megalocystis)

melan(o)- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na melanin (npr. melanizem, melanocit, melanoza, melanocarcinoma)

mening(o)- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na meninge (npr. meningitis, meningokela, meningoencephalitis)

-metra zadnji del, ki izraža, da se kaj nanaša na materno (npr. fizometra, hematometra, hydrometra)

mezo-, meso- 1. prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na sredino, vmes, zmerno (npr. mezoderm, mezoflebitis) 2. prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na mezenterij (npr. mezogastrij, mesocolon)

miko-, myco- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na glivice (npr. mikostatik, mikotoksičen, mycodermis)

miks(o)-, myx(o)- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na sluz (npr. miksadenitis, miksoreja, myxoedema)

mio-, myo- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na mišico (npr. miofibrila, miogeloza, myofibrosis)

morfo- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na obliko ali zgradbo (npr. morfogeneza)

muko- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na sluz ali mucin (npr. mukointeritis, mukoid, mukopolisaharid,

nefr(o)-, nephro(o)- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na ledvico (npr. nefralgija, nefroblastom, nephralgia, nephrolithiasis)

nekr(o)-, necr(o)- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na odmrtnje, odmrlost (npr. nekroktomija, nekrobioza, necrolysis)

nevr(o)-, neur(o)- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na živce, živčevje (npr. nevralgija, neuralgia, nevrofibrila, neurohypophysis)

nitro- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na nitroskupine (npr. nitroceluloza)

odont(o)- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na zob (npr. odontalen, odontogeneza)

-oiden zadnji del, ki izraža, da se kaj nanaša na podobnost s čim (npr. ameboiden, epidermoiden)

oksi-, oxy- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na kisik (npr. oksihemoglobin, oxypropionicus)

olfakto-, olfacto- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na voh (npr. olfaktoren, olfactorius)

olig(o)- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na majhno, zmanjšano količino česa, obliko česa (npr. oligemija, oligaemia, oligoartritis, oligodontia)

-om(a) zadnji del, ki izraža, da se kaj nanaša na novotvorbo (npr. adenofibrom, angiofibroma, carcinosarcoma)

omfal(o)-, omphal(o)- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na popek, popkavnico (npr. omfalitis, omfaloflebitis, omphalitis, omphalotomia)

onko- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na novotvorbo (npr. onkogeneza, onkotomija)

oo- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na jajce (npr. oocit, oogamija)

oofor(o)-, oophor(o)- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na jajčnik (npr. ooforektomija, ooforosalpingitis, oophorectomia, oophorosalpingitis)

orhi(o)-, orchio(o)- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na modo (npr. orhialgija, orhioplastika, orchiepididymitis, orchiotomija)

-oza, -osis zadnji del, ki izraža, da se kaj nanaša na proces ali stanje, navadno bolezensko (npr. parazitoza, salmoneloza, trihofitoza, angiomatosis, balantidiosis)

pankreat(o)-, pancreat(o)- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na trebušno slinavko (npr. pankreatitis, pankreatolit, pancreatolithiasis)

-para zadnji del, ki izraža, da se kaj nanaša na leženje jajčec, porod (npr. ovipara, unipara, vivipara, quadripara)

parodon(t)- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na povezanost z obzobjem (npr. parodontcij, parodontopatija, parodontosis)

pato-, patho- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na bolezen, poškodbo, spremembo tkiv, organov (npr. patogenost, pathologicus)

-penija, -penia zadnji del, ki izraža, da se kaj nanaša na zmanjšano število, manjkanje česa (npr. kaliopenija, levkopenija, thrombocytopenia)

pero- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na deformiranost, spačenost (npr. perobrahius, peromelia)

piel(o)-, pyel(o)- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na ledvični meh (npr. pielektazija, pielolitotomija, pyelitis, pyelonephritis)

pikno- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na skrčenje (npr. piknocit, piknoza)

pilo- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na dlako (npr. piloerekcija)

piloro-, pyloro- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na pilorus (npr. piloroskopija, pylorospasmus)

pio-, pyo- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na gnoj ali gnojno vnetje (npr. piodermija, pyodermia)

-plazma, -plasma zadnji del, ki izraža, da se kaj nanaša na plazmo (npr. citoplazma, hialoplazma, protoplazma, sarcoplasma)

-plegija, -plegia zadnji del, ki izraža, da se kaj nanaša na paralizo (npr. tetraplegija, diplegia)

pleo- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na več, mnogo ali odveč (npr. pleocitoza, pleomorfizem)

plevr(o)-, pleuro(o)- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na poprsnico (npr. plevralgija, plevroliza, pleuritis, pleuropericarditis)

pneo- 1. prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na dihanje (npr. pneografija) 2. prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na zrak

pneumo-, pneumo- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na pljuča (npr. pnevmonektomija, pneumonia)

podo- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na nogo, okončino (npr. pododerma, pododermatitis)

poikilo- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na različnost, nepravilnost (npr. poikilocit, poikilotermija)

polio- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na zvezo s sivo snovjo (npr. polioencefalitis, poliomyelitis)

prokt(o)-, proct(o)- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na danko (npr. proktalgija, proktokliza, proctitis, proctorrhagia)

proto- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na prvo, prvotno (npr. protofibrila, protoplazma)

prozo(po)- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na obraz (npr. prozopagus)

psihro- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na nizko temperaturo (npr. psihoterapija)

ptial(o)-, ptyal(o)- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na slino (npr. ptialektazija, ptialoreja, ptyalismus)

pulmo- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na pljuča (npr. pulmolit, pulmonitis)

rabdo-, rhabdo- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na prečnoprogasto mišičnino (npr. rabdomiosarkom, rhabdomyoma)

-ragija, -rrhagia zadnji del, ki izraža, da se kaj nanaša na iztekanje krvi (npr. gastroragija, hemoragija, cystorrhagia)

rahi(o)-, rachi(o)- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na hrbtenico, vretence; rahio-, rachi-, rhachi- (npr. rahishiza, rahipatija, rachipagus, rachioptahia)

-reja, -rhoea zadnji del, ki izraža, da se kaj nanaša na bolezenski izcedek (npr. blenoreja, diareja, galactorrhoea)

-rekxa, -rhexis zadnji del, ki izraža, da se kaj nanaša na raztrganje, počenje (npr. kariorekxa, myorrhaxis)

rekt(o)-, rect(o)- prvi del, ki izraža, da se kaj

nanaša na danko (npr. rektitis, rektokela, rectalis, rectocolitis)

reo- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na tok (npr. reotaksa)

ribo- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na ribozo (npr. ribonukleozid)

rin(o)-, rhin(o)- prvi del, ki izraža da se kaj nanaša na nos (npr. rinalgija, rinitis, rinoblenoreja, rhinitis, rhinolithiasis)

salping(o)- 1. prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na jajcevod (npr. salpingektomija, salpingectomy, salpingoskopija, salpingo-oophoritis) 2. prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na ušesno trobljo (npr. salpingitis)

sapr(o)- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na gnitje ali razpadanje tkiva ali predmeta (npr. sapremija, saprogen, saprozoonoza)

sarko-, sarco- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na meso ali prečnoprogasta mišična vlakna (npr. sarkoblast, sarkostoza)

sero- 1. prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na serum (npr. serodiagnostika, seroprofilaksa) 2. prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na serozni eksudat (npr. serofibrinozen, serofibrinosus) 3. prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na serozo (npr. seromukozen, serositis)

-shiza, -schisis zadnji del, ki izraža, da se kaj nanaša na razcepljenost (npr. gnatoshiza, penishiza, gnathoschisis, stomatoschisis)

shizo-, shisto- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na razcepljenost (npr. shizogonija, shizotrihija, shistoglosija)

sial(o)- 1. prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na slino (npr. sialadenoza, sialektazija, sialija, sialoadenitis, sialolithiasis)

sidero- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na železo (npr. siderocit, siderofor, sideropenicus)

sindez(m)o-, syndesmo- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na zvezo z vezmi (npr. sindezmektomija, sindezmoliza, syndesmosis)

siringo-, syringo- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na cev, votlino, fistulo (npr. siringomieliya, syringomieliya)

sito- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na hrano (npr. sitointoksikacija, sitotaksa)

skat(o)- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na iztrebke, feces (npr. skatofagija, skatokrazija)

skler(o)- 1. prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na zatrditev tkiva (npr. skleradenitis, skleroblastem) 2. prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na beločnico (npr. sklerektazija, sklerokornealen, skleromalacija)

-spazem, -spasmus zadnji del, ki izraža, da se kaj nanaša na krč (npr. cistospazem, pylorospasmus)

splen(o)- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na vranico (npr. splenalgija, splenectomy, splenometrija, splenomegalia)

spondil(o)-, spondyl(o)- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na hrbtenično vretence ali hrbtenico (npr. spondilartritis, spondiloliza, spondylalgia, spondylolysis)

sporo- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na sporo (npr. sporoplazma, sporožit)

stafil(o)-, staphyl(o)- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na stafilokoke (npr. stafilodermiditoza, stafilokokozna, staphylodermia)

stear(o)- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na maščobo, olje (npr. steareja, stearinicus, stearrhoea)

steato- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na maščobo, olje (npr. steatomatoza, steatopygia)

sten(o)- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na ozkost, skrčenost, zoženost (npr. stenoza, stenosis)

sterko-, sterco- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na feces (npr. sterkobilin, stercolithus)

stereo- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na prostor, tridimenzionalnost (npr. stereozometrija, stereokemija)

stern(o)- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na prsnico (npr. sternalen, sternopagija, sternocostalis)

stoma(to)- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na usta (npr. stomatitis, stomatomikoza, stomatoschisis)

-stoma zadnji del, ki izraža, da se kaj nanaša na stomo (npr. cekostoma, colonostoma)

-stomija, -stomia zadnji del, ki izraža, da se kaj nanaša na kirurško izdelavo stome (npr. enterostomija, torakostomija, cystostomia, tracheostomia)

tahi-, tachy- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na hitrost, pospešenost (npr. tahikardija, tahipneja, tachypnoe)

taho- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na hitrost (npr. tahografija)

tel(e)-, telo- 1. prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na konec, končnost (npr. telangion, telodendron, telomera) 2. prvi del, ki pomeni, da se kaj nanaša na daljavo, daleč, stran (npr. teleceptor, telekardiofon, telognoza)

tendo- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na kito, tetivo (npr. tendonektomija, tendosynovitis)

terato- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na okvarjenost, spačenost, spačka oziroma na prirojeno nepravilnost (npr. teratogeneza, teratokarcinom)

termo- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na temperaturo ali toploto (npr. termoanestezija, termoduren, termokavter)

tigmo- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na dotik (npr. tigmotaksa)

tiro-, thyro- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na ščitnico (npr. tirocit, tiroksin, thyroptahia)

toks(i)-, tokso- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na toksin, zastrupitev (npr. toksemija, toksigenost, toksoid)

-toksin zadnji del, ki izraža, da se kaj nanaša na toksin (npr. hemotoksin, mikotoksin)

-tom zadnji del, ki izraža, da se kaj nanaša na nož, rez (npr. amniotom, embriotom)

-tomija zadnji del, ki izraža, da se kaj nanaša na rezanje, kirurški poseg, seciranje (npr. ruminotomija, traheotomija)

tomo- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na rezanje ali označitev plasti (tkiv), ki se dobijo z rezanjem tkiv (npr. tomografija)

-tonija zadnji del, ki izraža, da se kaj nanaša na tonus (npr. atonija, hipotonija)

-tonik zadnji del, ki izraža, da se kaj nanaša na spodbujanje, krepitev delovanja (npr. kardiotonik, uterotonik)

torak(o)-, thorac(o)- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na prsni koš (npr. torakalen, torakostenozna, thoracentesis, thoracotomia)

trahel(o)-, trachel(o)- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na vrat (npr. trahelhematom, trahelorafija, trachelocystitis)

trahe(o)-, trache(o)- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na sapnik (npr. trahealgija, traheoskopija, traheostenoz, tracheitis, tracheomalacia)

trih(o)-, tricho- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na dlako (trihofagija, trihomikoza, trichomycosis)

-tripsija zadnji del, ki izraža, da se kaj nanaša na stisnjenje, zdrobljenje, zmečkanje (npr. angiotripsija, litotripsija, sarkotripsija)

-trofen zadnji del, ki izraža, da se kaj nanaša na hrano, prehrano (npr. avtotrofen, viscerotrofen)

trofo- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na hrano, prehranjevanje (npr. trofoblast, trofopatija)

tromb(o)-, thromb(o)- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na trombus (npr. trombangiitis, trombastenija, trombocitoliza, thrombembolia, thrombophlebitis)

-tropen zadnji del, ki izraža, da se kaj nanaša na tropizem (npr. limfotropen, nevtropen, viscerotropen)

ulo- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na dlesen (npr. uloglositis, uloragija, uloglossitis)

urano- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na trdo nebo (npr. uranoshiza, uranoschisis)

ureo- 1. prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na ureo (npr. ureoteličen) 2. prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na urin (npr. ureografija)

ureter(o)- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na sečevod (npr. ureteralgija, ureterectasia)

uretr(o)-, urethr(o)- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na sečnico (npr. uretralgija, uretrofima, urethritis, urethrocystitis)

-ureza, -uresis zadnji del, ki izraža, da se kaj nanaša na izločanje urina ali izločanje z urinom (npr. antidiureza, litureza, natriureza)

-urija, -uria zadnji del, ki izraža, da se kaj nanaša na izločanje kake snovi z urinom (npr. albuminurija, holurija, colibacteriuria, glycosuria)

uro- 1. prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na urin (npr. urometer, urohezija) 2. prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na sečila (npr. uroantiseptik, urodinija)

uter(o)- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na maternico (npr. uteralgija, uterofiksacija, uteralgia)

vagin(o)- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na nožnico (npr. vaginektomija, vaginopatija, vaginomikoza, vaginismus)

vago- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na vagusni živec (npr. vagolitik, vagotonin)

vakcino- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na vakcino, vakcinacijo (npr. vakcinoterapija)

ven(e)- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na veno (npr. venektazija, venepunkcija)

ventrikul(o)-, ventricul(o)- 1. prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na možganski prekat (npr. ventrikulitis, ventrikulostomija, ventriculitis, ventriculostomia) 2. prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na srčni prekat (npr. ventrikulografija, ventrikuloplastika)

vertebr(o)- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na vretence ali hrbtenico (npr. vertebrektomija, vertebrodydimus)

-verzija, -versio zadnji del, ki izraža, da se kaj nanaša na obrat, obračanje (npr. lateroverzija, lateroversio)

vir(o)- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na viruse (npr. viremija, viroplazma)

viscer(o)- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na drobovje (npr. visceromegalija, visceroptosis)

vitelo- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na jajčni rumenjaki (npr. vitelogeneza, vitelolutein)

vivi- prvi del, ki izraža, da se kaj nanaša na živo, življenje (npr. vividualiza, vivipara)

Viri in literatura

- ASHDOWN, Raymond R., DONE, Stanley H., 2010: *Color Atlas of Veterinary Anatomy. Vol. 1. The Ruminants*. Edinburgh: Mosby - Elsevier.
- BATIS, Janez, BRGLEZ, Ivanka, 1992: *Mikrobiologija za veterinarje. Specialni del*. Ljubljana: Veterinarska fakulteta.
- Bergey's Manual of Determinative Bacteriology*, 1994, ur. John G. Holt idr. Baltimore: Lippincott Williams & Wilkins.
- Bergey's Manual of Systematic Bacteriology. Volume 1. The Archaea and the Deeply Branching and Phototrophic Bacteria*, 2001, ur. David R. Boone idr. New York: Springer.
- Bergey's Manual of Systematic Bacteriology. Volume 2. The Proteobacteria*, 2005, ur. Don J. Brenner idr. New York: Springer.
- Bergey's Manual of Systematic Bacteriology. Volume 3. The Firmicutes*, 2009, ur. Paul de Vos idr. New York: Springer.
- Black's Student Veterinary Dictionary*, 2007, ur. Edward Boden. London: A & C Black.
- Black's Veterinary Dictionary*, 2005, ur. Edward Boden. London: A & C Black.
- BLOOD, Douglas Charles, STUDDERT, Virginia P., GRANDAGE, John, 1999: *Saunders comprehensive veterinary Dictionary*. London: W. B. Saunders.
- BÖHM, Oskar, 1999: *Veterina. Leksikoni*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- BOLE - HRIBOVŠEK, Vojka idr., 2010: *Priročnik za vaje iz klinične bakteriologije in živalsko sanitarne mikrobiologije: študijski material za študente veterinarstva*. Ljubljana: Veterinarska fakulteta.
- Botanični terminološki slovar*, 2011, ur. Franc Batič, Borislava Košmrlj - Levačič. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.
- BRGLEZ, Ivanka, 1987: Slovenska veterinarska terminologija. *Zbornik Biotehniške Fakultete Univerze Edvarda Kardelja v Ljubljani, Veterinarstvo*, 24/1. 37–38.
- BRGLEZ, Janez, 1982: *Parazitologija za veterinarje: splošni del, diagnostične metode, Protozoa, Trematoda*. Ljubljana: Biotehniška fakulteta.
- BRGLEZ, Janez, 1984: *Parazitologija za veterinarje: arachnoetomologia*. Ljubljana: Biotehniška fakulteta, VTOZD za veterinarstvo.
- BRGLEZ, Janez, 1990: *Parazitologija za veterinarje: helmintologija, Cestoidea, Nematoda, Acanthocephala*. Ljubljana: Veterinarska fakulteta.
- Concise Veterinary Dictionary*, 1988, ur. Robert S. Hine. Oxford: Oxford University Press.
- CONNELLY, Neil G. idr., 2008: *Nomenklatura anorganske kemije: priporočila IUPAC 2005*. Ljubljana: Slovensko kemijsko društvo.
- Čebelarski terminološki slovar*, 2008, ur. Ljudmila Bokal, Janez Gregori. Lukovica: Čebelarska zveza Slovenije; Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.
- Dictionary of Food Science and Technology*, 2005, International Food Information Service. Oxford; Ames; Carlton: Blackwell.
- DORLAND, William Alexander Newman, 1994: *Dorland's Illustrated Medical Dictionary*. Philadelphia: W. B. Saunders.
- Družinska enciklopedija živali*, 1996, ur. Philip Whitfield. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
- Farmaceutski terminološki slovar*, 2011, ur. Marjeta Humar, Jelka Šmid - Korbar, Aleš Obreza. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.
- FAZARINC, Gregor idr., 2007: *Anatomija domačih sesalcev. Osteologija in artrologija: skripta za študente veterinarstva*. Ljubljana: Veterinarska fakulteta.
- FAZARINC, Gregor, 2009: *Anatomija domačih sesalcev. Miologija: skripta za študente veterinarstva*. Ljubljana: Veterinarska fakulteta.
- FOGLE, Bruce, 1999: *Enciklopedija psov*. Ljubljana: Slovenska knjiga.
- GILLIARD, E. Thomas, 1968: *Ptiči*. Ilustrirana enciklopedija živali. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- GONDREXON, Anna, BROWNE, Ives, 1975: *Psi vsega sveta: mala enciklopedija psov*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- GUŠTIN, Andrej, MOHORIČ, Aleš, STRNAD, Janez, 2008: *Fizika*. Mali leksikoni Cankarjeve založbe. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- KALIŠNIK, Miroslav, 1992: *Oris histologije z embriologijo*. Ljubljana: Medicinska fakulteta, Inštitut za histologijo in embriologijo; Uredništvo „Acta Stereologica“; Državna založba Slovenije.
- Kemija*, 2004, ur. Milica Kač. Tematski leksikoni. Tržič: Učila International.
- KLOTS, Alexander Barrett, 1970: *Žuželke*. Ilustrirana enciklopedija živali. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- KOSTIČ, Aleksandar Đ., 1976: *Višejezični medicinski rečnik: Lexicon Medicum Polyglottum*. Beograd: Institut za stručno usavršavanje i specializaciju zdravstvenih radnika.
- LAWRENCE, Eleanor, 2008: *Henderson's Dictionary of Biology*. Harlow: Pearson.
- Leksikon Cankarjeve založbe*, 1998, ur. Ksenija Dolinar, Seta Knop. Ljubljana: Cankarjeva založba.

- LOČNIŠKAR, Franc, 1999: *Katalog znanj. Splošna živinoreja, biološke osnove, genetika: z enciklopedičnim opisom pojmov in gesli v slovenščini, angleščini in nemščini*. Domžale: Biotehniška fakulteta, Oddelek za zootehniko.
- Mala splošna enciklopedija. Knj. 1: A–G, 1973; Knj. 2: H–O, 1975; Knj. 3: P–Ž, 1976*; ur. Franček Škafer, Jože Snoj. Ljubljana: Državna založba Slovenije; Beograd: Prosveta.
- MCCRACKEN, Thomas O., KAINER, Robert A., SPURGEON, Thomas Leslie, 2002: *Spurgeonov barvni atlas anatomije domačih živali: osnove*. Ljubljana: Tehniška založba Slovenije.
- The Merck Veterinary Manual*, 2010, ur. Cynthia M. Kahn. New Jersey: Merck.
- Nomina Anatomica Veterinaria: prepared by the International Committee on Veterinary Gross Anatomical Nomenclature*, 1994. Zürich, Ithaca, New York: The Committees.
- NOVAK, Bogdan, LENARČIČ, Simon, 2009: *Kuharska enciklopedija: svet gastronomije od A do Ž*. Ljubljana: Modrijan.
- PETAUER, Tomaž, 1993: *Leksikon rastlinskih bogastev*. Ljubljana: Tehniška založba Slovenije.
- Pravopis medicinskih izrazov*, 1996, ur. Miroslav Kališnik. Ljubljana: Medicinska fakulteta.
- PUGNETTI, Gino, 1993: *Vse o psih*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- QUINN, Patrick J. idr., 2002: *Clinical veterinary Microbiology*. Edinburgh: Mosby.
- RIGLER, Leo, 1985: *Veterinarski anatomski slovar: Index verborum anatomicorum veterinariorum*. Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti.
- RIGLER, Leo, 1992: *Anatomija domačih živali. Angiologia in integumentum commune: skripta za študente veterinarstva*. Ljubljana: Veterinarska fakulteta.
- RIGLER, Leo, 1994: *Anatomija domačih živali. Neurologia in aesthesiologia: skripta za študente veterinarstva*. Ljubljana: Veterinarska fakulteta.
- RIGLER, Leo, 1995: *Anatomija domačih živali. Myologia: skripta za študente veterinarstva, agronomije in živilske tehnologije*. Ljubljana: Veterinarska fakulteta.
- RIGLER, Leo, 2000: *Anatomija domačih živali. Osteologia in syndesmologia: skripta za študente veterinarstva, agronomije in živilske tehnologije*. Ljubljana: Veterinarska fakulteta.
- ROŽMAN, Primož, JEŽ, Mojca, 2011: *Matične celice in napredno zdravljenje: zdravljenje s celicami, gensko zdravljenje in tkivno inženirstvo: pojmovnik*. Celje: Celjska Mohorjeva družba.
- SANDERSON, Ivan Terence, 1967: *Sesalci*. Ilustrirana enciklopedija živali. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- SCHMIDT, Karl Patterson, 1969: *Plazilci*. Ilustrirana enciklopedija živali. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- SKET, Boris, GOGALA, Matija, KUŠTOR, Valerija, 2003: *Živalstvo Slovenije*. Ljubljana: Tehniška založba Slovenije.
- Slovar slovenskega knjižnega jezika*, 2000. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
- Slovenski medicinski slovar*, 2007, ur. Miroslav Kališnik. Ljubljana: Medicinska fakulteta.
- Slovenski pravopis*, 2001, ur. Jože Toporišič idr. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.
- Veliki slovar tujk*, 2002, ur. Miloš Tavzes. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- Veterinarski terminološki slovar. 1. zvezek A–B, 1982; 2. zvezek C–D, 1987; 3. zvezek H–K, 1992; 4. zvezek L–O, 1996; 5. zvezek P–R, 1999; 6. zvezek S–Š, 2002; 7. zvezek T–Ž, 2006*. Ljubljana: Veterinarska fakulteta; Slovenska akademija znanosti in umetnosti.
- UČEVAC - BAJT, Vesna, 2012: *Povijest veterinarstva*. Zagreb: Veterinarski fakultet.
- ZDOVC, Irena, 2010: *Priročnik za vaje iz veterinarske mikologije: študijski material*. 3. dopolnjena izdaja. Ljubljana: Veterinarska fakulteta.

Veterinarski terminološki slovar

Slovar vsebuje izrazje tako s področij veterinarstva, na primer anatomije, fiziologije, parazitologije, patologije, mikrobiologije, kot tudi sorodnih ved, ki so del študija veterine, na primer kemije, fizike, biologije. Poleg slovenskih iztočnic so v slovarju tudi latinske, predvsem za poimenovanje bolezni, anatomskih izrazov in v taksonomiji. Slovarski članki so med seboj povezani tudi na ravni besed posameznih besednih zvez, tako da lahko uporabnik najde iskani termin pri več slovarskih člankih. Prikazano je še sinonimno razmerje med izrazi ali njihova primerjava.

steklina -e ž akutna, smrtna kužna bolezen živali in človeka z znaki razdražljivosti, parez in paraliz, ki se praviloma prenaša s slino pri ugrizu in jo povzroča virus stekline: **virus** -e **arktična** ~ steklina pri polarnih lisicah na Arktiki, **gozdna** ~ steklina, ki se širi med gozdnimi živalmi, zdaj predvsem med lisicami **sin.:** silvatična steklina, **pasja** ~ steklina pri psih, ki se z ugrizom prenaša na druge živali ali človeka, **silvatična** ~ gozdna steklina, **urbana** ~ steklina, ki se prenese iz gozda (navadno s steklim psom) v mestno naselje **SIN.:** rabies, lyssa (1), rabies (lat.)

V

66 €

ISSN 2232-3759

9 789612 544607 >

Univerza v Ljubljani
Veterinarska fakulteta

